

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ
улажу се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште.

На основу најбољег решења од
априла 1899. г. претписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

ТЕЖАК

На годину 20 дина. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Ипаконић**

Одговорни уредник, **Д-р В. И. Стојковић**

Број 1.

БЕОГРАД, 8 ЈАНУАРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

У НОВОЈ ГОДИНИ.

Ма да је наш тежак у прошлој години погубио више дураћности него ли ранијих, резултати му нису пружили и одговарајућу награду. Дуга и поражавајућа суша је спречила да тежак дође до награде за своје труде. А како није немогуће да, услед појаве тако званих сунчевих пеге, суша устраје и ове године, тежак се мора постарати још из раније да му она не дојди и да му не одузме резултате напорнога рада. Пре свега, још зимус се он мора побринути да се земља засити водом од отопљеног снега, да се она зарије дубоко у ораншину, а да се не сручи у потоке и реке. Затим у поврћњацима, по већњацима, ако је могуће и у крај њива, треба у рутма, набијеним иловачом, ухватити што више воде од отопљеног снега, како би као сачувана резерва послужила преко лета, ако би настале велике суше. А већ још сад треба у свакоме селу образовати сталне тежачке заједнице за наводњавање. Оне могу још одмах приступити претходним редовима, којима баш и јесте право време преко зиме, кад је других и прешних послова мање. Ти претходни послови су: изградња вада из река и потока, којима би се, у случају потребе, преко лета најкавала вода и изводила за напашње ливада, њива, поврћњака, воћњака ит.д. *Употребом воде би се и у редовним приликама жетва знатно увећала, а за време суша — једино се тако она може обезбедити.*

Прошле године су тежаци набавили врло велики број најбољих плугова, одличних дрљача, ветреничара, тријера, прскалица и сваковрсног другог оруђа за рад. То је добар знак, као што је наговештај да је наш тежак дошао до уверења како су имали права његови предци кад су створили пословицу: *алата је заната и без алата нема заната!* Употребом савршенијих справа, алата и машина не само да тежак уштеђује људску и сточну радну снагу и не само да добија у времену, већ знатно добија и у резултатима жет-

веним, пошто се савршенијим оруђем земља боље обрађује и усеви успешније негују. Надамо се да ће ова година бити још обилнија у набавкама те врсте, јер су оне неминован услов напретка и успеха...

И на боља семена се отпочела обраћати пажња. Желети је да та пажња ове године буде још интензивнија и да поручило постану многобројније, јер је не само *избор*, већ и често *мењање* семена услов обилатијих жетви, потпуније исплате тешких напора тежачких.

Утешна је појава да је наш тежак отпочео увиђати користа од организовања ради унапређења својих тежачких радњи: до краја прошле године је образовано преко 60 Подружја. То је као *знак* — врло повољна појава; али се тим бројем тешко ко од работника на унапређењу пољске привреде може задовољити! Потребно би било у наступајућој години развити толику активност и толико напрегнуту снагу, да бар удесотручимо број Подружја, тих пионира напредне пољске привреде и основних тачака за успех Српског Пољопривредног Друштва.

Најзад, прошла година је пружила још једну не само утешну, већ и врло радосну појаву: број претплатника *„Тежака“*, који је за 50 година једва који пут претурао 1500, прошле године се повео на 7.000. *Пољопривредни Календар* је, штампан у 20.000 примерака, буквално разграбљен а богат магацин пољопривредних књига је формално испражњен! Оно, што је Српско Пољопривредно Друштво за 50 година *заселело*, постало је *стварноста*: наш тежак почиње усрдније читати. Ово расположење треба проширити, придобити ако не *свакога*, оно бар *највећи* број младих тежача за претплатнике *„Тежака“* и за набављаче и читаоце пољопривредних књига, како би омогућили штампање све нових и нових и све разноврснијих и разноврснијих пољопривредних поука, расправа, студија, стручних књига.

На свима њима снажан напретак пољске привреде, умног и моралног уздицања тежача, развијања, ширења и снажења Српског Пољопривредног Дру-

штва, његових Подружина, Дечијих Пољопривредних Клубова и пољопривредних заједница треба ове године радити свом енергијом коју улива уверење да се залажемо за једну добру ствар, свом упорношћу коју диктира осећај да радимо на једној ствари која, је корисна и која условава опште напредовање културно.

На посао, посленици! Нека вас у томе послу крепи поуздање и вера у богату жетву у садашњици и у благодарно спомињање којим ће се задужити нараштаји што иза нас долазе!

ИЗ РАТАРСТВА

ОЗИМИЦЕ ПРЕКО ЗИМЕ.

Овде нас на првом месту интересују стрине. Са наступњем зиме престаје и вегетација. Под овим треба разумети престанак стварања новог градива, а биљке продужавају свој живот. Па ипак има их, које на мало топлијим зимским данима могу и обнављати вегетацију и продужавати бокорење као што је нпр. раж. Ова појава може много пута да нанесе и велике штете, јер у малим неповољним приликама потпомаже измржавање надземних и подземних делова.

Пред нас се испољавају моменти: биљке, зима и снег.

У следећем ћемо разложити у главне први и последњи момент јер овај собом носи обележје и другог. У колико јесењи усеви успеју, да се што боље с јесени развију и снаже, у толико су у стању да лакше подрже зимске невође. Ове невође су различите природе као сувишна влага, голомразица најчешће са топлим временом, велике ноћне голомразице и топли дани, хладни, суви ветрови, поледнице, велики снегови, који се дуго задр-

жавају, образовање покориче код ових и т. д. Од свију ових невођа три су најважније на име: велика влага, измржавање и снег.

Противу велике влаге осигуравамо усеве још с јесењи јарковима, ако већ нису стални, одводним браздама и подесним орањем земље (орање са слогае). У ове бразде и јаркове скупља се сувишна вода, која иначе може да изазове гушење и трулење корена и изумирање делимце или целе биљке.

Против смрзавања се не може преко зиме у датом моменту практично ништа предузимати. Изузетка у маломе може бити.

Принцип измржавања лежи у особини воде да смрзнута има већу запремину од исте количине течне воде. Услед наизменичног смрзавања и отапања земља се издиже и притом хоће и младе биљчице собом да повуче а ако је слој испод овога још и замрзнут може и да их искида, па ако не стабаоца а оно бар жилице а ако се то и не догоди биће земља нешто удаљенија од жила и жилица, па наступи ли по том нагло топлије време за то још и са ветром, те се знатно повећа испаравање, онда корен ише више у стању брзо биљку да снабде потребном водом и она клоде, па чак и угине. С тога се с пролећа ваљају озимице.

Али исто тако јаке голомразице са хладним ветровима изазивају, делимце, ређе сасвим изумирање надземних делова.

Природни закон противу ових невођа јесте снег. Он је њихов природан покривач. Али не увише дебело и збиљен снег. Он не сме, да је замрзнут на површини, другим речима не сме да има кору.

Казали смо, да и ако преко зиме биљке престају вегетацијом у смислу како се то обично разуме, ипак оне и даље живе. Основни принцип живота је дисање — он-

ПО Д Л И С Т А К

ДРЖАВНА ЕРГЕЛА „КАРАЂОРЂЕВО.“

Државна станица за ждревод, која је за време мађарске владе постојала на државном имању у близини Паланке, претворена је по ослобођењу као што је познато, Указом Његовог Величанства од 16. јула 1920 године у Државну Ергелу „Карађорђево.“

Имање ово велико је 4429 јутара и 1170 кв. хвати. До 1900. године оно је било највећим делом под шумом.

Да би се могло основати државна станица за ждревод, т. ј. да би се ждревод која су откупљивана од народа, изоловано гајила, нашло се за корисно, да се тај комплекс шумски од 4429 јут. и 1169 кв. х. поступно ирчи и земљиште добијено на тај начин употребити за поменути станицу. Сада има још неискрчених 411 катастр. јутара под храстовом шумом, по шумом не рукеју Управа Државне Ергеле, чије је стварно имање, већ Министарство Шума и Рудника.

Како је 1860 године вршено комасирање имања, тако се том приликом настало, да се разном појединачношћу, имање ово што боље уједини.

На том имању су четири мајура:

Горњи, Средњи и Доњи Мајур, на једном комплексу од 3530 јутара на коме су и поменути 411 јутара под шумом и Нови Мајур, на засебном комплексу од 900 катастр. јутара.

Мајури ови леже на левој обали Дунава односно његових рукаваца у Бач-бордошкој Жупанији, срезу паланачком а у атару општина букинске, обровачке, паланачке и товаришевске.

Надморска је висина 86 м; географска је ширина 45° и 20', а дужина 35° и 59' рачунајући од феро.

Цело имање опшначено је ендеком дубовим од 15 м. с багреновим дрветима у алејама.

Оба комплекса су неправилног облика с равном површином, а границе се и то већи комплекс, на коме су поменути три мајура: са севера атарима општине товаришевске и обровачке; са истока атарима општине обровачке и ново-паланачке; са југа атарима општине ново-паланачке и букинске, а западно атарима општине букинске и товаришевске. Мањи пак комплекс, на коме је Нови Мајур, граничи се: са севера атаром општине обровачке са истока и југа атаром општине ново-паланачке и са запада атарима општине ново-паланачке и обровачке.

Са западне стране Новог Мајура протеже се државна Паланка-Сомбор. Од тога пута, Средњи Мајур

сидација. Мали снегови не ометају ни најмање процес дисања, јер је приступ ваздуха готово неспречен. Али велики дуготрајни снегови у многоме штетно утичу на процес живота-оксидације сусрећавајући донекле приступ ваздуха. Нарочито је штетна ледена кора, кад се образује на површини снежног покривача. Она спречава приступ ваздуха и многа се биљка под њом угуши.

Кад год би се преко зиме појавио такав случај, дужност је пољопривредника, да у свом интересу раздружи ову кору. На ову сврху му може послужити свака дрљача и у колико лакша у толико боље, јер у исто време штеди и стоку; ако би се образовала нарочито јака кора, потребна би била и каква тежа дрљача. Или и протеравати преко површине ситну стоку као стадо оваца или крдо свиња, не би било од штете, јер стока својим претаном може прилично да адроби кору. Ако ово не би помогло, дрљача је сигурна, евентуално чак и лакши зупчасти ваљак.

Поред тога под снегом на биљкама се јако развија једна врста плесни (*Fusarium nivale*) и може усева да нанави велике штете. Нарочито од ње пати озима раж. Против ње се преко зиме не може ништа предузети. Предузимају се предхране још при сетви на име, семе се потапа у нарочитим течностима (успушину или фусариолу).

Када је потребно, да се усев ђубри пиштенином, то се може учинити преко зиме у свако доба, само када је мањи снег (због лакшег кретања). Са стапањем снега и пиштенина полако силази у земљу и правилно се распоред. Ипак водити рачуна о томе да је боље растурило је нешто ближе пролеће, до ил у почетку саме зиме.

Још више од озиме стринне пати преко зиме озима узана репица и то због јако развијене биљне масе.

По себи се разуме, а и озиме стринне у толико

удаљен је за 6 км. А испод Доњег Мајура на већем комплексу, налази се срески пут Паланка-Беч-Ново Село.

Паланка је најближе тржино место овом имању, у којој је и железничка станица и пристаниште на Дунаву. Паланка је удаљена од центра имања (Средњег Мајура) на 19 км, а од Новог Мајура (на мањем комплексу) за 4 км.

Саобраћање су врлике, као што се види, доста теже нарочито зими и за време мочара.

Средња годишња температура ји 11,3° и температура варира од 18° до 33°.

Средњм годишњи водени талог је 895,9 мм. Најважнији је месец јули, са средњим воденим талогом од 276,8 мм, а најсуљави месец март. Септембар и октобар немају више, у средњу рук, од 59 мм, водених талого. Према томе, искључена је могућност појави раних мразева, па и позни мразевни доста су ретки, а јављају се у другој половини априла и првој половини маја.

Најјачи ветрови, северо-западни и југоисточни јављају се с пролећа, у другој половини фебруара и у марту, и како су суви, то су у исто време и узрок, што су ти месеци, најсуљави.

Са економског гледишта климатске прилике, као што се види, нису најповољније. Нагао предаз из зиме у лето

више пате од гушења у колико су бубијег пораста, јаче, убокорене, и у опште у колико су гушће и развијеније.

Све што је речено за стринне и узану репицу важи и за остале озиме усеве негде мање негде више.

М. Николић.

ИЗ ВОЂАРСТВА.

○ Зимско калемљење воћних младница — дивљачица.

Да би се што пре дошло до облагорођених воћних садница — калемова, нарочито сада, када се осећа велика оскудица и тражња, ово доба може се сматрати као корисно и подесно.

Калемљење се врши у собама, сутеренима или другим сличним просторијама. Као подлоге треба узети младике — дивљачице од 1—3 године старости, а које су произишле из семена. Одрешене младике за калемљење треба одмах с јесени извадити, чим је са њих опало лишће и утринути их у кавак подрум у песак и чувати све докле док не почне само калемљење.

Калемљење се врши од месеца јануара па све до марта. Као најподеснији начини јесу: просто стајање, седласто енглеско спајање, седласто спајање и на исечак (козију ногу.)

Према дебелини саме подлоге и подесном начину, калемљење се врши на кореновом врату (што ближе жили) или у висини изнад њега од 5—15 см., пазећи при том, да се оно тако изврши да кад се калем у земљу насади, окалмљено место буде слободно над земљом.

Код дебелих подлога — младница треба калемљење извршити ближе кореновом врату.

По извршеном калемљењу неопходно је потребно, да

и обратно из лета у зиму, спречава, да се на време изведе економски послови, а неповољан утицај тај прелаз показује и на развијање усева, који се због тога сметају у порасту.

Земља је у главноме несковита иловача с дубоком ораницом од 40 см. Здравца је на највећем делу непропустљива иловача, а само на извесним местима несковита. Пошто цело имање представља у главноме моћан слој оранице и здравце, то је оно способно за дубоку културу а пошто је плодно шумско земљиште, подесно је и за успешно гајење највећег броја културних биљака.

На имању овом год је било као Државна Станица за ждред, било је ово особље: 1 управник са једним помоћником и 1 практикант, 1 ветеринар, 1 хонорарни лекар, а доцније, кад се имање развило, постављена су и два учитеља основних школа, један са основном школом за Средњи, а други са таквом школом на Новом Мајуру.

За савлађивање послова око стаја и на имању постојао је потребан број настојника, поднастојника, магаџионера, руковођа парних плуговима, баштована, кравара овчара, свињара, сејача (чишока) коџијаша, рабаџија, затим ковача, колара, сарача, 1 машиниста и 1 млинар.

(Наставиће се.)

се жиле скрате и то побочне на $\frac{1}{2}$, а сржне — вретенасте на половину од целокупне њихове дужине.

Затим се калемови утрпе у песак и оставе у другом и чувају до времена засађивања. У недостатку песка, може се за трапљене употребити и каква лакша растресита земља, компост или маховина. Али је ипак најбољи песак, јер се у њему неће створити дегло минерала.

Пре засађивања у воћно растило, а да би се срашћивање калемова осигурало, треба жиле замочити у начинен раствор од кловаче, помешан са говећом балегом.

Од зимског — собног калемљења добијају се ове користе;

1. — Са њиме се нове и препоручљиве сорте брже размножавају;

2. — Добијају се једнообразне саднице;

3. — Услед тога, што се младике као окалемљене саде, добија се у једној години пораста;

4. — Калемљење се извршује онда, када се у свима случајевима не може извршити с пролећа, а лакше се и удобније врши него у пољу;

5. — На овај начин осетљивије окалемљене врсте и сорте воћа, могу се од хладноће и влаге лакше очувати.

6. — Што са оно може и за време зимских вечери при светлости вршити; и

7. — Врши се у зимске дане, када је на пољу јака хладноћа, и кад полупривредник има мање посла него с пролећа.

Ради засађивања овако спремљених калемова, треба да је земља изриљана око 70—80 см дубине и снажно набујбрана, како би се из њих још у току прве године добили снажни и добро развијени ластари.

На слабијим земљама и где риљање није довољно дубоко извршено, образовање се слабији ластари из којих треба да постане стабло. У том случају морају се знатно скратити, те како би из њих у току вдуће године добили снажније ластаре, али би се тада више чекало да се дође до добро одгајене воћне саднице.

П. С. Петковић.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

○ Припремање калемова (лозе) за сађење.

Познато је да се пре сађења калемова врши пазљива операција над овима, на име: уклања се суво дрво са калема више ластара, сирајују жиле и ластари изнад првог оца.

Што се тиче уклањања сувог дела дрвета, нема сумње, то је посао неопходан, јер, ако се остаци, временом почне да труне, и трулеж може да се пренесе и на калем.

Што се тиче друге две операције: срашћивања жила и ластара, мишљења су подељена.

Највећи део писаца препоручује, да се при сађењу калемова жиле сирајују у циљу добијања што више жила. Други пак држе, да се сасацањем врхова жила, сасацају баш они делови (сисалице) који стварно усисавају храну из земље, и, ако се тиме ложи баш и не нанесе какво

друго зло, посигурно се произведе изванзастај у вегетацији.

Ако изближе осматримо све појаве које се код биљке збивају, видећемо да обе стране имају право, и, по нашем мишљењу, срашћивање или несрашћивање жила зависи од времена сађења.

Кад у јесен утрпимо лозу у песак или земљу, или је посадимо на стаљно место, ево шта се догађа: вода из бљаке (лозе) заједно са оном из земље засићена је угљеником киселином и ваздухом. Одмах, чим се температура земље где се налазе жиле подигне на 6-7° С, вода из биљке почне да повећава своју запремину и гласови у њој да се шире. При том се вода креће из ћелије у ћелију и у себи пугу раствара резервне хране материје, које је биљка у јесен прикупила. Засићена овим резервним хранећим материјама, вода сад свлази у жиле и из резервних хранећих материја почиње образовање жила за идућу годину. Ови врхови жила, који се образују пре почетка надземне вегетације код биљке, једини су органи, кроз које може да уђе у биљку вода из земље, засићена сиром (непрерађеним) хранећим материјама.

Присуство дакле ових жилица је од капиталне важности, те према томе срашћивање или не срашћивање жила при сађењу, зависи од присуства или одсуства њихови.

Ако се сађење врши у јесен, преко зиме или у пролеће рано, односно пре него што се ове жилице образују, срашћивање жила не само да је препоручљиво, него је баш и неопходно потребно, јер се зна, да жиле америчких лоза уопште, имају особину да се по срашћивању јавно трапају из места где су пресечене — много више него код домаће лозе. Овим срашћивањем дакле умножавају органи се за усисавање хране из земље, дајући тако биљци већу бјугност у прво време, што је од особите важности.

Кад се сађење врши доцкан у пролеће и пошто су ове жилице ма и у неколико образоване, не налазимо а потребно срашћивати жиле, јер, скратити их, значи одстранити баш ове жилице, које су најспособније да храну из земље усисају. И пошто биљка нема толико резервних хранећих материја да убрзо образује друге жилице, произвешће се застој у латентној вегетацији, па следствено томе и задоцнење у општој — надземној — вегетацији.

Узев ово као тачно, зар нас не може да наведе на помисао, да је слабијим калемовима, који се доцкан у пролеће саде, а који би ипак могли да даду добру биљку, једини узрок сушењу, сасацање жила, код којих је образовање нових жила одпочело?

Кад је лоза сирота у резервним хранећим материјама, баш и ако је засађена раније, жилице исислице се ипак тешко образују и спољна вегетација је увек у задоцнењу. Да се о овоме уверимо, немамо шта друго, до да посматрамо један виноград после обилно донешеног плода: вегетација код оваквих винограда почиње увек за неколико дана доцније.

Да би се у пракси и потврдило да ли је и када боље не сасацати жиле, огледи као једини поуздано средство то нам најбоље могу показати.

Прелазећи на другу операцију: срашћивање ластара приликом сађења, можемо рећи да се код нас и не зна за

други начин, до да се ластари скрате изнад првог окца. Овако су засађени сви наши виноградни и резултати су релативно врло добри. Међутим, и овде су подељена мишљења; једни држе да треба скраћивати ластаре пре сађења, а друи овет да не треба. Ови други бране своје мишљење тиме, што тврде, да сунце буаући доста топло спречава, форсира (ватеруа) пуноће да се убрзо развије, чији ластари чим озелене, прерађују бруто храну у чисто хранеће материје које затим силазе у жиле и тиме омогућавају сигурно примане. Скраћивање се по њиховом мишљењу врши тек пошто се и најнижа пуноћак развије.

Како о овоме немамо сопственог искуства, то за сада препоручујемо први начин (скраћивање изнад првог окца), а о овом другом ћемо говорити доцније, пошто видимо резултате проба, које ће се ове и идуче године извршити у државном лозном расаднику у Јауolini.

Мил. Милорадовић.

43 СВИЛАРСТВА.

Свиларство у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

Ослобођењем и уједињењем 1918. године наша је државина по количини свилених мехурака, која је произађена пре светског рата, постала трећом свиларском еволном у Европи т. ј. долази одмах после Француске и Италије. И ако њена производња ни из далека не доиже производњу постојећу осамла једно је, тачно, да у нашој Краљевини има услова, да се та производња дога брзо достигне, па и престигне, ако се само буде с околних енергије радило.

Предњи закључак излази из ових чињеница:

1. Клима и терен, нарочито у Јужној Србији и приорским областима, погодни су за гајење свилобуба. Постоје крајевни климатски и географски спадају у велики свиларски појас Европе, који почиње Јужном Француском, а се наставља преко Италије и Јужног дела Балканског полуострва (Македонија, Тракија) и Сирији, Персији и северно до Кавказа.

2. Дуд успева и на мршавим теренима, те и таква земљишта могу дударима постати продуктивна. Вероватно а би се и велики део живог пења могао нестати дударима.

3. Да се избегне монокултура дудови се могу гајити апоредо с виловом лозом, што још више осигурава принос земљишта.

4. У нашим се крајевима гаји свилобуба од више евока. Сматра се да се је свилобуба одомаћила на Балканском Полуострву још у VI. веку. Писци из 14. века омињу Јужну Србију као земљу, где је свиларство јако развијено.

5. Гајење свилобубе у Северној Србији под досаашњим приликама нерационално је, јер су приноси по цици јаја недовољни, а цене нису одговарале трговинској вредности. У Јужној Србији гајење је рационалније, ли приноси по цици јаја ипак нису достигли приносе Француске и Италије; цене су боље одговарале трговинској вредности.

6. Свиларство у Северној Србији и поред недостатака у организацији производње и трговине мехурака, показивало је напретке, а у Јужној Србији пре Балканског и светског рата ометале су га политичке неприлике и недостатак организације, иначе како су све остале диспозиције даге, достигло би у привредном животу оних крајева достојно место и далеко већи ступањ интензивности Оно је и поред тога било врло рентабилно, готово најрентабилнија пољопривредна грана ових крајева¹⁾.

7. У нашој земљи постоји индустрија јаја свилобуба коју треба само проширити и усавршити.

8. Производња свилених мехурака не захтева велики уложни капитал, а селуку даје прву пару с пролећа, кад ни сено ни усеви нису стигли за продају.

9. Ситан посед, који је код нас раширен, патријархална привреда, недостатак јаке индустрије иду само на руку свиларству.

Рентабилност гајења свилобуба јавља се у толико повољнијем облику, у колико је земљиште под лудовима мање продуктивно, па за другу культуру и сасвим непогодно, у колико је одгајивач ситан поседник, ради сам, не куаује лишће и нема других трошкова.

Узимајући све ово у обзир као и остале повољне околности: ближину европских тржишта и индустријских центара (Швајцарска, Италија, Аустрија и др.), погодан саобраћај железницом и морем и на послетку склоност народа да гајење свилобубе не може се сумњати, да су изгледи за развјат свиларства код нас веома повољни и да ће се оно тек развити, чим се јаче сталожу политичке прилике и настане нормалан привредни живот. Обновљена економски препоруке Краљевине моћиће лако успети, да производњу мехурака, чија је цена данас 8—10 пута већа уредостручи и изравна с оном у Италији и Француској.

За потребу да се свиларство развија, говори и тај разлог, што се култивисањем слабоплодних или неплодних терена (Далмација, Херцеговина, Црна Гора и др.) постиже рационалније искористивање земљишта и раскида се са старом једволикном ратарско-сточарском привредом. Што је пољопривредна производња како појединачно тако и читавих крајева разнореснија, у толико су и приноси безбеднији од могућих аксидапа у производњи.

Производња свилених мехурака.

До сада је гајење свилобуба било најразвијеније у Јужној Србији, па у Бачкој и Банату; словеначки свиларски крајеви у Гордици и Градишкој) не припадају нашој краљевини.

Предратна годишња производња сириох свилених мехурака претала се је овако:

	Килограма
Северна Србија (1909)	394122
Јужна (пре 1912 око)	800000
Хрватска-Славонија (1907)	195000
Далмација (1912)	26000

¹⁾ У Јужној Србији хектар дударе могао је донети, гајења свилобубу, 1000—1200 дин, чистог прихода, у Француској око 1000 франка. Јапански зараци по унцији 63 франка, што отговара 500 фр. по хектару.

²⁾ Производња су годишња (1912) око 200.000 —

Црна Гора (1907)	88
Војводина (1911)	1.202825
	2.618035

Дакле укупна производња свежих мехурака износила је пре светског рата у нашој краљевини преко 2½ милиона килограма, у вредности око пет милиона динара.

Некада је свиларство било релативно јаче развијено, али је после појаве болести паганције у другој половини 19. века (после 1853 год.)^{*)} нагло опало, тако, да се је тек последњих деценија постепено дизало, што се види из бројке наведених за Србију и Војводину.

Велики је број дудара само у Јужној Србији, иначе дудови гаје већином појединачно.

Јаја, названа и „семе“, већином се увозе са стране. За сада се јаја производе у Јужној Србији, где то врше приватни произвођачи, у Горцији је постојала Свиларска огледна станица, која је производила и јаја свилуба, у Маџарској је у Сексарду постојала а и сада постоји свиларска огледна станица с одељењем за производњу јаја, које је снабдевало и целу Војводину. Производњу јаја за Војводину преузела је после светског рата Централна свиларска управа у Новом Саду. Тамо је произведено у реџији у 1920 г. 1966 унција, у 1921 г. 4681 унција.

За репродукцију су узете француске варске расе, али се чине огледи и с неким италијанским расама и с украинцима.

Производња јаја веома је користан посао, јер док унција јаја, набављених из Француске, стаје с подвожом 15 фр. произведена у Новом Саду стаје само 14 дин.

Махурци се у Војводини и Сев. Србији суше у нарочитим Пелегриновим пећима, у Јужној Србији суше примитивно сами одгајивачи или поједини трговци у Пелегриновој пећи у Беџелији, која је својина Срп. свил. друштва. Пелегринових пећи има у Војводини 12, у С. Србији 1.

Суви мехури из Србије извозе се у иностранство (Француску и Италију) и Војводине одмотавају се у државним филатурама у Н. Саду, Панчеву и Т. Капложи. До 1912. г. била је једна филатура и у Беџелији, али је у балканском рату порушена.

Начин гајења није довољно рационалан, јер су приноси по унцији јаја далеко испод просечних приноса у Италији и Француској (40 кг.). Тако је дала унција јаја:
у С. Србији пре рата прос. 20 кг.
у Јужној Србији 30—35 кг.
у Војводини пре рата 28 кг.

Свиларство је услед рата претрпело велике штете. Најнапреднији крајеви у свиларству у Ј. Србији били су у ватреној зони тако, да су тамо уништени дудови, куће одгајивача и прибор за гајење и производњу јаја. Дудови су исчезли за две трећине. И у Војводини, где није било борбе, уништено је много дудова ради огрева, а кроз оно неколико ратних година нису обнављани, расадници су заварени, тако, да је и тамо смањен број дудова за око 30%. После рата, нарочито у Војвод., из дудина пеку ранију.

Стање свиларства после рата видећемо из следећег прегледа по покрајинама:

Северна Србија.

Унапређење свиларства у С. Србији т. ј. у границама пре 1912. г. има у својим рукама Српско свиларско друштво по повластици законом од 1909. г.

Гедине 1891. дата је повластица на 15. г. *Ераолу Марџу*, италијанској фирми, али је он у трећој години рада (1893. г.) напустио посао. Године 1899. решењем Министра Н. Привреде од 26 јула Збр. 4091 дата је повластица фирми *Фаркић и Анђелковић*, да бесплатно раздају јаја, а да имају искључиво право откупа мехурака по утврђеној цени. Повластичари су ослобођени, као и одгајивачи, пореза и приреза.

Законом од 3 априла 1909. г. дата је Српском свиларском друштву повластица на 20 година „да бесплатно раздавање семена свилуба, откуп свилених мехурака и отпредање чаурица“.

Производња мехурака у С. Србији била је оваква:

Година	Број одгајивача	Кутија по 10 грама	Сирових мехурака кг.
1895	—	—	1561
1896	—	800	3515
1897	—	1600	3687
1898	—	2500	12705
1899	—	3400	25700
1900	10102	12733	106895
1901	12670	15200	120843
1902	15426	18170	157123
1903	14482	22000	153972
1904	19453	22280	160510
1905	23720	29058	292061
1906	31000	31000	265400
1907	27711	41720	291854
1908	31953	50550	293487
1909	34159	42857	394122
1910	31522	34854	361682
1911	33107	33100	250100
1912	32000	40000	250627
1913	28000	32000	115716
1914	23000	30000	161592

Цене су утврђене.

овано: I класа 2.15 дин. II кл. 1 дин. III кл. 0.40 дин.

За време окупације аустро-угарском војском било је произведено године.

1916	7000 кг.
1917	95000 „
1918	105000 „

По ослобођењу произведено је, односно откупљено од народа:

Године 1920	9823 кг.
„ 1921	8000 „

^{*)} По Хану (в. Грађа за историју полупривреде код нас од К. Костића) болест на свилубама у Македонији јавља се 1864—1865 године.

Стварна је производња вероватно много већа, јер због оскудице у коњу, није хтео све произведене мекуре продавати друштву, већ их је сам отпредио.

Највећу производњу мекуре ка дају окузаци: смеде-ренски, моравски, крагујевачки, пожаревачки, и крушевачки, остали мало производе.

Иагледа да је свиларство у Сев. Србији повније датума. Четрдесетих година 19. века дуд се је почео по Србији јаче распорирати; окружна су начелства подизала дударе и раздвала саднице. Свиларство се нарочито развило у окузацима: јагодинском, ћупријском и пожаревачком. Шездесетих година су долазили страни купци из Француске и Италије, где је између 1850—1870, владала пегавица. Енглески конзул Хоџес помиње да се из Србије извозило годишње 7000 енгл. литара сирове свице, а цена је била 100 гроша оха.)

*) К. Костић, Савремени 17, 36.

(Наставиће се)

Б Е Л Е Ш К Е

Спремање и чување калем-гранчица (вијока) за зимско и пролетње калемљење воћних младаци — дивљачица. — Будућност и отстанак једне воћке, зависи од стања подлоге и калем-гранчице (вијоке.)

Калем-гранчице треба узети са здраве и снажне воћке, а које све особине преносе и дају здрава и плодна стабла.

За зимско и пролетње калемљење, могу се сечи гранчице за две време, када воња мирује и то од месеца новембра до марта, али је најпогодније време за сечење калемгранчица месец фебруар. Доцније када сокови почну претати и пунољци почну пушити и развијати се, могу се сечи само такве калем-гранчице, које се желе одмах калемити.

Калем-гранчице осечене у времену када сокови стоје — мирују, могу се најљивим чувањем очувати више месеци. Ово врло просто чување састоји се у томе, што се (оњи делови осечених калем-гранчица, а у дужини 10. см. набоу у земљу или песак. Ако имамо калем-гранчица од више врста у сорти у већем броју, онда ћемо исте свецати у мале сповиће, а у којима не сме нише бити од 30 комада, јер у противном земља-или песак не би могли и унутрашње доње делове калем-гранчице покривати те би на тај начин били изложени мразу и суши.

Калем-гранчице могу се очувати као што је напред речено, збодањем у земљу и песак или се трапе у ископане шпачиће — ровове и то поред каквог зида, ограде или каквог другог заклона. Сем тога могу се чувати у јаруму, трапу и отвореном пољу. На отвореном пољу, трапљене калемгранчице, треба још и покривати сувим шићем или сламом.

У којико се дуже желе очувати, у толико одређено место мора бити хладније, мрачније и од сунца заклоњено.

П. С. Петковић.

Крава са 4 телета. — У Швајцарској Пољопривредној Листу* бр. 48 од 2. ов. мес. изнета су два фотографска снимка једне краве, која је отелила 4 телета.

Слике показују краву и ту телад, кад су имала при пут 8 дана, други пут 12 недеља.

Лист саопштава да су телад потпуно здрава, а мајка — крава осећа се врло добро и даје око 16 литара млека дневно.

Газда је те краве — селак Штрауб из села Хагенбухена у Швајцарској.

М. Т.

Г Л А С Н И К

Нови чланови утемељачи Српског Пољопривредног Друштва. — Г. Чедомир П. Лазаревић, кројач из Александровца (Жупа) са мајком и браћом, положио је Друштву 100 динара у место шестогодињег помена свог. пок. оца г. *Тодосија Лазаревића*, бившег познатог виноградаря, и тиме га уписао за члана утемељача.

Г. Г. *Богољуб Ђ. Милић*, рачуновођа државног добра у Добричеву—Љупици, *Живојин Пестровић*, земљорадник из Градца, среза левеничког, окр. крагујевачког и *Војислав Н. Тодоровић*, сконом Самош — Банат, положили су по 100 динара и тиме се уписали за чланове утемељаче.

Српско Пољопривредно Друштво и овим путем благодари именованим на важни.

Нов Лист. — Од 1. јануара 1922 год. почеће излазити нов лист „Економ“, орган „Удружења државних економи, пољопривредних чиновника и службеника“ у Београду. Лист ће бити стручног, информативног и научног карактера и излазиће сваког 1. и 15. у месецу. Цена је листу 24. динара годишње.

За семе од јариде и јечма. — Извештавају се сви Пољопривредници који се обрађају Српском Пољопривредном Друштву за семе од пшенице — јариде и јечма, да Друштво пеће ове године вршити набавку овог семена пошто је исто семе набавило Министарство Пољопривреде и Вода, коме се треба и обрађати за то преко државних економиа.

Лист Привредник. — Већ коме није познат рад друштва Привредника у Загребу на подизању нашег народа и привредно и просветно. Народ се од омладне подиже, отуд и Привредник збринуо је и извео је много хиљада децаје, од којих су старији сад већ напредни и угледни господари и Привредникови најбољи помагачи и повереници у 700 разних места наше простране државе.

За време рата Привреднику је забрањен сав рад, а уз то је као што је познато — Привредник још и гоњен, па је и страдао. После рата обновљено је и проширено све још на широј основи, то јесте, према новим проширеним приликама у нашој пространој држави.

Од нове године почиње опет да излази и лист *Привредник*, управо он наставља, онде где је 1914 године морао прекинути, кад је оно злогласна Аустрија огласила рат Србији. Лист *Привредник* добијају само чланови друштва Привредника, који одмах у почетку године уплате најмање 18 динара годишње чланарине, и онда стално добијају лист бесплатно за ту годину. Ко тако нестане бар сталним чланом друштва Привредника, тај тиме помаже и цео рад тога друштва и још има бесплат-

но лист. Отуд сваки ваљан Србин и свака ваљана Српкиња ваља да се упише бар за сталног члана Друштва Привредних, па ће онда добивати бесплатно и лист *Привредник*.

ЗАПИСНИК

49. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва, држане 21. децембра 1921. године у друштвеном domu у Београду

Били су присутни: Председник г. Љуба Поповић, и. преседаник г. Паја Т. Тодоровић, чланови: г.г. Благоје Ј. Тодоровић, Алекса Љ. Поповић, Александар Г. Јовановић, Славко Љубић, др. Веда П. Стојковић,

Као гост био је г. Драгана Личевић, редовни члан.
Председалао председник г. Љуба Поповић.
Бележио секретар г. Александар П. Рањковић.

Прочитан је записник прошле 48. редовне седнице. — Одбор исти усвоји.

II

По молбама новооснованих Пољопривредних Подружја у Чајетини, Врању, селу Лазница среза Клаучког, Михајлову и у Клауду. — Одбор одлучи, да се исте време у састав Друштва.

III

По реферисању о издатим пољопривредним каленарима за 1922. г. да крикал у листовима и на поклоп по списку. — Одбор одобрала издати.

IV

По добијеној уредаби о вољаним зарудганима. — Одбор одлучи, да се уноси г.г. Славко Љубић, члан Управе и Драгана Личевић редовни члан, да оду у Дирекцију Воде Министарства Пољопривреде и Воде и унесе г. Љубивоја Мадарца, да заједно претресу питање о изради правилика и учине предлог за љуби рад по овоме.

V

По молбама добијенима за службу. — Одбор одлучи, да се време: Г. Никола Мизичевић, са платом од 1500 динара годишње и 20 динара додатна дневно на скупоћу, без икаквих других додатака.

Г-ша Савка Ракићева, са платом од 1200 динара годишње и 20 динара дневно на скупоћу, без икаквих других додатака.
Плата и додатак им припада од дана ступања на дужност

VI

По мишљењу књижевног одбора. — Одбор одлучи, да се предмет г. Пера Тодоровића врати, пошто је од рецензента добијено мишљење да није за штампање.

Понуђена књига Ситне Даворје од г. Славка Кучарића, да се не одкупују, пошто нема пољопривредне вредности.

Понуђени рукопис г. Косте Петровића, да се пошаље рецензентима.

Послати рукопис г. др. Косте Поповића, да му се врати и упути прастаје ли да му се штампа у Тежаку са зонораром од 100 динара, од табака, пошто је већ штампан у монополском календару.

VII

По извештају Пољопривредне Подружја у Штиму о мање вредним књигама послатим подружјима. — Одбор одлучи, да се исте расходају, пошто су у транспорту нестале.

VIII

По предлогу о штампању друштвених издања, која су распродата. — Одбор одлучи, да се предмет упути књижевном одбору на мишљење и предлог.

Са овим је Председник закључио седницу.

ОГЛАСИ

ЦЕНОВНИК

СПРАВА, АЛАТА, МАТЕРИЈАЛА И СЕМЕНА У МАГАЦИНУ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Саков плуг № 6	395	дин.
Саков плуг № 7	405	"
Плуг обртак № 6	425	"
Дрљача сакова № IV, а	376	"
Сејалица за кукуруз-дворедна	350	"
Сејалица врстачна са 15 реди	2200	"
" " " " 17	2400	"
Ветрењача за жито	585	"
Тријера Мајерових № I ^{1/2} а	1320	"
" " " " сортирача	1760	"
Резервне кољечке са саков плуг	120	"
Резервна глава за саков плуг	100	"
Резервни раоници за сакове плугове № 6 и 7	15	"
Резервни плазови за саков плуг	10	"
Резервни табани за саков плуг	10	"
Резервни шрафови за саков плуг	2	"
Кожбионани плугови прашачи и огрчачи	325	"
Круњачи за кукуруз са једним клипом	450	"
Пећи за Главинићеве сушилице	670	"
Прикалице систем Верморел	400	"
Све резервне делове за прскалице Верморел		"
Мехови-запратиљачи за виноград	50	дин.
Калемарских пожева од 10. и 11. см. (Купце-ових)	по 16 и 18 д.	
Маказа воћарских	16	дин.
Маказа за скидање гусеничних гнезда	12	"
Маказа за шишање оваца	20	"
Лампе за спаљивање гусеничних гнезда	2	"
Гребло за воће	20	"
Берило за воће с кесидом	12	"
Плави камен	9	"
Рафија	540	"
Сумпор у прашику	4	"
Фенофталтинске картије у књижицама	1	"
Сечке за фураж	по 740 и 880	дин.
Српова	8	"
Воћарске тестерице	14	"
Сириште у течности (флаша)	35	"

Горње цене су рачунате за чланове Друштва и Пољопривредних Подружја, па све остале рачунају се са 10% скупље.

Поручбине је најбоље вршити преко Пољопривредних Подружја или државних економија; у другом случају треба послати пољопривредне означене вредности, без које се не може извршавати испорука.

Сумпор у платненим шипкама

за бурад има Српско Пољопривредно Друштво и продаје по 0.50 динара комад. Најбоље је у напред послати новац за потребан број.

Пољопривредници читајте и ширите ваш лист „ТЕЖАК“.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

улажују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште.

На основу највишег решења од
априла 1869. г. претписку друштвену
носи пошта бесплатно.

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Клустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

Претплата се полаже у једанну
на целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 2.

БЕОГРАД, 15. ЈАНУАРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

КОНГРЕС ВОЂА ДЕЧИЈИХ ПОЉОПРИВРЕДНИХ КЛУБОВА.

Идеја о оснивању Дечијих Пољопривредних Клубова већ је код нас, као што је познато нашим пољопривредницима, и у дело приведена. Протекле јесени о слави Српског Пољопривредног Друштва организована је била и прва изложба производа Дечијих Пољопривредних Клубова, која је као новина привукла пажњу не само нашег земљорадничког него и нашег варошког света.

Почетак је срећно испало, али се на томе не треба зауставити. Потребно је да се рад на оснивању Дечијих Пољопривредних Клубова настави и појача.

Дечији Пољопривредни Клубови у другој години свога живота стоје и пред новим проблемима. Да би се пак с успехом они могли решавати, потребно је утврдити и план рада за нову предстојећу акцију тих наших нових установа. За тај пак план, потребна је једна међусобна и ближа сарадња свих вођа тих установа, које су активно радиле у прошлој години и Српског Пољопривредног Друштва као централне установе.

Знајући од колике је важности међусобни додир између вођа Дечијих Пољопривредних Клубова и представника Српског Пољопривредног Друштва и ради узајамног познавања и ради измене мисли о већ стеченом искуству и будућим методама рада, Српско Пољопривредно Друштво решило је на једној од својих последњих седница да се у фебруару месецу одржи један конгрес вођа Дечијих Пољопривредних Клубова.

За држање тога конгреса одређена је варош Јагодина. Она је не само на средокрају за разне крајеве, у којима постоје Дечији Пољопривредни Клубови, него је још и један од највећих просветних расадника за стварање учитељских снага у нашој земљи. Душтво пак нарочито полаже на младе генерације учитељске као будуће вође Дечијих Пољопривредних Клубова, па је баш и жељело да свој први конгрес одржи тамо, где се те генерације и одгајују.

Како је задатак Дечијих Пољопривредних Клубова троструки и друштвени и морални и економско-пољопривредни и како је његова тежња да се у том троструком правцу подиже наша омладина на селу, те да би се од ње стварале јаке друштвене и пољопривредне јединке, Друштво сматра да би расправа неколико питања о васпитању сеоске омладине у тим разним правцима на том конгресу била од врло велике користи и потребе за успех Дечијих Пољопривредних Клубова.

Руководећи се тим идејама Друштво је утврдило за свој конгрес у Јагодини у главном следећи дневни ред:

1. Улога учитеља у вођству Дечијих Пољопривредних Клубова у вези са друштвеним васпитањем наше сеоске омладине.

2. Улога свештеника у вођству Дечијих Пољопривредних Клубова у вези са моралним васпитањем наше сеоске омладине.

3. Улога државних економа на пољопривредно економском васпитању сеоске омладине преко Дечијих Пољопривредних Клубова.

4. Дечији Пољопривредни Клубови у 1921. години и план рада за 1922. год.

Прва два предавања расправљаће један учитељ и један свештеник, који су већ били вође Дечијих Пољопривредних Клубова у прошлој години, треће предавање расправљаће један државни економ, а четврто предавање један представник Српског Пољопривредног Друштва.

Друштво је донело одлуку да се вођама Дечијих Пољопривредних Клубова који буду присуствовали овом конгресу укаже помоћ, која ће им послужити за покриће путних трошкова.

Имајући пак у обзир да су Дечији Пољопривредни Клубови прво поникли у моравском округу, Друштво је исто тако решило да олакша долазак на конгрес и свима државним економима тога округа.

Ми се надамо да ће овај скуп учитеља свештеника и економа, првих пијонира у стварању и одржавању дечијих пољопривредних клубова, довести још у ближу везу те наше главне просветне

факторе на селу и отворити им нове хоризонте за још плоднији рад у народу, нарочито међу сеоском омладином.

Д-р В. Стојковић.

ИЗ РАТАРСТВА

ЛАН

Гајење лана је у нас опало према ранијем добу, опало је и сразмерно броју становништва и сразмерно површини обрађене земље. Многи су гајење лана напустили, што је повине (необрађене земље) нестало, а они су били навикли на повину га сејати, јер је на њој, као јакој земљи, он најбоље успевао. А кад повине нема, лан треба сејати на обрађеним површинама, само земљу треба добро припремити, па ће нам ипак одлично родити.

Безусловно је потребно гајити лан, јер он пружа добар приход: из семена се његова цели уље (зејтин), тропом, који остане иза исцеђеног уља, храни се стока, а са стабла се ланеног добија предиво за ткање платна, из којег се кроје и шију рубине, убруси, жагауци и т. д. Ланене су рубине трајашније и здравије од памучних, а како је памучно платно врло скупо — гајење лана се само собом препоручује свакој тежачкој кући, која води свога рачуна.

А да би се од лана имао добар приход, треба умети сејати га. Правилно посејан, лан, уз марљиво поступање, добро роди не само на повини, већ и на старој граници.

Пре свега треба знати да лан воли чисту земљу, ону, која није у корову, јер је коров први непријатељ лана. Чиста је земља иза озмих жита, поврћа и кукуруза. На пескуши лан *без твојег не роди*.

Ма какву земљу изабрао за лан, тежак се мора благовременно побринути да се она обради на време и добро

У првом реду се мора узорати сместа иза жетве, па је омет преорати, ако би до јесени зарасла у траву. Што се чешће преорава, земља се пуније засићава влагом, више се ситни, коров се уништава и олакшава бујно разномљивање и рађање бактерија, које су услов напретка усева и повољније жетве.

Лан се не влаши пролећних слана и мразева, зато се може сејати одмах првих дана пролећа, пошто се, претходно, припремљени простор земље ведубоко преоре. Најбоље га је сејати сејалицом у редове; тако га је лакше плевити, ако се, случајно, појави коров.

Сеје лана треба благовремено набавити. Треба обратити пажњу да није изгубило клицавост и да је од најбољих одлика. Зато набавку треба вршити кроз Српско Пољопривредно Друштво и његових Подружја. Нужно је, такође, набавити, прочитати и добро проучити једну врло испирну књигу на нашем језику: *Гајење и прерада лана*, од Јов. Вадеманца. И она се може набавити преко Српског Пољопривредног Друштва.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА

Талијанке.

Питање порекла талијанске расе кокошака још није утврђено на чисто. Од прилике се са сигурношћу може узети, да данашња талијанка кокошка потече од свети кокоши старих Римљана, и да се у многим не разликује од домаће кокошке Грка. Римљани су ову плодну кокошку донели са грчког отока Del(los)-а, чим су се становници од давније бавили живинарством, као увосни привредном граном. Већина данашњих кокошица у Италији јесте производ дугог и разноврсног укрштавања и то особито са шпанолским петловима. Од дужег је времена

ПОДЛИСТАК

ДРЖАВНА ЕРГЕЛА „КАРАЂОРЂЕВО.“

Радове пољске обављали су надницом по потреби чланови породица настањених на имању, чим су домаћини били стално запослени. У тим породицама било је око 500 чланова различите народности, од којих је 42% било немислених. У колико се није могла да подмири потреба за савлађивање пољских радова чедацима из породица која нису морала обавезно радити, прибављани су т. зв. сезонски радници на Словачке и др. места за време од маја до новембра под нарочитим уговором.

Чиновници и службеници имали су поред плате и стана и тако зване депутате.

Колике су биле њихове плате и депутати, види се из ових прегледа (види на другој страни.)

Управник, помоћник, ветеринар и учитељ, ако су били ожењени, уживали су поред наведеног и породични додаток: на жену по 400 круна и на свако дете по 200 круна годишње. Сви они имали су права на послугу и да држе свиње и пернату живину, као и да узимају намирнице са имања (пшеницу и др.) по спуштеној цени. И остали служ-

беници који су добијали земљу за гајење кукуруза, имали су право да гаје по коју свињу и по нешто живине.

Плата, учитеља износила је 1000 круна годишње која се сваке пете године повећавала са по 200 круна.

Рабарије ожењене и кочијаши имали су годишње по један пар одела, а последњи и по један шешир и пар чизама.

Краварима је давано годишње по 7 м. платно платна за кецеле.

Руководици парних плугова имали су нарочиту награду од јутра, а настојници краварства нарочиту награду од сваког одлученог телета.

Земљиште за кукуруз орала је и сејала за све Управу Завода, а о даљој обради водила су бригу лица којима је додељено.

Укупни издатак на плате и депутате износио је 1911. год. 36.987,22 круна. Депутати у зрнастој храни износили су 1912. године из 165 сталних службеника и то:

пшенице	185400 кгр.
јечма	28760 "
сланине	7700 "
соли	3848 "
жмека	52920 литара
дрна	2096 куб. м.

околина Вероне и Пиаченце позната ради дебелих пилића што доказује, да талијанка кокошка не само што је изврсна носила јаја, већ да је прикладна и за гојење. Мана талијанке кокошке јесте, што не радо лежи на јајима, по и у томе се може постићи знатан напредак, ако се добро негује и храни.

Талијанка кокошка веома је снажна, па потребује много слободе и простора, ако се хоће да буде носила. Но многи привредници, који имају и посједују винограде, протиску се, да се пуштају одвише на слободу, јер би штете велике штете, ради чега се виноградари, који су вољни бацити се узгајањем кокошака, морају побринути, да нају мирнију расу. Али наше су прилике онде различитије од оних у Италији, јер нам наше простране равнице оранице и пашњаци допуштају, да живину по пољу крећемо куда хоћемо, без икакве погубелне, да занесе знатију штету за време жетве жита и кукуруза. Напротив оне уништавају гмласте, црве и бубе па чине привреднику више користи него штете. Ради тога би било добро, када би наши пољопривредници после бербе, то јест обраног грозља пуштали кокошке по винограду, па би се осведочили, да би лети и у јесен навали много мање скакаваца, пиле, и остале друге гмласте по винограду и пољу. У Француској и Немачкој многи пољопривредници имају обичај једну партију кокошију држати у нарочитим живинарнику-кокоширнику, који је направљен на точкове, како се може прелазити с једног места на друго. Када живина дотичан комад земљишта добро очисти од скакаваца и других шешеката, онда се живинарник пренесе на друго место и т.д. Ноћу затворе и закључају живинарник, па га са кокошима оставе преко ноћи на томе месту. Ово би могла увести и наши привредници, јер би имали велике користи, још и ради тога, што би се кокошкама пружила могућ-

ност, да се могу сунчати и по милој вољи кретати, услед чега би носиле јаја и за време јаке зиме.

Од талијанских кокошака споменућемо као најбоље ове:

1. *Ливориска (јаребичаста) раса* Као и остали талијански сојеви-расе тако и овај се распознаје по ногама, које су дугачке и без перја и по жутом кљуноу. Има дугачку и дубоко изређану кресту живо црвене боје, која код кокошке пресавијено виса на једној страни. Подбрадници су дугачки и танки, подушњаци приљубили се лицу, глатки и висећи, хрбат и крила су јаребичасте боје, т.ј. сива са црним пругама, ради чега Немци ову расу називају јаребичастом (Rebhunfarbige-Italiener). Средње је величине, високот телу, веома је окретна и расте брзо. Кокошке почи носити јаја већ од 6—7 месеци; годишњи производ, ако се кокошке разумно одгајају, просечно се рачуна од 180—200 јаја, средње тежине од близу 65 гр.

Кокошке постигну обично тежину између 170 и 2 кг. а петлови ретко досегну тежину од 3 кг. Како се види, производ меса није велик, али ова несташница у месу надокнађује велики производ јаја.

2. *Црнобојна шалијанска раса*. Ова раса посједује исте особине као и прва раса само што више одољева непогодностима времена, а особито зими, што је обично својство црних раса.

3. *Бела талијанска раса*. Средње је величине и узраста и добра за производњу меса, које је фино и укусно. Петло је врло срчан и ратоборан, те се одликује брзим трчањем. Кокошка је слаба носила а што је још горе, носи малена и неукусна јаја.

Васа Бајазет,
државни виноградар.

Пољопривредници! Претплаћујте се на „ТЕЖАК“.

ЗВАЊЕ

Плата

ДЕПУТАТИ

	Круна	Килограма								
		пшени	јечам	со	сал-лина	зеле	дрва	башта	за пром.	за културу
Управник	3600—4800	—	—	—	—	2190	48	1600	—	1600
Помоћник и ветеринар	1800—2600	—	—	—	—	1460	20-32	1600	—	1600
Практикант	1000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Учитељ	1000	—	—	—	—	1460	24	1600	—	1600
Наставници, машиниста, магационер	800	1600	800	28	56	730	12	300	100	3200
Ковачи, колари, сарачи, млинар	500	1600	800	28	56	730	12	300	100	3200
Поднастојници, руководиоци парним плугом баштован	500	1400	400	28	56	730	12	300	100	1600
Кранари	400	1400	320	28	56	730	12	200	100	1600
Чувари имања, дневни и ноћни	300	1400	320	28	56	730	12	200	100	1600
Сејаци (чиоши), кочијаш и рабадије ожењени	300	1400	320	28	56	365	12	200	100	1600
Рабадије не ожењени	350	1200	200	28	56	—	12	100	100	800
Рабадије од 14—18 година	250	1000	200	28	56	—	12	100	100	800
Рабадије и шегрти испод 14 год.	200	800	120	14	28	—	12	100	100	800

ИЗ СВИЛАРСТВА.

Свиларство у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

(Наставак.)

Јужна Србија.

У Ј. Србији није било никакве пољопривредне, већ се је производња свилених межура развијала потпуно слободно као и свака друга пољопривредна грана. Под таквим условима свиларство је показивало врло добар успех.

Главни су производачки центри Ђевђелијски Дојрански и Струмички басен.

Ђевђелијски басен с басеном Бојије износи 130—180 кв. километара. Земљиште је песковито и шљунковито, није врло плодно, а богатији су наноси на периферији, али се наводњавањем постижу врло лепо приноси. То је предео одличан за гајење дудова. Ђевђелије је после Водена најважнији свиларски центар Македоније. Она се је развила за око четрдесет година од правог села у лепу варошицу. На периферији басена налазе се велика села¹⁾ већином с преко 1000 становника. Јужно од Ђевђелије Мајадаг (3500 ст.), Караселан (2100 ст.), Богдинци (3560 ст.), Стојаково (1520 ст.), Мачуково (1300 ст.), Смоквица (700 ст.), Мироче (660 ст.). Села су опкољена дударима. Куће су сagraђене из ћерпика или камена и покривене кровином. У средини је кућиња, а око ње собе; под је од најбине земље.

Дојрански басен хидрографски и климатски припада више Сесрској равници, која се западно сужава у мали ходник, који ју преко Дојранског басена везује са Вардарском долином. Дојранско је језеро просторо 42 кв. кил., надморске висине 148 м, дубоко око 10 м. Овај је басен важан свиларски центар, па његови становници и данас живе од риболова, виноградарства и свиларства.

Класура Демир-Капије је најужа класура, коју Вардар пробија. Почине од станице Струмица, па се свршава станицом Бања — око 20 кил. Демир-Капија чини климатску границу. Док се јужно осећа утицај медитеранске климе, северно се опажа утицај средње-европске климе. Од Демир-Капије па до Велеса (око 70 кил.) долина се шири, код Велеса се сужава, а иза Велеса се опет шири.

Црна Река је најважнија притока Вардара, а њеним басеном иде свиларски реон. Пре него што прими притоцицу Рајац Црна Река пролази долином, која има извесне аналогје с Овчим пољем. То је терен неогена, у коме преовлађују песковити слојеви, познат под именом Тиквеш. Заклоњен планинама Тиквеш је један од најтоплијих крајева Македоније. Усели сазревају раније него ли у басену Скопља и Битоља. Главна је култура винова лоза, а с њом иде напредо култура дудова.

Тетовска се долина пружа приближно од севера и југу, дугачка је око 40 кил., а широка 8—10 кил. што чини око 400 кв. кил. Источно је у доброј вези са Скопским басеном. Заклоњена са севера Шаром Тетовска долина има услова готово за све врсте култура, па и за гајење дудова у већим размерама.

Битољска равница је на просечној висини од 600 м, дугачка 75 кил. а широка 14 кил. што чини око 1050 кв. кил. Клима се разликује од оне у Скопском и Солунском басену. Просечна је висина воденог талога 735 мм. Температуре минимум у јануару — 5°, максимум у јулу + 29°. Крајности су — 14 до + 35°. То је дакле већ континентална клима, приближна оној у Северној Србији. Погодна је за ратарску обраду, падине за винограде, а мање погодна за гајење дудова.

Северно од Качаничког кланда почиње Косово, које лежи доста високо, тако су Митровица на 506 м. над морем. Вучитра 519 м, Грачаница 608 м. над морем. Пространо је (Мало и Велико Косово) преко 100000 хектара, али је за свиларство данас безначајно. У Кумановској области свилубоба се слаби гаји, а тако и у Пришевској области.²⁾

Кад се пређе вододелница Куманово—Прешево улази се у Врањски басен. Врањски басен је добро снабдевен водом многобројним притокама Мораве, које силазе с кристалних платоа, који га опкољавају. У њему се гаји нарочито конопље, па падињама има доста винограда, а некада је и свиларство заузимао видно место; дуд успева врло добро, отуда треба овом басену с гледишта свиларства поклонити потребну пажњу.

У 14. и 15. веку било је свиларство у јужној Србији јако развијено. Свилени су межурици извожени у Дубровник (1000 межурака вредели су 1 перперу). За турско време свиларство је добро неговано, па је широко и у северније крајеве.

Сама је реч дуд турског порекла³⁾

Помиче се, даје свилубоба јако гајена у Ђакочином, пећском и овчеполском крају. „Пећанска свила“ била је на гласу. У Ђевђелији је, по Хану, 1863 год. било 9 великих свилара т.ј. предницица свиле. По истом писцу певавица се у Македонији јавила 1864—1865 год. и од тада је свиларство пошло уназад.

Пре рата у Ј. Србији је гајено преко 20000 унција јаја, што ће рећи 600—800000 кг. сирових межурака.

Рат је учинио огромне штете, јер су дудови за 1/3 посечени, куће поручиле, народ се био разбегао.

Сада се прилике давано сталожављу и свиларство обнавља. Тако је у 1919 г. гајено у срезу Ђевђелијском 750 унција, што одговара производњи од око 23000 кг., у Дојранском 20000 кг. У 1920 г. гајено је у сва три среза (већ Дојран. струм.) 5000 унција, што одговара производњи од око 100000 кг. Цена прос. 25 дан. У 1921. произведено је од око 103185 кг. и то су произвели срезови: Ђевђелијски 63188 кг., струмички 80000 кг. и дојрански 50000 кг. Цена прос. 25 дан. Сам срез струмички производње пре рата 1912 г. око 140000 кг. сирових межурака. Унција је давала просечно 38—50 кг. У истом срезу межурици су продавали:

У 1916 год. по	10—12	Јева	кг.
„ 1917	15	„	„
„ 1918	30—40	„	„

¹⁾ Др. Ј. К. Василевски, Јужна Стара Србија, књ. 1, стр. 129 књ. II стр. 93.

²⁾ К. Костић: Грађа за историју пољопривреде код нас, стр. 79.

Мехурци се најчешће убијају воденом паром, а у Беошћели постоји модерна пех за убијање мехурака топлим ваздухом.

Врди поменути индустрију јаја свилюбуба у Јужној Србији, која је већ кадра да подмири домању потребу, — Ј. Србије, па нешто да произведе и за извоз. Држава је ове године откупила из Ј. Србије 1500 унија. Гаје се француска варска раса, талијанска асколи-пичено и мало јапанска биволтина.

Народ веома добро разуме гајење дудова, а иако су додови из 1911. уништени држава је подигла два велика расадника дудова у Беошћели и Валандову, одакле ће се саднице раадавати народу бесплатно.

Два надзорника свиларства са седиштима у Беошћели и Валандову старају се о унапређењу свиларства, а ускоро ће се поставити и трећи са седиштем у Струмици.

Војводина.

Пре ослобођења свиларство је у Војводини било потпуно у државним рукама. Њиме је руководила свиларска централа у Сексарду. После ослобођења њиме руководи Централна свиларска управа у Новом Саду, којој је потчињено и свиларство у целој краљевини, сем покрајина, где су раније биле издате законске повластице приватним предузећима. (Срп. свиларско друштво и Хрватска пољоделска банка).

Војводина је данас подељена у 14 свиларских надворништава. Дужност је сваког свиларског надзорника, да разлаже народу јаја свилюбуба и дудова саднице, да поучава народ бољем начину гајења свилюбуба, да рукује откупом и сушењем мехурака и др.

За откуп и убијање мехурака постоје 11 сушница и то: у Новом Саду, Жабуљу, Ст. Бечеју, Ст. Врбасу, Паланци, Панчеву, Вршцу, Белој Цркви, Ковину, Суботици и Тителу. Сушнице су врло велике и деле грађевине с Пелегриновим пећима и великим магацинима за смештај мехурака.

Свака је сушница стајала пре рата око 80000 круна. Сем сушница у Војводини постоје три филатуре (Нова Сад, Панчево и Турска Кањига), којима рукује Министарство Трговине и Индустрије.

За производњу дудових садница постоје 13 државних расадника са око 193000 садница, зрелих за раадавање. Цени се да је у току светског рата уништено 171000 дудових дрвета.

Укупна проиваодња сирових мехурака у Угарској износила је нпр.

Год. 1901	1,633 452 кг.
" 1911	1,878 396 "

Сами Бачка и Банат произвели су 1911 год. 926278 кг. Бачка и Банат су били главни и најјачи произвођачи силе у Угарској, а све су остале жупаније далеко иза њих.

Мехурци су пред рат (1914 г.) плаћани овако.

I класа	2,20 круна
II "	1,60 "
III "	0,20 "

За време рата производња је знатно опала, па се у 1919 г. сасвим угасила.

Заузимањем Министарства Пољопривреде и Цен-

тралне свиларске управе у Н. Саду гајење свилюбуба се постепено подиже. Тако је 1920 г. раадато 2530 унија јаја, а произведено је 58354 кг. од 5230 одгајивача. У 1921 год. раадато је 6501 унија, а произведено је 153202 кг. сирових мехурака од 9542 одгајивача.

Мехурци су у 1920 и 1921 год. дељени свега у две класе, на добре и лоше. Добри су плаћани 60; а лоши б круна килограм.

Овде да напоменем, да се у циљу спремања свиларског подмлатка и ширења поуке привређују у Н. Саду свиларски курсеви.

Ове 1921. год. било је на курсу, који је трајао од 15 маја до 15 септембра, 14 куриста и то: из Јужне Србије 3, из Северне Србије 2, из Војводине 9. Куристи се обучавају не само гајењу свилюбуба већ и производњу јаја по Пастеровој хељичној методи.

Хрватска са Славонијом.

Рад на свиларству у Хрватској и Славонији је у рукама Хрватске пољоделске банке у Загребу, која има нарочиту концесију и државну субвенцију од 100000 кр. год. и ради под именом, „Управа земаљског свилогоства у Загребу“. Она раадаје јаја свилюбуба народу, води надзор око гајења и откупљује силвене мехуре. Концесија важи 20 год. од 1912—1932 г. Производња сирових силвених мехурака у Хрватској и Славонији била је:

Године	кг.
1880	205
1885	36468
1890	255988
1895	301927
1900	224705
1905	276595
1907	195000

У периоду од 1885 до 1905 г. произвођено је по унији јаја просечно 23 кг. мехурака.

Главни је произвођач Срем, јер он произведе више од две трећине укупне производње Хрватске и Славоније. По производњи жупаније иду овим редом: (према стању у 1905 год.)

Срем	189.000 кг.
Пожега	27.000 "
Вировитица	34.000 "
Бјеловар-Крижевац	5.000 "
Загреб	3.000 "

Године 1920 раздељено је 12 кг. јаја на 847 одгајивача, а произведено је 7031 кг. мехурака; по унији 14,300 кг. У 1921. год. произведено је 13046 кг.

У 1920. г. било је дудова око 50383 комада. Кокоњерије су у Осеку и Митровици.

Словеначка.

Данас се у Словеначкој не гаји свилюбуба, јер су изгубљени свиларски крајеви као што су били Горица и Приморје. Једино остаје Прекомурје, где би се могло окитети гајење свилюбубе.

Далмација.

По својој географској положају, по својој клими и пољопривредном карактеру Далмација има све услове за

развита свиларства. Упоредо с виновом лозом и маслином имала би ићи и култура дудова, само је потребно енергично на томе радити. Дуд успена врло добро свуда, нарочито у котарима которском, дубровачком и имотском.

Да је свиларство било некада јаче развијено о томе сведоче многа врло дебела дудова стабла, а у Прчењу на. Боно-котарском заливу постојала је до 1894 г. и мала приватна филатура.

А Фортис (1774) наводи, да се на Рабу од стародревних времена гаји свилоубуба, која се храни лишћем црног дуда (Viaggio II, 194.), тако исто помиње и острво Брач.

По службеној статистици у Далмацији је произвођено свилених медурака:

Године	кгт.
1908	9207
1909	9797
1910	14331
1911	14960
1912	26000

Просечна је цена била 2,58 круна.
(Наставиће се)

НАШИ ДОПИСИ.

С пута, јануара 1922.

Воћарство. Пада у очи да се у многим нашим крајевима воћке засађују често, те ни у порасту нису какве би требале бити, нити им се круне правилно образују, нити су довољне родности, нити род могу да одрже, а и што се одржи — ситан је и штурав. Зато се нашем тежаку непрекидно треба повлађати: да воћке засађује у извесном растојању већем него што је то до сад чинио и да се, ради тога, обрати за савет најближему економу.

Да ли воћке имају довољно потребне влаге или не, и о томе се брига не води. Међутим, и воћке, а не само годишњи усеви, могу успевати само ако имају влаге. Тога ради се преко зиме око њих збира снег, да се отапањем уније око жила воћкиних, а лети кад настану велике суше, пробитачно је и на воћњак воде наватити.

Такође је једно велико зло, што се на воћкама маховина трпи, а њу треба сваке јесени састругати, па по том воћку окречити. Ко то није учинио с јесени, има времена да то уради сад преко зиме — да му воћњак не би пропао.

Још најгоре је што се гусеничка јаја не скидају и не спелеују, него ће се на јесен излећи, развити се у лептире, а они ће још више јаја смети, па у току две три године довести у питање не само једногодишњи род, већ и остатак воћака.

Интересна је ствар, да наши тежаци не подстичу децу на збирање контица и семенки воћних, које су врло потребне и које би деца могла, било преко Подружница било преко других установа, продавати пољопривредним заводима, семенарским радњама и приватним лицама.

Сточарство. Још се довољно пажње не обраћа на стоку, јер су кошаре још ретко појава; стока се, већим делом, држи под наслоњима, често пута и без њих. Овде се, доста често, држе у непокривеном тору а свињама се оставља на вољу да траже закљона...

Стоци се полага на равни, често пута и у благу, те велики део хране узгаји. Да је то велика штета и право расипање — ствар је очигледна! Међутим, сваки би могао од дрвета направити или од пружа оплести судове, у којима би стоци давао храну; сено, исецану сламу, пашу и т. д. То не би ништа коштало, а преко зиме се има довољно времена да се то постигне.

Рачун. У нас се још није обиколао да се води писани рачун о свему што се прими и изда, да би, на крају године, човек имао преглед свога пословања и да би му тај преглед послужило за оцену шта ће и како ће идуће године радити. А рачун о коштању стоке и о томе колико је она кући приходвала, о утрешку на поједине усеве и о томе колико су они дали приноса — да и не говорим. Међутим, крајње је време да се тај рачун отпочне водити. Ради тога је *Пољопривредни Календар* врло угодан, јер су у њега унесене таблице, у које се све то може уписивати. Надајте се да ће они, који су *Пољопривредни Календар* наваљали, отпочети тај рачун водити.

КЊИЖЕВНОСТ

Краљ Петар I Велики — Ослободилац.

Друштво Просвета, у Сарајеву отштампала је књигу (166 страна) под горњим насловом као 2. свеску својих књига за народ. У њој су изнете многе лепе слике и епизоде из живота и рада нашег Великог Краља-Ослободиоца, које нашим младим генерацијама имају да послуже као узор преданог и патриотског рада и велике љубави према земљи и народу.

Ми препоручујемо ову књигу нашим читаоцима. Може се добити по цени од 3 дин. код Друштва Просвете у Сарајеву.

Б Е Л Е Ш К Е

За производњу плавог камена (галице) у нашој земљи. — Снабдевање плавим каменом у нашој земљи, нарочито за прскање винограда, било је досада веома тешко. То долази поглавито одтода, што се плави камен набављао из страних држава. Не само да услед неуређеног саобраћаја није могао бити на време набављен, него је набавку ометала и валута, вредност туђег новца према нашем. Па је тако и цена плавог камена варијала, а једно време и јако скочила. Јевтина роба није одговарала прописаној садржини бакарног сулфата, те је при употреби показала рђаве резултате, тако да су се од тога претрпеле велике материјалне штете. Па како ми у нашој држави имамо више фабрика, које би могле да производе плавог камена у прописаној садржини, а имамо и рудника бадра, то је могућност, да се потреба плавог камена подмирије из домаћих фабрика. Оглед у том правцу већ је учињен, и по иницијативи Министарства Пољопривреде и Вода на сваки начин постепено ће се, да се производња организује повољно у нашој земљи, те да не будемо зависни од иностранства. Ради тога одржаће се у јануару о. г. конференција делегата Министарства Пољопривреде и Вода, Министарства Трговине и Индустрије,

хелијских фабрика: у Цељу, („државне цинкере“), „Данице“ (у Броду), „Зорке“ (у Загребу и Суботици), Зренику, Копривници, и познати су и рударска предузећа у Бору и Мајданску, да пошљу своје представнике. Ми поздрављамо овај корак и надамо се, да ће се постићи потребан споразум.

Једно горко искуство. — Пре две године засновао сам језан јабукар од једно 100 комада јабука будимки. Како се те јабуке, као трговачко воће, овамо највише траже и најскупије плаћају, обраћао сам особиту пажњу на његову негу и заносио се о додјиним користима. Свега сам био какав штете могу наступити ако те јабуке неокрећам. Стога, кречило сам их раније и хтео сам и ове године. Али, признајем, својом лењошћу, отежући овда-онда допустио сам да и зима ухвати а то нисам извршио. Ноћас почео падати снег па све овако мокар, и нападао доста велики; пада још и сада. Јутрос изашао сам и разговарао са радницима који тешу коље за ограду, кад наиђе комисија и вели ми:

— Ама чујеш, твоји калеми овамо за шталом изађуште. Гледам с пута па ми изгледа високо и не бих рекао да је зец, већ шта друго.

Појурим тамо, кад имам шта видети: зец имао од јабуке до јабуке и готово пола их изаљуштио; ама их које су око целог стаба ољуштене. Поражен оним одмах сам саставио спису за кречење што гушћу и све окречио а рањена места завнo. И то сам учинио после ове штете да неупу сат по снегу, када је воћка мокра и тешко за спису да се одржи, а пре када је време за то било „нисам имао времена“.

Иначећи оно своје горко искуство, желео би да се сваки опомене, који је у сличном положају, да не дозволи да му се овај случај догоди.

30-XII-1921.

Благоје В. Милетић,
своком из Годовика.

Г Л А С Н И К

Нова Пољопривредна Подружница. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва, у својој седници од 3 овог месеца, примио је у састав Друштва новословану Течишку Пољопривредну Подружницу са седиштем у селу Течини, срезу Левачког, округа Моравског.

Честитамо новословану Течишкој Пољопр. Подружници почетак рада и желимо јој најлепшег успеха.

Попис земљорадничког становништва у Чехо-Словачкој. — Последњи попис становништва извршен је 15 фебруара 1921 год. По томе попису било је у Чехо-Словачкој свега 13,596,730 становника, а од тога броја 7,560,011 припадају земљорадничком занимању т. ј. свега 53%. Највише је земљорадника у покрајини Словачкој, а најмање у Шлеској.

А. Г. Ј.

Закон о специјалним пољопривредним школама. — Закопонадни Одбор Народне Скупштине на својој седници од 9 новембра 1921 год. потврдио је дотадашњи правилник о специјалним пољопривредним школама, који је на тај начин постао „закон о специјалним по-

љопривредним школама.“ Тај су закон потврдили Н. В. Краљ и Влада под 30 новембром 1921 г. од кога дава он почине у целости важити. Овим је законом да могућност за отварање градинарских, млекарских, живинарских, домаћинских и других школа и течајева, каквих у нашој земљи до сада није било, — а тиме ће бити подмиривана и једна велика потреба наше пољопривреде. **А. Г. Ј.**

Привилегована трговинска агенција Краљевине СХС у Прагу. — Решење Министра Трговине и Индустрије отворена је ова агенција у Прагу и њен је шеф г. Милан Максимовић. Ова се агенција ставља на расположење нашем пословном свету за сва обавештења која се тичу трговаца и трговине, за сва посредовања ради трговачких закључака и за објашњења тих прописа, који се односе на увоз односно извоз у или из Чехословачке. Адреса је агенције: Prag II-Komeskeho na mestu Broj 4.

ЗАПИСНИК.

56. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва, држане 28. децембра 1921. године у Друштвеном дому у Београду

Влада су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, чланови г.г. Сабљуб Биша, Биша Рахоловић, Александар Г. Јовановић, Благоје Д. Тодоровић, Милутин Стојановић и Милан Трковић.

Као гости били су гг. Драгутин Срећан и Драгана Липчевић ред. чланови.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић, Белезаро секретар г. Александар П. Рањковић.

I

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти усвоји.

II

По мишљењу Финансијског Одбора о исплати два рачуна у 1270 динара г. Андрије Жорка, државног економ. — Одбор одлучи да се изврши исплата из кредита на припремање предајана.

III

По мишљењу финансијског Одбора о исплати рачуна г. Јосифу Матковићу, трговцу ода. — Одбор одлучи да се изврши исплата из позиције на набавку материјала.

IV

По предмету о предаји дужности бив. магистонера Мићања, — Одбор одлучи да му призна повозан миљак у сенину и узме у очиту, а за показани остали миљак да се предмет упути Финансијском Одбору на мишљење.

V

По реферисању о наградама излагачима на перманентној изложби воћа, — Одбор одлучи да се по овомственом кредиту на нову изложбу поред утрошене суме стави на располагање оцењивачком суду сува од 6.000 динара за поделу излагачима. Награде издати у сирини и вауту.

VI

По тражењу државног економ. ср. дрешенког да му се исплати километража за њега и помоћника, као и остали лични издатки приликом експедиције воћа за изложбу. — Одбор одлучи да се ови рачуни не могу исплатити, пошто је Друштво у своје позиву и прогласу за изложбу ставио од знања да ће исплатити само утрошену материјал за наковање и раднице оно преноса.

VII

По мишљењу Набавачког Одбора, о потребним набавкама. — Одбор одлучи да се изврши набавка сенина: јабука, крушака, бургена, гледича, лезедине дугерке и ирвене, грождике и резина америчке лозе, од лица по добивеним понудама и попућеним ценама и мустрана.

Сва тражења за семе пшенице, да се упућују Министарству Пољопривреде и Воде, пошто је оно предузео на себе да врши ову изјаву.

VIII

По тражењу фабрике, да Друштво упути једно лице, које би о трговини ове фабрике отишао у Марибор и прегледало поручене прескалице „Морави“, те како би се евентуалне поправке одмах извршиле. — Одбор одлучи, да са упути Друштвени магационер г. Александар Петровић.

За осталих питања одлучено је, да Друштво остаје у свему према ранијој понуди и закљученој погодби за прескалице.

IX

По пројекту о измени Правилника о кредитирању Пољопривредних Подрелица, Одбор одлучи, да чланови г.г. Милутина Стојковић и Милан Трковић са инспектором г. Владимиром Хази Илићем прегледају исти пројекат и везу са својим мишљењем.

X

По добијеном извештају Удружења Државних економија и пољопривредних шпиковица, о пријетном гласу, да Друштво није хтео уступити своју салу за држање главних годишњег збора. — Одбор одлучи, да се предмет врати Удружењу да по истом да реч г. Бошко Ј. Бошковић, пошто је од њега по овице тражења реч.

XI

По извештају о стању продајних књига у магазину. — Одбор одлучи, да се учини исправка уредна комисијском извештају.

XII

По извештају инспектора за Подружје г. Владимира Хази Илића, о стању Подружја, које је обзорио и представљао на жељеном одбору. — Одбор одлучи, да инспектор и у будуће помоћи овице извештаје председничком, које ће бити у изводу саопштавати селанима.

XIII

По мишљењу одређеног Одбора за отварање оферата за штампање Тежача за 1922. годину. — Одбор одлучи, да се издати уступни штампарски „Св. САВА“, као најповољнијем понуђачу с тим, да се са истом штампарском закључи уговор.

XIV

По добијеном извештају о продаји Друштвених зрна у Скопљу. — Одбор одлучи, да се обори продаја.

XV

По добијеном предлогу од г. Милана Ђурића инспектора, о одвицању лица за рад на изложби у Штуми. — Одбор одлучи, да председнички учини даде шта треба по овице предмету.

XVI

По предлогу инспектора за Подружје г. Владимира Хази Илића, о измени Правилна за Пољопривредне Подружје. — Одбор одлучи, да се предмет упути постојећем Одбору за измену Правилна на мишљење.

XVII

По молби Српске Књижевне Задруге, да јој Друштво узме помоћ. — Одбор одлучи, да се упути Књижевни одбору на мишљење.

XVIII

По извештају председника г. Паје Т. Тодоровића, о посети великог сајма изложбе у Љубљани. — Одбор одлучи, да Набављачки Одбор узме потребне му материјале о фабрицима и ценама сирака и алата, на да се предмет упути Уреднику Тежача, Димитрија и трговина да се исплате по рачуну.

XIX

По предлогу Пољопривредне Подружје у Штуми. — Одбор одлучи, да се изда 500 динара г. Александру Кугузову, помоћнику средњег економија, за израђене статистичке прегледе о стању пољопривредних грана у округу Брегалничком.

Исплата да се изврши из кредита, на приређивање изложба.

XX

По молби Хугославског Академског Друштва „Крст“ у Бечу, — одбор одлучи да им се пошље бесплатно пољопривредни календар за 1922. г. и да им се за 1922. г. издаје лист Тежач, а по томе да се предмет упути Министарству Штума и Руд, ако би им и оно могло дати вакуу помоћ.

XXI

По молби г. Вешеслава Валенте, благајника Друштва, — Одбор одлучи, да му се уступи за становање стан, у коме је становао до сада г. Петар Вуковић.

Са овим је и председник закључио данашњу седницу.

ОГЛАСИ

СПИСАК КЊИГА.

које има Српско Пољопривредно Друштво на продају:

	Дин.
Дејни Пољопривредни Клубови у Америци од Др. Вел. Стојковића	2.
Вође, војске и Вођарство од Драг. Лапчевића	4.
Златна Књига за сеоску омаднину од Чед. М. Тодоровића	5.
Зимски рад тежачко од Драгаше Лапчевића	1.
Земљорадничке коморе од Др. Б. Марковића	4.
Нарада качкавала од А. Јовановића	0.80
Извештај са Ваноделског Конгреса од Љ. Којића	1.20
Једна практична сушница од Др. В. Стојковића	3.
Криптограмске болести жита од Н. Рапојевића	10.
Конзервације воћа и поврћа од Др. В. Стојковића	3.
Млекарство од А. Јовановића	5.
Наводњавање земље од М. Милошевића	2.40
Одлуки из Аграрне Политике од М. Трковића	4.
Обебеђење стоке од В. Задлара (превод)	4.
V. Практична Пољопр. Поука — Гајење усева од П. Тодоровића и Б. Тодоровића	5.
VI. Практи. Пољопр. Поука — Производ раног поврћа од Б. Рајића	1.
X. Практи. Пољопр. Поука — Насуљ, грах и сочиво од М. Лукићевића	2.40
XI. Практи. Пољопр. Поука — Гајење пиварског жеља од Др. Рајића	2.40
XIII. Практи. Пољопр. Поука — Храњење стоке од П. Тодор. и П. Д. Тодор.	2.40
XV. Практи. Пољопр. Поука — Болести и штеточ. гар. биљака од Н. Рапојевића	2.40
XVII. Практи. Пољопр. Поука — Бубре и Бубрење од Др. Д. Рајића	2.40
Прострел од П. Д. Тодоровића	0.80
Птикарство стоке од А. Јовановића	4.
Производња и прерада лана од Балемлића	8.
Плуг — основно оруђе од Гавриловића	2.
Поука о пољопривредном газдовању од М. Ђурића	5.
Полска полиција у Србији	2.50
Комплет Тежача за год. 1858, 1893, 1900, 1903, 1904, 1905, 1906, 1910, 1911.	20.
Пољопр. Календар за год. 1893, 1898, 1899, 1901, 1902, 1903, 1904, 1909, 1911, 1913, 1920.	2.
Пољопр. Календар за 1921, 1922. год.	5.
Садрижај тежача за прихв. 20 година	5.
Свиђарство од А. Јовановића	2.50
Снажење земље и повећање жетве	0.80
Трговина сивим војем од М. Савића	4.
Типови Пољоприв. произв. у Јуж. Србији од П. Т. Тодоровића	2.50
Мара Жовинарка, приповетка	2.
Грађа за проучавање стоке од Гавриловића	12.
Садашње стање амер. подлоге од П. г. Тодоровића	1.60
Наука о здрављу од Др. Поповића	1.50
Код поручника, за које се послале унапред вредности шаљемо књиге без наплате паковања и других експедиционих трошкова.	

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште

на основу најбољег решења од
априла 1899. г. преписку друштво
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власници, председници, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 3.

БЕОГРАД, 22. ЈАНУАРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

ЗА НАШЕ МЛЕКАРСТВО!

У Београду је основана млекарска задруга која ће још ове године засновати у Београду централни млекарски завод.

Завод намерава да организује куповину свежег млека код произвођача у околини Београда. Завод ће се старати да све купљено млеко у најкраћем року филтрира, по потреби пастеризира а затим одмах расхлади на прописну ниску температуру. Једновремено вршиће се хемиско испитивање муженог млека, и стараће се за хигиенски пренос млека до Београда. Завод ће снабдевати град Београд млеком, све ово млеко биће хемиски контролисано, одговараће свима условима модерне хигијене и продаваће се у више продавница. Све млеко које буде претекло, прерадиће се у млечне продукте, као: павлаку, масло, сир, јогурт и даље у остале хемиске производе од вредности као што су: казеин, млечни шећер итд. Сем тога завод ће израђивати стерилизовано млеко за одојчад, и кондензовано млеко.

Завод ће установити у извесном броју варошица и села мале инсталације за пастеризирање и хлађење млека, у којима ће се једновремено млеко мерити и филтрирати. Тако спремљено млеко предаваће се железници, пароброду или аутокамиону који ће га даље спровести централном заводу у Београду; централа ће све сакупљено млеко понова расхладити, хемиски испитати и ставити гаранцију за исто и тако га предати продавницама.

У сретан час!

Наше млекарство одавна очекивало једну овакву установу, који ће му дати подстицаја, поставити га на здраве ноге и осигурати му развитак и полет.

Прво, потребна је била једна велика, модерна и са довољним материјалним средствима обезбеђена установа, која је у самом селу и неосредно при мужи откупљивати млеко од наших тежака, па да они имају рачуна држати више музне стоке.

Друго, нужна је оваква једна установа, која ће, манипулацијом и на самом лицу места, у селу и одмах после муже, примером подстаћи нашега тежака да прихвати модерне методе у млекарству и побудити га да се распустије о савршеној преради, како би је и сам привлачно.

Треће, стална, непрекидна и велика корист, коју ће тежак имати од продаје млека а, затим, и од сопствене прераде, кад је он у своје домаћу заведе, подстаћиће га да држи више стоке, да на негу своје стоке обрати већу пажњу, да засејава више пићних биљака, да, управо, пређе на иншезивно сточарење, које се безмерно боље исплаћује, него ли екстензивно.

Објављујући ову радосну појаву, ми молимо Подружине и економије у оних крајевима, који су везани железничким и паробродским саобраћајем и из којих ће у првом реду ова установа бити упућена млеко набављати, да отпочну са поукама о бољем неговању стоке и о засејавању и гајењу пићних биљака. Јер је, (то не треба сметати с ума), гајење пићних биљака у већој количини и у обилнијој разноврсности први услов да се може држати више музне стоке и да она буде рентабилна преко целе године, дакле и преко зиме.

ИЗ РАТАРСТВА

Гајење пириџа и маларија.

Здравствено стање становништва у Македонији у погледу малариције није ни мало завидно. За ову говоре и подаци, којим располаже Министарство Народног Здравља. По мишљењу стручњака ширењу маларије у тим крајевима највише доприносе баруштине и мочари. Ради сузбијања ове болести предузеће се свакако какве темелне санитарне мере од стране Министарства Народног Здравља. Тога ради узета је у разматрање од стране тога Министарства и култура пириџа са предпоставком, да и пириџана поља, будући стављена под водом због саме културе пириџа, могу бити лако маларије, те би и његова култура евентуално требала бити обустављена или донекле измењена. Тога ради изнећемо неке податке и нека мишљења.

Култура пиринца в Македонији заузима у овој години простор од 1.02 хектара и овако је распоређена:

срез кошчански	644.—	хектара
„ радовишки	32.—	„
„ овчеболски	120	„
„ кратовски	3.—	„
„ неготињски	32.—	„
„ кавадарски	36.—	„
„ струмички	339 63	„
„ велешки	51.92	„
„ скопски	2.50	„
„ битолски	0.50	„

Свега 1.027,5 хектара

(извештај Пољопривредног Инспектора, Скопље).

Из овог се види, да се највећи део пиринца продуктивне површине налази у срезу кошчанском, дакле око Кочана, па онда тек у срезу струмичком. Дале је познато, да је кошчански пиринац проколасио.

Површине, на којима се гаји пиринац јесу приватна својина малог поседа или и безвласничка имања. Оне су малог мале и у мало случајева прелазе преко 2-3 хектара, спуштају се чак и до неколико ари. Оваквих малих парцела је највише.

Становници места, где се ова биљка највише гаји, махом и живе од прихода својих пиринчара и нису особито ситуирани. Они су некада могли бити и богатији. Али ратови од 19 2. год. па до завршетка европског рата много су изменили материјално стање тамошњег становништва. И данас изгледа, да је једини приход његов, приход са пиринчара, којим издржавају себе и своје породице. Бар у већини случајева је тако.

Ми се овде нећемо упустити у методе при култури ове биљке, али хоћемо да скренемо пажњу на извесне односе.

ПОДЛИСТАК

ДРЖАВНА ЕРГЕЛА „КАРАЂОРЂЕВО.“

Данас на овом имању, као Државној Ергели, постоје 1 директор с годишњом платом од 7000—7000 динара; 2 ветеринара (1 у Карађорђево а 1 у Вршцу*) на пастушком станишту) с годишњом платом од 3000—5000 дин. 1 управник станица (у Вршцу), 1 рачуновођа и 1 економ сви с годишњом платом од 2000—4000 динара; затим потребан број надзорника коњушнице с годишњом платом од 1500—2000 динара; а за чување и неговање стоке, израђивање и прављење оруђа, справа, оправке и подизање заводских аграда, ђукивање стоке, обраду имања као и за вршење свих других послова у заводу и пастушким станицама (постојама) и потребан број настојника, мајстора, латних јалача и служитеља, које према потреби прима и плату одређује — у границама буџета — директор Ергеле.

Сви чиновници, настојници, мајстори и служитељи примају лични и породични додатак на скупшћу, имају бесплатан стан, огрев, осветљење и заводске производе за

1) За сада се још незна позитивно, да су и пиринчаре легло маларије и да то треба тек утврдити;

2) Да су пиринчаре махом поред стајањих или поред врло споро текућих вода;

3) Да су стајаће воде готово увек обрасле треком, шеварем, роговом, и другим барским биљкама и да су баруштине ритови и споротекуће воде и у опште стајаће воде увек легло маларије.

Из овога излази логичан закључак да обустављање културе пиринца без обзира, је ли она легло маларије или не води никаквом циљу у погледу сузбијања ове болести. Позитивно легло маларије на име баруштине, споротекуће воде и томе подобно остају још увек као главна легла маларичне болести и одатле треба прво почети.

Ми не можемо тврдити да пиринчаре нити јесу нити нису легло заразе, то се има тек да утврди, али ћемо навести један случај забране.

Начелник среза кошчанског забранио је због здравствених разлога културу пиринца, како смо обавестили И баш у тој години била је маларија јача по другим година.

Ма каква забрана безциљна је, када су ту увек још баре и ритови и још горе, ако су пиринчаре иначе под водом и кад се не гаји пиринац, па ма то било временски парцијално. Нама се чини, да се тиме још горе чини, јер култура пиринца предвиђа ипак обрађивање проветравање земље а овако то отпада.

Од какве је економске штете по те крајеве сузбијање културе пиринца о томе не треба ни говорити, нарочито када се узме у обзир да је она главно готово занимање пољопривредника у тим истакнутим местима и да се ту пиринац годинама гаји, те је постао њихов специјалитет.

кућевну потребу у количинама а по попусту, које прописује Министар Пољопривреде и Вода.

Чиновника, службеника и осталог особља има око 170 и за њих годишњи издатак износи и то:

на име плате чиновника	30.000.—	дин.
„ „ дневнице	53.655.—	„
„ „ додатка	6.935.—	„
„ „ плате послуге	123.828.—	„
„ „ дневнице	663.504.—	„
„ „ додатка	278.568.—	„

Свега: 1.156.490.— дин.

Од аграда на имању постоје и то:

А) На Средњем Мајуру: 1) стан за управника-директора са 7 локала, са 3 споредне аграде; 2) канцеларија са 6 локала, (3 собе за канцеларије и 3 гостинске собе); 3) Стан за 15 породица (соба, кујна, шпаја) са три споредне аграде; 4) стан за 15 породица са 2 споредне аграде; 5) стан за служитеље за 6 породица и 2 споредне аграде; 6) спремишча и шупа за машине, радионица, млин; 7) ковачница, коларница и магацин за материјал; 8) стаја за волове и коње радне; 9, стаја за краве; 10) магацин (двоспратни с таваном) за зрнасту храну; 11) шупа за сено; 12) два коша за кукуруз; 13) стаја за жрне бад; 14) стан за сејне са 12 локала и 4 споредне аграде

* Пастушко Станице у Вршцу прикато је овој Ергели.

Забрана културе пиринца била би логична само онда кад би се прво исушиле све те баруштине па тек онда узеле у обзир и пиринчаре, ако би се доказало да су и оне легло зараде.

Али ако би се баш и констатовало, да су и пиринчаре легло зараде опет је забрана културе пиринца нелогична ако би баре и мочари и т. д. остале такве какве су, јер се неби ни мало допринело здравственом стању становника тих крајева.

На против, они би били у негоднијем положају, јер праан трбух и слаб организам лако подлеже свакој болести. Још је лак мање логична ма каква забрана са простом претставом, да су пиринчаре легло зараде а поред те забране оставити и даље права легла зараде на име: баруштине, мочаре, споротекуће воде итд.

Министарство Пољопривреде и Воде може помоћу целесходних огледа покушати да културу пиринца по могућству стави на такву основицу, која би била најгоднија, па да не буду евентуална легла маларије као нпр. периодична потапања пиринца, али у времену када комарци као резосиоци маларије неби могли искористити ту воду за своја легла, а да тај опет поступак ни мало не уни култури пиринца или и потапања за краће време итд.

Тога ради би Министарство Народног Здравља имало са својег научног гледишта, а на основу довољних студија, тачно да прецизира своје захтеве. Иначе забраном културе пиринца у напред наведеним крајевима на некад би се велика штета томе живљу и то прво у материјалном погледу, па онда следствено и здравственом.

Са гледишта пак рентабилитета ни једна друга култура не може ту пиринца заменити баш и када би се могла завести.

М. Николић

15) мала шупа за сено; 16) стаја за болесне коње; 17) 4 бунара са вилд-мотором; 18) школа са учитељским станом и једном споредном зградом; 19) стан за чиновника са 6 оделења и једном споредном зградом, и 20) шупа за кола.

Б) На Горњем Мајуру: 1) стан за чиновника са 8 ложака и двама споредним зградама; 2) стан за госте са три локала; 3) стан за 14 породица са три споредне зграде; 4) спремишница са отвореном шупом; 5) стаја за волове и коње; 6) шупа за сено; 7) стан за сејзае и 12 породица са 4 споредне зграде; 8) стаја за болесне и јахачке коње; 9) мала шупа за сено; 9) стаја за ергелска и 10) два бунара.

В) На Доњем Мајуру: 1) Стаја за волове и коње; 2) стан за 14 породица са 3 споредне зграде; 3) спремишница и шупа за кола и машине; 4) колска вага (аграда); 5) два бунара.

Г) На Новом Мајуру: 1) Стан за чиновника са 6 ложака и 3 споредне зграде; 2) стан за 14 породица и 3 споредне зграде; 3) спремишница са шупом за спране; 4) стаја за коње и волове; 5) шупа за сено; 6) колска вага (аграда); 7) стаја за ергелска грла; 8) стан за сејзае за 12 породица и 4 споредне зграде; 9) два бунара; 10) стаја за краве; 11) стан за 10 породица са 1 споредном

ИЗ ВОЂАРСТВА.

МАЛИНА.

Један од најважнијих и скупоцених сокова који се код нас много пије, а који се врло мало производи, јесте сок од малине. Наш земљорадник не обраћа много пажње на ову благородну воћку, од које може имати велике користи, како за своју потрошњу тако и за трговину.

Сок добиен од овог воћа, тако је пријатан да га свако радо пије а нарочито болесници.

Ово воће раширено је по европским шумама као шибаје, па се због његовог финог укуса и мириса почело садити и по расадницима.

Малина успева на тешкој љубревитој земљи, која није сувише влажна. Пријатном сађења треба pazити да није на отвореном простору, где сунчани зраци допиру преко целог дана; увек се треба старати да је мало склоњена од велике жге, а не треба да је ни сувише у hladу.

Малина се производи на више начина, ми ћемо се овде задржати на најславније и то су:

1. *Размножавање из семена*; род крупан и добро зрео обере се, добро очишћо од меса; овако очишћено семе остани се на неком сувом месту да се осуши, најбоље на тавану.

Овако осушено семе, посеје се на добро спремној лејци; ако ли га сејемо с пролећа, а да клицаост не изгуби метнућемо у саксије или у нарочито спремноје садницае. Ово семе из саксија или садницаа, сеје се у пролеће, у другој половини месеца марта, на добро спремној лејци.

У случају да наступи суво време мора се заливати, док не никне; овај начин размножавања примењују воћари који желе добити нове сорте.

2. *Размножавање изданцима*; овај је начин размножа-

зградом; 12) магацин (двосаратни с таваном) за зрнасту храну.

Д) Магацин петоспратни с таваном у Новој Паланци.

Од важнијих машина и справа за обраду земље и сређивање усева на имању се налазе: 1 парни плуг са две локомобиле, 3 локомобиле са дрешевима и елеваторима, 10 плугова са 3 бразде, 14 плугова са две бразде, 48 тежих плугова, 19 плугова са дрвеним грдeљима, 2 санске дрљаче, 3 ваљка гвоздених, зупчастих, 10 ваљка грдeљика, 27 дрљача дрвених, грдeљих, 12 разних сејалица 6 планет-Јуниора, 4 косилице и повећи број ручног оруђа, ашова, мотика и пијукова, вила, коса, срова и т. д., 3 коњске грабље, 8 вејалица, 2 тријера. Пада у очи да нема жетелица. То је отуда, што се оне и пре рата ретко употребљавале, да би се запослио што већи број радне снаге за време жетве. Тај принцип задржало је и Министарство за Социјалну Политику.

Од осталих справа, на имању се налазе 3 сецкалице за репу, 3 сецкалице за сено, сламу и шашу, 2 прекрупача, 1 круњач парни, 1 ручни, обични, 1 преса за сено, ватим справа и прибор за млекарство, прибор за ветеринарство, прибор запрежних и т. д. и т. д.

вања малина најбољи. Од матичњака увек довољно добијамо изданке; све прекобројне изданке поводити и употребити за расађивање.

3. **Размножавање полуженицама**, саднице које желимо добити ужилене, можемо их произвести на тај начин, ако у ископану јаму савијемо ластар и покријемо земљом тако да вире 2—3 пупољка. Да би савијени ластар остао у земљи, учврсти се раклистим дрветом, па када овај ластар добије жила, одвоји се од мајке, и пресади на старо место.

Овај се начин размножавања врши с јесени и преко зиме.

На земљишту где хоћемо малину садити, треба убоко прокопати и поубрити згорелим ђубретом.

Сађење се врши с пролећа и с јесени; најбоље је вршити сађење с јесени.

Сађење се врши у квадрату на растојању један метар садница од саднице, тако да би малина имала довољно простора за своје развијање. Поред сваке саднице приликом сађења побије се претка, која служи за привезивање садница, да их ветар не би сложио или да не би полетле на земљу.

Малина пошто донесе род, дешава се, да се гране сасуше (док код другог воћа ово се не дешава); зато код малина треба оставити 2—3 најачка изданка а остале поводити.

Месеца септембра ваља сасећи све изданке које смо оставили на род те да би тиме цветне пупољке оспособили; све угинуле изданке преко зиме и у јесен ваља сасећи.

Притке се у јесен ваде и чувају исто као и за виноград да не иструну.

Садницама, које су младе у првој години не оставља се род да замећу, јер би оне, које нису добро ужилене ослабеле.

Саднице преко лета треба више пута прашити, а у јесен окопати. Овај се посао врши сваке године; тако одговане малине доносе пам крупан и добар плод за 20 год.

Малина имамо више врсти, које делимо по боји плода на: дрвене, жуте и месобојне. Сем тога оне се деле на оне које једанпут и оне које два пута рађају.

1) **Црвене маслине:** а) које један пут рађају: Антверпенска, Чинка, Холандска, Форстерова крупна, принцеза Алиса итд. б) које два пута рађају: Лепа Фонтена, Лепа Орлеанка, Фастерова итд.

2) **Жуте малине:** а) које један пут рађају: Холандска жута, *Blanche nouvelle de Cookson*, особито лепа. б) које два пута рађају: *Sucré de Metz* итд.

3) **Месобојне, француска месобојна:** *Wincler d'Orange*. Од јзлина можемо имати велике користи само ако се разумно негују.

Садите малине, негујте их разумно, па ћете видети колике користи имате.

— М. Д.

ИЗ СВИЛАРСТВА.

Свиларство у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

(Свршетак.)

После светског рата чине се покушаји за обнову и унапређење свиларства у Далмацији; тако је 1920. год. раздато 45 униција а и у 1921. приближно толико.

Ради обнове дудова потребно је основати један или више лудових расадника, одакле би се саднице раздавале народу бесплатно.

Обратити ваља пажњу на једну опасност по свиларство у Далмацији, па и у осталим покрајинама; то је појава *дудове шипасте ваши* (*Diaspis repagana*), која је раширена по целој Далмацији и јако штети дудове. Противу ње треба отпочети борбу свима средствима, а чиме свега забранити пренос лудових садница или у опште дудова и лудових делова из Далмације у остале крајеве, пошто је за данас овај штеточина ограничен само на Далмацију, а у осталим га крајевима нема.

Исто тако треба забранити пренос лудових садница из Италије у нашу краљевину, јер у Италији поменути ваши много има.

Босна-Херцеговина.

По својој терену, расподели посела, навикама становника и климату, који је умерено континенталан, а у јужном делу Херцеговине приближно медитерански Босна и Херцеговина имају све услове за развијено свиларство. Некада је свиларство у Босни и Херцеговини било далеко развијеније него ли данас. Тако се помиње да је на летњиковима Алипаше Развајбеговића између Неретве и Буне било густих лудинака за гајење свилюбубе (1839 г.). Алипаша је имао на Буни вграду звану „бубарница“ у којој су по стотину и више жена радиле око свилене бубе око „бубарнице“ су били посајени лудови. Ту стару свилару помиње 1871 г. у својем путопису Е. de Sainte Marie Свилюбуба је гајена и у 18. веку, јер подизање лудова и гајење свилюбубе на доњој Неретви помиње Фортис 1774.)

Нарочито муслиманско становништво радо гаји свилюбубу. До сада је на свиларству веома мало урађено.

После окупације 1878 г. почело се нешто на свиларству радити, али годишња производња није прелазила 20—40.000 кг. мехурака. Држава је раздавала бесплатне јаја свилюбуба из Сексарда и ширила лудине; тако је већ 1898 год. сасађено свега 425000 лудина.

После светског рата рад на свиларству је сасвим стао, стога је неопходно потребно обновити га.

Црна Гора.

За Црну Гору у погледу општих услова за свиларство важи оно што сам рекао за Босну и Херцеговину. У Црној Гори се давно гаји свилюбуба, али она није имала већи привредни значај.

Из Црне Горе шездесетих година извозило се нешто

*) И. Душић, Ријека Буна у Херцеговини, И. Искра за 1903 г. (К. Костић: „Грађа за историју пољопривреде код нас“).

*) Viaggio II, 157 (К. Костић).

мехурака¹⁾. Свиларством се баве углавном жене, које су преде свиљу и израђивале платно „бурунцу“.

После 1877 г. обратила се нешто већа пажња на свиларство, нарочито кад се појавила у Италији болест на свилобубама. Италијани, Французи и други долазили су у Црну Гору и куповали свилене мехуре. Свилобуба се гајила у Подгорици, Белопавлићима, Ријечној нахији, Скадарској крајини, Бару и Уцињу. Године 1907. изведено је из Црне Горе 85 кг. свидених мехурака у вредности 157 круна. За време окупације 1915—1918 г. Мађари су разделили малу количину јаја свилобуба.

После ослобођења у Црној Гори треба енергично радити на подизању свиларства, јер су они, иначе природно сировачки крајеви, погодни за свиларство, које ту има да замени друге пољопривредне гране и да допринесе приредном подизању народа.

После светског рата, ослобођења и уједињења држава је морала узети на себе старање да обнови и унапреди свиларство.

Тога ради сазвало је Министарство Пољопривреде и Воде конференцију стручњака из целе Краљевине, која је већала од 3. до 7. новембра 1919 г. Та је конференција донела важне одлуке, које су послужиле за израду уредабе о свиларској служби и унапређењу свиларства од 30 јула 1920. Ради њихове важности, доносимо те одлуке овде у изводу:

1. Јаја свилобуба производити у земљи. У крајевима бив. Мађарске производња јаја да остане у државним рукама, а у Јужној Србији у рукама приватних произвођача под контролом државе, која да им указује материјалну помоћ.

2. У Београду треба основати Свиларску огледну станицу, као месту, где је пољопривредни факултет и које је с обзиром на свиларске реоне у центру саобраћаја. Њен би задатак имао да буде: научно проучавање свиларства, давање упутстава у техничком погледу, спремање особља за производњу јаја, давање квалификација и диплома за надзорнике свиларства, сем тога она би била у вези и са свиларском школом за спрему одгајивача и стручњака.

3. Трговина са мехурицама и јајима свилобуба да постане слободна под надзором државе. (За Војводину предвиђа се изузетно да откуп врши држава, што се има сматрати као предзао стање).

4. Основати у Беојелији велики дуков расадник, одакле ће се саднице давати народу бесплатно. Тако исто гајити дудове саднице при државним, окружним, среским расадницима и школским баштама.

5. Кадар стручног особља: 1) референт за свиларство у Министарству Пољопривреде, 2) директор Свиларске огледне станице у Београду с асистентом; 3) директор Централне Свиларске Управе у Новом Саду с помоћним особљем;

А) обласни надзорници свиларства, који поучавају народ и врше надзор.

VI. Предвиђа се Савет за свиларство при Министарству Пољопривреде.

VII. Принципијелно се стоји на становништу, да треба претпоставити приватну иницијативу, а држава да се ограничи на потпомагање те иницијативе. Само у колико је потребно с обзиром на садање системе и организације и на стању културе народа држава ће узимати иницијативу, где је то и докле је то потребно. Где се може потпомагати задружне облике.

Све до 30 јула 1920. није постојало никакво законодавство, којим би се организовао и регулисао рад на свиларству, а тога дана је потписана „Уредба о свиларској служби и унапређењу свиларства,²⁾“ коју је новембра 1921 г. законодавни одбор Народне Скупштине прогласио за закон.

Тим је законом основана Централна свиларска управа са седиштем у Новом Саду, заведени су свиларски надзорници за целу земљу и заведени су свиларски курсеви за одгајиваче и произвођаче јаја свилобуба по Пастеровој хеличној методи, који се сваке године држе у Панчеву и Новом Саду, где је основан и Завод за производњу јаја. Када околности то допусте основаће се и Свиларска огледна станица за научно проучавање свиларства у земљи и за увођење научних новина у праксу основани су дудови³⁾ расадници.

Свима напред поменутих мерама створени су потребни услови, да се свиларство у нашој Краљевини обнови, развије и да напредује.

У Београду 22-XII 1921.

А. Г. Јовановић.

¹⁾ Објављена у Службеним Новинама од 11 августа 1920 г.

²⁾ Попис дулова још није завршен, те број дулова писам могао саопштити.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Шаша — тулузина као сточна храна.

Г. Јован Михаиловић, економ из Кормана, обратио се Уредништву „Тежака“ за обавештање: какву вредност има шаша — тулузина — као сточна храна, како је ваља справљати и у којој је сразмери, ирежа осјалој сточној храни, ваља давати стоци. Нарочито напомиње да је ове године оскудила у сточној храни, и да би се она ублажила, мисли, као и многи други његови сељаци да купи сечку, како би на тај начин доста приштедели сточну храну до пролећа.

Намера г. Михаиловића, да набави сечку, за сваку је похвала, јер ако икад, сад, у овој оскудној години, набавка њена оправдава учинени трошак. И у нормалним годинама нека би набавка била оправдана, па у место да се само, слама и шаша немилце троши и растура, помоћу сечке би се сва та храна за трећину мање трошила, и сељак би уштеђену храну могао продати на пијаци или помоћу тог вишка у храни трипут више стоке однеговати и исхранити.

Поред штедне сечке има и ту добру страну да какву безукусну храну меша с укусином. Само са сечкањем се несме да иде далеко, јер одвећ кратко сечена храна тешко се вари и често изазива колику. Тако, на при-

³⁾ Н. Дучић, Црна Гора. Књ. Равни Т. 24. (К. Костић: Грађа за историју пољопривреде.)

мер, сламу ваља сећи на 8 см. дужине, сено по могућству дуже и обоје добро помешати, јер стока врло нешто пробере сено а сламу остави недирнуту у јаслима. За препоруку је и ова мешавина где има шаше: $\frac{1}{6}$ сена, $\frac{1}{6}$ овсене или јечмене сламе и $\frac{1}{3}$ на 3 см. дужине сецкане шаше. Све ову исецкану храну треба врло добро измешати и тек је онда полагати стоци, јер, као што горе рекосмо, стока, ако храна није добро измешана, пробере добру а лошу остави. Често се практикује и то, нарочито ако је храна мало уварена, а у опште лошег квалитета, да се исецкана храна пре полагања исперка сланом водом и потом добро помеша. Храна на тај начин постаје укусија и стока је радије једе.

Кукурузна шаша, као и све сламе, има у себи највише дрвених алакана и врло мало хранљиве материје — белачевине. По хранљивости стоји испод сена, јер скробна вредност сена је 40%, а шаше једва 20%. Ова се у овом погледу равна са јечменом сљомом, чија скробна вредност износи 19-50%. Има 0-5% масти, колико и јечмена слама, али од ње више белачевине која износи 1-70%. Но, њена хранљива вредност, као и хранљива вредност слама, различита је и зависи: од квалитета и обраде земљишта, од ђубрења, од времена кад се на њиви сече, од климатских и временских прилика.

Лишће на кукурузној шашини и ако није знатно хранљивије од стабљике, идак га стока радије једе но саму стабљику. Ово стока нарочито чини онда кад јој се цела шаша полаже — лишће поскида и поједе а стабљику остави. Стоци стоци не треба никад полагати шашу у снопу, већ исецкану на сечки, (у дужини, коју смо горе навели) и помешану са сеном и сламом. Тиме ће се много хране уштедети. Ту смешу треба подесити овако: $\frac{1}{6}$ сена, $\frac{1}{6}$ сламе (по могућству јечмене као најбоље) и $\frac{1}{3}$ шаше. Ако нема довољно сена, онда: $\frac{1}{6}$ сена, $\frac{1}{2}$ сламе и $\frac{1}{4}$ шаше. Ако нема ни сламе ни сена довољно, онда: $\frac{1}{4}$ сена, $\frac{1}{4}$ сламе и $\frac{1}{2}$ шаше.

На 1000 кгт. живе мере дневни оброк овакве смеше треба да је најмање — 20 кгт., ако се уз то даје и јаке хране.

Мил. Б. Бурић.

НАШИ ДОПИСИ.

Годовин, Јануара 1922 год.

Пропадање воћњака.

Овде код нас, у околини Пожеге, веома често чућемо речи: „Ако Бог да, те нам само башча роди, све ће-мо постићи“. И у истини, ми ни од једне гране пољске привреде не очекујемо веће користи него од воћњака, и ни једној грани привреде не дајемо мање труда у обради и нези него воћњаку. Сав труд нам је после сађења и неколико година орања због сејања кукуруза и пшенице у томе, што завршимо бербу када роди. А по томе, после бербе, чекамо идућу годину да, ако роди опет, оберемо. Садашње стање наших воћњака је очајно, управо пред пропашћу.

Ко је прошао летос кроз њих, видео је да је лишће шљива јаво покутело и не би се рекло да је пола лета већ права јесен. У септембру лишће је већ опало, и гране голе, младари крхљиви а стабло и круна обрасли ма-

ховином тако, да све то даје веома жалосну слику стања воћњака. У томе предлаже јесење шљиве „мацарке“, Ми, сопственици воћњака, вбунили се и гледамо све јаде жалосно најкајући се: „Дође му тако време да и шљиве морају да пропадне!“ — и још једино имамо вере у јабуке

Да нам је овако стање воћњака, поред дугогодишњег рата, узрок је овоме и наша конзервативност у примени рационалнијих начина газдовања. Научени на већ уобичајено примитивно газдовање, водимо га и сада, и ако су се прилике веома измениле. Све оне лепе и корисне упуте из „Тежана“ и других поучних њивга на једно уво примамо а на друго пуштамо, готово ништа не задржавајући у себи. А и како не би, кад смо остављени сами себи. Они који постоје за то да нас примером и живом речју упућују у итезивнијим начинама обраде и газдовања, не залазе кроз села и живом речју не шире своје знање, применујући га на приватним имањима; уверен сам да би ово припомогло и извршило преврат навика код народа.

Ако се овојме пропадању воћарства не стане на пут, онда ћемо ускоро викнути: „Збогом наш највећи приход!“ На нама сопственицима лежи та дужност, па је морамо одамах и савесно прити. Још у току ове зиме треба извршити окопавање или преоравање у воћњаку, по могућству и пошубрати, у пролеће неке воћке поткресати а слабије и прекресати, да се изврши подмлађивање и ојачавање; затим, ако већ ујесен није извршено кречење да се све огрчи. На државним економијама је да народ у томе подстрекнују, упућују и руководе.

Понављам, ако брзо притенемо у помоћ, спашећемо наше башче од пропасти и себи осигурали највећи приход.

Благоје Милетић,
економ из Годовика.

Мудре изреке (и народне пословице)

скупно један стари сељак.

А за здравље вода рогатого
И за здравље коња кратакото
И тежана што нас лебом рани.

Ако до Благовести ниси орезао виноград, а ти гуњ на главу па, махар по миши, орезају да што пре довршиш.

Ако лето не даде, јесен нема чега.

Ако немаш склоности за сено, пропасти ће ти стока.

Ако смо ради да нас добро послужи, стоку ваља пазити као и себе самога.

Без алата нема заната.

Без изобилне воде нема чистоће, нема здравља.

Без нужде немој нићи на пијак, и без тебе име тамо доста излишних.

Без удружења нема морала, а без морала нема удружења.

Без сена нема хране, без хране нема стоке, без стоке нема гноја, без гноја нема жита, а без жита нема живота!

Беле руке туђ постој милују.

Боље је неколико дана пре, него неколико дана понајне жети.

Боље сити у раду, него гладну у ладу.

Бразду бразди, воду мами,
Да намами на младинаи.

Вакат сламу продаје.

Виноград оне млоги рад, а сваки рад тражи подесно време и пажљиво извршење.

Виноград треба брати само при сувом и топлим времену.

Вода прави траву.

Вошке су лепе и повољно рађају кад су засађене у једнаком растојању, у линијама равним и правоуглиним. Крсенофон.

Време се познаје по ветру, отац по детету, а домаћин по чељадима.

(Наставиће се).

КЊИЖЕВНОСТ

Како да појачамо производњу сточне хране — нова, поучна књижница у издању Делегације произвођача чилске шалитре, под редакцијом г. М. Обреновића.

Наша, иначе, сиромашна пољопривредна литература као да је после рата добила мало већег волета. С времена на време, али брже но пре рата, обогати се по којом практичном књижницом с поукама из ове или оне гране Пољске привреде. И ова књижница, једнаеста по реду у издању поменутог Делегације, има циљ, као и све досад издате, да у гајдњинство нашег пољопривредника унесе више знања и умешности боље привређивање и течење богатства. Одржавајући то јединство циља у поуци пољопривредника за напредније газдовање, књижнице, које из даје Делегација, мада различна, по садржини, имају једну заједничку и основну линију — поуку за што бољу употребу сточног и вештачког ђубрета. Ако се ђубрење узме као основ сваком гађу у напредном пољопривредном газдовању, као и то, да је оно код нас још непознато, толико, можда, више занемарено, онда је, неоспорно, намера издавача још још корисна, толико и вредна. Ни успех коме се тежи, свакако, неће бити неизитан, а он је већ у напред загарантован, јер су све књижнице писане једним лаким и разумљивим стилем и једном за народ.

Садржином својом ова књижница има да поучи: како да појачамо производњу сточне хране. Један проблем који по важности својој, у ово поратно време, заслужује да му се поклони више пажње, јер наше домаће сточарство после земљорадње други важан извор народног богатства, има услова да буде знатно напредније.

Рат је најтеже погодио земљорадничку производњу и у њој, изгледа, сточарство понајтеже. Земљорадња се у рату и после рата још којекако брани, шта више, она се развија и бива све јача, но не без штете по сточарство. Велике и све веће цене хлебног жита подстичу да се код нашег земљорадника развију велики прохтеви, и, рећи бисмо, у том правцу код њега се губи смисао мере. Он

не уме, или свесно елиће да нађе границу где треба да стане у разоравану и прешавану ливада и пашњака у њиве. Неспремно да интензивним обрадом и са досадашњих површина њивских произведе већи принос хлебног жита, он, свесно или несвесно, проширује своје аиратне површине и на тај начин, умањујући ливадске површине, баца своје сточно благо у пропаст.

Истина, сточна храна која се узгредно добија при производњи хлебног жита (слама, шаша) врло је обилна и прелази преко обичних потреба, али је она, као што се зна, мале хранљиве вредности. У то још неприпремљена као што треба, она не може да послужи као довољна назнада оне хране која се добија са ливада. „Од стоке која се храна само плевом, сламом и кукурузовином не може се очекивати повољан напредак“ (стр. 6.)

За време рата и одмах после рата овај је проблем занимао све зарађене културне народе, који су имали интереса да своје сточарство обнове и по могућству још боље унапреде. Они су предвиђали, да ће по сточарство највише једна неповољна ситуација, у коју ће га гурнути јаче развијена производња хлебног жита. Та је ситуација била неизбежна, јер са губитком Русије као једне врло моћне житнице, губила се и равнотежа у подмирењу Европског хлебним житом. Јачом производњом хлебног жита у сопственој земљи гледало се, да се та равнотежа како-тако одржи, али без штете по сточарство.

Сви њихови стручни сточари били су сагласни у том да за обнову и напредак сточарства треба не само одржавати предрашне површине ливада, већ сточну храну и појачати њеном великом производњом на њиви. А да то појачање не би оштетило земљорадњу и у њој производњу хлебног жита, стручњаци саветују да код народа — земљорадника — ваља провагитрати што интензивнију обраду земље (јачом употребом вештачког ђубрета) и на тај начин производњу не само одржавати на предрашној висини, већ је и удвоситирати.

Смер је ове књижнице да са својих 24 странице поучи нашег пољопривредника у истом правцу и упуту га на гајење најглавнијих усева за производњу сточне хране, који према нашем поднебљу могу доћи у обзир. Производња сточне хране на њиви омогућава напредно сточарство и код оних пољопривредника који немају или не могу имати ливада и пашњака. Сем тога, на њиви може сваки произвести у исто време јаче врсте сточне хране и избор њен подесити према добу године, према врсти и броју стоке и према положају и саставу земље (стр. 13).

Ову корисну књижницу, као и све досад издате, можемо најтоплије препоручити нашим пољопривредницима и до њих ови могу доћи на врло лак и јевтин начин, јер их г. М. Обреновић (Београд — Милошева улица бр. 44.) на захтев шаље бесплатно. Једно племенито предузеће за сваку похвалу а г. Обреновићу ваља пожелети пуни успех и изјавити му молбу да и даље тако настави.

Мил. Ђ. Ђурић.

Пољопривредници читајте и ширите ваш лист „Тежак“.

Б Е Л Е Ш К Е

Исушивање. — Корист од *исушивања* је не само непосредна: добијање земље ослобођене мочари и блата, већ и посредна: измена и поправка физичких својстава земље. Још већи је значај *наводњавања*.

Агрономска наука је данас ушла у нови степен развића. До сад је наука имала у виду, у главном, састав земље и њезине промене, сад отпочиње обраћати главну пажњу на њезина својства и, специјално, на њезин однос према влази. Првокласни преставници агрономске науке, икњи су Волни и Меј, сматрају умеренање земљине влаге за најважније питање у пољској привреди данашњег доба и предсказују да ће у скором времену пољопривредна физика заузети господареће место које је до сад суверено припадало пољопривредној хемији. Другаче не може ни бити. Ми већ знамо да су хемиски радоници земље — микроорганизми, чји живот у целини зависи од физичких својстава земље: од њезини односа према топлоти, ваздуху и влази. На измену њезине влажности и топлоте, као и садржини ваздуха у њој — ништа тако силно не утиче као метод *исушивања* (мочари) и *наводњавања*.

Температура земље се од *исушивања* приметно повећава, јер је у таквој земљи увек више ваздуха, а сунчева топлота јаче може загрејати ваздух, него ли воду. Зато на *исушеним* просторима усеви увек мање страдају од мрзаца. Зими, кад се земља смрзне, поре њезине остају отворене; благодарећи томе, вода од отопљеног снега с пролећа се брзо упије у земљу, њива се брже просуши и сетва се може раније предузимати него ли на њиви на којој *исушивање* (дренажа) није наведено. Тако се добије времена за успешнији пораст и развијање усева, те и то утиче на повећање жетве и квалитет рода.

До сад се сматрало да је *исушивање* могуће само на великим поседима, у које се ангажују велики капитални. Међутим, у многим земљама се то омогућава и ситнији поседницима, било пружањем кредита из задружних установа, било стварањем заједница на задружној основи ради колективног *исушивања* ових простора, који им подједнако својом мочарношћу досађују.

Г Л А С Н И К

Пољопривредним подружницама и државним економима на знање. Распис бр. 1. — Обласна дирекција пошта и телеграфа у Београду, актом бр. 65.968, од 3. јануара 1922. г. саопштила је Српском Пољопривредном Друштву следеће:

„Дирекција је под данашњим наредила пошти на железничкој станици, да пошаље тога Друштва за пододборе (Подружине) и приватна лица у унутрашњости прима без наплате поштанских такса“.

О предњем извештају се заинтересовани поручници справа, алата, материјала и семена ради знања и у исто време препоручује се приватним лицима, да све своје потребе поручују преко пољопривредних подружница где

ових има, а у другом случају преко државних економи, пошто би пошиљка извршена уједно за више лица мање износила у вредности око паковања и преноса до поште: сем овога приватне поручбине Друштво неће моћи извршавати докле не добије половину вредности унапред.

Распис бр. 2. — Моде се све Подружине и државни економи да примају и извршују поручбине справа, алата, материјала и семена, од појединих лица и да ове достављају Друштву.

Уз пошиљку потребно је да назначе да ли је поручилац члан Друштва или и које Подружине, како би му се пошиљка извршила као члану.

Шаљите младиће преко друштва Привредник на праксу. — Да би се унело у најшире кругове свију наших крајева, а најједноставнијим и најугруненијим начином баштованство и најнапредније пољопривредно газдинство, заузело се пре 25 година српско привредно друштво *Привредник* у Загребу (сад и у Београду Кињаз Михаилова ул, 19) па намешта из свију крајева бесплатно одрасле писмене, одабране и ваљане младе Србе ратаре, ратарске синове са села (од 18 до 20 година) у напредне пољопривредне крајеве код напредних баштована и пољопривредника.

Тај наук траје 2 године. Ти момци живе у кући и породични својих господара бесплатно, а после додавају — према владању — и примерну награду. Ту виде и науче поред практичног и напредног рада, уједно и остали кућени и фамилијарни ред и поредак.

Привредник прима за питомце ваљане, младе, одабране и у свему безуветно сигурне ратаре, по препоруци њихових месних заувимљивих учитеља и свештеника, који нека се обраћају ради даљих упуштава Управи *Привредника* у Београду Кињаз Михаилова ул. 19.

Привредник прима — као што је познато — исто тако и за варошке занатлијске шегрте, здраве, ваљане, одабране, и у свему сигурне ђачице од 12 до 13 година. — Све заузимање *Привредника* бесплатно је, али он прима само оно што је одабрано, то јест ваљано, способно и сигурно.

Исправка. У тежаку Бр. 51 на страни 433 у чланку под насловом *бистрење и танин* у последњем ступцу погрешком слагача отштампано је: „у количини од 1000 гр на 1 литар“, а треба да стоји „у количини од 100 гр на 1 лит.“ Моде се читаоци да ову грешку исправе. Ур.

О Г Л А С И

ТРАЖИМ ГЛЕДИЧЈЕ

Ко има гледичје за живу ограду, нека ми јави цену.

Митар Јовановић трг.
Београд Милоша Великог ул. бр. 57.

ТЕЖАК прима огласе по најумеренијој цени.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца :

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ.

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

Претплату примају и све
поште

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дин.

На основу најнишег решења од
априла 1869. г. преписку друштвено
носи пошта бесплатно.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједаном
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Мозаковић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 4.

БЕОГРАД, 29. ЈАНУАРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

ДРЖАВНИМ ЕКОНОМИМА И ВОЂАМА ДЕЧИЈИХ ПОЉОПРИВРЕДНИХ КЛУБОВА.

На питање великог броја државних економа: да ли и у овој години треба оснивати нове Дечије Пољопривредне Клубове и проширивати са новим члановима већ постојеће, старе Пољопривредне Клубове, Српско Пољопривредно Друштво, даје овим следеће објашњење:

1. Нека сваки државни економ настане да у свом срезу поред већ постојећих клубова заснује и нове Дечије Пољопривредне Клубове.

Оснивање нових клубова нека се изврши најдаље до 15 марта. Правила тако осниваних клубова и један примерак списка деце послати Друштву на потврду и регистрацију Нарочиту пажњу обратити на избор вођа, који су вољни да у свему раде овако како је то упутствима предвиђено. Награда вођама биће иста онака као и у прошлој години, а узеше се при урачувавању у обзир само она деца, која буду гајила који усев или држала које грло стокe и учествовала са својим производима на изложбу.

2. Ако се у већ постојећим Дечијим Клубовима прилаже за чланове и деца која нису била раније чланови, а сад хоће то да буду, онда ће се у списак чланова назначити на прво место стари (II. година), а затим испод њих нови чланови (I. година). Узимати за чланове децу, за које се добије пристанак од родитеља да ће их помагати у раду.

Правила већ постојећих клубова није потребно слати Друштву, али један примерак списка деце треба послати Друштву ради евиденције. (Види упутство за оснивање Дечијих Пољопривредних Клубова стр. 30.)

Награда вођама следоваће према укупном броју деце, која буду гајила усеве, односно држала прикладна грла и са својим производима буду узела учешћа на изложби.

Упис нових чланова у већ постојећим (старим) Пољопривредним Клубовима треба завршити најдаље до 15 марта ове године.

3. Чланови нових Клубова, као и нови чланови у старим Клубовима, гајиће у овој години усев, који сами буду изјавили жељу да гаје. Најзгодније је почети са кукурузом, али се може изабрати и који други усев. У сваком случају настојати да се земља на дечијим њивама, ако није изорана с јесени што пре изоре. Стари чланови Дечијих Пољопривредних Клубова гајиће у овој години усев који по могућству не треба да буде исти као и прошле године.

Стари чланови, који су на прошлогодишњој изложби Српског Пољопривредног Друштва изложили своје производе, добиће по могућству, — у колико то друштвена срзства допуштају — у овој години у пролеће по једно прасе.

Друштво је предузело мере да дође до потребних новчаних средстава, те да набавку прасида за тај циљ осигура.

4. Чланови нових Дечијих Клубова, као и нови чланови старих клубова добијаће и даље бесплатно упуства за радове које врше, у колико их Друштво има. Исто тако и стари чланови имају право на упуства, која им буду потребна за рад (нова или стара), а која нису раније добили. Државни економ и вође клубова водиће рачуна да се упуства дају оним члановима, који раде своје њиве, односно гаје прикладна грла, како би се ти чланови њима и користили. Упуства коштају Друштво врло скупо, те треба и при њиховом растурању бити обазрив и штедити их.

Српско Пољопривредно Друштво.

Меласа као сточна храна.

Подизањем фабрика шећера код нас добија се нов производ, који, поред резанца од репе, може да послужи за исхрану стоке.

У колико се фабрике шећера буду множиле, а у колико сточна хранава (мекњине, овас, јечам, кукуруз и др.) буду скупли у толико већи значај добија меласа, као сточно храниво, кадра да бар делимично замени друга скупла хранава.

Желети је, да сва меласа, произведена у земљи, не оде у иностранство и да се не употреби за производњу алкохола, већ да послужи исхрани домаће стоке.

И сама та околност, што би се с обзиром на данашње цене сточних хранава, добило *јетвиције* храниво, говори у прилог упознавања наших пољопривредника с овом врстом хране.

Ако имамо у виду, да се данас плаћају нпр овас 240 дина, кукуруз 260 дина, онда јединица хранљивости (према Келнеровим скрочаним вредностима) стаје за овас 4,02 д., а за кукуруз 3,19 дина. Претпоставимо ли цену меласи од 150 д. товар, онда јединица хранљивости меласе стаје 3,12 д., а према цени од 100 дина. (данашња прикудна цена меласе) само 2,08 дина.

Дакле рентабилно је данас један део оброка смањене хране (стриње и др.) заменити меласом.

Седам шећерних фабрика код нас производи годишње 4—500 вагона меласе, што би у овим тешким приликама добро дошло сточарима.

Употреба меласе за исхрану стоке код нас је новина, с тога је потребно упознати наше пољопривреднике, шта је то меласа и како се њоме стока храни, па ће се поступно и она домаћати.

Меласа је овај отпадак фабрика шећера, што оста-

је када се кристалисањем и рафинисањем на сировог шећера издвоји бели шећер. То је слатка, густа течност, мрке боје и особеног мириса. По своме хемиском саставу меласа садржи просечно:

шећера тричаног	50,2%
воде	21,9%
азотних материја	10,5%
пепела	7,2%

Главни јој је састојак дакле *тричани шећер*; он чини око половину свују сточјака и у исхрани стоке игра најважнију улогу. После тричаног шећера долази *вода*; које може бити од 15—32%. Што више воде нека меласа садржи, у толико је лошија, јер је у њој мање хранљивих састојака и лакше се распада. Воде сме по правилу да буде око 22%.

Употребе меласа. Два су главна начина употребе меласе: за *производњу алкохола* у фабрикама шпиритуса и за *исхрану стоке* у *пољопривреди*.

За време светског рата око 42% укупне производне меласе у Ческој ишло је на исхрану стоке, а остатак у фабрике шпиритуса. Ческа сама произвођа је годишње (1912—1917 г.) просечно око милион твара меласе, а Чехо-Словачка република произвела је у 1918—1919 год. 1.340041 твара меласе, у 1919—1920 год. 1.009040 твара.)

Меласа у малом служи још и за *справљање ликер-лаштила* (виска) за обућу и т. сл.

Вредност меласе зависи од њених састојака. Да их прегледамо редом:

а) *Значај шећера у меласи.* Шећер је најважнији састојак меласе.

У погледу производње масти у телу однос је таков,

*) По Dr. J. Just-y: o pověsti a vyznamu melasy pro využití hosp. zvířat, Praha 1921.

ПОДЛИСТАК

ДРЖАВНА ЕРГЕЛА „КАРАЂОРЂЕВО.“

За обрађивање целокупног имања, раније је било 77 коња, 219 ком. волова и 16 бивола, а сада се налази 62 коња 79 волова. Мањак је због тога, што је од 4029 кат. јутара колико је под зиратном земљом, Министарство за Аграрну Реформу одузело од свога имања 2021 јутара за потребу аграрне реформе.

Према утврђеном плану од целокупне површине у 4420 кат., јутара и 1160 кв. х. раније је било:

	кат. јут.	кв. х.	‰
под озимим усевима	906	524	22 52
„ пролетњим „	616	163	15 31
„ окопавинама	586	1044	14 58
„ сточном пићом	831	637	20 68
„ ливадама и пашњацима	745	10	18 52
„ путевима, дворштима и др.	341	703	8 36
„ багреном	2	20	0 03

Свега зиратне земље 4023

Плордереда није било, зато, што је крчевина и што се крчевином имање повећавало. Настојавало се, да се

посије парцеле јаче ђубре, ради чега се нарочита пажња обраћада што већој производњи ђубрета.

Жетвени принос 1911 године износио је:

од јутра	од јутра
ош озиме пшенице са 656 јутара	589400 итр. 100 итр.
„ ражи	100 „ 8500 „ 850 „
„ јечма	150 „ 135000 „ 962 „
„ овса	616 „ 528528 „ 858 „
„ ковоља	50 „ 118550 „ 2371 „
„ кукуруза у млину	486 „ 670680 „ 1380 „
„ сточне репе	100 „ 1308500 „ 18035 „
„ сена	1145 „ 1976270 „ 1726 „

Изадак на обраду земље, негованај усева и абиранија жетвеног приноса износили су и то:

на месецаре	К. 10.303.60
„ наизичаре	„ 12.337 15
„ севаонске раднице	„ 57.068 29
Укупно	89.709.04

Према утврђеном плану од целокупне површине у 2000 јутара, јер је, као што је поменуто, 2027 јутара одузето за потребу Аграрне Реформе било је 1921. године:

	кат. јут.	кв. х.	‰
под озимим усевима	300	—	15.0
„ пролетњим „	382	—	19.1
„ окопавинама	207	—	10.3
„ сточном пићом	263	—	13.2
„ ливадама и пашњацима	567	—	28.4
„ путевима, дворштима и др.	281	—	14.0
Свега	2000	—	100.0

да шећер произведе 70—76%, од оне количине, коју производи скроца. При гојењу грла главно је производи у телу маст; с тога се и меласа рачуна у *првокласна хранина за гојење стоке*.

Познато је да тршчани шећер даје снагу, енергију, за одржање живота и вршење рада; он се у телу и брже распада од скроца, те и брже долази до дејства. (Коњина, који прелази велика растојања, даје се шећер, шећер радом заморене људе ослањава и т. сл.; повољно дејствује на живце). Отуда је *меласа врло добро храниво за радњу стоку*.

Тек на треће место долази меласа као храниво за млечну стоку и то у колико доприноси справљању шећера и масти у млеку.

б) *Значај азотних материја у меласи.*

Азотне материје у меласи састоје се само за 0,5% из прaviх белачевина, а све су остало небелачевинске материје: бетаин, азотна киселина, амонјак, аспарагова киселина, леуцин и др. Отуда се меласа не може сматрати за белачевинско храниво.

в) *Значај анорганских (минералних) састојака меласе.* Аноргански састојци (пепео) меласе ови су: калијумове соли (5,1%) натријумове соли (0,9%), калцијума само 0,3%, а фосфорне киселине 0,1%. Овде помињем само то, да, ако се меласа неопрезно даје, могу калијумове и натријумове соли изазвати пролив код стоке.

г) *Општа вредност меласе.* Келнер је утврдио, да 1 кг. меласе изазива у телу животиња производњу од 1,120 кг. масти. За исто толико масти било би потребно 0,480 кг. скроца, отуда 100 кг. меласе, имају 48 скропчаних вредности по Келнеру, а толико исто има и нпр. пшенично брашно. Меласа према томе спада у јака (концентрисана) хранива.

Треба поменути, да меласа има и своје особено по-

Жетвени принос поменути (1921.) године нанео је:			
од оазне пшенице са 280 јутара-240.250 кгр.	од јутара	561 кгр.	
• јаре	50	34.572	600
• јечма	50	79.140	1582
• овса	382	239.958	720
• кукуруза у клину 162		166.050	1023*
• сточне репе	45	405.000	1000**
• сена	567	807.510	1530

Укупна производња као што се види мања је за половину по 1911. године, због тога, што је и само имање због одузимања земљишта од стране Аграрне Реформе (2027 јутара) сведено на половину. Отуда, ако се то земљиште не буде вратило Ергела, и сама производња ергелских грла и свега што се очекивало од овога имања, биће мања за 50%. Зато треба наћи пута и начина, да се комплекс који је намењен за државну ергелу и који је сличном циљу и извршије служио, очува неокрњен. Раније је 4029 катастр. јутара служило само за неговање ждробди који су се откупљивали од произвођача, а сада поред тога ова установа као Ергела, треба да даје добре пастуре и кобиле за целу покрајину а евентуално и за целу земљу и то на упала смањеној површини.

Наравно да је Министарство Пољопривреде и Вода

*) Половину од тога добио напољњар

**) Трећину од тога добили су рисари.

вољно дејство на производњу млека и на здравље грла. Она је стоји *укусна* и радо ју ждери чисту и у смеси с другим хранивима, чијој већој укусуности она доприноси (пена, слама, и т. сл.).

Невољне особине меласе. Меласа се доста лако квари, плесиви и трули и, ако се не пазн на *чистоту*, може рђаво утицати на прибор за варење. То не значи, да је меласа сама по себи нездрава. Грешке може бити и у томе, ако се, кад се почне хранити меласом, не иде постепено, уводећи ју постепено у оброке хране, или ако се претера количина, која у опште сме ући у састав дневних оброка.

У почетку треба меласу давати у малим оброцима, па их постепено повећавати до пуног оброка, који треба достићи тек кроз осам дана.

Количина меласе у оброку мора се подесити према *врсти стоке, старости и врсти тајња*.

Оброци. На основу искуства из праксе Келнер препоручује ове највеће оброке меласе дневно на 1000 кгр. тежине грла.

На коња	3 кт.
„ спрежњог вола	3—4 „
„ краву музару	2 1/2 „
„ грла за гојење и овце	4 „
„ свињче	5 „

Ово значи: ако је неки коњ тежак 500 кт. сме да добије дневно највише 1,5 кт. меласе, ако је тежак 350 кт. 1,05 кт. и тд. Спрежни во тежак 500 кт. сме да добије дневно 2 кт., ако је тежак 600 кт. сме добити 2,4 кт. итд.

Врло младим грлима не треба давати меласу, јер може код њих изазвати пролив, исто тако треба бити опрезан код бремене стоке, па јој не давати никако, а ако су на њу свикла, умањати оброк на половину.

Ако се не даје чиста меласа већ у смеси с другим

кодику нам је познато, радило на томе да се одузето земљиште врати заводу, и резултат тога је, да се Аграрној Реформи мора и за наредну годину уступити 1143 јутара и 686 кв. хвати, т. ј. да Аграрна Реформа од одузете земље врати за идну годину само 883 јутара и 1564 кв. хвати. Ако је за годину, нека тако и буде, али ако остане тако и на даље, Ергела ће, према наведеном, бити спутана.

Ако се врате ових 883 јутара а идуче године и остатак, потребно је благовремено набавити потребну радну снагу за обраду имања. Било би најбоље кад би се ради тога поред волова набавио и што већи број кобила.

У Државној Станици за жарбод откупљена ждробад од народа, гајена су за три године, и по навршетку тога времена, прегледана су комисијски, па која су била добра додељивана су раним пастукуским станицама, а лоша пошто су предходно оспособљена за прилоп, продавана су јавном лицитацијом. Ждробад је било укупно око 800. Тако 1906. године у овој Станици било је:

ждробад од 1 године 304	
добрих	2 - 224
„	3 - 99
„	2 - 47
„	3 - 136
Укупно:	810

(Наставаће се)

хранивима (ипр пшеничним мекинама), онда се оброк срачунава сразмерно проценту садржине меласе.

Меласа се даје било у виду течности т. зв. *сирови меласа* било у виду *раних мешавина*.

Никада се не даје у онаком стању, каква излази из фабрика, јер је густа као сируп, лепала би се за јасла и отежавала жараче. *Сирови меласа се пре хранења свагда разредује* с 3—4 дела воде; често разблажен ра створ омакх се даје стоци, а никако се не сме луже чувати, јер се разблажена меласа, као што сам већ поменуо, врло лако распапа.

Сирови разблажена меласа не даје се у виду *пагоја*, већ у *смеси с другим хранивима*. Давати ју просто у виду папоја није ни хигијенски, ни економски.

Најбоље је мешати меласу са бакастим хранивима; исцекана слама, плева, сено, шаша и т. сл. Сва се та хранива уз снажно мешање полажу у раствореном меласом у канти с решетком, пошто је потребна количина претходно одмерена.

Меласу не треба мешати са репом, сировим кромпирима, тиквама, зеленом пићом, утрпаленом пићом (ангисилажа) ита., јер и они сами садрже много воде. Ако се таква воденаста хранива дају, онда се умањи количина меласе али се сасвим укине.

Меласна хранива.

Меласна хранива су она, где је меласа смешана с каквим хранивом, коју ју упија те изгледа сува. Ту може бити 30—80% меласе.

Меласна хранива у сувом стању имају ту добру страну, што се не квари лако, што се дају боље одмерити, што не загађују лако сунце и јасла, али по правилу у том виду меласа стаје много *скуље*, и лакше је чинити и преваре с разним додацима без хранивне вредности, па можда и шкољивости.

Као добре показале су се ове примеше:

1. Слама и плева, који упијају 3 дела меласе.
2. Кукурузне кунице, самлевене, упијају до 70% меласе.
3. Пиварско млато (гребер), који садржи око 60% меласе, једно је од најбољих меласних смеша за све врсте стоке, нарочито за краве (1 кг. дневно на грло). Вољивија се може давати 1—4 кг., теладима преко 6 месеци старости и овцама $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$ кг. дневно на грло; код коња се овим хранивом могу раменити два килограма овеа.
4. Сладове клице с око 50% меласе врло су добра храна за музаре (до 2 кг. дневно на грло.)
5. Шпиритуска цибања добро се меша с меласом.
6. Врло је добра смеша пшеничних мекина и меласе (до 50%), на очито за краве (1—2 кг. дневно на грло), коњима до 2 кг., спрежнијој и товној стоци 2—3 кг.
7. Меласа се најчешће меша с резанцима репе (сувим), са 30—60% меласе. Даје се коњима до 1 кг. спрежнијој и товној крупној стоци до 4 кг., кравима до 2 кг. дневно на грло.

Смеша меласе с тресетом није за препоруку, јер тресет нема хранивне вредности.

У опште због многих превара треба меласне меше спрашљати сам или их куповати од друштава или солидарних фабрика, које назначују и писмено јачме *састава* хранива и *садржину меласе*. Оне треба увек да кажу шта је меласи примешано, јер је иначе немогуће правилно срачунати и саставити оброке хране.

Треба избегавати и меше, које поред меласе садрже два или више састојака, јер је и у самим лабораторијама тешко контролисати колико је чега примешано.

Код смеша с више од 10% меласе, садржина воде не сме прећи 20%.

Меласа је за наше пољопривреднике новина, као што је некада биле стоична репа или резаци од репе, али ће се и с њом постепено упознати и рачун, да им то казати, да ли им се рентира, а до тачне ће оцене о њеној вредности доћи само онда, ако ју буду *правилно* употребљавали.

A. G. J.

ИЗ РАТАРСТВА

Култура памука у Херцеговини.

Најпре у „Облору“ а затим у „Радикали“*) одштапан је чланак под горњим насловом г. Мил. Т-ића. Чланак гласи:

„Док се у Министарству Пољопривреде проучавају мере за рационално неговање памука у долини Нерете, догле је начелик округа мостарског г. Љуб. Вуловић још прошлог пролећа набавио семе памука из Штина (Стара Србија) и разаслао га преко својих стручних органа, са потребним упутством (које ћемо ниже изнети) у хуманија места Херцеговине, да се тамо покуша код напреднијих пољопривредника, како ће памук да успева. Тако је посејан по 1 кг. семена у Мостару, затим у општини Читлуку-Бротње (срез мостарски) и у местима: Стоцу, Љубушком, Чаплини, Љубини и Гребину, а у Метковима је абог одоцелости остало за догодине.

Према је семе од памука из Штина приспело доста касно, средином маја — (а у Херцеговини би га требало сејати барем у другој половини месеца априла) и, према је семе било рђаво (пола труло и плесниво) ипак су покушаји у Мостару код пољопривредног надзорништа и на жулском поседу, уз расадник америчке лозе у Читлуку, дали сјајне резултате. Добивени памук је првокласног квалитета: био је као снег, врло mekan и сјајан попут свиле са доста дугачком влаканицама, а уродило је на иршаном, небуђореном земљишту може се рећи врло добро. У Мостару и Читлуку добивено је мерено, просечно по дунуму израчунато, тачно мерено 18 кг. чистог памука, 36 кг. семена, а 18 кг. луске од плодова. Напомињемо и то да је иза бербе, односно иза вегетације остало на стабљикама још барем $\frac{1}{4}$ неразвијених боба памука, које би такође дозреле да је на време памук посејан.

А сад да сравнимо његову рентабилност. Кад се зна, да се данас сиров памук плаћа по 100 круна од 1 кг., један би дунум земље засејан памуком, према горњем роду, дао један бруто приход од 1800 К. (осим вредности семена из кога се произвађа стољно уље) што ни код дувана, одбијемо ли веће трошкове око обрађивања и пратишног рада при конзервирању до предаје, није знатно више.

„Остале места у Херцеговини у овој години нису дала резултате због тога, што је у њима, због техничких тешкоћа и поплаве памук посејан врло касно — пред

* бр. 81. од 22. јануара ове (1922.) год.

крај маја и у јуну. У тим местима покушаји ће се у своје време поновити идућега пролећа, а у добар исход изстоје се, већ и на основу горњих повољних резултата апсолутно и не сумња.

У доњој топлијој Херцеговини, немамо мешовитих култура ни каваба жита већ има само дувана и винограда који (мислим старе, необиловљене америчком лозом) услед филексере иду неминујомо пропасти у сусрет. Стога је култура памука тамо веома добро дошла и нема тамо ни једног привредника, који је видео ове мале плантажице памука у Мостару и на Читлуку са лепим цветовима: плавим, белим и црвеним — као руже, а касније са арелин памуком, а да није зажелело да и он у идућем пролећу, барем нешто памука посеје.

Култура памука у Херцеговини имаће потпуни значај тек онда, кад се проведу пројектоване мелiorације: одводњавање поља око Мостара и одводњавање мостарског блата, Дринчавакког поља код Љубушкога и огромних бара у долини Неретве — јужно од Чапљине и око Метковића, где ће се добити толико хиљада хектара добро продуктивне земље, која данас даје врло малу корист. „Да се са неговањем памука упознају и они привредници, који досада нису о томе радили, на да и они могу покушати и осведочити о великој користи ове привредне биљке, ми износимо овде и кратко упуство за неговање памука.

„Памуку треба јужна клима, па да успјешно напредује и рађа. За сада се код нас највише негује у јужној Србији (око Штвана, Струмице и Беођелије), где та народ зове бобач, по бобама, у којима рађа памук.

„Има га више врста, које се разликује по боји стабљике, која је црвена, жута или зелена. У Србији се сеје нарочита врста памука, добивена мележењем „Јерин“ и америчанског памука, а пренет је тамо из Грчке и одомаћен. Биљка ове врсте висока је са средњом производњом финог памука, свиластог и лене је боје, али кратких влакана; зри рано, отпоран је и не тражи наводњавања. Стабљике, петелјке и чауре су црвене, цвет црвен, бео и плав, а лишће сјајно и надувено.

„Памук се сеје на њиви за пшеницом јечмом или овсом, а и после граха и дегетине. Тражи јаку плодну, а лаку земљу, близу речних корита и да је земљиште заштићено од јаких ветрова.

„За памук се оре дватут до јесени и једном е пролећа.

„Друго орање треба да је што дубље, а с пролећа сасвим плитко. При оваком орању треба земљиште накрсно предлати и земљу добро истинити.

„У Херцеговини треба памук сејати средином месеца априла, и то плитко, ако се сеје у великом обиму — омашке, али као и сваки усељ боље успева, кад се сеје на редове, ред од реда 50—60 см, а биљка од биљке 30—40 см, по 2 зрна на месту и 2 см. дубоко. На 1 хектар иде 25—50 кг. доброг семена, које треба сваки земљорадник сам да произведе избором најбољих струкова, јер добијено семе из фабрике има 50% зрна која неће да клијају. Боље га је сејати у редове, јер су прашења и органа лакиша са оргтачем (прашењем) и иштеди се много на радној снази. Прво прашење са оргтањем

врши се кад памук од расте, а то је отприлике доба кад се и дуван окопава. Приликом прашења врши се и пропређивање тако, да се остави по једна биљка сама, а не по две уједно. Након три недеље, по другом прашењу изврши се и други, а по потреби и треће прашење, ако се појави ма и најмањи корон или се земља опеке или окори.

„Жетва (берба) бобица врши се руком и траје од коца августа, и у септембру до коца новембра, јер памук неједнако зри, па је овако подбарање и најбоље. Обране бобице остављају се у зреће, које се летних сунчаних дана, изнесе на сунце, да се бобице што боље осуше. Приход је при овакој рационалној неги памука бруто 800—1000 кг. од један хектара, од чега има чистог памука око 25 од сто, семење 50 од сто, а љуске од бобица 25 од сто“.

Ми поздрављамо овај покушај г. Вуловића у гајењу памука и желели бисмо да се огледи ови наставе и у идућим годинама, јер се гајење памука у велико само по резултатима једне године не би смело препоручити.

ИЗ ВОЂАРСТВА.

Чистите воћке од гусеница.

Сваки зна да наш народ има велику љубав према воћци, али кад воћку засади на стално место ни мало њој не поклада пажње. Ево шта треба сад у месецу јануару или фебруару, код воћака урадити. Треба воћке очистити од гусеничких гњезда; ако то не урадимо до краја месеца фебруара тешко се то може после овога рока постити, пошто у марту месецу настају други пољски радони. На нашим воћкама најчешће причинавају нам штете ове гусенице: *Глоговац* (*Pieris crataegi*), *кукавица суза* (*Gastropacha neustria*), *жутогрба* (*Gastropacha chysorrhoea*) и *главоња* (*Liparis dispar*).

Глоговац. Лептирица крајем месеца јуна снесе по спаривању до 150 јаја на горњој страни лишћа воћака и утврди их лепком. Из јаја измиле гусенице после 14 дана дакле јула месеца. Гусенице умотају у своју прећу лишће да неби опало и у њему презиме. Како, кад су живе да не једу? Пошто су лишће утврдили својим предивом угрању, гусенице зиму преспavaju и остају живе и ако се за то време не хране. Кад воћка почне да листа с пролећа, гусенице одмах нападају на лишће и њима се хране.

Треба сваки лист сув, који на воћкама најемо да виси, одкинути и спалити.

Куквица суза. Лептирица ове гусенице јављају се у месецу јулу. После спаривања лептирица носи јаја у виду прстена око граница воћака; у таквом прстену може бити 400 и више јаја. Из јаја измиле гусенице на пролеће кад воћке почну да листају. Пошто се прстен са јајима не да лако одвајати од границе, ваља границе ножем одсећи и све спалити. Ако смо овај посао поверили ономе који ради надницом треба му дати нарочиту награду за убирање ових прстенова.

Жутогрба. У јуну лептирица носи јаја у гомилицама до 200 комада на лишћу воћака, затим их покрије лепком, потом ишчупа својим ногама жуте длаке са тру-

ха и са њима јаја покрије. Из јаја измиле гусенице јула месеца и одмах одпочну нагривати мекше делове лишћа. И ове гусенице утврде лист својом паучином, пређом за грану. Гусенице од жутогрбе увију велике листова пређом и то обично на врху летораста, где заједно у друштво зиму преспавају. Кад настане пролеће изиђу и хране се младим лишћем воћака. Њих треба скидати нарочитим маказама, које се на подучку учврсте, и гњезда са гранчицом одседати и спаливати.

Главоња. Лигтирица овога штеточине снесе 300—500 јаја на стаблу и у круни воћака (испод дебелих грана) покрије их мрклом вуном коју ишчупа са стражњег трупа. Јаја покривена на овај начин личе на труд. Гусенице из ових јаја измиле тек на пролеће друге године. Ове су гусенице веома прождраљиве, опасне како за воће тако и за шуме, лишћаре; кад се појаве у великом броју униште све лишће на воћкама и остало дрвеће-лишћара.

Ваља још у месецу јануару и раније предузети скупљање јаја на воћкама и то у судове какве нађемо и затим спалити у пољу на спремљеној ватри. То је дужност нас свију да настанемо да благовремено очистимо наше воће од гусеница и да сваког нашег комшију и друге упутимо да и они тако чине. Кад сачувамо лист на воћци да не буде оштећен, наше воће ће се нама одужити богатим, здравим и крупним родом. Ако пак ми овај рад не свршимо остаћемо без воћа! ако се и понове 2—3 године узастопе да гусенице униште лист воћкама остаћемо и без воћака.

Сложно на скупљење и уништавање гњезда гусеничјих јаја да сачувамо златне динаре, јер овоме послу сад је време!
Буково 20-1-1922. год. **Вој. Буриан.**

ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Једна глупа дангуба и штета.

Раније по нашим селима празновање многи свецки које ни црква не светкује, па чак и дани који ништа не значе: четвртци, петци, водене суботе итд. И, што је најинтересантније, та празновања нису падала у зиму, кад се мало посла имало, него баш лети: у мају, јуну или јулу, од којих месеци сва жетва зависи.

Срећом, народ је, мало по мало, сам напустио, најпре оне измишљене *варовне дане*: четвртке, петке и суботе, па онда, полако, и све свете који нису црвеним словима у календару обележени, док се, најзад, није дошло до схватања да се не само може, већ и мора радити и правитиом који је обележен црвеним словом — ако откосе треба подластити или сено аденути да их не залије напуштени облак, који се из далека појављује, ако стогове треба завршити да изненада не покисну итд. Кад би се и нашло још ко у старим предрасудама огревао, па упитао: зар па правитиом ради? — увиђавао би тежак, спасавајући плодове свога мучнога рада или обесбеђујући их од сваких елементарних непогода, како то још Вук Караџић бележи, скромно одговорио: *Вогу се молебу*, тј. „смије се радити и ако је светац“.

Пољска привреда је једно мучно занимање; олакшати се може само употребом савршенијих справа, алата и машина. Пољска привреда одиста замара онога који се

њоме бави, зато су одморци потребни чак и при свеколикој употреби савршенијих справа, алата и машина; али се ти одморци могу распоредити да не буду на уштрб посла и да не изазивају ривик — ако се сви посдови, чак и припреми, предузимају *на време* и ако се у *најважнијим* и *најкршићнијим* месецима, а то је: у мају, јуну и јулу *само* и *једино* недеља празнује.

Често пута се, да не би пшеница прерзела или да би се уграбиле пре него наступи каква временштина, и недељом мора радити, јер, како то вели народна пословица заснована на народном искуству: *пшеница тежакта не чека!*

И у народној песми се помиње како жетеоци у *недељу* жању пшеницу, и како:

Над њама се три облака вију:
Један облак громовит Илија,
Други облак Огњена Марија,
Трећи облак свети Пантелија.
Проговара свети Пантелија:
„Удри громом, громовит Илија,
„Удри огњем, Огњена Марија,
„Ја ку ватром, свети Пантелија.

Ал' говори Огњена Марија:
„Немој громом, громовит Илија,
„Немој ватром, свети Пантелија,
„Ни ја огњем, Огњена Марија;
„Јер пшеница тежакта не чека“.

Најзад, манастири су раније савишали, па и сад у оним крајевима у којима мном летину обрађују и сређују, мобе сазивају празничним данима, често пута и недељом. До скоро су, у неким крајевима, *правницима* и *недељама* селица својевољно прицицали сирочадима у помоћ: да им окопају кукуруз, покосе ливаду, пођава жито и т. д.

Све то служи као поука тежацима: да у мају, јуну и јулу сведу празновање и светковање само на недељу.

Али, баш у та три месеца ми имамо још и *сеоска славе* или *преславе*, *завјештине* или *завештине*, како се негде *поише* *крста*.

Тај обичај, што га је наш народ, и пошто је првимо хришћанство, задржао из многобожачког доба, и данас се у целини одржао. „У Србији свако село, вели Вук, има по *један дан* који слави и светкује: скупе се сви селанци (женско и мушко) на какво брдо, или на друго лијепо мјесто у селу: ту изведу своје прицаћеље који им дођу из другијех села, и дозову полове и калуђере те чате молитву, свјештају масла и свете водину; па се онда дигну сви с крстовима и иконама по пољу (по житима и по ливадама) а гдешто и од куће до куће; по том дођу опет на оно мјесто, па онда ручају и читав се дан чаште, играју и пјевају“.

Време ће проћи док сам народ, напусти овај обичај. А он ће га напустити кад се добро упозна с природним наукама и постану му јасније природне појаве, кад у сваком селу заснује метеоролошку станицу и отпочне правити метеоролошке билетине светских опсерваторија, кад буде разумео радњу микроорганизама који припремају жетву, кад упозна биљне болести и штеточине и изведе се у борби против њих итд. Дотле би се свако војевање противу тога обичаја наопако протумачило и још више неуке људе овлоједило противу свакога напретка.

Али, ако ће се још заветина празновати, онда нека се, бар, обавља са што мање глупе дангубе и штете. А оно, што нам се са неких страна јавља, па и из Браничева, у коме се раније, као што Вук бележи, заветина држала *једног* дана, права је глупа дангуба и штета, којој на срећу, сам народ није крив. већ, на несрећу, кметови, општинске власти! Оне, тамо, у Поморављу и Браничеву с општинским одборима доносе одлуке, које *обавезно* намећу својим сељацима: да се селске заветине држе по *три* дана! *И* ако свако село нагуби по 2—3 *и* љаде радних дана, што преставаља вредност 40—60 *и* љада динара, и *и*строши се још око 15—20 *и* љада динара! Тако, на самим заветинама 100 села у једноме крају страће око 8 *и* милиуна динара! Колико та штета бива још већ, ако због тога кукурузи прерасту, ако се ливада на време не среди, ако пшеница остане непожољена — а настане каква временштина!

Осим тога што су ове одлуке једна глупа дангуба и сува штета за свакога сељака, оне су још и противзаконите. За њих нема ни у једноме закону *никавога* ослоња, њих не мора нико слушати, чак су кметови и одборници, који такве одлуке доносе, кривично одговорни и били би судом осуђени кад би их ко тужио.

Зато ми опомињемо кметове и одборнике да у будуће овакве одлуке не доносе, да своја села не излажу узалудним дангубама и штетама, већ да сељацима својим помогну и правичним данима, кад откосе треба спававати, сена денути, стогове завршавати и другу летину *саспати* да је кица не закисне и да је временштина не упропаста. Ако је кметовима и одборницима стало до *вечега* весеља, па ако су и сељаци за то расположени, ето им Божића и дана намећу Божића, па нека, се веселе до *мале* воље! То бар неће бити на штету рада и летине!

КЊИЖЕВНОСТ

Економ, орган *удружена државних економи, пољопривредних чиновника и службеника*. Удружење државних економи, пољопривредних чиновника и службеника покренуло је свој орган под горњим именом, у циљу стварања што тешње везе међу члановима тога удружења, у циљу обавештавања свију нацих пољопривредника о покретима, променама и правом стању у нашој пољопривреди и у циљу благовременог пружања нашем земљорадничком стручним поука и унутрашња за лакше и обилније стварање економских организација, које му најбрже могу помоћи*.

Већ је изашао и 1 број *Економи* са овом садржином. — Упућен поздрав са годишњег абора Н. В. Краљу и добијен одговор *Задатак „Економи“* — За уједињење пољопривредних чиновника од М. З. — Реорганизација Пољопривредне службе од W. — Заједничка набавка и употреба пољопривредних справа и машина од Дуњића — Сејане јарих жита од Ј. Јавића — Запаљење ижема код крава од М. Борђевића, — Белешке, — Из иностранства — Разне вести.

Лист излази 1 и 15 сваког месеца на целом табаку,

формата као „Тежак“ а претплата на годину стаје 24 динара.

Ми препоручујемо овај лист читаоцима „Тежак“.

БЕЛЕШКЕ

Кад је донешен кромпир у Хрватску и Славонију. — Из „Историје Војничке Крајине“ од Ф. Ваничека*) што ју је изадало бивше аустро-уг. Министарство Војно у Бечу, дознајемо међу осталим и доба, када је донешен кромпир у ове сада наше крајеве.

Као што је познато, бивша Аустро-Угарска Монархија основала је половицом 16. века једну јаку војску од досељених из Босне и Македоније, да бране хесара од Османлија. Ови су се Срби населили напре по Горњој Славонији, а касније и по другим пограничним пределима. Учествовали су са великим успесима у свима ратовима, а особито су се истакли у седмогодишњем рату, где их је било 24.000 бораца из свију крајева тадашње Војничке Крајине. Када су се враћали, донели су из Ческе 1760 год. кромпир и почели га садити код куће.

После седмогодишњег рата радило се је у Војничкој Крајини (Хрватској и Славонији) на ширењу културе кромпира, пошто је био од особитог значаја за неке положаје, иначе кршевитих крајева, у којима није било житарица. Али изгледа, да се с прва краја, не само није обрађало довољно пажње култури ове биљке, него је недостајало и праве воље за гајење кромпира, јер Дворски Савет у Бечу године 1769., а на основу извештаја граничарског инспектора барона Жинковића, наређује пуковским командама, да се постарају, како би народ што више и боље кромпир гајио. И у ствари, кромпир се је више посејало 1760. године.

Вероватно, да је до тада био кромпир у овим крајевима непознат и да је у нашу данашњу Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца први пут донешен 1760. године.

Љубомир Стјепановић.

Ракија од трњине. — *Црни три, црноши* је у много случајева природна жвава ограда у планинским крајевима, често пута је јако распрострањен по брдима. Он обилато роди плодом, познатим под именом *трњине*. Чобани трњине лску и једу; деца их радо једу после пошто на дрвету издрже неколике слане; трњине су врло лепе за туршију, од које се добија изврсна *водџика*. Али су трњине кад узру врло добре и за ракију: беру се, сасу у кацу и, пошто се изврши превирање, из комине од трњине се пече ракија. Од 100 килограма комине се добије 20 литара лепе ракије.

*) Fr. Vaniček: „Specialgeschichte der Militärgrenze.“ — Wien 1875. Свеска II, Стр. 578.

Г Л А С Н И К

Нови чланови добротвори и утемељачи Српског Пољопривредног Друштва. — Добротвори: г. Милушић Т. Булибарих, пољопр. инжењер из Ниша, положио је 500 динара на име уписа за члана Добротвора, Утемељачи: г. г. *Љуба Манојковић* из Крагујевца и

ЗАПИСНИК.

I. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва.
држана 3. јануара 1922. године у друштвеном дому у Београду

Милета Бокић из Врбовца, положили су по 100 динара на име уписа за чланове удрумељаче.

Г. Стеван Лукић, државни економ округа тимочког, послао је Друштву 700 динара на име уписа за чланове удрумељаче:

г. г. Стевана Д. Лукића, окружног економа у Зајечару, Владимира Ђ. Петровића, средњег економа у Зајечару, Косту Пешиковића, Петра Николића и Саву Ј. Поповића, пољопривредника из Вел Извора, Видоја Мисића, школ. економа из Врагогрица и Милију Гојића, пољопривредника из Врагогрица.

Српско Пољопривредно Друштво и овом приликом благодарни именованим за пажњу према Друштву.

Нове Пољопривредне Подружине. — Управни

Одбор Српског Пољопривредног Друштва у својој седници од 18 овог месеца, примио је у састав Друштва новоосноване Пољопривредне Подружине: пошто су испуниле све потребне услове:

1. *Затонску* — са седиштем у с. Затону, среза Рамског, окр. Пожежевачког.

2. *Брестовачку* — са седиштем у с. Брестову, среза Деспотовачког, окр. Моравског.

3. *Пожаревачку Окружну Пољопривредну Подружину*, са седиштем у Пожежеву.

Честитамо новим Подружницама почетак рада и са надом да ће са великим успехом послужити обнови и унапређењу пољске привреде својих крајева.

Планови за подизање зграда у среским војним расадницима. — На основу израђених скица од стране Министарства Пољопривреде и Вода (одељење за виноградарство и воћарство), Министарства Грађевина израђило је типове — планове за подизање потребних расадничких зграда у среским војним расадницима и то:

1. — Стан за управника расадника и његовог помоћника са канцеларијом;

2. — Зграда за радionicу (калемарница, одељења за курајсте и смештај алата. Соба и кујна за становање становање сталног радника);

3. — Стаја за стоку (са одељењима за чување приплодних паства, бикова као и за радну стоку волова или коња); и

4. — Свињцац.

За подизање зград у расадницима Ј. Србије а која су при оснивању, Министарство Грађевина послало је непосредно својим окружним Грађевинским секцијама, по један примерак означених планова, да их умноже и раздаду среским економијама, као и израде предрачуни према локалним месним приликама.

За расаднике у старим крајевима Србије, чије су расадничке зграде за време неприја тељске окупације сасвим порушене, Министарство Пољопривреде и Вода има на располагању известан број израђених планова, које ће давати овим расадницима, за које се буде указала потреба.

Скреће се пажња свима управницима расадника, у случају подизања и обнове расадничких зграда, да се послужи искључиво овим плановима, јер се по другим неће одобрити.

П. С. П.

Били су присутни П.Председник г. Паја Т. Тодоровић, чланови г. г. Милан Трковић, Вића Т. Радовић, Љуба Јонковић, Милутин Стојановић, Бошко Ж. Бошковић, Алекса Љ. Поповић, Александар Г. Јовановић и др. Веља Н. Стојковић.

Као гости били су г. Драгина Лапчевић и Анарија Жорж, редовни чланови.

Председавао Председник г. Паја Т. Тодоровић.
Бележио секретар г. Александар П. Раковић.

Прочитан је записник прошле седнице. Одбор исти усвоји са малим допунама.

II.

По предмету о закаученој испоруци семена гелативне луцерне са г. г. Браћом Продановићима, велетрговца из Новог Сада, који ову по уговору нису до данас испоручили, Одбор олуци, да се предмет преда адвокату г. Милути Нешину, ради тражења повраћаја издате суме и накнаде штете.

Као оваг предмета одложио је своје мишљење г. Милутин Стојановић, у томе, да би требало изредити Одбор који би утврдио разлог шефа продајног одељења г. Петра Вуковића, зашто није радије реферисао у неиспуњењу уговора.

За одлазак инспектора г. Хаџи Илмха, у Нови Сад по овоме Одбор одобри исплату рачуна у 116 динара.

III.

По предмету о државу Главног Друштвеног Господњег Збора. Одбор олуци да се припреме потребни извештаји за овај Збор на 20 јануара т. г. и поднесу Управном Одбору на предлог, како би се прегледали и штампоу у засебне изданке и базиривеће послима члановима и Пољопривредним Подружницама, а да се Збор ради 15. фебруара т. г. по новом календару.

IV.

По молби новосоставане пољопривредне Подружине у селу Теичиу, среза Лешачког, Одбор олуци, да се прими у састав Друштва пошто је испунила пронамене услове.

V.

По предлогу о прегледу инвестициских ствари, Одбор олуци, да чланови г. г. Славољуб Илић и Милан Трковић, и магационер г. Алекса Истровић, израде преглед свих ствари по инвентару, илу и алата, серова и материјала по магациној књизи и поднесу извештај о стању нетих.

VI.

По предлогу о штампању илени Друштвених редовних и шчасних чланова, Одбор олуци да се илени ових штампалају са извештајем за прогонају Збор.

VII.

По питању Удружења државних економа, пољопривредних чиновника и службеника, о писану у 48 броју Тежака, у чланку "Финансијска краха и подска правдела" који се по мишљењу Удружења наноси уредна државним економијама, Одбор олуци да не излази да су информираних изравама умишљене уредне државним економијама ити да такав поступак одобри Друштво и да Одбор илени, да Друштву и даље остане у трајној вези и сарадњи са економијама, Узгледом поштом Удружење, да је писан истог чланка г. Драгомир Тосић, студент Школе за Стручарство и Пашиноско Тагавање у Краљеву. Са овим је председник закључио данашњу седницу.

ТРАЖИМ ГЛЕДИЧЕ

Ко има гледиче за живу ограду, нека ми јави цену.

Митар Јовановић трг.
Београд Милоша Величког ул. бр. 57

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

Претплата примају и све
поште

на основу највишег решења од
априла 1868. г. прелиску друштвеног
носна пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

Претплата се полаже уједану;
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Ивоковић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 5.

БЕОГРАД, 5. ФЕБРУАРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

ГЛАВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Српско Пољопривредно Друштво одржаће, према чл. 41. Правила свој 48 редовни збор 15. фебруара 1922. г. у Београду са овим дневним редом:

- 1) Председник или његов замењеник отвара збор;
- 2) Подноси се извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине;
- 3) Износи се на решење писмени предлози, ако су на време поднети;
- 4) Подноси се на одобрење предрачуни прихода и расхода за 1922. г.
- 5) Бирају се чланови друштвене Управе.
- 6) Бирају се редовни и почасни чланови.
- 7) После свршеног предњег дневног реда одржаће предавање г. Милан Ђурић, пољопривредни инспектор у Скопљу: „Привредне зоне и сточарски живот у областима Јужне Србије“.

У колико се од овог дневног реда не буде могло свршити првог дана, рад ће се продужити истим редом идућег дана.

Позивају се сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва и изасланици Подружнина да у што већем броју учествују у овом збору.

Бр. 1050. Из Канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 31. јануара 1922. године у Београду.

ГОВОР

Д-ра Велимира Н. Стојковића

начелника Министарства Пољопривреде, у прилици подношења законског пројекта о пољопривредној служби државних органа у народу Пољопривредном Савету.

Господе,

Стручно просвећивање земљорадника без сумње је један од највећих али у исто време и најтежих пољопривредних проблема.

То се просвећивање може односити или само на подмладак који се васпитава у пољопривредним школама или пак на широке масе нашег сеоског народа.

Оставимо за сада на страну организацију пољопривредних школа и васпитање подмладака у њима, јер то није предмет законског пројекта који се налази у вашим рукама, па ћемо рећи неколико речи о потреби просвећивања широких сеоских маса и о организацији апарата за то

просвећивање, како је он овим законским пројектом предвиђен.

Вама је познато да је утицај пољопривредних школа, завода и установа доста слаб на ширину околину, у којој се они налазе и да се простире на релативно уску зону, на непосредну близину око њих. Факат је, који се не да спорити да наши пољопривредници нерадо улазе у ове установе и да се доста слабо интересују за њих и њихов рад, па се слабо и користе њима односно слабо примењују савременије и напредније начине рада у пољској привреди.

Број младића, који посећују пољопривредне школе за нашу пространу државу, у којој има око 80% земљорадничког становништва и сувише је мали, да би се њихов утицај у народу могао јаче осетити — нарочито кад се узме у обзир да и од свршених ђака тих школа, услед велике тражње у државној и приватној служби, највећи део (по свршеној школи) остаје у варошима.

С друге опет стране наш земљорадник слабо се усавршава у својој професији читањем пољопривредних књига и часописа, јер је неписмен у великој размери или је недовољно упућен или га пак радови на имању ометају.

Било из једног или из другог или из трећег разлога или из сва три уједино наше најшире пољопривредне масе остају у потпуном мраку и незнању, а пољопривредни прогрес, који се остварује у другим земљама, па чак и у неким покрајинама наше земље остаје од њих потпуно незапажен.

Време, у коме живимо, положај који заузимамо у свету и стварне потребе земљорадника налажу нам да се за то најшире масе што пре побринемо, да их просвећујемо, и то у толико пре што су оне не само најмнобројније него и најважнији фактор наше пољопривредне производње.

Ми то можемо учинити ако и за те масе створимо један нарочити систем школа, које ће ићи к земљораднику, а не земљорадник к њима, које ће се кретати од села до села, од имања до имања и у том кретању ширити просвету и знање у радном народу на селу.

Те покретне школе, то су ови многобројни органи, који су у законском пројекту предвиђени.

Њихов би се рад имао кретати у двоструком правцу: у правцу обучавања земљорадника начелно пољопривредне науке и савремене пољопривредне праксе, која је резултат разноврсних огледа (које би они имали организовати на селачким имањима) и у правцу развијања свести зем-

љорадника за груписање у разне земљорадничке заједнице.

Апарат за стручно просвећивање најширих земљорадничких маса обухватио би по предложеном пројекту у свакој области по једног одговорног шефа, обласног управника, довољан број стручних референата по разним гранама пољске привреде, државне економике у сваком срезу, путни пољопривредне наставнике и друго потребно административно особље.

Док би обласни пољопривредни шеф имао да спроводи општу пољопривредну политику, да ради на земљорадничком просвећивању и унапређењу свих пољопривредних грана за област, док би државни економ имао да спроводи општу пољопривредну политику, да ради на земљорадничком просвећивању и унапређењу свих пољопривредних грана за срез, докле би стручни референти као и њихови помоћници путни наставници као специјалисте имали да раде на развињу специјалних грана пољске привреде. Та подела рада и међусобна сарадња условљаване и успех целокупне једне такве организације.

Али да би акција тог апарата била што ефикаснија, да би се постигао жељени циљ и успех, органи његови морају бити у непрестаном покрету, у путовању. Престану ли они да се крећу, престану ли да путују по народу, апарат постаје бирократски и као такав може бити пре на терет него од користи народу, коме је намењен.

Служба органа тог апарата не сме да буде везана за материјалну одговорност какве установе, која би им била поверена (расадник, станица и т. д.) јер би иначе њихово кретање и служ-

ПОДЛИСТАК

ДРЖАВНА ЕРГЕЛА „КАРАЂОРЂЕВО.“

(Свршетак.)

У сев ждробди у овој станици гајена су и говеда, свиње и овце.

На говедарству почело се 1901 године. За занат узета су сивенталско-куландска грла, која су, добављањем чистокрвних сивенталских бикова из Швајцарске, претварана у чист сивенталски сој. Млеко, добијено од музара, употребљавано је за децутат особљу, а претек је продаван у Паланци. Доцније, кад се говедарство повећало, и кад је млека било у великом сувишку, заснован је на Новом Мајуру млекарник у коме је нарађиван путер. Тај млекарник постоји и данас. Полагала се велика пажња одгајивању добрих приплодних грла нарочито бикова који су продавани пољопривредницима и општинама. Говедарство је имало да да и потребан број волова за обраду имања. Те године (1901) кад се приступило говедарству, станица је имала: 2 бика, 46 крава музара, 7 јуница од 3 године, 26 јуница од 2 године, 26 телата од 1 године и 34 телета испод године дана.

Од врлике у исто време, у станици је учињен по-

кушај и с гајењем свиња. Не види се какав је и колики занат за ову употребу само се наводи, да успех због разних болести није био повољан и да је због тога укинуто даље гајење свиња. Вероватно је, да је ту било и других каквих разлога, јер је гајење свиња постојало даље за рачун особља и службеника, да би искористили кукуруз који су добијали са додељених им површина.

Овчарством се започело 1914 године. За занат узета сомборска овца, која је убрзо замењена рамбује мерином, која и данас постоји.

Нема података о томе, колики су приходи били у сточарства.

Данас у Ергели има:

пастува	260 грла
кобила	47
ждробди	11
бикова	3
крава	80
јуница од 1—3 год.	39
јуница од 1—1.5 год.	26
телата мушких и женских	17
ована	120
овнова	3
нераслова	3
коња радних	24
мањи	1

ба у народу трпела, а то се баш и желело да избегне у овом пројекту. Њима је остављено широко поље рада у народу, да тамо уознају душу тога селака, с ким ће радити, да сазнаду његову привреду, његове погледе, жеље, аспирације ит.д. да тако црпе искуство и да свој рад према томе подешавају.

Тај апарат не сме да се наслања на полицију нити на политичке установе и мора бити изван домаћаша партиских акција и агитација. Он мора имати свагда у виду интересе свих пољопривредника, а никако једне фракције, и тежити да задобије поверење целог радног народа на селу.

Отуда је и предвиђено у овом пројекту да су обласне пољопривредне управе, са својим подручним особљем, органи Министарства Пољопривреде из чијег се и буџета имају издржавати и да се оне имају наслати на стручне обласне односно среске пољопривредне одборе.

Постоје области репиће по неки од вас, па не би требало бацити на терет државе овај апарат, јер области су те, које имају да се брину о унапређењу пољске привреде. Доиста, у данашње демократско време треба дати и народу односно областима да и оне делају на унапређењу пољске привреде. Али прва и најглавнија задаћа организације, која се у овом пројекту предвиђа јесте земљорадничко просвећивање. Просвећивање је општа ствар и од интереса по све пољопривреднике и по целу земљу, те и оно, и ако у овом случају земљорадничко, треба да падне на терет државе. Међутим поред просвећивања има још и много других чињеница којима се може утицати на унапређење пољске привреде: то су уношење

бољих и савршенијих оруђа и срестава за производњу, набавка приплодних грла, искористићавање вода, пошумљавање, побољшавање саобраћаја и т. д.

Областима је остављена пуна слобода да утичу на те друге чињенице и да тиме не само појачају акцију државног апарата него и да стварно и материјално потпомажу унапређење пољске привреде. Од те и такве обостране сарадње и државе и области, која се и простором предвиђа могу се очекивати и најшири и најплоднији резултати.

Можда ће пасти још која примедба од кога члана овог високог стручног тела, као на пример да се пројектом предвиђа и велики број особља да немамо још довољно научних завода, где би ти органи црпели материјала за свој пропагаторски рад, да ће бити многих тешкоћа при спровођењу оваког једног закона и т. д.

Ја ћу бити готов да у току прегреса овог пројекта одговорим на све те примедбе. Али морам вам унапред рећи да су главна начела на којима се овај пројект заснива и здрава и савремена и напредна.

Имајући свагда то на уму, ја вас молим да уз непристрасну и конструктивну критику поправимо и допунимо у пројекту оно што није довољно објашњено или што је изостављено и да га затим предамо нашем законодавном телу у оној форми како би од њега наш народ имао и стварне и тајне користи.

ИЗ РАТАРСТВА

Гајење мешавина код стрњина.

Под гајењем мешавине код стрњина разуме се мешавина по врстама на првом месту, а по том по сортама, варијететима и одликама или модификацијама али и гајење мешавина разлог културног биља. Гајење свих мешавина је на првом месту ради исхране људи, а по том ради проиводње сточне хране или индустријских сировина (ниварство) или просто и у циљу ујединаченија, већих и поузданијих приноса без обзира на шл. Повољније се гаји мешавина ражи и пшенице и то 1/5 — 3/5 пшенице и 1/5 — 2/5 ражи. Мешавине могу бити разноликих комбинација с објавом на врсте, сорте, варијете, одлике и т. д. и онога шта се тиме хоће.

Гајење мешавина је одавно познато али оно никада није могло заузети у погледу просторства веће размере у уопређењу са гајењем стрњина у једној врсти, сорти и т. д. Ово се по себи разуме и није потребно никаквог објашњења.

Гајење мешавина налази се у нешто већој мери у Немачкој, Луксенбурау, Француској, Горњој Аустрији, Чехословачкој око Карната, Мађарској, Срему и т. д.

Разлози гајења мешавина су поред горе наведених много пута и субјективног карактера, нарочито у погледу исхране и у већини случајева леже у успешним приноси-

магарала	5
волова	88

Буџетом за 1921. годину предвиђено је за ову Ергелу на:

Редовне расходе:	
1. Плате указног особља	Круна: 140.000
2. " неуказног "	800.000
3. Материјалне расходе	2.239.200
Ванредне расходе:	
4. Обнова станицшта	619.000
	Укупно 3.798.200

А пројектом буџета за 1922. годину предвиђени су расходи за Круна 4.350.000. Б. Д. Т.

ТРАЖИМ ГЛЕДИЧИЈЕ

Ко има гледичије за живу ограду, нека ми јави цену.

Митар Јовановић трг.
Београд Милоша Великог ул. бр. 57.

ма с обзиром на гајење једне, чисте сорте, врсте варијетета итд.

Нас овде на првом месту може интересовати гајење мешавина у циљу људске исхране. Није на одмет у данашњој биљној производњи, упуњеној на људску исхрану, у садашњости обратити више пажње на увећане приносе културом мешавина.

За сада још нису довољно позитивно научно изнети разлози повећаних приноса код мешавина. О томе само постоје практична искуства и у многиме претпоставке. Дале за сада још нема каквог позитивног објашњења. Држи се, да су разлози овој појави, с обзиром на приносе, потпуније искоришћавање фактора за успјех, разнолики ширење, развијање и деловање коренова у додиру један с другим или и непосредној близини један другом, лучење коренових сокова (токсина), који су мање штетни за другу врсту, сорту, варијетет и т. д. него ли саму врсту, сорту и т. д. па онда разнолика потреба за хранљивим материјама, боље издржавање зиме, мања опасност од измржавања и т. д. Дале говори практично искуство о бољим квалитетима поред поузданијих и уједначенијих и већих приноса, као што је већ наглашено. Са наведених разлога мешавина је препоручљива за крајеве, који имају мање подесну климу и земљиште за високу културу. Али изгледа, да би мешавина била и врло корисна и у климатском и теренском бољим приликама под извесним условима. У Срему се гаји мешавина ражи и пшенице у приличној мери и то са добрим успјехом. Обилније гајење ове мешавине сузбија култура пшенице због веће цене чисте пшенице. Али је запажено, да је у овој мешавини пшеница отпорнија према рђи и да даје бољи квалитет.

У погледу проучавања ових мешавина чини се су оглед (Кајзер) са мешавинама као: хански јечам и раж, банатска пшеница и Square head (пшеница), раж и пшеница, хански јечам и империјал (јечам), јечам и оvas, оvas и грахорица. Као што се на овом види мешавине су и по врстама и сортама.

У циљу проучавања могућности повишавања производње међу одликама или варијететима, а на основици изложених принципа писан овог чланка је поставио један подесан оглед у години 1906/7. Оглед је изведен у вели са многим другим огледима на огледном пољу Виноделско-Воћарске Школе у Букову. За оглед су послужиле потиска пшеница, пабављена у Потисју на кратко време претвие и тимочка пшеница, један облик тада домаће пшенице, која је у ствари један варијетет само банатске пшенице. Употребљена је размера 1 : 1. Добивени су овакви резултати у товарима и по хектару

	банатска	мешавина	тимочка
зрно	24,5	29	28
очињени	0,5	0,7	0,5
слама	24	30	28
плева	7	17	16
хектолитар тежина	75	75	85

Ови бројеви стоје у потпуној сагласности са описанима за време вегетације.

Из добивених бројева закључује се подбацивање потиске пшенице према тимочној и квалитативно и кванти-

тативно у сваком погледу. Ово се има приписати само ливим приликама, у које је стављена потиска пшеница. Ове су биле знатно различите од оних на које је она навика. Али мешавина пружа и она не квалитативне вишкове а оно нешто квантитативног.

Будући без даљих интереса у то доба оглед није понављан. Сличне огледе у истом смислу постављао је и некадашњи уредник *Приредника* П. Христић и дошао је, како се види и квалитативно и квантитативно до још позитивнијих резултата. Све ово може имати значаја код производње пшенице за исхрану и млинарство у земљи и извоз жита у иностранство. При чистим варијететима и најбољим локалним модификацијама може се увек остати као најбољим за дате месне прилике а и у сентуалног циљу добијања материјала за мешавине. Али у интересу повишавања приноса на појединим газдинствима и изнети покушаји нису без интереса као и у опште гајење мешавина под изнетим околностима.

Сматрао сам да није на одмет изнети ове горњих резултата и упознавање нашег пољопривредног света са овима. Свакако да су потребни и даљи покушаји, да би се могла донети крајња одлука. Те покушаје може сваки на свом газдинству извести и осведочити се о рентабилности или нерентабилности изнетог принципа, који и ако за сада нема довољно научног позитивног разјашњења ипак има у многоме оправдања на основу практичних опажања и користи, које се од њега могу имати.

М. Ђ. Николић

ИЗ ВОЋАРСТВА.

Око воћњака.

Последње жалбе, што их је мој земљак Благоје Милетић из Годовица (срез пожешки округ ужички) упутио *Тежаку* (бр. 2 и 3), дадоше ми повода, управо изазваше ме да и сам проговорим неколико речи о стварима које је он истакао. А изазван сам зато, што сам, радећи у Пожешкој Подружници пре 30 година највише полагао на подизање воћарства, за које су тамошње прилике врло подесне и на које се најбоље може искористити тамошње бреговито и брдовито земљиште, јер оно, изузев ово равнине кроз које протичу Бетина, Скрапеж, Морава и Лујница, чини готово саву насељену површину (осем планинских, обично ненасељених површина, које су за одгајавање шума и за летњу испашу стоке). Тота ради сам ја и настојавао те је Подружница, пре него је донесен закон о средњим расадницима, имала свој расадник воћни, на коме је приређивала калемарске курсеве и на њима ширила не само калемарско знање, већ размножавала и мноштво воћних садница и раздавала мноштво калем-гранчица, као што је она истрајно пружала поуке о избору положаја за воћњак, о растојању у засађивању и о нези воћа, па се најупорије ангажовала и око распрострањања савршенијих сушница и разумљивијег руковања око одраслог воћа и његове прераде.

Траг дугога настојавања Подрижничког је очигледан, ма да је она одавно престала радити. Па и сад, кад мој земљак Милетић врши она саопштења, која су дра-

гоцена у смислу опомене да се настане око сузбињања опасности што воћарству прети, потребно је да се и Милетић и други тамошњи земљаци који су сад и писменошћу, и општом културом и напретком у пољској привреди знатно одмакнули отоме добу од пре 33 и 40 година кад сам се ја тамо налазио и на унапређењу пољске привреде радио, одмах окупе око обновљене тамошње Подружнице Српског Пољопривредног Друштва и с њом и преко ње отпочну сузбињати опасности, које се војваљују не само за воћњаке, већ само у другим облицима, и за усеве, и за ливаде, и за стоку, и за живину и т. д., а тако исто и да се брину око свеколико унапређења пољске привреде у томе крају, у коме се, нарочито у условима пред којима стојимо, може од пољске привреде имати користи само ако се у тај посао увнесе што више *знанија* и примене оних *научних* резултата, за којих се до сад дошло.

Искуство Милетићево, које он с њим правом назива горким, што није на време, још с јесени, окречно своје младе воћке, те су их зечеви огулили, одиста треба да послужи другима тежацима на поуку. Кречење воћака се углавном предузима као предохрана од тако штетних маховина, која тако много штоди воћкама. Већ постојећа маховина се мора састругати, па тек онда воћка кречити. За тим, кречење *донекле* помаже и за уништавање јаја *мисеца*х (не свих) гусеница, што су их оне снеле по воћкама. Најзад, кречење је показало по мало успеха и противу зечева, јер их ово одбија да не гуле воћке. Противу зечева делују и друга средства опрезности. У првом реду су пси, ако је воћњак близу куће, они којих се зечеви плаше, а тако воћњаке врло опрезно и на далеко обилазе. За мали број младих воћака се употребљава и атривање. Али за велики број, као што је овде случај с Милетићевом zasadом од 100 јавука, атривање је доста давгубно, а кречење се само собом намеће и као најбрже средство противу зечева и као поуздано ако се креч још и нарочито размуту у катрањавој води, или се помешају кивни други састојци који задахом или укусом одбијају зечева још јаче него ли и сам креч.

Друга жалба: да је минуле године лишње на шљивака пожутоло у пола лета као да је „већ права јесен“, да је „у септембру лишње већ опало, и гране голе, младари криљави а стабло и круна обрасли маховином“, већ је много обилнија, те Милетић има пуно права што забринуту гледа у будућност тамошњих воћњака.

Што је лишње пожутоло у пола лета и што су воћњаци доведени у опасност, узрок је, несумњиво, у страшној суши која је у минулој години владала. А она је, последњима које је оставила на воћкама, показала да треба радити не само оно што Милетић препоручује као непосредно средство од ове конкретне опасности: „Још у току ове зиме извршити оковавање и преоновање у воћњаку, по могућности и побућвати, у пролеће неке воћке поткресати а слабије и прекресати, да се изврши подмлађивање и ојачавање“, — већ и *нарочиту* брину посветити о томе: *да воћке имају увек довољно* *влаге*. Зато се око њих и копају чинчињу у јесен, да би се кишница и вода од отопљеног снега увијала око жила воћнихних, зато се око воћних нагрву гомила снега да *поставеним* *топљењем* *буде*

земља око воћке добро затопљена, зато треба, кад су велике суше и иначе жарки дани и бескишно лето чешиће ноћу навраћати воду на воћњаке. До сад се није довољно пажња обраћала на улогу влаге и на употребу воде у воћњаку, у будуће се мора изванредно нише на то озанити. Влага, која се преко јесени и зиме у земљи резервише и сарадом тежаком у извесном смислу накупи и конзервише, и употреба воде кад је резерва земљине влаге недовољна, *отроман* је фактор не само за ливаде и једногодишње усеве, не само за купус и празилук, већ и за воћњаке.

А већ што се маховине на воћкама тиче, њих треба састругати, па одмах за тим састругана места окречити. Воћњаке, који су изложени општрим ветровима, те зато пре и више од маховине страдају, добро је и по два пута преко године кречити: рано с јесени и у половини зиме. За сарадуње маховине постоји нарочита алатка. Али, како је сад све скупо, па је скупа и та алатка, тежаки јој могу наћи замене у стругању што би га сами саградили од мекога дрвета, најбоље од липовога. При употреби стругача треба бити обаврза: не сме се нише много притискивати, да се кора не би намерала или згулила.

На крају опет понављам: да је врло велика делатност у Пољопривредној Подружници, која би и у савету, и у пошци, и у свакој другој помоћи имала на својој страни сву предуретљивост Српског Пољопривредног Друштва и сав ауторитет једне стручне тежачке заједнице. А без тих услова (којих би требало имати у сваком срезу, у свакој општини, додије чак и у свакоме селу), нема напретка у пољској привреди; без тога напретка пак нема ни општега напретка привреднога и културнога. Људско друштво се може не само развијати у једном непрекидном правцу напретка, већ и одржати једино *развијањем* *производне* и *постизавањем* *што већих* *успеха* и *резултата* не самим физичким напорима човечијим која иду до *сламана* и *сапирања* *самота* *човека*, *већ* *применом* *науке* и *технике*. Нараштају од хиљада година су гомилали искуства и наука и техника пружају средства *да* *врло* *и* *природне* *елементе* *поштинимо* *себа* и *ставимо* *их* у *службу* *производне*, *културе* и *среде* *људске*. Д. Л.

ИЗ СВИЛАРСТВА.

Случајни Биволтини** код свилобуба домаће расе.

Место са снимка својим чипеницама, климом, светлошћу, земљом и т. д. утиче много на биолошки и физиолошки карактер свих живих бића. Билке, које су у топлијим крајевима једногодишње, постају под нашом климом двогодишње и обратно.

Исти је случај и са свилобубом. Она у земљи свога порекла може имати више генерација, док међутим код нас само једну годишње.

По каткад примећује се тежња да наша домаћа раса да и другу генерацију. Није ретко да се из јаја, спешена у јуну, испилују гусенице после десетак дана у место после десет месеци т. ј. чак идуће године. Ове се гусени-

* Биволтини, то су свилобубе друге генерације. Подрвотлини — свилобубе 5—6 генерације.

це друге генерације наше домаће расе зову *случајни биволтини*.

Случај је врло интересант с биолошке тачке гледишта и многи га сматрају за необичајним. Докавано је, да најранији пар лептирова производе случајне биволтине.

Према онитима које сам вршио, један пар лептирова који се први спарио произио је 400 јаја. Након 11 дана из ових се јаја излегоше 377 гусеница, 10 је цркло приликом пилења, а само 13 јаја остоаше, задржавајући си-ву пепеласту боју, до идућег пролећа.

Мислило се је да висока температура приликом носења јаја утиче на прерано испилењање.

Температура збила утиче и то врло високо од 60°, али под овом температуром, носење јаја је немогуће.

Појављивање случајних биволтина код наше домаће расе може се објаснити са овом претпоставком: да јаја истог носења нису идентична међу собом ни с морфолошке ни с физиолошке тачке гледишта а нарочито да хемиски састав није код свих исти ма да су производ једне исте женке и оплођена јединим истим муњаком.

Ембрион се код ових јаја развија невероватном брзином. Ова разлика између јаја истих родитеља могла би се објаснити претпоставком да све јаја једне исте женке нису међу собом идентичне као и сперме истог муњака.

Јаја на којима се издежу случајни биволтини нису исте боје као нормална јаја т. ј. она, која проведу зиму. Јаја случајних биволтина су сиромашна жутом бојом и изгледају скоро као бела. Из ових налази као претпоставка, да се њихов хемиски састав знатно разликује од састава нормалних јаја.

Ова јаја можемо сасвим наврати *лешњим*.

Многи природњаци тврде да је тешко одгајити случајне биволтине. Од ових 377 гусеница узео сам 47 као најнапредније и 15 гусеница као најкрхљивије. Гајење је трајало 49 дана и добио сам 43 мехурака добро саграђених. Од осталих 17 гусеница, 5 нису успеле да се завију, 8 угнуше приликом првог спавања и 2 пропадоше од савијање.

Резултат је, може се слободно рећи, одличан. У осталим менама (лутка и лептир) случајни биволтини не разликују се ни мало од нормалних једноприплодних (шиволтина).

Огледи иду још и даље. Увели смо пет пари лептирова случајних биволтина. Њихова јаја су истог изгледа као и јаја лептирова шиволтина, ембрион се постепено развија, боја јаја постаје сива пепеласти и пилење је било марта месеца идуће године.

Гусенице су биле врло напредне али ни један се биволтин није појавио из њихових јаја.

Случајни биволтини се код нас не гаје, то је апсолутна немогућност због дуводог дивља која је у то доба врло одебала и сиромашније у хранљивој материји. Други један разлог што их ми не гајимо, то је што су њихови мехурици доста мањи од осталих.

Миливоје Ј. Ристић, инж. агр.

25-XII-921

у Београду.

ИЗ ЗАШТИТЕ БИЈА ОД БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНА.

Борба против скакаваца у Црној Гори 1921. године.

Последња периодична појава скакаваца у Црној Гори датира од 1617. године. За то време је њихова појава била највећа 1920. и 1921. године, и то увек само у ова 4 округа: цетињском, подгоричком, никшињском и барском. У последњем округу су се скакавци појавили 1921. године у главном у срезу црњинском, а неколико њихових легала откривено је у Топољци, западно од Бара.

Као центар појаве скакаваца у Црној Гори може се сматрати округ подгорички, одакле су допрели на југ до Бара, на север у никшињски округ и на запад у цетињски округ, где су допрли у цетињску котлину. У округу подгоричком се налази веома подесан терен за стална, перманентна легла скакаваца, особито у Ђемовском, Љешком и Тушкоом Пољу, куда слетају јаја скакаваца да полагају јаја, из којих ће се идућег пролећа пилење излећи скакавци. Наведена 3 поља имају подлогу од шљунковитог наноса, који је слабије или јаче цементан у конгломерат. Кров овај терен протиче Морача с левом притоком Цијевне. Троугао јужно од Подгоричке, ограничени овим дјесетма рекама, чини Ђемовско Поље. Оно је највеће од ова 3 поља и захвата у површини око 20.000 ха. У Ђемовском Пољу је конгломерат избио на саму површину и већим делом је покривен талим слојем хумуса, а остатак није обрађено и својом слабом вегетацијом служи као утрина за испашу стоке. На истоку од Цијевне и јужно од градина Тузи налази се Тушко Поље, по саставу и вегетацији слично Ђемовском Пољу. На западу од Мораче и југозападно од Подгоричке простире се Љешко Поље, с истом конгломератском подлогом, али је већим делом покривено дебелим слојем хумуса и обрађено у њиве. По лединама Љешког Поља на Морачи је вегетација слична оној у остала 2 поља али бујнија, где скакавци такође слећу и налазе подесности за полагање јаја. Јужно од ова 3 поља, па све до Скадарског Језера настају бујнији планински и плодне њиве, а где где је засађена и винова лоза.

Други тип перманентних легала скакаваца заступљен је углавном у остала 3 округа и налази се на заравнима, по подинама или на подножју кречних стена. На овим лединама је стена покривена хумусом с вегетацијом, која образује лезину, мање или веће површине и често испрекидане кречним стенама. На једној оваквој заравни код цркве у селу Богиневићима налази се Ружица Торина, где је 10. маја запажено легло скакаваца величине око 300 квадрат. метара.

Трећи тип легала је пјесковит нанос поред река. Положена јаја скакаваца заштићена су особитим омотачем налази на чаурици, која их чува од атмосферских утицаја, па их штити чак и под водом. Као пример за ово навешће се пјесковит нанос поред Грачанице у срезу никшињском. Обала ове реке плавлена је с јесени 1920. године бујицом од јаких киша и изливом реке идућег пролећа. Кад се вода повукла у своје корито и обале оцедиле, почели су се тек 20. маја пилети скакавци из јаја, која су била под водом.

Оскудна вегетација*) на леглима скакаваца, оштећена још и испашом стоке, приморава ларве скакаваца да их напусте чим мало одрасту. То било у редовним приликама после другог или трећег преслачења и зависи од броја скакаваца у јату, као и од стања вегетације терена. Тада се ларве скакаваца унуте скакутањем у правцу ка бујним ливадама или засејаним пољима у њиховом суседству, где наносе штету свима усевама, осим винове лозе коју остављају нетакнуту.

Борба против скакаваца је ове године припремљена од стране Министарства Пољопривреде и Вода, и спроведена је преко Пољопривредног Инспектората на Цетињу по штампаном упутству о томе. Пре свега је, у општинама поменути 4 округа, организована преко чобана извештајна служба о појани скакаваца, чим су се почели водити изјава. Чобани су то достављали свако вече најближој општинској власти. Удаљење општине су извешале о томе сладе телеграфски у Подгорицу, одакле су издавана наређења са потребним материјалом и преко сталних радника предузимана у појединим општинама уништавања скакаваца.

*) Од интереса је забележити чиме се хране ларве скакаваца пре но што крену скакутањем у усеве. Ради тога ћу извести списак биљака, које сам у претиду од 7—12. јуна испалио на леглима скакаваца у Ђељовској, Тушкој и Љешкој Пољу у цвету, у почетку растена или већ пренетале. У науку имена биљака означава се и њихова народна имена, у колико сам их тако чуо. Могу ови биљкама има их тринаст на чак и ситног шибља који заравна скакаваца служе као извори од неопште, којим се прилично успувају за њих и подуху под лишће, или се, иначе, пачићу на њиховим сувим стабљикама. Ове биљке су у следећем списку куваној испалили, с напоменом да су многе од осталих биљака закривале због непоносности терена: *Vulpia ciliata Pers.*, *Poa bulbosa L.*, *Alasua (Bromus mollis L.) Anthoxanthum odoratum L.*, *Pellurus nardoides Trin.*, *Aira capillaris Host.*, *Aegilops ovata L.*, *Брелин (Andropogon Ischaemum L.)*, *дука (Muscari Commosum L.)*, *кућан (Oxchis Morio L.)*, *Serapias cordigera L.*, *зелна (Salvia officinalis L.)*, *Salvia verbenaca L.*, *Tunica prolifera Scop.*, *Moenchia nantica Barth.*, *Cerastium brachypetalum Desp.*, *Ranunculus millefoliatus Vahl.*, *Fumaria officinalis L.*, *Caprella bursapastoris L.*, *Arabis Thaliana L.*, *Alyssum montanum L.*, *Buulus Erucago L.*, *Rubus fruticosus L.*, *пауни трава (Sanguisorba minor Scop.)*, *жука (Spartium junceum L.)*, *Medicago discolorata D. C.*, *M. minima Link.*, *M. orbicularis All.*, *Trifolium agrarium L.*, *Tr. arvense L.*, *Tr. dalmaticum Vis.*, *Tr. nigrescens Viv.*, *Tr. Subterraneum L.*, *Astragalus monspessulanis L.*, *Erodium cicutarium L.*, *Hypericum perforatum L.*, *данаја метлица (Mentha silvestris L.)*, *непесула (Teucrium Polium L.)*, *Marrubium caudifissum L.*, *папоњак (Thymus dalmaticus Fr.)*, *одресна (Satureja montana L.)*, *Micromeria dalmatica Boiss.*, *Alkanna tinctoria Tausch.*, *звоник (Scorpiolula canina L.)*, *Bartisa latifolia L.*, *Linaria Pulegiata D. C.*, *Veronica arvensis L.*, *Plantago Bellardi All.*, *Valeriana pumila D. C.*, *Specularia perculum L.*, *Anthemius arvensis L.*, *Abutilon odorat L.*, *Chrysanthemum trichophyllum Boiss.*, *Pilago arvensis var. lagopus Parl.*, *анорха (Inula viscosa Ait.)*, *Hieracium praecatum Vill.*, *Pterotheca Nemausensis Cass.*, *жуљенца (Taraxacum officinale Wigg.)*, *Chondrilla juncea L.*, *Leontodon hastilis L.*

(Наставиће се)

БЕЛЕШКЕ

Виноградство пре 100 година у Хрватској и Славонији. — Данас има Хрватска и Славонија под виноградама 49,537 ха, који дају просечно годишње 850,000 хл. вина. Према Ванчицевој „Историји Војне

Крајине“) било је стање винограда у Хрватској и Славонији пре сто и више година такође прилично, према тадашњем броју становника.

Виноградство у Хрватској било је пре само у неким пределима од квантитативне важности. У карловачкој граници смегала је клима развитку ошцејеног виноградства. У личкој пуковини било је 1820. год. пшенично на криветишту висинама долине потока Зрмане само 19,600 јутара винограда. У Загору из је било само мало, где је годишње 1798. на морској обали нађено свега 29,403 чокота. У оточанској пуковини било је на морској обали 64,400 јутара на подножју Велебита, у Селу 66 и огулинској пуковини (Примислу) 302 јутра винограда, који су давали добро вино. Али ипак је око 1860 до 1870. год. савиће винове лозе у околици Селу сасијам напуштено.

Виноградство је било више проширено у Бавији где је већ године 1807. дало 35,000 хл. вина. Барајдинци су имали 1817. год. 100,800 хл. Банајинци 92,120 хл., Славоници и Среци просечно кроз 11 година од 1804 до 1815. преко 112,000 хл., а године 1805. чак 171,100 хл. вина. Године 1806 стајало је под виноградама свега 4 четв. миле и 6991 јутро. Карловачко је вино било још тада крајње трговачки артикл. Иза њега су сматрана по каквоћи бело-црванска и бродска као најбоља. Гајену винограда обраћао је граничар особиту пажњу.

Љубомир Стјепановић.

*) Fr. Vanček: „Specialgeschichte der Militär-grenze“, Wien, 1875. Свеска IV. Стр. 281.

Г Л А С Н И К

Нови чланови утемељачи Српског Пољопривредног Друштва. — Г. Милић Матавић, економ свој добру из Глоксана, срез равањског, послао је Друштву 1800 динара, прикупљених на име уписа за ове чланове утемељаче:

1) Милића Митића економа свог добра, 2) Милутина Марјановића, 3) Најдана В. Симоновића 4) Ивана О. Милановића, 5) Тоте Рајковића, 6) Љубомира Стевановића 7) Обрена Ивановића, 8) Чедомира Милошевића, 9) Драгољуба Лазаревића, 10) Миласаву Милосављевића, 11) Борбу Ђорђевића 12) Светомира Корунвића, 13) Светолика Милошевића, 14) Милића Стевановића, 15) Најдана Рашића 16) Драгомира Стојановића 17) Милоша Милановића, 18) Светомира Милојевића, сви пољопривредници из села Глоксана, срез равањског.

Српско Пољопривредно Друштво и овом приликом благодари напред именованих из пажње према Друштву а г. Милићу Матавићу изјављује своју нарочиту и највећу захвалност на заузимању код именованих, да се као пољопривредници упишу за чланове и приложе свој улогу Друштву, од кога сви пољопривредници, чланови и нечланови у свима приликама добијају помоћ у своје раду.

Поред тога уписали су се за чланове утемељачи а г. г. Данило Ђ. Милојевић трговац, Милан Ђ. Милојевић чиновник из Маркова, и Петар М. Павловић артиљер. капетан из Крагујевца, и положили су Друштву по 100 динара.

Имао именованим на пажњу и помоћ Друштву.

Удружење Агронома за Босну и Херцеговину. — На дан 15. пр. м. одржана је у Сарајеву конституирајућа скупштина Удружења Агронома за Босну и Херцеговину, којој је присуствовало и много учесника из провинције, те је изабран следећи одбор:

Председник: Ибрахим Хаџиomerовић директор државне срезне,

Подпредседник: Јово Поповић пољопр. инспектор, Татић: Иван Павловић пољопр. управитељ.

Благатајник: Др. Јосип Андрић шеф пољопр. одсека, Одборници: Едмунд Штегер пољопр. надсаветник, Милан Томић пољопр. саветник и Др. Мехмуд Мехмедбашић пољопр. инжињер.

Заменици: Анте Брзовић пољопр. надсаветник и Алфонс Шенић пољопр. инжињер.

У надзорни одбор бирани су: Аугуст Хавелка пољопр. надсаветник као председник истога, те чланови: Златко Бауер управитељ пољопр. станице Ливно и Стеван Бабин пољопр. управитељ.

Сви дописи имају се упутиати на ову адресу: Удружење Агронома за Босну и Херцеговину Сарајево 6, Војводе Путника улица 62.

ЗАПИСНИК.

27 редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 18. Јануара 1922. године у друштвеном одаму у Београду

Били су присутни председник г. Љуба Новаковић, председник г. Паја Т. Тодоровић, чланови г.г. Благоје Д. Тодоровић, Славко Ђуби Илић, Милан Трукович, Воја Г. Раковић, Александар Г. Јовановић, Милутин Стојановић и др. Реља Стојановић.

Као гости били су г.г. Драгутин Сиренић и Никола Петровић, редовни чланови.

Председава председник г. Љуба Новаковић. Безгодно секретар г. Александар П. Раковић.

Прочитан је записник прошле седнице. Одбор исти усвоји.

По изјавима новосостављених Пољопривредних Подружјама у Пожареву, Брестову, среза Лесотовацког, и Златош среза раиског, да се првине у састав Друштва, Одбор одлучи да се првине пошто су оствариле прописане услове.

По мишљењу Финансиског Одбора о накнади за неке прегледне ствари и издаја од стране бив. загадочера Друштва г. Бојана Милића, Одбор усвоји мишљење да се тражи накнада.

По изјавиљу одређених чланова комисије о прегледу Друштвених ствари, издаја и материјала по инвентару и материјалној изјави. — Одбор усвоји мишљење, да се импозитивне ствари и материјал раскладују, као и материјал на инвентар, који је извршено ланесем увасе у книгу прошлог материјала.

По молби г. др. Ђорђа Радића, пензионера из Краљева, да се прикључи његови родови и питању у Тежаку. — Одбор одлучи, да остане при својој ранијој одлуци.

По предлогу секретара о награди разисањима поште, знањета, (селеграфи: осталим особу, које је Друштву у току прошле године чинило 200, — Одбор одлучи, да се стављају секретару на располагање 200 динара и десет козна пољопривредних валспара за ову годину, да изда на име награде по своје захтеву.

По предлогу о набавци фотографских апарата на Друштвение потребе. — Одбор усвоји предлог и одлучи, да се предмет достави буџетском Одбору, да у буџет за 1922. годину унесе потребу суму.

По предлогу уредника Тежака о доприсању за сређивање и уређење садржаја Тежака за прошлу годину. — Одбор одлучи, да се изда мениор од 250 динара.

По предлогу Председника, да се у буџетски одбор, поред одређених чланова одреди још члан, који је радио ранијих година на пројекту буџета. Одбор моли г. Благоја Д. Тодоровића.

По предлогу набављачког одбора о набавци пшенице и календа. — Одбор одбори штабуку.

По предлогу набављачког одбора о набавци мотика, сепара, буџака и тесла. — Одбор одбори набавку.

По мишљењу Одбора о набавци семена летелане, по понуди (добијеној од Севера из Лубљане, Одбор одлучи, да се изврши набавка по понуђеној цени.

XIII

Саопштена је Одбору деветна Пољопривредне Подружјама у Бајиној Башчи, који су Галише Гошпише Сакупштине поздравља Друштво и благодарна на упуњеној помоћи у прошлој години као и честитке приликом од разних установи знаа о новој години. — Одбор призна исте знању са благодарношћу.

Са овим је Председник закључио данашњу седницу.

НОВ ЦЕНОВНИК КЊИГА, КОЈЕ ИМА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕНО ДРУШТВО НА ПРОДАЈУ.

	Дин.
Децки Пољопривредни Клубови у Америци од Др. Вел. Стојковића	2.—
Воће, воћке и Воћарство од Драг. Лапчевића	4.—
Златна књига за сеоску омладину од Чед М. Тодоровића	5.—
Зимски рад Тежаков од Драг. Лапчевића	1.—
Земљорадничке коморе од Др. Б. Марковића	4.—
Израда качкачава од А. Јовановића	1.—
Извештај са вишеделског Конгреса од Љ. Којића	3.—
Једна практична сушица од Др. В. Стојковића	10.—
Криптографске болести жита од Н. Рапојевића	3.—
Контарисање воћа и поврћа од Др. В. Стојковића	5.—
Млекарство од А. Јовановића	3.—
Наводњавање земље од М. Милошевића	4.—
Одломци из Аграрне Политике од М. Грковића	4.—
Обезбеђење стоке од В. Здерала (превод)	4.—
V. Практична Пољопр. Поука — гајење усева од П. Тодоровића	5.—
VI. Прак. Пољ. Поука — Произ. раног поврћа од Ђ. Радића (у тврдом повезу)	8.—
X. Прак. Пољ. Поука — Пасуљ, грах и сочиво од М. Лукичића (у тврдом повезу)	4.—
XI. Прак. Пољ. Поука — гајење пиварског јечма од Др. Радића (у тврдом повезу)	4.—
XIII. Прак. Пољопр. Поука — хранење стоке од П. Тодор и П. Д. Тодор (у тврдом повезу)	5.—
XV. Прак. Пољ. Поука — болести и штетог. гајење биљака од Н. Рапојевића (у твр. пов.)	5.—
XVII. Прак. Пољ. Поука — ђубре и ђубрење од Др. Д. Рајића (у тврдом повезу)	3.—
Прострел од П. Д. Тодоровића	1.—
Поткивање стоке од А. Јовановића	4.—
Производња и прерада лана од Бадемлића	8.—
Плут — основице оруђе од Гавриловића	2.—
Поука о пољопривредном газдовању од М. Ђурића	5.—
Пољска полиција у Србији	250.—
Комплет Тежака за Г. 1888, 1899, 1900, 1903, 1904, 1905, 1906, 1910, 1911	20.—
Пољ. Календар за Г. 1893, 1898, 1899, 1901, 1902, 1903, 1904, 1909, 1911, 1913, 1920	2.—
Пољопр. Календар за 1921, 1922	5.—
Садржај Тежака за првих 25 година	10.—
Савјетство од А. Јовановића	250.—
Снажење земље и површане жетве	1.—
Трговина свежим воћем од М. Савића	4.—
Типови Пољопр. производа у Јужној Србији од П. Тодоровића	250.—
Мара живинарства, приповетка	2.—
Грађа за проучавање стоке од Гавриловића	12.—
Садашње стање амер. подлоге од П. Т. Тодоровића	3.—
Наука о здрављу од Др. Поповића	150.—
Радна стока у Пољској привреди од Др. М. Влајинца	5.—
Грађа за и историју Пољопривреде код нас од К. Н. Костића	6.—
Код порубина, за које се вошале у напред вредност, шалемо књиге без наклате паковања и други експедиционих трошкова.	

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упукују се

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ.

ТЕЖАК

На годину 20 дина, или 80 кр

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

на основу највишег решења од
априла 1869. г. пренеску друштвеноу
носи пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

На годину дана 30 дина.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

Клустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједану
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорна уредник, **Д-р В. И. Стојковић**

Број 6.

БЕОГРАД, 12. ФЕБРУАРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

ГЛАВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Српско Пољопривредно Друштво одржаће, према чл. 41. Правила свој 48 редовни збор 15. фебруара 1922. г. у Београду са овим дневним редом:

- 1) Председник или његов замењеник отвара збор;
- 2) Подноси се извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине;
- 3) Износи се на решење писмени предлози, ако су на време поднети;
- 4) Подноси се на одобрење предрачуна прихода и расхода за 1922. г.
- 5) Бирају се чланови друштвене Управе.
- 6) Бирају се редовни и почасни чланови.
- 7) После свршеног предњег дневног реда одржаће предавање г. Милан Бурић, пољопривредни инспектор у Скопљу: „Привредне зоне и сточарски живот у областима Јужне Србије“.

У колико се од овог дневног реда не буде могло свршити првог дана, рад ће се продужити истим редом идућег дана.

Позивају се сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва и изасланици Подружнина да у што већем броју учествују у овом збору.

Бр. 1050. Из Канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 31. јануара 1922. године у Београду.

ПРВА ШЉИВАРСКА ЗАДРУГА У СРБИЈИ.

Оно што се већ давно очекивало и о чему се толико писало и приповедало најзад је и остварено. Основана је прва шљиварска задруга у Србији и то у селу Качулицама, близу Чачка. Она није само основана па да постоји само по имену, већ је то задруга која је још прошле јесени почела свој стваран рад и која је крајем 1921. године могла већ да покаже и резултате свога пословања. Зато и вреди да о њој и њеном раду проговоримо неколико речи.

Ми смо само из предатне Србије могли извозити око 3000 вагона сувих шљива и око 1500 вагона пекмеца. И са толиким извозом шљива ми нисмо на жалост имали ниједне задруге, ни акционарске ни кооперативне. И сада после рата и са свима тешкоћама које је он донео у производњу, промету и извозу, оснивање једне, и ако мале шљиварске задруге на селу, мора се искрено поздравити. Ово у толико пре што је једна шљив-

варска задруга, продуктивна задруга, а продуктивне задруге, и ако најтеже и најсложеније, јесу баш оне, које највише припомажу рационализирању пољске привреде и ширењу пољопривредног прогреса.

План за оснивање једне шљиварске задруге дао је погнисати. Он је сматрао да треба почети са стварањем шљиварских задруга на селу, и то тамо, где се у довољној количини гаји шљива. Кад се једна задруга оснује и ако покаже успеха у раду, околно ће села убрзо и сама заснивати сличне задруге. Те се задруге доцније лако могу повезати у један савез, који би могао подићи и своју стиважу и суве шљиве из свих локалних задруга паковати у сандучиће и непосредно у стране земље извозити.

Наша шљиварска индустрија обухвата за сада три врсте прераде: производњу сувих шљива, производњу пекмеца и производњу ракије. Једна шљиварска задруга има према томе обухватити све те три врсте прераде, у толико пре што се за

сваку од њих и различан квалитет сирових шљива употребљава. Али како је и у хигијенском и у економском интересу наше земље да се нарочито развију сушење шљива и прављење пекмеца, то је потписати саветовало да главни предмет рада једне шљиварске задруге буде сушење шљива и прављење пекмеца и да се на те шљиварске индустрије обрати највећа пажња.

За оснивање шљиварске задруге, нарочито у једноме селу, требало је на првом месту наћи једнога доброга вођу задруге, који ће узживати поверење свих задругара, и давати општу директиву у раду; и тај је вођа нађен у лицу Борислава Штавланина, земљорадника из Качулице. Поред тога требало је наћи за чланове људе, код којих је довољно развијена задругарска свест и који ће у пуној мери применити оно узвишено задругарско начело: *сви за једног, један за све*.

Кад је тако довољно припремљено земљиште приступило се и делу, и прошлога лета задруга је основана под именом *Воћарске Задруге* у Качулицама.

Ту је задругу основало 25 задругара, који су пријавили 11.400 воћака, највећим делом шљива и нешто јабука, а уписано је око 114 удела. Један удео износи 100 дин. Сваки задругар на сваких 100 дрвета воћа уписује и уплаћује један удео.

Сума новца коју је задруга скупила помоћу удела представљала је релативно малу суму — свега 9.243 дин. То је дошло отуда што ни број чланова у задрузи, па ни број удела за први почетак такве једне установе није могао бити велики, а после и по правилима воћарских задруга

сваки задругар при ступању у своју задругу мора да уплати целокупну вредност својих удела већ само једну десетину вредности најмање.

Како пак и сушење шљива и прављење пекмеца захтева доста велику инвестицију — новаца, што би за једну младу задругу представљало и сувише велики финансијски терет, задрузи у Качулицама је препоручено да у првој години почне рад само са сушењем шљива, у толико пре што је извоз пекмеца за сада јако ограничен.

Једна шљиварска задруга тражи за свој рад две врсте капитала: један *ствални* који би имао да се инвестира у сушнице, магацине, евентуално и у стиважу и други *обртни*, који би имао да послужи задрузи за исплату сирових шљива својим задругарима — а оба та капитала престављају данашње време врло велике суме, Отуда воћарске, а тако исто и виноградарске задруге и не могу свој рад да отпочну, у најјаче случајеве одмах по оснивању. Потребно је или да протек извесно време, док се задругин капитал не повећа или пак да се са неком сумом прискочи задрузи у помоћ било то у виду позајмице или пак поклопа.

И ако је најсолиднија задруга онда, кад сам из својих сопствених извора подмирује све своје потребе, односно кад сама себи створи и свестални и свој обртни капитал, ипак је то у пракси доста тешко извести јер задругама својих наших задругара није још довољно развијена. Међутим ако задруга због оскудице у капиталу не почне свој стварај рад ускоро по оснивању, чланови губе мало по мало веру у њ. Примера има и у прошлости, а и у садашњости

ПОДЛИСТАК

ПРОСТО РЕШЕЊЕ АГРАРНОГ ПРОБЛЕМА

(један историјски прилог)

Како је данас у нас на дневном реду ликвидација односа и права феудалија, од интереса је споменути се једнога документа што сам га био објавио пре тридесетак година. То је писмо кнеза Милоша, којим он врло просто и врло правдно решава аграрни проблем: *исцрпљивањем феудалног права и заштитом новог облика својине која је починка из народних револуција*.

Пример, што га је кнез Милош дао, и данашњици пружа много поуке.

То писмо гласи:

№ 1363.

Благородни капетан Штуле!

Доноситељ овог писма Јован Шинић предстао ми је с тужбом, како му Мустај и Асан Оџић два амбара и ковак очин развалио, и у Ужиче отерао; на баштини пак у Гостиници, развалили зграде овог Јована, начинио себи кућу, и тако присвојио сву баштину овом Јовану. —

Сматрајући на оволико неправду, коју је Јован од Турака тако рећи осим прочег народа претрпιο: и тим

заповедати вам, да одма по пријатију овог писма изађете село Гостиницу, и да у присуствују свију сељана и кротова сеосној кући са зградама, као што ју је Турчин изградно, заједно с баштином потпуно овом момчету предате, од које баштине и куће он остаје правни сабица. Турчину поручите и једном и другом да се више усуди није ни један од њих у кућу ову приврнути, јер ће у таква случају везани бити, и к мени довести се. Ахол! или Турчин, или сељана кои ово момче узнапаствује, да знате, ћете ми ви одговарати; исто тако страдаће од мене и кмет и село, ако допусте, да ово овом момчету учини какуку учини. Знајте, да овај Јован вод особитим пошр вишељством моим стои, које је починио отац негласкужно. —

Ако је Турчина или коме небуд криво, нех к мени, нама пак закључително препоручујем, да ово писмо предате вишереченом Јовану Шинићу, нех пак код себе држи, и чува, ради његовог безбедја.

В прочем поштравајући сам заповест ову, поштравајући, да ћете ми одговарати, за његово точно извршење — остајем
важ

у Крагуевцу,
23-ог Августа 1830

доброжелатељ
Милош Обреновић
кнез Србски.

да су многе произвођачке задруге понikle са најбољим намерама, али да су, напишавши на велике теškoће материјалне природе, остајале за дуго, тако рећи, само на хартији док се најзад нису растуриле.

Шљиварска задруга у Качулицама имајући све ово на уму тражила је пута и начина како још у првој години свога оснивања да почне рад. Знајући пак да је сваки почетак тежак, а нарочито у ово послератно време, задруга је решила да свој посао развије у малом и да од три шљиварске индустрије прихвати само једну па да по достигнутим резултатима и стеченом искуству развија доцније своје пословање. Стога је она решила да се у првој години бави само сушењем шљива својих чланова задругара.

У селу Качулицама раније су се пре рата, шљива највећим делом претварале у ракију и пекmez, а сушиле у мањој мери, те су и сушнице, у колико су биле поштеђене за време рата, биле тамо врло ретке.

Ваљало је стварати оруђа за рад, ваљало је подићи сушнице, а пара се није довољно имало. Шљиварску задругу у Качулицама основали су задругари тамошње кредитне и набављачке задруге, које су показале лепе резултате на задружном пољу, те су не само према њиховим раду у прошлости давали наде на успех и у овом новом предузећу, него су уживали и велико личне поверење.

Рачунајући на ранији рад својих оснивача, на неподељено поверење које су они уживали како у народу тако и у Главном Савезу Земљорадничких Задруга, воћарска задруга у Качулици учи-

нила је апел за помоћ. Она се обратила како Министарству Пољопривреде тако и Главном Савезу, тражећи да га прва установа помогне у подизању сушница, а друга у обртном капиталу.

Министарство Пољопривреде, кад је већ задруга била примљена у Савез* и овај дао повољну оцену о њој и њеним члановима, дало је задругу помоћ у 20.000 дина, а са тим да та сума уђе у резерви фонд и да се уложи у грађење сушница. Тако је задруга била у могућности да са добијеном сумом на свом малом имању, које је купила на средокраћии села, подигне две сушнице система потписаног, које су постале задружна својина.

Како пак две сушнице нису биле довољне да осуше шљиве свих задругара, то је задруга најмилла још једну трећу сушницу, Главнишевог система у истом селу и тако је имала свега три сушнице за рад.

Главни Савез Земљорадничких Задруга, са своје опет стране учинио је Воћарској Задрузи у Качулици позајмицу од 27.000 дина, која је сума имала да послужи задрузи поглавито за исплату предумја задругарима на унете сирове шљиве у задругу.

Тако је Воћарска Задруга у Качулици пред почетак рада располагала овим капиталом:

Од удела чланских	9.243 дин.
Помоћ Министарства Пољопривреде	20.000 „
Позајмица од Главног Савеза Земљорадничких Задруга	27.000 „
Свега:	56.243 дин

1. *Павле Штуле* је учесник у првом и другом устану за ослобођење српског народа. Био је близак пријатељ кнеза Милошеви; у припремама за други устанак помагао је Милошу и с њим био на Љубићи и у осталим биткама. Као свога љубимца поставио га је кнез Милош за српског старешину у ујичком округу, и дао му велико и лепо имање у селу Каленићима, у садашњем срезу пожењском. И Павлов је син, доцније, био српски старешина. У Каленићима и сад има неколико кућа Штуловића.

2. *Јован* је син *Петронија Шаше*, који је, још пре устанка од 1804, као одметник задавао јада насилницима Турцима, бранећи сиротињу од њихова зулума. Чим је отпочео устанак, он му се придружио и непрекидно се трудио за народно ослобођење, док и сам живот није положио у завршној битци на Засавници 1813. Зато кнез Милош и вели: „да овај Јован под особитим покровитељством мојим стои, које је починио отац његов заслужио.“*

3. *Гостиница* је село у ујичком округу, у срезу ујичком. У том селу и сад живе неколико кућа потомака Шшињина.

4. *Турци* Оџић су сматрали да су, по феудалном праву, власни повратити натраг своје читључко имање

које је, за време устанка, без икакве накнаде већ по праву револуционарне експропријације био посео Петроније Шаша. Из ове наредбе се види да кнез Милош просто игнорише феудално право и да заправо сматра *нов облик својине и нов поредок ствари* којима су довеле револуције народе. Од великог је историског интереса и значаја факат, да кнез Милош, по гласу ове наредбе, сматра да *ново право* потиче још од првога устанка: он штити *нов облик својине* који је Шаша створио још 1804 експропријацијом феудалне својине, игноришући, на тај начин, право турскога освојења од 1813—1815*).

*) На овоме месту нека је споменут и овај факат: у време првог устанка био се у Државној полицији (српска војска, округ ујички) настано *Јован Демур*, који се, као Шаша, још пре устанка био одметнуо, те је често противу аулчићара. Кад су 1813. Турци поново поворали преу Србију, Демур се, који је дотас непрестано војовао, прати својој кући, али не као поворни ратник, већ као *пешачки селаш* у својој кради; он није допуштао ни турске нога ступи у његово село и у неколико околних села. Тако, за све време од 1813. до другог устанка 1815, његов крај није није даво харача ништа сависнога десетина, а селашци су земљом, на којој су до 1804. били чиновници, слободно располагали као са својом.

Ту жењу неважност показивао је Демур и доцније, пошто је Србија била дефинитивно ослобођена изнад турске власти. За њега је било непојамно да нов поредок третира ту неважност као самовољу и злоупотребу, већ је проузбуђао по старине, док кнез Милош није био принуђен 1820, послати му противу Матује Немодовића и плеза Илију Марковића у једномину, а једномину да изиђи злоупотреба. Љуба Ковачевић у *преговору Милошевић противе Милошевића* (Поменић, 1893, стр. X).

Демурови потоци и данас живе у Државној полицији. И он дан-данас уживају утада већу народну наклонају коју и Демур није био презрети, смикати, отрестијати и хрвати.

О Демурју треба прочитати М. В. Милановића *Поменик*.

*) О Павлу Штулу и Петронију Шашу види М. В. Милановића *Поменик*.

Ту суму она је сматрала као довољну да смело отпочне рад прошле јесени.

У идућем броју видећемо како је та задруга обавила рад на сушењу шљива и какве је резултате постигла.

Д-р В. Стојковић.

ИЗ РАТАРСТВА

Први пролећни дани и пролећне орање.

Неће проћи још велики број дана и дејство сунчаних зракова почеће се осећати у пуној мери. Снежни змиски покривач исецкане полако. Његову белу боју замењује пријатно беленило озимица, пуњење воћа и шаренило првог пролећнег пољског дивља. Са отапањем снега и првим топлијим данима, па било да су у периоду пролећних месеца или и раније, отпочиње и нова периода рада код пољопривредника. Она је већ ту. Отпочиње за који дан, и завршиће се позно у јесен. То је периода, која за сада доста обећава. Имамо разлога, да верујемо у ово обећање имајући у виду већ три прошле неподесне периоде за биљно успевање. Истина је да озимица немамо нарочито у изобилју услед неподесног времена за сетву али у толико ћемо се помоћи више јарницама, и кукурузом и другим пролећним усевима. Површине ће бити поуздано све засејане.

Ове ретке посвећујемо првим радовима у наступајућој периоди биљне продукције.

Зимска периода је од утицаја на земљу и озимице. Ово је дејство зависно од влажности и јачине зиме и наизменичног спуштања и пењања температуре преко и испод тачке мржења.

Мраз је орач. Сувозрање су штетне. Први дан по отапању снега налазе ајмску грубу бразду вањом здробљену. И ако би била која гравља још онде онде, она се и при слабијем удару троши и распада.

Број преосталих грудва и њихове величине стоје у правој сразмери са тежином земље (тежином у механичком, ратарском смислу). Зимска пак влага по правили снабдева земљу обилно влагом.

Постоје практична запажања, па иже што ранија сетва у толико сигурнија и већа жетва. Али ово није само практично запажање без каквог дубљег научног смисла. На против оно баш базира на науци. Да би се могло и посејати, потребно је земљу припремити, да може да прими семе. Ово припремље земље иде руку под руку и са вртом усева. Оно се врши и с обзиром на време сетве али и с обзиром на саму земљу, са механичке тачке гледишта.

Сви јари усеви се не сеју једновремено, већ по својој природи, својим специјалним особинама, неки раније неки доцније. Неки се сеју још у фебруару а неки чак у априлу па и доцније. Оваде је поред истакнутог од великог значаја клима и положај. Према томе се и припремање земље управља. Оно је sukcesивно а не једновремено. Ово последње било би чак и немогуће практично. Поред тога и сама природа земље игра извесну улогу. Лакше и лакше земље траже и раније припремање а у интересу штете ајмске влаге, а теже и теже нешто доцније баш услед сувније влаге, без штете по делимични губитак ове. И сам начин припремања није посве једнак код

лакших и лакших према тежим и тежким земљама. Али то исто важи и за разне врсте јарих усева.

Ако су земље лане или лакше као пескуше у свим својим облицима и песковите иловаче у свима својим облицима, онда је пролећне орање потпуно непотребно. Преди дрљачом пре сетве једанпут двапут потпуно је довољно. Оваде се подразумева, да је јесење дубоко орање у своје време изведено. Који би пољопривредник пропустио с јесени звани угар и дубоко орање или само дубоко орање и без угара, тај би био свој највећи непријатељ, човек, који би радио на своју сопствену штету. Треба добро упамтити, да пролећне орање није орање, већ подешавање земље за сетву. Јер и када се изводи, оно је посве плитко. С јесени неспорано земљиште и заорано с пролећа само плитко, обећава врло мало.

На овим земљама пролећне дрљаче има циљ поравњавања и дробљења евентуално грудва а потом и растресања земље за пријем семена, па било оно омашно или прстично, па ма који то усеви био. По негде се а по могућности могу извести и такве комбинације, да и дрљаче отпадне.

Али и на тежим и тежким земљама много пута могу бити довољна два дрљања са једним ваљањем, па да буде земља потпуно приготовљена за сетву. На свима тежим или тежким земљама може се место једног дрљања употребити и екстратор са ваљањем. По себи се разуме, да је ово преходило јесење дубоко орање.

Али поред тога у већини случајева код тежких мања пролећне плитко орање је врло потребно. Нарочито ово важи за наше земље, које нису ни близу још урађене како би требало.

С пролећа баш орати највише до 10 см. За оно су орање најподеснији вишеобразљаци. Њима се искоришћује и време и радна снага. Једнообразљаци су и сувније спори. Оре се, када је земља толико просушена, да је користан рад могућ. За орање још док је земља влажна, дакле истога дана, подрљати и не дозволити да се грудве сасуше и отврдију. Ако не би било довољно једно дрљање онда подрљати још једанпут или чак утвртити и једно ваљање. Последњи случај биће ређе потребан. Ове земље тек овако припремљене способне су да приме семе. Не треба никада изгубити из вида, какво је семе и у како припремљену земљу неш посејати, онако неш и жети. С тога су и изведене радне потребне. Површина живе треба одица да је урађена и припремљена тако да на површини не сме бити неравнина, великих и већих грудва, остатака корова или и других органских материја. Они ометају правилну сетву и покривање семена, нарочито код прстичног сејања.

Прво се припрема земља за она усеви, који се прво т. ј. најраније и сеју. Тако већ у другој половини фебр. припрема се земља за орас, боб, грашак. За оњим за остале стричне: јечам, раж, пшеницу па онда кукуруз, дакле месеца марта. Крај месеца марта и месец април припада осталим легиумозама и другим усевима, чија температура клијавости стоји нешто више, а осетљиви су од позних мразева. По себи се разуме да све ово зависи од месних и климатских прилика и године, тако да се све то помера у напред или у назад, те се датуми не могу ни давати јер не представљају ништа стално нити позитивно.

У ово припремање спада и пролећње ђубрење величаним ђубретима, у колико је то планирано предвиђено.

Са пролећном сетвом стоји и припремање семена од усева, на чију клијавост семена зима нема утицаја, потребна сортирања и чишћења обављају се још преко зиме а през сетву остаје још само потапање, ако је само добро сачувано од мишева или евентуално других штеточина. Усеви, који могу претрпети квар услед мразева, не смеју се vadити из травла и томе подобно пре но што прво јачи мразиви, који им могу нанети штете. Тек после овога могу се сортирати и провејавати.

Сви извесени радови односе се на припремања земље и материјала за сетву јарица а са овим у тесној и непосредној вези је и сејање. За дрљање, евентуално пролећним орањем долази непосредно сејање. Ово је логична последица. За успешну сетву потребан је увек извесан степен влажности у горњем слоју земље. Тај степен је увек ту по дрљању, па било да се непосредно дрља на једној или т. з. зимској брази или за пролећним орањем.

Други део радова припада већ нези и ђубрењу пренихлих усева.

ИЗ ВОЂАРСТВА.

Уклањајте са воћака све што им је непотребно и штетно.

Да почнемо редом. Кад уђемо у старији воћњак заједен јесењим шљивама, јабукама или крушкама, нарочито у воћњак густо засађен, видимо на воћкама како се стара кора од стабла почела да одлаја. Ту кору ваља скинути јер се под њом преко лета и зиме скривају разне штеточине. Друго, ако стара кора скоро не опадне, млада кора испод ње не може сазрети већ остаје нежна и кад стара кора зими где опадне, стабло или гране на тим местима промрзавају. Ако кора лети опадне валожена су та места често сунчаним зрацима, те таква места збогте и последица тога је болест — *опала*. Да бисмо ошме стали на пут, треба са тих воћака стару кору скинути. За то има нарочитих справа које се зову „гребачи“ израђених у облику троугла. Ако њих при руци немамо, можемо се послужити малим мотичицама. Овај посао треба радити најбоље кад су стабла и гране влажне, дакле после кише, и то пажљиво да се не би млада кора покривала. Нарочито на старијим шљивама, јабукама и крушкама виђамо малонице и лишаје, који покривају стабла и гране на дрветима. Оне су врло штетне по воћку и заједно кору те ова не може вршити своју задању; поред тога су легло многих инсеката. Ови паразити задржавају амау те горњи слој коре прелазу у трулеж а доконије и само дрво; воћка постаје болесна, не рађа и гране се почну сушити. На здравом месту прикупе се сокови и храна, те из тог места израсте већи број водоција. На таквим воћкама аде се водоције и гране оболеле, али већ суве, нарочито на шљивама јесењим.

Маховину и лишаје треба такође са воћака скинути до влажном времену, помоћу нарочитих челичних четка. Ако њих немамо послужимо се гребачом или мотичицом.

Кад смо и овај посао свршили приступићемо проређивању круне. Прво треба уклонити тестерицом суве гране, затим оне бујне леторасте, који су израсли у круни

на главним гранама и који засењавају родне границе. Ове бујне гране зовемо водоције или млазеве. Воћка ће нам онде сасвим дружије нагледати: биће чистија и са прилично проређеном круном. Сад ћемо посматрати главне гране у круни. Ако се са главних грана развила нека друга грана тако да расте преко друге или да иска грана расте унутрашњости круне и те гране ваља одсећи. Ако се доконије на главној грани развили три гране, које се правилно развијају ван круне ону средњу ћемо уклонити. Често бива да израсте једна грана изнад друге са главне гране и ако се обавде развијају правилно ван круне, ми ћемо доњу уклонити пошто је горњом граном покривена, засењена. Сваки пак пресек тестерицом направљен, пожељ крајем изгладити и калемарским воском или цловачом помешаном са говећом балегом премазати.

Пошто смо уклонили све суве гране, водоције и гране које се укрштавају и оне које једна изнад друге расту и на послетку оне које су се једна поред друге развиле, ми смо добили разређену круну тако да сунчани зраци могу свуда у њу продриети. Светлост, ваздух и сунчани зраци утичу на правилно развијање плодоносних граница и пулоака; род не опадна пошто није суво; засењен крупнији и сочнији ће бити и боље бојадисан.

Вој. Буриан.

ИЗ ЗАШТИТЕ БИЉА ОД БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНА

Борба против скакаваца у Црној Гори 1921. године.

(Наставак.)

За ово су прописане 2 методе: уништавање скакаваца одмах после пилења из јаја полагањем око њихових легала сламе, сувог корова или грања, и паљењем тога уз припомоћ нафте; хватање у рупе скакаваца у покрету уз припомоћ лиманог апарата. Прва метода се није могла спровести због оскудице сламе и другог сувог материјала за горење, али је она упрошћена тиме што су скакавци на леглима прскани нафтом. Непосредно дејство нафте на ларве скакаваца показало се врло добро, јер их нафта убија чим их дохвати, али је то изазвало 3—4 пута веће потрошњу нафте. При прскању је довољно да се ларве скакаваца само оросе нафтом. Ако су ларве скакаваца растурене са свог легла, што настуна обдан при топлој сунчаном времену кад се раштркају, показало се практично да се уз припомоћ чобанчади притерају са свих страна у гомиљу. На тај се начин смањује површина за прскање и тиме уштеди нафта. Нафта има штетно дејство и на вегетацију, јер се опрскани делови биљака спреже од нафте, што се није узимало у обзир при прскању запуштеног терена на коме су била легла скакаваца.

Прво прскање нафтом извршено је у атару села Матагузе 7. априла, на 2 дана после пилења ларви из јаја на затим око Тузи и Врана, а после неколико дана отпочела су прскања у Ђемовском Пољу, Ђешком Пољу и јужно од њих (Доња Зета), па у срезу ријеџком (окр. цетињски) и црмичком (окр. барски), а 12. маја су стигла извешаја о пилењу скакаваца у срезу неском (окр. цетињски) и округу никшињском, где су такође предузета прскања нафтом.

Овако дугом размаку у пилењу скакаваца биле су узрок дуготрајне и хладне кише од прве појаве скакава-

ца па до 9. маја. За то време од 6 недеља су се ларве прво излежених скакаваца пресвукле само 2 пута, Кисе су прекидале сунчаним топлим данима и тада је продужавано пиљене скакаваца из немалежених јаја, због су се они морали утамањивати нафтом 2—3 пута на истим леглима. Влажно и хладно време није штетно утицало на младе ларве скакаваца. Оне су то време проведле у заклопу лишка ниског шибља, што расте на леглима скакаваца у поменутој 3 поља, као што су: офресина, пелин, звонич, андрака, жука, пепелуша.

Последње пиљене скакаваца из јаја било је тек 17. јуна у селу Бјелочињама (ср. и окр. четински), дакле близу 2. 5 месеца после прве појаве скакаваца.

Прскањем нафтом уништене су ларве скакаваца првенствено у близини усева, а на удаљенијим леглима су утамањиване у колико је нафта достигла.

Интересантно је било понашање престајалих ларви скакаваца, које су биле растркане са легла приликом прскања нафтом и томе промакле. Оне нису кренуле скакутањем у одређеном правцу кад су одрасле, као што то чине у јату, него су се задржале око легала налазећи ту довољно хране за свој отстанак. Где су, пак, на њих навишла јата скакаваца с неопрсаних удаљенијих легала, оне су, растркане ларве пришле у њихов састав и кренуле с њима скакутањем у одређено правцу.

Прскањем је уништено укупно 1282 легла скакаваца, на шта је утрошено 5048 гр. нафте. Просечна површина једног легла скакаваца може се узети 40м², према чему је за уништавање младих ларви скакаваца на 1м² утрошено око 130 грама нафте.

Уништена легла скакаваца су по окружјама распоређена овако:

1. Округ подгорички.

1. *Срез тушки*, у атару ових општина и места: тушка (Тузи, Шипчанин, Вуксанскићи, код Цијевне, код моста мала Мујова; *матагушка*, (Матагузи, Врањ, Котрабуца, Црквено Поље, Камена Главница, Ново Село, Сузулућ, Хотско Поље, Владња, Душић). Уништено свега 169 легала скакаваца.

2. *Срез подгорички*, општине: *подгоричка* (вук ка Тузи и Цијевна, више Забеле, Брањевина, Шћеповићи, Лукачевићи, Муратов Шанац, код Кажњена Завода и куле Кучке, Омербошовићи), *љешковолска* и *команска* (Завски Луи, Разић, Бољевића Ливада, Зенокос, Жаблачић Фармаца, Ситички Мост, Шањевина, Поскок); *горњозетска* (Шипјаци, Колачице, Бањица, Бркине, Штговић Змијана, Ракића Куће, Дајбаба); *доњозетска* (Рутош, Рака, Шипјаци, Поповаћи, Пајеваћа Поље, Арбанашка Главница, Гошићи, Мало Поље Батбојско). Уништено свега 340 легала скакаваца.

3. *Срез данилоградска*, општине: *данилоградска* (Кутоски, Газ, Кутоница, Огорелин, Бериво, Црвена Локва, Погледало, Краћеине, Јагљана, Рудине, Рудова Руна, Гомиле, Ружива Торина, Буторов Крш, Сјенокос, Виноградина, Пушешина, Мравњак, Стреница); *орлоључка* (Гумно, Равна Пољана, Велеш). Свега уништено 27 легала скакаваца.

II. Округ барски.

1. *Срез ирмички*, општине: *глуходолска* (Горње Поље, Требовине, Камени Мост, Накиде, Бигори, Грађа Но-

вачевића, Царине, Јасен, Брда, Доње Селе, Срзешћива Њива, Крушиков До); *бољениска* (Краљиче, Годоров Мост, Међу Ријеке, Веља Гуша). Свега уништено 93 легла скакаваца.

2. *Срез барски*, општина *пољска* (Тополница) уништено 17 легала скакаваца.

III. Округ четински.

1. *Срез ријечки*, општине: *додошка* (Дујево); *ријечка* (Стругаре, Чусин, Јованов Брег, Цекли, Ошевићи); *жујска* (Загора); *добрска* (Добрска Село). Уништено 231 легла скакаваца.

2. *Срез четинска*, општина: *четинска* (Четине, Доње Поље, Орлов Крш); *доњоокрајска* (Доњи Крај, Хумци); *бачка* (Баице). Уништено 206 легала скакаваца.

(Наставиће се)

КРЕТАЊЕ НАШИХ ПОДРУЖИНА.

Годишња скупштина Пољопривредне Подружине у Чачку.

Према објављеним подацима и послатим позивима члановима Подружине и пријатељима пољске привреде у Чачку и околини, одржана је годишња скупштина 12. октабра у Чачку на највеће задовољство напретка пољске привреде у будућем времену.

Развијеноме већу пољопривредника и околине Чачка за потребу што јаче организације пољопривредника у пољопривредна друштва, под којима се приликама лакше и правилније просветно и културно пољопривредник развија, скупштина је неочекивано посећена са преко 250 пољопривредника и пријатеља пољске привреде из свих крајева околине Чачка — што се не памти да су овако обилно досада посећиване скупштине Подружине. На дан скупштине уписало је се око 100 нових чланова, који до сада нису били никако чланови Подружине.

По прочитаном извештају рада Подружине у минулој години, о постигнути успеху рада у Подружину на унапређењу пољске привреде и по прочитаном пројекту рада Подружине за наступајућу годину, скупштина је примила извештај са највећим задовољством, обећавајући што јачу сарадњу на постизању циља и задатка Подружине и чвршћу организацију за којом се и потреба дуга времена осећала.

Да би се постигли што већи успеси просвећивања нашег пољопривредника и уношења напреднијих и рационалнијих начина обраде земље, гајења домаће стоке и осталог, скупштина је истакла врло важна питања и жеље, да се што пре отпочне са разним популарним предавањима из пољске привреде у разним крајевима околине Чачка и да се шира маса нашег народа — тежака — упозна са овом једином нашо хумано привредном установом Пољопривредном Подружином, која велике користи доноси нашем пољопривреднику.

Сваки пољопривредник, пријатељ пољске привреде и пријатељ масе нашег народа — тежака, — који се бави пољском привредом и кога има 80%, свега нашег становништва у провинцијој нам краљевини, треба да одушевљено ступи у што јачу и чвршћу организацију Српског Пољопривредног Друштва и његових пољопривредних Подружину, све пољопривредне конгресе, скупштине, зборове

и предавана у будуће што више посећују, јер тиме ће се једино постићи циљ Српског Пољопривредног Друштва у извршењу његовог великог задатка.

На скупштини је одржао практично предавање о: „Гађењу и храњењу домаће стоке“ г. Борисав Нешић, окружни економ и прочитан је реферат о: „Успесица са земалске иложбе у Прагу и путовања кроз Чехо-Словачку републику“, од г. Бире Тирковића, пољопривр, који је као члан Подружнице био делегат на изложбу у Прагу маја месеца прошле године. Предавање и реферат са великом пажњом су од скупштине примљени.

Чачак, 14-1-1922 г.

— Ђ.

КЊИЖЕВНОСТ

Народни Пријатељ. — *Лист за народно просвећивање.* Власник и уредник Дим. Ј. Стојановић инспектор Мунстарство Социјалне Политике. Издаван крајем сваког месеца (по могућству са сликама) у свескама од 32 стране. Цена: за грађане 20 динара, годишње, за ђаке 16 динара а за иностранство 30 динара.

Пријатно нам је упознати читаоце *Тезака* да су *Народне Новине* које је за дуго низ година уређивао велики родољуб наш пок. *Жика О. Дачић*, нашле достојног заменика у *„Народном Пријатељу“* и вредном посленику на пољу народног просвећивања г. *Дим. Ј. Стојановићу*. Оне поуке и забаве које је наш народ раније налазио у *Народним Новинама*, верујемо, да ће их сада наћи у *Народном Пријатељу* и зато тај лист преворучујемо најтоплије.

Својим читаоцима *Народни Пријатељ* обраћа се овим речима:

„Школвани редови грађана имају своје новине које им доносе поуке и забаве; селаци и мало писмени људи немају никакав свој лист а њих је највише. Неко време пре рата излазиле су *Народне Новине* и њих је свет читао; читане су у сваком месту, у сваком селу и граду; за њих је знао сваки писмени човек.

„Рат је прекинуо њихово иложење а и њихов уредник, *Ж. О. Дачић*, убрзо је за њима склопио очи, заморен и изможден напорима и неизвесношћу за својим народом, који је немасерно волео и за чије је добро био заложни сву своју снагу.

„На место *Народних Новина* јавља се *Народни Пријатељ* да настави посао, који су вршили *Народне Новине* да пружи народу забаву и поуку ради давања веће спреме за живот и рад.

„*Народни Пријатељ* има за задатак: народно просвећивање као прво и најпрече ради подизања општег народног образовања; затим национално и социјално васпитање народа ради изједначања и правилног схватања народне државе и заједнице; дакле, ради формирања једне народне душе, једног осећања; и напоследку пружање разноврсних поука, а нарочито поука о животу и раду у кући и пољу, — Партијска политика је искључена из *Нар. Пријатеља*.“

Затим доноси одеље својо програма: 1. Народ и држава; 2. Државно уређење; 3. Устав и закони; 4. Просвета и рад на просвећивању; 5. Црква и вера; 6. Народ-

но здравље; 7. Саобраћај на суви и води; 8. Припреда државна и народна; 9. Финансије државне и народне; 10. Социјална политика; 11. Војска и подизање народне снаге; 12. Киљевност; 13. Наука; 14. Пољопривреда; 15. Задругарство и рад у задругама; 16. Живот у селу и у граду; 17. Живот и рад у кући; 18. Поуке о здрављу; 19. Поуке о васпитању деца; 20. Народни обичаји и празновице; 21. Шта ваља а шта не ваља; 22. Питање и одговори; 23. Кратке поуке из науке и друштва и т. д. и доследно томе, *Народни Пријатељ* већ у свесци за јануар донео је низ забавних и научних чланака: 1. „Итаоцима, 2. Св. Сава (са сликом); 3. Краљ Петар (са сликом); 4. Стари Краљ песма В. Ј. Илића — млађег; 5. Краљ Александар I (са сликом); 6. Живео Краљ песма В. Ј. Илића — млађег; 7. Живео О. Дачић (са сликом); 8. Наша држава; 9. Народне химне: српска, хрватска и словенска; 10. Рад на државном уређењу; 11. Заштита деце; 12. Бити војник; 13. Народни просвећивање, од Д. Ј. 14. Кад бирамо место где ћемо подићи кућу од Ж. О. Д. 15. Млеко за исхрану одојчади од Др. Храп. М. Јоксимовића; 16. Пољопривредни радови у фебруару; 17. Шта ваља а шта не ваља; 18. Питање и одговори (о „инфлацији“ и „дефлацији“); 19. Кратке поуке (нови тељески говор бројева); 20. Бележница (Писменост у Србији) Гласник; 22. На писма; 23. Добре књиге; 24. Саопштења.

Техничка је израда прве свеске врло добра као и *Народних Новина*, има 32 стране с корицама и појма је насловна слика. Б. Д. Т.

Б Е Л Е Ш К Е

Удружења пољопривредника у Чехо-Словачкој. — Прво пољопривредно удружење у Чешкој било је „Друштво за земљорадњу и слободна занимања“ основано 1767 год. а 1788 год. претворено у „Патријско друштво пољопривредника“. У Моравској је основано 1770 год. „Друштво моравских пољопривредника“, а у Шлеској исте године „Шлеско друштво пољопривредника“.

Ова су удружења прикупила поглавито поседнике земља, стручњачке и пољопривредне чиновнике. Заслуге су ових удружења: увођење шећерне репе, дегелине и осталих пшних биљака, савремена обрада земље, побољшање ливада, интензивнија употреба пољопривредних машина, организација пољопривредних иложба, оснивање пољопривредних школа, издавање новина и т. д. Доцније (1830) ова су удружења основала своје подружнице по селима.

Али је апсолутистички режим у држави био највећа сметња развоју пољопривредних удружења. Тек од 1867 г. јавља се нов живот у организационој усред либералније ере, која је тада настала. Створена су многа удружења пољопривредника на селу, која су се трудили да уздигну сеосни живот, који је дотле био запостављен.

Број тих удружења у Чешкој био је 1917 г. 3600, у Моравској их је било среских удружења 72, удружења за гајење коња 28, општих пољопривредних удружења 121, удружења рибара 60, удружења за гајење птомић левича 29. У Шлеској има: удружења за гајење ситне стоке 129, за гајење крупне стоке 5. Године 1872 аустријска влада растурила је „Патријско друштво пољопривредника“ из политичких разлога.

Нове су основне дате за организовање пољопривредника год. 1891 и 1897 у Чешкој. Те су године земљалски одбори у Прагу и Брну донели законе за оснивање пољопривредних савета.

Пољопривредни савети имају два одсека (чешки и немачки) и централни одбор за заједничке послове.

Право бирања за ове корпорације поверено је среским пољопривредним удружењима, а ове су добровољне установе, јер пољопривредници нису обавезни да у њих ступају.

Већ одавно пољопривредници моле да држава заведе *обавезну* организацију за све пољопривреднике у сваком срезу. Влада ће издати нов закон о оснивању земљорадничког комора у Прагу, Брну, Опави, Братислави итд., које ће бити званични представници своју земљорадника.

По службеном месту
Чехословачког Министарства
Пољопривреде од 1. јула 1921. г.

Г Л А С Н И К

Нови чланови утемелјачи Српског Пољопривредног Друштва. — На име уписа за чланове утемелјаче послали су Друштву по 100 динара: г. г.

1) *Методије Миловановић*, архимандрит манастира Лешака код Тетова, 2) *Косма Милошевић*, економ свог добра из Жаркова; 3) *Драгиша Миловановић*, економ свог добра из Драче, среза крагујевачког; 4) *Воја Михаиловић*, свештеник из Крагујевца.

Г. *Милић Матић*, економ свог добра из Глажана, среза ресавског, послао нам је поред ранијих 1800 динара за упис 18 чланова утемелјача, у његовом селу, још и 400 динара за име уписа за чланове утемелјаче г. г. 1) *Божидар Пешиковић*, 2) *Светозира Великовић*, 3) *Владимира Павловића* и 4) *Михајла Сианковића*, земљорадника из села Глажана, среза ресавског.

Српско Пољопривредно Друштво и овом приликом благодарно именованима на прилогу и упису, а г. *Матићу* као искреног пријатеља Друштва овим нарочито истиче као пример за углед другима.

Нове пољопривредне подружнице. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва на својим седницама од 30. јануара и 1. фебруара ове године, примио је у састав Друштва обновљену Шабачку Пољопривредну Подружницу, за Шабац и срез подерски, која је усвојила нова Правила за Пољопривредне подружнице и новоосновање:

1. Струмичку за срез струмички са седиштем у Струмичу.
2. Трстеничку за срез трстенички са седиштем у Трстенику.
3. Брезовичку-сеоску са седиштем у селу Брезовици, срез трстеничког.

Желимо успеха у раду овим Подружницама а њиховим члановима напретка и славу срећу.

Рециде америчке лозе. — Приватни лозни радника: *Телеки* а у Барању (Барања) извештаје да има сада за издавање око 500.000 комада реинца од Рипарија Берландијери *Телеки* № 8 и око 140.000 комада реинца од *Рувестрис* ди *Лота*. Цена је за *Телеки* № 8 за 1000 реинца 400 динара, а за ди *Лот* 300 динара од 1000 реинца.

ЗАПИСНИК.

3. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва, одржане 25. јануара 1922. године у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: председник г. Љуба Новаковић, и. председник г. Паја Т. Тодоровић, чланови: г. г. Благоје Д. Тодоровић, Милутин Стојановић, Бошко Ж. Вошковић, Већа Т. Радовацки, Александар Г. Јовановић, Савољуб Илић и др. Већа Н. Стојковић.

Као гост био је г. Драгутин Спрећин, редовни члан. Председавао председник г. Љуба Новаковић, Бележко секретар г. Александар П. Рањковић.

1

Прочитан је записник прошле седнице, Одбор исти усвоји.

2

По мишљењу Набављачког Одбора о потребним набавкама, Одбор одлучи да се изврши набавка детелине од *Кметске Друбе* у Љубињу, остатакког хубрета по поднаст понудом: 5.000 квадратних, 1000 комада воћарских и виноградарских макара по кошуви и мушти, неке трајнице, и 144 фалама маје за посивање, а по предлогу о набавци ружних сејања и сенаторна одлучено да се упути Углавном Добру у Топчидер на испитивање. У комисију за испитивање сенаторна одређени су г. г. Александар Јовановић, Милан Трковић и стручњак за макарство у Топчидеру.

3

По предлогу о пројављени ценама књига у друштвеном издаваштву, Одбор одлучи да се исте продају: *VI* Поука по 8 дина, *X* и *M*, по 4, *XIII* и *XV*, поука по 5 дина, и *XVII*, поука по 3 дина, пошто су у трговин по цену. Прострел вој стике, *Израда књижевних и Савезне земље и повећање жетана у Србији* по 1 динар, *Савезне стале* америчке лозе и *Иновацијање земље* по 3 динара, и *Извештај за шведског конгреса* по 1 динар.

За остале књиге да се остале догледају пројављени цена.

IV

Прочитан је извештај Финансијског Одбора о стању друштвеног кесе за месец децембар 1921. год. по коме:

Примање је било у децембру 83.811,35 динара

Издавање је било у децембру 786.205,68

Готовина на крају децембра по дневној кеси и дебитованости у новцу, узложених књижевних 1.510.250,40 динара.

Одбор прими прочитани извештај и одлучи да се усвоји с. *Благоје Тодоровић* да важе једно струно ише ради закључења годишњег биланса и предлога о пољењу рачуница књига.

V

Председница саопштава да је по предмету о издатку суми г. г. *Продајницама* по *Новог Сада* за испоруку семена детелине, са дозвољеном г. *Нећепић* ишао у Нови Сад г. г. *Паја Т. Тодоровић* и. председник и *Благоје Д. Тодоровић*, члан Управе, и издати налог да се осигура дата суми пошто г. г. *Продајницама* нису ову положили.

Одбор прими овај саопштење и одобрива да издати утрошак по рачунима.

VI

Председница саопштава да су г. г. *Паја Т. Тодоровић*, и. председник, *Благоје Д. Тодоровић* и др. *Већа Н. Стојковић* чланови Управе, ишли у *Панчево* ради споразума са тамошњим пољопривредним друштвом о ступању у заједницу.

Одбор прими ово саопштење знајући и одобрива налатак *Трковића* по рачунима.

VII

Члан Управе г. др. *Већа Стојковић* саопштава да би у овој години требало предвидети потраге појана децених пољопривредних клубова по један динар месечно од члана у клубу и да би у овој години требало изабрати приложито прасад за чланове клубова, који су у приложју године радиле.

Одбор одлучи да се потребне суме за ово унесу у општеински буџет.

Са овим је закључени данашња седница.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.Претплата примају и све
поштеНа основу највишег решења од
априла 1869. г. прениску друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 кра

ЗА ИНОСТРАНСТВО;

На годину дана 30 дина.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 7.

БЕОГРАД, 19. ФЕБРУАРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

ГЛАВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР

СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Српско Пољопривредно Друштво одржало је као што је већ раније било и објављено, 48. редовни годишњи збор на дан 15 јануара ове године. Збору је присуствовало преко 100 чланова, изасланика пољопривредних подружница и утемељача. Нарочито је пао у очи велики број изасланика пољопривредних подружница, које су, и саме схваћајући високе задатке Српског Пољопривредног Друштва, похитале да буду престављене и да узму учешћа у раду главног збора.

Збор је отворио председник Српског Пољопривредног Друштва г. Љ. Новаковић. Он је у име Управног Одбора поздравио збор и захвалио члановима Друштва и изасланицима пољопривредних подружница што су, и поред рђавог времена и неуређеног саобраћаја, дошли у доста великом броју на овај збор. Љубав према овој установи, улога, коју је Друштво играло у прошлости, његов рад у садашњости и план за будућност и покренули су онајвише и чланове и изасланике подружница, рекао је г. Новаковић, те и поред свих тешкоћа око путовања нису пожалили труда да у овој свечаној прилици манифестују не само солидарност за установу, која је њихова него још и да својим трудом и напорима подигну још више њен заслужен углед у народу и допринесу њеним још плоднијим резултатима.

Г. Новаковић је изнео у кратким потезима рад Друштва који се и у прошлој години кретао у знаку обнове земље. Напоменуо је да су тешке саобраћајне, валутне и финансиске прилике у нашој земљи утицале и на рад Друштва, али да је Друштво према својим средствима ишло својим већ давно утврђеним стазима и да је ипак имало успеха у свом раду, као што се то из штампаног извештаја може видети.

Збор је после неких ситуијих објашњења једногласно примио извештај о раду Друштвене Управе и годишњи рачун о приходу и расходу. Исто тако примљен је и пројект буџета за ову

годину и том приликом је нарочито изражена жеља да се поради више на пропаганди у народу и да се средства за тај циљ појачају. Остављено је Управи да поред осталог предузме и мере против сузбијања метиља, као и да поради на употреби бактерија у ратарству.

Збору је био упућен и један писмени предлог да се друштвена правила у неким тачкама измене. Да би те измене могле дојста и допринети ефикаснијем раду Друштва, збор је решио да Управа састави једну комисију која ће до 1 марта ове године извршити ревизију друштвених правила с тим да она буде готова са тим послом до 1 јуна ове год. Од 1 јуна до 1 јула послати пројект нових правила свима подружницама и члановима Друштва и затим сазвати ванредни збор о слави друштвеној и тада дефинитивно усвојити нова правила.

Пре него што ће се бирати чланови Управе, који су по правилима имали наступити, председник, г. Љ. Новаковић, прочитао је збору једну представку целог Управног Одбора, у којој се износи како је Господин Министар Пољопривреде и Вода послао у Друштво своја два чиновника с овлашћењем да прегледају рад и рачуне Друштва и не известивши о овоме само Друштво, што се Друштву досада није десило за 53 година од како оно постоји и да је Управни Одбор, сматрајући да је то акт неповерења према Друштву, протествовао код Господина Министра и преко свога председника усмено и писмено, и изјавио да ће поднети оставку ако не добије сатисфакције. Како Управни Одбор није добио одговор од Г. Министра, то је питање остало отворено, и Управни Одбор моли збор да или одобри његово држање у овој ствари или да му уважи оставке.

Збор је једногласно одобрио држање Управног Одбора и изјавио му поверење.

Затим је приступљено избору потпредседника и петорице чланова Управног Одбора, који су по правилима имали одступити. Изабрани су за потпредседника г. Паја Т. Тодоровић; за чланове Управног Одбора: г.г. Др Вел. Н. Стојковић, Благ. Д.

Тодоровић, В. Радовановић, Алекса Поповић и Драгиша Лапчевић.

Збор је после овога међу заслужним људима за пољску привреду и Пољопривредно Друштво изабрао повећи број почасних и редовних чланова. Њихова имена донећемо другом приликом.

Са овим је био исцрпљен дневни ред. Збор је од почетка до краја текао у најбољем реду. Председник је заблагодарио члановима и изасланицима подружнина на сарадњу, позивајући их да се што чврше прибију уз Друштво, те да тако сви слошки пораци на још интензивнијем раду те установе.

По свршеном дневном реду збора, одржао је присутнима предавање о *аривредним зонама и сточарском животињу у областима Јужне Србије* г. М. Ђурић пољопривредни инспектор из Скопља. Он је у њему изнео утицај климатских разлика и пластичких особина земљишта на стварање, издвајање различитих привредних зона са биљним културама, чије су границе како где или оштре или толико нејасне да се праве нарочите прелазне области. То издвајање је нарочито карактеристично онде где су утицаји климе јачи као на пример у Повардарју. Стим стоји у вези и издвајање сточарских зона између којих има извесних разлика како у погледу сточарског живота у опште тако и у погледу извесних млекарских радња и обичаја сточара појединих сточарских зона.

Предавач је био бурно поздрављен и збор је решио да се његово ово и једно раније предавање о приликама у Ј. Србији, отштампају као засебна књижица о трошку Друштва.

ПОДЛИСТАК

Љубљански велики сајам

(од 2 до 12 септембра 1921).

Љубљански велики сајам семен-вазаш приређен је по примеру сличних сајмова који се приређују, сада после рата, у Чехо-Словачкој и Аустрији (у Прагу, Бечу Грацу). То је први те врсте у нашој држави, Браћа Словенци, познати као добри трговци и индустријски предузетници, сматрали су да треба и у томе да предначе. Њихов је смер био да прикажу индустријску продукцију у првом реду своје покрајине, па онда и осталих покрајина; и да привуку трговце и покроваче к њој, те да се не обраћају иностранству и за оне артикле који се у нашој земљи производе и могу добити. А како је Љубљана на положају да буде добар посредник за набавку индустријских продуката и са стране, те на сајму зато место и неким страним фирмама из Чехо-Словачке, те је интересованима пружена прилика да граде трговачке везе и закључке и са иностранством.

И ако мало доцкан, ми ћемо бацити један поглед на овај сајам уколико се и читаоца *Тежак* тиче.

Главни распоред сајма приказује се овако. С десна

ИЗ РАТАРСТВА

Пролећни радови код озимих страна.

Ако је зима блага, онда по неки од озимих усева може нешто у развијању и напредовати. Али поред овога корисног дејства зиме има и штетних, нарочито када је зима неподесна, без снега и с великим мразевима. Делови листа изложени јаким мразевима и хладним сувим ветровима хоће да измраву и пожуће. Наизменична сувозрадица и топло време доводе поједине нежније биљнице и до изумирања. Наубреда земља услед наизменичног хладног, мразовитог и топлог времена не прилеже више чврсто уз биљне жилице и при првим топлим данима озимица се тешко снабдева потребном влагом. То исто важи и за период преко зиме. Ово издизање, набубравање земље може имати за последицу и кидање жилица па и нежнијих биљница. Ово се збива нарочито у зимским периодима, када се преко дан отопи горњи танки слој, док доњи остане и даље замрзнут. Ноћни мраз, мрзнући горњи раскрваљени део, издиже га, а тиме повлачи и све биљне делове собом навише. Ово је пак немогуће, пошто су они чврсто везани за доњи свршнути део. Дакле може наступити и кидање и т. д. Даље, дебели снежни слојеви, још ако имају по површини и кору, изазивају гушење биљка преко зиме. Претерана влага изазива опет трулење коренова. Исто тако снег може изазвати и развијање готванских гљиваца на коренима неких усева итд. итд.

Из овога је јасно, да усеви рано с пролећа не нагледа ни блага омакав, какав је зазимно. У тој борби са зимским непогодама многа је биљница угула, а многа оштећена. Дакле, презимелом усеву је потребна одмах извесна помоћ. Како им се указује та помоћ, видећемо мало час.

Из напред изложенога јасно је као што је већ и наглашено, да презимеле усеве не затику први пролећни

(од улаза) је велики индустријски павиљон, а у продужењу овога је трговински павиљон; лево је „павиљон индустрије“, у продужењу овога побочно је машински павиљон, а у правцу последњег даље пољопривредни павиљон и трећи индустријски павиљон. Између машинског и пољопривредног павиљона је павиљон Чехо-Словачке републике. Простор у средини попуњен је читавим редом приватних павиљона, које су подигле поједине индустријске и техничке фирме ради излагања својих продуката. Мањи простор између пољопривредног и индустријског павиљона одређен је био за ресторацију и кафане, и ту се могла огледати разна пића: вино, пиво, десертна пића, шампањац и т. д.

У првом индустријском павиљону било је предмета: индустријске хартије, графике; штампарија и литографија; покућанство, мајолика и фајанс (порцулан); плетарство, ужарска роба, производи од сламе и шешири, одела сатови и накит. За пољопривредника нарочито је од интересовања у овом павиљону: плетарство, и производи од сламе, међу којима поред индустријских радова било је и ручних.

У машинском павиљону заступљена је била: машинска индустрија, гвождени полуфабрикати и руде и метални производи. У „машинској индустрији“ налазиле су се и

дани у најповољнијем стању, како с обзиром на појединачне биљке тако исто за укупно стање. Земља је око билака уздигнута и не прилеже чврсто уз зиле. Евентуално многе жале покидане, делимично или много лишће жуњуро. Многа нежнија биљка угнула. Многу пута усеви је проређен. У понеким случајевима је у питању цела засејана површина и т. д. Дакле потпомоћи усеви појављује се као логична последица. И сви ти први радови су у том правцу и упућени.

Да би се надигнута земља абилла око жила и тиме довела у чвршћи додир за овима, а ради што лакшег снабдевања водом, потребно је, чим се земља довољно просуши повалати усеви глатким ваљком. Поред сабијања земље, ово ваљање има и још један даљи циљ. Оно изазива и јаче бокорење. Ово ваљање је у употреби искључиво готово код стрипа.

Чим се услед водених талога образује кора, ваља усеви подрљати. Дрљати ваља и онда, ако евентуално и не би било коре.

Ово дрљање има вишеструки значај на име: ништи евентуални коров, има значај прашења, које се добро исплаћује, изазива јаче бокорење, али исто тако и проређује усеви, ако су богатим зимом били изазвати на вегетацију, те први пролећни дани настају усеви у сувине густом и бујном стању или су и као бујни зазимили. Овакво дрљање у мноштво спречава полегане.

Уколико се све ове радње на време ураде у толико је крајњи резултат позитивнији. Остаје још да скренемо пажњу и на ливаде. И ако оне не спадају нити у озмице нити јарице, нити у површине, које се засејавају, оне ипак спадају у површине, које доносе принос и ренту те иа је потребна и нега. Чим се снег отопио и наступили топлији дани треба и њих подрљати. За ово су најбоље ливадске дрљаче али у оскудици ове може и свака друга

пољопривредне справе и машине, машине за прву прераду дрва, млинова и др.; а међу гвозденим полуфабрикатима су биле и косе, српови, секире, мотике, лопате, тестера и остало ручно и пољопривредно оруђе.

У заједничком, пољопривредном и индустријском павиљону било је: дрвена индустрија и грађевинска индустрија, пољопривредни производи, људска храна и пића, пољопривредне машине и аутомобили. Међу пољопривредних производа било је: производа воћарства (конзерве), пчеларства, алкохолних и безалкохолних пића, тестана роба, сурогати кафе и др. Засебан локал да је изложби словеначких вина, у коме су на врло укусан и прегледан начин, изложена била вина најбољих виноградских локаља Словеначке.

Ту је била и дегустација. Поред највећег броја обичних или врло добрих стоних вина, било је за огледање и десертних вина и шампањаца чувених шампањских фабрика у штајерском делу Словеначке.

У трговачком павиљону су били: домаћи и страни фабрици: локомобиле, мотори, пољопривредне машине, моторни плугови, прибори за млекарнице, пољске железнице, електрични апарати, аутомобили, шмркови, манифактура и конфекција, накити и тд.

У великом индустријском павиљону била је кожна

да послужи. Ово дрљање ништи маховину и изазива већи, бујнији пораст код трава, те су ливаде издасније. Ако су ливаде ђубрене стајским ђубрестом, треба остатке растурене по површини зграбуљати и почистити ливадску површину.

Али исто тако треба грабуљати (дрљати) и луцершита и дотелшита из истих равлао.

Са овим радњама иде упоредо и растурање азотних ђубрета, како органских тако и неоганских. Што ранија њихова употреба, то благовременије њихово дејство. Нарочито овде игра велику улогу ђилска шалитра. Свака лоше презимела озмица у њој налази свој главног помагача. Површине, које нам у почетку изгледају готово голе, под утицајем њеним брзо се заодену и покриву једноставним зеленилом.

Ако је у плану ђубрење ливаде евентуално и дотелшита и луцершита и т. д. и то вештачким ђубретама онда их у одређеним количинама треба што раније употребити. Овде могу бити у питању калијумове соли на првом месту.

Поврћинаци, који имају нарочити карактер у биљној продукцији, јер у сваком случају представљају највећу интензивност, траже нарочито што раније радње у сваком погледу.

Кад прође ова зимске периода, први пролетни дани доносе собом нов покрет. Толики сунчани дани покренују у целој природи нов живот и нове осећаје. Ови су осећаји код пољопривредника двоструки: осећај према својој завешћеној послу, који све храна и осећај које осећа свака божија трава на вратима новог живота. И када се зарумене цветовима још голе гране бадема и бреске и зазелене догле готово голе њиве и ливаде а кров тврде и шибље почне провиривати нежни цвет вискибае, никшице и љубачице, старе и прекаљене душе бацају се

индустрија, хемиска индустрија и здравствене потребе, текстилна роба, рубље, помодна роба. Међу хемиском робом била су вештачка гвојина.

У приватним павиљонима и у дворшиту на отвореном месту били су: пољопривредне и електричне справе и машине, стаклена роба, техничка и грађевинска постројења и примерци, павиљони за јестива и продавнице, и павиљон за музику.

У чехословачком павиљону, који је саградила Чехословачка Република, било је предмета чехословачке индустрије.

Нас, пољопривреднике, може нарочито ово унтересовати.

Поред „Комета“, удружених фабрика за пољопривредне справе у Љубљани, који је на овом сајму имао такође своје фабричке производе, налазе се фабрици вишег стила и ширег обима двеју фирми: Фр. Ступице у Љубљани (Марје Терезије цеста број 1) и К. и Р. Јежека у Марибору (Александрова цеста 51 теларом међуградски бр. 136).

(Наставиће се)

у сажарије срећног и безбрижног свог младог доба а младеж ваљда у нове регионе живота исто као и оне младе биличне, које стидљиво почињу провиривати на све стране из мајке земље. Поља понова оживе Све зимске недаће брзо се заборављају. Очи добијају свој други сјај, а на уснама свакога лебди осмејак велике природе. Пред нама се шири бескрајно поље нада и утеха. И када уморни ратар после дневног рада потражи одмора, склањајући очне капке и предајући се слатком сну, њега нежно милује његова нада и осмејак велике природе. То је срећа, права истинска. Њу пружа природа и рад и не да се ничим заменити, нити нам је ико други може пружити.

М. Ђ. Николић.

ИЗ ЗАШТИТЕ БИЉА ОД БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНА.

Борба против скакаваца у Црној Гори 1921. године.

(Свршетак.)

IV. Округ никшићски.

1. *Срез никшићски и велички*, општине: Луковска (Озрињиви, Беглуци, испод Кућа, обалом и коритом Грачанице); *никшићски* (око нове пиљаре, обалом Бистрице, Хумци, више Колиба); *требењска* (Требења, Кмечено, Пријеспа, обалом Грачанице, Рубеже, Драгова Лука, Шишовина); *граховска* (Дрвини, Горње Поље); *пјешачица* (Клачина, Рашкова Зграда, Барушана, Ријетке Долине, код школе и гробља, Гумно Големовића, Велеш). Уништено свега 199 легала скакаваца.

Прво кретање ларви скакаваца у одређеном правцу отпочело је 27. маја у општини подгоричкој и горњозетској, и тога је дана отпочело хватање скакаваца у рупе уз припомоћ покретног лиманог апарата. За склапање овог апарата било је спремљано 1500 лиманих плоча дужине 2 м, ширине, 0,4 м и дебљине 0* м. Гемовско Поље се, са своје равне површине и слабе вегетације, показало подесно за постављање лиманог апарата, само је било отежано копање рупа због кополомерата који му чини подлогу.

У току месеца јуна настало је кретање скакаваца и у остала 3 округа, где је лимани апарат такође био у употреби. Почетком јула су скакавци окрилатили и отпочели летети. Тада је престала употреба лиманог апарата.

Лимани апарат постављан је према ширини јата скакаваца у покрету. Ширина постављеног апарата износила је према томе око 30, 60, 100 и 180 м, а у Гемовском Пољу је њиме ухваћено јато скакаваца од 400 м ширине које је било ове године уједно и највеће јато скакаваца у покрету скакутањем. Рупе уз лимани апарат копане су према дебљини јата скакаваца, као и према подесности терена за копање, на растојању око 10, 20 и 50 м. Према томе се управљала и величина рупа. На чврстом конгломератском терену морале су се рупе чешће копати, али мање од прописане димензије од 2 м дужине, 1 м ширине и 1,20 дубине. По завршеном хватању лиманим апаратом рупе су биле испуњене ухваћеним скакавцима до половине, па чак и до врха, што је зависило од броја и величине ископаних рупа, као и од дебљине јата скакаваца. Ово последње је утицало и на време за које је јато скакаваца ухваћено у рупе и оно је трајало 1—6 дана ко-

лико је морао стајати постављени лимани апарат. Кретање скакаваца к апарату и усакање у рупе било је само дању, обично од 10 часова пра подне до 3 часа по подне. Уништавањем скакаваца лиманим апаратом постигнут је по окрузима следећи успех.

I. Округ подгорички.

1. *Срез подгорички*, општине:

подгоричка (Гемовско Поље), ухваћено скакаваца у 65 рупа, просечне величине $1,5 \times 1 \times 0,6$ м, *горњозетска* (Ковачице, Шијаци, Дајбаба), ухваћено скакаваца у 23 рупе, просечне величине $2 \times 1 \times 1$ м, *доњозетска*, (Лекића Куће, Права Шума, Арбанашка Главина, Ракс, Рудо), ухваћено скакаваца у 60 рупа, *машатлушка*, апарат доцкан постављен јер су скакавци већ окрилатили и отпочели летети.

II. Округ барски.

1. *Срез црмички*, лимани апарат постављен само на 2 места и ухваћено скакаваца у 8 рупа.

III. Округ никшићски.

1. *Срез никшићски*, општине:

никшићски, (Рудо Поље, Колибе, Хумци) ископано је до 400 рупа, па су у њих натеривана јата скакаваца и земљом затрпавана.

требењска, на 49. и 51. км. од Подгорице ухваћено је скакаваца у 15 рупа, просечне величине $1,5 \times 1 \times 0,8$ м, а у Драговој Луци и Рубежу у 30 рупа величине $1 \times 1 \times 1$ м. У атару последња 2 места спаљени су сламом скакавци на 70 места око 1420 м. површине.

IV. Округ цетињски.

1. *Срез ријечки* (Резале, Загора, Дубова, Стругаре, Цекли, Доње Село, Мужевићи) ухваћено скакаваца у 103 рупе, дужине 1—2 м, ширине и дубине 0,8—1 м.

2. *Срез цетињски*, ухваћено скакаваца у општини *баичкој* у 102 рупе, у општини *доњоградској* у 297 рупа, *команској* у 198 рупа и *кочијер-боковој* у 47 рупа; величина рупа била је просечно 1—2 м. дужине, 0,7—1 м. ширине и дубине.

Прскањем нафтом и хватањем скакаваца лиманим апаратом постигнут је 1921. године задовољавајући успех у борби против скакаваца. На тај начин је летина у целој области у главном сачувана од скакаваца, осем у једном делу округа никшићског где су јаре стрине оштећене од њих.

Преостали скакавци, кад су окрилатили, скупљали су се у омања јата, и обезглавени лутали су тамо амо у неодређеним правцима, али нису због малобројности напослету осетне штете усевима. Међутим, око половине јула долетела су нова јата скакаваца из Албаније, према извештају Пољопривредног Инспектора на Цетињу, и спустила се у атар општина Ђешкопољске, доњољешанске и команске, где су нанела штете усевима. Овим долетелим јатима су се свакојако придружила преостала јата скакаваца, те се тако у идућој 1922. години може очекивати већа појава скакаваца у споменути општинама, где су они нашли подесан терен за полагање јаја.

Пожављени скакавци у маси 1921 године у Црној Гори припадају само једној врсти, *мороканском скакавцу* (*Dociostaurus maroccanus* Thunb.).

На завршетку су вредни помена запажени фактори који штетно утичу на скакавце. Тако, у месту Беглаке (општина допозетска) су изливом Мораче 28.—30. априла уништенe изложене ларве скакаваца. У општини Љуботинско-грађанској (срез ријечки) су уништене ларве скакаваца градом, који је тамо падао 14. и 20. априла, а тако исто су у окр. викишињском угуинуле велике количине скакаваца од града и бујице у дане 12. — 15. јуна и 4. јула.

Најпосле, помињемо и птице, као помогаоче у борби против скакаваца. То су гачац и врана. Оне се врамају по леглима скакаваца још од времена полагања јаја, и по њиховом присуству могу се пронаћи легла скакаваца. Оне ваде кљуном чаурице с јајима из земље, а од пролећа преждиру и ларве скакаваца. У мају су запажене у Ђемов.ком Пољу и хасте по леглима скакаваца, где лете над самом земљом, хватајући младе ларве скакаваца, или се ради тога спуштају на саму земљу. За ласту је то реткост, јер она иначе силази на земљу само кад скупла блато за гнездо.

Ник. Ранојевић.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Пољопривредна Изложба у Штипу

Инаештај г. Мил. Ђ. Бурића, пољопривр. инспектора у Скопљу Српског Пољопривредног Друштва.

Овако како је утврђено, 9., 10. и 11. октобра прошле године одржана је у Штипу прва пољопривредна изложба за округ брегалинички и три суседна среза: кривопаљачки, кратовски и струмички. Отворена је на свечан начин од стране председника Срп. Пољопр. Друштва, г. Павла Тодоровића, у присуству великог броја грађана града Штипа и предграђа му Новог Села. На водоосвечену чинодествовао је Њ. Пр. злетов. струмички владика, г. Серафим. Смештена у згради ново-селске основне школе, она је великим бројем изложених производа испунила седам њених великих одељења. Пространо школско двориште пријамло је пчеларско и живинарско одељење и угледно одељење савремених пољопривредних справа и машина, поред једног мањег броја домаћих справа за обраду земље. Цело једно одељење у згради било је испуњено разноврсним предметима из кућевне радиности, који су лепотом и колоритом шара привлачили многе посетиоце. Сточна изложба, на исти начин лепо уређена, са једним скромним бројем грла разних врста домаће стоке, чинила је засебни одељак и била је смештена на пространом и прегледном плацу до моста на улазу у предграђе — Ново Село.

За ову изложбу може се рећи да је успела и да ће како по великом броју разноврсних изложених производа тако и по лепоти своје уређености оставити не само један грађан утисак, већ и корисне резултате које овакве изложбе, несумњиво, собом доносе. Захваљујући ревномној раду економских органа у срезovima и изложбеним одбору у Штипу, као и лепом одзиву великог броја излагача, сваки је срез био довољно, може се рећи и обилно представљен. Но између свих срезова струмички се нарочито надвајо великим бројем излагача и разноврсношћу

предмета, и његово одељење чинило је једну малу засебну изложбу. И Централна Аграрна Заједница у Скопљу узела је учешћа на изложби, излажући прве производе својих насељеника са Косова, и целокупан свој рад на насељавању Косова, који је био представљен великим бројем фотограма и картограма.

Да би слика приредног стања брегалиничког округа, као једне целине на изложби, била пунија и прегледнија, сви статистички податци, који се односе на његово привредно стање, били су представљени лепо израђеним и прегледним картограмима уз којих је дат један већи број написа и краћих упуштава са научном тенденцијом. Једна новина коју би и у будуће код оваквих изложба неопходно ваљало применити.

По броју излагача и изложених предмета било је:

Излагачарство с Грађанарств		Сточарства		Винол. и воћарства		Кућевне радиности		Укупно	
излагача	предмета	излагача	грла	излагача	предмета	излагача	предмета	излагача	грла
823	1028	638	827	410	467	121	502	1952	827

Од *рашарских и грађанарских производа* и њихових прерађевина било је изложено:

Пшенице (163), ражи (127), кукуруза (102), јечма (125), ова (57), пиринча (63), просо (7), мак (26), граориче (17), сезама (12), памука (21), хмела (1), лана (1), сточна репа (4), пасуљ (70), сочиво (7), троп-хуспе од мак семена (5), сиров опијум (1), кромпир (34), тикве (15), лејке вргови (2), дубенице (12), диње (3), патлиџан (5), паприка (10), кулус (5), краставици (2), мрква (1), бамњак (3), пашканат (1), лук (4), цвекле (2), ротква (1), уле-шарлаган (6), дуван (14) конзервисано поврће (12), конопљано семе (5), хелда (2), топинамбур (1).

Од оног броја награђено је разним пољопривр. справама за обраду земље:

7	излагача за пшеницу
5	" " раж
3	" " кукуруз
2	" " јечам
4	" " оvas
2	" " мак
1	" " граоричу
6	" " пиринач
2	" " кромпир
1	" " сезам
3	" " пасуљ
1	" " тикве
1	" " сточну репу

Свега 38 излагача

Од справа на име награда дато је:

4	вејалице	у вредности	2,500 дин.
5	плугова № 7	"	2,150 "
8	" № 6	"	3,360 "
3	плуга обртача	"	1,350 "
8	прашача	"	2,800 "
10	Сак. дрљача	"	4,000 "
Свега 38	справа у вредности		16,160 дин.

Похвалницом награђено је 192 излагача,

Од стоке, сточних и млечних производа било је изложено:

Коња (120 грла), магарца (45), мааги (4), говеди (142), бивола (49), оваца (121), коза (70), свиња (30), живине (54), пчела (8), сточних производа (73), млечних производа (67), млекарских справа (11), пчеларских справа (9) и пчеларских производа (24).

Награђено је справама и похвалницама:

За говеда и биволе	5	налазача справама,	10	похвалницам
" коње, мааге и магарце	2	"	12	"
" овце	3	"	20	"
" козе	—	"	1	"
" свиње	1	"	—	"
" живину	—	"	6	"
" пчеле	5	"	—	"
" сточне производе	—	"	14	"
" млечне	—	"	6	"
" мекурне од сви-допрела	—	"	2	"

Свега 16 налазача справама и 77 похвалницама.
(Наставиће се)

Мудре изреке (и народне пословице)

Скупно један стари сељак.

(Наставак)

Гледај коњу каквога је врата,
А девојци каква јој је мајка.

Дај ми твој плуг на њу ти казати какав си тежак.

Добар род могу доносити само снажне, здраве и добро развијене војске.

Добро је после штете опаметити се, али пре штете још боље.

Домаћинова нога гноји њиву.

Докле пече дотле и тече.

Док се не прекопа чалија
Не може се добити ракија.

Док се човек дима не надими, не може се ватре нагрети.

Доста пиће, па ће бити доста стоке, доста млека, доста гноја, доста жита.

Држи онолико стоке, колико можеш добро да исхранити.

Жир је врло добра храна за живину.

За сушење треба одабирати шљиве потпуно развијене, крупне, здраве и сасвим зреле.

Земља добро чини онеме, који њој чини добро.

Ксенофон.

Земља не vara нити што сакрива. Ксенофон.

Земљорад је мати и ранител других вештина.

Ксенофон

Земљорадња је једна од првих вештина и беа ње нити би било трговаца, ни краљева, ни песника, нити филозофа. Оно је само богатство што земља произведе и одија. Ко своје земље поправља и дотерује, тај их осваја од варварства. Фридрих Велики.

Зло годиште рода ниште, а невоља пријатеља.

Зимњој ведрини и летњој облачини није веровати.

Зоб гради коња.

Жена и конош се у скитању кваре.

(Наставиће се)

КЊИЖЕВНОСТ

Пољопривредни Гласник. — Добили смо на приказ први број новог листа „Пољопривредни Гласник“ који излази у Новом Саду под уредништвом г. Д-р Емила Поповића Пецije.

Садржина првог броја је:

Деловни програм „Пољопривредног Гласника“. Култура дувана у Југославији, од Д-ра Уроша М. Стајића. *Наша пољопривреда и вештачка ђубрива.* Улога господарских друштава у нашем задругарству, од Степана Јурића.

Банатска пшеница, од М. Ђ. Николића.

Зашто пчеларијом? од Светислава Радојчића.

Извоз живина и јаја у 1920. год., од Миодрага С. Кукића.

Пољопривредна индустрија: *Поглед на светску производњу азотних (душичних) гнојива у 1920. години.* Трговински део: *Максимирани — најсигурније средство за повећање скупоће.*

Белешке. — Шала и забава из пољопривредног живота. — Из уредништва.

Техничка израда овога листа је напредно лепа.

Ми топло препоручујемо овај нови лист свима пријатељима пољопривреде.

Грађа на историју пољопривреде код нас од К. Н. Костића, Београд 1922.

У издању Министарства Пољопривреде и Вода изашла је као трећа књига „Грађа на историју пољопривреде код нас“. Ова је књига заостали рукопис поч. К. Н. Костића, професора, који је Министарство одкупило и сада објављује. К. Н. Костић је познати писац привредних студија; тако је познато и његово дело *Стара српска трговина и индустрија*. Он је у рукопису оставио и своје студије о трговини, занатима, изумема и др., али је Министарство откупило и издало само део, који говори о пољопривреди, а садржи одељке о воћарству, виноградарству, стоци, сточним производима, пчеларству, свиларству, рибарству и о пијавицама.

Дело је од интереса за оне, које занима стање по-

пољопривреде у старој српској држави, оно садржи и податке о културно-етнографским приликама српских земаља. Како у њему има доста народних назива послужиле и као извор за пољопривредни речник, за који се осећа потреба, нарочито данас у нашој уједињеној држави, где у појединим покрајинама постоје за један исти предмет или појам врло разнолики називи.

Књига има 104 стране. Може се добити код Српског Пољопривредног Друштва по цени од 6 динара.

А. Г. Ј.

Б Е Л Е Ш К Е

Гајење јагода. — Код наших се пољопривредника слабо обраћа пажња на гајење јагода. Међу тим гајењем јагода добијају се многобројне користи, а при том само гајење не изискује много труда ни материјалних сметња.

Јагода тражи снажну и добро нађубрену земљу са умереном влагом и отворен и сунцу изложен положај. Гајење јагода у мањим количинама најбоље је вршити по градинама и баштама.

Земљиште за сађење јагода треба добро с јесени или зиме преријати пошто се претходно нађубри добро азотелим стајским ђубретом. Израљено земљиште поделити на деје у ширини 120 мет. добро земљу иситнити и припремити па, тек приступити сађењу.

Сађење јагода најбоље је вршити у месецу августу, у ком случају земљиште ваља изријати најмање на месец дана раније, да би се земља слегла, или с пролећа у марту и априлу, у ком случају земљиште ваља изријати с јесени или преко зиме. Сађење се врши на растојању 0,50 мет. ред од реда и струк од струка — најбоље у тргулу.

Пре сађења треба се благовремено постарати за добре саднице. Саднице се припремају на следећи начин. С пролећа у старом јагодњаку оставити потребан број изданка да преко лета пуне живе, па пред сађење бити с јесени било с пролећа издати сасећи, пажљиво их са жилама извадити и на припремљено земљиште засадити. Пре сађења жилице потопити у раствор говеће балеге, а по сађењу добро јагоде залити.

Пред јесен расађене јагоде треба добро покрити ђубретом да не би преко зиме од мразева пострадале.

Главни послови око неговања јагода састоје се у плевању, праћењу и честом залавању. Заливање вршити са раствором говеће балеге, услед чега ће јагоде бити много крупније а и родност знатно већа.

На старим јагодама треба сваког пролећа засецати све непотребне изданке те да би биљке биле бујнијег пораста. По заметању јагода треба извршити проређивање и оставити само по 2—3 плода на петелци, да би јагоде биле крупније.

У мају месецу око сваке јагоде треба метути извесну количину сламе, кровине, струготине или маховине у виду ђубрива. На овај начин одржавање се влага, а и јагоде (плод) неће лежати по земљи.

Брање јагода најбоље вршити ујутру и с вечери. Јагоде не треба кидати рукама, већ их пажљиво сасецати

маказима или ножем. Јагоде треба брати увек са петелком јер ће се на тај начин одржавати много дужи у свежем стању. Ако су јагоде млаве треба их пажљиво опрати неколико пута у ладној и свежој води.

Ако јагоде жељимо транспортовати за трговину треба их пакovati у мале корнице исплетене од прућа или мале сандучиће у тежини највише до 5 кг. Паковање вршити са свежим лишћем: ред јагоде, ред лишћа итд.

Јагоде се највише троше за јело због свог слатког и освежавајућег укуса и пријатног мириса, а од истих се справља вино, ликер и разна слатка.

Јагоде има безброј сората и варијетета, међу којима су као најбоље: *Крал Алберт саксонски*, *Belle Alliance*, *Лева Белика*, *Шарлес*, *Бела миришљива Американска*, *Лева белчарска*, *Belle de Maux*, *Ananas* и и. д.

Вел. Милошављевић

прк. економ.

Како је кнез Милош разгонио курјаке. — Кнез Милош је имао неколико својих сточарских завода, од којих су му најглавнији били они у Маљену (окр. ужички) и у Црном Врху (окр. јагодњински). Једне године се беху курјаки врло јако појавили, па су чинили грану штету. На Црном Врху јаве то кнезу Милошу, да би наредно подизање хајки.

— Какве хајке! Него ископајте кујачке рупе, закољите и у сваку објесите по једнога ситнога брва, па који се први курјак ухвати, немојте га убијати, већ га скелтајте, вежите му велико звоно о врат, па пусти!

У млађага поговора нема! Послушају кнеза Милоша. И кад се први курјак ухвати, они му вежу о врат звоно и пуне. Уплашен од звона, курјак стане брже бжежати и тражити своје друштво; а оно, опет, плашећи се звонења, главног без обзира је јурло. У томе бжежању су за три дана пребегли чак преко Дрине...

Г Л А С Н И К

Борове саднице. — Борни расадник среза лужничког у Бабушници, има на продају 2—3000 комада произведених борових садница у величини једног метра по цени један динар од комада у месту.

Поводна средства од места испоруке, дужни су сносити сами купци.

Обратити се за набавку непосредно упавнику расадника. **П. С. П.**

Нове Пољопривредне Подружине. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва у својој седници од 8 овог месеца примио је у састав Друштва, пошто су испуниле потребне услове, Пољопривредне Подружине:

1. *Црногорску* за срез црногорски са седиштем у Коцејерићу, окр. Ужичког и 2. *Качерску* за срез Качерски округа Рудничког, са седиштем на Руднику.

Честитамо почетак рада овим Подружинама и жељимо им најлепшег успеха.

Пољопривредници! Претплаћујте се на „ТЕЖАК“.

ЗАПИСНИК

4. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва, одржане 26. јануара 1922. године у друштвеном дому у Београду

Била су присутни: председник г. Љуба Новаковић, претседаник г. Паја Т. Тодоровић, чланови: г.г. Багоје Д. Тодоровић Александар Г. Јонковић, Милутин Стојковић, Бошко Ж. Бошковић, Милан Триковић и др. Веда Н. Стојковић.

Председаво председник г. Љуба Новаковић,
Бележно секретар г. Александар П. Рашковић.

Пре преласка на дневни ред, председник саопштава, да су данас, пре подне, учуђени од стране Господина Министра Пољопривреде и Воде, дошли у друштвено кашеларију г.г. Милан Дуњић и Александар Кузић, инспектори Министарства Пољопривреде и Воде, да изврше преглед рада, књига и учињених задатака из добивене помоћи од стране државе у 1920 и 1921. годинаш.

Изасланици су собом довели легитимацију од Господина Министра К. М. Бр. 82. Како Друштво није добило прездано никакан акт Господина Министра, којим би био мотивисан овај поступак; како је Пољопривредно Друштво, према својим правилима, самостална корпорација и чији рачуни подлежу само прегледу Главне Контроле и како Српско Пољопривредно Друштво, и ако ужива државну субвенцију још од свог постанка, од пре 53 године, никад није било од пређашњих надлежних Министара, измењеног сличним наређењима — сматра, да је оваквим поступком Господина Министра нането унижење и неповерење његовој Управи, те износи овај немно догађај на расправу Управног Одбора. Председник додаје даље: да се не би изазвале веће неке компликације, Председништво је одлучило, да се изданима ставе на располагање рачунице књиге Друштвене, задрављајући право да о томе одмах обавести Управни Одбор.

После свестране расправе овог догађаја и после референца потпредседника Друштвеног, о обавештењима, које је добио од шефа Кабинетске кашеларије поводом овога корака Господина Министра, Управни Одбор, узевши у одеву добивена обавештења, а сматрајући да му је заповедна дужност, да штити самосталност, углед и достојанство Друштва, констатовао је једногласно:

1) да наводи на овим поступком није извршен дужна плаћа према Српском Пољопривредном Друштву, које је, по својим Правилима (потврђеним од Господина Министра Пољопривреде и Воде), самостална корпорација, и није од Господина Министра учињен прездани захтев, да му се потребни подаци доставе писменим путем од стране Управе Друштвене, као што је до сада увек постовало;

2) да наводи, да је ово први случај, да се Друштву чине од надлежног Министарства измењени преглед рачуна Друштвених, који по Правилима прописаним од Главне Контроле припадају њеном прегледу;

3) да излази да се наређењем оваквим и на овај начин извршени прегледом Друштвеног рада и рачуна наноси унижење угласа Српском Пољопривредном Друштву, а Управном Одбору указује неповерење и наноси уреду.

Из свих напред наведених разлога одлучује једногласно: да поднесе оставке на своје положаје у Друштву у знак протеста вршито оваквог поступка Господина Министра према Српском Пољопривредном Друштву, од чега може одустати само на тај начин, ако се одмах прекине одношети преглед од одређених изасланика и ствар доведе на прикладан пут г.ј. да се потребни подаци изишту од саме Управе Друштвене.

Уједно овлашћени је председник да поднесе и одлуку Друштвеног Управе лично саопштити Господину Министру.

II

По прелазу оцетишачког одбора о наградама за воће изложено на сталној, перманентној изложби, — Одбор одлучи, да се издату преложене награде у сировинама из деловање суме.

Списак излагача да се према уреднику Тежак ради штампања, према чему би излагачи видели тадашњи назив воћа, у којима су поједини погрешно све доставили.

Са овим је закључена данашња седница.

ОГЛАСИ

НОВ ЦЕНОВНИК

СПРАВА, АЛАТА, МАТЕРИЈАЛА И СЕМЕНА У МАГАСЦИНУ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕНОГ ДРУШТВА

Саков плуг № 6	440 дин.
Саков плуг № 7	460 "
Дрљача сакова № IV, а.	376 "
Сејалица за кукуруз-дворедна	350 "
Сејалица врстачна са 15 реди	2200 "
" " " 17 "	2400 "
Тријера Мајерових № 1 $\frac{1}{2}$ а.	1320 "
" " " № 1 $\frac{1}{2}$	1628 "
" " " сортирача	1760 "
" " Кригерових сортирача	1705 "
Резервне гледке за Саков плуг	120 "
Резерна глава за саков плуг	100 "
Резервни раовици за Сакове плугове № 6 и 7	15 "
Резервни плавови за Саков плуг	10 "
Резервни табани за Саков плуг	10 "
Резервни шрафови за Саков плуг	2 "
Комбиновани плугови прашачи и огртачи	360 "
Круњачи за кукуруз са једном клипом	450 "
Пећи за Глашничеве вушице	670 "
Прскалице систем Верморел	450 "
Све резервне делове за прскалице Верморел по засебном ценовнику.	

Маказа воћарских I сорта од 23 см.	25 "
Маказа воћарских II сорта од 21 см.	23 "
Маказа воћарских III сорта од 21 см.	16 "
Маказа за скидање гусеничних гнезда	12 "
Маказа за шишање оваца	20 "
Лампе за спаљивање гусеничних гнезда	2 "
Гребло за воће	20 "
Плавни камен	9 "
Рађија	6 "
Сумпор у прашку	4 "
Фенофталдинске хартије у књижицама	1 "
Сечке за фурак	740 и 880 "
Српова	8 "
Воћарских тестерица	14 "
Сириште у течности (фаша)	35 "
Семе гледичја за 1 кгр. по	17 "
Семе багremoво за 1 кгр. по	20 "
Чилске шалитре нето за 1 кгр.	3 "

Цене су рачунате за чисту меру; вредност паковања засебно се плаћа.

Горње цене су рачунате за чланове Друштва и Пољопривредних Подружја; за све остале рачунају се са 10% скупље.

Поруџбине је најбоље вршити преко Пољопривредних Подружја или државних економија; у другом случају треба послати половину означене вредности, без које се не може извршити испорука.

ТЕЖАК prima огласе по најумеренијој цени.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште

На основу најширег решења од
априла 1869. г. прелиску друштвену
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дин.

Претплата се може узданим
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 8.

БЕОГРАД, 26. ФЕБРУАРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОДРУЖИНЕ И РАД ДРЖАВНИХ ЕКОНОМА.

Садашња организација рада државних органа — економиа — на пропаганди у народу, за савршеније и савременије начине рада у пољској привреди у опште, не одговара потпуно духу времена. Наш данашњи закон о државним економима, има извесних недостатака у прописима за постигнуће циља њиме намењеног; али има доста добрих и здравих идеја. Добре идеје о дужностима државних економиа у њему прописане, нису ни до данас поткрепљене материјалним и другим средствима, за рад у народу. Због овога, и других не несавладљивих сметњи, не може у раду на пропаганди у народу, да се примени ни оно, што одговара времену и што је неопходно потребно.

Да би државни економи имали могућности, или боље рећи, да би сами себи створили ту могућност, да дођу у додир са што већим бројем земљорадника, они морају сами да се старају, да организацију свога рада изведу тако, да су што чешије у средини земљорадника.

Кад држава, као што напред рекосмо, није стигла да државним економима да средства, за што чешије изласке међу народ у својим рејонима, онда државни економи, у интересу општем и у интересу њиховога рада и угледа, морају тражити пут и начин за што чешији додир са земљорадницима у што већем броју. Да би ово постигли, државни економи треба свима својим стручним и духовним моћима, да раде на оснивању Пољопривредних Подружнина Српског Пољопривредног Друштва, првенствено у центрима својих рејона, а чим настану повољне прилике и могућности за чешије изласке, онда и по општинама, па и селима.

Правило организованог и добро уређеног подружнина, врло је погодан терен за рад економиа.

Поред пољопривредних подружнина, државни економи треба достојно да помажу оснивање и одржавање земљорадничких задруга, које служе за опште добро земљорадника, те да и на тај начин долазе у додир са народом.

Рад на оснивању дечијих пољопривредних клубова, ових у сваком погледу корисних установа, треба да буде међу главним радовима државних економиа.

Оснивањем пољопривредних подружнина, дечијих пољопривредних клубова и земљорадничких задруга, државни економ изводи главну организацију за рад у својем срезу-округу, где и под овим, доста тешким приликама, може имати видни успеха у раду.

Кад државни економ постигне успех у оснивању ових установа, постиже следеће:

1. — Растури у народ велики број „Тежака“, пољопривредног календара и других поучних пољопривредних књига и листова.

2. — Има један знатан број земљорадника организованих, који ће се, од осталих пре одазвати његовом позиву за држање његових предавања или других стручњака.

3. — Утицај његов за савршеније и савременије начине рада у пољској привреди биће увек јачи на члана подружине, клуба или задруге, него на нечланове.

4. — И најзад, створиће врло погодан терен, за свој рад ширег обима, кад настане могућност до често излази у свој срез или округ.

Према свему изложеном, а с обзиром на садање прилике и изгледе на будућност, оснивајмо пољопривредне подружине, дечије пољопривредне клубове и земљорадничке задруге, јер ћемо, после школа, само тиме најпре извести организацију рада и постићи успех у раду на унапређењу пољске привреде и поправци живота и стања земљорадника.

Бор. Љ. Н.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Конзервисање јаја.

Конзервисати јаја значи нарочито их припремити, како ће моћи што дуже да задрже своју употребљивост. Тако се и, пр. летња јаја остављају за зиму. Привредна вредност конзервисања јаја и јесте у томе, да се јаја не

морају продати овда, кад их има доста, кад им је потрошња мала и цена мала, већ овда, кад kokoши не носе много, када се много траже и кад им је цена велика као што је то случај зими.

Конзервисање јаја није посао, који се може радити само на велико, трговачки или индустријски, већ га може вршити и сваки пољопривредник и свака домаћица. Узмите само, колико би ове године свака домаћица уштедила да је прошлог лета купила јаја, када су у Београду била по 0,50 дин., а да их троши зимасу, када стају 2—3 дин комад; колико би пак сељаци више зарадила, да јаја не продаје све лето, већ један део конзервише и продаје зими. За њу би то значило много већу зараду, а за београдски трг, што важи и за друге градске трговине, не трети оскудицу у томе артикулу, који је зими, а великим празницима, најпотребнији и највише тражен, а најбоље плаћен. И потрошачи и произвођачи били би задовољнији. Свака сеоска кућа може сама конзервисати јаја, она то и треба да чини, да би избегла прекупце и посреднике, који цене животним намирницама само покупувајући на штету и произвођача — сељака и потрошача.

Прилике после великог светског рата, када је производња опала и када су животне намирнице достигле баснословне цене, још и нарочито упукују на то, да се изабегну посредници, да се произвођач доведе у непосредну везу с потрошачем, да се намирнице расподеле што је могуће равномерно, те да их има преко целе године, услед чега веће ни наступила претерано високе цене, као што је баш сада случај с јајима. Цене јаја према предатним попелу су се не 10 пута већ око 15 пута.

С предних разлога сматрам, да је баш сада на своме месту ukazати народу, на предњу околност и поучити га, како да се користи једним техничким проналаском

као што је конзервисање јаја, које је код других народа давно познато, код нас у Србији скоро непознато. На да излагања видете свако, да је конзервисање јаја прост посао, простији и јевтинији нпр. од конзервисања поврћа, а из рачуна, који сам изложио код појединих начина, идеје се да је и врло рентабилан посао.

Народ треба о томе само обавестити, па с тога налазим, да Српско Пољопривредно Друштво треба да поседује акцију, да се по народу летос одрже многа поучна предавања с трактирним приказивањем о конзервисању јаја. Оно је нешто већ и започело, расписавши стечај за израду видне поуке о конзервисању јаја.

Циљ је конзервисања сачувати јаја тако, да не изгубе од своје тежине, да се не сасуше и што је најважније, да се не покваре. То се постиже, кад се поре јајне љуске запуне тако да, да кроз њих не улази ваздух, који собом носи изазивање распадања, нити испарава вода, чиме јаја губе у тежини.

Да пређем на излагање познатијих начина конзервисања.

1. Конзервисање у ладњачама.

И ако овај начин није погодан за поједине пољопривреднике, јер претпоставља рад на велико, ипак га помињем јер може бити погодан за веће земљорадничке задруге или удружења.

Ладњаче су нарочито простори, чија температура не силази испод 0°C, нити се пење изнад 2°C. За овај је начин потребан велики капитал и инсталација за вештачко хлађење.

2. Премазивање јајета каквом масном материјом (јој, уље, сланина, вазелин). Од свију ових материја најбољи је вазелин, јер се пење да узметне.

Јаја се прво оперу и просуше, па се свако јаје ода-свуда намаже вазелином и остави на хладовитом месту.

ПОДЛИСТАК

Љубљански велики сајам

(од 2 до 12 септембра 1921).

(Свршетак).

Прва је фирма изложила била своје артикле у кашинском и пољопривредном павилјону. То је била једва импозантна колекција почевши од плуга па до компликованих вршалаца и мотора. Осем тога, већи избор сецкалица (за сламу) и крижница за репу, круњача, муљача цедилица (преса) за грожђе и воће, ручних млинова за брашно, казана за запаривање сточне хране и др. Потпуни каталог фирме показује да има на стоваришту свих справа и апарата за млекарство, алата и справа за воћарство, виноградарство пчеларство, живинарство, прибора за сточарство, уређење сточних стаја и хубришта, жиде за ограду, вага малих и за стоку свег осталог прибора за домаћинство.

Друга фирма К. и Р. Јежак у Марибору такође је изложила велики и комплетан број мањих и компликованих пољопривредних справа. Фирма има фабрику у Бланском (у Чехо-Словачкој), а у Марибору филијал. И производи ове фирме добросу квалитета.

Угледне су колекције коса и српова ножева за сламу, допата, изложене од фабрика: Хенрика Кифера у Св. Довренцу на Похорју и К. Глобочника у Тржињу. Прва фабрика има свог заступника у Београду: Н. Ч. Банараја и комп. (Иванбегова улица 7).

Фирма Пфејфер у Холаху код Марибора изложила је добре ручне млинове за брашно, који су називали веће интересовање на сајму. Поред ручних има и млинова за ватао и моторну снагу, и нарочито их препоручује, што исто тако добро веће и мањи као и велики, и што свако меље четири врсте брашна: фино пшенично, две врсте за хлеб и криз. Каменје може сваки клепањем да изоштри, као на сваком обичном млину.

Државна цинкарна у Целу и фабрика хемиских продуката у Храстнику (и у Целу) изложиле су поред осталих својих продуката плави камен у кристалима. Последња још имала је у својој збирци вештачких гнојива: калијеву и натријеву шалитру, суперфосфат, калијеву со и др.

Фран Јенко (Љубљана, Краков трг, 10) изложио је минералног суперфосфата.

Здружене фабрике стакла у Храстнику (Загорје и Стража код Rogatica) имале су засебан павилјон за своје

Овај је начин, што је лако појмита, дангубан, захтева и доста простора, те за рад и у мало већим размерама није за препоруку, сем тога није ни потпуно сигуран.

3. Чuvaње јаја у *ситном сену, меканама или дрвеним спруготинама*, како се код нас понегде ради, није никако сигурно, исто тако не вреди чувати јаја у *пепелу*. Оглед, који сам 1910 год. вршио у Школи за сточарство у Краљеву показао је, да су јаја чувана у пепелу, већ после три месеца била скоро сва поварсена.

4. Конзервисање јаја *помоћу арапске гуме и гипса* при огледу се је показао врло непоуздан, уз то је јако дангубан.

5. Исто тако није добар начин конзервисања јаја у *раствору калијумовог хлорида, натријумове шалипире и борне киселине*.

6. Конзервисање помоћу кречне воде.

Кречна се вода справља на тај начин, што се 8 грама негашеног креча раствори у литру куване воде. Раствор се чешће меша, па се остави 24 часа на мору да се кречни талог слегне на дно. Течност је кречна вода. Неки препоручују да се на 25 лит. кречне воде дода још и шана кујске соли, али ово није неопходно потребно.

У казан суд, најбоље од земље, сипа се нешто кречне воде и онда се јаја постепено слажу врхом навише. Суд се не пуни до врха јајима, већ се остави 12—15 см. ради доливања кад вода буде усахнула, на шта се мора pazити. Пре него што се почну слагати у суд треба свако јаје прегледати и опрати, здрава јаја метати у суд, а *палукла одбацивати*.

Кад се јаја ваде за употребу ваља их опрати млаком водом и забрисати убрсом.

Јаја, конзервисана у кречној води, задржавају и после шест месеци своју свежину, не губе ништа од своје тежине и употребљива су за храну. Једно ваља поме-

продукте, међу којима је било више врста стакала за конзервације воћне и поврћа.

Велику пажњу постепеница привукла је била „кућица за једну породицу“, коју је подигла Словеначка грађевинска дружба. Кућица има две собе, кабинет, кухињу, собу за спалионицу, одају за оставу и купатило. Захвата 78 м² и подигнута је од лаке грађе, већином дрвене. У собама је намештај за једну породицу. Дружба испоручује грађу за месец дана по наруџби, а на лице места поставља за три недеље. Цена је од квадратног метра површине 1000—2000 круна.

Било је умесно да се за подизање оваквих кућица заинтересују кругови који врше насељавање и подизање нових кућа на место попаљених.

„Вински сајам“ приредио је винарски и воћарски одсек Словеначке Кметijske Дружбе у Марибору. Заступљени су били важнији винарски крајеви: Љутомер-Ормож, Горња Радога, Словенске Горнице, Халузе (код Птуја), Марибор, Пахорје, Славско-Сотелски, Цеље, Дољенска (Чрномељ, Ново Место и др.). По броју владача налази, да је околина Љутомир-Ормошка главни виноградарски крај Словеначки. Прво место заузимају вина у овом крају: жути (румени) шипон од гроиза таког имена (које је познато и под именом Мославац и Фур-

нути, да оваква јаја при бајењу прскају (препоручује се претходно, пре бајења набости их на шоти иглом), не могу се умутити у снег (шне за колаче) и воће више или мање на креч.

Материјал за конзервисање (креч) тако је јевтин, да скоро и не улази у рачун рентабилности.

Са 10 литара кречне воде може се конзервисати 150 јаја.

7. Конзервисање у воденом стаклу.

Водено стакло је једињење силицијумове киселине и калијума или натријума (калијум оди. натријум силикат). у твртини се добија као густа стакласта течност.

Два су начина конзервисања воденим стаклом:

А.) Јаја се потопе за неколико часова у концентрисаном раствору воденог стакла, онда се оваде, на ваздуху осуше и на хладовитом месту до употребе чувају. Опит је показао, да јаја нису скоро ништа изгубила од своје тежине, а била су и после 4 месеца употребљива, али после 6 месеци већ нису имала потребну свежину.

Б.) На 150 ком. јаја узме се 1 литар концентрисаног раствора воденог стакла, разблажи се са 9 литара куване воде и добро размеша. Јаја се наслажу у каквом ћупу или бурету и прелију овим раствором тако, да у њему потпуно огрвну, а суд се за тим повеже дебелом хартијом.

Опит¹⁾ је показао, да су јаја, конзервисана овим начином и после шест месеци задржала сву своју свежину, да нису изгубила у тежини, да су поједнако добра за бајење и за мешање колача.

Огуда је овај начин *најбољи*.

Долази сада питање трошкова.

Пре рата односи су били овакви: Један литар воденог стакла (неразблаженог) стојао је у дрогерiji 2,33

¹⁾ Све сам ове опште вршио у Краљеву у 1908 и 1909 год.

минт), зелени Силванац, бели Пино (Бургундац) и мирисни (мускатни) Силванац. Осем ових из других крајева било је вина: од италијанског и ситног Рилдинга (грашевине), Траминца, Руландца и неколико локалних сората.

Особито одвајају производи: Клотара Бувиера, великог поседника, трговца винарског и фабричара шампањаца у горњој Радоги, и Франца Чуека винарског трговца из Птуја. Збирка вина приоба највећа је, а специјалитети су: Бувијева тамњаника рана, Demi sec, Bouvier cuvée reservee; а Чуек, поред осталих, изложио је десертно вино и шампањац. По обради и укусу они носе доиста савршенство, а „Бувиер киве reservee“ може се истаћи као озбиљни такмац француским шампањцима поватнијих марака. — — Б.

ТРАЖИМ ГЛЕДИЧИЈЕ

Ко има гледичије за живу ограду, нека ми јави цену.

Митар Јовановић трг.

Београд Милоша Великог ул. бр. 57.

дин. Један литар је довољан за 150 ком. јаја, према чему су трошкови за водено стакло износили 1,55 пара дин. по комаду.

Онда су јаја продавана лети по 5 до 10 пара, према вароши зими 10—15 пара, веће 20 пара дин. дакле, продавана, конзервисана, ними, одбацивала су ипак ле. пу добит.

После рата водено стакло стаје око 12 динара литар (у дрогеријама у Београду) према томе трошкови за водено стакло износe по комаду 8 пара дин. То је пет и по пута више него пре рата, али су цене јаја зими сада преко десет пута веће, отуда је и рентабилност конзервисана у поратним приликама далеко већа него што је то било пре рата.

Не сме се никада заборавити, да *само свежа јаја* треба конзервисати, која нису старија од 4 дана.

Најбоље се конзервишу неоплођена јаја и она снесена почев од августа, *дакле јесена*.

Да ли је јаје свеже може се испитати помоћу лампе за испитивање јаја. Ако се јаја покљубу при светлости потпуно бистра, без замућених колачица онда су свежа. Испитивати се може и *соним раствором*. У 1 литру воде раствори се 125 грама куинске соли. Ако у томе раствору јаје падне на дно, онда је свеже, ако плива, није свеже.

А. Г. Јовановић.

ИЗ СТОЧНОГ ЛЕКАРСТВА.

Има ли лека против метиљу?

Против метиљу има лека и то за сад има већ више добро делујућих лекова. Има лекова чисто медициналних као фасциолин, дистолин и хегатин.

Од ових најбољи је дистолин, који се марви даје у капсулама наше срце по један комад дневно и то за себице по потреби до 7 дана. Тај лек може се у свакој лекарни добити или га може сваки срески марвени лекар или сваки срески економ наручити са потребитим упутом.

У случају да би се ове године метиљавост у појединим крајевима услед кишовитог пролећа и услед пролетње поплаве појавила у великом степену као зараза и да не би било дистолина или других прије наведених лекова одмах довољно при руци, има за такм случај још један сасвим домаћи лек, који се против метиљу може као врло добро средство употребити.

Тај лек, који се састоји из *белог лука* и *петролеума* (гаса) врло добро делује против метиљу ако се и лечење тачно проведе. Исти сам особно кроз више године испробао и излечио с њим на хиљаде метиљава марве.

Пошто је тај лек једно просто народни лек, тиме је исти приступачан и прихватљив за наш народ и вероватно је, да ће га наш народ у велико употребити.

Да би се код употребе тог домаћег лека добар успех постигнуо држим као моју дужност, да предам размер смесе јавности с настојањем, да обележим што боље припрему и употребу тог лека.

1) *Размер и припрема смесе*. На два дигра (кг.) петролеума (гаса) одмери се пола килограма огуленог белог лука. Огулени бели лук се у посуду добро на ситно истуче,

наспе се у лонац са одређеним гасом, у којем се та сме- са три дана кисели и меша дневно више пута.

2) Употреба лека.

Након три дана киселења, дакле четврти дан ујутру даје се наше срце (на празан стомак) овдје једна обична кашика (жлица), јунади двије до пет кашика, крави или волу од пет до десет кашика. У свакој кашики нека буде једна трећина лука и остатак петролеума. Ја множинка лека довољна је, да се може излечити петнаест до осамнаест оваца или два до три комада рогате марве.

3) Начин давања лека.

Да неби текућина дошла марви у душник, потребно је да први момак постави метиљава овцу стражњим делом до зида или у ћошак у тору, да уј онкорачи, код плевака кољенима притисне, левом руком са стране отвори губицу и палцем исте руке притисне са стране њезин језик, доким други момак стојећи са друге стране улије из кашике лек у грло нашто први момак пусти језик, држећи главу губицом на горе подигнуту, да неби овца лек испљувала.

Код рогате марве, да се не би бадава пролевао лек и да се може марва агодно залити, добро је свих 10 кашика насути у један агодан суд из којег се, кад се марви глава подигне, језик извади на страну, с друге стране улије наједном лек. Исти дан залевања несме марва до пити. Да се не би марва дочекала воде и да не би из пролећа младе водене траве пасла, потребито је, да се марва тај дан у штали држи, где се два сата након залевања може сена положити. **Залевање се онегује (понавља)** сваки трећи дан на исти начин како је горе речено и то по потреби до седам пута. Код мање оболеле марве може се залевати марва и сваки други дан (преко дана). На супрот томе, код сувише ослабљене марве нека се лек даде тек сваки четврти дан и по увиђавности и само половину прописаног лека. Осим тога припомињем кад би марва након трећег давања лека још даље слабила, треба са даљиним лечењем на једну *хефту* (седмичу) или на четрнаест дана прекинути да марва не би угинула и тек након тог времена, кад се марва окрепи наново са лијечењем залочети.

На сваки начин је корисно, да се метиљавој марви за време лечења даде осим обичне хране и снажне хране као мекна или брашна, али ипак, а особито код пролећа, не давати житног напоја.

Иа мого искуства сам сигуран, да је марва након оваког тачног седам пута проведеног залевања већ оздрвила. Излечењем марве биће наш тежак несумљиво задовољан из разлога, јер му је марва остала жива и јер није употребљивао до сада лекова с којим би успеха постигао.

Пошто наш тежак почиње са лечењем марве у онеће тек онда, кад је иста очигвидно већ сасвим ослабила, то се са лечењем овакове марве не може постићи такм успех, којим би се прваци сточар-рачуница — могоа сасвим задовољити а то из разлога, што метиљава марва да се је и добро хранила, ипак мршави и ослаби и она тако ослабљена, макар се је и на горе наведени начин потпуно излечила, остати ће још за дуго слаба, чиме наш тежак велику штету трпи. Овака овда или крава нема на време довољно млека, услед чега не може довољно хранити јањета односно телета, која због тога обично

закрљају ако не угину, иста овца или крава даје и касније слабо или никакво млека, а овца осим тога нема доволно вуне код шишања.

Исто тако тежак трпи штету и с воловима, јер он из пролећа кад их највише треба, да за угодан времена проведе чим пре пролећну сетву, не може се да макне, не може праводобно посети, шта прозвучује касније код жетве штету, која се ни издалека не да прорачунати. Да се томе на пут стане треба знати следеће.

Марва се ометања у влажним низинама као и у пештадилама брдских предела први пут највише из пролећа пре забране испаше у тим пределима, други пут ометања се она на истима након косидбе у лето и особито под јесен. Кад се за ово ана овца је потреба да се лечење проведе два пута у години било медицинским лековима или тим домаћим леком и то први пут крајем октобра, да се извечи пролетња метљавост и други пут у месецу фебруару, да се убије метљ што је у марву под јесен ушао.

Осим дражаке онаких мокрих предела може се метљавост само на горе наведени начин излечити без губитка марвинске снаге и без штетних последица.

На тај начин не само да се метљ убије и да се не губи вредност марве него оваким два пута годишње проведеним лечењем запречи се, да не дозре метљ те да он не може носити јајашца и тиме не може заразити наново живаде. Кад би се два пута годишње провађало овако тачно, опћенито, обавиљено лечење, излечила би се не само марва на време, него излечила би се и живаде а постепено и пашињаци. Наш народ би био у стању, да сме држати њему облудбљену овцу не само у сухим крашевитим крајевима, него да он њу сме и пасти без страха и опасности у свима пределима и крајевима особито у пештадинским пределима, на пример у Мајевци планини, где је овца услед метљавости већ из темеља уништена. За оваке пределе се код набаве оваца препоручује овца са крајом доњом вилицом са тако званом свињском њушком.

На свршетку да је проведене код опћенитог лечења за садашњих прилика особито услед неуког једног дела тежачког сталежа скопчано са великим потешкоћама, препоручујем, да проведе то лечење два пута у годину барем онај напреднији део сточара и да се особито у влажним годинама са лечењем на сваки начин одмах започне, чим се први знакови те болести појаве.

Знакови болести јесу следећи.

Први знакови се обично не спава, а састоје се у томе: да је марва особито овца у размеру прамма свом добро утојеном стању очевидно слаба. Ако је много метља у цигери, онда показује марва болест на леђима, ако се на том месту руком притисне. Службача очигу као и кожа испод вуне добива прљаво жуто боју, језик је нечист, у унутрашњем куту очигу појави се слаз, која се напукот стврдје у мрку крмељ. У даљњем току болести је слабост марвинчета већа и већа, марва заостава на испашама од слабости далеко позади за стадом, код хране са сеном она се никада не тиска међу другима, него тек пристуна да једе, кад је остала марва од хране одступила. У овом развиту болести почиње марва да мршава, њој

пукне длака и овци се вуна расковрца у бичеве, који се дају лако извући и напукот однада вуна сама с тела, те тако тело местичаво остане сасвим голо.

У том степену болести излучује метљ овећу множини отровне текућине, која уништује крвна црвена телешца; услед тога добива марва више мање водену крв, која се касније као жутокаста текућина цеди у трбушну и прсну шупљину, па се најпосле појави као водени подизалк. Појава подизалка је знак, да су шупљине трбуха и прсију пуне текућине и да се је осим тога иста поделила и у станичке испод коже и да је болест ушла у највиши степен у којем је марва већ близу угнула, особито ако се као обично придружи жестоки смрдљиви пролев.

Ови знаци су слични знаковима водене болести тако зване „зајужење“, које се код оваца појављува кад наступе јужне мокре и топле године. Разлика тих знакова је у томе, да су кожа и слизњаче као и беле јабучице очигу код „зајужења“ плавастока бледе, дочим су исте код „метљавости“ прљаво жутокасте.

Надодајем да тај домаћи лек употребљен на време то јест употребљен још у лето делује и против зајужења.

Да не би се ипак крај свега наведеног са лечењем закаснило, препоручујем још, да сваки тежак, који коље марву у лето приликом које свечаности и сваки сточар, који коље под јесен сваке године по који комад јаловине за своју кућну употребу, претражи тачно цигеру заклане марве и види има ли у њој метља.

У случају ако би се овећа количина метља пронашла је знак, да је обично и остала марва метљава и да је потребно да се смећа са лечењем започне, да би се на тај начин раширење те болести са свима штетним последицама спречило.

Тузла, дне 30. јануара 1922.

Ладислав Кашпарек,
пољопривредни саветник.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Пољопривредна Изложба у Штипу

Вештај г. Мил. Ђ. Ђурића, пољопривр. инспектора у Скопљу Српског Пољопривредног Друштва.

(Свршетак).

Од справа на име награда дато је:

5 сеццалица за сено у вредности	2.625 дина.
5 " " " "	2.375 "
1 " " репу " "	500 "

Свега 11 справа у вредности 5.500 дина.

Награда Срп. пчеларског Друштва у Београду.

1 истресалка за мед у вредности	625 дина.
3 кошнице	385 "
3 ситне пчел. справе	45 "
5 књига „Пчелар“	15 "
2 комплета листа „Пчелар“	40 "

14 предмета у вредности 1.110 дина.

Од воћа и воћних прерађевина било је изложено:

Јобука (151), крушака (50), сириох шљива (72), дуња (16), грожда (21), ораха (52), бадема (14), оресака (4), лешника (1), кестена (6), оскоруша (3), мушмула (3), смокава (2), калинки — нарева (2), сувих шљива (45),

пекмеца (4), мармелада (2), слатка (14), уља од бадема (2), сирупа (3), воћних сокова (2), ликера(2), вина (18), ракије (20) и сирћета (3).

Награђено је:

5 излагача прскалицама	у вредности 1875 дин.
75 „ воћ. тестер. и кал. ножем „	2900 „
75 „ воћ. маказама „	1500 „
55 „ берилом за воће „	900 „

210 излагача укупна вредност 7.175 дин.

Сем овога награђено је још 20 излагача похвалницом.

У одељењу за кућевну радност било је свега 121 излагач са 202 предмета, међу којима је био највећи број ћилимова. Од овога броја награђено је 5 излагача са по 50 динара и 32 излагача похвалницом.

Према овом, справама и машинама награђено је свега 264 излагача са укупном вредношћу справа и машина у 29.945 динара. Кад се овој суми дода награда у готовом новцу од 250 дин. онда укупна вредност награда износи 30.195 динара.

Првог дана изложбе, приликом њеног отварања, директор изложбе, г. Мил. Ђурић, читао је своје предавање о садашњем стању полске привреде у брегалиничком округу. Другог дана, по подне, г. Мита Димитријевић, саветник посланства, читао је своје предавање о економском стању, трговини и потреби подизања железница у брегалиничком округу. Оба су предавања саслушана са највећом пажњом.

За све време трајања изложба је, против сваког очекивања, била врло добро посећена нарочито од стране сељака из округа, што ваља сматрати као знак већ пробуђеног интересовања и убожљеног неповерења, с којим је овдашњи сељак, нешто из неразумевања нешто рђавим утицајем са стране, нерадо предустрајао прве изложбе у овим крајевима. Чешћим приређивањем овакових изложба развиће се потпуно и оно мало неповерења, па ће оне у остале мере корисно послужити као одлично средство за унапређење целокупне полске привреде у овим крајевима где постоје сви услови за њено цветање.

Трећег дана (11. окт.), у 4 часа по подне, изложба је затворена и том приликом прочитана су имена награђених излагача, којима су оцењивачки судови досудили награде за најбоље изложбене производе и стоку.

На крају овде треба још ово напоменути. Области Ј. Србије, у којима је напредна полска привреда још у повољу, и у којима треба радити све из почетка, захтевају код организације њиховог привредног подизања не само нарочиту пажњу и нарочити план рада. И код приређивања пољопр. изложба, на пример, треба имати нарочити план организације. Поред тога што изложбе треба да имају циљ утакмице, оне овде морају да буду везане још и за *пропаганду* напредне полске привреде, јер код садашњег стања њеног сама утакмица је безциљна. Код утакмица треба да има и један посебан број напредних елемената на које се лоши могу да угледају.

Та пропаганда, дакле, може да се изведе на два начина: прво, живом речју — практичним и поучним предавањима, друго, демонстрацијама помоћу савремених справа и машина. Оба су начина, ако лепо организују, лако изводљива и овде би врло брзо донели видне користи.

Исто важи и за сточне изложбе драгоцено средство за унапређење сточарства, ако се оне стручно и са пуне абиле изводе. Иначе, ако се оне без плана изводе, врло брзо губе циљ и у место да послуже као средство за такмичење и угледање, оне постају једва врста спорта за разоноћење и забаву нешто слично коњским тркама.

Унапређење сточарства у овим областима захтева нарочити план и код приређивања сточних изложба. Зна се, да је Ј. Србија готова сва једноличног карактера, а погледу сточних топова домаће стоке, и услед тога на свим њеним сточним изложбама јавља се један те исти тип без бољег материјала, који би послужо за углед. У таквим приликама изложба губи свој првобитни циљ — узајамну утакмицу, те награде повчане не дају подршку, већ код сељака развијају осећај праведне накнаде трошкова, учињених за долазак на изложбу. То је оно што се намаме жели од оваких изложба у овим крајевима.

Зато би за сточне изложбе овде требало увек узети једно *угледно одељење* оне расе поправљачице коју држава има у плану за поправку овдашње стоке. Кад сељак види да има боље стоке но што је његова и да му држава излази у сусрет под најповољнијим условима да своју стоку поправи, онда је самим тим циљ изложбе већ постигнут.

ИЗ ПОЉОПРИВ. ЗАКОНОДАВСТВА.

ПРАВНИ САВЕТИ.

26. Општинска мерина.

Јесам ли дужан платити мерино општини у којој продају нисам извршио?

Пре свега, мерино је једна врста дажбине везана за *трг* у мишлном феудалном добу. *Трг* је био феудално право; а на тргу је изношена и вршена *кућна* (старосрпски термин за робу и за продају и куповину). За учешће на тргу и за купњу су плаћане извесне дажбине; међу овима и *мерина* (*квистарија*, *важдорина*), јер је трг једини имао контролисане и за свакога обавезне мере. После су, иза ликвидације феудализма, трговци (пијаци) прешли на општине, па с њима и приходи, у првом реду приход од мерине, с обзиром да општине имају потребне и исправне мере.

Тако је држање мерила и, по томе, плаћање везано за *трг*, за пијаци. Ту везу показује и члан 5. *Правила о прешњу закона о општинској мерини*; он изриком прописује: „Мерила морају постојати... на *тржиштима*...“

По *закону о општинској мерини* „мерина се наплаћује у корист *касе* оне општине, у којој се роба *прода*“ (чл. 2) а „*провозна* роба, као и роба која се *извози* на страну, не подлежи мерењу општинским мерилима, па ни плаћању мерине. Исто тако, не подлежи плаћању мерине ни она роба, која се *предаје* железници на *воздубу* и ту мери ради одређивања тежине“ (чл. 7).

Према томе, кад тежак *прода* свој производ у *своје* селу, па само *предају* врши на железничкој станици утоваром у вагон, *не подлежи* плаћању мерине у *тој* *другој* *општини*.

У том погледу је закон толико јасан, да речи не може бити о наплати мерине у општини у којој *продаја* није извршена.

Сем тога, сеоска општина, која нема тржиште, за које су мерила, па, по томе, и наплата мерине везани, у опште не може мерину наплаћивати. Постојање тржишта је услов за наплату мерине. Може сеоска општина и мерила имати, па ипак на наплату мерине нема права, ако није и право на тржиште добила.

У осталом, сеоске општине треба да имају мерила, не зато да би од премеравања правиле приход општинског, већ да би услужиле своје становнике поузданим мерењем како за њихове пољопривредне радње, тако и за поуздану контролу да се њезани становници не би на тржиштима плаћали кривим мерењем. То треба да буде један од задатака, *дужности* сеоске општине; једна од дужности које се не наплаћују.

КЊИЖЕВНОСТ

Свицарство у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца
од А. Г. Јовановића, одштампано из „Тежака“, Београд 1922

Говори о садашњем стању свицарства у нашој Краљевини, по покрајинама и у опште о условима за његов развјатак и о мерама, које су предузете или их ваља предузети за унапређење свицарства код нас.

Може се добити код Српског пољопривредног Друштва по цени од 2 дина.

БЕЛЕШКЕ

Три услова за гајење оваца. — У нашем народу је било развијено гајење ситне стоке, нарочито оваца данас се у неким крајевима знатно одржало. Па и онамо, како су промене привредне прилике ономогулиле гајење оваца у већем сталу, тежаци се паште да запале и држе ма и неколико оваца, не само млека ради, већ и ради вуне, која је на великој цени и која игра врло важну улогу у одевању народном.

И, зато, што се наш народ отпочиње онци враћати и онако где је била готово затрвена, нужно је онс, који се прихватају гајења оваца, предочити три услова, *немањом важном за држање и гајење оваца.*

1. За ову је потребна паша. И док зими претури на сухој рани (па и тада ће она тражити траве испод снега), лети јој је безусловно потребна паша: по рудинама, планинским пропацима и т. д.

2. Овцу је потребно појити или на текућима или на појилима сграђеним уз чесме.

3. Овци је потребно да има лада у близини пасишта: кад настане жарки део дана да у ладу пландује и да се са пландавања на пашу дигне тек кад предани и жега попусти.

Та су три услова била позната и нашим старим овчарима, па је о њима и трага остало у народним умотворинама (Вук С. Врчевић: *Памћење српске народне свечаности*, стр. 92 и 93):

Иште ће тебе стадо с премногим овцама

Кад ти *траве* немаш стадо да напасеш,

А ни *воду* не знаш, ће се стадо поји

Нити *лада* имаш, стадо да пландује.

Нека би наши тежаци ова три услова имали пред очима при запату и гајењу оваца.

ГЛАСНИК

Нови Чланови Српског Пољопривредног Друштва. — *На овогодишњем збору Српског Пољопривредног Друштва изабрани су:* 1) **За почасне чланове** Франсоа Ламбер, директор свицарске ога. станице у Монтеалу. 2) О. Фријан, директор млекарске школе у Подлињу. 3) **За редовне чланове:** 3) Рада Ђирић, учитељ у Причонићима, среза подгорског, ок. ваљевског; 4) Јован Николић, економ државне ергеле у Љубичеву; 5) Милан Стојиновић, председник окружног одбора у Пожаревцу; 6) Живко Милићевић, економ из Четрежа, среза моравског; 7) Милутин Владисављевић, економ из Кленовника, председник Пољопривредне Подружнице у Пожаревцу; 8) Сана Јеремић, економ из Голубца; 9) Чедомир Матејић, помоћник среског економа у Голубцу; 10) Душан Тодоровић-Павловић, економ свог добра на Клинаца, среза ваљевског; 11) Милан Матић, економ свог добра из Глојана, среза ресавског; 12) Рајко С. Поповић, срески економ у Куршумлици; 13) Владимир Симић, свештеник у Стојинку, среза Касмајског; 14) Милан Бозољак, срески економ у Јагодина; 15) Милекко Малешевић, срески економ у Подујеву; 16) Стеван Ђирић, економ свог добра из Медвеђе, среза Трстеничког; 17) Живојин Тијанић, срески економ у Каменици; 18) Богољуб Ђиречки, срески економ у Струги; 19) Јаша Јањић, секретар Министарства Пољопривреде и Воде; 20) Благоје Стојковић, управник лозног расадника у Нишу; 21) Радомир С. Дајић, срески економ у Урошевцу; 22) Мита Димитријевић, саветник посланства у пензији; 23) Михаило Рајковић, секретар Министарства Пољопривреде и Воде; 24) Рајко Борисављевић, секретар Министарства Пољопривреде и Воде; 25) Илија Јанковић, економ фабрике шећера у Лапову; 26) Обрен Дамњановић, економ свог добра у Лапову; 27) Милован Прстић, свештеник у Субјелу, среза Црногорског; 28) Раства Тановић, надзорник свицарства у Ђефтелији; 29) Стојадин Стаменковић, суплент у Душанову; 30) Драгомир Ђосић, суплент у Краљеву; 31) Александар Илић, суплент у Битолу; 32) Драгомир Грујић, суплент у Краљеву; 33) Петар Михаиловић, суплент у Букову; 34) Јано Вучићевић, професор у Ади; 35) Божидар Раиковић, управитељ вил. воћ. школе у Букову; 36) Иван Кудевац, повереник Покрајинске Владе у Сплиту; 37) Коста Јанчић, срески економ у Ђефтелији; 38) Г-ђа Зорка Николићева, агрикултурни инжињер и економ свог добра на Умци; 39) Драгомир Поповић, срески економ на Умци; 40) Александар Иванковић, срески економ у Лазаревцу; 41) Станко Ожанић, инспектор у Сплиту; 42) Павле Гајић, учитељ у Рајани, среза Црногорског; 43) Јосим Драгићевић, настојник Државног Добра у Топчидеру; 44) Михаило Парезановић, настојник Државног Добра у Топчидеру; 45) Богдан Фердинанд, економ Пољопривредне огледне станице у Топчидеру; 46) Драгомир Ђурђевић, рачуновођа Државног Добра у Топчидеру; 47) Владимир Хаџи Илић, инспектор за Пољопривредне Подружнице; 48) Др. Пера Ђорђевић, професор Пољопривредног факултета на Унивезитету; 49) Лазар Мар-

ковић, агрокултур. инжењер из Пријавора у Босни; 50) Др. Никола Ђорђевић, инспектор Пољопривреде и Воде; 51) Љубивоје Малетић, инспектор дирекције вода у Београду; 52) Ђорђе Муачевић, директор семенарске задруге у Осеку; 53) Лазар Триковић, директор гимназије у Штиту; 54) Марко Маричић, шеф пољопривредног одељења у Сплиту; 55) Др. Емило Поповић, Пешица, уредник пољопривредног гласника у Новом Саду; 56) Мехмед Мехмедбашић, пољоприв. инспектор у Сарајеву; 57) Коста Ђорђевић, кафеџија у Скопљу; 58) Петар Балабановић, економ свог добра у Штиту; 59) Влајко Божиновић, српски економ у Струмици; 60) Милосав Арсовић, учитељ, председ. Пољоприв. Подружјине у Ивањици; 61) Миљко Такасијевић, учитељ, председ. Пољоприв. Подружјине у Гучи.

Нови чланови утемаљачи. — Г. Г. Ђока Р. Наумовић, економ свог добра из Крагујевца, и *Жика Милић*, књиговођа правне банке у Вољевцу, положили су по 100 динара и уписали се за чланове утемаљаче овог Друштва.

Г. Анш. С. Недељковић, пешад. пуковник у пензији, из Београда положио је 100 динара на име уписа своје жене Јулке за члана утемаљача свог Друштва.

Српско Пољопривредно Друштво и овом приликом благодари именованим на пажњу.

ЗАПИСНИК.

3. извршене седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва, одржане 30. јануара 1922. године у Друштвеном дому у Београду

Били су присутни: председник г. Љуба Новковић, и председници г. Наја Т. Тодоровић, чланови: г. г. Милан Триковић Вића Т. Радоловић, Александар Г. Јовановић, Благоје Д. Тодоровић, др. Веда Н. Стојковић, и Бошко Ж. Бошковић.

Као гост био је г. Драгутин Сперић, редовни члан.

Председлао председник г. Љуба Новковић.

Бележио секретар г. Александар П. Ракиновић.

I

Прочитан је записник прошле III. редовне седнице. Одбор исти усвоји са малим допунама.

II

Председник саопштава о својем одласку код господина Министра Пољопривреде и Воде и најављеном саопштењу одлуке Управног Одбора од 26. о. м. против његовог поступка према Друштву — упућивањем својих чиновника за прелаз рачуна.

Саопштава добијени одговор од Г. Министра: да је све ово учињено по поднејтој интерпелацији од стране народног посланика г. Владимира Пушњакца. У исто време саопштава, да је извршен лични одласак од стране Друштва и писмо по овоме дубино и да је добијено од Господина Министра писмо по овоме у истом смислу како је и лично саопштено председнику, али да је ово дошло у међувремену упућеном друштвеном писма и под истим датумом.

Управни Одбор после саслушања прелазе и добијеног писма одлучи: да није могао наћи довољно разлога за преузеће рад који се по наређењу Господина Министра врши сада у Друштву и с тога очекује решење, односно одговор по акту Вр. 1071, од 29. о. м. после чега ће се Управни Одбор определити шта и како треба да ради, у коме смислу упућити друго писмо.

III

По молби Пољопривредне Подружјине у Шампу, за срез поцерски и варош Шабад, која је своја правна саобраћајна новина, правилника, и новоосноване Пољопривредне Подружјине у Струмици, за срез струмички. Одбор одлучи: да се прима у састав Друштва, пошто су испуњене прописане услове.

IV

По предлогу о ликвидацији рачуна код Југословенске и Прашке Банке, — Одбор одлучи: да се упути г. Њиња Радоловић, члан и г. Весислав Валенти, београдски, да огу код поменутих Банки и изведе само друштвених рачуна, па да о томе поднесе извештај.

V

По молби Милана Ђурића, пољопривредног инспектора из Скопља, да Друштву о својим годишњем Збору прима његово предавање које ће одржати „Привредне зоне и сточарски живот у областима Јужне Србије“, — Одбор одлучи: да се прима с тим, да му се на име путних трошкова не може учинити никаква накнада.

VI

По чл. 43. Друштвених Правила, Управни Одбор утврди овог дневни ред за Главни Годишњи Збор:

1) Председник или његов заменик отвара Збор;

2) Подноси се извештај о раду Друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању лекарујине друштвене змоваде;

3) Председник подноси на решење писмене предлоге друштвене Управе, Подружјина и појединих чланова који су познати Управни најмање 15 дана пре Збора.

4) Подноси се на одобрење прерачуни прихода и расхода за 1922. г.

5) Бирају се чланови Друштвене Управе;

6) Бирају се редовни и почасти чланови;

7) После савршеног предлога дневног реда одржаће предавање г. Милан Ђурић, пољопривредни инспектор у Скопљу: „Привредне зоне и сточарски живот у областима Јужне Србије“.

Уколико се од овог дневног реда не буде могло савршити првог дана предузетне се исти редом изврше дана.

VII

По извештају секретара о нађеном износу у старој архиви у б. франка и 15 пара — Одбор одлучи, да се исти прелаз београдском да их размени по курсу и увела у дневник наше, примала тог дана редни приход.

VIII

По питању економија среза космјакског о награди отађинам живине женског дејчег пољопривредног клуба у селу Стојичку, који ису учествовали на изложби, — Одбор одлучи, да се умоли г. Александар Г. Јовановић, члан Управе, да оде у Стојичку, да и испри прелаз отађине живине и да у име Друштва има четири награди у стварима заштајму се ставља на располажење 200 динара, те да купи подесне ствари за награду женске деце.

На име путних трошкова признаје се г. Јовановићу утрошак по рачуњу.

IX

По молби Удружења државних економија, пољопривредних чиновника и службеника, — одбор одлучи, да им се одбори сази с екедницију њиховог листа „Економија“ с тим, да заустрошена дрва има да наведе Друштву издата.

X

По молби г. Владимира Хаџи-Наића, инспектора за пољопривредне Подружјине Одбор одлучи, да му се уважи оставка коју је поднео на службу у Друштву, Плату му издати до 15. фебруара, т. г. до кога ће дана бити на дужности.

Са овим је закључена данашња седница.

ОГЛАСИ

Имам на продају 300 кгр. семена детелине луцерне I класе цена 25 динара франко Јагодина.

Сретен Милосављевић,
из Милошева Ср. Велика

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца :

Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

На годину 20 дина, или 80 кр

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На основу најбољег решења од
априла 1899. г. пренаписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

На годину дана 30 дина.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједнању
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

С. П. Друштво власник, председник, **Пуб. Монаковић**

Одговорни уредник, **Д-р В. Н. Стојковић**

Број 9.

БЕОГРАД, 5. МАРТА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

ЗА ОЛAKШАЊЕ ПРОМЕТА И ИЗВОЗА ВИНА.

У промету и извозу вина уједињењем нашег народа за највећи део виноградског света створена је нова, а и тежа ситуација. Ово нарочито важи за Далмацију, која је пре уједињења, своја лева и јака вина под доста повољним условима извозила у Аустрију, где су се много трошила; њена су вина имала своју лепу проhodну и у оближњим крајевима Италије, а трошила су се такође и код нас. Сада се та вина у Аустрију слабо, а у Италију никакo не извозе. Извозне и увозне тарифе су велике, транспорти отежани а и доста скупи, трговински односи са иностранством још недовољно сређени, трошарине и посредне порезе такође нису мале, а царинске процедуре компликоване и дуго трају. Вино је артикал, који је, нарочито лети, подложен брзом квару, те је потребно да се у саобраћају као такав и сматра. Трговина с вином на страни рђаво је организована, јер наши консуларни органи и органи наших трговинских агенција на страни не дају винарима обавештења о иностраним врло важним винарским пијацама и ценама. Винарском трговинском баве се и лица, чији то није посао и која тиме само наносе штете угледу наших вина.

Међутим, код нас се производи годишње више од три милиона хектолитара вина, од које се количине половине може извозити; јер, потрошња вина на једног становника раније је била годишње око 12 литара, а сада је око 23 литара, што значи да је вишак од 12 литара лукеуз у потрошњи, који треба извозити. Иначе само Словеначка може извозити око 600 хиљада хектолитара а Далмација око 400 хиљада хектолитара вина годишње. Када се пак велики део далматинских, словеначких и од филоскере пропахлих винограда у јужним областима наше земље, буде подигао и обновно на америчкој подлози — а на томе се живо ради — извоз вина може бити dupло и трипло већи.

Да би се, у интересу велике масе виноградарског света и огромном интересу државе и

државног благостања, нашли начини и средстава, која се могу и морају предузети, те да се производи винове лозе што лакше извозе и што боље увовчавају, — одржана је једна конференција, на којој су били заступљени: делегати Министарства Пољопривреде и Вода и делегати Министарства Саобраћаја, Спољних Послова, Трговине и Индустије и Начелник Дирекције Посредних Пореза. На тој конференцији цело ово питање свестрано је расправљано и са задовољством могло се констатовати, да су сви делегати били сложни у томе: да се учини све што је могућно, те да се извоз вина олакша. У томе погледу дошло се до закључка, да је потребно:

1. Тражити од Министарства Саобраћаја да се вино огласи као другокласна лако кварна роба, како би се брзо транспортовало и не би у вагонима дуго стајало; да се винарским извозницима брзо стављају вагони на расположење ради утовара и извоза вина; и да се даде винама извесна рефакција у погледу подвозне тарифе, што треба поткрепити јаким разлозима и што би могло важити само за државне железнице.

2. Тражити од Царинске Дирекције да се процедуре око царинења брзо свршавају и да се празни судови, у којима је вино извезено при повратку не задржавају дуго на царинарницама.

3. Од Генералне Дирекције Посредних Пореза захтевати, да се одлуке по тражењима повраћаја трошарине за вина, која се извозе, хитно свршавају.

4. Настати, да наши Генерални Консулати, који постоје у важнијим иностраним извозним центрима, дају редовно обавештења о тамошњим приликама и ценама. Са наших трговинским агенцијама на страни, којих сада има у Прагу, Бечу, Братислави, Рајхенбергу, итд., треба винарски извозници да ступе у директивну везу и да добијају податке, јер наше агенције нису субвенционирани од државе, те су само полувластичне установе.

5. Да се се при склапању трговинских уговора што је могуће више заштите наша вина.

На овој конференцији се констатовало пак, да су погледу транспорта вина и плаћања возарине за иста, учињене извесне олакшање винарима из Хрватске и Далмације, који су том мером задовољни.

Подвозне тарифе за Далмацију и Хрватску, без државне таксе, ове су: за 100 кграма тежине: 100 километара даљине 6.90 динара, 200 км. 12.10 д., 300 км. 16.70 д., 400 км. 21.50 д., 500 км. 25.50 д., 600 км. 28.60 д., 700 км. 32.10 д., 800 км. 35.10 динара. А подвозне тарифе са државном таксом ове су: за 100 кграма тежине: 100 км. даљине 7.60 д., 200 км. 13.40 д., 300 км. 18.40 д., 400 км. 23.80 д., 500 км. 27.60 д., 600 км. 31.30 д., 700 км. 35.40 д., 800 км. 39.10 дин.

Пореза на производњу вина постојала је само у Хрватској. Она је и тамо укинута и сада постоји свуда сем Србије само трошарина на вино. Трошарина се наплаћује по 35 динара на хектолитар вина, а по 25 динара на хектолитар кљука или шире. *Али на вино које се извози не плаћа се никаква трошарина.* Кад се деси случај да је трошарина плаћена, а вино буде извезено у иностранство, онда се она враћа.

Трошарина се наплаћује на ова четири начина:

- а) Трошарина се издаје под закуп (у Хрватској, Славонији и Војводини)
- б) откуп трошарине које врше општине (у Хрватској, Славонији и Војводини)
- в) наметање наплате трошарине, коју општине морају вршити (у Хрватској, Славонији и Војводини)
- г) државна наплата трошарине (у свима областима сем Србије)

Прва три начина, као неподесна, биће укинута и државна трошарина завешће се свуда.

У Далмацији врши се наплата трошарине само по градовима (у неких 70 градова) који се сматрају као затворени градови, а у осталим местима се не плаћа трошарина.

По статистичким податцима извоз наших вина поглавито је кренуо у Аустрију и Чехословачку. Године 1920 извезено је у Аустрију 1.461.898 кгр., а у Чехо-Словачку 464.240 кгр. За 1921 год. још нису публиковани подаци.

Још од месеца августа 1920. године вино је ослобођено свих извозних дажбина. Исто начело усвојено је и важећи извозни закон.

На конференцији о којој је овде реч, потписати је био секретар, па како сматра да је ово питање веома важно и од особитог интереса за ширу публику, он је срећан што изложена обавештења може саопштити читаоцима „Тежака“.

Ник. Ж. Петровић.

ИЗ РАТАРСТВА

Недовољно ђубрење наших њива.

Позната је истина, да успех у жетви усева зависи од валјаног и целосногног храњења биљака. Али у колико су жетвени приноси већи, у толико се и више црпе храњивих материја из земље. Према томе да бисмо одржали плодност земља или је и повећали, ми морамо аземљи враћати те храњиве материје или их и додати. Ово враћање или додавање бива у облику ђубрења. Ако се велики део жетвених приноса извози ван газдинства или изван државе, онда се то наклањавање мора другим путевима постизати, као бољом интензивнијом обрадом земље, интензивнијом негом усева и т. д. Али оним се мерама може то постићи само до неке. У суштини је дефицит увек ту. И што то није тако уочљиво, те се брзо и не запажа узрок је неисцрпност готово земље у неким храњивим материјама. Управо у толикој количини их је, да нема по њих неке нарочите бојазни да буду исцрпљене. Тешке земље су неисцрпне у калијуму, лапорничаче и кречуше у иречу и т. д. Али тим опет није речено да додавање храњивих материја није без корисног дејства. На против оно је у већини случајева позитивног дејства. Земље опет могу у по неким храњивим материјама бити и jako исцрпљене или их по свом саставу имати мало или врло мало или нimalo. Према тим храњивим материјама, којих има мало у земљи, бильке су врло осетљиве, подразумевајући ту азот, фосфор и калијум. Уз оно још долазе и специјални прохтеви појединих биљака. Азота нема никада сувшино у земљи, али исто тако и много пута и фосфора и калијума. Како која аземља. Стајско је ђубре универзално ђубре, како у погледу храњивих материја, тако и у погледу механичког дејства. Оно је за све усеве добро. Вештачка га ђубрета само попуњују односно помажу и имају своје специјалне циљеве, како где и како кад. Ивесна количина хумуса је увек потребна у земљи па и када би се завела и употреба самих вештачких ђубрета, ако би то само рентабилност дозволила. Дакле, ако тога хумуса нема или земља оскудева у храњивим материјама, онда се имају аземљи дати те храњиве материје и најотребнији хумус. Има да се ђубри. Зато су најбоља органска ђубрета, а међу њима на првом месту стајско ђубре као што је већ речено. Поред тога оно је и највештачкije, јер је споредни производ газдинства. Сваки пољопривредник треба да га има бар приближно за своја поља или да га попуњава најподеснијим и најјефтинијим начином, избегавајући свако особито велико издавање новца. Нарочито ово има значаја за укупни државни биланс. Све мере које би биле у том погледу упућене на повисавање приноса су добре изумијајући куповање ђубрета са стране. Овде може бити речи о вештачким ђубретима само код максималних приноса. Једна пољопривредна земља треба да произведе толико стајског ђубрета, колико јој је приближно најужијине потребно. Дакле, она треба да има и одговарајући број стоке. Али са многих околности и поред довољног броја стоке често пута ово је далеко од тога, да буде тако.

У нашој Краљевини има под културом разних усева око 5.000.000 хект. а под виноградима и ливадама око

1.000.000; дакле укупно око 6.000.000 хект. Ако би се по правили ђубрило сваке четврте године и ако бисмо узели најмање количине по хектару 100 твара, онда би за то после слабо ђубрење оних површина било потребно укупно годишње 150.000.000 твара стајског ђубрета.

Према садањем бројном стању сточарства у Краљевини узимајући најмању просечну тежину говечета и бивола 250 кг. коња, магле, муле, магараца 250 кг. свињета 20—50 кг. овце и козе 25 кг. и коју живине просечну годишњу продукцију ђубрета 6 кг. појединачно и најмању могућу просечну годишњу продукцију ђубрета, а према наведеном тежинама, код говечета и бивола 200 коња магле, магараца и муле 60, свиња 15, коза и оваца 15 твара, онда можемо очекивати укупну продукцију ђубрета око 300.000.000 твара.

Ако бисмо занемарили ђубрење ливада, винограда и воћњака остало би за ђубрење 5.000.000 културне површине. Како је под легуминозама (махунастима биљака) као и пшћним биљкама мало површине око 139.839 хектара, а које су већином баштенског карактера, те немају особити значај за ђубрење, онда можемо остати без велике грешке при цифри од 5.000.000 хектара.

Према овом прорачуну изнете културне површине имале би да очекују тек нешто преко половине пројектоване цифре, на име 60 твара сваке године или 240 твара сваке четврте године. Оволика количина је бар задовољавајућа. Али целокупан овај прорачун је заснован на животној тежини, без обзира где је стока у моменту изабацивања измета и какав је у опште начин држања стоке. Дакле, овде се разуме стока, која је стајно у стаји. Највећи део наше стоке јесте радна стока, прво то, а друго и иначе наша стока највећи број дана проведе у слободи, ван стаје по сасвим начину исхране и неге; нарочито ово вреди за наше овчарство и козарство. Она је у стаји само по нужди за неколико зимских месеца. Код нас је, даље, тек у развоју подизање ђубришта прикупљање ђубрета и његова мало интензивнија примена. Према томе, по нашем мишљењу, тек ако једва бар десети део прорачунате количине ђубрета сваке четврте године стоји једном хектару на располагање т. ј. 25. твара. То је управо толико да се може једва ђубрењем назвати. Стављајући и ову малу цифру ми смо уверени да је и она велика.

Целокупни овај прорачун треба схватити као општу слику. Природно је, да има много газдинства, у којима је све у реду и где се о ђубрети и ђубрењу води строга рачуна и такла су газдинства напредна; ту све цвета. Али велики део површина културних у Краљевини и не види никак ђубрета или у десетак година тек по која кола. Истина је, да ни стока бројно није подељеном распоређена по областима. Неке су овом врло богате, друге опет сиротије или и врло сироте.

О каквој већој употреби фекалија (људских измета) код нас не може бити речи услед немогућности прибављања оних. Ове су немогућности и техничке а леже и у природи самог тог ђубрета. Тако је у народу. Мале количине, које би се овде и могле употребити од врло неважних су утицаја на укупност површине.

Ми смо земља чисто пољопривредних продуката. Наш

је изазов чисто пољопривредног карактера. Изазов се производи нашег поља и сточарства и донекле само њихове прерађевине. Наша пљска привреда је према томе чисто плачкашког пољопривредног карактера бар до сада.

Ако ми смо се одлучили позастајем оваквих околности на употребу вештачких ђубрета, која бисмо увели са стране огрејали бисмо се о свој сопствени интерес и радни би и експлоатисали још више земљу за ту рачуно за свој сопствени, претпостављајући, да би се чак то вештачко ђубре донекле и рентирано.

Из сваке излази да наше културне земље јако оскудевају у ђубрети. Један добар пут да се тој оскудици доскочи јесте зелено ђубре. Употреба му је проста и не тражи неких великих знања. И сваки пољопривредник на сву зна, да му сваки усељ после детелине, лущерке, граорнице и т. д. одлично успева, а колико је тек то дејство уочљиво после потпуног зеленог ђубрета. На тај начин нема моћи овај велики дефицит у стајском ђубрети донекле попуњити.

Ми не мишљамо да је то тако лако спроводљиво, посматрајући културне новозане у укупности. Његовом спровођењу се одувиру уобичајени поредак код пољопривредника, који он ретко мења, — какав или никакав плодород и т. д. Али где је цео утар, на свом је месту зелено ђубре место њега, или с њим у вези, даље што више увлачење у културу црвене детелине, грахорнице, лущерке, боја, пасуља, грашка и т. д. и т. д. Само чисто зелено ђубре исплаћује се многоструко. У толико време код нас, јер ђубрета за ђубрење у опште, можемо рећи, немамо, те зелено ђубре у толико више можемо најтоплије препоручити. О употреби зеленог ђубрета проговоримо неколико речи у идућим броју овога листа.

М. Ђ. Николић.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Сточарство у брегалиничком округу.

Реферат г. М. Ђ. Бурића, пољопривр. инспектора у Скопљу, Срп. Пољопр. Друштву, после одржане пољопривр. изложбе у Шашву.

После земљорада, друга грана по важности народног занимања у брегалиничком округу јесте сточарство. Оно има добрих природних услова да буде врло напредно. Суната, којих има много на теменима и пањинама планина, представљају врло добре и простане планинске испаше. На пример, на висоравни око Цумакојине и Мапутлије, на којој се већ осећају утицаји топлије, јужније климе, снег ређе пада и врло кратко време се одржи. На ту топлу висораван Малешевци истерују и преко зиме своју стоку да је папасају.

И поред тако добрих природних услова, сточарство се негује на најпримитивнији начин. Његово је тежиште од најкада било и остало искључиво у исхрани стоке на паши. Исхрана је уобичајена у једној тако првобитној форми да се овде за стајску исхрану и негу преко зиме по готову и не зна. Правилно састављени и добро уређени стаји стаје тешко је игде у округу наћи и замењене у једном врстом кошара најпримитивнијег склопа без икаквог уређења. Често ни њих нема и стока проведе зиму на снегу и чисти, тражећи храну испод снега, онако про-

мрзнута и ишибана ветром. Тек у најгорој зими сељак је прима под свој сиромашни кров, са кога јој често зими кад су оскудне године, слому скида да је прехрана. Од давнине је она привикнута на овај живот, који се не разликује много од живота дивљих животиња, па јој је зато здравље изврсно. Тако очврснута против свих непогода стока добро подноси и дугу, оштру зиму и летњу велику жегу, и овај природни живот спасао ју је од многих болести. Остављајући је природним приликама, овадњашњи сељак није од не направно културну пасмину, већ је она у свему задржала свој првобитни облик.

По попису од 1920 било је у округу укупно 315640 грла крудне и ситне стоке.

Сразмерно површини и броју становништва било је 1920.

	На 1000 ha	на 1000 становника
Коња	17	80
Говеди	82	371
Бивола	4	19
Магараци и маази	21	96
Оваца	437	1959
Кова	100	451
Свиња	29	129
Живине	194	850

Немамо тачних података са којима је процената сточарство бројно опало у току последних ратова. Предња размера јасно говори да је округ најјачи у овчарству, а најслабији у свињарству, што је сличан случај и у осталим окупацима Ј. Србије. Из којих је узрока овакво стање код ових двеју група сточарства, то ћемо доцније видети кад буде више говора о њима.

1. *Говедарство* и овде, као и у осталим областима Ј. Србије, представља сасвим једнолики карактер. По свом оналовском склопу говече припада оној истој групи краткорогих говеда, којој и остала домаћа говеда на Балкану, као „иларско“ говече¹⁾ у Босни, Херцеговини и Црној Гори и „буша“ у Хрватској.²⁾

У кратко, оно се карактерише малим, крушељастим обликом тела, лепом, често дивљом грађом, малом тежином, разноликом бојом длаке и малим привредним подобностима.

Карактеристично је код овадњашњег говечета то што оно и при потпуној сличности облика и при, такође, истим животним условима има равнотину боју длаке. Ну и поред свега тога шаренила, три боје срећу се као најчешће и то су *мрка, плава и црна боја*.

Најобичнија је *плава боја* која се најчешће среће. Она је више мање бледо рујана, јасне пшеничне боје, и чини све могуће прелазе од прљаве беле до јасно мркожуће боје (летња боја срије).

Код говечета са отворенијом бојом „*летња ируга*“ је једва приметна, или је у опште и нема, док се пак „*српска губица*“ наводи без мако код свих плавих грла. Код топло рујаних грла на ђердану, горњем делу врата и дуж леђа налазе се између кратких основних длака дуже, мрке,

често и потпуно црне ославе длаке, те су услед тога ове партије тела увек нешто затвореније боје.

Што се привредних подобности тиче, вала истаћи, да је плаво говече („плавке“, „сриде“ краве), као и говече осталих боја, позно зрело и мало млечно. Има примерака који при доброј исхрани (нарочито код варошских краве) дају 1000—1200 литара масног млека годишње, што се с обзиром на малу живу меру грла од 200—250 кг. може узети за приличну млечност. Просечна висина грла износи 997 см.

У ову групу могло би се убројити и *сиво* (зекасто) говече, које се овде такође чешће среће.

И код овог говечета налазе се црне ославе длаке на горњем делу врата, на ђердану и дуж леђа. Услед тога су партије око плешака и грбена црно обојене, а око очију и губице имају чисто црне прстенове.

(Наставиће се)

ИЗ ЗАДУГАРСТВА.

Прерада шљива у шљиварској задрузи у Качулицама.

Према правилима, која су за воћарске задруге усвојена у Савезу као модел и која се шалу у онима, који желе оснивати такве задруге, задатак је воћарских задруга у главном трострук: да подижу и негују воћњаке, да врше разне прераде воћа и најзад да продају свеже или прерађено воће. И ако су то три потпуно разноврсна посла, тако да би ради већег успеха свака воћарска задруга требала један од тих трију задатака да присвоји и да само на њему ради, ипак, у малим локалним воћарским задругама, где није уписан велики број воћака, и где је количина воћа за прераду или продају релативно мала, могу се допустити истовремено сва та три задатка, у толико пре што она сва три стоје у тесној међусобној вези.

Међутим, ради јаче специјализације у послу најправилније би било да свака воћарска задруга има један одређен задатак и један посао. У том погледу могли би се врло разнолики облици воћарских задруга стварати, као: воћарске задруге за подизање и негу воћњака, за заједничку употребу воћарских справа и машина, за чување свежег воћа, за једну, две или више врсти прерада воћа, за продају воћа у сировом стању, за продају воћа у прерађеном стању итд. Те тако специјализоване воћарске задруге, ради лакшег, брже и сигурнијег постизавања својих циљева имале би се груписати у мање савезе, а ови опет у веће итд. Можда ћемо у скорој будућности и имати овакав склоп воћарских задруга, с обзиром на то што смо ми јака воћарска земља в што има врло повољног земљишта за развиће воћарских задруга у нас. Али, ми смо, као што напред поменусмо, тек на самом почетку оснивања воћарских задруга, па се на ту велику специјализацију и поделу рада у њима још за дуго не може ни мислити.

¹⁾ Dr. L. Admetz: „Studien zur Monographie des illyrischen Rindes“.

²⁾ Dr. O. François: „Die Buša“.

Чланови воћарске задруге у Качулици имали су своје воћњаке, али су своје сирове шљиве у бесцење продавали; њих је сама потреба нагнала да потраже пута и начина како да своје производе боље уновче. И сувише далеко од главне жељезничке пруге, они нису ни могли помишљати, — а нарочито са стањем нашег данашњег саобраћаја — да сирове шљиве извозе у свјетом стању за јело, те да на тај начин повећају продајну цену. Остало је једино прерада, а њоме се у забаченим крајевима, који су далеко од нормалне жељезничке пруге најбоље може повећати продајна цена сировим шљивама.

Главни задатак, који је шљиварска задруга у Качулици себи поставила био је прерада воћа и то специјално сушење шљива. Како опет не постоји при Савезу Главна Производња Задруга, чији би задатак био да задружне производе продаје било у земљи било на страни, задруга је морала припити и тај други задатак: продају прерађеног производа.

Задружним правилима предвиђа се да се задругарима даје — по могућству предујам највише до три четвртине процене вредности на унето воће. Да би испунила ту обавезу према својим задругарима, задруга у Качулици је најпре имала да утврди цену сировим шљивама. Сирове шљиве у то време куповали су трговци у Качулици по 30 дин. 100 кг. Задруга је одмах утврдила цену сировим шљивама, не према тој цени него према оној, по којој су се сирове шљиве продавале у већим варошима, то јест на 50 дин. од 100 кг. Ово је била једна и сувише смела одлука, која је могла имати и рђавих последица, те би због тога препоручили задрузи у Качулици да цене сировим шљивама одређује онако, какве су оне у ствари у месту, где задруга постоји. Висока цена коју је задруга утврдила, веома је корисно утицала на опоравку цена сировим шљивама у селу, јер су трговци, видећи да задруга плаћа сирове шљиве 50 дин. и сами попели цену од 30 на 50 дин. Тиме је задруга учинила велику услугу земљорадницима, који нису били њени чланови, па и целом селу, али је могла себи самој нашкодити.

С друге опет стране да би ипак јаче окуражила своје задругаре, задруга им је исплаћивала сирове шљиве не три четвртине процене пажичне вредности већ целу утврђену цену. И тај се поступак не може одобрити ни код јачих задруга, а камо ли код једне мале задруге, која тек почиње свој рад. И то, у будуће, не треба радити, већ се строго држати прописаних правила.

Вредност унетих сирових шљива задруга је исплаћивала задругарима из суме од 27.000 дин. коју је узела на позајмицу из Савеза Земљорадничких Задруга из Београда.

Шљиварска задруга у Качулицима почела је рад на сушењу шљива око 15. септембра, онда кад су шљиве у маси почеле да зру. Учињен је

споразум међу задругарима да се шљиве беру редом и то најпре они шљиваци, који су боље изложени сунцу и раније сазревају, па потом они, који дошије сазревају. Поједини задругари доносили су своје сирове шљиве на једно место где су оне биле мерене. У књигу је записивано поред имена сваког задругара и количина шљива, коју је он унео у задругу. Тако се на крају бербе која је трајала скоро месец дана могло знати колико је сваки задругар унео сирових шљива у задругу. Укупна количина сирових шљива, унети у задругу била је 42.729 кг.

Задруга је тежила за тим да се од тих шљива употребе за сушење само крупније шљиве, јер се суве шљиве не само продају по броју комада у пола килограма, него су и цене крупнијих сувих шљива неспоразмерно веће према ценама ситијих шљива. Немајући решета за подвајање крупнијих сирових шљива од ситијих, задругари су решили да се у првој години свога рада помогну како могу и то су одабирање од ока вршили. Тај начин ни из далека није савршен, јер се шљиве тако не могу појединачно сортирати; оне су се само подвајале на две класе: на шљиве, које су довољно крупне за сушење и шљиве које су сувише ситне, а међутим обично се сирове шљиве за сушење деле бар у две категорије.

Од укупне количине унетих шљива у задругу издвојено је 10.444 кг. као сувише ситне и те су шљиве бачене у каду — јер их задруга није могла претворити у пекmez, пошто није имала казане нити у опште инсталације за кување пекmezа. Тако је остало за сушење свега 32.283 кг. сирових шљива.

За сушење шљива, као што смо напред поменили задруга је подигла две троделе сушнице система потписаног, које су имале 52 леса и најмалу једну Главнићеву сушницу, која је имала 24 леса. Те две сушнице нису биле довољне да осуше шљиве свих задругара. Па ипак већи део је био осушен, јер су прошле године и шљивова дрвета тек осредње родила, а и шљива због дуге суше није била толико крупна, као у нормалним годинама.

Задруга је набила из својих средстава потребну количину дрва за загревање свих трију сушница. Кад је све било спремно, измерене и проbrane шљиве задругара, измешане, поређане су биле на лесема и сушење је отпочело. Сушење шљива на тим задружним сушницама вршили су сами задругари, држећи се упутстава, који су сами конструктори сушница прописали; сушење је контролисао оцењивачки одбор. Пазило се нарочито да се спречи цурење шљива како би на тај начин и суве шљиве биле слађе и крупније. Осушене шљиве су при вађењу биле подвргаване пребиру да не би било пареница, које, ако у маси шљива има у већем броју, могу и друге здраве шљиве да покваре.

Од 38.283 кграма сирових шљива добијено је 8.784 кгр. сувих шљива. Дакле од 100 кгр. сирових шљива добијено је 27,5 кгр. сувих шљива или 27,5%. Тај је проценат могао бити и нешто већи, а он се може свагда повећати, кад се што зрелија шљива употреби за сушење и кад се pazi да никаквог пурења не буде у сушници за време сушења.

Нарочито утиче на принос у сувим шљивама степен зрелости сирових шљива, које се подвргавају сушењу. У колико се зрелија шљива суши у толико се и већи принос у сувим шљивама добија. У овом погледу нарочито би препоручили задруги да у будуће уреди брање шљива не по шљивама него по дрветима и да задругари беру шљиве не *млакењем* него *поцрпсањем* дрвета. Онда ће се не само добити најзрелији род за сушење, а према томе и већи проценат осушених шљива, него ће се, што је још најважније, сачувати на дрвету и многе родне границе, које имају да донесу род у наредној години.

Све осушене шљиве остављене су биле на гомилу тако да се као и при распоређивању сувих шљива на лесема није знало које су чије. Једанпут унете шљиве у задругу постале су задружне шљиве, а тако исто и једанпут осушене, опет су постале задружне, то јест заједничка својина свих задругара.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

О кишељуу зелене пиће.

Г. Милија Јачковић, економ из Дољанице (В. Градиште) пита: *како се зелена пића може укиселити, па да као кишеља храна послужи стоци за исхрану.*

Колико нам је познато кишељење зелене пиће у нас је досада било у врло слабој употреби, изузимајући наше северне крајеве у којима се оно већ одавно врши.

Треба одмах рећи да овај начин спремања хране има колико својих добрих страна, толико и рђавих. Добра је страна овог начина та, што се многа храна, нарочито влажних година, може да спасе за пролеће, кад обично нестаје храна за стоку, а рђава пак што се у кишељну храну губи 25—50%, хранљивих материја.

Од зелене хране која се може киселити ваља поминути на прво место *зелен кукуруз* (сачма), затим: *вучак*, *детелину*, *лишће од репе* (шећерне и сточне) *одсечене колице од репе шећерне и сточне* и др. Вучак, детелина и друга зелена пића киселе се нарочито влажних година, када се од њих не може направити добро сено.

Нема сумње, највећу количину зелене хране даје *зелен кукуруз*. Кукуруз за зелену храну може се сејати у размакима времена свазих 14 дана или сваке треће недеље — сејалицом у врсте или омашке — руком. Код сејања сејалицом на 20—25 см, размака врста од врсте иде највише 80—120 кгр., код сејања руком — омашке 100—150 кгр. на један хектар. Гушћи усеви даје тању стабљанку, услед чега је кукуруз укисујаи и стока га радије једе.

Кукуруз зв. „*ковски зуб*“ даје до душе, изванредну

велику количину — до 800 твара од 1 хектара — али стабљике су му дрвасте и морају се врло кратко сецкати пре по што се стоци положи. Стога је домаћи кукуруз бољи за производњу сачме.

Чашке, врәне и сираке чине велику штету усевима *зеленог кукуруза*, нарочито кад почне клијати, и ако се још рано ујутру не запласе пуцањом или пушке или лупњањом у какав метални предмет могу сав кукуруз поцупати. Најбоље је средство против ових штеточина по-тапање семена кукуруза у оловни цицнобер (менинг, оксид олова), или држање семена 12 часова у 2% раствору изр-бола, у петролеуму, у шире или у каквом јако смрдљавом животињском уљу. Пошто и најмања количина фосфора убија чавку и врану, то је практично по сејању растурути по њени површе зрна кукуруза, напољених у фосфору, само при том pazити да на њиву не наиђе домаћа живина.

У веле кукуруз, који иначе није јако хранљив, треба давати стоци детелину, луцерку или какву снажну (зрнасту) храну.

На хладноћу је зелен кукуруз врло осетљив, и стога га ваља бер мразева или слане пољети, повезати у снопове и склонити у какво суво место или укиселити.

Кисељења зеленог кукуруза бива на овај начин.

Ако смо се већ решили, да сваке године киселимо зелен кукуруз или другу коју зелену храну, нарочито кад је производимо у већим количинама, онда је ваља сложити у *округу*, по могућству озидану и бетонирану *рупу* која по запремини одговара количини зелене хране (обично 15—25 м. пречника и 15—18 м дубине). Може се и више таквих рупа направити, што зависи од хране која нам стоји на располагању. Ако се земља састоји из чврсте изоваче, онда рупу не треба издати ни бетонирати, већ једноставно изнутра обложити даскама да се земља неби обрњавала.

У септембру или октобру месецу двоје ваља поставити једним слојем ражане плевне у дебелини 15—20 см., да би плева исцеђен сок унила, а поврх тога слоја плевне сложити за један метар висине исцедан зелен кукуруз на 4—6 см. дужине и по могућству добро пабити. На овај слој исцеданог *зеленог кукуруза* ставити опет један слој плевне (15—20 см. дебелине) и поврх ње још један слој исцеданог кукуруза. Све то покрити даскама, а поврх дасака ставити камење или цигле да на један метар површине дође тежина од 400—500 кгр. Ако је рупа широка, онда не стављати даске и камење, већ натерати стоку да она гађањем својом по сечни истера ваадух из ње. Ако нећемо да сок од сечке остане у рупи, онда не треба стављати плевну по дну рупе и између слојева сечке. Сок из рупе можемо напући шмиром и како у њему има доста шећера добро је да се меша са сечком и стоци полагае.

Цео посаод око кисељења хране треба завршити за 4—5 дана најдале, јер иначе, нарочито ако је топло време, може наступити *врење горњег слоја сечке*. Када су се доњи слојеви добро слегли, онда изнад горње ивице рупе ваља сложити још један 40—56 см. дебео слој сечке са исправним вницама, над овим ставити један слој сламе у дебелини 10 см. а поврх њега слој земље од 1 м. висине;

све тако сложити да се свака веза сече са спољним ваздухом прекине. Услед притиска земље у маси сече развије се топлота која шећер у кукурузним стабљикама претвори у млечну киселину, те на тај начин храна постане кисела и у таквом стању може се одржати све до пролећа, ако је кисељење правилно извршено. Иначе, ако се не обрати довољно пажња и пукотине, које се временом јаве у горњем слоју земље, не затворе благовремено, може се на месту млечне киселине да јаве сасвим друге, врло шкољиве киселине, које сву храну упропасте.

После 6—8 недеља сва је храна кисела и може се употрибити за исхрану стоке. Оно место где се храна вади треба увек покрити сламом и чувати да вода не улази и храну квару.

Младим говњем грамама испод године дана старости не треба давати киселу храну, стевним кравима давати у мањим количинама. На 100 кгт жере мере рачунају 4—6 кгт киселе хране дневно. Овцама давати на 100 кгт живе мере 2—3 кгт, дневно. Коњима киселу храну не једу.

У Војводини се практикује један простији начин, тако да надземно кисељење зеленог кукуруза. Зелен кукуруз се просто слаже на земљу и добро набије и кад слој дође у висину 90 см покрије се овог слојем земље са око 80 см дебљине. Гомила се са стране не покрива земљом, по се стабљике пуне да стрче и оне се након извесног времена сасуше. Не бисмо рекли да је овај начин добар, нарочито због тога што овде мора да је губитак хранљивих материја знатно већи, свакако и преко 50%.

Испитивањем се доказало да је губитак и код првог описаног начина, где се све брижљиво ради, знатно велики (25—50%); овда се може замислити колики је тек губитак код овог надземног начина. Мил. Ђ. Бурић.

КЊИЖЕВНОСТ

Пољопривредно газдовање у околини градова од Драгиче Данчевића. У издању Делегације произвођача чилске шалитре за Југославију изашла је по реду 12. књижица под горњим именом.

Писац књижице *Пољопривредног газдовања* у околини градова без вишег и вишег школског пољопривредног знања, које проистиче из искуства, учитеља своју учитеља пружио је једну корисну поуку сваком тежачу да своје газдинство у којој је нарочита пажња обрађена на ситне пољопривредне гране, а која највише доноси приход у околини градова.

Књижица је интересантна и треба сваки да је прочита, у толико прег што је може *бесалашно* добити, ако се обрати Делегацији произвођача чилске шалитре у Београду (44 улица Кнез Милоша). М. Т.

Б Е Л Е Ш К Е

Два пролетња празника. — Не само виногради, већ и остали пољопривредници се радују Трипундану (1 фебруар по старом); виноградари га свечано прослављају а други га пољопривредници сматрају као веснија пролећа. Већ од Трипун дана се отпочињу чинити

привреме за пољске радове; спреме и алати се чисте и оправљају, јарци се копају, одводи се вода са мочарних места, претреса се ограда, засејава жива ограда, орас се сеје и каљеме трешње.

Други не само весник пролећа, већ и пролетњи дан су Младенци (9 март по старом), јер се тада живо ради, у поврталку: саде се лукови, сади се крошњив, па се нагорев земља за кукусни расадник и сеје кукуз за расаду.

Имеђу Трипундана и Младенца се посвргавају сви *предходни* послови и заврше све *привреме*, да се пољопривредник може после несметано посетити и предати главним пољопривредним пословима: оризби, сетви и тд.

Јер, око Младенца до Благовести треба засејати јаро жито; ако снег и вода пре нису доустали, свршити све претходне послове око винограда, каљемити вољке, т. д. Јер, од Благовести се већ, на одјединим локалитетима ижушцима крајинама, може орати за кукуруз. А са првом кукурузном браздом настаје период напорнога и главнога рада: пре ње треба посвршати све друге *предходне* и *привремене* радове. Зато и јесу Трипундан и Младенци важни и радосни дани наших пољопривредника, јер су баш за време између тих дана везани многи и многи од тих претходних и привремених послова, које ниједан наметан пољопривредник не одлаже.

Г Л А С Н И К

Пољопривредним подружницама на знање. — *Распис бр. 3.* Известан број Пољопривредних Подружница није нам ни до данас послао спискове чланова и 2/3 чланског улога (чл. 6. правила за подружнице), те на тај начин Друштво не може да изврши тачан број штампања *Тежача* за ову годину. Услед тога могуће је да ће код доцније пријемљених спискова и чланског улога, многи остати без прихв. бројева, нашта се овим скреће пажња, као и то, што нам се већи број чланова обраћа писмом и тражи *Тежач*, за који наводи да је дао улог код Подружница а још га не примио, код Друштво није примио улог и лист не шаље ником, докле се исти не добије.

Позивају се Подружнице, као и сви остали, који желе лист да примају да претплату и улог у напред пошљау, пошто се према решењу Управног Одбора лист никоме не шаље, докле се претплата не добије.

Распис бр. 4. Моле се све Пољопривредне Подружнице и државни економци, којима су послати пољопривредни календари на распродају да изvole послати Друштву обрачун и *што пре негодине календаре да врате*.

Распис бр. 5. Моле се све Подружнице, које су наузале спреме и остало на кредит, да изvole одмах послати новац, иако, би Друштво имало могућности да за пролетне потребе изврши благовремено набавке и ове да нареду; у противном ставља се на знање да ће Друштво такве Подружнице сматрати као немарљиве у обавезама.

Распис бр. 6. Српско Пољопривредно Друштво има спремлених Дневника касе, магацинске књиге, признаичке књиге и чланске карте за Подружнице и препоручује Подружницама које од ових нису набавиле, да се благовремено снабду.

Распис бр. 7. Нарочито одређена комисија Српског Пољопривредног Друштва извршила је испитивање сенатора систем „Перес“, који има на продају Београдско-Трговачко-Транспортно Друштво и нашло да су исти за препоруку, те се овим препоручује да се они којима су потребна обратe непосредно напред именованом друштву.

Нове Пољопривредне Подружине. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва у својим седницама од 17. и 22. фебруара ов. год. примио је у састав Друштва, пошто су испуниле потребне услове, четири Пољопривредне Подружине:

1. *Батушк* у селу Батуши среза и округа поморавачког, 2. *Крушевско* за среза рањевски, 3. *Кулску* у селу Кули среза и округа поморавачког и 4. *Доњо-Конуличку* у селу Доње Коњувце среза јабланичког.

Честитамо почетак рада овим Подружинама и желимо им најлепшег успеха.

Нови чланови утамељачи Српског Пољопривредног Друштва. — г. г. *Алекса Петровић*, магистар Српског Пољопривредног Друштва, *Ђока Марковић*, пуковник у пензији, *Сима Јовановић*, индустријалац из Бора, *Мијалко Мирасовић*, председник општине долинске, среза космајског, *Савоје Петровић*, помоћник магистара Српског Пољопривредног Друштва и *Иса Сивач* председник из Митровице (Сремске) положили су по 100 динара и уписали се за чланове утамељаче овог Друштва, на чему им Друштво и овим путем изјављује благодарност.

Закон о специјалним пољопривредним школама. — У службеним новинама бр. 35. од 16. фебруара т. г. обнародован је закон о специјалним пољопривредним школама, који тиме ступа на снагу. Исти важи за целу Краљевину.

IV Међународни сајам мустара у Прагу. — Од 12. до 19. марта ов. год. одржаће се у Прагу IV. Међународни сајам мустара. Велики успех, који су досадашњи сајмови имали у готово целој земљи, даје оправдану наду, да ће и овај идући сајам имати исто таквог ако не и већег успеха.

Нашим трговцима, индустријалцима и земљопоседницима пружа се ванредна прилика, да уз најмањи трошак посете Чехословачку Републику, те да у најкраћем року прегледају све артикле, које јакно развијена чехословачка индустрија производи. Исто тако даје овај сајам најбољу прилику за посету Прага, једног од најлепших европских градова по својме природном положају и историјским успоменама и уједно један од најважнијих трговачких центара средње Европе.

Приликом овог идућег сајма Управа истог органа, уз суделовање надлежних власти и институција, једну југословенско-чехословачку анкету, која има за циљ, да испита и назначи путеве, којима би требало да се крећу у будуће економски односи између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Чехословачке Републике. Анкета се налази под протекторатом посланика Краљевине СХС у Прагу, г. д-ра Б. Вошњака, и на њој ће узети учешће најпопуларнији економисти и стручњаци обеју држава. Поред тога за сваког посетиоца сајма задржано ће бити право, да на овој анкети слободно образложи своје мишљење по горњем предмету.

Сви посетиоци овог сајма користеће се као и раније свима могућим олакшањима и попустима (на чехосл. државним железницама, пригодног вазрања пасоша, експедиције робе итд.)

Сва обавештења, легитимације и упутства могу се добити код свију заступничких уреда. (Конзулата) Чехословачке Републике или код заступника Прашких Међународних сајмова у појединим варијетама Краљевине СХС.

ЗАПИСНИК.

6. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 1. фебруара 1922. године у друштвеном domu у Београду.

Били су присутни: председник г. Љуба Новаковић, председник г. Паја Т. Тодоровић, чланови г. г. Благоје Д. Тодоровић, др. Веља

Н. Стојковић, Александар Г. Јовановић, Вања Т. Радовић, и Бошко Ж. Вошњаковић.

Као гости били су г. г. Драгива Ларицевић, Никола Петровић и Драгутин Саревић, редовни чланови

Председлаво председник г. Љуба Новаковић.
Вележко секретар г. Александар П. Раковић.

I

Прочитан је записник 4. изредне седнице. — Одбор исти усвоји.

II

Прочитан је записник 5. изредне седнице. — Одбор исти усвоји са мањим допунама.

III

По покренутом питању о измени Друштвених Правила, које би требало поднети Главног Годинешег Збора на решење, после саслушања мишљења чланова Управе. — Одбор одлучи да ипак да се не третирају, него да се остави на решење Главног Годинешег Збора, што Друштво намјерава да ступи у везу са својим Друштвеним и осталим члановима наше земље, и због критичког прегледа да се узмишљају предлоге, који би довели до престрети и што би требало довести члановима секција и Пољопривредним Подружинама, да дају своја мишљења, овај предлог одложити и одмах после Главног Годинешег Збора предузети рад за измену правила, тако, да до краја јуна пројект буде готов и достави се члановима секција и Подружинама на мишљење, па да се овај поднесе идућем Збору на решење.

Досада сребрени материјал по овоме да се сачува и предати после Збору одбору за измену правила у рад.

За потребна одобрења, да се може Друштво служити новцем из Фондова и остала овлашћења тражити одлуку од Главног Годинешег Збора уз одобрење буџета.

IV

По молби новооснованих Пољопривредних Подружине у Грестенику и селу Брезовици (среза трстеничког). — Одбор одлучи, да се приме у састав Друштва пошто су испуниле потребне услове.

V

По мишљењу набаљачког Одбора о потребним набавкама. — Одбор одлучи, да се по добијеним понудама изврши набавка 200 килограма семена музара, 200 килограма калиј-метабосулфата и семе градинарских усева.

Са овим је закључени данашњи седница.

О Г Л А С И

СТЕЧАЈ ЗА ОСОБЉЕ

Српском Пољопривредном Друштву потребно је особље:

- 1) *Секретар*; плата до 8000 динара годишње и дневница до 35 динара;
- 2) *Инспектор* за Подружине; плата до 6000 динара и дневница до 35 динара.
- 3) *Књиговођа*; плата до 5000 динара и дневница до 30 динара.

Сем овога додатка на чланове у породици по 3 динара дневно.

За секретара и инспектора предност се даје за кандидати са пољопривредном спремом, дугом праксом, радом на пољопривредној литератури и познавању пољопривредних прилика у земљи.

За ујоговођу школска спрема, пракса и добре препоруке.

Пријаве слати до 25 марта т. г.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 25. фебруара, 1922. год. у Београду. Бр. 1941.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1899. г. прешку друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

Њ. В. КРАЈА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

с С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Бр ј 10.

БЕОГРАД, 12 МАРТА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

РЕЗУЛТАТИ РАДА ШЉИВАРСКЕ ЗАДРУГЕ У КАЧУЛИЦАМА.

Шљиварска задруга у Качулицама произвела је, као што смо напред навели, 8784 кгг. сувих шљива, које је требало продати. Цене сувих шљива у току сезоне се непрестано мењају и те разлике по каткад могу бити врло велике, те је отуда и за поменуту шљиварску задругу продаја осушених шљива био читав један проблем. Да постоји Главна Продавачка Задруга у Београду која би имала као специјални задатак продају задружних производа и која би располагала и стручним особљем и познавала цене производа и у земљи и на страни, продаја сувих шљива као и других земљорадничких производа ишла би много лакше него у једној малој шљиварској задрузи, чији би задатак требало да буде поглавито производња прерађеног воћа. Или пак да постоји већи број воћарских задруга, које би биле повезане у Савез, Савез би био тај који би имао да подигне етиважу, да задругарске шљиве упакује у сандучиће и да их етивира, па затим да се побрине за њихову продају.

Качуличка шљиварска задруга остављена је силовом прилика била самој себи, то јест она је имала да пронађе купца и да по најбољу цену прода производ њених задругара. Два су начина продаје била задрузи на избору: или да своје шљиве делимично продаје, а за неколико, 5—6 месеци, колико од прилике траје јача тражња шљива, те да на тај начин избегне велике штете, ако би у неким месецима било јаче падање, а у другим јаче дизање цена, или пак да своје шљиве оједанпут прода.

Задруга није имала свој магацин, где би своје шљиве могла дуже времена чувати, па чак и да га је имала не би их могла дуго чувати јер нису биле упаковане у сандучиће. Једно због тога, а друго и због мале количине сувих шљива, које је имала за продају, задруга је решила да сву количину својих шљива прода оједанпут. Она није хтела продати своје шљиве одмах у почетку сезоне, док је још довоз на тржиште био јак и док су цене биле променљиве и недовољне утврђене, већ је сачекала

до друге половине месеца децембра, па их је онда све оједанпут продала. Продала их је једном трговцу у Чачку по цени од 570 дина, од 100 кграма и добила за продате шљиве 50.078'80 динара.

Задруга је од пребраних сирових шљива, које нису биле добре за сушење, а које је као што смо напред навели бацила у кацу имала око 10.444 кгг. џибре. Од те џибре она није хтела лећи ракију једно што није имала задружног казана, а друго што намерава нарочито да развије индустрију сушења шљива и прављења пекмеза. Задруга је решила да прода џибру једном од својих задругара а по цени од 70 дина од 100 кило. И ту је задруга по извршеној продаји џибре остварила без велике муке један леп приход јер је сирове шљиве које је бацала у кацу продала по 20 дина. скупле него што их је куповала.

Тако је шљиварска задруга имала прихода:
За суве шљиве 50.068'80 дина.
За џибру од шљива 7.310'80 "
Свега 57.379'60 дина.

Расходи су пак били:
За исплату сувих шљива 21.417'50 дина.
На трошкове око сушења шљива и др. (за дрва, кирију, раднике, награде магационеру и благајнику, превоз шљива кантарина и т. д.) 10.459'90 "

Свега 31.877'40 дина.

Кад се од прихода одузме расход остаје као бруто приход сума од 25.502'20 дина. Ако се од те суме још одузме интерес, који је задруга имала да врати Савезу Земљорадничких Задруга у Београду (а дуг од 27.00 дина. такође је одмах био враћен) и који је износио 530'25 дина., онда преостала сума, дакле 24.971'95 дина. представља је неисплаћену вредност воћа.

Та сума се по правилима воћарских задруга има овако да распореди

20% резервном фонду управног одбора
5% члановима управног одбора

3% члановима надзорног одбора.
20% оцењивачком одбору.
20% интерес на уплате задругарских удела.
50% задругарима сразмерно вредности воћа, које је сваки од њих предао задрузи.

Задруга је саобразно правилника одвојила и унела у свој резервни фонд 20% или суму од 499439 дина.

Процент, који је имао бити дат управном, надзорном и оцењивачком одбору унет је у суму за поделу на унето воће.

Интерес на уплате задругарске није плаћан сигурно због тога што је представљао релативно малу суму и што новац задругара није дуго лежао у задрузи.

Остатак пак суме по исплати резервном фонду, дакле 80% од суме, која је представљала неисплаћену вредност воћа, или 19.977.56 дина, задруга је разделила међу задругаре.

Тако је сваки задругар поред оних 50 динара, које је примио за сваки товар сирих шљива унетих у задругу, примио по извршеном сушењу и продаји сувих шљива још по 52.50 дина. На тај начин задругари су за сваки товар својих сирих шљива добили 102.50 дина.

Добит, који је задруга остварила својим радом у прошлој години доста је значајна. Али не треба се обмањивати и мислити да је свеколика та велика добит дело саме задруге. У прошлој као и у почетку ове године услед пада вредности нашег динара цене сувим шљивама су необично скочиле тако да су се у току продајне сезоне скоро утростручиле. Курс нашег динара био је, па и сада је у непрестаној промени, те се и цена робе непрестано мењала. Услед слабог курса нашег динара ми смо могли са нашим и ако релативно високим ценама у нашем новцу, а ниским у страном новцу успешно да конкуришемо француској и калифорниској шљиви, па је и тражња наше суве шљиве била врло велика.

Отуда је, услед јаче тражње наших сувих шљива и њихових високих цена у нашем новцу, које су биле последице пада нашег динара и дошла необична добит, коју је остварила шљиварска задруга у Качулицама. Да је задруга доцније своје шљиве продала, она би још већу добит остварила.

Да ли ће пак таква иста ситуација са нашим динаром, па према томе и тако високе цене нашим сувим шљивама бити и у идућој години, то за сада не можемо знати. Али разлика у продајној цени сирих шљива пре прераде и после прераде никад не може бити онлика као што је то био случај код задруге у Качулици, осим при ненормалним валутним приликама, у којима и сада живимо.

Морамо овде у најбољој намери да учинимо задрузи неке замерке, које ће јој, надамо се, корисно послужити за њен будући рад.

Навели смо да задруга није исплатила интерес својим задругарима на уделе, који је према правилнику требала да исплати. И ако је та сума релативно мала, ипак, кад се њој дода и интерес у овој години, она ће бити велика и ако послови у задрузи не буду били овако успешни као у овој години, представљаће и већи терет за задругу. Тај терет требало је олакшати у прошлој години у толико пре што је задруга имала за то могућност.

С друге опет стране правилника је предвиђено да се од оних 50% који се деле задругарима на унето воће по свршеној преради и продаји 10% има одвојити у нарочити фонд за давања предујама. Ова је одредба у правилнику врло важна и ну до словца треба испуњавати. Кад задругари унесу сирове шљиве у задругу, њима задруга по правилнику има да исплати три четвртине лијачне вредности. У идућој години, кад задруга буде поново отпочела свој рад, и ако се још и прошири, требаће јој знатна сума новаца за давања предујама. Она ће се, свакако, као и у овој години обратити Савезу за позајмицу, па ће вероватно и добити тражену суму са уобичајеним интересом. Али може је и не добити, јер Савез и другим задругама треба да чини позајмице. И онда задруга мора тражити новац на другом месту и плаћати врло скуп интерес. Одвајањем оних 10% сваке године задруга може створити сама собом свој обртни капитал и не зависити ни од ког у том погледу, за чим свагда треба тежити. У овој години треба неизоставно учинити ово што је пропуштено да се учини у прошлој години.

Добра је ствар дати задругарима што већи проценат јер то привлачи и нове задругаре, али кад је и иначе тај проценат био велики, требало је поступити по правилнику, *која се морају поштовати*. Ако у идућој години остварена добит буде мања, па и проценат дат задругарима мањи, онда ће свакако бити и теже издвојити 10% на фонд за предујам, а то би изазвало и незадовољство, и оправдану примедбу: да то не треба чинити, пошто се није чинило ни у прошлој години.

ИЗ РАТАРСТВА.

Припремање семена за пролетњу сетву.

Припремање семена за пролетњу сетву је исто толико важан рад, колико и припремање семена за јесењу сетву. Узвешмо у разматрање главне врсте жита.

Припремање семена за сетву обухвата два главна момента, који имају за циљ што већи и бољи привнос. Први је момент одабирање и евентуално чишћење а други је предохрана, заштита противу паразитских гљивица.

Крупна, здрава, правилна зрна са великом сопственом тежином и великом хектолитарском тежином и правилним обликом, а према специјалности сорте, дају и лепо развијене биљке, лепо развијен и крупан клас и зрне

ње доброг квалитета и квантитета. Слабо развијено зрнење, крупно зрнење са малом специфичном тежином, на силу сазрело зрнење, ситно или крупно, не обећава као све особити успех.

И у квалитативном најбољем житу нису сва зрна подједнаке вредности; поред најбољих леже и лоша, а међу најбољима постоје боља и лошија. Све ово лежи у природи ствари. Ни у једном најбољем класу или клипу нису сва зрна подједнако добра. Код неких жита су средња зрна у класу или клипу најбоља или она, која су нешто над средњом или испод оних; код других при врху и т. д. Поред тога класови се при вршици подједнако третирају. Подједнако онај са најбољим особинама у погледу квалитета и квантитета као и онај, који је најгоре. Зрна се дакле измешају и не може се знати, која су из кога класа, јер се много пута по спољашности и не могу разликовати. Ако би били класови при жетви нарочито одабирани или пре ове, онда ту ствар стоји прилично јасно, ма да и ту поред најбољег зрнења стоји и квалитативно лошије. Па чак и ту треба вршити одабирање. Ово се може чинити само онда, ако ово има нарочиту сврху. Количине семена, које се овим путем желе да добију мале су, те је овакав рад могуће провести савесно до ситуација и с обзиром на облик зрна, његову крупноћу, специфичну тежину, хектолитарску тежину семена и т. д. Али ако се ради о семени за засејавање великих површина, које су у опште одређене за производњу жита, онда се мора из једне велике количине удвојити за семе оно, што је могуће најбоље и по облику и специфичној и хектолитарској тежини и што је могуће више типичније.

Речено је већ, да су још при вршају сва зрна свију класова са једног поља измешана. Овај је случај и онда ако је жито и са површине, на којој је искључиво семе гајено за дотично гајинство. Дакле из мноштва тога зрнења имамо да одаберемо најбоља и у потребној количини. Ако би се употребљавала за ово сита са извесним отворима на платну, може се догодити да се просеју баш најбоља и најдужија да нам у сити остану квалитативно најбоља. Сем тога овде игра врло велику улогу облик зрна. Према томе, ако би се употребљавала каква направа која води рачуна и о облику али не дозвољава, да нам одају обог облика или крупноће најбоља зрна али врти да нам задржи крупна али квантитативна лоша онда је у погледу сортирања зрна много учинено. У прилог овога иде и то, што лака зрна наложена ветру (вештачком или природном) буду одбачена, одвејана. Са таквим квалитативно добрим зрнима не може се то догодити.

Обичне ветрењаче јесу поред чишћења и донекле машине за сортирање т. ј. ово сватки као издвајање посве слабог и штурог зрнења и разних других лажних примеса, без обзира на крупноћу, облик, специфичну тежину, хектолитарску тежину и т. д. Стога се оне и не могу назвати машинама за сортирање већ машинама за чишћење. Али ако би се сита и ветрала и ветрењаче згодно применјале у комбинацији са сортирањем и по облику зрна, онда би се имала једна приближно добра машина за сортирање. То је тријер. Али ни он ни близу не може да задовољи све захтеве т. ј. и њиме се не могу издвојити све само и квалитативно најбоља зрна, онака, каква смо горе изнели, већ само делимце, до извесне мере.

Практично посматрано он задовољава потребу у многоме. За сада је он код нас највише у употреби, у колико га има. Једна савршенија справа за сортирање најбољег зрнења је центрифуга. Овде је сортирање по специфичној тежини и крупноћи на првом месту, а по том донекле и по облику а онда следствено и по хектолитарској тежини. Да ли постоји за сада која код нас у старим границама нису овога чланка није познато. Има и других и сличних машина, које су саграђене у циљу што потпунијег и правилнијег издвајања сортирања семена, од којих су неке боље за ову врсту жита, друге за ову.

Стари начин вејања на ветру бацањем жита долатом, јесте код жита и најбољи начин сортирања и по облику зрна и по специфичној и хектолитарској тежини и по облику.

Дужност је сваког пољопривредника да пре сетве очисти и сортира своје семе у интересу приноса и како квалитативно тако и квантитативно, јер најбоља зрна дају по правилу и најбоље биљке са најбољим класовима и најбољим зрнењем. Ради те целих код нас је у употреби тријер, како је то већ наглашено. Сваки ко хоће да засеје које жито треба га у свом сопственом интересу прво претријерисати. Али сваки ко може, боље је, ако га вејањем сортира и ако је посао мале тежи и дуге траје. Нарочито овај метод треба искористити тамо, где се нема тријера. Поред сортирања семена, па било ма којим изнетим начином истовремено се очисти семе и од могућег корова, који у опште врло штетно утиче на принос и квалитет, ако у опште семе већ није чисто. Код таквог нечистог семена много пута и вејањем се не постиже све. Ту тријер има већи значај; или се прво ветрењачом очисти од корова или и тријером, па тек онда даље сортирање вејањем.

Сортирање зрна код кукуруза постиже се одабирањем клипова и уклањањем врхова и доњих делова код изабраних клинова. Дакле, ваља употребљавати зрна, која су за једну четвртину или петину под врхом клипа па наниже до једне четвртине или петине на доњем крају, како кад према клипу. При избору клипова ваља се руководити што већим бројем редова, што збијенијим зрнима, што правилнијим редовима и што већом правилношћу зрна и да је доњи крај клипа као врх што поседујути зрнима, по могућству потпуно. Ово се одабирање чини још приликом бербе или и преко зиме.

Други је момент предохрана од паразитских гљивица је довољно познато сваком пољопривреднику. Нарочито су јара жита изложена њиховом нападу услед нежности листа с пролећа, када се многе и многе гљивице почињу да развијају и баш на овим јарим усевима траже и налазе средину за свој живот, па било да су са семеном донете или да су и са које друге стране дошле. Нас овде интересују гљивице, које се доносе са семеном. Њих имамо укловити. То лежи потпуно у нашој руци. Према свом дејству и нападу на биљке оне су различите. Неке се појављују и нападају лишће и све зелене делове а неке клас и зрно или једно и друго и т. д. Међу најпознатије долазе црна рђа, црвена рђа, жута рђа, плесан, гљивица, гар, и т. д.

Противу готовани, које се налазе на зрну прилепљене или се могу прилепити, треба пре сетве потпуно

семе у раствор плавог камена или формалина. Према мишљењу наше Огледне Станице у Топчидеру треба семе потапати у 1% раствор плавог камена. Ово нарочито важи за глинцицу (гар) и мешавину га задржати у свом раствору 10 минута.

Пшенично семе може остати и дуже од 10 минута без штете по клијавост чак и до 6 часова. Семе се извади или раствор оцеди, просуши довољно и одмах сеје. То је најбоље, јер ако се дуже чува може се понова заразити. За товар пшенице је довољно 20—30 литара раствора. Ако би постојала бојазаан са ма кога разлога, да ће потапањем бити оштећена клијавост или се са ма кога разлога стекло уверење за то, треба извођено семе испрати разблаженим кречним млеком.

Ако би се просушено или и добро осушено семе требало да саспе у цакве и ови морају бити прво потапани у 3% раствор плавог камена. У овоме има да остану до 16 часова. Још боље је ако се убаци у кључалу воду и оставе мало да прокључају потом изваде и осуше.

И сејалице треба избрисати раствором плавог камена као и друго посуђе или алате, који би долазили у додир са потапаним семеном. На тај се начин избегава могућност, да се семе понова зарази.

Место плавог камена може се употребити формалин. Формалин у употреби већ приличан број година. Писац овога чланка је дуже радио њиме и има уверење, да је његова употреба и јевтинија и згоднија и боља како је то и раније од по неких аутора тврђено. На 100 литара воде ваља употребити 1/4 литра формалина (раствор формалехида). Више употребити формалина може шкочити клијавости. Пошто се саспе одређене количина формалина у воду, треба добро мешати мешавину каквима штапом а потом потопити семе и оставити га 15 минута у тој. Дуже од 30 минута нема разлога држати потопљено семе. Тачност се или оцеди у други суд и употреби за ново потапање или се семе извади и друго потопи. Делство формалина ни у којем не слаби, ма колико се пута једно за другим потапале нове партије семена, све дотле док има течности.

Поред ових старих познатих средстава имамо и новијих и како се чини ефикаснијих, на име: сублимоформ пшенични фузарии и успулин. Ми се за сада можемо задовољити у широкој пракси са горњим познатим начинима. Делство и употреба успулина изгледу су у броју 1 *Пољопривредног Гласника* од ове године на страни 13.

М. Ђ. Николић.

ИЗ ВОЂАРСТВА.

Како се могу старије вође прекалемити?

Ако су већ једанпут окалемљене вође постале неплодне, или су слабе родности као и неплодне за климатске прилике појединих места, а међутим су довољно снажне, то се могу и као старије прекалемити са подесним сортама.

Изабране вође за прекалемљивање могу бити ове старости: јабуке 25—30 година, крушке 30—40 година, трешње 15—20 година и шљиве 15 година.

Код коштитавог воћа треба гране да су дебљине до

3. см., код јабука 6. см., код крушака до 15 см. јер су оне мање осетљиве.

У колико су гране млађе и тање, у толико ће бити већег успеха.

Пре калемљивања треба гране на круни равномерно разредити и сасећи за 1/3 целокупне дужине или на половину, што зависи од саме врсте и сорте воћака, пазили притом, да доње и водоравне остану нешто дуже.

Семо је потребно, а према величини вође, оставити на круни једну или више грана неокалемљених ради њене исхране и одржања. Овакве гране треба у току две идуче године сасећи са круне сасећи, како би се дало мази развићу нових калемова.

Као најодеснији начин за прекалемљивање старијих воћака јесу „под кору“ и „на исечака“.

Остали начини јису препоручљиви, јер се са њима чине веће ране и теже срашћује калем.

Прекалемљивање „под кору“ врши се за време кретања сока, у доба, када се кора лако одваја од дрвета и то обично месеца априла или почетком маја.

Гране треба водоравно претестерити и изрављати вођарским ножем. Одређене граничне засеку се испод пупољка по дужини косо за 2 1/2—3. см, па се затим кора на грани у истој дужини помоћу коске на ножи или дрветом одлуби, направни отвор и унутра завуче спремно вијока, на калем увече рафијом и премаже вођарским воском.

Ако је кора доста стара, те се не може лако одлубити већ пупа, онда треба применити овај начин.

Гране се такође водоравно пресеку, па се затим кора уздуж разреже и одвоји се једне и друге стране. Калемгранчица се засече право и близу сржи, после се закљиса у дужини од 2—3. см, и увуче под кору на прикладном засеку, пазили при том да на подлогу-грану добро наседе. Калем треба увезати и одмах воском премазати.

Употребљава се код старијих воћака и то код оних врста, чија је кора јаче дебљине а при том се довољно не одваја, као што су трешње, шљиве, јабуке и др. За дебле подлоге треба уместити 2, 3 па и 4. војке.

При калемљиву „на исечака“ треба гране такође водоравно пресећи, па помоћу ножа за слајање, вођарског ножа или нарочито удешене алатке усечећи парче коре са дрветом у виду троугла, чије се изубљење мора поклапати са већ спремно вијоком, а која се потом споји са подлогом.

Вијока — калемгранчица пресеће се на две равне површине и то у виду троугла, која се мора подударати са кором на учињеном засеку подлоге-гране. Затим се калем веже рафијом — ланком и премаже добро вођарским воском.

Најодесније време за овај начин јесте месец маја и април.

Употребљава се ако је подлога средње дебљине и то са врло добрим успехом. Ако подлога прелази дебљину пречнику 3. см. онда на њу уместамо 2. па и више војка, а ако прелази 6. см. тада се употребе 3, а ако пречник износи 8—10 см. онда 4.

Добра страна овог начина каламљивања јесте, што се

подлога много не исеца, и почињена рана није отворена, — те с тога вода не може продети у дрво и проузроковати трулеж дрвета. Сем тога, на калемгранчици не сасеца се много коре и дрвета.

Калемгранчице треба сасећи с пролећа пре кретања сока и оставити их у какав хладан подрум или утрлати у слободном пољу. Оне морају имати здрава и развијена оца и да су сасечене са добро развијених, здравих и плодних воћака.

Овај начин примењује се пре кретања сока и до месеца марта.

Чим калем почне сранивати, то одмах треба везу попустити или сасвим уклонити, како би се спречило усецање рафије у калем.

Млади ластари који зибију из калема и достигну дужину до 30 см., треба уз прутове привезати, а који се претходно уврсте уз гране, те како их не би јачи ветар изломиле.

Ако се калемови нису примили, док су међутим око калемљеног места у току лета израсли снажни детораста, то се они могу окалемити „очељем“ месеца августа или почетком септембра, које се препоручује нарочито код трешања.

Овако прекалемљене воћке почну доносити плод треће или четврте године.

П. С. Петковић.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Сточарство у брегалиничком округу.

У оних крајевима наше земље, где се оно чешће среће, као на пример у Тамнави, Колубари, Ресави и бихаћском округу (Босна), ту, можда, већ може бити речи о њему као укрштеном производу између степског и краткорогог говечета. Овде тешко да је тај случај, јер је мало веровати да је степска крв сишла тако далеко на југ и имала утицаја на стварање говечета са оваквом бојом длаке.

После плавне боје овде се најчешће среће *мрка*, *мур-гаста* боја длаке која је врло карактеристична и слична боји алипских једнобојних говеда. Она је код појединих грла чак јаснија, час затворенија и представља основну боју која се прилично равномерно простире преко свих партија трупа. Почев од грена па све дуж леђа протеже се једна *друга* (каткад сивожућкасте до црвенкасте *мрке* боје) а одмах изнад губице *находи* се један прстен (српећа губица) отвореније боје. Вредно је поменути да се у групи типичног *мрког* говечета налазе у знатном броју и грла са црвено *мрком* или *жуто-мрком* бојом. Код оваких грла леђна *друга* издваја се нешто јаче. Карактеристично је да се сва телад код чисто угаситих грла јављају увек са црвено *мрком* бојом и по томе Адамец изводи закључак да затворена црвено — *мрку* боју треба сматрати за првобитну боју балванског краткорогог говечета, из које су се доцније развиле остале боје.

Привредне подобности су нешто мање но код говеди прве групе. Висина трупа варира између 95 и 105 см. Просечна млечност износи годишње 700 лит. млека.

У групи *мрких* и *плавих* говеди види се каткад по

које говече *црне* боје. Оно је ређе и у групи домаћих говеда јави се овде-онде тек по које усамљено грло. Боја му је интензивно *мрко-црна* и на директивној сунчајној светлости просијава у црвено-*мрку*. Има грла (само су ретка) која немају леђну *другу* и српећу губицу. Палци и рогови су црно пигментирани. Кожа и све слузокоже које се могу оком видети, објесне су интензивно црно, чак и кожа на вимену и сисама објесна је црно. Како у погледу телесне грађе, тако и у погледу привредних подобности нема готово никакве разлике између *црног* и *мрког* говечета.

Квалитет млека је код крава свих трију група у опште добар. *Трајане млечности* колосално варира. Има крава које пресакну јеш на 5 месеци пре телења, а има таквих које пресакну тек на 4—5 недеља пре телења (краве код варошких одгајивача).

У опште се може узети да *жива мера* код грла у средњу руку износи: код одраслих крава 160—180 кгр., ређе 200 кгр., код *мршавих* волова обично 220—280 кгр. Угојена, боља грла мере и до 400 кгр., па често и преко тога. Пада у очи, да су брдска говеда у опште, нешто ситнија и лакша.

Месо је у опште доброг квалитета, прилично је трто фино влакнато и сочно и при кувању остаје добро везано. У овом погледу нарочито се одликују брдска говеда храњена на суватима. И при оскуднијој храни говеда имају пуне машини, а масно везивно ткиво добро је развијено, па и *мршавија* грла дају релативно добро и сочно месо.

Зрелост је позна. У местима где су храна и нега нешто бољи, говеда су раније *арела* (4—5 год.), где је пак клима оштрија а храна лошија, зрелост долази доцније (6—7 год.). Крава обично први пут тели у 4. години, негде и раније. Телад су ситна и просечно мере 10—25 кгр. Бикови се употребљају за спаривање одвећ рано, још у 12. месецу старости. Спаривање је дивље и у том нема никаквог реда. Сиромашнији туку своје бичиње рано и вочају још у 2. години *службе* за рад. То су (нарочито она брдска) тако ситна грла да их један снажнији човек може понети као јарце.

Здравље говеди је одлично. Напоран а при том оскудан и потпуно природан начин живота дао им је велику отпорну снагу против болести. Још највише пате од *рине* млетла где им је паша мочарна. Још од ране младости грла су навикнута да воде *суру борбу* са природом. Која грла у тој борби претекну, она брзо навикну да подједнако одолевају како врелом и сушном лету, тако исто и дугој и оштрој зими. Под утицајем овог природног одабирања, ово је говече добило такву конституцију снагу коју само код дивљих јединака налазимо.

Овде ваља нарочито *истаћи* једну карактеристичну особину рогова. Они не само што су мали, већ су и одвећ *ломљиви*. Ова *ломљивост* рогова често иде до таквог степена, да је врло ретко видети краву којој рогови нису *поломљени*.

Код питања *поправке* говечета у овом округу и у областима ј. Србије има неколико важних *момената* које пре свега треба узети у обзир. Досадашњи екстензивни начин *газдовања* морао би из основа да се промени и на

место досадашњег, чисто пљачкашког начина газдовања да се створи солидна основа за увођење плодорода у селачко газдинство са засејавањем пићних биљака. Подела заједничких пашњака и утрна јавине се као други важан моменат који неће више дозвољавати бесалатно исхранявање, већ приморати на интензивније одгајивање и исхранявање. Иначе, све дотле, докле трошкови око новог одгајивања не буду прелазили ону меру која је утврђена екстензивним и пашњачким начином газдовања, ово говече биће неподесно да послужи у пољопривреди за оно за што је ово овде управо и одређено.

С погледом на овакве пољопривредне прилике које овде владају, изгледа, да би поправка говечета *укршћеном* са каквом подесном културном расом, била практична и целесходна. Поправка *одабираним и одгајиваним у сопственој (чистој крви)* неспорно, била би са теоријске тачке гледишта једино правална, али је у опште сумњива могућност да се од једног оваког примитивног говечета формира један такав културни облик који би по својим подобностима био бар приближно сличан средње, европском говечету. И да предло-ставимо да је могућно неким ретким сточарским талентом савладати све тешкоће и ово говече створити подесним за промене, колико би само времена требало да прође, па да се овај циљ постигне.

(Наставаће се)

ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Три радна народна обичаја.

Из нашега патријархалнога доба и примитивнога пољопривреднога газдинства заостала су и до дандани су досеке одржана три радна народна обичаја, који би се могли, у неколико, дотерати према приликама које су знатно другачије, те да још послуже, бар у крајевима у којима би ти обичаји узајамности припомогли да се многи сезонски пољопривредни послови сврше на време.

Ти су обичаји:

1. Моба.

Моба је постала у старо феудално доба, и корен јој је у обавезаном кулучком себарском раду владаоцу, властели и манастирима. Кад је српски феудални режим пропао с пропању српске државе, наставаљен је обавезни кулучки рад, ангарии, Турцима: агама, беговима и спахијама; имућнијим и угледнијим Србима и манастирима се сад, у место обавезним радом, помагало добровољним одзивима на *молбу* онога коме је требало помоћи *молбом, помоленицом, молбом* — како се тај рад отпоче звати. За почетак XIX века Вук примећује: „код Срба је обичај да иду љети у неке свеце, кад не смју себи радити, гадама на мобу, т. ј. без плаће, само за јело и пиће. Највише иду на мобу те жању (пријетко косе, копају кукурузе, купе сјено или шљиве — нашто се и преде на мобу), за то се жетелачке песме зову и *мобарске шесме*. — На мобу иду највише млади момци, девојке и младе, и свако се обуче и накити, као на васкрсеније, или на цвијети, кад иде цркви или на мастиру, па дијелом жажући пјевају, *чепалу* се, шаље се и веселе, а последи вечере играју и пјевају до неко доба ноћи.... Моба се

обично купи на мрску, и домаћин треба да је чисти као кад слави крсно име (за то снагда и зову гаде на мобу, јер сиромаси немају чим да чисте).

У старо време су могле бити и многобројне; народ-песма, нешто претерано до душе, помиње како је *Јанјин* бабо молбу намалио: Триста српа, двеста везиоца И стотину младих водоноша.

Сад су, услед промених прилика у којима сваки једва да своју летину среди, мобе знатно ређе; на њих могу рачунати још одвећ имућни људи, којима, услед снаковрне зависности, сиромашнија не смеју одрећи кад их на мобеље позову. Још се нешто пуније одржава *комишање*, нешто зато што оно пада у време кад су главни послови посвршавани или при крају, што се обавља ноћу и проправа шалом, веселем и игром.

И ма како да је симпатични пољопривредни писан, Гаја Матић, топло препоручује, моба се више у старом облику не може одржати. Она се мора претворити у тип *заједнице*, засноване на задржном принципу, за *узајамно помагаче у сиршаву свих, нарочито журних пољопривредних радова*. Таква би заједница, с применом савршених средстава и алата, била у стању свима заједничарима свршити све послове на време, уз доста знатну уштеду и у времену и у трошку снаге. Јер ако је стара моба одговарала потребама заостале пољопривреде и несавршених алата, модерна заједница одговара гвозеном плугу, сејаљци, гвозеној дрљачи, копачици, косачици, жетелици, вршалаци и свеколиком савршенијем раду.

Има, међутим, један облик мобе, који би требало неговати и даље, и којег заједница у толико пре и у толико лакше неговати може. То је она досадана *сепана* моба, на коју долазе обично добре душе, својта и суседи, те сиротама окопају кукуруз, покосе ливаду, пожу пшеницу и какав други пољопривредни посао сврше.

2. Спрега.

Спрега је, изгледа, постала и велику распрострањеност свију добила за време Турака: осиротеле чиније, са мало радне стоке, уз то ситне слабе и нејаче, били су зулућени једни на друге, да би, састављањем распараних волова или и јармова слабе стоке, успели изорати своје земље и посејати житије. За почетак XIX века Вук о спрези помиње: „У Србији који немају читавог плуга волова спрегну по два и по три, а сиромашни и по четри (јер се обично оре на 8 или 6 волова) заједно, па тако ору и преко читаве године раде којешта и вуку на воловима Гдјекоји буду у спрези по неколико година. Који спрежник има више волова у спрези, ономе више и раде“.

Овај је обичај и данас више очуван него ли моба; пре 60 година је толико био разгранат, да су у закону биле донесене одредбе које односе у спрези, регулисавају.

И данас је спрега често појава код ових пољопривредника, који немају довољно радне стоке; често пута спрежу двојица који имају по једнога вола те, с гвозденим плугом, узору своје пшве.

Међутим, и спрега је у опадању у равницама и у крајевима напредније пољопривреде и развијенијих економских односа. Држи се још у забаченим, планинским и заосталијим крајевима, докле јој и тамо не одкуца последња част.

Ипак се и тај радни народни обичај може прилагодити новим приликама заснивањем заједница на задружној основи, било засебних само за узајамно помагање у радној стоци, било комбинованих са заједницом справа, алата, машина и људске радне снаге.

3. Позајмица.

И позајмица је заостала из неразвијенога газдинства, кад су се пољопривредници, оскудни с кућном радном снагом, један другогме позајмљивали у раду: колико бих дана ја радио код тебе, толико би дана ти мени имао одрадити.

За своје време овај је радни народни обичај постизавао своју сврху: пољопривредници су њиме спомогали. Али је сад позајмица сас реба, негде је сасвим исцелела а негде ће ускоро исцезнути. И њој је, као и моба и спрези, судбина да се, у новим приликама, појави у сасвим новом облику и на сасвим новој основи: у заједници, заснованој на задружном принципу за узајамно помагање у раду.

Дабогме, таква је заједница одржива само тако, ако се води тачан рачун колико се коме уради, па да они, којима је више урађено, даду накнаду онима, којима је заједница мање урадила. Иначе се, ако та неједнакост не би била правично изглађена, заједница не би могла одржати. А у данашњој фази наше пољопривреде су такве заједнице потребне, јер оне врше енергичан прелаз од екстензивне и утиру пут правој интензивној пољопривреди. А нова епоха ће наћи себи друга средства, служећи се другим методама економским и друштвеним.

КЊИЖЕВНОСТ

Привредник. Отпочео је поново излазити од ове године лист под овим именом и уређује се у истим правцу као и пре рата. Он се сад јавља на месту *Српског Задругара*, који је издавао Савез Српских Земљорадничких Задруга у Загребу, док се *Привредник* није прибранио од силне штете коју је за време рата претрпιο.

Привредник излази у месечним свескама, онако као што је и *Српски Задругар*, који је многим нашим земљорадничка био познат, излазило и са исто онако богатом и равноврсном садржином из привреде науке и живота.

Први број *Привредника* доноси чланке с овим насловима:

Васкрснимо и на пољу сваког привређивања — Шта нам је при задатак — Десет добрих савета — Кад, блика гладује — Која је дужност задругару — О човеку — Из науке и живота — Како се шио ради — Рад у кући — Белешке — Догађаји — Пабирици итд.

Ми најтоплије препоручујемо *Привредник* нашим члановима Пољопривредног Друштва и његовим подружницама, као и свима нашим пољопривредницима, јер ће у њему уз јефтину цену наћи корисну и здраву лектуру и поуку.

Најбоље је уписати се за сталног члана *Привредника*-друштва, које има тако племениту задату: обуку младих са села у разним занатима и пољској привреди и послати 16 динара на адресу *Привредник-Загреб*, па се онда и лист *Привредник* бесплатно за целу годину добија.

Б Е Л Е Ш К Е

Дечји пољопривредни клубови. — *Народни прирашљ* у свом другом броју доноси под потписом В. Милошевића учитеља о тим установама ово:

„Ова новина се прво појавила у Америци, где је дала одличне резултате. Стварање Дечјих Пољопривредних Клубова почело се затим ширити по свема европским државама, па, ево, и у нашој Краљевини. Циљ је овим клубовима да деца још зарана задобију савремена знања из Пољопривреде, како би се привукла бољим методама рада, бољој економији, и бољем животу, да би се тим начином унапредила Пољопривреда.

Сада у нашој Краљевини има преко 100 оваквих клубова, чије су вође учитељи, свештеници и економци. Какав успех показују ови клубови код нас, ево једног примера.

У прошлој години у једном селу основао је учитељ Дечји Пољопривредни Клуб, у коме је било 20 чланова. Они су узели под закуп пола хектара земље, посејали су кукуруз, који су деца — чланови — обрађивала под руководством свога учитеља.

Кад су обради кукуруз и продали, они су од добијеног новца купили сваком члану по пар опанака и по 2 поучне пољопривредне књиге. Осим тога платили су кирјују за земљу, купили један плуг и најнужније пољопривредне алате. Овим начином деца су своје слободно време провела у корисном раду, од кога су, поред свих осталих добрих страна, још била награђена са по једним паром опанака и са по две књиге.

Према овоме дужност је свих интелигентних људи на селу да раде на оснивању Дечјих Пољопривредних Клубова, а за сва ближа обавештења ради организовања ових клубова, треба се обратити Српском Пољопривредном Друштву у Београду“.

Виноград не ниште молитве, него мотике. — Око винограда се, више него ли око ма којег другог засада или усева, мора радити: он захтева да се око њега много ради и да се сваки посао благовремено отпочне и сврши. Сви су радови око винограда важни; али и кад се они сви свршавају и на време и како треба, никаква вајда није, ако у њему мотика често не ради; она је потребна не само за заградање и одградање, за послове који се предузимају у јесен и у пролеће, него је нужно и преко целог лета с њоме радити: често треба виноград окопавати, јер окопавање ситни и растреса земљу, олакшава атмосферској ваздуху да дубље продире, чува реарсни ваздух у земљи, уништава коров и онемогућава затрљивање. Зато се и вели: виноград не ниште молитве, него мотике! Јер, мотика у винограду врши једну огромну улогу, која се ни пренебрегнути ни ма чим другим заменити не може.

Содење оваца. — Со је корисна за овце; и зато је редовно два пута преко недеље треба давати. Зимом се може давати растворена у појилу, или соланом водом попрскати сено, сламу, граороницу, лисник, или је помешати у мезине, или у крушцу, па да је овце лижу; лети је најбоље давати с мезинама или у крушцу да лижу. Со утиче на развиће организма и поправља вуну. Примећено је

да је вуна с оваца, које се уредио соли, и лепша и тежа, него ли са оваца, које се не соли.

Хранење празовита овна. — Племенити ован је пола стада; новци, који се издаду на куповину доброга овна, брзо се враћају. Прасовита овна треба увек држати у доброме стању и давати му храну која ће му образовати снажне и чврсте мускуле. Али храна не сме доводити до гојења: гојазан ован постаје тежак и недовољно енергичан у плођењу. Осем доброга сена, празовиту овну треба давати по пола килограма овса, или нешто мање, али тада с додатком нешто ланенога тропа (колачића). Овас подиже снагу и буди полин жар. У сезони мржања овсу треба додати мало квашене граориде (у арну) или пасуља, ради појачања полне похоте.

Г Л А С Н И К

Нови чланови добротвори и утемељачи Српског Пољопривредног Друштва. — а) Добротвор: *Исаило Ненадовић*, економ из Зупца, среза врачарског положио је 500 динара на име уписа за члана добротвора овог Друштва.

б) Утемељачи: г. г. *Мил. Стефановић*, индустријалац из Крагујевца, *Милорад Лалошевић*, земљорадник из Буђановац (Срем), *Милан Стокић*, земљорадник из Буђановаца (Срем), *Љуба Антић*, трговац из Крагујевца, *Лазар И Радновић*, економ из Каменце, среза нишког. *Сибин Милосављевић*, економ из Д. Рибника, среза трстеничког, *Милан Благојевић*, концесионар и пољопривредник из Крагујевца, и *Браћа Гаврилковићи* пољопривредници из Блзавне, окр. крагујевачког.

Српско Пољопривредно Друштво и овом приликом благодари напред именованим на њиховој пажњи према Друштву.

Поздрављенима на знање. — *Распис број 8.* Скреће се пажња Пољопривредним Поздрављенима и члановима Друштва, да се за све потребе раније обраћају, да би им се могле на време послати и да би их на време добили, пошто је саобраћај отежан и пошиљке често одоцњивају.

У исто време скреће се пажња Поздрављенима, којима је потребан плавн камен да одмах пошаљу требовану потребних количина, пошто Друштво нема велику количину овог, а набавка је отежана. Цене су сваког дана све веће и на пијацама има овог зли не увек најбољег квалитета.

Поручбину плавог камена треба да врше само у у оној количини, која им је стварно потребна за своје чланове.

ЗАПИСНИК.

7. ширедне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 4. фебруара 1922. године у оруштвеном дому у Београду.

Били су присутни: председник г. Љуба Новаковић, а председник г. Паја Т. Тодоровић, чланови: г. г. Љуба Јовановић, Вића Т. Радвановић, Александар Г. Јовановић, и Благоје Д. Тодоровић.

Председлавао председник г. Љуба Новаковић.

Бележио секретар г. Александар П. Рањковић.

I
Прочитан је предлог буџетског Одбора, које би суме требало предвидети у буџету за 1922. годину. — Одбор исти усвоји и одлучи, да се штампа у 100 примерака.

II
По извештају г. Борисава Нишања, окружног економи из Чачка о стању земљишта бив. Пољопривредне поздрављене у Мрчајевицима. — Одбор одлучи: да се умири средња економи у Предлину, да настане и обнови Поздрављенима која би сама ренила о руковању овог земљишта.

III
По питању Министарства Пољопривреде и Воде о мерана које би требало предузети за побољшање социјалног и моралног живота сеоске породице. — Одбор одлучи, да се ухвати секретару секције за пољопривредне установе, организације и законодавство с молбом да сазове секцију и достави Друштву своје мишљење.

IV
По молби Пољопривредне Поздрављене у Пожези. — Одбор одобрила истој Поздрављенима кредит од 20.000 динара, пошто је послала потребну обавештају и таме испунила признане услове.

V
По извештају Министарства Пољопривреде и Воде, о послатим извештајима на расподалу: „Радна стожа у пољској привреди“ од г. др. Мил. Владимира и „Грађа за пољопривредну историју“ од К. В. Костића. Одбор прими исто знању и одлучи да се увезу у пројекат књигу.

VI
По молби г. Милана Јовановића из Новог Сада. Одбор одлучи, да се прими један казан за печиво ражике као муштра и смешти у магацин ради угасања, а да му се пине за казане које је предло Друштву пре рата, да Друштву власти исте не може пронаћи, јер су ох стране непријатеља однети.

VII
По предлогу магационера о немани справе, Одбор одлучи: да се исте услед неких режиских трошкова повећају, зашта да учини предлог набављачки Одбор.

VIII
По молбама Пољопривредних Поздрављенима у Чачку и Пешчи. Одбор одлучи да им се шаље Тежак по послатим списковима и тражи да пошаљу члански улог.

IX
По молби Друштва Југословенских агркултурних техничара у Прагу, да му се одреда повична помоћ. — Одбор одлучи, да се уста не може издати пошто и ово Друштво живи од доброволних прилога.

X
По доблесним муштрама америчких резница, које је предло г. Јован Живалновић. — Одбор одлучи, да му се исплати вредност исте.

XI
По мишљењу набављачког Одбора о набавци вештачког љубрета највише соли од Кметске Дружбе у Љубалици. — Одбор одлучи: да се набави по цени од 120 динара од 100 кгт, затим да се набави семена сточне репе 200 килограма, од Севера и Ком, и да се прими од Друштва „Зорка“ један вагон суперфосфата по 140 динара од 100 кгт.

XII
По мишљењу набављачког Одбора одлучено је: да се чинска шлагтра пролаје по 500 динара 100 килограма.

XIII
Прочитане су поздравне Друштву упућени из Кратова, Влашнице и Рашке, којим поздрављају Друштво са свога збора и скуштине поздрављенима. — Одбор благодари на поздраву и одлучи, да им се ово саопшти писменим путем.

Са овим је закључена данашња седница.

Пољопривреднице читај „Тежак“.

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

На годину 20 дан, или 80 кр

Преплату примају и све
ПОШТЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО.

На основу највишег решења од
априла 1909. г. преписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1889. ГОДИНЕ

На годину дана 30 дан.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Преплата се полаже уједанпут
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**Одговорни уредник, **Др В. М. Стојковић**

Број 11.

БЕОГРАД, 19 МАРТА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

ДАЈТЕ НАМ И ПОЉОПРИВРЕДНЕ ШКОЛЕ

Друштво се мења и развија и по своме склопу као целина и по улози појединаца. Али сви друштвени редови у своме напретку не иду истим темпом. Земљораднички друштвени ред свагда теже прима новине, конзервативнији је од два друга реда — индустријског и трговачког. Томе треба тражити узрока у томе, што земљорадници, нарочито ранијих векова,^{*)} чине тро народа, што је њихово занимање компликованије од осталих занимања, оно зависи и од неба и од земље и од социјалне и привредне структуре, па је теško земљораднику све те чињенице схватити и применити у своме раду. С истих разлога земљорадник нема одмах поверења у новине и радије се држи оног у шта је сигуран, све док се о друшћем не увери.

Погрешно је мислити да је конзерватизам код сељака урођен, он је само природна последица сложености његовога занимања и неке врсте усамљености према осталим друштвеним редовима.

Али се с друге стране мора признати, да је на образовању земљорадника најмање рађено и најмање се ради. Није то само код нас тако, већ је то тако и у другим државама било, прво су осниване школе за опште просвећивање (основне школе и гимназије), па тек онда стручне школе, а међу овима пољопривредне школе на послетку. Пољопривредне школе то су установе последња два века, а међу њима пољопривредне школе универзитетског ранга из најновијих су дешавања.

Утешно је, што се у последње време, — што је можда и последица измене у појмовима после светског рата, када су сви на себи осетили сав значај пољопривреде — све већа пажња обраћа стручном образовању земљорадника.

Мора се признати да је организовати пољопривредну наставу и тежак посао, јер се односи на велике масе и мора да се прилагоди свима

оним врло разноликим погодбама, под којима по једини делови тих маса делају. Сетимо се само услова, под којима дела један земљорадник у Ц. Гори и онај у Бачкој, у Бевђелијској равници и онај у Словеначким брдима и т. д. па и у једном истом срезу, чак и у истој општини — земља, вода, саобраћајне прилике и др. — условљавају разнолике начине рада код појединаца, а према томе потребни су им и разнолики облици пољопривредне наставе.

Исто је тако потребно друго стручно образовање за сеоску жену, а друго за човека.

За овај мах нас ће занимати питање како ми, у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, стојимо с пољопривредном, у првом реду са школском наставом, јер пољопривредна настава не обухвата само наставу у школи, већ и ону ван школе (путна настава и др.)

Пустимо сада да бројеви говоре.

По попису становништва од 1920. године (претходни резултати) у нашој Краљевини има оволико становника:

	СТА Н О В Н И К А			
	Површина у кв. км.	мушка	женских	укупне
Србија (Сев. и Јужна)	95.404	2,020.457	2,136.883	4,157.140
Црна Гора	9.840	86.586	86.364	172.960
Босна и Херцеговина	51.200	952.677	923.866	1,876.543
Далмација	12.730	149.975	151.421	301.396
Хрватска и Славонија	42.532	1,262.609	1,320.251	2,582.860
Међујурје	775	47.968	46.977	94.945
Острво Кри	7	9.731	11.088	20.919
Словенија	16.783	503.645	552.819	1,056.464
Блант	—	234.659	243.351	478.010
Бачка Војводина	19.232	407.971	427.225	835.796
	248.295	5,677.617	5,914.245	11,591.792

НА П О М Е Н А:

Предратне границе и становништво:	укупно
Сев. Србије кв. 2. 48.302 6 са 2,591.806 ст.	32
Јуж. Србије кв. 47.102 са 1,505.686 ст.	37
На 1 кв. у Сев. Србији долази 54 становника	36
" " " " " "	32
" " " " " "	17
" " " " " "	35
" " " " " "	23
" " " " " "	61
" " " " " "	125
" " " " " "	63
" " " " " "	68

На тај број становника и ту површину било је у 1921. години:

^{*)} Данас већ има држава, где земљорадници не претежу у броју становника.

а) основних школа 6662 т. ј. једна школа на 37 кв. км. и на 1739 становника. У основним школама било је 800.868 ученика са 12.458 наставника.

б) гимназија и реалка 147 т. ј. једна школа на 1757 кв. км. и на 79.456 ст., са укупно 58.636 ученика и око 2.800 наставника.

в) трговачких школа (заједно с нижим, вишим и тргов. академијама) 30 т. ј. једна школа на 8.273 кв. км. и на 386.359 ст. са укупно 3910 ученика и 272 наставника.

г) грађанских школа (сем Србије и Ц. Горе, где их нема) 85 т. ј. једна школа на 2922 кв. км. и на 136.362 ст. са укупно око 5000 ученика и 335 наставника.

д) Сем напред поменутих школа има занатских школа 85, уметелских школа 34 и неколико богословља.

ђ) Пољопривредних школа 23 т. ј. једна школа на 10.799 кв. км. и на 503.947 становника са укупно око 1500 ученика и око 70 наставника.

Те су школе:

I. Пољопривредни факултети:

1. у Београду
2. у Загребу

II. Средње пољопривредне школе:

У Кривеници у Хрватској.

III. Ниже пољопривредне школе:

1. у Краљеву (Србија)
2. у Букову "
3. у Шанцу "
4. у Душанову "
5. у Бягољу "
6. у Ади (Војвођина)
7. у Кривеници (Хрватска)

8. у Илову (Хрватска)
9. у Пожези "
10. у Марибору (Словеначка)
11. у Св. Јурају "
12. у Граму "
13. у Главници (Далмација)

IV. Специјалне пољопривредне школе:

Школа за сеоске домаћице у Пешћини у Хрватској.

V. Пољопривредне станице с практичним пољопривредним школама

1. у Ваљеву (Србија)
2. у Лесковцу "
3. у Бујарци "
4. у Пожаревцу "
5. у Зајечару "
6. у Бутмјеру (у Босни)

Као што се из напред наведених података може јасно читати:

1. Број пољопривредних школа и апсолутно и релативно несоразмерно је мали према броју основних школа, гимназија и реалка и трговачких школа, јер док ипр. једна гимназија долази на 79.456 становника и 1757 кв. км., једна пољопривредна школа долази на 503.947 ст. и 10.799 кв. км.

II. Број пољопривредних школа не стоји ни у каквом складу са занимањем становништва наше краљевине. Наш народ у великој већини живи од земљорадње, и према томе требало би да има највише школа потребних њему т. ј. пољопривредних школа, а оно их има најмање, мање од гимназија и реалка, мање од трговачких и учитељских школа.

Треба ли се онда чудити што нам је пољопривреда још у застоју?

Чехо-Словачка са 13,595.730 становника, о којих је само 53% земљорадника, има 156 пољопривредних школа.

ПОДЛИСТАК

КРОЗ ДРАГАЧЕВО У ИВАЊИЦУ.

15. Септембра кренусмо из Чачка за „Драгачево кршно ружом закићено“.

Ако није „ружом мирисом“ оно је заиста закићено свима лепотама ненадмашне природе: дивна брда и долине, воћњаци, пашњаци и њиве, немирни потоци и планинске реке и мирис трава и сладак — сладак планинске ваздух — све се овде утркује да вас очара својом романтичном лепотом, својом величином да вас плени, да вас опије!

И успева у томе, властито, победно успева!

Пред нама се дијала „небу у облаке“ величаствена Јелица. Уз њу се почињемо пењати одмах, чим мињемо последња кућерак Чачка: као бескрајни цин — змија пут се вије и изгиба час десно, час лево, враћајући по планини, да би, оставивши — десно село Јездичје, а лево — Лозницу, достигао „караулу“, са њеном слатком студеном водом, једином на целом овом дугом али пријатном путу уз Јелицу.

Чим смо минули Кренове леденице, са првог завјутка, као на длачу угледали смо цео Чачак, скроман са

својим грађевинама, али леп, диван својом природном лепотом и ретким богатством своје околине. Заиста, мало је вароши у нашој домовини, које заузимају овако завидна положаја и у економском погледу ваврених комбинација природних лепота околине: бескрајна плодна равница моћно се пружила на све стране, притиснута многобројни плодним ливадама и пашњацима, разноликим воћњацима њивама и забранима у којима се крију растргане куће околних села; лево Морава жури, а готово по самој средини ове панораме испружила се железничка пруга равна, и вијугаста и у земљу заривена и на високом нивоу подигнута — пружила се па покорило чека да њом пројурју „мешина“ вукући људе и храну и свака блага овог плодног краја...

Било је 4 часа по подне — диван пошучани дан по пуцавао је летову и богатство овог правог раја.

Десно и лево од пута ређали су се воћњаци, забрани, ливаде и њиве и по која, по која кућа села Јездичје док се не успесмо до Јеличних винограда.

Грожђе је већ било зрело и овде — онде, крај пута деца су нудила слатко вино, брескве и грожђе: под њаком или без њега, на отвореном небу, изнели: буреце, литар и чашу, котарицу бресака и по који грозд чекају уморног путника, да га понуде, да му продаду.

Не треба погрешно схватити смисао овога чланка. Он није против гимназија и осталих врста школа; и оне су нам потребне, можда њихов број изгледа само релативно велики, и он ће се разитком друштва још и пети, али нешто што је мало утешан факт, то је, да је број пољопривредних школа у једном земљорадничком народу, какав је наш, необично мали и да не стоји ни у каквом складу с главним занимањем становништва.

У погледу броја пољопривредних школа најгоре стоје Црна Гора и Херцеговина, јер немају ни једне пољопривредне школе. У Србији их има једна на 7950 кв. км. и на 346.428 становника, док гимназија и реала долази једна на 1590 кв. км. и на 69.285 ст. У Србији има око 80% земљорадника, а само 20% градског становништва.

Било би ипак донекле утешно, када бисмо имали бар довољан број путних наставника пољопривреде, државних (окружних и средских) економија, али и ту стојимо рђаво, јер према буџету имамо у целој Србији и Ц. Гори свега окружних економија 38, средских економија 167, свега 205, што чини једног радника на пољопривредном образовању народа на 21.112 ст. То је — кап у мору кад се има у виду свеколико становништво, јер треба стручно образовати и старије и млађе и мушке и женске. Док се основне школе баве просвећивањем само деце до 10 година, дакле само једног малог дела становништва, пољопривредна настава треба да обухвати и ту децу и све остало становништво, а за то је потребан далеко већи број стручних радника, бар онолики, колики је за основну наставу — јер ће се тек онда осетити и дејство њиховог рада. У Ческој се заводи

постепено и обавезна пољопривредна настава за земљорадничку децу, онако како је код нас обавезна основна настава. Пример достојан пажње!

За сада су код нас пројектоване неколике нове пољопривредне школе, а на Народном је Преставништву да приликом претреса буџета за 1922 год. за њих кредитне одобри. Ове године због малог броја пољопривредних школа у Србији одбијено је око 200 земљорадничких синова, који су молили да се школују и то о своје трошку.

Тако ипр. управник Виноделско-вођарске школе у Букову извештава овако: „Пријава за упис како за редовне приватне питомце тако и за курзисте било је у току 1921. г. много више него што је било могућности за пријем. Тако на расписани стечај за пријем 8 приватних ученика добијено је више од 100 пријава, за избор 30 курзиста око 40 пријава. Заинтересован земљорадника је толика, да је Управа од једног земљорадника добила молбу, да се његов син прими за екстерног ученика, ако није могуће да буде у интернату“.

Прилике су се после рата знатно измениле. Земљорадник је жудан знања, он хоће у пољопривредну школу — зато дајте му и довољан број пољопривредних школа.

А. Г. Ј.

ИЗ РАТАРСТВА

Зелено ђубре.

Под овим се разуме ђубрење (заоравање) подземним као и надземним зеленим биљним деловима биљака из фамилије легуминоза, када се искључиво у том циљу гаје

продају; и капутлија сељку, а њих је доста — доста што журе овом страном. Особито је много рабадија: са кречом, дрвима, овсем, сеном, ракијом, — ови силазе из Јелицу, и пењу се, иду за Гузу и Ивањицу киријаје са трговачким еспаљом: гасом, соли, шећером, гвожђем и другим.

Са Јеличких винограда видите цео свет и просто не знате на коју страну пре да погледате: Ил' горци Овчар ил' Каблар мрши, што су као два нема стражара, један спрам другог пркосно стали, па моћно бране питому Чапачку равнину од ужичког хладног кришног стања, или голе падине Сувобора плева, ил' Вујан лепа, ил' Маљен, Повљен ил' Рудник кришна. Па и китњаста Котљеник и кокетљиви Црни Врх. — И они су диновски пред нас стали, па вам својом ненадајаном лепотом пркосе из облака плева, а на све стране, где погледаш оком по оном чудном шаренилу лепом, као беле тачке раштркане куће стоје, то су села: Љубић, Коњевих, Трубушане, Пријевор и друга.

Шљаве су овде, по Јелици, рђаво родиле, местимично, али грођење изванредно — никад овако; кукуруз, пшеница и јечам слабо, а ливаде — никако: велике овогодишње суше јако су нашкодиле трави, особито по брдима...

Пријатило је забележити, да је напредном виноградарству овде осигурана будућност: свемогуће тековине науке и технике у модерном виноградарству овде се пот-

пуно одомаћиле; пажљиво прскане винограда бордоском чорбом, и сумпорним цветом — овде су се потпуно одомаћили и с те стране овдашњи су виногради потпуно осигурани. Није мање бригае око винограда и при оковавању и орезивању ови се послови овде обављају са пуно разумевања. Али у колико је много постигнуто овде у виноградарству, у толико је занемарено вођарство, а међутим, то је велика штета, јер је вођарство важна привредна грана за овај крај, куд и камо важнија од виноградарства, које је овде могуће само са источне стране Јелице, у атару села Лоцине, Атенице, Тризаве, Биљаче и даље на исток и код Овчара, у селу Пакопраћу, а сав остали предео, све до Јавора и Муртењине и Таре и даље, с оне стране старе границе Србије — у Санџаку и источној Босни, тамо је виноградарство немогуће, и негта тамо замењује вођарство и оно има све услове да тамо буде прокласно, али најжлост овог тамо није такво, јер пољопривредник овог кроја не уме и неће да подиже вођњаке онако, како то учи модер на наука о вођарству: Ретки су овде вођњаки правилно засађени, са потребном негом и разумном експлоатацијом већ су густи као босиљак и чакљаста, без правилне круне и обради маховином, а са поломањем гранама и недокопан и незащитени од инсеката и штеточина и т.д. и т.д.

(Наставаће се)

Заоравање детелишта луцерништа, граорништа и т. д. јесте такође једна врста зеленог ђубрета али се не би могло строго увести овде уврстити. Ово би могло бити само тада, ако би ово заоравање било по принципу зеленог ђубрета т. ј. заоравање у периоди вегетације са целокупном масом зелених делова. Јер зелено ђубре претпоставља поред обогаћавања земље у азоту и снабдевање ове органским материјама у већем обиму, но што би то био случај са самим корњем и малим надземним деловима, која остају по косидби или случај са заоравањем, у циљу касирања услед сувишине проредности што бисмо у неку руку могли назвати поду зеленим ђубретом.

Дејство зеленог ђубрета је двојако механичко и хемијско. Оно на једној страни обогаћава земљу органским материјама коренових система биљака, које се гаје. Нихови корени продире врло дубоко у земљу и чине доноје слојеве проходнијим за нежније и слабије коренове системе усева, који се за овима гаје, на другој пак страни ове биљке обогаћају земљу азотом а услед својих дубоких коренова извлаче и друге хранљиве материје из дубина здравце и надземне делове и делове ближе површини а потом путем заоравања у горње слојеве земље — у ораницу.

Лаке земље, пескуше, које су иначе сироте хумусом постају овим путем богатије, Али не само то, већ се и оспособљавају, да дуже сачувају, вадрже влагу, у којој махом оскудевају. Оне постају незаније и плодније. Никако вештачко ђубре не може код њих ни из близа у том погледу заменити зелено ђубре али може га само потпомаћи и то утичући, ако је потребно, на бољу развијеност биљака за зелено ђубре, па тек у другом реду, у колико би имало накнадног дејства за усева, који долазе после ових. —

Теже и тешке земље поправљају утицајем зеленог ђубрета своју механичку структуру. Она постају растреситија, приступачнија атмосферском ваздуху. Живот бактерија је јачи. Поред обогаћавања у хранљивим материјама дакле, како је горе речено, она самим тим постају плоднија.

Немамо разлога, да се овде упуштамо у теорију о зеленом ђубрењу. Ово је и код нас до сада доста пута додиривано а писац овога чланка га је свестрано обрадио у свом раду „Значај бактерија за хранљење биљака азотом“. Овде ћемо зелено ђубре посматрати са његове практичне стране.

За зелено ђубре употребљавају се текованим скупљачи азота или дубоко-коренасте биљке. Оне су све из фамилије легиуминоза. — По својој природи неке успевају на лакшим и посве лаким земљама а неке на тежим и тешким земљама. Неке од њих траже безусловно за своје добро успевање извесну садржину креча, друге су опет према кречу осетљиве.

За зелено ђубре употребљава се бела, жута и плава лушина. Оне не трпе већу количину креча у земљи, нарочито је према кречу осетљива жута лушина. Оне успевају најбоље на песковитим иловачама и иловачистим пескушама али и на тежим земљама. Жута лушина може нешто боље успевати на тежим земљама од беле а плава још боље од жуте. Оне успевају и на посве мршавом

песку, шљункару и живом песку. У том погледу на првом месту стоји жута лушина затим бела па плава. Плава лушина мање је осетљива према кречу од жуте лушине. Најмање је осетљива бела лушина. Према томе су оне прво-класне биљке зеленог ђубрета за лаке и најлакше земље. На земљиштима преко 0,46% креча тешко успевају али исто тако и на сувише тешким и подводним земљама. Исто се овако понаша у сваком погледу сарадела Еспарте-ста стоји на суворот оних у погледу креча. Дакле на кречушама и латоријачама. На средњим земљама су потребном садржином креча поред doneкле горе наведених а према њиховој тежини све остале легиуминозе. На тешком боб и грашак (Викторија) чисте или у мешавинама међусобним или са којом стрнином и т. д.

Према тим њиховим особинама, оне ће се употребљавати на лаким или тежим и тешким земљама. На лаким и лакшим земљама је употреба зеленог ђубрета на првом месту. Али његова је употреба и на свакој земљи која је удаљенија или када је због положаја отежано извошење стајског ђубрета или у опште на свакој земљи у циљу ђубрења, ако нема довољно стајског ђубрета или ради добињања бољег квалитета код усева.

Количина зелене масе, које се заоравају су различите, и нису мале. Код лушине су нпр. 200—500 товара, Ове количине зависе од године и начина извошења зеленог ђубрења.

Није нам намера, да се упуштамо у техничка извођења зеленог ђубрења. Нагласићемо само, да је његово дејство на разне културне биљке различито. Окопавине га најбоље искоришћују. На друго место долазе тек стрнине, међу овим опет онај стоји на првом месту и т. д.

До сада су постигнути најбољи успеси зеленим ђубрењем на лаким земљама. Али и за теже земље може се употребити врло корисно подесним избором биљака. По себи се разуме, да је успех на лаким земљама сразмерно далеко већи од успеха на тешким земљама.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Сточарство у брегалиничком округу.

(Наставак)

Према овом не остаје ништа друго до поправку извршити укрштање. Али и овај начин условања изведе погодбе на које ваља обратити пажњу. Прва је погодба: ваља за овај примитивни тип *подесну и генетски подударну културну расу*, којом се хоће да изврши укрштање. Није главно да у земљу унесена културна раса — поправљачица буде добро његована и хранљива и да јој је мања што је могућно више слична са оном у њеној првобитној постојбини, већ је главно да се одбере баци онај културни тип, који ће се најбоље генетски подударити са оним типом који се поправља. У сточарству је позната истина, да парење неједнаких једнака бива врло некорисно и да два телесно и генетски неједнака облика дају сасвим равнотеже производе код којих се чешће јављају *атавизми*.

Према свему овом за домаћи тип ових области и округа брегалиничког боје најподеснији какав културал облик из групе краткорогих говеди, али и то не онај који

је у највећем степену облагорођен, јер тачав облик има ту ману да је сасвим нежног и слабо издржљивог састава, те би ту своју ману пренео на своје укрштене производе. У обзир, дакле, треба узети само оне сојева из горе поменуте групе која су јаког и здравог састава и не одвећ облагорођени. У групи алпских краткорогих говеда има два соја — *монахауански* и *оберинцалски*, који су наведене услове испуњавају и један од њих могао би ући у план поправке домаћег примитивног говечета. То у толико пре што су резултати од укрштања монтафунаца са брским говечетом С. И. Србије (Крајински округ) испали врло повољни.

Говеда оба ова соја генетски су сродна са домаћим говечетом у областима Ј. Србије, али су од њега крупнија, на јлеку много боља (годишње дају до 3000 лит.), брже расту и волови су им јачи и крупнији. Једном речју, ако би се поправка вршила у овом правцу, користи би биле ове: 1) крупни и јаки волови; 2) добро здравље и јак телесни склоп; 3) не одвећ велике разлике између говеда ових сојева и домаћег говечета; 4) добра млечност, чак и при слабој храни; 5) одличан квалитет млека; 6) добра гојавност и 7) Бикови ових сојева нису одвећ велики и тешки.

На овом месту да поменемо и речи немачког експерта Девтајера који је, испитујући сточарство Ј. Србије рекао ово: „Први је задатак одлучити, којим ће правцем ићи запати у сваком округу посебнице. Никад није штогод валоано постигнуто ако се истовремено употребе више раса и сојева. Цео се рад мора концентрисати на један правец, само њега треба свом снагом потпомагати. Кад буде јасно коју расу ваља у будуће гајити, морају престати сви остали експерименти, сви се бикови нежељене расе морају изгубити (строга примљена нашег Закона о унапређењу сточарства) а смеју се употребити само они која одговарају утврђеном правцу гојења.“

По селима у овом округу држи се мањи број бивола. Њих махом држе Турци због масног млека и рада. И варошки земљопоседници држе биволе и њима земљу ору. Рабаџије — кириџије који превозе еспап раде махом с биводима.

И ако на први поглед изгледа да ова животиња нема велике привредне подобности, ипак она у животу овдашњег селачког живља игра доста важну улогу. Биво је овде нарочито погодан за малог селца, јер његово одгађање и исхрана не захтева много тешкоћа. С њим се сваки посао може да обави, и ако је нешто спорнији но во. Снага два добра бивола равна је четири вола. Један пар снажних бивола може да повуче терет од 25—40 твара.

И биволица као млечна животиња не стоји на последњем месту. Просечно годишње даје 1000—1200 литара млека. Млеко је масније но ма које друге млечне животиње.

Овдашњи је биво мањи од битолског, који даје најлешне примерке у области Ј. Србије и он би се згодно могао употребити за освежавање брегаличког бивола. И брижљив избор мужјака при расплоду може да осигура поправку и сузбиде дегенерацију ове скромне а притом врло корисне животиње.

2. *Коњарство*. — Ни једна грана из сточарства није по квалитету толико занемарена и са више непријатељства предусретана као коњарство у овим крајевима. Српски живаљ је ослобођења и ако је, можда, могао, он није смео имати и држати доброг коња, јер би се за сваког „каурина“ на добром коњу рекло да је поосно. А сам Турчин, пак и ако му је у души „мерак“ за доброг коња, није се старао да га има и однегује.

Са тог и многих других узрока економског карактера, коњарство је овде као и у осталим крајевима Ј. Србије у застоју, мада су климске и земљишне прилике веома погодне за његово напредовање.

Материјал је у округу као и у осталим областима Ј. Србије прилично једнак, у планинама су мали и лакши коњи, у равнинама нешто већи и тежи. Просечна им се висина креће од 1.20 до 1.40 м. Какви су днас, могу се обележити као лаки јахаћи и товари коњи, који се одликују својом скромношћу у исхрани, својом чврстином и дурашношћу.

На сваки начин, они су потпуно задовољавали потребе прошлих времена када није било добрих путева и када им је главни задатак био да носе товари по рђавим путевима. Овде је још у животу антички начин преноса помоћу коњских каравана. Али од оног момента када се подигну добри друмови и садашњи начин гадовања код селца поправи, престаће, свакако, улога досадашњег малог коња.

(Наставиће се).

ИЗ ЛИВАДАРСТВА.

Јевевица.

(*Dactylis glomerata*)

Јевевица је вишегодишња биљка, даје врло добре откосе и довољно је хранива трава, ма да није способна сама за себе да образује густу ливаду. У саставу с другим травама је јевевица највиша и с њима се врло добро комплетије. Многобројно, дуго и сразмерно дебело лишће на стаблу њезиноме даје потпуно добру пићу за сву врсту стоке. Она добро издржава беснежне зиме и врло рано с пролећа почиње терати нову траву, не плашећи се чак ни озбиљних пролетњих мразева. Други откос ове траве је такође врло обилат, благодарени густини отаве.

Јевевица је једна од најбољих трава, потпуно успева на свежој и дубокој земљи, ма и осредњој; с не мањим успехом се може такође засејавати и на добро нагнутој суглинастој и глинастој земљи, чак и на оним телим. Изврсно успева на ливади која се наводњава. Она се не мири само с голим пескушама и с мочарном земљом. У погледу климата — јевевица је врло издржљива; подноси чак и најштрије климатске прилике.

Развија се доста лагано; да се развије — потребно јој је две три године.

На гнојењу је врло благодарна, јер, у томе случају, одмиче свима ливадским травама.

Тако је јевевица врло погодна за оснивање привремених или сталних ливада, а такође и за смешу с лудерком. У овом последњем случају на доброј и дубокој земљи у току 5—6 година се може добијати 90% лудерце и

10% жељевнице. На врло плодној земљи се примеса жељевнице може усколико смањити, а на сухој и изнуреној повисити до 15 и 20%.

Жељевница цвета од Јуна до августа.

После 4—5 година откоси жељевнице се отпочању смањивати, ма да се на одговарајућој земљи и у смеси с другим травама може држати на једном истом месту и 10 година.

У крајевима дуготрајних суша је безусловно потребно наводњавање, и тада она даје изванредно обилне откосе.

Земљу, на којој ће се засејати жељевница, треба добро обрадити. Пред самом сетвом земљу треба добро иситнити, да би се семе боље затрпало и добила равнија површина ливаде. Жељевница се може сејати с јесени, у августу, и с пролећа, колико је могуће раније, док је свежија и обилнија зимска влага земљина.

Кад се сама за себе жељевница сеје, потребно је на један хектар 25—35 килограма семена, ако је земља потпуно уздана за њу; у протинном случају, особито у песковитим земљама, количина семена се може попети на 40 до 50 килограма од хектара.

Потребно је, у осталом, приметити, да се жељевница врло ретко гаји у чистом посеви, јер су јој бусени мали, између којих лако нађу места коровске траве. Осем тога, жељевница јако страда од пање, ако се стока на њу пусти за време суше. Зато је она најбоља и најпробитачнија кад се сеје у смеси с другим травама, поглавито с *власеном* (*Bromus pratensis*, као год и са *Bromus inermis*, *Br. erectus*, *Br. mollis*), с *допиним просетом*, *рајграсом*, разноврсним *детелицама* и т. д. Боље је гушће сејати, јер се тада добија нежније сено. Дубина сејања не треба да иде даље од 2 до 3 сантиметра. По сетви се превуче лаком браном. Са лудерком се жељевница не сеје више од 15%, а са осталим травама 20%.

Семе се може поручити преко Српског Полупривредног Друштва и његових Подружја.

ИЗ ЗАДУГАРСТВА.

ПРОШИРЕЊЕ ОБЛАСТИ ШЛЫВАРСКЕ ЗАДРУГЕ У КАЧУЛИЦАМА.

Великим успехом који је постигла већ у првој години свога рада, шљиварска задруга у Качулици створила је себи много пријатеља како у самој селу тако и у околини. Самом пропагандом, живом речју, па и jakim доказима тешко је убедити наш сеоски свет о свима користима које се могу имати од задружног рада, од организованог напора, од једне шљиварске задруге. Можда се баш и због тога произвођачке задруге доста тешко и шире у народу. Народ хоће сам да види, хоће сам да се увери о корисности једне установе па тек онда да јој приступи.

Задругари су већ видели прве користи од своје задруге, они су већ осетили благодети од задружног рада на шљиварском послу, те је сада и сваки траг сумње у успех установе, коју су сами стварали и створили потпуно ишчезао. Код њих се појачала вера у задружну мисао, те ће

се верујемо још јаче прибити уз своју задругу и допринети свим својим силама да се њихово корисно предузеће у будуће још више развија, шири и унапређује.

Незадругари, који су имали прилике да се на лицу места својим очима увере о раду и успеху шљиварске задруге у Качулици, и који су нарочито осетили утицај задруге на пењање цена сировим шљивама, о чему је напред било споменуто, прилазе сада са пуно поверења, сами без ичије пропаганде, без ичијег посредовања и хоће и они да буду чланови задруге. Па не само незадругари села Качулице да желе да постану чланови шљиварске задруге него и сељаци из околних села, који су чули за успех, шљиварске задруге у Качулици желе да уђу у ту задругу.

Село Качулице има 125 домова. Сваки дом има просечно по 1 хектар шљивака са око 400 дрвета што чини укупно око 50.000 дрвета. Ако се узме да је просечан род сваког дрвета само 20 кгр. (с обзиром на то што су дрвета услед недовољне неге за време рата доста ослабела), онда само село Качулице може да произведе годишње око 1.000.000 кгр. сирових шљива. У шљиварску задругу у Качулицима уписано је као што смо напред казали 11.400 дрвета, дакле непуна једна четвртина од укупног броја дрвета, који постоји у том селу.

Пред овом тако рећи навалом за упис нових чланова какво држање има да заузме задруга? Задругар једне воњарске задруге може по правилима бити сваки онај који има најмање 100 дрвета свога воњака. Нема разлога, нити то може чинити једна задруга, да своја врата затвори земљорадницима, који желе бити њени чланови.

Ваља према томе проширити задругу и приметити што је могуће више нових чланова у њу јер не само да у тако јаким шљиварском месту као што је село Качулице има услова за јачу шљиварску задругу, него би се и сама задруга повећањем броја чланова знатно оснажила.

И шљиварска задруга у Качулицима отворила је врата новим члановима, новим задругарима, тако да се број њихов према првобитном броју задругара непрестано пење. Да би тако проширена задруга могла и шљиве својих задругара прерадити, она је на својој ванредној скупштини од 15 јануара ове године решила да у селу Качулици подигне још 18 сушница.

Међутим јављају се као што смо напред навели и земљорадници из околних села, па би и они желели да буду чланови шљиварске задруге у Качулицима. Треба ли и те земљораднике примити у задругу или их упутити да стварају нове засебне задруге у њиховим селима? Једни су разлози који говоре зато да их не треба примити, а други су разлози који говоре за то да их треба примити.

Према правилима реон једне задруге обично

се простире на територију једнога села или највише једне општине. То је једно здраво начело које је још Рајфајзен увео и којера се треба строго придржавати. Чланови задруге се онда међусобно боље познају и лакше могу један другога контролисати у задружном раду и пословању. Према томе не би имало места да се шљиварска задруга у Качулицима простре и изван територије свога села.

Осим тога зна се и то да свако село жели да има своју установу, па било да је то општина или школа или црква или пак и задруга. Кад које од тих усанова нема у једном селу, а у другом оближњем има, настаје извесна завист онога села, који ју има, према ономе, који ју нема. Локалне амбиције морају се задовољити јер иначе оне могу штетно утицати, те из тог би разлога најбоље било да села која су у близини Качулица заснују себи шљиварске задруге.

Међутим шљиварске задруге су врло сложена и тешка предузећа, јер обухватају не само прерађивачку него и продавачку страну. Људи, који њима управљају и руководе њиховим пословима треба да имају извесне праксе и извесног искуства. Само тако се може очекивати успех од тих усанова. Ваља пак тежити нарочито код првих шљиварских задруга за успехом, јер су то нова предузећа те ако прве задруге буду у свом раду показале неуспехе, то би врло рђаво одјекнуло, па би се и нове задруге теже оснивале што би било на штету и нашег земљорадника и наше земље.

Ако би се у шљиварску задругу у Качулицима примило и по неколико чланова из околних села они би имали прилике да се у овој години упознају са задатком и радом шљиварских задруга, да се одшколују и припреме за будуће пионире таквих истих задруга у својим селима. Шљиварске задруге, које би они доцније основали у својим селима, имале би у њима људе од већ стеченог искуства, који би их још од самог почетка упутили правилним путем што је врло важно и за опстанак и за успех једне задруге, па буди зог облика она била. Тако би се са предходно спремљеним снагама ускоро могле задовољити и локалне амбиције, то јест околна села би могла имати своје задруге, те би оно напред поменуто Рајфајзеново начело могло у пуној мери бити задовољено.

Шљиварска задруга у Качулицима жељна да и сама у свом раду иде правилним путем тражила је обавештења о тој ствари у Београду и објашњено јој је да томе нема никакве сметње, нарочито кад се с економске тачке гледишта то питање посматра. Задруга је онда стала на гледиште да прими и оне земљораднике, који живе изван Качулице, а у непосредној околини тога села она је већ држала и скупштину и решила да се њена област прошири још на 11 села и да подигне око

50 сушница, а поред тога и своју пекмезару стиважу и магацине. Број задругара рачуна се да ће прећи две стотине.

Задружна пекмезара послужиће задругарима врло корисно да се оне шљиве, које су сувише ститне не бацају у каду за ракију као у прошлој години. И то је једна врло похвална иницијатива, те на том треба и истрајати.

План будућег рада шљиварске задруге у Качулицима је као што се из овога види и врло значајан и доста замашан. Та задруга може не само дати подстрека него може постати и један прави расадник за стварање сличних задруга у осталим нашим шљиварским крајевима. Она ће и моћи у пуној мери одговорити очекивањима, која се на њу полажу и савлађивати све тешкоће које свака, а нарочито једна произвођачка задруга наилази на свом путу, ако сваки њен члан уложи све своје напоре за добро задруге, ако неодољена слога и поверење буду владали међу задругарима и ако задруга односно њени представници часно и поштно буду водили задружне послове. То су услови за опстанак успех и будућност сваке па и једне шљиварске задруге.

БЕЛЕШКЕ

Ко је први сушио шљиву у Славонији? —

Интересантно је знати, ко је у Славонији, некадашњој Војничкој Граници, отпочео први сушити шљиве. До године 1862 сушене су шљиве у обичним хљебиним пећима и на сунцу за време сунчаних дана; то је све рађено у малим количинама за домању употребу. Истом године 1862 отпочео је рад у велико, дакле за трговину. Тадашњи познати шљиварски трговац Риста Стјепановић из Босанског Брода дошао је у Славонију из Босне у јесен 1862 са Муслиманима, који су знали правити босанске сушнице и били вешти сушењу шљива. Г. Риста Стјепановић начинио је прву босанску пушницу код Томе Црпана, шумара у Шумењу (срез Бродска, жупанија помјсна у Славонији са 32 лесе и код Марка Тадијановића, тежака у Бановцима код Слав. Брода. Каише су прављене такве пушнице у Громожнику, Сибинју, Вароши, Бановцима и другим селима око брода, где се шљива пожегача гајила. Г. Риста Стјепановић прича, да је најкрупнију шљиву нашао код тежака М. Радоша у селу Громожнику код Брода. Радошевић свих шљива шијело је 60 комада у пола киле, а то је прва врста робе. Г. Стјепановић тврди, да се пресађивањем шљивових присада ладе добити крупнија шљива.

У јесен 1878. године дошао је после окупације Босне и Херцеговине стари усташа Риста Стјепановић из Босанског Брода у Бачину (срез темишки, округ јагодински) са двојицом Босанаца и код пок. Милеје Миловоповића, начинио босанску пушницу (сушницу за шљиве). Пушница је била са 32 лесе, а сушили су те године на тој 30 дана. Чка Ристи су сада 85 година, живи у Босанском Броду, а Милеја, познати народни трабуц, давно је преминуо.

Њуб. Стјепановић.

Пољопривредници! Претплатите се на „ТЕЖАК“.

ЗАПИСНИК.

VIII *редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва државе 8. фебруара 1922. године у друштвеном дому у Београду.*

Била су присутни председник г. Љуба Нодаковић, чланови: г.г. Благоје Д. Тодоровић, Вића Т. Радовановић, др. Веда Стојковић и Салводуб Ивћ.

Као гост био је г. Драгутин Сремић, редовни члан.

Председаво председник г. Љуба Нодаковић.

Бележко секретар г. Александар П. Рањковић.

I

Прочитан записник 6. редовне и 7. ванредне седнице. — Одбор усвоји.

II

Прочитан је записник Седнице свих секција одржане 5. овог месеца, о предлогу Главном Годштемном Збору за избор нових редовних и почасних чланова. — Одбор усвоји.

III

По молбама новонабраних Пољопривредних Подружја из Косјерају и у Руанку, — Одбор одлучи, да се приме у састав Друштва пошто су испуниле потребне услове.

IV

По позиву Управе Прашког Велесјама, да Друштво упути своје делегате који би учествовали у питањима које стоје на путу остварењу задовољава трговинских одношаја у погледу наших потреба са Чехословачке Републике и извоза наших производа у исту, — Одбор одлучи, да се уложи Господином Министру, да створи материјалну могућност како да изасладе овог друштва, тако и других, како би се могла ови упутију за решавање ових питања.

V

По питању Пољопривредне Подружје у Јагодини, да може продати справе дате јој на поклон за заједничку употребу чланова, — Одбор одлучи, да се не може одобрити продаја, већ да Подружја регулише правалу употребу ових у ако то неби могла, да Друштво узме справе и да их другој Подружја.

VI

По предлогу г. Јована М. Живадиновић, о набавци апарата за обрадање бурани са парашутом, и да се упуство за рад овим апарата у Тешку, — Одбор одлучи, да се предмет упути Књижевном Одбору ради прегледа чланака и штампања на њихов предла набављачком Одбору на мишљење.

VII

Прочитан је извештај акционата г. Милана Нешића, којим јавља, да је Банка Војводина положила за г.г. Браћу Проданићима на Новог Сада 85.000 динара, колико су били изузели за набавку семена детелине. Одбор прилима исти знању.

VIII

Прочитан је извештај г. Милана Бураћа, пољопривредног инспектора у Скопљу, да приликом понуде Друштву, да о Збору одржи предавање које ни рефлективно на накнаду путних трошкова, — Одбор прилима исти знању са задовољношћу.

IX

По питању Пољопривредне Подружје у Чачку, коју суму треба да понаку годишање чланови Добротвори и Утемељачи Подружја, Одбор одлучи, да ни се објасни, да они треба да понаку и по 20 динара на име „улога који се шаље Друштву“ за Тешку и Пољопривредни Календар.

X

По предлогу набављачког Одбора о набавци апарата, лопата и коса, — Одбор одлучи, да се изврши набавка по попуњеној цени, Исцалта да се изврши по пријему ових.

XI

Саопшти је предлог набављачког Одбора о пројајни ценама плутова, прскалица, прашица, рафини, војварских макава, семена гледичије и багрене. — Одбор усвоји исто мишљење.

XII

Прочитан је извештај магацинара г. Алексе Петровећа, о одласку у Марибор и извршеном прегледу прскалица које су закупљене за Друштво. — Одбор прилима исти знању.

XIII

По предлогу члана г. др. Веде Стојковића, о хонорару за сређивање и коректуру Друштвеног извештаја за 1921. г. — Одбор одлучи, да се изда хонорар у 250 динара.

XIV

Прочитан је извештај о државној намери пољопривредних справа у Лајпцигу. — Одбор прилима исти знању.

Са овим је закључена данашња седница.

Г Л А С Н И К

Нове Пољопривредне Подружјине. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва у седници својој од 6. Марта ов. год. примио је у састав Друштва, пошто су испуниле потребне услове, шест нових Пољопривредних Подружја и то:

1. Окружју за окр. Скопски, у Скопљу.
2. Среску за срез Студенички, у Рашкој.
3. Среску за срез Подбодски, у Сувој-Реци.
4. Сеоску у селу Церу среза Кичевског.
5. Сеоску у селу Пилици среза Рачанског.
- и 6. за варош Нови-Пазар и Околицу у Новом-Пазару.

Честитамо почетак рада овим Подружјама и желимо им најбешче успеха.

Нови чланови Утемељачи Српског Пољопривредног Друштва. — г. Давид Брадић, из Пироца, положио је 100 динара и тиме уписао за члана утемељача свог пок. оца Косту Брадића.

Потрошачко-Набављачка Задруга у Синошевићу-Шабцу, положила је 100 динара на име уписа за члана утемељача.

Друштво и овом приликом благодарни напред именованим на пакњи.

Пример за углед. — Јављају нам из унутрашњости: „Г. Младен Ђ. Милошевић, учитељ у Вратарници код Зајечара, образовао је Дечији Пољопривредни Клуб „Тимок“. Сем клуба, који постоји у Лесковцу, у истом срезу, ово је други клуб чији је оснивач г. Милошевић.

Рад г. Владе Петровића, економи среза Зајечарског и г. Младена Ђ. Милошевића, за сваку је похвалу“.

Ми ово радо саопштавамо и желимо да се и други учитељи угледају на г. Милошевића.

О Г Л А С И

ДОПУНА ЦЕНОВНИКУ У 7. БРОЈУ ТЕЖАКА:

Друштво је добило и има у своме магацину:

Сакових обртача № 4.	530 динара
Резервних пртала	20 "
Прскалица „Морава“	400 "
Трошара за говеда	30 "
Трошара за овце	20 "
Семе мухара	5 "
Дневник касе за Подружје	15 "
Магацинска књига за Подруж.	18 "
Признаична књига за	12 "
чланске карте	0,20 "

Све се пошљак од појединаца извршују када се прилима у напред бар половина вредности.

Најбоље је поручити извршити преко Пољопривредних Подружја или срезних економиа.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
ушукују се

Срп. Пољопривредно Друштво
У БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште

на основу најновијег решења од
априла 1908. г. претпису друштва
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Пуб. Мозаковић**

Одговорни уредник, **Д-р В. Н. Стојковић**

Број 12.

БЕОГРАД, 26 МАРТА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Многи пријатељи Српског Пољопривредног Друштва жале нам се да им се не шаље ТЕЖАК од почетка ове године и ако су га раније редовно примали.

Уредништво обавештава овим све раније и садашње читаоце ТЕЖАКА да се тај лист по одлуци Управног Одбора ником не шаље, пре него што се претплата унапред не положи Друштву.

Претплата на Тежак стоје 20 дина. годишње и полаже се уједанпут Срп. Пољ. Друштву, а рачуна се од 1 јануара ове године.

Уредништво.

ОВОГ ПРОЛЕЋА, ШТО ВИШЕ ОБРАЂЕНЕ И ЗАСЕЈАНЕ ЗЕМЉЕ...

Због временских неприлика прошле јесени је знатно мање озимих усева посејано него што се то обичних година чини. Производња озимих жита показане према томе у овој години, нарочито што се Србије тиче, осетан мањак.

Да би се накнадно мањак у сејидби озимих усева, ваља сејати што више пролећних усева, а нарочито кукуруза, који тако добро успева у нашој земљи. Ваља их сејати, јер је то дужност пољопривредника, јер ће и њихови производи имати добре потрошаче и сигурне купце.

Дужност је свих наших пољопривредника, — и породична и друштвена и патриотска, — да овог пролећа што више земље изорату, што више усева засеју, што већу производњу остваре. Наши пољопривредници имају својих обавеза према члановима својих породица, који од њих зависе и које треба хранити, издржавати и задовољавати у разним потребама, које су, сада после рата, тако разноврсне и тако многобројне. Они имају и својих обавеза према осталим редовима друштва, који немају земље, којима имају не само да осигурају храну, него и да пруже многобројне сировине, које су извор њиховог рада и живота. Они имају обавеза и према држави, јер, као најмоћнији производни фактор у земљи, они су позвани да

већом производњом повећају и наш извоз, те да тиме и наш новац поправе и наш економско-финансијски положај подигну и благостање целокупног нашег народа побољшају.

Да и не говоримо о оној високој хуманој обавези свих активних земљама у производњи хране, којом су оне позване да искоришћују свој привилегисан положај, своје природне изворе, те да осигурају исхрану пасивних земаља, на које природа није довољно излила своје благодати.

Наш се пољопривредник после три године слободног живота прилично свабдео са оруђем за производњу: и стоком и справама. Ваља та оруђа искористити, ваља их употребити за обраду земље, јер ће стока јести, па радила или не радила, а њена храна не кошта сада баш тако јевтино.

Али цене се пољопривредних, као и другим производима тако мењају на светским пијацима у ово доба непрестаних промена, које су последице рата, да с том појавом и наши пољопривредници мсрају рачунати. Они ће се најбоље заштитити од тих промена, ако буду не само што више него и што боље и што јевтиније производили. Никада није потребније више него сада да се с рачуном, с писалком и бележником у руци, произвођи, па да се и живи. Треба свести све непотребне издатке, треба штетети, чекајући да се прилике среде, да се време промени, да се цене производима стабилизирају.

Једна је истина, која се не да спорити, а та је да светска производња није још достигла предратну цифру и да још нема довољно хране у свету нити ће је скоро бити. Свету ће требати сва храна, коју пољопривредник произведе, па ће имати и доста тржишта за њено добро уновчавање.

Потсетимо се да смо ми ти, који смо понајпре позвани да подмиримо потребе у храни гладне Европе. Потсетимо се да су скоро свуда око нас све саме пасивне земље: и Италија и Грчка и Чехословачка и Аустрија и Русија и Немачка и Француска. Ми смо пијацима тих земаља најближи, па је и прођа наших пољопривредних производа тамо осигурана.

Користимо се тим нашим тако повољним положајем користимо се богатством и плодношћу наше земље, користимо се овим лепим пролећним данима, па мобилишимо све своје снаге на сељу и појмо напред. . . Напред у једну снажну пољопривредну офанзиву с девизом: *што више обрађене и засејане земље овог пролећа, што већа пољопривредна производња у овој години.*

ИЗ РАТАРСТВА.

Сетва јарих жита.

У погледу сетве јариха разликују се два момента: време сетве и начин сетве. С обзиром на време важи опште правило, што раније то боље. Под појмом „што раније“ треба разумети што раније под датим околностима, на име према години, локалним приликама и специфичним особинама жита. Нарочито што ранија сетва је препоручљива за крајеве, који пате преко лета — за време вегетације од оскудице — у воденом талогу. Датумима се ово време не може одређивати нити пак празницима, како је то у обичају код наших пољопривредника. Оно се помера унапред или унатраг, како кад према години. По хронолошком реду прво се сеје оvas, па на овим раж, јечам, пшеница и на послетку жузуруза. Што се тиче начина сејања он је ручни — омањке и машински — вртачно. Вртачно је сејање боље од омањког због квалитета, квантитета, уштеде у семену, брзача гаја и неких радњи за време вегетације. Омањко се сеје само тамо, где се машинско ма са којих разлога не може сејати или има разлога у погледу приноса или онога што се хоће сетвом или и кад се нема машина. На слабијим земљама ваља сразмерно гушће сејати и ту је, пре на свом месту омањко сејање. На јаким и плодним земљама сраз-

мерно ређе. Ту је пре свега вртачно на првом месту. Омањко се, и онда може применити, ако је увек намењен продукцији пиће, али и ако је земљиште наместичаво у погледу плодности и т. д.

Па ипак данас су машине толико усавршене, да је сетва ва 10 см. растојања редова већ готово омањко сејање. Стога је оно увек за препоруку где год је то у опште могуће, пре него ли омањко. Јара жита се сеју у опште чешиће од овних. Разлог су за ово кратка вегетација и са тим у вези слабије бокорење. Кратка вегетација принуђава биљку на најнужнија образовања, на име пауза са лишћем и класом и томе одговарајући коренов систем. Последница је овога немања времена и за адвентивна образовања (бокорења), а са тим и образовања секундарних валтова или и ако ово и буде, оно бива у мањој мери, дакле у опште слабије је бокорење.

Јару пшеницу ваља сејати на растојању 10—15 см. и према јачини земље и у колико раније у толико тежити ка 15 см. Преко овога и испод овога са много разлога није препоручљиво. Исто то важи и за раж.

Јари јечам и оvas сејати на 15 см. али и нешто ма до само испод овог броја у интересу квалитета и квантитета. Само ако се оvas гаји као пића или и више ради продукције сламе опча чешиће, на 10 см.

Код нас је готово одмођено вртачно сејање на 10 см. у колико је у опште сејање машинско. Оно може бити и добро и не, како кад и како где и како за коју стипу. Па ипак нешто ређе је боље у интересу квалитета. Сразмерно већа растојања могу бити опет штетна по квантитет.

Потребне количине семена по хектару су различите и зависе од растојања; тако код пшенице 160—180—200 ктр. омањко и 145—160—200 ктр. вртачно па испод и преко ових бројева што у неколико зависи и од крупно-

ПОДЛИСТАК

КРОЗ ДРАГАЧЕВО У ИВАЊИЦУ.

(Наставак)

А међутим велика је то — велика штета и желети је, да се нашим државним економима даде могућност, да они што већу важњу поклоне вођарству у овом крају и упуте га путем правилне неге и експлоатације.

Ја велим, желети је да могу да обаве озај свој велики и тежак задатак, јер, најжалост, како су сада плаћени наши државни економи, када имају месечно на путовање по срезу само по 30 динара, они не могу да забу по седима и да учс народ и да га науче, како који посао у воћњаку да обавља.

Код „Карауле“ — чесме, која је готово на самом превоју, на самом врху Јелице, стигли смо тачно у 6 часова, дакле, од подножја до на врх Јелице — 2 часа пута

Тешко је описати лепоту видака, који вам се пружа са превоја на Јелици! Зато је мало речи и живих боја, зато је потребна песничка машта, па се мислима успети на небеса и отуда посматрати рај, па тек онда и то приближно — прибуђа да схватите ону дивоту, која се овди пружила и десно и лево од вас, па се све пише и више шири преко брда и планина у недоглед.

А Драгачево, дивно Драгачево! Да вам је само да га видате оданде, па да је ближе ви га загрлили као сеју, као брата, као мајку, да га се нежно — нежно напудујете. Тамо доле, под вама, далеко — далеко протегла се брда и долине, ливаде и њиве и као у диму губе се за видиком. Милеон страна, малих и већих планинских врхова под*густом шумом и голих, сгрчили се један до другог, па се нежно грле, а воћњаци, пашњаци, ливаде и њиве на све стране раситркана села, потонули у вечерњој мгли, па вас својим лепим шаренилом чикају одоздо и маме, властите вас маме ка себи. Пролети мимо по која задоцнела птица, зацркује и изгуби се у зеленом обну, говеда и овце журе у тор, а кршно стење јогунасто се крај друма дигло у плава небеса и са своје горде висине немо векове броје.

Стотине рабадија срели смо, док смо се спустили са Јелице у село Граб; овде нас и мрак затече.

Од Граба до Гуче има добар сат пута колима.

Мрак ме је омео те нисам мога изблиза да видим лепоту овог краја, али ја сам је осећао...

У Гучи смо стигли око пола девет у вече и она је већ спавада; по који по који „кафански човек“ дремао је још над новинама у кафани, за полићем, сатником или за

ће зрна; код ражи омашке 150—180—200 кгр. врстачно 140—160—180 кгр. па и преко ових пифара а према земљи и сорти; код јечма омашке 140—160—200 кгр. врстачне 130—150—170 кгр. али и испод и над овим бројевима; код овса омашке 110—160—180 кгр. врстачне 100—140 кгр.

Ако се гаје мешавине остају исти односи како у погледу растојања и погледу количина семена.

Дубина покривања семена зависи од механичког склопа земље и крупноће зрна. Она се креће махом око 5. см. али и испод и над овом цифром и зависи од крупноће семена и механичког склопа земље (даке и лакше дубље теже и тежке плаће).

Ако се сеје омашке, онда се по сејању забрани семе и на тај начин покрије земљом. За сетву треба земљу припремити, како је то у ранијим једном чланку изнето. У сваком случају увек се претпоставља зимска бразда. Само пролетње орање је орање по нужди и врло мало обећава. Ако је земља тешка или потежа, може се после дубоког јеснег или зимског орања дозволити плитко пролећне орање, ма да код пшенице може имати и штетних последица због могућности образовања коре и т. д.; иначе је довољно само дрљање или и екстирпирење. На лаким земљама увек је боље задовољити се презимном браздом и дрљањем. Ако се употребљује вештачко или и које органско ђубре онда је плитко орање после презимне бразде пре на своје месту, али се за то могу употребити и екстирпатори и дрљача. По сејању треба повалати. Ваљање изостаје, ако је за сетву употребљена комбинована сејалица са ваљчицама за једновремено ваљање. Пшеницу само по нужди валати. У интересу уштеде зимске влаге, дробљење коре и бујнијег пораста по ницању усева треба њиву подрљати.

Кукуруз се начином сетве издваја од осталих жита. О томе ће бити речи у наредном чланку.

чацом — паланка, духовно мртвило, духовна беда, на где ће слаботија него у кафану.

Сутрадан — 16. Септембра одржан је у основној школи срески збор пољоприведника среза драгачевског у присуству уваженог чика Саве Јовановића начелника среског и готово целокупне овдашње интелигенције са Г. Милановом Тајсићем, народним послаником на челу. На збору је био заступљен цео срез — махом су били сељаци — изасланици од појединих општина, а било је доста и учитеља и свештеника са села.

Збор је отворно подпреседник Чачанске Окружне Пољопривредне Подружине и њен изасланик Г. Милош Поповић.

После мог кратког говора и разјашњења о значају Пољопривредних Подружина за наш пољопривредни и економски напредак, и после говора вредног Г. Боривоја Нешића, окружног економа, збор је једногласно одлучио да организује Пољопривредну Подружину, за срез драгачевски, односно да обнови ову Подружину, која је и до рата постојала и ову је своју одлуку одмах и у дело спровео.

У управу ове Подружине ушли су најгигантнији пољоприведници овог среза са заузимљивим Г. Миљком Тајасијевићем, учитељем у Гучи на челу и вероватно је, да

ИЗ ЗАШТИТЕ БИЉА ОД БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНА.

Уништавање маслиново мушице (*Dacus Oleae*) у Грчкој.

Године 1920. је у Грчкој извршена у великој размери борба против маслиново мушице по Берлезевој методи. По овој, у неколико измењеној методи описано је арсеновим препаратом око 3,5 милијона маслинових дрвета у Месини, Пелијону и Халкидику. Препарат за прскање је састављен од 0,3% натријум арсенита, 10% меласе и 90% воде.

Прво прскање круне маслине отпочело је у половици јуна, друго прскање крајем јула и треће крајем августа. Последње прскање је допуњено усањем земљаних, изнутра глеђосаних судова с истим арсеновим препаратом, по 3 таква суда на сваких 100 дрвета маслине. Величина тих судова износила је 5 ока, а у њих је настуло по 4 оке препарата. После сваких 10—15 дана доливана је у обећене судове вода у колико је она испарила из препарата.

По овој методи постигнут је одличан успех против маслиново мушице. Према објављеном извештају о томе по коме се доноси овај кратак приказ, успело се да се заштитом маслине од те штеточине повећа принос од маслине и зетина на означеној територији са 20 милиона драхми за ту годину, од чега је држава имала на име дажбина прихода више за 800.000 драхми.

Трошкови око набавке препарата и радне снаге око прскања изнели су укупно 662.560 драхми. Ови су издаци измирили из специјалног фонда, који је законом за ту сврху установљен. Приходи тога фонда су државна субвенција, која се сваке године уноси у држ. буџет, и особени порез на произведену тежину зетина и маслине за јело, као и на зетина за извоз. На име пореза се за тај фонд наплаћује 1—2 лепте од оке произведена зетина и 0,5 лепте од оке маслине за јело. У областима одакле се

ће благотворан рад ове корисне установе скоро осетити сви њени чланови — цео крај.

Гуча је малено среско место на левој обали плавиоте планинске речце Белице, која извири чак испод Чемерна, код Толчишине. Бесна је Белица кад набуја, права је напаст онда она за овај крај: нааје из свог тесног корита, плавиота, мутна страшна и све руши, све односи; и усеве и стоку и луде — све! И у колико је она страшна, опасна и штетна кад набуја, у толико је неопишано романтична, лепа, украшена плодним њивама, зеленим ливадама и лукама и китњастим воћњацима у свако друго доба године, кад нормално, мирно тече. Плодна су поља ове малене планинске речце и у овом брдовитом крају њела је једина равница у целом срезу и оно нешто поља код села Котраже поред Котрошке реке, притоке Белице. Иначе цео је срез све сама планина притиснута густом шумом или голим стенам или је застрта зеленим њивама ливада, пашњака, утрна и мршавих — мршавих њива. Има овди и воћњака и доста их има, али су бедни: густо засађени, не окопани, не окречени, покривени маовином са оцепљеним гранама и, разуме се са ретким плодом и малом вајдом од њих...

(Наставак се)

извозе ветјин и маслина наплаћује се за тај фонд, при извозу, још 3—20%, од суме, која се иначе плаћа на име царине. Из тога се фонду врше још и набавке препарата и прибора за уништавање штеточина и болести маслине у опште, и уступају се по цени коштања.

Ова организација и постигнути успех против масличне мушице су од интереса за нас што иста штеточина наноси штете маслини у нашем приморју. Против ње су 1920. године извршени огледи у Бријести на Пељешцу у окр. дубровачком. Ове огледе је с успехом извео г. Марко Марчић, надзорник маслинарства и воћарства, употребивши за то исти аеросол препарат уз помоћ лиманских кровња, повешаних у маслињаку. Пошто се исти огледи пројектују и за ову годину, препоручљиво је да се упоредо поставе огледи и по метода, како су у Грчкој изведени, ради процене дејства препарата и рентабилности ово манипулације при сузбијању те мушице.

Ник. Рањојевић.

ИЗ ЦВЕЋАРСТВА.

Гајење цвећа за продају.

1. *Кориси од гајења цвећа.* У нашем се селу од давнина гајило цвеће. У свакој градини је био увек заступљен један одељак, на коме је оно марљиво гајено. Тај се одељак звао, па се и сад зове, *цветњак*.

На цветњаку су радиле и цвеће су неговале, по правилу, *девојке*; онамо, где девојака није било, заступале би их младе невесте; али цветњак није запуштан ни онда, кад би његово одржавање спало чак и на жене старије, па и на саме старце.

Цветњак је задовољавао једно естетичко осећање нашега селскога света; мирис, који се са цветњака распростирало, чинио је ваздух украј куће угоднијим, цвећем се младеж китила и стаи свој украшавала; из цвећа се (на пример, из руже и још из неколико друга) справљала просторна козметичка средства за умивање лица или за намирисавање косе; неко је од цвећа употребљавано и за домаће лекарије и т. д.

Да би цветњак одговорио тим разноврсним захтевима, засађиван је свим врстама цвећа, тако, да се оно непрекидно смењавало од ранага пролећа до дубоке јесени. А како је и уљаник, по правилу, постављан уза сами цветњак, то је он служио и као паша за пчеле.

Данас, међутим, гајењу цвећа, нарочито у близини градова, треба поклањати много више пажње, јер оно, сад, може да буде и извор лепога прихода преко целог лета. Ако би се цвеће гајило и преко зиме у саксијама унесеним у топле просторе, онда би тај приход био знатно већи, јер је преко зиме цвећа мање, па се и боље плаћа.

Нарочито у близини великих градова цвећа треба што више гајити, јер се оно тражи и купује и на пијаци, и у цвећарским радњама, и у поворшима, и у биоскопима, и на забавима и на концертима, и т. д.

При избору врста које ће се гајити треба се управљати према укусу публике и руководити се тражњом пијаци.

2. *Сетва.* Око малог цветњака нема тешких радова

које не би могли вршити чак и деца од 10—12 година. Први посао, којег се треба прихватити докле још местимиче у осоју није снег сасвим отопљен и земља сува, јесте — *засејавање цвећа у саксијама које се држе у собама*. Јер, што се цвеће доцније засејава, оно и цвета доцније.

За сејање је потребна *сниска* саксија, која се, тога ради, нарочито израђује и продаје; ако нема сниске саксије, цвеће се може посејати и извести у дрвеним сандучићима или у обичним цветним саксијама, само је потребно на дну подасути песак, у дубоким саксијама и сандучићима повнше, у ситнијим помане. По песку треба насути земљу у висини од 4 до 7 сантиметара.

Какву земљу треба за ову сврху узети? Да ли ће на свакој земљи изићи семе и порастати цвеће? За извођење цвећа је потребна лака и растрцата земља без стабљика и лишћа које гнију. Најбоље је узети и употребити земљу од ситнилога лишћа бресте, липе, клена и т. д. Како око корена дрвета скинемо горњи слој још несатнилога лишћа, под њим ћемо наћи црну, меку земљу, која је потпуно погодна за засејавање цвећа. Она је постала из потпуно ситнилога лишћа; она је ситна, мека, расипна, кроз њу вода лако пролази и семе у њој лако нице.

Ако би се догодило да се ове земље нема при руци, онда се треба послужити и с обичном *прицом* из повртника, али из ње треба излучити стабљике, корење и друге предмете, па је рукама иситнити, просејати је кроз ретко решето и измешати је са сагорелим стајским гнојем и ситним песком (тумсалом), који ће је учинити *растрсеним* и дати могућности да ваздух дубоко продире у земљу. А ваздух је потребан семету које лежи у земљу; без ваздуха би оно замрло, не би изникло.

У једној саксији или сандучићу може се засејати неколико врсти цвећа; да би се знало где су које врсте засејане, треба их оделити линијама и обележити цедуљама с написом.

Сејање треба вршити тачно и опрезно. Земљу треба избраздати звоштеним прутњем, па у бразду сејати. Да ситно семе не би врло густо падало у бразду, добро је измешати га са ситним и чистим песком, па га ваједи са песком засејавати; овде нам опет наш савезник песак помаже: одељује семке једну од друге и не допушта ња да попадају на гомилу.

За сејање је најбоље употребити картон, цедуљу или нешто крупне артије, преврнути је, па на њу ставити семе; затим је куцати прстом и семе ће се са картона постепено кретати и падају у бразду. Кад се сетва заврши, онда прутњем повући преко бразда; земља ће тада попадати по браздама и семе затрпати. За ситно семе није ни потребно веће затрпавање. Само крупније семе треба још неприметно потрусити иситњеном земљом, тако, да тај слој не буде дебели од самога семца.

3. *Поливање семена.* Ако би се поливање вршило неопрезно, т. ј. ако би се одједаред сасула вода у суд у коме је цвеће посејано, семе би набило горе, осушило би се и изгубило кљивање. Зато поливање треба вршити опрезно: најбоље прскањем из уста, јер се онда вода постепено упија у земљу.

Како посејано цвеће, и ако је у стаји, мора бити и

светлости и на сунцу (обично на прозору од себе), то треба ванити да се горњи слој и не закори и не одлесиви.

После неколико дана ће се почети пуштати клицу и цвеће ницати; спочетка ће се појавити појединачно биљчице, док одмах затим цела саксија не озелени.

4. **Пресађивање.** Кад се у изниклог цвећа појаве други листићи, оно се може пресађивати. И то треба чинити тога ради, да би се густина проредила и да би свака биљчица за себе добила што више маха за развијање. Ако је још доста ладно, расађивање опет треба вршити у саксијама или у сандучицима, којима ће се опет држати у просторијама које су топлије од спољњег ваздуха. То би било прво пресађивање. Ради вађења биљчица, које су још мале и осетљиве, треба направити од дрвета вадалицу, која ће у врху имати прорез као процеп, па њоме захватити жиле са земљом. Тако извађене биљчице пресађивати у већ припремљену земљу, служећи се, уз то, малом садалчицом.

Кад цвеће подрасте и спољни ваздух отопли, т. ј. кад престане опасност и од позних мразева и од пролетњих слана, оно се, тада, пресађује на стално место, по том се по потреби залива, треба од трава и корова, окопава и т. д., па се и од непријатељских инсеката брани.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Сточарство у брегалиничком округу.

(Наставак)

Овде, још у почетку рада, вала утврдити правац будућег одгајивања, јер раније, за време турског режима, као да се слабо ко старао да бољом, страном крваљу унесе и запати свеже елементе. Отуда се средничко парење и код ове тране у великој мери одржало. И ако је коњ по нашем садашњем зазнању у овом погледу мало осетљив, ипак се добија утисак да је средничко парење овде штетно утицало. С погледом на садашњи материјал у обзир може доћи, бар за прво време, поправка *чистом арапском крваљу*. Увођењем арапских пастува створиће се за кратко време добар почетни материјал који садашње потребе може да подмири. Допуње, кад се укус и народне потребе развију, може доћи египтска крв.

Једно од најбољих и најзоболнијих средстава било би то, да држава сама пре свих, узме активног учешћа у раду на унапређењу коњарства у Србији. Она има највише интереса да се коњарство у земљи унапреди јој је пре могућно да набави боље расе са стране, да подине ергеле и сточарске заводе, да даје новчане потпоре у облику зајма, субвенције и награде приликом сточних изложба. Сва ова средства могу само овда много допринети унапређењу коњарства, ако су она проступачна широј маси полупривредника а не само јодном узем кругу одгајивача, као што је то случај код спортског подизања помоћу трака.

Затим су важне и оне мере, које се доносе добрим законима о унапређењу сточарства, строгом променом његових одредаба, а нарочито применом одредабе о шкартирању неподесних грла за приплод. Не мање су важне и оне мере које се доносе добрим законом о осигурању стоке, о олакшавању и појевтинивању подвоза за стоку,

сточис производе и сточну храну на државним железницама и т. д.

Магарца је домаћа животиња која је код овдашњег земљорадничког живља у највећој употреби. Он је његов, такорећи, стални пратилац и неопходност његовог држања тесно је везана за данашњи начин живота овдашњих сељака. Нема куће, која нема бар по једно магаре. За магарца веле, да је необично агондан и практичан животиња за преношење малих товара из њива у кућу, из куће у варош и обратно.

Са малим изузетком *квалитет магарца је рван*. Он је детенисао услед јаког парења у сродству. Поправка би се лако могла вршити простом изменом крви а увођењем добрих мушких грла са стране. За тај циљ најбоље би послужили *Тесалијски магарци* — пастуви — који су крупни, снажни и добро издржљиви.

3. **Овчарство.** — Од свих домаћих животиња у округу и осталим крајевима Ј. Србије најважнија је *овца*, јер сељак у колико не живи од гајења жита, дувана и афијона, живи од овце. Овца му даје млеко, месо и материјал за одело.

Два боља соја, *овче-пољски* и *малешки*, припадају групи *шипорогих оваца* (Zockel). Оба соја су међусобно у блиском сродству и већином се појављују измешани. Разлике међу њима нису велике и већином су спољне природе.

Овче-пољска овца је прилично високог раста и елегантних линија. Вуна јој је бела или црна и мениовита. Даје руно 15 до 2 кгт. тешко Месо јој је врло укусно и добро проткано лојем. С јесени се у Штину и Св. Николи коле велики број оваца ради прашљења сувих дубина — пастрије. Овче-пољска је овца прилично млечна.

Малешка овца је нешто ситнија, вуна јој је густа, светла и више руда од вуне овче пољске овце, зато је и нешто мало скупла. Прилично је млечна и месо јој је доста укусно и није проткано толико лојем као месо овче-пољске овце.

У праведним подобностима између ова два соја нема, дакле, тако великих разлика. И те мале разлике у крупноћи, вуни и тежини више су последица боље или лошије исхране на паши.

Баш с обзиром на овака многоструки значај овце за ове крајеве и сви предлози за поправку морају се чинити обазриво, да не би било грешака, које се могу тешко светити. Код садашњег материјала, који све потребе сељака добро задовољава, изгледа, не би било саветно из практичних разлога уводити туђу коју расу ради поправке, већ са нешто више воље и разумевања око исхране и избора приподних грла он би се лако могао дотерати до свршенства. Ево разлога:

И ако вуна ових оваца није по квалитету равна вуни меринских оваца, ипак, као што напред рекосмо, не постоји потреба да се оне ради боље вуне укрштају са каквом страном, па пример, меринском расом, *јер таква шоправка ишла би на штењу млека и меса*. Поред осталих разлога, овде треба имати на уму још и то да овца са финијом вуном мање вуне даје но ова са простијом. Најзад од те поправке била би врло слаба корист и с те

стране што је цена вуни на светској пијаци услед јужно-америчке и аустралијске конкуренције толико ниска да ми не бисмо ту конкуренцију могли издржати. Све што би се, ваљде, у овом погледу могло препоручити, било би то да се поправка врши ваљаним одабирањем приплодних грла, њиховим спаривањем у сопственој крви. Тиме ће се, несумњиво, постићи и сабијеније руно и већа количина вуне од једног грла.

Млечност је оба соја осредња. Можда би и у овом погледу требало што учинити да се млечност повећа, на пример укрштањем са којом на млеку бољом расом оваца, рецимо *фризјском*. Али таква једна поправка била би велика грешка из ових разлога. Прво, што фризијска овца, као све млечнице овде траже богату и бујну пашу. Друго, фризијске овце су јако осетљиве на свакој ма и најмањој промени, због чега врло лако оболе и угину. Трећа, фризијска овца би својим усуми и угластим телесним склопом, поред високих и танких ногу веома неповољно утицала на месо овдашње овце и давала би слабије и мање тешке укрштане производе. Огледи чињени већ у том правцу са фризијском овцом у подринском, а раније у чачанском округу, дали су негативне резултате. С обзиром на све ове разлике поправку и у овом правцу треба извршити у сопственој крви — одабирањем добро млечних грла, правилнијом исхраном и мужом.

И на месо су оба ова соја врло добра, нарочито оне где су услед боље исхране овце крупније. Ако би се пак хтео постићи да овдашњи сојеви брже расту (рано ар), боље гоје, онда би се то лакше, брже и сигурније постигло бољом и *интензивнијом* исхраном и *негом* у *младости*, но укрштањем са нежном и за овдашње прилике неподесном енглеском овцом, чији би се подмладак, и не гледајући на то што би он био слабог састава, одмах изметнуо.

4. *Козарство*. — Као најнесимпатичнија домаћа животиња за ове крајеве треба да је коза. И ако, она, до душе, не може да понесе сву тежину греха за слабо природно подизање шума, ипак она у овом броју и начином своје исхране представља директну опасност за шуме у округу.

Она не представља некакав особит тип, нити је пак карактеристична неке нарочите одлике. Она није млечна животиња, већ обичан продуцент меса, које има малу вредност. Истих је размера и привредних подобиности као и остале козе на Балкану.

Директна забрана држања коза које су једино у стању да пасу и брсте и по оним положајима где ни једна друга стока не може допрети, била би, наравно, по благостању овог народа од великих последња. Таква нагао поступак вагомало би више стоке на трг но што он може да примени, цене меса би пале и људи би били оштећени. Ограничење држања коза боље би се дало извести *поређивањем сваке козе главе*. На овај начин козарство се не би даље ширило, а козе би се држале само онде где друга стока не би могла наћи довољно хране. Ово би донекле условило и поступан прелаз овчарству, јер козу може да замени само овца, пошто се овде тиче већином оних паша које нису за говеда.

Код оваквих погодаба јасно је да унапређење ко-

зарства нема овде онај значај као што је то случај код других домаћих животиња. Поправка би се најбоље могла извршити разумним одабирањем добро млечних грла за разплод. Саиску, или другу коју страну млечну козу није саветно препоручити, јер је она врло деликатна и не би се могла прилагодити овдашњим приликама.

Мудре изреке (и народне пословице)

Скупно један стари селак.

Јелесије просо сије,
Иде Виде да обиде.

Кад брста ореса, време је да се јечам сеје.

Кад жито о Вратоломији сазрева, не треба журити са озимицом.

Кад је рђаво овци — крив је пастир, кад рђаво коњу — крив је коњушар. Ксенофон.

Кад раж у мају ретко стоји, биће скупа.

Кад се стока добро и обилно храни — *штеди* се; кад се рђаво храни — *расиша* се.

Кад си принуђен служити се коњима, није ли од тебе будаласто да занемариш његовање и поступање с овом стоком, која је за свакидашњи рад потребна и за продају корисна. Ксенофон.

Какав је човек, онаква му је и кућа.

Какво семе сејеш онакво ћеш и жети.

Како која година,
Све ужа година.

Каква паша, таква каша.

Какав отац — такав син,
Какво дрво — такав клин!
Какво звоно — такав глас,
Какво зрно — такав клас!

Ко земљу негује, и њега земља.

Ко исцрпи земљу, исцрпи и житницу.

Коме село коња купује, биће без њега.

Коње пре пете године нипошто на стапан рад не употребљавати!

Ко не може да зоби коње овсџем, тај нека гаји само волове.

Ко рано сеје — има време пред собом; ко позно сеје, има време за собом.

Ко рано рани, две среће граби.

Ко сеје у зиму ретко а у лето густо, тај не губи да проширује своју житницу.

Б Е Л Е Ш К Е

Сепаратор Церес. Београдско Транспортно Друштво понудило је Срп. Пољопривредном Друштву на откуп један сепаратор марке Церес. Друштво је желело да буде обавештено о валаности тога сепаратора, па је одредило комисију, да изврши пробу. Комисија је 19. окт. мес. извршила пробу у Топчидерској Економији, по је дошла до ових резултата:

1. Сепаратор је система бубња с алфанаваловим тањирима. Бубњева оса исправна, не висећа.
2. Сепаратор је тежак монтиран 11½ кг.
3. Ручица чини 60 обртаја у минути.
4. Павлашки завртањ функционише врло добро те је регулисање количине павлаке веома прецизно: (при огледу је добијено 1/5 павлаке и 4/5 оплављеног млека).
5. Сепаратор плави у сату 60 литара, дакле погодан је за мале сопственике, који сами хоће да млеко прерађују у повлаку или масло.
6. Оплављено млеко, испитано по Герберовој ацидо — бутирометријској методи показало је 0,15%, масти у оплављеном млеку, што значи да је плављење нормално оштро.

„Церес“ је фабрикат немачке фирме „Ceres“ — тржење Ф. Хибнер у Лигниду.

Комисија је дала извештај, да је сепаратор добар и за препоруку.

Може се добити код Београдског Транспортног Друштва (у згради Београдске Задруге) у Београду. Цена 4—500 дина.

А. Г. Ј.

Осамдесет — годишњица Хрватско-славонског господарског друштва као средишње задруге у Загребу. — Двадесет четвртог новембра 1921 г. навршило се је 80 година од дана основне главне скупштине „Хрватско-славонског господарског друштва“ у Загребу, — које је основано 1841 године, а 1907 год. претворено у данашње Хрв.-славон. господарско друштво као средишња задруга у Загребу.

Тим поводом одржана је 29. децембра прошле 1921. године свечана седница управног одбора у Загребу. Тој су седници присуствовали: цео управни одбор с председником Г. Мирославом гр. Кулиџером на челу и представници многих државних цивилних и војних власти, привредних школа и привредних корпорација.

Председник је у свом поздравном говору иaneo историју развоја друштва, која је и историја „тамошњег краја. „Нестало је дрвеног плуга, жито се не врше више коњима, зна се свуда за вештачка пољивања итд.“ — вели он.

Један од првих друштвених стручних секретара (од 1874—1878) г. Аугусте Виходин, који је и данас жив, основао је овом приликом фонд од 500000 круна за уређење „Виоке селачке школе“ — по данском образцу.

Овом је приликом одлучено и то, да се поводом друштвене осамдесетогодишњице приреди „овтима велика јубиларна господарска изложба“ у 1923. или у 1924. год.

А. Г. Ј.

Пољопривредна настава у војсци. — У Министарству Пољопривреде и Војне наравне је у споразуму с делегатима Министарства Војног и Морнарице правилник о пољопривредној настави у војсци и утврђен је

наставни план и програм. С наставом ће се отпочети још ове године.

Одавно је се осећала потреба за систематском пољопривредном наставом у војсци, коју у већини састављају земљораднички синови. Војска је врло погодна средина за пољопривредну наставу; из војске треба млади људи да понесу не само војничка, већ и пољопривредна знања; тиме ће, поред љубави к отаџбини, појачати и своју љубав ка граду, коју ће боље обрађивати и више волети.

А. Г. Ј.

Гајење кромпира за исхрану стоке. — У Шумадији и Јужној Србији се стока још не исхрањује кромпиром, ма да је он усељ, који успева и при сировом климату камените Властине и доњина Старог Влаха, као год и при питомини Моране и дугоме и топломе лету Повардара. Има извесних врста кромпира које сазревују и при 1100—1200°.

И зато, што он може свагда у нашим крајевима успевати и што је изврсна пића за исхрану стоке, не може се довољно препоручити за гајење у већим размерама.

Што се тиче каквоће земље, кромпир није велики пробирач, само ако је она добро обрађена и припремљена плодородом; међутим, потребно је приметити, да најбоље успева на угнојеним пескушама, супескушама и црницама.

Кромпир треба сејати у правилим редовима (а не у одаке), и у току лета га два пут окопати. Убира се у августу и септембру, у извесним крајевима Јужне Србије и у јулу. С убирањем не треба журити; боље је да у земљи прележи 7—10 дана више, него ли да се раније повади.

Повађени кромпир треба проветрити и просушити на ваздуху, а потом га оставити у стаје, у којима неће страдати од мрзава, нити трунути. Ради тога су најбољи трапови.

Кромпир се и суши. Осушен може годинама трајати без икакве опасности, па може и да се, ако ове године претекне, потроши после годину, две и три. Тада се он држи у кошевима. Осушени је кромпир лакше и преносити, те постаје трговачки артикул без онога ризика, који је, иначе, код сировог кромпира врло велики.

Хранива вредност је кромпира знатна: 2 килограма сировог кромпира су толико хранива, колико 1 килограм добродо сена.

Очекивати је да наши тежаци, широм Шумадије и Јужне Србије, првиоу око гајења кромпира ради исхране стоке. Нијме се врло успешно исхрањује и крушна и ситна стока. Употреба кромпира за исхрану омогућава тежака да може држати више стоке, чак и кад је оскудан са сеном.

Појење оваца. — За појење оваца треба бирати воду свежу и чисту, избегавати лежаће воде, баре и блато, камо је тма боја заразних клица. Може се са сигурношћу рећи, да у већини случајева овце побољшавају услед појења с нечистом водом.

Мокрина и овце. — Овце треба чувати од мокрине; и ноге и вуна треба да им је сува. И зато стаје и обори, у којима се држе, морају бити чисти, оцедити, суви и покривени.

Г Л А С Н И К

Продаја дубавског екстракта. — Урава Дожавних Монопола на свом 18. састанку одржаном 24. пр. месеца под М. Бр. 3563, донела је одлуку, коју је одобрио и Господин Министар Финансија, да се дубавски екстракт за пољопривредне сврхе и лечење стоке у будуће продаје једино код Монополских стоваришта у целој Краљевини по овим ценама:

- 1) Једна квантица екстракта од 5 килограма нето — 30 динара;
- 2) Једно буре екстракта од 100 килограма нето — 400 динара;
- 2) Једно буре екстракта од 200 килограма нето — 800 динара.

О овоме се извештавају пољопривредници ради знања **ШТА ЈЕ ДО САДА ДОБИВЕНО НА ИМЕ РАТИЕ ОШТЕТЕ ОД НЕМАЧКЕ.** — Ради знања саопштавамо читаоцима, да је до сада од пољопривредних справа и алата добијено од Немачке на име ратије оштеће и налази се у Београду:

1) Разних дрљача са рудима	2690 комада
2) Колица гвоздених	180 "
3) Канти за млеко по 10 литара	1500 "
4) Канти за млеко затворених	8000 "
5) Сејалица	100 "
6) Брусева	7998 "
7) Тоцила	13 "
8) Плаугова раних	9089 "

Пошто ће нето тако заинтересовати читаоце да знаду шта се још очекује да дође од пољопривредних справа и осталог, то саопштавамо да ће се добити:

1) Сеператора за млеко	500 комада
2) Сечни за сточну храну	5000 "
3) Вршалица ручних	1030 "
4) Пресалица за дозу	5000 "

На који ће се начин уступати ове справе нарочито проишале се нарочито Правилних, који до сада није готов, **А. П. Р.**

З А П И С Н И К.

18. извршне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 12. фебруара 1922. године у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни председник г. Љуба Новковић, чланови г.г. Владоје Д. Тодоровић, Вића Т. Радоловић, Славољуб Илић, Алекса Ђ. Поповић и др. Веља Стојковић.

Као гости били су г.г. Милош Тодоровић, Никола Петровић, Палеа С. Петковић, и Драгутин Сврнић, редовни чланови. Председавао председник г. Љуба Новковић. Бележили г.г. Александар П. Ракиновић и Палеа Петровић.

1

Прочитан је извештај прошле VIII. редовне седнице. — Одбор исти усвоји.

II

По ранијој одлуци о набавци семена детелине од Севера из Љубљане. — Одбор одлучи да се умолити Кметска Дружба, да за Друштво купи ово семе и достави да се што пре експедира.

III

Председник извештава да је према ранијој одлуци упућено писмо Господњу Министру Пољопривреде и Бела под Бр. 1022. од

31. пр. месеца, и молба за одговор по писму Бр. 1017, од 29. пр. миа, како би се Управни Одбор могао одредити у смислу своје одлуке од 25. пр. миа, да поднесе оставке на своје положаје, али да одговор по истом није добијен. Према томе требало би довести коначну одлуку. — Одбор одлучи да се поднесе мотивисана оставка Главног Говорничем Збору.

IV

По преставци секретара г. Александра Ракиновића, о исплату г. Владимира Хаџи Илића, инспектора за Пољопривреде, да је својим радом нанео штету Друштву и том му приликом нанео уреду, Управни Одбор по разматрању ове преставке став је на ову гледиште.

1) Да Управни Одбор није конвенантан расправљати личне уреде, већ налази да је то надлежност суда;

2) Да г. Хаџи Илић није ничим доказао, као што је то усмено изјавио и написао по тражењу Управе, да је г. Ракиновић на у чему оштећено друштвене интересе и из којих би се могао чак и посумњати да је г. Ракиновић, бузи какве материјалне штете Друштву нанео. Налази да г. Ракиновић треба дати пуну satisfакцију и да је Управа потпуно задовољна са његовим радом.

V

По преставци г. Владимира Хаџи Илића, инспектора за Пољопривреде, противу г. Слобоја Петровића, помоћника магационера, Одбор налази да јој нема места, пошто г. Хаџи Илић није доказао своју преставку, а г-ђи Мица Стефановић, на коју се он позива изјавила је, да јој није познато што он наводи.

VI

По преставци г. Владимира Хаџи Илића, инспектора Пољопривреде, противу г-ђе Мице Стефановићеве, писара Друштва: — Одбор прелази преко исте, пошто наводи не одговарају истину.

Са овим је закључена данашња седница.

О Г Л А С И

Српско Пољопривредно Друштво има на продају:

Граорнице по 5 динара килограм	
Мухара по 5 динара килограм	
Двореди сејалица за кукуруз	480 дин.
Троделих дрљача	520 "

ИЗ. у прошлом ценовнику погрешно је штампана цена трокарима за овце 20 дин., треба 24 дин.

Имам на продају две полонне и испрвине жетелице руковедајнице. Цене повољне.

Обратити се

Сави Недељковићу, економу.

1—3

Приштина.

Имам на продају 300 кгр. семена детелине лудерке I класе цена 25 динара франко Јагодина.

Сретен Милисављевић,
из Милошева Ср. Белчица.

ТРАЖИМ ГЛЕДИЧИЈЕ

Ко има гледиочије за живу ограду, нека ми јави цену.

Митар Јовановић трг,
Београд Милоша Величког уз. бр. 57.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

увиђују се

Срп. Пољопривредно Друштво
У БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
ПОШТЕ

На основу највишег решења од
априла 1869. г. превезу друштвено
новг пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 13.

БЕОГРАД, 2. АПРИЛА 1922 ГОДИНЕ.

Година XLIX.

РАЧУ. I У МЛЕКАРСКОЈ ПРОИЗВОДЊИ.

За сада ретко које пољопривредно газдинство у држави врши обрачу и мерење својих производа. Пољопривредници често раде као у мрку, пипајући насумце. С распрострањањем писмености и развијањем делатности државних ово се стање мора променити. Без мере, ваге и обрачуна, не може се постићи потпуно обављање, особито тако важних грана пољске привреде као што је сточарство с млекарством. Мера, вага и обрачуна доста нам објашњавају што је било нејасно, показују наше погрешке и дају првац којим смо дужни ићи у будуће.

Таблица за срачунавање производње млека

Име краве... кад је оплођена... кад је отида... колико је телета родила.

Месец	Колико је млека да... г... кг...												Укупно за месец
	3-ог				15-г				21-ог				
	у јутру	у подне	у вече	Укуп- но	у јутру	у подне	у вече	Укуп- но	у јутру	у подне	у вече	Укуп- но	
Јануар													
Фебруар													
Март													
Април													
Мај													
Јун													
Јул													
Август													
Септемб.													
Октоб.													
Новемб.													
Децемб.													

у одређене рокове врши се за то: 1) да би знали колико поједине краве дају млека на дан, кад се врши мерење млека, 2) да би хранили краве према добивеној количини млека, јер само тада можемо правилно и економично хранити наше краве, кад знамо колико хране треба на образовање ове количине, 3) по белешкама мужења може се израчунати годишња производња сваке краве и на основу добивених података избацити оне краве, које не могу оправдати храну и неговања и, на

Особито је важан значај обрачуна и бележења у млекарству. Ни све краве и ако се све једнако хране и негују не дају једнаку количину млека са једнаким процентом масти. Способност давати већу или мању количину млека, а тако исто и његову већу или мању масноћу, краве предају своје потомству, т. ј. од јако млечних крива може се и очекивати јако млечно потомство. За подизање добре стоке од домаћих сељачких крива, осим боље хране и неговања неопходно је потребно одабрати и држати у запату најмлечије краве да би само од њих остављали теле за приплод и тиме подигли добру млечну домаћу пасмину стоке. Без бележења и обрачуна макар млека немогућно

је почети овај неопходан и врло важан рад. У прво време може се бележити само принос млека у одређене дане, када се врше пробна мужења, по образцу који је овде наведен (види таблицу). Ове су белешке врло важне. Када домаћини или домаћице навикну на ове просте белешке, желеће да предузму и пространа бележења потрошне хране и т. д.

Ова пробна мужења, т. ј. мерење и бележење количине добивеног млека од појединих крива

крају, према добивеним подацима има се остављати приплод, телад, само од најбољих млекуља.

За све ово доста је вршити пробно мужење три пут месечно, т. ј. један пут у 10 дана, поради чега за олакшање посла, може се сваки месец рачунати у 30 дана.

Ако ћемо вршити пробно мужење сваких 10 дана врло је просто израчунати месечну млечну производњу; треба само сабрати цифре, које, је крива дала од 3 муже и добијеног суми с лесне стране

додати нулу. На пример, — од 3 муже крава је дала 20 кгр. млека, значи за један месец она је дала 200 кгр. Боље је мерити млеко по тежини него по запремини, јер мерење млека разне топлоте са млечном пеном даје нетачне податке. Пробна мужења боље је вршити сваког 5. 15. и 25. у месецу т. ј. у средини десетодневног периода. Али, ако ови бројеви, ма из каквих разлога, нису zgodни могу се одредити и други датуми, само са једнаким временским размацима. Годишњи приход врши се сумирањем месечних резултата и рачуна се не од времена телења краве, него од 1. у месецу на пример — од 1. јануара или 1. јула.

Школовани агроном **С. Виноградов-**
срески економ.

ИЗ ПАТАРСТВА.

Сетва кукуруза.

Кукуруз се од других жита издваја начином сетве. Он се сеје омашно, у кућице и врстачно. Омашно сејање се само може дозволити, кад се гаји као пића и кад се нема врстачна сејалица. Али кад се она има и ту (за пићу) се омашно сејање замењује врстачним, само што су редови чешћи, на име 20—40 см. код крупозрних сорти и 15—20 см. код ситнозрних сорти. Сејање у кућице је за сада под пету, под колац и под мотику. Под пету и под колац одбацити као посебне штетне начине у погледу продукције, а под мотику је од ова три начина најбољи. Редови долазе у трећу бразду и оцак од оцака један бољи корак или два мала, што ће бити око 13—14000 оцака. У сваком оцаку се оставља по два струка, што чине око 26—28000 струкова на хектар. Распоред биљака је прилично

а искористивање фактора за успевање је далеко боља добар, не го код предњих начина, али у ствари непотпуно и неравномерно. Кораки су релативна мера исто толико и ширина бразде, те се, према томе, једној биљци додељује час више час мање простора, често пута су њиве тако рећи упола засејане. Зрна у оцаку могу бити поређана у једном реду—линији и то у правцу врста — на растојању 10—15—20 см. (два или три зрна). Ово би био прелаз ка врстачном сејању и могли би смо га назвати поправљено сејање у оцаке.

Врстачно сејање може бити двојако, обично врстачно сејање и врстачно сејање у оцаке.

За обично врстачно сејање употребљавају се сејалице као и за остала жита скидајући при томе непотребан број дула, а према растојању, или се употребљавају нарочито конструисане сејалице. У ово врстачно сејање имало би се урачунати и сејање за плугом у трећу бразду. По мишљењу писца, ако се ово изведе правилно и пажљиво да у пуном смислу потече на врстачно нарочито у погледу правилног растојања струкова и дубине покривања семена, оно има разлога, у крајњем резултату, само мало да уступа врстачном.

Врстачно сејање у кућице бива помоћу маркера (што је у исто време и сејање под мотику) и сејалица за то конструисаних.

Помоћу маркера се припремљена нива израдава уадух и попреко, а на пресецима долазе оцаци. Помоћу сејалице пак на одређеном одстојању и растојању редова полагају се 2—3 зрна једновремено, те се на тај начин добију кућице. После овога појављују се питања: која су одстајања и растојања најбоља с обзиром на практичност при обради, продукцији и рентабилитету узимајући при том у оцену и сејање у оцаке под мотику. Узећемо у разматрање крупозрне сорте.

ПОДЛИСТАК

КРОВ ДРАГАЧЕВОК У ИВАЊИЦУ.

(Наставак)

Да, мршаве су овде њиве и невзбринути воћњаци, али нису првокласне ни ливаде и пашњаци, те је и стока крхљава; ситна. Неудобност и незнање је узрок томе. Овдашњи вољопривредник некако не може да утврди, да је овај крај — крај сточарства и воћарства и да сва пажња овда треба да је поклоњена овим привредним гранама, а све остало да је споредно, и место да се стара да има што више ливада и пашњака, он разорана и последњу глатку површину и овде сеје кукуруз и разуме се његову „њиву“ или суша испржи, или бујица испере те нема ни кукуруза, ни сена, ни њиве ни ливаде. Просто невероватне ствари човек може да види овде и у целом овом крају — до Јавора, Муртенице, Торника и Таре и тамо, преко Кадиначе до Дрине: страна — страна страна или бедни, мршави љубак — бивша ливада и пашњак — раскрчење, разорани; закрљали, ретки кукуруз једва се од земље диже. Последња га бујица нарила, „њиву“ је изрешетала, и однела доле, у поток и оно нешто мало орице, што је тамо било, тако да сада од њиве ни трага ни глатке површине.

камен стрчи само. И тако је то на све стране тамо: и десно и лево од пута и тамо, преко брда и у суседној општини — у целом срезу, у другом, трећем — у целом округу, у целом крају! А зашто? Зато што нема ко да упути, да покаже, да научи, нити се за то има пара и буџетске могућности. Управре рећи има ко да упути, да покаже, да научи — то су државни окружни и срески економски и њихови помоћници, и они оће и радо се одазивљу овој својој узвишеној дужности, али... али не могу, немају са чиме: за путовање по срезу, као што више пута поменух, срески економ има 30.— динара месечно, док међутим пешке да путује по срезу, треба му један пар опаака а то је таман три пута по 30. динара, а камо ручак и вечера и преноћиште и други трошкови! Па онда државни економски и њихови помоћници преоптерећени су кацеларских и милионског свемогућих дужности по разним комисијама, подкомисијама, надкомисијама и тако даље и тако даље, а судови за процену ратне штете, у којима су већина државних економа ево већ четири годину дана потпуно сарањени — потпуно загрдише: отуђише економије од њихових правих дужности.

И још нешто, срески расадници, те код нас једине живе школе рационалног гадовања, у којима се још једно весели наш селак може поучити и научити разном

Сејући под мотику у одаке добија се, како је већ наведено 26—28000 струкова по хектару, дакле просечно 27000; ако се сеје у кунице помоћу маркера 100: 100, како је уобичајено, добија се 10.000 одака са 20—30000 струкова рачунајући 2—3 зрна, у одаку. Ови гранични бројеви неће се ни мало изменити ако се узму мање дивензије, јер колико су ове мање, у толико је број струкова мањи у одаку. Квадратно сејање 100:100 је пак у примени због подности у обрађивању. Обичним врстаним сејањем и то у растојању и одстојању 80:35 са по једним струком добија се по хектару око 35000 струкова. Из овога се јасно види надмоћност овога последњег начина. Ако сваки струк донесе по један клин биће вишак у продукцији по хектару око најмање 5—7000 клинова.

Размеру 80:35 пронашао је и утврдио писац овога чланка својим вишегодишњим огледима. Свако друго одстојање и растојање је штетно специјално бар за наше прилике.

У потврду овога навешћемо неколико огледних резултата:

година	однос	принос	
		у шаши	у кљуцу.
1906	60:27	101	66
	70:30	115	68
	80:35	110	71
	90:37	100	67
	100:37	115	75
1907	70:30	100,6	80,5
	80:35	112	92
	90:37	110	84
	100:37	80	46
	110:37	75	48
1908	70:30	78	50
	80:35	68,3	48,5
	90:37		

Из изложених бројева јасно се огртава приоритет односа 80:35.

Сејање на уобичајени начин у кунице дало је овај резултат:

воћком и припадном стоком и садницом и семеном — они су запаржени, они су пропали, или једва-једва животаре, јер — нема се пара и буџетске могућности да се рад у овим заиста високо корисним установама — у средњим расадницима, обавља на време како треба, већ се за издржавање државних расадника буџетом одобрава, и то већином само на папиру, једна мизерна сума, која се разуме се ни у ком случају не сме прекорачити, а са којом је међутим често немогуће ни десети део најобичнијих редова у расаднику обавити, а већ о нечему угледном и као наставу целом срезу потребном, што би требало у расаднику заступити — и да не говоримо. Па и оно што се предвиди буџетом за тај и такав рад у расаднику, не сме се стварно трошити за обављање текућих радова, док Министарство Финансија не одобри буџет, а Министарство Финансија одобрава буџет за текућу годину тек у јуну, и августу, па чак и у септембру месецу! И чак ви сад заризите — узорите њиву у расаднику, у пролеће, или изријајте леђу, окопајте воћњак, опрскајте виноград, нараните краву и теле, вола и бика, коња, паству, живину, док вам из Министарства Финансија не стигне одобрење буџет за текућу годину! Ви ћете у јануару, фебруару, марту, априлу, мају и т. даље, на те послове утршити, разуме се, ако каким чудом добијете

у години

1906	65	44
1907	94,6	56,3
1908	68	36,5
1909	56	39

Ако се узму у разматрање просечни приноси итали:

	у кунице	врстаним
		80:35
у шаши	71,72	98,2
у кљуцу	45,05	67,5

Што ће рећи више:

у шаши	26,48
у кљуцу	22,45

Ово се потпуно слаже и са напред изнетим прорачуном о броју билака. Ако се овакав начин сејања доведе у везу са одговарајућом припремом земље и ђубрењем, могу се добити максимални приноси под датим околностима.

Писац је на тај начин у год. 1909 добио са хектара површине на имању Ратарске школе у Шапцу 10.035 кгг.

Могла би се односу 80:35 ставити замерака, да се између билака у реду не може култиваторима радити, до само између редова. Ова бч замерака била неоправдана, јер толиких површина немамо или имамо врло мало, на којима се гаји кукуруз, па да се одичним ручним радом не може стићи.

Још боље је сејање машинско у кунице са по два зрна у изнетом односу 80:35, јер се избегавало италишно проређивање и одстојања су апсолутно тачна. Доцније се једна од билака уклони. Ово би био за нас најпрактичнији и најрентабилнији начин. Сејање за плугом у оскудици машина било би приближно то исто, као што је речено, ако би се само што савесније спровело. Трећа бразда је око 80 см, а у свакој бразди на растојању од по 35 см. ставити по два зрна, па доцније при проређивању једну

од среског благајника пара, онолико колико је среска скупштина предавала односно одобрила буџетом, а Министарство Финансија вам у августу месецу враћа, „буџет“ на половину скрсан! Шта ћете сад? Под суд, на робују, на осуђеничку клупу или?... или ће те дозволити, да угледно добро прелећу вране, да га угуши коров, да пропада и све у њему.

Таква је на жалост судбина расадника среза драгачевског и поред и најлепше воље и велике енергије и симпатичног Г. Чедо Симовића среског економа и његовог заиста заузимљивог помоћника, Г. Жике Тодоровића.

Али таква је судбина и свију осталих среских расадника у земљи, или готово свију...

Велика је оскудица у Драгачеву у свему: и у плугу и у дрљачи и у тријери и у коси и у мотици, лопати, ашову, секири — у свему, али у знању, као што рекох понављати. И нарочито оскуђева овај крај у знању путева и начина за што већу продукцију сточне хране и у правилној нези и експлоатацији стоке. И ове потребе Драгачева треба што пре подмити.

(Наставке се)

биљку уклонити. Наглашавамо понова, да је потребно водити рачуна, да зрна не дођу дубоко у земљу.

Код ситнозрних сорти димензије би биле нешто мање. Њих може изнаћи сваки на свом имању на исти начин, као што је и горњи однос нађен. **М. Ђ. Николић.**

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Сточарство у брегалиничком округу.

(Сарветак.)

5. *Свињарство.* — Најсиромашније по броју и најгоре по квалитету стоји свињарство у округу као и у осталим крајевима Ј. Србије. Његовом развијању и напреткама у стању је на супрот једна од највећих препрека — строги верски обичај Турока, који не само што су искључивали свињетину из употребе правверних, но су је веома нерадо гледали и код хришћанског елемента.

Овадња свиња позната је под именом „*кучула*“, што на језику сељачког живља треба да значи нешто ситно, закрљало и дивље. Она позно зри, мало је плодна и слабо се гоји.

Крпуга може, иначе, да послужи као добар материјал за поправку, и то ни у ком случају не као ома остварљивом и професионалном расом, која не би одговарала ондашњим приликама. Њу би ваљало поправити и „разо“ вријешном „*шумдиачком*“, јер је она јаким саставом, довољно гојазна и прилично плодна. Поправка би се најбоље могла извести раздвајањем добрих приплодних перастаца од брзи домаћиница у селу бесплатно или по пуштеној цени, с обавезом бесплатог припуштања на зрмаче осталих сељака у селу. Затим, отварањем ставица за перастове у ср. воћ. расадницима с обавезом бесплатог припуштања на приватне крмаче, или пак за једну врло неважну новчану накнаду.

6. *Живинарство.* — Кокош је овде неједнака, ситна, расно нечиста и представља једну мешавину разних раса. Она се држи више ради јаја, мање ради меса. Из руке се врло бескудно храни, а легало јој је какво дрво у дворшћу.

Ради веће производње јаја ваљало би је укрштати с Минорком или Галијанком, а ради финијег меса с Орпинтоном или Плимес-роком. У том правцу ср. воћни расадници врло добро би послужили са својом разумно вођењем живинарницама. Само овде ваља обратити пажњу да се код живине врши што чешће освеживање крви, јер у супротном случају привредне подобности код живине брзо опадају.

Пловке и гуске, где за њих има добрих услова, могле би се овде гајити у још већем броју. Иначе су прикладног квалитета, те би бескорисно било поправљати их каквом страном расом, већ обратити што већу пажњу на избор ваљаних приплодних грла.

Гурака је такође доброд квалитета и нема потребе поправљати је туђом расом. Треба је само гајити у већем броју и на избор грла за расплод обратити више пажње. Иначе и за њу као и за осталу живину овде има врло добрих услова. Гађењем живине у што већем броју

појачао би се извоз како јаја, тако и саме живине а на страни зато има увек довољно пијаци.

7. *Пчеларство.* — Пчеларство је овде једна занемарена и врло примитивна грана народног занимања. Пчела се у малој мери чува и негује и ако су за њу природни услови као ретко где тако подесни. Ретка је кућа у селу којој држи пчеле, а која их има, она не држи више од 5—10 грмки. Кошница са покретном сањем ретко се, иначе, види на селу, више у вароши код варошких пасионираних пчелара. Рад око пчела на селу је посве примитиван. Мед се вади с јесени, пошто се прво пчеле (муве) побију.

Држава и приватна иницијатива могу овде много да учине на унапређењу ове ситне али корисне гране. Држава преко својих стручних органа и нарочитих путних учитеља пропагандом — живом речју на предавањима у уследним пчеланицима и честим курсевима. Затим, материјалним потпомагањем и награђивањем добрих пчелара пчеларским справама и кошницама, приређивањем пчеларских изложба и пропагандним оснивања пчеларских задруга и т. д. Приватна иницијатива пак највише преко учитеља и свештеника који су најближи народу. Босна нам у том погледу даје најлепши пример, јер оу у њој учитељи и свештеници највише придомогли подизању ове корисне гране. Ове нардне учитеље држава би требала нарочито за помету материјално и морално, како би своју акцију у овом правцу напредно и успорискије и чврду развили.

8. *Свилопрство.* — Свилопрство се најчешће код сељака на селу поведе на о, и то више ради потреба у кућевној радности, мање за продају сирових мехурака. Иначе округ по осебицама вједе климе и земљишта у појединим крајевима има вачрних услова за успешно развијање ове гране. Има ту врло великих површина на којима би се с успехом могли гајити дудови за исхрану свилопрства. То су, иначе, тако шљунковита и каменита земљишта да у опште нису подесна за другу обраду. Ако се те површине засаде дудом, онда ће свилопрство у овом округу постати богат извор лепе зараде, јер она захтева мало капитала и мало рада, прву пару доноси у газдинство.

Држава би и у овом правцу много помогла с једне стране пропагандом помоћу својих стручних органа у средовима, с друге стране подизањем што више дудових садница у средним воћним расадницима и бесплатним раздвајањем народу.

НЕКРОЛОГ

† Илија Н. Кремић

управник Топчидерске Економје, редовни члан Српског Пољопривредног Друштва — Опорногача реч Благ. Д. Тодоровића начелника Министарства Пољопривреде на потребу пред врхом.

Тужни збор,

Одајмо последњу пошту нашем драгом покојнику. С њим смо били до јуче, разговарали, умовали и шалили се а јуче нам је немо казао за навек Збогом! На жалост, то је јав, није сан. Изнађени и тронути плачем и вајкамо се шта то би и да ли је тако требао и морало да буде?

И, кад би се ми питали, одговорили би смо једно: наш драги Илија, требало је да проживи још коју годину, јер није доживео што је желео.

Идеал му је био да дочека да његов јединица заснује дом, у коме би он као добри деда бар првом унучету своје певао, певао... „шта је негда било“.

Али, ето ми нисмо питани.

Срп неће да зна шта ко жели и шта би требало већ спроводи своју вољу и самовољу, показујући нам тиме, да је дрска, страшна и неумољива.

А да је приступна, ми би смо је могли убедити: да је живот нашег драгог Илија за време светског рата, као роба под непријатељем био јадан и чемеран и сваког часа у опасности, не ђи суђењем дана, од природне смрти, већ од воље и самвоље одсјача, те је могао, живећи сада у слободи, још за коју годину, колико толико да заборави ва те дане, несносне и тешке.

Могао би је убедити: да је наш драги Илија, свог јединца, послао у бој за народ свој, за крст часни и слободу златну, за остварење нашег народног и државног идеала, да се Божидар његов син, лепо одужио својем роду и народу, али да је због тога себе, јако уназадио. У место да заврши своје школовање пре пет шест година, завршио га је тек ових дана. Наш драги Илија, морао је да подноси велике материјалне жртве, те је и због тога било умесно, да наш драги покојник поживи толико да види свога јединца збринута и за живот осигурана.

У очекивању, да ће у вечитој борби за живот, овој честитој породици доћи дачи весеља и радости, њу спалази изненадан удар. Породица остаје без домаћина, тужна љуба завина се у црнину, а чедо раслаковано, вапије уздасима и речима: Оче, твоја је смрт прерана!

Зар је смрти мало, што је човечи живот и без ње велика борба, борба с природом, борба с људима.

„Свет је овај тиран тиранину

А камо ли души благородној

А њ ратује човек са човјеком“.

Ужасна и страшна смрт, неће за ништа да чује. Она нам на све то дрско одговара: То што радим мора тако да буде. Сејем смрт ал' сејем и живот. Ја рушим, али ја м стварам. Све има своје време. Има време кад се рађа, има време кад се умире. Има време весеља, има време плачу. Све је пролазно, све гине својим веком. Смрт је води се, видљиви крај онога процеса што га називамо животом, а живот је непрекидан ланац рушења и стварања.

Шта да радимо?

Тешко нам је без драгог Илија.

Тешко је његовој тужној љуби.

Тешко је његовом јединцу.

Тешко је његовим рођацима и пријатељима.

Тешко је исто тако и његовим школским друговима.

Њих је сад толико, колико има прстију на једној руци.

Тешко је, али је и велика утеха.

Драги Илија, био је честит и ваљан, одличан супруг одличан родитељ, одличан друг.

Рођен је 1858 године у селу Гостинцу, срева и округа ужичког. Основну школу свршио је у Ужицу, и за то

време, морао се издржавати из масе, јер је већ у то доба остао без оца. Али, и ако без сретстава, живео се у свет, да сам привређује толико, колико му треба за школовање. Послужујући у Београду, и уз благодејање, јер је био одличан ученик, свршио је четири разреда гимназије, и затим као државни питомац 1878. г. ступио у Земљоделско-Шумарску школу која је тада била у Пожаревцу.

Још исте године, ученици те школе, после српско-турског рата употребљени су за прикупљање хране која је остала после Турака и он је био срећан да још тада види и пређе цело мало Косово јер му је оно пало у део, а које је доцније од нас одузето.

По свршеној школи био је, као и сви његови другеви у малом звању за дуже доба, корачао је поступно; тада се дуго морало чекати на класу, и у државној служби провањини кроз сва знања као писар и секретар Министарства, као рачуновођа Државне Ергеле, као окупник економ, добио је за управника I класе Топчидерске Економије у коме је звању служио часно и поштено више година. Па и поред тога, што је био таква, нешто по вољи других, а нешто и по његовој личној, уклонио се одатле. Пензионисан је 31. августа 1910. године.

Но и ако пензионер, он не остаје без занимања. Сигуран у подобност своју за рад, налази посла у Државној Статистици, затим на равније познато имаву летњиковцу код Пожаревца, као секретар Индустијске Коморе, као наставник пољске привреде у Монашкој школи у Раковици, као секретар Српског Пољопривредног Друштва, на коме је послу провео више година, служећи му искрено и предано. Могао је на том месту остати докле је хтео, али, је по својој жељи одступио, јер је последњих година тај рад за његово још тада изнурено тело, био и сувише напоран. Није хтео да допусти да због његовог чешћег побољевања заостају послови у Друштву, које је он још од своје ране младости волео и ценио. Смрт га је затекла као благајинику Трговачке Коморе у 63. години.

Први његов рад, „Филоксера код нас“, штампан је у *Тешко*у 1879. године, док је још био у ђачкој клици, а после свршене школе, био је све до смрти његове плодан сарадник. Највише је радио дао са сточарства. Чланци су му кратки, поучни и врло концизни.

Земљоделско-Шумарску школу свршио је 1881. год. а већ 1882. године нега Српско Пољопривредно Друштво бира за редовног члана. Значи да су му његови радови прокрчили пут за ту иначе у оно доба велику почаст.

У сваком погледу ваљан и исправан заслужио је да му буде вечан помен међу нама.

Драги Илија, ја се на овом тужном растанку праштам с тобом у име своје, у име својих и твојих другова, и у име Српског Пољопривредног Друштва, нашег стојера око кога смо се свијали.

Нека ти је лака мајка земља и

Нека ти је вечан помен међу нама!

Пољопривредници! Претплаћујте се на „ТЕЖАК“.

НАШИ ДОПИСИ.

Чакав 18 марта 1922 год.

Примамо ли уредно сваки број „Тежака“?

Много је чланака досада написано у Тежаку и осталим стручним пољопривредним листовима, много је речи проговорено приликом скупштина и зборава Пољопривредних Подружја и у осталим подесним моментима од стране државних економа и пријатеља пољске привреде, колике користи даје лист „Тежак“ нашем пољопривреднику са својим стручним чланцима и саветима за напредније и рационалније начине обраде земље и осталог.

У минулој години осведочена је корист листа „Тежака“ од стране пољопривредника и пријатеља пољске привреде, што се јасно види из извештаја Српског Пољопривредног Друштва, да се број претплатника „Тежака“ попео на 7.000, док у ранијим годинама није било више претплатника од 1000 преко године. Пољопривредник је уверен, да му лист „Тежак“ даје велике користи, почео је да га радо чита и у већем броју тежи да буде претплатник „Тежака.“ Према досадашњем кретању нашег пољопривредника у овој години држим, да ће се број претплатника „Тежака“ знатно повећати. Када је овака тежна и жеља нашег пољопривредника за приманем и читањем „Тежака“, треба се постарати и обезбедити му уредно примане сваког броја „Тежака“, јер има доста случајева да претплатници „Тежака“ не добију по један или два и више бројева, у којима су одштампани врло важни чланци за њега, у чему много губи читалац „Тежака“.

Сва је крајница за неуредно примане „Тежака“ код сеоских општина. Служитељ или пандур општински ретко кад да преда адресанту Тежак, већ га остави у меани или крчми, да га претплатник ту прими код најше, или га да неком детету или десетом тежаку, да га преда адресанту, и тако — од „Понтија до Пилата“ — претплатник никако и не прими Тежак, већ га однесе десети својој кући или се у меани и крчми поцепа и крчмар завије нешто са њиме.

Свака општина приликом разрезивања приреза општинског, разреже и партију за сеоског служитеља — пандура, — који ће све општинско — селске званичне ствари вршити и приватну пошту разносити сваком адресанту у селу. — Али како у општини сеоској од председника до пандура које лист „Тежак“ као и остале политичке листове цене долазе у општину, није чудо што се губи Тежак и претплатници га уредно не примaju! — Ја у овој години нисам примио 8. број Тежака преко општине, а већ 9. и 10. број примио сам, што је се десило меани и другим пољопривредницима из осталих општина да у прошлој години не примимо више бројева „Тежака“.

Овове злу треба стати на пут. Кад се тражи од свакога тежака да плати уредно и на време општински прирез, одмах је општина дужна да сваком свом грађанину свм његова права задовољи.

У том погледу сматрам за потребно, да Друштво са своје стране учини потребне мере код Министарства Унутрашњих Дела, као надлежног према сеоским општинама, да преко својих подручних органа нареди сеоским општинама, да строго воде рачуна о раздавању нашег јединог пољопривредног листа „Тежака“ његовим претплатницима.

— — Ђ.

КЊИЖЕВНОСТ

Воћке воће и воћарство. прилози за истраживања помолошка, етнографска и културно историска, од Драгише Лапчевића, стар. 129 цена 4 дин.

Наш познати пољопривредни публициста г. Д. Лапчевић прикупио је и изнео је у књижици под горњим именом, „без какве нарочите системе“, како он то сам каже, обилан материјал из прошлости нашег воћарства.

После једног увода о потреби истраживања порекла наших воћака и старог начина воћарења, те да би отуда извукли корисне поуке за садашњост, писац с успехом побрја укореењу заблуду, која је тако раширена у нашем народу: да су нам Турци донели и у наслеђе оставили воћке, које имамо. Нарочиту заслугу за развјатак нашег воћарства у старој српској држави имали су феудални поседници: владаци властела и манастири, и воћке су онда, као што се то из наших споменика види, представљале важну имовину. Кад су Турци завладали српском државом, они су као некултурна и деструктивна нација много воћака постатирали а „ниједну нам врсту, па ниједну нарочито истакнуту одлику“ вели г. Лапчевић, нису донели. Набрајајући разне податке о богатству нашег воћарства у прошлости, писац изводи закључак: да је садање воће највише из Немањинког доба, да су га Турци само наследили, и да нам га нису ови донели већ, смо га попримали из Македоније, из Транице и из Грчке.

У даљем свом разлагању писац испитије порекло и ранију культуру нашег воћа: јабука, шљива, крушака, трешања, ораха, боровнице, кестена, износиши врло поучне податке о сваком од њих.

Нарочито је интересантан одељак о преради и употреби воћа, у коме писац говори о трапљењу свежег воћа, о воћним кодачима, пекмезу, водички, јабуковачи, сушењу итд. Сви ти начини прераде воћа које писац описује налазе или могу наћи и дан дами примене на сеоским и варошким домовима за припремање разноврсне зимнице од воћа.

Најзад, писац на завршетку своје књиге проучава имена некојево воћа, истичући примерима, да је народ давао имена воћу по добу зревања, по особинама и својствима, по пореклу итд. и да су се та народска имена најдуже и очувала у народу, док су страна и вештачки давана имена тешко у народ продирала.

Писац је тежио овом књигом да покрене наше школоване економе, ученике пољопривредних школа учитеље и све љубитеље воћа да се сваки у својој околини привати истраживања помолошких етнографских и културно историјских, те да би се на тај начин пружило материјала нашој науци, а тако исто и нашој пракси. Он је овом својом књижицом дао врло лепа примера, те и они на које он апелује треба да се на њега угледају и да настаје посао који је он започео.

Ми топло препоручујемо ову корисну књигу читаоцима *Тежака* и свима пријатељима пољске привреде. Она се може добити преко Српског Пољопривредног Друштва по цени од 4 дин.

В.

Пољопривредници читајте и ширите ваш лист „Тежак“.

Б Е Л Е Ш К Е

Земљотрес и село. — Одавна су земљотреси били страх за народе, често су наносили великих штета и гутали многе жртве. Описи великих катастрофалних земљотреса су управо језини. И ономадњи земљотрес је, за трајања свога, увео био страх у становништво и по гдегде навео материјалних штета. Јавност саопштава штете напесене у варошима, у којима су зграде препуцале, димњаци се обурвали итд. Али је земљотрес и у селу нанео штета: многе су грађевине у селима препуцале, неке су грађевине у селима препуцале, неке су и срушене. Потребно би било знати, па молимо подружнице, економије и читаоце да нас о тим штетама обавесте. Много полажемо на то, да сазнамо од чег су те грађевине подизане и како.

Али, село од земљотреса има, често пута, и других штета, које се одазивају на дужи низ година. Те су штете поглавито од пуцања земље, угибања њезиног и промена које би се извршиле на њеној површини, промена које отежавају обраду њива и ливада или за неке делове обраду и онемогуће за извесно време.

Добро би било кад би нам се и о овоме послали подаци, ако је земљотрес у томе погледу имао каквога и коликога дејства.

Креч за воће. — За кречење воћака се не сме креч спрањати густ као малтер и долма, али несме бити ни тако жидак као сурутка; најбоље је кад је густ као вајшуге млеко.

Многи тежачи баш у томе и греше што у место кречним млеком своје воћке мажу кречном сурутком, коју прва киша савршено сплаче, те не покаже никаквога дејства: кора се не ослободи маховине, не сачува се зечева, не униште се јаја бар оних инсеката који се могу уништити јачом кречном чорбом. Зато кречено млеко треба да буде толико јако, т. ј. толико густо, да се, успркос киша, може дуже задржати на кори, не само ради тога да уништи клице маховине (а оне се уништавају не од једаред, већ читавим и нешто дужиим процесом што га креч на кори воћкиној врши), него и да спречи појаву нових клица. Маховина се замеће и пушта своје клице зими, у првом реду на оним деловима коре који су северу окренути. Према томе, кречено млеко треба да се одржи, ако је могуће, до самог пролећа не само ради тога да се униште старе, већ да се не допусти појава ни нових клица. Могло би се још препоручити: да кречење коре окренуте северу буде нешто јаче, него ли оне окренуте југу.

Кад је реч о овоме, не треба сметнути с ума да се, данас, појављују мазања воћкиног дрвета с много јачим средствима него ли је кречено млеко: у извесним земљама се отпочињу воћке мазати раствореним *лизолем*, и то у толиким дозама, да су оне много јаче од ма колико јаког креченог млека. Међутим, у борби противу маховине је кречено млеко више за препоруку него ли *лизол*: *лизол*, несумњиво, перфектније уништава јаја инсеката, али не и маховину. Дејство његово, под утицајем ваздуха и влаге, престаје брзо; кречење се задржава дуже и обавља на кори један дуготрајан и користан процес.

Винарски-подрумарски-курс у Александровцу (Жупи). — По наређењу Министарства Пољопривреде и Воде одржан је у жупском лозном расаднику први винарски курс, по програму који је од Министарства преписан. То је био уједно и одзив на многе захтеве виноградарско-жупских, да се отпочне и с приређивањем курсева за рационално неговање вина. Ма да су Жупљани доказали да су примерни виноградари, али за добро неговање вина осећају јаку оскудицу знања.

Курс је приређен у времену од 1 до 7 марта. Руковођаци били су управници жупског и лозног расадника. Мада ја у главном курсу требао да се приреди за младе, посетили су га већином старији, озбиљнији људи, који управо и рукују својим подрумима. По жељи посетилаца руковођаци курса приредили су предавања са демонстрацијама и у оближњим селима: Виткову и Дренчи. У расаднику нема подрума за демонстрације, али су руковођаци курса користили приватним подрумима, који су добро уређени, и ту допуњавали своја предавања очигледним показивањима. Тако су 2 марта били показивања у подруму Радомира Ђорђевића из Виткова, 5-6 марта у подрумима Михајла Михајловића и Љубе Трифуновића из Александровца и 7. марта у подруму Петронија Богђевића из Дренче. 8. марта вршено је испитивање и огледање (дегустација) вина, донетих од слушаоца курса, и у њиховом присуству. Прописани програм курса био је потпуно исцрпљен, али на захтев слушаоца објашњени су нови неки радови и око бербе грождја, врења шпоре и неговања новог вина.

Посетиоца било је 74, понајвише из Александровца и најближих села. Било би свакојако и више, да се, услед наступелог благог времена, нису развили пољски радови, које су многе спречили да посете курс, и не само из оближњих по и из даљих места, јер су Жупљани сви вољни да и своје винарство унапреде као што су постигли успеха у виноградарству. Зато ће се на јесен пред бербу, приредити поново други курс са ширим програмом.

Исти такав курс требао је бити приређен и за крајинске виноградаре у Винодељско-Воћарској школи; али посетиоца је било тако мало, па није ни одржан. Да је било веће устаљлости познаних органа, свакојако неби до тога дошло. Вероватно ће у јесен, пред бербу, кад се буде и тамо приредио курс, бити бољег успеха.

— — Б.

Вино и мудрота побудали. — Алкохолна пића имају ту моћ, да и најмудријег човека, чим се напије, направе будалом, којег је жалосно погледати и који је у опасности да најгоре ствари почини. У пићу је много зло учињено, многи живот сарањен, многа породица упропашћена и у црно завијена.

У место пића, које и мудрота побудали, најпаметније је пити чисту изворску воду или млеко или, ако је мало млека, онда и сурутку, водичку и т. д.

Ако се вино не пије и не справља, неће пропасти труд око обраде лозе. Сирово и суво грождје се може за јело продати, из грождја се могу готовити јела, припремати пекмес, колачићи и друге прераде које ће се употребити за храну и посласнице. А на храну и посласнице употребљено грождје не само да физички крепи, већ и

ЗАПИСНИК.

X. ванредне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва државе 19. фебруара 1922. године у друштвеном дому у Београду.

духовно подиже људе. Зато треба све чинити, у колико се то може, да се што мање вина производи, док његова производња потпуно не ишчезане; јер, кад вино и мудрога побудила, онда оно не заслужује наш труд и нашу муку, као што, у осталом, није ни лепо нагледати користи од онога поља, који људе прави будалама, пронацицама и разбојницима.)

* Ми би били пре зато да се што мање раније производи и није, јер је ранија уроч овим неделама, које писач наводи, а не вино, које се у народу у осталом мако паје.

Ур.

Г Л А С Н И К

Нове Пољопривредне Подружјине. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва на својим доле- означеним седницама примио је у састав Друштва следеће пољопривредне подружјине:

1) На седници од 22-II-1922 г. примљена је пољопр. подружјина из села Куле, среза и округа Пожаревачког.

2) На седници од 8-III-1922 г. примљена је пољопр. подружјина из села Малоцерске, среза Кичевског, округа Битољског.

3) На седници од 15-III-1922 г. примљена је среска пољопр. подружјина у Ђаковици.

4) На седници од 15-III-1922 г. примљена је пољопр. подружјина за варошицу Паланку (Смедеревску).

5) На седници од 15-III-1922 г. примљена је среска пољ. подружјина у Прилепољу.

На седници од 25-III-1922. год. примљене су следеће подружјине:

6) Пољопр. подружјина из села Врбовца, среза Бовљевачког, округа Тимочког.

7) Пољопр. подружјина из села Жилце, општине Шештевачке, среза Доњо-Полшког, округа Петовског.

8) среска пољопр. подружјина из Кичева, округа Битољског.

9) среска пољопр. подружјина из Крашова, округа Кумановског.

Примери за похвалу и угледање. — 1) Државни економ и учитељи среза Тимочког, ценећи значај и улогу Дечијих Пољопривредних клубова за унапређење наше пољопривреде, засновали су у овоме срезу, у селима: Мирловцу, Кожељу, Краљевом Селу, Дебелицама, Дреновцу, Врбидцама и Трновцу.

Истичемо овај пример за углед осталим економима, учитељима и свештеницима.

2) Пољопривредна подружјина села Бросовице, среза, Трстеничког, округа Крушевачког јавља: да је 12. марта ове год. имала ванредни збор, на коме је државни економ среза Трстеничког предавао: 1) о избору сељашта за воћњак; и калемљењу и његовању воћа; 2) о набављању плавог камена и употреби истог за прскање винограда и 3) о благотворном утицају пољопривредних подружјина на унапређење селског газдинства.

И овај пример истичемо за оглед осталим државним економима и културним радницима са жељом, да и они у своје крају нарочито у подружјинама одржавају слична предавања.

Били су присутни: председник г. Љуба Новковић, чланови: г.г. Алекса Ј. Поповић Благоје Д. Тодоровић, др. Веља Стојковић, Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић, и Милан Трпковић. Као гост био је г. Драгути Срећкић, редовни члан.

Председавао председник г. Љуба Новковић.

Бележили г.г. Александар П. Рашковић и Пиле Петковић.

I

Прочитан је записник прошле редовне седнице. — Одбор исти усвоји.

II

Председник позива чланове да се на овој седници, као првој после Главног Године Збора, по чл. 10, Друштвеног Посланика изабере стални савезјани Одбор: финансијски, набављачки и књижевни, и да се одреде дат састама Управног и ових Одбора.

Одбор одлучи да у појединим одборима буду:

а) Финансијском: г.г. Благоје Д. Тодоровић, Љуба Јовановић и Милутин Стојановић;

б) Набављачком: г.г. Вића Т. Радовановић, Милан Трпковић и Бошко Ж. Бошковић.

г) Књижевном: г.г. Алекса Ј. Поповић, др. Веља Стојковић и Александар Г. Јовановић.

Да се седнице Управног Одбора држе срезом после појединих Финансијских, Набављачких и Књижевних Одбора, одређаје сами дат састама, али да сваке недеље одрже седнице и о томе воде своје записнике.

Да седницама Управног Одбора присуствују: благијих и инспектор за Подружјине, како би се биве уознавали са радом Друштва.

III

По молбама новосозваних Пољопривредних Подружјина у Крупаљу и Батуну. — Одбор одлучи да се приме у састав Друштва пошто су испуниле прописане услове.

Са овим је закључена данашња седница.

О Г Л А С И

Вештачко саће

(сатне основе),

од природног пчелиног воска, величина 34×21 см., шаљем уз доплату (remboursement), 70 дин. килограм. Мање од килограм не шаљем.

Адреса:

А. П. Оцевић

Курсулина ул. бр. 1.
у Битољу.

СЕМЕ ОД ЛУЦЕРКЕ ДЕТЕЛИНЕ И СТОЧНЕ РЕПЕ
Српско Пољопривредно Друштво добило је семена од:

Луцерке цена	26 50 динара килограм
Црвене детелине	28 50 " "
Сточне репе	9— " "

Са семеном ће се првенствено задовољити чланови Подружјина и Друштва и ако од овог претекне издаће се и осталима.

Поручбене се примачу преко Подружјина и државних економиа. Поједини поручиоци треба да пошаљу унапред бар подовну вредности.

Поштом се врше поштом и железницом, што треба назначити.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1869. г. преспску друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО.

На годину дана 30 дин.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полага уједнаво
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Др В. И. Стојковић**

Број 14.

БЕОГРАД, 9 АПРИЛА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА УСПЕШНО ГАЈЕЊЕ ЖИВИНЕ.

Једна француска живинарка каже: „Живина је вредно изобила за домаћицу, које се, ако се њима зна управљати, не празни“.

Нема сумње, да домаћин зна за корист, коју има сваке године од живине, али он ипак потцењује ову грану привреде — она је за њега „женски посао“, у који се он не меша; шта више, он за живину нерадо даје храну из житнице, не прави никакав издатак за удобан живинарник; домаћица мора бити задовољна, ако буде *шрасо* живину по дворишту.

Оно истина најекономичније је искористити живином *оштакне* житнице, кујне, стржишта и т. сл., који се на какав други начин и не могу претворити у месо и новац, али је, у извесном добу гајења, ипак потребно и приходно, дати и скупу храну, него ли правити уштеду.

Добар живинарник такође је од великог утицаја по приход и приход — а то мало који домаћин схвата — с тога треба подизати здрав и удобан живинарник, а никако допустити да живина спава по дрвећу или у каквом мемљивом и нечистом буваку. Има и таквих случајева — истина ређе — где се пољопривредник реши, да од живинарства начини главну привредну грану, на рачун осталих привредних грана свога газдинства. Овакав начин гајења живине т. ј. „на велико“ може под извесним нарочитим околностима да донесе знатне користи, али и да донесе велику штету, ако се те околности промене или се предвиђања не испуне.

Гајење живине сигурно се исплаћује као ситна привредна грана газдинства, ту је ризик најмањи. За ситног је сопственика најбоље, да гајење живине остави домаћици, а он само да јој помаже.

Економисање је прва погодба за успешно гајење живине. Није ствар само у томе, да се произведу грла, која ће се на тргу најскупље продавати, већ та производња треба да што јевтиније стаје. У живинарству се човек често пу-

та вара у рачуну. Ако се у неком газдинству гаји мали број живине — зачуђиће се домаћица, како ју гајење те живине јевтино стаје; гајење скоро ништа не стаје, јер су отпаци и она храна, коју живина сама налази, били довољни. Али како би рачун био погрешан, кад би се, полазећи од тог случаја, размишљало: кад ме 10 кокоши стају толико, 100 кокоши стаће ме 10 пута више. Наступа случај, кад отпаци нису више довољни за тај број, нити природа пружа довољно хране, коју коке саме налазе и рачун изгледа сасвим другачије!

Често пута и штедња није право економисање. Отуда је неопходно потребно, да домаћица ради с *рачуном*: она треба да има своје *књижоводство*, што је могуће *просијте*, али да га има. Она треба свагда да зна, колико ју гајење стаје, а шта јој доноси, да ли јој се и. пр. вишак дате хране исплаћује или не. (Утврдити отежање, вишак јаја, бржи пораст итд.).

Домаћица мора бити вредна и све лично надгледати, мора имати *шрговачког духа*, те да не само умешно прода своје производе, већ, што је још важније, да правац гајења управу к највећој ренти. Тај се правац огледа и. пр. у томе, да ли ће гајити ову или ову врсту живине (кокоши, гуске, пловке или ћурке), да ли ће јаја одмах продавати или ће их чувати (конзервисати) за зиму, да ли ће се више бацити на производњу јаја или ће производити више пилиће, угојену живину и т. сл.

Потребно је проговорити макар и неколико речи о *працу гајења живине у једном газдинству*. Различите су природне и привредне погодбе, под којима земљорадник дела, а тим погодбама мора бити прилагођен правац гајења, јер ће само тако успех бити сигуран. Ево неколико примера разноликости тих погодба:

1. *Газдинство је у близини већих градова*. То су услови поглавити за продају јаја, нарочито зими.

2. *Газдинство удаљено од већих градова, с јаком производњом сирнина без ливада, ааш-*

њака и већих исауса. Ту долази у обзир (према удаљености) производња зимских јаја, јаја у опште, конзервисана јаја, гајење кокоши.

3. *Газдинство с пространим влажним ливадама:* гајење гусака.

4. *Газдинство с барама, пошоком, шресе-шишем и т. сл.:* гајење пловака.

5. *Газдинство с неразвијеном (екстензивном) обрадом:* с много пашњака, утрина, жбунова, чечвара: гајење ђурака.

Више пута има на истом газдинству погодба за две разне производње и. пр. за кокоши и за пловке истовремено.

Још неколико речи о *производњи јаја*.

По искуству кокош највише носи за прве три године. Да носивост утврди и повећа домаћица мора поступати овако:

1. Изабрати расу добрих носила (расе за производњу јаја).

2. Вршити одабирање најбољих носила и само од њих узимати јаја за насад.

3. Посветити нарочиту бригу одгајивању младих.

4. Добро неговати за време митарења.

5. Извојити све старе носиле (старије од 2½ године).

6. Живину разумно хранити за носиле погодном храном. Једна стара француска изрека гласи: „кокош носи кроз кљун“.

А. Г. Јовановић.

Пољопривредници! Претплаћујте се на „ТЕЖАК“.

ПОДЛИСТАК

КРОЗ ДРАГАЧЕВО У ИВАЊИЦУ.

(Наставак)

Из разговора са угледним пољопривредницима овог краја, а по нахтењу Г. Бор. Нешића окружног економи и средског економса Г. Чедо Симовића и његовог помоћника — Драгачево треба превентивно снабдети лакшим плуговима и нарочито плуговима обртачима лакшег типа и ливадарским дрљачама, дворедним сејалицама за сетву кукуруза, пращачима, косачицама и косама, ручним и запрежним вршалацама и особито ситним алатом: српом, лопатом, ашовом, секиром и т. слично. Једна секира средње величине у Гучи кошта 60—80 динара, кошта у Београду кошта највише 28—30 динара!

Оскујева Драгачево и у семену луцерке, граорице, сточне репе и т. слично...

Јако су оштећени у Драгачеву у овој години усени молцем (првом): читаве њиве овса и кукуруза сатро је ове године овај црп у Драгачеву, оштетивши срез на милионе! Желети је да надлежни за благовремено и најенергијичније притекују у помоћ Драгачеву у борби с овим великим злом...

ИЗ ЛИВАДАРСТВА.

О стварању привремених ливада.

Припремене ливаде нису ништа друго до мешавина трава (грамине-а) и лептирастих биљака (легуминоза). Њихово је трајање ограничено (4—6 год.) па се затим разоравају.

Потреба за стварањем припремених ливада појавила је се прво код западних европских народа. У почетку XIX-ог века пољопривреда је била ограничена на културу стрнина и неколико индустријских биљака; за одржање стоке служиле су природне ливаде — делом испашане, а делом кошене да би се припремила храна за стоку. Због недовољне сточне хране морао је се ограничити број стоке, а самим тим и продукција стајског ђубрета била је јако смањена, те је се морао знатан део земље оставити под угаром.

Ускоро, са развикоком становништва чије потребе из дана у дан биваху све веће и веће, требало је свести угаре на минимум, укину пашњаке, која пружаху стоци слаб извор хране и тражити од земље већи принос. — Да би се остварио овај циљ, требало је дати важније место пићним биљкама и гајити што више и одабраније расе стоке, те како би се добило више и прописнијег ђубрета за ђубрење њива и на тај начин повећати принос са истих.

У то време и датира гајење пићних биљака, чија култура бежаше јако локализована на неколико места.

Из статистичких података види се, да тамо где је сточарство напредно, да површина под привременим ливадама и пићним биљкама у опште нагло расте, док код нас гајење пићних биљака је врло слабо (изуев неке северне наше крајеве), а у многим нашим јужним крајевима скоро се и не зна за привремене и вештачке ливаде. — Наш

17 Септембра кренуо сам из Гуче за Ивањицу преко Лисе, преко романтичне Лисе.

Пут из Гуче за Ивањицу преко Лисе лежи долином Белице до „Бараке“. Овди скреће у десно, поред Котрачке реке, а преко села Репи, Криваче, Виче и Котраже; шаље се пење уз Лису све до превоја, што је ту, више Шалодјеке чесме, па се одавде спушта поред села Рашича и преко Марине реке у Ивањицу.

Уз Белицу, све до „Бараке“, пут је раван, леп; па и даље, уз Котрачку реку није рђав, са малим изуетком код „Пећине“¹⁾ и поред села Котраже. Особито је стрм и изривен пут код Пећине. А кад од Шулубурских кућа скреће уз Шулубурско брдо и даље — уз Лиски венац ка Лиси и по самој Лиси, пут је незгодан, тежак, стрм са милионом оштрих окука и цик-цака. Велике су овди планине притиснуте високом густом шумом, тако да кад уђете у овај प्रदेश, доглед само плавог неба и густе шуме, ништа друго не видите. Где-где на завјутку рашири се

¹⁾ „Пећина“ о којој је овде реч, налази се на левој обали котрачке реке, а у атару села Репи и чувена је као уточиште збога из околних села за време турског робовања. Прича се, да је цео један због од много сточане српског живља платио главом у овој „Пећини“. Турци затворе улаз у пећину сламом, заведе је а цео се због угинуо од лима.

народ и ако је по природи својој јало конзервативан ипак треба му објаснити свеколику корист од подизања прирне ливада (добрија се облигатији принос, сено је бољег квалитета и земља се богати у азоту гајењем лептирастих биљака), па ће нема сумње и он прихвати ову корисну идеју. — Престане да ствара ливаде на уобичајени начин — остављањем њива после стрних усева да се саме по себи — спонтано у корове и претворе у неку врсту „надрх ливада“.

Имао сам прилике да се позитивно уверим у прошлој години на имању једног нашег „пољопривредног ветерана“ у Вељковој Крајини, који је покушао на овој примитиван и нерационалан начин да створи ливаду — просто оставивши њиву да се сама по себи укорови и претвори у „вајну ливаду“, правдајући да то чини из чисто економских разлога и да ће имати изврсну ливаду — ако не у првој а оно у другој години.

У прошлој години није постигао никакав успех; питомих трава било је врло мало, док је коров доминирао и ликована, а састајао се из: паламиде, кулине, пиревине, турчиња, коштана и др. У опште узео оно мало сена што је добио било је испод сваке критике — никаквог квалитета. Ја не видим овде никакву економију, на против, да је дао 200—250 дина, за набавку семена од питомих трава, којим би могао засејати земљиште од 1. хектара — асплатило би се још у првој години. До душе, може га извинити донекле та околност, што је била велика суша у коров је узео маха над питомим травама, али ни у овој години не видим лепшу перспективу. — Ово ми је донекле и дало повода да се овом приликом позабавим овим тако важним питањем по наш привредни свет и да му дам неколико практичних поука.

Како и на који начин створити привремену ливаду?

Трава расте обилно ако у земљи има довољно вла-

горизонт, тамо где су посечени густо храшће и дебеле бујеве, да би се окупа пружила шире, и одатле видите далеко — далеко преко висова и планина: раширене куће и њиве, воћњак, ливаде и луке, густе шуме и голо камене и сауда и на све стране хиљаде — хиљаде грама разнолике стоке: говеда, коње, овце, козе, свиње. И како вам је онда на души љубко и лако и како онда волете сваки љубик ових кришних планина, сваку луку, страну, грм!

А колико је лепоте и нарочитог задовољства посматрати, кад се пут приближи вилци потока, тако рећи појасне над њим, а поток се срушио у бездну, па се тамо певуши, љути, стење, риче, жури, скаче и хладно стење ваља и час пеза, час плаче!

Апенини, Пиринеји, Алпи — све скупа — то вам је овај крај и још боље, још величанственије, још лепше — јер је ваше!..

А Лиса, лепа Лиса, романтична Лиса, — рај и величанствени видик с Лисе!

Не — отидите тамо, успите се на ову планину — на Лису, удахните се у се оног здравог, свежег ваздуха, напи се оне слатке планинске воде и погледајте отуда из облака на земљу — видите ли рај, прави рај са свима његовим божаственим чарима: видите скоро пола домовање ваше!

ге, Долинске и наносне земље под влажним климотом најподесније су за ливаде. — Одмах после жетве стрних усева треба земљу плитко изгурати, а којим се постику ове користи: а) спречава се испарење земљине влаге, б) земља се излаже благотворном утицају ваздуха који потпомаже процес распадања и в) што се семе разио корова плитко затрпа, које ће још у току истог лета и јесени поникти и неће моћи довести род. Дубоким јесен-им обрање уништаће се поникли коров.

С јесени треба земљу дубоко посрати (преко 20 см.) и оставити је неподрљану и неповалану да се утицајем мразена сасити. Још је боље ако ове ливаде дођу после окопавина, јер је земља чиста и добро приређена.

С пролећа треба земљу плитко посрати, затим оштром дрљачом уздух и попреко подрљати и оставити да се мало слегне. На тако приређеној земљи треба засејати траве, имајући у виду каквоју земље, климу и поједине врсте трава.

Од трава које дају крупније сено, доброг квалитета, а важе као врло продуктивне — можемо препоручити за суве и средње влажне земље: оштрицу, глосиш, жути овсик и мачицу (мишија реп); затим као мање издешне а које дају сено одличног квалитета: енглески и талијански утрнац — рајграс, власуљу, белу метлицу, пати-рен и др.

Од лептирастих биљака — легиуминоза можемо препоручити: еспарзету, црвену и белу детелину, ливадњачу и др.

Приликом подизања ових ливада нипошто не узимати триње од сена за семе, јер у трињу има семена и од корова и на тај ће се начин промешати циљ, који се жељи постићи. Семе набављати само преко Српског Пољопривредног Друштва које гарантује за чистоћу и квалитет.

Семе од трава и легиуминоза комбиновати — изме-

И у колико вас очара лепота видика с Лисе, у толико вас ожалости боно сазнање, да је овај наш рођени крај — тај земаљски рај — вама непознат, вама занемарен, заборављен и да ви и поред свих ненадмашних лепота нашег раја, поред наше рођене Швајцарске, ви криштите враг по сваким Европала, тамо трошите крваво стечену вању уштеђевину, тражећи тамо зодовољства, одмора ил' леша, а међутим све то имате ту, код куће — на дивној Лиси!

Са Лисе видите пола Србије: Јавор и Голију, Муртаницу, Торник и Тару, Овчар и Кабар, Сувобор, Јелицу и Рудник, а далеко — далеко, на нивци хоризонта, тамо у магли Црни Врх. А Драгачево је опет све под вама, опет га видите као на длану, са свима његовим природним лепотама и страховитом примитивношћу, сиротињом и бедом.

Да — треба журно-журно похитати Драгачеву у помоћ и њему у суседном срузу Моравичком и Златиборском и Арљском и Ужичком и Рачанском и — целом крају: треба га научити, треба га натерати да се више о стоци брине и о њеној исхрани — о сточној храни; да му је та бртва главна брига, као и брига о воћки и ливади, живини и пчели, а да он — цео готово овај крај, заборави како се кукуруз и жито сеју, те да сву своју енергију и сву снагу своју покљони, тамошњи пољопривредник, поглавито сточарству и производња сточарства ако мисли да опстане; иначе он скоро неће имати у овим планинама ни њиве, ни ливаде ни стоке..

(Идеја)

шати, јер се ове две врсте белџака узајамно потпомажу. Траве са плитким корењем црпу храну у горњем слоју земље, а легиуминозе са дугачким жиљама у доње слојеве. Тако исто обратити пажњу, ако се ливаде подижу за кошење, да траве цветају по могућству у исто време. Пошто је семе различите тежине то прво засејати теже семе од дуњице, мачице и др., затим лакше семе од утринаца, оштрице, глосица, вијука и др. Потом затрпати лаком дрљачом и добро поваљати ваљком.

Веома је деликатна ствар подесити смесу и количину придоком подизања привремених ливада, које трају 3—4 годна се затим разаравају и засејавају усевима. Ево, неколико мешавина по Schriberaux-у, професору агрономског института у Паризу.

Смеша трава за подизање привремених ливада трајање 3—4 год.

Врсте трава	На земљама			
	свешким		сувним	
	ливаде за пашу	ливаде за кошење	ливаде за пашу	ливаде за кошење
	килограма на хектар			
Црвена детелина	—	1	—	1
Изродица	1	4	1	1
Бела детелина	5	—	5	—
Дуњица	2	—	3	2
Еспартаста	—	—	—	20
Енглеска утринац	12	6	12	7
Италијански утринац	—	3	—	3
Оштрица	2	5	—	5
Глосињ	—	6	10	18
Мачица	6	5	3	2
Малава медуница	—	—	—	5

После свега напред изложеног градом се да ће сви они, који су пријатељи напредна пољопривреде и привредног света у опште настати — да се овај начин стварања привремених ливада што више одомаћи код нас и тиме допринети економском побољшању нашег народа.

Рубејац
Агр. инжењер.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Нешто о резању винограда.

Ове године лепо пролећни дани почели су раније него обично, те се цео селачки свет жури са радом у пољу где међу осталим радовима долази и резање винограда. Намеће се питање кад треба резати винограде? Виногради се могу резати почевши од јесени после пада лишћа.

Са економске тачке гледишта најбоље би било резати у јесен или преко зиме, кад друге послове у пољу не можемо радити; али имајући у виду јесење и зимске мразеве, који би без сумње изиграли такав наш рад, чекамо пролеће. Пролећа пак нису сва једнака има их равнијих и доцнијих, али што је главно ни једно не прође а да нас не изненади која слана (мраз), која може да буде по виноградима већ орезане фатална. За такве случајеве велики виногради у Француској, чувају се нарочитим ди-

мом, у чије детаље нећу улазити, пошто ми то изгледа и сувише непрактично.

Многи виноградар, па чак и они позванији, препоручују рана орезавања, да не би, како они то кажу „изгубила лоза плач (сузе), и онда и сам чокот постао слабији. Дали једно такво тврђење има својих основа?

Свакако, да не, пошто је анализом оног сока што се приликом резања лозе појављује, утврђено да није ништа друго не излази до обична вода. Све анализе чињене на свим могућим сортама винове лозе дале су исте резултате.

Дакле, с те стране немамо се чега бојати, па име да ће нам доцкан орезани чокот изгубити снаге. У прилог томе иде и један осмогодишњи гласовити опит Г. Равача (Ravaz) од 1905—1912 год.

	Овља у- прошле- на 1/4 мразем	Тежина прућа на чокоту	Број гроздова по чо- коту	Берба по чокоту
Чокот орезан у септембру после бербе, пре него што је лишће опало.	37,7	0, К. 503	13,72	2, К. 505
Чокот орезан за време листопада.	74	0, К. 664	14,44	3, К. 051
Чокот орезан на измаку лезембра.	61	0, К. 552	15,30	2, К. 513
Чокот орезан кад су се овља почела да развијају	48	0, К. 534	18,53	3, К. 084
Чокот орезан кад је лишће одишло 5 до 6 см.	0	0, К. 578	19	3, К. 138

Према овим огледима које је извео велики француски виноградар и научник Г. Равач, излази да сва доцнија резања дају боље резултате и да су препоручљивија свуда, само не где то вахтевају нарочити економски разлози (велики виногради, где резање траје по месец дана). Било би пажељно да наши виноградар не журе, и да том својом журбом не учине да лоза раније пође, у ком случају најмања пролетња слана може да упропасти целу годишњу бербу.*)

24. III-1922
Буково.

Милан Доновић,
шк. агр.

*) Препоручујемо читаоцима да поводом овога члана прочитају и чланак које је време најважније за орезавање лозе од М. Милорадовића, објављен у бр. 48. Техника за годину 1921.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Штетне последице прераног парења код нашег домаћег говечета.

Бавећи се студијом нашег домаћег говечета и наших сточарских прилика — што је имало за резултат моју необјављену студију о македонском говечету — које живи у Јуж. Србији (границе пре 1912 год.), Ст. Србији и Македонији, сматрам да је од врло велике важности по наше буваће сточарство, да скренем пажњу меродавним факторима, привредницима и самим одгајивачима на све штетне последице, који произилазе из прераног парења, нарочито по говедарство, па и по остале гране нашег домаћег сточарства.

За време свега научног путовања у циљу проучавања нашег домаћег говечета, запазио сам да је у нашег народа обичај остављати говече дивљем парењу за време паше у чопорима и да се краве ретко кад одводе биву, кога је сопственик изабрао за приплод. Овај последњи начин оплођења кржава продоро је од скоро у северне делове Србије, а први је са врло малим извезетцима убицајен свуда по јужним деловима Србије, Ст. Србије и Македоније. Тамошње говече производи скоро целу годину на пашу, изузев врло кратко зимско време. На пашу се налазе поменане краве са биковима и тамо се дешава оплођење кржава. Међу тим кравима има и јуница од $1\frac{1}{2}$ —2 год; исто тако и младих јуница од $1\frac{1}{2}$ —3 год. старости. Македонско говече као и колубарско, цео примитиван карактер и одликује се касном зрелошћу (позно-старом). Те две наше расе достигну потпуно физичку развијеност тек навршеном петом годишном старости. А појава полне зрелости наших домаћих животиња, не поклапа се са потпуном физичком развијеношћу полне употребе. Полна зрелост јавља се много раније те су услед тога културне раностасне расе полне зреле још пре 18 месеци старости, а за приплод могу се употребити после 18 месеци или 2 год. старости. Познестасне расе полно су зреле пре своје друге године и пре навршене треће године старости не би их требало употребљавати за приплод. Како се наше говече врло рђаво храни и негује и тиме успорава полну и физичку зрелост, то не би требало водити краву пре навршене треће године, а бика не би требало употребити исто тако пре навршене треће године.

Ја сам међутим имао прилике да видим јунице — које су у трећој години старости већ имале теле, а у јужним деловима Србије, у Ст. Србији и Македонији није редак случај да се бик, односно јунац, употреби у својој другој години старости за оплођење кржава. У чопорима на пашу, јуници су изван контроле сопственика — они скачу много пута и на одрасле краве и на младе јунице те тиме шкоде и себи гасди. Овај је не зна из почетка да му је кржава на пашу остала стеона. У Велесу имајух прилике да видим такву јуницу и њено теле — које је сопственик ради продаје истерао на трг. Кржава је имала непуне три године кад се отелила, била је неразвијена, а њено теле беше прави богаљ. Отац телета био је млад јунац од 2 год; јуница га „украла“ на пашу.

Као последице прераног парења, односно прераног оплођења кржава и преране полне употребе јуница, јављају се по наше сточарство две огромне штете. Прва је физичка неразвијеност индивидуа, које произлазе из таквог парења, а друга је чисто економске природе.

Ако узмемо за полазну тачку животних-физичких процеса, слабу и нередовну исхрану нашег говечета, можемо врло лако објаснити, од куда долази физичка неразвијеност грла, која се рано паре и њиховог потомства, које је производ таквог парења. На тај начин моћи ћемо запазити шта се све догађа и одиграва у организмима јуница, јунице и телета.

Узмимо прво организм младог бика, јуница. Главни услов за развијање младог организма и његово јачање представља обилна и редовна исхрана — која је код на-

шег домаћег говечета, нарочито македонског (тако сам назвао краткоглаво говече Јуж. Србије, Ст. Србије и Македоније), не само нередовна, већ поред лошег квалитета и недовољна. Са тим извором снаге и живота слабо стоји наше домаће говече, јер је остављено самом себи. У овоме случају имамо млад организм који нема довољно хране за своје јачање и развијање. За време док се налази на пашу, јача млади организм преоптерећен је пуном употребом — јер скокови нису ограничени, они су изван сваке контроле сопственика — и утичу врло штетно на организм младог бика-јуница. Он се брзо исцрпи и за извесно време толико се изнури, да се не може употребити за пољске радове, на временом и закрљжа. Та изнуреност и општа малаксалост целог организма — долази отуда што је организм преоптерећен пуном употребом, а слаба храна не одржава равнотежу између сварљиве унесене хране и утрошене материјала приликом парења. И у место да се храна употреби за јачање организма — чему не одговара ни по количини ни по квалитету — она мора да надокнади утрошене хранљиве материје приликом парења, а недостатак у храни троши се на рачун организма и његових резерви, дакле на рачун развића. Сем тога што се развијање обуставља, прераном употребом губе полни органи своју прикладност, јавља се и поремећај развоја ових органа. Ова исцрпљена грла не могу дати здраво потомство, а она сама, малаксала и закрљжала још у раној младости, нису способна за доцнију службу у оној мери — коју достижу правилно развијени организми. Сва штета те преране полне употребе, осећа се доцније — када се ти бикови пошколе.

Што се јунице тиче, прерана бременост од велике је штете по њен организм и много опаснија, јер се овде ствар комплицира. Ни мати нема довољно хране — као што је није имао ни отац — ни за свој рођени организм, а камоли за младунче у њеној утроби. Количина хране и њена квалитета, коју мати добија, једва да достигне њеном организму за физичко одржање, те јој не остаје ништа за развој младунчета. Оно добија свеколике потребе из мајчиног организма и дели с њом ову храну — коју му мати добије. Дакле, овде се недовољна храна за мајчин организм дели на два дела, на један, који узима мати за своје издржавање и други, који узима њено младунче. Па онда је природно, да се организм мајке, који се налази у стадијуму развића, не може развити и ојачати каковала; а у пракси је доказана чињеница, да организм изостаје у погледу дужина, висина и ширина тела, и да се развој телета успорава у утроби мајчиној.

Сем ове физичке неразвијености, од великог је интересовања, хоће ли се та млада, још добро неразвијена јуница, моћи отелити. О томе ћемо доцније говорити, када буде речи о чисто економској штети.

Најзад се намеће питање, хоће ли та млада јуница моћи исхранити теле, ако га отели. Прва храна телета састоји се у млеку, које је производ млечних жлезди. Ми видимо да у овоме случају организм мајке није још развијен, па према томе не могу бити добро развијене ни млечне жлезде, пошто се оне развијају напредо са це-

локупним организмом. Значи да ни ове неразвијене млечне жлезде не могу отрављати свој задатак у оној мери као кад би биле потпуно развијене. И овде се компликује оскудица у храни, што доказује мала количина излученог млека; оскудица се удвостручава, јер млечне жлезде услед своје неразвијености не могу да употребе храну за прераду у млеко, која стоји у крви на расположењу. Теле ће се опет рђаво хранити, јер мати нема довољно млека. Оно је још у утроби мајчиној трпело велику оскудицу у хранљивим материјама, ма да је од мајке добијало све што му треба, само у оскудној мери. Како ће то теле бити, биће довољно ако се вратимо на онај велешки пример, за који сам рекао да је на целом тргу чинило утисак богала. У њему ће бити сконцентрисане све физичке и физиолошке грешке његових родитеља.

А економска штета код бикова, састоји се у томе, што ће услед њихове испрљаности снаге, полски радови трпети великом уштрба, јер њихови слаби и крхљави организми неће бити у стању да се употребе у пуној мери.

Код краве је економска штета много већа, јер услед слабости не само да ће бити неспособне за економску употребу, већ се врло често дошава да при телу угну, пошто не могу избацити теле услед слабо развијене карице. Ја сам имао доста случајева, нарочито у Ст. Србији и Македонији, да се лично уверим у овоме, а и сами селаци причали су ми о угнућу тих младих јуница, које су требале да се окопили. По њиховом мишљењу то смртносно телење дошло је услед јако развијеног телета у материци. Али узрок томе лежи, не у величини телета, већ у уској и неразвијеној карлици мајке, јер се краве паре са биковима исте расе, а исхрана телета у утроби није тако обилна да се оно толико развије, да се може проћи кроз карлицу отвор. У овим случајевима долазе до пуног изражања све штетне последице преране бремености, јер је штета огромна како за сиромаштине тако и за богатије стоварице. Овим је највише погођено наше домаће сточарство.

Према овоме што напред рекосмо излази поука, да треба избегавати и свим силама сузбијати прерано парење домаћих животиња, јер оно утиче штетно и по физичко развиће организама и по економско стање привредника и одгајивача. У томе ће се успети, ако се млади јуници од 1½—2 год. и старије не пуштају на пашу и у опште не долазе у додир ни с младјим ни с старијим кравима. Сопственик мора о томе водити рачуна и одабрати бика који одговара његовој крви и његовом потребама.

Д-р Тасаније Митровић.

асистент Полупривредног Факултета.

НАШИ ДОПИСИ.

С пута.

1. *Тежак* увек отвара своје ступце *искуствима* наших школзованих економа и практичних тежака. Ми смо, до сад, највише преносили и препоручивали као стручно знање *штуе* искуство, задобивено под *другим* околностима и *другим* приликама, које у већини случајева, *оударују од наших*. Потребно је сад износити искуство стечено на *нашем* терену, под *нашим* поднебјем, у *нашим* условима,

еда би та искуства послужила за утарђивање пречишћавање онога знања, које треба препоручити *нашуму* тежаку. *Наши* школзовани економа и *наши* практичари тежаци би задржили *нашу* полупривреду кад би отпочели објављивати своја искуства из свих полупривредних грана. Први, који би то почели, дали би похвалан подстицај и осталима да своја искуства саопште.

Саопштена искуства би имала извачредне користи, јер би се њима и други послужили. Да не говоримо већ колико би та искуства сјајно послужила и за примену полупривредних знања у *нашим* приликама!

2. Има још неких ствари, на које би и наши школзовани економа и други љубитељи полске привреде, природе, етнографије и културне историје *морали* обратити већу пажњу, на своја запажања и своје студије објављивати.

У првом реду је потребно за сваки крај побележити и помошћу описати све воће. Тако би за 2—3 година добила *потпун* материјал за помологју целе земље.

Затим је потребно испитивати и проучавати и улагати у изналажење података о пореклу врћа, о његову гајењу и преради у старини нашој.

Осем тога, *сваки* би се школзовани економ у своје крају могао предати и истраживању и изучавању остатка од старе привреде наше и старог привредног живота у околлинама старих епископија копија, манастира, престоница и властелинских резиденција. Тај би посао дао драгоценог материјала нашој етнографији и нашој културној историји, који би, тако исто, био изванредно користан и *нашим* полупривредним писцима и онима, који полску привреду проучавају у њезиној каузалној вези.

3. Из искуства, стеченог живјећи дуго у народу и послујући на његову просвећивању и задобијању за напредне начине рада у полској привреди, знам врло добро да се наш тежак много лакше одлучује на читање *краћих* поука и на прихватање *лакших* прелазних од начина рада, којег је дотле практиковао на савршености.

Мени се чини да се мање успеха може имати ако се нашем тежаку, поглавито у заосталијим крајевима, препоручује *последња* реч науке и технике, ако се, у тежаци за увођењем напреднијих начина рада у полској привреди, нема *метода* и ако се заборави на тако потребну *поступност*.

Кад приступамо пропаганди и агитацији за напредне начине радње, ми морамо имати обзира чак и према *психологији* наших тежака, а не само према њиховој свеколикој *способности* да приме и успешно примене оно што им се препоручује. Мора се водити рачуна о ступњу *нихова* знања, општем степену *нихове* полске привреде, културним утицајима и т. д. Јер, ако се о свему томе рачун не води и ако се све те околности не узму у обзир, онда ми с препоручивањем последње речи науке и технике можемо промашати и све наше поуке могу остати бесплодне! Кољко је тек тешко ралочарење које наступи код тежака услед невестштине у примени извесне поуке иле у руковању извесним справама и алатима!

И у пропаганди ове врсте се мора поштовати по старом педагошком правилу:

од познатог — непознатом!

од простог — сложеноме!

од лакшега — тежемје!

И, зато, ја држим да нашим тежацима треба пружити поуке у *кратким* саставима и у *збиркама*, које би имале облик сличан *читанкама*. Гаје Матића *читанка за пољопривреднике* и збирке нешто налик на ранији *Пољопривредни Календар* пружају приближни образац какве те збирке од привлике треба да буду. Нека се тежаци преко таквих састава и збирки привикну читању, па ће, по тој, прећи и на веће саставе, на теже стручне поуке и на опширнија стручна дела, која се, у сваком случају, топло и искрено препоручују, јер ће у њима наћи *темељне* поуке за разноврсне послове.

Ове мисли, које се неодољиво човеку намећу при путовању, саопштавам овде, на размислање и оцену познатих.

КЊИЖЕВНОСТ

Радна стока у пољској привреди. Расправа из области пољопривредног газдовања. Написао *Д-р Милан З. Влајинац*. Београд 1921.

Наши пољопривредни писци су отпочели поједина питања из пољске привреде *научно* обрађивати. До душе, свега неколико монографија и студија имамо тако обрађених; али и сам почетак нас испуњава надом да ћемо их све више имати. Ова радња г. Влајинца је једна од таквих обрада, која обилношћу својом и научном обрадом заслужују признања чак и кад се с изводима пишчевине не би сасвим сагласили.

Г. Влајинац нарочито настојава да се за рад волови предостављају коњима, а краве воловима. Ми држимо да ће у томе погледу *најважнију* улогу играти не прераду, којима сељаци подлежу, већ, поглавито, објективни фактори: природни и земљишни услови, тип газдинства, степен његова развика, екстензивност или интензивност његова, утицај пијаце итд.

Мора се признати да је г. Влајинац врло окретно позвао у помоћ и многобројне стране писце и израчунавање да би утврдио како говеда треба припремити коњима као радну стоку у пољској привреди. Али би било потребно још извршити проверавања у томе погледу, на разним тачкама наше земље, под развојеним погодбама и на разноврсним газдинствима, да би се утврдило колико г. Влајинац, заједно с многим другим ауторитетима, на које се позива, има право. Јер, употреба коња и маги у земљорадњи је давњашња пракса; још се у *Илијади* (X књeвање) за маге вели да су „боље од волова да сложени плуг вуку по широкој њиви“.

Зато, што се у место волова коњи употребљавају у земљорадњи преко Саве и Дунава и што се њима отпочињу замењивати волови и с ове стране, у Мачви, Посавини, Калубари и т. д., од врло великог је интереса обратити пажњу на ову *обилну* расправу г. Влајинца. Ако би се саестраним проучавањем утврдило да он има право, онда би сви ми, који смо до сад, пред постављали коње воловима, па то и препоручивали имали да се кореграмо. У толико то више важи за краве, за које смо држали, на и сад још држимо, да је штетно употребљавати их као радну стоку.

И по важности самога питања, и по одлучности што је г. Влајинац показује у својим закључцима, она књига заслужује не само пуну пажњу, већ и пун ангажман оних што имају супротно мишљење, да и на пракси испитају и резултатима утврде: да ли они или г. Влајинац имају право.

Д. Л.

БЕЛЕШКЕ

Засејане површине и стање културе. — Меснуарадници Пољопривредни Институт у своје билтену за месец март т. г. саопштава важне податке о површинама засејаним озимим стрнинама у Белгији, Бугарској, Шпанији, Финској, Француској, Литви, Пољској, Румунији, Чехословачкој, Канади, Америчким Сједињеним Државама, Британској Индији, Алжиру и Тунису. Укупан износ површине засејане озимим пшеницом износи око 43 милијуна хектара, с повећањем од 1,3% у односу на прошлогодншњу површину. За раж укупна површина износи око 10 милијуна хектара, са увећањем од 12,1%. У опште опажа се повесно смањење површине одређене за културу пшенице у европским земљама као и у Америчком Сједињеним Државама, ма да у мањој мери; али ово смањење је с друге стране у довољној мери компензирано распрострањеношћу површина засејаних у Индији. За раж се констатује увећање укупно засејане површине као у Европи, тако и у Америчким Сједињеним Државама.

Што се тиче стања култура у почетку месеца марта, имају се повољне вести за Белгију, Бугарску и Француску; у Великој Британији и Ирској, Литви, Алжиру и Тунису културе се развијају нормално. Последње кнеше поправиле су стање култура у Италији, Чехословачкој и Америчким Сједињеним Државама.

Предвиђања за жетву пшенице у Индији, која је већ отпочела у неким провинцијама, остају и даље повољна. Институт је накнадно добио информације о жетви у 1921. год. у неколико земљама (Португалији, Краљевини С. Х. С. Индокини) која нису још објављене, али које међутим не мењају осетно већ објављене податке.

Најзад, Институт даје податке о развићу кампање шећерне репе у разним произвођачким земљама.

У погледу шећерне репе, као и шећерне трске производња садашње кампање већа је за око 10%, од прошлогодишње. Укупан износ производње шећера у земљама које су послале податке јесте 89 милијуна твара сирупог шећера за 1921/22 према 81 милијуна твара у 1920/21.

Рекорд млечности. — Једна крава на фарми Д. В. Лектона у Америци показала је рекорд млечности: за 365 дана дала је 37330 1 фунти^{*)} млека и 1445 9 св. масла.

Крава је доброга порекла: мати јој је била одлична а отац опет најчувенији бик. Крава је изврсно неговања и добро храњена. Али је она све то богато наградила!

^{*)} 1. фунта 453,54 грама.

Г Л А С Н И К

Нови чланови добротвори и утемељачи Српског Пољопривредног Друштва. — Члан добротвор. Одбор среза космајског, округа Београдског, положио је Друштву 500 динара и тиме уписао срез за члан добротвора.

Чланови Утемељачи. — Српском Пољопривредном Друштву утемељачи су по 100 динара на име уписа за чланове утемељаче: г. г. Милан Младеновић, економ из Врање, Миодраг Милић, из В. Поповића, Станоје Буровић, управник П. Тел. Станице Струга, Ђорђе Јанковић, економ из Бањевца среза посавског, Паун Сасић, из Александровца (Пожаревачког), Стеван Богдановић, из Босула-Беланивца, Љубомир Панчић, из Скопља (Мала Крсна) и г-ђа Јелена вр. Прошића из Власотинаца.

Г. Г. Милош Ђосић, из Паковраћа-Чачак, положио је 100 динара на име уписа свог пок. сина Стевана, економи и резервног официра и Нинко Максимовић из Штитара среза мачванског положио је улог од 100 динара на име уписа пок. сина Витомира Максимовића војника.

Српско Пољопривредно Друштво и овом приликом благодари сними напред именованих на прилогу и пажињу према Друштву.

ЗАПИСНИК

XI. ванредне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 22. фебруара 1922. године у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни председник г. Љуба Новаковић, чланови г. г. Алекса Љ. Поповић, Благоје Д. Тодоровић, др. Веда Н. Стојковић, Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић и Милан Триковић.

I

Председник саопштава, да је Н. В. Краљ заузвело на поздраву са Главном Гошњем Збора овог Друштва. — Одбор устајањем призна предње записку са „Живео Краљ“.

II

Председник саопштава, пошто је г. Драгина Личевић изјавио да даје оставку на чланство у Управном Одбору, то би требало на његово место позвати друге лице по броју гласова на листи после г. Личевића. — Одбор одлучи, да се позове г. Славољуб Илић.

III

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти усвоји.

IV

За упражњена места друштвеног особља и нова места буџетом предвиђена. — Одбор одлучи, да се различне стечај за секретара, инспектора за Подружјине и књиговођу, а Финансијски Одбор да провине услове за пријем истих.

V

По молби новооснованих Пољопривредних Подружјина у селу Кули, среза и округа Пожаревачког и селу Љоње Коњушице, среза Јабланичког. — Одбор одлучи, да се прине у састав Друштва пошто су испуниле прописане услове.

VI

По молби Пољопривредне Подружјине у Чачку, да јој се шаљу друштвена издања бесплатно. — Одбор одлучи, да се не могу слати бесплатно.

VII

По молби Пољопривредне Подружјине у Чачку, да се упути један стручњак да плетарство, који би у зрилу т. г. одржао курс у Чачку. Одбор одлучи, да се упути Министарство Пољопривреде и Вода, да упути плетари на пољопривредне школе у Краљеву, а Друштво ће му исплатити по 43 динара дневно и повозни трошак по рачуну.

VIII

По молби Пољопривредне Подружјине у Чачку, да јој се изда по један примерак справа за збиру и одреди кредит. — Одбор одлучи, да се одобрава кредит у 20.000 динара, на коју ће суму послати Подружјина обавезницу, а тражнице справа за збиру није потребно слати, пошто ће од потребних справа имати увек довољно набављених из кредита.

IX

По молби Пољопривредне Подружјине у Арљаву, да јој се шаљу у справе и оставо по списку, које би примила у року од 20 дана новач да исте послала. — Одбор одлучи, да се пошаљу справе.

X

По молби Народне Читалнице у Сврци, среза жичког, да јој се шаље друштвени лист Тежак бесплатно. Одбор одлучи, да се исти не може издати друштвено пошто му је цена и иначе мала.

XI

По молби Анадемског Господарског Клуба, Господарско-Шумарске школе у Загребу. — Одбор одлучи, да им се шаље Тежак бесплатно и сва до сада изашла друштвена издања.

XII

По молби удруженија југословенских студената у Тулузи (Француска) да им се шаље Тежак бесплатно. — Одбор одлучи, да им се шаље.

XIII

По мишљењу Набављачког Одбора о набавци семена градинарских усева. — Одбор одлучи, да се изврши набавка семена наведених у списку и исплати у готовом новцу.

XIV

По тражњу Кметijske Дружбе о исплати порученог ситног датума, Одбор одлучи, да се упути колико и када има спреманог овог датума и да им се поновна вредности у наред пошљае; да оставо, да се извести, да Друштво остаје према ранијој одлуци.

XV

По молби г. Креснера, да му се продужи рок за испоруку калцијум метабисулфата. — Одбор одлучи, да се продужи рок за шест недеља.

XVI

По понуди Београдског Трговачког Друштва за североторе „Перес“. Одбор одлучи, да се не могу откупљивати, али да се пусти поштом у Тежаку, да је друштво исте комисијски оценило као добре и да их испоручи вараду.

XVII

Ради боља јасности о одлучању. — Одбор одлучи, да се од сада записник воли опширније а нарочито у погледу одлука по предлозима Набављачког Одбора и да се набави копијер преса и калпа и да се у будуће од свих извршених поручбина и влажних предмета остављају копије у истој млињи.

Са овим је закључена данашња седница.

О Г Л А С И

СЕМЕ ОД ЛУЦЕРКЕ ДЕТЕЛИНЕ И СТОЧНЕ РЕПЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је семена од:

Луцерке	цена	26.50 динара	килограм
Црвене детелине	"	28.50	"
Сточне репе	"	9.—	"
Багремовог	"	20.—	"
Гредичје	"	17.—	"

Са семеном ће се првенствено задовољити чланови Подружјина и Друштва и ако од овог претекне издаће се и осталима.

Поручбине се примају преко Подружјина и државних економи. Поједини поручиоци треба да пошаљу унапред бар половину вредности.

Пошљак се врши поштом и железницом, што треба назначити.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1869. г. прелиску друштвену
посла пошта бесплатно.

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО

На годину дана 30 дин.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се пољеже уједначу
за целу годину

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Др В. И. Стојковић**

Број 15.

БЕОГРАД, 16 АПРИЛА 1922 ГОДИНЕ.

Година XLIX

ЊИВА ЈЕ ИСХРАНА НАШЕГ ДОМАЋЕГ ГОВЕЧЕТА.

Сваки онај, који познаје наше домаће грлике и који је изблиза упознао вештину и начин гајења стоке код нашег сељака, зна да је исхрана и гајење нашег домаћег говечета, па и остале стоке нарочито у неким нашим покрајинама веома и непотпуно и недовољно. Као по некој традицији, наш народ рђаво храни своју стоку, па било да има довољно хране или не. Ако који има лепог сена, не чува га да њиме храни своју стоку, већ га по врло ниску цену продаје на коме варошком тргу, а за своју стоку оставља лошу храну за зиму — која се састоји у кукурузној шаши, житној слами и лиснику, ако у близини има какве шуме. Ако нема сена или друге какве хране намењене сточној исхрани, стока је опет упућена зими само на шашу и сламу. И у првом и у другом случају, стока трпи зими велику оскудицу у храни. Сеоска и варошка стока проводе пролеће, лето и јесен на паши и тада се сама стара себи за храну. Сопственик једва чека да пукне пролеће са зеленом травом, па да скине с врата свеколику бригу, што му је натоварила зимска исхрана, која је и поред тога бедна. За све време зеленила, он се ни мало не стара за храну стоке.

Јужна Србија, Стара Србија и Македонија у погледу неге и исхране стоке стоје најгоре. По већим варошима поменутих области држе се краве нарочито за млеко — јер тамо није обичај да се млеко из околних села доноси у варош ради снабдевања варошана млеком. Свака кућа средњега стања има по једну или две краве домаће расе, од којих задовољава своје потребе у млеку, а сувишак се продаје у вароши. Сељаци из околне вароши употребљавају један део млека за своје кућне потребе, а остатак употребе за справљање сира и масла, које продају по варошима. Узрок овоме је велика удаљеност села од вароши и рана жега, коју проузрокује у Ст. Србији и Македонији поморска клима у последњој и њени слабији или јачи утицаји у првој. Те варошке

краве проводе на паши цело пролеће, лето и јесен. Паша је по пољима изван вароши, али то нису нарочите ливаде и пашњаци, већ необрађена, напуштена поља, на којима расту коров и траве лошије врсте. У јуну већ, све су траве презреле и здравејене, немају никакву вредност за храну стоке, јер је услед јачих суша лети целокупна вегетација кратког века. Краве су на паши преко целог дана, у јутру оду, а у вече се враћају кућама и тада се музу. За то време не даје им се никаква јача храна. Реткост је да се кравима да по једна ока мекнића када се у вече врате с паше и једна ока у јутру пре поласка на пашу. То чине само имућнији људи. За време зиме добијају краве шашу и сламу, по кад кад и сена, а у вече и у јутру по једну оку мекнића.

Сеоска стока храни се много горе од варошке. За време пољских радова, стоци се даје шаша ако је преко зиме нешто сачувано, али већином зелена трава — које сељаци косе по утринама. Иначе цело време говече проводи на паши и само се стара себи за храну. Вере се по кршевима и брдским местима своје домовине тражећи хране. Оно врло ретко добија јачу храну, мекниће или зрна. Зиме је упућено само на сламу и шашу. Услед тога, што зими ништа не ради, храни се само шашом и сламом, и сељаци се правдају тиме, те не дају својим говечету никакву јачу храну.

Из свега напред поменутог видимо, да је исхрана нашег домаћег говечета прво недовољна, поред рђаве каквоће хране, а друго, да је једнострана и нередовна. Она се ни по чему не разликује од оних начина исхране, који је био одомаћен код старих номадског народа из старог и средњег века, па се ево задржала све до данашњих дана у Ст. Србији и Македонији.

Какве су користи и штете, које произилазе из оваквог начина храњења, можемо врло лако запазити.

Бављење говечета на чистом ваздуху и сунцу на паши, врло добро утиче на здравље, а непрестано хретање на паши доприноси и утиче на

добар развој појединих органа, делова тела и мишића. Примитиван живот и изложеност свима временским непогодама изазивају јаку отпорност самога организма и оспособљавају га да лако одолева свима незгодама и болестима. То би била корист, која се јавља као последица живота и прилика у којима се налази наше домаће говече. Ми имамо, дакле, у нашем говечету челично здравље и велику издржљивост и отпорност.

А какве су штете, које произилазе из наведеног начина исхране. Недовољна и нередовна храна налазе прво одзива у физичкој развијености организма. Целокупан организам не развија се у оној мери, коју би у разним способностима достигао са бољом исхраном. На телу се опажају осетна скраћивања дужина, ширина, висина и обима појединих делова. Управо, организам добија оне размере у развићу, које се постижу том недовољном и нередовном храном. Ми то можемо јасно запазити на нашем македонском говечету, које живи у Јужној Србији, Ст. Србији и Македонији. Ма да је његов пораст условљен његовом расном припадношћу, ипак је онакав, каква је данас, последица начина живота и исхране. Наше македонско говече, по мојим истраживањима, има мален пораст.

Економске штете, које се јављају при оскудној исхрани, много су веће од оне прве. Ако храна представља извор снаге и живота, онда са недовољном исхраном македонског говечета не можемо имати ни довољно снаге у њему — која је потребна за обављање пољопривредних послова — за које бар за сада служи у нас — па и у другим земљама Балкана — већином говече. Ос-

кудна исхрана дала је кратке кости костура, па су на њима и кратки мишићи, чија је снага при покретању много мања, него код дужих костију на којима су дужи и мишићи са већом снагом и висини дизања. Сразмерно својој величини тела, македонско говече има, апсолутно узев, врло добру снагу за рад, релативно пак врло малу, ако је упоредимо са другим расама, или са јединкама његове расе, али већера раста, са бољом исхраном.

Даље, оскудна и неједнака исхрана доприноси касном сазревању нашег домаћег говечета, његова економска употреба било за рад, било за мленост или гојазност — ако их има — врло је касна. Наше домаће говече дозвољава пуну употребу тек навршеном петом годишном старости. Тек тада се оно може корисно употребити без икакве доцније штете по његов организам. А шта значи то, хранити и неговати говече пуних пет година, да би се тек након тога времена могло употребити у пуном смислу, зна сваки сељак — који тако дуго храни говече, а не може га за све то време употребити како ваља. То је сува штета, јер тако говече не доприноси ништа.

Слаба и недовољна храна једва да достиже за свако дневне потребе организма. Преко те потребе не остаје ништа за производњу снаге, која је потребна за рад у газдинству. Исто тако нема никаквог сувишка — који би се употребљивао за справљање млека, меса или масти; лучење млека оскудно и говече не баца себе — како наш народ каже.

Све ово што сам навео, јесу моја опажања — која су ми пала у очи при проучавању нашег македонског говечета, то је резултат моје опшир-

ПОДЛИСТАК

КРОЗ ДРАГАЧЕВО У ИВАЊИЦУ.

(Српстах.)

У Ивањицу сам стигао истог дана, у 11 $\frac{1}{2}$ часова пре подне, а збор пољопривредника среза Моравичког за оснивање Среске Пољопривредне Подружине био је заказан за сутра 18. септембра.

Цело после подне 17. септембра посветио сам познанству са властима и са разним друштвеним радницима а посетио сам и срески расадник и изворе киселе воде што су одмах ту, до Ивањице, на вањаршту, између расадника и варошице. Један је од ових извора одвећ слаб, једва — једва дури вода из чепа, а други, што је на десној обали Моравце, готово у самом њеном кориту, он је веле знатно јачи, али ја га нисам могао видети и оценити, јер је био сав загађен скелам — осигуравали га бетоним зидом од реке.

Расадник је на дивном месту, на левој обали Моравце, одмах поред реке. Светски рат затекао га тек у оснивању, а Аустријанци су га јако оштетили, управо рећи потпуно су га опљачкали, после рата пак никако не мо-

же да дође к себи, јер се нема пара, па и ове године ради се у њему обављају које како и, тако рећи — на вересци, јер буџет за текућу годину Министарство Финансија није било стигло да одобри и да врати расаднику све до мог доласка у Ивањицу — т. ј. до 18. септембра ове године, те се радиви у Расаднику изводе напамет.

Збор је одржан у Основној Школи. Посећен је био добро, али ипак слабије него ли у Гучи: доцкан је упућен позив општинама да пошаљу делегате на овај збор.

Збор је отворио Г. Бор. Нешић економ округа Чачанског, који је специјално за овај збор допутовао у Ивањицу, праћен Г. Чед. Сивовићем, економом среза Драгачевског.

Пријатно је истаћи агилност Г. Бор. Нешића и његово одушевљено служење својој струци у Округу.

Кратким али убедљивим говором Г. Нешић је доказао присутним велику потребу да неодољно оснују Пољопривредну Подружину за срез Моравички, кроз коју пољопривредници овог среза, чланови Подружине, ступају у састав Среског Пољопривредног Друштва и стичу врло снабдевања из Друштва по цени коштања пољопривредним справама и златом и другим потребама, ист тако поучним књигама, саветом т. д.

не студије о њему. И зато сматрам за дужност да изнесем све штетне последице овакве исхране, истичући улогу хране за развој организма наших домаћих животиња и њихових способности. И кад ово знамо, морамо настати, да се исхрана нашег домаћег говечета поправи, да она буде довољна не само за одржавање стоке у животу, већ да буде и јака и обилна. Тиме ћемо успети да се повећају данашњи облици тела нашег домаћег говечета, а са њима ће се укупно повећати и његова снага, коју условљава прво довољна и јака храна, па после величина појединих делова тела. Наше говече имаће јачу снагу за рад, рапље ће сазрети за пуну употребу у газдинству. Тада можемо од њега очекивати да даје и више млека, да се боље гоји, ако је за то способно, пошто је његово челично здравље драгоцена подлога сваком предузећу, нарочито здрав материјал за поправку наших домаћих раса.

Д-р Таназије Митровић.

Асистент Пољопривредног Факултета.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Средства за допуњавање минералних недостатака сточне хране.

Недостатак минералних материја у сточној храни, поглавито *креча* и *фосфорне киселине*, од кобног је утицаја по организмима стоке, а особито по развије младе стоке. Стока, при дужој оскудици у пом. састојцима губи од своје производње и отпорне моћи, а често код такве настаје још и мекшање или чак и ломљење костију. Ове последице долазе отуда, што организм у недостатку пом. састојака прве креч из сопствених костију. Код нас у

Ја сам дуго лепа разлагања Г. Б. Нешића, после чега збор је једногласно одлучио да оснује Пољопривреду Подружину за срез Моравички са седиштем у Ивањици.

После оснивања Подружине одржао сам краће предавање „О неговању ливада“, које је било саслушано са највећим интересовањем, јер су моја излагања била за присутне корисна новина, која им је обећавала повећавање продуктивности њихових запарложених ливада.

Одржао сам краће предавање и о „Дечијим Пољопривредним Клубовима“ и о њиховом колосалном значају за наше нараштаје и за домаћу пољопривреду у будућности, па сам завршио ателом на присутне и особито на народне учитеље и свештенике, да помажу и своју новоосновану Пољопривредну Подружину и Дечије Пољопривредне Клубове.

Сутра дан вром кренуо сам из Ивањице за Ариле и даље за Пожегу, Ужице, Златибор и Бајину Башту, али о томе други пут.

Октобра 1921. г.

Влад. Хаџи Илић.

Србији, поштрује се поменути недостатак још и тиме што је наш земљорадник навикао да за сточну зрнасту храну производи искључиво кукуруз, а да сено највећим делом замењује шашом.

Ова пак два хранећа средства (кукуруз и шаша) *недовољно* су да подмире потребе организма у кречу и фосфорној киселини. Њихова оскудица у том погледу, најјаснија је кад их поредимо са осталим хранећим средствима.

Тако по Др. А. Шугеру 1000 кгр. ниже именоване сточне хране садржи:

	креча кгр.	фосфорне киселине кгр.
Кукуруз	0.3	5.7
Јечам	1.	6.6
Рај	0.9	8.5
Овас	1.6	8.5
Пшеничне мекшије	1.4	22.5
Ливадско сено	9.5	7.0
Сено од лудерке	25.2	6.5
Сено од црв. детел.	23.5	10.0
Шаша	4.9	3.0
Очвена слама	3.8	3.5
Јечмена слама	3.3	2.0
Пшенична слама	2.9	2.0
Рајна слама	2.9	2.6

Поред изложеног, код кукуруза се по Е. Франку појављује још једно ало, а то је, што кукуруз садржи седам пута више магнезије него креча. Магнезија међу тим, као конкурент кречу, потискује га из ћеличног ариа, услед чега се ослобађа фосфорна киселина и губи из организма. На тај начин он објашњује што свиње гојено искључиво кукурузном јармом, избацује у екскрементима више фосфорне киселине него што прима у храни. Ова појава престаје одмах, чим се уз јарму дода и нешто пране креде.

Знају, по којима ћемо познати да стока трпи оскудицу у кречу и фосфорној киселини следећи су: почне лизати, па чак и глотати изводе (као што је случај у Љубичеву); често пута једе земљу (особито свиње). Са напором леже и устаје; почну јој отицати зглобови, нарочито скочни згловак и најзад се појављују оне штетне последице које смо у почетку поменули.

Ако болест није ухватила маха, може се излечити благовременом променом хране, т. ј. хранењем, са сеном од лудерке и црвене детелине, овсем, мекшијама и тд.

Ако пак из буди којих разлога не би имали у газдинству пом. хранећих средстава, онда треба да прибегнемо куповним — вештачким средствима којима се такође надокнађује стоци креч и фосфорна киселина. Од таквих средстава прокрчила су себи пут и са успехом се употребљају:

Фосфорокисели креч — (калцијум фосфат.) Употребљава се врло много у Немачкој; треба да је израђен од добро очишћених цваначних костију. Он треба да садржи најмање 36% у лимуновој киселини растворљиве фосфорне киселине и не сме да има никаквих примеса (чак ни под рекламом корисног дејства) а особито не сме

да садржи арсеника. Професор Др. Цири (Лајпциг) препоручује следећи дневни оброк: Коњима 15—30 гр, говедима 25—40 гр., овцама 10—20 гр., свињама 10—20 гр., ждрбадима и теладима по 8—15 гр., прасадима по 3—6 гр., пилићима $\frac{1}{2}$ —1 гр., старијој живини по 1—2 гр., све на грло и на дан.

Коштано брашно. — Највише се употребљава у француској; треба да је свеже и врло ситно самлевено. Примеса не сме имати никаквих. Р. Гуин изж агрономије одређује дневни оброк у 15 грама на сваких 100 кг. животне тежине.

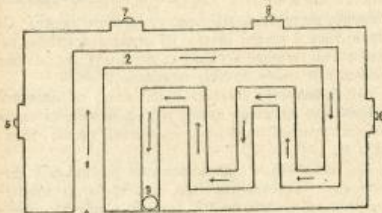
Прано-сачна креда. — У свима сточарским земљама, креда је као додатка храни толико одомаћена, да се не треба ни најмање плашити њене употребе, нити и најмање сумњати у њену вредност. У највише случајева, познатим новчаним жртвама за куповину креде, сточар постиже огроман успех, те је веома препоручљиво да у сваком случају, кад и најмање посумња да креч стоји недостаје — употреби креду. Она, ако се, по ниже изложеном упутству, даје стоци, не може јој уопште шkodити. На дан и на грло рачуна се: коњима 30—50 грама; говедима 50 грама, теладима 15—25 грама, ждрбадима 15—25 грама, свињама 20—40 грама, овцама 20—25 грама и живини по 3—4 грама. Говедима која се хране резанцима може се порција удвојити. Тако исто повишује се редовни оброк кад сточар примети један од оних знакова који указују да стока гладује за кречом.

Ј. С. Николић.

ИЗ ПРЕРАДЕ ВОЂА.

Проста практична сушница.

После дужег размишљања: како би се и на каква начин могле подићи сушнице, које би мање коштаде и мање огрева трошиле, него досадашњи прости системи истих, чинио сам проб по прошле јесени, са мојом направљеном сушницом од 15 леса, коју сам израдио као што следећа слика показује.

Број 1. — показује пећ у коју се ватра ложи, а која је озидана у облом облику као и обичне, од ситног комађа црепа.

Број 2. — показује спроводнице ватре, израђене од читавог црепа на овај начин: цреп се меће дупке, тако, да обли део дође доле а равни горе, на се одозго покрије такође црепом. Између црепа, како оног који се поставља дупке, тако и између оног, којим се спроводница покрива, замаже се добро учинионом блатом. При почетку зидања спровод-

ница, изнутра насапа се сува земља тако, да при свршетку зидања спроводница буде насута за два дела шупљине, а трети да остане празан куда ће дим пролазити. Зидање спроводница почиње од краја пећи за ложење ватре, на коме је остављен отвор толике величине, колика је спроводница.

Број 3. — показује место на крају спроводнице, где је умештен чунак за спровод дима ван сушнице. Чунак је постављен пред самог директа, који држе дизмета изнутра, па на више кроз таван и кров напоље. Чунак од спроводнице до тавана има у пречнику 40 см. а чунак од тавана даље напоље има 36 см.

Број 4. — показује ложнице пећи; са стране озидани су бачићи од цигле, на које се меће плех за затварање врата. На средини патоса ових врата, окрвене су цигле, где су састављене на самом спољном крају и направљена је рупа за вентилацију, као и на шпорету, који доприноси ушети дрвова т. ј. помоћу овог отвора, дрва горе добро али споро.

Бројеви 5, 6, 7 и 8 — показују вентилаторе, који су израђени: по један са побочне и два са задње стране у висини испод тавана а изнад горњих леса. Они су израђени на овај начин: избијен је зид на одговарајућим местима, па су направљени отвори са затворима од дрвета. Они се употребљају овако: када се шљиве почну да суше и пара нагло излази из њих, тада треба отворити исте, да кроз њих сва пара изађе на поље и тада се шљиве правилно суше и нема парењача. Када шљиве буду у пола сушења, тада се вентилатори затворе, а ватра јача придода.

Ова преправка стаје јефтино и потребно је око: 200 ком. црепа и око 4 метра плеха што зависи од величине сушнице.

Оваком направљеном сушницом, осушио сам са 70 обичних главања 1.500 кг. сувих шљива, дакле утрошио сам мање од $\frac{1}{2}$ хвата дрва. Кад се узме у обзир, да је пушница од слабог материјала, са шупљим затворима, онда би на зиданој сушници могао осушити преко 4.000 кг. шљива са једним хватом дрва.

Оваку сушницу препоручујем сваком, јер њезина преправка кошта врло мало новца, троши мало дрва, ватра добро гори, а шљиве се једнако и једновремено суше, те се тиме добија добар квалитет сувих шљива.

Овом направљеном сушнице не идем на то, да побољшам вредност стручних сушница, већ да помогнем нашим вођарима, како би могли оваку сушницу подићи и најзиромашнији произвођачи, јер је иста много кориснија од досадашњих простих сушница а много мање кошта од стручних сушница.

Додајем још и то, да је потребно:

- 1) Да се спроводнице потпуно изравнају са пећи, у којој се ватра ложи;
- 2) Да се спроводнице изнутра наспу земљом, као што је речено у тач. 2;
- 3) Да чуњкови буду изведени на кров са означеним димензијом у тач. 3;
- 4) Да се направи отвор за улаз спољњег ваздуха на вратима, како је описано у тач. 4;
- 5) Да се израде вентилатори, за одвајање сувишне паре како је описано у тач. 5.

Када се све ово уради, сушница је спремна да да одличне резултате при сушењу шљива.^{*)}

(Валев.) Каменица.

Јаков Коларевић,
Економ из Гор. Буковине.

*) Пећи код многих наших домаћих сушница могу се подесити по горњем начрту, јер се онда не само топлоћа правилније расподељује у сушници него се остварује и знатна уштеда у дрвама. Требао би још само направити и отворе по 2 в. при дну бокових страна да би спозив ваздух могао улазити у сушницу те да би се унутрашњи ваздух могао лакше обнављати. Ур.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Прво прскање лозе од пресудно је важности противу пламењаче.^{*)}

Многи виногради у прошлој години страдали су од пламењаче због тога, што на време нису опрскани. Док се у тој прошлој години могло десити, јер је била велика оскудица у прскалицама и у плавој камену, ове године не треба да буде, јер има довољно материјала за прскање лозе. *Као правило у виноградарству важи: да не треба чекати да се дојави пламењача, већ онда прскати лозу, јер ће онда прскање бити скоро узалудно. Суштини пламењачу значи предухитрити је, а она се може предухитрити, ако се виноград на време опрска бордовском чорбом.*

Због велике скупоће плавог камена и прскалица а с обзиром на ово, мало сушно, пролеће, по неки ће виноградар можда пропустити да опрска свој виноград, мислећи да ће се и без тога посла добити добра берба. Међутим прскање лозе постало је једна редовна нега нове лозе за њену предочрану и заштиту од болести. Лозу треба редовно прскати онако исто као што је треба орезивати и окопавати, па буди како да је скуп материјал за прскање и буди какво да је време, ако се жели сачувати лист и род на њој.

Прва зараза од пероноспоре је најопаснија, јер од ње потичу све друге доцније заразе, које се једна за другом у винограду нижу докле год има повољних услова за развиће те болести. Кад се пероноспора већ умесиди на листу, она се не може ничим сузбити. С тога наши виноградаре треба да на време опрскају своје винограде бордовском чорбом, те да се спречи продирање клица те болести у лист и тиме да сачувају свој виноград у овој години, која изгледа да ће бити повољна и за воће и за грошће.

Кад треба извршити прво прскање? Што раније то боље. Проф. Вијала препоручује да прво прскање треба извршити кад су ластари на лози дугачки 8—10 см. И ако су и ластари и лишће у то доба врло нежна, ништа им неће нашкодити бордовска чорба, која је кречом неутралисана. Међутим нежна и млада лоза најзгоднија је средина за развиће пламењаче. Ако се лоза тако рано опрска, клице пламењаче, кад дођу на зелене делове лозе неће се моћи развити па ни болест појавити.

Како је, као што рекосмо, прва зараза од пероно-

споре најопаснија, то лишће и зелене делове лозе треба што боље од ње сачувати. Бордовска чорба се спира те и лист опрскан том течиношћу после извесног времена остаје незаштићен. Спирање чорбе је у толико брже у колико је раствор чорбе слабији. Како су с пролећа честе кише, те се често пута не може ухватити zgodно време да се изврши друго прскање, то је потребно да чорба од првог прскања остане што дуже на листу. Отуда за прво прскање треба узети и мало јачу чорбу — 2 кгр. плавог камена на 100 литара воде. Овако јачу чорбу треба у толико пре применити, јер за прво прскање, кад су ластари још мали и количина бордовске чорбе није велика — око 300 литара на 1 хектар, те ни много плавог камена неће отићи.

Ако би се десило да у време првог прскања учестају кише, тако да се не може имати zgodан дан за прво прскање, ово не треба одлагати, чекајући да киша потпуно престане и да се време сасвим излешпа. Може се у томе одоцити јер клице од пероноспоре, кад већ дођу на лист врло брзо клијају, кад има влаге и болест се брзо шири. С тога се у таквим случајевима не треба обазирати много на време, нарочито кад за кишом огреје и сунце, него ухватити zgodан момент и свој виноград опрскати, па чак и онда кад киша није јака, јер бордовска чорба, кад се и по кишном времену примени, има дејства и може спречити болест.

Разуме се по себи да једно прскање није довољно да сачува виноград од пламењаче. Бордовска чорба се љуска и спира, те се и прскање мора обнављати. *Али прво прскање је најважније и са њим не треба одоцити.*

ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Заједничка обрада сеоских и општинских утрина.

По закону о попису земљишта извршеног 1854. год. код нас у Србији има готово свако село и свака општина своје имовине, коју ми зовемо сеоска или општинска утрина. Све су ове утрине данас тако рећи због рђавог и неразумног газдовања упропаштене. Шуме, ако их је на њима било, оне су исечене и упропаштене. Земљиште је од околних суседа приграбљено тако па села која су имала ове утрине данас немају ни једну трећину оног што су по попису имала. Нека села и општине пак отишли су још даље па су те утрине замеђу себе поделили и у зиратно земљиште претворили. Оно пак утрина што је остало то без циљно лежи или се даје под закуп за пошару или за обрађивање на трећину и напола где се опет стварају разне неправилности, свађе, дангубе па и саме крађе. Овако неразумно газдовање овим народним благом довело је дотле, да се већ многа села и општине ових тако рећи врло корисних утрина одричу у корист државе.

Оао рђаво поступање и рђаво газдовање са овим утринама од стране наших села и општина нагоње ме да о овоме питању рекнем реч две, те да тиме укажем на боље и правилније газдовање са истим а тиме да у нашим утринама створимо један извор прихода општинских и сеоских.

Пошто ја сматрам да су те утрине све без шуме и голе, то о газдовању са шумама овде нећу ни говорити

*) Пунтамо овај чланак из прошле године због његовог значаја да се са првим прскањем лозе не би одоцитио, као што то скоро редовно бива у нас. Ур.

но ћу говорити само о оним утринама које се могу обрађивати.

Многа и много села и општина своје утрине које се могу обрађивати дају за пошашу било да ту пуштају стоку својих грађана по такси било да то дају под закуп. Многа села пак већином дају те утрине привредницима за сејање усева под трешњу или навола као што мала пре рекох. Ни један ни други начин не доносе ни приближно онолико ренде од ових утрина колико би оне требале да даду. Шта више дешава се да од тог прихода не могу да се подмире. Кад се овоме дода још и несавесно газдовање са тим приходом онда о каквој ренти не може бити ни говора.

Кад је ово овако настаје питање па може ли се на који начин ово избећи и може ли се на који начин постићи да нам те општинске и сеоске утрине могу збијати од користи бити. На ово питање, по моје мишљење, ја велим да има начина на који се може постићи да нам те утрине дају веће користи т. ј. да нам оне буду стални извор прихода сеоских и општинских. Овај начин састоји се у заједничком сеоском и општинском обрађивању тих утрина. Кад сам ово казао, нужно је да се сад упознамо да ли је код нас могуће извести ову заједничку обраду утрина, као и на који начин.

Код нас су пре по селима биле а и данас се по негде одржавају тако зване мобе, које су предузимане у оне дане када привредник празнује и неће на својој њиви сам да ради. Кад добро загледамо у овај обичај нашег народа одођоћу вам у њему видети неке удруживања радне снаге којом њеу на то, да некое своје ближњем помогну. Овај обичај уведен је као што рекох код наших привредника давно и давно, а употребљава га онај који или из своје инокоштине не може да стигне да изнесе своје пољске послове на време и како ваља доврши или га употребљују и задружнији привредници у оним пословима где је њихова снага сувише мала да те послове савладају или за које им треба много и много времена па да то постигну. Може ли сад ко рећи да је овај обичај нашег народа рђав: не на против он је врло благотворан и користан, тим пре што се те мобе врше у оне дане када наш привредник ништа друго код себе и на својој њиви неће да ради т. ј. кад он светкује — празнује. На основу ових моба које су код нас врло добро познате, ја мислим да би се могла постићи и заједничка обрада наших утрина, па према томе о каквој немогућности извршења овог не треба ни говорити. Треба само имати воље, а кад се то има онда може бити све.

Сад да видимо на који начин ово да изведемо. Ми хвала Богу можемо се и похвалити да међу свим околним народима имало преко лета највише празника и празника, које празнујемо и у беспослици проводимо. Кад би ове празнике бројали, нашли би их само у пролеће преко 20 а тако и преко лета и јесени и то у ове празнике да не рачунамо недеље и празнике које је света црква одредила. Не, само овде рачунамо петке младе и велике, све четвртке од Ускрса до Спасовдана, водене суботе, препомрне среде, све пророке и мученике, све мале и велике Марије и т. д. и т. д.

Кад већ оводке празнике имамо о које ми по нашем

неком морском обичају нећемо да се огрешимо, зар не би било боље и корисније да ми у те дане правимо те наше мобе и заједничке радове. Зар не могу селани да се договоре, да тога и тога празника сви скупа изађу, ко с плугом, ко с мотиком, ко са ашовом, ко са сижиром у своју утрину да исту заједнички поору и посеју. Зар не може се другог празника опет договорити када треба изаћи те усева опрашати или оплевати и најзад, зар не може се договорити да трећер или четвртог празника у јесен опет заједнички изађу и зберу своје заједничке плодове и виде шта су и колико су њихове вредне и заједничке руке урадиле и то све у дане кад би иначе у беспослици провели. Све ово може и опет велим може, само мало више воље па је ово ту. Ради овог треба да су на челу општинске и сеоске управе људи свесни свог положаја и да су они ту народним поверењем дошли да послуже општој ствари и да не сматрају општину или село као своју пршњу, која искључиво за њих постоји. Кад овако буде онда ће они умети приволати своје грађане да се ова радња по општу корист лако у дело приведе и изврши, јер то колико користи самим грађанима то више користи баш тим управљачима, јер тиме свој углед и своје име у народу подижу. Завислимо како би то величанствено изгледало, кад селани сложено и договорно као пчеле у кошници лепог пролећнег дана онаког, како само пролеће код нас може дати, изађу сви скупа на своју заједничку њиву. Једин с воловима и плуговима, други с воловима и дрљачама, трећи са ручним алатом. Сви обучени у своје лепо чисто народно, одело, весели чили и радосни као и увек кад на мобу полазе. Ту вам је песма, ту вам је свирка, ту је шала и просто се утркују ко ће више нашалити и смеја изазвати. Ту вам је рика волова, њихових хранитеља јер и они се у друштву поноснији и радоснији осећају. Ту вам је звека умњатих меденица, шкрипа колечки, пуцњава бача све праћено ратарском песмом, хајде вока за воком ко девојка за момком. Ту су стари људи дошли и посматрају овај заједнички рад, ову величанствену слику вредноће и снаге и љубави и међу собом се препиру овога су волови најбољи, онога су најјачи, онога је плуг најбољи, јер оре добро и не треба да се држи руком; овога дрљача најбоља јер је покретљива и има гвоздене зупце. Онога су ратари одлични и краси младићи.

(Наставак сл.)

НАШИ ДОПИСИ.

Услех Медвеђеке Пољ. Подружине

(село Медвеђе ср. трст. окр. крушев. и прославн св. Трифуна).

Када пустош филоксер ухвати тако рећи и последњи чокот домаће лозе у нашој околини, а наше пољане остадоше празне, обрасте травом и трњењем, ми смо са сузним очима погледали исте, проклињући судбину што смо се у овом времену родили, јер сиротиња је одпочела да узима наша. Наше ризице, плодна брда, одакле смо ранијих година скидали злато, тада су постала непознате бесне филоксере, која је немилостиво ништила чокот за чокотом, виноград за виноградом; ми смо тада представљали очајника, који је се замислио са својом судбином, и који очекује крај своје пропасти.

Али баш у том времену, нашло је се племенитих људи, који су схватили да свакој болџи има лека, па и овој алу. И на дан 4 фебруара 1896 године, сазвали су збор грађана села Медвеђе, да се посаветују шта да раде, да би овом алу стали на пут; и после саветовања збор реши да се 'оснује *пољопривредни подружнина*, која ће бити у вези са Срп. Пољ. Друштвом. Одмах се уписа 62 грађанина за чланове ове подружнице, који између себе изабраше управу и то: за председ. Тодора Брадића свештеника, за подпредседника Милана Раковића пред. општина, за благајника Петра А. Стојадиновића; за чланове управног одбора: Аврама Јанковића, Љубу Градишанина, Воју Катунца учитеља, Арсу Ђукта и Спасоја Брадића сн на Медвеђе.

Ова вредна прва подружњинска управа одмах је се обратила Пољ. Друштву, и тражила упутства, како да се поред осталог помогне првенствено противу филоксере. Тадања управа Срп. Пољ. Друштва одавала је се жељи подружнице, и одмах јој је послала упутства за подизање винограда на америчкој подлози, као и извесну количину америчке лозе, коју је подружњинска управа поделила својим члановима и упутила их како треба лозу да засаде околеме и негују. И та неперекидна веза ове подружнице са Срп. Пољ. Друштвом и енергичан рад управе подружњинске и њених чланова, уродио је обилним плодом, јер су убрзо обновљени сви виноградни кади у Медвеђи тако и у њеној околини, и данас сама Медвеђа бере сваке године 4—500 вагона грођња првог квалитета. Грађани су сви задовољни, а подружнина и данас живи, и то још свежа и јака, премда је већ прешла 26-ту годину.

Па данас прослављајући славу св. Трифуна као Патрона подружњинског, ја као члан оснивач ове подружнице и њен први благајник, хоћу да вам опишем како се исти прославља у Медвеђи.

Рано ујутру на св. Трифун сваки виноградар оде у виноград где ореже по три чокога лозе, околи их тамјаном, прелије вином и помочи се Богу, и нешто лозе понесе кући, а чланови подружнице донесу лозу у подружњински дом. Ту оба свештеника изврше чинодејство, пресеку славски колач, лозу прелију вином, и пошто се одржи парастос помрлим подружњинским члановима, настаје заједнички ручак, а при ручку изложба (утакица) вина, ко је боље вино одгајо, ту се пева и весели уз пратњу музике, до саме ноћи, увече подружњина приређује забаву у корист своје касе, коју посећује скоро сваки привредник овог села, јер поред весеља, има да чује и лепих предавања из разних грана пољ. привреде, за које подружњинска управа спреми нарочите спремне људе, весеље и игранка у највећем реду траје до пред саму аору када се посетници пуна задовољства враћају кући.

Енергичним радом ове подружнице успело је се, да у њеној околини произведе и прода велика количина ужиљених калемова лозе, само Медвеђа и Вел. Дренова ове године продала је преко милион ипо комада ужиљених калемова, цена им је била 120 до 2— дин. по комаду, купаца је било из разних крајева Србије а највише из околине Велеса, и данас се много калема, стратификује и спрема за идућу годину а приход од калемљених лозе равна се са приходом од грођња. И остале гране пољске

привреде у овом су крају заступљене, земља се рационално обрађује, а савршенеје справе и злати стално купују, сем пчеларства које је доста запостављено.

Желети је да се и друге Подружнице и привредници угледају на вредне Медвеђане, који су својом вредношћу и својом радом стекли себи благостање и могу служити за пример и углед многима.

На Св. Трифун.

У Медвеђи 1-14 фебруара 1922 год.

Петар А. Стојадиновић.

трг. из Трстеника.

Г Л А С Н И К

Нови чланови утемељачи. — Г. Г. Браћа Миљкић, трговци и Данило Панчић, из Марковића, Динул Прокић и Ђорђе Прокић из Кобишнице (Неготин), Аранђела Ж. Илић, економ из Београда, Милорад Велашевић из Умчара, среца Грочанског и Милутин Кремић, трговац из Ужца, положили су Друштву по 100 динара и тиме се уписали за чланове утемељаче.

Српско Пољопривредно Друштво и овим путем благодари напред именованим из пажио.

Из босилградског среза. Пример за углед. — Сви наставници овога среза по међусобном споразуму на учитељском већу од 1. марта т. г. решине: да им се одржи један пољопривредни курс о својој трошку без ичије помоћи.

По њиховој молби одмах сам се одавао и са њиховим надзорником, високим пријатељем пољопривреде г. Р. Миловићем отпочео рад 27 III т. г.

Настава се изводи сва на пракси, нарочито из вођарства. Г. Г. наставници тако прилежно раде да им се мора свесрдно честитати, што тако лепо схватају своју дужност према својој нашој да га у свакој грани успешно науче, јер знају, да је пољопривреди стојер просвете и моћ нашега народа.

А највише треба честитати њиховом надзорнику г. Р. Миловићу као главном иницијатору.

Босилград 28. III-22.

Ср. економ

Хран. Ј. Митровић.

ЗАПИСНИК.

XII. ванредне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва држане 6. марта 1922. године у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: председник г. Љуба Новаковић, чланови: гг. Љуба Јовановић, Вића Радоновић, Александар Г. Јовановић, Благоје Д. Тодоровић, Алекса Љ. Поповић и др. Веља Н. Стојковић. Као гост био је г. Драгутин Спренић, редовни члан.

Председавао председник г. Љуба Новаковић, Бележио секретар г. Александар П. Рајковић.

1

Председник пре председника на дневни ред споштова, да је редовни члан овог Друштва г. Владимир Јовановић, потпредседник Државног Савета у пензији бив. проф. Велике Школе и министар умро 4. ок. м. — Одбор прима предње знању устајањем са Бог да му душу прати.

II

Прочитан је записник XI седнице. — Одбор исти усвоји.

III

Прочитан је записник Главног Годиншег Збора. — Одбор одлучи да се упути Книжевном Одбору ради питања у Тежаку

IV

Прочитан је записник предавања које је одржао о Друштвеном Збору с. Милаш Бурић, инструктор. — Одбор одлучи да се упути Книжевном Одбору на мишљење.

V

По одлуци Главног Годиншег Збора за израду предлога за измену Друштвених Правила. — Одбор изабрао г. др. Вељу Стојковића, Вишу Радовановића, Милутина Стојановића и Бошка Ж. Бошковића.

Овлашћује се уједно изабрани одбор да може ради уновчавања списака Друштвених и Удружења у земљи да неговим појединим члановима могу обилн она, дашта ће им се признати дневница и исплатити трошкове.

VI

За израду програма Друштвеног рада за ову 1922 г. Одбор изабрао г.г. Благоја Д. Тодоровића, Александра Г. Јовановића и Вишу Т. Радовановића.

VII

По мишљењу Финансијског Одбора да се помињеру г. Мркушаћу, који је радио пресмер и скицу Друштвеног имања, плата 500 динара мезорара. — Одбор усвоји исто мишљење.

VIII

По тражењу г. Фране Ступца, да му се исплати за 7 дана дневница, за које је време чекао на пријем за благајника по расписаном стању. — Одбор одлучи да му се не може плати никаква накнада.

IX

По мишљењу Финансијског Одбора о повећању плате и додатака особљу Друштвеном. — Одбор одлучи да се од 1. марта т. г. издaje:

Благајнику г. Венцеславу Валенте, дневница по 35 динара, магацинару г. Алекси Петровићу, плата 3600 ден, годинше, дневница 25 ден, администратору Тежак г. Мијању Тхоржевском, плата 2500 ден, годинше, дневница 25 ден, помоћнику магацинара г. Спасоју Петровићу и писарима г-ице Мице Стефановићеве, Николи Михевићу и Славици Ракичевој, дневница по 25 ден, служитељу Ђорђу Растићу, 2000 динара годинше, служитељу Светозару Станковићу, дневница по 18 динара а плата 1800 ден, и да се плата за одржавање чистоте друштвених простора по 100 динара месечно Симкици Ђ. Растићи.

По мишљењу истог одбора, о наплати кирје за станове особља. — Одбор одлучи, да се кирја наплати је о:

Благајника г. Венцеслава Валенте, по 100 динара, г-ице Мице Стефановићеве, 50 динара и г.г. Алексе Петровића и Мијања Тхоржевског по 20 динара месечно.

Да се од секретара г. Александра Ракичевића не наплатује кирја док се не реше питање избора секретара, а од служитеља Ђорђа Растића, пошто је он чувар друштвених аграда.

X

Прочитано решење Господина Министра Пољопривредне и Воде о одређењу помоћи, да би Друштво могло упутиати једног изасланика на конференцију у Праг. — Одбор изабрао г. др. Вељу Стојковића.

XI

По мишљењу Набављачког Одбора о поручењу наугонима и деловима из Фабрике г. Рудолфа Сака, — Одбор одлучи да се пријем поручбина и уводи г. Сака да за извесно време причека за новац.

XII

По мишљењу Набављачког Одбора о набавци суморног прашка од Господарског Већа у Сланту. — Одбор одлучи да се изврши набавка

XIII

По мишљењу Набављачког Одбора о набавци калемарских ножева од Београдског Трговачко-Транспортног Друштва. — Одбор одлучи да се изврши набавка.

XIV

По извештају Набављачког Одбора о набавци кувилевих ножева од г. Јосифа Матковића. Одбор одобрава набавку.

XV

По мишљењу Набављачког Одбора о набавци цакова. — Одлучи да се пријем понуда г. Косте Диджака за 1000 цакова као најјевтинија.

XVI

По предлогу Набављачког Одбора о уступању семена јечма и овса землорадницима у околини Краљева, пошто су послати количину није могла засејати Школа за Сточарство и Планинско Гледовање. — Одбор одлучи да се исто може уступити землорадницима под истим условима како је и даго школи и да се умови Убрва воли бруку о истом.

XVII

По мишљењу Набављачког Одбора о понуди сејашица за кукуруз, да је дошан аште поручити пошто не би стајале на време. — Одбор усвоји исто мишљење.

XVIII

По мишљењу Набављачког Одбора да не би требало набављати од Друштва „Комет“ у Љубалин мотике, ашине, косе, сивире и остали ситан алат, пошто сада тражи повишене цене од покупице. — Одбор усвоји исто мишљење.

XIX

По молбама Пољопривредних Подручица. — Одбор одлучи да се првме у састав Друштва Подручице у Скопљу, Сувој Рени, на Рањкој, у Новом Пазару, Церу срезом јачењског и Нишким срезом рачинског, пошто су испунале погребне услове.

XX

По молбама Пољопривредних Подручица, да им се издају сивире и остало на кредит. — Одбор одлучи да се по овим тражењима с погледом на ред и број чланова кредитарују Подручице на обезбедице и то у:

1) Крањску	20.000 ден.
2) Пољарецу	10.000 .
3) Затопа срезом рамског	10.000 .
4) Савинску срезом талковског	8.000 .
5) Вашињу срезом јасеничког	6.000 .

XXI

По тражењу Пољопривредне Подручице у Владичинцима, да им се издају сивире и остало по списку на почет за 20 ден. — Одбор одлучи да им се издају.

XXII

По молби среског економи у Арљу, да му се изда алат за држање калемарског курса бесплатно. — Одбор одлучи да се извести да се за ово обрати Министарству Пољопривредне и Воде.

XXIII

По претезу о изради Друштвених пољева. — Одбор одлучи: овлашћује се г. др. Вељу Стојковићу, да утврди погодбу са г. Предрагом за израду исте, с тим да цена не буде већа од 5000 ден. а рок испоруке 6 месеца.

XXIV

Прочитана је оставка на чланство у Управном Одбору г. Бошка Бошковића, коју подносио на разлога, што наводи да је Управни Одбор према њему учинио подцењивање у томе, што је прихватио да се предлог о измени Друштвених Правила, рени на овогдешњем Главном Збору, — Одбор одлучи:

- 1) да је у свом извештају, који је оштампао и поднео Главном Годиншом Збору Одбор мотисао због чега се није приступило измени правила, и да је то Збор одлучио;
- 2) да је по овоме г. Бошковић, на Збору најавио, да одустаје од предлога пошто је то стављено у друштво Убрва за ову годину а
- 3) да г. Бошковић, није од стране Управе подцењивање живота је доказ, да је и сада изабран у Одбор за измену Правила.

Према овоме Одбор налази да ису доволни разлог г. Бошковића за оставку и да се позове да и даље сарадује на селимама.

Са овим је закључена завршна седница.

Имам

на продају две половине и исправне жетелице руковедаице. Цене повољне.

Обратити се

Сави Недељковићу, економу.

Приштина.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
ПОШТЕ

На основу најбољег решења од
априла 1899. г. преписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА (ГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1889. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца :

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дин.

Претплата се полаже уједнаву
на целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новоковић**

Одговорни уредник, **Др Б. И. Стојковић**

Број 16

БЕОГРАД, 23 АПРИЛА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

ШЉИВАРСТВО НА ГОРЊЕМ ТОНУ БРЕГАЛНИЦЕ.

У јужној Србији у округу Брегалничком, поред Брегалнице и њених притока на горњем току гаје се шљиве (пожеге) на великим површинама и то у срезovima: царево-селском, (некад звани „Пијанац“), малешком, као и у срезу кошанском у мањој мери.

Главни шљивари су поред Брегалнице, као и поред њених притока-речица, потока па и најмањих поточиња, који не усањују преко лета, дакле свуда, где се може вода издићи ради заливања шљивара преко целе године. Разлика је у гајењу шљива, тамо у том крају са гајењем шљива у Северној Србији та, што се тамо гајење шљивара без заливања не би дало ни замислити.

Земљиште је у том крају већином пештерско и каменито. У долинама је нанос, али у том наносу превлађује песак па и крупини шљунак. Услед оваког састава земљиште је порозно — „незасито за воду“. У опште целокупна биљна култура у том крају Македоније зависи од воде.

У том крају вода је најглавнији чинилац за гајење културних биљака, као и код воћа — шљива па и јабука. Македонац каже: „где има вода има два бога“. Тиме се каже, да вода даје сигуран берихет, па и два берихета код културних биљака.

Река Брегалница услед јаког наноса материјала са голих планинских огранака плитка је, те услед тога она и нема право дубоко корито, него је земљиште у равници често равно са током воде, а најдубља је 1. метар. С тога се вода одатле прло лако изводи у шљиваре ради заливања са малим привременим и несигурним јазевима, такође и речнице, потоци и поточићи лако се изводе јазевима-бентима како каже Македонац.

Мана је Брегалници, истина, та, што при мало већој води наноси штету земљишту, рони, носи, обара шљиваре из корена, а негде и сушице засипа; нарочито пролетња вода, када је ладна наноси и сушице осетне штете због брзог изливања из својег плитког корита. Брегалница је са

својим коритом невероватно широка у равници, спрудови су на многим местима 300—400 па и 500 метара широки. И заиста у равници поред Брегалнице и по најбоље је засађивати шљиве, јер им поплава понајмање чини штету а добар принос даје. Брегалница је нестална са својим коритом, једно нице и по другу страну наноси, наравно, песак и шљунак, и онде воћари одмах саде врбе, разна осигурања од одношења постављају и одмах саде шљиве и остало, ако се буде натпало.

Шљивари су подигнути од изданака, — добивене самоникле саднице, — и као такви расађени у реду доста густо 4—5 метара. Шљивари се пунсте да расту без икаквог обрезивања, осим што се суварци секу.

У шљиварима младим од 4—8 год. обрађује се: кукуруз, пасуљ, поврће, све са што бољим заливањем и још у трећој години проробе. После 8 год. т. ј. када се шљивар склопи, већином престане свака обрада и шљивар се уливади и онда се у шљиварима добије први откос, па и у јесен и добра отава. Шљивари који су старији и изнемогли ђубре се.

Сви су шљивари густе — дрвце је метласто, род је у висини 3—4 па и 5 метара високо. Не крече их, не чисте маховину, (и ако је има много) не окопавају. Сад у новије време, по неки воћар који хоће да се труди, разорава старе шљиве по једанпут годишње, али оран шљивар теже се залива, много воде трепеда, премада дуже времена влагу добро држи, а и цео је шљивак у бујности и родности а и у крупноћи рода бољи.

Заливање се врши интензивно, почевши од првих дана јаче топлоте-суше, а то је, при крају друге половине месеца маја, када је рана година, јуни, јулу, августу па и септембру, ако је сувнише сушно т. ј. пред бербу десет дана. Берба се врши кад шљиве потпуно сазру, кад почну око петелке да се смрцавају, а то је услед тога што они српску шљиву искључиво за сушење употребљавају. — Облигатна је берба у првој половини месеца септембра и врше је постепено, т. ј. иде упоредо са радом око сушења. Бербу врше мла-

бењем премда би требало брати потресанем дрвета.

При заливању шљивара, не само да се осигурава род овогодишњи, него и за идућу годину, јер израс т китњастих гранича и образоване плодних пупољака јачи је, а на њима је главни род шљива. Родност је код шљива просечно богат — само кад пређе опасност од слане и кад су дрвета редовно прошле године заливана. Једно дрво просечно роди шљива од 50—150 ова; све се покрише од рода, нарочито кад има воде да се залива сваких 10—15 дана за време сушног времена. Поред великог рода плод је осредње крупан — погодан за сушење, али кад је род проређен онда су осетно крупније шљиве; наравно да упоредо и остала нега доприноси крупноћи рода.

Једна велика невоља код ових шљивара је та, што нема довољно воде, нарочито кад је сушна година т. ј. кад не падне довољно кише за 2—3 па и 4 месеца.

Притоке Брегалнице сушних година омање осетно са водом, а вода са Брегалнице није избачена довољно у висину да може захватити све шљиваре. Кад има привремених јазева, вода мало нећа однесе их, па и ваде сруши, те код воде са Брегалнице остану шљивари без воде, у моменту када највише треба. Сталних сигурних јазева нема, а сталних јазева са покретном браном у опште не познају.

Ако се шљивар не залије водом кад је под потпуним теретом вода, услед велике суше, сав се род „срчки“ — покрени и опадне и то тако, да не остане ни једно зрно шљиве. Не заливан шљивар добро и на време преко године,

за време суше, „омане“ род и за идућу годину т. ј. веома слабо понесе, јер израс т китњастих гранича ослаби и развијање плодних пупољака знатно омањи.

У шљиварима чини главну врсту шљиве, „српка шљива“ (Македонац каже „слива“) која се искључиво употребљава за сушење, па онда долази у мањој мери „црношљива“ која се употребљава за пециво ракије, и још мање проширена трећа врста тако зване „пукавице - пукавице“ која се такође употребљава за пециво ракије.

Српка шљива чини главни састав шљивара; оне су поједнаке крупноће, али та њихова крупноћа зависи од неге, заливања, обраде и ђубрења, као и од стања родности. Има појединих врста српских шљива, али су ретке, које су осетно крупније од осталих српских шљива.

Када буде размножавање калемљењем садница уведено за воћним садницама, — преко срског воћног расадника — мислим, селекцијом могло би се размножити те поједине крупне врсте српских шљива.

Црношљива * је помешана у шљиварима међу српским шљивама, а има омањих шљивара чистих садова и од самих црношљива. Дрво је њено веома бујно, бујније је и осетније од српске шљиве, род је код ове шљиве поглавито на китњастим граничама поред дебелих грана, мање на вршним леторастима; с тога се и не ломи лако када прерод. Лист јој је крупан и меснатији него код српске шљиве и у врху је затупастији. Род је њен округло и црн, са кратком петељком, коштика је облика као и код цанарике, месо је дебело

ПОДЛИСТАК

САН БОЖИЋНЕ НОЋИ.

Ја и мој пријатељ Јурица нисмо следбеници исте јерерисповести. Ми смо и с политичке стране пристаници двеју противних странака. Па ипак, за чудо, што год Јурица намерава подузети, пита увек јрно мени за савет. А што год ја чиним, увек се некако код тога нађе и Јурица, да ми помогне. И све што смо овако заједнички подузимали, свршавало се добро.

Зато се нас двојица једном зајерисмо, да међусобно никада нећемо „подитавирати“, већ да ћемо бити прави пријатељи: реалисти када дело спужемо, а идеалисти кад га зајерисујемо. Па већ више година како живимо и радимо нас двојица у најбољем складу.

Јурица није ни ове године пропустно, да ме као свога пријатеља позове своје Божићу. Наравно ни ја нећу заборавити њега позвати своје. Ми дакле имамо два Божића и они нам нису сувишни. Тко читаву годину ради, може си то уживање доволити.

За обилним столом брата Јурице прође време летимце и дође час расанка. Али-моје ноге тешке као да ми је неко ципеле испунио оловом. Исто тако и глава и

желудац. Одавна већ они не уживаше толико обилно добрих јестивина и пића, па су се ваљда већ од тога одучили.

Дошавши ипак некако кући, легох на починак. Али-сан неће на очи. Сто ме мука спопадеше, али никако заспати. Покушао сам све могуће, само да заспим. Бројао сам јер веде, да то помаже, али ништа. Замислио сам да гледам поље арделога жита, како вјетар таласа класје. Па опет ништа. Зној ме спопео и стотину жува-и опет ништа. Напокон се досјетих још нечега, а што веде да помаже Помислих да се возим на мору. Морски вали љузушкају брод, а он се као лака птичица само нише на води, и с њиме, ми, његови становници. И ово ми сретно помаже да заспим. Но и у сну остадох на броду, који пловлаше према северу. За час пролетисмо поред обале нашег крсног Приморја. С једне стране остављасмо копно, а с друге отоке. Ама све се некако променуло, да једва разабираш, где си. Дви обале расуле се крассе кућице и околу њих још крассији перивоји. У дражицама нарасле свуда маслинове шумице. Обронци ласафени виноградом, а у њима и крај њих безброј воћана-мандуле, кајсије и бреске баш су у цвату и изгледају као шаролики лампијони. Око не може да их се нагледа. Поврх винограда, све до највињих врхунаца, порасла густа шума. Нигђе не видиш гола камена, па само по повнатим ти облицима на

и слатко, чврсто и кад сазри, теже се одваја од кошнице.

Она сазрева кад и српска шљива, али по неки пут и раније се бере, због пецива ракије. Ова ме шљива подсећа на рингловачу, готово по роду истоветна, само је ситнија. Ова шљива расте право, веома глатко дебло има и у опште буйнији пораст.

(Наставаће се).

ИЗ ЗАШТИТЕ БИЉА ОД БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНА

О уништавању маслиново мушице (Dacus Oleae)

У 12 ом. броју *Тежика* је госп. проф. Никола Рановић описано начин како се у Грчкој организовала борба против маслиновој мушици (Dacus Oleae), по т. зв. Берлезовој методи, наиме прскањем маслинових стабала са растопином меласе и арсена, и препорука да се ове гднице, у огледима што се најчешће провађају у Бријести на Пељешцу јупоредо поставе огледи и по методи, како су у Грчкој проведени.

На ово ми је примјетити да је ова метода за пријорске области непроедљива ради следећих разлога:

- 1) Захтева много радних сила, које су у тим пределима доста скупе.
- 2) Треба много воде, чиме се лети оскудева, особито на отстрима.
- 3) Меласа ствара на површини лишћа и зелених гранича једну танку слатку наслалу, која је врло добра подлога за ширење гљивце *Aspergilla Elaeophila* (Sarcoditum), која произукује на маслини т. зв. *чоћавицу*, од које покриве сви зелени делови стабла, лишће и плод опасне, тако да је за ову годину род изгубљен. Можда

ших брда разабриаш где си, но чини ти се, да се је некако све преобукло у сечано рухо.

Лети брод напријед, чисто ти је жао, што не плочи спорије, да се нагледаш ове Божије лепоте.

За час и сви повинаше: Ријека.

Ријеко је пристаниште пуно брдова. Свуда се вију наше заставе. Са свих је брдова поздрављају нашим слобом. Одавдуд се хори наша песма. Али и та се Ријека некако чудно промијенила. Дуж обале изникле силне аградурије. Више скоро над морем, па бродови могу сасвим до њих. С друге стране долазе под њих железнички влакови и доважују или одвајају разну робу. Чудна су им имена и натписи: „Главно складиште храстове джудже за извоз“, „Складиште уједињених оливова“, „Средншница за извоз стоке“ и још многе аграде, тко би им већ свима и запамтно имена.

„Журимо влаку“—повика један од сапутника. „Имамо само још два часа времена, иначе смо закаснили, јер влак долази на минуто тачно и никога не чека.

Ето нас и на коловоду. И овдје свуда наша ријеч, наши људи. „Улазите брзо у влак, одмах крећемо“, виче влаковова, и за час ми се нафосмо у удобном вагону, који се свија од чистоће, а свјежи ваздух у њем мирише. Знак и влак жури. Још који пут погледасмо на махове на-

да у Грчкој чађавица није тако обична као на нашим обалама, пак да је за то тај покушај са прскањем стабала ипак успео.

У Италији су морали заштити ту методу управо ради те околности.

Можда би се дала на који начин комбинирати са овом растопином (меласе и арсена) употреба модре галице, на устун чађавице, али ипак, у змошњим приликама је много једноставнија и практичнија т. зв. сува метода (са кровњима, који могу бити и од сламе и од шевера), по проф. Лотрионте из Рима.

Огледи у Бријести ће започети ове године у другој половини маја. О успеху истих заветишту своједобно читатеље „Тежика“.

Марко Марић.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Испадње материце код крава.

Познато ми је више случајева како се пољопривредници муче око својих крава, кад им материца приликом тељења испадне, а марненог лекара немају, да му се за помоћ и савет обрате.

Поред овога, сазнао сам да по неки пољопривредници овакве случајеве прикривају, да неби својим кравима смањивали цену, и сами без икакве вештине и без ваљне на чистоћу враћају испалу материцу, па ако им пуким случајем успех буде добар, они своју краву предају и по много мању цену од њене вредности, бојећи се да се испадње материце и у будуће приликом тељења не понови.

По свршеном враћању материце они међу на полину уд краве обрнућ од прута, направљен у виду О, који увезу и тако оставе по 4—5 дана. Ако враћена материца није добро опрана и очишћена, и ако није на своје

ше Сиње море, а прошаши кроз Лички Тунел ето нас већ у новој крају. Високе горе и њихови обронци, или су зарасли прекрсном шумом, или обрасли мирисавом травом. Далеко на висини видни бело стадо оваца. Ранирило се по паши, па оце изгледају као голубови. Ђлаке пруги пасу стада говеда. Води га кржава преводница са огромном клепетушом о врату.

Пастири као да су уговорили рочиште. Састали се на једној чистири крај врела, па се играју и скачу, а благо им сито и не бежи. Не морају да се с њим нагањају по цијели дан. Боже-како ли им је лијепо на свјежем зраку крај бистре водиче!

Железничка нам је пруга двотрачна. Сваки час жури мимо нас влак према нашем мору. Вози људе или стоку и робу сваке врсте.

Пролазимо крај постаја, а свака је крцата робом особито лијесом. Крај сваке се постаје пуши димњак Парне Пилане или Задружне Млечкарне и Свариле. Дрва и мљетка има у овој крају изобилја. А како да и не, кад Бог даровао овојем народу красна брда, обрасла шумом и мирисавом травом, а даровао му је памет и разбора, па он умије, да с Божијим даром располаже.

(Наставаће се)

место и како треба намештена, она добије трулежно запаљена или тровање крви, од чега крава угине.

Једном приликом у селу Послону (српа ражански, округ крушевачки) познао ме је један пољопривредник ради враћања испале материце, и кад сам отешао, видео сам да је материца враћена и унутра у исту уметута извесна количина угужваног сена, које је имало да спречи материцу да попова испадне. Одмах сам сено лажљиво извукао, и материца је понова испала; била је отечена и црна, дакле тешко запаљена и инфичирана и крава је после два дана угулена.

Ово ме је нагнало да се и сам заинтересујем око овога посла и да им у приликама помогнем. Читао сам разне књиге, као и чешке листове „Prakticky Radce“ и „Miloticky Novorodar“; поред овога распитивао сам за објашњења познанике марвене лекаре и пошто сам прикупио што ми је најпотребније било, у даним приликама предузимао сам ове послове, разуме се кад у месту где сам са службом био није било марвеног лекара (као што га нема ни онде где сам сада), и рад ми је свакад био успешан.

Сматрам да ће тај мој рад бити од користи и пољопривредницима, читаоцима „Тежака“, који немају марвеног лекара, и зато га укратко и онако, како сам га лично изводио, приказујем.

Узроци испадња материце код крава су болести, запаљена, који су у вези с јаким напонима као: само тељење акт варења, паху, јако положен задњи део шталског пода, учманост и разлабављеност волних органа, хладна и бактеријама загађена храна и на крају индивидуална наклоност ка тој болести. Поред овога узрок је испадња материце код крава још и главничава и буђава храна, која се стеним кржавама даје.

Кад се деси случај да криви приликом тељења испадне материца, и у месту или непосредној близини има марвеног лекара, онда одмах треба њега позвати. Ако ли га пак нема, онда сопственик краве уз помоћ својих укућана или комшија мора што пре сам да приступи враћању испале материце (сл. 1).

Сл. 1.

То се ради овако. Пре но што се почне враћање материце, треба ноке равно и глатко сасећи, руке са чистом водом и сапуном добро опрати (руке морају бити здраве) и припремити: довољну количину чисте и хладне воде, али никако из бара, један колан, а у недостатку

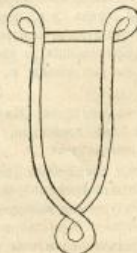
овога појас-тканице, четири пунија канапа-сијма, Лундову утегу и 160 грама стипсе. (Лундова утега може се купити готова, а могу је изградити и наши ковачи од пунијег облог гвожђа. Разуме се, ова се раније мора да купи или да направи и да чува „ялу не требало“—како вели народна изрека).

Пошто је спремљено све што треба, а поред тога има и довољан број лица за помагање приступа се послу. — Крава се опаше коланом или појасом, као кад је покривамо; за овим се намести да јој стражни труп стоји на узвиштини (ако нема згодног места, може се под стражни труп потурити: тулузина, сено, слама и т. д.). Лице које је ноке сасећло и руке добро опрало узима материцу у руке и подиже је полако на више. Ако крава лежи, онда под испалу материцу, кад се ради испирања подигне, треба подметнути чисту поњаву, сено, тулузину и др. да се не би материца од ђубрета и нечистоће заразила.

Друго лице сиза полако води, а прво материцу пажљиво испира, све док се иста потпуно од крви и друге нечистоће не очисти.

Ако материца није отекла, одмах се приступи враћању на своје место — разуме се ако је добро опрана. Ако је пак отечена, она се понова прелива и пере ладном водом, у којој је пре тога добро растворена стипса, 40 г. на литар воде, од чега ће се оток постепено смањити. Када је и то урађено како ваља, приступа се враћању испале материце на своје место овако: десну руку, која је предходно добро опрана и намазана асептином а у недостатку овога чистом мањом, потурити под висећу материцу са прикупљеним прстима и постепено је подизати на више до кривиног уда, за које ће се преме она навући на руку. За овим се рука полако завлачи у уд докле може да уђе. Пошто је то урађено како треба, прсти се рашире и материца се полако развлада, како би могла доћи на своје место.

По свршеном намештању материце рука се са прикупљеним и испруженим прстима у виду крушке полако извуче и одмах на полни уд краве намести Лундова утега, на којој су пре тога привезана сва четири канапа-сијма. Намештену утегу један чврсто држи, а други провлачи канале сваки на своје место: два преко леђа један десно а други лево од репа, а друга два између вишена а ногу — један десно а други лево, постепено их притеже

Сл. 2.

Сл. 3.

и за канан равномерно и чврсто увек, тако да утега правилно и чврсто на уду стоји.

Добро наменшена утега треба да остане 1—2 дана, а во потреби и више. Ако се крвава напише, треба да остане дужи, и у томе случају може јој се дати силом да појде топао теј скуван од титрице—камилтеј.

Овако сам радио лично и свуда сам имао успеха, сем где је било доцкан, пошто је материца била погрешно и почела пронапати.

Као што се из предњег илја, посао није ни пријатан ни лак, али се у своме сопственом интересу мора предузимати без устезања и премислања, пошто одлагање не трпи.

Како изгледа Лундова утега, види се на сл. 2, а како пак изгледа наменшена и упуцана, види се на сл. 3.

Варварин

Милосав М. Ђорђевић,
срески економ

ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Заједничка обрада своских и општинских утрина.

(Наставак)

За овим се са свих страна чује умилата песма; њихови вредни ручконоше хитају да виде ову слогу и заједницу да им донесу да се прихвате, те да започете посао боље продуже и пре сврше. Кад се почне спуштати вече видимо како сваки спрема и сваки на своју страпу хита кући пуи радости и задовољства да исприча својим милим код дома, како је било и како је тога дана радио у тој њиховој заједничкој њиви, ко је најбоље и највише урадио и зашто.

Кад дође време прашењу увеса или плевљања истих, ту пак можемо замислити да весељу нема краја. Овоме се дану радују и стари и млади, који, што по се каже, ни мотку не могу да носе, а о младежи и да не говорим. Ту ти се већ у напредак уговара између младежи где ће ко доћи ко ће до кога у ред стати. Кад осване дан све је лепо обучено и радосно хита на своју заједничку њиву. Ту ти је песма шала и смеј. Ту ти је надметање ко је лепши а ко бољи радник. Ту ти је чак утакмица у раду између појединих засека и села а камо ли између појединих младића и девојака. Све је весело све је радосно и просто не осећа да му са лица пури зној, јер то није зној умора но зној весеља и милнине, а кад их још прати сеоска музика онда просто у заносу незнају кад им дан прође и жакаје што дан није још 2-3 пута дужи. Увече пак настаје народно коло које траје до зоре.

Кад дође пак време бербе ове заједничке њиве, каква тек онда радост настаје. Но о овоме доста јер то ће сви знати и појмити.

Зар овако лепа и корисно тако рећи весела идеја да се не може остварити и у дело превести? О томе не треба ни говорити да не може но треба само имати добре услове на челу општине и села у њиховим председницима, кметовима и одборницима, па је ствар врло лака и изводљива и то још врло лако.

Истина да ће се ту наметнути одмах питање од себичака и тврдица. „Па лепо како ћу ја да морим моје

волове, а овај или онај нема волова, а овамо смо у приходу равно правни.“ Јест овога ће бити. Таквима треба рећи да они нису без волова што воле, но су такви по нужди и у нужди ми смо дужни да их подмогнемо и на послетку да ни себа ни својим млађим да не пожалимо да у њихов положај дођемо и од других овако што изгледамо. И најзад они и оваки који немају зврскију стоку, они могу на тој заједничкој њиви радити оне послове за које се измењује ручна снага.

Поред овога а пошто сви знамо да и сви људи иду у мишљењу једнаки то се може десити да ће се и у овоме корисном предузећу наћи пољски противник, било зато из нерасположења због овог или оног или због самог неразумљива. И оно не треба да буни никога и не обзирати се на неколицину, шта ће они казати. Треба радити, а ја сам уверен да и они и као највећи противници тог предузећа кад чују песму свирку и весеље у тој заједничкој њиви неће моћи одолети своје срцу, а да ту не дођу и ту слогу и весеље виде. А кад пак дођу сама она слога и песма натераће их да се и они посла лате.

За извршење овога нужно је као што рекох на почетку чврста воља позваних а остало само по себи иде. Како тешкоћа у овоме била би само у почетку, док се то не увече, а кад се то већ одлучи, то ће онда прећи у олакшање, а кад ово пређе у обичај то се више не може искоренити и ако би ми хтели јер и наша пословица вели: „навика је једна мука а одвика четири“.

Ради извршења овога треба сеоски кметови са својим одборницима у договору са селанима о овоме да се посавестују и да заједнички одреде на пр. дан орања и сејања, где ће и ко и са чиме доћи и с ког ће крај рад почети; да се постарају за семе, па богати да се постарају да тај дан мало и весео буде. Кад они овако сложено и договорно ову одлуку донесу онда о њеном неизвршењу не може бити ни говора. Кад дође време прашења, огртања и плевљања, жетва или берба тако исто договором да се дан одреди и све припреми а остало само по себи долази.

Кад смо се на овај начин упознали са овим заједничким обрађивањем наших утрина, нужно је се упознати са користима које постижемо од овог заједничког обрађивања, па да отуда видимо дали је збиља боље ово што ја рекох тако или не.

Користи су од овог заједничког обрађивања утрина велике, а па име:

- 1) Упознаћемо све грађане и младе и старе са међама-границама наших утрина, које они иначе не познају те ће мо на тај начин утрине сачувати од околних несавесних заузимача.
- 2) Заједничком обрадом избећиће се, те се веће утрине давати приватним на трећину и половину, и на тај начин прикривање прихода на штету села или општине.
- 3) Избећиће се оне силне жалбе појединца зашто је ово дато овоме, а не мени, зашто је дато ономе јевтиније но мени итд.
- 4) Избећиће се оно силно сумњичење селских или општинских часника и оних који утрину обрађују о томе, дали су дали мање и зашто или ако су дали више, онда где је.
- 5) Заједничким обрађивањем ове утрине посећаћу

се надаор над добвеним приходом са те утрине, јер ће тада сваки то чинити пошто зна да у томе приходу лежи и његов зној, дочим кад тога није било сваки је то олако примао и пропуштао.

б) Овим заједничким обрађивањем утрине моћиће општина или село да пуни своје кошеве или амбаре који јој стоје на сред села или општине као магацин резерве. Таква пак општина или село који ову резерву у храни имају не плаше се никад, поплаве, сунне, олује и града, јер имају осигурање за то у својим магацинима или кошевима.

7. Добвени приход са ових утрина може сваке друге године да се упочлава и да се од тог новца створи општински односно сеоски фонд који за 10—15 година може доћи толику суму да се само од интереса могу плаћати општинске дажбине па шта више и државне.

(Српине се).

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Употреба трокара.

Одговор на молбу Милоја Ристићковића, из Стане, окр. ваљевског да се објасни у „Тежаку“ употреба трокара.

Трокар је справа, која служи као крајње средство, да се стока спасе од *надуна*.

Надуи је као што је познато, болест која нагло настаје, при којој се из узете хране у бурагу преживара створи толико гасова, да дуварови бурага силно набрекну, услед чега отежа дисање, па може да наступи и угушење.

Надуи се јавља кад стока алапљиво ждере велике количине сочних хранива: младу црвену детелину, дучерку, еспарзету, граоризу и грашак, зелено лишће од рене, купуса, кромпира и т. сл., ако ждере росну или улањену храну, премарлу храну, натруди кромпир и релу.

Ако друга средства не помогну приступа се боду трокаром (сл. 1.).

Сл. 1. Трокар у канији.

Трокар је челично шило (стилет) округло или плоско, дугачко 18—20 см., на врху је нарочито дво илн тро-страно зашљено.

Уз шило иде нарочита канија од метала; кроз њен доњи отвор прсвирује врх шила, а са стране има округле или јајасте отворе.

Трокар се употребљава овако:

Онај, који изводи бод, поставља се с леве стране грла, намести врх трокара с канијом заједно у средину т. зв. слабинског удубљења за шаку испред бедричанне кости и за шаку испод слабинских придељова. Врх трокара да је управљен к лакту предње десне ноге (в. сл. 2.) Кад је трокар наместен како треба, удари се десном руком по трокаревој дршци и тако се трокар протера кроз кожу и мишиће све до у бугар. Сада се шило пажљиво извуче, а канија остаје и кроз њу ће гасови нагло оди-лавати, после чега ће трбух да сасисне. Деси ли се, да

храна у бурагу занули канију, онда треба шило вононо увући и извући, да се канија прочисти.

Сл. 2. Бод трокаром.

Канија остаје забодена извесно време док гасови одишу, па се извуче, а рзна се премаже катраном.

У крајњој нужди трокар се може заменити и обичним шиљастим ножем, који се забуда у истом правцу и кад је забоден искрене се мало устрану, да гасови поред њега одишу.

Кад је надуи прошао треба грлу за неколико дана давати мало и лако сварљиве хране. У случају, да се не обнови преживање или да грло изгуби прохтев за хоаном треба питати за савет сточног лекара.

Важније него лечити је *спрешити* надуи. Да се надуи спречи, треба назити, да прелаза од суве к зеленој храни буде постепени. У почетку зелену храну мерати са сеном или сламом. Зелена пића, трава и детелина не смеју се подлагати влажне или росне, нити их трпати на гомилу, да се упале. Кад се детелином храни — не давати одмах по храни хладне воде. Ако се стока тера на пашу, ваља јој претходно дати нешто сена или сламе, а на пашу се не сме терати одмах по киши или док има росе.

КЊИЖЕВНОСТ

Заразне болести, од Др. Добр. Герм. Поповића. Са сликама у боји.

Заразне је богатство не само по томе, што ово условљава физичку и душевну ведрину, већ и зато, што је тек здрав човек способан за рад. А тежаку је здравље тако потребно, с обзиром на врсту и карактер његова занимања, како никоме другоме у толикој мери.

Зато је и нужно да се наши тежаки упознају са чувањем здравља, а кад оболе — да предузимају кораке за одржавање. Како наши тежаки врло често оболевају од заразних болести и како оне узимају врло широке размере, то је ова књига, популарно и јасно написана и сликама објашњена, за сваку препоруку: да се по сезони растури и чита и да се по њој поступа. Ради тога је врло топло препоручујемо својим читаоцима.

Пољопривредници читајте и ширите ваш лист „Тежаки“.

БЕЛЕШКЕ

Чанак око воћке. — Ма употребљавамо један пречањан термин, да би се посао, који се препоручује, правилно схватио и да не би било какве забуне.

Влага игра велику улогу у успевању и родности воћке; а ту влагу можемо обезбедити ако у јесен окома воћку и око ње изградимо *чанак*. Није ту реч о *удубљивању*, управо о *откопавању* воћке, о прављењу *јама* и *јамица*, које могу бити и штетне, нарочито с обзиром да се у нас воћке још не саде у прописној дубини него се готово зачепривају на самој површини. Јаме и јамице нису за препоруку и из других разлога. Чанак је тај, који одговара нашем *стромом*, *бреговштом* и *таласастом* терену, на коме се, највећим делом воћке засађују. Чанак престаља једно *уздигнуће* које се оло дебла прави; у томе *уздигнуће* се прави једно *чанкасто* удубљење за прихватање кише и гомилање снега; окупљањем и изградњом чанка се разбија ледина, коју нарочито око воћке не треба трпети.

Како да сачувамо озиме усеве с пролећа од пропасти дугог снежног покривача? — Сваки пољопривредник зна да се снег, који пада зими одмах или у пролеће топи неравномерно на његовом имању, те местимично, а нарочито поред зграда и дрвета, заостане. Тако се ухвати ледена кора и тешко се топи, услед слабог приступа топлоте и обог заклона а на овај начин снег остане дуже, док не почне да се топи од земљине топлоте, а то бива после подужег времена; међу тим места наложена сунцу и иначе остану још првих топлих дана без снега. Површине снегом покривене, ако је земљиште засејано, за које ми је и намера да објасним, као и незасејане површине, које би се требало с' пролећа рано да обраде, незгодне су за рад. Посејани усеви под оваквим снежним покровом, немајући слободан приступ ваздуха и топлоту сунчаних зракова, почиње маласавати, лишће губи од свог хлорофила и постаје бледо, жиле такође, па и у скором времену сасвим утине.

Дешава се, а нарочито око речених заклона а на неколико метара да место остане потпуно голо без усева.

Како се не зна докле ће снежни покривач остати на оваквим местима, а гледати га да стоји као што рекосмо штетно је, то ћу овом приликом, а да би се увек сагледали последици снежног покривача, да упутим привреднике, да га на сасвим прост начин на својим имањима, на време отклањају и тиме своје приносе сачувају; то се ради са мало труда, а велике се користи добијају.

У пролеће кад снег почне да се топи, на заклоњеним местима и иначе где је снег већи наносом нагомилан, где има угледа, да ће дуже остати као ледени покривач, треба га лопатом разбацити на све стране, или, што је још лакше, ако место дозвољави, подрлати га лакшом дрљачом, да би му се разбила ледена површина, којом приликом, постане приступалачнији утицају ваздуха и сунчаним зрацима и брзо се отопи. У овом случају и земљина топлота енергично дејствује на само растопљивање, те својим спасава своје усеве од местимичног пропадања, а не

засејане површине обрадићемо на време, без сметње снежног покривача.

18-II-922.

Струмица.

Ал. Ђуможеви
Помоћн. ср. економи.

Прашење озимих усева у пролеће и користи од овог рада. — У пролеће пошто се снег растопи и отпочне топлота, обично још неколико времена, озими усеви није у могућности одмах отпочети са бокорењем и напредовањем, јер земља почиње да се суши, — ствара се „кора“ — те је тешко за још слабу биљку одмах је дигнути и раздробити.

Да би се могло ово спречити, препоручујем пољопривреднику који хоће, да његов усеви што скорје развије земљину „кору“ и тиме што боље напредује и даде бољи принос, да уради следеће:

Чим почне у пролеће да се на земљиној површини, која је засејана озимим усеви, образује „кора“, прашити усеве — стране обичном дрвеном дрљачом, тако да би се могла ова кора развити и тиме дати могућност слободном приступу ваздуха за биљку, а земљи да лакше прима влагу кишних дана, па и бољем и лакшем бокорењу и напредовању биљке.

Не треба се плашити, да ће дрљача покарвати и искидати из земље још младе биљчице, већ напротив, овим прашењем — дрљачом — изтргнуће се само оне биљке, које су већ изнемогле или пропале, те здравим биљкама дати боље маха за бокорење и напредовање, а тиме смо удвојили жетвени принос.

18-II 922.

Струмица

Ал. Ђуможеви

Помоћн. ср. економи.

ГЛАСНИК

Изглед на боље. — Прошли дуги ратови, многе су радне снаге уништили а многе пак удаљили од својих редовних и рентабилних послова, нарочито на пољопривредном пољу.

Статистичним подацима може се већ утврдити да се многи враћају на своје првом послу — обради земље, па према томе, можемо са сигурношћу тврдити да су изгледа на боље стање у будућности.

Упоредбујући статистичке податке о засејаним површинама на територији торонталско — тамичке жуупаније у јесен 1920 год. са засејаним површинама у јесен 1921 год. види се велики напредак, што је за сваку похвалу и радост. Тако, у јесен 1920 год стављено је под озиме усеве 194 070 ha, а у јесен 1921 год. 246 398 ha, дакле у 1921 год. више за 52 328 ha.

Сачекаемо статистичке податке о засејаним површинама пролетњим усевиима, па ако у упоређењу и ови буду показати овакву разлику, онда са правом можемо исцекити још бољи и лепши изглед наше пољопривредне производње а на општу добит и појединца и државе.

Драг. Ј. Савић.

држав. економ. торонт. жуупаније.

Нове пољопривредне подружнице. — 1) На седници Срп. Пољ. Друштва од 29.-III-1922 г. примљена пољ. поар. у Долењу, среза Кичевског, окр. Битољског. На седници Српског Пољопривредног Друштва од 19-IV 1922 г. примљене су у састав Друштва следеће пољопр. подружнице:

2) Пољопр. подружница у селу *Корбуници* среза Кичевског, окр. Битољ.

3) Пољопр. подружнина у селу *Чифлуку*, среза Малешког, окр. Брегалничког и

4) Пољопр. подружнина у *Лечосављу*, општине Јошачке, среза Жељеског, округа Рашког.
Нововршеним подружницама желимо најлепши успех у њиховом будућем раду.

Нов члан добротвор. — *Г Живојин Ст. Крстић*, трговац из Београда положио је Друштву 500 динара и тиме се уписао за члана Добротвора.

Нови чланови утемељачи. — *Г.Г. Светозар Сокић*, економ из Штитара — *Мачва*, *Петар А. Гуцић*, економ из Кладова, *Младен Аврамовић* ек. с Дубица Младеновац и *Илија Аврамовић* из истог села, Манастир Св. Јована у с. Салеће (Крушевцу), *Живан Марјановић* из Александровца-пожаревачког, *Милован Ристић* трговац из Бујарије, *Марјан Попић* из Скопља (Смедереву) *Љуба Цветковић* чувар држ. шума у Крушевцу, и Потрошачка Набављачка Задруга у Медвуду (Деспотовцу), положили су Друштву по 100 динара и тиме се уписали за чланове утемељаче.

Српско Пољопривредно Друштво и овим путем благодарни свима напред именованим на пажњу.

Чланови Управног Одбора С. П. Друштва уписали су свога умрлог друга пок. *Илију Крстића* бив. секретара за члана утемељача Срп. Пољопр. Друштва.

Коза са 4 јарета. — Из среза Лесковачког округа Врњачког јављају нам да је коза Цветана Стојковића из Ораховице од овила 4 јарета: 3 мушка и једно женско. Јарићи су нормално развијени и здрави.

ЗАПИСНИК

XIII. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 8. марта 1922. године у друштвеном дому у Београду

Влада су присутни: председник г. Љуба Новаковић, чланови: гг. Вања Радовановић, др. Веља Н. Стојковић, Благоје Д. Тодоровић и Александар Г. Јовановић.

Као гост био је г. Драгутин Саревић, редовни члан.

Председавао председник г. Љуба Новаковић, бележио секретар г. Александар П. Раковић.

1

Прочитан је записник прошле седнице; после малих измена — Одбор исти усвоји.

II

По предлогу г. Александра Г. Јовановића, о приређивању курса за конзервисање јаја у селу Стојнику, среза Косовског, — Одбор одлучи: одобрена се потребна количина вођеног стакла и остали материјали за овај курс и један г. Јовановић, да изради детаљни програм за држање ових презљивања и у другим местима.

III

По молби државног економа среза темишњског, — Одбор одлучи, да се уступи за једну годину једна Пољопривредна Подружница у Варварину једна американска нећ за конзервисање воћа и поврћа с тим, да оснује један женски клуб за конзервисање воћа и поврћа по правилима који ће јој се послати.

IV

По молби Дома за Домаће Газдинство за женску сарочад наших Гаћанка у Врњачкој Вањи, — Одбор одлучи, да им се уступи безплатно једна нећ за конзервисање воћа и поврћа, од оних које је Друштво у прошлој години набављало, с тим да Дом поднесе извештај о раду на конзервису у овој години.

V

Влада државна претплатила за конзервисање воћа и поврћа, — Одбор одлучи, да се од америкањских нећи уступи Пшадског Вођарског Школу у Букову на посугу једна нећ.

VI

По писму г.г. Александар Г. Јовановића и Драгојад Обрадовића, који предају Друштву свој рад о стању оласке привреде у

округу Ужичком, који су као чланови писале овог Друштва у 1909. години радни и саучајно се садељују, — Одбор одлучи, да се уступи Кљичевном Одбору на мишљење.

VII

По одговору г. Божилара Маћина, бив. магационера, о мање, претатим сировинама вршиком предаје дужности, — Одбор одлучи, да се ствар упути Набављачком Одбору на мишљење.

VIII

Прочитан је одговор г. Саводубаца Илића, да се орнамент чланства у Управи — Одбор исто прими знању.

IX

По предлогу Набављачког Одбора о набавци семена детелине, по понуди која је добијена, — Одбор одлучи, да Набављачки Одбор сачека извештај Огледне Станице у Тошчидеру и ако буде повољна извештај, одавиђује се члан г. Вања Т. Радовановић, да оде у Велики Бечкерек и да закључи погодбу по означеној цени и настале за експедицију весте.

X

По мишљењу Набављачког Одбора о набавци ручних заправљача по добијеној понуди, Одбор одлучи, да се изврши набавка 30 комада.

XI

По молби Новоскопске Пољопривредне Подружнице у селу М. Преса, среза кичевског, — Одбор одлучи, да се прими у састав Друштва пошто је испунио потребне услове.

XII

По писму Кљичевне Задруге, — Одбор одлучи, да се Друштво унесе за члана добротвора исте и да набавља издања исте.

XIII

По поднетом рукопису г. Гаврилца Митровића, асистента Пољопривредног Факултета, а по добијеном мишљењу од Кљичевног Одбора, — Одбор одлучи, да се извештај, да Друштво не може штампати његов спис пошто није прелифењ сечајем.

XIV

По тражењу Пољопривредне Подружнице у Струмици, — Одбор одлучи, да јој се отвори кредит за сирове и остало за 6.000 динара.

XV

По тражењу Пољопривредне Подружнице у Прештини, — Одбор одлучи, да јој се издаду сирове у вредности 10.000 динара, за коју суму да потраже обезбеђују.

XVI

По реферисању г. др. Веље Н. Стојковића, о прибављеним ценама за израду модела за суншнице, од којих би се један до Министарству за севске расаднице, један за Беогу и један за Друштво.

— Одбор одлучи, да се уложи Министарство да изда Друштву модел за израду ових модела.

Са овим је закључена данашња седница.

О Г Л А С И

Друштво Трактор

Заступници фирме **Т. Ланц**, Манхајм, за пољопривредне справе.

Добили смо вршачице ручне и коњске, млинове, оригинална плугове „Сак“ и друге земљорадничке машине и справе.

Лагер — Немањина улица Бр. 9. Канцеларија: Гундулићева улица Бр. 6.

1-3

Имам

на продају две половне и исправне жеглице руковођачице. Цене повољне.

Обратиће се

Сави Недељковићу, економу.

Прештина.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

ТЕЖАК

На годину 20 дина, или 80 кр

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

На основу највишег решења од
априла 1869. г. преписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се пожељно уједињују
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Попковић**

Одговорни уредник, **Д-р В. М. Стојковић**

Број 17.

БЕОГРАД, 30 АПРИЛА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

РАЧУН О ПОТРОШЕЊОЈ СТОЧНОЈ РАНИ.

Говорећи у 13. бр. „Тежака“ о uloзи рачуна у млечарској производњи, ми смо желели да се предузме не само бележење износа млека, добиеног од појединих крава, него и потрошене пиће на хранење стоке, — јер тада можемо правилно и паметно хранити своје краве, и узимати у обзир оне које најбоље искоришћавају храну и имају највећу економску вредност.

Из узрока, која смо тада навели, овде ћемо поновити, да је овај рачун или мерење и бележење како млечне производње, тако и потрошене хране од велике важности, с једне стране, за власника стоке, јер му пружа могућност да зна у колико су корисне или некорисне (нерентабилне) неговне краве, с друге стране врло је корисан за проучавање стоке равних раса и пасмина које држи и т. д.

Стога сваких 10 дана, од прилике, 5—15—25 у месецу, када се врши мерење млека, треба вршити и мерење хране коју добија свака поједина крава, и бележење потрошене хране водити у особном бележнику. (види таблицу).

Ова бележења, ма да и у 10 дана један пут дају као што смо горе навели, закључити

како се искоришћује храна код појединих крава и с очигледношћу показати, које краве дају приход и које су штетне. Да се рад упрости ми ћемо као и у записима млека, рачунати у месецу 30 дана, и потрошену храну сабрати за 3 дана. Додајући с десне стране 0, ми ћемо добити месечне резултате. На пример — крава је за 3 дана потрошила 30 килогр. неког хранива, значи за месец она је добила 300 кил. овог хранива.

За мерење хране неопходно је потребно у стаји, или близу ње, имати вагу, или кантар а за олакшање посла: за брашно, мекиње и т. сл. храну можемо узети меру, која се равна одређеној тежини хране; а за грубу храну (сено, слама и т. д.) корпу, из којих се даје храна према обиму. Али у данима пробног мужења — свакако је потребно количину сваке хране мерити.

Осим тога, при правилном економичном хранењу стоке и обрачуна млечне производње треба да буду јасне добро удешене, да би што мање хране падало на под, у простирку и ђубре. Док нема оваких јасала не може се ни говорити о рационалном хранењу крава, јер се обично најситнији и највреднији део хране изгуби узалуд. И ову препреку треба одстранити.

Да би дознали годишњу количину потрошене

Име краве... кад је оплођена... кад се отелила... колико је теладима имала.

месеци	Колико је крава дала млека и потрошила хране												Примедба			
	килогр. млека			килогр. сена			кг. детелине			килогр. плевне						
	5	15	25	5	15	25	5	15	25	5	15	25		5	15	25
Јануар																За време ваше се бележи са- мо храна, коју су краве до- биле под кућу.
Феб.																
Март																
Април																
Мај																
Јуни																
Јули																
Август																
Септ.																
Окт.																
Нов.																
Децем.																

хране и количину добивеног млека, ми смо дужни сумирати месечне количине.

По овим податцима ми ћемо судити колико ова или она кржава оправдава добивену храну и на основи тога изабачити оне кржаве, које су штетне, које покажу мањак.

Ове резултате потрошене хране врло је важно показати и израчунати свођењем на јединице чиме се може знатно олакшати вршење обрачуна. За овај циљ врло је угодна особена за сељака данска или економска система норми хране, због своје простоте и лакоће јер она не захтева особито знања, тешких обрачуна, формула и т. д. а у исто време доста је повољна и даје добре резултате. Али о овим нормама ћемо говорити *идућу* пут.

Школловани агроном **С. Виноградов**,
срески економ

ИЗ РАТАРСТВА

Гајење тикава у кукурузу и прерада зетјина од тиквиног семена

За нашу земљу је важно што више смањити увоз оних производа, који се и код нас могу добити. Познато је да се годишње за више милијуна динара увози зетјина из страних држава. У том погледу бих се могао увоз знатно смањити, да се полаже више на прераду зетјина од тиквиног семена. Овај зетјин могао би се употребити за јело (асталски зетјин) као што је то случај у крајевима, где се исти производи (у Слованацкој, Аустрији, Немачкој). У квалитету је бољи од зетјина добивеног од сунцокрета, мака и т. д. Гајење тикава обавља се упоредо са гајењем кукуруза. Пошто тикве заостају у веге-

тацији од кукуруза то не шкоде овој биљци, а кад се кукуруз развије за цветање усред лета, кад је јака жега, закрпје се површина земље од тиквиног лишћа и с тим се одржава влага земљишта.

Само пак гајење тикава не захтева нарочито земљиште и велике радове. Семе се обично сади са кукурузом. Једино треба водити рачуна да је тиква јако осетљива од пролетних мразова. Стога се препоручује сејање концем априла или почетком маја. При сејању тикава треба дати растојање ред од реда 4 до 6 метара, у реду 3 до 4 метра. Семе тикве сеје се 3 до 4 см. у дубину; у сваку културу спусти се 3 до 5 зрна и код сваке кућице даје се по једна лопата свињског љубрета. При окопању се остављају на месту само једна до две биљке. Код агр-татања треба биљке разместили и добро загрнути. Када се већ види плод, треба неплодне ластаре одстранити, а остале на крају скратити. У месецу септембру заломе се лишће тикава, које ове закрива, пошто се врши дозревање тиквиног семена на сунцу. При берби пазе се да се не одламају петелјке од тикава, јер на овоме месту тикве брзо труле.

Изађено семе треба на сунцу добро осушити.

Љуштење тиквиног семена у малој количини се врши руком, које се 8 сати пре покваси топлоом водом. Једна особа може за три сати изљуштити до један килограм чисте семенице. У великим фабрикама за зетјин, има за љуштење нарочитих машина. Изљуштено семе се опет добро осуши. На добро обрађиваној земљи добије се на хектару до 20.000 кграма тикава.

Од 1000 кгр. тикава добије се 10 до 12 кгр. чистог изљуштеног семена. Од 100 кгр. изљуштеног семена добије се до 25 кгр. чистог зетјина. Од 1 хектара тикава добије се 55 до 60 кгр. зетјина. Рачунајући 1 кгр. по 25 динара, добије се просечно 1300 динара са хектара, од

ПОД ЛИСТАК

САН ВОЖИЊНЕ НОЋИ.

(Свршетак).

Час по час и ето нас већ у Карловцу; оставили смо брда и доспели у равнину. Пред нама је друга слика. Од самих тврница и не види се град. Види се само да у околини њиховој све ври. Гурају се вагови из тврница станица и из станица тврницама.

Фучка — возимо даље. Равница, па влак као стрела лети правом и равном пругом. Већ смо у Драгунићу. С једне стране видиш красна поља, засијана усевом сваке врсте. Кукуруза с које год га стране погледаш, од свуда је у редовима, као да је виноград. Поља чиста нигде драча ни ва лијек. Са друге пак стране видиш некакове оградe, као да су оиде смештена сва сајмишта наше дојовине. У оградама пасе благо и коњи, али све је некако получено. У једној су огради сами телци, а у другој краво мзуаре, у трећој волови и тако даље, а није више све измјешано, као до сад — коњи, благо, свиње, гуске и пуре — све у једној хрли. А има и празних ограда, где је трава још нетакнута. Пастири би некако хтели онамо, али старешине им дотле брани, док се прво ове оградe чисто опасу.

Јуримо напред и ето нас већ у Загребу. Сав се замјанио у диму тврница и влакова. Колодвори и склади-

шта раширили се на десет километара око њега. Свуда видиш да све ври као у кошници.

Мала пауза. Престадох на час сивастих. Валда сам се окренуо на другу страну, а кад наставих, а оно влак већ није није у Загребу, већ оно Сиска.

И овај се крај чудно променуо. Дуж Саве пружили се некаки високи насипи. Сав се ни не види, већ веле, да је увијек само с ону страну Савине. Сав је регулирана и ограђена насипима, па сада да не може више поплављивати околине. Страшно је било некад видети оно море око Сиска. Равна поља дуж пруге испресецана су сада мрежом граба, сад широких и дубоких, сад опет уских и плитких. Те грабе служе за исушивање, али и за натапање земље.

У време суше дижу огромне сисаљке воду из Саве, да се њоме натапају плодна поља и усев спасе од суше; по влажном пак времену вуку те исте сисаљке из граба сувушну воду и бацају је из ждријела широких цеви с ону страну насипа, нека Савом тече даље. Ту нема више страха од поплаве. Куће нису више онако чудновито грађене на ступовима, већ су свуда повилае лепе селчаке куће и стаје и около њих вртови и воњаци поља и ливаде? Такви су, да ти срце нева гледајући их.

Влак јури даље. Свуда иста слика. Истом негде око Јасеновца као да су насипи крај воде већи и бројчији.

које суме треба очистити 200 динара за прераду вејтина, те тако остаје чисто 1100 динара, поред тигра за храњење стоке.

Начин прераде вејтина у воденицама (млиновима) је овакав. Суво ољуштено семе се смеље, а из камена излази смељано тесто, које се сироводи у мала дрвена корита (дужина 1—1½ метра).

Мешање теста у коритама се врши повлачењем рукама кроз тесто, но несме се тесто стискати руком; поред тога се тесто залива топлом водом 30—35° С. Треба pazити да се не додa сувише воде. Кад је тесто доста мешано, добије сасвим ситносрнато облик.

Запрживање мешаног теста се врши на шпoretу постављеном за тај посао. За запрживање треба најмање два котла (од пречника 60 см. а дубине 15 см.). У котлу ове величине се пржи један ред 3 до 5 кг. теста; пламен не сме долазити непосредно до котла. Ова маса се непрестано меша у котлу да тесто не загори. Кад маса добије сасвим зрнст и пенаст облик, значи да је тесто довољно пржено. За тим настаје пресовање. За то има нарочите пресе. Иначе се може обична гвоздена винска преса употребити, у коју се намести за тај посао нарочити котао који је на једној страни уздуж прорезан. У котао се намести крпа од ланеног платна, довољне величине, у коју су сипа запржена маса, па се покрије осталом крпом. На ову масу се намести дрво (котур) колико је отвор котла и помоћу пресе се стеже, те се тако оцеци чист вејтин.

17. априла 1922. год.

Буково

Фрања Кури.

Пољопривредничке читај „Тежак“.

Крај насипа се сваки час виђају кућице са димњаком. То су велике парне сисалке, које висушују Лоњско Поље. И народ што долзи железничким станицама, сасвим је други, него што је био прије. Коње као виле, запрегнуте у лаки „шлавонац“, тера пред собом селачки момак — румен, стасит, у шароликоме свом народном руку. Он воли влаку двије селачке жене. Једна од њих млада, а једна старија, а о врату јој је ђердан од дуката. На старијој је тамно свилено рухо извезано златом.

За час па их остависмо и ето нас већ преко Градишке. На околним се брежуљима зелене шљивице и виноград, а у низини су поља и ливаде — све једно лепше од другог.

Крај железничких се станица виђају опет неке нове аграде: Задружне Мљекаре; Задружне Пекаре; Задружни Млинови; Задружне Творнице Месних Производа и још некакове друге творнице.

У том већ зајосмо у зелене храстове и јасенове шуме и за час — ето нас у Броду. Настало је вече па не разабрамо, шта је што, већ само видимо безброј електричних свијетљачка, где су се као војници поређале око некакве творнице, млина, пекаре или складишта. Видимо их на све стране.

Ноћ је — влак јури даље. Ето нас већ и у Винков-

ИЗ ВОЂАРСТВА.

Шљиварство на горњем току Бегалнице.

(Сврстало).

Ова је шљива по имену само различна од оне шљиве што је има у горњем „Заглавку“ — код Књажевца, названа „Папрачанин“, али иначе исте особине има; истина овомо црношљива бујица је и крупнији род има од Папрачанке, с тога што се залива. Црношљива се употребљава искључиво за пециво ракије и за кување мармеладе (већином Муслијани).⁸

Трећа врста шљива, која је у мањој мери проширена тако звана „Пукавица“, — „Пукавица“.

Дрво је мање бујице него код црношљиве, а мало више бујице од српске шљиве; лист је приближан црношљиви, само је мало ситнији; род је округло овалан као код црношљиве мало ситнији и бледо црвен, а кад сазри он је мек, воден, слатки, и кад падне на земљу, прси е пукне. Сазрева раније од српске шљиве и црношљиве, а мало доцније од раних ђанарка, дакле од прилике кад и наше „ранке“ шљиве сазревају. Употребљава се искључиво за пециво ракије и даје осредњу ракију.

Ђанарке има свуда, по шљиварима, где се залива само мање, а највише их има по њивама, виноградима и утринима, свију могућих врста и по бој, крупноћ и добу сазревања и веома су родне. Употребљавају се за пециво ракије.

Сушење шљива врши се помоћу сушница, које су са невероватно тешким лесима снабдевене-букова грађарешетке и много топлоте расипају, јер имају праву пепхану између два одељења, где је свако одељење снабдевено са 4-5 б леса. Термометар је познат у употреби. Ипак поред све своје примитивности добијају доста добре суве шљиве, само у опште оне не могу бити као наше

цима. Олет редови свијетљачка и стотина освијетљених прозора једнога млина, или какове творнице. Јер веле — у Сријему је тек велико богатство! Народ ради. Бог га је обдаро изврсном земљом. А паметни и добри људи научили су га да се уздружи, па су данас сви сложни — сви за једнога а један за све. Па одака је народ овако окренуо, посрјевало му је све још боље, него прије.

Јутро је, ето нас у Земуну. Са београдске тврђаве гурају топови. Тамошња нас браћа поздрављају, поздрављају нас, који долазимо из крајева, где је данас Божић. Пуцњава је тако јака да се пробудиш. Када погледаш на поља, а оно запао нови снјег, чист и лијеп, као што је био лијеп и „сан Божићне ноћи.“

Данас ми је ово исприповиједао пријатељ Јовица.

А ја додајем томе и ово:

Кад би сви ми били, какав си ти — Јовица — и твој брат Јурџа; кад би ми више радили а мање мудрвали; кад би се ми својом послу предали сасвим и уложили у њега све што можемо — онда би твој сан убрво постао јавом.

У нашој су домовини све прилике за то, треба још само, да и ми postanемо потпуни људи, па ће добро бити.

Константин Поповић
Краљ. Господарски Надзорник
Огулин.

шљиве слатке, и да имају овај лепо сјај, него су тамне-мат боје. Можда са сушењем помоћу наших сушница, могао би се у неколико сјај њихових шљива побољшати.

Помоћу заливања, остале неге, проређењем родом, па и на нарочитим подлогама окалење српске шљиве, могле би се и са крупноћом наших шљива такмичити.

Питања, која нам се постављају су следећа:

1. Шта треба да се шљиварство и остало воћарство у овом крају униогустрчи по квалитету и квалитету?

2. На који начин осигурати воду у довољној количини за заливање шљивара па и осталог воћа.

3. На који начин подизати шљиваре, а да се не заливају или са што мање заливања, и какве саднице треба подизати?

4. Какве и на који начин треба што више сушница подизати, да би се могло што више шљива и што боље осушити?

5. На који начин осигурати воду за заливање шљивара и осталог воћа у довољној мери, када је сушна година и да се правилно распореди вода?

Покушајемо да одговоримо на ова питања.

(Саржиће се).

ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Заједничка обрада сеоских и општинских утрина.

(Спиретан.)

Овим заједничким образовањем утрина постижемо то, што приходе са истих тако рећи добивамо као поклоњено, јер су плод нашег рада и труда оних дана, које би у дејствовању, нераду и банчењу по сеоским крчмама провели тј. овим обрађивањем створили би време замињања наших млађих у ове дане, које код своје куће и на своје имању не би због празника радили.

9. Овим заједничким обрађивањем одужили би се и Богу и вери тиме што не би празновали оне празнике који по нашој вери и црквеној уредби не треба да празнујемо.

10. Овим заједничким обрађивањем утрине обновљали би наше старе корисне обичаје мобе и позвајнице.

11. Овим заједничким обрађивањем утрина и старо и младо увидело би шта су у стању да ураде удружене руке, те да отуда извуку за себе поуку шта вреде наше сеоске задруге и како их треба чувати. То би им у исто време био пострек да на основу ове заједнице створе и друга удружења у својој околини као земљорадничке задруге, стрелачка удружења, невачка друштва итд.

12. Овим заједничким обрађивањем утрина створила би се тако рећи општинска односно сеоска изложба где би се на раду видело ко у селу има најбоље волове, плугове, драљаче, ручне алате. Видело би се ко је у селу од младежи најлепши, најразвијенији и најраднији. И на послетку виделе би се наше сеоске домаћице, која је највреднија, те је прва ручак ратарима донела, видело би се која је најбоље и чистије јело зготовила.

Ево дакле то су све користи од заједничког обрађивања наших утрина и не зна се, која је од које већа и важнија. Оставимо на страну материјалне користи од овог но да у истој постигнемо само ове последње, па је много и много учињено.

Износили ово, ја апелујем на добру вољу управљача општина и село да они ово прихвате и у дело приведу а награда народна и његових предпостављених власти уверен сам неће изостати. Сваки онај који пре ово у дело привесе служиће за пример осталима. Зато треба да се сви боре ко ће у овоме бати први. Кад ово пак буде ето онда среће ето благостања, вредноће и послушности, ето признања и поштовања, јер тиме ће се сваки на овој заједничкој њихи моћи и умети научити. Због овог још лише чувајмо наше утрине то наше земљско благо које смо од нишних старих у аманет добили и створимо од истих општински односно сеоски врт и журимо да у њега сваки усејемо семе слоге и љубави и заједничког рада. Дакле на посао.

Драг. Ј. Спремић

Г. Спремић је добро покренуо питање о *обради општинских и селских земаља*. Још је потребно да се о овоме питању изјасне Подружине и људи који у народу живе; стога се, управо, и штампа овај рад г. Спремићев, да би послужило као подстицај да се о њему развиша, разговара и предлози чине. Најбоље је још изазвати у селима и општинама покрет за обраду селских и општинских земаља. О томе се могу одлуке доносити на селским састанцима и у одборним седницама, јер су ти форуми законски надлежни да о овоме одлучују. *Како* ће се земаља обрађивати; тј. селским и општинским трошком за селски и општински рачун, или ће се то чинити преко заједница, ствар је општинског одбора и локалних прилика. Свакојак, тај начин неће задавати велике главобоље, само кад се *главно* питање одлучи, тј. кад се село или општина одлуче за обраду своје земаље.

Селске и општинске земаље, према положају њихову, према својствима земаље, према климатским приликама, према потребама самих селска и према захтевима пијаце, могу бити на разноврсне начине обрађене; на име:

1) могу се од њих направити вештачке ливаде, могу се на њима гајити сточна репа, кромпр итд. за исхрану стоке; на би сено, репу, кромпр итд. општина давала својим грађанима по јевтинијој цени или по цени коштања, или би им делила у сразмери уложеног труда њихова;

2) могу се сејати жита, на жетва или остављати у општински кош и амбар, или делити, или продавати оскудницама по спуштеној цени;

3) могу се гајити повртарски производи за снабдевање целог села или целе општине;

4) могу се сејати шуме и одгајати забрали, који би служили целом селу дрветом за грађу и огрев, травом за испашу и жиром за гојење свиња;

5) могу се подићи воћњаци, који би, кад стану на род, селске ослободили општинског приреза, а приходима са њих омогућили општину да подмирујући све св

расходе, подигне и одржава школу, да изгради путеве, чесме и кладенце, да установи лекарску и бабичку помоћ за све своје становнике итд. Виртемберг је још пре 60-70 година само воћем засађеним, поред путева пружао општинама огромне приходе, да су оне могле одговорити многим и многим културним задацима својем.

Чинећи ове напомене уз чланак г. Спремићев, ми очекујемо да, и Подружине и људи којима је напредак народа и пољопривреде на срцу, о питању што га је г. Спремић покренуо, размисле и своја мишљења саопште. Али је још важније — настати у селиме и општинама да се о питању размишља, разговора, мењају мисли, чине предлози и да се оно толико популаризише, како ће што пре ући и у фазу конкретне примене. А кад би се отпочело с обрадом селских земаља, ма у којој од схиоме-нутих форми и ма на који од могућих начина, имало би се огромне користи: производња би се земаљска осетно подигла и многа би се и многа потреба села и општина подмирала.

Д. Ј.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Пештерска овца.¹⁾

Место. — Ова је овца добила име краја у коме живи — *Пештер* — који се налази у пређашњем Ново-Пазарском Санџаку.

Пештерска овца живи на огољеном плато-у на 1000—1500 м. надморске висине — без шуме, богатом изврсном пашом и водом — у пречнику од преко 50 километара.

Предео *Пештер*, то је низ перивоја, већих и мањих, са благим нагибима (таласањима), обрастао ситном и фком травом, прошаран мањим и већим потоцима, који својим зубором увеселавају иначе доста пуст предео.

С места на место, са стране или у подножју висо-равни, зубори по који бистри изворчић, а на свакоме од брежуљка виде се растурени буљаци, чије овце изгледају као беле кокице растурене по зеленом ћилму.

То је предео који је — поред тога што обилује извр-сним травом, кристалним изворима и речицама — сув и здрав тако, да је за сваку врсту стоке врло погодан, предео, чији мештани не памте, да је кад-год у њихо-ву стону наишао метиљ или каква друга озбиљна болест.

Обилност и квалитет пашњака дозвољавају да се у Пештеру одгајује велики број стоке. *Овчарство је ту главни фактор пољопривредног газдинства.*

Поред Пештера налази се варош Сјеница са својим пространим пољима натапа им од реке Вапе и Увца и њихових притока. Ту у тој околини имамо мало другојачију овцу, која је добила име *Сјеничка овца*.

Екстеријер. — Глава средње величине, доњи део

чевне и горњи носних костију јако испуцан (сл. 1), труп

Сл. 1.

јако развијен, ноге танке fine и прилично високе (сл. 2),

Сл. 2.

реп дугачак.

Вуна (руно) је потпуно бела без и једне црне мрље. Око очију црни колотови, који овој овци дају нарочито симпатичан наглед (сл. 1.),²⁾ брњица често пута црна³⁾, уши такође⁴⁾. Ноге при дну, а и саме патице, црне боје. Ретко се може видети цело лице испегано црним мрљама.

Врат је доста дуг и испод грла оголићен, што овој овци даје својствену лепоту.

Слузокоже у устима и на језику црвенкасте боје а где-кад и црне.

По својој порасту Пештерска овца спада у крупне и високе овце чија средња висина гребена достиже 60 см. а тежина 40 кгр.

Тежина једне добро угојене овце иде до 35 ока чиста меса, а код свна и преко 50 и 60 ока.

За добру се овцу сматра оно грло, које има дугачак реп (сл. 2), а за доброг овна оно грло, које, поред дужине репа и трупа, има и рогове обавијене око ушију.

Нешто је другојачија *Сјеничка овца*. Пештерска је овца увек крупнија, има лепшу и дужу вуну од сјеничке; црна места, којих код пештерске има у мањем обиму, су увек чисто црна, док код сјеничких оваца та црна боја прелази у сурву, више бледу боју.

¹⁾ Оваква се овца од стране мештана назива „*колокаста*“.

²⁾ Колокасту овцу са црном брњицом називају „*кадушом*“.

³⁾ Када су уши само при врху црне, онда таква овца носи име „*менџа*“.

⁴⁾ Уредништво пушта овај чланак, ослањајући одговорност за закључке о начину површке и др. савојој писцу. Ур.

БЕЛЕШКЕ

Привредне подобности. — Пештерска овца спада у млечне овце, чије је млеко изврсно и са великим процентом масти. Испитао сам млеко једне овце у почетку лактације и добио следеће резултате:

Овца ЖБр. 7 Специфична тежина	36,8
Масноћа	8,9
ЖБр. 2 Специфична тежина	32,7
Масноћа	7

Сир, који тамошњи мештани, справљају од пуног млека, одлично је квалитета и у великим се количинама извози за Митровицу, Скопље, Солун и Цариград.

Млечност, судећи по вимену ових оваца, изгледа да је врло велика, што ће се у току ове године утврдити при Школи за Сточарство у Краљеву, која је после рата, тек прве године добила поменуто овцу. По тврђењу мештана ова овца даје од Ђурђев-дана па до Илин-дана по један литар, а од Илина дне до Лучин-дана дневно по $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ литра млека.

Друга привредна подобност ових оваца јесте јака **расплодничка моћ**, јер не мали се број близана, а у сваком се булуку даје видети и по неколико оваца са по три јагњета. Од првих пет оваца, које су се ојагњиле у Школи за сточарство у Краљеву, две су се облизале. Тежина јагњацима одмах по рођењу је доста велика, так:

женско јагње ЖБр. 1 тежило је одмах по рођењу	3	кгр.	
мушко „ ЖБр. 2 „ „ „	3.750		} близан.
„ „ ЖБр. 3 „ „ „	3.150		
„ „ ЖБр. 4 „ „ „	2.500		
„ „ ЖБр. 5 „ „ „	3.—		
женско „ ЖБр. 6 „ „ „	3.500		
„ „ ЖБр. 7 „ „ „	4.200		
мушко „ ЖБр. 8 „ „ „	4.—		
„ „ ЖБр. 10 „ „ „	4.800		

Напредовање ових јагњаци у току првих 7 дана је задовољавајуће, тако:

Јагње ЖБр. 1 тежило је после 7 дана	5.700	кгр.
„ „ 2 „ „ „	6.—	
„ „ 3 „ „ „	4.900	
„ „ 4 „ „ „	3.800	и т. д.

После 15 дана јагње ЖБр. 1 тежило је 8.100 кгр.

Једна од највећих привредних подобности ове овце јесте **прилична ранозрелост и предиспозиција гојазности.** Јагње при обичном храњењу, старо годину дана достиже тежину од 20—25 ока, а угојено и преко 25 ока.

Поред тога, једна од важних привредних подобности ове овце јесте **количина и квалитета вуне.** Руно једне овце може достићи тежину од 3 кгр. а средња се цифра креће између 2 и $2\frac{1}{2}$ кгр. Вуна при прању губи од своје тежине 35—40%. Квалитета конца је изврсна, да се у Сјеници од њега прави „вунца“ за ткање т. за. **Сјеничких ћилимова**, који су у многе налик на **герцке**.

Географска површина, куда је све ова овца распрострањена, врло је велика. Из центра (колевке)^{*)} ова се овца распорстрла на равне стране. Она се налази у околини Новог Пазара, Рашке, Кр аљева, код извесних домаћих у Крушевцу, Сталаћу, Тош гољу. Двор је и пре рата био набавио једну партију ових оваца, а за ову годину је ангажовао такође око сто гини гла.

(Наставиће с е)

Сорте грожђа у Великој Хочи (код Ораховца у округу призренском). — **Прокушка;**

Лалица, цени се као најбоље, има је беле, црвене и црне;

Дренац, бели и црни;

Кечун, бела сорта рано сташе, некад око св. Илије и Преображења;

Мирицака, (Тамњаника);

Црвено грожђе, ситног зрна;

Лисичина;

Приштивка, црна сорта, не сазрева добро;

Мелник или **Тврдошија**, бела сорта, пожути кад добро сазре и добија мрке пеге;

Маздањак, меко бело грожђе, не траје дуго, суши се;

Морски Дренац, модро грожђе.

Имена ових сората грожђа у Великој Хочи посележена су у једној краткој посети. На државним економима, који су на служби у оном крају, стоји обавеза, да се заинтересују више за њих и да их потанко опишу (ампелографски) У Великој Хочи постоје можда најстарији виноград; о њима говоре историјски споменици, а и данас постоји ту највећа **винаца** (пивиња) манастира Дечана са једним од највећих и најстаријих винограда. Нажалост, филуксерна зараза и ту узима маха, те винограда има све мање. Много је, на сваки начин, пропало и од перонспоре, јер се прскају противу ове болести приступило тек у последње време. Заслужују пуну пажњу и тамошње „винеце“, у којима се држи вино. Доста су сличне „пољанама“ (подружина) у Жупи (крушев). Младо вино држи се у великим бачвама, и оне су на површини пода. А старија вина су дубља у подруму, ради чега је један део овога ископан дубље у земљи, те се вина налазе у простору који је од слабијег утицаја спољне температуре Свакојако, један ближи опис и винаца у Великој Хочи, и целој околини Ораховца, пружио би можда податке, како се и у старије доба руковало вином у нас.

— — Ђ.

ГЛАСНИК

Пољопривредна школа у Сплиту. — У Сплиту је пре рата постојала нижа пољопривредна школа винарског маслинарског типа. Школа је имала врло лепе грађевине, виноград далматинских сората лозе, модеран подум, за вино, грађину и друге потребне инсталације за прераду грожђа и маслина.

Одмах после рата покрајинска је управа уступила припремено зграде те школе за орбничко — трговачку школу. Сада се мисли на поновно отварање пољопривредне школе у Сплиту, чега ради је тражено да се зграде врате.

С обзиром на изрично пољопривредни карактер народне привреде у Далмацији и нарочито на значај винарства и маслинарства од којих живи велики део становништва, желим да предатна пољопривредна школа што скорије оживи, а њено отварање живо ћемо поздравити.

*) Перивојаст Пештер са својим најбољим парчицама „Гинџа“ и местима: Равлагже, Буђево, Ђањци, Долина, Сузг. Дб. Корита.

Нови Чланови Утемељачи. — Г. г. **Петар Јовиловић**, трговац из Свилајнца, **Радивоје Павловић**, економ С. Дубоке (Младеновац) и **Петар Хаџи-Манаћ** окружни економ округа Толничког (Прокупље) положили су Друштву по 100 динара и тиме се уписале за чланове утемељаче Друштва.

Српско Пољопривредно Друштво и овим путем благодари именованим на пажњи и послатим улозима.

ЗАПИСНИК.

XIV. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 15. марта 1922. године у друштвеном дому у Београду

Била су присутни: председник Г. Љуба Новаковић, чланови: Г. Вића Радовановић, Благоје И. Тодоровић, Александар Г. Јовановић и Алекса М. Поповић.

Као гост био је г. Драгутин Сремић, редовни члан.

Председавао председник г. Љуба Новаковић, Бележко секретар г. Александар П. Рашковић.

1

Прочитан је записник прошле седнице; — Одбор исти усвоји.

II

Прочитан је програм Друштвеног рада за 1922. годину, који је израдио одређени Одбор.

После дискусије чланова Одбор одлучи да исти гласи:

1

Друштво ће преко свога стручног административног особља, а тако исто и преко својих других органа везувати сваком пољопривреднику стручна пољопривредна обавештања.

2

Друштво ће настојати да све Друштвене Секције које су већ развиле свој рад у 1920 године израде програм рада за дужи низ година, узимајући у разматрање и претрес разна стручне проблеме села, свесног живота и рада.

Сточарска и Грађевинска Секција израдиће још и предлог за стечајеве.

3

Друштво ће помагати обнављање старих и заснивање нових, сеоских, среских и окружних савеза подружних. За функционисање тих савеза пронаћиће се пословник.

4

Друштво ће подстицати и помагати пољопривредне подружнице, да у овој години одрже што више практичних предавања из свију грана пољске привреде и то како на тражење појединих Подружница, тако исто и по иницијативи самога Друштва.

5

Друштво ће подстицати и помагати Пољопривредне Подружнице да у овој години приређују практичне пољопривредне курсеве при којима државни или самоуправни пољопривредни установица или ван њих. Програм ових курсева и време њиховог држања одређиће се у споразуму са заинтересованим Подружницама.

6

Друштво ће ове године предузети рад на заснивању Дечијих Пољопривредних Клубова и на штитињу и несечних уопштева за њих. Сем тога, ове ће се године приредити изложбе производа Дечијих Клубова.

7

Друштво ће радити на склапању савеза са постојећим пољопривредним организацијама ван граница Србије и оснивати Пољопривредне Подружнице у њима.

8

Друштво ће у смислу одлуке Главног Годинњег Збора приредити предлог за измену својих правила.

9

Друштво ће и у овој години вршити набавке пољопривредних машина, справа, алата, као и материјала и семена за наше пољопривреднике, поступајући при том онако, како је то у пословнику предвиђено.

10

Друштво ће и ове године, поред Тежакa и Пољопривредног Календара, штитати и сва књижевна издања, предвиђена правилима и пословником, у границима предвиђеног буџета.

Друштво ће обновити пољопривредну читалницу у своје дому и испуниће своју библиотску домаћин и страни књигама и часописима.

11

Друштво ће у овој години поновити приређивање изложбе свежег и прерађеног воћа и поврћа, грожда, цвећа, јаја и млечних производа Пољопривредне Подружнице среза Врачарског која ће бити у Друштвеној Сали (30 октобра по старом).

12

Друштво ће у овој години приредити у Битољу општу пољопривредну изложбу за округе Битољски и Озријски.

13

Друштво ће настојати да се по расписаним стечајевима за напредније начине рада у овој години пријаве довољно такмичара.

14

Друштво ће продужити рокове по расписаним стечајевима за напредније начине рада којима је рок у овој години, ако се за ове не буду пријавили такмичари.

15

Друштво продужује рок за штитињање пољопривредних књига до 1. Маја 1922. године, у колико за њих не буде било усвојених предлога до 1. Маја 1922. г. и то:

1) за књиге које би се штитале као библиотека Српског Пољопривредног Друштва;

Гајење брваља за исхрану стоке, — Грађинарство, Живинарство, — Поука о ђубрениу стајским и вештачким ђубретом, — Ливадарство, — Гајење свиња.

2) За књиге које би се штитале као Тежакова библиотека:

Гајење дугерке и првене дегане, — Њивско гајење крошница, — Гајење дана и коњење за домаћу прераду, — О надорезу, — Прерада шљива, — Конзервације поврћа, — Пољопривредно књиговодство на добру нашег сељака, — Подизање врба за пастирство

3) Као дуварске поуже — вахате:

Прскање винове лозе и запрашивање сумором, — Конзервација ње јаја.

4) Да се стечај допуну и овим књигама:

1) Основни сточног декартата;

2) Храњење домоће стоке

III

Прочитане су молбе новооснованих Пољопривредних Подружница у Пријеполу, Ђаковици и Паланци, — Одбор исте прими у састав Друштва, пошто су испуниле потребне услове.

IV

По молбама да им се издаду справе и остао на отворен рачун и кредит Одбор одлучи:

1) да се окружном економу округа Београдског изда на отворен рачун потребна количина вештачког ђубрета за општа поља у среским војним расадницима;

2) да се Пољопривредној Подружници у Трстенику издаду тражене справе на отворен рачун за које ће по предаји члановима послати новац;

3) да се среском економу у Босни, Граду пошаљу 25 комада калемарских новца за држање курса учитељима, од којих ће по један лати свима слушаоцима, и по један за школског надзорника и среског економика као поканог овог Друштва;

4) да се Пољопривредној Подружници у Неготину пошаље тражено семе, за које ће послати Друштву новац по предаји истог поручиоцима;

5) да се Пољопривредној Подружници у Голушцу пошаљу тражене справе и остао за које ће послати новац по предаји истог поручиоцима;

6) да се Пољопривредној Подружници на Руднику пошаљу тражене справе и остао за које ће послати новац по предаји истог поручиоцима;

7) да се Пољопривредној Подружници у Шарброду отвори кредит од 20.000 динара у саравама и осталим зашта да пошаље обавештење.

8) да се Пољопривредној Подружници у Бајиној Башти отвори кредит у 10.000 динара и пошаљу тражене справе за које ће послати новац у року од 30 дана;

9) да се Пољопривредној Подружници у Кладову отвори кредит од 6000 динара и издаду тражене справе за које ће остатак одмах повозити, а за отворени кредит да пошаље новац када прела поручене справе и остало члановима;

10) да се Пољопривредној Подружници у Шапцу пошаље тражено семе, за које ће новац послати одмах по предаји истог покушница;

11) да се Пољопривредној Подружници у Јагодинам отвори кредит од 20.000 динара за коју ће суму послати обезбавицу и да се извести, да тражи и требају саме оне справе које може распоредити члановима Подружнице, пошто Друштво не може примити натриг непорлате справе.

V

По молби г. Милорада Зечевића, секретара Министарства Пољопривреде и Воде, да му Друштво откупи извештај број књижица „Одгајивање телата“, — Одбор одлучи, да се упути Канцеларном Одбору на мишљење.

VI

Прочитан је одговор г. Бошка Ж. Бошковића, да оставку на чланство у Управном Одбору подноси из разлога, што на овогodiшњем Главном Збору није намета измена друштвених правила, те се са таквим радом не слаже ни са данашњим правилима друштвеним. — Одбор одлучи, да се позове за члана у Управу који долази на избору на реду.

VII

Прочитано је писмо Господина Министра Пољопривреде и Воде, којим сповиштало да је приуштен по захтеву чл. 28. Закона о дванајестима за март и април т. г. да до сада одређеног на рад у Друштво секретара г. Александра Рашковића, врати на своју редовну дужност у Министарство. — Одбор одлучи, да се умоли Господин Министар да још за навесно време остави на рад у Друштво г. Рашковића пошто он не врши службу ван места и не добија од државе никакву дневницу а овде отпрати и неке дужности које Друштво ради по захтеву Министарства и да по онемо оду код г. Министра председник г. Љуба Новјковић и чланови гг. Благоје Д. Тодоровић и Алекса Љ. Поповић, који ће га за исто и лично умољати.

VIII

По молби школског надзорника у Зајечару, да се основним школама у Митовици, Гамазграду, Трнавцу, Градскову, Роговцу, Слатину, Брестовцу, Бору, Кривељу, Д. Б. Реџи, Оштрелу, Злоту, Сумраковцу и Шарбановцу, шаље лист *Тежак* за ову годину, а он ће за исте послати претплату, — Одбор одобрио, да се лист шаље.

IX

По потребним набавкама сељацима које се имају набавити Одбор овласти члана г. Вишу Радовановића, да оде у Земири и да их прегледа и ако цене буду повољне откупи за рачун Друштва. За одлазак признаје му се дневница и путни трошак.

X

Саопштен је добивени одговор од Господина Министра Саобраћаја, да за пољопривредне справе, које шаље ово Друштво не може дати претратку понастију, да се врше исте у половини повољне цене, услед великог наливитета железнице. — Одбор исто прима исто знању.

XI

Саопштен је Одбору Записник свечане седнице, Хрватско-Славенског Господарског Друштва, држане 29. децембра прошле године, поводом прославе 80-годишнице истог Друштва, — Одбор исто прима знању и одлучи, да се упути г. Александру Јовановићу радн приказа у *Тежаку*.

XII

Члан г. Ваћа Т. Радовановић, извештава, да по решењу за одлазак у Бел. Бечкерех ради закључења погодбе за семе детелане није ишао, пошто је од Пољопривредне Огледне Станице у Топчидеру примио извештај, да је уста заражена великом косицом. — Одбор прима исто знању.

XIII

Пошто је предлог овог Друштва за закључивање трговинских уговора са суседним државама штампан, то Одбор одлучи, да се по један примерак пошаље Уредништвима листова, Друштвима, и Удружењима на пријаву.

XIV

Па реферисању благајника, да је потребно средити поједине рачуне из прошле године, — Одбор одлучи, да се позове г. Милош Тодоровић, редовни члан, да помогне на савршавање овог рада, зашта ће му се одредити хонорар

Са овим је закључена данашња седница.

Исправка. — У 5. броју „Тежака“ од ове године у ценовнику књига штампано је грешком слагаца: XVII. Практичне пољопривредне поуке: *Ђуре* и *Ђурбене* од Др. Ђорђа Рајића, а треба читати од Др. Ђорђа Радића. Моле се читаоци да ову грешку исправе.

О Г Л А С И

Друштво Трактор

Заступници фирме Т. Ланц, Манхајм, за пољопривредне справе.

Добили смо вршалице ручне и коњске, млитрове, оригинална плугове „Сак“ и друге земљорадничке машине и справе.

Лагер — Немањина улица Бр. 9. Канцеларија Гундулићева улица Бр. 6. 2-3

Комплетна творница уља

за израду ланеног семена, рапса, мака и т. д. за дневну производњу од 1500 кг. састојећи се из једне хидр. пресе са *vorrpressvorrichtung* und hydr. presumpfa, Walzenstuhl i Rötpfanne, са 8 PS потрбне снаге, нове продаје јефтино:

Ing. Leo RUBINSTEIN, WIEN III. Klimschg. 10.

На захтев се еwent. само пресу и пумпу продаје

Имам на продају две половине и исправне жетелице рукоvezачице. Цене повољне.

Обратити се

Сави Недељковићу, економу.

3—3

Приштина.

Вештачко саће

(сатне основе),

од природног пчелиног воска, величина 34×21 см., шаљем уз доплату (remboursement), 70 дина, килограм. Мање од килограм не шаљем.

Адреса:

А. П. Оцевић
Курсулина ул. бр. 1.
у Витогу.

ПРЕТИЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ

Претилату примају и све
ноште

На основу најнишег решења од
априла 1899. г. претписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

Љ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО.

На годину дана 30 дина.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Д-р В. Н. Стојковић**

Број 18.

БЕОГРАД, 7. АПРИЛА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

О ИЗВОЗУ НАШИХ ВИНА У ЧЕХОСЛОВАЧКУ.

Између наше државе и чехословачке републике постоји привремени трговински уговор. Тај је уговор, као и сви остали који се данас закључују, пуно празнина и садрже извесне фразе које се лако могу тумачити како који хоће.

Зато, и поред закључених политичко-војних конвенција тај уговор није могао да доведе обе земље у ближи економно-трговински додир. Још трговински промет из Чехословачке у нашу земљу стоји и којекако, али извоз производа наше земље у Чехословачку достиже једва 4%!

Да би се испитали узроци таквих одношаја, и да би се ове две земље и економски боље оближиле, посланик наше државе у Прагу г. Др. **Богумил Вошвак** узео је иницијативу да позове анкету од стручњака и интересованих лица, која је имала састанке у Прагу 14, 15 и 16 марта о. г. под именом „Југословенска трговинска анкета“.

У овој анкети узели су учешћа изасланици пољопривредних друштава и трговинских корпорација наше земље, а поред ових и конзули чехословачке републике, и представници пољопривредног и трговачког реда Чехословачке. Да би се што детаљније расправља питања која су изнета на дневни ред и која би се појавила ван овога, анкета се поделила била на секције, а у пленуму су се расправљала општа питања. Заседна секција била је „за винарство“, у којој су се састали изасланици чехословачких и југословенских друштава уз присуство чехословачких конзула у нашој земљи, а у знатном броју били су и далматински винарски трговци који су пре рата обезбедили били у Прагу јаку позицију, као и претставници наше Трговинске Агенције у Прагу, савеза чешких винарских трговаца, словачких виноградара, Министарства спољних послова (одељена за спољну трговину) и т. д.

По једном извештају који је поднет о раду

те секције¹⁾ утврђено је, да јачем увозу вина из наше земље у Чехословачку постоје ове сметње:

1. Што Чехословачка влада условљује, да се поред нашег вина мора увести једна трећина вина из Словачке, које је већином лошијег квалитета и сразмерно скупо;

2. Што Југословенска влада отежава довоз вина разним наредбама, високим железничким тарифама и транспортним поступцима, услед чега вино друго остаје на путу те долази често покварено у руке купаца;

3. Што се према томе подвозни трошкови пењу на 250 круна чешких па и до 400 круна по хектолитру, а уз то постоји и висока чехословачка царина на вино: бруто за нето 4:80 — 5:20 ч. к. по литру, тако да укупно трошкови могу да буду око 10 ч. к. по литру. На вино у боцама (бутељама) плаћа се још и луксузна трошарина по 7 ч. к. круна од боце, те је услед тога потрошња бутелјских вина спала на једну трећину.

Из расправе овог питања потврдило се још да се у Чехословачкој уопште даје првенство другим винама, као: из Италије, Француске, Маџарске итд., која се могу увозити у *већем количинству и без икаквих обавеза*. Те су се државе осигурале при слапању трговинских уговора и одредиле увозни контингент и за вино, док наша држава то није учинила.

На крају донета је ова резолуција: „Учесници винарске секције југословенске трговинске јанкете посаветовали су се о довозу вина из Краљевине СХС и заступници обеју држава обратили су пажњу на сметње које отежавају трговину с вином из Југославије, сметње при набавци и превозу вина у краљевини СХС, и високи транспортни, царински и други трошкови у републици Чехословачкој, као и ограничења, која везују набавку вина у Југославији са набавком вина домаћег порекла. Треба од обе стране учинити кораке: да се југословенском вину изреди контингент, и да се

¹⁾ Од уредништва наше пољопривредне школе у Грму (Словенија) г. Б. Скаланич.

уклоне све друге сметње, које су на штету промету с југословенским вином“.

А да би се одлуке анкете практички могле извести, усвојен је предлог: да се од заступника трговинских комора чехословачких и југословенских установи један *адбор*. Исто тако предузете су мере, да се у Братислави подигне угодни трговачки пристаниште, преко којег би се Чехословачка трговински довела у непосредну везу са Југославијом, Румунијом и др. дунавским саобраћајем.

То су у главном, резултати ове анкете које се тичу извоза вина из наше земље у Чехословачку. Као што се види сметње томе извозу чине се од једне и друге стране; оне не произлазе из каквог непријатељства, него имају основу у садашњим приликама једне и друге државе које пате од несрећености и општих финансијских тешкоћа. Склопљени уговор између обе државе рађен је без јаке предходне студије и проучавања погодба које постоје у већ склопљеним уговорима других држава. Због тога је и могло да се пропусти од наше стране, да се извозу наших вина, нарочито далматинских која су пре рата у Чешкој много тражена и трошена, не обезбеде олакшице, те су далматински подруми у Чехословачкој данас испуњени италијанским и другим страним винима.

Наше је мишљење, да треба што пре приступити ревизији трговинског уговора са Чехословачком, и у томе нарочито зајамчити повољне погодбе за извоз наших вина. То је производ који нам претиче и који се може извозити у знатној количини. Нарочито наше Приморје упушено је поглавито на продукцију вина, и за њега је животно питање обезбедити све олакшице за промет вина. Северна Словенија (пређашња штајерска област) има такође претека у вину; она производи и најбоља *квалитетна* вина, која би могла стећи сигурне пијаце у Чехословачкој, па и потиснути потрошњу других страних вина. Војводина са својим добро однегованим вињима могла би такође да прокрчи повољан пут, упоредо са Словенијом.

Анкетна комисија¹⁾ коју је Министарство Пољопривреде и Вода саставило у циљу проучења погодба за промет вина предвидела је све шта треба да се уради у погледу саобраћаја, пореских царинских дажбина и манипулација, као и у погледу трговине и заступању интересе наше производње вина у иностранству. Резултати саветовања ове комисије почину се у приводити у дело, а надати је се да ће се, после Југословенске Анкете у Прагу, која је потврдила и објаснила многе тешкоће које су се чуле и у споменутој Комисији, отклонити и последње сметње које стоје на путу нашем извозу вина у Чехословачку. Чешки винарски трговци, који су имали претстав-

нике у Југословенској Анкети, свакојако ће добити више воље да набавке врше у нашој земљи, са којом их везује искрено пријатељство, манифестовано досада у више прилика и на више начина, жртвујући од својих интереса бар онолико колико то чине према другим државама. Намеравана изложба вина и осталих алкохолних пића у овој години, спојена са продајом, за коју је узело иницијативу Срп. Пољопривредно Друштво пружиће и њима прилику да се тачније но на ма која други начин обавесте о квалитативном, као и квантитативном, стању производње вина у нашој земљи. Надамо се да ће они ту прилику и искористити.

П. Т. Т. — Ђ.

ИЗ ВОЂАРСТВА.

Шљиварство на горњем току Брегалнице.

(Сартевац).

1. Као што казах Брегалница је плитка али широка и мења свој ток; мишљења сам да треба подићи сталне јазеве поред равница у размаку 3-4-5 километара, али да су снабдени са покретним бранама, јер кад би били стални јазеви — „бен“ без покретних брана, онда би Брегалница велику штету наносила. Са таким јазевима изабацили воду на доњ лево и десно са вадица, које требају што већу висину да хватају, те са таме што већ површину да заливачу и да осигурају за већ постојеће шљиваре доволно воде и да удесетоструче површину земљишта које би било погодно за шљиваре и друго воће.

Ово не треба да се изводи самим убеђењем — вољом свију сопственика, него треба половина сопственика којима је земљиште погодно за заливање, које је већ под шљиварима или могу бити шљивари, да приставу драгоцену и осталу другу половину и не штити. Ако се чека да се сви сопственици договоре и приставу да заливање, ту би се дуго и дуго чекало, јер је Македоница за ма какав културни препоруђај несложен и неуобедан. Када се успе добити драгоцености пристанак сопственика дотичног земљишта прете већине, онда почешти од јесени да прекопа радини на свима радинима око подизања направа за заливање са ручном и стојном радном снагом свију дотичних сопственика, који би имали користи од тих направа за заливање.

Држава да помогне са једним стручним инжењером, целом бесплатном дрвеном грађом на оближњих државних шума, као и гнојем и помало цемента, колико треба за подизање јазева са покретним бранама.

На овај начин би се створила вредност земљишта са милионима динара своје продуктивности. Ово би учинило на народ са националног гледишта много; поглед на Трусевцију и Софији престали би и окретали би се ка Скопљу и Београду, а земљиште, које није било под водом, а добија сталу воду за заливање, добила би држава при државној порези, јер таква имања спадају у прву или другу категорију, дакле удвостручила би своје сталне приходе.

2. Да би се дошло до решења другог питања, требало би пре експроприисано земљиште за срећи расадника

Цревом Селу засновати искључиво за воћни расадник. Још зимус до пролећа прерилати га било поцем било издуком, и још у пролеће снабдећи га са младцима, од занарике и кроз 2—3 године имати што више садница и подизати шљиваке искључиво на њима. Могло би се препоручити, да се на занарикама дугубо кадемљење изврши, дакле на занарку накалемити црношљаву на пунолаз, која расте право као „пучана цев“ и снажно дебла даје, па у круни окалемити српску шљаву и то селекцијом најкрупније усти из места, а могу се и из наших грајева добре врсте довести.

Добивене овакве саднице, на дубоко обрађеном земљишту могле би са успехом напредовати кад је кишна мало година, без заливања или са што мање заливања. Ја сам мишљела, да оваки шљивари засађени са занарикомом подлогом, не би смели много да се заливају, јер би патили од бујности т. ј. „ометали“ би род-били би „далови. Такође код занарика при расађивању из семеншта у растило, морала би се штетети глашва мала „вртењача“, тако, кад се засади на стално место, да се вртењача што боље сачува. Она ће после чинити своје, за време суше и у опште у оном порозном земљишту борила би се за снабдевање воде.

На земљиштима, где има довољно воде, треба подизати шљиваре на два начина: ли из изданка или из добивене српске шљиве из семена, али опет у круни окадемљење са крупним врстама српских шљива. Тамо где су богата земљишта са наносом, муљом т. ј. где су бујна, а има довољно воде, боље би било произвести црношљаву из семена, а у круни српску шљаву окадемити и тако расађивати. Добро би било расађити и известе од изданка пожега че у прироритету и растилу и тек онда дати их ради засађивања, али овакве саднице треба садити искључиво на добрим муљевитим земљиштима, где има довољно воде за заливање у свако доба године и за време највећих суша.

Расађене шљиве из изданка, треба, потпуно ускратити. Те су шљиве слабије бујности, на жилава, па природно и у деблу и круни са родом, те и краћег су века, а и веома су крте и при сваком теком роду крше се, ломе се, пре пророда т. ј. треће године.

3. Као што казах сушнице су у царевоселском срећу непрактичне, много дрва троше, тешке за манипулацију а и при сушењу, шљиве се или пресуше или недовољно досуше, а такође добија се неједнако и рђаво лице код сувих шљива. Др. Стојковића сушница била би за препоруку, пошто је и од стране Министарства Пољопривреде и Вода комисијом утврђена као најбоља и веома практична. Таке сушнице треба засновати у среском расаднику као модел и као заједничку сушницу за мања сушења, где би се обука вршила. Свама воћарима са великим шљиварима дати бесплатно по једну сушницу односно по једну плехану пећ, или у пола цене. Сваки који жели ове сушнице подизати, дати му грађу из државне шуме, такође бесплатно дрва из државне шуме по 10—15 метара кубних за гориво на ње ради сушења. Све ово да се крши под директним надзором среског економа. Оваквих пећи треба дати 60—80 комада срезу царевоселском а малешком срезу 40—50 комада. Да би пра-

вилно зидање било е да би се тамошњи мештани у што већем броју обучили у томе зидању, треба да се увути један наш мајстор, који би ондао у расаднику срезу царевоселског најмање 5—10 пећи и онда отворио курс задара за срезове: малешки, царевоселски на и сред котански и то све финансирајући тога мајстора и те курсисте од стране државе. Тај курс треба да траје 10—15 дана и онда би се мештани задари обучили правилном зидању, а исти би само искључиво право имали за даља зидања сушница у својим срезима.

Ко овај парод економски подигне и освоји, томе ће припасти и са националног гледишта. Ми имамо јаког такмича а то је „Нустендил“, који је економски на добром ступњу а и културно је просветлио центар — у вези са Софијом, а такође и стручно пољопривредно напредан.

Ово су моја лична запажања и проучавања у току 1½ године колико сам провео као срески економ срезу царевоселског окр. брегалиничког.

Јован М. Живадиновић.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Пештерска оваца.

Наша гајена. — И ако врло примитиван начин гајења, ипак је врло практичан. Пештерска је оваца врло издржљива у свом крају. Она је преко целе године изложена под ведрим небом где јој ништа не смета ни снег, ни мраз, ни киша. Тамо и не постоје овчарници, нити паслони, већ просто само торови оплетени од прућа а не покривени.

До саме позне зиме ове се оваце истерују на пашу. За време малих снегова, овцама се подаје по шестом мало сена, а затим се пуштају на пашу, и интересантно их је видети, како оне својим ножицама равностно одрљу снег, да би чупнуле по коју травицу. Тек за време великих снегова и сметова, овцама се полаже више сена а и жарме по мало, само на начин, који није ни мало рационалан; већина домаћина нема јасала за сено, нити корита за жарму, већ им се даје на земљу пошто се претходно снег разгрне.

За време јагњења овце се мало боље хране, даје им се више жарме а и отаге, ако је има. Јагњење почиње почетком марта (по старом) и траје до „Младенаца“.

За првих 7 дана јагње се оставља за матером у у кошар (кочак), а после тога се овца тера са осталим на пашу. а јагње се наводи само дваред дневно, у јутру око 8 и у вече око 4 часа. Мештани држе, да, кад своју јагњад надојају четири, нарочито за време добре паше на има доста млека, да онда она гину од панталчаре — „гривају се“.

У размаку од првог и другог надојања, јагњадма се ставља у какво корито, или просто на земљу, мезине или жарме, на што се она врло брзо привикну и приликом подјајања од оваца радосно трче право на корито. Јагњад се не истерују на пашу све док добро не свирају. Кад се почне са истеривањем, да би јагњад мирозата, обично се са њима пушта једногодо шилеже или ован.

Мука оваца почиње тек око Ђурђев дана, када се

почиње са постепеним одлучивањем, које се врши на следећи начин. Уочи Ђурђев дана јагњад се подвоје од оваца, а сутра дан, пошто се овце помузу иста се пуштају први пут са материма на цео дан. Од „Младог Николе“ (Никол-дана) јагњад се одлуче у вече и потпуштају под матер тек пошто су овце у подне помужене — дакле мужа се сада врши у јутру и у подне, а јагњадма се оставља вечерње млеко. На недељу дана по „Младом Николи“ јагњад се сасвим одлуче, али се још 2—3 вечери пуштају, да после муже измувају своје матере, како овце не би прегореле. Јагњад никад не треба дуже пуштати да лаје од Видов-дана.

Од одлучивања на све до Илин-дана јагњад се чувају засебно, а на Илин-дан се сва јагњад острижу и пуштају са овцама, које их сада не познају и не дају им да сишу. Овце сестрижу о Видову-дне.

Овнови („правози“) остају заједно са овцама све до Крстов-дана, када се подијају и међу исте пуштају тек кад се овце почну да мркају а то бива око Миол-дана (29 септембра по ст. кал).

На једног се овна обично рачуна 20—25 оваца. Верује се, да су јагњад увек боља од шилежета од не пуне године дана, него од старијег овна изузимајући случај где је по неки овни извршних особина, који ће тек после 2—3 мркања дати најбољу јагњад. Овнови су обично из истог стада те се ни мало не гледа, што се на тај начин врши парење стално у крвном сродству. Ово се истина за ове крајеве још може и поднети из разлога, што су овце увек здраве и код доброг домаћина ће се увек видети добре овце, тако, да се он због истих и проуче, али зато на другој страни има много њих, чије стадо иде стално у назад, дегенерише, кржљави.

Ово је с тога, што први врло савесно и умешно одбирају грла за приплод (*селекционирање*) и све оно, што не ваља, не трпе у свом тору. Такви се домаћини не грабе да што већим бројем оваца, већ се увек дође принципа: „мало, валано и одабрано“. Породица Попадића из Буђева, која се од вајкада искључиво овчарством бави, проуча се због својих оваца на далеко, а то из разлога што се она не одваја тако лако од добре овце. Може се њој понудити и стотрука цена за најбоље грло он је неће дати.

То је врло паметан рад, где се не гледа толико на одржавање типичног карактера експеријера, али где се обраћа увек довољна пажња на остале привремене подобности. *Распростирање пешитерске овце*, за сада нема нагледа на велику и брзу будућност из разлога што је јако осетљива на климатске промене и врло лако подлеже свима могућим болестима. Овоме припомаже промена начина гајења, која је заиста у Пешитеру особита. Овди се потврђује оно: *да се примитивне, некултивисане расе врло тешко прилагођавају, аклиматизирају, док се културне расе (добрије ризичм укрштањима) дају лако аклиматизирају и на најсуровију климу. Селекционирање и побољшање пешитерске овце* треба вршити само у правцу боље вуне т. ј. дужке и још финије, што се, по мом мишљењу, да постићи разним укрштањима са мериносом или рамбеујем.

Што се тиче млечности, меса и ранозрелости, то се има само нешто селекционирањем и функционалном гим-

настиком мимена, да још у већем степену постићи тако да ова овца једног дана постане једна од најмлечнијих оваца, односно од најбољих за касаницу.

Осим селекционирања треба обратити пажњу и на побољшање хране те овце и избегавање сталног парења у крвном сродству. Истина је да су пешитерски пасицади са „Гилем“^{*)} на далеко чувени, али не би било згорет, кад би се по које парче засејало и дегелином или другом којом пићном баклом.

Напослетку је потребно, да се том свету да још већи полет у оочарењу. Требао би с времена на време у Сјеници приређивати по коју изложбу, на којима би се тамошњи селџак могао и јавно подичити својим малом.

Поред изложба, чије су неоцењиве користи непобитне, требао би већу пажњу обратити (поклонити) тамошњем свету, него што је то сада чинено и што више практичних поука и савета у погледу сточарења пружити му, што се да постићи каквом вредном економском снагом.

Краљево.

Драг. Ј. Грујић.

суплент Школе за Сточарство.

*) Најбољи предео за испашу.

ИЗ ЗАШТИТЕ БИЉА ОД БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНА

Јабучни мољац.

(Hyponomeuta Malinella.)

Гусеница овог штеточине боје је жуто-затворене, глава јој је црна, на леђима има по дужини тела две црне пруге, на са обе стране по три реда црних тачака; гусеница личи више на црв.

Лептирица носи јаја на кору грана јабуче у редовима од 20—30 ком. у другој половини јуна.

После четири недеље измиле мале гусенице из јаја, но сигурно услед тога што на гранима у то доба нема некога лишћа и што ускоро наступају хладни дани гусенице не излазе на поље, него остану у пукотинама коре, где немајући шта јести отпочну нагрзати младу кору, те на тај начин до јесени издубе толику јамичу да зају и у саму бакуљу, ширећи се одавде на све стране свога слоја корина; у тим јамичама гусенице презиме.

Почетком маја некада и раније оставе свој зимовник, прођу на гране и прождрљиво почну брстити неколико лишће и често неразвијен плод нагривају који доцније као повређен опадне.

Тада живе гусенице у друштву у заједничком гнезду, омотаном белом паучином. Када лишће које су упреду у паучину поједу, ванусте ово место пређу на ново лишће, које одмах око себе упреду у паучину, која њих заштићава од спољашње непогоде и птица.

Јабучни мољац развија се по који пут у врло великој множини, тако да јабуче које опадне остану често без лишћа и у истој години без рода као и у идућој. Гусенице, кад се потпуно развију, што бива после 40 дана не пуштају гњедо, већ у њему из многе паучине свака за себе прави силасту чауру, на се у овај претворе у лутку.

Гњедо овог штеточине треба очистити одмах чим се

гусенице појаве и то је најбоље руком када треба пажљиво предвиди одвојити од листа обавити истим још боље гусенице, спустити њих на земљу и изгасити или запалити.

За уништавање гњезда овог штеточине употребљавају се нарочито израђене лампе, које се насађују на поудну мотку. Оне се пуне шпиритом и гњезда се са запаленом лампом спаљују.

Оне које смо случајно оставили на воћки можемо уништавати и онда кад су се гусенице претвориле у лутку.

Треба сваке године у месецу октобру предузети кретање воћака.

8. IV. 1922. г

Буково.

Вој. Буријан.

ИЗ ПОЉОПРИВРЕДНЕ НАСТАВЕ,

Курсеви за помоћнике државних економа.

Ратни и поратни ђаци по свима струкама па и по додипривредној врло су разнолики у погледу њиховог школовања и њихове стручне спреме. То се у нашој струци нарочито приметило код данашњих помоћника државних реских и окружних економа. А увидело се и то, да многа од њих немају довољно знања и искуства ни за најважније послове по расадницима, који ће требати временом да се њима предаду на руковање.]

Криваца за ово, разуме се, није до тих ђака односно данашњих помоћника економа, — међу којима се налази нитан број марљивих младина, који су се с највећом пољом посетили пољопривредној струци — већ до више силе. За време рата, услед мобилизације, а и одмах после рата, услед ратних жртава и пустошења, школе нису располагале ни довољном бројем спремног наставничког особља, нити најнужнијом школском опремом.

Према томе врло је умесно и паметно поступљено је са приређивањем курсева за помоћнике државних економа. Они су одржани од 15 марта до 15 априла ове године при нашим пољопривредним школама у Букову, Краљеву и Шапцу. За курс у Букову било је позовано 30 помоћника, а у Краљеву и Шапцу по 25 помоћника. Позвано је дакле њих 80, јер су дотичне школе са муком могле сместити толики број најинише. На курсеве пак могло је доћи и то:

у Букову	14	помоћника
„ Краљеву	20	„
„ Шапцу	19	„

Програм за курсеве био је овај:

1. Из Виноградарства.

Избор земљишта за виноград (пољак), физичке и хемијске особине земље; *Испитивање земље* — узимање пробне, испитивање земље на садржајни кречњака Бервардонијом галацметром, механичким анализом, *Главније америчке подлоге*: за кречнака и слабо кречна земљишта, за средње кречна земљишта и за јако кречна земљишта.

Главније домаће сорте лозе: за црна вина, за бела вина и стране сорте. *Главније стране сорте*: за бела и црна вина и астрајске. *Калемљење лозе*: на зелено и на зелено. *Сиринџиновале лозе* — примера металера: мазовине, стружугине, угља и т. д. *Нега садница у сиринџикали*. *Ожиљивање калемљени* — избор приронтца, приронтце, нега калемљени у приронтцу и највеће исхад и приронтца. *Тривљење и чување калемљени до сађења сађење вино-*

град — риголовање, плаширање и размеривање. копање јама, припрема лозе за сађење и сађење. *Нега младог сада до прве године*. *Оривање винограда* — главни приронтци, практично извођење обрадовања ниског и високог објак чокота. *Бубреге винограда* стајским и ветташким ђуретинама. *Болести и штеточине вино* лозе: филлоксера, перониспора, одидум, гроиџијан мољца. *Начина и средства за сузбијање болести и штеточина* најбоље прскавањем, најбоље заправљивачи, о целомо калемљу и сукопу. *Привљење бордонске чорбе* — смеше. *Користи од виноградаратица* — просечан принос по хектару, важиње виноградарске области у нашој земљи и на страни. *Држање и аривање установе у нашој земљи, које се брину о унапређењу и обављању виноградарства и њиховој лозинак*

II. Из Воћарства.

Важиње воћарске области у нашој земљи. *Главније домаће сорте* јабучка, крушка, шљива, шрењина, кајсија и бреска. *Осипање воћних расадника* — семенити, приронтци, настало. *Калемљење воћака* — користи од калемљења, време калемљења, избор подлога, избор, чување и спремање воћка, алат и прибор за калемљење. *Стривање воћарског (калемарског) воћка*. *Главније начина калемљења*: просто спајање, енглеско спајање, председство спајање садлосто, енглеско спајање, калемљење на исечаку, калемљење у волупроцен и у прошен, калемљење под чорку, очене — окуларна на будни и пригајени пуложа, эмско собно калемљење. *Нега калемљени у првој години одгајивање ниског и изолу високог сађења и круге Давришовом методом*. *Сађење воћака на стално и месно*. *Кретање а него воћака на сталном месно*. *Важиње болести и штеточине*: криваца, бели глоговац, куковача сува, главовац, јабучни мољца, вралоци, огњеница, рив, смолоточина, пламенљача и ржа, фузикадијум. *Средства и начина за сузбијање*. *Бубреге воћака стајским и ветташким ђуретинама*. *Сађење воћака поред друмова и путова*.

3. Из Администрације.

Вођење расадничких књига. *Отпиривање службене пренисе* *Упоштовање пољопривредног законодавства*.

4. Из Задругарства.

Зашто се оснивају земљорадничке задруге. Рајфајерови и Шуце Демијеве задруге—Историја и начела. Земљорадничке кредитне задруге, земљорадничке набављачке задруге. Млекарске и виноградарске задруге, Задруге за продају стоке, жита, воћа. Земљорадничке жампичке задруге. Задружни Савези. Користи.

Теоријски предавања из Задругарства при свима школама држао је г. Милош Штјаблер, шеф кабинета г. Министра Пољопривреде, а практично извођење обуке у вођењу задружног књиговодства предавања је г. Милан Миленковић (у Букову) и г. Драг Н. Данић (у Краљеву и Шапцу) надзорници Савеза Земљорадничких Задруга.

Наставници за Виноградарство били су гг. Божидар Ранковић управитељ школе за теорију и Милан Алексић управник лоз. расадника за праксу у Букову, Никола Ј. Петровић секретар Министарства за теорију и праксу у Краљеву и Петар Бунушевца управитељ школа за теорију и праксу у Шапцу; за Воћарство гг. Милорад Палегашевић управитељ школе за теорију и Иван Жиц учитељ пољопривреде за праксу у Краљеву, Војтех Буријан учитељ пољопр. за теорију и праксу у Букову и Павле Пековић секретар Министарства за теорију и праксу у Шапцу. За администрацију гг. Божидар Ранковић у Букову, Никола Ј. Петровић у Краљеву и Петар Бунушевца у Шапцу.

Цео програм највећим својим делом захватао је практично извођење послова. Курзисти су вршили калемљење и стратификовање лозе и окалемљили знатне количине, калемљење воћних младина, сађење винограда и воћњака, резање винограда и прскање воћака, испитивање земље,

порепре лозе и т. д. и т. д. Мора се признати за су били врло марљиви и да су с вољом вршили све те послове а теоријска предавања највише пратили и препитивали. Радили су по 8 до 10 часова дневно, јер је програм био опсежан а време врло кратко. И с обзиром на краткоћу времена, захваљујући силном њиховом труду може се рећи да је постигнут повољан успех. Изаšliници господина Мишића, била су наредници: г. г. Павле Т. Толоронић и др. Велимир Н. Стојковић, који су присуствовали први у Шапцу и други у Краљеву на завршетку курсева и који су сами пропитивали курсисте, ни су хрипа да изјаве како су са постигнутим успесима задовољни.

Помоћници економи позвани су на курсеве у време ну када су била најпотребнија својим расадницима, али када су са курсева, с обзиром на програм, морали одржати. У толико је дакле успешнија околност што је постигнут добар успех. Међутим, несумњиво је, да би бар у Краљеву и Шапцу могао да се постигне још бољи успех, да те школе нису за време рата и сушне општеће. Оне су још, што се бар виноградарства тиче, без најважнијих објеката: матичњака америчке лозе, сортиментских винограда, стратификала и др.

Ови курсеве, као и сви други који се буду и ако се буду приређивали, неспорно од велике су користи. Али ће њихови слушаоци само онда моћи бити прави пропагатори полупривреде у народу, ако читањем полупривредних издања; књига, часописа, списова и т. д. буду допуњавали своја знања и то преносили у народ. Радећи тако а неуморно, они ће, као и њихови садашњи шефови, само трудом и радом стећи најбоље квалификације, а њихова дела биће неспоран доказ тих квалификација, које неће моћи нико порицати.

Ник. Ж. Петровић.

КЊИЖЕВНОСТ

Поуке из Геологије од Ј. М. Жујевића. — Књига Срп. Геолошког Друштва I. — Београд. Цена 5 дин.

Српско Геолошко Друштво, које је фебруара о. г. навршило 30 година свога постojања, и то обележило било једном свечаном седницом, како је о томе и „Темак“ до неог извештај, одлучило је, да поред строго научног рада приступи и популарисању геолошке науке. Ради тога ће оно, поред осталог, штампати књиге и књижице у којима ће нестручни читачи наћи разумљиве поуке о постанку и садашњем стању земље, о геолошким појавама на њој, о рудама и другим корисним материјалима које се у земљи налазе о преради тих материја с нарочитим обзиром на њихову потребу, о бањама и пијаћој води, о геолошким предметима важним за земљорадњу, рударство, индустрију и т. д. — како се у уводу ове књижице, о којој реферирећемо, наводи (стр. 4).

Прва таква књижица је ова, која садржи чланке г. Јована М. Жујевића, председника и најаслушљивијег за Српско Геолошко Друштво. У њој су: I Геологија и њена примена; II Погибија од подземних сила; и III Лековите воде. Сва три су чланка његови говори, које је држао

у разним приликама. И тако: први је, приступно предавање које је држао првим ученицима Полупривредног Факултета у Београду; други је, предавање које је држао у Колу Српских Сестара 1906 године; и трећи је, предавање које је држао у Врњачкој Бањи 1912 год.

И ако је већ од дужег времена, мењајући положаје, пензионар, опет је г. Жујевић вада одан за своју геологију и вада готов да своје знање и широко познавање геолошких прилика у земљи и познавање геолошке литературе пренесе на подмаладак, да га поучи и да га одушеви за предмет који му је тако мио. Као један од агилнијих сарадника на оснивању полупривредног факултета на нашем универзитету, њему је једно од највећих пријатности било, да се прими и сарадње на школовању ученика тога факултета. И он излази са својим првим предавањем из *Агрогеологије* пред те ученике 17. марта пр. год. У истоме се најпре налаже подела науке Геологије и све оне науке које су се извојиле из ње и које ју допуњују или поједине делове њене разрађују; затим се предава на важност Геологије у практичном животу, за разне врсте радности и техничких радова, па се упоређује њена важност и за Агрономију, за коју су потребна знања скупљена под називом: Агрогеологије. Објашњава се: шта је потребно ученоме агроному да зна од геолошког знања, и то се допуњаје многим примерима из полупривредне праксе и полупривредних прилика у нас и у свету. На крају г. Жујевић се задржао на задатку који ученици примају на себе по свршетку полупривредног факултета, налазећи да ће они бити ти, из чијих редова ће се образовати нова школа самосталне „Српске Агрономије“.

Друго предавање одушево је за шири круг слушаца, и на један врло популарни и поучан начин упознају се слушаоци са погибијама од шкодљивих гасова: угљене киселине и барског гаса (сумпорног воденика), који се налазе у земљи и над земљом. После тога се наводе погибије од вулканских сила и земљотреса и налажу историјска страдања градова у подножју Везува и Етне, као и скораније еруиције вулкана карпиници, и страдања од земљотреса у нашим крајевима и у свету.

Веома је занимљиво и пуно поуке треће предавање, — о лековитости тих вода, подела ових по узроцима лековитости, постанак лековитих вода, и у том се највише читалац упознаје са лековитошћу наших бања.

Из свега излази: да је ова прва књижица Геолошког Друштва кадра да себи прокрих пут за најшири круг читалаца. И ако су последња два предавања мало старијег датума, она у пуном смислу вреде и за садашност. Читалац ће нарочито у овој књижици познати и један метод популарисања који одликује старог професора г. Жујевића, метод који у најсувљу науку уноси примере и догађаје из живота, много пута посматране критички и зачињане хумором. Тај метод приличи г. Жујевићу вада много слушалаца, кад год се појави на говорницу, па желимо да и „Поуке из Геологије“ дођу у руке што већем броју читалаца. — Б.

ТЕЖАК прима огласе по најумеренијој цени.

Б Е Л Е Ш К Е

Сушење крушана у Ресави. — У Горњој Ресави се обично, суше крушке *зимци*. Све су тврде, кад се обере; зато се узваре, на песку на крушке. Крушке се панжуку на конач и суше се. Како су врло слатке, преко зиме су врло лепа послastiца било да се варе или да се суве једу.

Изгледа да су *зимци* у овоме крају одомаћени и размножени око манастира Манасије и на њезиним приа-ворима још у старо време, кад је Манасија била знаме-нита са своје академије и писарнице, камо су се скупила и учени људи онога доба. И сам начин сушења је, извесно, из тога доба.

Италијанска и француски рајграс. — (*Lolium italicum* и *Avena elatior*). Нарочито за јужну Србију имају значаја ове траве, јер тамо могу изврсно успевати и подмиривати потребу за исхраном поглавног ситне стоке, која у тим крајевима преовлађује и која се мора подржавати док се не пређе на држање и гајење поглавног крупне стоке.

Италијански рајграс добро подноси сушу и није такав изабирач земље као ниглеси. Али, зато није за крајеве у којима могу бити јаки мразеви.

Италијански рајграс није дугочечан, држи се не једном месту 3—4 године, развија се врло брзо, увек рано отпочиње расти и прве године иза сетве даје већ пун откос сена. Сено му се одликује великом паживошћу и хранивошћу. Огава врло брзо одраста, те тежак може до дубоке јесени имати одличну испашу за своју стоку.

На дубоко обрађеној и добро угнојеној земљи ова је трава у стању претурити чак и врло дуготрајну сушу.

Косити треба у тренутку цветања. С једнога хектара се може имати 3000—6500 кг. изврснога сена.

Француски рајграс високо расте. Будући да захтева добру земљу, француски рајграс се не одликује ни дугочечношћу; на тешким земљама ишчезава већ после 3—4 година, а на лакшим може издржати и до 5 година.

Француски рајграс је мање продуктиван него ли италијански или жежевца, јер има мању количину лишћа. Али, без обзира на то, он ипак престања веома цењену траву за образовање сталних или привремених ливада онамо, камо томе иду на руку услови земље и климата. Брзо развијајући се и доносећи добар откос већ друге године по сетви, француски рајграс најбоље успети на земља која није одвећ тешка. У топлим крајевима је он врло добар за подсењање еспарзете.

Једно стечено искуство. — И ако је то Друштво преко свог листа, сећам се, давно докаивало да се јабуке не калеми рана сорта на јесенску јабуку нити јесенку на летњачу, мени је било (и ако сам веровао у ту поуку) до тога да што пре видим мој производ и нисам се осертао на савете давате у *Тежаку*. Пре 20—25 год. подигао сам један мали расадник калемова, али сам подлогу узео од сасвим познате летњаче, а на ове калемско сам јесенске.

Калемове сам одгајио добро и кад су одрасли ја сам их лепо правилно засадио и образовао један мали јабучар од 40—50 дрвета. Донешене сорте биле су добре и са стране.

Јабуке су по доцкан прородиле али обилато и рађале су до 1915 год; од тада почеле су да малаксавају и суше, и тако већ данас пропало је половињу а и ово што још постоји болесно је и у полевину суво, и тако се надам да ћу кроз годину две бити без јабучара.

Дакле видите непослушност, брзина, хитање, до чега доводе.

Зато ово износим у *Тежаку* ради читалаца да они припазе да не пођу мојим путем, те према томе нека припитају каква је која мајка, па је онда узимају за подлогу.*)

Б. Савковић

рес. чл. Пољопр. Друшт.
земљор. из Слатине.

*) Не ће бити, по нашем мањашњу, само подлога крива што јабучар Савковићев пропала; нека дрвета, обрада земље и љуборње, уопште, кадље биле су болести и штетноста итд. — сви ти послови окрсе не прве како треба довршени сабдењу вољана, на најзад и пронашању вољана. Да ли је Савковић све те послове уредио вршно или је само чекао да обере сваке године роз, не указујућу никакве даље неге и старана своје јабучаре?

Г Л А С Н И К

Нове Подружнице. — На седници Управног Одбора Срп. Пољ.-Друштва од 26.-IV.-22. год, примљена су у састав Друштва:

1) Среска пољ. подружница у *Уришциу*, среза Перудимски, окр. Косовски.

2) Пољ. подружница у *Ланову*.

3) *Пољ. подружница у Пешировом Селу у Бачкој*.

Нови Чланови Утемељаче. — Г. Г. *Тодор Јовановић*, *Трајко Арсић*, *Петар Мрашлевић*, *Драгомир Станковић* и *Ђуро Пешировић* сви из Криве-Паланке и *Манастир Св. Јахим* у Кривој-Паланци, положили су Друштву по 100 Дивара и тиме се уписали за чланове утемељаче Друштва.

Српско Пољопривредно Друштво и овим путем благодари именованим на пакњи и послатим узложима.

ЗАПИСНИК

XV. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 26. марта 1922. године у друштвеном дому у Београду

Били су присутни: председник г. Паја Г. Тодоровић, чланови: гг. Виба Рапоновић, Милан Триновић, Благоје Д. Тодоровић, Алекса Љ. Поповић, др. Веља Стојковић и Александар Г. Јовановић. Као гост био је г. Драгутин Спремић, редовни члан.

Председавао покраједседник г. Паја Г. Тодоровић.
Бележио-секретар г. Александар П. Рапоновић.

Председседник, Господин, пре председања на дневни ред имао да нам саопштини да свој извешај и сарањати свој држави и редовног члана Милу Крешњића, који је друго годишња практом и пером радио на унапређењу пољске привреде и тиме помогао рад овог Друштва. Док, Крешњић био је и дуже време секретар овог Друштва и заслужао се за што агланији рад Друштва; сви тога пак, Крешњић је прошлог рата био у Београду и под најнеповољнијим условима штитио друштвеним иновацију, а за време непријатељске окупације и под најрђавијим приликама као први домаћи обилазео је друштвени дом и старао се да се што боље сачува. Мнози чланови да му узакљено са овог места последију пошту,

Одбор устаје са речима „Бог да му душу прости“ и вечни му

војска међу нама, У исто време одлучи, да се улогом чланова Управе унесе пок, Крешћ за члана утемељача овог Друштва.

II
Прочитан је записник прошле седнице; — Одбор исти усвоји.

III
По добитнијим пријавима по расписаној стечаји за секретара инспектора и његовоју, — Одбор одлучи, да гг. Бантоје Д. Тодоровић, Александар Г. Јовановић и Милан Тракович, прегледају побилене крајине и поднесу мишљење нађујој седници која би још требало применити и са којом платити на ова знања.

IV
Прочитан је реферат г. др. Веде Н. Стојковић, да му мандат, да уредника Тежакка остане крајем овог месеца и да би требало изабрати уредника Тежакка и Подопревредног Календара. После споразума чланова одлучено је: да уредник Тежакка буде г. др. Веда Н. Стојковић, а уредник Подопревредног Календара г. Александар Г. Јовановић, и да уредник календара потписе Управном Одбору предлог о уређивању календара.

V
По предлогу г. Александра Г. Јовановића, о припремању издавања за конвертирање јаја. — Одбор усвоји исти предлог и одлучи, да се издавањима иза на име авионике по 100 динара и подвезни трошкови по рачуну и да се „ујутство о конвертирању јаја“ отплати засебно у 1000 примерака.

VI
Члан набављачког Одбора г. Виле Раховановић, извештава да је по изабављеном на прошлој седници набавио 150 комада дворедина сејалица за кукуруз. Одбор врши знања и одобрава набавку.

VII
По поднетој оставци г. Млаутина Стојковића, на чланство у Управном Одбору из разлога, што на овогодњашњем Главном Збору није усвојио предлог о измени друштвених правила. — Одбор одлучи, да се улогам г. Стојковића да лозам и даље на седнице пошто је Главнији Збор признао предлог и одлучио, да се учини предлог за измену друштвених правила у ширем смислу, како се не би често чинили предлози за мање измене.

VIII
По молби Домаћинке Школе у Баваништу. — Одбор одлучи, да јој се уступи на поседу једна америкашка пив за конвертирање воћа и поврћа с тим, да ону врати када буде Друштву потребна.

IX
По молбама новосавишких Подопревредних Подружјака у Клецу, Кракову, Њрбову, среза болсвачког и Жилце, среза д. полонитог. — Одбор одлучи, да се прине у састав Друштва пошто су испунили прописане услове.

X
По молбама Подопревредних Подружјака да кредитирање. Одбор одлучи да се отвори кредит у справима, алата, материјала и слично.

Подопревредној Подружјака у Голубоку 6000 динара;
Подопревредној Подружјака у Палази 6000 динара;
Подопревредној Подружјака у Гучи 20.000 динара с тим да Подопревредне Подружјаке у Голубоку и Палази пошаљу обавештење а Подопревредној Подружјака у Осечини, да се издаду тражбене справе и остало с тим да је исте пошаље Друштву новачко пошто их прими и прела поручиоцима.

XI
По молби Начелства округа Београдског, — Одбор одлучи, да се уступи магацин за смештај пилуова за округ београдски за један месец дана.

XII
Прочитан је извештај Министарства Пољопривреде и Војна, да се сада нема кредита из кога би се изапла тражена помоћ за израду модела суннице г. др. Веде Н. Стојковића, — Одбор одлучи, да се изради један модел за Друштво, зашта да се изда 600 динара из кредита на непредвиђене потребе.

XIII
Прочитан је извештај Господина Министра Пољопривреде и Војна, који извештава, да је поводом тражења да секретар г. Александар Рашиновић остане да и даље отплавља дужност секретара у Друштву, упутио питање Министарству Финансија које ће накнадно саопштити. — Одбор ордина исто питању.

XIV
По предлогу Книжевског Одбора о награди рецензента за преглед ружмика о Гајењу Кукурзу на Америкашки начин од г. Авраме Жоржа. — Одбор одлучи, да се изда награда по 50 динара. Са овим је закључена давања седница.

О Г Л А С И

Српско Пољопривредно Друштво налазе се на путу и ускоро ће добити по мањи број ових справа:

- 1) Ручних вршлица са кула-лагерима
- 2) Преса за гроње од 350 динара
- 3) муљаче за гроње већих
- 4) јастука за Сакове плугове
- 5) лапаца дуплих за Сакове плугове
- 6) заправивача „Торвед“
- 7) четка и гребла за воће
- 8) брусва камених за косе
- 9) чука и наковња за косе
- 10) плугова прашчача нарочито подесних за винограде
- 11) дрљача ливадских
- 12) секич за репу мање и веће
- 13) маказа за живу ограду
- 14) вестрелача са 8 и 10 ста.

Пошто од предњих справа нећемо имати довољан број, а да би поручиоцима могли одмах по пријему извршити пошиљке, извештавамо их овим, да поручбину одмах изврше.

Напомињемо да су све справе набављене као врло добре и да ћемо цену знати тек пошто их пријемо и извршимо калкулацију рофе.

Поручбине извршене од појединаца треба вршити са пошиљком извесне суме новца унапред.

Друштво Трактор

Заступници фирме Т. Ланц, Маухајм, за пољопривредне справе.

Добили смо вршлице ручне и коњске, млинске, оригинална плугове „Сак“ и друге земљорадничке машине и справе.

Лагер — Немањина улица Бр. 9. Канцеларија: Гундулићева улица Бр. 6.

Комплетна творница уља

за израду ланеног семена, рапса, мака и т. д. за дневну производњу од 1500 кг. састојећи се из једне хидр. пресе са vorpressevorrichtungom, hydr. presumpna, Walzenstuhl i Rötpfanne, са 8 PS потрбне снаге, нове продаје јефтино:

Ing. Leo RUBINSTEIN, WIEN III. Klirmschg. 10.

На захтјев се еwent. само пресу и пумпу продаје.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују сеСрп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.Претплату примају и све
поштена основу највишег решења од
априла 1896. г. претписку друштвену
лица пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

Претплата се може уједнаву
на целу годину.За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новковић**Одговорни уредник, **Др В. И. Стојковић**

Број 19.

БЕОГРАД, 14. МАЈА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

ИЗЛОЖБА ДЕЧИЈЕГ ЖИВИНАРСКОГ КЛУБА У СТОЈНИКУ.

У селу Стојнику, у срезу космајском, округа београдског, основан је прошле године дечији живинарски клуб — коме је вођа вредна учитељица г-ђа Софија Јовановић.

Овај клуб је прошле године имао дванаест чланица, а ове године је придошло још пет чланица, те их сада има 17.

Леп број за почетак.

Село Стојник, удаљено око 2 часа колима од Сопота, лежи на оном пријатном таласастом терену оградама Космаја, погодном за разноврсне културе, и гајење стоке, а близина Београда повољашћује гајење живине нарочито.

Требало је вредних руку и усталаштва, па да се искористе тако повољни услови. Нашле су се вредне руке и усталаштво г-ђе Софије и клуб — први дечији живинарски клуб у Краљевини — основан је. Један поглед на приложену фотографију (сл. 1), на којој су у првом реду девојчице,

чланице клуба, довољан је, па да разбије оно уверење које код многих влада, да се са простим светом код нас ништа не може учинити, да он све нерадо прима, да је крајње неповерљив према новинама и др.

Јест не може се, ако никада нема да се посвети образовању сеоског живља, не може се, ако се не погоди прави метод, који ваља употребити у раду. Људи спремни и искрено одани раду и погодна метода — то су два главна чиниоца за успех у раду на образовању сеоских маса.

Широко је поље за делатност интелигенције на селу, баш на пољопривредном напретку. Таква је природа, која их окружава, таква је људска

средина, у којој се крећу — све је *земљорадничко*, па таквој средини треба и управити своју активност и њој прилагодити методе рада.

СТИЦАЈЕМ погодних чинилаца постао је овај клуб, који је после једногодишњег рада стигао да приреди и *изложбу одгајене живине*, о којој ћу да говорим.

Изложба је приређена 26 марта т. г. у Стојнику, код зграде основне школе.

Свака је чланица изложила по једно стабло живине, коју је *сама* одгајила (2 кокише и 1 петао), а ја сам као, *изасланик Срп. Пољопривредног Друштва* имао да ценим ту живину и да раздам награде.

Нисам очекивао да видим Бог зна шта, јер су још *невешто* чланице гајиле живину, али за први почетак и не треба очекивати штогод особито — оно што сам утврдио, то је *добра воља и добри услови за рад*, а то је у овој прилици и најглавније.

Живина је била мешавина више раса — тешко им је било доћи после рата до јаја чистих раса — али то не мари, тражиће они и запатиће и чисте расе, на то су упозорени, а томе и они сами теже. Ипак је живина са обзиром на мале одгајиваче добро изгледала, порасна и како треба урањена. Што су се по где где могле приметити „кречне ноге“ — то се виђа и код најбоље негованих запати, али сазнали су лек, па ће се и протаву „кречних ногу“ борити.

Обишао сам живинарник једне од чланица. Био би добар, кад би имао боље зидове, не од проштата из којих је био сграђен, већ од поплета, облепљеног блатом и окреченог, већа врата за улаз мале живинарке и мањи отвор за

Сл. 1. Женски дечији пољопривредни клуб у Стојнику.

улаз кокоши при дну и један прозор. Што је кров од кровине баш ништа не смета.

Под треба набити јако иловачом или патосати циглом, али нанети слој песка, који с временом на време мењати. Кокоши не треба много, 0,12-0,15 квадратног метра пода, а висина живинарника да је 2 метра.

У идућој години водиће се рачуна о томе, колико је која кокош јаја снала, све ће се убежавати у згодан бележник.

Ради потстрека малих живинарника раздвојене су им награде, које је дало Српско Пољопривредно Друштво. По споразуму с вођом клуба г-ђом Софијом и среским економом г. М. Р. Нешићем прве четири награде, већа гарнатура за шивење: маказице, игле конци, метар и др.) додељене су овим чланицама:

1. Смиљки Ж. Вукосављевић 2. Бранки П. Антонијавић 3. Љубинки С. Пантелић и 4. Латинки И. Урошевић. Све остале чланице (Даница Урошевић, Наталија Дабић, Љубинка С. Павловић, Спасенија Д. Павловић, Касија М. Пантелић, Ружица Д. Марковић, Даринка П. Вукосављевић и Милена Ж. Илић) добиле су мање гарнитуре за шивење. Сем ових награда срески одбор срезга космајског подарио је свакој чланици живинарског клуба по једну малу котарицу за ручни рад. Ово је поступак вредан сваке похвале, па је желети, да и други срески одбори покажу интересовање за пољопривредни напредак омладине.

Пре отварања изложбе држао сам многобројним присутним предавање о конзервисању јаја

ПОДЛИСТАК

У СКОПЉУ

(привредне бележке и студије)

од Драгине Лапчевић.

Станујући у Скопљу 1914 и 1915. поред ранијих долазака у те крајеве, чинио сам излете по Старој Србији и Македонији, па су ми ти излети дали подстицаја да срезим извесне бележке и извршим покушаје за студије у извесним привредним гранама, од којих, непосредно или посредно, у огромној мери зависи привредни напредак не само тих крајева, већ и целе Србије.

Неке од тих бележка и студија објављујем на овоме месту још пре него бих целу збирку публиковао. Јер драгим, да баш оне бележке, које преко Тежака пуштам, треба сад да послуже не само као материјал за проучавање, већ и као подстицај за предузимање извесних послова, који су велику потребу или целе вољске привреде, или њезиних одељних грана,

15. јануар 1915.

Риболов садашњи и ранији. У овим крајевима увек има свеже рибе: она се доноси из Охридског и Дојранског језера а продаје по рађама и на улици.

Још свежија је речна риба: свакога часа рибари загађавају у Вардар и хватају је мрежом (прежом). Мрежа

помоћу кречне воде и воденог стакла с практичним приказивањем.

Да поменем још и то, да у Стојнику постоји и мушки дечији пољопривредни клуб.

„Сл. 2.“ Мушки дечији пољопривредни клуб у Стојнику.

На фотографији (сл. 2.) се види десно вођа тога клуба заузимајући свештеник г. Владимир Симић, лево срески економ г. Милоје Нешић, који помаже оснивање клубова, а позади чланови клуба — све кршни сеоски младићи. Справе пред њима — су награде, које им је дало Срп. Пољопривредно Друштво.

А. Г. Јовановић.

ИЗ ЗАШТИТЕ БИЉА ОД БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНА

Неколико речи о корисним животињама (сисарима) и птицама у воћарству.

Значај ових животиња и птица нарочито за утамањивање штетних инсеката-буба, црвића и др. који упро-

је направљена тако исто како што се гради у старим градинама.

У Лепену и другим мањим речима се риба хвата на вршцу, управо на начин како су је људи ловили још у првобитном друштву.

У извесним крајевима се задржао још и данас начин риболова познат код првобитних људи: ноћу загаје у реку неколико њих са запаљеним љубињама луча (борине), иду у воду и *остацима* (виљушцима) убадају рибу коју наћу, извонсе је на површину и трпају у торбу¹⁾ обешену о раме.

Још се риба хвата у *кошеве* што их сами сељаци од

¹⁾ У старим градинама је торба или кострепна или вуњена (обично шарена). Арбанаси овај прво практичној комоу торбу. Код закољу ову или козу, одраслине јагње или јаре, или сви козу (односно козлину), да од коже направе торбу, која потпуно личи на мешину за пеће, или, још боље речено, на мешину за гајде, само јој је отвор већи. Ова је торба практичнија, јер након што не пропусту воду, мити у њу допире прашина као у кострепу или у вуњеној торбу, те се у њој храна боље чува од гнијања и зарађивања.

Интересно је поменути да се слично посуђе налазило и код тако званих дивљака, код примитивних народа. Алетути на Уралској употребавају од уловљених дивљачи козу за одело и обућу, месо за храну, масло и лој за огрев и осветљење, а жедну козу (пробушак) за суву за воду и све друге течности. (Збирка: *Очевидачки истраживањски економског културног*). Употреба коже торбица или је доцније, али је она несумњиво, само модернији настани посуђа за течности направљеног од жеднуца дивљачи.

пашћу наше воћњаке и чине нам знатне штете веома је велики, те стога их овде набрајам с препоруком, да им одгајивачи воћака обрате што већу пажњу.

1. Од животиња — сисара корисне су:

1 — *Обичан слепи миш*. (*Plecotus auritus*). Веома је користан по воћара. Помоћу својих ситних зубића а за своју исхрану, у стању је велики број штетних инсеката да утамави. Стога му поред захвалности треба осигурати барем његову заштиту и не тамањити га.

Нарочито у Баварској обрађена је велика пажња његовој заштити и разновојању.

2 — *Кртица* (*Talpa europaea*). Највише се јавља у градинама и на њивама, где прављењем кртичњака чини штету изабацивањем младих биљчица на површину земље. Док медунице у воћњацима није штетна. Највише се јавља на местима где се налазе први од гуњеља — мајске бубе, који у земљи живи око три године. Поред њега утамањује разне ларве-лутке и црве других штеточина, а које такође живе у земљи.

Када се узме у обзир и упореди, колико је штетна изабацивањем земље и стварањем кртичњака, ипак је она корисна, имајући у виду количину утамањених штеточина. Пошто је њена прождрљивост првог реда а целог века живи у земљи — а зиму не проспава, — она се може замислити, колики број штеточина за своју исхрану утамањи.

3 — Исто тако као и кртица, корисни су и утамањују разне штеточине *мишеви* са шиласте губице (вушком) (*Sorex* и *Glossopus*) у које спадају шумски, водени, кућни и пољски мишеви. Од њих највише утамањује разне штетне инсекте „шумски миш“. Они су најважни сисари али су веома корисни у воћарству и градинарству.

Од друге врсте могу се веома лако препознати и

разликовати, услед лако покретљивог тела чија је доња страна отвореније боје, малих очију и зашиљастом губицом.

Веома су прождрљиви и може се рачунати, да један миш ове врсте а да би се заситио, може у току једног дана прождерати најмање око хиљаду штетних инсеката.

4 — *Јеж*. (*Eginaceus europaeus*). Утамањује разне штетне инсекте, гусенице, пужеве, мишеве и др. У воћњацима се може лако одомаћити и размножити. У врло ретким случајевима служи се биљном храном и плодовима од јагода и другим воћним плодовима.

Веома је користан и треба га заштитити.

5 — *Јазавцац* (*Meles Taxus*). Веома је користан по воћарство. Храни се разним штетним бубама, црвима, змијама, пужевима и др. Сем тога једе и плодове дивљег воћа.

II. Корисне птице.

Птице су најомилнији пријатељи воћара и веома је мали број од њих штетан.

1 — *Славуј*. (*Sylvia luscinia*) Веома је користан по воћарство, јер утамањује многобројне штетне инсекте.

2 — *Кос*. (*Turdus merula*). У опште познат по нашим шумама, шумарцима, па и у воћњацима. Утамањује разне штетне инсекте и гусенице. По неки пут храни се и јагодичастим воћем, не треба га терати из воћњака, већ на против гледати да се у њему одомаћи. С јесени а по неки пут хоће да једе и грожђе.

3 — *Црвљак*. (*Troglodytes europaeus*). Опште познати љубитељ наших воћњака и градина. Веома је користан а нарочито у времену исхране младунца, које храни са разним штетним инсектима и црвима. Прави мало гнездаше обично у трњацима или на густој круни воћке са излазом са стране.

4 — *Шилуц*. (*Spinus carduelis*). Врло често прави своја гнезда и у самим воћњацима. Храни се највише

Интересно је још нагласити важност риболова и проговорити о ранијем нашем рибарству.

Редовима који следећу задатак је да тој потреби колико толико одговоре.

Важност рибе је тако лепо представно наш најкомпетентнији научник овим речима:

„Нема разреда животиња, који би било тако користан, и по свима родоњима и фелама тако опште употребљив за човечи род, као рибе, јер, да нику гмлаад и не споменима, између самих сисара, створова човеку по способности а строју најближих, многи се ни на што употребити не могу, други су нашем животу опасни и на различити начин штетни за нас или наше производе. Све се напротиву рибе на нешто употребити могу; све се по готову једе, што више неке представљају у хладнијим крајевима земног нашег круга једино средство надржана људства; друге осушене или на различити начин справљене јесу предмет трговине, и као такви дуже у кретању један део народног капитала; ловљење неких даје заватима занимања и унапређује на тај начин промишленост; делови неких узимају се у лекове или служе као друге потребе људске; отровна није ниједна, и оне, које су се гдешто као такве сматрале, шкодиле су само у особитим околностима или неупутно употребљене.

(Наставиће се)

врбова пружа плету. У старом новопазарском санџуку су још познати и *кошобани* (мали кошчеви исплетени од пружа) којима се риба лови.

Трочаном се не лови; али неће, извесно, дуго времена проћи, па ће се и та злоупотреба појавити, као што се још за време турске владавине, последњих година, појавило *бајене рибе динамишом*.

Како риболов у рекама није био законом регулисан, то је сваки био слободан рибу ловити, од прилике онако, као што је у нас било пре доношења закона о риболову. Али, од тога постоје изузетци; у туђем јазу није допуштено ловити, а тако исто ни у туђој врши.

Код Арбанаса је још и данас сачувана од извесне мере и у извесној форми заједница риболова. У првобитном друштву је род или племе заједнички довило у реци која је била њихова заједница и заједнички је уловљену рибу конзумирало. Од свега тога до сад је код Арбанаса сачувана само једна одлика: зна се који део реке припада коме фису или којој групи кућа, и у том делу не сме рибу ловити нико из другог фиса или из друге групе. Та се подела савесно поштује и редак је случај да се прекрши. У Ситници на Косову, у којој је добар лов на сомове, још и данас на извесним њезиним деловима постоји таква подела.

Тако се с рибарством данас,

са штетним бубицама и црвима. С јесени се храни семном од чешља. Нарочито тамани лисне ваши на воћкама.

5. — *Ласта*. Све врсте ласта веома су корисне, јер оне уништавају многобројне штетне инсекте нарочито у лету.

6. — *Сеница*. Веома су корисне по воћара а тим пре, што се лако и брзо множе и што нас преко зиме не напуштају. Утамањују ране гусенице, а преко зиме ваде их такође из гусеничних гнезда, која се налазе на воћкама. За време зиме налазе се у близини кућа и у воћњацима, па их тада треба припитомити и направити какво склониште од сандучића, а у случају јачих мразева прихранити их.

7. — *Чворак*. (*Sturmus vulgaris*). Тамани велики број мајских буба-колица и др. штетних инсеката. Веома је користан. Понеки пут храни се трешњама и грозђем.

8. — *Соко*. (*Falco tinnunculus*). Уништава мишеве и многобројне штетне инсекте.

9. — *Мишор*. (*Buteo vulgaris*). Живи по целој нашој домовини и то најрадије по шумама. Његове младунце исхранује са црвима гундела и осталим штеточинама. Утамањује такође и многобројне мишеве.

П. С. Петковић.

ИЗ ПРАРАДЕ ВОЋА.

Берба и прерада трешања.

Код нас зрења трешања бива у првој половини месеца маја и завршава се почетком јуна по старом календару.

По помолошкој подели имамо:

I. *Црне срчице*. — Паод је црне боје; месо мекно, сок бојадивне.
II. *Црне грискоје*. — Паод је црн; месо тврдо, сок бојадивне.
III. *Шарене срчице*. — Паод је жут и правно пругаст; месо мекно.
IV. *Шарене грискоје*. — Паод је жут и црвено пругаст; месо тврдо.

V. *Жуте срчице*. — Паод је жут са белом и малим месом жуте или беле дуске.

VI. *Жуте грискоје*. — Паод је жут са белом и тврђим месом и жутом или белом дуском.

Свака сорта трешања мора имати у добу зрења боју и особине у наведеној помолошкој подели.

Међутим код нас трешња *Мајска рана*, која се у прву класу убраја, — црна је срчица која је у добу зрења црна и сјајна, — бере се незрела, једва што је мало заруменила и износи на пијачу.

Зреле трешње треба брати по свом времену ијутра, док суше плодове не загреје и то са петелком.

Треба имати увек на уму за какву су употребу односно прераду трешње намењене и према томе одредити степен зрелости плода.

За сушење најбоље су трешње црне боје; но и друге трешње разво бојене можемо сушити и то или на сунцу или у сушишницама.

Кухање слатка од трешања. За справљање слатка најбоље су трешње боје црвене или шарене, а као најбоље беле или жуте аршлеме које имају месо чврсто. Нарочито треба обратити пажњу на оне сорте које имају ситнију коштицу; за ову прераду не треба да буду трешње потпуно зреле.

Сарвањање компота. За ову прераду трешања најбоље су грискоје или аршлеме, које могу бити боје црне, црвене или шарене, беле или жуте, добро зреле.

Ипак је у данашње доба боље трешње сушити, јер се приликом сушења знатно повећава шећер у плоду, те од сувих трешања можемо справљати компоте у свако доба године; тиме ћемо уштедити трошење скупог шећера и куповање скупих судова.

Кухање пекмеца. За кухање пекмеца најбоље су трешње првог плода; но можемо пекмеца справљати и од разнобојних трешања; и трешње за ову прераду морају бити потпуно зреле.

Трешње као сирове за јело морају бити потпуно зреле и пре употребе ваља њих обратити чистом водом.

Трешње које шаљемо на удаљена места морамо брижљиво спаковати и не смеју бити потпуно зреле, јер би се као такве на путу нагњечиле и услед топлоте која у то доба влада настао би хемијски процес трулења, дакле стигле би на место покварене и за сваку прераду неупогребљиве.

Буково.

Вој. Бурјан.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Прелаз са суве хране у стаји на зелену храну на паши.

Како је у неким жупанијим местима већ почела исхрана наше домаће стоке на паши, дакле зеленом храном, а у понеким хладнијим пределима има тек да почне у оне месеце, то мислим да ће свакоме бити потребно да зна, какав треба да буде прелаз са суве хране у стаји на зелену храну на паши.

Ако желимо да наша домаћа стока добро искористи зелену храну, и да постигнемо економски успех са пашом, то се она мора постепено и обазриво навикати на тај велики преокрет у исхрану, мора се предходно припремити за пашу. Само тако неће бити скоро никаквих губитака у гвјадинству, који услед непажње или незнања могу бити врло велики. Та припрема мора се учинити још у раније, па да ждребад, телад, свиње и овце, добро хране у првим месецима живота, изађу на пашу са добро развијеним органом за варење, који ће моћи снажно отпрати свој посао. У погледу искористивања зелене хране на паши, показаће се као најбоља она ждребад, телад, прасад и јагњад, која су поред своје редовне хране имала прилике да у дворшту ишрану у пролеће оиде онде по коју зелену травку, која су чешће излазила из стаја, па на месту игралишта пасла по мало. Ако пак ждребад и телад нису никако излазила из стаја, већ су за време целе зиме хранили лако сварљивом и јачом храном, или су сисали, па су баш у времену прелазна на зелену храну у пролеће одлучена, то ће бити врло добро, ако се на месец дана пред пашом почне са прихрањивањем кабастом храном, као сеном, сљавом, сточном репом, кукурузном шашом и т. д., на што су се поред мајке већ научила. Ово прихрањивање кабастом храном има за циљ, да се стомак непрживара прилагоди и боље се развије, а код преживара — да се тежим варењем те кабасте хране утиче на развој прва три дела стомака: бу-

рага, капице и кивџице, који су за време сисања услед злоупотребе остали неразвијени, јер је само шириште обављало цео процес варења хране, која се састојала њеним делом у млеку. Ако је било хранења лако саврљивом аристом храном, онда поменути прва три дела стомака нису развијена за пријем и припрему за варење кабасте хране, на према томе ни зелене на пашу.

Ако се не учини ова претходна припрема за пашу, за прелаз из зимске сухе хране на зелену, већ дође изненада, тада може доћи до врло непријатних појава по млади животињски организам. У томе случају јављају се врло често велики поремећаји органа за варење, особито пролив — који долази услед јако надражујућег дејства зелене траве истовремено и услед прехлађивања организма у првим хладнијим и влажним данима пролећа. Због тога би требало припремити организме животиња како напред рекосмо. У прво време изласка на пашу не треба пасти стоку дуже од неколико часова, и то само пошто спадне роса и нестане магле и слане. Исто тако треба увести стоку у стаје пре падања магла или росе, према којима су нарочито млади организми врло осетљиви.

Ако се у близини дворшта налази каква баштица или ливадица — што је обично случај по нашим селима брдских и планинских крајева, било би добро да се млада стока у прво време на њима навикава бављењу на чистом ваздуху и пашу. То би било угодно за планинска места — где би се стока, по повратку с паше на планина у позно лето, задржавала опет на пашу до позне јесени у близини домова. Где свиње нису биле навикнуте на пашу, већ се то чини први пут, треба их навикнути. Ако нису навикнуте на дуже кретање, онда ће се оне у почетку бавити на пашу краће време, али не са празним стомаком, па да се на пашу засите. Главна храна морам се дати још у стаји, па да се нахране пашу на пашу. Затим се храна у стаји постепено смањује, време бављења на пашу дужа, па се после 2 недеље могу пустити на пашу гладне да се тамо засите. Млада грла у опште не треба пустити с празним стомаком на пашу.

Када се и сасвим млада и старија грла навикну на пашу и када време отолди, паша може трајати преко целог дана. У јутру се стока вестра на пашу, а у вече се враћа кућама. Старија грла, која су прошлога лета већ била на пашу, могу се оставити преко целе ноћи на пашу, ако прилике дозвољавају. То се нарочито практикује за време великих врућина лета, када стока услед јаке жеге и досаде муха не може пасти дању. Онда се она пусти на пашу по заласку сунчевом, остане на њој целе ноћи, па се идућег дана у јутру уводи у стаје да проведе време дане. По хладовини ноћу стока много боље пасе, а ни мушице јој не досађују. Тиме се у неколико постепе и очврснуће организма — који су летњим ноћима изложена и малим временским непогодама.

За време прелазна доба повести рачуна да се стока напоји пре паше на више сати. Треба избегавати појене стоке пре или одмах после паше, нарочито ако на пашу има дегелина или других ливадских трава које изазивају јако развијање гасова и надув бугара преживара. Сваки пољопривредник зна за ову појаву, и ако се надуви благовремено не отклоне оперативним путем помоћу бушења

бугара трокаром, могу бити и смртоносни — пошто у селима нема брзе ветеринарске помоћи.

Време паше у појединим областима тасно је одређено климатским, теренским и економским приликама. Ако у некој области нема довољно паше, ако се са ливада коси трава за прикупљене сена за зимску исхрану, онда ће сразмерно томе и паша трајати краће време. Где има доста пашњака и ливада, време паше ограничено је климатским и теренским приликама. По нашим брдским и планинским местима, паша обилно траје до у позно лето, па се тада стока спушта у равнице, да искористи пашу до позне јесени, док не завлада хладно и влажно време. У неким крајевима Македоније са медитеранском климом*, као што је Мамутија, јужна висораван Малеша, паша траје и преко зиме.

Као што ваља бити обзирив у времену прелазу са сухе зимске исхране на зелену, тако исто мора бити постепено и пажљив прелаз с паше на сушу зимску исхрану у стаји ако се жели, да животињски организам — нарочито орган варења — остане непоремећен у својој нормалној функцији. И тада се морају учинити извесне припреме, јер би нагли прелаз на сушу храну могао изазвати затвор органа за варење, који врло често много ремети здравље наше стоке. Зато треба постепено скраћивати време паше, а почети са давањем сухе хране и после извесног времена. — после три недеље, пошто се паша све више скраћивала, а суха храна повећавала — може се паша сасвим укинути. И тако ће млада грла — која су први пут била на пашу, моћи потпуно искористити зими сушу храну — која се у нашег народа састоји углавном у пашу и слами, и прелазу из једне у другу исхрану биће несесан и са мало материјалних губитака.

Др. Танасије Митровић.

ШТА СЕ У ДРУГОМ СВЕТУ РАДИ?

Државни огледни завод у Брну, у Моравској.

(Из вештача г. Драгомира Ђосића, сунплента).

Правац мога усавршавања је ратарство — биљна производња. И заиста, завод у коме радим на усавршавању у овом правцу, одговара потпуно ономе, што ми је било потребно. Овај рад на усавршавању састоји се, у главном, из два дела: *рад у лабораторији* и *рад на терену, у оштом пољу*.

Рад у лабораторији. — За овакав рад пружа јединствену прилику „Станица за пољопривредна истраживања“ у Брну. Она треба да буде, с обзиром на земљорадњу у Моравској ово, што је Svalof за Шведску. Чеси су зависили у многоме од иностранства у погледу набавке доброг семена, па понеке још и данас. Али разлика између њих и нас је у томе, што они сада чине све, да се те зависности ослободe, а ми тек морамо да почнемо рад у овом правцу. Установе у Чешкој, и рад у овим установама у овом правцу, могу много кориснога да пруже, нарочито нама Србима, где је рад на производњи оплеменог и селекционоiranог домаћег семена културних биљака сасвим на почетку. И принципи и техника рада на овом послу, моћиће, са малим изменама, да се пренесу и код нас. И њима је сада, у почетку, првенствено задатак дати земљораднику добро семе, а тек после овога долази

оно, што је и за нас још луксуз: давање научне сврхе сличним установама. Наравно, ово двоје иде често упоредо, али ипак, превагата оствено циљ: *искористити до сада сасвим утврђене научне истине, у циљу што јаче продукције доброг семена.*

Сам овај завод, у коме практицирам, обухвата разним својим секцијама све оно, што је потребно за биљну производњу. Ево које су секције: I. Оплемењивање и селекција биља, II. Семенарска Секција (уједно има и свх семенарску контролу за Моравску и Словачку); III. Фитопатолошка секција; IV. Педолошко-климатолошка секција; V. Хемијска секција: а) агрохемија и б) биохемија (уједно и сву контролу за горње области за гнојива вештачка, за крмива, за животне намирнице, и разне друге продукте потребне пољској привреди); VI. Секција земљоделске батанике и лековитог биља. У оснивању је еколошко микробиолошка секција и воћарско-виноградска.

Као што се из овога види, ово је један комплетан институт за проучавање и најделкатнијих питања из биљне производње, и за давање сигурног правца овеј производњи.

По својој доласку почео сам рад у секцији за *оплемењивање и селекцију биља*. Са овом секцијом сам почео с тога, што она мора бити тежакте мога усавршавања, а још и с тога, што је у њој лабораториски рад, у главном, сконцентрисан у зимским данима, а преко лета се ради већином у разним опитним пољима, којима она располаже.

Ова иста опитна поља, као и многа друга, сасвим засебна, служе у исто време и за огледе са разним вештачким и стајским ђубретом, те су резултати о једној биљци, и о разним сортама исте културне биљке, у толико потпунији. Наравно, да све ово још допуњавају и сви потребни педолошки и климатолошки подаци.

Принципи рада су засновани на најсавременијим начелима науке — генетике. Полавна тачка за рад су разне домаће и стране сорте културних биљака. Први посао састоји се у добијању чистих сората, па тек се на овом поанатом основном материјалу примењују остале научне методе: селекција, укрштање, а потом аклиматизација и искоришћавање разних варијација, које се покажу корисне.

Техника самога рада у лабораторији при избору — селекцији — је мало тежа и компликованија, јер за сваку културу биљку избор мора бити извршен врло прецизно, према многобројним захтевима, које она мора у култури да задовоља. А култура скоро сваке биљке има други циљ, и има у виду други принцип саме биљке. Од пиварског јечма се тражи да испуни једне услове, који су потребни за пиварску индустрију, а од обичног јечма друге услове, који ће удовољити потребама, којима се намењује; од повртарског кромпира се тражи финоћа укуса, збијеност ткива — мање биљне ћелице, мала дубина оца танка кора, код многих и скорозрелост, а од индустријског кромпира првенствено велика количина скроба, велики принос по хектару, и што већа ћелица, да би се скроб што лакше добио. Овако је и са свима другим биљкама. Рад се још више комплицира тиме, што се мора утврдити земља коју дотична врста захтева, гнојива којима је треба гнојити, отпорност према разним болестима, климатолошки услови за правилно успевање и др.

Ове зиме рађено је са стриницама, кромтиром, луцерком и црвеном детелином, кромпиром, дуваном, црним луком и са ливааским травама. На кукурузу се није радило готово ништа, као што се на њему уопште ради врло мало у северозападним земљама, али ће ове године бити прејмет више разних огледа. У осталом, то је наша важна културна биљка, па ће он бити за нас оно, што је за Чехе пиварски јечам, шећерна репа, индустријски кромпир.

Ово је, у главном, први део лабораториског рада, а са пролећем настаје други део, а то је пракса у опитном пољу.

Са праћењем радова у опитним пољима ове и других секција ићиће упоредо и рад у лабораторији за контролу семена. После упознавања са најважнијим принципима и техником у контроли семена, прећићу у Фитопатолошку секцију, а тада ће већ бити многобројних објеката за проучавање из ове области...

Драгомир Ђосић,
султан на усавршавању
у Чехословачкој.

КРЕТАЊЕ НАШИХ ПОДРУЖИНА.

Прва подружина у Војводини.

Уједињењем са Србијом, а тим самим и уједињењем у држави Срба, Хрвата и Словенаца, Војводина је дошла у изванредно повољан положај као *војводина* крај у овој држави и као *најважнији* продуцент *жити*. И сама унутрашња пијаца је за њу изванредно повољна: на њу се, за подмирење својих потреба у житу и брашну, морају обравати сви они крајеви, који сами не могу довољно цереалија произвести. Такви крајеви су и пространи и важни као потрошачи: Словенија, Црна Гора, Далмација, Босна и Херцеговина. Осем на унутрашњу пијацу која је и повољна и важна, Војводина може сигурно рачунати и на пијацу инострану: цереалије, нарочито пшеница, данас је артикал који на свеској пијаци има значај сувога злата.

И у колико су и унутрашња и инострана пијаца особито повољна за Војводину, крај мисирске плодности и велике пшеничне производње, у толико су и промене, учињене у својини земље у великом делу њезином, такве природе, да војвођанске тежаке безусловно упућује на много напреднији рад и на много поузданији наслов, него што је до сад тамо био случај. Напреднији рад је тамо био одлика поглавито вежких поседа; сад се око напреднијега рада морају побринути ситни тежаци, јер је великога поседа и крупне производње највећим делом нестало. Ако сами тежаци у маси не привуку око напреднијега рада — пољопривредна производња ће у Војводини ударити уназад, па и саме њих довести у најочајнију ситуацију.

А напредније могу радити и за тај се рад оспособити — ако тежаци у Војводини буду засновали удружења која ће их у тој сврси помагати и на путу напретка водити. Једно од таквих је удружења Српско Пољопривредно Друштво, које писаном и усменом речи пружа пољопривредне поуке, упућује тежаке у напреднијем

раду, набавља им најбоља семена и најплеменитије сојева, снабдева их с најсавршенијим алатима, справама и машинама, практички их обучава у разноврсним радњама итд.

Радосни смо што можемо саопштити, да је у Петрову Селу образована Подружнина Српског Пољопривредног Друштва. То је прва Подружнина у Војводини; за овим примером, надајмо се, да ће ускоро похрлити и остала места плодвите и убаве Војводине наше!

Тежацма у Петрову Селу, који су Подружнину основали, честитамо на прегњућу, које ће им, несумњиво, довести пуно моралне и материјалне користи. Сталним напорима и сталним помагањем од стране Српског Пољопривредног Друштва, Подружнина ће тежацма у Петрову Селу омогућити да своју пољопривреду развију и подигну на висину, која ће им пружити и користи и задовољства. Нихов пример нека подстакне и остала села да Подружнине оснивају, те да наша убава Војводина буде на челу напредне пољопривреде у целој Југославији!

Мудре изреке (и народне пословице)

Скупно један стари седах.

Ко стоку оставља зими на пољу без кошаре или је затвара да лежи у благу и на сиралој земљи, где јој промржњавају ребра и кукови, тај неће имати много користи од ње, нити ће му ваљати ни на лето.

Ко сеје јечам и раж у прашину, оvas у благу а пшеницу у бусен, тај ће имати свега доста.

Ко сеје конопљу — не треба да штеди плуг, а код лана дрљачу.

Конопљу, репицу и кукуруз треба сејати после гнојења.

Коров је лопов.

Корисније је два пута орати, него ли два пута оконати кукуруз.

Лењост много више штоди него ли незнање.

Људи се вежу за језик, а коњи за удар.

Масна друмови — мршаве њиве и ливаде.

Матор се коњ не учи ковати.

Међу свима врстама људског занимања — пољска привреда је оно које изискује највиши степен знања.

H. Ch. Carey.

Мени би за чудо било да слободан човек може имати пријатније и корисније занимање од земљорадње.

Сократ.

Младе вочиће у трећој години обучаваати а у четвртој презати.

Морамо се постарати не само да земљу припремимо

како ваља за коју врсту жита, већ и само семе да спремимо тако, како ће нам жетва дојста што боља испасти.

Наведите мало воде на ливаде, растуриите на њих коју карлицу пепела, истоварите која кола гноја, предрљајте их једном, па ћете видети како ће нам се свака таква ливада на мах оденути у цветну хаљину најлепших и најдрагоценијих трава.

Најгоре су празне јасле.

Народ пропада кад његова пољска привреда почне да опада. Бисмарк.

Не дају млека рогуље, него многуље.

Не може се Богу премолити, ни купусу прегнојити.

Нема ни једнога занимања, ни једнога заната који би се по својој важности могао мерити са *земљорадњом*, која ствара храну и за човека и за животиње. У земљорадњи је основица благостања, основица напретка људског рода, основица сваке радиности, сваке индустрије.

Либиг.

БЕЛЕШКЕ

Како да се заштити семе од гавранова? — У понеким крајевима гавранови су се толико намножили после рата да много баченог семена на њиву поједу те се услед тога и жетва знатно умањи.

Журне професор Пољопривредног Института у жамблу-у у Белгији опробао је у више махова један начин потапања семена противу гавранова, који је у пракси дао добре резултате.

Потапање семена по тој методи врши се у једној смеши катрана (биљног) и петрола (гаса), која се овако справља:

За 100 килограма семена узети 200 грама катрана и 200 грама гаса и 3 литра воде.

Један део одмерене воде загрејати да прокључа, па је кључалу силати у одмерену количину катрана. Потом у тако разблажен катран силати кап по кап гаса мешајући непрестано, све док се сав гас тако не испие; затим долити остатак воде опет мешајући.

Тако справљена смеша сила се на спремно семе које се потом промеша лопатом тако да се њоме што је могуће боље натопе зрна.

Ми препоручујемо нашим пољопривредницима да опробају овај начин.

Како се лече воћке од жутице (хлорозе)? — Лишће на многим воћкама пожути преко лета из разних узрока. Биљке услед тога јако ослабе, род ако га има на њима и не може ни да сазри као што треба и последиче од те болести у опште могу бити рђаве.

Пожутеле воћке могу се лечити помоћу зелене (гвоздене) галице. Препоручује се да се за тај циљ направи један раствор у коме има 100—150 грама зелене галице на 1 литар воде. На главнијим гранама дрвета чије лишће

жути направити мале ранце на растојању од 30 сантиметара и те ранце премавати направљеним раствором галице. Изгледа да је дејство од овога лека неочекивано и да после 20 до 24 дана пожутело лишће потпуно поврати своју првобитну зелену боју.

Нека и наши пољопривредници опробају овај лек, који нарочито препоручују белгиски пољопривредници.

Г Л А С Н И К

Јавно предавање. — У недељу 14. маја т. г. у 10 часова пре подне одржаће се у сали Срп. Пољопривредног Друштва јавно предавање „о конзервацију јаја“. Предавање ће бити праћено демонстрацијама.

Приступ бесплатан и свакоме слободан.

Предавач г. А. Г. Јовановић ред. члан Друштва.

Нова нижа пољопривредна школа у Алексинцу. — Законом о буџетским дванајестинама за мај и јуни 1922 год. одобрен је кредит од 1020.0 динара за оснивање н. пољопривредне школе у Алексинцу.

А. Г. Ј.

Кредити за нове пољопривредне школе у Краљевини. — Финансијски Одбор Народне Скупштине усвојио је, да се у буџет за 1922 год. унесе сума од 10000.0 динара за оснивање нових пољопривредних школа у целој Краљевини.

Из те суме чиниће се издаци за припремне радова за оснивање нових пољопривредних школа, сем оних које су већ основане или су у току оснивања.

А. Г. Ј.

ЗАПИСНИК

XVI. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва држане 29. марта 1922. године у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, чланови: гг. Вића Радовановић, Благоје Д. Тодоровић, Љуба Јовановић, Александра Љ. Поповић, Милан Триковић, и др. Веља Стојковић. Као гост био је г. Драгутин Сивревић, редовни члан. Председавно подпредседник г. Паја Т. Тодоровић, Бележко секретар г. Александар П. Рањковић.

1

Прочитан је записник прошле седнице; — Одбор исти усвоји.

II

Прочитано је мишљење одређеног Одбора за преглед добиених пријави по расписању стечају за Друштвено особље; — Одбор одлучи, да се за сада не прили избор секретара пошто је упућено писмо Господину Министру у змолба да и даље остане да ову дужност врши г. Александар Рањковић.

За инспектора за Подружнице да се прими г. Божидар Тирш, дипломирали агроном у руковођа сточарства у Добричеву у ослани. На име плате одређује му се 5000 динара годишње, дневница за себе по 35 динара и за жељу 3 динара дневно. Сем овога да му се уступило приређено за становање у Друштвеној згради једна соба а са кујном да се служи са осталима, зашта ће плаћати по 50 динара месечно.

За књиговођу да се прими г. Иво Павић, бивши књиговођа. На име плате одређује му се 5000 динара годишње, дневница на скупоћу по 30 динара за себе и по 3 динара за члана у породици. Са г. Тиршем да се закључи одмах уговор по правилима друштвеним а са г. Павићем после три месеца.

III

По извештају уредника Тежака о прелиминарној суми на хонорар Уредника Тежака и Календара и њектору Тежака. — Одбор одлучи, да се од 1. априла т. г. Уреднику Тежака издаје хонорар по 350 динара месечно, да се Уреднику Пољопривредног Календара изда 1000 динара хонорара и да се од 1. априла узме једно лице за њектора Тежака коме дати по 200 динара месечно. Избор онога извршиће уредник Тежака.

За прекорачење кредита у 250 динара да се учини издатих вирмансањем из других поземља на плату освоба.

IV

По молби новосоставане Пољопривредне Подружнице у Долењу, среза киевског округа Битољског. — Одбор одлучи да се прили у састав Друштва пошто је испунила прописане услове.

V

По извештају великог журица из Осјека о додаску селџака исте журице ради посете Београду и неколико ближих места и ради упућивања са српским селџак. — Одбор одлучи: олакшаће се председништво, да се извести у Министарству Пољопривреде и Воде, да ли су одређени вратници оима и ако што буде требало за њихов дочек да то може учинити и извршити.

VI

По извештају Управе Индустијског Завода у Нишу, да је у програму рада предложено да се у Заводу врши обука у пољопривредном знању и да молба за помоћ. — Одбор прили знању и одлучи, да ће учинити помоћ у границама могућности када Завод буде имао и имања.

VII

По програму о приређивању изложба. — Одбор изабра за чланове Одбора за приређивање изложба г. др. Веља Н. Стојковић, Вића Т. Радовановић, Милутин Стојковић, Александар Г. Јовановић и Милан Триковић.

VIII

По извештају члана Набављачког Одбора г. Виће Радовановића, да је једно место у Набављачком Одбору управљено. — Одбор изабра г. Славољуба Илића, члана Управе. Са овим је закључени данашња седница.

Исправка. На насловном листу прошлог броја Тежака стављен је грешком слагача датум 7 априла, а треба читати 7 маја.

Ур.

О Г Л А С И

Друштво Трактор

Заступници фирме Т. Ланц, Манхајм, за пољопривредне справе.

Добили смо вршавице ручне и коњске, млинове, оригинална плугове „Сак“ и друге земљорадничке машине и справе.

Лагер — Немањина улица Бр. 9. Канцеларија: Гундулићева улица Бр. 6.

3-3

Имам на продају две половне и исправне жетевне руковозачице. Цене повољне.

Обратити се

Сави Недељковићу, сконову

Приштина.

3-3

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште

На основу најбољег решења од
априла 1869. г. пренеску друштвену
посл пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ.

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

Претплата се положе уједанпут
за целу годину.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Поповић**

Одговорни уредник, **Д-р В. Н. Стојковић**

Број 20.

БЕОГРАД, 21. МАЈА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

САДИМО ВОЋКЕ.

Ниједна пољопривредна грана, на сразмерно малом комаду земље, не награђује свога посленика за мали посао тако обилато као воћарство.

Нешто мало посла, док се воћка накалеми, подигне и неколико година негује. Ту је сва тешкоћа ако се т. ј. сме тако да назове, па после имамо воћку, која ће нас, не тражећи нам оне тешке послове, који су нам око усева потребни, награђивати сваке године обилатим плодом. За оно неколико часова, што их ми у задовољству проведемо око одгајивања воћа, воћка ће нас кроз цео живот веселити и награђивати. Она нам пружа могућност да у хладу њеном и мирису од воћа проводимо веселе часове одмора после тешких дневних радова и да разведримо дух после суморних мисли и брига за отстанак. Још нас већма милина обузме, кад уђемо у башту и помислимо, да смо оне лепе и румене јабуке, жуте и мирисаве крушке, пепелаве и пријатне шљиве, жуте као злато дуње и остало прекрасно воће ми сами одгајили. Па још кад томе додамо, да ће воћке и после нас остати да рађају, и да ће нас око њих спомињати млађи благодарили свет!

Гајење воћа улепшава и облагорођава живот човеков. Зна се, да су воћари и пчелари понајвише добри, весели и ваљани људи. Човек, који подизање воћака пружа могућност уживања и другим људима, показује на делу љубав према ближњима и такав човек неће никад покварено мислити нити радити. „Кад дођемо у предео, у коме су путеви воћака засађени, то нам сведочи да ту вредни и поштени људи живе, којима је памет на свом месту“.

Корист је од воћа велика. Главна је корист што нам воћка даје свој слadak и пријатан плод, као здраву храну, која нам освежава и разгаљује тело кад се умерено једе, то тако нам воће у случају оскудних година може донекле заменити хлеб. Што је најглавније, воће се прерађује и су-

ши за зиму, те служи човеку у данима, кад се у природи ништа за јело не може наћи.

Од воћа се справља ракија, јабуковача, пек-мез, мармелада, разни компоти и слатка који нам производију служе као храна и послastiца, а у извесним приликама и као лек.

Па и кад воћка истраје, од користи нам је. Од ораховог и шљивовог као и чврстог лесковог дрвета столари, дракселери и дрводеле праве разне врло fine дрвенарије. Ондади нам служе за гориво; такође сваке године чистићи воћњаке од сувих и кривих грана, можемо подмирити домаћу потребу, где је воћарство у већој мери распрострањено, а нарочито у оним местима, где је оскудица у шуми, где су дрва скупа.

Воћке засађене поред пута омиљавају путовање; сем тога воћке нам попрањају и ваздух. Воћке чувају многе производе од разних непогода, разбијају оштре сурове ветрове, умеревају топлоту и оштре сунчане зракове.

Воћке красе свако насеље. Где су куће опкољене украсним мирисним и благородним воћама, то нам сведочи да ту живе отмени људи, а где њих нема, ту су лењивци; ту је лети пакао од вршине, а зими опет сибир од зиме и хладних ветрова.

Поред све користи од воћа, ми слабу пажњу на воћке обраћамо. То је знак, да још не увиђамо од колике је користи гајење воћака.

У неким земљама, где је култура на већем ступњу, где људи разумније живе, постоји неки обичај, да се за спомен ново-рођенчета детета у башти посади воћкица, воћкица његована као и дете. Кад воћка поодрасте, она подстрекла своје вршњаче да проводи време у корисном раду, те да и његова дела донесу добре плодове. Ови су обичаји много кориснији од многих празноверских, који се много пута по нашим селима чине.

Замислимо, кад бисмо све нагибе и косе, које одговарају условима за воћарство, засадили украсним корисним воћама! Онда би претворили нашу отаџбину у један велики воћњак — рај земаљски.

Поред развијеног воћарства, коракнуло би и

пчеларство, јер наша пословица вели „где је цвет ту је и мед“, а све воћке носе цвет, коме је опет потребна пчела да га оплоди. Воћке и пчеле то су два савезника.

На посао, дакле, око подизања воћарства сви ви, који волите рад и уживате у природи. Немар према воћарству не да се ничим извинити, па ни изговори да се воћке немају где гајити.

Сетимо се оног што је стари Чика-Јова-Змај рекао деци својој:

„Где год најеш агодна места
Ту дрво посади!
А дрво је благородно,
Па ће да награди.
Наградите изобиљем
Хлада плода свога
Наградите, било тебе,
Било ма ког твога“.

Ако одгајене воћке не искористимо ми, њима ће се користити наши потомци.

Ђура Николић,

своком из Гугла, ср. војешнок.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Важност виноградарства. Филоксера. Америчке подлоге.
ПРЕДАВАЊЕ ОДРЖАНО НА КУРСУ ЗА ПОМОЋНИКЕ ДРЖАВНИХ ЕКОНОМА У КРАЉЕВУ.
I. ВАЖНОСТ ВИНОГРАДАРСТВА.

Виноградарство је једна од најважнијих пољопривредних грана код нас. Пре уједињења, у нашој ужој отаџбини оно је највише било распрострањено у Крајини, Жупи, околини Смедерева, Ниша, Власотинаца и на Јели-

ци, код Чачка. Становници тих места готово искључиво су живели од виноградарства.

Уједињењем државе имамо сада читаве покрајине и области, које се искључиво баве виноградарством. Ту спада Далмација и цео приморски део наше земље, па један велики део Војводине, затим цео Тиквеш, Струмичка и Велешка околина и т. д.

По статистичким подацима, у нашој земљи има сада око 290 хиљада хектара под виноградима, који дају годишње око три милиуна хектолитара вина, од које се количине половина може извозити у иностранство. На тај начин може се у државу од продатог вина уносити годишње више од једне милијарде динара, јер је вино данас скупо.

Када се пак огромне виноградарске просторије, које сада постоје као парлоси, што су домаћи виноградни пропали од филоксере, буду засадили новим виноградима, на па подлози америчке лозе, онда ће се моћи извозити дупло и трипо веће количине вина. На подизању и обнављању тих винограда ради се енергично, и неће проћи много времена, па да се виноградарство у Јужној Србији обнови, а исто тако и у Далмацији и осталим покрајинама нашим.

С обзиром на климатске и теренске прилике, ми смо у таквим природним околностима, да би могли произвести најбоља и најфинија вина. На тај начин, а надати се, да ћемо дотле усавршити техничку прераду грозђа — ми ћемо, на страним винарским пијацама моћи конкурисати страним вина, и то, ако не квалитетом, оно бар повољнијим ценама.

Поред тога, винова је лоза бистра, која најбоље успева на песковитом и шљунковитим брежуљцима, т. ј. на аглиштима, где друге културе слабо напредују, те и са те стране она заслужује пажњу. Ми имамо поред Ду-

ПОДЛИСТАК

У СКОПЉУ

(привредне белешке и студије)

од Драгине Лачевића.

(Наставак.)

„Због ове велике употребљивости риба, на места њима обилата, као обале, мора, језера и река, најраније су се људи насељавали; места нам, дакле, та представљају прва седишта скупљених на неку заједничку цел људи, прве зачетке друштвеног живота рода човечијег и средине, из којих се образованост по осталом свету распростра-

„Ову су важност риба још у стара времена увијали учени људи равних народа, те су састављали различита научна дела, којих су предмет биле рибе; тако су неки описивали њихов строј, начин њиховог живљења, као Аристотел, Елијан, Атенеј, Сперијан и др.; други су у виспрепним стиховима славили њихову велику корист за човечиј род и разлагали су начин како се имају употребити и хранити, у које св време најслађе, и за здравље човечиј најпробитачије, као Виргилије, Овидије, Марцијал, Аузоније и многи други.

„Али више но све хвале старих и нових списатеља

и поета доказује велику важност риба та околност, што их и простији народ боље познаје по све остале животиње, што се непрестано труди, да им проучи нарав и места где радо бораве, како би их могао лакше уловити, и што их многостручно именује тако да готово у сваком крају једне исте рибе све друга и друга имена носе.“)

И ако је „Србија од природе обдарена водама свакојаким: велики њен део окружују две повеће реке, Дунаво и Сава, кроз средину се њену веруга Морава, западни јој крај натапа Дрина, источни Тимок, а по унутрашњости њеној промичу небројене реке и речце, или се извори разливaju у баре и мања језера“, ипак — „риба је у многим крајевима наше земље редка“, а опет се „у Србији до данас слабо помишљавало о запаћању риба у рибањацима, пак ни у манастирима, у којима је томе најбоља прилика, и где се обично по осталом свету пространо и врло брижљиво држани рибањци налазе, нисам код нас тако што, осим у Раваници, видео“.)

Тако је Панчић писао пре неких 60 година. А данас је рибаљов још незнатнији него ли у оно доба, а од рибарски колеба на дунавској обали, какве су се виђале у

*) Др. Јосиф Панчић у Гласнику Друштва Србске Словоесца, XII, стр. 503 и 501.

*) Исто, стр. 538 и 539.

вава и морске обале велике просторије живих летећих пескова, које се најрационалније могу искористити вановом лозом, и то обичном, домаћом, некалемљеном лозом.

Винова лоза гаји се од како је човек постао на земљи. А научњаци тврде, да је ње било на копну далеко пре, но што је човек створио. Она се гајила у Старој Грчкој, и о вину су још онда писали: Омер, Виргилије, Кратинус и т. д. У нашим народним песмама, — у којима се опевају наши најстарији јунаци, увек се помиње вино. Чак шта више научњаци тврде и доказују, да је винова лоза од најкажа гајена исто онако, како се и сада гаји домаћа лоза.

Међутим, од појаве филосерије аразе у Француској т. ј. од 1863. год. ствара се у виноградарству у целој Европи једна тако страшна криза, да се за ту привредну грану интересују у највећој мери не само велики умови и научњаци највећег гласа, већ и државне владе. Преносом америчке лозе у Европу преноси се и филосера, и све могуће данашње болести на виновој лози. Отуда, наука о виноградарству постаје врло опсежна и врло компликована, а при том необично интересна и занимљива.

2. О ФИЛОСЕРИ.

Филосера је пореклом из Сједињених Америчких Држава, где је први пут у години 1854. откривена од стране неке *Ане Фич*, која ју је назвала *Ranphigus Vitifolia*. Први опис филосере и опасност од ње изнео је *Dr. Снег* 1867, који јој је дао име *Dactylospora Vitifolia*.

Овај исевет пренет је у Европу са америчком лозом, и у години 1863. појавио се у Енглеској, близу Лондона. У години 1867. појавио се у Француској, близу Бордоа, где је такође пренет на америчкој лози. Он се толико брзо ширио, да је 1883. године захватио винограде у 53

округа и од 2.500.000 хектара под виноградима *чиставу половину упрочишти*.

Од 1872 до 1885 филосера се појављује у Средњој Европи. Код нас у Србији она је откривена у околини Смедерева, Пожаревца и Топчидеру 1882—1884. године.

Појава филосерије аразе створена је била у Француској ужасна криза, не само у виноградарству, већ и држави; јер годишња производња вина смањила је се за скоро 30.000.000 хектолитара вина, што је представљало дефицит од 400.000.000 франака годишње.

При таквој ситуацији, на све стране чињени су покушаји и силни напори: да се пронађе сигуран лек или какво сигурно средство противу филосере. Те напоре чинили су не само заинтересовани виноградари, већ и најчувенији научњаци природних наука. А Француска Влада одредила је била у почетку 20.000 франака, а доцније ту цифру поела на 300.000 франака, као награду ономе, који буде пронашао сигурно средство противу те опасне винограде напасти. И после свестраног најозбиљнијег испитивања нађена су ова четири начина противу филосере и то:

1. Убризавање сумпорног уљеника (*Sulfare de carbone*) у корен чокача, чиме се уништава филосера. Али то средство врло скупо кошта и веома тешко се изводи.

2. Потпањене заражених винограда водом, у којој чокаће треба да лежи бар три месеци годишње, на којој се начин филосера уништава. Али, винограда, који се могу потпањати готово и нема, а у ладнијим пределима, баш и када би их било, не би се потпањале смело вршити зато што би и лоза пострадала од мразена.

3. Сађење винограда на песковитим земљама, на којима филосера не шкоди домаћој лози. Тај начин је остао и остаће као врло добар за песковита земљишта, у којима има од 60—70%, ситног силикатног песка. На

првој четвртини XIX века¹⁾ — данас ни трага нема!

Међутим, негда, у старој српској држави риболов је био доста јако развијен, рибарство је било једна важна привредна грана и њему је толика важња обраћана, да су и нарочити *рибници* подизани и да су за рибарски посао и нарочити *људи, рибари*, ангажовани.

На рибарство су много полагали сви феудални поседници: владоци, властела и манастири, на њиховим трпезама је било увек рибе на разне начине зготовљене. Један ивасланик Византије, познате са богатства трпезе, кад је 1293 год. посетио Краља Милутина, задивљено је записао, како се њему и његовој пратњи у краљевом двору „шаље и лепа воћа и парчета *приуговорљених риба, неважно уловљених у месним или подалним рекама, или усвољених од оних повећих и дебелих дунавских риба, које нам одовуд ретко у Цариград долазе и јако се штрже, али се увек не поју*“²⁾

На трпези властелинској је риба била тако обично јело, да је: „стари калуђере“ тражи од Краљевића Марка и да „слави светога Ђорђија“:

Вала тебе, Краљевићу Марко!
Света имаш у бијелу двору,
Јот да имаш рибе од Орда³⁾

А краљ Вукашин прелашњује Видосаву, лубу Момчилову, свакиим описом Скадра:

А кавах је Скадар на Бојани!
Кад погледах брду изнад града,
Све порасле смокве и маслине
И још ови грозни виногради;
Кад погледах стрмо испод града,
Ал' узрасла шеница бјелица,
А око ње зелена ливада,
Кроз њу тече зелена Бојана,
По њој плива риба свакојака,
Кад год хоћеш, да је тазе једеш.⁴⁾

О манастирским трпезама и да се и не говори; оне без рибе нису биле — то је тако извесно. Рибу су чак типично, хилендарски⁵⁾ и студенички⁶⁾, на пример, изриком прописивали.

(Наставиће се)

¹⁾ Ото Дубислав плем. Пирх: *Путовање по Србији у години 1829. стр. 49.*

²⁾ Ст. Новаковић *Немачишке престонице*. Глас С. К. А. LXXXVIII, стр. 43.

³⁾ Вук Стеф. Караџић: *Српске народне pjesме*, II, стр. 400.

⁴⁾ Истој, стр. 98 и 100.

⁵⁾ *Словеник* С. К. А. XXXI.

⁶⁾ *Гласник Српског Ученог Друштва*, XL.

таквим земљама филоксера не штоди виновој лози. Ово с тога, што инсект не може да се крече од жиле до жиле, јер се псак рони и затрпава пролаве које филоксера себи прави. Међутим песковитих земљишта, песених за гајење винове лозе има само поред мора и река. Има их мале, мало и она се и данас васађују обичном домаћом лозом, која даје одличне резултате.

4. Калемљене дрмање лозе на подлози америчке лозе. То је најболји и најсигурнији начин, који је употребљив за сва виноградарска земљишта. Америчке лоза имајући веће жиле и дубљи корен од домаће лозе, црпе из земље много више хранљивих материја, којима одолева и филоксери и потреби чокоћа. Осем тога, америчка је лоза далеко тврђа од домаће лозе, те филоксера на њеном корену није у стању да прави ране и повреде, које прави на корену домаће лозе и од којих се ова суши.

Ради испитивања америчке лозе у овом погледу најпре и највише се ангажовао Planchon, који је имао 1873. год. у Америку и отуда донео сазнања, која је публиковао и која су га ошкочавала. Он је тим својим резултатима учинио највећу услугу виноградарима целога света и допринео да домаћа лоза поново оживи на америчкој подлози, и да триумфује над филоксером. Благодарни француски виноделци подигли су му 1891. год. у Монпелују један колосалан споменик.

Филоксера (*Phylloxera Vastrix*) појављује се на виновој лози у више облика:

1. *Подземне (корене) филоксере* Ове се филоксере на израженим чокоћовитим жилама примичују у виду жуће прашице. Све су оне женке, које се плоде без спаривања и производе само једине; из јаја која оне носе, излегу се после двадестину дана женке, које и саме носе јаја, као и друге. Свака женка носи стотину јаја, те се према томе може ценити како се она брзо размножава.

2. *Нимфе*. Извесне подземне, корене филоксере у место да при мењању остану носиле јаја тоне једну промену више и постају нимфе. Ове нимфе трпе још једну промену по стварању, излазе напоље и од њих постају:

3. *Крилате филоксере*, које су све женке, и које се многе без оплођивања. Те филоксере ветар разноси на све стране и врло далеко; оне су најопасније за ширење аараве. Из јаја крилате филоксере излазе:

4. *Филоксере са сексуалним органима*, које су лишне органе за јело и варење, али имају јако развијене полне органе. Оне се плоде чим дођу на свет. Мужјак изнурен оплођивањем утине одмах а женка снесе свега једно једино јаје, па потом и сама утине. То јаје зове се *зимско јаје*, јер се из њега филоксера излеже тек на пролеће, било корена било лисна филоксера. Оно презими испод коре.

Лисне филоксере, налази из зимског јајета и напада ластаре и лишће и ту ствара сићушне кирсе, у којима снесе по 500—600 јаја, из којих излазе такође нове филоксере; и размножавање исто продужује се непрекидно, све док лишће не опадне. После пет до шест таквих генерација филоксера прелази на корен — (подземни живот) где се упије у жиле.

Филоксера је врло сићушан инсект, који се голим

оком не види. Она је највећи и најопаснији непријатељ домаће лозе, јер где год се појави домаћи виноград пропадају.

(Наставиће се)

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Данске нормe хране.

У садашње време највише су распрострањена два система оцене хране и одређивања норми хране — *Данска* и *Келнерова*. Ма да је дански систем схематичан и груб, ако га упоредимо са системом Келнеровим, ипак за сељака он је бољи и приступачнији, а за праксу сасама је све једно како ће се израчунавати количина хране — на калорије, еквиваленте скробне вредности, или јединице хране, тим више, што су просечно, резултати скоро једнаки.

Где има могућности, где је становништво писмено и добро развијено, а тим више за стручњаке, боље је употребљавати Келнеров метод, а у осталим случајевима дански, који је, понављамо, бољи за просте сељаке, али уједно даје доста повољне резултате.

Овај систем храњења у последње време пред рат био је распрострањен код контролних млекарско — сточарских задруга и код појединих пољопривредника у Русији са веома добрим резултатима.

Данци су први, који су обратили пажњу на ту околност, да често разноврсна храна једнако хемјиског својства није једнаке хранљиве вредности. Учињени су многобројни опити, чији је резултат био установљење скале хранљивих јединица. По овој скали сва храна се упоређује са 1 килогр. или једном фунтом смесе јаке хране (од прилике $\frac{1}{2}$ кгр. ове брашна, $\frac{1}{2}$ кгр. меквиња и $\frac{1}{6}$ кгр. погаче од конопље, лана и т. д.), и овај килограм или фунта назива се јединицом хране. Ево таблице ових јединица:

Јака храна:

1 кгр. разноврсног брашна	1 јединица хране
$\frac{3}{4}$ „ разноврсних тропина	„ „
1 „ тропа од репичног семена	„ „
1 „ сваковрсних меквиња	„ „
1 „ суве меласе	„ „
1 „ сувог требера	„ „
1 „ сладових клица	„ „

Сува груба крма:

3 кгр. сена	1 јединица хране
4 „ барског сена	„ „
$2\frac{1}{2}$ —3 „ плуцке	„ „
4—5 „ леве од ражи	„ „
$2\frac{1}{2}$ „ детелине	„ „
3—4 „ зобне плеве	„ „
4—5 „ јаре сламе	„ „
5—6 „ озиме сламе	„ „

Зелена крма:

12 кгр. њивске траве	1 јединица хране
14 „ ливадске траве	„ „
8 „ луцерке	„ „
10 „ грахорице	„ „
8 „ детелине	„ „
15 „ репичног листа	„ „
10 „ листа шаргарепе	„ „

и т. даље.

Коренаста и крволаста крма:

8—10 кгр. сточне репе	1 јединица	хране
10—12 „ турнипа (угарњаче)	„	„
8 „ сточне мркве	„	„
6 „ кромира	„	„

Остала крма:

6 кгр. оплаћеног млека	1 јединица	храна
12 „ сурутке	„	„
10 „ млаћенице	„	„
8—10 „ киселе хране	„	„

и т. даље.

Иначе говорећи, на пример, један кгр. сувог требера једнак је 8—10 кгр. сточне репе, или 6 кгр. оплаћеног млека и т. д.

Уповнавање са јединицама хране врло јако олакшава обрачу, даје могућност лаког међусобног упоређивања различитих храна, према њиховој вредности, на крају, олакшава претварање различитих крма у једнаке величине и састављање дневних obroka, а такође месечних и годишњих резултата.

По данским нормама обрачу хране врши се, узимајући у обзир 1) храну за одржавање живота и 2) храну за продукцију, т. ј. у прву врсту спада храна од прилике јавне краве, која не даје млека или вола за рад који не ради, у другу краве која се музе, или во који ради и т. д. Према данским нормама обрачу потрошене хране за одржавање живота врши се према живој тежини појединих грла и на сваких просечно 120 кгр. живе ваге (мере) треба дати 1 јединицу хране, а ако су краве још у порасту треба додати још $\frac{1}{4}$ јединице хране на дан.

Осим тога степеној крави у првој половини бремености треба дневно додати $\frac{1}{4}$ јединице хране, у другој половини бремености $\frac{1}{4}$ једин. хране.

На пример, степена кржава од 3 месеца има 360 кгр. живе ваге; за одржавање њезиног живота потребно је на дан 3 јед. хране, а за тим још $\frac{1}{4}$ јед. хране — свега $3\frac{1}{4}$, или од прилике, 9 кгр. сена и $\frac{1}{4}$ брашна или 10 кгр. сламе или кукурузоване и $1\frac{1}{4}$ кгр. кукур. брашна.

Обично се ова крма за одржавање живота састоји већином од сламе и сена, т. ј. грубе хране, а за време паше само из траве. Али за степеној крави треба додати $\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{4}$ кгр. јаке хране.

Обрачу продуктивне хране према данским нормама излази из тога, да 3 кгр. млека захтевају за своју изградњу — 1 јед. хране и обично се количина јединица хране саставља, претежно из јаких крма. Изузетак се допушта само у тим случајевима, кад у obroку има доста коренасте и крволасте хране или луцерке и детелине.

При сваком састављању дневних obroka хране мора се узети у обзир 1) довољна количина хранљивих састојка за изградњу млека и одржавање живота, 2) што већа равнотежност и укус хране 3) добра сварљивост хране и 4) јефтиност При овом састављању ми смо дужни осим тежине краве и млечне продукције знати и степен урођености кржава, температуру штале каковоћу и састав хране. Крава у хладној штали захтева више хране. Мршава стока опет мора добити више хране, а дебела мање. Осим тога треба знати да само при добром комбиновању грубе и јаке хране или крволастих и коренастих крма могу се до-

бити добри резултати. Пракса говори да количина грубе хране у дневном obroку не мора бити више од 12—16 кгр. за краву, сточне репе и томе сличне хране од 3—40 кгр. и јаке не више од 6—7 кгр. или тако исто не треба давати мање од 6 кгр. грубе хране и 1 кгр. јаке хране. Само мало продуктивним и сувим кржавама може се давати јака крма, кад се у грубој храни налази доста доброг сена или детелине. На крају, ако у obroку има доста коренасте или крволасте хране, може се количина грубе хране смањити до 4—5 кгр.

Осим тога се не препоручује у obroку давати јаку храну у једној храни, него у смеси неколиких јаких крма, од прилике, мекиња, брашна, прекулаћеног ова, требера и т. д. За млечне краве у првој половини мужења неопходно је потребно давање корена или кртола и јаке хране. У другој половини мужења може се повећати количина грубе хране и смањити количина јаке хране.

Узимајући у обзир све горе наведено треба састављати норме. Ево пример дневног obroka: кржава од 420 кгр. живе ваге (мере) даје на дан 12 мл. млека; ова кржава захтева за одржавање свога живота $3\frac{1}{2}$ јединица хране и за изградњу млека 4 јед. хране. Дакле, њој треба дати $3\frac{1}{2}$ јединице грубе хране и 4 јединице јаке хране. Ми знамо да 3 кгр. сена састављају 1 јед. хране и 4—5 кгр. јаре сламе такође 1 јед. хране. Ако ћемо дати нашој крави 6 кгр. сена и 7 кгр. сламе или кукурузовине, ми ћемо је потпуно задовољити у грубој храни. За млечну продукцију ми морамо дати од прилике 2 кгр. кукурузног брашна и 2 кгр. мекиња и у резултату ћемо имати оваки дневни obroк:

6 килогр. (2 јединица) сена
7 „ (1 $\frac{1}{2}$ „) сламе
2 „ (2 „) кукуруз. брашна:
2 „ (2 „) мекиња

17 кгр. — $7\frac{1}{2}$ јед. хране

У овом примеру ако имамо сточну репу, ми можемо један део сламе или сена заменити репом и мало смањити јаку храну, саставивши оваки obroк:

2 килогр. (1 јединица хране) сена
5 „ (1 „) сламе
16—20 „ (2 „) репе
1 $\frac{1}{2}$ „ (1 $\frac{1}{2}$ „) кукур. брашна
1 „ (1 „) мекиња

 $7\frac{1}{2}$ јед. хране

(Наставиће се)

ШТА СЕ У ДРУГОМ СВЕТУ РАДИ?

Пољопривредна статистика у Сједињеним Државама.

У Сједињеним Државама постоје две установе које прикупљају разноврсне статистичке податке: Одељење за Попис (Bureau of Census) при Министарству Трговине и Одељење за Пољопривредну Статистику (Bureau of crop estimates) при Министарству Пољопривреде.

Одељење за Попис при Министарству Трговине прикупља податке о стању становништва, имовине и кретање свих грана људске активности. Оно врши попис сваке десете године и у његовом извештају обухваћени су поред оста-

лог и подаци о пољопривредној производњи, разуме се у размацима од сваких десет година.

Одељење за Пољопривредну Статистику¹⁾ прикупља сваке године податке о засејаним површинама и друге чисто пољопривредне природе.

С обзиром на то што пољопривредна америчка статистика ужива врло леп глас, како у погледу брзине прикупљања, тако и у погледу тачности, желимо да се о њој, односно о њеној организацији овде позабавимо.

1. Одељење за пољопривредну статистику, његова организација и његов рад. Задатак је Статистичког Одељења Министарства Пољопривреде да прикупи податке о усевима, воћу и стоци, да публикује месечне и друге периодичне извештаје о засејаним површинама, стању усева и изгледима на жетву, да припрема статистички одељак о стању пољске привреде у годишњем извештају о раду Министарства Пољопривреде и да врши специјална истраживања о појединим усевима, како у Сједињеним тако и у другим страним државама.

Статистичко Одељење Министарства Пољопривреде обухвата централу у Вашингтону и органе на терену у разним државама Америчке Уније.

Централа се састоји из следећег особља:
начелника
помоћника начелника
шефа одсека за прикупљање и сређивање извештаја
шефа одсека за публикацију извештаја
референта за органе на терену
3 статистичара — стручњака и шефа писарског особља

око 125 писара, понављаче женскиња, које сабирају, преписују на машини, контролишу цифре итд.

У централу постоје два одсека и један статистички савет или одбор:

а) *Одсек за примање извештаја.* Он води листу и евиденцију о свима лицима у унутрашњости, која прикупљају податке, шаље им формуларе и упутства, прима извештаје и уређује их за проучавање и анализу.

б) *Одсек за публикацију извештаја.* Он прима већ сређене извештаје о пољопривредним производима како из Сједињених тако и из других држава, гради таблице и нарочите чланке како за годишњак о раду Министарства Пољопривреде тако и за разне друге билетине, даје статистичке податке појединцима, који их траже и врши анкете о разним статистичким фазама пољске привреде.

в) *Статистички савет* или одбор састоји се из начелника одељења, помоћника начелника, шефа одсека за публикацију извештаја, два статистичара стручњака и једног или више статистичара на терену. Тај савет у тајним седницама разматра и цени податке, који се односе на засејане површине, стање и изгледе на жетву спекулативних (берзанских) пољопривредних производа, а тако исто цени и неспекулативне (неберзанске) производе и стоку. Савет се састаје у седнице сваког месеца и тек по извршеном поређењу, процени и контроли података одобрава публикацију тих података у свом месечном извештају Monthly Crop Reporter

¹⁾ Ово је одељење пре неколико месеци спојено са одељењем за тржишта (Bureau of Markets) те је тако постало његов одсек.

2. Органи статистичког одељења у унутрашњости и разни извори за добијање података са терена. Метода прикупљања података на терену, којом се Статистичко Одељење Министарства Пољопривреде служи рачунику се у мноштво од метода, које су уобичајене у европским земљама.

У Европи се статистички подаци прикупљају углавном преко државних пољопривредних или финансијских органа. Начин прикупљања статистичких података преко државних органа и општинских власти скопчан је увек с негодом, јер се из разних разлога, а углавном из бојазни оптерећења порезом, право стање неверно или непотпуно представља, те су и цифре, у којима се ово изражава обично далеко од стварности. У овој, односно у овим државама статистички подаци се прикупљају највише преко приватних личности, преко самих пољопривредника на терену, а само јединим мањим делом преко органа самог Статистичког Одељења, те се добија на тај начин и већа гаранција о њиховј тачности.

У другим државама статистички подаци се добијају више мање само из једног извора, те се као такви и не могу лако контролисати, већ се примају за готове и дефинитивне. Разуме се да грешке могу бити невероватне, као што се то често пута и дешавало, нарочито у нашој статистици. У Сједињеним Државама постоје на терену *три разна тела*, од којих свако засебно шаље податке централу. Тако добијени подаци, подвргавају се као што ћемо мало час видети, строгој контроли у централу; они се ту проучавају, пореде међусобно, а и са подацима из других извора и најзад дефинитивно усвајају. Грешке се онда, разуме се, лако испрвавају и право стање ствари сигурније и верније представља.

Ево ко прикупља и на који се начин шаљу разни статистички подаци Централни.

(Наставиће се.)

КЊИЖЕВНОСТ

О кукурузу. У наклади Ђезило—Методске књижаре у Загребу изашла је књига господарског надзорника *К. Поповића: О кукурузу*. Како кукуруз даје великом дијелу нашег народа снагадњаш крух — ова ће књига врло добро доћи нашим пољопривредницима — јер их тачно упућује у рационално сијање кукуруза, тако да овај донесе што већи плод. Књизи је придодано за боље размишљање око 20 слика. Садржај је у главном: Важност кукуруза у нашој пољопривреди. Колико кукуруза уроди на једном јутру, и колико га може да уроди. Какву земљу љуби кукуруз. О врстама кукуруза. Како треба под кукуруз земљу обрадити и нагнотијати. Како треба кукуруз сијати. Како се кукуруз негује од сјетве до бербе. Берб и спремање кукуруза итд. Писац закључује књигу с ријечима, да сваки мора настојати што тачније се држати његових упута, па ће доћи пријеме, да ће добити сваки на једном јутру 30 метричних центи кукуруза. Књижара ће наставити издавањем господарских књига. — *Књига стоји 8 дич, поштом 1 дич. више, а наручује се код Ђезило-Методске књижаре, Загреб, Прерадовићев трг 4.*

БЕЛЕШКЕ

Дезинфекција локала, у коме се гаје свилене бубе. — Први је услов за добијање здравих гусеница од свилене буба здраво семе. Али међутим разне болести могу обузети те гусенице, ако је локал, у којима се оне гаје нечист и нездрав. С тога је за сваки случај потребна дезинфекција локала, у коме се гаје свилене бубе. За дезинфекцију се препоручује једно врло добро средство, које се може добити у свакој дрогерији и које се зове калцијум хлорид. Од те материје треба направити раствор од 10% јачине, то јест на 10 литара воде узети 1 кг. калцијум хлорида па са тим раствором испрати све оне ствари (полице итд.) које суване за гајење свилене бубе, као и под, зидове и тајне. Кад се то сврши и док се још није локал односно испране ствари сасушиле завалити 5 кг. сумпора, за једну унцију семена, тако да сва дим остане у локалу која треба добро затворити.

Да би сумпор лакше горео може се уз њега метнути мало иверја и ово полити са мало испиритуса да би се боље потапало. Но у овом случају не треба узимати петролеум (гас) јер је његов мирис врло штодљив свиленим бубама.

Раузме се да гусенице треба увести у тако дезинфикован локал кад дим од сумпора буде потпуно ишчекао.

Избегавајте додир вина са гвођђем, цинком и оловом. — Познато је нашим виноградарима да дужи додир вина са гвођђем проузрокује мењање боје у вино; додир се претвара у једну материју која пре лажи на мастило него на вино. Гвоздени судови за пресицање вина (шаволи, када од гвозденог плеха итд.) нису у винарству за препоруку.

Исто тако не треба се служити у винарству ни цинкованим гвозденим судовима, јер онај слој цинка, који покрива гвозден плех вино нагрива и ствара једно једињење са врло непријатним укусом, које је врло штодљиво за здравље.

Олово и оловне судове треба сасвим искључити из употребе у винарству, јер и тај метал вино нагрива и ствара отровна једињења.

С тога је најбоље да цеви за одвођење вина, разво посуђе за доливање итд. буду од бакра или од калајсаног бакра, а каде шаволи итд. од дрвета.

ГЛАСНИК

Градинарско — цвећарска школа. — Њ. В. Краљ потписа је указ о оснивању градинарско—цвећарске школе у Новом Саду.

Екскурија ученика пољопривредно-шумарског факултета у Загребу. — Осамнаестог ов. мес. дошли су у Београд 35 ученика са 4 наставника пољопривредно—шумарског факултета у Загребу. Они путују ради упознавања пољопривредних прилика Србије, а посетиће ова места. Београд, Смедерово, Буково, Зајечар, Скопље и Беођелију.

Добро нам дошли!

Подружницама на знање. — *Релис* бр. 8. Већи број чланова и Подружница обраћа се Друштву телефонским путем и тражи пошиљку справа и осталог. Како се десило да су неколико оваквих пошиљака враћене са изјавама да су ненадлежно поручене, то овим саопштавамо свима, да од сада такве поручбине не врше и да их нећемо извршавати.

Релис бр. 9. Извештавамо чланове Подружница и читаоце *Тежска*, да се могу снабдети добрим мушким и женским прилодним грлима (теладима) сименталске расе по пијачној цени код Управе Државног Добра у Толчидеру, којој се за потребна обавештења треба и обратити.

Релис бр. 10. Велики број установа и појединаца упућују писма и новац Српском Пољопривредном Друштву за Пчеларско Друштво. Како Пчеларско Друштво има своју канцеларију која се налази у Зорној ул. бр. 10, то се овим извештавају да пошиљке тамо и упућују.

Нови чланови утемелачи. — Г. Г. Ранко *Петровић* и *Вук. М. Торбешки* обојица из Сињева (п. Ниш) *Вукосав Р. Обрадовић* економ из Округлице (п. Трстеник) г-ђа *Даринка Карамарковић*, учитељица у Дреношу (п. Параћин) и *Милева Ђорђевић* (за своју коју сестру *Даринку*) приложила су по 100 динара и тиме се уписали за чланове утемелаче овога Друштва.

И овом приликом Друштво благодари именованим на пакњи и послатим уловима.

Статистички подаци о производњи маслиновог уља у Далмацији у току 1921 год.

Среца	Општина	Количина мет. центи у општини	Количина мет. центи укупно	Примеба
Шибеник	Шибеник	300	2000	Остале општине нису производале
	Скрапин	100		
	Водице	130		
	Зларин	300		
	Турско	1170		
Салет	Кавс	90	357	
	Трогир	150		
Макарска	К. Нови	20	1086	
	К. Лушкић	10		
	К. Суђурад	48		
	Салет	39		
	Макарска Градаци	572		
Метковић	Метковић	9	15	
	Олузен	6		
Сунетар	цели оток Брач	290	290	
Хвар	Хвар	5	138	Остале општине нису производале
	Стариград	35		
	Елаза	42		
	Пуровска	38		
	Богомоље Суђурад	16		
Корчула	Блаото	2	138	Остале општине нису производале
	75			
	Велаука	45		
	Трань	10		
	Јазана	20		
Дубровник	Цават	78	150	
	Дубровник	4		
	Лоцих	4		

Маџет	98	
Ријека дуб.	250	
Слатно	10	
Стон	50	
Шпан	250	
Затон	50	556 50

Укупно у Покрајини 458250

Цела Покрајина је произвела укупно непуних 46 воза на машинама ула, па је према томе род био веома слаб.

П. С. П.

ЗАПИСНИК.

XVII. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва државне 5. априла 1922. године у друшвеним дому у Београду.

Били су присутни: председник г. Љуба Новаковић, потпредседник г. Паја Тодоровић, чланови гг. Љуба Јовановић, Вића Радовановић, Александар Г. Јовановић и др. Већа Стојковић. Као гост био је г. Драгутић Сарчевић, редовни члан. Председаво председник г. Љуба Новаковић. Бележко секретар г. Александар П. Рањковић.

I

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти усвоји.

II

Прочитан је извештај Министарства Пољопривреде и Воде, да му није познато за долазак селаци из Ириговитичке Жупаније, и да Министарство није чинило никакве припреме за њихов долазак. — Одбор прими знању.

III

Прочитан је извештај г. Др. Веће II. Стојковић, члана Управе, који је као друштвени изасланик био у Прагу. — Одбор прими знању и одлучи, да се достави један примерак Министарству Пољопривреде и Воде.

IV

Прочитан је извештај г. Александра Г. Јовановића, члана Управе, који је као изасланик Друштва био у складу Стојкињу, срезом Космајског и извршио преглед и поделу награда члановима Женског Лењинг Пољопривредног Клуба за одгајену живину. — Одбор прими исти знању и одлучи, да се изврши набавка за 17 чланова по 12 комада јаја од Памес-Рока и Талијане и да се изврши подела на њихову живину, као и да се штампа уопште за гајење живине које раздавати бесплатно клубовима.

V

По молби Пољопривредне Подружнице у Паланци, да јој се повећа кредит у справима и зану. — Одбор одлучи, да се повећа, кредит на 20.000 динара.

VI

По молби Пољопривредне Подружнице у Паланци, да Друштво отвори преко Подружнице у Паланци стоварнице справе и остало — Одбор одлучи, да се извести Подружница, да настане, да се оснује још која подружница у срезу и да оснују срески савез, па ће их Друштво потпомоћи за отварање стоварница.

VII

По молби Пољопривредне Подружнице у Струмици, да јој Друштво пошаље справе и остало с тим да вредност истих пошаље чим их прими и прела поручиоцима. — Одбор одлучи, да се пошаљу тражене справе и др. и да новац пошаље Друштву у року од месец дана.

VIII

По молби школског надзорника у Тетову, да му се шаљу 22 примерака „ТЕЖАКА“ за основне Школе, за које ће претплату он наплаћно послати. — Одбор одлучи, да се шаље тражени број ТЕЖАКА и умоли надзорник да претплату пошаље.

IX

Прочитан је одговор г. Младутина Стојковића, да остаје при својој ранијој оставци на чланство у Управном Одбору. — Одбор одлучи, да се позове лице које по избору долази на ред.

X

Прочитано је писмо г. Др. Боке Матровића, Начелника Министарства Пољопривреде и Воде, који шаље Друштву на поклон 10 књигица из његове књиге „Основни принципи науке о Сточарству“ — Одбор прими знању са захваљујућу.

XI

Прочитано је писмо Хрватско-Славонског Господарског Друштва у Загребу, који моли да му се пошаље по неколико примерака књигица Лењинг Пољопривредни Клубова у Америци и упуства о Клубовима. — Одбор одлучи да се пошаљу.

XII

Члан Набавачког Одбора г. Вића Радовановић сачинио је извршеним набавкама вртница за кукуруза, макара воћарских и каменарских ножева. — Одбор одобрио набавку према ранијем решењу Управног Одбора.

XIII

Председник референте, да је одбор великог посла примио на рад у Друштво г. Божијара Трфаја, који је вршио дужност инспектора за Подружнице 15 дана и да му за то време треба исплатити хонорар. — Одбор одлучи, да му се исти исплати према плати коју дана прими.

Са овим је закључена данашња седница.

ОГЛАСИ

Српско Пољопривредно Друштво добило је извесну количину:

ВОДЕНОГ СТАКЛА ЗА КОНЗЕРВИСАЊЕ ЈАЈА

и продаје га по 6 динара литар без суда. Исто тако добило је и сумпора и продаје га по 6 дин. килограм.

Друштво Трактор

Заступници фирме Т. Ланц, Манхајм, за пољопривредне справе.

Добили смо вршалице ручне и коњске, мланове, оригинална плугове „Сак“ и друге земљорадничке машине и справе.

Лагер — Немањина улица Бр. 9. Канцеларија: Гундићева улица Бр. 6. 3-3

Имам на продају две половине и исправне жетелице рукотезачице. Цене повољне.

Обратити се

Сави Недељковићу, еко нову Приштина.

3—3

Пољопривредници читајте и ширите ваш лист „ТЕЖАК“.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште

на основу најважнијег решења од
априла 1899. г. прениску друштвеног
носа пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 к.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједанпут
ов делу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Номаковић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 21.

БЕОГРАД, 28. МАЈА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX

ПОЉОПРИВРЕДНА НАСТАВА У ВОЈСЦИ.

У Министарству Пољопривреде и Вода израђени су правилник и програм за пољопривредну наставу у војсци. Правилник је одобрило и Министарство Војно.

По усвојеном програму предвиђа се пољопривредна настава у Војној Академији, подофицерским школама и по пуковима.

Предавања у Војној Академији су више академска, обухватајући само извесан низ предавања о најважнијим питањима из области пољопривредне технике и пољопривредне политике.

Предавања у подофицерским школама су теориска и практична; она обухватају поглавито пољопривредну технику и економику.

Предавања по пуковима су чисто практична, свагда везана с демонстрацијама или и сами војници, ради обухватајући поједине послове, (калењење, резање, удешавање плуга, сејалице, тријера и др., справљање масла, правила мужа и т. сл.) Стога што је та настава чисто практична; она се према сезонама дели у три течаја: пролећни, летњи и јесењи, од којих сваки обухвата по 5 до 8 предмета, а сваки предмет по 5—15 часова.

Крајем јесењег течаја предвиђени су испити, којима присуствује дотични командант, а по могућству и изасланик Министра Пољопривреде и Вода. Предвиђене су и ситне награде у пољопривредним справама и стручним књигама за оне војнике, који буду нарочито прилежни.

Ради што лакшег извођења наставе и да би војници имали потребно стручно штиво израдиће се подесни уџбеници у обиму утврђеног програма за војничке течајеве, па ће се војницима бесплатно раздавати.

Предавања ће бити праћена приказивањем слика, таблица, модела, пројекција и другог, што је потребно за очигледнију наставу.

Пуковске баште треба да учествују својим производима на пољопривредним изложбама у земљи.

У народу слабо писменом, као што је наш, у земљи неразвијеног саобраћаја као што је наша, — али у народу скоро чисто *земљорадничком* као што је наш, војска је необино погодна средина за ширење пољопривредне образовања у маси. Ретко је, да су где као у касарни скупљене толике масе земљорадничког елемента, изједначеног по годинама, снажњег и орног за рад, коме ће пољопривредна предавања бити само забава и разонођење после редовног војног занимања, кога ће она подсетити на његов дом, поље и стоку, код којег ће љубав ка грудима, коју ће он у будуће спреман, боље обрађивати, само још ојачати љубав к отаџбини.

A. Г. J.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Важност виноградарства. Филоксера. Америчке подлоге.

(Настава).

АМЕРИЧКЕ ПОДЛОГЕ.

Као што смо рекли, најбољи и најсигурнији начин обнављања провалих винограда, јесте калењење домаће на америчкој лози. Јер америчкој подлози филоксера не може да шкоди. Тај начин обнављања виноградарства прихваћен је од целог света. Међутим, у почетку обнављања винограда, сматрало се да је довољно то, што је америчка лоза издржљива противу филоксере, и за подлогу се сорте америчке лозе нису много бирале. То је доводило до рђавих последица и до пропадања подигнутих винограда на америчкој подлози. Ово с тога, што разне америчке лозе захтевају и успевају на разним земљама. Нарочито пак треба упамтити, да су извесне америчке подлоге — лозе — врло осетљиве на кречњак, и када се деси случај, да се оне засаде на кречним земљама, онда виноград пада од хлорозе — жутице, а често и пропадаје, осуши се.

Сорте за подлогу деле се на:

1. Чисте америчке лозе
2. Америчко-амерички хибриди
3. Француско-амерички хибриди.

Хибрид је пронашао међусобног укрштања сората за време цветања тиме што се прах једне сорте преноси на тучкове друге сорте и тако изврши оплођавање.

1. Чисте америчке лозе.

Америчких сората има веома много, али су као најбоље ове :

1. *Рипарија Порталис*. То је најбоља сорта америчке лозе за подлогу и сабиње винограда на некречним и слабо кречним земљама. Она не издржи више од 10%, кречњака и о томе се мора водити рачуна. Иначе врло добро срашћује са већином од наших домаћих сората; даје бујан чокот, који доноси много рода; плод добро сазрева. Калемове на Рипарији треба садити на наносним, свезим и дубоким земљама; на земљиштима шљунковитим, плодним и свезим; на црвеним песковитом глинушама, које су лаке, плодне, а нису суве.

Засађена ради производње резница, Рипарија даје врло добар принос. Чокот јој је бујан; ластари прави и на плодним земљама достижу висину до 5 м. Зрела лоза је боје плавичасто жуте, са врло дугачким интернодијама; лист је врло крупан са неправилним зупцима по периферији; урез на листу близу дршке доста дубок; с горње стране лист је отворено зелене, а с доње бледо зелене боје; нерви на листу као и сама лисна дршка — црвенкасто плаве боје.

2. *Руестрис ди-Лот* је подлога, која подноси више кречњака од Порталиса. Он може да успева на земљишту са 20—25%, кречњака. Калемови на ди-Лоту врло су бујног пораста, а спојено место лепо и поједнако срасло. Сродност са домаћим сортама врло добра. Ова подлога успева добро на земљама посним, шљунковитим, каменим и сувим, као и на кречним глинушама. Руестрис ди-Лот је најбујнији од свију америчких подлога. Због тога не треба га садити на плодним земљама, а где је већ на таквој земљи посађен, ваља вршити високу резидбу јер јер сувнишном бујношћу ди-Лот доноси резултат грожда.

По матичњацима америчка лоза Руестрис ди-Лот

даје одличан принос у резници. Његове резнице су увек врло добре, са кратким чланцима и доста кривудаке; боје загасито-жуте. Лист је мали, са првеним нервима; урез код лисне дршке врло плитак скоро неприметан, по чему се он одликује од свију других Руестриса. С горње стране лист је сјајно зелене а с доње стране бледо зелене боје.

Несумњиво је, да ће Руестрис Ди-лот бити подлога, на којој ће највише део тихвешких, струмичких велешких и скопљанских пропалих винограда да се обнове и подигну.

3. *Берландијери*. Најиздржљивија сорта америчке лозе на кречњаку је Берландијери, који подноси и преко 60%, кречњака. Ова је подлога и противу филоксере отпорнија од осталих, а у издржљивости на суши такође је најбоља, те је јединствена подлога за сува кречна земљишта. Са калемовима домаће лозе Берландијери има одлично средство. Засађен у винограду, Берландијеров чокот у почетку је слабог пораста, али доцније постаје врло бујан; Калемови на Берландијери врло су родни.

У матичњацима америчке лозе Берландијери даје врло добар принос, јер су његове резнице увек најскупље Чокот је средње бујности. Ластари су пелешаво-црвенкасти са првеним врховима и маљави. Зрела лоза средње дебелине, боје загасито-жуте, а кора пругаста, лист средње величине округласт са правилним зупцима на периферији, с горње стране зелене боје, а с доње маљав.

Међутим, поред најважнијих добрих страна, Берландијери има и једну велику ману. Он се тешко размножава и врло је скуп. Чивени су разни покушаји да се та мана отклони, али великих успеха до сада није било. Услед тога Берландијери је готово највише употребљен за вршење хибридарања (укрштања) са другим сортама, које се добро ужицавају, а оскудевају у осталим особинама те врсте лозе. На те хибриде Бер-

ПОДЛИСТАК

У СКОПЉУ

(ирирване белешке и студије)

од Драгише Лапчевића.

(Наставак).

Услед толике употребе рибе, тада су и нарочито *рибници* удешавани, било уз саму реку, било оделито. Удешавали су их и манастири и властела, а нарочито владаци; они последњи су их толико имали, да су их могли и одвајач, те манастирима поклањати. Градећи, укршавачуји и обдарујући пред саму своју смрт златанску епископију Грачанину, краљ Милутин јој даје *рибнике* све од извода (или раздела) Неродимке до ушћа у Ситницу и варежу да су сви *риболови* празнику и манастиру, колико му треба.⁹⁾ Неродимка је, како се види, сва била разделена на *рибнике*; „Једно место у реци, југозападно од цркве св. цара Уроша, зове се и сад *рибник*“.¹⁰⁾ Дуван уступа манастиру Трескавцу *реку са рибарима* (које у хрисовуљи помиње именом);¹¹⁾ манастиру св. Архангела Миха-

и Гаврила у Призрену даје *рибнике*¹²⁾ и *рибаре*: „И приложи царство ми рибаре у Плаве, именем Будоје с децују, Богоје и брат му Радав, Радета с децују. Хвалоје с децују и синоцем, Богоје Градојевић с браћом, Прибоје Друговић с браћом и стрцм му Радовин с децују“.¹³⁾ а манастирима у Меникеји и код Сереза дарује чак и *рибарски алат*, чамце *рибарске*.¹⁴⁾

Трагови старог рибарства сачувани су и до данашњих дана у *многобројним* називима места, у именима река и потока и у именима села. У старим границама Србије има самих села тринаест која се називају Рибаре, Рибари, Рибарица, Рибашевина, Рибнице, Рибник и Рибница.¹⁵⁾

Кад су Турци завладали српским земљама, *рибници* су запустели, а *риболов* је опао; Турци се рибарством нису бавили, а рибарство је, одржавано кулуком под управом српског феудализма, престало бити привреда феудалних поседника. Под новим приликама Срби су сваки за себе ловили рибе само онолико, колико им је уз пост

⁹⁾ Глас С. К. А. LXXXVIII, 22.
¹⁰⁾ Исти, стр. 12.
¹¹⁾ Гласник Друштва Српске Словоесности, XII, стр. 373.

¹²⁾ Исти стр. 303.

¹³⁾ Гласник Српског Ученог Друштва, XXXVI, стр. 27.

¹⁴⁾ Стев. М. Котуровић: *Речник меса* у краљевина Србија 1892, стр. 463.

ландијери заиста у силној мери преноси своје тако важне особине, а мележењем (хибандирањем) добија се увек лоза, која се оживљава на задовољство.

II. Америчко-амерички хибриди.

Како је питање о подлогама једно од првих и најважнијих питања у обнављању виноградарства, то се у усавршавању и иситивању подлога најозбиљније разило. Тежа је, да се добију подлоге подесне за сва виноградарска земљишта и положаје; да дају добру родност, и имају сродности са калемовима домаће лозе, а плод да сазрева потпуно. И како разне сорте лозе имају различите своје особине, то су оне понајбоље бирани и међусобом, преносом цветног праха укрштање и добијани хибриди, који садрже све потребне особине добре подлоге.

Укрштања ова вршена су између америчко-америчких сората а и између америчко домаћих сората.

(Наставиће се.)

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Данске норме хране.

(Свршетак.)

За састављање оваких оброка ми морамо увек знати како тежину краве тако и њихову млечну производњу, на што смо дужни, ако не можемо сваки дан, а онда један пут у 10 дана вршити контролно мерење и мерење млека и хране по начину, које смо навели раније. Тада не само знати шта дају наше краве него паметно и рационално их хранити.

А годишњи резултати ће нам показати потпуно слику нашег млекарства. Обрачун ових резултата врши се на следећи начин. Пре свега по таблица данских норми, ми претварамо сву поједину храну у јединице хране и тада

требао, а Турци нису оставили успомену да су били љубитељи рибе, можда и за то, што они немају посте као што их имају хришћани, а можда и услед верске заповести која гласи *„допуштено вам је ловити рибу, да се њом храните и за путнике;“*¹⁶⁾ другим речима: да смеју ловити рибе само колико им је потребно за храну а не и за продају. Риболов на рекама и по језерима Турци су давали под годишњи закуп, а закупници су по правилу, били хришћани; Турци нису рибом трговали!

По ослобођењу Србије настао је слободан риболов по мањим рекама; риболови на Дунаву и Сави давати су под закуп, као што су и под Турцима давани. Годишњи закуп је износио једна између 10 539 06 и 19 430 08 гроша,¹⁷⁾ једна безмерно мала сума новца према укупној количини рибе ухваћеној на свих девет риболова. А да је доста рибе хваћано, може се оценити *по плову* што је у Влашку врши само на паринарници у Кладову; тамо је за једно 15 дана извезено 1184 ока рибе *скорашње* а за других 15 дана 2264 ока рибе *скорашње* моруне и јестре слане, шарана и 114 ком. личине.¹⁸⁾ Колико је тек извезено са свих 9 риболова а ко-

израчунавамо колико су нам млека дали наших 100 јединица хране од те и те краве.

На пример: за једну годину је крава бр. 1 појела 1600 кгр сена, 320 кгр детелине и 800 кгр мекиња, т. ј. 533 јед. хране у сену, 128 јед. хране у детелини и 800 јед. хране у мекињама, а свега 1461 јед. хране. За ову годину она је дала 2200 кгр. млека, дакле 1461 јед. хране дали су 2200 кгр. млека, из чега опет излази да су 100 јединица хране, дали од прилике, 150 кгр. млека.

Крава бр. 2 је појела 1600 кгр. сена, 480 кгр. детелине и 450 кгр. мекиња, или 533 јед. хране у сену, 192 јед. хране у детелини и 480 јед. хране у мекињама. За годину она је дала 2000 кгр. млека, или свака стотина јединица хране дала је 166 кгр. млека. Из овог обрачуна ми видимо да је крава број 2, унаточ мањој количини млека, користија за гајивност него крава бр. 1. Да би могли коначно казати, која је крава боља, треба само проучити питање о масноћи млека, али о томе ћемо говорити идући пут. При завршетку само треба још рећи како се врши обрачун хране за време паше. Овде се по себи само разуме, да може бити речи само за поједине траве, јер храну коју ми додајемо код куће ми можемо мерити.

Одредити приближно количину хране, коју добије крава на пашу за дан, месец и цели период паше могуће је путем упоређивања летњег и зимског мужења, хране продуктивне и хране за одржавање живота.

Ако крава зими захтева за одржавање свог живота 4 јед. хране то ова крава пак лети на пашу мора да поједе хране, која се равна по својој хранљивости од прилике са 4 $\frac{1}{2}$ једин. хране, јер на пашњацима се крава много креће што изазива веће трошење хране.

Тако исто ако крава зими од сваке јединице хране изграђује 3 кгр. млека, то ова крава и лети на изграђе-

љико је у земљи потрошено, т. ј. колико је укупно ухваћено!

Интересна је ствар, да је пре доношења каквога законодавства о рибарству, у обновљеној Србији било и *оштинских риболова*,¹⁹⁾ нечега, чега је, извесно, било и под Турцима, па, свакојако, а у старој српској држави, а што води порекло још из патријархалие, племенске привреде. Слично нешто се и данас запача у Арбањани, а на Косову је готово сва Ситница, као што је већ напоменуто, подиљена на фамилије: свака фамилија зна деоницу своју од реке, у којој сме ловити, и нико јој у то, обичајем освештано, право не сме такнути!

(Наставиће се)

19) Гласник Друштва Српске Словописице, IX, 193.

Српско Пољопривредно Друштво добило је извесну количину:

ВОДЕНОГ СТАКЛА ЗА КОНЗЕРВИСАЊЕ ЈАЈА

и продаје га по 6 динара литар без суда. Исто тако добило је и сумпора и продаје га по 6 дин. килограм.

16) Коран, V, 97.

17) М. Петровић. Финансије и установе обновљене Србије, I, 382.

18) Српске Новине за 1848 год., бр. 63 и 64.

њу 3 кгр. млека мора добити хране (траве) која се равна по својој вредности са 1 кгр. јаке крме.

Ако крава, због рђаве наше не може добити потребне количине хране за одржавање живота и изградњу млека, она у почетку смањује количину млека, а после ће омршати. У оваквим случајевима ми морамо свакако додати ној храну код куће.

Одрђивање количине хране, коју краве добијају на паши је важно за оцену пашињака, што нам пружа могућност чинити правилне прерачунае хране и за најуће летње храђење своје стове.

Школовани агроном
С. Виноградов
срески економ

ШТА СЕ У ДРУМОМ СВЕТУ РАДИ?

Пољопривредна статистика у Сједињеним Државама.

(Наставак)

а) Државни статистичари на терену (Field Agents).

Статистичко Одељење Министарства Пољопривреде има својих 42 статистичара на терену, у разним државама Уније. У већим државама има по један статистичар на државу, а у мањим по један на две или више држава. Ти су статистичари положили претходно државне испите, који се траже у опште од свих државних чиновника Министарства Пољопривреде, те да би дали доказа о свој спреми и својим пољопривредно статистичким квалификацијама. Они се пуштају на државне испите, ако потврде својим сведочењима да су свршили пољопривредни колеџ (факултет са 4 године студија, и да имају најмање пет година практичног искуства из пољске привреде, или бар тригодишње практично искуство, скопчано са одговорношћу у развојима који су имали везе с статистичким методама или анкетама. Они морају бити законити сталовници држава, којима се додељују. Сва су ови статистичари људи високог карактера, стари дипломирани људи са пољопривредних колеџа или одсека за статистику и финансију на правним колеџима (факултетима), способнији трезовно и искуствено за свој посао, стручни проценцији произвођаче усева и упознати са локалним погодбама у дотичним државама. Сваки је од њих дуван систематски (бар 15 дана у месецу) у одређеној му држави за време сезоне да путује и лично да посматра усеве, да разговара са произвођачима, представницима трговачких фирма, млињсва, елеватора, са удружењима за куповину и продају сиљу врста пољопривредних производа, компанијама за транспорт, државним и локалним властима итд.

Сваки државни статистичар има својих од 250 до 1500 (што зависи од величине државе) добровољних кореспондента, које он сам бира у разним местима дотичне државе. Ти кореспонденти, којима сами статистичари дају упутства и шаљу потребне формуларе подносе онима месечне извештаје о засејаним површинама, стању усева, ценама итд. за дотичну државу.

На крају сваког месеца сваки државни статистичар на основу добијених извештаја од својих кореспондента и на основу својих посматрања и испитивања подноси Централни извештај о величини засејаних површина, стању

усева итд. на својој територији. Он у исто време наводи и објашњава узроке, који су допринели променама у цифрама у поређењу са извештајем из претходног месеца.

Услед свог честог путовања, своје месечне студије и анализе, услед својих разговора и прибављања података преко разних личности и најзад благодарећи извештајима својих кореспондента, који су обично најбољи оцењивачи усева, сваки државни статистичар на терену испунило познаје пољопривредну ситуацију своје државе и исцрпно је боље обавештен о пољопривредној производњи свога реона, него буди које друго лице у њему.

б) Државни специјалисти, специјалисте за поједине усеве (Crop specialists). Поред редовних статистичара, о којима је мало час било речи, Статистичко Одељење Министарства Пољопривреде има још и 10 својих специјалиста, специјалиста и то по једног за памук, пиринач и дуван 4 за градинарске усеве и 3 за воће. Та су специјалисте распоређене у главнијим и већим центрима произвођаче наред поменутих усева, односно воћа. И ови статистичари имају исте квалификације као и први, и они су људи високог карактера и сву своју појну обраћају на студију ситуације усева, за које су одговорни, у додељеним им реонима. И они имају своје кореспонденте, који их сваког месеца извештавају о стању дотичног усева, и они путују по реону, који им припада и одржавају везе са произвођачима и другим заинтересованим људима. Као и први тако и ови статистичари на крају сваког месеца подносе извештај Централни о стању засејаних површина, о изгледима на жетву итд. оног усева, који је специјалан предмет њихових студија.

Статистичари специјалисте сарађују са статистичарима за општу статистику у додељеним им реонима и међусобно се у раду помажу.

Њихови извештаји специјалисте Централни за публикације о стању оних усева, који су им поверени по пределима, а тако исто и по сортама односно варијететима (изгледи на жетву сората јабука, сората дувана итд.)

Статистичари специјалисте, с обзиром на посматрања и испитивања која врше и с обзиром на везе, које имају сматрају се као ауторитети у статистици својих специјалних усева.

в) Срески извештачи (County crop reporters) — Други независан извор података, који се шаљу непосредно Централни јесу срески извештачи. Статистичко Одељење има у свима срезовима Сједињених Држава, своје добровољне извештаче, њих 2800 на броју, које оно само бира поглавито из реда напредних пољопривредника. Листа и евиденција тих извештача води се у самој Централни; њима се шаљу упутства и материјал, формулари итд. из Централне. Ти срески извештачи имају у разним деловима среза своје помоћнике, које они сам бирају и који им шаљу извештаје о стању усева у својим реонима. Срески извештачи, добровољни, бесплатежни, као што рекосмо, бирају се по препорукама истакнутих личности појединих срезова. На основу својих личних посматрања и оцена и на основу података, који добијају од својих помоћника, срески извештачи подносе сваког месеца своје извештаје о стању усева за дотични срез, и то непосредно Централни односно у Статистичком Одељењу Вашингтону.

г) Општински извештачи (Township crop reporters)

трећи независан извор података који се шаљу непосредно Централни Јесу *општински извештачи*.

Статистичко Одељење има у свима општинама Сједињених Држава своје добровољне, бесплатне извештаче, њих 32.220 на броју. И ови се извештачи бирају на исти начин као и срески извештачи, и многи се од њих, кад се покажу ваљати у послу, бирају за среске извештаче Општински извештачи су скоро сви пољопривредници; о њима се води листа у Централни, и ова им непосредно шаље упутства и потребан материјал за прикупљање података. Као и срески тако и општински извештачи шаљу сваког месеца извештаје о стању усева за одговарajuћу општину и то непосредно централни у Вашингтону.

Укупан број добровољних извештача, за пољопривредну статистику јесте око 150.000.

(Наставља се)

КРЕТАЊЕ НАШИХ ПОДРУЖИНА.

Поздравна реч

Г-на Стјана Љ. Ковића, председника Жупске Подружине Српског Пољопривредног Друштва при отварању III изложбе 1. X. 1921. године:

Драги и поштовани гости, грађанке, грађани и ви наши мили ђаци! У име наше Жупске Подружине Српског Пољопривредног Друштва и у име свију излагача поздрављам вас са: Добро дошли!

Молим Вас, дозволите ми, да пре отварања изложбе јутрој занесем рад наше Подружине и циљ наложбе.

Жупска Пољопривредна Подружина основана је овде у Александровцу априла 1896 године, дакле пре 25 година. Од оснивања њеног, на до данас радила је на ширењу напредних радова у асморалним у своме крају. Како су наше прилике биле онајбоље за воћарство и виноградарство, то је сасвим природно, да је онајвише и урадила на унапређењу ових грана.

Прави њен рад у почетку био је привређивање практичних курсева за обучавање младих у калемљању воћа и лозе. За тим је следила путне калемаре по селима, снабдевање са одабраним калем — границима од најбољих сората воћа, плаћала их је и они су сачом бесплатно калемили на имању и поред путева, где су наши дивљаци.

Пошто је филуксера уништила наше домаће винограде, радила је са својим члановима на обнављању уништених винограда као и на субвјању и лечењу разних болести на виновој лози. Посредовала је у снабдевању народа срева жупског погребним справама, материјалом и средствима, као набавком прскалица, плавог камена сумпора и другог.

Овим не мислим да кажем, да за подизање воћарства и обнова винограда све заслуге припадају Подружини. Заслуга за брзо обнављање винограда у Жупи има највише државни лозни расадник, а после њега и срески расадник, који су у обнављању имали најбоље пионири. Чланови пак Подружине међу првима су отпочели обнављање.

Ове три установе вавек су биле сагласне и заједно су сарађивале на постављеном циљу. У 1899. години, Подружина је приредила прву изложбу на овом месту, а тако

исто и другу 1901. године, којом је приликом држана конференција свију руковођаца државних лозних расадника у циљу утврђивања правца на обнављању винограда. Први руковођац овог лозног расадника био је и први председник Подружине, а први потпредседник и секретар Подружине обновили су онајпре винограде у Жупи и добили конкурсом прве награде од Српског Пољопривредног Друштва. Према овоме види се и тачно је, да су Српско Пољопривредно Друштво са Подружином и нашим пољопривредним школама у Букову и Краљеви, разуме се уз обилно помагана Министарства Пољопривреде, учинили и допринели, да Жупљани својом вредношћу изврше обнову и дођу до овога, што данас имају, а докле се у томе дошло и шта се постигло показале данашња трећа изложба, која се сада овде привређује.

Подружина је приредила данашњу изложбу са циљем, да се, у области Жупе, која је по природи један од најбољих виноградарских и воћарских крајева наше увекшане отаџбине, прегледа успех, који је до сада постигнут у обнављању виноградарства и да се боље испита винарство и воћарство. Да се стучним предавањима из виноградарства, винарства и воћарства наши вредни људи освеже новим знањима у својим пословима.

Изложби је исто тако задатак, да своје добре, ваљане и признате производе прикаже што већем и ширем броју купаца, који се за њих интересују.

Изложбом желимо да покажемо државним чиниоцима економску вредност овога краја, и уверимо их за едну велику и хитну потребу за отварање Виноградарско — винарске школе у овом месту. Исто тако циљ нам је, да укажемо на насушну потребу за добрим путовима и подизањем железничке пруге од Крушевца до Александровца.

У потврду свега овога, ево ових статистичких података за Жупу, односно срез жупски:

Виноградског земљишта има	4013 ха;
Број чохта	19.958.383;
Под воћњацима	2.670 ха;
Број дрвета: Јабуха, крушак, шљива и осталог воћа	1.740.000 ком.;
Грожђа се добије	2.845 ваг.;
Вина се производи	1.423 "
Од овог вина се извезе	1.138 "
Потроши се вина у месту	285 "
Воћа се добија	2.700 "

Воће се извози делом у свежем, а већином у прерађеном стању, због чега је Жупа позната не само најближим, већ и свима пиацама наше отаџбине.

На данашњој изложби узело је учешћа 377 излагача са 1993 предмета из виноградарства, подумарства и воћарства.

Ових 377 излагача изложили су:

Грожђе	812 предмета,
Јабуха	565 "
Крушак	102 "
Дуња	63 "
Орах	52 "
Шљива	20 "
мушмула	6 "

бресака	11	"
вина	151	"
рагија	121	"
сирћета винских	21	"
пекмеца	7	"
слатна	27	"
кошпота	40	"

Свега: 1998

Дакле, укупно око 2000 предмета.

На завршетку дозволите ми, да, у име чланова Подружнице и у име свију учесника изложбе, изјавим највећу благодарност Српском Пољопривредном Друштву и Министарству Пољопривреде и Вода на обилној помоћи за припремање изложбе и давање награда најбољим излагачима Подружнику пак у припремању изложбе новчано помошше и следеће установе: Скупштина среза Жупског, Општина варошице Александоовца, Општина града Крушевца, Крушевачка Банка, Земљорадничка Банка у Београду и Народна Банка Краљевине С. Х. С., којим установама ова Подружница такође изјављује своју неизмерну благодарност.

Затим изјављујем нарочиту захвалност Господину изасланику Министра Пољопривреде Божи Ранковићу, управнику наше Виноделиско — Вођарске Школе у Букову, Господину потпредседнику Српског Пољопривредног Друштва Пјери Тодоровићу, Начелнику Министарства Пољопривреде, Начелнику округа крушевачког господину Марку Новковићу, нашем почасном председнику Изложбеног Одбора, свима члановима Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, као и свим гостима, који не пожалше трута и дошце, да виде ову нашу скромну изложбу. — Хвала свима.

Молим Вас, Господине потпредседниче Српског Пољопривредног Друштва, да изволите отворити нашу изложбу.

Потпредседник је на молбу отворио изложбу.

НАШИ ДОПИСИ.

6. маја 1922. год.
у Чачку.

Млекарство у округу чачанском.

Природно богатство обрадило је Чачак и његову околину. Све гране из пољске привреде заступљене су у овом лепом и завидном крају наше доминије. Многобројне комбинације привредне индустрије у овом крају изводе љаве св. Овом приликом изнебу досадање стање млекарства у округу чачанском.

Млекарство у округу чачанском доста је развијено и прерада млека врши се на примитиван начин. Млеко се прерађује на старој примитивној основи, свега у два млекарска производа: у сир и кајмак и квалитет млекарских производа врло добар је са својом зарадом и масноћом, што нам сведочи тражња и потрошња и сира и кајмака код свих већих тржишта у проширеној краљевини.

1908. године у Краљеву је претворена Ратарска Школа у Школу за Сточарство и Планинско Газдовање

са циљем унапређења сточарства и рационалне прераде млека у разне домаће и стране млекарске производе. У правцу рационалне прераде млека на школском имању подигнут је 1912. год. модеран млекарник, у коме би се могла прерађивати већа количина млека добивеног од школских крава и куповањем млека од приватних лица из околине Краљева. Млекарски производи из школског млекарника продавали би се на свима тржиштима, као што је већ била и отпочела продаја њихова у 1914. год. на београдској пијаци, у колико је се могло прерађивати млеко у старом млекарнику.

Како је 1912. год. наступио балкански рат а 1914. год. светски рат, непријатељ је за време окупације однео све машине и справе спремљене за нови млекарник, које су требале да се инсталирају у новосазиданом млекарнику у другој половини 1914. год. пред почетак светског рата, и све машине и справе из старог млекарника, па се напредно и рационално млекарство, у Краљеву и околини, — једном делу округа чачанског, није могло ни отпочети. А услед ратних неприлича и непријатељског пустошења до данас још није обновљен ни млекарник у Краљеву да би својим радом потстрекло и приватну иницијативу за оснивање модерних млекарника у којима би се вршила рационална прерада млека, било на задружној или на каквој другој основи.

У погледу млекарства, Чачак и околина ступају на један степен већег индустријског нивоа, добијајући у својој средини једну млекарску радоницу, која ће помоћу паре прерађивати млеко у разне млекарске производе.

Уношењем млекарске радонице за Чачак и околину, пољопривредници, одгајивачи крава музара добиће сталну и велику корист од продаје млека; даје им се прилика да могу преко целе године увочити млеко, даје им се прилика да могу гајити већи број крава музара и да обрате већу пажњу на храњење и негу своје стоке.

Заузимањем г. Младимира Стефановића трговца из Чачка, који је као трговачки помоћник у Вршцу, Новом Саду и Бечу видео вредност млекарске индустрије још пре почетка балканског рата, Чачак сада има свој млекарник. Стефановић је по свршетку светског рата у споразуму са својим зетом г. Савом Зарићем решио да подигне један модеран млекарник за прераду млека у Чачку, па је Зарић тога ради отишао у Ческу на праксу млекарску и 8 месеци тамо провео у приватном млекарнику, па потом је примљен на једногодишњи курс у средњу млекарску школу у Кромежиру, где се потпуно усавршио за рад у једном модерном млекарнику. Зарић се вратио са праксе крајем прошле године и одмах у споразуму са Стефановићем извршио поручбину машина и справа за прераду млека из Ческе.

Стефановић и Зарић инсталирали су машине за прераду млека привремено у једном локалу, који су морали нарочито за ту сврху репарирати и удесити, док не буду нашли pogodно место, где ће подићи сталан модерно уређени млекарник, у коме ће прерађивати све врсте домаћих и страних производа млекарских и изађивати стерилизовано млеко за малу децу одојчад.

Рад у млекарнику отпочели су 4. априла ове год. и показали су врло добре резултате у почетку. Млекарски

производи врло доброд су квалитета и у прво време израђивање путер, империјал, трапист, тилзит и остале врсте по тражињи. Млеко купују од пољопривредника из околне Чачке и добијају га у довољној количини. У прво време прерађују дневно по 200 литара млека.

Поздрављају Стефановића и Зарића поздрављамо са: „Срећан ваџ рад и желимо успеха, а и истрајности на започетом послу“.

Мекарство је доста развијено на примитиван начин у Шумадији, а млекарска индустрија у Шумадији има погодних услова. Шумадија треба да буде друга Моравка у Ческој, у којој има преко 120 модерних млекарника. На надлежним остаје, да се код нас млекарска индустрија што јаче развије.

— — —

КЊИЖЕВНОСТ

Грађа за Далматинску Елајографију.* — Издање Покрајинске Управе за Далмацију — Сплит.

Да се наше маслинарство поглавито у Далмацији што рационализије развије и препоруче најповољније сорте, г. Булић посветио се вишегодишњем раду за време од 1888—1910 године на прикупљању података и обсежном опажању културе масличне, — на донашања до практичних и подесних резултата, уступило је Покрајинској Управи, да га она оштампала као градиво за Далматинску Елајографију.

У књижици су изнети ови одељци:

1. — Литература — о сортама маслина у Далмацији;

2. — Попис и пописи појединих сората маслина. Овде су изнети котари — срезањ и места, где се која сорта гаји, с погледом на успевање, вредност за јело и за цеђење сеитина;

3. — Важије опомене при избору сората за гајење; размак сађења, облазовање и проређивање круне, начин гајења, земља и положај, плодност, принос сеитина — уља, квалитет плода, вредност прераде — конзервирања;

4. — Статистички преглед у Далмацији. Прикупљен је 1913. године, и изложено је по котарима бројно стање маслинових дрвета, са средњим просечним приносом плода од једног дрвета и уља; и

5. — При крају делца приложене су три таблице, са петнаест важнијих сората маслина (природна величина) са фотографским снимцима.

С погледом на важност маслинарства у нашој земљи, где је оно већ одомаћено, као и ради проширења и развијања и у другим крајевима, где има доста повољних услова за гајење маслина, препоручује се ово делце као веома поучно и корисно.

Пошто је оно отуђљено и оштампано о трошку Покрајинске Управе, то се заинтересовани могу овој неосредно обратити за исворуку, а вредност делца износи 4 динара од комада.

П. С. П.

Б Е Л Е Ш К Е

Зец штеточина. — Наш народ није огласио зеца за штетну зверку. Много је случајева да је зец починио веће и значајније штете него вулк или лисица, које може сваки и у свако доба гонити и убијати.

Ја ћу навести један пример из личног искуства са којим сам био поражен.

Од пре 20. година имао сам један јабукар, јабуке су се биле развиле, те је било невероватно да им зец може нанети повреду. Овако одрасле јабуке зец је изљуштио тако опасно да је се од тих једна половина посушила из корена; у колико су јабуке биле лепше одгајене и кора млађа у толико их је зец више љуштио.

Овакве странне штете нисам претрпео од других штетних животиња ни за цео век. Међутим је зец законом заштићен да се не сме убијати ко на то нема плаћено право, а ни са правом у времену њиховог олођавања.

Зеца треба огласити за највећег штеточину воћа и воћарства, и законом дозволити његово слободно убијање у свако доба, па и у времену плођења.

Ђура Николић
својом на Дугла
ср. покосио.

Г Л А С Н И К

Дечији Пољопривредни Клуб „Тимок“ у Винодњешко Воћарској Школи у Букову. — Председник Дечијег Пољопривредног Клуба „Тимок“ јавља нам: „Дечији Пољопривредни Клуб „Тимок“, са својим вођом г. Младеном Ђ. Милошевићем, учитељем, чију доброту и вољу, као и труд не можемо никад заборавити као омладинца а, такође, ни као будућег грађанин, 9 ов. месеца приспео је са 6 чланова у Винодњешко — Воћарску Школу у Букову код Неготина и у истој се задржао до 11. ов. месеца.

Посетници су имали прилике да се упознају са свима текућим послова на школском имању и 10. св. месеца присуствовали су и теоријским предавањима, која се у школи држе за редовне ученике.

Интересовање чланова Клуба за све пољске послове и дисциплина у Клубу била је на задовољство.

Са пријемом школе смо потпуно задовољени“.

Нама је мило да ову вест саопштинито нашим читаоцима и да ове похваломе усталашности и иницијативу вође клуба „Тимок“ г. М. Ђ. Милошевића учитеља па би желели да се и друге вође клубова угледају на овај пример.

Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва на својој седници од 17. маја ове год. примио је у састав Друштва следеће новоосноване пољопривредне подружнице:

1) *среску пољопривредну подружницу у Ораховцу*, среза Подарског, округа Призрског

2) *пољопр. подружницу за Гаришину Власовице*, среза Власовинашког, округа Врњанског.

Ново примљенима подружницама желимо успешан рад и напредак.

Нови чланови — утемељачи. — Г. Г. Милко Тадић, из Чучуга (Ул.)

* Прикупио — Стјепко Булић, стручни учитељ пољопривредне школе и огледне станице у Сплиту.

ша (Крушевац), **Данило Катић**, професор (Београд), **Сава Павловић**, из Дубоца (ср. Смедеревски), **Милица Чоловић**, из Мале Врбине (Крагујевац) и **Живота Копановић** споменом фабр. шећера (Баточина) положили су овоме Друштву по 100 динара и тиме се уписали за чланове утемељаче.

Српско Пољопривредно Друштво и овим путем благодари именованим на пакљи и послатим уложима.

ЗАПИСНИК.

XVIII. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 19. априла 1922. године у друштвеном domu у Београду.

Били су присутни: председник г. Љуба Новаковић, потпредседник г. Паја Т. Тодоровић, чланови: гг. Вића Т. Радовановић, Александар Г. Јовановић, Благоје Д. Тодоровић, др. Веља П. Стојковић, и Милан Тркљковић.

Као гост био је г. Драгутин Саревић, редовни члан.

Председвао председник г. Љуба Новаковић
Бележио секретар г. Александар П. Рашиновић.

I

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти усвоји.

II

По молбама новооснованих Пољопривредних Подружја у селу Чифауку, среда младењког округа брегалиничког; у селу Лепосавићу, среда дежевског округа равског и Корбуница, среда кичевског округа битолског. — Одбор одлучи да се првме у састав Друштва пошто су испуниле прописане услове.

III

По молбама Пољопривредних Подружја да их Друштво кредитира. — Одбор одлучи да се Подружја у Кула, среда позаревачког, отвори кредит у справама и остало за 8.000 динара а Подружја у Пријезољу да се наладу сирава и остало које Друштво има на отворен рачун за месец дана, а ако доће за дужи рок да понуду прописну обавезицу.

IV

По тражењу Министарства Пољопривреде и Војна, да Друштво да своје мишљење о мерама и висини награда за утамањивање ишветних ливаљачи. — Одбор одлучи да се преземет упутн седницама за ратарство и сточарство на мишљење и да се тражи од Пољопривредне Управе у Загребу ако има ранија правала о истом.

V

По предлогу Пољопривредног Друштва Чехословачке Републике у Прагу, о упућивању њених младења са села на праксу у Чешку и пријем њених младења код нас. — Одбор одлучи да се о томе прибаве подаци од Пољопривредних Подружја, колико би се младења могло упућити и пријети код нас.

VI

По предлогу магационара и мишљењу набављачког одбора о набавци једне мале десималне ваге и једне мушете. — Одбор одлучи да се изврши набавка и исплата из позиције на набавку.

VII

По реферисању уредника Пољопривредног Календара за 1923. годину. — Одбор усвоји мишљење о потребним изменама и допунама с тим да исти буде око 25 штампаних табака.

VIII

По реферисању члана Управе г. Александра Јовановића, о набавци пројекционог апарата. — Одбор одлучи да закључење погодно за исти изврши г. Јовановић и утврди рок испоруке а исплата истог која ће изнети око 4000 динара да се изврши из позиције одобрене за набавку истог.

Избор слика за исти да изврше г.г. Александар Г. Јовановић и др. Веља Стојковић, када се буде примио списак слика.

IX

По молби Удружења за конзервације воћа и поврћа у Јагодини. — Одбор одлучи да он се уступи на привремену услугу за ову сезону једна американска пех за конзервације с тим да је буду дужни вратити Друштву у исправном стању.

X

По тражењу Управника Пољопривредне Станице у Лесковцу, да може послати му семе јечма и овса за семе употребити за исхрану стоке. — Одбор одлучи да му се пише да исти врати Друштву.

XI

По реферисању уредника Телзак о конзервацији радова у Телзак. — Одбор одлучи да се од 1. маја т. г. радови конзервацији у то: Чланци, водостави и коњевни део са 200 до 200 динара по табак:

Бележио са 150 до 200 динара и
Гласник од 120 до 150 динара.
Са овим је закључена давања седница.

ОГЛАСИ

за лозу

Нехвалове прскалице
патент Аустрија

ПРИЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ,
могу се добити у Главном
Савезу Земљорадничких За-
друга и у свима већим гвож-
ђарским трговинама

Главно Заступништво код.
Браће П. Радојловића, Београд

— за софке —

**За 520 — дин. 1 пар потпуно нове
кожне опреме за презање два коња
за рад. Састоји се из:**

2 кожна ама „напршњака“, 2 кожне узде (оглаве) са жвалом 2 устукана од коже, 1 пар кожних дизгина (кајаса) 4 штранге, пртене, за амове и 2 колана пртена, са кожним кајишима, за бебад.

Има већу количину на продају: Семенарска радиња Тиме Владисављевића, Београд, Балканска ул. 3. (До хотел „Москве“), може се поручити и преко Српског Пољопривредног Друштва.

Друштво Трактор

Заступници фирме Т. Ланц, Манхајм, за пољопривредне справе.

Добили смо вршалице ручне и коњске, мле нове, оригинална плугове „Сак“ и друге земљорадничке машине и справе.

Лагер — Немањина улица Бр. 9. Канцеларија: Гундулићева улица Бр. 6.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.Претплату примају и све
поштеНа основу најновијег решења од
априла 1906. г. пренску друштвену
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО.

На годину дана 30 дина

Претплата се полаже уједињену
за целу годину.За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новакоскић**Одговорни уредник, **Др В. И. Стојковић**

Број 22.

БЕОГРАД, 4. ЈУНА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Припреме за сушење шљива.

(Реч у своје време).

Хвала Богу изглед је на овогодишњу бербу шљива одличан. Шта и колико од те бербе очекује наш привредник и држава, о томе не треба нарочито да говоримо. То је свима и свакоме познато. Да ли је наш привредник спреман са свима-потребама, да ту бербу сачека и исту искористи у пуној мери? Одговор на ово ипак је, по моме уверењу, неповољан. Наш привредник није нити ће бити благовремено спреман да искористи очекујућу бербу шљива. Овој његовој неспреми има више и дубљих узрока изазваних последњим ратним окршајима, који се тако лако не отклањају, али има и узрока, који потичу из незнања привредника и његове приличне лабавости, да до те спреме дође, кад треба и како треба. И баш то ми даје повода, да о овоме рекнем неколико речи. И на тај начин да, ако не могу допринети, да се они јачи узроци његове неспреме, ратом изазване, уклоне, бар укажем на оне грешке, које потичу од њега самог, како би се исте благовремено отклониле, те да очекујућу бербу шљива што спремнији сачека и исту што више и што боље искористи.

Највећи део бербе наших шљива употребљује се за сушење и од тога наш привредник и највећи приход добива. Али с правом могу рећи да наш привредник ни у једном пољском раду не греша толико колико у раду око сушења шљива. И баш зато он нити бербу шљива искористи онолико, колико треба нити добија квалитет суве шљиве онакав, какав треба, па према томе ни жељене користи.

Прва грешка нашег привредника јесте невољне рачуна о благовременом подизању нових или поправци старих сушница.

Привредник зна да му за сушење шљива потребује сушница; зна да му за сушницу за сушење потребују дрва; зна да му за рад око сушења потребују судови, асуре и т. д. Јест то зна, али ипак редак је код нас привредник, који ово све благовремено припреми и да припреман

чека бербу, а не берба њега. Огромна већина привредника са подизањем нових или преправком и оправком старих сушница почиње тек онда, кад је шљива на грани већ заплавила тј. кад је време сушења већ на прагу. Тада они на врат на нос журе да саграде сушницу, да набаве дрва и остало што им треба. Али услед краткоће времена и журбе никад не стигну да то благовремено ураде како треба, нити да се снабду са осталим потребама, које се за сезону сушења изискују, но ово врше на парче.

Овако на брзу руку на подигнутој сушници увек нешто недостаје. Овака сушница и ако је у свему потпуно израђена није добра, да би се у њој сушење могло одмах отпочети. Њени дуварови, под и таваница пуни су влаге. Ако се чека да се сама исуши, онда то шљива на грани неће да чека. Ако се тако влажна употреби за сушење, онда услед велике влаге у истој о каквом добром сушењу шљива не може бити ни речи. Ако се пак иста помоћу топлоте жели што пре да осуши, онда њени дуварови, под и таваница услед наглог сушења прскају, и остављају дубоке пукотине, кроз које се доцније губи топлота. Цео њен унутрашњи дрвени строј као лесе, дизмета, полице, летве или ражњиви и затвори, а који су на брзу руку направљени од сировог дрвета, расуше се и искриве и као такви или постају неупотребљиви за вршење правилног рада или овај ометају. Набављена дрва су сива и као таква за сушење неподобна у оној мери као сува итд. Најзад овака на брзу руку и доцкан подигнута сушница и набавка дрва и осталог материјала у ово време за 50% па и више скупље кошта, јер су у то доба и наднице, па и сам материјал скупљи.

Друга грешка привредника у овом погледу јесте око избора места и земљишта, на коме треба подићи сушницу. На ово чиницу, која је врло важна и од које у многоме зависи да ли ће сушница добро сушити шљиве и да ли ће квалитет шљива бити добар и чист, ретко ко обраћа пажњу. Истина да они у овоме чине по свом нахо-

ђењу избор места, на коме подижу сушницу, али тај избор увек се прилагођава махом тренутним користима, а најмање оное што је главно. Привредник у том погледу врши избор места таквог, да му је сушница ближе куће, већином у дворишту, где му је лажи надзор и рад, не обзирају се ни то, да ли то место одговара другим и прецим условима за сушницу и шљиву. Оваквим избором сушница се подигне на таквом месту, које је у близини осталих зграда у дворишту услед чега и најмања непажња може проузроковати пожар и тиме уништити све што се у близини налази. Оваквим избором сушница се налази на неподесном влажном, или шупљикавом земљишту, услед чега је сушење на истој врло отежано, па и рђаво. Сушница је изложена штети и нечистоћи од стоке и живине, која по дворишту ода итд. Оваквим избором још више се наноси штета самој сировој шљиви као материјалу за сушење, па на послетку и самој сувој шљиви. На име, ако је вођено рачуна о избору места само за горње сврхе, онда је сушница удаљена од воћњака или бар од његовог центра; на тај начин отежан је и дагубан пренос сирових шљива из воћњака до сушнице — на рукама као најбољем начину преноса истих. Но се шљиве купе у веће судове па и кола и тако се преносе до сушнице. Колико се на овај начин изгњечи и исцеди, то је сваки привредник види, кад шљиве превози да испод кола, у која су шљиве купљене остаје бара шире, а приликом војке да од исте остаје траг за колама. Колика је ово штета по квалитет шљива не треба нарочито наглашавати. На овим местима изложене су, како сирове тако и суве

шљиве, облацима праšине, која се било радом било обичним ветром развија и диже, те на тај начин пада по лесима, по шљивама и све квару и захлађује.

Трећа грешка привредника у овом погледу јесте несразмера броја сушница или леса на истој према створеној потреби његовог воћњака односно приноса, који он доноси. Пољопривредник обично према својој радној снази одмерава колико и чега може засадати, колико му и зашто потребује ових или оних справа и средстава и у опште речено, он у свима својим радовима и предузећима има извесне сразмере, између тих радова и предузећа и његовог радне снаге, да исте изведе како треба и кад треба. Дотле на против привредник у погледу сушења шљива и потпуног, и благовременог искоришћавања бербе шљива нема те сразмере у погледу величине и броја сушница према његовом воћњаку и приносу, који он може дати. Он се задовољава тиме што има сушницу али да ли се на тој сушници може осушити цела берба шљива, — разуме се, да се рад на истој одпочне онда кад треба — ретко који да о томе строго води рачуна. Није овде у питању незнање или неумешност да се он у овом помогне. Не, јер он зна да у томе, односно у сушницама оскудева, но је овде по среди једна уображена њихова уштеда да не подигну довољно сушница. Јер веле: „шта ће ми још једна или две сушнице и зашто да се излажем излишном трошку, кад ја могу и са овом постићи; почећу сушење 7—8 дана раније, а завршићу исто неколико дана доцније и на тај начин постићићу и са овом што желим“⁶. Ово мишљење било би оправдано кад би почетак и свршетак сушења шљива зависно лично од самог

ПОДЛИСТАК

ПОЉОПРИВРЕДНА ИЗЛОЖБА У ПРАГУ.

Земалска Пољопривредна Изложба у Чехословачкој одржана је ове године од 13—17 маја у Прагу. Смештена је била на Изложбеном Тргу, у павиљону за пољопривредне изложбе, у великом павиљону за индустријске изложбе, у неколико привремено подигнутих павиљона и на празном простору око њих.

Овогодишња Велика Прашка Пољопр. Изложба је једна величанствена манифестација постигнутог успеха здружене науке и праксе у пољској привреди; она је у минијатури огледно стања пољске привреде у Чехословачкој Републици; она је огледало културно — економско — социјалног стања чехословачког села; она треба да нам буде још један подстрек више, да принемо на посао и да учинимо једну снажну офанзиву на пољу унапређења наше пољске привреде.

Пољопривредна Изложба у Прагу је у правом смислу велика, јер представља једну целину, представља све оно, што спада у пољску привреду. Изложбу су сачињавали ови одељци;

1. Пољска привреда у опште (пољопривредна истра-

живања и огледи, школство и пољопривредна литература, мелнорације, управа добара и пољопривредна статистика);

2. Билна производња (житарице, кртоласти и корењасте усеви, предивни усеви, баштованство, биљне болести, хмеларство, лековито биље, индустријске биљке, виноградарство и воћарство);

3. Шумарска производња;

4. Производња домаћих животиња (коњарство, говедарство, свињарство, овчарство, живинарство, пчеларство, рибарство, марлено лекарство);

5. Прерада пољопривредних производа (производња шећера, алкохола, пива скроба; млекарство и сираство, млинарство, конзервисање воћа и поврћа, производња олаја производња вештачких ђубрета);

6. Пољопривредне машине (мотори, справе за обрађивање земље, за жетву и прибирање плодова у опште, за чишћење плодова итд.);

7. Пољопривредно занатство;

8. Пољопривредно задругарство и

9. Пољопривредно грађевинарство.

Сам овај овако општи преглед изложбе показује нам да је изложба била врло богата, и да је збоља обухватила све пољопривредне гране. Хтели описати целу изложбу, значило би, хтели написати једну повећу књигу о ста-

привредника, а не од доба зрелости шљива и утицаја времена на дужину њиховог стајања на грани. Правило је, да се са сушењем почне онда када су шљиве пошашно зреле, јер су као такве најбоље и најбрже се суше, јер у то доба осушена јесте на кантару најтежа тј. најбоља, а по томе је и за продају најскупља, што све скупа чини да и најбољу ренту доноси. На против, у оскудици довољно сушница, а да би се берба што више искористила, почиње се са сушењем неколико дана пре. На овај начин за сушење узима се такоређи зелена шљива. Овако зелена шљива много се теже суши, више треба времена за сушење, а с тим и дрва за гориво, па и радне снаге. Добивена је сува шљива, на око изгледа црвена, на укусу је кисела, на кантару лакша и на цени јефтинија, а све ово скупа велика је штета по привредника. Па не само што се привредник због немања довољно сушница према свом вођаку на овај начин штети, но он се у овом погледу излаже још већим и опаснијим штетама, које код нас нису ретке. На име, у току сушења, шљива, које он због недовољно сушница мора продужавати, наступе јесење кише, хладно време, па и олује, које за неколико дана стресу род са дрвета. Шта да се ради у том случају? Ништа друго но купити отресен род и бацити у кацу, а колика је ово штета то привредник сам зна.

Ево ово су по мом уверењу три главне погрешке привредникове, које су с једне стране врло штетне по потпуно и благовремено искоришћење бербе шљива, а с друге стране леже у могућности самог привредника да их може благовремено и како треба отклонити. Да бих у овом припо-

могао привреднику, те да ове грешке поправи, то га упућујем на следећа упутства:

1. Још сада, отпочети са припремом целокупног материјала за подизање нових и преправку старих сушница, а по могућству одпочети и подизање и преправку истих, тако да исте буду готове што пре а најдаље бар 15—20 дана пре правог почетка сушења.

2. За оправку унутрашњег дрвеног строја сушнице употребити искључиво суво дрво, како се додичије неби кривило и неупотребљиво постало.

3. Набавити спремити благовремено све потребне судове око сушења, као корита, асура, цакова и т. д.

4. Припремити одмах потребну количину дрва за гориво како би се иста до времена сушења, исушила, јер су као таква најбоља, а сада набављена и најјефтинија.

5. Избор места за сушницу извршити тако, да иста буде на подесном месту за рад, и надзор над истом; да буде по могућности у средини вођака, те да се на исту могу доносити сирове шљиве на рукама у корпама из целог вођака, и на тај начин избегне пренос шљива колима; да сушница буде удаљена од осталих зграда и тиме спречи евентуална штета од пожара; да сушница буде заклоњена од јаких ветрова и од места где се производи велика прашина и остала нечистоћа; да буде заштићена од живине и стоке.

6. Подићи сушницу на здравом чврстом сувом земљишту.

7. Око сушнице ископати олуке-јаркове за одвођење воде од кише, како ова не би подливала под сушницу.

њу пољске привреде у Чехословачкој. Овај чланак нема то за смер. Потрудићу се да по могућности, дам бар приближну слику одељака биљне продукције, огледа у биљној производњи, ратарских справа и машина, школства.

Стање пољопривредне производње представљено је, у главном, на два начина: 1. илагањем примерака разних производа — биљака, стоке и др., што је и најважније, и 2. илагањем дијаграма, статистичких података, слика, које показују развитак и напредак пољске привреде у Чехословачкој до данас. Оба начина илагања била су заступљена врло богато. Ово је и разумљиво када се зна, да масу посетилаца чине земљорадници, који не би имали ни довољно времена, ни довољно стручног образовања, да би се могли задржавати на цифрама и курбама дијаграма. За ту масу посетилаца служе разни изложени предмети. Они пак, који долазе на изложбу са више стручног разумевања, имали су врло богат материјал у дијаграмском представљању целокупне пољопривредне производње у Чехословачкој. Што вреди за биљну производњу, у овом смислу, вреди и за све остале гране пољске привреде. — Представљање стања пољске привреде, или појединих њених грана, развитак и напредак, разним цртежима показало се је као врло умесно и јако угодљиво, само ако су цртежи јасни и са доста разумевања израђени.

Један земљорадник тешко би се могао задржати у одељењу за шећерну репу толико, да прегледа све дијаграме и статистичке податке која представљају развој усавршавања у гајењу, у одабирању семена, у ђубрењу и др.. Али кад му се поређају десет глава шећера истог облика, разних према величини представљајући разне периоде богатства репе у шећеру идући од 8%, на до 18—20%, данашњег давња шећера, он мора да застане и то му остане у памети.

Било је неколико стотина излагача у одељењу за биљну производњу: селекција семена и разни други огледи из ратарства. Разумљиво је, да је овако велики број излагача могао да обухвати готово све културне биљке. Илагаче су целе биљке у разним периодима вегетације, поједини биљни делови, статистички подаци о површини коју заузимају, дијаграми који показују постепени пораст у принос, поправку у квалитету, проценат гајења појединих веријетета, прегледне мапе о њиховој распрострањености у Републици. Многа илагача допуњавали су све ово са климатолошког — метеоролошког подацима свога краја, агро — педолошким стањем земље, на којој успева биљка, а неки су врло лепо представили и механички састав земље представљајући поједине механичке састојке висином стуба и спиретама утврђеним на једној табли,

(Наставиће се).

8. Према величини вођака и њиховом приносу подићи увек довољно сушница. Боље је увек, према тој величини имати једну сушницу више но мање, како би се на овај начин могао сачекати прави почетак сушења, а поред овог и форсирано што пре завршити само сушење, те да се на тај начин што боље и што више искористи целокупна берба шљива, а с тиме и постигне што већа корист од истих.

Како пак за само сушење шљива, квалитет шљива, а нарочито на брзину рада игра врло важну улогу сама конструкција — систем сушнице, то би било потребно рећи и о том избору сушнице, који треба подићи. Како је пак ово питање код нас довољно расправљено, и стручна је комисија, која је вршила упоредне пробе са сушењем шљива на свима до сад познатим сушницама, званичним подацима утврдила, да је за данас најбољи систем сушнице Др. Веље Стојковића, то, о томе избору не треба ни говорити но свакоме саветујем да ову сушницу подиже. Упутства о подизању ове сушнице и рад на истој штампана су у засебној књижици „Једна практична сушница за сушење воћа“, која се може добити од свих државних економи, пољопривредних подружнина и Српског Пољопривредног Друштва.

Према досад наведеном, пожуримо и благовремено спремимо све што нам треба и као потпуно спремни сачекајмо наступајућу бербу шљива, те да исту потпуно ваљано искористимо.

Д. Ј. Спремић.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Важност виноградарства. Филоксера. Америчке подлоге.
(Сирветан).

Од америчко-америчких хибрида најбољи су ови:

4. *Рипарија X Руестрис*. То је производ укрштања између Рипарије и Руестриса, који у себи садрже и лепе особине Рипарије и лепе особине Руестриса. Његова издржљивост противу филоксере је добра, а противу кречњака боља од Руестриса; издржи од 25—30%, кречњака. Ови су хибриди врло добри за подизање винограда на слабо кречним и средње кречним земљама, које не морају бити ни плодне какве Рипарија тражи, нити посне какве Руестрис тражи.

Од хибрида добивених укрштањем Рипарије и Руестриса најбољи су ови:

„Рипарија X Руестрис № 101/14
" " " " 3306
" " " " 3309

№ 3309 издржљивији је на кречњаку од 3306, а још издржљивији од 101/14.

Рипарија x Руестрис № 101/14 подесан је за сађење на здравим, дубоким глиновитим пескушама. Рипарија x Руестрис № 3306 подноси добро пљике, посније а свеже земље, па и ако су по мало влажне. № 3309 добро успева на слабијим, сувим и шљунковитим земљама.

Сродност ових подлога са калемовима домаће лозе одлична је; бујност чокота је врло добра, а његова родност обилна и уредна, а боља од родности чокота и на Рипарији и на Руестрису, чији је чокот, као што смо видели, сувише бујан, на штету лоза.

Хибриди Рипарија X Руестриса ванредне су подлоге за земљишта слабо и средње кречна.

5. *Берландијери X Рипарија*. Поменути смо напред да чист Берландијери, поред свих својих најбољих од обина; има ту велику ману што се тешко оживљава. Да би са том његовом недостатку доскочило, извршено је укрштање између Берландијери, који се тешко оживљава и Рипарије, која се врло добро оживљава. Добивени хибрид не само што је тој потреби потпуно одговорно, већ је издржљивост Берландијерија на кречњаку, те врло добро успева и на земљама са 35—40% кречњака. Иначе, сродност ових хибрида са домаћим калемовима је ванредна; отпорност према филоксери исто тако, а бујност и родност чокота врло добра и уредна.

Најбољи и најславнији хибриди ове врсте су:

Берландијери X Рипарија № 34 сМ
" " " " 420А и 420В
" " " " 157-11
" " " " Телеки № 8В

Берландијери X Рипарију № 420А, 420В и Телеки № 8В треба садити на кречним и сувим брежуљцима, а 157-11 и 34ЕМ на земљиштима са више влаге од предходних. № 34ЕМ подноси више кречњака од № 157-11, а № 420А боља је сорта од № 420В, јер је бујнија и брже се развија.

Берландијери X Рипарија Телеки № 8В исто је тако добар као и 420А, и за сува земљишта те су две подлоге ванредне.

6. *Руестрис X Берландијери* је производ хибрида између сорте Руестриса и сорте Берландијери, који је вршен у циљу: да се опорани берландијероу рђаво укљивање и да се добије подлога, која је издржљивија на суши и подеснија за каменита и шљунковита земљишта од хибрида Берландијери X Рипарија.

Од добивених хибрида овим начином, најбољи је Руестрис X Берландијери № 301 А. Он издржи кречњака исто колико и Берландијери X Рипарија, а подесан је за сађење на сувим, врло плитким, шљунковитим и посним земљама, где би Берландијери X Рипарија рђаво успевао, јер овај је хибрид наследио више особина од Руестриса но од Берландијерија.

3. ФРАНЦУСКО-АМЕРИЧКИ ХИБРИДИ.

Пошто је подизање винограда на америчкој подлози заматан, компликован и скуп посао, а како је велика неједнакост америчких подлога у издржљивости према кречњаку, а тако и стална борба са криптограмским болестима, које су нам дошле са америчком подлогом из Америке и т. д., — паметни и стручни виноградар дошли су на идеју: да врше укрштање између наше домаће и америчке лозе и то са циљем, да се добију хибриди, који би рађали некалемени. Хтело се дакле, да се добију т. зв. непосредни произвођачи — директ продуктери. Успех је постигнут и данас таквих непосредних произвођача има веома много. Али, на пракси се позитивно утврдило, да

ти произвођачи никада не дају вина оног и opakог квалитета, каква се вина добијају од калемљене дозе као и од домаће (некаламљене) дозе.

Међутим, то што се није постигло у стварању непо-средних произвођача, постигло се у добијању бољих подлога за калемљење. Вршењем ових укрштања добиле су се врло добре подлоге за калемљење, од којих извесне сорте, својом квалитетом, надмашају све друге, у погледу издрживости на кречњаку и родности дозе.

Од ових хибрида за подлогу најбољи су:

8. *Шасла X Берландијери № 41 В*, који као подлога има све лепе особине чистог Берландијери, а нема његову ману — рђаво уживљавање. Према томе, он је врло добра подлога за јако кречна, песковита и шљунковата а сува земљишта; издржи и преко 60% кречњака; има одличну сродност са калемом, а доприноси уредној родности. Иако производ укрштана домаће и америчке дозе, *Шасла X Берландијери № 41 В* има довољну отпорност према филкосери.

9. *Мурвред X Руестрис № 1202* врло је погодан за саћење на кречним, дубоким, па и влажним глиновито зречним земљама; доње напредује на плодна земљама и издржи 50% кречњака.

10. *Арамон X Руестрис Ганзен № 1* мање је отпоран хлорови (жутици) од предња два хибрида, јер док *Шасла X Берландијери № 41 В* издржи до 60%, а *Мурвред X Руестрис № 1202* до 51% кречњака, докле *Арамон X Руестрис Ганзен № 1* засејан на истој земљи не издржава више од 40%. Подесан је за кречна и влажнija земљишта. Сува земљишта му не подносе. Од сорте 1202 боље успева на земљама са непропустљивом здравицом

Ник. Ж. Петровић.

ШТА СЕ У ДРУГОМ СВЕТУ РАДИ?

Полупривредна статистика у Сједињеним Државама.

(Наставак)

3. Разни полупривредни подаци, који се прикупљају на терену.

Ево какви се подаци прикупљају из народа у развојно доба године за сређивање полупривредне статистике у Министарству Полупривреде.

У месецу *јануару*: 1) бројно стање све врсте стоке, коју полупривредници гаје и цене разне стоке на главу. 2) цене разних полупривредних производа поглавито: жита кромпира, сена, памука, дувана, ланеног семена, јабука, бутера, јаја и пилежи.

У месецу *февруару*: цене напред поменутих полупривредних производа.

У месеци *маршу*: 1) за жита се траже подаци о количинама, које су се затекле на имању полупривредника, заједно с оном количином, која се има употребити за сејачку као и количина жита, која је била или ће бити занета из дотичног среза 2) просечна годишња плата најмљене мушке снаге за годину дана, просечна дневница мушке радне снаге за време жетве и просечна дневница за друге радове изван жетве: 3) вредност ораће земље

по акру* у дотичном срезу, просечна цена сиромашне ораће и богате ораће земље по акру и просечна цена све ораће земље; најзад просечна вредност по акру сеоске земље са учињеним поправкама (обухватајући ту и пољопривредне зграде и без учињених поправака), искључујући вредност зграда.

У месецу *априлу*: 1) стање жита, 2) број справних крмача, 3) стање полупривредне радне снаге; 4) тражња радне снаге.

У месецу *мају*: 1) стање и изгледи на жетву озимих усева (престављено у цифрама) 2) стање и изгледи на жетву сена и разних пићних биљака 3) посрзна површина земље за пролетњу сејачку 4) засејана површина пролетњим усевама. 5) стање пашњака и паше.

У месецу *јулу*: 1) стање озимих усева 2) засејане површине и стање пролетњих стрнина (осим кукуруза) и 3) засејана површина луцерком 4) приближна површина детелине за косидбу 5) стање ливада, пашњака, поврћа воћа и шећерне репе.

У месецу *јулу*: 1) засејана површина кукурузом, кромпиром, дуваном, ланом, пиринчем 2) количина пшенице од прошлогодишње жетве на селу 3) стање стрнина, воћа, поврћа, пићних биљака сена и 4) просечна тежина вуне на руно.

У месецу *августу*: 1) стање кукуруза 2) просечна жетва по акру и каквоћа озиме пшенице 3) стање ова и јечма и проценат тих стрнина од прошлогодишње жетве 4) просечна жетва по акру и каквоћа ражи; 5) засејана површина елде; 6) стање разних индустријских биљака, пићних биљака поврћа и воћа површина у акрима вештачких и природних ливада према површини ливада са које је скинути жетва у прошлој години, стање сена.

У месецу *септембру*: 1) стање кукуруза, елде, ова сена и пролетње пшенице у време жетве, воћа и поврћа; 2) просечан принос сена по акру и каквоћа 3) бројно стање сивња за гојење 4) укупна производња вуне 5) просечна површина детелине за производњу семе 6) просечан принос луцерке (рачунајући ту сва кошења) 7) стање разних других усева, поврћа воћа и др. непожњевених биљака 8) укупна производња бресака и каквоћа, укупна производња дивја и лубеница.

У месецу *октобру*: 1) стање кукуруза 2) просечна жетва пролетње пшенице ова и јечма 3) стање елде у време жетве, стање још непожњевених осталих усева. 4) Просечна количина жетве по акру и укупна производња семена од детелине и проса; 5) укупна производња пасуља зрна и фуражи, патлиџана, купуса, лука итд.

У месецу *новембру*: 1) просечна жетва по акру кукуруза (зрна и фуражи подвојено); 2) просечна тежина у фунтама јединице запремина разних стрнина 3) просечна жетва по акру и каквоћа елде, кромпира, дувана, лана (семена). 4) Укупна производња јабука и бројно стање јабукових дрвета, која рађају, 5) просечна жетва по акру детелине (семена) и сирка; 6) укупна производња грожђа крушка и др.

У месецу *децембру*: 1) Засејане површине озимих усева 2) количина јабука која је исасолата или спремна

* 1 акр=0.40 хект.

за пошљику у дотичном срезу; 3) површина изоране земље; 4) плате и наднице мушке радне снаге итд.

Сви се горњи подаци прикупљају тако да престављају стање усева стоке или других производа на дан 1. сваког месеца. За сваки месец достављају се из централе понаособ за сваку врсту извештача, односно органа шталтани мали формулари на којима је с једне стране наведено, који се подаци траже, а на другој су изложена кратка улукства и објашњења.

4. Поређење и проверавање статистичких података, добијених са терена.

Статистичко одељење ради поређења, проверавања и процене података, које добија из напред побројаних извора, служи се и статистикама, које разне државне, приватне и стране установе публикују.

а) *Подаци Одељења за Попис.* Као што смо напред поменули овај биро, који је придато Министарству Трговине врши попис становништва и целокупне имовине сваких 10 година. Подацима, које тај биро публикује служи се и Статистичко Одељење Министарства Пољопривреде, и проверава тачност својих података, који се односе на пољопривредну производњу. Одељење за Попис, по закону прикупља податке за време жетве о производњи памука и његови подаци такође служе Одељењу за Статистику за проверавање његове статистике и изгледа на жетву памука.

(Наставиће се)

КЊИЖЕВНОСТ

О успешном гајењу кукуруза, саставио Др. Милан З. Влајинац стр. 156. Издање Делегације произвођача чилске шалитре.

На поправци и усавршавању нашег најглавнијег усева кукуруза врло је мало рађено — бар у Србији. Многе су грешке чињене и чине се, те су отуда и приноси од те биљке много слабији него у другим земљама, где се она рационалије гаји.

То је побудило писца да се прихвати израде ове поуке и да њоме упозна пољопривреднике са најважнијим савременим сазнањима и искуствима, која потичу, како писац наводи, махом из Сједињених Држава Северне Америке, те да би се применом њиховом и код нас дошло до обилнијег приноса у гајењу кукуруза.

Књига обухвата ове главне одељке: 1) о семену; 2) о припремама пре сетве; 3) о сетви; 4) о неги кукурузног усева и 5) о берби кукуруза.

Остављајући да доцније опширније проговоримо о овој научној и корисној књизи, ми је радо препоручујемо нашим читаоцима, у толико пре што је могу добити бесплашно ако се напред поменутој Делегацији за то обрате.

Б Е Л Е Ш К Е

Како су неговане кокоши, гуске и ћурке у стара времена. — У књизи „Неговане домаће живине“ од Г. Шустера, немачког учитеља, нашли смо инте-

ресантне податке о томе како је негована домаћа живина у стара времена и од кад су кокоши, гуске и ћурке постале као домаће птице.

Нема сумње да од све домаће живине кокош је била прва птица, коју је човек почео да негује за себе и своје потребе.

Зендавеста, света књига Персијанца, прича да је Ормузд, њихов Бог, после створења света, сам својом руком дао човеку петла и кокошку. То се уинма као доказ, да је у то давно време кокошка била домаћа животиња.

Стари писци приповедају, да је кокош донесена из Персије прво у Грчку, а после тога и у Италију. Стари грчки историк Херодот (484—424 г. пре Христа) приповеда, како су у старом Мисирју имали на далеко чужевне пени, у којима су се кокоша јаја сама од себе без кучке легла и по томе сигурно спомини кокошку. Но највероватније ће бити, да је кокош донесена из Азије у Европу оном приликом, када је Александар Велики (356—323 г. пре Христа) краљ Македонски био и освајао земље по Азији, јер од тога доба сви стари грчки, римски и јеврејски писци спомињу кокош у својим списима. Када су људи једном почели неговати кокош, јако су је заволели и у томе послу дотерали до великог савршенства нарочито по Грчкој и по Италији. У Америку кокош је пренета за време другог путовања Колумба, и тамо је била радо примљена.

Петао је био на гласу, као симбол опрезности још у најдавијани времена, јер кукурече не само дану, него и ноћу у одређеним размацима. Зато се и зове петао у неким крајевима француске *L' horloge du villageois* т. ј. сељачки сат. Но није петао због те опрезности био свуда уважен. Тако некада у вароши Сибарису на заливу Рентском, у доњој Италији, петлови су били гоњени, јер житељи те вароши били су познати због свога богатства и својег раскошног живота, па нису волели, да их петлови рано ујутру узнемирују својим певањем.

За гуску можемо речи да је и она још у старо време била домаћа животиња. Још Мисирци и Римљани спомињу је у својим списима. За Римљане гуска је била стражар и као таква спасла је Капитол од непријатеља (Гала) Зато је у Риму на Капитолу у почаст тих гусака била намештена сребрна гуска и сваке године ношена је кроз варош литија, пред којом је ишла гуска. Још тада су из Галије и Германије терали велике чопоре гусака у Рим. Перије њихово тако је било тражено и на цени, да су често бивали војници шиљани у лов на гуске због перија. Црна цигерица гушчија била је послastiца и да би месо гушчије било укусније, гојили су их смоквима и млеком.

Ћурка се не негује ни изблиза тако одавно, као остала живина. У историји поимне се о ћурци тек у 15. веку Lopez de Gomaга назвао је ћурку *Galloravo* то јест паунококошка, јер је личила на пауна.

У Европи она се појавила први пут у 1533 години кад је била пренета из Америке, и то у Италији; печена ћурка — то је било ретко јело, о чему сведочи наредба магистрата у Млецима, у којој се наређује, на чијој трапези сме бити изнесена „Индијанска Кокошка“, како су ћурку онда звали. После Италије ћурка су појавила и у Енглеској у 1555 години, а годину дана доцније и у Француској

У Немачкој она се појавила нешто пре око 1530 године, као што то тврде Хересбах и Колерус.

Данас бура се негује највише у Француској, где их има у читавим чопорима. Мих. Тхоржевски

Г Л А С Н И К

† Алекса Ђорђевић, учитељ у пензији, умро је у 62 годиви своје старости у Крушевцу у кругу своје породице.

Покони Алекса свршио је бив. Земљоделско-Шумарску Школу у Пожаревцу и био је редовни члан Српског Пољопривредног Друштва.

По свршеном Школовању једно кратко време био је и економ у Виноделско Воћарској Школи, али је највише година свога службовања провео као народни учитељ и као такав поред учитељске дужности радио је неуморно и на пољопривредној струци.

Као ђак и као самосталан раденик, својим неуморним радом и искреношћу био је уважен међу својим друговима и пријатељима, а као учитељ омиљен ђацима и при свакој школи где је био учитељ оставио је лепо уређење школске баште. У школи поред основне наставе ђаци је упознавао и пољопривредним поукама, а ван школе био је приступачан и као школовани пољопривредник уносио је у ширу масу народа пољопривредне поуке по свима гранама пољске привреде.

Тако радећи, пок. Алекса се и као учитељ и као школовани пољопривредник и као редовни члан Српског Пољопривредног Друштва одужио својој земљи и оставио утегу породици, својим друговима и пријатељима светао спомен, и заслужно да му је лака земља, која га за вечита времена покрива.

Бог да му душу прости!

Продајне цене чилске шалитре за 1922-23 годину. — Уједињени произвођачи Чилске шалитре јављају из Валпарайза под 12. т. м. да су одредили следеће цене чилској шалитри за 1922-23 у пристаништима републике Чили, рачунајући од 100 кгр. у дуплим цаконима бруто за нето.

(С предпоставком да је вредност фунте 300 лит. што би било.)*

за 1 јули 1922	18 шилинга и 6 пенса	277.50 лит.
" 16 " " 18	" 9 "	281.25 "
" 1 август " 19	" — "	285 — "
" 16 " " 19	" 3 "	288.75 "
" 1 септ. " 19	" 6 "	292.50 "
" 16 " " 19	" 9 "	296.25 "
" 1 окт. " 20	" — "	300. — "
" 16 " " 20	" 2 "	302.50 "
" 1 нов. " 20	" 4 "	305. — "
" 16 " " 20	" 6 "	307.50 "
" 1 дец. до 20 апр. 20	" 8 "	310. — "
" мај 19	" 7 "	293.75 "
" јуни 18	" 6 "	277.50 "

Продајне цене.....

(*) 1 фунта стерлинга (а) има 20 шилинга (б) шилинг има 12 пенса (в).

Вредност чилске шалитре код нас зависиће од тога кад је иста купљена у Чили и још више од вредности енглеске фунте према динару.

Организација далматинских виноградара. — „Покрајински савез виноградара“ за Далмацију одржао је, дне 6. ов. мј. код задружног савеза у Слиту, конституирајућу скупштину, којој је председавао подпредседник извршног одбора за опрему предходних послала г. Стјепе Булић, умирљиви стручни учитељ виноградарства и винарства. На скупштину је приступило око 200 виноградара из свих крајева покрајине, којима је тајник „Главног савеза“ г. Станко Ожанић, шеф пољопр. одељења општинско предочи стање нашег виноградарства и потребу организације, а затим прочитао и разјаснио правила Савеза југославенских виноградара.

Након кратке расправе и договора изабран је привремени извршни одбор у који су ушли: председник Мате Остојић, председник, подпредседник Анте Сиротковић, тајник Мате Бобановић, надзорник конобарства, благајник Вицко Дворник, а као одборници: за задружни Савез Др. Јозо Бервалди, председник или равнатељ Иво Антић, за господарско веће Јосип Паладино; за котар Бенковац Тонко Барбароса; за котар Книн, Душан Новаковић; за котар Шибеник, Оскар Ивон-Билић; за котар Син Мирко Трипало; за котар Слитч Иван Крстуловић; за котар Макарска, Петар Антић; за котар Метковић, Миче Јарамац; за котар Корчула, Лука Биначенић; за котар Хвар, Драгутин Милишић; за котар Суваград, Јерко Фертилић; за котар Дубровник Нико Куршић; за Каштела, Марко Башић а за котар Имотски Вид Петрићевић.

Након изабрање управе јавили су се разни говорници изињавајући жеље и тежбе и предлоге.

Скупштинар енолог и трговац Перич жали, што у покрајини не имамо ни једне пољопривредне, дотично винарско-винардарске школе, која би одгајала технички подмладак за будуће винарске задруге, бринула око усавршавања винарске индустрије, организације изложба, кушања вина итд. Жали што нам је уједињење донело три нове гимназије, да их буде у све једнакост, а запустело једину винарску школу у Слиту и у њезину аграду уселико средњу техничку и етнографски музеј. Предлаже и и једногласно се прихваћа, да се преко Главног Савеза и Министарства Пољопривреде изопслује нека се та аграда и прикључени јој објекти опет поврате пољопривредној сврси и оснује знаменити завод за индустријализацију пољских производа, који су и једини производи покрајине.

Равнатељ Задружног Савеза г. Иво Антићевић црта једно стање наших виноградар, изнаша разлоге слабој продаји вина, те предлаже:

1. да се докине сваки порез на вино;
2. да се чим пре реши питање о извозној луци, исту уреди и тиме олакша извоз;
3. да се чим прије догради личка и унска железница, која би Далмацију спајала са залебом;
4. да се признаду или прибаве олакшнице за превоз вина на паробродима и железницом;
5. да се дозволи већеје ракије из покварених вина, просто од потрошарине на печарину, као што је дозвољено у Србији;
6. да се при склапању трговачких уговора осигунава

погодности за извоз нашега вина а отешћа увоз вина из Италије, Француске, Грчке итд. оптерећујућ га високом увозном царином;

7. да се ублаже и промене прописи о поступку са празним бачицама било домаће, било изванске а докине царина на празне бачице из иностранства одређене за превоз вина;

8. да се нашим трговцима олакша стицање потребних концесија за продају вина на велико и на мало;

9. да се чим прије uvede један јединствен закон о вину за целу државу, који ће заштитити наравни производ пред фалсификатима; и

10. да се држава што издашније заузме за привлачење винарства у целу државу а нада све у покрајинама, где је виноградарство глани и једина могућа грана пољопривреде. Предлози су сви једногласно усвојени.

С овим је дневни ред скупштине био исцрпљен те је председате присутним поново захвално на одавицу, молећ их, да сваки у своме крају припомогне одборнику око оснивања удружења, еда се чим пре може приступити коначном конституирању покрајинског савеза и оснивању винарских и виноградарских задруга.

Скупштина је послала бравојавне поздраве кабинетској канцеларији, Министарству Пољопривреде и Главном савезу југословенских виноградара.

ЗАПИСНИК.

XIX редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва државе 26. априла 1922. године у друштвеном domu у Београду.

Била су присутни: председник г. Љуба Новаковић, потпредседник г. Паја Т. Тодоровић, чланови: гг. Алекса Љ. Поповић, Љуба Јовановић, Благоје Д. Тодоровић, и др. Веља Н. Стојковић.

Као гост био је г. Драгутин Срећнић, редовни члан.

Председавао председник г. Љуба Новаковић

Бележио заступник секретара, инспектор г. Војкидар П. Тирић.

I

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти усвоји

II

По реферату уредника канцелара Одбор одлучи: да се канцелар за текућу годину одштапа у тридесет хиљада примерака, а покуле штампар за штампање овог календара да прегледа књижевни одбор.

III

Према акту пољопривредне подружнице за срез варачки о приређивању нове изложбе у месцу новембру ове године у друштвеном domu — Одбор одлучи: да овај предмет одмах упути на проучавање и мишљење своје одбору за приређивање изложбе.

IV

По поднетом списку набављачког одбора за набавку разних сирева и алата, Одбор усвоји овај предлог набављачког одбора. Истовремено Одбор одобри воступак председника друштва, што је због вредности набавки упутио у Загреб, Љубљану и Марибор члану набављачког одбора г. Милана Тривојнића и друштвеног секретара г. Александра П. Ранковића. Полутинна изасланика да им се исплати према раније донетом решењу.

V

Писменим одговор г. Др. Уроша Стајаћа, да се не може применити управљеног места члана у Управном Одбору овог Друштва — Одбор прими знању с тим, да се на његово место позове заредни редовни члан, који је на годишњем друштвеном збору добио највећи број гласова.

VI

О спису г. Александра Г. Јовановића, редовног друштвеног члана, који је поднео према расписаном стечају за израду „Упутства за конзервације јаја“, Одбор одлучи: да се упути књижевном одбору на преглед и мишљење.

VII

По молбама новооснивањих пољопривредних подружница у Петровом Селу у Бачкој; у вароши Ланову, округу крагујевачком и среске у Урошевцу, срезу перодинском, округу косовском. — Одбор одлучи, да се ове прве у састав Друштва, а оснивање Пољопривредне Подружнице у Петровом селу у Бачкој — као две пољопривредне у Војводини да нарочито истакне у друштвеном листу „Телску“

VIII

По предложеном пројекту уговора између Друштва и новоизбраног инспектора за пољопривредне подружнице г. Војкидара П. Тирића, државног економи округа врањског у оставци. Одбор одлучи: да се исти прими.

IX

Према поднетом предлогу секретара да се руководиоци Друштвеног библиотечког приредног повени инспектору г. Тирићу, Одбор одлучи: да инспектор г. Тирић привремено исту прими на руковање.

X

По молби среске пољопривредне подружнице у Крајевцу — да јој се отвори кредит од двадесет хиљада динара за набавку пољопривредних сирева и осталих пољопривредних потреба. — Одбор одлучи: да јој се створи кредит од тридесет хиљада динара, а да именована подружница пошаље потврђену обавезницу на речену суму.

XI

По молби пољопривредне подружнице у Ланову — да јој се отвори кредит од двадесет хиљада динара за набавку сирева и остало — Одбор одлучи: да јој се тражи кредит одбор под условом, да она одмах пошаље прописну обавезницу на ту суму.

XII

На позив Пољопривредног Удружења Вичбодрошке Жушаније у Сомбору, да Друштво пошаље своје изасланика на седницу иностранца Удружења, која ће се одржати 30. окт. мес. у Сомбору а у циљу доношења одлуке поводом пројекта закона о аграрној Реформи — Одбор реши: да као свог изасланика пошаље г. Др. Вељу Н. Стојковића, редовног члана Друштва.

XIII

По тражењу Господина Министра Пољопривреде и Воде — да му Друштво достави своје предлоге за узајамну измену земљорадничког подмилка између наше земље и Чехословачке, Одбор донесе одлуку; да се Г. Министру пошаље тачан одговор тек она, када Друштво буде добило извештај од својих подружница, од којих је на истом питању пре извесног времена тражило њихово мишљење.

XIV

По молби г. Николае Ванђеловића из Кочама — да га Друштво прими за свог привременог члана, — Одбор реши: 1) да га привремено прими за свог члана са платом од 1800 лив. годишње з дневним додатком на скупшћу по 25 динара. 2) да му се плати и одесне привлажности привремено изајлу из будућеске позиције, ердничење на платанеовима. 3) да г. Ванђеловић пошаље у разу благајнику а миганонеру.

Са овим је закључена данашња седница.

Друштво Трактор

Заступници фирме Т. Лаиц, Манхајм, за пољопривредне справе.

Добили смо врхунске ручне и коњске, млинове, оригинална плугове „Сак“ и друге земљорадничке машине и справе.

Лагер — Немањина улица Бр. 9. Канцеларија: Гундулићева улица Бр. 6.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
ПОШТЕ

На основу највишег решења од
априла 1899. г. претску друштвеноу
носа пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 гр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина

Претплата се полиме узеданују
за целу годину

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 23. и 24.

БЕОГРАД, 18. ЈУНА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX

ОСНОВНА НАСТАВА И ПОЉСКА ПРИВРЕДА.

Орган Удружења Југословенског Учитељства „Народна Просвета“ бр. 23—26, донео је нацрт закона о основним школама у нашој Краљевини, а по извршеној редакцији од стране Главног Просветног Савета и делегата из Покрајина.

Наши пријатељи из реда учитељства, изражавају се о овом законском пројекту врло добро и они ће, веле, бити задовољни, ако се нацрту да сила закона, а основна ће настава и народна школа дати оно што се од ње очекивало и очекује.

Ни најмање нам није намера, да са ово неколико редака критикујемо поменути законски нацрт. Кад се о њему похвално и лепо изражавају наши стари ветерани — учители, који врло добро знају, како се народна школа данас снабдева потребама за извођење наставе, у каквим је материјалним приликама учитељство раније било и т. д. и т. д., онда је то довољно да се са њиховом оценом сложимо; али налазимо ипак, да нацрт закона има извесних недостатака чисто пољопривредног карактера.

Чл. 16. предвиђа обавезну осмогодишњу основну наставу. Чланом пак 18. добро је наглашено, да се у старијим разредима настава има подешавати према месним приликама и потребама живота, т. ј. у селима ће она имати пољопривредно а по градовима трговачко — занатско обележје.

Из нацрта се не може да види, како ће та настава, пољопривредног обележја у селима, да се изводи; колка треба да буде школска градина за практичну наставу из природних наука и пољске привреде; хоће ли за женску децу у старијим разредима као обавезно бити изучавање домаћичког знања, а за мушку нужни практични послови и т. д. Истина казано је, да програм и план наставе има да проише Господин Министар Просвете по саслушању Главног Просветног Савета, али кад се по једном закону, има да просвјетне омладине целокупног народа, у коме земљорадник чини бројно 80%, онда главне идеје о просвјети-

вању те масе треба опширније законом да се предвиде.

Систематска и интезивна пољопривредна настава са домаћом хигијеном у старијим разредима основних школа на селу, кад она буде неизбежно обавезна и осмог дишња, донела би нам најдаље за 2—3 деценије препорођај и преокрет у животу и раду на селу. Да би се пак пољопривредна настава изводила како треба, пољска привреда као наставни предмет у нашим учитељским школама мора се озбиљније схватити и узимати, кроз све четири године опширније предавати и успешно изводити, а за тај предмет при свакој учитељској школи треба да постоји бар један добро (теоријски и практично) спреман редован професор.

Од младих, који прођу кроз старије разреде основне школе на селу, биће врло добри ђаци стручних пољопривредних школа, а доцније у народу носиоци савремених начина рада и газдовања у пољској привреди.

Кад, као што напред рекосмо, 80% сеоске омладине у земљи има да се васпитава по једном закону, чија је израда истина поверена компетентнима, онда је с обзиром на четворогодишњу пољопривредну наставу на селу, као члана комисије за израду законског пројекта требало одредити и једног стручњака Министарства Пољопривреде и Вода (начелника одељења за пољопривредну наставу или једнога од управитеља наших стручних пољопривредних школа).

Још једна ствар, која нас много више изненађује од претходне, а то је састав обласних школских одбора, у који по нацрту улазе поред стручњака за основну наставу и лица ових занимања: велики жупан или његов заменик, најстарији војни старешина, председник месне политичке општине, лекар, ижињер, по један угледан грађанин из сваког политичког среза и један чиновник финансијске управе — чл. 190. Нигде се не помиње као члан обласни старешина пољопривредне струке, његов референт, економ, путни наставник и т. д., ма да је он по нашем схватању, одмах после стручњака за основну наставу

и великог жупана због његовог ауторитета, најпотребнији у области школског одбора.

У почетку изнесеног рекосмо, да нам није намера да законски пројекат критикујемо, већ да укажемо шта у њему по нашем мишљењу недостаје и шта у будуће треба радити, да би се по државне интересе најбоље урадило у спровођењу лепих идеја у великим државним пословима око просвећивања масе народне.

Бор. Љ. Н.

ИЗ ПРАРАДЕ ВОЋА.

Ћеђење маслинова уља — зејтина.

1. **Врсте маслина.** Врста зејтина зависи од врсти маслина. Разне врсте маслина што се одајају и подижу у новим крајевима Србије и у Далмацији и Црној Гори (Бару и Улину) ради производње зејтина следеће су:

а) **Облица** (округла трања, крупица). Има плод јајаст, дебело 2 см, а дугачак 2½ см. Плод је пуно меса; има и доста зејтина, а увреја раније од других врсти. Круна је у исте густа, јер развија пуно младих летораста, а увреја при кресану проређивати.

б) **Уларица** (ситница). Има дугуљаст плод, али је за добру трећину мањи, од облице. Плод уларице пуни је зејтина, уља, па многи држе, да она даје баш најфиније уље, зејтин.

г) **Белица или жутица.** Распрострањена је у околини Дубровника; роди редовно, зато је и негују много.

2. **Брање маслина.** Време бербе маслина, њихова спрема и прерада, од одлучног је значаја по доброту уља, зејтина.

Како плод маслине расте, тако се у њему развија уље. Од времена, кад је почео плод шарити, мења се у њему и множина и врста уља. Најфиније уље-зејтин на-

лази се у плоду, кад је исти зашарао, но још не сасвим поцрнимо. Маслине, које сасвим поцрне, дају одвише масно уље. Остану ли и даље на стаблу него су поцрниле, онда је из њих произведено уље масније и тамније, па је за трговину мање тражено. Незреде маслине дају олет горко уље-зејтин. У Далмацији и Црној Гори почињу бербу маслина половином месеца новембра, када су маслине у полак поцрниле.

Бербом не треба чекати, да маслине саме опадају; касније то шкоди квалитету уља. Маслине отресати лупајући штаповима и моткама не ваља. Са тим се иврне маслине саме и плод, пак је умањен приход догодишњи. Јер се утку и многе плодне гранчице и огуле, и иврне плод, услед чега се и уље у истом поквири. Само онај, који бере род руком, па га спушта-меће у приправљену кошару и меће на прострете асуре или поњаве, ради рационално. Од кад се маслине почеле брати руком, од тада се цеде боља и финија уља. Брањем плода руком не одзед се гране и гранчице, а плод остане читав и здрав, па се може неколико дана здрав очувати, ако га не можемо одмах прерадити у уље-зејтин. Многе гране, које не можемо никако руком дохватити, уздрмају се, да плод опадне на асуре или поњаве.

Маслине што опадну пре времена брања, треба одабрати за себе и приредити засебно лошије уље. Треба по могућности маслине брати по сувом времену. Обране маслине не бацају се на земљу, већ се у наменет кошар — (котарицу) или врећу, подметнуту или висућу о гране остављају, спуштају; ако се на земљу бацају многи се плод озледи, и уље у њему поквири. Када се напуну дотично посубе, треба маслине разгрнути на асуре или поњави, које су прострете ради тога по земљи, док се не понесу кући. Да се остане у врећи или гомили, хрип, уље би се у њима поквирило — ужелло.

ПОДЛИСТАК

ПОЉОПРИВРЕДНА ИЗЛОЖБА У ПРАГУ.

Било је и ванредно успешан радова хемиске анализе земље са свима потребним подацима о микро-биолошком стању оранице. Све ово врло често су допуњавали микрографички подаци биљке и хемиска анализа биљке у разним периодима, са дијаграмима, који показују пораст, односно опадање, појединих биљних састојака у току целе вегетационе периоде.

Пиварски јечам је био заступљен огромним бројем оригиналних примерака, а то је разумљиво, кад се зна, шта он представља за овдашњу индустрију пива, а шта је таква индустрија у Чехословачкој. Чеси су постали учитељи света у гајењу и одабирању (селекцији) пиварског јечча. Ханадсон пиварски јечам је познат и чувен у целом свету, а он није постао никаквим чудом, него истрајним радом у одабирању и усавршавању домаћих сората, њиховим оплемењивањем, огледама на земљу, ђубрење, гајење и др. Само пре 25 година он није представљао ништа нарочито, а данас је тако много одмакао од осталих пиварских јечмова. То је била крсна збирка оригинала каква се свакако не може видети више нигде у свету. Али на

наши домаћи јечмови неће сигурно уступати ни пред најбољим ханадским, само ако и ми употребимо 25 година непрекидног и разумног рада на њиховом усавршавању.

Хмел — као пиварска биљка, био је заступљен лепим бројем примерака, дијаграма о развоју културе, селекцији, напала о распрострањености. Падао је у очи ванредни одељак хмеларске продукције изложено од „Удружења произвођача хмелја у Жатеци“ (место по коме је добио и име чешки најбољи Жатеци хмел). То су биле збирке које може да прилиме и да изложи само једно овако специјално удружење за произвођу хмелја.

Овас, раж и шеница били су заступљени лепим бројем примерака — оригинала у одељку за културу и селекцију биља. Сви они појединци или раане установе које раде на оплемењивању јечма, крошпира, шећерне репе и других биљака, нису изоставили ни раж, оvas и шеницу, и ако је рад на њима у овом правцу најновијег времена. Раж и оvas су биљке које иду у културу заједно са крошпиром, и има много крајева — Чешко Моравска Височина са својим оштријим поднебљем нарочито, — за које су ове биљке најважније. И тај најновији рад уродни је већ добрим плодом. Најбољи резултати су и овде добијени, као и кад других биљака, кад се је пошло од домаћих сората и радило се на њиховом усавршавању.

При браву маслина треба пазити и на само стабло, те се не пењати по њему окованим ексерима на чизмама, као и не препијати гране одвише, јер лако кора попуца.

3. Прерада маслина. Чим су маслине обране, пре-бало би их одмах и прерадити на уље, јер што се пре прераде, то се боље уље исцеди. Но више је пута то немогуће, јер често нема млинова, (фабрике), па ни преса те се мора са радом чекати. Уље је у маслине здраво, док не допре зрак до њега. Озледе ли се маслине пригодно брава, зрак ће до уља доћи и поквариће га; уље ће се ужињати — упалити и не укусно бити. Ако је плод, маслина добро обран, и добро кући донешен, може стати неколико дана, да се уље у њему не поквари.

Ако смо, дакле, присиљени, да маслине стоје неко време још, то у првом реду треба, да се одабере и одстане патучене и озлебене све маслине, па их треба одмах прерадити на уље. Остале пак треба да се растури по лесема у посебним зградама или на тавану уљарице где се цеди уље на 10 см. дебљине. Леса су једна више друге неких 35—40 см. висине. На лесема наслане маслине треба сваки дан промешати — претрести неколико пута, да се не угреју — ужегу. Овако поступајући, могу се маслине одржати здраве и до 20 дана; но препоручује се, да не стоје дуже од 4—5 или 6 дана. Ко нема код куће уређења за чување маслина, боље би било да их развезне под стаблом, него да стоје на хрпи-гомилу или у каквом бурету и кази. Многи имају обичај да маслине стрпају у буре и спусте у море. То је свакојако боље, него да стоје на гомили да се угреју.

Похране маслине пренајвише се из маслинака кући најбоље у кошарима или сандуцима; у врећама погњечиле би се. Маслине упрљане од земље, треба пре прераде за уље опрати.

4. Уљарице. За прераду маслина у уље, треба у пр-

вом реду згодне уљарице тј. просторије, у којој су смештени дотични стројеви: млин и преса за цеђење уља.

Уље увија сваки мирис, па и смрад. Прими ли уље каква туђи мирис (задах смрада), то је у опште на њега тешко и немогуће га извадити. Стога је потребно, да у уљарици влада изванредна чистоћа, да је сува, јер у влажној уљарици, има увек задах на плесан. Патос нека је циментирани или полочани, да се лакше прати може. Зидови треба да су малтерисани и равни; сваке јесени, пре него се почне радити, треба све зидове обелити — окречити, а тако исто после свршена рада. Близу уљарице не сме бити ништа, што би давало неугодан мирис као ђубриште, заход и т. п. јер би тај мирис лако прешао и у уље. Радници у уљарици не смеју пушити, не смеју у творици спаваати, а пазити да свеће не диме, јер такав задах пролази у уље.

Сви стројеви и све посуђе да је светло и чисто. Потребно је за стројеви направљени од таквог материјала, који на уље не делује ништа. Такође у истој уљарици нема места посуђу од бакра, олова и цинка, јер уље такво посуђе нагриза, па лако востане отровано. У опште са уљем, нека не долази у дотицај никаково осим гвоздено камено и стаклено посуђе, пошто уље на исто не делује ништа. И дрвене посуде, исклучене су, јер се напије дрво уља, па га је немогуће изадрати, и заудару на ужежано уље од којег се поквари и најбоље уље. Ако већ морамо употребљавати дрвене посуде, треба да су обложене лимом, да уље не може до дрвета доћи.

5. Млевене маслина. Као што ни у једном плоду, тако ни у маслини саставни дјелови нису свуда једнако раздељени; тако ни уље у маслини није једнако раздељено, ни једнаке финоће. Најфиније и најбоље уље, налази се у средини меса маслине, најлошије уље налази се у коштини, а на то ваља пазити при млевењу маслина.

Све пробане стране сорте, нарочито са пшеницом, нису довеле до бог зна каквих резултата. Чеси већ имају готово за сваку природно — привредну област по којој оригинал ражи, овса и пшенице, који су добијени усавршавањем домаћих сората. Позната широм света *Perkaska* раж von Lochog-a је пореклом из Чехословачке, што значи да је сиров материјал већ ту, само га треба дотеривати. Несумњиво да ће Чеси са ованим радом и овде достићи ванредан успех за релативно кратко време — 10—15 година.

Кукуруз се овде мање гаји за арно, па га је зато мало и било на изложби. И овде Чеси иду једним сасвим правилим путем за добијањем сората за арно које ће бити прилагодне њиховим природним приликама. Један излагач је имао врло лепих примерака више скорозрелих сората кукуруза.

Олајна репица, мак, кам, лан и конопља били су заступљени такође са по неколико примерака. Последњих дана је нарочито обраћена пажња на добијање нових сората одабираним код лана и конопље, и мисле да од ових двеју биљка створе сировину за једну напредну индустријску грану која ће се бавити њиховом прерадом.

Варива су заступљена пасулом, грашком, сочивом и бобом — са свима потребним подацима статистичким,

дијаграмским, климатолошким, агропедолошким, варијететним; примери њиховог семена побољшаног селекцијом и укрштањем (било је лепих примера за Менделове законе) допуњавали су све остале податке.

Пићне биљке су представљене луцерком, црвеном детелином, белом детелином, изкорнатком, шведском, кукурузом, мухаром и другим. Лепе колекције семена, статистички подаци, дијаграми, показују колико велика пажња је поклоњена овим биљкама у Чехословачкој. Огледне станице за гајање пићних биљака већ примењују најновије методе усавршавања и поправљања биљака у култури различитих пићних биљака и ливадских трава.

Кромпир је чинио најзанимљивије одељење на изложби биљне продукције поред јечма и шећерне репе. Толика пажња поклоњена гајењу, а нарочито селекцији кромпира, разумје се лако, када се зна његова вредност у опште за све земље, а за Чехословачку посебно. Кромпир је најважнија биљка са овсом и ражи за извесне брдске крајеве у Републици. Он храни једну моћну индустрију, као што је индустрија алкохолна и скрнца од кромпира у Чешкој; заузима врло важно место међу биљкама које које служе за исхрану становништва и домаће стоке; заузима око 700,000ha обрађеног земљишта у Републици,

(Наставиће се.)

Да из маслина извадимо уље, треба их самлети. За млевење маслина посебни су млинови. Млинове покреће или човек, животиња вода или парна, или која било друга модерна покретна снага. Млинови су удешени са 1, 2, 3, или 4 камена. Код млевења маслина за производњу финог уља, ради се овако:

Први пут се самелу маслине само на крупно гако, да по могућности коштице остану целе или тек напукну. Тако самлевене маслине, пренашају се у пресу (пјесак) и лако оцеде. Затим се опет самелу, али нешто ситније, па опет цеде, те се поново још последњи пут самелу сасвим на ситно и исцеде (пресују). На овај начин добије се три врсте уља, уље сасвим фино-добро, уље фино, средње врсте, и уље обично прсто, у којем има и од коштица одадака. Ако су маслине суве, тешко их је самлети, па је потребно да им се придода ладне воде; ако су пак одвише водене, додаје им се самлевених сувих маслина.

Незреле и дебеле маслине тешко је млети, јер врдају на све стране. Но вештином доскочи се и томе.

Млевење је занемит посао, па ваља, да се не обавља и ради погрешно.

(Наставаће се)

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Да ли је источно-фризјиска овца дорасла нашим приликама?

Од пре извесног броја година, наши стручњаци дођоше на идеју, да би требало поправити млечност наших оваца. И да би, по њиховом мишљењу, што пре дошли до жељеног циља, одлучили су да то поправљење треба извршити укрштањем које стране млечне ове. За укрштање са нашом домаћом овцом њима се учинила као најподеснија источно фризјиска раса оваца. И ми смо ту овцу могли наћи по нашим сточарским заводима пре рата 1914. год. Па и данас се може чути и прочитати у нашој стручној литератури, да би нашу домаћу овцу требало укрштати баш са источно фризјиском овцом, и ако она данас није оставила ни трага ни гласа своје расе и млечности у нашем овчарству. Пошто до данас немамо никаквих њених трагова, сам тај факат наговештана нам, да она није ни била дорасла нашим приликама, бити је ма шта могла учинити на побољшању млечности наших оваца, те је нице не би требало узимати ради поправки млечности код наших домаћих оваца.

Сада да видимо, зашто није успело укрштање са источно-фризјиском овцом и где треба тражити узроке томе неуспеху. Један од неуспеха лежи у томе што се укрштање није вршило како треба, што га врло често у опште није их било, и што није било истрајности — ако се где предузело укрштање. Други, по мом мишљењу, много већи узрок, лежи у самој источнофризјиској овци, која није за наше прилике.

Што се првога неуспеха тиче, он је јасан као дан. Да се у овом случају није поступао по стручњачки, сведочи нам то, што се на местима, у којима су биле те овце, у опште није вршило укрштање домаће овце са источно фризјиском већ је то укрштање тако схваћено, да се по којој оригинал прода народу, те наш прост сељак има да врши тешко и несигурно укрштање. На местима са оригинал-

ним фризјиским овцама није било укрштања услед тога, што заводи нису имали материјала у нашој домаћој овци, која би се рационално гајила, и кз које би се издвајале млечне индивидуе, па тако припремљене служиле укрштању. Оно што је при укрштању најглавније, потомство тих двеју раса, није било проучавано, да ли је од источно фризјиске овце наследило коју њену добру физиолошку особину поглативо млечност и у којој мери. Чак нема нигде никаквих забелешака, што је у заводима морало бити, како се оригинална овца прилагодила нашим приликама да није њена млечност по извршеном прилагођавању претрпела какву редукцију. Као што рекох, систематско укрштања није било. Оригинална фризјиска овца остајала је у чистој крви, била је затворена у стаји и тору, па се чекало на повећање стада у чистој крви, да би се по којој примерак повећаног стада продао народу. Ако је тога било, тај примерак је врло брзо страдао у рукама нашег невештог сељака, или услед незадовољених потреба у храни и одгајивању или од болести. Већином су оригинали страдали још у самим заводима услед болести (богиња, катарта стомака и црева, метиља и т. д.). У томе сам се лично уверио за време своје праксе у једном нашем сточарском заводу 1913. год. Ниједан оригинал ове овце није отишао у народ. Као и раније, тако исто и данас мени се чини да поједина културна стабла наших домаћих животиња, треба да служе само приказивању публици а никако поправци нашег домаћег сточарства — ради чега су уведена у земљу. Нигде се не проучавају особине тих раса, нема никаквих података о њиховим морфолошким и физиолошким особинама, које су након прилагођавања постале сталне. Нема општа ни истраживања продуката укрштања, њихових наслеђених особина и оних у току живота стечених. Дакле, први узрок неуспеха са источно-фризјиском овцом, лежао је и лежи неоспорно у овом неправилном раду.

Други узрок неуспеха са фризјиском овцом, лежи у њој. Он је по моме мишљењу много јачи, управо у овом случају одлучујући. По својој расној припадности и својим физиолошким особинама, нарочито по доброј млечности, начину одгајивања и неговања, она представља једну културну расу, коју је вештачко одгајивање — врло велики утицај човекове руке — много развело и прилагодило економским потребама њене постојбине. Тим превеликим вештачким одгајивањем, изазване су у организму читаве расе и појединих индивидуа врло велике физиолошке промене. Како је правац одгајивања циљао великој млечности, то је тражило од организма да може прерадити врло велике количине хране, јер организам даје врло много хранљивих материја у великим количинама млека, сразмерно својој тежини. Организам је одгојен у том правцу, па према томе мора бити и подешен за то. Свака поједина ћелица тога организма има дакле свој одређен правац а у њој и интензивна промена материје исто тако одређеног правца. Услед овог специјалног задатка постаје и грађа сваке ћелице женка, а са њима и цео организам. А селекцијом — издвајањем млечних индивидуа за запат — које су, како видесмо врло лежи, наступила је врло велика разнородност и префинираност целе расе. Овај правац одгајивања и начин гајења утица-

ли су штетно на индивидуалну и расну отпорност ове и многих других културних раса, те су их у неку руку учинили наклоњеним извесним заразним болестима и мало отпорним према осталим болестима. Ја мислим да у овоме и лежи велика незгода и слабост источно фризијске овце. Услед тога ми изгледа да се ова овца врло тешко прилагођава нашој земљи, клими, води, понајтеже нашим привредним приликама — свима тим факторима, који скупа сачињавају „родну груд“.

Из свих ових разлога, ја је не би узео за укрштање са нашим домаћим овцама; између осталих незгода, она нам није ни била потребна. А осећај потребе наших економских прилика треба, мислим, да буде подлога сваког предузећа. Ми прво треба да смо начисто са оним што хоћемо, морамо имати специјалан циљ, па одмах затим морамо знати имамо ли материјала за тај специјални случај у нашој земљи и какав је по својој раси и способностима. Другим речима, потребна је озбиљна и исцрпна студија наших домаћих раса и сојева. Ако се покаже да имамо доброг материјала — што стоји, онда га треба прихватити оберучке. Ма да наше домаће овце нису проучене — што ме гони на специјалну студију, ипак могу рећи, да имамо два соја, љиски и сјенички — које би требало подврћи специјалном одгајивању и неговању. Са њима би могли имати добрих резултата, бољих но укрштањем са страним млечним расама оваца, у толико пре, што је укрштање много теже, захтева добру спрему и процињљиво око. Оно је много теже и несигурније од гајења у чистој раси, оно може, али не мора водити успеху. Наше данашње знање о наслеђу важних особина појединих раса, и поред многобројних истраживања и опита, мало је и још несигурно.

Нама би на пр. било потребно поправити нашу зељу домаће овце, укрштањем са којом страном, пошто наше овце немају добру вуну и она се не би могла поправити рационалним одгајивањем. Данас вуну има добру цену — пре рата то није био случај — а много би користила и нашој будућој индустрији.

Али за млечност увозити источно фризијску овцу — држим да је штетно, јер нам до данас није дала никаквих резултата. Ја знам из искуства, да су те овце страдале пре рата па и данас од богиња, катарa, стомака и црева и метила пре по што су могле дати какве резултате.

И према сјему овоме, ја мислим, да се више не треба заносити укрштањем наших домаћих оваца са источно фризијским, јер прво немамо потребе, кад имамо наших домаћих сојева за млечност, које треба гајити по специјалитетима, а друго, што се источно фризијска овца услед велике осетљивости врло тешко прилагођава нашем поднебљу и привредним приликама.

Др. Танасије Митровић.

ШТА СЕ У ДРУГОМ СВЕТУ РАДИ?

Пољопривредна статистика у Сједињеним Државама.

(Наставак)

б) *Подаци појединих држава.* Поједине државе у америчкој унији такође прикуљају разне, па и пољопривредне податке за своје потребе. Али чиновници, који воде статистику нису нарочито одабрани

и подобни за тај посао и готово у свима државама они се често мењају. Доказ, да се статистички извештаји појединих држава не могу корисно употребити за контролу података Статистичког Одељења Министарства Пољопривреде постаје очигледан, кад се они пореде са десетогодишњим пописом. При свом тој и ако се цифре, о усевама, које показују поједине државе не могу да прме као тачне, оне су од вредности, јер показују развој величина површина под појединим усевама и производњу из године у годину то јест, да ли је било повећавања или смањивања површина под разним усевама као и разних класа стоке и докле могу послужити као контрола над подацима Статистичког Одељења Министарства Земљорадње.

Па поред свега напред наведеног Статистичког Одељења Министарства Пољопривреде прима извештаје појединих држава, чим их ове публикују и марљиво анализира податке у њима и пореди са својим подацима.

г) *Подаци разних приватних усанаова.* Многе приватне усанаове у Сједињеним Државама такође прикуљају и публикују податке о тако званим спекулативним усевама: кукурузу, пшеници, овсу, ражи, јечму и памуку и живе од тога посла. С друге опет стране многе од јачих фирма, које тргују са произвођима тих усева плаћају своје нарочите експерте за добијање података на време о стању тих усева, а ради спекулативних циљева. Многа удружења, која се интересују за нарочите пољопривредне производе прикуљају извештаје о стању тих производа на основу података, који им шаљу њихови чланови. Многе пољопривредне и трговачке новине публикују такође статистичке податке, добијене из разних извора, поглавито од својих претплатника.

И ако многе од ових приватних усанаова употребљају за статистичке послове, људе који су вични у оцени усева и ако су њихови извештаји често пута врло тачни, ипак мало која од њих је у могућности да прибира поуздане податке, онако како то Статистичко Одељење практикује. Извештаји тих усанаова, која су често пута и пристрасни, корисни су Статистичком Одељењу, као и његовим органима на терену. Они изражавају трговачко гледиште и у већини случајева теже да потврде тачност података Статистичког Одељења.

д) *Подаци добијени од млинова, елеватора и смешташта.* Кад би подаци о количинама жита, јабука, кромпира, итд. који се чувају за време сезоне у млиновима елеваторима и смешташтвама били тачни, били би изврсни за процену производње усева; али ти су подаци непотпуни. Закопи у по неким државама траже да се количине и врсте производа, који се чувају у депоима достављају с времена на време дотичним државним властима и те извештаје искористићава и Статистичко Одељење Министарства пољопривреде. Међутим многе државе не траже такве податке од сопственика односно закупца депо-а и количине, које се у њима код тих држава налазе, не могу се знати. Али Одељење за тржишта при Министарству Пољопривреде развило је само своју делатност у том погледу и помоћу својих органа добија податке о пољопривредним производима, који се чувају у разним депо-има и који су подложни квару, као јабуке, кромпир, месо, бутер и јаја. И те овештаје, које публикује Одељење за

тржишта корисно служе Статистичком Одељењу за оцену производње.

Шећерне фабрике прерађују готово укупну количину произведене шећерне репе и имају податке о засејаним површинама и производњи те биљке. Статистичко Одељење Министарства добија податке од свих шећерних фабрика у Сједињеним Државама и искоришћује их за своје Статистике.

е) *Подаци разних компанија за транспорт.* Извештаји разних компанија за транспорт о преносу (кретању) жита и других пољопривредних производа у унутрашњем промету, пружају корисне податке и ако не о укупној производњи, оно бар о сувишкој производњи, који се расподељује кроз разне трговачке канале. И ако се велики проценат пшенице (око 60%) извучи и пренеси из срезова у којима се гаји, цени се да се само око 20% кукуруза, 30% ова и 40 до 50% јабука а слично нешто и за друге производе трговачки манипулира, док се остатак троши у месту производње. И ове податке о унутрашњем промету пољопривредних производа искоришћава такође Статистичко Одељење Министарства Пољопривреде.

д) *Подаци о извозу.* Тачне податке о извозу разних пољопривредних производа даје Министарство Трговине које ову статистику и води. И ако ови подаци не могу послужити као мерило за оцену производње, већ, као и у претходном случају показују само сувишак производње који се извози, ипак су они од користи Статистичком Одељењу Министарства Пољопривреде у његовом раду.

е) *Статистичке публикације страних земаља.* Статистичко одељење стоји у вези са свима државама на страни шаље им своје и prima њихове статистичке публикације. Оно сарађује и са Пољопривредним Институтом у Риму са којим такође врши измене публикација и шаље податке за његове периодичне билетене. Оно исто тако добија и разне статистичке и друге податке о пољопривредној производњи, изгледима на жетву, ценама итд. у страним земљама преко американских конзула. Те податке о статистици пољске привреде, о приносима појединих усева итд. публикује у свом годишњаку, а и у другим периодичним билетенима ради поређења са стањем американске пољопривреде.

Статистичко одељење Министарства Пољопривреде има своју пространу библиотеку, у којој се чувају све стране и домаће статистичке публикације.

(Наставиће се)

КЊИЖЕВНОСТ

Ињк. Божо Турина, управитељ Завода за Болести Биља у Крижевцима: *Опасна Штеточина пшенице и њено сузбјање.* Пољопривредни Гласник, Нови Сад Бр. 8. 1922 стр. 7—8.

Чланак под исписаним натписом напоменен је „Министарству и покрајинским одељењима за пољопривреду равнања ради“, а главна побуда за то биља је писцу примљени извештај економиа среза ковинског о појави штеточине у томе срезу у времену од 10. марта до 20. априла о. г., где је она „уништила до 50 ха засејаних пшеница“. Уз овај извештај послат је Заводу за Болести

Биља у Крижевцима на увиђај и један примерак оштећене пшенице из истог среза.

На основу тога, као и на основу „оштећених примерака и дописа из разних крајева наше државе“ и према добивеним „информацијама на неколико различитих округа наше домовине“ закључује писац да је на означеним местима пшеницу оштетио црвић *Tylenchus Tritici*, па уз бојазан да је њима „наша Пољопривреда опасно угрожена“ излаже кратак опис за распознавање нападнуте пшенице, коју чак илуструје, и чланак завршује методом за чување пшенице од тог црвића.

Ко познаје биологију овог црвића, може одмах закључити да он није могао уништити пшеницу, још мање на онакој великој површини. До истог се закључка долази читањем цитираног чланка, јер сам писац тврди да пшеница нападнута тим црвићем „у већем делу случајева не пропада“, него јој само „влат бива краћи, клас мањи, а плевце више отворене“. Ако, дакле, нападнута пшеница тим црвићем у већем делу случајева не пропада, онда иако је исти црвић могао уништити пшеницу већ у времену од 20. марта до 15. априла, и то на површини од 50 ха!

Ова контрадикција и изражена сумња су пробудиле интерес да се утврди прави узрок, од чега је управо уништена пшеница у ср. ковинском. Рада тога се потписати службено обратио држ. економу ср. ковинског да пошаље оштећену пшеницу и штеточину с истог места одакле их је послао Заводу за Болести Биља у Крижевцима. Одговор му је стигао је 31. маја заједно са штеточном и оштећеним примерцима пшенице. Послата штеточина су ларве инсекта *Zabrus gibbus*. Послати примерци пшенице су врло карактеристично оштећени. На лишћу при земљи је изведен лисни парсињих, на који су се начин лисна ребраца раздвојила и усукала тако да оштећени пшенични стручак добије коврчаст изглед, налик на маховину. На овај, јединствени начин, могу пшеницу и друге стране оштетити само ларве *Zabrus gibbus*. Овај инсекат је прави узрок од чега је страдала пшеница у ср. ковинском. Иста штеточина се, према до сада добивеним извештајима, појавила у исто тако великој размери у ср. панчевачком (око Брестовца) у ср. паланачком (Паланка у Бачкој) и око Меленаца.

Овим је расветљено питање о узроку од чега је уништена пшеница у ср. ковинском. Писац чланка, о коме је реч, погрешно је поставио дијагнозу штеточине, и то га је навело на другу погрешку да препоручи метод сузбјања, који се односи на *Tylenchus Tritici*, а који нема никакве везе с оштећеном пшеницом у срезу ковинском. Овај метод, баш кад би и био узрок *Tylenchus Tritici*, је још навизији од постављене дијагнозе. Писац препоручује да се пшенично семе чисти од зрна заражених црвићем *Tylenchus* потапањем у 20% раствор кујинске соли. У овом раствору, при мешању потопљеног пшеничног семена, испливају заражена зрна црвићем *Tylenchus* као лиска на површини, одакле се сплављањем удаљују из заравог семена. Из онога се види да писац приписује 20% раствору кујинске соли само механичко дејство. Међутим, пшенична зрна заражена црвићем *Tylenchus* су специфички лакша од обичне воде, и онда на што јој побећају густину додавањем кујинске соли, кад она испливају

и на површину обичне воде. Ово би био само изливани издатак за кујинску со и једна сувишна радна око потапања и сушења семена. Ако се семе за сетву чисти на тријери, на њему се заражена арна са *Tylenchus* као лакша одвајају и као ситнија од аравских арна пропадују кроз тријерско сито. У оскудни тријери заражена арна се из пшеничног семена могу издвојити потапањем у 1% раствор плавог камена, што се при припреми семена за сетву обилатно препоручује против главнице у пшеници, чак и кад је семе очишћено на тријери.

Против *Zabrus gibbus* је најпоузданија предохрана завођење вишегодишњег плодоред. На зараженом земљишту обуставити бар за 2 уастоне године сејање пшенице и других стрнина. Ово је у складу с добивеним извештајима да је пшеница страдала само у њивама, које су лане, па чак и преклане биле засејане пшеницом или којом другом стрнином.

Ник. Ранојевић,

Шеф Фитопатолошког одсека
Пол. Оследне и Контролне Станице
у Топчидери.

Б Е Л Е Ш К Е

Када је донешен дуван и кукуруз у Хрватску и Славонију? — У „Историји Војничке Крајине“ налазе се врло интересантни званично издаци о старој пољопривреди у данашњој Хрватској и Славонији. Ради упознавања старих привредних прилика у нашим новим крајевима донећемо неке интересантније податке.

Све до варловачког мира (26 Јануара 1699.) била је земљорадња у Војничкој Крајини заоста. Пространа поља и долине, зарасле трњем, шипрагом или кржљавом травом, лежале су растркане од обала Јадранског Мора, па Самом до Београда. Кад Турци продру у земљу, онда или заробе становнике, или они утеку, да траже другу отаџбину, што нам посвећувају западне хрватске колоније у западној Угарској (данашње Међумурје). Код тако честих, вандаљских пустошења упада Турака, њиховог жареха и палења, постаје та ствар посве јасна. Крајеви на непријатељској граници посве су опустошени. Истом онда, када се почне досељивати Срби из Босне и Македоније, кад народна војска мало по мало порасте и земљи пружа већу сигурност, стаде се и о земљорадњи водити рачуна.

Долина речнице Гацке била је у прво време све до Оточца пустиња. То жареха и палење досегло је чак до Соче. Где се данас налази Оточац, био је ту стан заповедника, околеним језером. Славонија је стајала у мочварама, које је Сава поплавама поново надопуњавала.

Досељеници су Монархију не само заштитавали од душманских напада, него су и велики део земље искрчили. И након Свистовског мира (1791) морали су се читави предели, лежећи под шкарарама искрчити, како би се могао населити Цетински и Дрежнички крај. Земљорадња је напредовала упоредо са насељивањем. Простор нам не дозвољава наводити све, што изм. акти о томе предмету пружају, али да можемо представити тадање прилике, споменућемо, да је генерал Лефелдод, када је на својем путовању са инспектором Калацеком год. 1714. прегледао границу покрај Саве, нашао већину места (села)

са 6 до 10 кућа и да је при регулисању varaјдинског генералата, дакле у другој половини 18. века, још било села са 3 или 4 куће. Спаљуку Иванку припадало је неких 12 пустих одељена, који су још 1718. лежали необрађени, а досевали су од Бића па све до самих Виноваца. Ове се чивинице морају истаби, да се види из какових се је привредних и земљишних прилика морала развити Војна Крајина.

Земљорадња је највише и најпре почела напредовати у колонији Војне Крајине, у varaјдинском генералату.

Ту се је најпре почео садити дуван год. 1571.

Први кукуруз са сетву донешен је у Varaјдин 1612. год.

Обаде ове културе биле брао су пренешене у остале крајеве, за које су биле подесне. Свагда се је сјао само онај усељ, који је могао успевати. Земљораднички алат био је на најнижем степену. Тако и. пр. кола нису била окована, него плетером везана.¹⁾

Године 1805. добила су крајеви, које вода плави, на предлог пештанског градског одборника Мускотриновића од Дворског Савета у Бечу за семе 15 мера раниог кукуруза („бровод“ — *Cinquantin*). Тим се је хтела омогућити сетва оних њива, које се усељ поплаве Саве и Драве нису могле посејати благовремено у пролеће. За време континенталног система, такмичили су се Грањчари у производњи памука, слатког јавора (*acer saccharinum*) и сача (*Isatis tinctoria*) и имали су лепе успехе.²⁾

Љубомир Стјепановић.

1) Fr. Vanček: „Spezialgeschichte der Militärgrenze“ Wien 1875
Свеска I. Страна 398—400.

2) Исти свеска IV, страна 275—279.

Г Л А С Н И К

Нов члан утемељач Српског Пољопривредно-Друштва. — Г. Стеван Илијевић из Панчева уписао се за члана утемељача Српског Пољопр. Друштва и положио 100 дина, улога.
Друштво благодари г. Илијевићу на појаву,

Практична предавања о конзервисању јаја. — Српско Пољопривредно Друштво је организовало један низ практичних предавања у Северној и Јужној Србији о конзервисању јаја. Та су предавања већ одржана или ће се одржати у току овог месеца у Београду, Букову, Краљеву, Шапцу, Јагодина, Алексинцу, Нишу и Скопљу.
Није ни потребно да препоручујемо та предавања читавим њиховим жене, с обзиром на значај чувања јаја у домаћинству, у великом броју посетили. Предавања су с свима горе поменутих местима већ објављена у своје време.

Једно предавање о чувању и задржкој продаји јабука у Арњу. — Уредник Тежак Др. Вел. Н. Стојковић одржао је 12 прошлог месеца у подружници среза арињског једно предавање под горњим насловом. Слушалаца је било доста, а и предмет предавања је био од интереса за срез арињски, који нам најчешће јабуке производи. Надамо се да ће се пољопривредници тога краја, који, због недовољног организовања продаје, ни из далека не узимају за своје производе заслужну цену, користити даним им саветима и у дело их привести.

СПИСАК

награђених излагача на сталној изложби воћа у 1921. години, коју је приредило Српско Пољопривредно Друштво.

Тештин број	Име и презиме излагача	Одакле је ?		Врста воћа	Назив сорте како је излагач означао.	Назив сорте утврђене комисијски	Вредност сорте	Којом је награђен излагач.
		село	среа					
1	Коста Буварџић	Додојевац	жичка	Јабуне	Колчарка	Колчарка	1.*	Презијом.
					Кабларка	Кабларка	1.	
					Сенабија	Шембек ребрача	3.	
					Булабија	Була	1.	
					Кисељача	Сенабија	1.	
					Попадија	Аранка	3.	
					Лепоцветка	*	4.	
					Канадска реп.	Депоцветка	1.	
					Франц. кожара	Рамбург ренета	2.	
					Српска	Франц. кожара	1.	
		Бонина	Кожарка	3.				
		Стрењка	Бонина	1.				
		Калманка	Кармел ренета	1.				
		Ренета	Восковача	2.				
		*	Обер ренета	2.				
		*	Енгл. златна перменка	4.				
		*	Бедрика	1.				
		*	Бедрика	4.				
		*	Тирокорка	3.				
		Крушке	Тврдокорка	4.				
Чина	Шуматовка		4.					
Виноградлија	Виноградлија		4.					
Тетонка	Тетонка		3.					
Шареника	Апаллија		1.					
Маљеник	Крелница		4.					
Амжеванка	Амжеванка		4.					
Аранка	Аранка		3.					
Замљара	Замљара		5.					
Босна	Дил. водењача		4.					
Калуђерка	Калуђерка	2.						
Царска	Декантинка	2.						
Мушмуд Јабуне	Тетонка	Пашалма	1.	А. В.*				
	Булакиа	Гостинарска	2.					
	Црвена	Була	2.					
	Белице	Кисељача	4.					
	Вавлија	Белице	4.					
	Тетонка	Овчи нос	4.					
	Кисељача	Шареника	4.					
	Кисељача	Кисељача	4.					
	Полонка	Касичка	4.					
	Ораси	—	4.					
—	—	4.						
Сивница	леначил	Јабуне	Колчарка	Колчарка	4.	Великом наградом.		
			Зеленика	Зеленика	4.			
			Проскурваја	Шембекова ребр.	1.			
			Водењача	Була	4.			
			Полонка	Касичка	4.			
			Крушке	Кисељача	3.			
			Јабуне	Лепоцветка	2.			
			Колчарка	Кожарка	3.			
			Зуза	Обер ренета	3.			
			Тврдокорка	Шербетка	3.			
Турдача	Шербетка	3.						
Црвеника	Шареника	3.						
Летње	—	2.						
Морска водењача	Декантинка	2.						
Ресан	Цреспански	Јабуне	Пашалма	Пашалма	4.	А.		
			Каранаша	Црвена	4.			
			Аламанка	Аламанка	4.			
			Летње	Летње	4.			
			Крушке	Татли — куги	3.			
			Крушке	Ешик — куги	3.			
			—	—	3.			
			Јабунка	Тетонка	3.			
			—	Колчарка	2.			
			—	Тене	3.			
—	Тетонка	3.						
Пауце	Колубарски	Јабуне	Тетонка	Демирка	3.			
			—	Колчарка	2.			
			—	Душан	3.			
—	—	—	Тетонка	Лесновска	3.			
			—	Х.	4.			
			—	—	—			

Текући број	Име и презиме излагача	Одакле је ?		Врста воћа	Назив сорте како је излагач означао.	Назив сорте утврђене комисијски.	Вредност сорте	Којом је награђен излагач.
		село	срез					
				јабуре	Ђула	Овчи — нос	4.	
				"	Подришка	Ђула	4.	
				Шљиве	Црвене	Шареница	1.	
				"	Француска	"	3.	
				"	домаћа	"	2.	
6	Милован С. Перкић	Реговац	Левачки	јабуре	Ђула	Помогачка	2.	
				"	"	Кабларка	2.	
				"	"	Ђула	1.	
				"	"	Сенабија	4.	
				"	"	Аранка	5.	
				"	"	Лепоцветка	3.	
				"	"	Кожарка	2.	
				"	"	Вањкај, ренета	2.	
				"	"	Елга, златна	3.	
				"	"	парменка	4.	
7	Ибрахим Апас	Ресан	Преспан.	јабуре	Ђула	Кабларка	4.	
				"	Босна	Кожарка	4.	
				крушке	Визмарк	Цар Александар	3.	
				"	Шалганке	Томе	4.	
				"	Таранка	Тираника	4.	
				"	Евни — кути	Масларка	4.	
				"	Црвена	Каролина	4.	
8	Бегзау Ага	Пећ	пећски	јабуре	Тетовка	Тетовка	4.	
				"	Пања	Шербетка	4.	
				јабуре	Бело — пољска	Шербетка	3.	
				"	Вилвајка	Самонница	4.	
				"	Босанка	Босанка	4.	
				"	Вапка	Слатковца	4.	
				"	Тереканија	Тереканија	3.	
				"	Цаглајка	Цаглајка	4.	
9	Божа Вельковић	Врба	жички	јабуре	Кодларка	Кодларка	3.	
				"	Тетовка	Ђула	4.	
				"	Зука	Тврдогора	4.	
10	Божа Терзић	Одзанић	жички	јабуре	Будимка	Кодларка	5.	
				"	Чабараљка	Лепоцветка	2.	
				"	Тврдогорка	Тврдогорка	4.	
				"	Стубалника	Шареника	4.	
				"	лет. кодларка	лет. кодларка	3.	
				"	Бела будимка	Кабларка	3.	
				"	Будимка	Сенабија	4.	
				"	Елга, Ренета	Каналска р.	4.	
				"	руска кожара	франц. кожара	3.	
				"	рамбрен рен.	Восковача	4.	
				"	кодларка	Кодларка	3.	
				"	лет. "	лет. "	4.	
				"	"	Лесновка	2.	
				"	Дуњил	Слатковца	4.	
				"	Кодларка	Кодларка	4.	
				"	Шећерлија	Шећерлија	3.	
				"	Тврдогорка	Тврдогорка	4.	
				"	Панулија	Шареника	4.	
				"	Мушмуле	Мушмуле	2.	
				"	Ђула	Ђула	4.	
				"	"	"	4.	
14	Бекир Арнаковић	Падалаште	Дрењички	јабуре	Ђула	Ђула	4.	
				"	"	"	4.	
15	Бајрам Смаил	Пољар	Ђаков.	јабуре	Ђула	Ђула	2.	
16	Борисан Исидоровић	Гора	Расписки	"	аниска	Бедрина	4.	
17	Бајрам Шут	Х. мяхала	Ђаков.	"	Стајболска	Бедрина	4.	
18	Белан Јуџовић	Падалаште	Дрењички	"	Шербетка	шербетка	4.	
19	Брајм Исидан	Царибрег	Ђаков.	"	"	"	4.	
20	Бождар С. Јовановић	Врањогри	Звјечар	"	"	"	4.	
21	Велимир Петровић	Ловци	Белгички	"	"	"	4.	
22	Велимир Петровић	"	Космајски	шљиве	Кодларка	Кодларка	2.	
				"	"	"	2.	
				"	"	"	3.	
				"	"	"	3.	
23	Воћна расадник	Јагодина	Јагодина	јабуре	Ђула	Ђула	3.	
				"	Прасе урнаја	Кисељача	5.	
				"	Котурњаја	Котурњаја	4.	
				"	"	"	4.	
				"	"	"	4.	
24	Воћна расадник	Чеглук	Азбуковач	"	Ресавка	Ресавка	3.	
				"	Кодларка	Кодларка	3.	
				"	"	Сенабија	4.	
				"	"	Лепоцветка	3.	
				"	"	"	3.	
				"	"	Каналска рен.	3.	
25	Воћна расадник	Бајрина	Башта	"	Кодларка	Кодларка	2.	
				"	"	"	3.	
				"	"	"	3.	
				"	"	"	3.	
				"	Панадија	цар Александар	4.	
				"	Ренета	Оберковца рен.	4.	
				"	"	"	4.	
				"	"	Елга, златна	3.	
				"	"	парменка	3.	
				"	"	Панадија	3.	

Тексту број	Име и презиме излагача	Одакле је?		Врста воћа	Назив сорте како је излагач означао.	Назив сорте утарјене комисијски	Вредност сорте	Којом је изградом награђен.	
		село	среа						
26	Воћни расадник	Бајина	Башта	дуње	Крушевачка	Крушевачка	3.	С.	
		"	"	дуње	Лесковачка	Лесковачка	1.		
		Сарљак	Сарљаник	јабуне	Голубача	Лепоцветка	2.		
		"	"	"	Колачарка	Колачарка	4.		
		"	"	јабуне	?	Кобларка	4.		
27	Воћни расадник	Гуча	драгачевски	"	Калилџа	Канадска ренета	4.	С.	
				"	"	Кожарка	Восковача		3.
				"	"	жуца	хербертова		3.
				"	"	жуца	Енгл. алатна		3.
				"	"	Енгл. ал. парменка	парменка		3.
28	Воћни расадник	Пирот	Нишавски	"	Кабларка	Кабларка	2.	С.	
				"	"	Бадњика	Хербертова		1.
29	Воћни расадник	Чачак	триански	"	Бауманова рен.	Енгл. алатна	3.	С.	
				"	"	?	парменка		3.
				"	"	шербетова	Пранија		4.
				"	"	Сенабија	Сенабија		4.
				"	"	Булабија	"		3.
30	Воћни расадник	Крчагово	ужички	"	Кожарка	Стрежа	4.	С.	
				"	дуње	Дуњича	Лепоцветка		4.
31	Воћни расадник	Појага	Добрчица	"	Вранска	Вранска	3.	С.	
				"	јабуне	Земљика	Турдоорка		4.
				"	крушке	Воденача	Дензичкиња		3.
				"	дуње	Лесковачка	Вранска		3.
				"	"	"	Вранска		3.
32	Воћни расадник	Врање	ичињски	"	Колачара	Колачара	4.	С.	
				"	"	?	Лесковача		2.
33	Воћни расадник	Љубовија	забуковач	"	Памулија	Шујатовка	4.	С.	
				"	леснички	Реслика	фр. кожарка		4.
34	Воћни расадник	В. Попов.	Деспотовач	"	ц. Александар	Восковача	4.	С.	
				"	Гружич.	Цар рамбург	Оберан. ренета		3.
35	Воћни расадник	Крагујев.	Пољанич.	"	"	"	3.	С.	
				"	"	"	"		3.
36	Воћни расадник	Ва. Хан	Хомољски	"	Турдоорка	Оберан. ренета	4.	С.	
				"	Колачара	Колачара	4.		
37	Воћни расадник	Жагубица	Хомољски	"	?	Гарвуша	4.	С.	
				"	Колачара	Колачара	4.		
38	Воћни расадник	Лазааревац	Козубир.	"	Зачечарка	Кабларка	4.	С.	
				"	Бољенац	Парменка	Кабларка		4.
39	Воћни расадник	Вољенац	зајечарски	"	и. Александар	ц. Александар	4.	С.	
				"	Зајечар	Пранија	Пранија		3.
40	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	"	Лепоцветка	3.	С.	
				"	"	"	Лепоцветка		3.
41	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Тароска бела	ружмарина	1.	С.	
				"	"	Хербертова	Хербертова		4.
42	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Тимочанка	Тимочанка	2.	С.	
				"	"	ренета	ренета		4.
43	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Колачара	Колачара	4.	С.	
				"	"	Кисела Босна	Киселача		5.
44	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Ен. Була	Босковача	4.	С.	
				"	"	Кантарна	Босковача		3.
45	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Ен. Була-кисела	х.	3.	С.	
				"	"	Ен. Була-слатка	х.		4.
46	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Колачара	Колачара	4.	С.	
				"	"	Зувљача	Зувљача		3.
47	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Колачара	Колачара	4.	С.	
				"	"	Турдоорка	Турдоорка		4.
48	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Колачара	Турдоорка	4.	С.	
				"	"	Колачара	Колачара		4.
49	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Бедрика	Кабларка	3.	С.	
				"	"	Будњика	Аранка		4.
50	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Жутица	Лепоцветка	4.	С.	
				"	"	Парменка	лет. колачара		4.
51	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Будњика	Сенабија	4.	С.	
				"	"	Повадика	Бедрика		4.
52	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Тивјача	Тивјача	4.	С.	
				"	"	Будњика	Будњика		4.
53	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Тивјача	Тивјача	4.	С.	
				"	"	Авајлија	Авајлија		4.
54	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	?	Кралница	3.	С.	
				"	"	Колачара	Колачара		4.
55	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Првеника	шумат. округла	4.	С.	
				"	"	Тетовна	Буза		4.
56	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Зимска	Слаткача	4.	С.	
				"	"	Кожарка	Кожарка		4.
57	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Дугалија	шумат. дугачка	4.	С.	
				"	"	Колачарка	Колачарка		2.
58	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	летња сорта	летња сорта	3.	С.	
				"	"	летње	летње		3.
59	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Крушке	Крушке	3.	С.	
				"	"	Шпанке	Шпанке		3.
60	Воћни расадник	Ужички	Ужички	"	Курд	Курд	4.	С.	
				"	"	"	"		4.

Текстури број	Име и презиме налагача	Одакле је ?		Врста воћа	Назив сорте какоје налагач означио.	Назив сорте утврђене комисијом.	Вредност сорте	Којом је на- градом награ- ђен.
		село	срез					
56	Драгомир Недељковић	Крушев.	расински	дуње	Обична	Врањска	4	С.
57	Добриновић Симоновић	Кичево	Кичево	„	„	„	4	С.
58	Дуан удов. Редина Амчице.	Тетово	Тетово	мушмуле	мушмуле	Мушмуле	4	С.
59	Ђорђе Вукосављевић	Врба	Жички	јабукe-	Колчара Дугачица	Колчара Бедрица	4	С.
60	Ђока Ђокић	Васабаба	пожешки	„	Шуматонка	Воскољача	4	С.
61	Ђура Савковић	„	„	„	Енгл. алатна	Енгл. алатна	3	
62	Ејуп Исмаиловић	„	Космајски	шљиве	шљиве	парменка	3	
63	Ејуп Браћић	Тетово	Тетово	јабукe	Тетовка	Тетовка	1	
		Пећ	Пећ	„	?	Ђејтинка	3	В. А.
		„	„	„	Ђула	Демирка	2	
		„	„	„	Љаље	Киселача	4	
		„	„	„	Данбурка	Шербетка	3	
64	Живојин Милосављевић	„	„	„	Паша	Шербетка	2	
65	Животије В. Матровић	„	„	„	Паша	Летва	3	В.
66	Имер Смаљковић	Сабиница	Расински	„	Водовача	Сенабија	3	А.
		Пешина	Неродис.	„	Паша	Пашаља	3	А.
67	Иса Аметовић	Д. Бањана	полошки	„	Тетовка	Ђула	2	
68	Идрис Сали	Лешане	Пећски	„	Тетовка	Тетовка	2	А.
		„	„	„	Ђула	Ђула	2	А.
		„	„	„	Шербетка	Бедрица	4	
69	Јашар Ибрањковић	Прешево	Прешево	„	Мислинка	Мислинка	4	
70	Јован Тадић	Криваја	Пошерски	дуње	Воска	Воска	2	А.
		„	„	јабукe	Дуњи Ковушица	Врањска Ковушица	4	А.
71	Јашар Осман	Суво Грло	Дренјачки	„	Прена	Енгл. ал. парменка	1	
72	Јеремија Пауновић	Крушев.	жички	„	орас	Ренета	3	С.
73	Јаза Селјановић	Тетово	Тетово	крушке	јесење	Кавачке	4	С.
74	Јанићије Дургевић	Драјковци	Неродис.	јабукe	Вајанје	Овчи-нос	4	С.
75	Јодри Асиновић	Прешево	Прешево	„	Демирка	Демирка	1	А.
76	Јосип Дамјић	Берово	Малешки	с. шл.	Ђула	Шареника	4	
77	Јеремија Растић	Угост	Неродис.	„	Суве-шљиве	Суве-шљиве	3	В.
78	Јорѓанија Тодосијевић	Тетово	Тетово	„	ораси	ораси	3	В.
79	Јован Каћерић	Берово	Малешки	„	„	„	3	В.
80	Јазар Матјејевић	Беланов.	Каћерски	јабукe	суве шљиве	суве шљиве	4	В.
		„	„	„	?	Црн. лим. калина.	3	А. В.
		„	„	„	Колчарка	Колчарка	4	
		„	„	„	Ђула	Сенабија	2	
		„	„	„	Обрањковна	Ренета	4	
81	Лепосава Милановић	Јасика	расински	дуње	орас	Врањска	2	
82	Лазар Јовановић	Својаруг	рачански	јабукe	орас	Орас	4	С.
		„	„	„	Будимка	Сенабија	2	А.
		„	„	„	Калуђана	Бедрица	3	
83	Љубовар Гајић	„	„	„	Ковула	Дуњи	4	
84	Млади Милошевић	„	„	„	авијска	Трдогорка	4	А.
85	Мирко Гајић	В. Поповић	расински	јабукe	ресанка	Фр. Комара	4	С.
		Златарић	Валејски	„	Колчара	Колчара	2	А. В.
		„	„	„	Колчара	Колчара	3	
		„	„	„	самокилица	Бедрица	2	
		„	„	„	орас	Орас	3	
86	Милован Пантовић	Врба	жички	јабукe	Колчара	Колчара	2	А. В.
		„	„	„	Бедрица	Кабларка	2	
		„	„	„	„	Енгл. ал. парм.	1	
		„	„	„	Трдогорка	Трдогорка	4	
		„	„	„	Дуњи	Слаткача	4	
87	Милутин Ив. Стојић	Тодић	Колубарс.	„	Колчара	Колчара	4	А. В.
		„	„	„	Сенабија	Сенабија	4	
		„	„	„	Тикваја	Аранка	4	
		„	„	„	Цр. Александар	Париска ренета	2	
		„	„	„	?	Хаџ-Салин	2	
		„	„	дуње	?	Врањска	3	
		„	„	јабукe	Колчара	Колчара	4	В.
		„	„	„	Трдогорка	Трдогорка	4	
89	Милорад Алексић	„	„	„	Калуђерка	Калуђерка	3	
90	Милош Д. Милановић	Б. Вања	рачански	крушке	Колчара	Колчара	4	С.
		Гори	расински	јабукe	Звијска	Ђула	4	С.
91	Милadin Рафајловић	Врба	жички	„	„	Слаткача	4	
		„	„	„	Колчара	Колчара	4	А.
		„	„	„	Шеберлија	Слаткача	4	
		„	„	„	Ђула	Сенабија	4	
		„	„	„	Трдогорка	Лепосавка	2	
		„	„	крушке	Аранка	Аранка	4	
92	Милоје Панић	Брезовица	Трстенич.	„	?	Цр. Александар	4	С.
93	Милан Петрашиновић	Брезовица	трстенич.	јабукe	„	Цр. Александар	3	В.
94	Милан Азљски	Резић	Ђаковачке	„	Висоја	Висоја	4	С.
95	Милко Ђорђевић	Врба	жички	„	Ђула	Ђула	4	С.
96	Милан Стривојевић	Неготин	Неготин	„	Трдогорка	бела Ружаранка	1	А.
97	Милан Живковић	Ратина	жички	„	Обрањковна рен.	Обрањковна рен.	3	А.

Тешућа број	Име и презиме излагача	Одакле је ?		Врста воћа	Назив сорте какоје излагач означава.	Назив сорте утврђене комисијом	Вредност сорте	Којом је награђено излагач
		сео	срел					
98	Милан Голубовић	Српљиг	српљински	јабуке	Српљжанка	Бленхажкова	3	В.
99	Милана Јовановић	Пек	"	"	Шербетка	Шербетка	4	В.
100	Милошв Крстић	Горавденац	Пекски	"	Босанка	Буздугања	3	Е.
101	Мехмет Муљ-Хусени	Пек	"	"	Шербетка	Шербетка	4	В.
102	Милорад Прокић	Варварин	Темињски	"	Мислиња	Шербетка	4	В.
103	Милутин Иванковић	Раза	рачвански	"	Шербетка	Шербетка	4	В.
104	Милован Поповић	Врба	жички	"	Тврдокорка	Тврдокорка	4	В.
105	Милош Јевтовић	Дубрава	моравички	"	Зимска	Тврдокорка	4	В.
106	Мурат Абдуловић	Жеровање	Д. полонски	"	?	Тврдокорка	4	В.
107	Милан Ђ. Гагић	Жидовиће	Боланички	"	?	Шаруља	4	А.
108	Марко Поповић	Добронте	Д. полонски	"	Зеленка	Тврдокорка	1	А.
109	Милан Капланац	Драгоње	качкерски	"	Мушмуле	Мушмуле	3	В.
110	Милоје Машић	Вича	жички	"	Буваја	Х	3	В.
111	Милорад Булајић	Вича	драгачевски	"	Буваја	Буваја	2	В.
112	Младен Николић	Ришаница	рачвански	"	Буваја	Буваја	2	А.
114	Милан Јовановић	Богатић	мачвански	дуње	Хаванска	Девирица	2	А.
115	Милан Радивојевић	Призрен	призрен	"	Демирица	Девирица	1	А.
116	Милош Петровић	В. Поље	векски	"	Шаревача	Белица	4	А.
117	Милош Ђорђевић	Вратинце	Д. полонски	"	Суве шљиве	Суве шљиве	4	С.
118	Никола Алексић	Жупанска	леднички	јабуке	Летње	Летње	4	С.
119	Недељко Петровић	Неродимље	Неродимље	"	Кантаруша	Арапка	4	С.
120	Остоја Вукајиновић	Језовик	рачвански	"	Арапка	Арапка	2	А.
121	Петар Труфунац	Адексица	Адексица	"	Госпођинка	Госпођинка	2	А.
122	Паун Витојевић	Златарић	валдски	"	Зеленица	Слаткача	2	А.
123	Полдоран Станица	Севојна	ужички	"	Десковачка	Десковачка	4	А.
124	Реџен Рашићовић	Прешено	Прешено	"	Ораси	Ораси	3	В.
125	Реџен Ибрајиновић	Јасна	рачвански	"	Ораси	Ораси	3	В.
126	Расанда Угаровић	Тетово	Тетово	"	Дуње	Врањска	4	А.
127	Рамадан Ибрајиновић	В. Турчане	Г. полонски	"	Мушмуле	Мушмуле	2	В.
128	Риста Петровић	Стојник	кошвајски	"	Кестени	Кестени	3	В.
129	Степа Пантелић	Шабан	Шабан	"	Ораси	Ораси	4	С.
130	Ратарска школа	Крушевина	рачвански	"	Ораси	Ораси	4	С.
131	Радмир Павић	Сарча	жички	"	Ораси	Ораси	4	С.
132	Радис Миловић	Беропо	маленски	"	Ораси	Ораси	4	С.
133	Радис Токовић	Тетово	дренчки	"	Ораси	Ораси	4	С.
134	Рако Јевтић	Тетово	Тетово	"	Ораси	Ораси	4	С.
135	Садик Есатовић	Прешено	Прешено	"	Ораси	Ораси	4	С.
136	Селим Сејтовић	Предјане	валдотинац	"	Ораси	Ораси	4	С.
137	Савко Кучарић	Гладна	ресавски	"	Ораси	Ораси	4	С.
138	Станоје Петровић	"	"	"	Ораси	Ораси	4	С.
139	Садик Бег Алибеговић	Тетово	Тетово	дуње	Ораси	Ораси	4	С.
140	Слободан Р. Шилан	Грешо	плењански	јабуке	Ораси	Ораси	4	С.
141	Станоје Ђорђевић	Бачинште	полднички	"	Ораси	Ораси	4	С.
142	Султанац Јакуповић	Тетово	Тетово	"	Ораси	Ораси	4	С.
143	Султанац Мустафовић	Пешчево	Прешчево	"	Ораси	Ораси	4	С.
144	Саво Павовић	Каменица	жички	"	Ораси	Ораси	4	В.

Титул (број)	Име и презиме налагача	Одакле је ?		Врста шета	Назив сорте како је излагач означио	Назив сорте утврђене комисијски	Вредност сорте	Којом је из- градио награ- ду.
		село	срца					
		Каженица	шачка	јабуре	—	аранка Тиквача	3 4	
145	Сејид Цана	Рестовица	ђаковички	"	Ђула	Ђула	2	A
146	Салах Имер-Балалић	Исток	"	"	Далеж	"	3	B.
		"	"	"	Бошњачка	Авајађија	4	
147	Сулејман Ализовић	Д. Баница	полошки	"	ораси	ораси	4	C.
148	Садри Ајдар	Свишћан	ђаковички	"	Зимска	Ђула	2	A.
149	Сали Рустем	Побурја	"	"	Звездица	Босанка	4	C.
150	Стеван Вековић	Ресан	преспански	"	Звечарка	Белица	4	B.
		"	"	крушке	летње	летње	4	
151	Светозар Петровић	Јазавац	моравачки	јабуре	Будажка	Будимка	3	B.
152	Срѓан Стевановић	Прачиновић	расински	дуње	—	Врањска	3	B.
153	Сава Арнаутовић	"	јачавски	"	Врањска	Врањске	2	A.
		"	"	јабуре	детња-сорта	детња-сорта	4	
154	Абдул Сулејмановић	Трипана	преспански	крушке	Топче	Топче	4	C.
155	Абди Бег Ташовић	Прешено	"	јабуре	Босанка	Дуљак	2	A.
156	Афу Али	Тетово	"	"	вињара	Тетовка	3	B.
157	Ари Усујевић	"	"	"	Демјрка	Демјрка	3	C.
158	Ариф Аврамовић	С. Грло	Дренички	"	шербетка	шербетка	3	B.
159	Адар Ага	Ресан	преспански	"	Тетовка	Тетовка	3	A.
		"	"	"	Каранаша	дрвена	4	
		"	"	"	Аламанка	Аламанка	4	
		"	"	"	Ангелника	Ангелника	4	
		"	"	крушке	Тирани	Тираника	3	
		"	"	"	"	"	4	
160	Атанасије Јовић	Крушевница	рас.	дуње	Екин-кути	Татзи-кути	2	B.
161	Александар Ставоковић	Крушевца	Крушевца	"	вранске	вранске	4	C.
162	Али Али Јаја	Тетово	Тетово	"	ораси	ораси	3	B.
163	Афуа Кадра-Косовић	Гостивар	Тетово	јабуре	мушмуле	мушмуле	2	A.
164	Асан Вуч	Исток	"	"	Тетовка	Тетовка	3	B.
165	Трајко Дајић	Неродимље	Неродимље	јабуре	ораси	ораси	2	B.
		"	"	"	Дуловне	Ђуле	3	A.
		"	"	"	шареника	шареника	4	
166	Трајан Димитријевић	Тетово	Тетово	"	вињара	вињара	2	A.
167	Усени Кари	"	"	"	маршалава тетов	маршалава тетовка	1	A.
168	Управа рудника „Рган“	Бадњац	Бодњан	"	Безмарк	цар Александар	4	C.
169	Филип Бојовић	Витоште	арански	"	Колчара	Колчара	3	B.
		"	"	"	Будажка	Будажка	3	
170	Веласис Исавиовић	Гари	расински	"	Киселича	зунџа	4	B.
		"	"	крушке	Каженица	аранка	3	
171	Цане Марковић	Доброште	Д. полошки	јабуре	Демјрка	Тетовка	1	A.
172	Шабан Рама	Приобрег	ђаковички	"	Ђула	Ђула	3	B.
173	Училишна школа	Јагодина	Јагодина	"	Врбачка	Канадска ренета	4	C.
		"	"	"	"	Егд. алатна	2	
		"	"	"	"	шареника	4	
174	Војна Житковић	Гари	Расински	"	вињара	Белаја	4	C.
		"	"	"	Белаја	"	4	
175	Школар Јанковић	Свишћан	ђаковички	"	Босанка	Бузагољана	3	B.
176	Тилоо Цветковић	Дажено	струмички	"	Авајађија	Авајађија	4	C.
177	Есеиф Шеламедовић	Тетово	Тетово	крушке	Курд-знак	Курд-знак	2	A.
178	Живора Милосковић	Објагора	рачански	дуње	—	Крушевачка	1	
		"	"	"	—	Врањска	2	
		"	"	"	мушмуле	Мушмуле	1	
179	Зарије Савић	Прешено	Прешено	"	—	Врањска	3	B.
180	Трајко Комадин	Угочинац	неродански	"	—	Врањска	2	B.
181	Вејби Нујеман	Тетово	Тетово	"	мушмуле	мушмуле	3	B.
182	Тене Ристић	Лешак	Д. полошки	"	кестени	кестени	3	B.
183	Василије Валарац	Берово	милешки	"	суве шљиве	суве шљиве	4	B.
184	Државно Добро	Топчидер	Топчидер	јабуре	летња сорта	летња сорта	4	C.
185	Васа Мишић	Посаво тж.	"	"	"	"	3	C.
186	Љуба Младеновић	Пољаничка	"	"	"	"	4	C.
187	Војна ра адвик	Сојот.	"	"	"	"	4	C.
188	Ше-Веби-Амедовић	Тетово	Тетово	"	шљиве	шљиве	4	C.
189	Стојан Јовановић	Каона	П. тамајас.	крушке	аранка	аранка	4	C.
190	Станко Петровић	"	"	"	"	(веома крупна)	4	C.
191	Бора Фортмировић	Охрид	трешње	"	арна	рескавц	1	A.
192	Михаило Т. Поповић	Лесковац	Лесковац	"	Бреске	Бреске	3	B.
193	Ђорђе Мишић	Цариброд	Цариброд	крушке	Инција	Х	3	C.
194	Илија Здравковић	Рушак	врачарски	јабуре	ишњача	Ишњача	3	C.
195	Тачко Андрејић	Драгичац	лунички	"	летња колчара	лет. колчара	4	C.
196	Миласас Жуковић	Правдовица	колубарско	"	сирне шљиве	пожегача	4	C.
197	Петар Поцић	Жељуша	Цариброд	јабуре	цар-Александар	цар-Александар	4	C.
198	Милош Кукић	Ћићенац	рањански	"	Бреске	Бреске	4	C.
199	Мил. Станковић	Вале	проучачки	јабуре	Ишњача	Ишњача	4	C.
200	Драг. Филиповић	Б. Банга	Б. Банга	"	цар Александар	цар-Александар	4	C.

Објашњење награда:

Премиију сачињавају: плуг, берило и лампица;

Велику награду сачињавају прашач и берило;

I. награду А. В. сачињавају: кундеов нож, воћарске макаке, макаке за скидање гусеничних гнезда, лампа за спаљивање гусеничних гнезда, воћарска тестерица и берило;

II. награду (А.), сачињавају: кундеов нож, воћарске макаке, и лампица;

III. награду (В.), сачињавају: макаке за гусеничних гнезда, воћарска тестерица и лампица или берило,

IV. награда (С.), јесте Похвалница Српског Пољопривредног Друштва.

Чланови оценничког суда:

1, Благ. Д. Тодоровић, 2, Б. П. Стојковић, 3, М. Стојковић, 4, Б. Ж. Бошковић, 5, Павле С. Петковић, 6, Драгиша Лапчевић, (с утврђивањем имена воћа, на овај начин, нисам сагласан).

ЗАПИСНИК.

Рида XXXVIII. Редовног Главног Годишњег Збора Српског Пољопривредног Друштва, одржаног 15. Фебруара 1922. године у Друштвеном Доку у Београду.

Били су присутни: Председник г. Љуба Новаковић, чланови г. г. Алекса Ј. Поповић, Благоје Д. Тодоровић, др. Веља Н. Стојковић, Александар Г. Јовановић, Спалкољуб Илић, Вића Т. Радовановић, Милан Трковић и Бошко Ж. Бошковић.

Од чланова из Београда и из околности било је присутних: Редовних чланова по списку 53
Изабрањених чланова 21
Учесника 4 укупно 78 чланова
Председлаво Збору Председник Друштва г. Љуба Новаковић.
Записник водио г. г. Александар П. Рашиковић и Стеван Д. Лукић.

I.

Председник пошто је констатовано да има довољан број чланова за решавање (по чл. 44. Правилна) поздравља присутне добродошљиво и отицара Збор у 9 часова пре подне.

После опширног саопштења о раду Друштва у прошлој години о савима тежњама, које су наступале, предлаже Збору, да се упути телеграфски поздрав Њ. Величанству Краљу Александру, највећем Заштитнику овога Друштва. По прочитаном телеграму, Збор одобрава и усваја устајањем и ускликом „Живео Краљ“.

II.

По предлогу Председника и овлашћењу Збора изабрани су за овераче записника г. г. Милош Тодоровић, Марко Глигоровић и Драгутин Срепић.

На питање да ли би требало читати извештај о раду Управе Друштва за 1921. годину, — Збор одлучи, да се не чита, пошто је штампан и савима присутних предат те су се она из истог упознали са радом Управе.

Финансијски део извештаја, — Збор усвоји и по прочитању дата су објашњења:

1) Друштвеној новцу и уложеним капиталима код Управе Фонда, приликом евакуације Министарства Пољопривреде, које до данас нису могле бити пријемне услед тога што салдузи у којима су оне насу још у Министарству отворени;

2) мање утошеној сума на оснивање и помагање дечијих Пољопривредних Клубова, због тога, што је Друштво за ову сврху примило помоћ Америчке Мисије за помоћ Србије, те је у толико мање издало од суме одобрене буџетом;

3) више утрешеном кредиту на штампање Тежака, услед већег броја претплатања и већег броја штампаних истога;

4) Да Друштво није добило помоћ Класне Луѓије за 1921. г. услед тога што је приход исте агаито утрешен на оправку зграда Класне Луѓије;

Збор прима извештај о раду Управног Одбора, одобрава прерачување кредита у 1921. годину, и сја дата обештена.

III.

По предлогу г. г. Милутина Стојановића и Бошка Ж. Бошковића, редовних чланова о измени Друштвених Правила и после дискусије од чланова, — Збор одлучи:

1) да Управни Одбор изабере лица која ће одмах после 1. Марта т. г. врштити издаци намена Правилна;

2) да се измене сврхе до краја месеца јуна т. г.;

3) да се у јулу т. г. доставе ове измене савима члановима Друштва и Пољопривредних Подружњима, како би они дали своја мишљења;

4) да се у октобру т. г. о друштвеној сави сави извршног одбор, коме би се поднела на одобрење нова Правила.

IV.

По прочитаном предлогу буџета за 1922. годину, у коме је предвиђен приход у 4. 168.893.61 дина, а толико исто и расход, и после датих објашњења које су суже ушле у поједине позиције, — Збор одобрава буџет и овлашћује Управни Одбор:

1) да ради појачања обртног капитала може позвирити из Пољопривредног Фонда потребну суму, с тим да плаћа камату која би се добила од Управе Фонда;

2) да од ратне оштете, која износи 1.000.000 динара, ако се добије, изврши оправку средњег магацина и осталих зграда;

3) да може вршити извршивање кредита по буџету у оштете;

4) да уштеди на личним издацима, ако их буде, може употребити на штампање књига и награде о изложбама;

5) да прерачување по овом буџету може навести највише до 15.000 динара, зашта има од наредног Годишњег Збора да тражи накнадно одобрење;

6) да упутивање одређених чланова ради пропанде и др. падне на терет извршних издатака, ако се издацима неби могли подмирити из партије одређених на исту сврху, и

7) да Управни Одбор може тровити из извршног расхода потребне суме на пропанду за употребу лењена стоке „Дистолом“ од мстала и о употреба култура бактерија у растарству.

Председник саопштава, да је на реду избор чланова Друштвене Управе, који према Правилника у овој години одсутају и то: потпредседник и пет чланова. Моли Збор да пре избора са слуша списку Управног Одбора Главном Годишњем Збору о наређењу Господина Министра Пољопривреде и Воде о прегледу Друштвених рачуна и рада, у коме је изнето на какав је начин овај преглед извршен и извршен, према коме Управни Одбор сматра да је ово унижење за Друштво и његову самосталност, па је учини протест код Господина Министра, али ни није добио задовољења, услед чега је цела Управа поднела оставке на своје положаје, те износи ово Збору, да овај поступак Управе одобри или у противном уважи њу оставке.

После објашњења присутних чланова, — Збор одлучи: једногласно:

1) Одобрава се поступак Управног Одбора, који је својим радом бравно углед и самосталност Друштва и

2) Да Збор не уважила поднете оставке Управног Одбора, већ јој даје своје потпуно поверење.

Председник у име Управног Одбора благодари на поверењу, даје 15 минута одмора ради договора о вабору потпредседника и чланова и после одмора и извршеног гласања, бројачи гласова саопштавају овај резултат избора:

за потпредседника изабран је г. Паја Т. Тодоровић, са 52 гласа; за чланове Управног Одбора г. г.:

Др Веда Н. Стојковић, са 58 гласова;
 Ђива Т. Радоновић, са 58 гласова;
 Благоје Д. Тодоровић, са 58 гласова;
 Алекса Љ. Поповић, са 52 гласа и
 Драгана Лапчевић, са 46 гласова.

Сем овога добили су више лица по неколико гласова,
 Збор прима знању избор са изјавом: „Живели“.

VI.

Прочитан је записник свих секција, којима се предлажу за чланове Друштва:

а) Редовне:

Раду Ђурића, учитеља у Причичињевцима; Јована Николића
 економи државне ертеле у Добручеву; Милана Стојадиновића
 председника Округаог Одбора у Пожареву; Јанка Милићевића
 економи на Четреже; Милутина Владиславића, економи из Кле-
 довића; Саву Ранића, економи на Голуци; Чедомира Матејаћа
 помоћника среског економи из Голуца; Душана Тодоровића, еко-
 нома из Кланца; Милана Митића, економи из Главојана; Рајка С.
 Поповића, државног економи у Куршумлији; Владимира Сежића,
 свештеника у Стојци; Милана Бољачића, државног економи у
 Јагодини; Милека Малешевића, државног економи у Подуеву;
 Стевана Ђурића, економи на Медвеђе; Јавојана Тијанића, држав-
 ног економи у Касини; Богољуба Јиречена, државног економи
 у Струги; Јашу Јањића, секретара Министарства Подопривреде и
 Вода, Радомира Дајића, државног економи у Урошевцу; Миту Да-
 кривијевића, свештеника посланиста у Пензи; Милана Радоњића,
 секретара Министарства Подопривреде и Вода; Рајка Борисавље-
 вића, секретара Министарства Подопривреде и Вода; Илију К. Јан-
 зовића, економи Фабрике шећера у Лапову; Обрена Дамјановића
 економи из Лапова; Милована Протача, свештеника из Субјеза;
 Ристу Таковића, надзорника свиларства у Беођелији; Стојадина
 Стаменковића, супелта у Душанову; Драгомира Тосића, супелта
 у Краљеву; Александра Илића, супелта у Битољу; Драгомира
 Ђурића, супелта у Краљеву; Петра Михаиловића, супелта у Бу-
 кову; Јанка Вучићевића, професора у Ади; Војислава Рањковића,
 управитеља у Букову; Ивана Куљсана, повереника Пограјдинске
 Владе у Слатцу; Косту Јанчића, државног економи у Беођелији;
 г-ђицу Зору Николићеву, агркултурног инжењера и економи
 свог добра на Умци; Драгомира Поповића, државног економи на
 Умци; Александра Иванковића, државног економи у Лазареву;
 Станка Ожанића, инспектора у Слатцу; Павла Гајића, учитеља у
 Радци; Јосима Драгићевића, и Михаила Парецковића, настојни-
 ке државног добра у Топчидеру; Богдана Фердинца, економи у
 Топчидеру; Драгомира Ђурђевића, рачуноводу у Топчидеру; Вла-
 димира Хаџа Илића, инспектора за Подружине; др. Перу Ђорђеви-
 ћа, професора пољопривредног факултета; Лазара Марковића,
 агркултур, инжењера из Приљвора; др. Николу Вуксановића, ин-
 спектора Министарства Пољопр. Вода; Љубивоја Малетића, ин-
 спектора; Ђорђа Муачевића, директора семенарске Заставе у Осје-
 ку; Лазара Триковића, директора гимназије у Штиму; Марка Ма-
 ричића, шефа пољопривред одељења у Слатцу; Др Емила Попови-
 ћа-Пецују, уредника Пољопр. Гласника у Новом Саду; М. Мехмед-
 башаића, пољопривредног инспектора у Сарајеву; Косту Ђорђеви-
 ћа кафеџију у Скопљу; Лазара Балабановића економи у Штиму;
 Влајка Бождоловића државног економи у Струмици; Милана Ар-
 совића учитеља у Ивањци; и Милка Танасијевића учитеља у Гучи.

б) Почасне: Франсоа Ламбер, директор свиларске Огледне
 Станице у Монтепелу и О. фријан, директор млекарске школе у
 Пољану.

Збор прима предлозице лица за редовне почасне чланове.

VII.

Прочитана су поздравна изјављивања збору од Друштвених чла-
 нова и Подружника, који услед рђавог времена и других претња нису
 могли доћи или унутри насликане на збор. — Збор прима по-
 здраве са изјавом: Хвала им.

Председник саопштава да је завршен дневни ред, благодари
 присутнима на сложном раду и закључује збор у 1 час по подне,
 који присутне да данас у 4 часа по подне дођу и саслушају пре-
 давања г. Милана Ђурића, пољопривредног инспектора у Скопљу,
 „Привредне зоне и сточарски живот у областима Јужне Србије“.

ЗАПИСНИК.

XX. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва
 државн. П. маја 1922. године у Друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: председник г. Љуба Новаковић, изпред-
 ник г. Раја Т. Тодоровић, чланови: г. Благоје Д. Тодоровић, Алек-
 сандар Г. Јовановић, др. Веда Н. Стојковић, Ђива Т. Радоновић и
 Алекса Љ. Поповић.

Као гост, био је г. Александар Ивановић, редовни члан.

Председав председник г. Љуба Новаковић
 Бележио секретар г. Александар П. Рањковић.

I

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти усвоји
 и

По молбама новонасталих Подопривредних Подружника у Вла-
 ситинцима и Орахову. — Одбор одлучи, да се прине у састав Дру-
 штва пошто су испунили прописане услове.

II

Прочитан је извештај г. г. Милана Триковића и Александра
 Рањковића о путу у Осјек, Загреб, Марибор и Љубљану и изврше-
 ним набавкама сирава и алата. — Одбор прима исти знању и одо-
 бри набавку.

IV

По мишљењу Набављачког Одбора о извршењу набавки семе
 на деветине у 1500 килограма, 500 парчи чукова и бабоца за класи-
 с коса, 700 килограма рафије и 2000 килограма сумпорног цвета. —
 Одбор одобрава набавку.

V

По мишљењу Набављачког Одбора о набавци рафије, косе
 срднице, семена мулара, мазива за жетелне пелачице, и прсканица
 Морана. — одбор усвоји узешењу му прелог.

VI

По мишљењу Набављачког Одбора о набавци сечки за сточну
 репу. — Одбор одлучи, да се набави попуњени број по мустро, који су
 видели г. г. Милан Триковић и Александар Рањковић у Осјеку.

VII

По мишљењу одређених чланова комисије за откупне оферта-
 та за штатимале пољопривредног календара за 1923. годину. — Од-
 бор одлучи, да се штатимале уступи штатимарји Св. Сана, као нај-
 јевтинијем понуђању, да се у календару не штатималу огласи, пошто
 је штатимале скупо, сем на коришма календара, па продајна цена
 календара буде 5,50 динара и да се исти издају на распродају По-
 допривредних Подружника и у местима где нема Подружника држав-
 ним економима, Економима 10% рабата.

VIII

По мишљењу Књижевног Одбора о штатималу узуства за кон-
 зервације јаја Одбор одлучи, да се исти штатимале као дванадесет паклаж
 у 5000 примерака, који ће се послати општинским судовима и основ-
 ним школама бесплатно и 5000 примерака као књижице, од којих ће
 половина бити за Девиче Пољопривредне Клубове и друга половина
 за продају.

Исплата штатимале за се изврши на позиције на штатимале
 поужа.

Да се узима Господин Министар Пољопривреде и Вода за по-
 моћ за штатимале паклата.

IX

По мишљењу Књижевног Одбора о штатималу записника 48
 Главног Гођишевог Збора. — Одбор одлучи, да се штатималу у изволу
 само одлуке донесене на Збору.

X

По мишљењу Књижевног Одбора. — Одбор усвоја мишљење
 о откупу књижице о Огађанјану таласа од Милана Зечевића.

XI

По мишљењу Књижевног Одбора о штатималу предавања г.
 Андреја Жоржа, о гајењу кукуруза без отргана, Одбор усвоји ми-
 шљење, да се позове г. Жоржа да свој рукопис поправа према ми-
 шљењу рецензента.

XII

По мишлењу Финансијског Одбора о издавању аграрне Пољопривредне Подружнице у Бабушници под закуп. — Одбор одлучи да се паше државној економији и умома да има исту зграду под трогодишња закуп са тим, да је закупава дуван извршити потребне исправке.

XIII

По мишлењу Финансијског Одбора о исцалта једног чаршана једне ноћке и једног сирја качкавала, који су на изложби у Штиму нестали. Одбор усвоји мишлење.

XIV

По молби г. Драг. Мишина, припремног кондуктера поште и мишлењу Финансијског Одбора о исплати 50 комада пољопривредних календара за прошлу годину, који су били исплати државном скопнику у Ораховцу, па су на пошти нестали и од области Дирекције Поште и Телеграфа у Скопљу осуђен да општем штетом накнади Друштву припремени кондуктор г. Драг. Мишина. — Одбор одлучи, да се молбоду учини одложница у толико, да нестале календаре плати са 20% мане, колико је за распродају истих дават попуст и да исте плати у месечним отплататама за четири месеца.

XV

Прочитано је писмо г. др. Милоша Радосављевића, да му је немогуће примити се за члана у Управном Одбору, пошто је изабран од малог броја чланова, — Одбор исто прими знању.

XVI

Прочитано је писмо г. Драгутина Сарајевића, да се прима чланство у Управном Одбору, — Одбор прими исто знању са тим да буде и члан у Финансијском Одбору.

Са овим је закључена данашња седница.

ЦЕНОВНИК

СПРАВА, АЛАТА, МАТЕРИЈАЛА И СЕМЕНА У МАГАДИНУ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

Саков плуг Н. 5.	480.—	Динара
Саков плуг Н. 6.	440.—	"
Саков плуг Н. 7.	460.—	"
Саков плуг обртач	530.—	"
Дрљача Сакова Н. IV. а, троделна	520.—	"
Сејалица за кукуруз дворедна	480.—	"
Сејалица врстачна са 15 редя	2.200.—	"
" " " " " 17	2.400.—	"
Тријера Мајерових Н. 1 ¹ / ₂ а.	1.320.—	"
" Кригерових сортирача	1.705.—	"
Резервни раоници за Сакове плугове		
Н. 6, 7 и 8	25.—	"
Резервни плазови за Сакове плугове	10.—	"
" табани " " "	10.—	"
" шрафови " " "	2.—	"
" кључени " " "	6.—	"
" пртала " " "	20.—	"
Крунчачи за кукуруз са једним кључом са ветрилком	480.—	"
Пећи за Главицићеве сушилице	670.—	"
Прекалице „Морана“	450.—	"
Резервне делове за прескал. „Верморел“ по засебном ценон.		
Маказа воћарских II сорта од 23 см.	25.—	"
" " " " " 21 "	23.—	"
" за шишање оваца	20.—	"
" " кресање ограда	60.—	"
Лампе за спаливање гусеничних гнезда	2.—	"
Рафија	9.—	"
Плани камен	10.60	"

Манила за везачице	32.—	"
Сумпор у прашку	5.50	"
" " шипкама	0.50	"
Фенофталински хартија у књижицама	1.—	"
Сејке за фураж	740 и 880.—	"
Воћарске тестерице	6.—	"
Сириште у течлости (флаша)	35.—	"
Сеже бареново 1 килгр. по	20.—	"
Сеже дрвене детелине " "	28.50	"
Сеже луцерке " "	26.50	"
Сеже сточне репе " "	9.—	"
Трокари за овце и говеда по	26 и 30.—	"
Солингенови калемарски ножеви	18.—	"
Кундегови калемарски ножеви	18.—	"
" " воћарски	20.—	"
Суперфосфат (само на 100 кгр.)	1.80	"
Калијева со (само на 100 кгр.)	1.60	"
Запрашничач ручних	65.—	"
Чукова и наковња за косе (за пар)	12.50	"
Брусева каменних за косе	5.—	"
Коса срчанка од 80 см.	23.—	"
" " " " 85	24.—	"
Вршалица ручних	2.400.—	"
Водево стабло за конзервасање јаја (1 лит)	6.—	"

На путу су нам калијум метабиосулфит, муљаче за гроње и ветрењаче.

Цене су рачунате за чисту меру, вредност наковња засебно се плаћа. Горње цене су рачунате за чланове Друштва и Пољопривредних Подружница, а за остале рачунају се са 10% скупење.

Поручбине је најбоље вршити преко Пољопривредних Подружница или Државних Економија; у другом случају треба послати пољовишту означене вредности, без које се не може извршити испорука.

ЖЕТЕЛИЦЕ систем „АМБИ“.

Добио сам једну партију и продајем по најповољнијој цени. Могу се видети код Српског Пољопривредног Друштва.

Ж. А. Парађанин

Коларчева ул. бр. 5. Београд.

Друштво Трактор

Заступници фирме Т. Ланц, Манхајм, за пољопривредне справе.

Добили смо вршалице ручне и коњске, млинове, оригинална плугове „Сак“ и друге земљорадничке машине и справе.

Лагер — Немањина улица Бр. 9. Канцеларија: Гундулићева улица Бр. 6.

ТЕЖАК прима огласе по најумеренијој цени.

не и он је тај који понудио све вешем и вешем
 виховом умножавају.

Сматрајте как број поседника у продаји по-
 љопривредних производа, значи смањити и нико-
 ло продају цену производа. Довољеном продаваца
 продају цену производа, у што непосредну цену
 доде, пољопривредника, оно бар са вешем трговца
 ако не са потрошачима, оно бар са вешем трговца
 ма, постже се, да се не само пољопривредни
 произвођачи могу по скучалу цену продати, него да
 их и потрошачи добија срамежљиво јединице, наме
 се омет појављује и веша потрошача, па и веша
 трговца.

Оно што није у стању да учини усамљен
 земљоправник у продаји пољопривредних производа,
 то јест да дође каде у везу са вешим купцима
 лиги и потрошачима, у стању је да учини група
 пољопривредника, ујужке пољопривредника. У дру-
 жен пољопривредник, односно нештова органи-
 зација, лакше се обавештава о ценама на разним
 тржиштима, о захтевима потрошача, и о продај-
 ним условима и начину, па болше припрема
 своју цену за тржиште, и располажећи вешим ко-
 личинама производа без тежакота долази у везу
 болше цене добија са своје производе.

Било за приредву и чување било за прера-
 наво, било налаза за продају пољопривредних про-
 извода, намет пољопривреднику је снас у групи-
 сању, у ујужкивању.

Земљоправнику заујужакство је познато да
 помоћне пољопривредника у овим условима,
 јер је вешет задатак послова организација по-
 љопривредника; а Министарству Пољопривреде

да дружа све дружава — тај тако распорит и аспирит
 појав, — они су правичнији људи на првом месту. Увек
 правичне пољске привреде је у мноштву једно приватне ни-
 шнине и ујужкивања сваке врсте. Истина, дружава све
 то помаже на овај или онај начин, али да се је чева-
 а и сам народ би био на правне мање предузимање и про-
 вођење живота у кооперација, заједно са произвођачима
 сваке године за субвенционирање одређених стањива. Исти
 је начин и са приватном једном и ширепом редом. При-
 ватни завод за подизање ових бизниса и производњу
 њиховог семена не уступају ни мало државним условима
 ове врсте, а има их и много болших и бољатијих у мнош-
 тву срствима за па.

Изности бројно стање наркста на вешој, сама
 парти читавоа чиниома киниома, односно, процентом сфр-
 пиа, кинионо је за нас, јер то су тубе сорте, па тубе се
 мљу, поа ујужкивањем поиниољем и другим пододама до-
 бивољем и глеме. Као нас има доста спорих материјала,
 ујужкења, пање државне установе на послоа у овом пра-
 лу, а бар мора јати дође резултате.

Једине, те и од своје привреде не може имати
 оне и онолике копијиста, колике би иначе морао

Али оно што не може да учини усамљен,
 може да учини згруписан, ујужке пољопривред-
 ник. Ујужкењем стањом и ујужкењем новчанима
 средствама лако се може поити и једна зајед-
 нична рачуница за прераду сировина и издавати
 поредње машинерије и стручно особље за па.
Продаја пољопривредних производа од огром-
 ног је значаја не само за потрошаче и посред-
 нике пољопривредних производа и за побољшање
 живота и рада на селу. Од не зависи наплата по-
 љопривредних производа не само за побољшање

Као необавештен о главнијим центрима про-
 даје, о ценама пољопривредних производа, о
 захтевима потрошача, усамљени пољопривредник
 киније и уступа је првом купцу, на која напће
 да-
 зуме се, није онај, који узима робу за своју по-
 тробу, него да је првоме прода. Онај други ће је је
 продати претче, пречи четвртом итд, и тако ће прво-
 бити купачена роба од пољопривредника киније
 да преради преко многих руку, тек налаза до пра-
 вота потрошача не дође. Увек пољопривред-
 ник није у могућности да дође у везу са вешим
 трговцима, јер или нема довољно робе или је није
 приредву како треба, веш је ујужен на марге
 кунје и препродава; он зна само за ове посред-

Увек у тајеву спошва, који се онег постже, мо-
 же да се објасни само на тај начин, што су сви они, чини
 су интереси вешани на кунјују кооперација, жртвовања у
 првом кооперацији по нешто од материјалијих срствима, ујуж-
 живани се и створили најзгорније одректне стање за про-
 дување оне бизниса и почеток успениоћ стања. На извож-
 вање се су сугериољиво аспиритијем, — са многобројним припре-
 мима одређених сорста, са много материјала, који су оду-
 хавани сва гинија из одређених стања кооперација, о кини-
 хавани одређених сорста, о напину обраде земљишта, о напину са-
 бивања, о ујужкењу и ујужкењу, о повећању срствима одири-
 рањем сељацима (агрот) итд итд, — оваа ујужкија или
 капиталистичка ујужкија: Српским Савеза производња
 ујужкења Фабрика кооператорског занатства на Плату, Ујуж-
 кеша на Плату и Савез свих Ујужкења са изустрајски
 прераду кооперација на Плату.

ПОДЛИСТАК
 ПОЉОПРИВРЕДНА ИЗЛОЖБА У ПРАГУ.
 (Српштан).

је задржа да подопиранике преко својих оп-
тана поставке на удруживане у земљопрадничке
запаље.

Циопа мораторио садржава, које је дошло
после постепеног склањања и омањавајајћа строр
националног садржава, сачињава јајана стор
чајну странују у историји наше порјске привреде
простој сторача.

Дрор садржава законодавство, нарочито
у Србији, и важани понирани на задржавском по-
дру с једине стране, материјална и струјана пот-
пора Министарства Попомпривреде и струјних оп-
рана с дррје стране, потпомогани су да је задр-
тарски покрет у нашеј земаљи још од самор по-
чета кренуо сјакижн корачина напред и да се
у свом развијају није зауставио све до ратова,
који су вођени за уједињене и ослобођење на-
шег народа.

Преставнани шест задржавства још од са-
мор почетка њиховог дјелача давали су се свом сна-
гом на оснивање и ширење кредитних и набава-
лаких земљопрадничких задржава. Јер су ти за-
дружни објави, онај кад су се они појавили, били,
с обзиром на тајачне привикте, најпотребнији. Пре-
брло је узбити разенитије, које је урочањача-
вало нарочито ститног земљопрадничка, а тебрало
је исто тако и омањати набавају омањопомпривре-
дних стрива и дррор проривајетот потпорприврејот
материјалија, те ја би се на тај начин јата јорбра
потбрба средста подопириврејку и под повол-
ним подордама за његово привређивање. Ти об-
јави задржава били су врло подесни за употребање
те подопириврејника са задржавским начелима
и за њихово урочење у задржавство.

Али ипак не треба застати само на тим
објавиима задржава, него се саобрарајати новим сно-
вским порордама подопириврејне приврејде,
на и нове објаве задржава оснивајте. Јер у којима
се наша народна приврејота повеља у топли-
проривајетот настане нашим подопириврејним
проривајетот нагазе се више и више објавних
кандјарача на других земаља, које су можда
мане обрараче проривајетот порордама за подопри-
врејну проривајетоту него ми, али су јаде дрртин-
зоване са трговачку, односно економску, борбу.
Ми имамо у нашем задржаварствју тако мален
број прерађивачких и прерађивачких задржава, да се
оно тако ретко на прете могу изборити. Па и од
тих, које имамо, највећи број јудаје рата и исто-
рих стравних последица на задржавство, ни
још није обрарачено, али је потпуно престале да
раде. А само на тим и таквим задржава може
се зајати бржа будућност наше порјске привреде
и нашег подопириврејаниа.

Најаче се према томе јејана неминоваа држ-
нота Савеза земљопрадничких задржава да живеће
пороти на обнови старих — сада само по имену по-
посторјелних — и и и појављу нових прерађивачких и
каких интересе наше порјске привреде и наших
подопириврејника нагажу. Он ће моћи ту држ-
ност у јуној мери и испуњити ако и наши вољо-
приврејани што пре и у што већем броју при-
ступе организовачу таквих задржава, јер само
тако групамама ии и организовамама могу с успехом
проривајати своје проривајетот и дојавити за њих при-
стојну нагажу.

Ширине подопириврејетот знања и болних на-
она, ако на што мање рене дојави што више неће ра,
те неће ра приврејну лабораторију рену. — Раје ли оно и он
ма које дррје неће рае фабрике на страву? — Ли, оно од
оног евреје, зар не могу ништа да одвоје на ове
и ститне еврјаче, све чекају да аркава оснива ститна уста-
ва нове из опитних средстава, а за њихов постерају. А
ни стране ни удружачке конкуривајте се не боје, мако
их је, света 8, и ако се појави стравни нећер на стравни
са много поволнијом ценом, томе ће се лако докопрати:
нагаће се рапа ја је мала комаћа индустрија у она-
стности ја брже смањена, и ја се мора сачети, на сто
неких царпикских и промисликих тараја, које као мајни-
скама штитом откритне стравну конкуривајетот. А што је у
оштетара којигорчу да ми проривајетот у земљи онолико
биро као да би фабрике јаде најбоље саме проривајетот оно кој
наје, појавити привикта, и кад би најтаје проривајетоту
рене — земљопрадничку јевују прерађивачку, ја он има
рачуна ја тај рену, — ово је постераја брота, ја он оно
што неће ја удрати стравни капитал, није постерикије не
нашите исто осећање, које је на страву појавије ститна те
наша нештепа група, урајатот ми сам, само ако брже

Шлећерна рена је бржа, на којој је одбираче (се-
лекција) показало најтаже успеха. За сто година нешто
так и 25—26%. Оно је огроман успех. Ни кој јајане дррје
тајча испорача нећера понесе се је од 8%, на 22%/о, па
брже није се могао одбираче проривајетот ниј са-
стаје радни кога се бржа тај, као што је до ове страв-
нај са нећером. Ни ово је јако привајетот инкијајетот, како
у Немачкој у Француској, тако и у Техоловачкој. Ја је
ово ститна, којовој је било на наложу нишети и рају-
кети наложене сачети ове дррје од Странце за сачетијују
и проривајетот сачена неће рае рети и дрртин бржача у
земљини кога дррориваче. Ово је привајетот установа, која ра-
рети и дрртин бржача, распораче најмајернијим средстви-
ма је ститна у реди најбољих установа ове дррје у Европи.
Она је главна проривајетот сачена неће ра са дррје,
неће и дрртин бржача, распораче најмајернијим средстви-
рајча и на најскрајетот најтаже привајетот сачена неће ра
сама Фабиопа Шлећера. Нева огромна поља и нова ја
у дрроривајетоту дррје у дрроривајетоту дррје у дрроривајетоту дррје
у дрроривајетоту дррје у дрроривајетоту дррје у дрроривајетоту дррје

II. Сорта за бела вина.

A. НАШЕ ДОМАЋЕ СОПТЕ

5. *Смедерска*. Она се највише гаји у околини Сме-

дерца, где се употребљава и за прављење вина и као стона сорта, али је има развожњена свуда по Србији. Она је врло популарна и тражи се веома много зато, што је најповољнија наша сорта и што даје ванредно лепо крпуно вино. Иако је рожђе изврсно и да остави, јер се много брже зрење од Смедерске није много лако, јер не садржи много алкохола у себи, али је врло добро и није није острасто вино. У поређењу са осталим сортама Смедерске може својом бојом садржавати јава садржавајем крпуног вина, јер она у северним рејонима код нас постоје карактеристично. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

У нашим јужним крајевима, где је клима толико, Смедерска може својом бојом садржавати јава садржавајем крпуног вина, јер она у северним рејонима код нас постоје карактеристично. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

Ова сорта има ванредно лепо, врло лепо и развучено крпуно вино. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

У мешавина са другим сортама Смедерска даје и јава и боља вина. Ова сорта у себи садржи јава да се што више шири и развија, нарочито у Тиквешу и нашим јужним крајевима.

Смедерска даје врло лепо крпуно вино. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

Ова сорта је такође врло лепо крпуно вино. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

Смедерска даје врло лепо крпуно вино. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

Смедерска даје врло лепо крпуно вино. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

и само име казује, Смедерска има врло лепо и врло лепо.

То је вина мања овој иначе ванредној тамој сорти, која јој спречава да се много шири и развија. Иако је лепа она и лепа и јава садржавајем крпуног вина, јер она у северним рејонима код нас постоје карактеристично. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

За прављење крпуног вина Смедерска се меша обично са Смедерском највишејем вина. Смедерска је врло лепа и лепа.

Зачинком и Пиронцем, јер неча она нема у себи много алкохола, нарочито у Тиквешу и нашим јужним крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

Она је сорта врло лепа; нарочито је јава; прозајем, садржи велики и лепо крпуно вино. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

Иако је врло лепа; нарочито је јава; прозајем, садржи велики и лепо крпуно вино. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

Ова сорта је такође врло лепо крпуно вино. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

Смедерска даје врло лепо крпуно вино. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

Ова сорта је такође врло лепо крпуно вино. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

Смедерска даје врло лепо крпуно вино. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

Смедерска даје врло лепо крпуно вино. Иако је распрострањена у овим крајевима, где је клима толико, Смедерска је врло лепа и лепа.

Резати је на ниске комаде.

8. *Клоудиа* има врло сласто грожђе на укус, али

је анализом утврђено да она не садржи у себи шећера

и осталих киселих супстанци, већ да је то једна сорта,

што садржи мање киселине. Ова сорта попу врло добро,

али јој се промекне ако дови-нута се са петљама. Добро

је за мешањем са Батром, Липком и Селсепком.

Тражи резидну на комаде од 3-4 оцта.

(Наставак се)

ИЗ РЕПЕРТОРА ВОЂА

Цељене маслине уља — ајтлина

(Српана)

6. *Пресовање, цељење маслина*. Најфиније је оно уље

— ајтлина, које на пресу прати, изања само, без никаквих

примеса. Како се уље зове *наошча* (што се прво ножи

деца без притиска). Знати ваља и то, да је боље и финије

оно уље, што се добија само притиском саме пресе,

без помоћи којег другог помоћног средства и јаке

снаге. Најбошће је уље добијено помоћу врло

с торта је употреба врло јоште накупљена код при-

ресења финог уља.

За цељене маслине, употребљују се посебне пресе, има

их и танових, где се ради и употребљава ваљска снага,

као и преса хидрауличка; ове су обично ваљс-уљане и

док једна врста, док је друга са ваљку опсема.

Пресе су обично гвоздене, али има их и дрвених.

Дрвене пресе не ваљају за прерађивање финог уља.

У свакој употребљивања треба да има по три пресе за

свако, јавне и најбоље средства, као и три млина за млевене.

Нове пресе имају гвоздене ораме око, на се

саме оне маслине само уљута уски и притиску. [Ако су

још старе пресе, ту се самлеване маслине морају уски

у асебне пресе (тоде).

Посао је доста занатли, осим торта оне, врше, прова-

порку гомилама доста пратом, јер се са њима уље

могу употребљивати само пратом, јер се с њима ради,

напуну се — напуну се уља, које се не да навалити на njih

и остало се ужује и орому, на би поклањали уље на најбољих

другу употребљивању.

Косе, обично од кокована ваљана, на и од жуке

јоде су.

Пре него што се нове употребе да посао уљоре

у чету вољу, или у море, после торта се наперу јаки

волом. Напуну тако, снажу се под пресу, да се на их

накде послезају пратом жукине горине. После торта се

онет наперу и сину на суну.

Косе, (чисте) што су мање и жуке, то је боље, иначе

у већим остацима много уља и њима. Ширина је 30см, а

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

ујмања рава се по табани подложне пресе. На старе

Српана млевене маслине у косе или у пресу са гвозденом

оратком, која је уштепава за тај посао, маслине треба

добро сабити.

Односно просторија где се уље исди в прерађује треба

из загревати, јер у хладној просторији уље се онај ствара,

на такво капази на самлевање маслина. У истој просторији

нека је дадем 18—20^т Целсијусових топлоте.

Прерађивајући, да је броче и масење уљавено како

треба у релу, докличне млевене маслине носе се у пресу

и сасија напуну притиску без употребе воде или било

којег другог средства. Изађено уље се поинути и асебне

остаје, јер је то најфиније и најбоље уље — ајтлина. За-

тим се тесто-кљук маслина наваја на пресу и поново онет

премече. При том другог млевена, можемо у самлеване

можете додати 3 кг. финог изабаченог лимунова или 4

литра добра сирћета. Ако је преса јака, оних средстава

не би требало.

Самлеване маслине (тесто), снажу се у пресу и јаке

притиску (своју). Уље из другог цељења такодер је

фино и добро, али не као прво, и остаје са са седе,

у машини се мање и по трећи пут, при том се као и

пресом, код јаких хидрауличких преса то не треба. То

уље је поште и није за пратом, већ као уље за ајтлина и

кућену употребу. После третет цељења тесто од маслине

фабричантима за прерађивање савија, који и последни остаци

уља наваје помоћу сумпороватка, или са њим рване

свице.

После обавезног цељења треба косе, млинове и пресе

опрати; косе прочистити и сирпати на своје место.

7. *Прикупљање опешеног уља*. Уље назапа испод пре-

сина или од уљавана исте у тесто самлевање маслина-

вода омивају у асебну страву бундари, а с том волом

одмаца и нешто уља, да скупљање торта уља сарађен је

боја на уљаваче. Уље што се наваја на тој ноји, при-

пада обично власнику творине. Скупља се сваких 24 сата

и асебно остаје са или помага са пошним уљем.

На пресе чури уље у асебну посуду, а одакле се

прени и вајана у посуде камене или дрвене савијке, обо-

жене лимом.

Како је уље испод пресе уљавено у потпуној посуду,

остаје ту 24 сата. После тога времента савијке се нешто

мучека на дно. Ако се уље нешто набистрило, претаче

остале на дно. Ово постоје раји се омак после цељења.

8. *Прерађивање и прерађивање*. После 24 сата прене

је, да се уље преточи у другу посуду. За 2 дана после

тога претаче се у другу посуду, а једна 8—10 дана после

такача, претаче се трећи пут, а једна дана после

стота претаче се четврти пут. При претачању треба давати,

која је смешено уље са обоженом лимом, уљавена са две

3. *О великим живинарницама и унутрашњем распореду.*
 Којица ћемо живинарник подићи зависно од броја
 кокоши. На сваку се кокош равна *0,15—0,20* квадратног
 метра површине пода, то ће бити, нпр. за 15 кокоши
 и *1,20* м. ширине.
 Рачуна се површина пода:

На плочку	0,20 м.
" гуску	0,25 "
" ћурку	0,30 "

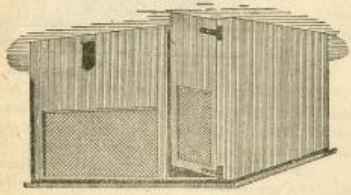
Она пода по таваници преда да буде колико да се
 човек усправити може, а то је *1,70* м. Ако нема таванице
 онада пртвину има преда ја је висок *2,20* м. а ваљда *1,70*
 м. до крова. У овом случају преда крова одаоза објекти
 тако, да и вањи буде у живинарнику топло.
 Код дрвених живинарница преда правити дугаворе
 од *2,5—3* см. дебљих дасака, а саставне покрити лтавама,
 ако су вишине двојни онада могу поднети и таме даске, а
 међу простор испуњити пенефом или претсвом (успене
 спрутогине или слама, пнефа и т. сл. не ваљду, јер садр-
 жавају инсекте).
 Унутрашњим дрвених живинарника на раскидањем дрвје
 се међусобно штефовима или повесним кукицама.
Сваки живинарник треба да има врата и проворе
 код нас, може се рећи, да нико не прави проворе на жи-
 винарнику, а врата прави тако мала, да се само она могу
 подићи уздиш. Рачуна се, да је такав живинарник тешко
 инстити и деинфектовати.

Врата преда да су *60* см. широка, а *1,60* см. висока,
 ако је могуће намештена с јужне стране. Провор *60* см.
 вис, и поредне дужине (према величини живинарника,
 преко провора правити мрежу од жипне или другог чега
 (губље и т. д.) ко може непа у проворе уметне окна, ко
 не може нека прака провора паранне мрежу од жипне
 ретоту од прџах или летина и преко направити какав, да
 се ноћу и кад је хладно преда ноћу држати,
 летина и у опште кад је топло преда ноћу држати,
 по ваљдуху и онага кад су провори оди. капази затво-
 рени, преда кроз таваницу или онамак испод таванице оста-
 нити 2 или више отворе (према величини живинарника)
 од *8—10* см. у пречнику. Ти се отвори, кад је нпр. због
 мразња, потробо смењати проветравање затварају гужва-
 ма сламе или и повеснимм какицама.

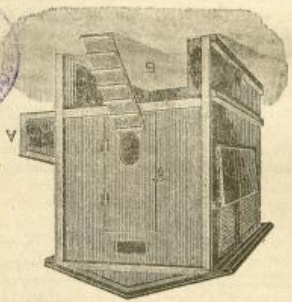
Сваки живинарник треба да има вратаница за живину

Сл. 2. Живинарник за малају живину, плочке или гуске. (Дуж. 1,30, шир. 1,20, вис. 1,10 м.)

Сл. 3. А. за вјесца Б. сквионитште за живину.

Вратаница за живину служи само за продају живине;
 она може кроз њих слободно улазити и излазити нпр.
 кад хоће да исне, да се закључи од испотога и др. Кроз
 њама, не може нико красти јаја, нити у опште допирати
 до вјесца. Вратаница за живину широка су *20* см. а ви-
 сока *30* см.
Свака или левога намештају се на 0,50—0,80 м. од
 пода. Једно сјамо преда да је од другог *0,40—0,60* м. (за-
 висни од крупниће кокоши). На кокош се ставља *0,20* м.
 дужине сјама.

Сјама се никада не смеју постављати једно напред
 другог већ сјама сјама напред на истом висини (да се жи-
 вина узајамно не погани). Једвагина им је *5—7* см., а горње
 нитице нешто заобљене. Испод сјама могу се намештити
 покретне даске за прихватање намета. Још је ако се
 уласи, да се сјама могу дамо сјидати и намештити —
 ради деинфекције.
 У сваком случају поу преда посливати чистим песком
 претсвом, пнефом или спрутогинама, што с времена на вре-
 ме обнављати.
 У ложицима се међу и *тнеда*. Њих ваљду тако поста-
 вати, да до њих сунце непосредно не допире. Ђедага имају
 оне размере: ширина *0,30* м. дужина *0,35* м. а висина
0,30 м.; преда сјама (улаз) за $\frac{1}{2}$ отворена. На три

Ево неколико прста полова:
 1) За најбољак се сматра пога од ветуљаних прста према да су и у којико је моруће да *nufe хаадон*.

прстак. Пога се може направити и од нека, оште га не

3) Пога се може направити и од нека, оште га не

најбољак и првама нитињеним олуку отпадан или на-

подконе својом нитиљу и својот нека у дебелини 15—20

см. Писак треба с пресека на време обавезати.

Писак пружа јетини, топа, сиво и м-но лежаште

које је добро и за конче и за товеца.

4) За нов мору служити и *добро ветне цуре*, по-

рбане настити, а за су им саставна замињена неметом.

Да им ће омакча под буги јетинију од брусовиот зависи

од месних пена питања одешоо неметата.

5) *Карама* је право рбан понаван, продушта

мокрапу, камаж. Ако би горине понаван камена буге

тесне и саставна замињена неметом то би вех биво мн-

то биво пог али и скрвати.

6) Камене проче, — ако су на чврстој подлоги и

добро уграђене камене би добар пог.

7) Под од првених копака скрпа је и не траје дуго; сачи-

но је и с поном од добених ласка или бранца. (Сачи-

не је под топао, али уграђа казу, те лако глуми, сем тога

пропуштање је ле мокраћа не може да отиче у нитињени-

ски олука. Ипак је боља од земље или каришук.

8) Напога је *nod од земље*, напогапо оште, те нема

новача бугије од земље, — гле јестова улека каваана и зауљена

која ће се од напетих навених прста полова камаж да употреба зависи од месних прника и од тога камаж је

става домаћина; сачио лемањина патисабје стају првама сре-

стима, којима редисољак, али нек сачија има у виду на-

Корисно ће бити да овом приликом пружим ове по-

латке. Подредна је поштина лежтина (простој га стога

лежи) за свако грно:

за 1 крава	1.50—1.60	2.50
за 2 краве	2.50—2.80	2.50
за нитије крава	1—1.30	2.50
Бук или по	1.25—1.40	2.80
Јуле (1—2 тога)	0.90	2.20

метара	ширина	дужина
--------	--------	--------

КЊИЖЕВНОСТ

Улутство за конарваске јаја. Српско Подрп-

вајно дјутво оштало је ово улутство као књижи-

цу и продаје *ју по један ошар*.

Српске се књижа свима оним, које се интересују

осталемак јаја на сву да улутство могу омаж добити

преко Српског Подрпнрваског дјутваци или нечовних

подрпнрваци пошто неона улутвек пошала.

Кога истор дјутваци може се добити и војно стакло

за конарваске јаја по 6 лини литр.

А

Б Е Л Ш К Е

Српска Подрпнрваци Школа са подрпнрваско-

ним правцем у Трговини (Бачка). — Ово је

прва школа овога тпа у целој Крајевини. Створена је

иницијативом шк. управитеља г. *Борхотку* у Трговини

и српском школ. наредовињу у Паланци г. *Пити*

Када су ученици првоначално на ове парте одузети не

имали су 46 *лјубра земље* у јетини комажу. На изговор

древне мајине да је земља употребна за ово школу и

отворена је првомте године. Сваки је почетак тежаж, на

ице омаж могла добити настањива, која је ујенте и

оште. Такође су буге потцепајана и тиме, што школа

ујенте школе има да створи за ту школу настањив

пошрав, да сачеје тушис сече, једном речн, да створи

закопу школу.

На овој школи још раде г. *Milovan Plonich*, која је

српши Винотрарваско-Подрпнрваци Школу у Милку.

Школа нема ништа нето земљу и сада мора све

створити. Наравно то тежаж ице, тим тежаж што нема ни

омажу јенте паре помоћи. Овота је протела на школској

везаји засађено 1 *лјубо јмнотрвас*; засађено војно семе;

ипрне, по коме ће $\frac{1}{2}$ земљита бити засађено шитениом

Да семе гледатија брже крпа.

— У неким ра-
нијим појказима штетанима по радним свесима, настанам
да препоручу да се ради брже крпањем, семеница од гле-
качице и гардена потапују у воду-кључалу воду. Ту је да
примаме решено да у горњем тилу вода треба да про-
кључа, за тим се скине и вода и вода у тло предчу
воду спустити кључица са семеница, тае да остане док се вода
не охлади, и тако пријутотворено семе себе на одрже-

Овако издана појке не претрпе су, јер да су ајутри
искри ту своју теорију провела кроз праксу, она би са-
нгли да се горњим поступком т. ј. потапањем семеница у
кључалу воду уништенијај крпе — крпеот потчињак се-

ба да гледе.
да би поменути семеница, која имају дојаксту спољну
ону, и иначе су тврда, пријутотворила да крпе и брже ки-

јане треба поступити овом.
У јаном сују гардениј воду око 80°C (по прега
само кључање) Семе пеано у јакчету метују у други
оставити га 2 до три дана у локалу са 20—30°C, где ће
напаан сују гардениј воду сапати у суја са семеница
не семенице набудрети и велики аром покијати. Ако би
се семе сустигно у воду, у коме је вода прелива, крпе би
то да уржеженисто суја такође пронаме, нарочито ако је
бикариан суја. После овога, семе наизјавити на воде и сејати
у семеништу или на сталном месту у јулију или 3—4 см. у
земљица са јовоном вагет. На овај начин пријутотворено и
застијено семе све ће на земље набаити са изветлом шу-

них и великих семеница, које ће пронасти.
Ако се прокијањим семеница жене на попуње
празна места на вет засађењој отрази, која је у првој или
другој години, вода убрзана поуста, семенице при поуста.
нама одржати тако да поуста крпа два одржати к
асами — *јер је то користија* — а недржајући крај
горе. Време са јовоњим талима после сејана, а јор-
није свеће конатице и чиниће се. Третице, одржување
за живи отрази.

ЛПОР.

М. П. ВАН

Јур. нов. печат.

Г Л А С Н И К

Нови чланови добротворни и утемељачи Дру-
готорпанствот Друштва. — Члан добротвор.

— *Г. Милутић-Милошевић*, бржани српски синоу и Врбу
положи је овоме Друштву 500 динара и тиме се уписао

за члана добротвора.
Чланови утемељачи. — *Г. Милош Поповић* на
Београда (Карађорђева ул. 65), положио је улог од 100
динара и уписао се за члана утемељача.

— *Г. Јаван Радоновић* на Јанова уписао је за члана
у утемељача Друштва са улогом од 100 динара свот по-

којот сина Милоша.
— *Г. Милошевић Николић*, капетан у пензији у Београ-

ду положио је овоме Друштву 100 динара и тиме се упи-

сао за члана утемељача Друштва.
Истико тако *Г. Станојевић Милошевић*, унитар у селу Под-

ни (Ркован) уписао је за члана утемељача са улогом од

100 динара свот по којот сина Љубодрага, свршот јака
Бродсково Унитарске школе у Пивару.
Српско Подоприствено Друштво и овим путем да-

Ново основана поддржана Српскот Црво-
привреднот Друштва. — На доле означеним сејани-
ма Српскот Подоприствено Друштва примљене су сле-

деће подоприствене поддржине у састав Друштва:
(1) на селанија од 19 маја ове гој. примљена је
српска ноћ. поддржина у Стрпљу, окр. озарској.
(2) на селанија од 21. маја ове гој. примљена је ноћ.
поддржина за варот Стрпљину, окр. варањском и
(3) на селанија од 27. маја ове гој. примљена је
српска ноћ. поддржина у Влатинином Хану, окр. варањском.
(4) на селанија од 21 јуна примљена је подоприствена
поддржина из Арањеловца, српска јасеничкот одржа кра-

Друштво поздравља ове ново основане поддржине и
жели им успеха у раду.

ЗАПИСНИК

XVI редовне седнице Управнот Одбора Срп. Народнот Друштва

држани 19. маја 1922. године у друштвеној дворци у Београду.
Ванси су присутни: председник г. Љуба Поповић, чланови
др. Властојевић Н. Поповић, Јован Поповић, Милош Трковић, Дра-
гутин Јаковчић и др. Нећа Н. Стојковић.
Председало председањик г. Љуба Поповић.
Бенефицио секретар г. Алексијасић Н. Рањковић.

I
Приврстан је закључак приврстне седнице. — Одбор мисли усвоји
Те војни поновосистване Подоприствене Друштваке у Стрпљу
општа Одборикот. — Одбор одлучи, да се српска 7 састав Друштв
поуста одржати недржајући крај
III
Те војни Подоприственик Друштваке у Стрпљу, Живу и на
Друштву, да не се вода јулије Одбору да настане на иштење.
IV
По војни Подоприствене Друштваке у Гардени, да јор се
усвоји једна одржива нећа на консерватива вода и вода у да
се наводи навода терат да консервативе. — Одбор одлучи, да се
наводи навода терат да консервативе. — Одбор одлучи, да се наводи навода терат да консервативе.

V
По војни ангажманеја Терориско. — Одбор одлучи, да се по-
бишење жутре ангажманеја жутре уједна уједнамот добра у тог-
нашепу вода иштењеја и јуноме да иштењеја.
VI
Те војни ангажманеја Терориско. — Одбор одлучи, да се по-
бишење жутре ангажманеја жутре уједна уједнамот добра у тог-
нашепу вода иштењеја и јуноме да иштењеја.
VII
По иштењу Набавачнот Одбора, да Друштвено нећа иште
материјалу намот касина, — Одбор одлучи, да се наводи навода терат да консервативе. — Одбор одлучи, да се наводи навода терат да консервативе.

IX
По иштењу секретара о штетанима крпањима Друштвено
— Одбор одлучи, да се наводи навода терат да консервативе.
X
По иштењу секретара о штетанима крпањима Друштвено
— Одбор одлучи, да се наводи навода терат да консервативе.
XI
По иштењу секретара о штетанима крпањима Друштвено
— Одбор одлучи, да се наводи навода терат да консервативе.

Овак инах бесително по три ковалет референтна који су на истина
 рад. Поопреветан Покупачка и чланована Скупштина.
 Скупштина је изабрала Јосифана Милеца Поопреветне и
 Шоба, на одобрењу, да још за квалитет нове остане на служби у
 Државној средњој т. Александровој П. Панковској. — Одобр исто првак
 јануару.

Докоплетено је ишло Министарства Просвете којим је престо-
 љувано свима Основани Школца да се своје књижевне намене по-
 монпретане извршавају. — Одобр првак знају.

Са овим је изабривена јавна школа септима.

ЗАПИСНИК

XII. Високе седнице Управног Одбора Српског Народнопросветног
 Друштва, одржане 22. маја 1922. год. у Државној средњој т. Београд.

Ван су одређени председник т. Дрба Невољев, потпредсед-
 ник т. Паја Ј. Сеговић, чланови: тт. Батјоје А. Тодоровић, Елиба
 Т. Радоновић, др. Пеца Н. Сеговић, Димитриј Сарекић и Милан
 Трковић.

Председано председник т. Дрба Невољев.

Бесекло секретар т. Александров П. Панковски.

Председник скупштине, да је данашњу седницу седнуо саз-
 ван по рани одобрењу у одређеној т. Н. Колач.

Извршене записнице на ова седница т. Ј. да у име Друштва оду и лично
 стави учествовају на ова седница т. Паја Ј. Сеговић, т. Милош
 и Седмић потпредседник т. Паја Ј. Тодоровић, чланови: тт. Пеца
 Н. Сеговић и Дрба Невољев, и председник Народнопросветног
 Друштва т. Паја Ј. Сеговић, т. Елиба Т. Радоновић, т. Милош
 Колач, и др. Пеца Н. Сеговић, т. Милош Колач, т. Милош
 Колач, т. Милош Колач, т. Милош Колач, т. Милош Колач.

О Г Л А С И

КОНКУРС

Српско Народнопросветно Друштво расписује кон-
 курс за књиговође.

Књиговођа мора бити стручно лице за све
 послове у књиговођењу и да има прасек у раду.

Уз пријаву треба да поднесе документат о
 спреми и прасек као и када може ступити на дужност.

За омижа обавештава обрнути се Друштво.

Рок пријаве до 1. августа т. м.

Бр. 6401. из Канцеларије Српског Народнопред-
 ног Друштва 23. јуна 1922. године у Београду.

Ж. А. Параћанин
 Канцеларија ул. бр. 9. Београд.

ЖЕТЕЛНЕ СИСТЕМ "АМБИ"

Добро сам једини партију и продајем по најповољ-
 нијој цени. Могу се видети код Српског Народно-
 просветног Друштва.

Семе од пене "уларчање"

Српско Народнопросветно Друштво добило је
 семе од пене уларчање и ово продаје по 10 динара
 килограм.

Препоручује се подопреветанима, који желе
 да повећају сточну храну на издужу аину, да по-
 сле стрминне засади своје мнаше семеном пене
 уларчање. За хектар треба семена, кад се све
 омашке, 5 килограма, а у редове на растојању
 0,50 м, два килограма. Потребно је разредити је
 и прашити. Са хектара добија се до 20,000 ки-
 лограма пене.

за пену

— за пену —

Неживилове прскалице
 патент Аугуринг

ПРИЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ,

могу се добити у Главног
 Бироу Земљорадничких За-
 дрета у свима великим трговинама
 Ђарским трговинама

ГЛАВНО ДОСТУПАНО КОД:

Брате П. Радоловића, Београд

За 520 — дин. 1 пар потпуно нове кожне опреме за презање два коња

за рад. Састоји се из:
 2 кожна ама "напичњака", 2 кожне ујаве
 (органе) са жвакала 2 устјукача од коже, 1 пар
 амове и 2 колтана пртежа, са кожним каишима,
 за хектар.

Има велику количину на продају: Семнарска
 Рајача Тиме Владислављевића, Београд, Ва-
 канска ул. 3. (до хотела "Москов"), може се
 поручити и преко Српског Народнопросветног
 Друштва.

Друштво Трактор

Друштво трактор фирме Т. Ланг, Манхајм, за поклопне
 врстине справе.

Добили смо врхунске рупаче и конске, мли-
 нове, орпнатила пљутове "Сак" и друге засељо-
 рајачке машине и справе.

Латер — Немачина уллица бр. 9. Канцеларија:
 Гиндлуингска уллица бр. 6.

ТЕЖАК ПРИМА ОГЛАСЕ ПО НАЈУМЕРЕНИЈОЈ ЦЕНИ.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ.
Преплату примају и све
ПОШТЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

Б. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвату и
Словенија:

ТЕЖАК

На основу највишег решења од
априла 1893. г. пренеску друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО.

На годину дана 30 дина

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва. Преплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Д-р В. М. Стојковић**

Број 25. и 26.

БЕОГРАД, 2. ЈУЛА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Организовање пољопривредника за прераду и продају њихових производа.

Дубоке промене, које је прошли рат донео у производњи, трговини, саобраћају, валути, животу, итд. изазвале су и јачу концентрацију и снагу и капитала у свима гранама људске активности. И пољска привреда и пољопривредници морају бити спремни да тим променама и ново створеним економским погодбама живота и рада, ставе насупротив што јачу снагу, што више средстава, што бољу организацију.

Највеће тешкоће на које наилази наш пољопривредник у свом раду у данашње време, јесу несумњиво: припрема, чување и манипулација силових производа с једне и прерада и продаја производа с друге стране. Али од свих тих тешкоћа једна је ипак онајвећа а притом од пресудног значаја и по развиће пољске привреде и по повећање пољопривредне производње, а то је — продаја пољопривредних производа.

Наши пољопривредник је принуђен да многе своје производе продаје, иако рећи, одмах по берби, јер или нема могућности да их дуже време чува код себе или пак да их подвргне извесним радовима ради боље припреме за продају. Разуме се, да је тада тржиште претрпано великом масом истоветних производа и да је понуда већа од тражње, те неминовно ни цене производама не могу због тога бити високе. Тако се једино може објаснити да су цене сувим шљивама у почетку шљиварске прошлогодишње сезоне биле око 350 дина, — а онда их је скоро највећа маса наших произвођача продавала — па се постепено пела све више и више док у марту није достигла цену од 1.000 дина. од 100 кгр. — дакле три пута већу. Или пак случај са јабукама. Пољопривредници среза ариљског продавали су своје чувене ужицке јабуке (будимке) по цени од 1—3 дина. најкупље; јер њихова продаја обављена је у једном кратком међувремену од два месеца, када је поред јабука било на тржишту и другог воћа. Међутим потражили су тих истих јабука у Београду плаћајући су

их по 6, 8, 10, 12, 14 па чак и 16 дина. килограм. Тако је и за многе друге производе.

Пољопривредници су принуђени да те, па и друге своје производе тако рећи у бесцене продају, јер немају потребних просторија и друге спреме за њихово дуже чување. Они због тога нису у могућности да своје производе изнесе на продају онда кад њима тржиште није претрпано, или онда, када је тражња њихова већа, па и цене скупље.

Овој невољи удружени пољопривредници могу много пре доскочити него неударжени, усамљени. Потребне зграде и магацини било за боље сортирање, припрему и паковање производа, или пак за чување производа да дужи време, могу се без великих тешкоћа подићи заружном снагом и заједничким капиталом. Тај капитал расподељен на заинтересована лица, која се имају тим зградама и магацинима користити, представља један тако мали део од оних огромних губитака, које свако од њих претрпи услед продаје производа у време најачих довоза и онда када су и цене најниже.

Прерада пољопривредних производа добија свој нарочити значај у пољској привреди у нашој сада проширеној Краљевини. Тај значај лежи не само у томе што се многи наши пољопривредници производи могу много рентабилније уновчити у прерађеном него у сировом стању, већ што се и отпаци од разних прерађених пољопривредних сировина могу искористити и употребити опет за пољску привреду и њену производњу.

Прерада пак пољопривредних производа захтева и веће улоге капитала у радионице и потребне машинерије и више техничког знања и умешности. Отуда су онајпре варошани односно њихове организације (банке) или пак страници, који су располагали јачим капиталом и могли да стварају разноврсне фабрике за прераду пољопривредних сировина, док су пољопривредници ретко кад могли да се лате и таквих предузећа.

Разуме се, да онда пољопривредник као продавац сировине не може да ужива ону разлику у продајној цени између продате сировине и прера-

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују сеСрп. Пољопривредно Друштво
У БЕОГРАДУ.Претплату примају и све
поштена основу највишег решења од
априла 1899. г. пренеску друштвену
поса пошта бесплатно.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дин

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Претплата се полаже уједану
за целу годину.За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**Одговорни уредник, **Др В. М. Стојковић**

Број 27.

БЕОГРАД, 9. ЈУЛА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX

ШТА ЈЕ СТОЧАРСКО-МЛЕКАРСКА КОНТРОЛНА ЗАДРУГА?

Како сам већ пре писао, за најбољи обрачун и контролу производње млека код крава и за најбоље неговање, храњење и побољшање крава и сточних грла, у многим земљама, а нарочито у Данској, Шведској, Финској и Немачкој постоје сада контролне сточарско-млекарске задруге. Биле су оваке задруге, али у врло малом броју и у Русији. Што је тешко урадити једном, знатно је лакше заједно. Овај принцип задругарства или кооперације мора бити познат и усвојен свима и особито земљорадницима.

Контролне сточарско-млекарске задруге се организују на врло прост начин. Неколико од прилике, 20—30 и више пољопривредника, који заједно имају 100—200 и више крава за мужење оснивају задругу, чији је циљ дознати подобности појединих крава: њихову подобност искоришћавања хране и исплате за њу и према добивеним подацима избацивање из запата нерентабилних грла и остављање за приплод телата само од рентабилних крава, а тиме и побољшање сточарства с млекарством и повећање прихода.

За овај циљ се оснива задруга на прво време од прилике не мање него на 2 године, јер за мањи рок није могућно судити о користи контроле.

Чланови задруге бирају председника, који руководи задругом и примају на службу стручњака, контролора, чија је дужност да врши пробно мужење, анализу млека, састављање норми хране за идући контролни период, давање савета и упутства и састављање годишњег извештаја о своме раду.

Овај асистент-контролор набавља неопходне за рад справе и реактиве за испитивање и води у књижи све краве чланова задруге. Двапут месечно он обилази краве свих чланова и врши све горе наведено. У Данској за путовање овог стручњака, задруга има коња и кола, а у Немачкој и у Русији сваки члан задруге мора га на својим колима

довести до најближег члана задруге према распореду. Осим тога, чланови задруге за време боравка контролора код њих дају му храну и преноћиште. Само се по себи разуме, број чланова задруге мора бити такав, да контролор може доћи до сваког члана најмање двапут месечно, што зависи од броја крава и удаљености појединих чланова задруге.

Расходи за набавку справа и материјала, а тако исто и плаћење стручњака дели се међу члановима према броју њихових крава и овај се расход безусловно оправдава правилним и паметним искоришћавањем хране и повишењем млечне производње, побољшањем стоке разумним одабирањем за приплод и т. д. Овај расход у нормалним приликама није велик; тако он је био код финских контролних задруга; 1911. год. просечно 66 копејки од краве (1 рубља у мирно време = 100 копејки = 4 динара. Корист од оваквих задруга већ су одавно сазнали други народи и код њих ми опажамо регуларно повећање броја задруга.

Тако у једној области Финске — у северној Карелији:

1908 год. било је:	1 задруга
1909 " " "	3 задруге
1910 " " "	4 задруге
1911 " " "	6 задруга
1912 " " "	12 задруга
1913 " " "	20 задруга

У куопиноској губернији 1911 год. било је 19 задруга, 1912, 28 задруга и 1913, 34 задруга.

Обично када у једној области постану неколико задруга оне склапају савез задруга који има на служби једног школованог стручњака сточарства и млекарства, који контролише рад контролора дају им упутства и свакогодишње састављају извештаје о раду савеза, који се штампају и шаљу члановима.

Наравно у земљама, где овај покрет још није развијен, оваку контролу морају водити срески економци с стручним школском спремом. А што се тиче обичних контролора то ово особље могу

дати ниже пољопривредне школе или специјални 3—4 месечни течајеви,

У прво време у циљу пропагирања оснивања оваких задруга, тамо где су услови погодни за њихов опстанак и напредак, пољопривредни државни органи и централна пољопривредна друштва, нарочито последња, би могла давати субвенцију (потпору) задругама за набавку справа и материјала или за плату стручњака, као што се то вршило у Финској, где је првих 4—5 година свога живота свака задруга имала субвенцију. Само се по себи разуме, да у овим случајевима држава или друштво има право контроле рада задруга, што је у прво време чак неопходно потребно.

При завршетку треба казати, да постоји мишљење да пре него што се организују оваке задруге треба побољшати своје домаће расе стоке и само сточарство и тек после развијати рад контролних задруга. Али, ја мислим, да за ово прво треба познати своју стоку, вршити рачун производње млека, потрошене хране ит.д. и само тада учвршћивати своје расе.

Осим тога и контролне млекарско-сточарске задруге, поред обрачуна и контроле, саме по себи врше и рад на побољшању сточарства и млекарства.

Стога се оне могу препоручити лажнијим пољопривредницима и стручњацима, који раде на развијању пољске привреде своје земље.

С. Виноградов.

Пољопривредници! Претплаћујте се на „ТЕЖАК“.

ПОДЛИСТАК

У СКОПЉУ

(привредне белешке и студије)

од Драгише Лапчевића.

(Наставак).

1. фебруар 1915.

Лов у прошлости. Чешће него ли у старим границама, у Скопљу се доноси и продају уловљени зечевци, од којих се у богаташким и господским кућама готове укусна и снажна јела.

А већ сваки дан селаци доноси и продају крана (коже) свакојака звериња, највише лисица.

То само значи: да лов није сасвим ишчезао, ма да је негда био много обилнији.

Сад је смањен не само уништењем шума, већ и иначе тешким приликама за лов: раније су га Турци онемогућавали забрањујући раји оружје; сад је опет отежан одузимањем оружја од народа.

А у старим вековима је он био врло јако развијен.

У феудалном добу је лов био права *привредна грања*, у исто време, једна од врло важних привилегија го-

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Најважније сорте домаће (европске) лозе.

(Свршетак).

9. *Црвени дренак* и *бели дренак*, то су ванредне сорте гроздја, која се нарочито много гаје у околини Струмице и у Грчкој. Оне тамо врло добро сазревају и садрже шећера у довољној мери, да се од њих могу правити врло добра вина. Обдарени не само чврстом опном, већ и чврстим месом, оне су најбоље наше сорте и за чување преко зиме и за транспорт. Гаје се у топлим пределима на „шпалире“ и „чардаклије“ те су и због тога врло родне. Оне су дакле, колико сорте за вино, толико исто и сорте за јело-асталске. Код нас, у ужим границама Србије, гаје се поглавито као стоне сорте. Међутим, за наше нове винограде у Јужној Србији, ове сорте треба што више ширити.

Црвени Дренак има велики грозд са збијеним шиљастим (у виду дрена) зрницама, која су крупна и црвена; лист велики, петододелан са дубоким урезима и зеленкасто плавим нервима; лоза са доста дугачким интернодијама и плавкасто-жута.

Бели Дренак разликује се од црвеног дрена само по боји гроздја.

10. *Круна* и *ситна белина*, су наше две доста добре сорте, које поглавито служе за мешање са другим сортама ради пражњења белог вина.

Ситна Белина је роднија и њено гроздје садржи у себи више шећера; зрна у својим покојицама садрже доста танина, те је и због тога Ситна Белина подесна за мешање са Смедеревком.

В. СТРАНЕ СОРТЕ.

11. *Рајнски Ризлинг* гаји се код нас од пре двадесетак година, за које је време јако размножен скоро

сподарећих класа: *лов је била управо својина феудалних поседника и работа (кулук) потчињених.*

Тако је било у целој свету, па тако и у старој српској држави.

Од уловљене дивљачи месо је употребљавано за сопствену храну и за продају, а коже су, нарочито, биле велика драгоценост, јер су употребљиване за раскошан кућевни намештај, за скупоцено одело и за извоз у иностранство; за њих се добијао новац ради набавке оружја, тканина и других потреба што су у иностранству израђиване. Срне, зечевци, јаребице и друга дивљач продавала се онда у Дубровнику и осталим приморским градовима, а коже зечјег, вучијег, медвеђе и т. д. имале су тамо изврсну прођу, јер су одатле ношене и продаване по целој Јевропи, у којој су употребљаване за израду најфиније и најлукузније одеће и намештаја. По ондашњем законодавству је засебно постојала обвеза гајити ловачке псе и соколове за рачун феудалних поседника (владаоца и властеле), по неколико дана у години ловити за њихов рачун и давати им одређен број кожа од дивљачи. Дужност себара да дају одређен број кожа толико је било азнамитно право феудалних поседника, да је оно и манастирима уступано и хрисовуљама изриком спомињато: у хрисовуљи издатој манастиру Св. Архангела Михаила и

свуда. Пренет је из Немачке, где се од њега прави најфиније вино, познато свуда под именом Ризлингер. Вино од Ризлинга има тако лепо светлу и чисту боју, а такав укус и арому, да се свуда врло много цени, тражи и скупо плаћа. Ова сорта код нас успева добро, али техничка израда вина од ње није још довољно успела зато, што наши винари још немају нити довољно услова нити довољно знања да би то постигли. Али, то ће временом доћи. А Ризлинг као сорту за бело вино можемо само најтоплије препоручити и њега ћемо развијоковати.

Ризлинг има мали и збијен грозд, са округлим зрнима, која садрже увек доста шећера, више од свију до сада наведених сората наших, те му је вино јако, а поред тога оно има и врло пријатну арому. Лист је мали и врло фин, са правилним зупцима на периферији. Лоза је танка и врло дугачка са кратким чланцима и златно-жутом бојом.

Ризлинг ваља резати на дугачке кондире и лукове.

12. *Семион и Совион*. Што је Ризлинг за Рајну то су Семион и Совион за Бордо. Од мешавине $\frac{1}{3}$ Совиона и $\frac{2}{3}$ Семиона праве се најбоља и најчувенија вина „Сотери“. Најбоље успевају на кречним и шљунковитим брежуљцима, где се остављају на чокоту до максималне зрелости, када спадада т. зв. благородна трулеж, што управо и даје њиховом вину нарочиту и тако цењену арому. Вино је врло фино, а има лепо златну боју и нарочито ароматичан укус. Обе ове сорте гаје се код нас, али нису много распрострањене. Оне не роде много али зато дају грожђе најбоље кавоше за бело вино.

Режу се као и Ризлинг.

III. Стоне-асталске сорте.

A. НАШЕ ДОМАЋЕ СОРТЕ.

13. *Бела Адакалка, Црвена Адакалка и Ђилибарка* су наше три сорте стоног грожђа, чији су гроздови веома велики, а зрна врло крупна и дугуљаста. Грожђе је ван

и Гаврила у Призрену Душан уступа „Дабжива Каматника да даје за годиште 18 лисица“¹⁾ а „Иванко сам трећи з браћом да дају за годиште три кожухе лисиче.“²⁾

Колико је тада у српске госпoде лов био обилан и како је презеа богато обасиана с дивљачи, оставио је о томе спомена и изасланик иначе рашкошине Византије, Тодор Метохита, који са посете учинише краљу Милутина 1298 год. удивљено бељежи: „Сваки дан добивамо из крoљева стана свега у шобилу, и то боље и више но што би нам требало, а у свакој количини да би било сувише да нас је двапут више. Између осталогa добијамo и дивљачи, разних птица и других животиња које се једу, као верова, јелена, а са господарева презеа разна јела и слашкихе на златним тањирима и јосућу.“³⁾

За успешав лов гајени су и вежбани нарочити пси: хрти, огари и загари. Добри сејени ловачких паса су набављани и са стране: Бановић Страхиња је имао хрта *Карамана* (из Караманије у Азији).

Тако су се исто нарочито гајили и за лов вежбани соколови, журице и крагуји.

И за један и за други посао су одређивани нарочити се-

редно, како за јело тако и за прављење слатка и за оставу преко зиме. Гаје се по баштама, а у виноградима поред става на шпалери и чардаклије, где дају много рода. Бела и Црвена Адакалка су у свему сличне, само се разликују по боји грожђа. А Ђилибарка је слична са Белом Адакалком, само што је зрно код ње крупније и дуже, а има жуто-ђилибарску боју.

14. *Црвена Тамјаника* се сматра као стона сорта стога што даје грожђе врло пријатног мириса на тамјан, које је врло слатко за јело и као такво много се тражи и врло добро плаћа. Иначе од ове сорте може се правити и врло фино вино, познато под именом „Тамјаника“, које је јако, а има пријатну арому и скупо се плаћа, Црвена Тамјаника има нарочито јаку арому, када је засађена на кречним земљама и присојним положајима. Ова је сорта средње буйности и родности; грозд средње величине и дугуљаст са округлим средње збијеним зрнима, чије су опне доста чврсте и пепељаво ружичасте боје.

Захтева резидбу на дугачке кондире.

15. *Бела Шасла и Црвена Шасла* су сорте стоната грожђа које врло рано стасавају за јело, а то им је најбоља особина, због које су, као и све друге ране сорте врло рентабилне, јер се скупо продају. Код нас су зреле одмах у другој половини месеца јула, а у нашим јужним ставалима би за читаву недељу раније. Грожђе је врло пријатно за јело, а лепо за око и има тврду опну те је и за транспорт врло добро.

Резати их на дугачке кондире.

15. *Мадлен Анжевин* сазрева још раније од Шасле и почетком јула код нас може се брати и продавати. Врло је родан а има велике и растресите гроздове. Врло је пријатан на укус и има леп мирис када је потпуно зрео.

Захтева високу резидбу.

17. *Мускат Хамбург (Хамбуришка Тамјаника)* је, као

бри породице, често пута читава села, којима је једна једина дужност била да одгађивају и за лов вежбају псе и соколе и да их са својим феудалним поседницима или с њиховим настојницима у лов воде и носе. Законодавство их ондашње назива *исарима* и *соколарима*. Та феудална обавеза је оставила трага у именима места: Рти, Соко, Соколићи, Соколова, Соколовица, Шаниновац и т. д.

Кад су сад, ма да лов представља само задовољство, ловачки пси на цени, те их пасионирани ловци скупо плаћају па често и краду, можемо схватити колико су они цењени онда, кад је лов био врло важна привредна грана. Соколови су тако исто били скупоцени; властели и властеличници су се доста често споречивали око дообне ловачких соколова; а имало их је који су у службу ступали само да би у име ајмлаца добили соколове:

Ја сам чуо и људи ми кажу,
Да ти имаш доста соколова,
Да ми дашеш два сокола сива,
Служићу те, колико речећу!

А ја имам доста соколова,
Даћу теби два сокола сива,
Служићеш ме три године дана.⁴⁾

1) *Гласник Друштва Српске Словоесности*, XV, 273.

2) *Исти* 309.

3) *Глас С. К. А.* LXXXVIII, 49.

4) Вук, II, 446 и 447.

и Малага, ван сваке сумње сорта грождја, која ће бити како једна од најбољих и најрентабилнијих стоних, тако исто и једна од најбољих винских сората за све наше винограварске положаје у Тиквешу, а нарочито Струмичкој околини, као и за велики део далматинских и приморских винограварских крајева.

Резидба висока.

18. *Малага*, која врло добро роди, не саазрева добро код нас, али ће у нашим јужним крајевима саазевати.

Како Малага тако исто и Мускат Хамбург имају миришљаво грождје, које је прокладско као стона грождје, а од кога се могу правити најбоља букетска вина.

Грождје Малаге је бело и лепше на изгледу од Смедеревке, а много је и крупније од ове. Мускат Хамбург, пак, има велике гроздове са крупним округлим црним зрнима.

Резидба висока.

19. *Чауш* је сорта, која има скоро најкрупније бело зрно грождја, од кога се прави слатко, а које се и за јело употребљава. Као стона сорта у свему заслужује да се шири и размножава, нарочито по баштама.

Резидба висока.

Ник. Ж. Петровић.

ИЗ ПРЕРАДЕ ВОЋА.

Како да поправимо наше старе домаће сушнице?

Има у нашој земљи разних модела сушница за сушење шљива, али су просте домаће сушнице тако зване *пушнице* највише раширене у крајевима, где се шљива суши.

Те наше народне сушнице, имају поред добрих страна, — јер су врло просте, тако да их сваки сељак може сам саградити од материјала, који на дому има — и своје мане и недостатке, о којима се у данашње време мора много више водити рачуна него што је то у прошлости било потребно.

Најгавније мане наших народних сушница јесу: 1). *што много дрва троше* и 2). *што немају потребних одушака за кружење ваздуха*.

Услед ратова и непријатељске дуге окупације много је шума сатрпено у нашој земљи, те је дрво за гориво сада знатно скупља него што је некада било. Ту скупоћу, опет с друге стране, знатио повећана оскудица у саобраћајним средствима. Разуме се, да се услед тога мора мало више водити рачуна о утрошку дрва за време сушења шљива и настојати да се што више шљива са што мањом количином дрва осуши.

Услед чега наше домаће сушнице троше већу количину дрва? Код наших народних сушница пећ је направљена у виду једног широког канала, који почиње од предњег зида, тамо где се уноси сирове шљиве у сушницу, па се пролазица испод леса кроз супротни задњи зид завршава у димњак, који је у ствари или прост један отвор или један сулунар, на њему намештен. Пламен заједно са загрејаним димом чини кроз такав један канал врло кратак пут, те онда и највећи део топлоте, у месту да се вратељски пренесе у сушилнице, где се шљиве суше, одлази у ваздух. Разуме се по себи, да је онда велика

количина дрва потребна не само да се сушница загреје него и да се потребна топлота одржава у њој за време сушења.

У нашим народним сушницама нема отвора за улажење у сушилнице спољњег сувог ваздуха, нити пак отвора за одилажење унутрашњег пуног влаге ваздуха из сушнице. Зна се међутим, да је сирова шљива пуна воде и да од 100 кгг. сирових шљива има сушењем да одиђе око 60 кгг. воде. Тој води која из шљива у виду водене паре илази, која се испарава треба омогућити улазак из сушнице. То пак одилажење може се омогућити, ако се створи промаја кроз сушницу, а промаја се опет ствара, ако има отвора на различним местима сушнице.

Истина да наш народ, кад за време сушења сушница почне да се пуши (отуда и име *пушница*) отвара с времена на време чекменца, да сушница водена пара одиђе, — али ипак то није довољно.

Зна се да ваздух у сушници може да упије само једну одређену количину водене паре и кад се њоме *засити* више је не може у себе примити, осим ако се други ваздух на месту њега не упусти. Како је пак промаја у нашим домаћим сушницама слаба, то, кад се унутрашњи ваздух у сушници засити воденом паром из шљива, друга водена пара, која треба из шљива да одиђе, те да се сушење настави, не може да одиђе, јер је засићен ваздух не прима. Услед топлоте она заостала води у шљивама почне да се шири и надима и шљива пуца; пуцањем пак испури сав онај најслађи сок, који сачињава најбољи део шљиве. Разуме се, да се онда добија и лошија каквоћа осушених шљива. Онај исцурео сок пада било на доње ниже лесе, које натапа, или на саму пећ, те се тамо под утицајем топлоте прави *пекмез*. *Пекмеза у сушници несме бити*, јер где има пекмеза у сушници, тамо се сушење рђаво врши и тамо сува шљива није најбоље каквоће. Пекмеза не сме бити у сушници ни због тога што се он на пећи, ако на овој има каквих пукотина, може лако запалити, па од тога и цела сушница изгорети.

Како да се оклоне те мане на нашим домаћим сушницама?

Многи наши економци и пољопривредници препоручују да због тих мана треба рушити старе сушнице, па нове на њихово место подизати. То није добар савет, јер нова сушница кошта данас много новца. Могу правити нове сушнице или пољопривредници, чије су старе сушнице порушене или пак они, који нису никад сушили шљиве, па је у овој година хоће да суше. Иначе сваки онај, који има било Главинићеву било стару домаћу пушницу, делимично упропашћену или порабавену, треба да је оправља и да је искористи, дотле док она у опште може служити. Зашто рушити оно што се има, кад се и на Главинићевој и на старим домаћим сушницама могу добре суве шљиве добити, кад се само обрати довољна пажња на сушење.

Међутим, да наше домаће сушнице не би трошиле много дрва, и да би се у њима постигла потребна промаја, како би се сушење вршило под бољим погодбама и да би се избегло цурење, ваља навршити неке ситније преправке, које сада, кад се буду оправљале те сушнице, сваки пољопривредник може сам извести.

Ако се пећ подеси тако, да буде састављена не из једног кратког канала, него из једног подужег искривљеног канала, који ће се простирати по целом поду сушилице, постићиће се да пламен и загрејани дим не излазе одмах у ваздух, него ће се у свом путу задржати, тако да ће дуварови канала, кроз које пролазе, имати времена да из њих упију више топлоте, него што ће у ваздух отићи. Тиме ће се, разуме се, остварити знатна уштеда у дрвима.

Ако опет с друге стране отворимо по два отвора по 23 см. у квадрату при дну бочних зидова, и два отвора на средини тавана, а према средини једног и другог спрата леса, па те отворе још снабдемо и капцима за регулисање ваздушне струје, ми ћемо онда постићи, да се створи потребна пројаја у сушици и да се на тај начин не само сушење брже обави, него и да се дурење спречи.

Ето то су те две, као што рекосмо, ситне преправке, које јевтино коштају, али које су од велике користи, нарочито данас када треба рачунати и са свакиим килограмом потрошених дрва и са свакиим килограмом произведених сувих шљива.

Поправку огњишта код домаћих сушилица давно је извео код нас наш стари члан г. Драгић Муџић, економ из Комирџа. Он је то својшито читаоцима Тежак још пре неколико година. Сушилица са тако направљеним огњиштем по нацрту г. Муџића јако је распрострањена нарочито у Јадру.

На сушици г. Главинића, која је подигнута у Чачку 1912. године такође је пећ наведена на сличан начин као што је то и г. Муџић урадио.

Најзад у бр. 15. Тежак од ове године приказана је и преправка домаће сушилице, коју је извршио полупривредник Јаков Коларевић из Горње Буковице. И ту је пећ направљена од једног подужег изломљеног канала као и код г. Муџића и Главинића, па су тако исто предвиђени и отвори за стварање пројаје.

Др. В. Стојковић.

ИЗ СВИЛАРСТВА.

Убијање свилених мехурака.

Многим одгајивачима, можда, неће бити познато, да свежне свилене мехурке треба што пре продати, јер сваки даном губе много у тежини, а пошто се продају на кило — то тиме губи у приходу сам одгајивач.

Тај губитак у тежини код свежих свилених мехурака произилази углавном услед дисања лутке и испаравања воде из ње Тежина свиленог омотача (свилене љуске) не мења се.

Губитак је врло различан код различитих раса; што су мехурци крупнији у толико је и губитак већи.

Примера ради да наведем губитак код јапанске зелене расе: 20 мехурака били су тешки:

22 јуна 237.— грама	29 јуна 215.— грама
23 " 229.— " "	30 " 213.— " "
24 " 224.— " "	1 јула 210.— " "
25 " 221.— " "	2 " 204,5 — " "
26 " 220,50 — " "	3 " 195,5 — " "
27 " 218,50 — " "	4 " 192.— " "
28 " 217.— " "	5 излетели лептири.

За једанајест дана губитак је нанео по килограму 189 грама. За 15 дана тај губитак може да изнесе читаву трећину т. ј. 33%, што значи губити трећину пивачне цене.

На температури од 20—25° код наших домаћих раса лептири излећу после 20—24 дана од дана завијања; на температури од 30—35° излећу после 15—18 дана. Температура од 10—12° обуставља за дуже време преобраћавање лутке и излет лептира — све до пролећа, а на температури од 29° још и дуже.

На 0° гину обично после 4 месеца, али могу да издрже и далеко само ако хладноћа не траје сувише дуго.

Огледи су показали, да мехурци изложени за 48 сати хладноће од — 10° могу остати живи и из њих изтеги лептири после 25 дана.

На против висока их температура брзо убија. На топлоти 55—60° гину после 10 часова, а на 75° и више, гину врло брзо, за десетак минута.

Као што рекох одгајивач нема рачуна да држи мехурке дуго код себе, *пећ треба да их што пре прода* јер не само што губе у тежини, односно вредности, већ у топлим данима постоји опасност да лептири провале мехурак и излете, чиме мехурци постају прост тржишни шкарт.

Али одгајивачу није свагда могуће, да мехурке одмах прода, било што му је откупна стањина или трг далеко, било што је спречен другим пословима.

У том случају неопходно је потребно, да мехурке убије, да спречи, да лептири излете, да их онда може продавати кад стигне и кад хоће.

Код нас су баш прилике саобраћаја и др. такве — да има вол-оприредника, који не могу своје мехурке изнети брзо на трг, већ их морају претходно убити.

С тога разлога налазим, да је врло корисно уповањати наше одгајиваче с начинима убијања мехурака у маломе.

За убијање на велико, што врше сама велика предузећа (свиларе и др.) постоје нарочите инсталације, о којима овде неће бити речи.

Сврха је убијања, као што рекосмо, да се спречи излет лептирова. Мехурци, из којих су лептири излетели — који су како се то каже „пробушени“, не могу се одмотати. У ствари свилен ионац није прегрижен, нити је лептир мехурак „прогризао“, већ су просто влакна свиленог конца натопљена оном правом алкалном течности и размакушта, створила се „дера“, кроз коју при одмотавању у лавору ује вода, мехурак пада на дно и одмотавање је отежано. Сем тога она прљава алкална течност брзо нагрива саму свилу.

Има више начина за убијање мехурака. То су:

1. Сува топлота; 2. Влажна топлота; 3. Комбинација обојих; 4. Хемиски пут.

1. Сува топлота.

Најпростији је овај начин, где се мехурци ставе у какву плитку корпу и унесу у пећ за печење хлеба. Овај начин није добар, јер је тешко подесити потребну температуру. Ако је ниска, лутке се не убију, ако је виша него што треба, штети се свила.

Удешени су и мањи апарати за убијање сувом топлотом, али за наше прилике нису.

2. Влажна шоплота.

Најчешће је да се мехурци убијају воденом паром, па је тај начин и на наше прилике за препоруку, јер не захтева велике инсталације.

Узети обичан котао (казан) за рубље или топлење масти, над његовим отвором удесити једно продужење у облику облице од плекса, (сл. 1) али тако да над вивцом котла добро пасује. Пречник је раван тачно пречнику котловог отвора, а висина према жељи т. ј. колико се решета жели уметати. За 5 решета довољна је висина плексане облице од 1 метра, јер висина решета није већа од 15 см.

У место облице од плекса може се у невољи употребити и какве буре од дрвета, чије дно тачно налаже на ивице котла и, ако то баш није случај, онда треба котао узидати (сл. 2) и удесити да се буре наслана на зид у коме је котао узидан; главно је, све удесити тако, да пара не одилази у страну већ само кроз буре односно плексану облицу. Решета се праве као и обично од дрвета, само уместо жице долази врбово пруже (сл. 3) или рафија; обод им је висок 15 см. Плексана облица од буре носе при дну клинове или шипке, на којима се држе решета, кад се унутра једно на друго поређају.

Кад се хоће мехурци да убијају, онда се мету у решета, решета се наслажу у омотач над казаном (плексана облица од буре), тај се омотач добро поклопи поклопцем, али онда треба покрије се и каквим влажним ћебетом па се пусти да пара из котла дејствује. Разуме се, да је потребно, да вода у котлу кључа.

Видели смо већ, да лутке на температури од 75° гину врло брзо; отуда је довољно изложити их јакој пари десетак минута, па да све угину.

Кад је убијање у пари готово, а то иде, као што рекох, врло брзо, решета треба поводити и мехурке разастрети да се хладе и суше. О самом сушењу рећићу више на крају овог чланка.

3. Комбинација суво-влажне шоплоте.

Састоји се у томе, да се мехурци прво убију паром, па се после суше струјом топлог ваздуха. Како овај начин захтева скупа постројења, то о њему нећу даље говорити.

4. Хемиски начин.

Хемиска средства за убијање мехурака ова су: сумпораста киселина, сумпорна киселина, сумпор-угљеник, амонијак, угљена киселина, и др. Кинези су некад употре-

бавали кујинску со, којом су послали мехурке, наслане у лонцима.

Данас су сва ова средства одбачена, јер штете квалитет свиле.

Сушење мехурака.

Кад се мехурци поваде из решета, у којима су били наложени воденој пари, лутка је била мртва, али су мехурци и сувише влажни. Да је лутка мртва уверићемо се, кад један мехурак расечемо и лутку убодемо иглом, — она неће чинити никава покрет.

Да би се мехурци осушили треба их разастрети на лесе у слојеве, који не смеју бити дебели од 10—12 см. Лесе треба метнути у какав већи простор, где влада јака промаја, а где сунчеви зраци не досепају непосредно.

У почетку се мехурци морају мешати сваког дана, доцније сваког другог дана, и на послетку два пут недељно. После 3—4 месеца сушење је готово. При мешању одвојити на страну све упрљане мехурке.

При сушењу ће мехурци изгубити две трећине своје тежине т. јест 100 кг. свежих мехурака даће по сушењу свега 32—33 кг. сувих мехурака.

И суве мехурке не треба дуго чувати, већ их убрао продати, јер дугим стајањем губе у каквоћи и теже се одмотавају.

Разуме се, да треба за суве мехурке тражити око три пута већу цену од цене сирових мехурака, јер су за $\frac{1}{2}$ постали лакши.

А. Г. Јовановић.

Б Е Л Е Ш К Е

Прикупљајмо семе. — Плодови стасавају, па се подсетимо да ће нам још ове или идуче године требати семе. Ми се обично, кад се доба сејања семена приближи тек онда сетимо да нам треба семена, пошто нисмо раније семе, по времену присепања, прикупили, те смо принуђени да потребна нам семена наручимо на врат на нос. Кад семе поручимо за сејање у јесен, ми га сигурно добијемо у пролеће идуче, године а семе, наручено за пролеће сејање добијамо лети, дакле увек доцкан, када доба сејања прође.

Семе од воћа — Ми на првом месту треба да скупиламо семе од свеколиког воћа, како од дивљега, тако и благородног, па да ако га нећемо сами све посејати, продајемо га по лепој цени државним пољопривредним установама или нашим домаћим семенарским радњама. Колико се при једењу и преради воћа побаци семени, а колику вредност то тако разбациано семе представља, — то су хиљаде-хиљада динара.

Па зашто да семе купујемо са стране, када ми сами можемо велику количину разноврсног сувишног семена сами извозити, и је ли то купљено семе са стране добро и свеже, када знамо да семе од разноврсних воћака не задржава дуго клијавост. На пр. јабучасто воће задржава клијавост 1—2 године, коштичаво 1 год., љуштичаво 1 год. Семенарске радње, којима остаје непродато семе, неће да га бале него га промешају са новим семеном и тако га продају. При купљању воћног семена морамо pazити да не узимамо семе од куваног плодова, а да је семе здраво и свеже познаћемо кад пресечемо језгру, која мора имати чисто белу боју.

(Сл. 1.)

(Сл. 2.)

(Сл. 3.)

Семе од поврћа — Грашак, пасуљ за боранију боб, краставица, патлиџан црвени и плави, салата, тиквица, паприке, ротквица, мирођија, сво ово наведено поврће даје нам семе одмах исте године. Да од тог поврћа добро семе добијемо, треба оставити прве и најбоље развијене плодове и обележити биљке притичком да се исти не кидају. Зимски спанаћ, асејан у јесен, даје нам семе идучег лета, а пролетњи истога лета. Са струкова одређених за извођење семена не сме се лишће кидати.

Код динја и лубеница, које једемо, а које су најбоље развијене, слатке сочне и лепога мираса купимо семенке и чувајмо га. Колико се поједе код нас разнага финога бостана, па семе нико не скуља него га баца по улицама и путевима. Поручимо ли семе од разнага поврћа са стране, а пет семени краставаца стају понекад један два и више динара уверићемо се колико новаца смо овако упропастили. Ако смо асејали ове године семе од добрих сората, шаргарепе, першун, оставимо неколико корена у јесен на леја и идуче године добићемо семе и не морамо га куповати.

Семе од једногодишњег цвећа — Не треба у току цветања појединог цвећа кидати најбоље развијене цветове; њих треба оставити за извођење доброга семена. Од сваке пак сорте цвећа треба семе брижљиво скупљати чисти и чувати у кесницама од хартије до доба сејања. Овоме дало би се много писати, али нека ово послужи од моје стране само као скромна опомена.

Прикуљајте свеколико и равно семе, јер не бити још скупле од досаданих високих цена, па сувинско семе продајте, јер се у разноврсном семену свуде оскудева.

Вој. Буријан.

Г Л А С Н И К

† Митар Рајковић, државни економ округа ужичког и редовни члан Српског Пољопривредног Друштва.

Угасно се живот једнога вредног економа, који је још могао валано послужити нашој пољској привреди. Покојни Митар припадао је оној генерацији бана Ратарске Школе у Краљеву, која је прва изашла из тог завода, па је и он био један од првих наших економа — пијонира. Скоро цео живот провео је у економској служби, највише у Нишу, а потом и у другим местима Краљевине, док га најзад и смрт није затекла, као државног економа округа ужичког. И као радник и као човек уживао је леп глас и био је цењен међу својим друговима.

Породици његовој изјављујемо саучешће у тузи за изгубљеним драгим јој покојником. Бог да му душу прости!

Нова подружнина Српског Пољопривредног Друштва. — Управни Одбор Срп. Пољопр. Друштва на својој седници од 27-VI-1922 примио је у састав Друштва новоосновану пољопривредну подружнину села Александровце срева моравског округа пожаревачког.

Новој подружници желимо срећан почетак рада.

Нов члан утемељач Српског Пољопривредног Друштва. — Г. Влада Попрвић, економ из Шутаца-Белановица, положио је Друштву 100 динара и тиме се уписао за члана утемељача.

Српско Пољопривредно Друштво благодари г. Поповићу и овом приликом на пажњу и улогу.

Род шљива у округу ужичком, по извештају Пољопривредне Подружнице у Ужиче, ове су године добро родиле шљиве пожеге (мадарке), рануше, триоваче и др у општинама: Каменичкој, Табановачкој, Глушачкој, Каленићкој, Здравичкој, Душковачкој, Горобиљској, Латвињској Височкој, Шљивовачкој, Драгличкој, Негдбинској, Чајетинској, Рожанској, Бишопштанској Рибашевској, Равањској, Дрежничкој, Станарској, Каранској, Солотушкој, Дубској, Стрмовачкој, Овчинској, Рогачичкој и Костојевачкој.

У овим општинама шљиве су понеле род, да се поред свих месних потреба могу заинтересовати и купци. У осталих десет општина род шљива мањи је.

Желети је, да се од овогодишње бербе употребити што већа количина за сушење, од којих ће воћари имати и веће користи. Вредним Ужичанима скрећемо пажњу, да се благовремено постарију и припреме сушнице и остали материјал за сушење шљива.

ЗАПИСНИК

XXIII. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва државе 27. маја 1922. године у друштвеном дому у Београду.

Била су присутни: председник г. Ђуба Новаковић, потпредседник г. Паја Т. Тодоровић, чланови: гг. Валђе Д. Тодоровић, Либа Т. Радовановић, др. Веља Н. Стојковић, Александар Г. Јовановић, Драгутин Срећковић, Алекса Љ. Поповић, Милан Триковић, Љуба Јовановић и Благоје Д. Тодоровић.

Као гости били су гг. Драгана Лазчевић и Никола Петровић, редовни чланови.

Председавао председник г. Љуба Новаковић, Бележио секретар г. Александар П. Раковић.

I

Прочитан је зависни прошле седнице. — Одбор исти усвојио

II

По молби новоосноване пољопривредне подружнице у Вада Хану. — Одбор одлучи да је прими у састав Друштва пошто је испунила потребне услове.

III

По молби пољопривредне подружнице у Струан, Одбор одлучи, да јој се отвори кредит у сировина, алату, материјалу и семени у суми од 15.000 динара, за коју суму да пошаље прописну обавезницу.

IV

По позиву Председника Општине Града Београда, Одбор одлучи, да као делегати овог Друштва оду са осталим корпорацијама на општинској сајми у сусрет Њ. В. Принцези Марији и Њеним Родитељима гг. Љуба Новаковић председник, др. Веља Стојковић, Александар Г. Јовановић чланови Управе.

За одлазак и повратак до пристаништа, да им се исплати позовни трошак по рачуну.

V

По наредној добљеном обавештењу Пољопривредног Аташеа Чехословачке Републике, које младеће треба упућивати на праксу у Чехословачку, као и са којим ће квалификацијама они упућивати младеће код нас — Одбор одлучи, да се за досадашњу број млађах пријављених преко Пољопривредних Подружница извести Министарство Пољопривреде и Вада, да их оно упути са осталима, за које прикупао податке преко државних економа.

VI

По мишљењу Одбора за изложбе и пријавима пољопривредних подружница за припремање изложба у овој години и тражењу помоћи — Одбор одлучи, да се пријаве изложбама упућују на

1) Да се уложи г. Милан Ђурић, пољопривредни наставник у Битољу, да се прими за директора изложбе у Битољу и да припреми шта да је потребно за приређивање исте;

2) Да се пољопривредној подружници у Чачку изаде 20.000 динара и подружници на Рузницу 10.000 динара у справима, које ће се раније послати и бити за време изложбе изложене на углед. За остале трошкове да се пише Подружницама да се саме постарају.

Сви овога да се уложи Господин Министар Пољопривреде и Ђода, да Друштво стави на расположење извесну суму новца, како би се могла дати већа помоћ за приређивање изложба.

3) Да се програм изложбе пољопривредне подружнице среза прачарског штампана у 1000 примерака на рачун помоћи, која јој је већ одређена.

Са овим је закључена данашња седница.

Исправке. — № 1. Јаков Коларевић, који је на донахој сушници учинио извесне преправке о чему је било речи у бр. 15 „Тежака“ од ове године, моли нас да донесемо ово неколико реда и исправимо неке грешке које, су се у штампаном тексту случајно поткрале. Ми то радо чинимо и доносимо његову исправку, која гласи:

„У моме плану сушнице, као што копија гласи, која се код мене налази, описао сам, да чупак до тавана износи 40 см. у обиму, а од тавана до крова 36 см. А међутим, у Тежаку је оштампано: 40 и 36 см. у пречнику место у обиму. Услед чега је ова графика: дали сам ја грешно преписао оригинал, који сам послао на штампање, да ли је Друштво погрешило у штампању незнама — па било, да је грешка до мене или до Друштва, треба исту поправити.“

Са наведеног молим Друштво, да се ова исправка што пре оштампана у „Тежаку“, те како произвођачи шљива не би подигли ширину чукова у пречнику, место у обиму.

Систем ове сушнице треба допунити:

Преп за израду спроводника треба да је четвртаст, само 2 цола дужи од ширине. Дуга страна истога треба да је на ламбу, — те би се на тај начин изабацио деп, којим се утврђује пречљика једна за другу, и тада би јара лакше пролазила у сушницу, боље се искористила, и показала боље резултате.

За овај преп треба изградити нарочити калуп.

— № 2. У бројевима 25 и 26. „Тежака“ за 1922 год. поткрале су се ове штампарске погрешке:

У чланку „Подизање живинарника“ — на стр. 200 уместо: Одељење за загревање, треба да стоји: за чепкање.

У чланку „О патосану свиња за говеда“ на стр. 205, ред 7, 11, 12, 13 одогао уместо под, треба да стоји *над*.

Моле се читатељи да ове грешке исправе.

О Г Л А С И

ЖЕТЕЛИЦЕ систем „АМБИ“.

Добио сам једну партију и продајем по најповољнијој цени. Могу се видети код Српског Пољопривредног Друштва.

Ж. А. Парађанин

Коларчева ул. бр. 5. Београд.

ПЕЊИ ЗА ГЛАВИНИЋЕВЕ СУШНИЦЕ

које је Српско Пољопривредно Друштво имало и продавало по 770 динара комад, нема више.

Накнадно је Друштво закључило погодбу за израду других и биће готов мањи број кроз 15 дана, али је цена овима по 1000 динара, о чему се овим извештају сви заинтересовани ради знања.

Поручбине ових најбоље је извршити преко Пољопривредних Подружница а где ових нема преко државних економа. Уз поручбине, извршене непосредно потребно је послати половину вредности.

Са пењима ће Друштво првенствено снабдети чланове Подружница па и остале.

За 520.— дин. 1 пар потпуно нове кожне опреме за презање два коња

за рад. Састоји се из:

2 кожња ама „напршњака“, 2 кожне узде (оглаве) са жвалама 2 устукача од коже, 1 пар кожних дизгина (кајаса) 4 штранге, пртене, за амове и 2 колана пртена, са кожним кајишима, за њебад.

Има већу количину на продају: Семенарска радња Тиме Владисављевића, Београд. Балканска ул. 3. (До хотел „Москве“), може се поручити и преко Српског Пољопривредног Друштва.

3-3

Друштво Трактор

Заступници фирме Т. Ланц, Манхајм, за пољопривредне справе.

Добили смо вршалице ручне и коњске, мленичке, оригиналне плугове „Сак“ и друге земљорадничке машине и справе.

Лагер — Немањина улица Бр. 9. Канцеларија: Гундулићева улица Бр. 6.

Семе од репе „угарњаче“

Српско Пољопривредно Друштво добило је семе од репе угарњаче и ово продаје по 10 динара килограм.

Препоручује се пољопривредницима, који желе да повећају сточну храну на идућу зиму, да после стрмине засеју своје њиве семеном репе угарњаче. За хектар треба семена, кад се сеје омашке, 5 килограма, а у редове на растојању 0.50 м., два килограма. Потребно је разредити је и прашити. Са хектара добија се до 20.000 килограма репе.

ПРЕТИЛАТА И РУКОПИСИ
уопшћу сеСрп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУПретилату примају и све
поштена основу најнижег решења од
априла 1898. г. преписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина

Претелата се полаже уједнаку
на целу годинуЗа С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 28.

БЕОГРАД, 16 ЈУЛА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX

**ПОЉОПРИВРЕДА И ПОЉОПРИВРЕДНА НАСТАВА
У НЕМАЧКОЈ.****А. ПОЉОПРИВРЕДА.**

После великог светског рата, у коме је Немачка играла главну улогу, биће занимљиво и за читаоце „Тежака“, сазнати како је Немачка стојала у погледу пољопривреде и пољопривредне наставе пред ратом.

Немачка је, као што је познато, индустријска држава. Само 28,6% немачког становништва бави се земљорадњом, а све остало је запослено у индустрији и трговини. (Код нас је обротно: 80% становништва бави се земљорадњом).

Немачка је земља великих поседа.

Тако у њој имају:

испод 2 ха	4,8%
2—5 ха	8,1 „
5—20 ха	27,7 „
20—100 ха	31,3 „
100 и више ха	28,1 „

Србија је као што је то познато била земља малих, управо врло малих поседа.

У њој је посед овако расподељен:

до 5 ха	54,65%	сопст.
5—10 ха	27,55 „	„
10—20 ха	13,87 „	„
преко 20 ха	4, „	„

Целокупна површина Немачке износила је пре рата 540.858,6 квадратних километара са 64.925.993 становника (попис од 1. XII. 1910), што ће рећи на сваки квадратни километар 120 становника.

Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца про- страна је 247936 кв. кил., а има 11.824.388. ст. или 43,3 ст. по кв. километру.

Од целокупне продуктивне површине а то је 94,3% чинили су:

њиве 56,7%	шуме 17,8%
ливаде 15,8 „	испаше,
градине 1,1 „	утрине и др. 8,3 „
виногради 0,3 „	

Од зиратне зе мље било је:

стрнина 61,1% пићних биљака 10,1%
окопавина 17,5 „ трговинских „ 0,7 „

Приноси по хектару у товарима
(100 кг.):

	Немачка	Краљевина С. Х. С.
Пшенице	19,8	9,5
Ражи	18,5	8,2
Јечма	16,3	8,7

У краљевини СХС главни су извозни пред- мети и жита стоке и воће.

Пред рат (попис од 1912. год.) било је:

крупне стоке	24.687.897	грла
ситне стоке	31.056.892	„
живине	82.474.317	„
кошница	2.619.891	„

Од крупне стоке чинили су:

коњи	8,1%	овце	10,3%
говеди	36,0 „	козе	6,0 „
свиње	39,1 „		

Б. ПОЉОПРИВРЕДНА НАСТАВА.

Од пољопривредних школа Немачка је имала (ста- ње 1918. год.):

- 1) Високе школе (факултети, високе школе, академије) 15
- 2) Средње пољопривредне школе 24
- 3) Специјалне воћарске и градинарске школе 10
- 4) Ливадарске школе 6
- 5) Ниже и зимске пољоприв. школе 451
- 6) Млекарске школе и млекарски ог- ледни заводи 13
- 7) Пчеларске школе 4
- 8) Живинарске „ 5
- 9) Ниже пољопривредне школе за женске 4
- 10) Сталне школе за сеоске домаћине 74
- (Покретних школа било је у свакој провин- цији а њихов је број врло велики и јако се мењао).
- 11) Продужене основне школе пољопривред- ног правца 4132

Према овоме било је разних школа без ос- новних школа пољопривредног правца 606

Према томе било је чисто пољопривредних школа једна на 892 кв. кил. или једна школа на 107138 становника у опште или једна школа на 30633 становника — земљорадника.

У Краљевини Срба Хрвата и Словенаца долази једна пољопривредна школа на 10799 кв. кил. и на 503947 ст. у опште или ни 403158 становника — земљорадника.

Узев у рачун и основне школе пољопривредног правца, онда у Немачкој долази једна пољопривредна школа на само 3918 становника — земљорадника.

Из ових цифара може се лако извући велика поука и за нас. Види се пре свега колико смо заостали у стручном образовању земљорадника и ако смо земљорадничка држава. Свака државна управа треба да упуњује целокупан прогрес народа узимајући за базу природне и привредне услове тога народа, а у доброј организацији рада к напретку и лежи снага државе.

Ето у чему се и од непријатеља можемо поучити. А. Г. Ј.

ИЗ ВОЂАРСТВА.

О чувању и задружној продаји јабука.

Белешке са предавања Д-р В. Стојковића одржаног у пољопривредној подружници у Ариљу, на дан 11 јуна 1922 год.

1. Важност једне добре организације у продаји свежих јабука.

Једна од најлепших наших јабука јесте Будимка и то она Будимка, која се баш у ариљском срезу производи. Природа, која је просула и сувине брда по овоме нашем

крају, обдарила вас је ипак једном вођком, којом се ви можете поносити, обдарила вас је једном фином јабуком, која се прочула не само по свима крајевима наше простране домовине, него и далеко изван њених граница.

Ариљски срез са својим непосредном околином извезао је, по добијеном обавештењу око 100 вагона свежих јабука у прошлој 1921 и овој години. Знајући колико се цени и тражи и како се скупо плаћа ваша јабука на београдском тржишту, мене је интересовао кад и како продају своје јабуке сами пољопривредници, који су их произвели. Продаја јабука у Ариљу, како сам обавештен од нашег економиа, почиње око Митрова-дне па траје (код имувних пољопривредника) и до фебруара и марта, али се највећа количина прода у новембру и децембру. Јабуке од пољопривредника купују било месни, ариљски трговци, или пак трговци из других вароши и то понајвише у самом Ариљу. У прошлој 1921 години пољопривредници су продавали своје јабуке у почетку по 1 динар од килограма, па се цена постепено пењала на 1,50, 2, и 2,50 динар. Међутим те исте јабуке на београдском тржишту продаване су најпре по 4 динара, па им се цена пења све више и више у колико се дубље залазило у зиму на 5, 6, 7, 8, 10 и 12 динара док најзад у априлу није достигла 16 динара од 1 килограма.

Просечна цена по којој сте ви произвођачи продавали ваше јабуке у Ариљу била је према напред наведеним цифрама 1,50 динар по килограму, а просечна цена по којој смо ми потрошачи куповали ваше јабуке у Београду била је, најмање око 6 динара од килограма. Дакле ми потрошачи у Београду јели смо ваше јабуке најмање четири пута скуђе него што сте их ви продавали. Разлика намјешу цене по којој су ваше јабуке продаване нама потрошачима у Београду, где је несумњиво најбоље и највеће тржиште за њих и цене, по којој сте их ви про-

ПОД ЛИСТАК

У СКОПЉУ

(привредне белешке и студије)

од Драгише Лапчевића.

(Наставак).

Лов са соковима је било властелинско задовољство и сујетна утакмица:

Мујо пушти сивога сокола,
А Алија питому турицу,
Уловише утву у језеро.^{*)}

Пусти Марко својега сокола,
Он одлеће небу под облаке,
И увати утву алатокрилу,
Пак с њом паде под зелену јелу.^{*)}

Подиге се војвода Драгија
Са господом итар лов ловити;
Сва господа соколе понела,
А Драгија малена крагуја.^{*)}

А за лов који је предузиман ради привредне користи вођени су, поред соколова, још и хрти и загари:

Понесите сиве соколове,
Поведите хрте и загаре,
Па креште тице јаребнице,
Напуштајте сиве соколове,

Нек фатају тице јаребнице;
А креште срње и конуте,
Напуштајте хрте и загаре,
Нека тару срње и конуте. . . .
Ти замешти хајку у планини
Па ти крени завијера арслана.^{*)}

14 фебруар 1913.

Ранија речна пловидба. Готово је право уживање и нека необојашњива сласт гледати у брзи и хучини Вардара. Сваки дан шетам његовим обалама, сваки дан га гледам и нигда да ми се досади.

А негда је он био не само леп за уживање, већ и удесан за искориставање.

На њему је у своје време, као што то путописци оновремени бележе, 700 кожара редило коже, радило не-

*) Бук. II. 43.

*) Бук. II. 416 и 417.

*) Бук. II. 441.

*) Бук. II. 39.

давали у месту, огромна је као што видите. Она вас мора побудити да о томе озбиљно размислите и да потражите пута и начина како да ту разлику умањите, те да с једне стране и продајну цену ваших јабука повећате, а с друге стране да допринесете да и ми потошачи у Београду купујемо ваше јабуке по јевтинију цену, него што их сада плаћамо.

Вама ће можда чудно изгледати, да се с једне стране може подићи цена јабукама у корист вас произвођача, а с друге стране спустити цена тим истим јабукама у корист нас потрошача. Јест, истина, то чудно изгледа, али се у пракси као што ћете мало час чути то да врло лепо и једно и друго замириш.

Ви ваше јабуке као што мало час поменух највише продајте у месецу новембру и децембру јер сте принуђени тако да радите што вам је тада или ипак потребан за подмирење разних трошкова у то време или због тога што немате могућности да их дужи времена код својих кућа чувате. Тиме баш што већи број полупроизводних износи на пазар или жели да прода своје јабуке за једно кратко време од два месеца, онда када још на тржишту има и другог воћа, приводно је да се не могу велике цене остварити. Јер, познато вам је, да је цена сваког роба у толико нижа, у колико се она у већој количини прода, а мање тражи на тржишту и обратно. Јабука је од свих врста воћа, — нарочито наша јабука — најодеснија за дуго чување. Кад се то воће занесе на тржиште, онда кад другог свежег воћа има мало или нимало, а ви и тражите његова тражи већа па ће свакако и свеће цене могу за њега добити. Ваших Будимки има мало у нашој земљи, а нарочито таквих као што је ваша, а тржишта за њу има толико много само у нашој земљи, а да и не говоримо о тржиштима на страни, да нема бојазни да ће она у доцнијим месецима, рецимо од децембра, па на даље изгата бити веома претрпана.

колико млинова и ваљаница, једна фабрика чистила ориз и т. д.

Али је најважнија његова употреба била: *пловност*.

Док је још шума било, Вардаром је сплуштана до Солуна дрвена грађа, па је одатле даље морем разношена и продавана по обалама Азије и Африке. Солавоци су низ Вардар ишли врло често и у великом броју су се суслазили на ушћу Вардара у Бело Море.

Осем тога, Вардаром је за солунску панацу и жито сплуштано. Стари људи причају да су то знамцима и да су товари са житом Вардаром пловали све док железница није саграђена.

А у ранијим вековима су и друге реке искористишавале за пловидбу.

У доба старе српске државе, обилате шумама, владаоци су се старали да развију што живљу трговину с дрвеном грађом, јер су тек продајом дрвета, поред наплате пошаше и жирошине, могли пуније искористити огромне шумске комплексе. А како су Дубровник и Млетци дрвену грађу морем преносили у Египат, Тунис и т. д. то су српски владари њима продавали тај артикул. Требало је, при том, свадати свега једну тешикоу: пренети исечену и израђену грађу. Коњски каравани, којима се у то доба једино пренос вршио, нису били погодни за пре-

Ако се, дакле, с једне стране омогући да се прешне потребе у носцу полупроизводника, који имају јабука за продају с јесени, подмире на неки начин, тако да они не буду принуђени да свој производ у бесцене продају и ако се с друге стране омогући што дуже чување јабука, тако да се њихова продаја не ограничи само на два већ на неколико месеци, управо на онолико, колико стварис траје и њихова потрошња, онда се може знатно утицати на повишење цене ваших јабука. Повишењем цена ваших јабука, повећањем, дакле, свога прихода, ви ћете моћи не само да створите боље погодбе за живот на своме дому, у својој кући, него ћете моћи и нешто више новца уложити у негу воћњака, те да од своје привреде од свога воћарства, имате још веће користи.

С друге опет стране, између арљских произвођача и београдских потрошача има читав низ посредника који и на рачун произвођача и на рачун потрошача живе. Ти људи снижавањем цена јабукама при куповини и повећањем цена јабукама при продаји, чине те се и стара тако огромна разлика између цена, по којој су јабуке продаване у Ариљу и цена, по којој су оне куповане у Београду. У колико се смањи број тих посредника — а они се не могу сасвим избећи — свакако ће у толико скупе своје јабуке продавати произвођач, а опет у толико јевтиније куповати потрошач те се тако постиже двострука корист. Снижавање цена јабука у Београду и другим већим варошима, где се сада арљске јабуке почињу јако ценити и много трошити постигаће се да ће се њихова потрошња повећати. Повећањем потрошње изазваће се и подизање нових воћњака, па и већа производња јабука, те ће тако на крају крајева бити добро и вама произвођачима и нама потрошачима.

Све је то у вашим произвођачким рукама, јер сте ви господари ваших производа, све то можете ви сами

ношење дрвене грађе, управо се ни њима она није могла преносити. Стога се морало прибећи речном преносу пловидби, где се год она могла удесити, било мањим бродовима, било солавоцима. А да су у томе добу неке српске реке биле пловне, има јасних доказа. „За бродопловност Дрима и Бојане, вели Чед. Мijatовић, имамо доказ у једном писаном споменуку млетачког архива. Год. 1389 Ђурађ Срацимировић Баошић моли млетачку владу да му се дозволи „да на рекама својим“ може држати два бригантина; а зна се да у Баошићевој области леже реке Дрим и Бојана. Још најбољу сведоџбу да се Бојаном пловило, имамо у уговору међу Ђурђем и Млетцима од год. 1393. По уговору томе Ђурађ уступа Млетцима Скадар и Дриваст, а за себе задржава Удцињ, Бар и област њихову до Скадарског Језера и до десне обале Бојанине; али Млетцима утврђују још и то, да ни он, нити ко од његових наследника, не ће моћи на обали Бојане „којом се реком иде у Скадар“, нити ма где у околини за читаву миљу, подићи град или кулу какву, а то све утврђују; „да би пловидба поменутом реком свагда остала слободна или неспречена“.

поставља али не сами и подвојени један од другог него прикупљени и груписани, са удруженим снагама, са већим средствима и са бољом организацијом за продају наших јабука.

Али, рекох јало час да треба јабукама осигурати што дуже чување, разуме се под што јевтинијим и бољим погодбама, како би се могле продати у оно време када другога поља нема на тржиштима и кад је њихова тражња већа па и цене боље. Па вре него што бих вам изложио на који се начин можете организovati за бољу продају јабука желео бих да вам проговорим неколико речи о чувању јабука.

(Настављење се)

ИЗ ВИНОГРАДСТВА.

Град или лед на виновој лози.

Не зна се шта је опасније винограду, да ли мраз или лед. Обоје нам много бриге задаје и да није нам, ми би спокојно гледали сјаним данима на сусрет.

Истина, лед је мање више само тамо опасан, где се често појављује. У опште има извесних положаја виноградских, где лед врло ретко у нише година пахње, а има крајева и таквих положаја, где скоро сваке треће године идује своју ублачку моћ. На прилику у пешчаним виноградама редке су године, да их лед не дохвати. Међутим бреговити крајеви мање су подложни убитачности леда, те за то ваља таква места, где често лед пада, избежавати и виновом лозом не засађивати. Ово је једна у практичном животу освештена истина, против које не ваља у бој ићи.

Против леда нема данас помоћи, како да се исти одстрани. Истина биле су пуне новине, како су негде у Тиролској постављени на висовима брежни тежки топови, те су пуцајући из истих, разбијани сури облаци и тако се спасли виногради од леда. Колико је у томе истине, теško је сазнати, али смо се осведочили прошлех година, у Срему у практичној виноградској школи у Каменици, (код Новог Сада) г. Александра Адамовића, и других, где су такви топови били намештени за одбрану од леда, и вису користили ништа. Ма да је учестано пуцање, свуда употребљавано, лед је падао и сваке учинио, и појединачно ванео велику штету, да су после тога именоване топове избацили и будушто продали, видећи да немају од њих користи. Писац ови редка је био очевидца и са њима руководио у именованој школи.*)

Међутим утицај леда, града није увек једнак и то како са гледишта јачине, тако и са онога гледишта, у које доба растења је лед виноград ухватио. Ако је дакле онда лед био, кад се лоза већ удврилила, онда је најмање опасно; јер ако нам и пострада лист, врх од лозе и грозд, опет за то остала нам је даљња лоза, из које ћемо, кад је идуће године у пролеће орежемо, добити ротикиње лозе, па се можемо идуће године роду надати, а међутим моћи ћемо и овогодишњи од леда оштећени род, какав је такав је обрати, — но свакојако мораћемо то раније урадити, ако нећемо да нам полупана зрна иструну.

Но јало је, ако лед рано дође и тек потерале ластаре озледи, онда се морају сви зелени ластари до темеља посећи, да нам онда слепа ока потерају јаловке лозе, које до јесени узру, те се до године могу орезати и од истих резници образовати, који ће нам тек треће године правог рода донети.

Ако је лед нешто касније дошао, дешава се да се само горњи ластар оштите, а доњи да са једним зараним (видним) оком неповређен остане; онда ћемо такве зелене ластаре на једно око орезати, те ћемо од ових зелених окаца добити нове ластаре, из којих ће се до јесени образовати зреле ротикиње лозе, и на тај начин сачуваћемо догодишњи род. Ове ластаре с тога ваља у зелен орезати, јер ће иначе потерати заперци, који ће штетно утицати на цео организам чокота.

Има случајева, да лед коо са једне стране изтуче лозу, те тако једна страна пострада, а једна неоштећена страна остане; онда ваља причекати 2—3 дана да видимо, шта је пострадало, а што не, што се дакако касније боље види, и онда ћемо неоштећене ластаре недируће оставити, а озлеђене, избјигне од леда по пропису орезати.

Међутим догађа се, да се лед јула или августа појави и да том приликом само горњи ластар оштите, јер је круна у лозе тако снажна, а лист тако једар, да ударцима лоза може одолевати. Онда нам је доста, ако само ту круну, коју је лед оштедио, орежемо, те ће онда из најнижих окаца на ластару истрати заперци, који ће без великог натежања по саму лозу понеке заменити моћи озлеђене и посечене латорасте лозине.

Још нешто. Лед-град је не само убитачан по пану домаћу, већ и по американску лозу, те с тога пахње се можда лући, који ће се полакомити, мислећи да озледа од леда није страшно, те ће такве калаше или таку лозу да калемљење или сађење употребити. То је врло неразборит посао, јер на оном месту, које је ударено од леда на лози, таква је рана, да на њој не само да је озлеђена кора, већ и лика, и претен и дрво, па и само срце у лозе. Такву рану не преболе лоза, а не може ни да се залечи већ кад дође лоза у земљу, њу онда на том равном месту разне гљиве нападну и почну разгирати тако, да се рана све више и више стане развијати, док најпосле 2—3 године сасвим не пропадне. Често не могу оваке лозе ни да презиме, већ одмах подлегну, и тако виноградаре спасу од узалудног трошка са оваким оболеним чокотом.

Не треба се дати варати, што се на кори с поља не познаје удар од леда, јер је то место помоћу хране из листе зарасло; треба то знати, да ја тај удар до срца допрло и срце у лозе озледио. О томе се може пробом установити, да и поред тврде листе, ипак има и исвод не на камбијуму озледе, те је тако варљива нада, да се може нешто спасти и такав материјал не треба употребити, а овај мој савет добро ће доћи виноградару за што се ни мало неће покајати.

Сподписом Ваца Бајазат
Бив. државни виноградар.

Пољопривредници читајте и ширите ваш лист „Тенак“!

*) Журнални опет веде, да од како имају тонове неколко пан
Хв

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Овце Словеначких Алпа.¹⁾

У дванасти је у Словеначкој била раширена *ситна бела овца*. Та овца и данас живи на јужним планинама Јулијских Алпа, на Красу, у Истри, на Доленском, Далматинском приморју, у Босни и Херцеговини.

Из Африке је давно прешла у Италију (у Ломбардију) једна особита *крувна овца* црвенкасто-мрке боје, с вишећим ушима, која данас носи назив *бергамашка овца* или *крувна италијанска овца*. Та овца, укрштена с ладоланском овцом, која је имала фино вуну, продрла је временом преко Обронских Алпа у Венецију, одатле у Карлинске Алпе, у Караванке, Камнинске и Салцачке Алпе и Пеце, где је потиснула стару ситну белу домаћу овцу.

Овуда је данашња овца у шим крајевима преобразена бергамашка овца.

Из техничких и привредних разлога у току времена се тежило, да се црвенкасто-мрка вуна замени да буде бела, па се је дуготрајним одабирањем грла само с чисто белом вуном и успело у томе, ма да се и данас ојачања по које јагње црне или црвенкасто-мрке вуне.

Бергамашке овце су тешке просечно 70 кг, а уложено достизу до 150 кг., дају годишње по 2½ - 3 кг. вуне. Вуна је са широким вијугама, глатка, финоће „secunda“ до „quarta“. Бергамашка овца расте брзо и врло је млечна, у храни скромна, издржљива; јагња редовно двојке, по некад и тројке

Уквашки овчи сој у долини између Трбиња и Понтабла, у Корунској (срединско) распрострањена у општини (Укве), је одлика бергамашке расе. У 18. столећу је укрштан с меринским овцама.

Сој у горњој Савској долини, на Горенском и Радољанском округу, је у основи бергамашка овца, мало укрштана с меринскама, а обновљена уквашким овновима.

Камнински сој на јужној падини Камнинских Алпа нарочито у Тухинској долини. Ту су око 1735 г. дошла мерински овнови. Од 1867. год. уносио је Крањско пољопривредно друштво (Krañska družba krajnska) уквашке, па и бергамашке овнове. У Тухинску долину уношења су, сем овнова, и цела стада оригиналних чистих бергамашких овца.

¹⁾ Вина Kmečevalac бр. 5 и 6 и Gosporoaraki list бр. 20 од ове године.

Солчавски сој, назван и *језерски сој* испод Пеце 2114 м. до Великогвца. Подлогу солчавске овце чини прастара ситни бела словеначка овца, коју је доцније бергамашка крп скоро потпуно потисла. Овај је сој распрострањен северно од Гринтовца до Великогвца и у Штајерској до Солчаве. Овај је сој од свију одлика крупне планинске овце појајвише изукрштан с меринскама, те даје мање а фиње вуне, које брже расте, ланици је, тамеј репа од бергамашке овце. Финаја сој вуна произилази од меринских овца. Први овнови меринске расе уведени су 1735 г. у област садањег солчавског соја.

Првих двадесет година прошлог столећа граф Подри на својој домини Рајнберк увео је веће стадо чистих италијанских мерина, а следовали су му и суседи.

За солчавску овцу верује се, да је лако прилагодљива, али како је она планинска овца, то није за равнице с подводним пашњацима. Најбоље јој годи кречно брско земљиште, с тога би могла доћи у обзир за неправку наших домаћих планинских овца кречног терена у млечности и финоћи вуне, а нешто и у крупноћи, нарочито овде, где су боље паше.

Прошле године октобра набавило је из солчаве средњом господарско друштво стадо од 54 овце у сврси укрштања с домаћим овцама зазребачке горе.

Наказам, да би и у Србији требало извршити оглед преко у малом, опрезно, набавком само овца укрштајућа и с домаћим планинским овновима. Погодан терен за ове огледе била би Сјеничка висораван с Пештерском висорави, а док се тамо зато услови не припреме, набавити мањи запат (20 овца) језерских или у опште коју од бергамашких одлика из Словеначке и сместити га у Крадеву, при Школи за сточарство, где већ има пештерских овнова, који би послужили за укрштање. Набавку извршити одмах тако, да се у септембру већ може да изврши парење.

Први резултати дали би прва обавештења корисна за даљи рад.

5. VII. 1922.

Београд.

А. Г. Јовановић.

ИЗ ЗЕЧАРСТВА

Гајио питома зечева.

Данас, после рата, зечарство узима мало веће размере, него што је то било пре рата. Ако је ко раније гајио зечева, гајо их је више ради забаве, али не и ради извесне добити.

Користи од гајења питомих зечева су следеће:

1. велика количина лепог и укусног меса, које може да се равна са пилетином;
2. мекана и фиња длава, која достижне огромне цене. Длака зечева расе *Livora* кошта данас преко 800 фран. килограм, што по данашњем курсу чини преко 5,000 дина.
3. коже, које се употребљавају за разнолике фиње прерађевине. Миллиони и милиони ових кожа иду само на израду шешира, капа и рукавица.

Месо од питомих зечева је јако цењено у Француској. И ако се сваке године број зечева све више и више повећава, ипак зато, цена овом месу не онада из

раалого, што се из дана у дан све више и више тражи. Године 1845. број зечева продатих само на Париској пијаци износио је 177.000. Осамнаест година доцније, 1863 год. цифра се удесетостручила и достиже колосалан број од 1.914.579 града питомих зечева, не рачунајући ту дивљих и полудивљих зечева. Ако се узме да Париз троши само $\frac{1}{10}$ од потрошње целокупне Француске, онда се достиже цифра од 57 милиона града и више. Од 1863 па до рата тај се број више по удесетостручује. Сваки онај, који је био на Солуну, врло добро зна колико и колико се хиљада зечева дневно раднавало војницима, јер да није било њих, Француско би сточарство било осакатено и не би за дуги низ година могло бити оно што је данас.

Тако стоји у Француској. А код нас? — Цифре су тако минималне, да не кажем ништавне, јер захваљујући осталим природним благодетима и богатствима, на ову храну нисмо ни помисљали. Али, време је мислим, да се и на том пољу отпочне изврстан рад, јер и природним богатствима отицај постаје све мањи.

Понестабне ово изобилје, где се за једну сеоску свадбу или крштење покоље по читав чопор прасића. Обичај да свадба траје по читавих 7 дана и да се за све време бакрачима и ведрицама пије, губи се и и изгубиће се сасвим. Исто ће тако бити и са овом раскошју и доћи ће време, када ћемо, место десетак прасади, једва имати и само једно да закољемо. Народ се множи, потребе такође; благи и сретни дан пролазе, да направе месо другим, можда бољим, али где ће се гледати да се од ништа створи нешто.

Што се ова грана пољопривредног газдинства у нас није развијала није једини узрок предње, већ и у много већој мери неупућеност у гајење ове свишине, али тако корисне животине и многе друге предрасуде. Још се и дан дана одржава веровање, да не ваља јести беле питоме зечева. Ја не знам, зашто би се онда смеле и беле кокоши да једу!

У нади сам да ће наш народ у брзо преболети те предрасуде, да ће увидети корисност ове гране и да ће једног дана и за њих одвојити који кутак, прво да их гаји из задовољства, а доцније и ради добити. Поред зечева њему ће бити жао лепах јањаца, који ће му постати лепе и корисне овчице, и радије ће заклати једно на јагње.

У Француској ова грана привреде даје врло леп принос нарочито сироваштиним, којима зечени замењују и крајну, и коња, и овцу. Са врло мало шурда и кошницаа, они постижу да своју дечицу омрсе у благим данима, па и коју парцу за со и хлеб да зараве. Када се узме да једна зечина, која се за годину дана окопа 4—5 пута, да од прилике 100—120 кгр. меса, онда је очевидан рентабилитет овог посла.

Корисност овог посла није увидела само Француска, већ и све друге земље, изузев наше, која долази на задње место. Тако на Остендској пијаци Холандија заједно са Белгијом продаје недељно просечно по 350.000 зечева, што за годину дана износи скоро 20 милиона само за Остена.

Услед многења људства и културних потреб човечанства, потрошња се месо свакиим даним све више и више повећала. Самим тим човек је приморан да истражује најлакши начин и пут да дође до свих тих потреба, а на

и ме и до потребне количине меса. Поред тога потребно је пружити неопходну количину меса како богатим тако и сиромашњим, а на прво место неужорним радницима и привредницима. Извори производње меса се све више и више умножавају. Од дивљаци прешло се на говеда, овце, свиње, живину, голубове, затим и на коње и напо-слетку и на питоме зечева.

Рентабилитет гајења питомих зечева се не огледа само у јевтинијој храни и незнатној нези, већ и у проценту нето меса, који је један зец у стану да да. Биће вам мало чуноватом, ако вам кажем, да прозенат меса, који један зец даје није ништа мањи од процента, који један бик, во или крава даје. За доказа предјеге нек нам служи следећи опит, који сам извршио у Школи за Сточарство у Кралеву.

Зечени, које Школа за сада има, припадају обичној домаћој раси, коју сам јав разним укрштањима и комбинацијама добио. Заклао сам једног зеча старог непуних годину дана, тешког пре клања 3,100 кгр. а затим мерно:

месо са костима	1,880 кгр.
срце, плућа, дигерица и бубрази	0,197 "
кожа	0,430 "
утроба	0,543 "
отпатци	0,050 "
	<hr/>
	3,100 "

Кад сам упоредно горње цифре са бруто тежином, нашао сам следеће проценте нето тежине:

месо	60,63%
срце, плућа, дигерица и бубрези	6,35%
кожа	13,87%
утроба	17,51%
отпатци	1,45%
	<hr/>
	99,81%

Међутим један добар касански во једва да да чистог меса 50—55%, своје бруто тежине. Као што се види проценат меса, више је но задовољавајући, а кад се уз то узме, да једна зечина са 4—5 порода да преко 100-тину града, онда значај да је годишња производња меса једне зечине, огромна према својој величини, као што мало раније напоменуших.

Дале, утврђено је, да би једном зecu, да би направно 1 кгр. меса, требало два пут мање сена него једном вољу за исту количину меса. Са колико сена један во направно 1 кгр. жива меса, са толико исто сена зец ће направно 2 кгр. меса.

У кратко речено: 1) гајење питомих зечева је једна пољопривредна грана, којом се може користити и највеће сиромашње, јер тражи врло мало капитала за оснивање, а тошомо ни мало за хранење и даљу негу зечева.

2) Одржавање пашомих зечева пружа врло лепу корист одгајивачу прво у виду меса, а затим и кожи и длаци, која се употребљава за скупоцене индустријске прерађевине.

3) У одгајивање зечева, услед простоте и лакоће самог посла, можемо увести и неароуктивне ситне као старце, бабе и децу. За ове последње овај је носно нарочито занимљиво и од особине корисан, јер ће деца све своје слободно време, место на манувирање, употребити на занимање око зечева. Код имунијих је још понабоље

да се тај васао искључиво повери деци и шеме им пружи прилику стварања саморадачког и самолаудног духа.

НАШИ ДОПИСИ

С пута.

Према одлуци Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва од 25. Марта т. г. одржао сам одређена ил предавања о „конзервисању јаја“ и то:

У Јагодина на дан 12 јуна ове год. пре подне у женској јагодинској подружници. На предавању је било око 80 ученица радничке школе и чланица Подружнице. На дан 12 јуна ове год. по подне одржао сам предавање у башти „Шарене кафане“. На предавању је било око 30 чланица там. женског клуба за конзервисање воћа и поврћа и тамошњих грађана. А 13 јуна т. г. пре подне одржао сам предавање у јагодинској мушкој учитељској школи. Било је око 100 ученика, Управитељ школе г. Милош Милошевић и неколико наставника такође су били присутни. Од чиновника пољопривредне струке г. г. Милован Милорадовић, управник там. држ. лоз. расадника и Милан Бошњак, там. држ. средњи економ, исто тако присуствовали су предавањима. Они су и помогли држање ових предавања и потребан материјал за демонстрације савремили и дали.

Интересовање је било врло добро. По свршеном предавању сваком слушаоцу дато је штампано упуство о конзервисању.

У Алексинцу одржао сам два предавања; једно у тамошњој женској подружници на дан 14 јуна текуће године пре подне, а друго у учитељској школи истога дана по подне. У подружници, било око 150 слушаалаца; ученица, чланица, учитеља из места и околине и другог грађанства. А у учитељској школи око 150 ученика, од којих 53 матураната, који ових дана иду у народ за учитеље основних школа. Управитељ школе г. Јова Јовановић и неколико наставника били су присутни.

Интересовање и у подружници а нарочито у школи (код матураната) било је одлично. Приликом раздавања штампаног упута о конзервисању ученица су се грабили. На жалост, нисам имао довољан број да бих сваком ученику дао по један комад. За то молим да се накнадно пошаље Управи Школе још 50-80 ком.

Држање предавања у Алексинцу помогли су г. г. Трифунац и Тодор Николић там. држ. економји.

У Нишу сам такође одржао два предавања. Једно на дан 16. овог месеца пре подне у Нишкој жен. подружници а друго истога дана по подне у сали код „Касине“. У подружници је било око 150 до 180 слушаалаца; ученица и наставница као и чланица там. жен. радничке школе, а код Касине око 50 слушаалаца, од којих већина учитеља из округа, а остало мештани и мештанке.

У Нишу је такође интересовање било одлично.

Држање предавања помогао је г. Цветан Грозановић там. држ. окр. економ, коме припада заслуга што је предавање било саслушано од великог броја учитеља из округа.

Овако кратка а јасна предавања, која апсолутно

сваки слушалац потпуно схвати тако, да их одмах може применити, неоспорно, морају имати успеха. То су и многи учитељи одмах изјавили.

Никола Ж. Петровић.

Редактор часн. Друштва, Секретар
Министарства Пољопривреде и Воде

Г Л А С Н И К

Главни савез југословенских виноградара. — Овај Савез већ је потврдио своја правила и конституицао се. Циљ је Савезу да потпоможе унапређење виноградарства, побољшања подрумарства и штити интересе виноградара. У Главни Савез улазе Новграјински савези, а у ове опет Виноградарска удружења.

Виноградска удружења, која су основа Главном савезу образују се у виноградским крајевима, а скуп тих удружења за читаву једну виноградарску покрајину чини Пограјински савез.

Чланови Виноградских удружења могу бити само виноградари — произвођачи и виноградарска стручњаци, који уживају сва грађанска права и плаћају уредно своју чланарину а тако исто и разне пољопривредне организације из тог предела, које су примљене од извршног одбора.

Наша земља у погледу површине винограда и производње вина заузима угледно место у Европи. Нарочито су врло погодне земљиште и климатске прилике за развој виноградарства у многим крајевима наше отаџбине, где је виноградарство некада цветало, а где сада оно скоро и не постоји. Бољом продајом вина и ти ће се крајеви окужати да обнове своје виноградарство. С друге опет стране продаја наших вина на страни отежана је због стране конкуренције. Ваља ту продају омогућити и подстићи, а то ће се моћи учинити ако се створе што повољније погодбе за извоз наших вина. Главни Савез југословенских виноградара баш је и организован у тој цели, то јест да с једне стране акцијом код надлежних власти ствара боље погодбе за извоз наших вина, а с друге стране да ради на унапређењу нашег виноградарства.

Ми препоручујемо пажњу наших виноградара ову уставову и желимо да се они што пре и у што већем броју организују у Виноградска удружења, јер само тако удружени моћиће не само боље штитити своје интересе него и постићи многе олакшице, које усамљени не би добили.

Блажа упуства о организацији Виноградских удружења даје Главни Савез југословенских виноградара, чије је седиште у Марибору (Словенска).

Курс за зидање сушилица за сушење шљива. — Министарство Пољопривреде и Воде организовао је у Шпанцу за пољопривреднике један десето дневни курс за зидање сушилица система Д-р В. Стојковића, који се држи од 11—30 јула ове године.

Сушилицу подиже општина шабачка и она има по-служити не само за досушевање шљива, које тржине новижике набу да нису довољно осушене него још и као подстрек пољопривредницима да текне сушилице и сами подижу.

Курсом руководи г. П. Петковић секретар Министарства Пољопривреде. Он ће још курзитима одржати приликом грађења сушилице и три практична предавања: 0 бралу шљива; 2 0 разним системима сушилица и 3. 0 сушењу шљива.

Одмах после овога организовања Министарство у међу времену од 25 јула до 5 августа и други једни курс за зидање сушилица у Вођарској Задруги у Качулица где ће се већи број сушилица подићи. Биће лепа прилика за наше пољопривреднике да се нарочито на овом другом

ЗАПИСНИК.

XXIV. редовни седnice Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва
држале 31. маја 1922. године у Друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: председник г. Љуба Новаковић, потпредседник г. Паја Т. Тодоровић, чланови гг. Вића Т. Радовановић, Драгутин Срећковић, Александар Т. Јовановић, Балтоје Д. Тодоровић, др. Пења П. Стојковић, и Милан Триковић.

Као гост био је г. Никола Петровић, редовни члан.
Председаво председник г. Љуба Новаковић,
Бележни секретар г. Александар П. Рањковић.

I

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти усвоји

II

По пошти новосоставане поздравне у. Срудавцима. — Одбор одлучи да се ирину и састан Друштва, пошто је испуњена потреба, усвоје.

III

По пошти пољопривредне подружнице у Куршумлији. — Одбор одлучи да јој се нала из отворен рачун злат, сираће и остао у вредности за (10,000) десет хиљада динара, с тим да исту суму исплати Друштву у року од један и по месеца дана.

IV

По мишљењу Финансијског Одбора о потреби иривавки на подову и итежању у кући Друштвеној. — Одбор одлучи да се изврше иривавке.

V

По комисијском извештају о потреби иривавки на друштвеним грађевинама. — Одбор одлучи да Финансијски Одбор да иривавке и предложи, коју би као најповољнију требао примити да предлози иривавке сем великог магацина, чија ће се иривавка доцније решити.

VI

По питању Вилосава Савиновића и Светислава С. Стојановића, из Мирајевца, о стиву имања бив. пољопривредне подружнице у Дражевицима. — Одбор одлучи да се исто у пренесу знати г. Павлу Анђелићу, и од њега, као редовног члана овог Друштва тражи објашњење.

VII

По тражењу пољопривредне подружнице у Краљево, да јој се уступи која друга земља за конзервације воћа и поврћа, кад Друштву нема више од Америкањских воћа. — Одбор одлучи да се известе Подружка, да Друштву нема никаквих других воћа и да се известе пошто би се могла иста направити овде у Београду.

VIII

По добитком одговору од Министарства Пољопривреде и Воде, да не може дати помоћ за иштевање уступљива о конзервацију јаја, али да ће од истих откупити известан број. — Одбор одлучи да се умол Министарство, да оно изврши иштевање оних уступава у нашу паката а Друштву ће исте иштевати као конзервације.

IX

По предлогу инспектора за поздравне о потреби иривавки иривавки за пољопривредне подружнице. — Одбор одлучи да се уступи предлог Одбору за иштеву иривавки на мишљење.

X

По извештају Управника Пољопривредне Станице у Лесковцу о несавесном семезу јечма, који му је послато иривавке године. — Одбор одлучи да се иштево колко има овог семена.

XI

По реферисању г. др. Пење Стојковића, о позиву да оде у Арде и да у пољопривредној подружници одржи иривавке о чувању и задржавању пропадају јабука. — Одбор иривавки исто знати и одлучи, да му се иштево путни трошкови по рачуну.

XII

По предлогу о одликовању лица, која су својим радом учинила помоћ овој привреднајој иривавки. — Одбор одлучи да се уступи списак Министарству Пољопривреде и Воде и умол да предложена лица одликује.

Са овим је завршена ова седница.

курсу, који ће трајати 10 дана, упознају не само са разним системима сувишава исто и са њиховим грађењем. Зато и препоручујемо нашим пољопривредницима да користе ту прилику и да дођу до Качулице бар на један дан, ако не могу дојде да се забаве и да виде како се сувишава тамо подижу.

Савез српских земљорадничких задруга у Загребу за унапређење пољопривреде у Банији Лици и Крбави. — У пуној (великој) седници Управног и Надзорног одбора Савеза српских земљорадничких задруга у Загребу од 23. марта ове године одобрено је, да се из средстава Савезових одвоје 2 милијуна круна за господарско подизање Баније, Лике и Крбаве.

Пошто је предлог темељно и свестрано расправљен, усвојен је и одобрен једногласно.

Из тих средстава ће се по решењу Савеза награђивати предавачи за њихова предавања из напредног господарства сваке врсте; помагаче се одржавања краћих зимских течајева (курсова) из господарства; исто тако помагаче се одржавања зимских господарских школа; одабираће се узорни господари и од стране Савеза из реда наших напредних задругара свуда где постоје задруге и помагаче се како материјално тако и морално; награђиваће се одлични задругари сточари, да служе за пример и углед и другима у ширењу напредног сточарства; настојаће се, да се одржавају краћи течајеви (курзеви) за кућанице, док се не буду могле одржавати и потпуне кућаничке школе; помагаче се повчаним допринесима, да се напредне справе и алати што јаче шире по задругама и међу задругарима и у тима крајевима; настојаће се, да се у Врбани — мосту за целу Банију осуше већ пре неколико година од стране изашег Савеза замишљено "Узорно господарство за воћник и лозник расадник" на земљишту Врбамске Земљанине Заједнице, ако буде помоћи и добре воље од стране свију који ће требати код тог посла Савез искрено и од свег срца да помогну и да га помажу; ићи ће се на руку и помагаче се и све оно, што буде долазило у виду предлога, жеља, молби и т. д. из задруга и од задругара као добро, корисно и напредно за рад у том правцу и т. д. и т. д.

Ми се радујемо овој одлуци Савеза у Загребу који је нала у моменту и поводом спајања његовог са Савезом земљорадничких задруга у Београду, јер ће се давањем овако велике суме за унапређење пољске привреде доста отворити пут за подизање, и напредовање оних места наше отаџбине, која су заостала у пољској привреди и оних сировачких пољопривредника у њима, који су некада морали напустити своју рођену грудну земљу и ићи у свет.

Нова пољопривредна подружница. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва на својој седници од 5. јула ове год. примио је у састав Друштва новосоставану пољопривредну подружницу села Јатчица, среза Јасничког, округа смедерског. Нека јој је срећан рад!

Препоручена књига. Просветни Савет је препоручио основним школама и народним књижицама да набаве *Воћке, воће и воћарство* од Драгине Лаучевића.

Књига се може добити код Српског Пољопривредног Друштва по цену од 4. дина.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште

на основу најновијег решења од
априла 1899. г. премаску друштвену
носа пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Б. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина

Претплата се полаже уједињут
на целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Др В. М. Стојковић**

Број 29.

БЕОГРАД, 23 ЈУЛА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX

Подрумарство у Србији.

Југославија као виноградарска земља стоји на четвртм месту у Европи. Срби су се као виноградари од увек одликовали, како у крајевима виноградарским, као што је Крајина, Жупа, Смедеревски, Тиквешки и други виноградарски крајеви, тако и у крајевима где је виноградарство споредна пољопривредна грана.

Ретко је видети и чути у другим државама онаку љубав и интересовање за лозу и вођку као у Србији, те је то доста учинило да се наш сељак одврати и сачува од разних порока, седељки и теревенки по кафанама и другим нездравим местима; јер сваки граби да све своје слободно време проведе у винограду, па и ако је он у реду, увек нађе себи посла чепркајући око чокоћа, подсецајући дивље изданке и т. д. Свуда ће се чути: на пијану, на ваشارу, у њиви, за столом, у планини разговори о винограду: како је понео, о копњи, броју прскања, количини употребљеног камена, пламењачи на грмљу и т. д.

Не можемо мирне савести рећи да наш сељак није добар виноградар, јер и поред тога што он не зна и не разуме разне физиолошке и биолошке особине и промене код винове лозе, и поред свих тешкоћа које су после филоксере и најезде разних биљних болести наишле, тако лепо лозу однегује и грмље очува, да то може служити за пример.

Па није то случај само са Србима у Србији, већ је исто и са Србима у Срему, Војводини, Херцеговини, Далмацији, исто је са Хрватским и Словеначким виноградима.

У свима нашим виноградарским крајевима, виноградарство представља своју вредност и расте све дотле док је грмље на чокоту. Од оног момента, када је грмље унето у подрум, вредност његова почиње да опада, а што би требало да буде обратво: да вредност грмља и у опште виноградарства почне све више да расте од бербе грмља.

Ја сам мислио да је то случај само код наших виноградарских у Србији, али сам се преварио, јер је исти случај и у осталим крајевима наше државе.

Сам географски положај и климатолошке прилике наших виноградарских крајева су много боље него што је, то у другим државама, па ипак видимо да су наша вина по квалитету много гора од њихових вина, па ипак наша вина пре подлегну разним променама и кварењу него њихова вина, па ипак ћемо ретко видети нашег сељака да је сачувао вино од неколико година, већ је се исто преврнуло, цикнуло или изаврело.

Откуда сад то да наши тако добри виноградарни немају добра и постојана вина? Зато што наши добри виноградарни нису и добри подрумари. Зато што је вино само по себи такве природе да захтева стручну спрему и вештину. Зато што је вино састављено из разних састојака врло комплексних и нестабилних. Зато што не умео или немамо средстава на расположењу да вино направимо и очувамо.

Док у другим државама виноградар једва чека да грмље унесе у подрум и тада се сматра господар ситуације, јер од обичног грмља он прави лепа и питка вина, и изводи разне финесе, дотле наш виноградар и ако му је грмље првокласно, са страхом прати и врши радове око справљања вина, јер није сигуран у добар исход, јер добије тако вино, да се и сам чуди, одкуда му та и та мана, или одкуда му тај и тај недостатак.

Кажемо да је наш сељак добар виноградар, а рђав подрумар. Он зна да ће друкчијим орезивањем спречити бујност лози и изазвати је на род. Он зна да после јаког града или јаке пероиспорнице заразе лозу треба у јесен орезати. Он зна да Багрину не треба садити као чист сад, јер ће му грмље бити реуљаво. Он зна да одредни размеру грмља разних сората приликом њиховог мешања, и т. д.

Сви ови радови су у тесној вези са разним физиолошким и биолошким особинама код лозе, које сељак не зна или врло мало зна. Што он

не зна ни мало му не смета да буде врло добар виноградар, да лоуи и гројђе лепо одгаји и очува.

Што се пак тиче технологије вина, она је много компликованија, јер је вино по свома саставу тако да захтева боље познавање. Виноградар, који у неколико познаје суштину вина, који зна главније хемиске реакције, које се за време превирања шире врше, који зна улогу благородних и неблагородних гљивица за време превирања шире, који зна какви све случајеви са вином могу наступити у току његовог чувања, — неће никада занемарити и олако схватити све потребе за време превирања шире, за време поправљања и чувања вина; неће никада пустити да вреће тече како случај хоће; неће никада ма и најмањим променама вина придавати мали значај.

Истина, теже је направити и очувати вино него произвести грозд, јер је технологија вина скопчана како са стручном спремом и вештином тако и са разним средствима, које не може сваки виноградар да има. Нема сваки прописне судове, ни одељење за превирање шире, нити пак прописне подруме за чување вина. Ово су најгавније чињенице због којих вина наших подрумара често подлегну разним променама — болестима.

Често читамо по разним хрватским и словеначким пољопривредним часописима питања и чуђења: одкуда то да су њихова вина добивена из винограда са најбољих положаја и најбоље лозе, нестална, превртљива и ризична за транспорт; и чине упоређење са лепим аустријским вињима добивеним из винограда по равницама.

Све ћемо се и ми и они питати и чудити дотле, док наши виноградарци буду подрумарили

сваки *понаособ* у својем подруму, који им је у исто време и врионица, и подрум за вино и трап за кромпир, лук, рену, купус, паприку и т. слично.

Истина је да су наши потрошачи због рђавих вина запарложили свој укусу, кога према вину подешавају. Све ће донде слабог напретка бити у виноградарству докле потрошачи буду свој укусу према вину подешавали, место да произвођачи подешавају вина према укусу потрошача. А то ће код појединачног подрумарања због горе наведених тешкоћа бити немогуће или врло тешко; зато су неопходни *задружни подруми* или бар делимичне кооперације.

После рата је толико задруга основано, да сада готово свако веће село има своју задругу; али на жалост међу њима нема или врло ретко задруга за заједничку производњу, па било то винарских производа или којих других.

Најлепши српски виноградарски крајеви су и дан-дани без задружних подрума; зато не треба да се чудимо што вредност нашег виноградарства тако споро расте; зато не треба да се чудимо што вино губи свој глас код потрошача и појаву антиалкохолничарских институција, што све може бити фатално за произвођача.

Милутин Ј. Никетић.

суплент В. Воћ. Школе—Буково

ИЗ ВОЂАРСТВА.

О чувању и задружној продаји јабука.

Белешке са предавања Др. В. Стојковића у пољопривредној задружници у Араљу, одржаног на дан 11 јуна 1922 године.

ПОДЛИСТАК

У СКОПЉУ

(привремене белешке и студије)

од Драгине Лапчевића.

(Наставак).

Да се и Неретвом пловити могло, то се види из трговачкога уговора између босанскога краља Остоје и Млетака од год. 1404: „река Неретва и све друге реке као и све воде слатке и слане у нашем краљевству, отворене су млетачким поданицима тако, да слободно и безбедно могу, дању и ноћи, у време мира и у време рата, са својим бродовима, оружаним галијама, баркама и сваком другом врстом бродовља, долазити, стојати и враћати се“ и т. д.¹⁾

Дрином се и данас сплавови с дрвеном грађом спуштају од Б. Баште, па се затим Савом догоне до Обреновца и Београда.

Моравом се, такође, пловило. „Није невероватно, да је се Моравом у петнаестоме веку допекле и пловити могло; свакојако Бертрандом дела Брокијер помиње некак-

вих 80—100 шпакли турских на Морави, а у једној нашој хроници из средине тога века стоји забележено: „попа-лише Оугри дрџва тоурска под Крешвџемъ“,¹⁾ што су била спремна да се Моравом пренесе. Данас „на западној и јужној Морави има само неколико чунова за превоз“, а Варваринци, Обрежани, Глогољчани, Марковчани, Брежачици и Куличани имају на великој Морави повише чунова (по 10 до 20) а употребљавају их за ловље рибе“.²⁾ Пре 50 година прављене су успешне проба за пловност и западне и велике Мораве. „За правитељствену потребу секу се чамове греде и даске у чачанском округу. Војници ову грађу спуштају водом од Карановца до Ђупријског радишита. Сплавови ови спуштају се, обично од Априла до Августа, а по неки пут и до половине новембра. И приватни предузимачи у то доба сплавове спуштају. Њихови су сплавови 16 до 20 метара дугачки, а 8 до 12 широки. Обично их Трстеничани, или други у овим крајевима живећи сељаци — од части ислужени понтоњери спуштају... По мом упуству спуштани су у 2 маха већи чопори дебелих живца и рана — кукуруз, из Карановца до Дунава са добрим успехом. Сад се већ

¹⁾ Гласник Српског Ученог Друштва, XXXVII, стр. 192.

²⁾ А. Алексах: Морави. Њено садашње стање и могућности пловитве. Београд, 1879, стр. 21.

¹⁾ Гласник Српског Ученог Друштва, XXXVII, стр. 193 и 194.

2. Промену у јабукама пре и после брања.

Да би могли још боље да схватите чување јабука и праксу чувања још и да поправите, врло је потребно да вам у неколико речи изнесем шта бива са јабукама (и то са слатким јабукама, јер је и ваша Будимка слатка) и и какве се промене у њима врше, док су оне још на дрвету и затим кад се са дрвета откину.

1. *Промена на јабукама, док су још на дрвету.* И јабука као и плод сваке друге воћке, од кад завеже, па док не саври, трпи многобројне и разноврсне промене.

У почетку свога развоја јабука је ситна зелена, опора и кисела. Али постепено она бива све крупнија и крушнија, почиње да се боји разним бојама, које су својствене свакој sorti јабука и да мења свој укус. У колико јабука бива крупнија, она постаје и слађа негде више негде мање, опет према sorti, јер се шећер у њој нагомилава, а киселине и опоре материје из ње ишчезавају. Најзад пред крај зрења појављују се у јабуци и карактеристични мириси, који су одлика појединих сората јабука.

Јабука у току зрења прима у себе разне изражене производе, који се справљају у лишћу и из лишћа водом доносе у њу, а ти производи су скроб, киселине, танин, шећер и др. Ове материје непрестаним притоцањем заједно са водом стачу се у плод као у какав резервоар, као у какву кесу, која се све више и више растеже, шири и повећава.

Ви видите, какву значајну улогу игра лист код јабука. Он је не само орган на коме биљка дише, он је и куња, ако се тако може рећи, у којој се справљају они тако разноврсни састојци, од којих зависи укус и хранљива вредност јабука, састојци, који дају свуколикуну каквоћу јабукама. Тиме хоћу само да вам кажем, да без здравога листа нема добрих јабука, и да вам према томе обратим пажњу да лишите на јабукама одржавате у добром стању, да га бра-

ните од гусеница, разних штеточина и болести, које га могу или делимично или сасвим упропастити.

Док с једне стране као што поменух, притичу на лишћа у плод разни изражени производи, дотле с друге стране извесна количина ових производа и сагорена у истој плоду. Плод је један живи организам и као такав дише као и остала жива бића. Дисање је у ствари једно сагоревање, једно, како се то у науци каже, оксидисање и тим сагоревањем ствара се топлота, снага, енергија, која је ситним јединкама, званим ћелицама, из којих се плод састоји, потребна за њихов рад, за њихово развиће, за њихово размножавање. А потребно је да се ћелије развијају и размножавају јер и сам притоцај воде са разним производима, који се у лишћу стварају, захтева проширење резервоара, проширење кесе, повећавање плода.

И као год што једна машина не може да ради без угља, тако исто и плод, који је једна врста живе машине не може да ради, то јест, да расте и да крупне, ако се сагоревањем неке врсте угља не створи топлота у њему.

С једне стране притичу материје из лишћа у плод, и с друге стране оне сагоревају. Међутим количина материја која притичу у плод већа је од количине материја, које сагоревају, те тако се онај вишак ипак нагомилава у плоду и плод расте.

Каже се, да је јабука (слатка) зрела, када киселине, опоре материје и скроб из ње највећим делом ишчезну, а шећера се највише нагомила.

2. *Промена у јабукама, кад се откину с дрвета.* Кад се јабука одвоји од дрвета и остави на неко место, где је топлота изнад 0°, на њој ће се вршити опет многобројне и разноврсне промене. И ако се плод откине од дрвета, опет је он један живи организам, једно живо биће, које се још за дуго може држати пре него што потпуно угине.

редорно сплавовима спушта из Карановца до Дунава: ракија, воће и други земаљски производи".¹⁾ 1866 године товарене су две лађе и две дереглије — лончарске од чамовине — код Ђуприје са пшеницом.²⁾ Кад сам ја 1869 год. са капетаном Г. Федлхајмом Моравом од Ђуприје до ушћа пловно са лђом „Моравом“, и сондирао је, нисам нагди тако плитких места нашао. Мању дубину од 0,65 ја не нађох. Извештен сам, да је под јесен 1869 год. и госп. професор Панчић са својим ђацима Моравом ишао од Јасике до Ђуприје.³⁾

Интересант је факат, да су на почетку XIX века (а можда и раније) поједини Срби имали на Сави (а извесно и још на којим рекама) сопствене лађе (дереглије) на којима су не само робу под кирију носили, већ и луђе ја плаћу превозили. Од тога имамо трага у овим забелешкама (од 1808 год.) у *Протоколима Шабачког Магистрата*:

Дат насом Томи Тржићу, Илији Спужићу и Јовану Теодоровићу, да иду у Београд на лађи са 5 момака (стр. 12)

Ђурађ Кнежевић из Мишара тужи Ми-

лоша Божића из Шабца, што је дужан био кирије од лађе 5 гр., и досудисмо: да има Ђураћу Кнежевићу платити (стр. 54 и 55).

Пресуђено Стевану Глигоријевићу, Росиском поданику и Тешу Гавриловићу, кој продо јесте лађу горе именованом Стефану, а Стеван повратити хотео, зато што добра није била, и Стеван видио није. Тако по трговачком суду нашли су за право, да Теша мора дати 100 гроша да се лађа оправна, и Стефан да задржи лађу (стр. 126).

Пресуђено Станоју Кујунџији, кога тужи Илија Спужев за кирију лађанску, што је Станоје Кујунџија на Илијино име лађу терас, кои север засеца 2½ гроша. Тако пресудисмо: да Станоје Кујунџија мора исплатити кирију лађанску 23 гр. и 20 пара (стр. 126).

На жалост, данас се онај који је најпованији, а то је држава, ни у колико не стара да реке учини кориснија за привреду, нарочито да од њих направља *душевје* за пренос робе и превоз путника. А она је једина то у стању учинити, пошто тек она располаже средствима која су нужна за такво једно велико предузвче.

(Наставиће се)

¹⁾ А. Алексах: *Морана*, стр. 72 и 73.

²⁾ Исто, стр. 73.

³⁾ Исто, стр. 74.

Промене које се на откинутој јабуци врше могу се свести на ове.

1. Откинут плод за време чувања дише, то јест удише из ваздуха кисеоник, а издише угљен диоксид, или како се то обично каже, угљену киселину.

2. Плод губи од своје првобитне тежине услед испаравања једне количине воде.

3. У плоду се смањују постепено киселине, опорне материје (танин) и скроб.

4. Количина шећера се повећава у плоду до извесне границе, па се потом смањује.

5. Наступа последњи стадијум зрења и почетак распаѓања.

Да ове ранне промене са неколико речи пропратимо и објаснимо.

Рекосмо да плод, чије су ћелице живе и ако је он откинут с дрвета, удише кисеоник, а издише угљен диоксид. Ово издишање угљеног диоксида у толико је обилније у колико се плод дуже времена чува. Оно је нарочито обилно онда, кад ћелице, као што ћемо доцније видети, престану удисати слободан кисеоник из ваздуха. Дисањем плода и сагоревањем разних материја у њему, плод се сам једе, копни, ако би могли тако рећи, јер у њега не придолазе материје из лишћа да тај губитак накнаде. Тај губитак разних материја, које сагоревају дисањем није много велики, али он постоји и плод дужином чувањем неминуовно губи од своје тежине.

Много већи губитак у тежини бива испаравањем воде у јабуци, која ју садржи као што се зна око 80%. Услед тог испаравања, које је у толико јаче у колико су погодбе за испаравање повољније, кожура се на јабукама набира све више и више — код неких сората више код неких, као код наше Будимке, мање — и јабука постаје све лакша и лакша.

Услед губљења воде сок се у јабуци сконцентрисава, згушњава, те привидно изгледа да се количина шећера у њој знатно повећала, а у ствари тај велики прираштај шећера долази од знатно смањене количине воде у плоду у току чувања.

Киселине, опорне (танинске) материје и скроб смањују се у плоду све више и више у току чувања откинуће јабуке с дрвета. Те материје делом сагоревају дисањем плода, а делом се претварају у друге састојке, који се на њихов рачун повећавају. Јабука дакле чувањем губи све више и више од своје киселине и од своје опорне.

Шећер се у јабукама чувањем постепено повећава, а на рачун неких материја, које из њих у току чувања ничељавају. Међутим то повећавање траје само извесно време, па се и шећер најзад почиње смањивати. Губљење шећера, као и других састојака у плоду бива услед сагоревања (оксидисања), односно дисања плода.

У воћу се појављује некада раније некада доцније једна нарочита материја, која се назива пектин. Та материја, која је дугава, чим се почне образовати надува ћелице и испуњава међућеличне просторе (шупљике), кроз које ваздух кружи и помоћу којих воће дише. Тада ваздух не може тако лако да продире у плод, а ћелице као жива бића не могу без ваздуха живети. Ћелице почну онда да се гуше и наступа тада једна борба

за живот. Оне у недостатку слободног кисеоника из ваздуха распаѓају — као и квасце гљивце у шири — шећер и из њега узимају потребан им кисеоник. Шећер у воћу почне да превире, па се, том приликом ствара поред угљеног диоксида и, врло мало, алкохол и разна друга нарочито миршиљава тела. Мало је тада сочан, сладан, по мало миршише на алкохол, али је уз то врло мирисан и укусан и врло привлачан. Тада га треба јести јер је то последња периода, у коме се он сматра као зрлав.

У плоду који се развија и сазрева на дрвету производња оних лепих мириса, који су карактеристични код потпуно зрелог, па чак и мало зрелог плода, може се приписати истом узроку, то јест том међућеличном врењу и распаѓању шећера. Само тада нема губљења шећера јер ту шећер непрестано придолаже из лишћа док код плода откинутог с дрвета нема придолажења шећера, те се он отуда и губи постепено.

Кад већ почне шећер да се распада у воћу у већој мери, а то бива код крушака и мушмула после кратког времена по брању, а код јабука после многог дужег чувања, онда настапа тако звано *губљење* и месо у плоду почиње од центра па периферији почиње да црни. Разуме се да је то последњи стадијум живота плода, и да после тога настапа распаѓање плода у правом смислу те речи.

Све ове промене на откинутом плоду које мало час набројасмо зависе углавном од стања температуре локала, у коме се он чува. Хладноћа успорава те промене, па према томе олакшава и држе чување воћа, док топлота убрзава те промене а према томе и отежава дуже чување воћа.

(Наставиће се)

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Које расе кокоши треба да гајимо?

Обично кад причамо селаци о потреби гајења код нас чистих раса живине или бар усавршавања наше домаће, он одговара, да то није баш тако велика потреба, да за те ситуције нема времена и да његова живина и без овога задовољава његове потребе у јајима и месу, али он се жестоко нара, јер, као би на пример гајно кокоши „Плимес-Рок“ у место своје домаће кокоши, сам би се уверио, да његовања и усавршавања својих кокошака треба да обрати што већу пажњу.

Ето, на пример Плимес-Рок, исто тако, као што и наша обична кокош не тражи за себе никаквих и особитих брига, неге, не нарочите хране, а међутим носи годинице до 180 јаја; то јест најмање два пута више но што их носе обичне сеоске кокошке.

Боља раса награђује дакле боље труд, те отуда, избору боље расе живине, ваља поклонити велику пажњу.

Од живине се у главном тражи: 1) да буду добре носиле и 2) да дају добро и укусно месо.

Човек се увек старао да те две особине нађе и развије у једној истој кокоши, али у томе није одмах успео. У место тога добио је повећи број различних раса, које се делиле на две групе: 1) на добре носиле (Талијанке, Минорке и др.) и 2) на добре за гојење (Худанке, Фавроли и др.)

Наравно да се на томе није застало. По добивању тако подељених раса, приступљено је укрштању између њих, и успех је испало повољно за руком.

Сада можемо рећи да имамо и трећу групу тако зване „универзалне“ кокоши, код које су слишене обе поменуле особине. Такве су кокоши: Лангшани, Вијандоте, Плимес-Рок и Орвинтони.

Пошто наша земља нема тако великих вароши, као што су, Париз, Лондон, Берлин, Хамбург и др., који су велики потрошачи укусног меса, нити се бави великом трговином јајима, то је, по моме мишљењу најбоље, ако наша сеоска газдинства гаје расе кокошака из треће групе, то јест те, које без нарочите бриге могу потпуно и једноврeмено задовољити обе наше потребе: и у јајима и у месу.

А они полупривредници, који би хтели гајити кокошку специјално за трговину јајима (у чему би, верујем, имали велика успеха, јер се Европска тражиња јаја после рата и с пролашћу Русије много повећала) имали би сву своју пажњу да обрате расама кокошију из прве групе и нарочито на Талијане.

У идућем чланку изнећу, које су најбоље расе кокошака.

Борис Запољски

јануар на Држ. Углед, Добру
Тончијер.

ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Последице држања општинских утрина и приватна иницијатива у пољској привреди.

Са највећим интересовањем читао сам чланак „Зачејничка обрада сеоских и општинских утрина“ у 15—17 бр. Тежана за ову годину, не зато што сам мислио да изложене методе треба применити у обради општинских добара, већ да чујем завршну реч овога предлога. Побуђен још и напоменом на завршетку чланка, усудих се да и ја проговорим коју о данашњем начину држања општинских утрина, као и о штетности приватне иницијативе сваког појединца у пољској привреди.

Закон о попису земљишта предвидео је да у сваком селу-општини, остале поведеи простор земље, по угледу на напредније суседне државе, у циљу унапређења сточарства, што је потпуно и одговарало тадашњем добу. Сада су се прилике знатно измениле. У многим општинама утрине су разделене сељацима дотичног места у неку малу наплату, а и где су остале неподељене, проманиле су циљ, јер благодети са њих не уживају сви поједнако, као што се то у добу стварања поменутог закона мислило.

Нешто прираштајем становништва, нешто утицајем разних порока, створен је знатан број пролетера и полу-пролетера сељака, т. ј. сељака без или са мало земље, који, сасвим природно, ни стоке не могу имати, чиме су лишени и права заједничке експлоатације општинске утрине. Остају сад средњи и имајући сопственици, који су задржали сами себи право експлоатације тога заједничког добра, раузме се, док не добу у положај горе поменитих.

Да видимо сад, да ли овим последњим корисно служи овакав рад и колико. Ја одговарам: не, а ево зашто. Општинске утрине нису толике да би на њима стока могла стално пасти, те да могу користити заједничке чобане, већ сваки сопственик чува својих неколико грла. Дале, прираштајем становништва смањује се зиратна земља, а како се код нас земља још мери на „метар“ а не на „кантар“, то је сваки пожурио да свој приватан пашњак пооре, или, како се то обично вели, „претвори у проју“, ослањајући се, за испашу стоке, на утрину и мало „овама“, мало „онама“.

Сад се тек та заједничка земља, место средства за стварање опште благодети, претвара у паразитско легло, јер на њој стока пасе само од Ђурђева до Петрова дана, дакле нешто више од два месеца, а остало време проводи као паразит таратарста на њивама и ливадама, газиши и уништавајући их. Жалосна је та паша по стрњацима и осталим њивама, јер сваки разуван земљорадник жури да своју стрњику зоре још одмах по жетви. У остатку непоораних стрњика траве брзо нестане, нешто се испасе, а нешто спрже сунчани зраци, јер више нема стрњина да је засењава, — и сад тек настаје право зло. Разуздани чобани са гладном стоком нападају на усеве, детелине, ливаде итд., сатирући их тако све до позне јесени. У зимским месецима исто је тако, па можда и горе: стока немилнице гази по влажним њивама, засејајаним озимим усевама, детелиштима, ливацама, јесењим и зимским орањима за пролетњу сетву, и све што се поганити и упропастити може.

Преко целе зиме, и ако се у овом крају осећа оскудица у горвињу, свакодневно у атару само једне општине могу се видети стотинама ватра, сатирући време засејану гору, притке из винограда, ограде па и саме воћке.

Као што већ поменух мало пре, свака породица имале последњеном по једног чувару — чобанина, обично дечака, а где овог нема, онда стока чува који старан, баба момак, девојка па чак и сам домаћин или домаћица. Колико је штета само од дангубе кад се узме у обзир, да се способна радна снага траћи на чување 4—5 бравића ситне стоке! Понајчешће бива да та стока не стаје толико, колико дангуба дотичног чувару само за 2—3 месеца.

Сем овог материјале, има још и моралне штете, јер лица употребљена за чување стоке лишена су сваког васпитања, остају неписмена, одају се пустахијском животу (крађи, псовки, силовости ка својим, тучи и т. д.), на штету себи и целом друштву. Најзанимљивија је прича чобана о крађи, како је томе и томе украо и испео „Јаловицу“ другоме бостан, грошће, кошнице са медом, и т. д., а бодри их прича како је неко од њих тукао буџом (чобанском штаповом) општинског пољака или сопственика неке њиве, кад му је овај хтео узвратити овце у кукурузу или свиње у кромпиру.

Писац чланка „Заједничка обрада“, истакао је потребу обраде општинских добара. Ја се са тим у начелу слажем. Народ треба одвикнути од наведеног штетног начина гајења стоке, које га стаје толико моралних и материјалних жртава и навикнути га гајењу на рационалној основи — изуев планинска општинска и државна добра,

Сад да се за тренутак осврнемо на садржину чланка Г. Спремића. Он предлаже обраду општинских имања путем моба, за које и сиз вели да су тежак постојале, а да су данас реткост. Зашто си изумрле? Свакако да нису одговарале савременом добу. Зар смео да дозволимо и по неком „морском“ обичају народ лута по глупостима, празнујући неке петке, четвртке, Алисеје, Пољображје и више десетина празника овакве врсте, које религија није забележила, а који падају баш у доба најразвијенијег пољског рада, а и да не говоримо каква је рад у свакој дори као што је моба. Наш је сељак и иначе навикао за примитиван рад, а још у оваквим талаворницама уз рину „Воке“, шкрипу колечка, песму и тако даље, био би прави хаос.

Зар је мислити да на мобе, где још живе, иде младеж искрених намера? Боже ме сачува! Други неискрени разлози покрећу га на то, Ту нико и не помишља на онај рад због кога је дошао, већ се дан проводи у дерања, жакотањ и т. д. и т. д. Тешко домаћину, чију њиву моба, кикотати и т. д. и т. д. Тешко домаћину, чију њиву моба, кикотати! Он плати много више него што стаје једна жетелица, јер као што рекох, на рад се и не помишља, већ на девете ствари; међутим жетву треба предузимати на време и вршити је што пажљивије. Овде збиља пшеница не остаје непожњевена, али се сва, као при пажљивом раду, не пренесе у амбар домаћинова. Оволико о жетви, а није боље ни са осталим родовима. Једном речју моба је застарела народна установа и она се у многоме разликује од савремених заједница (задруга, кооператива и т. д.), где се по научним методама ствара, удруженом снагом и капиталом, бољи живот.

Дакле, обрађивање општинских утрина путем моба и кулука непрасктивно је и несавремено.

Једини је пут, да се од утрина и остале пољопривреде има пуне користи, тај, да се држава постара да спреми довољан број стручних економија (по могућству у свакој општини) који ће на лицу места утврдити план рада, врема подбеђања и месним приликама, у ком би случају општинска земља могла служити као угледно добро.

На иницијативу жетована и у опште приватних лица у једној општини, не може се много очекивати, јер живимо у таквом добу, кад се сваки рад у опште интересу коси са личним интересом појединца, који дотичан рад упорно ометају.

Примере ради да наведем ово: један поток, у атару моје општине, после сваке веће кише или снега, поплави простор од, можда, близу 100 хектара. Потребно је међутим, да се корито овога потока исправи и прошири за 3—4 метра, а у дужину од 5—6 стотина метра, па би сва придонша вода сишла у реку. Е, али совственици тих кривина, пошто њих не штети дотичан поток, не дозвољавају да се водено корито проширује и исправља на штету њиховог земљишта, а шта их се тиче толиких кривина! Као оно поп, коме је ситуација умрање по парохији, називајући то мјурцањем, па тек кад је понадија умрла, очајно изјавио да је ужасан попор.

Само држава средством закона уз сарадњу стручних лица и установа може довести пољску привреду у нашој земљи на жељени ступањ.

Драгољуб Ј. Стојановић
теж. на М. Црњића.

Б Е Л Е Ш К Е

Како да се одстрани паразити (буве и ваши, код пилеке. — Живинарница се заједно често пута разним паразитима, који предаје на живину, и својим убедима изазивају на њој свраб и непрестани немар преко ноћи. Од тога наступају често пута рђаве последице, а у најмању руку живина услед тога мршава и закржела у порасту.

Паразити и њихове ларве налазе се не само на живини него и у разним пукотинама живинарника, те је отуда потребно чистити од њих и живину и живинарнике.

Да би се живина ослободила од разних паразита, треба уредити по Муси-ју, једном француском ветеринару, у једном делу живинарника једно одељење за чепраке, једно као купатило од песка и прашице у којој ће се она моћи до миле воље као купати. Тај одељак треба да је заклоњен од ветра и кише; ту треба направити један слој од 10—15 см. дебљине, састављен из подједнаких делова финог песка и просејаног шепела. Тој се смеши песка и шепела може додати и мало сумпорног цвета те да би се повећало њено дејство противу паразита. Купајући се у тој тако направљеној смеши, живина се за неколико дана ослободи од разних паразита и на начин много простији и много практичнији него ако би се запрашивала разним прашковима у перју.

С друге опет стране да нови паразити не би прешли са живинарника на живину, треба дезинфиковати и уништити разне паразите који се по тавану, на легалима и гњедима и по ћошковицама итд. могу крети. То се лако постиже ако се примени прање свих тих места у живинарнику калцијумним цефом или пак прскање целог живинарника и све друге опреме у њему раствором карбонне киселине или креолина од 3%, јачине или најзад гречењем или заклањивањем сумпорним гасом. За клањивање живинарника сумпором узети једну земљану чинију и у њу метути сумпора, рачунајући по 30 грама на кубни метар површине. Пошто се предходно живинарник опрска обичном водом и сви отвори добро запуне, запалити сумпор и оставити да пара у њему остане 12 до 24 сата.

Зелена боранија у саламури. — Многи немају тегла са обрчима од каучука за конзервације бораније а желили би да преко њих имају поврћа. Једна Францускиња, гђа Бабе-Шартон препоручује у С. du Village овај начин конзервације бораније у саламури, за који вели да је врло добар за домаће потребе.

За овај начин конзервације узети тек узабрану свежу и потпуно здраву боранију; најбоље је убрлати боранију у својој банти, онда се она хоће да конзервише. Не скидати корве и врхове с бораније, него је само испрати свежом водом и избрисати чистом крпом. Спремити какав ћуп, слагати боранију тако да у њему буде један слој бораније, један слој танак кухинске соли, па опет слој бораније, па слој соли итд. Кад се ћуп испуни одозго метути један круг од даске добро опран и испарен у калчалој води, а на тај круг један потежи камен, те да тако слојена боранија буде мало и притиснута. Тако спређен ћуп оставити на неко свежо место и покрити плат-

ном. За време чувања извршиће се у јупу и једно врење, али то ништа не смета.

Кад се хоће да употреби тако спрењена боранија водичи платно, камен и круг и са једном кашиком, дрвеном лопатицом — али никад руком — узети количину бораније, која је потребна; затим све вратити на своје место, но пошто се предходно опрао свежом водом круг и платно.

Изањена боранија мете се у један ђевџич и испере се под чесму тако да се вода у њој не задржава. Затим се тако испрана боранија метне у један лонац пун хладне воде, па се овај стави на ватру и ту држи док вода не почне кључати. Поред тога лонца припремити још један с водом, па се и он постави на ватру да вода у њему прокључа. Кад боранија буде кључала три минута у првом лонцу, онда просути воду из њега и изручити боранију у други лонац, чија вода треба тада, кад се то пресишање врши, да вључа. После три минута, (рачунајући од времена, када кључање воде у том лонцу понова отпочне, поново ће се вода избацити).

Кад се тако спрењена боранија добро оцедила од воде — само тада — могу се сасећи крајеви бораније и уклонити конци (јер боранија се као што је напред речено не чисти).

Први лонац у коме је била барена боранија и који се испразнио, сада се напуни са онолико воде колико је потребно за кување. Кад та вода прокључа унети боранију, која је била као што је мало час речено двапут барена и очишћена. Затим тако пристављену боранију кувати дотле док не буде потпуно скувана и зачинити је зачином према укусу. Трајање кувања зависи од сорте, али оно је нешто дуже него што траје кување свежје бораније.

Није згорет да наше домаћице опробају овај начин конзервисања бораније, који не кошта скупо.

Цене свилених мехурака у 1922. — По службеним извештајима цене свилених мехурака у Француској јако су скочиле и ако је берба и по квалитету и по количини задовољавајућа; квалитет је и бољи од прошлогodiшњег. Просечно по унцији (од 25 гр.) добијено је 55 кг.

Цене сирових мехурака кретале су се између 8 и 17 франака килограм. Узмемо ли као просечну цену 14 франака, онда то одговара у динарима цени од око 90 дин. килограм.

У Беођелији су ове године плаћани мезурци 100 дин. ока.

Као што се из предњег види цене свилених мехурака необично су порасле, превазилазе сва очекивања.

Како јевска вода све више тежи к свиленој роби, тражица мехурака биће у блиској будућности све већа.

Овако високе цене свилених мехурака треба да покрену наше пољопривредне, да подижу дудове и гаје свиленубе више до сада.

A. G. J.

Гороган. — Тако се у шљиварским пределима Босне, где се у великој суши шљива, зове онај првањив или закрљжали род шљиве, који опане са дебла. Преко лета скупљају, нарочито Муслимани тежаки те опале дољиве и још незореде шљиве, па их после мешају са добром сувом. Православни и католици сељаци то не раде,

пошто код њих крмци иду по шљивку, па те отпадке нађу под шљивама и поједу.

Кад се почне добра шљива сушити, узму оне подбирке, па их или обоје соком од автуге (афтиковине абдолина, афтика, Sambucus Ebulus), или ставе у млаку воду у којој је размућен шљивов или јабуков пекмеж, поређију на лесе и кратко крмеје држе у добро загрејаној пушчици, да добију сјајно — црну боју. Према чл. 8 „Правилника о трговини сувим шљивама“, који још за Босну вреди, забрањено је произвођење, куповање и продавање горогана, а ни отоманска влада није дозвољавала трговати са гороганима; где би се нашли, понцићавани су.

Одакле та реч „гороган“ (потече, не могу филозофи да утврде, али су сагласни у томе, да јој нема корена у турском и арапском, нити у којем од западњачких језика.

Љ. Стјепановић.

ЗАПИСНИК.

XXV. редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва држани 14. јуна 1922. године у Друштвеном Чому у Београду.

Бидан су присутни: потпреседник г. Паја Т. Тодоровић, Чланови: гг. Благоје Д. Тодоровић, Милан Трковић, Александар Г. Јовановић, Драгутин Спремић, Бића Т. Радоновић, и др. Веља Н. Стојковић.

Председавао потпреседник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар г. Александар П. Рањковић.

Потпреседник пре предавања на дневни ред саопштио, да су прена одлукама Управног Одбора на прошлим седницама Председник г. Љуба Новоковић и чланови гг. др. Веља Стојковић, Александар Г. Јовановић и Љуба Јовановић, ишли у сусрет Њ. В. Пращици Марини и Велики Родитељима и да су Потпреседник г. Паја Т. Тодоровић, члн г. др. Веља Стојковић и Михаило Давидовић из Министарства Врхарице пољопривредне подружнице, ишли са осталим корпорацијама и лично честитавај нечање Њ. В. Краљу и Њ. В. Краљици. — Одбор исто прими заљу.

I

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти усвоји.

II

По молбама Подружика о кредитирању. — Одбор одлучи, да се отворе кредити у сировина, алату, материјалу и сенику: Пољопривредној Подружници у Ваљ. Хану за 20.000 динара.

„ „ „ у Боснаграду за 10.000 „

„ „ „ у Сурдулици за 6.000 „

за коју суму имају послати Друштву прописну обавезницу и требоване алата и остало.

III

По молби пољопривредне подружнице из Варвару за помоћ ради припремања предавања о конзервисању воћа и поврћа. — Одбор одлучи, да се изда 500 динара с тим, да том приликом одржи и предавања у свима општинама о конзервисању јаја но упутство које ће јој се послати. За ово предавање послати и 8 флаша волног стакла.

IV

По тражењу Министарства Пољопривреде и Воде, да Друштво изабере једног члана Савета за пољопривредну настану. — Одбор изабра председника Друштва г. Љубу Новоковића.

V

По предлогу о повратку посете словеначким земљоправницима, који су прошле године посетили наше крајеве. — Одбор одлучи, да се упути Господин Министар Пољопривреде и Воде за потребну помоћ.

VI

По молби Подпривредног подружнице у Новом Назару и Поствеу, да ли Друштво набави једну парну докожицу од 4 HP и приладу, — Одбор одлучи, да изда тит подружница моноу од 4000 динара за набавку вршанице, за коју ће суму дати прописне обавештење и исплатити је у предвиђеном року.

VII

По реферату инспектора за подружнице о исплати награде којом Дешни Пољопривредних Клубова за 1921. годину, — Одбор одлучи да се изврши исплата у суми од 14.438 динара, из кредита на оснивање о одражање клубова.

VIII

По тражењу књиговође, да му се поред плате издаје и довопар за рад на уређењу новчаних књига или да се прими отказ службе, — Одбор одлучи, да му се прими отказ службе од 15. јуна т. г. с тим да спреми биланс до краја овог месеца.

Да се расписне стечај за друге књиговође.

IX

По реферату потпривредника, да је потребно да инспектор за подружнице г. Божидар Тирфи обиче и изврши контролу подружница, — Одбор одлучи, да се овлашћује потпривредник да има потребан распоред инспектору које подружнице треба да обиче.

X

По извештају уредника Пољопривредног Календара за 1923 годину, о цени штампања календара, — Одбор одлучи, да се цени фирмата које су дале огласе ако желе ести да им се штампају, да ли пристају да плате од 400 динара од стране а ако пристају да се цени штампају.

Са овим је закључена ова седница.

О Г Л А С И

ИМАМ НА ПРОДАЈУ

ДВЕ БРУТМАШИНЕ

(строј за вештачко лежење свакоаршне живине) за 400—450 к. јаја са свима припадајућим справама и то: вештачка квочка, машина за млевење костију, сечка за репу и кромпир, велика сечка, круњач за кукуруз, орман за чување јаја и др.

Поред овога продаје се и живина добрих раса: кохинхиње, плимес-роке, миорке и талијанке.

Обрати се на

ФРАЊУ ТАША

млађег у Жупањи — Славонија.

За 520— дин. 1 пар потпуно нове кожне опреме за презање два коња

за рад. Састоји се из:

2 кожна ама „напршњака“, 2 кожне узде (оглаве) са жвалама 2 устукача од коже, 1 пар кожних дијгина (кајаса) 4 штрапге, пртене, за амове и 2 колана пртена, са кожним кајишима, за њебад.

Има већу количину на продају: Семенарска радња Тиме Владисављевића, Београд, Балканска ул. 3. (До хотел „Москве“), може се поручити и преко Српског Пољопривредног Друштва.

1-1

Друштво Трактор

Заступници фирме Т. Ланц, Манхајм, за пољопривредне справе.

Добили смо вршанице ручне и коњске, млинове, оригинална плугове „Сак“ и друге земљорадничке машине и справе.

Лагер — Неманјина улица Бр. 9. Канцеларија: Гундулићева улица Бр. 6.

ПЕЊИ ЗА ГЛАВИНИЋЕВЕ СУШНИЦЕ

које је Српско Пољопривредно Друштво имало и продавало по 770 динара комад, нема више.

Накидно је Друштво закључило погодбу за израду других и биће готов мањи број кроз 15 дана, али је цена овима по 1000 динара, о чему се овим извештавају сви заинтересовани ради знања.

Поруџбине ових најбоље је извршити преко Пољопривредних Подружница, а где ових нема преко државних економи. Уз поруџбине, извршене непосредно потребно је послати половину вредности.

Са пењима ће Друштво првенствено снабдеи чланове Подружница на и остале.

Семе од репе „угарњаче“

Српско Пољопривредно Друштво добило је семе од репе угарњаче и ово продаје по 10 динара килограм.

Препоручује се пољопривредницима, који желе да повећају сточну храну на идућу зиму, да после стрмине засеју своје њиве семеном репе угарњаче. За хектар треба семена, кад се сеје омашке, 5 килограма, а у редове на растојању 0.50 м., два килограма. Потребно је разредити је и прашити. Са хектара добија се до 20.000 килограма репе.

за позу

— за воћке —

Нехвилове прскалице
патент Аустрија

ПРИЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ,
могу се добити у Главном
Савезу Земљорадничких За-
друга и у свима већим гвож-
ђарским трговинама

Главно Заступништво код

Браће П. Радојловића, Београд

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се

Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште

На основу најновијег решења од
априла 1899. г. преписку друштвеном
поштом бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина

Претплата се поплаћује уједнању
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Мошковић**

Одговорни уредник, **Др В. И. Стојковић**

Број 30.

БЕОГРАД, 30. ЈУЛА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX

Учитељи апостоли.

Има учитеља који су прави апостоли.

Они препорођавају своју околину. Запуштено село у које су дошли за коју годину постане цветна градина, запарљожен народ, који је својом умчалашћу будио сажаљење изазива у сваком погледу дивљење после краћег апостолског рада свога учитеља.

Пре његовог доласка жалосно је било видети њиве, воћњаке и винограде, стоку и остали домаћинство у том селу. Жито све прошарано које-каквим травулинама, кукуруз некако јектича, ситан, сув побледео, воћке пуне гнезда од гусеница, грозђе кисело, ненаочито. Јадни вочићи више су личили на телад, а кравиче, мршаве и жгољаве, на козе, али некако тужне и без живота Овце су биле још понајбедније: прљаве, зарале у чичковима.

То село канда није знало за пчеле. Исто тако била му је непозната детелина Нико није калемито воћке. Осим шумских јагода других није било. Земља се радила још дрвеним плугом. За ђубрење, копачице, жетелице, вршалице знало се само по чувењу.

Свет је ишао алџак, чував, поцепан. Писмено чељаде било је ретко. Кућице неугледне, наерене, тек по која као тобоже окречена. У дворишту неред и нечистоћа. По неке има и баштицу и лејницу цвећа, али су оне зарасле у коров. Имунјијег човека у свем селу није било. Сви су таворили; дан и комад Белог хлеба нису имали ни на слави. И сам славски колач био је обично ири као земља.

Нека чамотиња је била обузела све. Сваки је радио као од невоље и као да не ради за себе и своје. А у кафани и пред кафаном увек пуно света. Седе, ћуте или говоре тек да се не ћуте. Свађе честе, а редак је дан да не дође и до боја. После се прегоне по судовима и продају и гуњ да плате адвоката.

Болештене сатиру. Особито страдају сирота деца. Она долазе на свет плура и с личином у

носу. После их окупе гушобоља, окобоља увобоља, шкрофуле и све могуће напасти. Срце човеку да препуку гледајући те јадне невинне жртве како пате. Одрасли више од половине не служе војску — неспособни су. У том селу нема старца од преко. седамдесет година. Болесне лече врачаре. Тек кад човек сасвим изнемогне однесу га понекад доктору.

Откако је дошао нови учитељ, све је почело да се мења. И за неколико година изменио се живот и људи толико да је то за причу.

Напреднијег села нема у целом срезу. Цегова је пшеница и кукуруз чувена. Готово свака кућа има бар по једну кошницу. Грозђе из тог села достиже на варошкој пијаци највећу цену. Није сад ретко да неко употреби и вештачко ђубре. Неколико задруга набавиле праве швајцарске краве. Почели су да гаје и благородне врсте живине. Дрвеног плуга нестало као да га никад није ни било.

Али највише се изменили сами људи. Ни налик на оне од некад. Некако се пролешали, исправили, разведрици. Сматрало се за највећу срамоту да неко иде зарастао у косу и браду или да му кроз тур пропада кошуља. Па постали некако питоми, кратки, разложни. Један за другог ће у ватру и у воду. И сад иду у кафану, али само недељом и о великим свечаницима. А ту уљудно и паметно разговарају о својим општинским и домаћим пословима. Говори се и о политици, али мирно и разложно. Одавно адвокати нису видели неку велику корист од овог села. Хвала Богу ни лекари. Свет не умире као некад. Деца су напреднија, здравија, јача.

Још кад је ступио у учитељску школу нови учитељ почео је размишљати о том како ће он уредити своју школу и васпитати своје ђаке и своје село. О том је најрадије говорио, мислио и читао. Он је одвајао од својих уста и давао часове да би могао кад сврши школу да купи најпотребнији алат за рад у кући и у башти.

Чим је дошао у своје село, прво му је било да уреди школу и двориште. С помоћу лепе које

је одмах задобио својим очинским понашањем он је брзо очистио и окречио школску зграду и уклонио испред ње и око ње сву травуљину и нечистоћу. Требало је видети после децу како су му свесрдно помагала да се у школи одржава чистота и ред и да се од дворишта начини градина. Он је умео да одушеви та мала срца за све што је лепо, добро и корисно. После је прешао у воћњак и њиву, који су припадали школи. Првих неколико дрвета он је накалемио својом руком. Сва остала накалемили су његови ђаци и није било ниједног који није накалемио бар једну воћку. Њива је била повелика, било је места и за мало пшенице, и за мало кукуруза, и за мало детелине, и шта све није учитељ ту засејао.

Такве лепе школе његови сељани нису никад дотле били видели. Башта око ње била је тако уређена, тако засеђена цвећем и воћем, да су сви застајали пред њом зачуђени. Кукуруз учитељ је био изнад човечјег раста, жито чисто без и једне травке, и крушке, јабуке, кајсије, шљиве, дуње су биле, како су сељаци говорили, „за царску трпезу“. Учитељ се добро разумео и у конвалуку и још првих дана је био направио сам једну кошницу. Свет није могао да се надиви његовој ђерзоници. А наскоро је у једном заграђеном делу, његове градине један диван петак са својом коком окупљао сву децу око себе на одмор.

Радо се учитељ дружио са својим сељацима. Кадгод није био на раду, он је био с њима. Ишао им је у куће и на имања, на славе и даће, свраћао је и у кафану, кад је било у њој људи. Говорио је с њима о свему, али је увек гледао

да говори о стварима, које ће за њих бити корисне. Он је у својим сељанима гледао браћу. За њега они су били једнаки, равноправни. Био је готов у свему да их помогне. Свакога је радо учио да калеми, да начини кошницу и да рукује њом, да негује виноград.

Нарочито је пазео учитељ на чистоту код деце. Деца су му долазала увек умивена, очшљана и у чистом оделу. И то је он постигао одмах првих дана по доласку и без икакве муке. Њему је здравље његових ђака било најпрече. Ако би се неко дете осетило најмање слабо, оно је остајало код куће, а учитељ је навраћао к њему сваки дан да га види, да му измери температуру, да му прегледа језик и грло. Чим би видео да је болест можда озбиљнија, слао је болесника доктору. На његове очи није смеда да изађе ни једна врачара. Колико је он спасао деце и колико људи: Он их није лечио, он је увек говорио да само лекари умеју да лече. Али он је упућивао болесне лекарима. Никад лекари нису имали вернијег и ревноснијег сарадника. Чистота, здрава и укусна храна, уздржавање од алкохола, добра постеља, умереност у свему, сув, светао стан итд., то су били омиљени предмети његових разговора у школи и изван ње.

Његови ђаци учили су за чудо добро и лако. Он је умео све о чему им је говорио да им омили и да им представи тако просто и јасно да би они одмах схватили и запамтили. Био је велики родољуб. Сав се занес ка говори о нашој лепој земљи, о нашем дивном народу, или ка предаје о Душану и цару Лазару, о Косову, о

ПОДЛИСТАК

У СКОПЉУ

(привредне белешке и студије)

од Драгине Ланчића.

(Наставак).

Или — да она не чека на план да се од Рајне, Дунава, Мораве и Вардара направи канал који ће пловидбом повезати Солун за обале Немачке и којим ће пловити бродови из једнога у друго море ?!

14 Фебруар 1915.

Привредна употреба воде у старо доба. Кад се зађе пољем више Скопља, приметиле се два дугачка и дубока јаза: један средином поља, а други крајем, испод брда.

Они су сад суви: вода њима не тече нити се и повремено повраћа.

Може се човек домишљати да су то негда били воденички јазови.

Вероватно. Али смо ми склоњенији веровати да су то биле *водопаде*, тако повнате и тако радо грађене у средњим вековима, кад је *работа* била обавеза себара, којом су се феудални поседници и за ову врсту послова у пуној мери користили.

А кад се оком обухвати ово поље, оцени његов пољожај и квалитета њива, онда је још вероватније да су они биле водопаде за наводњавање, т. ј. орошавање усева.

У средњим вековима је привредна употреба воде бил и у нас доста јако развијена. Трагове те употребе наилазимо готово свуда, али им мало пажње посвећујемо, на што нас они и слабо опомињу да би и данас за наш привреду, нарочито за ратарство, примена воде бил драгоценна.

Овим ретцима је задатак да укажу на ту ранију употребу воде, еда би нас то указивање у исто време подстакло на оно, што сад треба да радимо.

Приликом насељавања свога на Балканском Полуострву наши су стари бирали за насељавање она места крајеве, у којима би имали довољно воде не само за пиће, готовљење хране и одржавање чистоте, него и за привредне потребе. Објављене хрисовуље владалачке, којим су манастирима дарована засељена места и насељени крајеви, тако су очигледан доказ да то: реке, потоци, извори и т. д. врло често се у њима помињу као међе.

Катуни и пастирска села подирана су онама, кам су велика стада могла имати довољно воде: тамо су по дизана честа и пространа појала (корита) за појење стоке. У именима села: Коритник (у округу нишком и ужичком

Карађорђу и Милошу, о нашим јединственим ма-настирима.

Његови ученици су га волели као оца. Никад он није ни једно дете казнио. Увек је блажим речима поправљао. Народ га је сматрао као брата. Сви су га слушали. Он предложи да се у селу образује сеоска задруга и сви су одмах за то. Та је задруга брзо процветала и задругари су од ње имали велике користи. Он саветује да се купи за село вршалица. Нико није противан тме и нико се није покajaо зато. Његово село има заједнички млекарник захваљујући њему и заједничке подруме за вино. Али ко хоће да наброји шта све село дугује њему?

Учитељ живи врло удобно. Он је стекао искључиво својим радом лепо имање. У његовој кући има свега: и брашна, и масти, и меса, и воћа, и меда, и вина, и живине. Стан му је господски намештен — највећи део намештаја начинио је он сам и његова жена и деца. Има и лепу уштеђевину, за сваки случај и за црне дане. У осталом, он мисли да пошаље децу на велике школе, а то стаје скупо.

Сваки учитељ треба да тежи да буде овакав апостол.

Први је услов за то да он то хоће.

А воља ће доћи ако његову душу прожме уверење да је то што он ради доиста племенито и да ће то користити и народу и њему. Онај који унесе у своје срце осећање, топло и снажно, да ће се одужити отаџбини, од које нема ништа светије, ако све своје силе посвети правом просвећивању и подизању своје околине, поћиће зацело овим апостолским

Коритица Горња и Доња (у округу пиротском), Корито старо и ново (у округу тимочком¹⁾) и т. д. — сачуван је траг знатних корита (појла), која су одговарала знатним стадијама и знатном сточарству у средњим вековима.

Осим за појла, вода је за ондашње сточарство била потребна још и ради купања стоке и за прање вуне. И дан дањи је у нашим планинским крајевима задржан обичај да се у реци овце купају пред стригу: да се очисте од блага и прљавштине. А острижена вуна се и сад чисти умакањем у врелу воду и препирањем у *попоку* или у *реци*; тако је она испирива, извесно, и у ово доба.

А испрана вуна је боље плаћана и за ондашњи транспортовање (пренос на товарним коњима) била лакша.

Како је тада, у XIII и XIV веку, сточарство било врло развијено те је служило за подмирење разноврсних домаћих потреба животних а извоз живе стоке, сољенога меса, сира, масла, лоја, вуне и кожа представљао један од најважнијих прихода владалачких, властелинских и манастирских,²⁾ то је вода изворска и текућица (реке и по-

путем. Ко свим својим бићем схвати да једино овакав рад може да створи право душевно задовољство, мора да постави себи тај благодарни циљ, јер свако у ствари има једну исту мету која се зове срећа. Испочетка још једанпут, потребно је само бити испуњен убеђењем да за једног учитеља нема узвишенијег позива од апостолског и да га само он може учинити истински срећним и задовољним. Испочетка и начин да се до таког сазнања које обузима целог човека, дође врло је прост. Размишљајмо, без престанка мислимо о благодетима и користима које ће такав рад донети, не заборављајмо ни тренутка да дугујемо велики дуг својој земљи и свом народу, имајмо стално на уму да ћемо добити највећу награду, дајмо себи свакодневне рачуна о тој колико ће наша деца бити срећнија у унапређеној и оплемењеној отаџбини.

Народна Просвета.

Д-р. Н. Вулић,
проф. Универзитета.

ИЗ ВОЂАРСТВА.

О чувању и задружној продаји јабука.

(Наставак)

Белешке са предавања Др. В. Стојковића у пољопривредној подружници у Ариљу, одржаног на дан 11 јуна 1922 године.

3. Погодбе плода (јабука) за чување.

Пошто сам вам већ изложио какве се промене дешавају у плоду пре и после брања, да пређемо сада на оно што вас највише интересује, на само чување јабука

тока) представљала услов за одржање и развијање једне од најбитнијих привредних грана ондашњих.

А најважније грађевине на води онда су биле воденице иливице и валанице. Валанице су од толико већег значаја биле, што је се маса народна морала одевати сукном у сопственом кућном раду изатканом; куповним тканинама, са стране довозеним, само су виши друштвени редови подмиривали своје потребе и задовољали свој луксузни укус. А воденице су биле једна насушна потреба свакога засељенога места, да су их владоци, властела и манастири свуда по својим поседима подизали. Подизали су их на свима рекама и потоцима; а онамо, где би, услед суша, било преко лета оскудице у води за трајно покретање воденице, подизале су на усавају: хрисовуљом датом манастирима у Меникши и код Сераза цар Душан дугује и три *гимље* воденице;²⁾ дакле воденице, које се могу покретати само абирањем воде од атмосферског талога.

3) Гласник Српског Ученог Друштва, XXVI, 28.

1) Стев. М. Котуровић: *Речник места у краљевини Србаја*, 1892, стр. 422.

2) Чед. Мјатовић: *Студије за историју српске трговине XIII и XIV века*. Гласник Српског Ученог Друштва, књига XXXVII, стр. 200—206.

(Наставиће се.)

Питање које нам се одмах намеће јесте: како да осигурамо што дуже чување јабука у свежем стању. Да би на то питање могли одговорити, потребно је да проучимо погодбе од којих зависи чување јабука.

Чување јабука зависи а) од самог плода односно његове каквоће и б) од локала зграде, односно места где се јабука чува. Оставимо питање зграде за чување за доцније, па се позабавимо сада самим плодом.

Плод односно, каквоћа плода зависи:

1. Од сорте јабуке
2. Од каквоће земље, на којој се гаје и од начина гајења и неге јабукових дрвета
3. Од времена када се и начина како се беру и преносе јабуке
4. Од стана самог обраног плода.

Да о свима овим погодбама плода проговоримо по неколико речи, јер су оне од највеће важности за чување јабука.

1. *Сорте јабука за чување.* Дуже или краће чување јабука у свежем стању зависи у првом реду од саме сорте то јест њене подобности за чување. Они који се баве гајењем јабука треба да имају искуства у погледу особина појединих сората за чување и да остављају за чување само оне сорте, које се не кваре лако и које су у опште подесне за чување. Зна се у опште да су јесење и зимске сорте подесније за дуже чување него ли летње сорте (и ако и ту има изузетана), па према томе и треба оне прве претпостављати за оставу оним другим. Ви се за вашу Будимку не морате о томе бринути, јер је то једна од наших сората, која може најдуже времена да се очува у свежем стању.

2. *Теренске и културне погодбе* под којима се јабука гаји такође су од знатног утицаја на дуже или краће чување јабука. Огледима је утврђено да се воће боље чува кад расте на лакшој земљи и да се ту боље развија, боји и саврепа него на тежој земљи. Исто тако земље, које имају много азота — врло масне земље, производе воће, које се не чува тако дуго, као земље, које имају мање азота. Кад у земљи има доста азота, кад је дакле земља спазна, добија се бувац и недовољно обојен плод, а кад у земљи има више фосфора и калија добија се плод са лепим укусом и аромом и са лепом бојом, те се и боље чува. У колико се воћњак боље негује те се и боље плод сачува од разних болести и штеточина у толико ће се и дуже времена очувати у здравом стању. Разлике у земљи и начину гајења воћака и чице, те се код једног домаћина јабуке дуже и боље чувају него код другог.

3. *Време брана, а нарочито начин, на који се беру јабуке* од пресудног је значаја за чување тог воћа. Јабуке за чување треба брати онда, када су зреле, јер су оне онда најомиљале све оне материје, које их чине не само пријатним за јело него и привлачним за око. Разним огледима, који су вршени у страном свету утврђено је да се као што треба саврело воће одржава много боље него воће, које није потпуно развијено или је недовољно

зрело; ово се још и брже смежурава и лакше подлеже разним болестима. Воће, које је слабо обојено, гођа нема ону природну боју, којом се одликује једна добра сорта, лошије се чува него воће као што треба обојено.

Код обојених сората јабука боја коже служи као мерило за одређивање времена брана; код необојених сората основна зелена боја постаје отворенија у колико се пуно зрење више приближује и замењује се жућкастом бојом. А ти међутим и сама боја коже много зависи од места воћњака и од места где се плод налази на воћки, те отуда и сваки воћар треба сам да проучава своје воће односно његову зрелост и да у погледу брана има своје искуство.

Не треба пустити ни да јабуке презру на дрвету, па их онда брати и остављати за чување јер и презреле јабуке нису добре за чување као и недовољно зреле.

Као год што је потребно да се уложи труда у гајењу воћке да се произведе добар плод, исто је тако важно да се обрати довољна пажња при берби, те да се произведени плод, јабука, не би непажњом или нехатом за дуже чување онеоспособи, односно већим делом упропаста. Негде пољопривредници врло много пажње и труда улажу при берби воћа, а негде су или равнодушни у том погледу или се служе најгорим оруђем — мотком за вршење тог важног посла.

При брану јабука треба се старати да кожа на плоду остане нетакнута, јер се иначе он дуго времена неће моћи очувати. Свака повреда и отвор на воћу привлачи разна, ситна бића која проузрокују буђање или труљење. Најбоље је брати јабуке за чување руком или пак справама помоћу којих ће се плод прихватају, а да не падне на земљу.

За бербу јабука руком употребљавају се разне врсте степеница (сл. 1) да би се лакше могло допрети до разних места на круни јабука. Берачи у том случају треба да имају обешену торбу од платва (сл. 2-3) и да обране јабуке с времена на време изручују из торбе у корпе сандуке, или друге судове, донете у воћњак.

За бербу јабука могу послужити и разне врсте малих справа берила представљена на (сл. 4). И ако се берилима може врло лако јабука да сачува од пада на земљу, ипак посао иде врло споро, нарочито кад се већи воћњак има да обере, то је zgodније бране вршити руком а помоћу лествица.

Бране јабука мотком треба потпуно искључити, јер се тим начином брана не само рањави плод и ударом мотке и падом на земљу, него се и плодне границе сатиру, те у идућој години воћка мање роди.

(сл. 1)

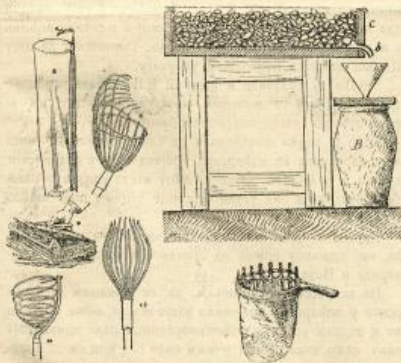
(сл. 2)

(сл. 3.)

Побране јабуке на дрвету у торби корпи или каквом другом суду треба лагано и пажљиво пресипати у какав други суд тако да се плод не убије, јер убијена и нагњечена места лако прелазе у трулеж.

Често пута се обране јабуке остављају у воћњаку на гомли и по неколико дана, па одатле преносе у одају за чување. То није за препоруку јер рђава време може изненадити јабуке и много им штете нанети. Боље је да се обрано воће што пре пренесе из воћњака било то у сандуку или корпама или најзад бурадима до места, где се има чувати. Још се може оставити у воћњаку преко ноћи и да се расхлади, али га сутра дан рано треба пренети.

(сл. 4.) Све врсте берица за воће.

На пренос јабука од места брања до места чувања треба такође обратити пажњу, јер ако се тада, услед трулења кола, непажљивог товарења и истовариња итд. јабуке изубијају и израбава, у толико ће се оне лакше и брже кварити.

4. Чување јабука не зависи само од сорте јабуке него, и од стања обраних јабука. Зелен и, нагњечен, црвен, натру и у опште болестан плод не може тако добро и тако дуго да се чува као зрео, читав и потпуно здрав плод. О овоме ваља водити рачуна, те све јабуке, које

вису за чување издвојити по берби, па употребити за какав други циљ или продати, а задржати за чување само здраве, лепо обојене и крупне јабуке, које ће се моћи одржати дуже времена у здравом стању.

Сорта воћа, које се гаји, обрада и неговање воћњака, време и начин бербе, стање воћа за чување, све те погодбе, које су од највеће важности за чување воћа у рукама су тако рећи само пољопривредника те он највише може и допринети да се скрати или продужи време чувања воћа.

Али чување јабука много зависи и од одаје, зграде где се чувају јабуке, те је потребно да проговоримо и погодбама локала где се смешта и чува воће.

(Наставиће се.)

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Најбоље Расе Кокосака.

Од носила на прво место треба истаћи Талијанску која до сад није имала себи конкурента. У нормалним приликама она носи од 180 до 230 комада јаја годишње.

Талијанка — као што се види из самог имена пореклом је из Италије и тамо је врло распрострањена. Тамо су за њу врло згодне прилике, па готово сваки сељак гаји ту врсту кокоса. Али пренесена у друге стране она, нарочито у прво време док се не прилагоди, аклиматизује, тражи за себе доста велику негу, па зато ту врсту кокосака не треба набављати директно из Италије а нарочито и стога што је тамо много распрострањена тако звана „Согиза“ гушна болест. Најбоље узимати грла за приплод из наших бољих угледних добара, или школа где су оне већ аклиматизоване.

Талијанка има различних боја али на основу искуства из петнаестогодишње праксе моје, могу рећи да су најбоље прве кокосе са зеленкасто-жутиим ногама.

Независно од боје перја талијанка се може познати одмах по овим особинама: има дугачку, дубоко изрецкану крсту, дугачак и танак пдбрадњак, омање али јако тело, високо усађена крила и високе тамножуте или зеленкасте ноге. Лева креста живо црвене боје код кокоса пресавијено виси на једну страну.

Талијанска кокос носи, као што смо рекли од 180 до 230 јаја годишње, а једна врста те кокоси чувена „Легорна“, која је била усавршена у Америци даје и до 270 комада.

Али треба увек добро памтити да талијанки, ако се хоће да буде носила, треба дати што више слободе, простора и топлоте, јер је она веома снажна жива и воле да се много хреће по сунцу. За њу треба имати увек топан кокосарник, који ваља и да је довољно осветљен и без влаге, а ако такав живинарник има онда је у стању да и зими добро носи јаја.

Чиста талијанка нерадо лежи на јајима, те је потребно имати квочака друге расе или обратити се вештачкој инкубацији, то-јест имати специјалну машину за извођење јаја.

Месо талијанака врло је укусно, али је „кокош мала“: кокош од 180 до 2 килограма, а петлови ретко достижу тежину од 3 килограма.

Талијанка је препоручљива за гојење и код нас али под условом да има добар кокошарник, добру храну и довољно простора.

На друго место истичемо „Еделхунку“. Она је потомак талијанских кокошију које су биле добро аклиматизоване у суровом, хладном климату Немачке.

По брзи перја разликује се три врсте Еделхунка: шарене, црне и беле. Оне носе јаја нешто мање од талијанка, али су много издржљивије и теже: обична тежина кокошке је $2\frac{1}{2}$ кг.

Ова раса веома је препоручљива за нашу земљу, али као што и све остале носиље има једну ману: нерадо лежи на јајима.

Од осталих раса доброс носиља помињемо: *Минорку*, родом из Шпаније, чије је месо врло укусно тежа је од талијанке, али у погледу ношења јаја слабија од ње; и *Андалузу* опет из Шпаније, која поред тога што је добра носиља обично има и вредно перје. Андалузки петак — најлепши у целој свету имао је и увек има велика интереса за љубитеље живине.

Од кокошију за гојење на прво место истичемо *Худанку* пореклом из Француске. Худанка брзо sazрева врло је згодна и има вредно укусно месо. Поред овога она носи и приличну количину јаја, која су вредно крупна и тежка: од 65 до 100 грама.

Кокошију почињу да носе јаја већ у 6—7 месецу али неће нико да леже на јајима. Ова мана те чувене вредно укусне и крупне кокошке била је главни подстрек за живинаре, да пронађу начин вештачког извођења пилића (инкубатори).

Худанка има малену кресту мале мишуше и лепу капу на глави, круна је има високе ноге Перје јој је шарено — црно — бело: обично спако њено бело перо има на крају црне пеге и обратно црно перо беле пеге, а бог чега је и општи изглед врло леп. Расте брзо и у 4—5 месецу већ је погодан за гојење.

Французи своје кокошке и петлове, изабране за гојење обично шкоче и на тај начин добијају вредно укусне младе угојене кокошке и *кауче* (ушкочљене петлове). Они с тим зрађују грдне паре, јер многе велике вароши, траже те деликатесе.

За худанку је потребан сув климат и кречна земља; у влажним местима добије болест у ногама и постепено дегенерише (изметне се).

За гојење истичемо и *Фаверољ* такође француску расу. Она је лошија од худанке у погледу гојења али је од ње боља носиља и много боља квочка. Под њу се може подметнути од 14 до 18 јаја и она ће добро водити чак до 30 пилића.

Ако је кокошарник и зими топал она може и преко зиме да носи, а снесе годишње преко 150 јаја.

Перје јој је слично јаребичном, на глави има типичне велике подбрадњаке; доста је висока нога тамне боје обрасле перјем.

(Наставиће се)

НАШИ ДОПИСИ

Шабац 20 јула 1922 год.

Курс за сеоске младије, одржан у Шапцу ради упознавања са подизањем сушнице система Д-р. Стојковића.

С погледом на велику тражњу сувих шљива из иностранства а да би се што пре подигле сушнице бољег система, ради рационалног сушења и знатне уштеде у дрвима, — Министарство Пољопривреде и Вода приликом издања сушнице система Д-р. Стојковића, приделило је уједно и курс за сеоске младије из округа подринског.

Подизање сушнице трајало је свега 10 дана и то од 11—21 јула ове године, а зато време позвати сеоски младићи били су упознати са целокупним радом, почев са копањем темеља па до завршетка.

Том приликом куриисти су се извекбали и на лицу места упознали са текућим радом, материјалом и потребним алаткама, — те им створена јасна слика, да овакву сушницу са мало воље и труда могу сами код својих кућа и суседа подићи, а да не плаћају нарочите мајсторе.

Може се рећи да је циљ овог курса постигнут и ако се он одржао у времену најважнијих тежакких послова на селу.

Курииста је позвано свега 10, а 7. је дошло на курс и то: по два из срева азбуковачког и јадранског, посаво-тамнаског и поцерског.

Али су зато долазили чешиће ради упознавања са њеним издањем државни економ округа подринског, економи срева поцерског и његов помоћник а нису жалили труда и трошка економ срева јадранског и његов помоћник као и помоћник економи срева посаво-тамнаског да дођу у Шабац да се са подизањем упознају.

Чешиће су долазили и ђаци III и II разреда тамошње Ратарске Школе са њиховим наставницима, где им је руковод курс давао потребна обавештења.

Што је веома похвално и од главног значаја, маса пољопривредника из вођарских крајева округа подринског долазила је у Шабац, да се на лицу места упозна са овим радом, како би и они такве сушнице доцније подигли код својих кућа.

Куриисти су на име издржавања добили по 250 динара, као државну помоћ од стране Министарства Пољопривреде и Вода.

На завршетку напомињем, да се држањем оваквих курсева у вођарским крајевима наше земље, може постићи брзо и велики успех а пољопривредници радо прихватају новину, само када својим очним виде рад или им се практично прикаже.

П. С. Петковић.

КЊИЖЕВНОСТ

Једна потребна исправка поводом књиге о успешном гађењу кукуруза. — Као издање „Делегације Провозојача Чилске Шалитре за Југославију“ штампана је недавно књига „О успешном гађењу кукуруза“ од Др. Милана Влајинца. Она је у „Тежаку“ (1) објављена јед-

ним кратким приказом. А да се поново вратимо на ту књигу даје нам повода једна опаска, која је наведена на дну страна 83 и 89, и којом се хтело доказати како је неумесно „ууутство“ садржано у књизи „Гајење пољских усева“ од Паје Т. Тодоровића, и Благ. Д. Тодоровића једне од практичних пољопривредних поука коју је издао Срп. Пољопривредно Друштво. Та неумесност наведена је у поређењу са резултатима огледа вршених у Америци, као што је и цела књига написана на основи података о гајењу кукуруза добвених у Америци. Већ по томе може се јасно увидети, колико је основана забелешка коју је писац изнео у опасности; јер она *није* резултат упоредних огледа вршених у нас, него по огледима и радовима вршеним под тако различитим климатским, телурским и културним односијима. Та чињеница је врло важан момент, и један стручњак не сме је губити из вида. Поука пак у књизи „Гајења пољских усева“ наведена је из другогodiшње праксе писаца употребена са напреднијим радовима који се врше под истим или сличним агрономским приликама.

То је требало најпре констатовати. А затим цитат, писаца „О успешном гајењу кукуруза“ непотпуно је. Он није до краја навео *све* што се тиче растојања кукурузних одака. Тако *одмах* после наведеног цитата налазе се у књизи и ови редови: „на лакшим земљама треба да је 1—1½ м.“; и „Ако се с кукурузом сеје грах и дулеци, растојање одака треба буде 90 см.“

На 85 страни књиге „О успешном гајењу кукуруза“ налазе се ови редови: „На основу ових и сличних података може се узети као просечно: да ће се на земљама осредње плодности и гајењу сората осредње крупноће постићи најповољнији успеси, ако се кукуруз сеје у редове размакнуте један од другог 90—100 см. У изузетним приликама, а нарочито при гајењу изузетно крупних сората, размак може ићи и до 110 см. Тај размак између редова вреди без обзира на то да ли се кукуруз сеје на одаке или у врсте појединачно.“

Кад се упореде ова два цитата јасно ће за сваког бити, до великих битних разлика нема, и да је поука у књизи „Гајења пољских усева“ тачна и основана на савременој науци и пракси.

Налазило је имало места да се да ова исправка, како би читаоци књиге „О успешном гајењу кукуруза“ били тачно обавештени.

П. Т. Тодоровић
Благ. Д. Тодоровић.

Г Л А С Н И К

Излет наших пољопривредника у Словеначку. — Српско Пољопривредно Друштво тражило је преко Министарства Пољопривреде помоћ те да организује један излет са члановима својих подружница у Словеначку, и тако врати прошлогodiшњу посету словеначким пољопривредницима.

Г. Министар Пољопривреде у жељи да одговори молби Српског Пољопривредног Друштва издвојио је преко Министарства Савета кредит од 100.000 динара на тај циљ.

Но да би поред чланова Пољопривредног Друштва и његових Подружница могли узети учешћа и друге пољопривредне организације из Србије Г. Министар је из

горње суме дао по извесну помоћ и Савезу Земљорадничких Задруга, Српском Пчеларском Друштву и Удружењу државних економа, те да би и они могли упутиати на тај излет своје представнике.

Ускоро ће Српско Пољопривредно Друштво утврдити број излетника и приступити њиховом избору преко својих подружница.

Излет ће се продузети око 5 септембра, а трајаће око 10 дана.

Програм излета доставићемо нашим читаоцима у идучем броју.

Главна Скупштина Хрватског Господарског Друштва у Загребу. — Ово Друштво одржало је своју редовну годишњу скупштину у прошли четвртак 21 овог месеца.

Друштво је по свршеној скупштини организовало за присутнице збора један излет до Карловац, где их је упознало са задружним сместитишем и задружном производницом и другим привредним установама; затим један излет у Осању где им је показало гласовиту тамошњу централу, тамошњу своју подружницу и историки град зрњских и најзад један излет у Дугаресу где им је показало тамошњу врло интересантну тиорину те стилине робе.

Ови су излети били врло поучни па стога би желели да и наше Српско Пољопривредно Друштво приликом својих зборова приреди да своје чланове и по један, макар и најскомнији, излет нарочито ради бољег упознавања наших крајева и ради подстицаја на боље и савременије методе рада код наших пољопродника.

Курс за сушење шљива и грађење сушнице. — Потсећемо и овом приликом наше читаоце да се у селу Качулицу на средокраћу пута између Краљева и Чачка, тамо где је основана прва шљиварска задруга подиже већи број сушница модела Др. В. Стојковића и држи курс за сушење шљива и грађење сушнице од 25 јула до 5 августа препоручујемо пољопривредницима оближњих места да посете Качулицу и да се упознају како са грађењем сушница тако и са организовањем шљиварске задруге.

ЗАПИСНИК.

XXVI редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 21. јуна 1922. године у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: потпредседник г. Паја Т. Тодоровић, чланови: г. Александар Г. Јовановић, Љуба Јовановић, др. Веља Н. Стојковић, Драгутин Спремић, и Милан Трковић.

Председавао подпредседник г. Паја Т. Тодоровић.

Вељико секретар г. Александар П. Рашиковић.

Потпредседник пре преласка на дневни ред саопштава, да је уиру у Врачкој Бањи г. Митар Рајковић, окружни економ овураг Ужачког редовни члан овог Друштва.

Пок. г. Рајковић, свршио је у првом делу нашу Рагарску школу у Краљеву, по свршетку ове радно је на свом имању и посла ступио у државну службу, где је као секретар и окружни економ имао успеха и важио као врло добар економ и увек је помагао рад овог Друштва позива присутне да му се ода проследна пошта, — Одбор устајањем изговора Бог да му душу прости.

I

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор мсти усвоји.

II

По молби новоосноване Пољопривредне Подружнице у Аранђелову, — Одбор одлучи, да се прими у састав Друштва, пошто је исцупила потребне услове.

III

По молби Пољопривредне Подружнице у Пландију, — Одбор одлучи, да јој се отвори кредит у суми од 5000 динара и изаду тражене сприне в остави, пошто да повинује обавези.

IV

По извештају г. Милана Ђурића, подопривредног инспектора из Скопља о одласку у Битољу и о извршеној организацији за припремање изложбе. — Одбор прима исти знању и одлучује да се 15. 16 и 17. октобра т. г. приреди општа изложба у Битољу за округ Битолски и Охридски, да се штампан програм изложбе у 1000 примерака и разашље државним економима поменутих округа ради пошле општинама у својим окрузима, да се умоли Господину Министару Пољопривреде да изда препоруку економима, да се даду то што енергичније за привукавање предмета за изложбу и да се исплати г. Ђурићу по признавању на име учинених трошкова и дневнице 480 динара.

V

Прочитан је одговор Пољопривредне Подружине у Чачку, да ове године приликом припремања изложбе на осталих грана не може приредити и изложбу стоке, пошто је то предвидјели за другу годину и што ба требало много више материјалних средстава. — Одбор прима исто знању.

VI

По тражењу инспектора за Подружине г. Божидара Тирша, да му се одреди дневница и остало за путовање приликом обилажења Подружине. — Одбор одлучи, да со г. Тиршу исплаћује по 60 динара дневно када путује до 10 дана а после онога по 50 динара дневно, да му се призна вазом карта II. кл. а вајом I. кл. а сувири километража као и државним чиновницима.

VII

Прочитано је писмо г. Уроша Прелића, о изради Друштвене новеће, Одбор прима исто знању и одлучи, да се прима његова понуда за израду злата ће му се исплатити 10.000 динара.

VIII

По реферисању, да књигоноша Друштвени г. Иван Павић, не докази на дужност већ неколико дана и ако је изузео плату и додате, — Одбор одлучи, овалдибује се председанштво, да нађе лице које ће привремено радати овај васао, до избора сталног књигоноше.

IX

По реферисању, да је вршилац од штампариие књижица Унут о конзервацију јаја. — Одбор одлучи, да јој продајна цена буде по 1 динар.

X

По извештају, да је члан изабавачког Одбора г. Ђиња Радвановић, отишао у Банлу, и да би му у озбору требало одредити ваменика које додеша. — Одбор одлучи, да ову дужност врши члан г. Драгутин Сорокић.

Са овим је закључена ова седница.

О Г Л А С И

СТЕЧАЈ на место управитеља-економа на патријаршком добру у Даљу. На то место могу компетовати само она лица, која имају економску наобрабу, а која имају већ праксе у самосталном управљању већим имањем. Плата је годишње 5000 динара са личним и породичним додатцима срп. нар. цркв. автономних чиновника. — Бесплатан стан и огрев. Депутат: годишњих 18 метерценти жита, — 16 метерценти окупљена кукуруза, 400 литара вина, дневно две литре млека. Поврћа преко године из властелинске баште. Право на пензију као члану пензионог фонда автономних чиновника. Молбе се имају предати код Великог Управног Савета Патријаршије Српске у Среским Карловцима од 5. августа 1922. год. касније приспеле молбе не ће се у обзор узети.

У Срем. Карловцима 22. јунија (5. јулија) 1922. год.

Председништво

Великог Управног Савета Патријар. Српске.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

има у своје магаџину муљаче за грошче по цени

750д. комад

пресе за грошче:

од 90 литара по цени 1400 дин. комад	
" 130 " " 1650 " "	
" 200 " " 5400 " "	
један комад од 250 лит. 3000 " "	

Семе од репе „угарњаче“

Српско Пољопривредно Друштво добило је семе од репе угарњаче и ово продаје по 10 динара килограм.

Препоручује се пољопривредницима, који желе да повећају сточну храну за идућу зиму, да после стрнице засеју своје њиве семеном репе угарњаче. За хектар треба семена, кад се сеје омашке, 5 килограма, а у редове на растојању 0.50 м., два килограма. Потребно је разредити је и прашити. Са хектара добија се до 20.000 килограма репе.

ПЕЊИ ЗА ГЛАВИНИЋЕВЕ СУШНИЦЕ

које је Српско Пољопривредно Друштво имало и продавало по 770 динара комад, нема више.

Накнадно је Друштво закључило погодбу за израду других и биће готов мањи број кроз 15 дана, али је цена овима по 1000 динара, о чему се овим извештавају сви заинтересовани ради знања.

Поруцбине ових најбоље је извршити преко Пољопривредних Подружине, а где ових нема преко државних економа. Уз поруцбине, извршене посредно потребно је послати половино вредности.

Са пењима ће Друштво првенствено снабдети чланове Подружине па и остале.

Друштво Трактор

Заступници фирме Т. Ланц, Манхајм, за пољопривредне справе.

Добили смо вршалице ручне и коњске, млинове, оригинална плугове „Сак“ и друге земљорадничке машине и справе.

Лагер — Немањина улица Бр. 9. Канцеларија: Гундулићева улица Бр. 6.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1869. г. преписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво вл. сник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 31.

БЕОГРАД, 6. АВГУСТА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Домаћичке школе и подружине за домаћинство.

Никад се више није говорило о жени, о њеној улози у животу и друштву о њеном васпитању, о њеним правима и дужностима него ли после рата. Побуде за такве говоре као и за оснивање разноврсних женских друштава и установа сада, после рата, дала је несумњиво сеоска жена, управо њен значајан рад и њена висока улога за време рата у свима зараћеним државама. Она, та сеоска жена, је за време рата потпуно заменила свога мужа она је знатиго допринела крајњој победи савезника, јер не заборавимо, „да је храна донела победу“, а њу је највише произвела жена и то сеоска жена. Та сеоска жена стекла је огромних заслуга за време рата и опште признање целог човечанства после рата и на темељу њених заслуга стварају се с много већом журбом него што је то икада пре рата било разноврсни *женски покрети* у целом свету. Један од тих покрета јесте и покрет да се жени да потпуније васпитање и спрема за живот, а кроз нарочите тако зване *домаћичке школе*. Покрет за оснивање домаћичких школа за васпитање жене нарочито у погледу њене улоге у породичном животу и ако још нов и релативно слаб и у другим много напреднијим европским државама, захватно је и нашу земљу и ми му се можемо само радовати.

Школе за домаћице оснивају се сада код нас у све већем и већем броју како у варошима тако и на селу и државном и приватном иницијативом. И то је једна врло утешна појава. Али ми пољопривредници, којима лежи на срцу нарочито напредак *сеоске* породице, *сеоског* дома и *сеоског* живота желели би да у нашој пољопривредној земљи школе за домаћице буду на прво место *школе за сеоске домаћице*. Разлика је у нивоу градске и сеоске цивилизације огромна, па је отуда и сеоска жена далеко заостала иза варошке жене; а улога сеоске домаћице далеко је пространја, далеко сложнија и тежа него ли

улога варошке домаћице. Људи, варошани раде свој посао изван свога дома и њихове жене не узимљу учешћа у њиховим пословима; жена је код њих више мање независна економска јединица. Варошка цивилизација је већа него ли сеоска, те и она доприноси знатиго просвећивању варошких жена. То пак није случај код селака и селачких жена. Пољопривредник ради свој посао на дому и његова жена је не само његов сапутник него и његов сарадник у послу. Сеоска жена није независна економска јединица, она је нераздвајни део пространог и сложеног система пољопривредне производње; она не само да води кућу и кућанство него је још и један чинилац и то врло снажан чинилац пољопривредне производње. Од њеног утицаја односно спреме и уметности зависи не само васпитање деце, удобност дома, здравље и срећа породице, него у великој мери и успех у пољопривредном предузећу њеног мужа. Окретност сеоске жене у послу, њен суд и спрема у избору, спремању и конзервисању хране, њена уметност у куповању и одржавању ствари за домаће потребе, њена пажња да се избегне расипање, њена најбоља економија у искоришћавању разних извора на дому итд. — све су то чиниоци од огромног значаја у модерном пољопривредном газдовању.

Због те двоструке улоге сеоске жене — улоге *и на дому и на послу* због тих разноврсних задатака, које има жена на селу и због сиромашне опште сеоске цивилизације, њој је и много потребнија настава и то домаћичка настава него варошкој жени. Обучити жену у свима пословима на дому, припремити је за њену ефикаснију улогу како у погледу веће производње тако и у погледу бољег газдинства и најзад показати јој како се може остварити бољи, здравији и задовољнији живот на селу, ето то треба да је главна задаћа домаћичких школа.

Наступило је и код нас сада после рата и ако не још у онако оштром облику као и у другим земљама, напуштање села. Вароши се све више и више пуне, а села мало по мало празне.

Није то само случај са Београдом, него је то случај и са најмањим нашим паланчицама, Нануштање села се не може спречити, али се бар може ублажити, ако се нају сретства и путеве да се задржи не само младићи него и девојчице, те будуће мајке, на селу. Може се много учинити да се заустави та селидба из села у варош ако се женској сеоској деци да такво васпитање да оне збиља постану добре сеоске домаћице, које ће волети село, које ће бити паметне и нежне сапутнице и вредне и умешне сараднице својих мужева. То баш треба и да буде прави задатак домаћичких школа, задатак доиста не баш лак, али тако благодаран, тако користан по нашу земљу.

И домаћичке школе моћиће постизавати тај задатак и бити збиља од користи нашем сеоском женском свету, ако се девојчице у њима буду васпитавале у сеоској атмосфери и сеоском духу, те да би се она њихова урођена љубав к селу и сеоском животу не само одржала, него још и у знатној мери развила и ојачала. Не буде ли пак васпитање девојчица било у том духу, домаћичке школе бар у колико се тиче сеоске деце могле би промаштити свој циљ, могле би бити па чак и ако се на селу држе не школе за сеоске већ школе за варошке домаћице, могле би одводити девојчице из села у место да их враћају у село.

Српско Пољопривредно Друштво има особеног разлога не само да поздрави него и да помогне оснивање ширење и развијање домаћичких школа у нашој земљи, нарочито оних које су намењене васпитању женског сеоског подмлатка, јер ће у њацима тих школа имати своје будуће помогаче и сараднике за постигнуће многих од сво-

јих циљева. Али и домаћичке школе имају опет и свога интереса да одржавају најбољу везу и сарадњу са Српским Пољопривредним Друштвом, јер се помоћу њега и њихова акција у народу може знатно да повећа и прошири. Но о тој међусобној сарадњи биће речи у идућем чланку.

Др. В. Н. Стојковић.

ИЗ ВОЂАРСТВА.

О чувању и задружној продаји јабука.

(Настави)

Белешке са предавања Др. В. Стојковића у Пољопривредној подружници у Ариљу, одржаног на дан 11 јуна 1922 године.

4. Погодбе одаје или зграде за чување јабука.

Да би се јабуке могле под што бољим погодбама очувати у једној одаји или згради треба да су ове погодбе задовољене:

1. да је температура унутарњег ваздуха одаје или зграде нижа;
2. да се унутарњи ваздух одаје или зграде може лако обновљати;
3. да у одаји или згради не буде сувите вlage;
4. да својна светлост не пада непоредно на јабуке.

1. Температура одаје или зграде, у којој се чувају јабуке. Кад се јабука обере с дрвета, њен се живот, односно разне промене у њој се не заустављају већ иду својим током. У колико је нижа температура, на којој се јабуке одржавају, под условом да она не буде испод тачке мржења (0°) у толико се јаче успоравају животни процеси, у толико ће доцније доћи распадање и у толико ће бити

ПОДЛИСТАК

У СКОПЉУ

(привредне белешке и студије)

од Драгине Ланченића.

(Настави).

Колико су воденице биле једна жива потреба свакога насеља, показује историјски факат: да су оне још и онда, у VIII веку, подизале *заједницом станоиништва* онамо где их феудални поседници не би сами подигли: цар Душан је истом, већ поменутом хрисовуљом, манастирима даровао и две општинске воденице.)

Заједничких воденица, тако званих *редовница* и данас има по нашим селима. Оне су, обично, на потоцима и мањим речницама и својина су неколиких кућа, које имају *помеларски ред*: један, два три или више дана у месецу. Кад се једна кућа дели, онда деле и помеларски ред. Кад некоме дође његов ред, он онда заступа у воденици, засипа своје жито те меље и за себе узима ујам ако што другогме узаме.

Од интереса је поменути, да су 1808 год. подељене неке воденице у Шабачкој нахији овако:

„Чрез долу стављених поглавара, раздвојене воденице, које под временом државе турске биле јесу. Данас дато:

„У селу Рањак, Господару Теодосију, великоме кнезу из Меовина, шабч. паше, дата воденица и свој ред имаде — — — — — 3
и обште село имаде реда — — — — — 14 1/2

„Свега имају свога реда 17 1/2

„Село Вучевца; буљук баша Недељко из Вухонића има реда воденичког — — — — — 3

„Обште селаци имају реда — — — — — 8

„Свега имају једанаест реда 11

„Село Скупљен има воденична реда. Буљук баша Нинко из Јаловина има — — — — — 3

„Обште сеоски парод — — — — — 17

„Свега имају двадесет редова 20

„Село Придворце има воденични ред. Буљук баша Јовица Филиповић реда — — — — — 3

„Обште сеоски парод — — — — — 12

„Свега имају петнаест редова 15

„Села Кормана воденица, која временом турска била, сада припада Господару Луки Шабачком, команданту и Граду и да има реда Петар Буљук баша 3.

„На Церовцу воденица Турчина Бега припада Господару Луки, Шабч. команданту. Тако је данас свршено

дужа периода до време које ће се јабука моћи одржати у добром и здравом стању.

Зато је потребно да се јабуке, које се остављају на чување по берби браво и расхладе, те да се успори процес даљег сааревања, па с тим и брже распадање. Брзо расхлађивање утиче да се предупреди клијање спора од разних билијних (критогамоских) болести, који такође нападају на воће за време чувања.

Јабуке, који се држе на великој топлоти извесно време после бербе, на пример кад се обране оставе да леже у воћњаку на сунцу, превревају и за неколико недеља па и месеци се краће чувају него јабуке, које се по берби браво оставе у хладовину и расхлађују преко ноћи изношењем напоље или остављањем отворених прозора на одаји у којој се привремено (или стално) чувају.

Најподеснија је температура за чување јабука између 0° и 2°. Отуда се и јабуке и друго воће најбоље чувају у тако званим *ладњацима*, у којима се вештачким путем, помоћу нарочитих апарата тако ниска температура лако ствара и одржава.

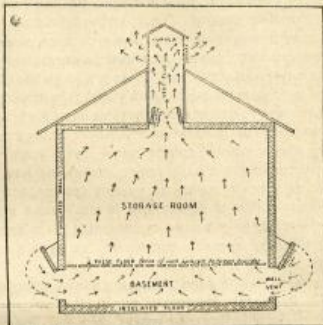
Међутим где нема таквих апарата за стварање ладноће, ваља се старати да се температура снизи што више и нарочито да се не мења у великим размерама, јер се онда јабуке не само тешко чувају него се знатно погоршава и њихов природни мирис и укусу.

Снижавање температуре у згради, у којој се чувају јабуке постиже се слободним продирањем хладног спољњег ваздуха преко ноћи или кад је време на пољу хладно и преко дана, кроз нарочите отворе, у унутрашњост зграде и одржавање тог хладног ваздуха затварањем тих отвора пре него што спољна температура почне да се пење и спречавање губљења топлоте кроз зидове под и таван зграде.

За улазак хладног ваздуха треба на згради да има отвора у нисини пода зграде а за одилажење топлог ваз-

духа треба да има вентилатора направљених тако, да кроз таван излазе напоље.

Кружење ваздуха у згради врши се услед разлике у тежини ваздуха на разним температурама. Топал ваздух шири се и заузима већу запремину него ли хладан ваздух. Тежина 1 кубног метра топлог ваздуха мања је него тежина 1 кубног метра хладног ваздуха. Кад је ваздух у згради за чување јабука топлији него ван ње, спољни хладан ваздух услед своје веће тежине улази кроз отворе на доњем делу зграде као што то показује сл. 1. Тај хладан ваздух, који продире у зграду потискује топлији и лакши ваздух и гони га кроз отворе на тавану напоље.

Сл. 1. Пресек једне зграде за чување јабука. Кроз отворе при доњој згради продира ваздух и кроз решеткаст издигнут пољ. куда је поређано воће излази кроз вентилатор на поље.

То се исто дешава и у обичном димњаку једино с том разликом што ваздух овде није тако врућ као ваз-

пред кметови и Булуг башом, и дато сваком сељану писмено блатво башом у руке."

Провокл шабачког магистрата, стр. 37.

Неродикска Река, која кроз качаничку клисуру тече јужно ка сливу Вардара, и данас тера многобројне воденице,⁵⁾ а у XIII и XVI веку је она била тако рећи начичкана све самим воденицама. Од те је реке, још у томе добу направљен један вештачки извод, који се и данас примећује, те је отицао северно ка ситници у слив дунавски.⁶⁾ Бифуркација те реке, примећује Ст. Новаковић, начињена је *умешним* путем ради једног млина.⁷⁾ Потом су се на томе изводу (а он се и у хрсовуље *баш* само *назива*),⁸⁾ ређали рибрици и воденице⁹⁾ а краљ Милутин је „пред своју смрт“... дао манастиру (Грчаници) све воденице на изводу Неродикске на Паунима од горњег рибника до Ситнице.¹⁰⁾

Од коликог су привредног значаја биле ове *грађевине на води* може се схватити разумети и оценити тек кад се преластају све хрсовуље, даровне повеље, у којима се манастирима дарују и *широком* помњуће воденице. Оне су, извесно, доносиле и сигуран, и сталан, и обилат приход ои-

ма, у чијем су се поседу налазиле. *Ујам* реч, која се ни за 500 година турске владавине није могла затрти ако смо иначе пуно других речи турских попримали, тако је као сува чиста српска реч, однегована и сачувана са једном сигурном, трајном и без муке добивеним приходом.

Изгледа да су поред воденица, остале још и друге *сталне* грађевине на води или поред река и потока подигнуте и водом испуњене. То су *топила* (мочила), која се у Душановој хрсовуљи манастиру Трескању на два места спомињу.¹⁰⁾ А топила су моралз у оно доба представљали изванстан значај, кад се манастирима дарују и кад се *узрком*, спомињу. Значај је њихов био у значају гајења, прераде и извоза конопља и дана Конопља је служила не само за израду рубина (преобуца) и одеља параднога,¹¹⁾ већ и за уреднаје ужирање; несумњиво је знатна количина извозена и у Приморје, камо јој је била велика потрошна ради потреба бродарства.¹²⁾

10) *Гласник Друштва Српске Словоности*. XIII, 371 и 374.

11) *Изречек у Историји Срба* I, спомиње: да је пређа од новопле михане (бојана) и да су преобуце и одећа ткане у најкрупнијем шарету.

12) *Чет. Мјатровић: Станоје за историју српске шрговине XIII и XIV века*. *Гласник Српског Ученог Друштва*, свјета XXXVII. (Иастраско се).

5) К. Јагичек: *Историја Срба*, II, 26.

6) *Изречек у Историји Срба*, II, 15.

7) *Глас Српске Краљевске Академије*, XXXVIII, стр. 38.

8) *Исти*, стр. 23.

9) *Исти*, стр. 22.

дух у димњаку, те је и струја ваздушна у првом случају слабија него у другом, при једнакој дужини димњака. Разлика у притиску ваздуха услед температуре ваздуха је тако слаба да се кружење лако обуставља, ако су рупе кроз које улази ваздух мање и кривудае. Да би се добило обилније кружење ваздуха потребно је, дакле, да отвори за улаз ваздуха буду довољно велики и да одводници ваздуха, вентилатори буду прави и довољно дугачки.

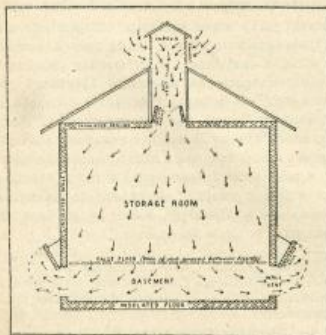
Да се расхлади велика маса воћа у згради у којој се оно чува, потребно је кружење ваздуха у великим запреминама, ако је топло време.

Расхлађивање јабука у сандуцима, бурадима, кацама или у слами упакованих, врло је споро обичним струјањем умерено хладног ваздуха. Температура воћа по ивицама суда, у коме је оно спаковано, мења се врло споро, а у унутрашњости тих судова расхлађивање иде постепено од ивица ка унутрашњости суда. Отуда је и потребно обилно, слободно и брзо кружење ваздуха у локалу, у коме се воће чува, а нарочито у јесен кад је топлата на пољу доста велика.

Срамерно кратко време, за које јабуке остају у свежем стању за време чувања, долази често пута услед недовољног расхлађивања зграде, где се оне чувају или услед тога што се уносе у зграду за чување сувише загрејане јабуке. Због слабог и недовољног расхлађивања могу се наћи у центру суда — у коме су спаковане — и пререле јабуке и јабуке у процесу распадања, те онда и остале јабуке не могу дуго да трају.

Нарочито ако је рано с јесени спољна температура висока, расхлађивање биће врло споро; не само да ће под овим погодбама и унутрашњи ваздух, бити јако топлан него ће и кружење његово бити отежано. Онда ће тешко бити и доцније, кад спољна температура спадне на нулу, извршити расхлађивање. Међутим ако су отвори кроз које продире спољни ваздух довољно пространи и вентилатори довољно високи, изаваће се и јача промаја, па с тим и јаче расхлађивање.

Кад год је спољна температура ваздуха нижа од температуре ваздуха у згради, у којој се воће чува, хладан ваздух улази кроз отворен а доњем делу зграде и потискује унутрашњи ваздух кроз отворе на горњем делу зграде, вентилаторе као што је то показано на сл. I. Ме-

Сл. 2. Продирање спољњег топлијег ваздуха у зграду за чување јабука, ако се отвори при дну зграде држе отворени кад је на топло време.

хитним потребно је pazити на температуру спољнег и унутрашњег ваздуха, јер чим спољни ваздух постане топлији него унутрашњи, он улази кроз горње отворе у зграду и на дољим отворима потискује унутрашњи хладнији ваздух, као што је то стрелицама обележено на 2. Отуда, кад таваз случај наступи, кад дакле спољни ваздух буде топлији него унутрашњи, све отворе на згради треба добро затворити. На ово треба нарочито pazити у почетку сезоне чувања, у јесен и не остављати зграду отворену преко целога дана и ноћи јер ако је зграда, односно отвори на њој отворени за време дневне топлоте, не само да ће се изгубити дејство расхлађивања постигнуто преко ноћи, него ће и воће губити од своје квалитете за чување и то много више него да се одржава на једноставној, па чак и на релативно нешто високој температури.

Да би се пак избегао сувишно расхлађивање зграде у којој се чува воће, зими не само да затварањем отвара треба спречити стварање промаје, него још треба спречити и губљење топлоте из унутрашњости зграде кроз зидове таван и под зграде.

То губљење топлоте, у исто време и одбијање, односно не примање спољне топлоте, кад је напољу топло време остварује се ако су зидови под и таван направљени од материјала, који тешко спроводе топлоту — рђавих топлоноша.

Кад су дуварови довољно дебели спољна температура се неће кроз њих осећати у унутрашњости зграде, нити ће се унутарњи топлији ваздух кроз њих хладити. Ради још боље сигурности, нарочито ако су дуварови тањи, добро је да се они изнутра обложе даскама, тако да се између ових и дуварова остави једно растојање, које ће се испунити каквим рђавим топлоношом на пример струтношом, плутом, пепелом итд.

У местима, где се оскудева у цигли могу, се зидови на темељу направљеном од камена правити, издати од два реда дасака, тако да између њих дође опет једна од мало час поменутих материја која рђаво спроводи топлоту. Буди која од ових материја да се узме, треба pazити да она буде добро осушена, јер се иначе зидови могу лако овлажити и онда ће и даске краће време трајати. И таван зграде такође треба да је начињен на исти начин, те да се кроз њега не би губила топлота.

Много се топлоте може губити кроз врата и прозоре, те и ту треба предузети навесне мере да се то спречи. Врата треба такође да су постављена каквом материјом, рђавим топлоношом. И она се могу начинити од дуплих дасака са рђавим топлоношом између њих. То исто важи и за калке, који затварају отворе за улаз и за излаз, то јест за кружење ваздуха кроз зграду.

Добро је да се пред главним улазом у зграду за чување предвиди и једно предсобље, тако да се с поља не улази непосредно у зграду за чување него најпре у предсобље, па онда кроз врата, овога у одају за чување. Предсобље може онда корисно да послужи за сортирање наковање и експедицију воћа, за послове, које никад није саветно вршити у самој згради где су смештене јабуке.

Најзад ако се у згради може увести и електрично осветљење у случају да се у близини може јефтино струја

добити прозоре на згради за чување јабука није потребно ни градити, него увести електрично осветлење. Ако се пак ово не може увести, онда на згради предвидети мали број мањих дуплих прозора,

(Наставиће се.)

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

У прилог обнове нашег виноградарства.

Шасла Х Берландијери 41 В, у сравнењу са Мурведер Х Руестисом 1202.

Пре филорсерне заразе стање нашег виноградарства може се рећи било је стабилизовано: из дуге праксе народ је успео пронаћи погодну сорту лозе за свој крај, па је све збила и ишло како треба. Данас већ ствар не стоји тако. Разне врсте подлога различито утичу на плодност дозревање, богатство у шећеру и т. д. О томе нема сумње. По мишљењу г. Содегс-а, и клима има врло јак утицај на лозу, јачи него филексера!

Прилагођавање за земљиште (адаптација), такође је једна врло важна чињеница у виноградарству, те се из свега овога да лако закључити, да је избор подлоге темељ данашњем виноградарству.

Па ипак, ова истина није позната у народу онако како би требало да је. У бр. 47 „Тежака“ за пр. год. видели смо једну напомену, колико је наш народ у почетку обнављања винограда обраћао пажњу па избор подлоге за своје винограде. Данас је стање једва нешто боље, али одмах додајемо, да је тај њихов (данашњи избор, више мање ограничен само не Рипарију и Руестрис. Па зар је онда чудо, што нам је продукција винограда тако неједнака, да је тешко одредити просечан принос са једног чокота у навесном крају? Зар је чудо, што често видимо винограде незадовољне, и да са сумњом предумијају обнављање?

По нашем мишљењу узрок треба тражити у подлози. Питамо се сад: да ли је ово довољно што наш виноградар зна у погледу избора подлоге? Не. То би био наш одговор. Кад је тако, онда је наша дужност, а у првом реду државе, да преко својих органа учини све, да се на избор подлоге обрати већа пажња. Овим нисмо хтели да кажемо да се на надлежном месту о овоме не води рачуна. На против, знамо, да у последње време Одељење за виноградарство у нашој краљевини најозбиљније и свестрано ради на унапређењу виноградарства, па је и у овом погледу учинило доста, дајући упуте својим органима до детаља. Хтели смо само да и пред читаоце, „Тежака“ изнесемо подробије мишљење и о овим двома подлогама.

Да пређемо на главну ствар.

Код нас се ипр. Мурведер Х Руестрис 1202 препоручује за земљишта тежа и влажнија са 40—50% креча, а 41В за земљишта сува и са 60% креча. И збиља, с обзиром на наведене околности, ова је препорука сасвим на свом месту. Сад само треба да видимо како и друге чињенице утичу на ове две подлоге.

Ја незнам да ли у нас уопште има винограда подигнутих на овим подлогама, али сам имао прилике да их видим у другим земљама, као и да чујем мишљење та-

мошњих виноделца о овим подлогама. Они ипр. тврде, да је 1202 добра подлога за кречна и влажна земљишта, да јој је добра отпорна снага према филексери, да је срађање (афинитет) са домаћим сортама задовољавајуће, али да форсира вегетацију калемова тако много, да их често чини стерилним (перодним), а у најмању руку ствара велику реуљавост. Поред овога и вегетација јој је дуга, те ластари често не дозре. Са ових разлога они ову подлогу препоручују само кад се има да каламе домаће сорте, које такође имају бујан пораст, које много рађају и које захтевају дужи резидбу.

За 41 В ипр. веле, да је за кречна земљишта и иначе у сваком погледу извршена подлога. Она умерава вегетацију, убршава зрење ластара па и рода дајући веће богатство у шећеру. Поред овога, тврди се, да јој је и продуктивност већа него код 1202. Једино јој је мања то, што су калемови на њој у прве 2—3 год. слабијег пораста.

За потврду овога навешћемо један пример из опита вршених у Француској од стране г. Шарпаз-а. Ево дословце његових речи:

„... У 1912 год. продужио сам опите из 1911 год. у школи Chalons (на Марни) која је установљена 1906 год. Пошто је земљиште било са 40—50 % креча, изабрао сам ове подлоге: 41 В и 1202, које су биле тада у промету и највише препоручиване. На свакој од ове две подлоге окаламане су по две сорте (домаће) и резиване на исти начин. Брање је вршено истог дана.

Резултати су били они: маркитно мањи принос код 1202 према 41 В, ма какво да је орезивање. Мања продукција код 1202 не може се приписати хлорози, јер је ова једва осетно била примењена.“

Уосталом, овај мањи принос код 1202 није био особен и једини случај његових опита. Г. Шарпаз је ово, констатовао и доцније и у другим местима.

Ево неколико његових констатација:

Pinot mémier	на 41 В	дао по чокоту	— 850 кг.
„	1202	„	— 200 „
„	Gamay du Beaujolais	на 41 В	— 600 „
„	„	1201	— 200 „
Fendant vert	на 41 В	дао по чокоту	— 1150 „
„	„	1202	— 110 „

Још нешто. Баш у 1911 год. у једном великом виноградарском пределу Француске, а у 10 разних парцела, на којима су биле засажене ове две подлоге и где су примењивани разни начини презивања, г. Шарпаз је вршио опите и веле да је константовано овај пренос по жетку: од 41 В добио је 4863 кг. а од 1202 само 3709 кг. Дакле са разликом од 1154 кг. у корист 41 В.

Поређујући богатство у шећеру грожда са 41 В и 1202, г. Шарпаз је нашао уvek вишак код 41 В, ма да ова разлика није тако маркантна. Али ипак о томе треба водити рачуна.

Видимо дакле, да поред резистенције према филексери и адаптације, при избору подлоге треба да видимо рачуна и о другим особинама њеним. Са тог гледишта подлога 41 В. била би боља од 1202. То се је увидело и на надлежном месту, те је већ учињено све, да се матичици ове врсте лозе (41В) што пре подигну у држав. лоз. расадницама.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Најбоље Расе Кокосака.

Од осталих раса са гојење најугледније су зајвијске „Кохинхинке“ и „Браме“, које су сада доста распрострањене и у Европи, али оне траже за себе нарочиту негу и много хране.

Ја не би препоручио у опште да се код нас гаје кокоси за гојење јер тај посао захтева много трошкова и брига, а међутим такво се месо код нас мало тражи и слабо плаћа.

Од тако званих универзалних кокосију, т. ј. оних које су добре носиле и које се добро гоје, истичемо на прво место Плимес-Рок. То је америчка раса, која је доста позната и код нас, али овде ја још висам видео чисте примерке те расе, чему је узрок често парење са нашом домаћом кокосијом.

Плимес-Рок обраћа на себе пажњу својим јаким, живахним (знак добрих носила) и истовремено масивним и тешким (знак кокосака добрих за гојење) телом.

Она има просту кресту, подбрадњак и менџуше живо црвено боје; перје има различито: црно, бело, жуто и јаребичасто. Кокосшке последње боје су најбоље за, наше прилике.

Пошто је Плимес-Рок врло издржљива кокош, добра носила и доста крупна (до 4½ килг.), то је највише препоручљив за гајење у нашим приликама.

После Плимес-Рока долази Лангшанка. Она је пореклом из Северне Кине, пренесена је у Европу у половини прошлог века. Усавршена у Енглеској ова је кокош због укусног меса, што је добра носила и што је крупна, јер је обично тешка до 3½ килг., а при тој издржљива у сваком климату, била широм распрострањена у Европи. (Енглеској, Немачкој и Русији).

Њена особина — да и преко целе зиме носи јаја — истиче је изнад других кокосију.

У ње је јасно црвене боје правилно изрежкана мала креста, а исто тако и мали подбрадњак и менџуше. Доста је висока и јако развијена. Перје обично зеленкасто црно, ноге јаке, црне, средње висине. Особина је ове кокоши и што не тражи нарочите неге и задовољава се минималном храном. Огуда заслужује сваку препоруку за гојење на селу.

На треће место долази Орпингтон — енглески производ, врло је распрострањена раса. Има врло укусно сочно и нежно месо а истовремено и доста је добра носила. Јаја су жуте боје, врло укусна и тешка до 70 грама комад. По боји перја разликују се: жуте, беле и порцаланасте орпингтонке.

Орпингтон је отпоран према непогодама и врло се лако развија. Његови петлови имају до 5 килг. а кокошке до 4 килг. тежине. Добро би било да и ову расу ширимо у нашим селима.

На четврто место долазе „Вијандоте“, оне су пореклом из Америке. Да су те кокоши издржљиве као и Орпингтон и да су задовољне истом негом, биле би свакако боље од Орпингтона. Перје им је обично сребрено-бело или златно-жуто. Из моје дуге праксе тврдим, да је најбоља и најпродуктивнија сребрено-бела врста Вијандоте. Крупније су од Лангшанка имају краће ноге али веће

дугуљасто тело. Кокосшке су одличне носиле и истовремено добре квочке. Носе до 180 јаја годишње, од којих ¼ припада зимињем времену.

Дакле, ко има добар кокошорник, ко има доста и добре хране и времена за пажљиву негу своје живине, томе би препоручили да гаје ову расу, јер је и одлична носила и одлична за гојење.

У идућем чланку изнећу неке напомене о избору грла за приплод.

(Наставиће се.)

НАШИ ДОПИСИ

Чачак јула 1922. год.

Индустрија суве шљиве у Чачку и околини.

Страни људи знаду ценити нашу шљиву као ванредан производ воћарски; они је зову „српском урмом.“ Па и не греше, јер сушена шљива тако је укусна, да тај назив заслужује, па и свуда је тражена. С тога је и промет са сувом шљивом тако важан.

У последње време највећа се пажња обраћа у Чачку и околини на шљиварску индустрију на производњу суве шљиве. Шљиву у осталом треба знати и сушити и за промет прерадити. По данашњим захтевима, сува шљива не сме заударати на дим, мора бити толико осушена, да се може чувати, а да се не квари; с друге стране, не сме бити пречећ исушена и као кост тврда. У том погледу Чачак са околином нагло напредује, подизањем савременијих модела сушница за воће и етиваже за етивирање суве шљиве.

Пољопривредници су јако заинтересовани, како они који имају прсте сушнице, тако и они који до сада нису имали својих сушница а имају већи простор земље под шљивацама, да и они подижу боље сушнице, јер су увидели да производња суве шљиве даје много веће користи а мање труда изскупе, него ли пак производња ракије. Како данас имамо разних модела сушница за сушење шљиве и осталог воћа, сви заинтересовани пољопривредници, распитали су се преко стручних људи, који модел сушница данас треба подићи, да би се шљиве добро сушиле, а сува роба одговарала тржишним захтевима.

Као најбоља сушница препоручена је пољопривредницима модел Др. Стојковића, која вржу могућност пољопривреднику, да се у њој може најбоље шљива осушити, јер се код ње може најлакше топлота регулисати и тиме добити сува шљива најбољег квалитета; на истој сушници може се највећа количина шљива осушити, и да иста сушница најмању количину дрва тропи, што је важно за произвођача. Тако ће се у овој години подићи већи број сушница у околини Чачка модела Др. Стојковића и Главишића. — Узред напомињем да су два трговца из Чачка схватили вредност сушнице модела Др. Стојковића и решили су да подигну сушницу истог модела у селу код њихове фамилије, и тиме да оставе успомени својима и даду им могућности за боље искористивање шљиваног рода. Ово је похвалан пример, и желим је да и остали трговци који имају могућности ураде што овако, јер ће свакако, они пре сватити вредност једне сушнице, него ли пак њихови на селу, који се доста тешко решавају да приме неку повину из пољске привреде.

Колико је год важна погодба да се сирова шљива сушењем у сушницама не пресуши или довољно не осуши, да задржи у себи ароматичан укус, и да у њој остане што више шећера, тако је исто важан и начин паковања, да се шљиве уришују у робу првог, другог и трећег реда и да се сачувају од квара. Као год што је код пољопривредника тежња да своју шљиву што боље прераде и исту по скупој цени продају, тако је исто тежња и шљиварских трговаца извозника, да суву шљиву што боље упакују и сортирају према тражњи страних тржишта, да би могла издржати што дужи транспорт и да би се могла што дуже времена очувати без квара.

У том правцу, неколико Чачанских шљиварских трговаца извозника удружених у „Чачанску Шпедиционцу“, отпочели су рад на подизању једне модерне стиваже за суве шљиве, која ће моћи за 24 сата да стивира 4 вагона суве шљиве, упаковане у сандучиће и непосредно у стране земље извозиће етавирану суву шљиву. Све машинерије за етвирају наручене су из Немачке.

Етвирају у Чачку почеће рад још у току овогодишње севоје, тиме ће појачати чачанску пијацу са сувом шљивом, са које се извозе око 250 вагона сувих шљива у годинама, када је средњи шљивани род.

Овогодишња шљивана борба у околини Чачка, може се рачунати као средња, јер је друготрајна суша у овој години уништила шљивани род, који је био врло добар.

— — Ђ.

КЊИЖЕВНОСТ

Путна пољопривредна настава у Италији, од Др. Вел. Н. Стојковића, Београд, страна 126, цена 8 динара.

Г. Стојковић има једну лепу особину: да у другом, развијенијим земљама, запази извесне напретке, да их својим земљацима свопшти и да са своје стране настане како би се то, што у другим земљама пружа добре резултате, и у нас отпочело.

Тако нас је пре три године једном књигом упознао с *Децим пољопривредним клубовима у Америци*, који су тамо показали врло корисне резултате, па је по том, најживље настао да се ти клубови и у нас оснивају и развијају. И има их, ваљда, око 100, па су и резултате врло повољне дали: прошлогодишња изложба њихова је за то најбоље сведочанство. Ако би се мало више прилагодили и нашим потребама и ако би се економски, учитељи и сви остали пријатељи подмлатка народног и народне привреде постарали око оснивања нових и трајног одржавања ових клубова, они би и у нашој земљи имали благотворнога дејства и показали врло корисне резултате.

За тим је Г. Стојковић другом једном књигом обратио пажњу на конзервисане воћа и поврћа, па се затим живо залажко да се тај посао у нас развије и одомаћи. И одржана предавања на многим тачкама Србије су показала већ прве резултате: многе жене и девојке су се прихватиле тога кориснога посла, а од њих ће и друге препочинати.

Сад нас је упознао до ситуација и с *Путном пољопривредном наставом у Италији*, која је млађа од оне у Немачкој, Француској и Белгији, али је у толико интересантнија и за проучавање занимљивија.

Са свесношћу, коју је показао у досадањим својственима о појединим установима и напретцима пољопривредним у извесним земљама, Г. Стојковић је и у овој књизи врло важљиво дао и пуно и живу слику путне пољопривредне наставе у Италији.

Он ће, несумњиво, живо настати да се та установа, која је у Италији показала успеха, и у нас пренесе. То се настојавање његово огледа у пројекту закона о пољопривредној служби државних органа у народу. Овом књигом је тај пројекат веома упорно поткрепио.

Књига ће, сем тога, изврсно послужити свима садањим и будућим пољопривредним органима и свима другим људима који се интересују пољопривредним установима и пољопривредним напретком у народу не само као једна прегледна и вистарна информација, већ и као силан подстицај за размисљање и рад.

Да ли ће се италијански систем моћи буквално пренети код нас или ће се морати прилагођавати и нашим особним приликама и нашим специјалним потребама — остварити је која ни у колико не смањује вредност књиге нити доводи у питање њезину потребу. Она је у сваком случају и врло добра и потребна. Зато је топло препоручујемо.

С извесним изводима Г. Стојковићевим се не би могли сагласити. На пример, изгледа нам да, поред два постојећа пољопривредна факултета, нису потребна још нова три! Два ће, држимо, сасвим задовољити потребу — бар за читав низ година, док се не осуше по велики број нижих пољопривредних школа чија је потреба тако очигледна и чија је нестаница још очигледнија!

Па, и после тога пре ће се осетити потреба за којом средњом пољопривредном школом, која ће спремати ниже техничко особље пољопривредним предузетницима, разним произвођачким задругама и индустријским предузећима, која се баве прерадом аграрних сировина (као што су фабрике шећера, шпирта, кудеље и т. д.), којима су поред технолога, потребни и извесни пољопривредни стручњаци као ниже особље. Јер, као што су за грађевинарство недовољни архитекти с факултетском спремом ако нема довољан број добрих пазира са средњом и радника са нижом школом и као што се и остале гране радности (машинске хемиске, рударске и т. д.) не могу развити без особља са средњом и нижом стручном наставом, тако се и у пољопривреди факултетски спремни пољопривредници претварају у безомну декорацију, ако немају одговарајући број оних са средњом и нижом стручном спремом.

Даље, ми држимо да ово пољопривредно особље, које је у државној служби сад може на својим местима врло успешно послужити. Наши државни економисти, поеники из нижих и средњих пољопривредних школа немају, додуше академских диплома. Али, за улогу која њима припада, имају они довољно спреме. Имају је довољно нарочито с обзиром на степен не само наше пољопривреде, већ и нашега пољопривредника, његове психологије и његове способности да нешто прими! Сва је недаћа у томе, што веки од садањих економија поучава, још у оваквим приликама неразвијености и примитивности и објективне и субјективне, да препоручи нашем тежаку пос-

ледну реч науке и последњу реч технике, не водећи доволно рачуна о објективној могућности нашега примитивнога домаћинства (гајдинства) да то *оствари* и о субјективној способности нашега тежака да то *прими* и — *изведе*!

Није, дакле, по среднј меговољног *знања*, већ *окупица метода*. У објективним и субјективним приликама наши би државни економски са знањем што га имају постигли и знатно веће резултате и били довољни још за читав низ година — само кад би *метода* у раду имали: метода, који би се прилагодио нашим објективним и субјективним приликама, т. ј. прилагодили се њима, да би их могли *измениши*!

Тај им се *метод* може дати на курсевима, који би се сваке године зимских месеци држали, и које би требало држати чак и кад би им се признавала и виша стручна спрема.

Да прекинемо са тим ескурзијама, које би нас далеко одведе, и да се задржимо на ономе, што нам је пружило непосредног повода да ову рецензију пишемо: на књизи г. Стојковића. А она у сваком погледу заслужује да је и понова препоручимо и да пожељно њезино обилно распростирање и марљиво читање.

Драгиша Лапчевић.

ЗАПИСНИК.

XXVII редовне седнице Управног Одбора Срп. Полуприв. Друштва одржане 27. јуна 1922. године у Друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: потпредседник г. Паја Т. Тодоровић, чланови: гг. Благоје Д. Тодоровић, Милан Триковић, Александар Г. Јовановић, др. Веља Н. Стојковић, и Драгутин Срећкић.

Као гост био је г. Александар Ивановић, редовни члан.

Председавао потпредседник г. Паја Т. Тодоровић. Бележио секретар г. Александар П. Рањковић.

I

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти усвоји.

II

По молби новосоставне Подружнице у Александровцу (Пољаревацка) — Одбор одлучи, да се прими у састав Друштва, пошто је испунила потребне услове.

III

По молби Подружнице у Косјерићу. — Одбор одлучи, да јој се отвори кредит у сировинама, алату, материјалу и семени за 20.000 динара.

IV

По предлогу Набавачног Одбора о потребним набавкама, да се набави 100 комада ратника Но 6, за Саконе плугове и 30 комада пећи за Главинићеве сусушице. — Одбор усвоји предлог.

V

По предлогу Набавачног Одбора, који је за сирове и алат требало издати на име помоћи и награда Друштву за изложбе у Чачку, на Угуљину и Витолу, Одбор усвоји исто мишљење.

VI

По молби г. Божидара Мићећа, бив. магационера Друштвеног, којом моли да се ослободи плаћања за мање предати алат. — Одбор одлучи, да остане при својој ранијој одлуци. Да положи вредност мање предатог алата.

VII

По мишљењу Финансиског Одбора о добивеним понузама за покривање друштвених магацина. — Одбор одлучи, да се поново понуздају г. г. Илија Милошевић и Петар Ђорђевић, који су познели споро поједнаке цене, да донесу мустре ваљка и да се између њих

Одржи у канцеларији ука лиценција и од кога се доб ије јептвиња понуда, да му се уступи покривање крова. Исплата покривања да се изврши из кредита на испревање потребе.

VIII

По извештају г. Александра Г. Јовановића, о изатапању његовог рукомиса о конзервациу јаја. — Одбор одлучи, да се упути Књижевном Одбору за мишљење о одређивању хонорара.

IX

По тражењу Управника Полупривредне Станице у Лесковцу, да се раскодије јелчи, који је послат станици бесплатно за семе а иста га је употребила за исхрану стоке. — Одбор одлучи, да се о томе извести Министарство Полупривредне и Вода ради истраге.

X

По молби средње подружнице школе за полупривредним правцем у Товарштву (Вацка), да јој се покрене сирање. — Одбор одлучи, да се пошаље ценоник и извешта, да ће јој се дати сирање по цени као члановима Друштвеним а бесплатно се не могу дати пошто Друштво нема за то могућности.

XI

По извештају Министарства Полупривреде и Вода, да из кредита нема могућности да Друштву одобри помоћ за приређивање изложба. — Одбор одлучи, да се умоли Министарство, да Друштву стави ову помоћ на приход Касне Југурије.

XII

По молби г-це Савке Ракићеве, дактилографичне друштвене, да јој се уступи једна соба за становање. — Одбор одлучи, да јој се уступи зашта ће плаћати по 20 динара месечно.

XIII

Прочитан је извештај г. Николе Петровића, о одржаној предавању у Јагодина, Алексинцу и Нишу, о конзервациу јаја. — Одбор прими исти знања и одлучи, да се упути Уреднику Тежак ради штампања.

XIV

По извештају благајника о изабеним трошковима Друштву „Глобус“ за поручене сирање. — Одбор одлучи, да се ова сума тражи од бив. благајника, пошто је неправилно издата.

XV

Прочитан је извештај Полупривредне Подружнице у Ариљу о одржаној предавању г. др. Веде Стојковића „О чувању јабука и здруженој продаји“. — Одбор исто прими знању.

Са овим је закључена данашња седница.

О Г Л А С И

ИМАМО НА ПРОДАЈУ

ПРЕСЕ

веома подесне за кућевне потребе, за цеђење воћа, малине парадиза и т. с., а могу се евентуално употребити и за грочје. Цена од 10 литара 200 динара и од 20 литара 300 динара. Могу се видети и код Српског Полупривредног Друштва.

Парађанин и Стојановић

Коларчева ул. бр. 5.
Београд.

1-5

Исправка. — У броју 30 „Тежак“ грешком слагача уметнута је у чланку *Погодбе илода јабуке за чување* а међу берилима за воће једна слика, којој тамо није место, што се овим исправља. Ур.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

ушућује се

Срп. Пољопривредно Друштво
У БЕОГРАДУ.Претплату примају и све
поштеНа основу најбољег решења од
априла 1899. г. предписку друштвену
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Н. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустрован лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дин

Претплата се полаже једномпут
на целу годинуЗа С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**Одговорни уредник, **Др В. И. Стејковић**

Број 32.

БЕОГРАД, 13. АВГУСТА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Домаћичке школе и подружине за домаћинство.

Домаћичке школе, као сталне школе, позване су на првом месту да васпитавају женски подмладак и да га припремају за његову будућу улогу у животу, породици и друштву. Оне, па ма колико велики био њихов број, користе само једном релативно малом делу тога подмлатка. Међутим утицај домаћичких школа треба да се осети и на шире сеоске женске слојеве. Он ће се неминовно и осетити, али само у непосредној близини таквих школа. Ако би се поред *сталних* завеле и *покретне домаћичке школе или курсеве*, тај би се утицај несумњиво још јаче осетио, како на женску омладину, тако и на одраслије девојке и жене. Најзад ако би се поред сталних и покретних домаћичких школа завеле још и *ушућује среске учитељице* за домаћинство, систем домаћичког васпитања женског народа био би најпотпунији. Можда ће још дуго и дуго времена требати да се тај и такав апарат за домаћичко васпитање, с обзиром на наше прилике, створи у нашој земљи, али на томе свакако треба истрајно и упорно радити.

Српско Пољопривредно Друштво знајући какву је значајну улогу позван да игра мушки и женски подмладак на селу основало је оmlадинске установе тако зване *Дечије пољопривредне клубове*, којима је задатак припрема тог подмлатка за будући рад и живот. Ти клубови имају између осталог и ту задаћу да у сеоској и мушкој и женској оmlадини гаје и развијају љубав према селу и сеоском животу, да допринесу да се она задржи, да остане на селу и најзад да отварају вољу сеоској оmlадини за даље школовање у пољопривредним и домаћичким школама.

Ако би се нарочито сеоске учитељице подухватиле рада на организацији женског подмлатка, који је изашао из основних школа, у женске пољопривредне клубове у већем броју него што је то досада случај, онде би оне необичну услугу

учиниле домаћичким школама. Нема сумње да би већи део женске деце, која прођу једну или две године кроз женске клубове, у којима сеоска учитељица са пуно воље, разумевања и преданости ради, била најбољи регрути за домаћичке школе. Једна ваљана припрема сеоске женске деце за домаћичке школе то су женски пољопривредни клубови и ми и овим чинимо један апел сеоским учитељицама да се једног тако благородног посла, као што је рад у пољопривредним клубовима са женском децом, живље и свесрдније прихватају него што су то досада чиниле.

Српско Пољопривредно Друштво тежило не само за напредком — пољске приреде него и за напредком сеоске породице, сеоског дома и сеоског живота покушавало је после рата да у заједници са другим друштвима поради на завођењу *домаћичких курсева*, те да би колико толико допринело бољој припреми нашег женског, нарочито одраслијег сеоског света за живот. Не нашавши одзива у том правцу, оно је у прошлој и овој години приредило један читав низ предавања, која су била намењена искувице женском свету. Рад на томе не само да је донео и лепог успеха него је чак и потстакao и оснивање двају женских клубова за конзервисање воћа и поврћа. Тај рад треба не само продужити него још и проширити и попуњити, дајући му истовремено и један одређенији правац. И ми налазимо да би најбољи пут за то био — према нашим садашњим приликама — оснивање *подружина за домаћинство*.

Српско Пољопривредно Друштво има две своје организације васпитно пропагандистичног карактера; то су пољопривредне подружине за одрасле пољопривреднике и пољопривредне клубове за мушки и женски подмладак на селу. Међутим недостаје му још једна организација, са задатком сировођења и ширења домаћичке пропаганде, која би обухватила жене и девојке. Овакву би организацију Друштво требало да има, те да би се његова акција простирала на све снаге које делују на сеоском имању, и на људе и на жене и на децу, нарочито на жене због оне двоструке улоге сеоске

жене, о чему је било речи у првом чланку. (Види *Тежак* бр. 31). Незнање пољопривредника у обављању његове привреде огледа се у мањој количини и лошијој каквоћи жетве. Незнање пак сеоске жене у домаћинству од много је тежих последица, не само по успех пољопривредника у његовом предузећу него нарочито по интелектуално морално и физичко благостање целе породице.

И ако би требао рад једне подружине за домаћинство да буде простран јер је и улога жене у породици, нарочито на сеоском дому, врло пространа и разноврсна, ипак Српско Пољопривредно Друштво с обзиром на своју задаћу и своје циљеве и средства, морало би тај рад да ограничи на један ужи делокруг. Како су исхрана породице и санитарне погодбе живота на селу најважнији фактори за стварање не само физичког благостања и развијања радне моћи чланова породице него и главна основа за стварање и моралног и интелектуалног благостања и у опште за културни препорођај сеоске жене, сматрамо да би задатак једне подружине за домаћинство имао обухватити само ове четири тачке:

1. Да *пронађе* *продуцент* *у* *дому* *неопходних* *намирница* *за* *живот*: *поврћа*, *воћа*, *живине*, *јаја*, *млека*, *зечева*, *пчела* *шћ*;

2. Да *уводи* *савршене* *методе* *чувања* *и* *консервисања* *намирница* *и* *припреме* *људске* *хране*, *како* *би* *она* *не* *само* *одговарала* *потребма* *организма* *него* *још* *и* *била* *здравија* *и* *боље* *искористиена*;

3. Да *ствара* *боље* *здравствене* *(хигијенске)* *потребне* *на* *дому*, *ошклањајући* *све* *узроке* *боле-*

сти *и* *зараза*, *које* *преше* *здрављу* *и* *животу* *породице*;

4. Да *упућује* *женски* *подмладак* *на* *све* *што* *се* *односи* *на* *кућу* *и* *кућанство*, *те* *да* *би* *се* *од* *њег* *стварале* *добре* *домаћице* *за* *будућност*.

Оснивањем оваквих подружина за домаћинство, у којима би значајну улогу имале да играју свршене ученице домаћинских школа и шаљанем способних предавача — где би између осталих видно место заузимале и учитељице и свршене ученице домаћинских школа — у те подружине да поучавају женски свет у домаћим наукама и кућанству, а поглативо у производњи спремању и чувању хране и одржавању здравствених погодба на дому Српско Пољопривредно Друштво јамачно би постигло значајне резултате.

Помоћу тих подружина би се успело да се јаче популаризује у народу не само производња разноврсне хране на дому преко лета него још и савремене методе чувања хране и припреме обилније и разноврсније зимнице. Помоћу њих, а уз сарадњу лекара, здравствених задруга и наших хигијеничара, могло би се много учинити не само на поправку народног здравља здравствених погодба на сеоском дому него и на сузбијању многих заблуда, традиција и сујеверја, која тако тешко притискују нарочито нашу сеоску жену.

Али би нарочито велики значај таквих подружина био што би се са њима и кроз њих остелила у народу важност домаћих наука и кућанства, те би оне не само допринеле већој симпатији за домаћинске школе, па и шаљању већег броја женског подмлатка у њих, него још и пот-

ПОДЛИСТАК

У СКОПЉУ

(привредне белешке и студије)

од Драгине Лапчевића.

(Наставка).

А што се дана тиче — он је тада био у целој Јеароци у великој употреби виших друштвених редова, а у Србији је и на Балканском Полуострву у опште врло јако гајен. Он се изриком помиње у даровним Повељама; у хрисовуљи којом оснива манастир св. архангела Михаила и Гавријла у Призрену Душан наређује: да се Петрошу, Срдан, Нос и Војних ослобађају извесних давања (да им не никоме прилазе жоувске ни пособа, ни соћа, ни пса, ни димнице, ни лана, ни јагњетине да не дају) а да други Срби (ратари) дају манастиру „и лана тридесет повећама.“¹⁵⁾ У осталом, знатно гајење лана оставило је трага и у именима неких села,¹⁶⁾ н. пр. Лапон, Ланиште, Леновац и т. д.

Лан је био извозни артикул;¹⁷⁾ ради тога је, јер се извозом могао добро уволити, а не само ради подмирења домаћих владалачких потреба, он био предмет краљевских и царских дажбина. Да је влакно ланено употребљавано и за разноврсна финаја ткива ради подмирења кућних потреба — изван сваке је сумње. Изгледа, по трагу који се и сад задржао у Херцеговини, да је ланено семе служило и за готовине хране људске.¹⁸⁾

А гајење конопља и лана у већем обиму захтевало је стална *топила*, којима су се служила читава села; отуда оно изричито помињање топила у Душановој даровној хрисовуљи.

Као сталне израде водене још се у хрисовуљама врло често помињу и дарују *рибнице*, о којима је на другом месту већ било нарочитог говора. Овде их спомињемо само ради тога, да се види *колико* је у оно доба у селима крајевима била развијена привредна употреба воде.

15) Чед. Мјатовић; *Студије за историју српске штедице* XIII, и XIV века Главног Српског Ученог Друштва, књига XXXVI.
16) Симеј Тројановић; *Савремена српска јела и ишја*; стр. 26. у *Савременој историји* *виропута* на савлаку. Истакнуто из истине ога *скуп*, и то је брашно „*лота*“, која је уз ост ост добар смук а нарочито с врхунским квалитетом, за који добро пријања. У Мостару је прелед у *финишима* уз врхуе *сипуе*.

13) *Гласник Друштва Српске Словоности*, XV, 206.

14) Стев. М. Котуровић; *Речник меса у Краљевини Србији*, 1892, стр. 437 и 438.

стакле завођење домаћих наука и кућанства у свакој установи, у којој се женски свет васпитава, без обзира на занимање народа без обзира да ли се та установа налази на селу или у вароши.

Тако проширен васпитни задатак Српског Пољопривредног Друштва и на женски свет, несумњиво би захтевао и много стучних снага и много средстава. Помоћ и стручна и финансијска Друштву и од стране Министарства Пољопривреде и од стране Министарства Просвете морала би у том случају бити много већа него до сада, јер би Друштво оснивањем подружница за домаћинство примило и један нов задатак, који би требало да прими на себе само Министарство Пољопривреде. А она, верујемо, неће изостати. С друге опет стране и Министарство Пољопривреде има пуно разлога да потпомогне такав рад Друштва како би доцније имало, кад и оно буде предузело интензиван рад на васпитању мушког и женског народа на селу, готову организацију, која би му корисно послужила за извођење његових планова и његовога рада.

Српско Пољопривредно Друштво стоји пред променом својих правила; нека би у својим новим правилима предвидело и подружнице за домаћинство и нека би тиме указало пажње сеоској жени, која је и стуб породице, на према томе и стуб културне моћи нашег народа.

Др. В. Н. Стојковић.

ИЗ РАТАРСТВА.

Коприва.

Коприве има две врсте: ситна или грчка (*Urtica urens* L.) и велика (*Urtica dioica* L.); она је прва једногодишња биљка, ова друга двогодишња као и конопља

Али, за оцену овдашње материјалне културе представљају у ратарству најважније је обратити пажњу на наводњавање и исушивање с којим се врло често сусрећемо у хрисовуљама и сломенцима из средњих векова. Манастирски у Меникеји и код Среза Душан уступа „метох св. Вардара, поред језера са *водоводима* која су с њим,¹⁷⁾ и наређује да им се преда „речени *водовод* са баром у истом.“¹⁸⁾

У међама села и имања дарованим Привредном манастиру неколико пута се помињу *водовађе*.¹⁹⁾ Поље у оном делу Косова, у коме су били дворови Немањина, било је у оно доба орошено осем Савије још и *изводом* (дакле *вештачким* радом) из реке Неродимке.²⁰⁾ И дан данас се Неродимка и Лепенац лети растуру у водовађе по њивама и баштама.²¹⁾ Кроз Качаничку клисуру, која је одавна запустела и задиљала, једини су још трагови негдашње културе — честе водовађе, којима се и данас служе за квашење и затпање малих лунчица њивица и ливадица. А кад се из Качаника изиђе и црско Неродимља се уђе у Косово, водовађе се виде на све

и дугогодишња. А ова друга нас овде и интересује, па ћемо о њој и говорити.

Висока коприва се налази углавном по местима коровљаним и влажним, по напуштеним воћњацима, опустелим поврћњацима и т. д. Она убрзо потисне сваку другу биљку, па и своју сопствену сестрицу, ситну коприву.

Тамо, камо се угоси висока коприва, може се утврдити да је земља изванредне плодности, чиме се и може објаснити на године у годину њезино обнављање на једном истом месту и у најраскошнијој форми у току читавих десет и више година. Зато се висока коприва често пута третира као уворна коровска трава, с којом је борба тешка, јер се размножава и семеном и жилава. Кад би била реч о ниској коприви, она би се кошењем у очи самог цветања поуздано за наступајућу годину уништила, у толико пре, што је семе обе врсте коприве од ранијих година безопасно (оно одржи кличавост једну, једва две године); уз то, старога семена испод одрасле је коприве безмерно мало, јер га вранци и друге птице врло радо подбирају.

Да би се уништила висока коприва, потребно јој је почупати жиле и жилице, а то се може учинити ако се земља под њом прекопа у дубини 25 сантиметра. Жиле се грабљама иступе на гомили и, кад се исуше, запале се да изгоре. Пенео се растури по истој земљи ради гнојења. Али, и после тога, да би се сигурније земља очистила од коприве, потребно је то место засејати кромпиром, репом и сличним усевицама; прекопавањем земље и окопавањем усева коприва се коначно угушује.

Али од коприве се може имати и лепе користе, ако је тежак обавештен о њезиним особинама и својствима.

У пролеће се лист с младе коприве бере и употребљава за храну код спанаћ. Исецане сок на младе коприве употребљава се у народу за заустављање крви. У

стране Како је „Косово оскудно с атмосферским талогом, да није водовађа, тамо не би могло бити ни речи о о каквој задовољавајућој жетви. Како су Косово и околнина били посејани владичама и епископије липљанске и епископског манастира Грачанице, који су се старали да добију што обилатију жетву и што крупније откосе,²²⁾ то су се они и постарали бити да се свуда, на све стране њихових посела и што пуније изведе употреба воде по њивама ливадама и градинама њиховим.

То се исто види и у другоме крају, који је био поседа властеле и позитивних владалаца: у Прилепу и око Прилепа. Тамошња Прилепске река се и лети и за сушних дана губи у Прилепском Пољу и она се у такво доба и не примећује при узаву својем у Црну. Много се стрин и по самим баштама прилепским, на којима се види како ова река благотворно утиче на своју околнину.“²³⁾ Кроз сав Прилеп теку четири речиче и два мала, слаба потока (као се тамо зову ваде).²⁴⁾

22) У Косову су и данас велике ливаде. У оно доба, знатног сточарства, жарале су бити још — ради припремања сена за зимску исхрану стоке, нарочито за гајење оваца. Како је се на њему имало много *копита*, највероватније је да је отуда и дошло име *Косово Поље*. (Мавенцијева и Црбијева: *Путовање по Савојеници земљама Турске у Европи*, стр. 160.)

23) Др. Јован Хаџи-Васљевић: *Прилеп и његова околнина*, стр. 19.

24) Исто, 33.

17) *Гласник Српског Ученог Друштва*, XXVI, стр. 27.

18) Исто, стр. 42.

19) *Гласник Друштва Српске Словоности*, XV, 271, и 272

20) *Глас Српске Краљевске Академије*, LXXXVIII, 23.

21) Исто, 39.

реду цењеног осушеног поврћа, осушени лист младе коприве се продаје у великим градовима по врло лепој цени. За 1 кгр. суве коприве иде 13—14 кгр. свежег лишћа. У извесним градовима се као рани зелени веома цени млада коприва; и у Београд се од неколико година доноси и продаје, а по селима се као први пролетњи зелениш вари с пасуљом.

Знатан је утицај коприве на здравље кокошију и подизање њихове носивости. Кад се даје као придодатак храни, коприва утиче да кокоши носе готово без прекида. Ако би се желела имати за зиму, коприву треба жњети или кости, везати у снопове и држати под стрехом, пошто се претходно осуше на сунцу и, потом, досуше у млакој хлебној пеци. Од суве коприве треба одвојити лист од стабла, протрти га кроз ретко сито и добити прашак држати у каквоме суду (џаку, меху и т. д.). Тај прашак треба додати каквој лепој храни замењеној и спремљеној за кокоши; на 10 кокошију довољна је једна лажича (кашика) овога копривиног прашка. Прашак утиче кад се у равним деловима помеша с прашком од дестилираног лишћа.

Семе копривино такође има не мали значај. У Данској самљено семе копривино јутром и вечером по једну прегршт додају оброчица онса; то чини коње здравији и отпорнији према заразним болестима. Доста пространо се семеном копривиним користе и у медицини, те га апотеке и дрогерије купују.

Најзад, коприва се искоришћује и за ткиво. Влакно копривино је јако, бело и сјајно. Башкири и Калмики се већ одавно користе влакном високе коприве ради добијања пређе, из које тку своја национална ткања. Копривина пређа се отпочиње све више употребљавати и у индустрији текстилној, најчешће помешана с каквом другом пређом.

ИЗ ВОЂАРСТВА.

О чувању и задружној продаји јабука.

(Бастањан)

Белешке са предавања Др. В. Стојковића у пољопривредној подружници у Ариљу, одржаног на дан 11 јуна 1922 године.

4. Погодбе одаје или зграде за чување јабука.

2. *Обнављање унутрашњег ваздуха (проветравање).* Огледама је утврђено да се јабуке боље чувају у одаји која се може проветравати него у одаји, која је потпуно затворена.

То у осталом и ви сами знате из искуства, јер подруме и зграде, у којима чувате јабуке кад је лепо време отвараје ради проветравања и скидаје покриваче сламе да се јабуке „дишу“, односно проветре.

Проветравање воћа у одаји за чување је потребно: а) да се отклоне сви гасови а поглавито угљени киселина, коју испушта воће б) да се одстране разни штетни организми, који се појављују у одаји за чување воћа, а који кваре воће и в) да се одржи у одаји потребна количина

влаге, управо да се она контролише, те да не буде ни у мањку ни у сувишку.

При проветравању одаје за чување воћа нарочито се треба старати да се упушта у одају онакав ваздух, каква је најбољи за чување јабука. Прво температура спољњег ваздуха, који се пушта у зграду треба да је зими приближно иста као и температура унутрашњег ваздуха. Ако је то немогуће, онда спољни ваздух треба пустирати не непосредно у одају, у којој се чува воће, већ у предсобље или какву другу зграду која се налази у вези са одајом за чување, на одатле, кад се нешто мало загреје, у ову последњу. Друго, влажност ваздуха, који се пушта у одају треба да је приближно иста, као и влажност ваздуха у одаји за чување, осим ако ваздух у одаји није јако влажан, у ком га случају треба заменити спољним сувљим и обратно.

Отуда одаја, у којој се чувају јабуке треба да има или нарочито направљене вентилаторе или бар отворе, помоћу којих се одаја може проветрити сваки пут кад спољна температура и влага то допуштају. Нарочито одају треба проветравати у почетку чувања да би вода, коју тада јабуке испуштају у већој количини—могла одићи. Преко јесени, ако би се температура у одаји повећала, вентилатори се затварају дану, али се остављају отворени ноћу. Зими пак проветравање се врши само, кад је напољу топлије време. Још је најбоље да се тада не доводи спољни ваздух непосредно у унутрашњост одаје, већ из предсобља или друге које зграде, која се налази поред зграде за чување.

Ако је зграда тако удешена да има при дну зидова отворе за улажење спољњег ваздуха, а на тавану вентилаторе за одлагање унутрашњег ваздуха, онда се проветравање врши истовремено кад и расхлађивање унутрашњег ваздуха. У том случају у погледу руковања отворима и вентилаторима треба имати на уму оно што је речено у предходном одељку.

3. *Влажност одаје или зграде, у којој се чувају јабуке.* Одржавање одређеног степена влажности исто тако је важно за чување јабука као и одржавање што ниже температуре. Кад је ваздух засићен воденом паром он садржи у себи сву количину влаге, коју у једној одређеној запремини нпр. једном кубном метру може садржати; онда он има 100% влаге. Иза тога водена пара, односно влага се таложи у виду ситних капљица на оближњим предметима. Јабуке садрже велику количину воде у себи. Ако је и степен влажности већи од тог процента у локалу где се воће чува, оно ће бити изложено труљењу, јер ће се влага скакупљати на воћу и ствараће најбоље погодбе за клијање и развијање клица разних биљних болести, у толико доле у колико је проветравање зграде слабије. С друге оне стране ако има мање влаге у ваздуху одаје, него у плоду, јабуке ће испуштати своју воду те ће се смежуравати и губити брже своју првобитну тежину. Немогуће је тачно одредити, који је степен влажности најповољнији за чување јабука, јер то зависи и од многих других чињеница али у одаји, где се чувају јабуке треба да има довољно влаге, те да би се избегло смежуравање, али не и сувише, јер се иначе разне биљне болести лако развијају у таквој средини.

Сл. 1. Направа с калцијум хлоридом за откривање сувишне влаге.

Степен влажности у одаји или агради у којој се чувају јабуке сазнаје се помоћу једне мале справе, која се зове хигрометар. Кад та справа показује око 70° сматра се да је стање влажности у одаји довољно. Сувишна влага у одаји или агради, у којој се чувају јабуке и њене рђаве последице, могу да се умање дејством живог обичног врча или калцијум хлорида. Жив, негашен врч у кошању распореди се у судовима у одаји на неколико места и обнавља се кад се претвори у прашину. Још много боље упија влагу калцијум хлорид. Тога ради довољно је поставити на једном сточињу (у средини одаје за чување) какав земљан или стаклен суд или пак повијену плочу од олова и у њега унети кристале од хлорида калцијума (сл 1.). Кристали ће примати влагу и растапати се, а раствор ће одишати у какав ђун намештен испод сточића. Калцијум хлорид кошта скупље него обичан врч, а он се може и више пута употребљавати. За тај циљ узети прикупљен раствор у ђун изручити га у какав стари гвозден котао и врети га докле не остане на дну једна сува маса. Ту масу чекичем и длетом исећи у кошаје, које се затим поново може употребити, јер је исушена маса калцијум хлорид.

4. У одајама или аградама у којима се чувају јабуке *светлост није потребна*, јер светлост доноси топлоту, а ова убрзава животне процесе јабука, па с тим и скраћује век јабукама. Отуда прозори на аградама за чување јабука нису потребни, а ако се морају баш направити, да би се видело радити у агради, њих треба да је што мање и да су мали по димензијама. За воће, које није потпуно зрео убрано још се и може пустити светлост, која ће потпомоћи напредном дозревању, али и тада светлост не треба да пада непосредно на воће, него посредно, то јест да се одбаци са каквог предмета, па одатле да пада на јабуке (дифузна светлост.)

(Наставиће се).

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Избор грла за приплод.

(Свршетак.)

У чланку „Избор расе за гајење живине“ истадих смо, које расе кокошара треба гајати кад се жели постићи истакнути циљ. И према томе, на шта смо се одлучили, прва брига треба да нам је да од изабране расе набавимо доброг петла.

Али после овога не треба да мислимо да је посао већ свршен и да ћемо од тог петла увек добивати подмадак који нас може потпуно задовољити. Није то тако просто! Јер као што је познато, свако пиле још од дана своје појаве на свет показује неке своје особине; нека су пилд крупнија а нека ситнија, нека су трмија, нека живахнија, нека лакша а нека тежа. Зато између њих изабрати она, која су најбоља и њих нарочито неговати и оставити за приплод, а остало употребити за своје кућне потребе или на продају.

Тако, на пример ако за гајење изаберемо петла од Талијанке у циљу да нам кокошке носе што више јаја, онда морамо од пилди свога запата изабрати за приплод ону, која се одликује јаким, снажним, невеликим телом, живахношћу, јаким ногама и дугачким вратом, то јест, која имају главне типичне особине добрих носила. Сву осталу: лењу, већу, тежу и слабију ваља одстранити, то јест употребити за домаћу потребу или продају.

Ако се изабере петло у циљу гојења живине, онда према томе одабрати подмадак, а ако се избор чини у циљу ношења јаја и гојалности, онда према томе удесити избор.

На овај начин усавршавање расе, које се изводи путем одабрања (селекције) најбољих грла за приплод, могу да се у року од две до три године постигну врло повољни резултати.

Тај је начин као што се види доста прост, па се стога и најтоплије препоручује.

Ако се хоће сасвим да измени раса, која се дотле гајила, онда треба набавити јаја од изабране расе и од пилдића, који се из њих изведу одгајити подмадак, такође одабирањем најбољих грла за истакнути циљ.

Борис Заповски

инженер на Држ. Угљ. Добру
Топлицер.

КЊИЖЕВНОСТ

P. Wittmann: Pčelarenje, Zagreb, 1922.

Ни мањег занимања, ни веће књижевности! Тако би се могло рећи за нашу пчеларску књижевност: она је, у сравњењу с осталом пољопривредном литературом нашом врло обилна.

Од славнога Антона Јанша изврснога, пчелара из XVIII века и учитеља пчеларства у Бети, чије је дело *Popolni nauk o čebelarstvu* и до наших дана сачувало своју вредност, до Франа Ланмајера који је пре 15 година дао две одличне књиге *Umni čebelar*, Словенци имају читаву пчеларску књижевност. Тај је исти случај с Хрватима, па и с нама.

Па ипак, Пчеларење, што нам га је пружио г. Wittmann, није ни сувишно, а камо ли излишно. Та књига има добру особину: што поуке пружа лако, разумљиво, концизно и и поуздано, не оставља двосмислености и не пушта пчелара да лута.

Друга је добра страна њезина: што даје упутства за све главне радње, у које пчелар треба да буде упућен.

Трећа јој је добра страна: што у препоручивању типа кошнице не лети ни за ванредно малим, ни за

изавредно великим димензијама, у чему многи писци пчеларски претерују.

Редослед је низ *практичних* поука; г. Wittmann се не бави теоријом; у томе погледу као да је усвојио гледиште славног француског пчелара Жоржа де-Лајанса, који вели: „Већим делом пчелари немају ни времена ни жеље да изучавају природу пчеле. Што они желе пре свега — то је: како ће што је могуће простје и лакше добити мед и восак од својих пчела.“

У *томе и јесте практична* вредност ове књиге: што она *поучава* о главним *радима*. Теорију пчеларства и живот пчеле ће читалац наћи *оделиш*, у којој другој пчеларској књизи; ова, међутим, која треба да послужи за *уписно* у *практично* раду, и требала је да остане само то.

Зато је препоручујемо оним нашим пчеларима, којима је такав *руковод*а и такво *уписно* потребно.

Драгиша Лапчевић.

Г Л А С Н И К

Изложба у Чачку. — Чачанска Пољопривредна Подружница у припомоћ Српског Пољопривредног Друштва и Министарства Пољопривреде и Вода приредиће пољопривредну изложбу 12, 13, 14. и 15. октобра ове године у просторној сали Сокољског Дома у Чачку.

На изложби биће заступљена одељена из ратарства, воћарства, виноградарства, грађинарства, пчеларства и децених пољопривредних клубова. На изложби узеће учешћа са својим производима пољопривредници из целог округа Чачанског и среза Љубињског округа Рудничког са правом на награде, такмичећи се са својим производима; а без права на награде узеће учешћа Сточарска школа из Краљева и сви војни и ловни расадници у округу Чачанском.

Позваће се све пољопривредне фабрике из наше краљевине да узму учешћа на овој изложби са својим продајним одељенима. Предвиђена је сума од 30.000 динара за награде пољопривредницима. Све ће се награде издати у пољопривредним сировинама, алатима и похвалицама.

Како ће ова изложба имати већег карактера за унапређење пољске привреде, то се позивају пољопривредници и пријатељи пољске привреде да узму учешћа у што већем броју са својим производима, јер сваки изложени пољопривредни артикул донеће само користи сваком пољопривреднику и пољској привреди а никакво штете.

Други дан изложбе одржаће се једно практично предавање из Воћарства, што не треба ни један воћар да пропусти, а да не присуствује овом предавању.

За ову изложбу размаслаће се и нарочити плакати — прогласи за изложбу.

— — —

Господарска изложба и вински сајам у Загребу. — Хрв. Слав. Господарско Друштво к. с. а. у Загребу приређује у јесен текуће године једну изложбу коња, говеда, поврћа, воћа, грожда и вина и с тиме у савезу вински сајам у просторијама истом минулога велесјаја.

Изложба и сајам почињу 17. рујна (септембра) о. г. те траје изложба стоке до заврш. 19. рујна, а остала и вински сајам до заврш. 23. рујна. На винском сајму могу судјеловати произвођачи и трговци вином из читавога подручја Хрватске и Славоније, на изложби имаду предност они из шире околине Загреба. За стоку осигуране су награде до К. 10.000 за најбољег вастула, односно исто толико за најбољу кобилу — племенку, бика и краву. За поврће и воће поделити ће град Загреб посебне награде. Осим новчаних награда поделити ће се и такве у господарском орубу и стројењима, те почасне дипломе и признанице.

Како су залихе вина код нас још врло велике а изгледи за нову бербу свада врло повољни, то је интерес за вински сајам особито жив. Пријавнице за изложбу као и за вински сајам могу се добити у *Хрв. Слав. Господарском Друштву к. с. а. у Загребу*, (Вилсонов трг бр. 2) или пак у уреду друштва на *изложбеном простору* (Мартићева улица) а за вински сајам осим тога још и у *Кр. Енолошком заводу у Загребу* (Качићева улица бр. 9) где се дају и све пожељне информације.

Нове подружнице Српског Пољопривредног Друштва. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва примио је у састав Друштва следеће Подружнице:

- 1.) на својој седници од 19. јула среску пољопривредну подружину у *Радовишту*, округу Брегалничком
- 2.) на својој седници од 1. августа сеоску пољопривредну подружину у *Торди*, срезу Ново-Бечејском, Торонталске жупаније и
- 3.) на својој седници од 1. августа сеоску пољопривредну подружину у *Товаришеву* у Бачкој.

Желимо овим новим подружницама срећан рад!

Конгрес Српских Земљорадничких Задруга. — Овогодишњи конгрес Уједињених Српских Земљорадничких Задруга, који се под београдским и загребачким Савезом, одржаће се 14. и 15. септембра ове године у Новом Саду.

Б Е Л Е Ш К Е

Конзервисање бораније. — У броју 29. *Тежак* изашла је једна белешка о конзервисању бораније у салмури по франц. листу G. du Village. Један француз препоручује поводом тог начина конзервисања један други много простји начин, те и њега желимо саопштити нашим читаоцима ради пробе.

Тај други начин конзервисања састоји се у оме: Обрати и очистити боранију, па је затим бацити, две три прегани, у напред спремљену кључалу воду; како ће се кључала вода у суду тиме расхладити, очекајти док вода поново прокључа, па оставити боранију у суду један или два минута више. Затим је помоћу једне канике са решетком извући напоље и сложити у један земљан или дрвен суд. Боранију сложити тако да слој буде 3—4 см. дебео, па преко њега послати, па опет слој бораније 3—4 см., па послати итд. док се суд не напуни. Кад се суд испуни боранијом метнути одоко један круг од даске, како да лежи на боранији и одоко поврх круга један камен,

те да слана вода, која ће изаћи на бораније прелије, ург.

После тога однети суд с боранијом у подрум и кад се хоће да употреби боранија за јело, извадити је у очи дана употребе, на је расолити.

Могућност гајања поморанца (нарџи) у Херцеговини. — По једном извештају о свом научном путовању по Херцеговини, г. Стјепан Бољкај налази, да се и у Херцеговини може успешно гајити поморанца. Он констатује, да се поморанца свуда може гајити, где се налази једна приморска врста гуштера, назван *Hemidactylus*

lus forcicus. На како се овај гуштер налази у целој долини Сутарине, то се у тој долини може успешно гајити поморанца нарочито у подручју ушћа потока Сутарине Дале према накнадном истраживању изводи резултат: да се у Херцеговини могу садити поморанце и у околини Орахова — дола, односно до Завале, па у долини Неретве најдале до Габеле, између Неума и Граца. Желети би било, да се у том правцу предузму огласи; а најпоузданије би било када би се то извршило у неком државном војном расаднику, који би се имао основати на средокраћу обележит крајева. — — Ђ.

Средњи дневни метеоролошки подаци у Топчидеру од 1—6 августа 1922. године.

Датум	Температура											Ветромер	
	Барометар	земље у дубини метра			ваздуха на висини 2 м.			без заклона	Хелиограф (Зрачене сунца трајање)	Психометар (релат. влажност)	Киломер (водени талог у м.)	правац	јачина у м.
		0	0,3	1	стварна	max.	min.						
1.	757,8	26,8	23,1	20,1	23,4	31	8	24,5	13,45	53,6	—	—	
2.	755,6	31,3	25,1	20,2	29,9	33,5	10	27,6	13,45	44,5	—	—	
3.	751,4	27,5	25,7	20,3	22,9	28,5	13	23,3	13	63,2	—	—	
4.	755,7	32,7	29	20,8	22,7	29	12	24,4	12,45	53,2	—	—	
5.	750,8	30,5	24,6	20,6	25,3	32	14,5	27,6	13	51,8	—	—	
6.	750,9	30,1	27,2	21,1	27,3	33	20	27,7	11	50,8	—	—	

Напомена. Ови подаци ће се у будуће објављивати седмично, почевши са понедељником. Чим се постане ветромер, унеће се подаци за то, *Савне бароме* пра *редуцирано* на 0°.

Положарствена Огледна Кошарица Стајица у Топчидеру.

ЗАПИСНИК.

XXVIII *редовне седнице Управног Одбора Срп. Положар. Друштва* одржане 5. Јула 1922. године у *Друштвеном дому у Београду.*

Били су присутни: потпредседник г. Паја Т. Тодоровић, чланови: гг. Благоје Д. Тодоровић, Александар Г. Јовановић, Милан Триковић, и др. Веља Н. Стојановић.

Председавао потпредседник г. Паја Т. Тодоровић. Бележио секретар г. Александар П. Рашиковић.

I

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти усвојио

II

По молби новоосноване Положарствене Подружнице у Јагњалу, срез Јасеничкиг, округа смедеревског. — Одбор одлучи, да се прими у састав Друштва, пошто је испунила прописане услове.

III

Прочитан је извештај Положарствене Подружнице у Ужичу, да ове године не може приредити изложбу воћа, пошто је исто мало родило. — Одбор прими знању.

IV

Прочитан је извештај г. Павла Аћкића о стању маља бив. Поджарствене Подружнице у Мрчајцима. — Одбор прими знању с тим, да се предмет преда инспектору за Подружнице да приликом обилазке Подружница обђе и прегледа и ово маље и поднесе извештај.

V

По тражењу Министарства Положарствене и Вода, да Друштво

уступи један локал и прими ноће, које ће се упућивати на адресу Друштвеног од средњих расадника и других поджарствених установа ради утврђивања назива сората и испуњаје експериментне трошкове, које ће Министарство накнадити. — Одбор прими предлог.

VI

По молби Одбора за привукавање помоћи пострадалима од поплаве и града у округу кумановског, — Одбор одлучи, да се умолит Господин Министар Положарствене и Воде, да умолит помоћ из својих кредити или прихода Класне Луѓије, пошто Друштво нема могућности да ову умолит.

VII

По мишљењу Набављачког Одбора о набавци преса за гроање. — Одбор одлучи, да г. г. Милан Триковић, Милутин Стојановић и Александар Рашиковић прегледају поменуће пресе и утврде погодбу.

VIII

По предлогу о потреби набавкама. — Одбор одлучи, да потпредседник г. Паја Т. Тодоровић и секретар г. Александар Рашиковић оду у Загреб и да изврше потребне набавке. Путни и поштовне трошкове исплатити им се по рачуну.

IX

По предлогу о набавци тегла за конзервирани воћа и поврћа. — Одбор одлучи да се за сала набаве 3000 комада пошто је цена доста скупа.

X

По тражењу аналогове г. Иве Павића, да му се одреди хонорар да би дошао и извршио рад на друштвеним рачунским књигама. — Одбор одлучи, да се од г. Павића тражи допуната извеште плати

и додатка за јун месец пошто је нанустио службу, а да се узме за хонорарног књиговођу г. Милош Тодоровић и да му се исплатије по 350 динара месечно.

Том приликом је решено да финансијски одбор поднесе предлог о подели посла блајатинка и књиговође и да се од сада прела један књиџ од касе секретару г. Александру Рашковићу, а други да остане код блајатинка.

XI.

По предлогу уредника Пољопривредног Календара, — Одбор одлучи да се свештенству за израђени календарски део за 1923. годину плати на име хонорара 180 динара.

XII.

По предлогу уредника Тежака да се г. Павлу Петковићу изда на име хонорара 100 динара за сређивање списка награђених на изложби прошле године, који је питанан у Тежаду, — Одбор одобри изјавити.

XIII.

По предлогу г. Др. Веде Стојковића, — Одбор одлучи да се по Тежака прештимају 5000 примерака *Подраве земљопродајца*, од којих ће се позвољити дати бесплатно за Дечије Пољопривредне Клубове а друга пољовина за продају.

XIV.

По предлогу уредника Пољопривредног Календара, — Одбор одлучи да се у календару за 1923. годину унесу слике П. В. Краља и Краљине.

Са овим је закључена данашња седница.

О Г Л А С И

ИЗАШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

Путна пољопривредна Настава у Италији

од Др. Вел. Н. Стојковића, стр. 126 са овим садржајем:

1. Организација *путне пољопривредне наставе у Италији*; 2. *Вокрени пољопривредне катедре*; 3. *Начин делана покрених пољопривредних катедара*; 4. *Резултати рада покрених пољопривредних катедара*; 5. *Општи погледи на покрени пољопривредне катедре и примену њихову у нашој земљи*.

Како је путна пољопривредна настава један од најважнијих аграрних проблема нарочито у нашој пољопривредној земљи, књига је ова актуелна и од интереса за све оне, који се занимају просвећивањем наших широких земљорадничких маса.

Може се добити код Српског Пољопривредног Друштва по цени од 8 дина.

Семе од репе „угарњаче“

Српско Пољопривредно Друштво добило је семе од репе угарњаче и ово продаје по 10 динара килограма.

Препоручује се пољопривредницима, који желе да повећају сточну храну за идућу зиму, да после стрине засеју своје ниве семеном репе угарњаче. За хектар треба семена, кад се сеје омашке, 5 килограма, а у редове на растојању 0.50 м., два килограма. Потребно је разредити је и прашити. Са хектара добија се до 20.000 килограма репе.

СТЕЧАЈ на место управитеља-економа на патријаршом добру у Даљу. На то место могу компетовати само она лица, која имају економску наобразбу, а која имају већ праксе у самосталном управљању већим имањем. Плата је годишње 5000 динара са личним и породичним додатцима срп. нар. цркв. актонових чиновника. — Бесплатан стан и огрев. Депутат: годишњих 18 метрџенти жита, — 16 метрџенти окупљена кукуруза, 400 литара вина, дневно две литре млека. Поврћа преко године из властелинске баште. Право на пензију као члану пензионог фонда автономних чиновника. Молбе се имају предати код Великог Управног Савета Патријаршије Српске у Среском Карловцима од 5. августа 1922. год. касније приспеле молбе не ће се у обзир узети.

У Срем. Карловцима 22. јунија (5. јулија) 1922. год.

Председништво

Великог Управног Савета Патријар. Српске.

ПЕЊИ ЗА ГЛАВИНИЋЕВЕ СУШНИЦЕ

које је Српско Пољопривредно Друштво имало и продавало по 770 динара комад, нема више.

Накнадно је Друштво закључило погодбу за израду других и биће готов мањи број кроз 15 дана, али је цена овима по 1000 динара, о чему се овим извештавају сви заинтересовани ради знања.

Поруџбине ових најбоље је извршити преко Пољопривредних Подружја, а где ових нема преко државних економа. Уз поруџбине, извршене испосредно потребно је послати половину вредности.

Са пењима ће Друштво првенствено снабдети чланове Подружја па и остале.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

има у своје магацину муљаче за гроџе по цени

750д. комад

пресе за гроџе:

од 90 литара по цени 1400 дин. комад

„ 130 „ „ 1650 „ „

„ 200 „ „ 5400 „ „

један комад од 250 лит. 3000 „ „

Сваки пољопривредник, који у овој години буде сушно шљиве треба да набави.

Једну практичну сушницу за сушење воћа

од Др. В. Н. Стојковића

У тој књизи изложена су начела и упутства за сушење, па буди каква да се има сушница.

Може се набавити код Српског Пољопривредног Друштва по цени од 3 динара.

ПРЕТЛАТА И РУКОПИСИ
ушућују се

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ.

Преталату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1909. г. преписку друштво
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Д-р В. Н. Стојковић**

Ѓ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дин

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину

Број 33.

БЕОГРАД, 20. АВГУСТА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

О Сушњу шљива.

1. Време кад треба почети сушење шљива.

Осушена шљива на страним пијацама на које се извози, узима се искључиво ради јела т. ј. ради исхране. Она се за тамошњег потрошача сматра за нужну потребу у исхрани. Без ње тамо не остаје ни царска палата ни сиромашна колиба, и баш због овог она се тамо радо тражи и добро плаћа. Да би пак та сува шљива с једне стране могла издржати што дужи транспорт на тако удаљене пијаце, с друге стране да би могла задовољити све захтеве тамошњег потрошача и треће да би могла издржати силну конкуренцију са сувим шљивама, које долазе из других земаља и тиме себи одржала сталну потражњу и већу цену и са овим и веће користи самим нашим произвођачима, неопходно је нужно, да наша сува шљива буде што боље осушена, да буде што меснатија, да буде што слађа и на послетку што чистија и на око што лепша. Да би се ово постигло на првом месту нужно је да се за сушење употребе шљиве само онда када су добро зреле. Јер само од зреле сирове шљиве можемо добити суву шљиву онакву какву пијаца тражи и боље плаћа. Кад је шљива потпуно зрела, онда је она најслађа, јер тада у себи има највише шећера. Кад се овако зрела и слатка шљива осуши она је тад још слађа, јер је сушењем изгубила већу количину воде из себе, која је шећер у сировој шљиви разблаживала. Зрела шљива има у себи сразмерно много мање воде и стога иста при сушењу мање пуца, мање пури и из себе мање сока губи, а тиме као осушена остаје меснатија и на кантар тежа. Услед тога што зрела сирова шљива у себи сразмерно мање воде има, то се она као таква лакше и брже суши, а тиме се смањује труд и време око сушења и материјал за гориво, а повећава чиста добит од истих. И на послетку зрела сирова шљива, кад се осуши, она добије ону своју својствену мрко сјајну боју и као таква је на око лепша и за дуже стајање

способнија. На против ако за сушење употребимо зелене шљиве ми никада не можемо добити добре суве шљиве. Јер зелена сирова шљива има у себи више киселине а мање шећера. Кад онако зелену осушимо, онда ће она као сува бити још киселија но у сировом стању. Ово стога што смо сушењем из шљиве испарили воду, која је се у њој налазила и која је у истој киселину разблажила и на тај начин испаривањем воде остала је у шљиви само згуснута киселина, које се као таква много јаче осећа. Зелена шљива сразмерно према зрелој у себи има много више воде и сад кад се као таква употреби за сушење онда она кад се загреје, кроз њене поре на покожици не може постепено да испари сва услед чега шљиве неминуовно морају да врскају и тад настаје цурење, те на тај начин поред штете, која настаје услед овог цурења настаје штета још и у томе што су такве шљиве сувопарне, кокасте, а с тим и на кантар лакше. Тако исто услед веће количине воде у зеленим шљивама, оне се теже суше и за њихово сушење потребује много више труда и времена а са овим и материјала за гориво, а тиме се пак смањује и чиста добит од истих. И на послетку зелено осушена шљива увек задржава црвену и неугледну боју и стога је као таква на око неугледна и њена је тражња мања, а с тиме и цена.

Према овоме ако желимо да од наших шљива добијемо оне и онолике користи како то збиља можемо као и да би са истом потпуно задовољили укус страних потрошача и тиме не само постигли већу потражњу и цену, но још осигурали јој сталну потражњу, саветујем сваког произвођача да са почетком сушења шљива не брза ради неке привидне користи, но да сачека и сушење одиочне онда, када су му шљиве зреле.

Д. Ј. Сперић.

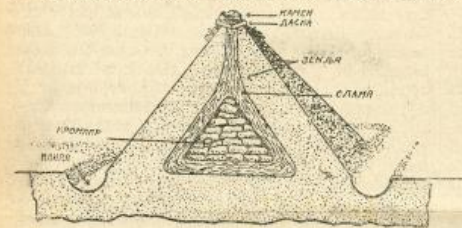
ИЗ РАТАРСТВА.

Трањење кромпира.

При трањењу кромпира важе као главна правила:
1. Да је кромпир што боље сазрео т. ј. да има што више скроба, а што мање шећера;

2. Да је сув и хладан. Топоа утрпљен кромбир брао клија и трули. При чишћењу кромпир од земље било то руком, помоћу решетке или мреже треба пазити да се исти не убије и не угњечи; јер тада брао трули и зарази цео трап трулежи. С тога је боље извршити сортирање кромпир а у пролеће. Спарен и наводњаван кромбир такође није за препоруку тралити, него је боље такав кувати и употребити за исхрану стоке и то што пре. Исто тако није за препоруку покривати кромпире чистом земљом, због задржавања влаге, која је најглавнији претресак трулежи. Код једног правилног трапа тражи се да топлота не спадне испод-1° Ц, и по могућству да се одржи изнад 8° Ц; осим тога да у њему, преко позне јесени и зиме, влада што већа сувота. Кромбир клија тек преко 4° Ц. Кад је топлота 10° Ц треба трап претрести и прегледати.

Трап треба да лежи равно са површином земље или у песковитом земљишту дубоко највише 1/2 метара; али да је осигуран од подилажења воде. Трапљење се врши на

изнад тога стави се слој од 10 см. земља која се утапка. Када се отопли онда се други слој земље скида, а за препоруку је да се други слој сламе мало полије водом, на када

ПОДЛИСТАК

У СКОПЉУ

(привредне белешке и студије)

од Драгине Лапчевича.

(Сарпештак.)

Око Кочана се и данас текућице употребљавају за затпање њива под оризом; а велике и дугачке ваде око Скопља (које су сад суве, неупотребљиве), сведоци су о негдашњој великој употреби воде кад је тамо ориз гајен. Ти би се трагови при ноле марљивијем истраживању, сигурно нашли и у нишком пољу, као год и у пољу између Сталаћа и Багрдана, из доба кад је тамо ориз сејан. (Кад је прочитао ове редове, уважени професор и академик Г. Сима Лозанић ми је учинио ово драгоцено саопштење, на коме му, заједно с читаоцима, усрдно благодарим.) У прилог нашег тврђења да су воде биле више применене у земљорадњи некада, но данас, достављајам вам и овај податак. Мој отац ми је причао да је за време Турака сејан пиринач у параћинском пољу, што се пружа поред Лоанице; и показао ми је ваду што се пружа поред тог брда, којом је довођена вода из Црнице, за подињање посејаног пиринача*). А Кучи и њихови суседи Арбанаси и данас само употребом воде (водовањама) успевају да дођу до нешто кукуруза и поврћа.²⁵⁾

следећи начин: кромбир се наслаже у виду стрменитијег крова а у висини 1—1, 20 м. Врх кромпире наслаже се дебело слој суве сламе (10 см) или сувог лишћа од кромпир а, а у планинским крајевима најбоље је употребити гранчице од јела, по том 10 см. земље која се утапка од дна до врха; само при земљи мора бити дебели слој, да не би кромбир дошао у додир са земљом. [Ширина трапа треба да буде до 1.50 см. а дужина је према потреби; али ипак не треба да пређе 20 метара.]

Како услед дисања кромбир развија топлоту, која изазива клијање и припомаже и трулеж, те да би проветравање било што боље, треба направити уздужни канал по средини трапа, и то од цеви за дренаже или помоћу цигала, троугластог решеткастог канала од летова и т. д. Са овим уздужним каналом у вези су исправни спроводници удаљени једни од других 2—4—6 метара, а имају пречник 10—20 см. На врху се најесте нарочити закљони, који спречавају да кшпа и снег не падају у спроводнике, али да не спречавају проветравање трапа.

Поред ових спроводника, потребни су и спроводници око трапа који иду одоздо на више а и уздужни који су у вези са истима. Прили се праве на следећи начин: уз кромбир у трапу њетне се мотка од 10 см. дебљине; по-том се око исте налаже слој земље и сламе, који се добро натапка мотка се потом извуче, те тако остану постојани спроводници; код ових спроводника раздаљина је 3—5 метара. У колико је кромбир влажнији и мање очишћен од земље у толико мора бити више тих спроводника. Када наступе јаки мразеви онда се направни још један слој од сламе (или од раније наведеног материјала) у дебљини од 10 см., па се преко њих сприне, да се трећим слојем суве сламе покрије; јер тако спринути други слој сламе дуго кладноћу држи. Сви спроводници при јаком мразу затварају се гужвама.

Око Призрена и у Метохији се могу наћи трагови староремских водовања, а „сва рђскава нахја орошаета мноштвом је ручјџџв клочевича ота. От тог вдџџ. не знаоџ: никога засуџи“.²⁶⁾

Копачничани и сад имају вађана²⁷⁾ а у Сврљигу, по казивању г. Симе Тројановића, постоје извесне *заједнице* водовања: вода се навађа заједничким трудом, а од главне водовање сваки одваја себи за квашење свога поврћњака. У врањском крају је употреба воде за усеве и данас позната.²⁸⁾

Водовање је у оно доба било познато по целом Балканском Полуострву: на истоку његову тако исто као и на западу. Код Јамбола је Хаџи-Калфа забележио: „На рещи су многи токови којима се вода извлачи и води у *ушишенија* места.“²⁹⁾

Нећемо се преварити ако устаријемо, да је употреба воде у ратарству, водовање, постало угледанејем на сличну употребу воде у Мисиру, око Нила. Нема сумње да је та

25) И. С. Иастревон: *Страна Срџба и Аџиџиџа*, Споменџи Српске Краљевске Академије, XII, стр. 2.

27) М. С. Милошевић: *Повећана народног богатства наводноџиџа*, стр. 3.

28) В. Станковић: *Страна џани*, стр. 11: На џиџи је сеџала Цвџта и очкиваџа џуџа, Јована, да доведе џоду, те да џиџоџе џуџа, што су јоџ проџиџе недељџе засџаџаџа, а џиџако до сад џнаџлаџа. По пољу, слџда ово џџ. џиџаџу се џуди, како по џаџаџаџа џаџаџаџа џаџаџа џаџу при феџерџиџа.

29) Ст. Новаковић: *Хаџи-Калџа или Ёџиџи-Чџеџиџа*, *џурски географ XVII џеџа о Балџанском полуострџију*, Споменџи Српске Краљевске Академије, XVIII, 30.

Преко њих, да би се мишеви и остале штеточине унишtile, кроз уздужни спроводник који иде средњом трапа, удува се (помоћу меча) пара од згорелог сумпора или формалина. При овом раду треба да су сви излази осталих спроводника добро залушени те да дим од сумпора што више продре у масу кромпира и да не излази напоље. Овим се уједно уништавају клице, од трулежи.

Када се има мало кромпира за семе (нарочито код новог за сетву) добро је при трапљењу мешати га са прашином од негашеног креча. За тај посао потребно је око 30 кгг. такве прашице од 100 кгг. кромпира. Овим је кромпир заштићен од трулежи и сваке друге клице болести али уједно кошта и више.

У планинским крајевима где владају јаки мразеви са jakim леденим ветровима, трапљење се врши на следећи начин: на сувом оцедитом земљишту ископа се рупа 1 м. дубока а до 1. 5 м. широка. Дужина зависи од количине кромпира. Кромпир се наслаже до површине рупе. На један метар од прилике од исте ископа се један шапак толики колико да се покрије трап у виду стрменитијег крова. Између земље и кромпира намеће се дебели слој гранчица од четинара (алеке, смрче). Папрад није за препоруку, јер се сувине слеже, легло је мишева, а и носи обично клице трулежи, те кромпир добије нарочито задах. Такође канал који је ископан, мора бити тако удешен, да се сакупљена влага од кише и снега лако и брзо одводи, да трап не би подрезао. На овакав начин утрален кромпир не може страдати од мразева и не подлеже промени топлоте.

Ма да се за овако трапљење употребљава охлађен и сув кромпир, ипак је добро направити спроводнике од површине кромпира до површине дебелог кривачког покривача, да би се сувина влага од испарења и топлота одводила. Ове спроводнике треба удесити, тако да не у-

потреба још појачана досеђавањем извесних племена Римских: то се нарочито примењује у крајевима у којима су она била насељена. Кад су се Срби (и Словени у опште) доселили у ове крајеве, водовађење су затекли. А владаци, манастири и властела су употребу воде у ратарству прихватили и у извесним крајевима још више развиле, ради добијања већих жетвених приноса са својих феудалних поседова.

Осем наводивања, има трагова да су и исушивања мочарна земљишта, да би се припремила за ратарско обрађивање. Ко ана да ли је данашња Савлија на Косову била, баруштина обрасла трском,³¹⁾ као што је сад. У оно доба, кад је цело Косово с околином било ишарано водовађама, није веровати да би се трпела једна велика баруштина, чија би се вода могла употребити за заливање и велика површина за обрађивање; није веровати у толико пре, што су се ти послови вршили радом, кулуком, бесплатном радном снагом. А може врло лако бити да је у Неманићко доба из сађења Савлије била регулисана и изведена и да је задржан само један мањи простор рибника, који је под Турцима залуштен и претворен у бару. Да се о томе може човек домишљати, дају повода многобројни рибници који су по Косову и око Косова били, а тако исто и цени (чункови), којих

књињавају и да се код мало јачег мрава добро затварају са гужвама.

Овај начин трапљења скупли је од првог начина.

У пролеће се кромпир сортира ва сетву и за продају и смести у проветрене шупа, које су добро засенчене, јер кромпир од сунца брзо крече.

Јован М. Живадиновић

сеср. Мин. Пољ. и Вода.

ИЗ ВОЂАРСТВА.

О чувању и заједничкој продаји јабука.

(Наставак)

Белешке са предавања Др. В. Стојковића у агољо-привредној подружници у Ариљу, одржаног на дан 11 јуна 1922 године.

5. Разне врсте одаја и зграда за смештај и чување јабука.

Напоменућемо одмах, што смо у осталом и раније нагласили, да се јабуке најбоље чувају у локалу у коме се стално одржава ниска температура, између 0° и 2°. Таква се температура може одржавати само онда ако се у згради, у којој се чувају јабуке расхлађивање унутрашњег ваздуха врши вештачки провезењем хладноом, — *лодџаце*. Али међутим искуство је показало да се јабуке могу дуго чувати — и ако не толико дуго као у хладњачама — и у обичним зградама ако се води рачуна о напред поборјаном погодбама зграде, а нарочито, ако се избегавају нагле промене у температури у унутрашњости зграде.

Тако се јабуке могу чувати у просторијама, које се већ имају на имању, у подрумима, казармама и шупама или пак у траповима под земљом или најзад у нарочито за то направљеним зградама.

још има тамо,³¹⁾ а које су, у оно доба, служиле не само за *довођење* већ и за *одвођење* воде.

А већ сигурних трагова *исушивања* путем одвођења (канализационо) има око Охрида.³²⁾ У Мачви се на исте трагове лавишло,³³⁾ за које се мисли да су из римскога доба, што је, с обзиром на многе римске остатке у томе крају, сасвим вероватно. Али, није немогућно да је, по старим римским траговима, наставно исушивање Мачве Краљ Драгутин, који је се ту, по абдикацији, био наставио. Није немогуће да је урадио колико из једне амбиције, из које је подигао више манастира, међу њима Рачу и Трпешу и обновио и овдеша из нова неколико градова, толико и из једне потребе: да са равница Мачванских добије што више приноса. А како су ти послови онда предузимани и обављани радом, није се имао пред чим узетати: ма колико тежак и дуговремен посао био није га ништа коштао.

И сад се многа исушивања могу извршити без велика коштања: г. Љуба Јоксимовић, садањи београдски књижев, кад је пре 30 година био председник општине у Обреновцу, Тамнаву је, која се дотле уливала у Саву па од услова заливала велике баре око Обреновца, увео у Колубару, те том простом регулацијом отклонио баруштине и самим тим исушио велики простор земљишта. А сав тај посао није коштао неколико стотина динара!

30) *Глас Српске Краљевске Академије*, XXXVIII, стр. 38 и 39, *спавица* је „урски шреч“. „Оно је блато некад било богато водом“. Простор блато био је увек обрасла густом трском и шаваром, од кога су селџа, околиних села правили рогове.“

31) *Глас Српске Краљевске Академије*, XXXVIII, стр. 42.

32) Бранислав Ђ. Пучић, *Крај обала Охридског језера* стр. 7.

33) *Гласник Српског Училишн Друштва*,

Да видимо редом како се и под којим погодбама јабуке чувају у разним врстама напред побројачих одаја и зграда.

1. Просторије на имању за чување јабука.

Мање количине јабука могу се чувати успешно у подруму, који је довољно хладан и сув и у коме нема великих промена у топлоти. При слањању јабука у бурету или сандуку корисно је да се свака јабука обвије хартијом јер се тиме не само избегава додир здравих и нездравих јабука, па с тим и ширење бодести односно кварења, него још хартија заштићава јабуке те не примају разне мирисе од поврха, ако би се и ово у истом подруму чувало. Да би се јабуке још боље заштитиле преко зиме добро је да се дно и зидови бурета односно сандука поставе једним танким слојем (1—2 см. дебљине) хартије (старих новина) или сламе. Одозго тако исто судове с јабукама треба покрити слојем хартије или сламе, па их затим поклопцима затворити. Ако се најде да се ма и једна јабука почела да распада, све јабуке у свима судовима треба прегледати и труле, буђаве и у опште укварене јабуке одстранити.

Ако се имају за чување веће количине јабука могу се употребити и друге просторије, као што то раде произвођачи из околине Ариља, разуме се са извесним поправкама о којима ће доле бити речи.

Према подацима, које ми је доставио брат економ г. Љ. Марковић јабуке се обично почињу вати у околини Ариља о Крстову-дне. Обране јабуке се обично уносе у вајате, бризаре, качаре или собе, са којих се ради проветравања и расхлађивања преко ноћи скидају прозори. Пред крај октобра, кад су у виду мразеви јабуке се пребрирају и само потпуно здраве уносе у подруме или ајдане шупе, а где ових нема, оне остају по собама и качарам. И у једном и у другом случају јабуке се облажу са стране и покривају озго дебелим слојем овсене сламе (40—60 см.) те да не би премрзле преко зиме. У качарам се обично уносе у сламом обложене празне каце, где ових има.

Кад се у подрумима или ајданим шупама чувају, јабуке се слажу на гомиле, које су до 2 метра високе; по тамо где је зграда пространја води се рачуна да' слој не буде тако дебео. Јер у тањем слоју и јабуке мање труну. Подруми и шупе у којима са чувају јабуке, отварају се кад је лепо време ради проветравања унутрашњег ваздуха па се том приликом и горњи покривачи скидају да се јабуке надшу. Нарочитих отвора за улажење спољњег и залажење унутрашњег ваздуха на тим зградама нема.

За време чувања јабука не врши се никакав преглед све до продаје. Продаја почиње о Митрову-дне код сиромашнијих полупривредника, а богатији чувају своје јабуке до краја фебруара и марта. Приликом продаје јабуке се пребрирају и натруле и нездраве издвајају и употребљају за печење ракије. Обично се иа сместишта ваде од једанпут све јабуке, па се одмах на месту у бурад са одмереном драгом пакују и извозе или се товари у кола голе и па тржиште извозе. Највише се јабуке продају у новембру и децембру, дакле после чувања од 2—3 месеца.

Овакав начин чувања јабука, какав се практикује у Ариљу врло је примитиван и има и својих незгодних страна.

Пре свега шупе, качаре и шупе праве се на имању за специјалне потребе, те нису ни подесне за чување јабука. У тим се зградама не могу довољно заштитити јабуке од сувиних топлоте рано у јесен, нити пак од сувиних хладноће преко зиме. На њима нема подешених отвора за обнављање унутрашњег ваздуха нити за унутрашње расхлађивање његово. Јабуке се ту често пуца држе у истом простору, где и материје, које лако прелазе у трулеж или испуштају разне непријатне мирисе, па их и јабуке могу упити. Све то чини да се јабуке у таквим просторијама не могу дуго чувати, а оне се у осталом као што смо видели и не чувају тамо дуже од два до три месеца, јер се највећа количина продаје у месецу новембру и децембру. Па и за то кратко време многе се јабуке као што смо имали прилике то да чујемо и од самих произвођача искваре, тако да проценат кварења иде по који пут и до 50%. И није то никако ни чудно, кад се узму какве велике промене у температури у таквим просторијама могу наступити.

Међутим како су многи произвођачи сигни сопственици, те нису у стању ни саградити нарочиту зграду за чување јабука, то се и просторије, које се имају на имању могу искористити за чување јабука, ако се обрати пажња да услови који се траже од једне зграде за чување буду у колико је то могуће боље задовољени. Шупа, штала или подрум не треба да су у лажин, јер ће онда и јабуке ударити на „мемлу“ и лако буђати и трулити. Просторија треба још и да је чиста, чега ради је пре уношења јабука треба дезинфиковати. Дезинфекција се може извршити на овај начин. Све зидове просторије, где ће се чувати јабуке треба окречити обичним кречом или пак опскрати — у овом случају и таван и подраствором лизола и плавог камена (у 100 литара воде $\frac{1}{2}$ кг. лизола и $\frac{1}{2}$ кг. плавог камена) Поред тога добро је да се локал још сумпорисе. Сумпорисање се најбоље изводи ако се у просторији, где ће се чувати јабуке претходно намести да кључавно време један казан или котлач с водом, те да би се зидови од варе добро напнили влагом, па затим, затворити врата и прозоре и онда упалити сумпор у аемљаном суду (на 5 кубних метара 1 фунт), намештеном на издигнутом месту. Кречењем односно прскањем и сумпорисањем локала уништавају се клице раних клица и болести, које лако прелазе на воће и кваре га. Локал се тако држи затворен два или три дана, па се затим добро проветри и потом уносе јабуке. Не уносити јабуке у просторију, ако она није сува и проветрена бар 2 до 3 дана раније. Јабуке не треба да долазе у додир с водом, нарочито ако је он још од земље, јер у противном случају оне могу добити мирис на земљу, који није нимало пријатан, те знатно снижава продајну цену. Најбоље је да се по поду зграде направил једна простирка од грања па преко ње разрастре један слој сламе у супротном правцу према правцу грања и затим одозго наслажу јабуке. Затим слој јабука не треба да је виши од 0,80 до 1,20 мет. највише, јер штетно је дебели слој јабука, се све кваре. Ако је шупа пространа треба поставити прсте вентилаторе на тај начин што ће се на сваких 4 метра усправити по један сноп грања тако да око њих доу јабуке. Кад се тако под покрије слојем

грања а у гомили јабука помоћу свежњева овде онде поставе вентилатори, ваздух ће слободно кружити кроз јабуке, у толико боље у колико још гомила буде нижа, те ће се онда и чување вршити под бољим погодбама.

Јабуке не треба чувати у близини предмета који испуштају непријатне мирисе, као кисео кукус, хромпир, лук, укварено поврће итд. Исто тако и слама којом се облажу видови локала и која се меће поврх јабука не сме бити буђава и у опште укварена.

Нарочито, што је најважније, отварањем прозора преко ноћи док је још топло време и затварањем прозора преко дана одржавати у локалу што је могуће нижу температуру, а доцније кад наступи хладнији дан, уоплавањем просторија, старати се да се спољна хладноћа не осети на јабукама, те да оне не измрзну. Избегавати велике промене у температури унутрашњег ваздуха. Најзад проверавати просторију с времена на време и онда кад је то могуће.

Водећи рачуна о сему овоме може се знатно допринети и да се осигура дуже чување јабука и да се то чување изврши под релативно повољним погодбама.

(Наставиће се).

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Три лептирића на виновој лози.

Код нас су познате гусенице — („црви“) — на лишћу и гроздовима винове лозе под именима „Гроздов завијач“ и „Гроздов (греси) мољцац“. Често им се даје у нашој пољопривредној литератури свима једно од ова два имена и ако оне потичу од три различита лептирића, а и саме се међу собом разликују.

Како су ове гусенице, после филоскре, најопасније по винову лозу, требало би да их виноградари распознају и подију штете које оне почине.

Лептирић названи „Гроздов завијач“ (*Oenophrita* или *Tortrix Pilleriana*) је дуг 12—15 мм, а широк, са раванствим крилима, 20—25 мм. Предња крила су обично жуто-рајаста или пак сивкаста са три (две, једном — или пак без иједне) мрке или црвено-смеђе попречне пруге¹⁾. Задња крила су мало мања, сиво-смеђа без икаквих шара. Предња крила су при споју, са телом доста широка, тако да лептир склопљених крила изгледа да има рамена.

Гусеница, кад се излеже у јесен, дуга је око 1½ мм, а боје је бело-жуте. Таква презими, а кад се појави издугер пролећа, постаје зелена или зелено-жућкаста, и нарасте до 3 см. Глава и први члан тела су јој затворено-зелене или црне боје, или пак црвеникасти²⁾. На леђима имају мале а крупне — дебеле — длаке.

Зими се налазе у земљи, и на разним местима у винограду, беде сивлене чаурице од ½ см, од прилике, у којима гусенице презимљују.

Луткица (личинка) не ствара се у чаури но без ње; у почетку је зеленака, а доцније мрка.

Јаја овога лептирића су у почетку жута, ва мрка и напослетку црнкасто-сива. Налазе се на спољашњој страни

¹⁾ Има разних варијација боје и лептирића и гусеница.

²⁾ Код нас су примећиване и црне (*Xruxata*) и црвене (*Среж—Фрушка Гора*) (1920).

лишња груписана једно у друго сачињавајући једну плочицу, облика различитог.

Лептир се појављује, обично, јула месеца. Он сам не чини штете и цела му је улога да осигура потомство. Дању жирије у лишћу, а лети само у сумрак и у зору. Женка нанесе јаја и лептири затим угину. Из тих јаја се августа месеца излегу ситне гусенице, које се слабо хране ивте јесени, из се убрзо спуштају, помоћу својих свилестих влакна, под кору чокоћа или у пукотине притака (тачка), где направе себи чаурицу у којој презиме. Издугер пролећа крајем априла и почетком маја гусенице напуштају своја звјазка с-ровишта и тад настаје права опасност од њих. У почетку се међу на врхове ластара где на све стране пуштају своје свиласте копчаће, којима у-предају више младих листића и гроздова, тако да начине неку врсту гњезда. У тако једно гњездо смести се п једна (ретко две) гусеница и унутра халалпиво издере све упредене зелене делове и брзо расте мењајући у исто време и боју. Кад поједе све на једном месту прави себи друго гњездо, и што је старија силази све „ниже на старије и крупније лишће и гроздове упропашћујући их на исти начин. Тако чини 8—10 пута док сасвим не нарасте и раууаливо је, да, ако су гусенице у великом броју, штета може бити огромна, као што је и бивало случајева. До краја јуна гусенице потпуно нарасту и тад се спуштају помоћу својих влакна у разна сировишта (под кору, у пукотине, суво лишће и т. д.) где се претворе у лутку из које јула месеца излеже лептир, који ће дати гусенице за идућу годину. — Овај лептир има дакле свега једно по-колење годишње.

Начини утамањивања, који дају најбоље резултате су ови:

1) У фебруару или марту треба огулити стару кору са чокоћа и спалити је или затрлати, јер се у њој налазе чаурице са гусеницама.³⁾

II У исто доба, од прилике, пре но што лоза крене прелити чокоће врелом вријуном (око 100°) водом која уништи чаурице и ларве које се налазе у пукотинама. Чокоће поливати одоздо на више све до пулковица који се не смеју прелити. Поливање извршити депога дана и не одмах после кише. Притке (тачке) треба такође прелити врелом водом или их опрљати на ватри.⁴⁾

III Кад се гусенице појаве на лози употребљују се разни хемијски раствори противу њих, но највише су у употреби следећи:

1.) Дуванска чорбе справљена овако: промеша се а) један литар дуванске чорбе (добивена искувавањем грубљих делова дувана), б) 1 кгр. перањег сапуна, в) 200 гр соде (карбоната натриума) и г) један литар алкохола (спиритуса) за горење и 100 л. воде.⁵⁾

2.) а) Растворити 100 гр. соде у 1 л. вреле воде, б) растворити један кгр. плавога камена у 2 л. вреле воде, в) угасити 1 кгр. креча и процедити кречено млеко кроз фино седило, г) меласу 2 кгр. Све ово редом сипати а, б, в и г у 90 л. воде и добро промешати.⁶⁾

Ове две чорбе могу се прскати кад год се гусенице појаве—виде. Али има других на бази арсеника, које се могу прскати против ових гусеница само пре цветача, јер су отровне (неки аутори велу да се могу употребљавати

и доцније на грожђу, само не већ пред зрење). Од то се са највише успеха употребљује ова: у 100 л. воде сипа се 12 кг. арсеничке киселине, 12 кг. соде (карбоната натриума) и 7 кг. сапуна. Кад се све то раствори, онда се на сваких 5 л. тога раствора дода још 100 л. воде и тако се прска.

Осим наведених раствора са успехом се примењују још неки који су у исто време лек против „мољаца“, те су на крају изнешени.

Гусенице се могу и рукама хватати и гњечити (Посао спор али га треба вршити кад год се то може).

Јаја треба такође скидати са лишћа, јер се лепо виде, те их уништавати. Хватање лептира је при крају изнешено за све три описане врсте.

Име „Гроздов (трсни) мољак“ означава два лептирића, који се често појављују заједно, но не увек.

Први је *Cochylis Ambigua*. Лептирић је дуг 8—10 мм. а са разалетним крилима мери 13—15 мм. Предња су му крила златно жута, а преко њих је једна широка попречна брада мрко црвенкасте боје. Задња крила, видљива само у лету су јасно сива. Кад лептир стоји крила су му усправно (вертикално) приљубљена уо тело а задњи део им је уздигнут у облику кресте (петлове). — Гусенице кад се излегу имају једва 1 мм. а боје су прљаво беле са загаситом мрком главом. Доцније мењају боју, постају дрвено-риђасте, на сиво зеленкасте у првом нараштају, а у другом нараштају (јесењу) гусенице су љубичасто-сиве. Ове гусенице нарасту 10—12 мм. у дужину. Код одраслих гусеница први чланак тела је покривен једном рожастом плочком исте боје које и глава. Ове гусенице су лење и слабо се крећу, но чему се јасно разликују од гусеница друга два лептирића. — Чаурица у којој се гусеница преобрази (метаморфозира) је од свикато беле силе помешане са сићушним бљиним и минералним зрнцима, која чине чаурицу тврђом. — Јаја овога лептирића су сићушна, зеленкасто жуте боје и стоје чврсто залепљена на месту где су снешена — на пулопцима или зрну.

Овај „мољак“ има обично два годишња покољења. Први лептири се појављују с пролећа почетком маја, а примећена су и већ крајем априла. И они сами директно не чине штете. Леге само ноћу и то кад су ноћи тамне без кише и ветра. Пошто се оплоде и женке снесу јаја лептири угину. Из ових јаја, остављених на пулопцима и петелкама, свако засебно, излегу се, при крају маја, гусенице, које се одмах засуку у пулопке и изнутра их нагризају. Кад поједу први пулопак и мало порасту излазе из њега и сеја упредају својим влакнима више младих гроздића сачињавајући тако гњездо у које се настани по једна гусеница и храни се упреденим зеленим деловима. Кад нестане хране у томе гњезду прави друго и тако неколико пута док не нарасте сасвим. Сви упредени гроздићи пропадају, јер и ако нису сви поједени не могу да расту—напредују — нити сазревају. Но осим ове штете примећено је да се гусенице завлаче у срце лозе и петелке гроздова проуракујући тако труљење, те цели гроздови и лозе пропадају — сасуше се. Ако су гусенице у великом броју, штета може бити страховита.

Крајем јуна и почетком јула гусенице силеау у разна скровишта (пукотине, суво лишће, под бусе и т. д.) где се зачурае и преобрази дајући у току јула месеца лептире првог покољења. Ови лептири имају исте обичаје као и они претходни само што ове женке носе јаја на већ великом зрнељу гроздова (само по једно на зрну). Август месеца се испиле гусенице другог покољења које одмах пробуде зрно, убу у њега и нагризају га. Кад мало порасту остављају зрно, завлаче се у унутрашњост грозда, где свака засебно себе сачињава гњездо од неколико упредених зрна у коме се настани мирно једући упредена зрна, излазећи из једног у друго. Тако понавља више пута у току свога живота. Штета постаје непријетна у први мах, ако су гусенице стално у унутрашњости грозда. Ако је време топло, изједена зрна се сасуше и постану мрке боје. Но, ако је време кишовито начета зрна, труле па заразе и суседна здрава зрна. Штета дакле, може бити поражавајућа ако се не предузме борба против гусеница. — Крајем септембра гусенице силеау са грожђа под кору чокога и у пукотине притака где се зачурае. Преко зиме се преобрази и издуге пролећа дају лептире другог покољења.

(Наставиће се.)

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Живинарник

Наш селџак обраћа мало пажње на живинарник. Кад се уђе у двориште ма којег домаћина често пута се примећује добра стаја за краве, за коње, па и за свиње, али за живину ретко кад.

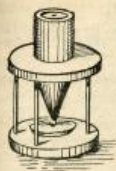
Обично у место доброг живинарника видимо неку малу шупицу, плетену тамну, са великим рупама, кроа које веје ветар, а зими пада снег и киша.

Наравно да је то велика грешка наших домаћина!

Без добро уређеног, топлог живинарника не можемо ни кад постићи добре резултате у гајењу своје живине. Кокоске, које се тако негују обично су вазљиве и због тога увек невеселе и преморене; њихове кресте у место да су дрвене и светле, обично су бледе.

Живинарник треба да је подигнут вратима на југо-исток; кокоске устају врло рано и воле да виде рађање сунца, па их из живинарника треба рано испуштати да се крећу по сунцу. Добро би било имати близу живинарника и какво закљонисте од ветра и кише преко дана, а такође и место са песком. Лепршање у песку врло је потребно, да би се кокоске очистиле од инсеката.

Седала у живинарнику обично се постављају на разној висини, међутим то није практично, јер се свака кокосх, увече стара да заузме место за спавање на највишој мотки, па кокоске се туку за та места, падају и не могу да се добро одморе. Треба седала подигнути сва на једној истој висини од прилике на један метар висине од пода. Под треба посути песком или ситном сламом и сваки дан га брисати, а седала и гњезда треба бар један пут месечно опрати и опрскати водом са петролеумом, да би се избегло размножавања инсеката.

сл. 1 Парало за живину

У живинарнику је потребно имати увек чисту и свежу воду, ради чега удесити флашу као на овој слици. Треба имати и корито за храну јер није добро кад се храна баца на под, једно за то што се храна прља а друго, што се она тада много растура.

Обичан живинарник не треба да буде велики, довољно да је 2. метра висок, 2. мет. дугачак и 15 мет. широк. Обична зимска топлота у добром живинарнику треба да је виша од 6-10°.

Не би требало држати заједно са кокошима и другу живину, ач ако за ово нема друге стаје, онда у сваком случају треба у живинарнику да има засебно одељење.

Не треба се плашити издатака потребних за подизање доброг живинарника. Претпрошле године многе наше домаћице изгубиле су због јаке епидемије по 100 и више кокошака. Да су оне у то доба имале добро уређене топле и чисте живинарнике, у којима би се болесна живине могла одвојити и лечити, онда се зараза не би могла тако нагло да шири. А свакоме је јасно, да је вредност тих изгубљених кокошка била много већа, но што су издати потребни за подизање једног него 5 и више живинарника.

Треба добро запамити, да живина увек добро исплаћује труд и издатке око њеног гајења, који обично нису тако велики.

Борис Запољски.

Б Е Л Е Ш К Е

Берба шљива за сушење.

На каквоју суну шљиве не утиче само добра сушница и доба ардеости шљиве но на исту утиче још и начин бербе сирихов шљива за сушење. Кад се за сушење употреби потпуно здрава и чиста шљива онака каква је на грани, онда ће она као сува много боља, тежа бити. На против када се за сушење употреби црљива трула, па и нечиста шљива онда се од таквог материјала никада не може добити опаква сува шљива каква треба да је а с тиме се не могу постићи ни оне користи које желимо. Према овоже неопходно је нужно да приликом сушења обратимо нарочиту пажњу на саму бербу сирихов шљива.

Најбољи начин бербе сирихов шљива за сушење јесте берба руком ако је то икако и где могуће, јер само на овај начин можемо добити потпуно добру чисту и не повређену шљиву и зато се овај начин препоручује, разуме се коме је то могуће. Онома пак где је овај начин бербе због оскудице у радној снази, због великог простора шљивара и високо одраслих дрвета немогуће извести, тамо треба вршити само трешење шљивових дрвета а никако млаћење шљива мотком. Како пак поједина стабла једног шљивара на извесном простору, а нарочито већем, нису подједнако изложена сунчаној светлости и топоти, то ни само сазревање шљива на тим дрветима није подједнако. Па шта више и на једном истом дрвету сазревање је различно, јер на оним гранама које су више изложене сунчаној топлоти, пре ће наступити време брања но на оним које су заклоњене. То при трешењу

шљива за сушење ни у ком случају не треба вршити трешење у ред и свег рода са једног дрвета, јер би на тај начин тресли како зреле тако и зелене шљиве а што је најгласније при таквом поступку не би никад, могло отрести све шљиве са једног дрвета но би у том случају морали употребити мотку за млаћење а то је оно што је најгоре. На против шљиве треба потресањем с времена на време. На овај начин приликом потресања све зреле шљиве са једног дрвета олаше а зелене не, те смо тиме сачували дрво од млаћења, што је још важније добијамо за сушење само зреле шљиве.

Само трешење шљиве треба вршити по лепом и сувом времену и ако је икако могуће избежавати да се то врши по киши и блату јер само на тај начин може се добити потпуно чиста сирова шљиве за сушење.

Било да смо брали шљиве руком било да смо исте тресли, неопходно је потребно прикупљене шљиве држати у мањим судовима или мањим гомилицама и никако не дозволити спајање и држање шљиве на већим гомилама, јер се оне ту гњече и кваре.

Д. Ј. Спремић.

ЗАПИСНИК.

XXIX редовне седнице Управног Одбора Срп. Пол.-овар. Друштва држане 19. Јула 1922. године у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: заступник председника члан г. Вића Радоновић, чланови гг. др. Већа И. Стојковић, Благоје Д. Тополонић, Александар Г. Јовановић, Милан Триковић и Драгутин Спремић.

Као гости били гг. Милутин Стојановић и Никола Петровић, редовни чланови.

Председавао је заступник председника члан г. Вића Т. Радоновић.

Бележио секретар г. Александар П. Рашковић.

I.

Прочитан је записник прошле седнице, — Одбор исти усвоји.

II.

По молби новоосноване Пољопривредне Централне и Развојне, округа Брегалничког, — Одбор одлучи, да се прими у састав Друштва пошто је испунила потребне услове.

III.

По мишљењу Набављачког Одбора одлучено је, да се изврши набавка крупњача за један и два халпа и тријера, по понуди која је добијена.

IV.

По мишљењу Набављачког Одбора о добијеној понуди, да Друштво прими пчеларске справе у комисији, — Одбор одлучи, да се време.

V.

По предлогу магационера, да се набаве митиге за рад у магацину, — Одбор одлучи, да се набаве два комада и да се исплате из партије на неуредивене потребе.

VI.

По молби штампарije Св. Сави и мишљења Финансијског Одбора, — Одбор одлучи, да се место штампарии од 1. Августа т. г. усвоје поспуљене хартије и разне ситне призна по 286 динара од славог броја Тежакд. до краја године више с тим, ако би до краја године материјал био јевтинији да се и ова сума смањи.

VII.

По извештају магационера, да је продата и последња партија раније набављених дрљача и да је нађено три комада више — Одбор на основу мишљења Набављачког Одбора одлучи, да се ове три дрљаче ужу у олашницу изнаде тражене од бизнис магационера г. Божаара Мићава.

VIII.

По мишљењу Књижевног Одбора о штампању Извештаја о

ставу пољопривредне у окрузу Ужичком, који су поднели Друштву г. Александар Г. Јовановић и Драгојло Обрадовић, као делегати Друштва који су били упућени у 1909. год., и до данас овај рукопис није био питаном Одбор одлучи пошто у овом извештају има важних података, да га треба штампати у 1000 примерака, али како ће штампаче са коректуром коштати око 15.000 динара, то да се умали Господин Министарство Пољопривреде и Воде, га Друштву да поново у 7000 динара, с тим да се за ову суму уступи Министарству од ових књига.

IX.

По молби Пољопривредне Подружнице у Бајиној Банци, — Одбор одлучи, да јој се изда помоћ за приређивање вођарске изложбе у 5.000 динара у справма и алату.

X.

По мишљењу Књижевних Одбора о штампању уопштена за Леање Пољопривредне Клубове, — Одбор усвоји исто мишљење.

XI.

По питању Министарства Пољопривреде и Воде о помоћи коју би требало издати г. Младену Стефановићу, сопственику маскаринка из Чаџа, — Одбор одлучи, да је Друштво мишљења, да му треба издати 60.000 динара из прихода Класне Лутрије на пет година без интереса.

XII.

По питању Министарства Пољопривреде и Воде о употреби кредита из истог прихода Класне Лутрије, који би се стипендијом Друштву на расположење, — Одбор одлучи, да се уможе „реално“ чланови Друштва гг. Милутин Стојановић, Бошко Буковић и Никола Петровић, да виде колико тачно има од ове суме и да појнесу Друштву прелазог за идућу годину.

XIII.

По позиву Новоселовог Човишког Акционарског Друштва да Друштво упути кога од својих чланова ради обласка станице за производњу семена истог Друштва, — Одбор одлучи, да ће ово Друштво радо примити семе на углед, а да се за упућивање стручних лица обрати Министарству Пољопривреде и Воде.

XIV.

По молби г. др. Веља Н. Стојковића, — Одбор одлучи, да се откупи 800 комада књига „Пуна Пољопривредна Настава у Италији“ по 6 динара комад.

XV.

По молби Управе српског расадника у Ваљаницима, да јој се изда алат на кредит, — Одбор одлучи, да се ипше Управи, да се за исти обрати Министарству Пољопривреде и Воде или Пољопривредној Подружници у Ваљаницима.

XVI.

По позиву Хрватско-Господарског Друштва у Загребу, да Друштво упути свог изасланика на Главну Годинању Скупштину истог Друштва, — Одбор одлучи, да се умолу г. др. Веља Стојковић, члан Управе, који и иначе путује око изасланик Министарства, да заступа Друштво и да се упути четирица денара.

Да се г. др. Стојковић може задржати 2—3 дана ради упознавања органа и организације истог Друштва.

XVII.

По извештају Чехословачког Конзулата о приређивању сајма у Либеру, који ће бити од 12 до 20 јунија, — Одбор primi исти.

XVIII.

По предлогу о продаји књига *Једна врхотина ситуација и Домаће конзервације воћа*, — Одбор одлучи, да се препродајница истиа даје попутска када уму за нован и то од 25 до 50 комада по 15%, а од 50 комада на више по 20%.

Са овим је закључена данашња седница.

ИЗАШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

Путна пољопривредна Настава у Италији

од Др. Вел. Н. Стојковића, стр. 126 са овим сликарима:

1. Организација ипше пољопривредне наставе у Италији; зокрне пољопривредне катедре; 2. Начин делова покрстних пољопривредних катедра; 3. Резултати рада покрстних пољопривредних катедра; 4. Општи погледи на покрстне пољопривредне катедре и иримену нахову у нашој земљи

Како је путна пољопривредна настава једно од најважнијих аграрних проблема нарочито у нашој пољопривредној земљи, књига је ова актуелна и од интереса за све оне, који се занимају просвећивањем наших широких земљорадничких маса.

Може се добити код Српског Пољопривредног Друштва по цени од 8 дан.

СТЕЧАЈ на место управатеља-економиа на патри-

јаршком добру у Далу. На то место могу компетовати само она лица, која имају економску наобразбу, а која имају нећ праксе у самосталном управљању нећим имањем. Плата је годишње 5000 динара са личним и породичним додатцима срп. нар. цркв. автономних чиновника. — Бесплатан стан и огрев. Депутат: годишњих 18 метренти жита, а 16 метренти окупљена кукуруза, 400 литара вина, дневно две литре млека. Поирћа преко године на властелинске баште. Право на пензију као члану пензионог фонда автономних чиновника. Молбе се имају предати код Великог Управног Савета Патријаршије Српске у Српским Карловцима од 5. августа 1922 год. касније присиље молбе не ће се у обзир узети.

У Срем. Карловцима 22. јунија (5. јулија) 1922. год.

Председништво

Великог Управног Савета Партијар. Српске.

ПЕЊИ ЗА ГЛАВИНИЋЕВЕ СУШНИЦЕ

које је Српско Пољопривредно Друштво имало и продавало по 770 динара комад, нема више.

Накнадно је Друштво закључило погодбу за израду других и биће готов мањи број кроз 15 дана, али је цена овима по 1000 динара, о чему се овим извештавају сви заинтересовани ради знања.

Поруџбине ових најбоље је извршити преко Пољопривредних Подружница, а где ових нема преко државних економиа. Уз поруџбине, извршене непосредно потребно је послати половину вредности.

Са пењима ће Друштво првенствено снабдети чланове Подружница на и остале.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

има у своје магацину муљаче за грожеђе по цени

750д. комад

пресе за грожеђе:

од 90 литара по цени 1400 дин. комад

" 130 " " 1650 " "

" 200 " " 5400 " "

један комад од 250 лит. 3000 " "

ОГЛАСИ

Сваки пољопривредник, који у овој години буде сушно шљиве треба да набави.

Једну пратичну сушницу за сушење воћа

од Др. В. Н. Стојковића

У тој књизи изложена су начела и упутства за сушење, па буди каква да се има сушница

Може се набавити код Српског Пољопривредног Друштва по цени од 3 динара.

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се
Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

ТЕЖАК

На годину 20 дина. или 80 гр.

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На основу највишег решења од
априла 1869. г. претписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

На годину дана 30 дина.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво изаслав. председник, **Љуб. Монаковић**Одговорни уредник, **Др В. И. Стојковић**

Број 34.

БЕОГРАД, 27. АВГУСТА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Пољопривредници, који су одређени од својих подружница да иду на излет у Словеначку, имају доћи у Београд 3. септембра по подне или 4. септембра пре подне. Полазак за Словеначку 4. септембра (7 час. у вече.) Састанак излетника у дому Српског Пољопривредног Друштва.

Конференција Јеличких виноградару у Чачку.

Иницијативом неколико виноградару чланова Пољопривредне у Подружнице у Чачку, сазвана је конференција Јеличких виноградару ради предузимања потребних мера за унапређење виноградарства и винарства. Конференција је одржана на Преображење 19. ов. мца пре подне у Чачку у сали кафане „Бурањичевић“, и на њој је било присутних око 60 виноградару и пријатеља пољске привреде.

Конференцију је отворио г. Тихомир Николић економ — члан Пољопривредне Подружнице у Чачку и редован члан Српског Пољопр. Друштва — са малим прикладним говором, изнесећи стање и потребе за унапређење Јеличких винограда и вина, упоређујући да су према другим напреднијим виноградарским местима (као Жупа, Топола и Крајина) Јелички виногради и вина доста заостали, јер се још на примитивној основи обређују као и да се вино рђаво негује, те се не може сачувати више година већ се преврће или цинке, — зашта је наш виноградар приморан да своје вино прода у првој години. Као главну чињеницу за унапређење винограда и прераде грозђа у вино изнео је потребу за осивање једне винарске задруге, у коју би требали да се групишу сви Јелички виноградару из среза тринавског и драгачевског.

Виноградару који су били присутни на конференцији, прихватили су предлог г. Николића о осивању винарске задруге, за којом се осећа потреба још из ранијих година, предложили су да је сада најбољи моменат за осивање задруге

винарске, да не треба одлагати, већ одмах приступити осивању винарске задруге, и конференцију претворити у скупштину виноградару, како би се могла и основати винарска задруга.

Председништву, које је руковало конференцијом, поверено је да руке и скупштином виноградару, Скупштина је поставила рад на осивању винарске задруге према правилима о винарским задругама израђених од стране Главног Савеза Земљорадничких Задруга.

После читања правила винарских задруга, које је скупштина примила са малим изменама и допунама, скупштина је одлучила: да новооснована винарска задруга носи назив „Јеличка Винарска Задруга“ са седиштем у Чачку; да удели буду по 100 динара на 1000 чокоте лозе; да сваки задругар према пријављеном броју чокота има подлагати редовно своје улоге; да сваки задругар који има земље за подизање винограда може подизати виноград и пријавити га у задругу поред досада пријављеног броја чокота и да сваки задругар има предати задругу сав принос грозђа са пријављених чокота.

Пошто је скупштина донела предње одлуке, приступила је упису чланова у задругу и избору управног и надзорног одбора. За чланове је се уписало на скупштини око 50 виноградару. За председника управног одбора изабран је г. Тихомир Николић и за председника надзорног одбора изабран је г. Андрија Протић.

Скупштина је ставила у задатак управном одбору, да управни одбор у овој години настане на уписивању што већег броја виноградару у задругу и прикупља улоге; да по предлогу г. Андрије Протића тражи молбом од окружног одбора за округ чачански један плац потребне површине, на коме ће се месту подићи задругин подрум и да уради све што је потребно о начину и плану подизања подрума као и о тражењу новчане помоћи, како би се могло приступити у идућој години на подизању подрума и примању грозђа за прераду.

Тако је основана Јеличка Винарска Задруга.

Она не треба да је основана и да постоји само по имену, рећ треба да отпочне стварањем рад и да покаже резултате свога рада виноградарима и пољопривредницима овога необично богатог краја у коме се могу удесетостручити површине засађене са виноградима. Тим поводом нека нам је допуштено да додамо и ово неколико речи.

Приликом оснивања једне винарске задруге треба на првом месту испитати, да ли има довољно подигнутих винограда у томе крају, те да се може имати довољно грођа за прераду у винарској задрузи, која се оснива и подиже у највећем времену скупове и за коју ће се утрошити огромне суме новца. Како данас има још много јеличких виноградских положаја незасађених са виноградом лозом, на којима може успевати грође, као год што га и данас Јелица има са нарочитим цењеним укусом — аромом вина, мишљења сам да је сада за јеличке виноградаре потребно основати Јеличку Виноградарску Задругу, која би се на првом месту старала, да се што већа површина незасађених виноградских положаја засади са виноградом лозом и виноградарима притекне у помоћ са савршенијим и рационалнијим начинима подизања винограда и гајања винове лозе. Таквим начином рада винарска задруга сама по себи долази и има могућности сигурне за прераду грођа и увек доста грођа.

Погледајмо мало боље у Јеличке винограде, па ћемо видети да данас у целој Јелици нема готово ни један виноградар више од 10.000 чокоћа лозе; све је испод тога броја, а са истим бројем може имати око 15 винограда у целој Јелици. Поред тога, до данас је готово целокупно гајање винове

лозе и прерада грођа у вино у Јеличким виноградима на примитивној основи, услед чега није ни мудро што се не могу вина више година чувати. И ако се оснива прво винарска а не виноградарска задруга, сматрамо да ће и она утицати и допринети да се и подизању винограда посвети већа пажња и да ће се њеним радом и успехом подићи многи и многи виногради; да своје старе винограде обнове или нове подигну. У сваком случају ново основана винарска задруга, надамо се, биће од великог утицаја на пољопривреднике овог краја, где има извршних погодаба за виноградарство.

Б. Ђирковић.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Три лептирића на виновој лози.

(Српстак.)

Други „гроздов (трсни) мољца“ је *Eudemis Botrana*. Овај мали, врло шарен, лептир има 7—8 мм у дужину а раширен крила му достижу 12—13 мм. Предња крила су му плавичасто-сива са 2 или 3 мрке пруге и са неколико пега плавичастих и рибастих. Задња су му крила сива и преливају се дајући изглед боја дуге. Склопљена крила немају уздигнут задњи део као код првог „мољца“ — Гусеница једна видљива кад се испили порасте до 1 см у дужину. Боја јој је зеленаста, али јесење гусенице (прећер нараштаја) су сиво-љубичасте. Глава и прикљан тела су мрке светле боје, а нађене су и гусенице са црвеном главом. Имају 8 пари ногу, као и гусенице првога „мољца“, само су ове много живље но предходне. На телу имају мале мање (драке) око којих је једна бела ивица — специфичан карактер ових гусеница. — Чезурица

ПОДЛИСТАК

ПРИМЕР ЈЕДНЕ ДРЖАВНЕ ЕРГЕЛЕ У ФРАНЦУСКОЈ.

Државна пастушница Saint-Lô налази се у истоименој вароши једног најбогатијег округа Нормандије а уједно и најбогатијег краја Француске. Природан положај овога завода изнискивао је да се и њега обрати нарочита пажња, те је временом и постао најважнији од 22 завода те врсте што их Француска има. Завод који данас постоји датира од почетка прошлог века. Он је дошао последично властелинским ергелма овога краја, које су постојале пре него је држава узела иницијативу коњогајства у своје руке. За Луја XIV основан је први државни завод у овом крају и он је био смештен у Saint-Sauveur — Le Vikomte. Овај је завод ускоро прештен у суседни округ — Orne у место Pin, где је доцније поред завода који још постоји основана специјална школа за стрему управног особа државних ергела. Завод Pin немогући да подмири потребе целог краја нарочито после Велике револуције (1786), која је уништила и велики број приватних властелинских завода, осећала је се јака потреба за још једним заводом, који заиста и би основан једним декретом од 4. јула 1804. год. и смештен у Saint-Lô, где се и данас налази. —

Зграда старог завода довршеног 1812. могла су у себе примити скоро 200 пастува, но како је временском потребом овај број морао бити повећан на три стотине граја и више, то је се морало мислити на оснивање новог завода, који би почет 1882. г. а довршен 1897. год. Нове аграде попуњаване су редом њихова довршавања; у њима данас има места за 300 граја и како су ове много боље са хигијенског гледишта то је у њима данас и смештен главни ефективни коња док се у зградама старог завода држи релативно један мали број лошијег квалитета. — Нов завод је данас најбољи завод, који Француска има, како по важности његова положаја тако и по броју и вредности припадних граја у њему смештених, као и вредности самих грађевина. Завод је подигнут на једној површини од 7 хектара, пре рата процењен је следећим цифрама:

вредност површине на којој се завод налази:	148.093 франка
ограда, андова, капије	135.481
каналација, нивелсане терена на коме је завод	189.267
спровођење водовода	58.330
резервоари за воду и бунара	17.216
семе аграде	1.612.239
Укупно франка 2.158.616	

Накнадно је у завод уведено и електрично осветљење. Оно што ће бити од нарочитог интереса, то је пре-

у којој се гусеница преобрази је од чисто беле свиле без икаквих других помешаних зрнаца.

Овај „молац“ је многобројнији, кад се појави, но први, јер има три покољења на годину. Истина, има крајева где још није примећен, али је надали му се.

Први лептири се појаве почетком маја или нешто раније. Лете само у сумрак и у зору; дању и ноћу мирују на чоколу. Убраво носе јаја и потом угну. Крајем маја и почетком јуна се излегу гусенице првог покољења, које се хране као и оне преходног „молаца“, само брже расту. До краја јуна се зачурае (у лишћу, пукотинама и т. д.) и у првој половини јула већ се појављују и други лептири т. ј. лептири првог покољења. Ови се одмах оплођавају и носе јаја на којих се крајем јула и почетком августа излегу гусенице другог покољења. Оне се такође хране као и гусенице првог „молаца“ са већ старијим грождем и лишћем. Расту врло брзо, тако да се у другој половини августа већ зачурае, до краја истог месеца даду лептире другог покољења. Новорођене женке ускоро носе јаја на већ крупна зрна грожда из којих се почетком септембра излегу гусенице трећег покољења. Оне се хране на исти начин као и остале, с том разликом што оне сада једу већ зрело грождје, што је много опасније, јер се на начетом зредом грождју развијају разне бактерије, које уапшене бербом у клук могу да покваре произведено вино. — Пред крај септембра гусенице нарасту, сакривају се у разна места где се зачурае, преазне и преобразе се у лептире трећег покољења, који се појављују идућег пролећа.

Дењаба се да гусенице трећег покољења не стигну да науште грожде пре бербе, те тако буду смуљана са грождем.

Утамањивање ових молаца врши се такође на много начина, а највише успеха се постигне са следећим:

гледати кроз какве је све фазе прошао овај завод у стварању појединих врста коња које је временска потреба инаквивала. — Мора се признати да се од увек није обраћада пажња ни на потребе као што се данас обраћа; доста је било и трешава до главне дирекције државних ертела, која се није увек руководила интересима одгајивача: честе промене у главној управи доводиле су људе разних мишљења и укуса, а често и мењањем приплодних пасмина дошло се до такве конфузије у одгајивању коња овога краја да данас збиља компетентни људи, упознати до детаља прошлешћу ових завода, могу рукovati одгајивањем. Наведени примери показаше каквих је промена све било, што показује толико разних директива, којима су се руководиле раније управе често и на штету одгајивача.

У почетку прошлог века, у времену кад је завод основан прва приплодна грла узета су од домаће пасмине. Њихово пак порекло било је по све сумњиво јер је овде доласком Нормана а и због познијих ратова (крсташких и др.) уведено најразличнијих пасмина: берберских, наполитанских, са севера мекленбуршких и др. Нешто пред Велику револуцију (1789) принц Ламбек довео је у ове крајеве 24 подукрвна енглеска грла. Услед настале револуције њихов утицај није се могао запазити. Dr Simonoff

1. Лептири се тамани: а) кад се вађе по винограду и ногом удари по чоколу, те лептири полете и том приликом се туку са тврдом лезеом премазанојом каки лепилом (нпр. раствором калафорума у глицерину).

б) Понамешта се у винограду разних судића (чаша, кутија од конзерве, неупотребљених судова и т. д.) у које се стави мало течности са каквим алкохолном (нпр. остатке вина, пива, ракије и т. д.). Мирис алкохола привлачи лептире који налећу и удаве се у течности.

в) Најсигурније се хватају лептири ноћу на светлост.** За ову сврху се пале у винограду за време тамних и тихих ноћи намештене лампиче, око или испод којих се постави какав плитак суд са бистром водом, преливеном једним таквим слојем петролуума. Светлост и одблесак течности у суду привлаче лептире, који налећу, те или се опрле на пламену или се залезу у воду где се подаве. Лампиче могу бити разних система — од обичног кандила до електричних инсталација по виноградима — по највише су у употреби ацетиленске лампе система „Верморел“ зване „Медуза“. На један хектар употребљава се 12—16 лампица. Пламен лампиче не сме бити виши изнад суда с водом од 10 см. Висина пламена (светлости) од земље је од $\frac{1}{2}$ до $1\frac{1}{2}$ м, према висини лозе.

II. Лутке (чауре) се тамани гуљењем коре са чокола за време застоја вегетације и преливањем чокола зредом водом, као и оне „гроздовог завијача“. Затим се могу летње гусенице намамити у разна вештачка скровишта око чокола (нарочито постављена слама, суво лишће, крпе затворне боје и т. д.) која се после купуне и спале или потопе у врелу воду.*

III. Гусенице се најенергичније тамани, на разне начине.

а) Хватање и гњечење гусеница рукама.

б) Примењује се лети преливање заражених гроз-

у својој књизи „Раса коња“ сматра их првим творцима англо-норманског коња познатог у целом свету.

За Наполеона границе Француске беху затворене према Енглеској свему па и увођењу њихових пасмина; отуда се може закључити да је утицај ових пунокрвних енглеских грла био сасма незнатан. Око 1830 за коња норманског Др Симонофф нам даје следећи опис: врло мало хармоничан, са тешком главом, страшно испушченом и смешном; врат кратак, дебео, без нечега лепог, са дебелим слојем масти под гривом, леђа ниска и стиснута; крстачки део дугачак и мливат, сани хоризонталне са слабиом и врло мало покретним репом; груди уздигнуте, ушне, палеке кратке, удова танки у зглобовима слаби, у скоцкима савити на форму срца, томе још додати дебелу кожу, крупну длаку и мливат темперамент. Збиља нечега невероватног ономе, који познаје данашњег норманског коња.

Први чисто-крвни енглески коњ уведен је у овај завод 1817. године. — Одвело би нас далеко да цитирамо бар у главним потезима генеологију свих преставника чистокрвних енглеске пасмине, који су оставили дубоког трага на стварању данашњег норманског коња.

дова врелом, вринутом водом која убија гусенице другог, односно трећег поколења „Cochylis“-а и „Eudemis“-а. Преливати треба брзо и чим вода почиње цурити са греда престати сипати. Са 100 л. воде прелије се 330 чокога.*

в) Хемијски раствори у употреби су следећи:

- 1) Дуванска чорба (као и аа „гроздовог завијача“).
- 2) Растворити 1¹/₂ кг. хлорида барума у 20 л. воде; аасебно растворити 2 кг. меласе од гликозе у 30 л. воде. Помешати та два раствора и допунити са 50 л. воде.*
- 3) Дobar резултат даје и сам сбијач пераћи сапуна растворен у кишници (3—4 кг.).*

Од раствора на бази арсеника у употреби су ови:

4. Растворити 400 кг. сулфата гвожђа (зелена галица) у 10 л. воде; засебно растворити 400 кг. арсенијата натриума кристализованог у 10 л. воде. Затим сипати први раствор у други мешајући живо, а при том замочити у мешавину хартију натопљену у фероцианиру калијума и кад та хартија почне плавити престати сипати. Добивену мешавину разблажити са 100 л. воде.*
5. Мешавина сапуна са петролеумом. Раствори се 300 кг. арсенијата натриума и 900 кг. ацетата олова у 50 л. воде. Затим се узме 2 литре петролеума и засебно сипа на 4 кг. пераћег сапуна мешајући и бункајући док се не добије тесто, на које се дода 50 л. воде. На послетку се сипа први раствор у други и добије се чорба за прскање.**

Сви горе наведени методи се комбинују и допуњују један другог према сезона и потреби.

При употреби ових хемијских отровних елемената важе исте напомене напред наведене. При том треба пазити на очи, уста и руке, да се не би десило несрећан случај.

Ваља напоменути да сви виноградари треба заједнички да предузимају борбу, јер у противном случају појединци неће имати жељени успех.

На крају вредно је додати да човеку у борби против ових лептирића (као и других штеточина) помаже и природа. Многе птице их тамане и хранеће се њима, а нарочито: ласте, славуји, црвудаћ, детлићи, чворкови, кувацка, пулпач, сенице, и др. Њих треба чувати и омогућавати њим настанивање око винограда и воћњака.

Међу самим инсектима (бубама) има их, који се хране гусеницама ових трију лептирића, као „ухолеж“ (*Forficula auricularia*) код их престо прождире.

*Методу под једном звездичом писан је примењивао сам на виноград у Француској (Товињон) 1919 и 1920, а 1921 год. на својим лозама у Белив (Срем). Резултате средства означених са две звездиче** је носилац у другим виноградима са чијим је сопствеништва био у складној већи.

Све су резултати били задовољавајући јер је виноградот (сместот) гусеницама бивао од 70% до 90% уопоружен са незелееним виноградима.

Влад. Ч. Давидовић

сресни доктор.

ИЗ ПРЕРАДЕ ВОЂА.

Упусто за сушење шљива на разним сушницама.

Како ми данас за сушење шљива имамо неколико система сушница, које се међусобно по својој изради—кон-

струкцији и начину рада разликују, то и само сушење шљива на истим битно се разликује једно од другог. Тако нпр. ми данас за сушење шљива имамо нашу обичну стару—домаћу сушницу: Главинашеву упрощену; Главинашеву модела 1899.; и др. Стојковишеву. Све ове сушнице мање више разликују се по својој изради једна од друге и као такве свака за себе изискује и нарочити начин поступања и рада при сушењу, па тек онда да као таква одговори потпуно својом задатку тј. да покаже оне и онакве резултате у сушењу какав, се од ње траже. Стручна комисија која је вршила уредне пробе сушења шљива на разним сушницама код нас констатовала је и утврдила да је међу свима горе наведеним сушницама, најбоље резултате у сушењу шљива дала сушница др. Стојковића тј. да је она за сушење најбоља. Међутим ако ми на тој најбољој сушници сушимо шљиве онако како сушимо на обичној домаћој сушници тј. ако радове ово сушења изводимо на истој као и на домаћој, онда не само што нећемо од ове најбоље сушнице имати оне и онакве користи које треба да нам она пружи но можемо имати и штете и на тај начин због погрешног рада и поступања са истом бацити одговорност на саму сушницу како не ваља. Или ако сушимо шљиве на сушници Главинашевој модела 1899. на исти начин као и на сушници др. Стојковићевој или пак домаћој, ми ни од те сушнице нећемо имати користи. Према томе кад већ имамо у употреби разних сушница за сушење шљива неопходно је нужно знати како се и на којој од истих врши и изводи важе сушење, те да на тај начин према томе какву сушницу имамо, будемо тачно упознати са начином рада око сушења на истој, и тиме у колико је могуће више избегнемо евентуалне грешке у томе. Ради овог мислим да небу погрешно ако у кратко изнесем упусто за сушење шљива на свакој од горе поменутих сушница и тиме колико толико допринесем привреднику да се истим користи.

1. Упусто за сушење шљива на обичној домаћој сушници.

Једна од најлошијих сушница за сушење шљива то је наша домаћа сушница. Према томе требало би тежити да се она избаци сасвим из употребе и свако давање упуста о раду на истој требало би ускратити. Али овде мора бити узетка, јер ми тих сушница имамо сразмерно много више у употреби по ових савременијих, па према томе што се каже „боље икаква но никаква“ сматрам да је нужно да се упознамо са радом на истој, тим пре што ако се ти радни изведу онако како треба, даће нам и та сушница много и много боље резултате. Упусто за сушење шљива на овој сушници онтаманано је у бр. 24. „Тежана“ за 1911. год. на стр. 188, и према томе о истом не би требало сад писати, али како је тај бр. „Тежана“ ратом упрощане, те се њиме не може нико користити то мислим да упозно то упусто овде изнесем.

При сушењу шљива на обичној домаћој сушници потребно је да се придржавамо следећих упуста:

1. На два дана пре почетка сушења треба загрејати сушницу што боље, те да се из ње испари сва влага, рђав и загушљиваи задак, који би иначе шљиве изварио.

2. Пре сушења треба старе лесе што боље очистити а по могућству опрати од ђубрета и старог пекмеца;

3. Брати и трести шљиве само по лепом и сувом времену и потпуно зреле и здраве за сушење употребити. Шљиве поребаве на леси пре уношења у сушницу одржати 1—2 часа на сунцу или промајном месту да се просуше од влаге.

4. Пре но што ћемо лесе са шљивама увести у сушницу, треба сушницу отворити и држати неко време отворену да се охлади, како не би шљиве дошле на велику топлоту. Кад се сушница охлади, онда лесе са шљивама увести у исту, и ради сваке сигурности треба увек уносити прво доњу (доњаку) лесу па затим остале редове. За овим сушницу затворити и ватру одржавати врло малу, те да топлота буде умерена. На овој топлоти треба шљиве држати 6—8 сати да се постепено загреју, јер тада много мање пудају и цуре;

5. Пошто се загревањем сирових шљива у сушници развија велика количина водене паре, која из шљива испарава и која штетно утиче на само сушење јер се тад шљиве просто кувају а не суше, то је потребно да се овај засићени ваздух — водена пара пусти да одилази на поље а нов свеж — сув ваздух доведе унутра. Ради овог испуштања водене паре из сушнице и доношења свежег сувог ваздуха споља у сушницу потребно је кад већ на овим сушницама немамо за ово нарочите отворе да оставимо отворена оба доња затвора за 1½ шаку.

После првих 6—8 сати треба ватру појачати али опет тако да топлота у сушници не буде много јака но за неколико степени већа но што је била. На овој топлоти држати шљиве даљих 6—8 сати, не затварајући речене отворе. За ово време треба ређати сирове шљиве на резервне лесе које свака сушница треба да има и без којих не може се ни замислити правилно сушење шљива.

7. Кад су шљиве на овој начин и на овој топлоти пробавиле још 6—8 сати или свега 12—16 сати онда их треба вистети из сушнице напоље да се охладе а на њихово место увести резервне лесе са сировим шљивама.

8. Овако увести сирове шљиве на резервним лесема држати у сушници и са истом поступати као и са првим као што је у преходним тачкама означено. Сад кад се ове шљиве изнесу напоље а после одређеног времена, онда на њихово место увести раније извађене шљиве које су се охладиле. Како пак топлота у овим домаћим сушницама није равномерна по је доле и горе јача а у средини слабија, то а да би се све шљиве на свима лесема једновремено и подејнако сушиле и избегло сувинско пребирање истих, неопходно вужно је да се лесе са шљивама приликом овог поновног уношења у сушницу измењају тако да лесе са шљивама која је раније била на дну тј. лесе доњака сада дође у средину, а лесе горњака испод ове а средња и испод оне доњу на њихова места тј. једна пао горњака а друга као доњака. Поред овог мењања лесе добро је, да се оне још пре овог уношења окрену тако, да предњи део сваке лесе буде окренут задњем. Све ово речено важи за сушницу који има резервне лесе. Али ако тих резервних лесе нема, ипак ово хлађење не треба да изостане. Управо оно је битни услов да се добије што бољи квалитет сувих шљива. Рад овог треба све лесе са шљивама које су бар у пола суве вистети на поље да се охладе бар 1—2 сата. Овде се не треба пла-

шити да се тим хлађењем чини нека дангуба око самог сушења, што ће сушница за време хлађења бити празна. Не, на против тим хлађењем само се сушење убрзава а што је још главније тим хлађењем добије се много бољи квалитет сувих шљива које наизмају уображену дангубу.

(Наставље се).

ИЗ ЗЕЧАРСТВА.

Размножавање зечева.

Код гајења зечева једна од најважнијих чињеница јесте начин размножавања зечева, од кога ће нам поглавнито и успех зависити. Будућност нашег посла биће крунисана успехом само у том случају, ако будемо умели паметно руководити размножавањем зечева. Ни у којој другој пољопривредној грани није то тако важно, као што је то случај овде.

Многи верују, да је код питомих зечева парење у крвном сродству штетно и да изазива дегенерисање (закржљавање), и да би га требало сасвим избацити. Кад се мало дубље та ствар у пракси проучи и кад се осврнемо и на многобројне опите појединих стручњака и научника видећемо да ствар не стоји баш тако. Јер шта ћемо казати за дивље зечева, па за голубове, фазане паунове и т. д. где се дегенерација и штетност услед оваког парења не да ни приметити. У осталом један најбољи доказ јесте још и тај, што од како сам са г. Ђосићем запатио зечева у Школи у Краљеву, пустио сам да се парење врши и у најближој сродности и од таквог рада за ове две године још нисам увидео никакве рђаве последице.

Неки веле иже, како се тим парењем постепено изазива неплодност код зечица, што такође тако није у ствари, а о чему сам се и лично уверио у школском зечарнику, где ми за ове две године ниједна није окотила мање од 5 комада а 3 маја т. г. једна старија зечица № 2 окотила је 16 комада, који су укупно тежили 800 грама, Оваких случајева са преко 10 комада било је више.

Једну ствар не треба сметнути с ума, да наслеђе ни у једном начину размножавања не итра тако видну улогу као што је то случај у овом, помоћу парења у крвном сродству. Ту родитељи у своје подмлазке виде највернију копију како својих најбољих, тако и најгорих својих личних и својих предака, особина. Према томе, парење у крвном сродству имаће само онда рђаве последице, ако се на избор приплодних грла не буде обраћала довољно пажња и за приплод не буду узимала само она грла, која су од здравих родитеља и која су без икаквих мања и апсолутно здрава.

Дале, неуспех у зечарењу код многих одгајивача има се приписати томе што се у опште не води рачуна, да се мужјаци држе подвојено од женки. Подвајање мужјака од женки је врло важна ствар, јер се они међу собом туку, не трпе се, па макар то била и два рођена брата. Затим ту се парење врши без икакво реда и преређено тако да као последица тога долази дегенерисање. У прво сам време и сам пао у ту грешку и држао женке и мужјаке помешане у истом одељку, јер нисам имао могућности, да их држим подвојено, што је имало за последицу врло велику туку између мужјака, која гледају да један другог онеспособе чувањем полног ула. Члан Француског Пољопривредног Удружења V. Eug. Gaud (Евгеније

Го) каже: „*Зеца (мужјак) је у најмању руку исто тако јак и снажан као и један Турчин и у љубави не лентује*“. Он не зна границе и види ли да њу ко предузима женку па макар их имало и 20, он се не мисли дуго и тај животом плаћа. Што је најгоре тај је случај и са сисначидима који ако почну и сувише своју матер да заузимају, плаћају својим животом. Ово се нарочито дешава код старијих зечкица, које се за своје малишане и сувише заузимају не ирдајући од њих, у ком се случају код мужјака појављује љубомора и он ће једног даног момента укувати прилику, када се зечкица од њих одмакне и све ће малишане подавити.

Даља рђана страна тог неподвајања јесте још и та, што се по таквим зечарицима врши парење без икакве надзора и реда, и што мужјаци из своје велике похотљивости могу да произазивају побацивања па и несретне случајеве код женки. У Школи сам имао један случај, где су мујаци потпуно сломили једну зечкицу у задњем трепу тако, да је сирота имала обе змдње ноге из кука исцашене да их је за собом извесно време вукала а затим и угнула.

Свакоме је позната велика плодност зечева, и да зечкица носи само 30—31 дан. Многи олоупотребљавају овако велику плодност и теже да за годину дана добију што више порођаја од једне зечкице. *Ако циљате на успех, на добит, па на испелску на побољшање и усавршавање зечева које имате, онда од једне зечкице не захтевајте више од 4—5 порођаја годишње*. На тај ћете начин добити увек здрав и снажан пород, чији ће производ бити дуго већи него ли у већем броју порођаја. И овде треба да влада принцип „*мало али ваљано и одабрано*“. Ја наглавам да је довољан приход од једне зечкице, кад она за годину дана од свог порога може да има и преко стотину грла.

Дакле: 1) *Парење у крвном сродству је штетно само онда, кад се не обраћа довољна пажња на избор приплодних грла.*

2. *Шта је варење у сродству ближе, то ће и подмладак више на своје родитеље личити.*

3. *Једна зечкица не треба за годину да има више од 4—5 порођаја, јер се само на тај начин иде ка бољшћу и сигурном усавршењу у започетом послу.*

Избор приплодника.

Рекли смо да се не треба добити парења у крвном сродству, и да је оно шта више препоручљиво нарочито ако хоће да одржи, сачува или усаврши нека нова особина или подобност, која се изненадно појавила. Али да би то било с успехом потребно је да избор грла, која ће се употрети за парење, буде што савршенија.

Женка која је без икаквих мања а дава све 5—6 зечкиња, послужити као полазна тачка у избору. Те зечкићи треба оставити да имају пуна 2—3 месеца, а затим у тој подмлатку зауставити свој избор на најбоља најнапреднија најснажнија и најсавршенија грла. Да би се уверили о њиховој јачини и снази узмите их у руке, па ако вам се отидају и праћкају са жестином да вас изгребу онда је знак да ће они бити добри приплодници. На против зечкићи који су мирни, троми и лењи, који се без опирања дозвољавају да се узимају, нису добри за приплод

По навршених 4 месеци врши се још једном избор и подвајање по полу. По одбијању од матере (2—3 месеца старости) треба их хранити јачом храном.

Младунчад која су дошла на свет месеца фебруара или марта, најбоља су за приплод.

Избор мужјака.

Утврђено је да мужјак у размножавању своје врсте и пренашању својих особина на подмладак има веће преамућство од женке, те је његов избор врло важан. Са добрим мужјаком а осредњом женком добијају се и добри резултати у подмлатку.

Још боље резултате даје мужјак дивљег зеца, чији, мелези са питомим бивају много крупнији.

Приликом избора мужјака треба имати на уму циљ зечарења: *корист или просна забава* т. ј. месо, длака, кожа, или просто лепота облика.

Према томе, ради ког циља зечарица, и свој ћемо избор зауставити на мужјаке оне или оне расе. Ма које расе мужјак био, треба да се одликује следећим особинама: *здрављем снагом и развијеношћу*: Глава мужјака треба да је приметно већа од женкине, вилице да су што развијеније а образи са стране што виси, уши да су што дужи.

За ваљано се мужјака сматра сваки онај, који, кад се свирне или се удари длан одлаи, наједаред хитро учуљно уши и задњим ногама лупи што може о под.

Ако желите, да од тако наабраног мужјака постигнете максимум успеха, онда га још од три месеца старости треба одвојити у какав засебан одељак (кафеа) и ту га држати све до 8-ог месеца за које му време треба давати свакодневно по једну шаку овса. Тако однегованом мужјаку пушта се после 8 месеци по једна зечкица дневно.

Избор женке.

Избор женке је не мање важан. И она, као и мужјак, мора првенствено да носи све особине своје расе, да се одликује савршеним здрављем; склоп тела да је приближан склопу мужјака, да се одликује великим и пространим трбухом, дужином тупа и развијеношћу карлице.

Женка се може оплодити по навршених 6 месеци старости, али ако желимо извесну расу да усавршимо, онда је паметно да се са првим оплођавањем не жури већ пречекати још једно два до 3 месеца.

Плодност женке је врло велика. Као што смо већ једном напоменули, једна зечкица може да окоти од 3—16 зечкиња. Паметно је никада не дозволити, да једна зечкица доји више од 8—10 комада.

Плодност женке и мужјака траје десетак година, али је најрепродуктивније после 4—5 година шартирати их и дати на гојење, јер после пет година њихов производ опада.

Начин парења.

Може бити двојак: *природан* — у потпуној слободи и *под надзором* — у организационом простору.

Природан начин парења или парење у потпуној слободи, где се мужјак пусти у зечарици међу женке и где човек не узима никакву иницијативу надзора, нити може да зна време, кад се која зечкица оплоди, а још мање кад ће се која породити, једном речју где човек не води никаква рачуна, *грло је штетан*. Од таквог ће рад

одајивач само штете а никако и користи имати. *Тамо где се о своје послу никакав рачун не води, ту је неминован неуспех.*

Остаје као једини добар начин оплођавања, *парењем под надзором* — у ограниченом простору — где се жена по извршењу старости од 6 месеци ставља у одсељење мужјако, да он изврши своју поверену му задању.

Парење треба дозволити само за време ноћи или од 6—11 часова пре подне.

Мужјак је увек готов да изврши поверену му дужност али жена не. Она мора да је за то нарочито спремна да је у жару. То се стање познаје на њеној узнемирености по сјајности очију, по слабењу апетита и водопусти, који је набубрео и влажан. Затим, кад се таква зечица пусти код мужјака, не плаши га се, већ му се приближава. Мужјак се са женком оставља обично 12—24 часа, после ког се времена жена повраћа натраг у своје засебно или заједничко одељење. Ако желате да се уверите, да ли је парење заиста изведено, онда се прикритје у њиховој близини и убрзо ћете видети акт парења, и да се мужјак по завршеном оплођавању изврне страшилице или на леђа и пусти један чудан крик.

Непрактично је ради парења стављати мужјака у женска одељења из разлога, што ће се он услед промене стања узнемирити и неће се осећати онаквим господарем као што се осећа у своје сопственом стану. Напротив, кад женку ставимо у мужјако одељење, онда је она заплашена својом променом и врло лако подлеже.

У случају да жена има своје мале зечиће, онда ћемо *преместити у мужјако одељење једно дана* од 5—9 наутра а из разлога, што је ноћ одређена за дојење зечића. Дуже се зечица не сме држати још и из разлога, шта би она после спола могла, одбити пре времена своје зечиће.

На једног мужјака довољно је 10—12 зечица.

Бременост и порођај. —

По свршеном акту парења зечица се повраћа у своје одељење, које смо преходно добро очистили, простирку заменили дебелим слојем сламом или сена.

Бременост траје 30—31 дан. Ради тачне евиденције дана када се која зечица има да окоти (породи) најбоље је да свака хабина (кафез) буде маркирана бројевима, које ћемо пренети у једну књижицу, у којој ћемо за сваки број имати по један шпартан лист са својим рубрикама

Зечица Бр:	Оплодила се год. мес. дан.	Бр. му- жјака који је опло- дио женку	Кад треба да се породи	Поро- дила се?	Колико зечића?
---------------	-------------------------------------	--	------------------------------	-------------------	-------------------

За време бремености зечицу никако не узнемирати не журити је, већ јој пружити благодатни мир и уз то је прихрањивати снажним хранљивим средствима као: јармом мекшања, овсем и т. д. избегавати давање сувише хладне воде. Од близине хабина зечица не дозвољавати шуњање паса и керова, јер ће зечица од страха побацивати, што може да има врло кобно^е последице по женку, која врло тешко пребива такве врсте побацивања.

Побацивање се може произазвати и сирзлом храном (кулус или каква друга зелена, корење или кртеле), буђаво или плесниво сено, јако росна трава и т. д. и т. д.

У случају да се побацивању не зна узрок, а понови се дваред, онда такву зечицу вала надвојити из зечарника јер то може бити зрзано — *сипоозитичко побацивање*, које је фатално по један зечарник.

Ако се, и поред све наше пажње, десни какав случај побацивања, онда исту зечицу вала после 4—5 дана подвести под мужјака да се оплоди. Овако оплођену зечицу морамо нарочито брижљиво неговати.

На два три дана пред порођај, хабину, у којој је зечица, вала замрачити. Тако ће она у тишини и полујарку само врло лако, без помоћи од којекога, да се олакша.

На 2—3 дана, а по који пут и на дан пре порођаја зечица се побрине за гнездо, својим оштрим секутићима она ситни сламу, и са највећом већштином почиње да справља гнездо, које на послетку добро утопли својом сопственом длаком, коју чупа из свог трбуха, те на тај начин истовремено у неколико одголичаван сисе.

Порођај је често пута врло дуг, тако, да између приворођења и последњег прође читавих 24 часа.

По порођају мати их лепо олиже и осуши, задоји а затим их покрије и утопли са још мало своје сопствене длаке. После овога зечица навлачи простирку на отвор гнезда, сасвим га затвори и код малих не улази све до у ноћ, када их редовно нађаја.

Приликом сисања матер не треба узнемиравати, јер су зечићи уз сисе тако припијени, да их приликом бежања и напоље може повући да их повреди.

Ако се матер добро храни, лепом и свежом травом или детељином са по мало снажне хране, мекшања или овсем, онда ће зечићи невероватно брзином напредовати тако, да после 30—35 дана већ можемо слободно да извршимо одлучивање (одбијање), када истовремено или 5 дана раније женку пустимо код мужјака. Ако ли од тих зечића вршимо избор за приплод, онда их треба оставити дуже време да сисну, као што смо то већ једном раније напоменули.

Одбијање зечиће треба прихрањивати за извесно време брашном од јечма или ова, што ће се врло добро исплатити њиховим невероватно брзим порастом. Зечиће можемо држати у истом одељењу све до 3—4 месеца, кад се врши подчајање по полу.

Ако желимо да добијемо што деље зечице за гласње, онда се мужјаци у 4-ом месецу штроје, што је врло лако извести, а што видно утиче на повећање гојавности.

(Наставље се)

НАШИ ДОПИСИ.

Качулица, 1. августа

Курс своских мајстора — одржан код Вођарске Земљорадничке задруге у селу Качулицама код Чачка.

Ради упознавања своских мајстора са грађењем сушница система Др. Стојковића и обуке у сушењу шљива, — Министарство Пољопривреде и Вода првредало је курс за грађење сушница и сушење шљива код Вођарске Задруге у с. Качулицама.

Курс је трајао од 25. јула, па да 5. августа ове године. На курсу су били своски мајстори из срезова округа чачанског, крагујевачког, ваљевског, топличког и два задругара Савеза Српских Земљорадничких Задруга из Сарајева.

Сви присутни курнисти имали су прилике, да се на

лицу места извјежбају са целокупним радом око подизања сушница овог система. То је било могуће, јер је Задруга помјеру својих задругара и куриста подигла око 6 сушница, већим делом са две пећи под једним кровом на разним местима а такође и са једном пећи.

Од значаја је напоменути, да су се задругари потпуно извјебали са свима потребним справима и алаткама да подизање сушница, па су и сами почели правити гвоздена врата за пећ и плехане чушкове, које би иначе у вароши доста скупо платили.

За сложен рад и велику вољу задругара као и успешан рад Воћарске Задруге у овом послу, треба на првом месту одати достојну хвалу Бориславу Штањанлићу.

При завршетку курса упознати су куристу са сушењем раних шљива, пошто су жељели шљиве „Пожегаче“ биле још зелене, те да на лицу места виде рад око сушења и упознају се са кретањем леса и руковањем топломера да одржане прописне температуре у сушници.

На овај начин они су поред мајсторског знања око грађења сушнице упознати и са сушењем шљива, — те ће приликом грађења нових сушница у својим воћарским местима, моћи објаснити и рад око сушења на ново подигнутим сушницама.

Куристу су имали прилике да се увере, каква је велика и брза моћ задруге, те ће и они у својим местима приликом грађења сушница загрејати воћаре, да се што брже удружују и подижу Воћарске Задруге.

Курсом је руковао потписати и том приликом одржао практична предавања:

1. О брњу шљива за сушење, прављење печмежа, печење раваје и продај шљива;

2. Начела сушења; и

3. Равни системи сушница и њихове разлике.

При завршетку сваки куристу, добио је на име помоћи за путне трошкове и издржавање из прихода Државне Класне Лутрије по 300—600 динара, а и сама Задруга постарала се, да њихова исхрана буде што боља и јевтинија.

П. С. Петковић.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Жижак у пшеници.

Питање. У мојој пшеници коју сам сипао прошле године у амбар, појавио је се пшенични жижак, који се у нашем крају назива „мољац“, па ми је толико штете напео да ми је сва пшеница упропаштена и просто житица—амбар заражен овом штеточином, што ме штета страшно скупо стаје.

Зато молим да ми Друштво даде сигурно средство за лечење од ове штеточине; ако друштво нема средство, молим да ми дате упут како ћу се спаси од ове напаст и штете у овим неродним годинама.

Илија Мил. Илић

из села Гер. Зуница
среза Загавског округа Тимочког.

Одговор. Да се заражени амбар очисти од жижика, окречити га и по том сумпорисати, при чему заштити отворе на амбару. Креч да је мало гушћи но обично, а сумпор употребити у шипкама као што се сумпорину

бурак. После сумпорисања не отварати за 24 часа амбар док пара из њега сасвим не ишчезне.

Појави ли се у амбару жижак, изнестити на њега жито с времена на време и пропустити га кроз већерачу да се жижак истресе и жито добро проветри. Кад се овако поступи, пеће се моћи жижак задржи у житу и оштетити га.

Н. М. Ранојевић.

ЗАПИСНИК.

XXX редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 25. јула 1922. године у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни председник г. Љуба Новковић, потпредседник г. Наја Т. Тодоровић, чланови г. г. Веда Н. Стојковић, Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић, Благоје Л. Тодоровић, Милаш Триновић и Драгутин Саревић.

Као гости били су г. г. Милутин Стојковић и Никола Петровић редовни чланови.

Л. дежур секретар г. Александар П. Рањковић.

I. Прочитао је извештај првог седнице. — Одбор исти усвоји.

II.

По предлогу потпредседника, да се позове г. Вића Матавић редовни члан, да изнесе Друштву Други извештај о стању воћарства у округу Ужичком, пошто је он као члан изабет у 1920. години, био упућен од стране Друштва ради посетивања овог а прво издати извештај пронао је у току ратова. — Одбор усвоји ово извештај.

III.

По молби Пољопривредне Подружнице у Урошевцу, да јој се пошаље мањи број сирва и алата за које ће послати Друштву вредност одмах по приему и предаја члановима. — Одбор одобрила пошаљак.

IV.

По предлогу врхоскоп економска округа Рудничког да Друштво изаи помоћ Пољопривредно Подружнице у Гер. Млаванцу ради припремања изложба. — Одбор одлучи, да се од овог Подружнице тражи да пошаље 23 чланског улога за ову годину.

V.

По предлогу Набављачког Одбора с интересним набавкама сирва, алата и отајога. — Одбор одлучи, да се траже новце и да Набављачки Одбор изврши набавку.

У исто време Одбор одлучи, да се водено стакло продаје по 4 лит. кр.

VI.

По предлогу Финанског Одбора о испраши зграда. — Одбор одлучи, да се направе изврше у режњи о чему ће Финансиска Одбор водити бригу.

VII.

По молби секретарија г. Александра Рањковића, да му се одобри 20 дана одсуства ради омиора. — Одбор одобрила с тим, да га у дужности заступа инспектор г. Божидар Терић.

VIII.

По молби администратора „Тежака“ г. Милана Тхоржевског, са му се одобри одсуство ради одласка у Љубљану на Соколски савет, Одбор одлучи, да му се одобри 15 дана одсуства.

IX.

По молби г-це Мице Стефановићеве писара Друштва, да јој се одобри продружне одсуства. — Одбор одлучи, да јој се одобри још 10 дана.

X.

По молби г. Мирка Дамитријевића, ранијег економска Друштва, да је одлазку војску и да може ступити у службу. — Одбор одлучи, да се прити да економска са платом од 3000 динара годишње и дневном предлажењем по буџету, с тим, да се г. Никола Ванделовић, који је узет да привремено ову дужност открива, одлаже службу.

XI.

По питању председника о досадашњем раду Одбора за измену Друштвених Правила члан г. др. Веда Стојковић саопштава, да је Одбор по сада вршио предлоге за измене за Друштвених и Подружничких Правила и Правила Јевњиска Подружница за Довлаштво, па ће се онх дана Одбор састати ради поновнања предлога Управног Одбору. — Одбор исто време усвоји.

XII.

По саопштењу Председника да мора једно време преће одсуствовати а како ће у то време бити на одсуству и потпредседник, то молба за решење о заступку за то време. — Одбор одлучи, да члан г. Вића Т. Рањковић врши ову дужност до повратка председника или потпредседника.

Са овим је закључена данашња седница.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:улажу се
Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр.

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На основу најновијег решења од
априла 1909. г. препису друштвеној
носки пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

На годину дана 30 дин.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва. Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво вл. синк. председник, Љуб. Новаковић

Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Број 35.

БЕОГРАД, 3. СЕПТЕМБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Излет наших пољопривредника у Словеначку.

Излети пољопривредника су једно значајно средство за потстицање и бољих и напреднијих начина рада у привреди и за унапређење пољске привреде у опште. Пољопривредници, који се тешко удаљују својом сопственом иницијативом из свога места становања и нерадо одлазе, — осим у случају да су на то и принуђени — у удаљеније крајеве, не могу себи да представе нити пак хоће да верују да се негде пољопривредни послови могу боље и савршеније радити, да се на једном имању могу обилнији приноси и приходи постићи него што је то могуће остварити у оном месту, односно у оној непосредној околини у којој они живе. Они траже да виде, да се својим рођењим очима увере о већим напретцима, учиненим у пољској привреди, о бољим резултатима постигнутим на сеоским имањима, па тек онда покушавају и сами новине да примене.

На излетима даје се прилика пољопривредницима да процене разлике које постоје између њиховог начина експлоатисања земље и стоке и начина експлоатисања у другим крајевима, да размишљају о узроцима тих разлика, да запазе по какву корисну новину и да себе обогате каквим новим посматрањем и новим већ стеченим искуством других. Једном речју, кад се излети врше нарочито по местима где пољопривредна пракса може служити као пример — а такав је случај са Словеначком — ти су излети као нека школа за пољопривреднике, те их ободравају на савременији и интензивнији рад.

Значај излета наших пољопривредника у Словеначку је врло велики не само с пољопривредних него и с националног и с економског гледишта.

Словеначка је земља малог поседа и интензивне пољске привреде. Данашње промене прилике и потребе, које су после рата настале, натерују пољопривредника да са свога свога имања извучи највећи могући принос. Пример тог интензивног

рада наши пољопривредници имаће прилике да виде у Словеначкој, која је у пољопривредном погледу наша најнапреднија покрајина.

Наши пољопривредници добиће приликом тог излета у ближи додир и са словеначким пољопривредницима и са њиховим домовима и са њиховим породицама. То ближе познанство, та последна измена мисли између једних и других пољопривредника допринеће не само да се разбју многе и многе заблуде, које се преко непријатеља ове земље шире на рачун једних и других него и да се заснује међу њима једно трајно међусобно пријатељство и братство, које је тако потребно за стварање јаке националне целине.

Словеначка је не само наша прва пољопривредна него и наша прва индустријска област; њена индустрија живи онајвише од сировина, које јој пољска привреда пружа. За наше пољопривреднике биће од велике користи што ће се упознати (нарочито на Љубљанском Сајму) са многим индустријским предузећима и индустријалцима, те ће преко њих с једне стране многе своје потребе у индустријским артиклима моћи подмиривати, а с друге стране, многе сировине произведене на својим имањима њима продавати.

Ето из свих тих разлога ми топло поздрављамо излет у Словачку, а излетницима, нашим пољопривредницима, желимо да са њега понесу не само најлешње успомене него и да многе корисне ствари, које ће тамо видети и проучити пренесу по повратку и у своја места.

Програм излета по Словеначкој израдила је на молбу Српског Пољопривредног Друштва Кметска Дружба у Љубљани и он је овако састављен:

Из Београда је дан пољска понедељак 4. септ. у 9.40 час. брзим возом до Загреба. У уторак 5. септ. у 6.30 час. улазак у Загреб возом прв. коловоза где ће излетници дочекати два аустријска и један словенски. У 10.30 кратак обзор и поздрав на првој станици Словеначке. У 14.21 час. ставиће се и у Љубљану. Упознавање на станици, размештање по становања, разгледање грађина и у вече вечер.

Среда, 16. септембра: до подне разгледање велесјаја. У 11 час. пољопривредници из околине првог просторија велног сајма призивају српске излетнике у групама од по 5—10 особа и воде их (делом коњима) на своја имања, где ће их угостити закупном. После подне ће првенствено у разгледању словен. сел. имања. У вече у 7 и по сати словеначки домаћини воде своје госте у „Зведа“ у

заједничку вечеру. У 14 час. седница пољопривредн. стручњака у дворани Кметског Друшћа.

Четвртак, 7.: разгледање Љубљане, старе тврђаве, Барја, педерачке изложбе, пољопривредн. школе, музеја итд. После полне разгледање сарма. Вечера свака за себе.

Петак, 8. септ.: у 5 сати одлазак на Блед, где је организован народни месни одбор за дочек. У Добрани закуска и одмор, разгледање сточарске изложбе. Закуска по одређеним гостиницама. После полне разгледање Блеса, народно весеље, приказивање народних поема, коњске траке итд. У 8 час. заједничка вечера на Бледу.

Субота, 9. септ.: излетници се деле на две групе: једна иде у Бохињ, а друга у Ратече. Обе групе стижу натраг у Љубљану у 10 сати у вече и тамо ће преноћити.

Недеља, 10. септ.: у 8.40 час. полазак на Љубљане за Целу. Свесан дочек у Целу. Трећина посетника остаје у Целу. Од њих ће 10 њих прихватили г. Горичан и заједно из преко целог дана као госте на своје имању Вишњовцу. Остали иду те прве трећине разгледање Целе и околину. Друга трећина иде у Жлеп, где ће разгледати у првом реду насале млека; трећа група изајд наг у Шонтал, где ће разгледати свесна имања и индустријска предузећа. У вече у седиш све ће групе олет бити на окупу у Целу, где ће бити размештене по станама, па заједничка вечера.

Понедељак, 11. септембра, одлазак у Св. Јури; дочек: разгледање млекарница, пољопривредне изложбе итд. Заједничка ручак. Одлазак пешком до Гробљана; одлазак возом за Рагунцу Слатину. У 7.00. Салтан разгледање бане, вечера и преноћиште.

Уторак, 12. септ.: одлазак у Марибор. Закуска и размештање по становима: разгледање занатлијске изложбе; заједнички ручак. Разгледање винарско-вртларске школе. Разгледање града у мањим групама. Вечера свака за себе.

Среда, 13. септембра: одлазак на Фалу; разгледање чувине централе; ручак у Рушана. Народна весеља. У 8 сати повраћају у Марибор. Вечера и забавна у Народном Дому.

Четвртак, 14.: одлазак за Љутomer; одмор и закуска у Тор. Радогос (закуска), поздравни са успутним станицама. У Љутomerу траке, преноћиште.

Петак, 15. септ.: закуска у Јерусал. виноградњама; ручак у Светицмак; разгледање водене задруге у Изаљовинама; одлазак у Ормож. У Орможу дочек и вечера, а у 10 сати одлазак возом за Пуц. Тамо разгледање града и ручак. После полне обеа у задругном позорју. У 5 одлазак возом преко Прагерског за Београд.

ИЗ ПЕРАДЕ ВОЂА.

Упуство за сушење шљива на разним сушницама.
(Наставак).

9. Пошто су шљиве и после овог пробавиле неколико сати, то, ако је икако могуће, потребно је још једаред лесе

ПОДЛИСТАК

ПРИМЕР ЈЕДНЕ ДРЖАВНЕ ВЕРГЕЛЕ У ФРАНЦУСКОЈ.

Сем енглеског место кривог коња за поправку домаћег соја употребљиван је и арапски па и енглеско арапски сој. Са нешто успеха оставили су трага три прилодни арапска грла доведена у завод 1835; неколико грла доцније доведена била су безначајна. Овај неуспех објашњава се тиме што је ово један плодан и богат крај са благом климом; селак упознат са важношћу одгајивања коња одбацио је сасвим малог арапског коња погодниог само за извесне циљеве — за јахање поглавито. Нове економске потребе, створене у пољопривреди и саобраћају, учиниле су то да се и чистокрвни енглески сој, и ако знатно виши а корпулентношћу јачи, такође занемарује; по овим же и других разлога.

Употреба енглеско-арапских прилодних грла у једном делу Нормандије (близу Шербурга) није дала никаквих резултата; Данас се покушаји са овим прилодним грлима не сматрају до као продукти највише фантазије појединаца. Па и према климатским приликама ових крајева истина је да се ово не може другачије ни сматрати; арапски коњ је животиња топлих, готово жарких предела светлости, суве климе, а доведен у ове крајеве пуне атмосфер-

немењати тако, да сад горњака дође на место прве изнад доњаке, доњака да дође испод горњаке, а на њихова места оне које су оне заменуле. Сад треба отворе за испуштање паре у пола затворити.

10. Кад су се овако лесе са шљивама и по други пут окренуле, онда ватру појачати. После кратког времена приметити се да су се шљиве почеле нагло смежуравати. Код ово приметимо онда затворе на сушници треба потпуно затворити и ватру још појачати, те да топлота буде што јача, те да доврши сушање и да шљивама даде ону лепу мрну сјајну боју, која шљиву чини лепшом и способнијом за дуже стајање.

11. Кад су шљиве довољно суве, изнети их из сушнице и испати на чисте асуре у што мање слојеве и не дирати их руком, док се не охладе; за то време чувати их од прашице и нечистоће. Кад се поднуло охладе пребрати их.

12. Осушене шљиве држати у чистим сушницама или магацима са чистим подом, где не допире прашина и остала нечистоћа, па ни рђав загад их влага.

Радећи овако на овој сушници, уверан сам да ће се постићи повољни резултати и зато ово топло препоручујем свима оним, који суше шљиве на обичној домаћој сушници.

2. Упуство за сушење шљива на упрорћеној Главаншвој сушници.

И ова сушница по својој унутрашњој изградњи пећи и каналима битно се разликује од обичне домаће сушнице. Али сам назив „упрорћена“ јасно казује да је начин сушења и извођења радова око ње у свему сличан на домаћој сушници. Разлика је само у томе, што је ова сушница снабдевена са олцима за одвођење водене паре из сушнице, што тога код обичне сушнице нема, те с тога није потребно на истој држати отворене доње затвараче као на домаћој сушници; што се у овој шљиве суше по-

ске влаге, меканог тла, готово стално магловите атмосфере, додати томе и једну домаћу нечисту расу за укрштање, природно је да није могао успети.

Од прилодних грла страних раса а за поправку домаће употребљивани су и неколико грла познатих руских раса Орлова, затим неколико добрих типова енглеске расе норfolk и америчких касача, који су још дали позитивних резултата од свих страних употребљених раса.

Поред ових чисто страних прилодних грла, велика заслуга за стварање данашњег норманског коња припада полукрвном касачу произведеном у самом крају. То су грла добивена укрштањем домаћих са чисто-крвним енглеским а добивена одабирањем од кад су установљене касачке траке (1836 год.) Прва од ових доведена су на Енглеску у првој половини прошлог века. Правилно одабирање ових грла код домаћег соја почето је стварно тек од 1864 г. т. ј. од кад је основано „Друштво за поправку домаћег полукрвног коња“. Међу овим грлима образцу се прва која у очи рата туку светски рекорд у расу.—

Ова врста прилодних грла употребљавана је много до у очи рата; њихова употреба данас је мала. Број ових грла у очи рата у заводу било је 76 сада их нема до 18 грла;— број његових одгајивача онао је у истој пропор-

моћу струјања сувог топлог ваздуха, који се помоћу нарочитих канала уводи у сушницу и загрева, те је у истој сушење боље но у обичној домаћој; што је сушница ова снабдевана топломером, којим се лако може регулисати желена топлота за почетак и довршење сушења што је врло важно, а чега код обичне сушнице нема; што се ова сушница много брже и јаче загрева но обична, те се у истој може један налог шљива за краће време да осуши но у обичној домаћој. Али треба овде имати на уму да су нагло осушене шљиве увек лошијег квалитета и да су на кантару лакше, па стога и ако се на овој сушници може један налог шљива осушити за много краће време но у обичној домаћој сушници, ипак не треба са тим хитати, и не тежити да то сушење буде краће од 24 сата. Ово је лако постићи јер као што сам рекао топлота се регулише помоћу топломера.

3. Сушење Шљива на Главинићевој сушници, модел 1899 год.

Како се ова сушница по својој унутрашњој изradi око спровођања и искоришћавања топлоте у свему разликује од свих горе наведених сушница, то и сам начин сушења у истој је различан. На име код ове се сушнице уађенима каналима, који полазе од пећи са обе стране, спроводи топлота у леви и десни зид, који су шупљиви, а тако исто помоћу једног канала и у попречни задњи зид који је такође шупљив. Из ових зидова топлота косо излази у горњи део сушнице т. ј. под горњаку лесу. Као што се види одвајањем топлоте помоћу ових канала у зидове, а из ових у горњи део сушнице и само загревање сушнице удељено је тако да је у овој јача топлота у горњем, а мања у доњем делу сушнице, што код горе наведених сушница није случај. Због оваког распореда топлоте у овој сушници омогућено је да сирове шљиве увек долазе на нижу топлоту, а у колико се више суше у толико се постепено пењу на све већу топлоту, тако да

цији. Нове економске погодбе чине да се овај коњ све мање и мање гаји. Ово се објашњава нарочито тиме што се пре рата овим прилодним грима долазило до добрих примера коња за трке на тркалишту, а с друге стране пасице се производило и коњ за вучу луксузних кола, чега и т. д. Великим развињем аутомобила нарочито луксузног, употреба овог коња за луксузна кола готово је отпадала; кола као превозно средство све се мање и мање употребљавају, јер с погледом на њихово коштање и надзиравање ове скупоцене стокe, конкуренција између аутомобила и коња све више иде у прилог овог првог. — Употреба овог коња на тркалишту исто тако одаја из године у годину. Једна предатна и једна повратна цифра показују јасно како опада број одгајивача овог коња који се купује сваке године октобра месеца у Кану (Саен).—1913 год. број понуђених грла био је 79 од којих је купљено 24, плаћајући их средњом ценом од 11800 франака грло.— Ове последње година октобра на место за куповину (Саен) доведено је свега 15 грла од којих је купљено 10 грла за укупну суму од 205,000 франака.*

Једна новина за завод у St. Lo то је увођење прилодних грла теретног коња. Пре рата у заводу није било друге врсте прилодних грла до горе побројаних. — На-

* Ова грла идују се подељати на оба завода Нормандије (Saint-Lo и Le Pin).

при крају сушења долазе на највећу, а то је на 95—100° Према оваком распореду топлоте, ако би се радње и манипулације око сушења шљива у овој сушници вршиле на исти начин као у напред наведеним сушницама, онда не само што од ове сушнице, за коју могу рећи да је од истих најбоља, не би имали никакве користи, него би имали и штете. Ради овог неопходно је иужно при сушењу шљива на овој сушници поступати на следећи начин.

1. На неколико дана пре почетка сушења треба прегледати све канале за спровођење топлоте у сушници и видети да ли су здрави тј. да нису испрскани, те да не би губили топлоту; да ли су чисти и да нису запушени. Исте довести поднућу у исправност јер само тада могу правилно да функционишу и топлоту правилно да разводе и спроводе онамо где треба.

2. Пред сам почетак сушења треба сушницу добро загрејати, те да се унутрашња влага сушнице и канали као и хрђав задах испари.

3. Код ове сушнице каже се „нази на горњаку“; самим тим казато је да је начин унашања леса и довршење сушења шљива различит од осталог сушења на горњим сушницама. Ради овог треба у сушницу у почетку увести истовремено само доњаке леса са шљивама и сушницу затворити. Овако увне доњаке лесе са шљивама држати најмање 2 сата. После овог времена треба ове две лесе извадити и подићи их за један ред на више тј. да сад доју на место више доњаке. У овом случају сад доњака остаје празна и на њено место треба одма увести нову лесу са сировим шљивама. После накнадних 2 сата треба ове лесе повадити и подићи их за по један ред на више тако да сад лесе до доњаке дође на трећи ред, а доњаке на други, рачунајући одоздо на више. Сад нам пак опет доњаки остаје празна и на њено место метути одмах лесу са новом сировом шљивом. После накнадних 2 сата налазеће се лесе у сушници опет се ваде и дожу за по један ред на

предак у пољопривреди осетно је тражио једног тежег и јачег коња за вучу од полукрвног, чије је одгајивање управља ергела помагала свим средствима. Последње опашивање у делокругу завода (један по округ) вршило је и 60 грла теглеће пасмине: од којих 46 грла тине першеренског соја, 1 арденски и 13 разних. Ове године број грла теглеће пасмине биће повећан са 10 грла першеренског соја. Прошле године у свакој прилодној станици управа завода послала је бар једно грло од ове теглеће пасмине. За коњем за терет толика је тражила да су на на захтев одгајивача поједина грла опасивала до 110 кобила.

Из свега овога могао би се ко запитати каква изгледа данас нормандијски коњ на чијем је стварању може се рећи сарађивало толико пасмина. Мора се признати напред да му је немогуће дати један опис, који би важио као општи. — Заста једно вековно па и више укрштање или боље речи мелесње различитих раса са претераном употребом овог или оног соја, учинило је толико разноликости.

Ако се прођу редом категорије прилодних грла, употребљених само од оснивања завода до сад, виде се прво: неколико полукрвних грла уведених на Енглеске у завод у Pin одакле су њихови потомци прокстарали по целој Нормандији.

више, а на дно долази нова леса са сировим шљивама. Овако и у овом размаку подизање леса са шљивама продужује се док прва леса не дође на највише место тј. као горњака, а и последња леса не попуни као доњака. Кад је на овај начин у оваком размаку попуњена сушница са лесема, онда ће у року од 2 сата шљиве на горњаци већ почти нагло да се смежуравају — суше. Кад се ово примети, онда при крају досушава шљива на овој леси треба топлоту повећати тако, да нам топломер покаже 95—100°С и на тој топлоти држати горњаку за $\frac{1}{4}$ сата. Услед ове нагло повећане топлоте, шљиве на тој леси добију ону црно сјајну боју која се нарочито код сувих шљива много цени. Кад се на овај начин шљиве на горњаци осуше, онда се горњака вади напоље и са сувим шљивама даље се поступа на већ напред описан начин. Кад се горњака као сува навади, онда се све ниже лесе подижу за по један ред на више, тако да ним остаје доњака празна, која се одмах попуња лесом са сировим шљивама. На овај начин продужује се даље сушење. На овога као што се види у почетку самог сушења у ову сушницу уносе се само две лесе и то доњаке а затим постепено после свака два сата, ове се дижу за по један ред на више а опет само нове доњаке уносе. За све време док се на овај начин у почетку сушења не попуни сушница са лесема, она у горњем делу остаје празна. Дакле не попуњава се иста од једаред са свима лесема као горње сушнице. У исто време код ове сушнице досушују се једновремено шљиве само на лесема горњакама, те се, услед тога само ове са сувим шљивама износе напоље, а остаде постепено и у извесном размаку истим редом иду. Дакле не излазе све лесе једновремено са сувим шљивама као код првих сушница.

(Наставиће се.)

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Прелаз са обичног хранења стоке на хранење према нормама.

За прелаз са садањег нашег хранења стоке, нарочито краве, на нов рентабилан начин, по нормама, треба пре свега: 1. проучити своју храну, особито кабасту, 2. одредити дневни принос млека и степен гојења појединих крава, 3. одредити количину хране, коју су поједине краве раније добивале, 4. расписати време добиваним подацима пробне норме хране и 5. направити вагу тако да би се лако могло вршити важење.

Што се тиче састављања пробне норме, треба да њу тако пропишемо, да она буде виша или мања од праве норме за $\frac{1}{2}$ — 1 јединицу јаке хране, што зависи од степена угодности појединих гра.

Претпоставимо, да је наша крава и сувише угодна, онда морамо њој у пробној норми дати нешто мање јаке хране, но што то обично захтева норма. И обратно, ако је наша крава много мршава, даћемо њој из $\frac{1}{2}$ — 1 јединицу јаке хране више од праве норме. Осим овога, пробна се норма устанављива и абог тога што још не знамо способности наших крава за искористивање добивене хране.

Али после 15—20 дана оваког пробног хранења ми ћемо према добивеним резултатима средити нову праву

норму хранења за идући контролни период. На овај начин са пробним хранењем ми ћемо сазнати за грешке у ранијем хранењу, па ћемо се постарати да их испривамо.

Узмимо на пример две краве. Крава Бр. 1 мршава је мери 300 кгтр и даје 6 кгтр. млека дневно. Према данским нормама требало би јој дати $2\frac{1}{2}$ јединице грубе (кабасте) хране и 2 јединице јаке хране или од прилике 8 кгтр. кукурузовине или јаре сламе, 4 кгтр. сточне репе и 2 кгтр. мекиња.

Али, за пробни период ми ћемо оставити исту нормалну количину грубе хране, а додаћемо још 1 кгтр. или 1 јединицу јаке хране или мекиња.

После 20 дана већ видимо, да је крава постала дебла и даје до 8 кгтр. млека дневно — а то значи да раније нисмо добро хранили краву, и да треба применити нову праву норму хране.

У другом случају — крава Бр. 2 дебела је, мери 400 кгтр. и даје 8 кгтр. млека дневно.

Према данским нормама („Тежак“ бр. 20) она мора добити $3\frac{1}{2}$ јединице кабасте хране и $2\frac{1}{2}$ јединица јаке хране. Оставајући непроменљиву количину кабасте хране, даћемо овој крави не $2\frac{1}{2}$ јед. јаке хране, већ 2.

После пробног периода добићемо опет исту количину млека дневно, па према томе установићемо нашу норму.

У овоме случају ми смо избегли, помоћу пробне норме узалудно трошење скупе јаке хране, која није нишла на повећање количине млека, него на непотребно гојење те краве.

С. Виноградов, в. агр.

ИЗ ЗЕЧАРСТВА.

Хранење и нега зечева.

За зечева је валада најлакше и најјефтиније доћи до хране. Няхова храна и ако разноврсна, није тако скупоцена па је човек не може набавити. Зечевци нису велики пробирачи, за њих је довољно само да та храна буде здрава и разноврсна.

Рскод да зечевци нису велики пробирачи у храни, али ако их и сувише мазите, одбирајући или све бољу храну, учиниће те да вам дођице, у случају недостатка те боље хране, другу неће ни окусити. С тога их не привикавајте на пробирања, већ их навикавајте да једу што им се принесе.

Няхово је хранење за време лета врло јефтино, готово ништакно. И најсиромашнији, који ни парчета земљишта нема, нађе храну за своје зечева, поред пута, у шуми, по утринама и т. д.

Ево разноврсне хране, коју питоми зечевци радо једу. Ту су скоро све маунасте биљке: *дешелина*, *лущерка*, *сочино*, *боб*, *грашак*, *грашорица* и *пасуљ*. *Ладолех* *млечика*, *све сорте салате* а нарочито *цигура* и *много друге* *пољске* и *ливске* *траве*, од којих треба избацити *бузку* (*двљиви мак*), *слачницу* и *лутић*.

Листће и *гранчице* *скоро* *свих* *дрвешта* *нарочито* *од* *липе*, *бресте*, *врбе*, *граба*, *јавора*, *бујке* и *још* *неких*, *су* *такође* *добра* *храна* *за* *зечева*, *како* *за* *лето* *тако* и *за* *зиму*. Једино се *лишће* *од* *храста* и *јасике* *искључује*, јер *може* *да* *проузрок* *ује* *извесне* *поремећаје* *организма* *за* *варење*.

Од дивљих плодова се препоручују јабуке и крушке, које нашег сељака коштају само мало труда око брана. Ова је храна нарочито добра за зиму, када поред остале суве хране има да послужи као врло добро освежавајуће средство.

Исто тако наш привредник може врло лепо да искористи и буков жир, који представља изврсну храну за зечева, а који такође нашег сељака кошта исто онолико, колико и јабуке и крушке.

Гајење зечева није само сељанима олакшано, већ и варошанима, који за зечева, поред мало траве могу и све кухињске отпатке дати зечевима што они са највећом слашћу једу, као: отпатци од шаргарепе (у опште од све зелени) кочан и лишће од кунуса, коре од кромпира, джике (меуне) од пасуља, боба, грашка и т. д. и т. д. Даље долази све оно, што би иначе отишло на ђубре, што се при прелевању, баште, уређивању цветњака и т. п. изчупа као непотребно штетно или сувишно. Заламањем винове лозе, красањем воћака добијени зелени делови, затим равне мрве са стола, све то сачињава изврсну храну зечева, која ништа не кошта, јер би се без њих бацила на буњиште. Мислим да је јасно да је зечеја храна заиста најјефтинија и најеконومیјна.

Намешће се сад питање, које је доба дана најпогодније за раздавање хране зечевима? Да би на то одговор дали, потребно је да се осврнемо на дивље зечева и да видимо, какве су њихове навице у том погледу. Дивљи су зечеви у неку руку ноћне животиње, а преко дана излазе само рано изјутра до пред подне, а затим тек предвече. Дакле, и питомим зечевима треба храну давати два пута дневно, ма да многи то три пут чине и то: рано изјутра, пре изласка сунца и у вече, пре заласка сунца. Вечерњи оброк ваља да је што обилнији. Раздавање хране два пута дневно, не мора се сматрати као правило, јер то важи нарочито за оне, који немају довољно времена, да се мало више око зечева заузимају. Ја се предвече не придикавам, већ зечева храним неколико пута дневно, увек им радовајући по мало, али редовно свежје хране. Ово је много боље, јер се на тај начин никада више хране не нанесе оно што треба, па да има бојазни, да се она не ускисне убуја или поквари, што би јако шкодило зечевима.

Код храњења сувом храном, поступак је врло лак, али код зелене, ту је потребно мало већу пажњу обратити. Зелена храна не треба да је покисла, росна већ увек свежа и сува.

За храну је неопходно потребно имати у зечарику хорито, јасне или једну сорту малог наслова, где ће се храна стављати одакле ће је зечеви увек чисту узимати. Напротив, ако се предње нема, те се зечевима даје храна растурена по поду, да је зечеви гаве и квасе, својом мокраћом, која услед велике садржине фосфорне киселине, може да произазове тровање крви код зечева.

Раздавање оброка треба да је у приближно исто време: пре самог изласка и пре заласка сунца. Они оброци морају бити тачно прорачунати, да се зна колика је дневна количина хране потребна. Ова је врло важно за зелену пићу, која, ако је има сувишне нагомилане, може да се поквари укисели, или подуспари.

Зеленило, спремно за храну зечевима, треба увек држати на каквом свежем месту, где не допиру сунчеви зраци што важи и за сушене помисле или росне траве, која се ради сушења још у вече за сутра-дан равастире у што мање слојеве.

За одгајивање који су имунијни и који не жаде новца ни труда, само да дођу до што лепших и бољих зечева, било то због екстеријера или укуности меса Louis Brechemin препоручује следећи недељни jelovnik:

У понедељак ће оброк бити састављен од непрекупљеног овса, који треба врло рано изјутра дати. У подне мрвке и мало траве. У вече спет мрвке, али у већој количини него ли при подневном оброку; ако желимо да зечева гојимо, онда поред мркава ваља дати још извесну количину осевеног брашна.

У току истог дана треба припремити и оброк за сутра-дан јутро. Потопити што више кора од леба и то оставити да преноћи.

У уторак се поменути лебач исцеди од воде, па затим помеша са брашном и мекњама и то им се да као јутарњи оброк. Ако зечеви тај оброк поједу и чини вам се да би још желели, онда им дати још и мало сена. У подне им дати доста суве траве а у вече један повећи оброк овса.

У среду, за доручак биће што и у уторак вече—овас који ће бити у толико промењен што ћемо га прекрутити или згњечити. У подне сена или суве траве а у вече једну млаку мећу од куваног кромпира и мекња.

У четвртак ћемо дати мало разноврснију храну; мрвке и сено ће сачињавати први оброк, а за подне биће сасвим довољно једна порција суве хране. У вече дати једну млаку количину овса или крупно прекрућених грашак.

У петак за доручак кромпири помешани са мекњама. За ручак, као и обично, мало зелене траве и сена. У вече ће зечеви са највећом слашћу појести повећи оброк мркава.

За суботу јутро—повишен лебач са мекњама. За подне дати мало већи оброк сена него ли обично. Вечерњи ће оброк сачињавати већа количина мркава са мало траве.

У недељу, енглески одгајивачи зечева, да би добили што више у времену, како би се могли посветити и својим обичајима земље (цркви, читаоци, предавањем итд.) препоручују да се зечевима да што прво дође до руку. Али, сигурно да такво мишљење не деле и зечеви, јер они као и осталих дана, имају исте прохтеве за што бољом храном. И њима се празникује, и они желе да осете недељу, односно празник. За недељу дати: кукуруз, врло крупно прекрућен, помешан са мало куване репе коју граничију траве „мајчина душица“ и комораче (капар).

Рекох да Louis Brechemin препоручује овакав jelovnik само онима, који од овог посла не очекују зараду, већ извесно задовољство. Али, за индустријско зечевање или за мању производњу, циљ ће бити да ти зечеви што мање коштају, т. ј. да је њихово храњење што економније.

Какву ће храну који од одгајача употребљавати, зависи у многом од месних прилика, од цена дотичне хране од близине пијаце и од саме цене зечева.

У случају немогућности, од храна за зечева буде

што разноврснија, препоручује се, да се бар дваред недељно даје по мало першуна, комораче или копаре, ананаса, горње цигуре, а с времена на време дати им и по мало мекна.

Употреба соли је врло корисна, јер отпара апетит. Она се даје 2—3 пута дневно недељно као ситна, којом солимо зелену траву или сено. На једног је веца довољно 1—2 грама соли недељно.

Употребом соли изазива се бољи апетит а напредовање зечева је задовољајуће. Отуда су зечови, који поред мора живе, најкрупнијег раста.

Храњење зечица за време и после бремености, треба да је што обичније из разлога, што за време бремености већи део хране иде на стварање и развијање малих, а после бремености је потребна већа количина хране за прераду у млеко. Као најбоља храна јесте просто зелена пића, али је уз то потребно још и свакодневно давати, и по мало овса, мекна, аркава, што све одлично утиче на квантитет и квалитет млека — тако потребне хране младих зечицима.

По одбијању, при храњењу младих зечића не треба цицати, јер ако се боље у почетку хране, брже ће напредовати и пре доћи до боље цене. Код младих нарочито пажњу треба обратити на то, да оброчи буду што разноврснија, а с времена на време дати им и по коју границу *врбе*, чија кора својом киселом садржином одлично утиче на здравље зечића, јер спречава развијање многих и многих болести, које често пута могу читав зечарник да опустоше. Тако разумна употреба траче и брижљива нега зечева биће крунисана бравим и напредним порастом исхит. А кад се у порасту дојбе ма и десетак дана, то већ значи много у одгајивању.

Нога. — Нигде се тако не осећају кобне последице нечистоће и нехигијенског гајива, као што је то случај у зечарству. Као и код стоке, овдје још више: *чистота је пола хране* чему треба још додати и потпуно здравље. У зечарнику, где одгајивач у мекци даје бар једаред не завире са својом лопатом да ђубре изабаци, ту нема успеха нити добити. Ту су болести сигурне и ту ће оне за врло кратко време богат плен покосити.

Услед нечистоће из изабација и мокраће се развијају амонјачни гасови, који код зечева изазивају разна грудна побољевања а отуда и многа дисавања.

Поред *чистоте*, свежи *чист ваздух* је нарочито потребан, јер је његов утицај благотворан на напредовање зечића.

По порођају зечице осећају врло велику жеђ, те их у то време ни у ком случају не би требало лишити лепе, свеже и бистре воде, јер ће иначе, *приморане* жеђу да кољу своје мале, да би с њиховом крвљу угасиле своју жеђ.

Сувишина влага по зечарницима произазива многобројна побољевања; повлажним се зечарницима најчешће виђају зечеви са оболелим очима, отомбленим ушима после чега наилазе многобројна дисавања.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Питање: — Посијао сам семе од карфиола. Лепо никне, али истом чим мало порасте, стабљичица изнад земље

почне се тањити, док се сасвим утањи, нагне се и клоње и увене.

Пошто бих желео произвести расад од карфиола, молићу Вас, што је овоме узрок и како би се дало овоме предупредити.

С поштовањем
Марко Балабан
Буљна (Далмација).

Одговор: — То описаним знацима узрок сушењу расада карфиола могу бити 2 врсте микроскопских гљиваца (*Oididium Brassicae* и *Pythium debarbarum*). Да се оне утврде, потребно је узгледати да се пошаљу неколико примерака клоњућих и увенућих бидљичке карфиола. Ма која се од ова 2 паразита констатовало, за праксу је све једно, и с тога се молбацима препоручује да сузбијање болести да расад не залива сувише много и да га прореди ако је одвећ густ, најпосле да га не покрива како би био положен промаји, да се расад сачува од заразе.

20. VIII 1922.

И. Ранојевић.

БЕЛЕШКЕ

Неке врсте кукуруза. — Како је у нас гајење кукуруза раширено и како многи крајеви имају извесне врсте које су другим крајевима непознате, то је велика потреба; све те врсте сазнати, а потом их испитати у сваком погледу, па их испитати и хемиски. Ми се уздамо да ће сваки економ у своје крају то испитивање извршити, послуживши се, за хемиску анализу, најближом хемиском лабораторијом.

Ми, овом приликом, саопштавамо неколике врсте кукуруза, очекујући да економи дотичних крајева изврше потребне анализе, а по том саопште и *поштом* описе.

Испитивања, анализе и описи би свих врста кукуруза били од велике користи за пољопривредну науку и праксу. **Кукуруз из Охрида.** — (Берба од 1920. године послао г. Мил. М. Петровић, државни економ округа охридског.)

1. **Ак-Мисир.** Од пре 20 година је у овом крају одомаћен. Роди добро. За јело није добар; благ.

(10 реди, бео, зрна збрчкана као код коњског зуба, клин дугачак 18 см., у обиму 15 см.)

2. **Девдеш.** Жуто-црвенкасти. Најроднија је, али лан на мери. Сазри увек добро. За 90 дана од дана сетве даје пурињак за печење. Овдје је од пре 50 година.

(12 реди, жуто-црвенкаст, зрна збрчкана као код коњског зуба, клин дугачак 18 см., у обиму 16 см.)

3. **Волински,** по селу Волина у срезу охридском, у коме је одомаћен. Најбоље роди. Добар је и по тежини. Сладак за јело. Од њега се прави боза. Најрадије тражен, плаћан и употребљив. Од старине се гаји. Кочанка није танка. Спада у ред крупно-зрног кукуруза.

(8 реди, жуто, помало оплођаван с коњског зуба, клин дугачак 15 см., у обиму 12 см.)

4. **Романски.** Пренесен из Румуније пре 25 година Добро роди. Захтева влажну јаку земљу и наводњавање.

(12 реди, жуто, помало оплођаван с коњским зубом, клин дугачак 16 см., у обиму 15 см.)

5. **Калишки.** Јако развијен. Семе добилено и распрострањено с мања манастира Калишког. Жуто, Кочанка му црвена. Много роди, али се радо не тражи, јер за храну није добар, као што су друге врсте. Народ га радо гаји, јер

струк добро служи у месту притке за гајење пасуља. (14 реди, клин дугачак 22 см., у обиму 16 см. Оплођен с конског зуба, добар за храну свиња).

Кукуруз из Комирића. — (окр. подрински) берба од 1918. год. Драгић Мушић.

1. Бела, 10 реди, клин дугачак 16 см., у обиму 13 см.
2. Жути, 8 реди, клин дугачак 19 см., у обиму 12 см.
3. Жути, 8 реди, клин дугачак 18 см., у обиму 13 см. Оплођен мало с конског зуба.

Кукуруз из Топчидера. — Берба 1919. године. Жути, 8 реди, клин дугачак 31 см., у обиму 12½ см.

Кукуруз из Жиче. — Берба 1921. год. Жути, 8 реди, клин дугачак 26 см., у обиму 12 см. (производ Дечјег Клуба)

Кукуруз из Мокрог Дуга. — Берба од 1917. „Бисера“; бео, 16 реди, клин дугачак 15 см. у обиму 12 см.

Ваши на кукурузу. — У селу Друговицу, среза вођунавског, округа Смедеревског, заражен је већи простор под кукурузом нашим Aphis Zeae. Ова врста сповада жале кукуруза, од чега лишће пожути и струк заостаје у порасту, те се при већој појави ваши осуши пре но што почне да одсеца клипове.

Појава ове ваши је обична на подводном и слабо пропустљивом земљишту. Ово треба имати на уму при набору земљишта за кукуруз. Сем тога обратити пажњу још и на излоред т. ј. да се кукуруз не сеје бар две узастопне године на истом земљишту.

Непосредно се ништа успешно не може предузети против ове штеточине кад нападне жиле кукуруза.

Изложба на Руднику — Околина Рудника—Руднички округ, претрпела је сразмерно већу штету у току рата, нарочито за време борбе у 1914 год., но поједини крајеви наше старе отарбине; изузев Мачве. Последница тога, последица свих ратних невоља уназадата је пољопривреду уопште.

Поритан прокрет у погледу потребе живота нагони нас, да не станемо где смо; нагони нас, да више посветимо пажње и вештине у раду пољске привреде; нагони нас, да не будемо више оно какви смо били пре рата т. ј. да нам пољопривреда не буде последња брига, и да не полагамо само наду на „како Бог да“, и на „наши су стари тако радили па су добро живели, и ми ћемо тако“. Прошло је време када је се једна њива могла орати 1—2 год. а по 5 година да лежи; прошло је време, када је у једној фамилији била једна до две куће. — Данас није тако, данас, на једној пољопривредној земљи живи већи број породица, а земља је по површини иста а по снази није.

Дакле, све нас околности нагоне да будемо агилнији у раду да будемо бољи пољопривредници но какви смо сада. Ако не будемо хтели, подлећићемо, и бити доведени у тежак и неиздржљив положај.

Успеху постагнутом у пољопривреди, последњих 40 година, можемо највише захвалити Српском Пољопривредном Друштву и Главном Савезу Земљорадничких Задруга, јер смо од њих а преко Пољоприв. Подружина и Земљор. Задруга, а поуком од државних пољоприв. учитеља, донели на њиву гвоздени плуг, сејачицу, копачицу, жетелицу, косачицу, вршилицу и све остало чега раније није било. Преко и помоћу њих, коракнули смо доста напред. Но на овоме не смејемо остати, морамо ићи и даље да врењемо.

Да би ближе упознали чега данас имамо; да ли треба што мењати и поправљати; да ли треба, ако ваља, задржати и препоручити онемо који нема или има а није добро изложба је најгодније средство у толико пре што код нас је видимо на једном месту, каква је који пољопривредник. Стога, Пољоприв. Подружина ср. Качарског приређује пољопривредну изложбу на Руднику 8 октобра тек године по новом; на којој ће се изложити од стоке: краве са теладма, приплодни бикови телад мушка и женска од 1—2 год. теладне волови кобиле са ждрбадма, пастуви, омице ове козе и свиње; од ратарских производа: кукуруз и пшеница; од воћарских производа: крушке, јабуке, дуње и шљиве; од виноградарских производа: грозђе; из пчеларства: кошнице сандучаре са пчелма и овогодишњи мед и, ручни рад пољоприв. справа и алата. За све горе поменуто, понаособ, следоваће по три награде у пољопривредним справама и и алату, добијено, као помоћ, од Српског Пољопривредног друштва; уз то следоваће и више похвалница.— Упис ће трајати до 10 септембра по новом.

Прво на изложбу имају само чланови ове Подружине, без обзира одакле су родом и где живе.

Услови изложбе могу се видети у канцеларији Подружине, у сима општинама и код свештеника ср. Качарског, економи среза Таковског, Љубајског, Јасничког и Колубарског, државног економи окр. Рудничког, Чачанског, Крагујевачког и Ваљевског.

Сваки љубитељ пољопривредног напретка не треба да изостаје. Не треба да се обазире на овакву годину, која је таква, да се не може имати онакв материјал какви је прошле и предпрошле године био. У томе се и састоји утакмица, да се види, који је и у тежким околностима увео да постигне жељени циљ.

Овај апел упућујем овим путем зато, што је ср. Качарски, чија је Подружина, према суседним срезовима у пољопривреди изостаје, па ми изгледа, да се и на ову изложбу слабо полаже пажња.

Качерски, не доволите да од изложбе ни један не изостаје па да ништа не изнесе. Са изложбом заинтересујте купце, да можете своје продукте повољно увозити.

Мил. Д. Митровић
својом.

Г Л А С Н И К

Изложба на Руднику. — Пољопривредна подружина среза Качарског на Руднику, уз припомоћ Српског Пољопривредног Друштва приређује 8. октобра ове год. своју пољопривредну изложбу.

На изложби биће изложени производи из ратарства, воћарства, виноградарства челарства, све врсте стоке и ручне израде пољопр. справа и алата.

Прво на излагање имају сви пољопривредници из среза Качарског. Српско Пољопр. Друштво са своје стране одредило је за награде помоћ од 10.000 динара у пољопр. справама и алатима, а поред овога издаваће се и похвалнице

Позивају се земљорадници среза Качарског, да са својим производима узму што живље учешћа.

За сва ближа обавештења треба се обратити пољопр. подружини на Руднику на тамошњег среског економи,

Проспект за Вински Сајам. — За велики Вински Сајам, која ће се одржавати у Загребу за пријема од 17. до 23. рјуна о. г. у изложбеним просторијама „Загребачког Збора," издати ће Хрв.-слав. господарско друштво к. с. з. у Загребу, као приређивач изложбе, проспект на чешком, немачком француском језику. Проспект је саставио владин савјетник професор Г. Каитнер. У Проспекту бити ће описана сва виногорја у Хрватској и Славонији, са свим својим карактеристикама. Додана ће бити и табела о садржају алкохола, киселина и екстракта за вина појединих виногорја, тако да ће страни појетници Винског Сајма и остали иновемни интересенти за наша вина бити точно упуњени, што ће много допринијети самом успјеху Винског Сајма. Велетришца вина, који желе описати своје производе, могу ту прилику употребити и послати опис свога подухвта. За једну страну опис устављена је одштета од К 6.000.

Виноградари и продаја вина на Велесајму. Сви виноградари, који желе на Винском сајму Хрв. слав. господарског друштва к. с. з. у Загребу изложена вина продати, могу то учинити преко посредовања *за продају вина*, коју ће Господарско друштво уредити на винском сајму. Модалитети продаје и посредовања установити ће се у договору са виноградарима. Сви виноградари који желе, да им се изложено вино прода, морају назначити количину и увјете, уз које желе вино продати. Осим за изложбу одређених трију флаша, ваља у ту сврху послати још 4 флаше од 7 и пол децилитара од сваке врсти за узорак.

**Средњи дневни метеоролошки подаци у Топчидеру
од 7—20 августа 1922. године.**

Датум	Барометр	ТЕМПЕРАТУРА										Аномално фрешче сувица (трајање збојења)	Палеотерметр (реалат. влажност)	Средња вредност (у ст. Целзијусу)
		Земље у дубини метра			Ваздух на вис. 2 м, у закљону			Без заштитна	Аномално фрешче сувица (трајање збојења)	Палеотерметр (реалат. влажност)	Средња вредност (у ст. Целзијусу)			
		0	0,3	1	створа	макс.	min							
7.	752	30,4	28	21,3	25,3	32	17	26,7	10-15	69,7	1,5			
8.	751,1	33,2	29,3	22,1	30,9	38	19	33,1	13-15	44,7				
9.	753,4	37,4	30,3	22	32,7	40	18,8	34,6	13-15	41,2				
10.	753,5	30,5	29,8	22,1	26,6	33,8	20	27,4	12	61,2				
11.	755,2	33,6	29,6	22,1	28,5	37,8	13,7	30,7	13	24,8				
12.	755,5	29,9	23,2	22,5	25,6	32,7	17,5	27,9	11-35	39,2				
13.	757,4	27,8	27,9	22,5	22,1	21,5	13,5	23,9	12-20	52,8				
14.	756,1	32,3	28,2	22,6	27,4	33	16,8	29	12-50	41,1				
15.	751,7	37,3	29,4	22,7	32,4	40,4	21,8	29,9	12-40	33,2				
16.	753,3	31,9	29,3	22,7	26,1	32,2	20,2	28,4	11-45	52,6				
17.	757,7	23,7	27,4	22,6	20,3	26,2	12,8	20,9	12-15	67,6				
18.	755,1	29,7	27,2	23,6	24,7	30,9	11	26	12	59,7				
19.	756,6	22	20,3	22,8	19,3	29	15	20,4	6	70,3				
20.	758	23,5	24,9	22,5	19,3	24,5	10	17,9	12-30	56,9	0,3			

Положајредна Океана Комарална Станица у Топчидеру.

О Г Л А С И

Ц Е Н О В Н И К

*Сирава, алата, материјала и семена у магацину Српског
Пољовр. Друштва.*

Кунцов нож каземарски	27	динара
" " воћарски	20	"
Макаве за воће и лоуу	25	"
" за скидање гусеничких гнезда	18	"
" за живу ограду	60	"
Воћарска тестерица по 6 и	14	"
Четна за скидање маховине за стабла	22	"
Гребло за скидање старе коре за стабло	20	"
Трокар за говеда	30	"
Трокар за овце	26	"
Резерни плаз за Саков плуг	10	"
" табан	10	"
" шрафови за раонијк	2	"
" раонијк за Саков плуг No. 6, 7 и 8	30	"
" кључ за Саков плуг	6	"
Сакова дрљача троделна за ниве	520	"
Дрљача дваделна	800	"
Дрљача трдделна лакша	300	"
Сејалица за жито са 15 реди (лула)	2200	"
Тријер систем Мајеров No. 1 1/2 а	1900	"
" " " " " 1 1/2	2200	"
" " " " " 1	2400	"
Круњач за кукуруза са ветрилном, за један клип	650	"
" " " " " " за два клипа	1200	"
Сечке за сточну храну (шашу и сено)	880	"
" " " " " репу мање 400, а веће	600	"
Саков плуг No. 5	480	"
" " " " " 7	460	"
Плуг обртач	600	"
Муљача за грмље	750	"
" " " " " за одвајање пегелики	2000	"
" " " " " јабуке	1500	"
Преса грмље од 90 литара	1400	"
" " " " " " 130	1650	"
" " " " " " 200	2400	"
" " " " " " 250	3000	"
" " " " " " 350	3500	"
Пећи за Главинићеве сушнице	1000	"
Сирште у течности (флаша)	35	"
Водно стакло за конверсирање јаја килограм	4	"
Сење првене детелине	28 50	"
Глава за подривач „Вигар“, причвр. се за гр.		"
Саг. плуга	280	"
Суперфосфат (17%) само на 100 кгр	180	"
Калијева со (14%) 100 К	160	"
Калијум метабисулфат 1 кгр.	30	"

Цене се разумеју франко друштвени магацин у Београду и важе за чланове Друштва и Поруџине; за остале 10% скупље. Паковање и пренос до поште железничке или паробродске станице наплаћују се по рачуну коштања.

Поруџине се извршују, када се прими бар половина вредности унапред.

ПРЕТПЛАТА И РУКОВИСИ
улажују се

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1909. г. претпису друштвеног
носа пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Б. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

Претплата се полаже уједнаш
за цео годину.

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Номаковић**

Одговорни уредник, **Др В. М. Стојковић**

Број 36.

БЕОГРАД, 10. СЕПТЕМБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Дечји пољопривредни клуб у Пуковцу.*)

На Ускрс ов. г. основан је дечји пољопривредни клуб у Пуковцу.

Лето је рекао један наш професор: „Наш је народ утринна“, али не само то већ и: наш је народ утринна са доста корова. Наша је дужност, нарочито нас учитеља-ца, да тај коров почупамо и по могућству створимо могућност онима, који ће после нас доћи, да могу утрину разорати и уредити.

Наши управљачи на свима грамама народног живота не воде о томе рачуна. Они хоће једним мањинским прокетом пера да од утрине са коровом створе лепу башту, а не воде рачуна о томе да коров има трија и бодљика, које голе руке мора раскрвањити. А коме се данас криве руке после оваквих догађаја за ових последњих 10 година?! Због тога, а још и због доста других разлога, све установе ове природе које иду на то: да наш наро: просветно-културно или економски подигну морају остати без успеха, морају пропасти или ако се одрже које време, оне учине веће издатке и напоре него што донесу плода. О овоме они који руководе овим пословима требали би да промисле мало и да им то буде основа за даљи полазак у раду.

Најбољнија страна нашега народа јесте непознавање ни основе из модерне економије и

привреде. Ко је овоме крив, он сам или држава?! О томе нећемо овом приликом расправљати, главно је да тај факат постоји.

Шта би пак требало предузети да се ова страна — болест лечи, то ћу у неколико на основу стеченог искуства у самом народу покушати да изнесем.

Има доста рационалних лекова који би благодотворно утицали на нашу болесну привреду. Доистих се може и брзо и лако доћи, али је сметња та што се то из буди којих разлога неће да чини.

Један од тих лекова јесу *дечји пољопривредни клубови*. Њихов јачи или слабији успех зависи од њихове организације.

Духови су у току ових последњих 10 година — нарочито у маси, која се не излаже честим душевним напорима те је навикла на њих, али која кад их мора имати, учествује свом душевном јачином својом те после њих долази премореност, — духови су, кажемо, преморени и само јача материјална корист покренује их да у извесном послу истрају до краја. Зашто баш само материјална корист мислим, да није потребно доказивати, јер нас данашњи живот на то натерује. Идеализам је штетан у маси.

Дечји пољопривредни клубови донекле задовољавају ту страну, али само донекле. Да би се пак потпуније одазвали своје циљу, потребна је да и они сами имају један такав ослонац из кога би црпили своју материјалну снагу. То је Српско Пољопривредно Друштво у Београду. И ја оснивајући овај дечји клуб имао сам у виду то друштво рачунајући увек на његову помоћ. У томе се за сада нисам преварио. Али тако исто потребна је

Слика 1. Чланови дечјег пољопривредног клуба села Пуковца са својим вођом (лево) и управником земљорасадника (у средини) у јавоцима и једним шкољским одборником (десно).

*) Срез добричички, округ толинички.

и приватна иницијатива нарочито стручних економца, који су једино у могућности да модерну привреду популаришу и тиме нашу привреду крену напред. Много ће се погрешити ако се од учитеља и нестручних лица тражи да они врше мисију економика, јер они за то нису способни а и немају времена. Наша је дужност да створимо терене, на коме би могла да се развије модер-

Слика 2 Чланови деветог пољопривредног клуба села Пуковца на раду у државном лозном расаднику у Јагодина.

на привреду. И ово нарочито надлежни треба да имају у виду.

Овај клуб је изабрао за своју грану: гајење и подизање винове лозе. Више је разлога што је баш ту грану овај клуб изабрао, а најглавнији је тај што се сада у овом крају на место старе подиже нова винова лоза. Да би пак ову грану што боље изучио, обратио сам се за сарадњу

Г-ну М. Милорадовићу управнику лозаног расадника у Јагодина. Он ми је врло радо обећао своју сарадњу предлажући ми, што сам ја одмах усвојио да два пута дођем са члановима клуба у Јагодински расадник код њега и да на терену, под његовим руковођењем, чланови изуче прво зелене калемљење на онда арело, и остало што је потребно знати за подизање и неговање лозе.

Добивши повластицу на железници, коју је израдио Српско Пољопривредно Друштво од са 9 чланова клуба и једним вредним школом, одборником у расадник на тро-дневни курс за зелене калемљење.

Управник расадника прво је објаснио члановима клуба како се долази до лозе за зелене калемљење. Деца су одведена у припориште, одакле је извађен један припорак, а затим показано како се припорци саде било за зелено калемљење, било за подизање матичњака. За овим се прешло у чишћење лозе за калемљење, чему је предходило практично и теориско објашњење: кад је лоза погодна за зелено калемљење. После овога поштом су деца очистила повећи број лозе, прешло се на сам рад калемљења, који је продурен идућих дана. И ако овај посао на први поглед изгледа врло лак, увидело се је да за успешан рад треба доста љапске и рутине. Зато је Управник расадника и препоручио, да се деца вежбају што више у прављењу пресека и везивању макар и на зеленим дебелим травама.

Што се тиче одбране од криптогамских болести, управник је најпре теориски објаснио штетно дејство ових, а потом је практично предецом направно бордовску чорбу, чију су учес-

ПОДЛИСТАК

ПРИМЕР ЈЕДНЕ ДРЖАВНЕ ЕРГЕЛЕ У ФРАНЦУСКОЈ.

(Наставак).

За Наполеона I доводе се прикладна грла из Мекленбурга, затим неколико чисто-крвних грла по паду Наполеону; утицај ових последњих био је сасма изнанадан и пролазаног анатја. Тек после 1830. г. почиње систематско поправљање домаћег соја увођењем чисто-крвних и полу-крвних енглеске пасмине. Са употребом чисто-крвних пасмине отишло се често у крајност (1850—60) чиме је створено толико штете. — Овај се случај и доцније понављао у извесним местима грешком појединачна којима је чисто-крвни енглески коњ нарочито био у вољи.

Међу полу-крвним навидију је улогу играо полу-крвни енглески сој Норфолка, доцније је замењен полукрвним грли ма одгајеним у земљи. Из ове употребе разноликних сојева добивена пасмина нема никакве хомогености. Тако на пр. док се с једне стране срећемо са типом званим „коб“ (мали и велики), којем за „два циља“ како се то каже у месту, који је јак, мускулован, са одличном ходом и држањем, способан исто тако и за најтеже радове у пољу, а који у исто време одговара и свима условима трансног коња за војничке циљеве

(артиљерију), овде се нађу и лаки коњи који се својом спољашњошћу сасвим приближују чисто-крвном енглеском коњу; такви су они које управа назива „коњима за тешку коњицу“. Оба ова типа потицни су ранијег англо-норманског коња познатог целом свету. — Прво успелих укрштања тако знајих „без везе“, с којима се раније било лако срести данас су све ређе, јер се на погодност укрштањих грла данас обраћа много већа пажња по ранијим — Исцучена глава наслеђена од некадашњих мекленбурских прикладних грла (германске расе) која се сматрају ружом а за механизам покрета коња и шкочљиво све је ређе видети. Управа одбацује свако грло које бимало ову главу. — Могло би се приметити да тип коњоварца с места на место, с једне стране због употребе ове или оне пасмине а с друге стране због геолошких конституције саме земљане површине, која својим прорашћем пружа ову или ону биљну грану различите сдржинне хранљивих материја, најзад и због саме климе, колико је место ближе или даље од самог мора.

Општа напомена. — Коњогојство у целој околици вода представља се данас са једним изгледом шареним разноликим но изада. — Само једна управа коментент ипљуди умће руководити даљним развојем коњогојства. — Новогорође створене ратом чине да одгајивање извесних па

требу она могла да виде одмах, јер су радници баш тада прскали.. Исто тако деца су и лично заправшачем растурила сумпор противу оидиума.

На завршетку курса трећег дана, деца је показано како се зелени калемови негују преко лета — попушта веза, чисте издаци и т. д., а изведено је и једино потапање чокота са више алемова, чиме се нарочито хтело да укаже поштуак са сувишним калемовима, који се с јесени мају исећа. Управник је препоручио потапање да зелено, т. ј. одмах по одвезивању у јулу, јер калемови — лоза боље дозрева у земљи.

Када чланови клуба буду изучили зрело калемљење, намеран сам да за овај клуб подигнем један виноград, где би и остали чланови научили подизати и неговати лозу. Да би у овоме успео обећао ми је своју сарадњу Г. Милорадовић, на чему му и овом приликом захваљујем.

10. августа 1922. год.

Пуковац,

Вођа клуба
Власт. М. Илић

учитељ.

ЧЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Упутство.

За одређивање процента алкохола у вину Малигановим облушкоском.

1 Начело. Код нормалног ваздушнoг притиска (који у барометру држи стуб живе од тачно 760 мм висине) чиста вода кључа на 100°C, а чисти алкохол на 78,3°C. По том смеса од воде и алкохола (као што је вино) вала да кључа на некој температури између степена 78,3 и 100, а та ће температура бити у толико ближа степену 78,3, у колико више алкохола буде у смеси. Свакој дакле

тегорија коња пролази данас кроз једну врло озбиљну кризу. — Коњ од „крви“ како се то каже, који је пре рата имао свога главног купца Државу, која га куповала за равне родове оружја, затим људи која су се занимали трком, тај коњ изгубио је готово оба купца. — По рату су уништене многе јединице коњице и артиљерије; држава не купује данас ни трећину коња што их куповала пре рата. — С друге стране послови трговачки, индустријски, полупривредни и др. развили су се толико док је радне снаге све мање тако да сада нема ко да се занима одгајивањем ове врсте коња чија је нега тако скупа и изискује много времена. Одгајивање пак чисто крвнoг коња па трку као и касача остаје само у рукама богатша, који тиме задовољавају своју фантазију; с друге пак стране њихово одгајивање тежи да пређе у руке људи који се њиме занимају као једним спекулативним послом, да би се докопали новца од публике која је навикнута да ужива у овој врсти спорта. Што се тиче полукрвнoг коња типа „коб“ (мали и велики), коња за тежку коњину, њихов број смањује се у толико у колико се смањује њихова трајноса, њихов број смањивање се још и брже збор неизвесности њихова тржншта. Из свега овога изгледа да је истински коњ будућности — теглећи коњ, на њему је да рече, бар тако изгледа, задују реч у производњи ових животinja које су у историји човечанства играле једну од најважнијих улога. Још пре рата по-

температури кључања одговара извесан проценат алкохола. Овај апарат не показује температуру кључања, него директно показује одговарајуће волумене проценте, т. ј. степене алкохола. Али пошто се ваздушни притисак не престано мења, то се мења и температура на којој вода кључа. С тога сваки пут, кад се апаратом ради, вала прв свега утврдити тачку, на којој се жива у термометру заустави, кад вода почне да кључа. Та тачка, то је т. з. „кула“ апарата, а тако се зове баш зато, јер се односи на чисту воду, у којој нема нимало алкохола.

Апарат је овако састављен: мала лампица са шпиритусом долази под димњак, а тај је димњак помоћу једне округле цеви спојен са једним казанчићем. На тај се казанчић заширафи један поклопац са два отвора: на први се отвор заширафи хладноница — а кроз други излази термометар, чија се цев одмах над отвором прибави те узима хоризонтални правац. Термометар је причвршћен на хоризонталној металној плочи, а на тој истој плочи налази се још: 1. алкохолна скала (20 степена), које се може и покретати и помоћу једнога дугмета причврштити; 2. Мала покретна скалаља за дашке читане степена на алкохолној скали.

II Рад. 1. Утврђивање „куле“. У казанчић се успе дестиловане воде (или процеђене кишнице) и то до доњег прстена (који је тако намештен, да резервоар живе у термометру не би ддиривао воду, већ да би за време кувана био оклоњен воденом паром). Ако би се усудило овише воде, узме се пипета или узана цев, па се шпалак те цеви положи на прстен, те се полако исиса сва сувишна течност над прстеном.

По том се на казанчић заширафи поклопац са термометром (али се на поклопац не заширафи хладноница). У напред се одвоје дугме, којим је причвршћена алкохолна скала, да би се та скала могла у часу потребе слободно

казала да се јавна жеља полупривредника овога краја за гађењем овога коња. За време рата — управа немогући ничим тога спречи — уведено је у делокруг завода приличан број теретних кобила развог порекла. По рату управа завода увидела је се обавезано да у свој број припадних грла уведи и грла типа крвнoг коња за тегљење — першеронског соја. — Увођење овога соја међу припадним грлима произвело је једну озбиљну забуну у одгајивању. Селак често немајући никакву идеју о законима наслеђа и значају укрштања а поседујући ма какву кобилу доведе је једном припадном грлу великог теглећег соја с уверењем да и оно што се из овог укрштања добије мора изгледати баш такво какво је ово прикладно (мушко) грло које му је у вољи. — Управа завода се труди да упозори своје особље под чијим се надзором и дају прикладна грла појединцима да се избегавају ова некакава укрштања, али у овоме се још никакo не успева доволно с једне стране што особље није никад доволно свесно о непријатносима, које отуда произлазе а с друге стране сама тврдоглавост полупривредника често је јача од свих против-разлога. — Најзад вредно је напоменути да и одгајивање овог коња није сасма без опасности. С једне стране за превоз путем изискујуће га аутомобил све више и више а с друге стране у пољу употреба трактора све је јача. — Негово одгајивање ипак је још рентабилно, потребе су актуелне за њега још велике, те се нема чега бојати, само ако се не произведе много више него што то стварне потребе изискују.

(Наставља се.)

покретати. Најзад се под димњаком упали лампица, која ваља да буде пуна шпиритуса и на којој фитиљ не сме бити пуштен из лампе дуже од 1. см., да не би ватра била сувише јака. За тим се чека да вода почне кључати. Кад је вода почела да кључа прати се кретање живе у термометру, све док се жива не заустави; а кад се жива заустави и већ 1 минут стоји непомично на истом месту, то је место тражења „нула“ и ваља га забележити. Тада се дакле алкохолна скала (уз употребу мале скалаљке) доведе у такав положај, да би њена линија 0 (нула) стојала тачно према крају живинога стуба и скала се у томе положају (тачно у томе положају) поново причврсти помоћу дугмета. По том се лампица угаси и апарат стави (али кад одвијаш поклопац са казанчића, одвиј га над казанчићем, где је зашрафљен; немој одвијати држећи га руком за крај хоризонталне плоче, да се не би разбио термометар).

2. *Одређивање „процента алкохола у вину“.* Врела се вода проспе из казанчића и суд се добро оцеди и најпре се добро испере са мало оног истог вина, које ће се испитивати. Потом се дотично вино успе у казанчић тачно до горњег прстена, па се на казанчић зашрафља поклопац са термометром, а на поклопац се зашрафља хладионица, пуна хладне воде (да би се алкохолна пара згушњавала и враћала у казанчић). Најзад се под димњаком упали лампица, те се греје и чека док жива не почне да се пење из резервоара а тад се прати њено кретање. Операција је готова, кад се жива заустави и већ 1 минут стоји постојано на истом месту. Тад се помоћу мале покретне скалаљке прочита она линија на алкохолној скали, која стоји тачно према месту, до кога је жива допирала и број код те линије (н. пр. 9 или 10,5) казује нам проценат алкохола у вину. То читање не сме да се дуго отегне, јер ће се жива брзо макнути из свога постојаног положаја, који је за испитивање меродаван.

3. *Чување апарата.* 1. Казанчић ваља после сваке употребе испразнити и пажљиво испрати водом, а не сме се допустити да вино у њему дуго отстане, иначе би се закалжала цев, која тај суд спаја са димњаком, па би парење ишло споро. 2. Ако се жива проспе, пак једно или више зрнаца остану у хоризонталној цеви, тада се жива овако скупља натраг у резервоар; термометар се држи руком за крај хоризонталне плоче, пак се добро дрма, мањући дуго али опрезно горе доле по ваздуху. 3. Фитиљ у лампици ваља да код сваке операције буде читав (са првотном дужином).

ИЗ ПЕРАДЕ ВОЂА.

Упутство за сушење шљива на разним сушницама.

(Свршетак.)

И ако се код ове сушнице лесе са шљивама после свака два сата ваде на поље ради подизања за један ред на више и тиме их прилично хвата; ладан ваздух што у сушењу има велику важност, ипак и при овој сушници треба имати бар 2 резервне лесе. Са оним резервним лесема треба се користити на тај начин што лесу, која напред описаном током и одређеним временом, кад дође у средину сушнице т. ј. као средња и ту пробави 2 сата

треба изнети из сушнице и оставити исту да се хлади, дотле док леса, која за њом иде не дође на њено место као средња, коју тада треба после 2 сата изнети на поље ради хлађења и на њено место унети ову споља, која је се охладила.

Поред онога препоручљиво је да се приликом сваког вођења и подизања леса на више, исте лесе скрену тако да предњи део истих дође позади.

4. За све време даљег сушења треба колоне за одвођење водене паре на овој сушници држати у поља отворене. А само у времену за оних $\frac{1}{4}$ сати када се топлота повећава за $90-100^{\circ}\text{C}$ тј. када се последње досушивање шљива из горњака довршује, треба ове канале затворити за $\frac{1}{2}$, а после оног онет исте отворити за $\frac{1}{2}$.

5. За ложење употребити кратка дрва од 50-60 см. дужине јер као таква лакше и боље сгаревају. Дрва да буду ситнија и по могућству сува, јер као таква дају бољу топлоту.

6. Сваких 8-10 дана треба чистити чушкове од гарики.

Према досад изложеном види се да се начин рада око сушења и поступања са лесема у свему разликује од истог на горе означених сушницама, што је нужно знати и изводити само онако како сажа конструкција сушнице изискује, те да се од исте добију жељене користи. У исто време на приглед изгледа да је рад око сушења на овој сушници много замршенији и дагубивији по напред означених сушницама. Али то није тачно. Кад рад на истој који је тако рећи подељен, уђе у свој ток, онда ту нема ни најмање дагубе, нити има какве тежкоће у извођењу тих радова. Све што има то је само финоћа и пажња, а то се може изводити и са омањом радном снагом по на горе наведеним сушницама.

5. *Упутство за сушење шљива на сушници Др. Стојковићеве.*

Ова је сушница сасвим новог типа. Она се и по спољном изгледу и по унутрашњем уређењу и склоњу око леса а нарочито око пећи и канала за потпуно искоришћавање топлоте у свему разликује од свих до сад наведених сушница. Али и ако је велика разлика између ове и раније наведених сушница ипак зато сам начин рада и извођења сушења шљива на истој није приметан онако како се то замислила. Шта више може се с правом рећи да је то извођење сушења на истој доста лакше и простје по на осталим сушницама. Због ове простоте и лакоће извођења самог рада на овој сушници поред њених осталих добрих особина, она за данас надмањује све напред побројане сушнице, њена је будућност.

Како је пак опширно и детаљно упутство за сушење шљива на овој сушници штампано у књизи „Једна практична сушница од Др. Стојковића“ коју књижицу без сумње имају сви сопственици ових сушница, то мислим да није потребно да о том упутству ма шта овде излажем. Но све што могу рећи о томе то је да сопственици ових сушница ова штампана упутства што боље проуче и да се по истим у свему предржавају, јер свако оступање од истих иде на штету њихову. Ови пак сопственици ових сушница који, ту књижицу немају, нека исту одмах набаве било непосредно преко Срп. Пољопр. Друштва или преко својих економа.

Из свега до сада изложеног видели смо да за сушење шљива имамо у употреби разних сушница. Видели смо да су код свих припреми радњи око припреме сирових шљива једни исти. Видели смо да је извођење радња од сушења шљива у неколико различан. И на последњу видели смо у чему је та разлика и како се она на појединим сушницама и у чему изводи. Према ономе сваки, онај који има ма коју од напред наведених сушница нека по прописавом упуству поступи, како би му био загарантован бољи успех, а са овим и већа корист, а то је оно за чим сваки треба тежити.

б VIII. 922. Београд.

Драг. Ј. Спремић.

ИЗ ЗЕЧАРСТВА.

ЗЕЧАРНИК.

(Наставак)

Погрешно је мишљење, да питоми зечевци могу успевати где било и како било. И за њих је, као и за сва остала жива бића, потребно имати условне силониште. Та силоништа морају испуњавати извесне услове, па да могу ту зечевци да напредују, да буду чили, крупни и продуктивни.

Истина је, да зечевци могу успевати и по најскромнијим силоништима, само под условом, да су свуда заступљена следећа три принципа: *чистота, увек свеж ваздух и што већа разноврсност у хранењу.*

Неки препоручују, да се зечевци држе по шталама заједно са осталом стоком, где ће они наћи увек довољно хране у сену, слами, шашу и т. д. која се стоји дуже давало. Ја сам предње покушао, и ставио их заједно са теладима, за које сам заградио онај простор испод јасала дуж целог авла, и они су ту били посве слободни шуњајући се по целој стаји, и бркајући од простирке и сена, што је на јасала испадло. У прво време то ми је изгледало јединствено, тим пре што на тај начин нису захтевали никакву нарочиту негу ни храну. Ту сам добио и неколико гнезда са по 6—10 зечића, од којих ми једно два настрадања, које од мачака, а које од мишева. Остало је у почетку лепо напредовало, али наскоро поче једно по једно липсавати. Међу одраслијим није био тај случај, јер су стално били на пољу.

Истраживао сам узроке толиком неуспеху и најзад дошао до закључка, да су скоро сви зечевци поднели услед амониајног гаса, који се, и поред све чистоте наложено у доста великој количини, стваран испаравањем мокраће и простирке. Приликом секције угнутих зечића констатовано сам, да су иста липсавала од грудни болести. Било је случајева, где су плућа била сасвим пропала.

Пре тога исте сам зечевце држао у једном одељењу живинарства, који је посве влажан и ту сам имао неприлика, јер су многи од њих липсали. Поред многобројних болести, проузрокованих влагом, једна се нарочито ширила, а то је *очна болест*, која не сатира зечевце, али која одгајивачу зааје велике бриге.

Овакво чување у смештању зечевца у Школи било је из разлога, што се никако није имало могућности, да се створи прописан зечарник. На последњу се ту скоро дошло до могућности, да се зечевце збрине како ваља. Сада сам

их сместио у једну повећу одају школске алатнице, која је покотримисана а и на оцемном је месту, тако да испуњана све услове, који су потребни за рационално одгајивање зечева. Ту има довољно простора, довољно чиста ваздуха, довољно свете.

Дакле, за зечевце је посебно имати нарочиту одају — зечарник — која треба да испуњава следеће услове: — да је довољно сува, да није влажна, да је окренута југу или југоистоку, а понајбоље и самом истоку; да је довољно пространа, да је по могућству покотримисана. У тој је одаји даље потребно имати и још један мали намештај за зечевце, као: кафезе (хабине) за приплоднике, јасла за храну, 2—3 коританца за воду и суву ситну храну.

Због чега је потребно имати и кафезе за приплоднике?

Свакоме је позната велика расплодничка моћ питомих зечева. И сад, сви они, који су непромишљени и који жеде да од својих зечева извуку „максимум користи“, злоупотребавају ту велику моћ мноштва. Шта видимо код таквих одгајивача? Увек и само увек штету а никакво вајду. Ако од једне зечице тражимо 8 и 9 порођаја годишње, сви ти порођаји имају бити бедни и крикљиви, од којих ће често 70—80,⁹ угнути у току самог пораста, из разлога што зечице, при тако честом порођању, никада немају довољно млека — хране — да своје малишане подигну. Ово се нарочито дешава приликом неподавања зечева по полу, као што већ једном напоменусмо.

Да би се постигао жељени циљ у неком послу, потребно је пре свега водити рачуна о том послу, иначе је неуспех сигуран. Потребно је дакле, нарочито код зечева, регулисати то плођење и не дозволити једној зечици, да се породи више од 4—5 пута годишње. Тако радимо, и наше ће пословање увек успехом бити крунисано. А да би се то постигло и да би се могла тачна контрола парева водити, потребно је установити нарочита одељења за породњаке а нарочита за мужјане.

Зечарник треба да је покотримисан, бетонран или патосан, ако не, а оно бар да је за једно 40—50 см дебљине посут ситним песком. Под треба да је са извесним нагибом, како би се сва мокрота сливала на једну страну, где треба да постоји један одводни олуџић, који ће сву мокраћу спроводити ван зечарника. Ово је врло важно, нарочито ако се зечари на велико, јер ће се испарењем мокраће у зечарнику нагомилати амониајак — газ врло љут, који јако штоди зечевима, проузбивајући многе болести, чије су последице често пута врло кобне по напредак зечарника. Нагиб са одводним каналом је потребан и ради сливања воде приликом прања или дезинфекције зечарника.

Висина и величина зечарника не може се унапред утврдити, јер то зависи на првом месту од бројног стања зечева. Главни је при том, да унутра има довољно простора, довољно чиста ваздуха и довољно светлости.

Кад имамо сграђен зечарник, потребно је сад за града, која смо одредили за приплод, припремити још и мања одељења — кафезе или кабинне — за сваку зечицу, односно за сваког мужјака појединачно. Пребаците ми се да би онда требало имати више десетина а таквих оде

љења. Не! За један вечарник, где се има већа годишња производа зечева, на пр, до једне хиљаде годишње, довољно је имати 10—15 добрих приплодних зечица и једног или два мужјака, од којих ће један више служити као резерва. Дакле, за један тако огроман вечарник довољно је имати свега 10—12 а евентуално и мање кафеза, јер не морамо све зечице одгајива да одвајамо да се породе. По тим се кафезима зечица са својим малишанима држи свега 15—20 дана, после ког времена може доћи друга дечица да се окопи и одгаји своје зечице. Само у овом случају морамо маркирати све приплодне зечице. Али ако се и то жели избећи онда за све приплодне зечице; направити један заједнички кафез.

Ти кафези могу бити разне величине и разне цене од најпростијих, где се узима какав стари сандук или буре или томе слично, па до најкрупнијих од добре грађе и лепе жице. Али могу бити саграђени од врло различити грађе или од саме дрвенарије или од саме жице.

Ја сам за Школу установио неколико различитих величина, али сам се задржао поглавито на следеће две величине. Величина ова два кафеза је следећа:

{	висина 70 см.	{	висина 60 см.
	дужина 1 м.		дужина 1 м.
	ширина 70 см.		ширина 70 см.

У једном углу смештено је гнездо, које је са свију страна затворено науван улаза. Величина гнезда је следећа:

{	висина 30 см.
	дужина 40 см.
	ширина 30 см.

Поврх гнезда налази се отвор, кроа који се врши надгледање малих.

Унутрашњи намештај, како кафеза тако и самог вечарника, састоји се из једних јасала и два коританца (једно за воду а друго за зрнасту храну) чија ће величина зависити од броја зечева а и од самог нахођења одгајивача.

Да се влага избегне кафезе треба тако саградити да су од пода увишени бар 20—25 см. Под треба да је избушен на неколико места. Најбољи су они кафези који су само с једне или две стране даскама потпуно ограђени, а остале 3 односно 2 да су ограђене плетивом од жуче или филаретама, а то ради лакшег приступа ваздуха.

Поред тога потребно је свуда унаоколо, при самом дну приковати по пола даске (шишетаре), а то из предострожности од мачака, а и да зечици не би испадали.

Остале зечице, које смо одвојили за продају или нашу личну употребу, ставићемо у засебно одељење или у сам вечарник ако буде било места.

Све ово напред изложено важиће за оне одгајиваче који располажу са доста капитала, и који су своје вечарење дали индустријски правац. Међутим они, који располажу са мало капитала, упростиће свој вечарник на тај начин, што ће мужјаке држати подвојено а женке оставити у једно заједничко одељење, где ће свуда унаоколо поред здава ставити искључиво само гнезда, направљена од старих даска или корпе. Оваким начином рада имаће се такође велика корист од гајења зечева.

Драг. С. Грујић, суплент
Стољарске школе у Краљеву.

(Наставиће се)

Б Е Л Е Ш К Е

Курсеви за рационално гајење маслина. — Покрајинска Управа за Далмацију из својих буџетских средстава, одржала је у току јесени 1921 и преко зиме 1922, седам практичних курсева за рационално гајење маслина у Далмацији и то: у Бријести, Подграђу, Гдину, Долу, Бристу, Мрцину и Радановићу.

Курсевима је руковао надзорник маслинарства и воћарства г. Марко Марчић и учитеља пољопривреде Покрајинске Управе.

На њима је било укупно 160 слушаоца, већином из места где су одржани курсеви а из околних села. Сви курсисти били су по занимању најпољопривредници одгајивачи маслина.

Курсисти су се већбали у свима радњама око гајења маслина као: калемљењу, сађењу, љубрењу, кресењу и упознавању разних штеточина и болести.

Успех је био врло добар те се може сматрати, да су 90% од њих способни, да изведу било коју радњу у маслинаку.

По свршеном курсу наставили су рад у својим сопственим маслинацима, те је много старих и запуштених маслинака очишћено и подмлађено а у којима је било љубрета на расположењу и љубребно.

Курстима су раздате награде и то:

154	кож. секира;
142	„ косара;
153	„ маказа;
150	„ стругача;
137	„ калемарских пожева;
150	„ брусева;
133	„ ваљика калемарског воска од 1/2 к. г.;
27	„ војних тестера;
34	„ туршија за оштрење секира;
24	кр. лике.

За вежбе при љубрењу маслина употребљено је 1.700 килограма разног вентачног љубрета.

Покрајинска Управа за Далмацију одржаће исте такве курсеве у току од 15. октобра 1922. год. па до 15. фебруара 1923. године.

Важност маслинарства у Јужним Областима наше земље од велике је важности, па с тога износило на јавност овај енергичан рад Покрајинске Управе.

П. С. Петковић.

Г Л А С Н И К

Курсеви за сушење шљива. — Министарство Пољопривреде приређује 18-овог месеца петодневни курс за сушење шљива за државне економије у Вођарској Задрузи у Качулицима. На курс су позвати државни земљопоседници округа рудничког, крагујевачког, чакањског, ужичког, подринског и валевог. Курс ће обухватити теориска предавања: 1) о брању шљива за сушење; 2) о разним системима сушења; 3) о сушењу шљива и 4) о шљиварским задругама и практична предавања с извођењем упоредних проба. За руковоаце курса одређени су М. Галеташевић, управник школе у Краљеву и П. Петковић секретар Министарства Пољопривреде.

На молбу Савеза Српских Земљорадничких Задруга у Сарајеву Министарство је упутило г. Драг. Спрџића у Тавну у Босну да тамо бржи куће босанским задругарима 13, 14, и 15 септ. и да изврши употребне пробе савеза Мајџеју сушилице Др. В. Стојковић и домаће босанске сушилице

Скрећемо пажњу нашим читаоцима да је ово zgodна прилика да се обавесте и да виде на раду већи број сушилица модела Др. В. Стојковића постављених на једном месту било у селу Качулицима или у Босни.

Расплодни пастири на изложби етоке у Загребу. — Како донајемо, на овогодишњој „Изложби коња, говеда, воћа, поврћа, грмља и вина,“ коју приређује слав. Хрв. господарско друштво к. с. а. у Загребу изложити ће коњогојствени бдио народно-господарственог одјека крваж владје понајбоље пастиуре, који су набављени за расплодне сврхе. Наше гојтеље коња занимати ће особито „Prisaperi,“ који су недавно купом прешли у властитство земље, а набављени су из газдинств ергеле грофа Јанковића. Пастири раздјељени су земљаним пастиурима.

Нови чланови утемељачи. — За чланове утемељаче Срп. Пољопр. Друштва уписали су се и приложили Друштву улог од 100 дина: Драгомир Јовановић вил. трг. Ниш, Андрија Рафковић из општ. Заљетев-Зубачке ср. барског Црна Гора, Драгомир Вучковић из Вишева ср. Меленичког окр. крагујевачког, Г. Подић из с. Грањичте Крушево, Лубомир С. Вујић из Глојана Свилајци, Живан Томић економ на Д. Раче и Теофило Бекић учитељ из Баточине.

Друштво благодари и овим путем горе поменутиим лицима на пажњу и послатим уловима.

Конгрес — Скупштина Савеза Српских Земљорадничких Задруга. Конгрес уједињених Савеза Српских Земљорадничких Задруга у Београду и Загребу одржаће се 14. и 15. Септембра ове године у Новоме Саду у просторијама Хотела „Слободе“. Дневни ред је:

1. Призивање Св. Духа и помен умрлим задругарима;
2. Отварање Конгреса;
3. Избор перовођа и тројце оверача скупштинског записника;
4. Предавање Г. Др. Вел. Стојковића: О воћарским Задругама;
5. Претрес и пријем нових правила Главног Савеза Српских Земљорадничких Задруга у Београду;
6. (а) Извештај управног и надзорног одбору Савеза Српских Земљорадничких Задруга у Београду о раду Савеза од 1. јуна 1921. до 30 јуна 1922; одлука о разрешењу управног и надзорног одбора у Београду.
- (б) Извештај управног и надзорног одбора Савеза Српских Земљорадничких Задруга у Загребу о раду Савеза од 1. јануара до 31. децембра 1921.; одлука о разрешењу управног и надзорног одбора Савеза у Загребу;
7. Решавање о највећој суми поважнице коју Савез може дати једној Земљорадничкој Задрузи и обласноме Савезу у току идуће године;
8. Решавање о стопи интереса, коју ће Савез платити на чланске уплате;
9. Решавање о укупој суми штедионичких улога;
10. Решавање о укупој суми до које се Савез може задужити у идућој години у случају потребе;

11. Решавање о предлозима и жалбама појединих чланова;

12. Избор чланова управног и надзорног Одбора Учесници конгреса плаћају на жељезницама и паробродима у пола цене. Ова повластица важи на жељезницама и бродовима од 10—20. септембра ваључно. За стан обратити се картом Српском централном кредитном Заводу у Новом Саду.

Ми препоручујемо нашим пољопривредницима да у што већем броју посете овај значајан конгрес.

Узорци за изложбу вина и винских сајаја — Сви издјигитељи вина који желе присуствовати изложби вина, те винском сајму могу почем од 1. септембра допашати своје узорке и вино за кушање у изложбени простор „Загребачког Збора“. Овом згодом могу се испунити на лицу мјеста и потребне тисканице. Селаци, који немају за изложбу zgodних боца могу донијети вино и у барилама, који ће се одмах на лицу места преточити у подесне стакленке. Умољавају се сви интересенти, да се пожуре са допремом узорака и одаслањем пражаница. Немачки просекаци за изложбу вина је одштампан, те се већ разашле у иноземство. У проспекту налази се стручни чланак о Хрватско-Славонској Виногорију. Проспект је украшен сликама града Загреба.

Средњи дневни метеоролошки подаци у Топчидеру од 21—27 августа 1922. године.

Датум	Ветароуф	ТЕМПЕРАТУРА								Хелиограф (просека суми сунчаког зрака)	Поларограф (реалат. влажност)	Алтиметар (висина)
		Земље у дубини метра				Ваздух на вис. 2 м.						
						У закљону						
		0	0,3	1		стварна	макс.	min.	Без заклона			
21.	75,8	25,9	24,8	22,3	21	28	9	22,2	11-30	56,8	—	
22.	79,7	27,8	25,5	22,2	22,1	30	9	24,2	12-30	46,8	—	
23.	75,5	31,9	26,4	22,1	27,9	36	18	28,3	12-15	37,1	—	
24.	75,1	16,1	23,7	21,7	18	26	10,6	15,8	0-13	80,3	4,7	
25.	75,3	21,6	21,8	21,5	17,9	23	12	15,4	11-45	62,2	—	
26.	75,3	22,3	21,8	21,4	20,5	28,5	9,8	21,8	5-30	50,7	—	
27.	75,3	20,5	21,7	20,8	17,3	23	13,2	18,5	11—	77,3	4,2	

Пољопривредна Станица Кокирлана Савица у Топчидеру

ЗАПИСНИК

XXXI редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 1. Августа 1922. године у Друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: потпредседник г. Паја Тодоровић, чланови гг. Александар Г. Јордановић, Благоје Д. Тодоровић, Милин Триковић, Драгутин Срећнић и Ђива Радовановић.
Као гост био г. Никола Петровић, редовни члан.
Председавао потпредседник г. Паја Т. Тодоровић.
Бележко секретар г. Александар П. Рашковић.

1.

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти усвоји.

II.

По молби новосованих полупривредних подружја у Товарн-
ишку (Бачка) и у Торца, Торонтаске Жупаније. — Одбор одлучи,
да се врине у састав Друштва, пошто су испунили прописане услове.

III.

По реферату Багајиница о добивеној помоћи од Министарства
Полупривреде и Војна на име приређивања изложба. — Одбор одлучи,
да се поред раније одобрених помоћи изла још и то:

За битољску изложбу	10.000 динара.
За чачанску изложбу	10.000 „
За изложбу у Бај. Банци	2.500 „
За изложбу у Београду	3.000 динара и

да се за приређивање изложбе у Бару (Црна Гора) изла 20.000 дин.

IV.

По предлогу г. Александра Јовановића, о набавци једног фото-
графског апарата као и потребног материјала, ради снимања објеката
на изложбама који би се употребљавали за пројекциони апарат. —
Одбор одлучи, да се изврши набавка и да се за исти може издати
као и материјал до 5.000 динара из кредита предвиђеног за то.

V.

По предлогу Инспектора г. Милана Ђурића. — Одбор одлучи,
да се пошаље г. Ђурићу 5.000 динара коју ће суму поделити арван-
ским епономија у округу Битољском и Охридском на две трошкова
око прикупљања и паковања предмета за изложбу, с тим да у оправ-
љање ове суме пошаље Друштву његове признанице.

У исто време Одбор одлучи, да се државном економији округа
Битољског пошаље за изложбени Одбор 5.000 динара на име трош-
кова за припреме, коју ће суму оправдати уредним документима,
овереним од стране Директора изложбе;

VI.

Прочитан је извештај инспектора за подружине г. Божицара
Тирпића, о обласку подружјама на Рузичку, у Чајку, Краљеви,
Крушевцу, Гагодини, као и прегледу стања измапа бив. Полуприв-
редне Подружине у Мрчајевцима. — Одбор прими поштом знању,
пошто је г. Тирпић ипозитно потпуно одређену му дужност, с тим,
да извештај о стању изапа бив. Подружине у Мрчајевцима изложји
од овога.

VII.

По предлогу г. Јована Живадиновића о набавци апарата за
облагање бурди парафини. — Одбор одлучи, да се ово предвиди
у буџету за наредну годину, пошто за ову нема кредита.

VIII.

По предлогу Набављачког Одбора о набавци тријера. — Одбор
одлучи, да се изврши набавка по понуди која је приложена.

IX.

Прочитан је извештај г. Њиве Матића, да му је рукопис о
стању воћарства у округу ужичком који је прикупио у 1909 годи-
ни, као делегат овог Друштва, примао у току рата. — Одбор прими
исти знању.

X.

Прочитан је позив Хрват. Славенског Господарског Друштва
у Загребу, да Друштво учествује са својим члановима на сајму који
приређује од 17 до 23. септембра т. г. у Загребу. — Одбор прими
исти знању и одлучи, да се он могућности посети учини са свима
излагачима који иду у то време за Славенчку.

XI.

По позиву Министарства Социјалне Политике, да Друштво
пришлени и штима потребан материјал за Свомен књигу за VI Ме-
ђународни Конгрес за проучавање питања о инвалидитету. — Одбор
одлучи, да се пошаље Министарству извештај о педесетогодишњини
овог Друштва и извештај о раду Друштва за прошлу годину, из
кога се може видети рад овог Друштва и знаста, да Друштво нема
могућности за штимање другог.

XII.

По молби г. Божицара Тирпића, инспектора. — Одбор одлучи
да му се одобрава 20 дана одсуства од дужности с тим, да ово може
употребити по повратку секретара г. Рашиновића.

Са овим је закључена данашња седница.

О Г Л А С И

Ц Е Н О В Н И К

Сирава, алава, материјала и семена у магацину Српског
Полупр. Друштва.

Кундеов нож калемарски	23 динара
„ „ воћарски	20 „
Маказе за воће и лозу	25 „
„ за скидање гусеничких гнезда	18 „
„ за живу ограду	60 „
Воћарска тестерица по 6 и	14 „
Четка за скидање маховине за стабла	22 „
Гребло за скидање старе коре за стабло	20 „
Трокар за говеда	30 „
Трокар за овце	26 „
Резервни плаз за Саков плуг	10 „
„ табан	10 „
„ шрафони за ратник	2 „
„ ратник за Саков плуг No. 6, 7 и 8	30 „
„ кључ за Саков плуг	6 „
Сакова драчка троделна за њиве	520 „
Дрљача дивљаска	500 „
Дрљача троделна лапша	300 „
Сејалица за жито са 15 редн (лула)	2200 „
Тријер систем Мајеров No. 1 1/2 а	1900 „
„ „ „ 1 1/2	2.000 „
„ „ „ I	2400 „
Крунчак за кукуруз са ветрилом, за један клин	650 „
„ „ „ за два клипа	1200 „
Сеичке за сточну храну (шашу и сено)	880 „
„ репу мање 400, а веће	600 „
Саков плуг No. 5	480 „
„ „ 7	460 „
Плуг обртан	600 „
Муљача за грође	750 „
„ „ за одвајање петелки	2000 „
„ јабуке	1500 „
Преса „ грође од 90 литара	1400 „
„ „ „ 130	1650 „
„ „ „ 200	2400 „
„ „ „ 250	3000 „
„ „ „ 350	3500 „
Пени за Главинићеве сушилице	1000 „
Сиршиге у течности (флаша)	35 „
Водно стакло за конзервираније јаја килограм	4 „
Сење црвене детелине	28 50 „
Глава за подривач „Бигар“, причир. се за гр.	
Сак. плуга	280 „
Суперфосфат (17%) само на 100 кгр	180 „
Калијева со (14%) „ „ 100 К	160 „
Калиум метабисулфит I кгр.	30 „
Цене се разумеју франко друштвени магацин у Београду и важе за чланове Друштва и Подружине; за остале 10% скупље. Паковање и пренос до поште же- лезничке или паробродске станице наплаћују се по ра- чуноу коштовања.	
Поручбине се извршују, када се прими бар половина вредности упреда.	

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажују се

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште

На основу најширег решења од
априла 1868. г. претписку друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца :

На годину 20 дина, или 80 кра.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

Претплата се може уједнаву
на целу годину

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**

Одговорни уредник, **Др В. М. Стојковић**

Број 37.

БЕОГРАД, 17. СЕПТЕМБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX

Изложбе Српског Пољопривредног Друштва и његових подружина.

Као и ранијих година, тако је и ове године Српско Пољопривредно Друштво, у споразуму и сарадњи са својим подружницама, предвидело читав низ пољопривредних изложба у разним крајевима наше земље.

Те ће се изложбе држати још ове јесени и то овим редом:

На Руднику 8 октобра

У Бару (Црна Гора) 6, 7 и 8 "

У Чачку*) 12, 13, 14 и 15 "

У Бишћу 15, 16 и 17 "

У Вајиној Бањи 22 и 23 "

У Београду 12, 13 и 14 новембра.

Српско Пољопривредно Друштво полаже много на пољопривредне изложбе, јер су од великог и економског и васпитног значаја.

Изложбе у првом реду служе да покажу које се врсте и које одлике билака и животиња гаје и шта се у опште производи у једноме крају. Пољопривредници могу са својим производима на изложби најбоље привући пажњу већег броја потрошача, а они опет, као и купци у опште, могу се много лакше преко изложбе обавестити о врсти и природи пољопривредних производа, који су скупљени на једном месту, него ли када би ишли од села до села и од имања до имања. Добром рекламом привучени купци на једној се изложби могу најбоље заинтересовати за разне врсте пољопривредних производа, нарочито тамо, где су они, услед непознавања, предмет слабијег промета. Помоћу изложке могу се лакше довести у ближи додир произвођач и потрошач, могу се поставити нове трговинске везе, могу се створити нова тржишта, а све то опет може знатно допринети и већој тражњи и бољој продаји пољопривредних производа, па с тим изазвати и повећање и побољшање пољопривредне производње.

Доводећи сеоски народ једног краја у ближу везу на једној пријатељској утакмици, — јер из-

ложба изазива интересовање и привлачи велике масе пољопривредника — развија се, гаји и негује међу пољопривредницима — путем изложба — узајамна сарадња, задругарство и братство, што је у данашње време не само од велике користи, него од стварне потребе.

Изалагањем и прегледом разних пољопривредних производа и предмета на изложбама, даје се прилика пољопривредницима да се обавесте и упознају са разним усевицама, сортама воћа, расама стоке, пољопривредним справама и машинама итд., које или не могу или ретко могу видети у својој најближој околини. Пољопривредници на изложбама, где се појединачно такмиче са разним производима, могу поређењем предмета учити напредке, постигнуте у разним гранама пољске привреде, па према томе и своје методе рада и експлоатације поправити и усавршити. Разлике у квалитету истих врсти усева, стоке, воћа итд. потстичу интересовање, изазивају распитивање и обавештење, и стварају жељу код многих, нарочито код назадијих пољопривредника, да и они сами учине нешто у својој привреди за поправку својих производа.

С друге опет стране раздавањем награда, што је свагда у вези с изложбама, окупљају се онај, који их добије да истраје на добром путу, а онај опет, који их не добије, подстиче се на бољи рад, да би их другом приликом, на идућој изложби, добио.

Још једна не мала корист се има од изложба; оне су и место одакле се и знање шири. И то знање није само практично, које сами изложени предмети пружају, него и теориско, које се од многих предавача и предавања, приређених обично за време изложба, чују.

Појимајући ту значајну и економску и васпитну улогу изложба Српско Пољопривредно Друштво доделило је из својих скромних средстава суму од близу 140.000 динара за приређивање напред поменутих изложба и за раздавање награда најбољим пољопривредницима.

Па и ако су те суме врло незнатне према

*) Одложка на идућу годину.

данашним трошковима за приређивање изложба, Друштво не би ни њих могло издати, да није за тај циљ било обилно потпомогнуто од Министарство Пољопривреде.

Да би значај изложба донста био онакав какав се жели и какав треба да буде, потребно је, да се пољопривредници подручја, одређених за поједине изложбе и достојно одазову и у што већем броју изложе своје производе на њима.

Ми потсећамо чланове С. П. Друштва, наше читаоце и чланове наших пољопривредних подружја да они не само треба предбаче са излагањем својих производа на тим изложбама, него још и да, заједно са државним економија поттакну и покрену и друге пољопривреднике за учешће како би још и успех изложба био што потпунији и корист од њих што већа.

Др. Вел. Н. Стојковић.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Трговина, конзервисање и паковање грожда.

Продаја је стоног грожда уносна, те је приход из винограда, где се гаји стоног грожде, много већи него из винограда, где се грожде гаји само за производњу вина.

Наравно нужно је, да грожде има и добру продају; стога се гајењем стоног грожда баве највише у околини великих градова. У близини Париза и др. већих градова у Француској деми су предели посађени искључиво стоним врстама, које се према ондашњим приликама на тржишту највише траже.

Сорте, погодне за продају као стоног грожде, су такве, које имају леп изглед, слadak укус и угодан мирис; тако исто сорте лепе румене боје и равне мирисне

сорте у трговани су грожда у највећој цени. Сорте с тврдом кожом, најбоље подносе транспорт; према томе су и способне за разашивање и извоз грожда.

Сорте, које имају танку кожицу и којима се бодаче, чим су потпуно зреле, лако раве, не могу да издрже дужи транспорт.

С обзиром на наше прилике препоручује се као стоног грожде ове сорте: све пламенке, преве, беле, мисисаве и праскаве, затим мускат хамбург, александринад, португалац, краљевина, динка, дамасценац и т. д.

Стоног се грожде продаје или одмах из винограда или се чува (конзервира) после бербе у нарочито зато спремињим просторијама до оног времена, када више нема много грожда, па му је онда и цена висока.

У напреднијим земљама грожде се гаји у ставларамима и то тако, да доври у оно време, када нема више ни сачуваног грожда.

Грожде се из винограда обично продаје од половине месеца августа све до конца октобра. У појединим местима доври грожде код нас и раније, те се и са продајом може прије почети; што се пак продајом пре позне у толико је боље јер је цена грожду у почетку сезоне највећа и пада управо до пред конач, када опет порасте.

Ово је једини начин трговања стоним грождем којим се код нас баве, али и то у врло малом опсегу. Већи се део у нас прода у малопродаји, те се потроши (конзумира) у границама наше домовине, а тек се незнатан део изведе (експортира).

У виноградама, где се грожде гаји за сто мара се резати на резике, јер се грожде на кратком дрвету лепше развија, гроздови су већи, а бодиче крупније. На ложама, на којима има мање гроздова, грожде нешто пре доври. На прстенованој младци биће гроздови већи и прије ће дозрети.

ПОДЛИСТАК

ПРИМЕР ЈЕДНЕ ДРЖАВНЕ ЕРГЕЛЕ У ФРАНЦУСКОЈ.

(Спрештак).

Особље завода. — Сем директора, под-директора и надзорника имовине у опште које сачињавају управу завода, запослен је и један знатан број особља потребног за негу и старање о припадним грлима као и службу скончану са заводом. Општом уредбом предвиђено је да се један човек стара за три грла, сем надзорника штала и ађутанта, који су ослободени као и потчињани који се не старају за по два грла. Стварно је немогуће поступити тачно по уредбама пошто је од предвиђеног особља неколицина људи употребљено у канцеларијама, јер један завод овог обима захтева велику свакодневну преписку. Известан број људи је увек у расходу било на оскуто, болесно, а у времену месних изложби извештан број увек је одсутан, као и неколицина људи, употребљених на унутарње уређење завода, баште, паркова и др.; отуда излази да свако од људи стара се од прилике за по четири грла. Актуелно особље броји 112 људи. Сем надзорника штала и ађутанта остало особље подељено је према годинама службе на: коњушаре 1. и 2. класе.

Опасивне кобила у делокругу завода. — За прошло годишње опасивање завода је располога са 18 чистокрвних грла (енглеских), 18 касача, 272 полукрвна грла (одрабрана из домаћих), 6 грла званих postiers (добивених

у дрштењем енглеског соја Норфолка и два мање расе) и 60 грла теглеће пасмине першеронског соја — Свега дакле завод је имао 374 грла. Грла су размештена у равним местима округа а чувају их људи које управа шаље. Њихова храна набавља се у местима где су грла смештена. — Цене опасивања различите су према местима а и према врсти припадних грла. Тако на пр: за чистокрвна грла наплаћивано је 100 и 200 франака, за полукрвна 10, 15 и 20 франака, за касаче 80, 100, 150 франака, за теглеће пак 20, 25, 35 франака. Узета свма скупа за пошлогодично опасивање износи 365,140 франака. — У округу и по, колико је делокруг завода, опасано је скупа 16.654 кобиле што чини 44 по једном припадном грлу. — Потреба се указала нарочито за припадним грлима теретне пасмине, те ће се накнадно купити око 25 грла першеронског соја.

Осим државних припадних грла на завода у делокругу су употребљена и приватна грла која управа завода оласти. Међу њима се разликују три категорије. — У првој категорији су грла приватних која испуњавају све услове: својим пореклом и спољашношћу као и здрављем и која држава награђује, да би тиме помогла њихове одгајивање у њиховом скупом уздржавању. — У другој категорији су грла која испуњавају већину услова; у трећој пак категорији припадна грла која немају често тачних података своје прошлости или преставају каквав добри успели пример укрштања, или напротив немајући тачних података о пореклу, одликују се својом корпуленцијом и одговарају известним условима, те су примењена без на-

У појединим западним виноградским крајевима се врши проређивање гроздова, док су бочице ситне још као гроздак. То се проређивање састоји у томе, да се све бочице које расту у унутрашњости грозда и који су прегустии — абјани, изрежу шиластим макавицама; тако очисти, проређени гроздови су лепши, већи и крупнији, те имају и већу цену.

За чување су најбоље стоне сорте с дебелим кожицом, јер се боље држе и теже труну.

Грожђе се најбоље чува у видним, сухим и хладним просторијама. Топлота мора бити у њима 1—2° Ц, над нулом. Ако температура падне испод нуле, смрзне се и сок у бочицама, те се грожђе одмах поквари; напротив ако је топлије, бочице се суше, кожице се смежурају и грожђе изгуби свој лепи изглед. Просторије, у којима се грожђе чува, не смеју бити влажне, да гљивнице плесни не падају на грожђе. С тога се и грожђе за чување мора брзи по сухом лијеном времену тако да на њему не сме бити ни каљаница росе. Овако узбрано грожђе повеша се у просторијама или на нарочито за то спремане стелаже, полице, сваки грозд за себе, или највише по два на једној врбци, један више други ниже, али тако да се не дотичу.

У Томери код Париза баве се чувањем грожђа у велико на следећи начин :

У просторијама, одређеним зато, у којима је постојна температура од 1 до 2° Ц, над нулом постављене су полице (стелаже) из легата, у којима су направљене округле рупе; у те се рупе поставе бочице (стакла) на пола напуњене водом. У ту се воду, да не плесни и да се не усмрд, помера ситно истиснути дрвени угљен. Грожђе за конзервирање бере се нада је потпуно сазрало, у октобру и т.ј. у јутру, када је роса спава и у вече да грожђе дође нешто хладније у спремнице. Код брања узбере се сваки грозд

с комадом дрвета и постави у напред приређену бочицу тако да роштил-дрво дође доњим крајем у воду а грозда да лебди слободно у ваздуху. У новије доба употребљавају веће отворене боце, у којима могу метнути и по два и три грозда.

С времена на време сви се гроздови прегледају. Бочице које су почеле трунути изрежу се оштрим макавицама, тако да се гроздови руком не дотичу. Зидови и под се затим сухом крпом обришу, просторије чешће проветравају, мало засумпоришу и херметички затворе. Промена у просторији за чување грожђа не смејте бити велика, јер би грожђе страдало и почело се кварити. У сваком случају, где је то икако могуће, треба да, је поред те просторије за чување, таква соба, која је добро осветљена и да је у њој топлота 3—4° Ц, над нулом. Код проветровања отворе се спојна врата, те се ваздух у просторији за чување освежи на суседне собе; незнатна разлика топлоте неће нашкодити грожђу није подићи температуру у спремнику, а ваздух се ипак освежи и очисти.

На тај начин сачува се грожђе сасвим свежије до Ускрса на до маја. Код нас се трговином конзервираног грожђа готриво нико не бави, али уз мало добре воље и уз незнатан капитал, могли би виноградари у појединим крајевима конзервирањем грожђа постићи лепу корист. Чувано грожђе, које дође око Божића и нове године на пијану има веома лепу цену, те се та трговина добро исплати. У опште је препоручљиво за многе виноградаре да продају грожђе из винограда и да се баве трговином конзервираног грожђа; обично би могли продавати грожђе од половине августа до половине јануара — дакле за време од 5 месеци.

Напоследку вредно је рећи коју и о самом разашилању и наковању грожђа. Пре него што се грожђе пакује, треба сваки грозд прегледати и очистити од цагњи-

града. — У првој категорији било је таквих грла 16 полукрвних, награђених скупа једном сумом од 15.800 франака, и 5 грла терете пасмине, награђених скупа са сумом од 3.100 франака; у другој категорији није их било у опште а у трећој било их је у делокругу завода 222 грла. — Ову последњу категорију прилодних грла управа се труди да искључи, јер је стварно немогуће надирати их увек, те је међу њима често и болесних грла, што се и у потомство преноси.

Изложбе. Прогододинашњи број изложби у делокругу завода био је задовољавајући. На 16 локалних изложби кобила са ждрбама изложено је 1045 грла од којих је 863 награђено једном сумом од 280.150 франака. На 15 изложби ждрбца — омница изложено је 426 грла од којих 305 награђено једном сумом од 87.600 франака. Овим цифрама могла би се додати једна сума од 48.000 франака колико је раздвојено на конкурс за куповину прилодних муњских грла (за оба завода Нормандије) од којих је већина из места, то би нам представљало целокупну суму, којом држава француска потпомаже конолство једног округа и по. — Истина је, да је ово један међу најбогатјим а којем и најмоћнојим округа Француске. После округа Финистер (Finistère) који је до рата бројао нешто преко 100 хиљада грла, округа Кот ди Норд (Cotes-du-Nord) са својих нешто испод 100 хиљада овај би округ (Saint-Lo) могао бити трећи са нешто мање од 80 хиљада. — Ове су цифре истина знатно смањене ратом, али има могућности и по свему даје се закључити да ће раније цифре бити достигнуте. — Тако на пр.

судећи према броју прилодних женских грла опасану у претрешлој години, још за округ Финистер достигнута је цифра од 29 хиљада, а то је и претратна максимална цифра.

Промет кова у делокругу завода. У једном крају где је коњоство развијено као у делокругу овог завода, мора се обављати повести бриге и о њихову промету, јер све оно што се произведе није увек само за домаће потребе радне сточне снаге. Може се рећи да је домаћа пијца била доста жива и промет у домаћим границама био доста интензиван. Ипак примећује се осуетво страних трговаца. Ранијих година изложбе прилодних грла овога краја била су аброра места страних трговаца, љубитеља делог кова, као и нарочитих мислија појединих држава и приватних удружења. Њихово осуетво објашњава се прерд тога што је рат изазвао читав крах у финансијској ситуацији појединих држава, и тим што ави крајеве не гаје више ону врсту грла, која је баш привлачила страна купца. — Отуда једино можда и може се зажалити што произвођачи ових грла, којима једином великим делом припада заслуга за стварање богатства овог краја, данас мора да се занемари услед новостворених прилика, које императивно налажу другим правца у производњи.

М. Ж. Калановић, агроном.

лих сувих и зелених бобица. Поред овог грожђе мора бити сасвим сухо; ако је грожђе узрано у винограду по роси и влажно, мора се просушити на столовима или степељима. У противном пакује ли се влажно и мокро може се на вуту уплесивити.

Ако се грожђе не шаље далеко, може се пакovati у веће корпе по 20 кг, а ако се разицање поштом или жељезницом, онда се пакује у плитке сандучиће. Главно је при паковању да је грожђе тако чисто паковано, да се тресењем не осива.

Најбоље је пакovati у плитке сандучиће, у које stanu два реда гроздова. Ти су сандучићи високи 10 см широк 22 см, дуги 37 см, те у њих утне до 5 кг грожђа.

Пакује се „напоко“ т. ј. онај поклопац што га адресант прима као насловну страну код паковања је доле. Пре свега се дво и стране сандучета обложу фином хартијом, украшеном према укусу виноградара; на то се поставе најпре десни ред грожђа и то добијено — један грозд до другог. За тај се ред узму десни и леви гроздови, јер, кад се сандучић отвори, тај ред дође горе. На тај се ред поставе други ред грожђа и опет чисто један до другог. Сви се међусторници добро испуне мањим гроздићима да се грожђе неможе у сандучићу ни најмање мицати.

То се грожђе покрије бијелом хартијом и поклопац — дно зачува.

Очувано и конзервирано грожђе мора се што пажљивије пакovati јер је оно презрело и осетљиво је. Најбоље је у овом случају да се узму мањи сандучићи, у којима може стати само један ред грожђа, а порд овога да се сваки грозд напослетку умота у мекану хартију, а међусторници се испуне фином хартијом или папучком.

Свијазан.

Драг. Ј. Милојевић

ИЗ ПОЉОПРИВРЕДНЕ НАСТАВЕ.

Уређење и развој продужних основних школа пољопривредног правца т. з. народних пољопривредних школа у Чехословачкој.

Продужене основне школе пољопривредног правца у Чехословачкој врло су старог датума.

Аустријским законом од 14. маја 1869. г. и повељом од 2. маја 1883. г. предвиђено је, да се могу држати пољопривредни тељачеви за младеж основних школа-продужних разреда. У почетку су се те школе слабо развијале, на њих није обраћана довољна пажња; тек од године 1913. видео се извесан напредак. Те је године било пољопривредних продужних школа у Чешкој: чешких 120, немачких 23, а у Моравској 30, у Шлеској их није било. За време светског рата њихов је број јако опао. У Словачкој их је било у малом броју (око 5), а имале су за стругу у главном помаћујућије Словака.

Интересантно је поменути, да је у Пруској било 1896. год. око 1000 школа а 13000 ђака, а 1912. г. преко 6000 школа а преко 100.000 ђака. Повећање броја продужних пољопривр. школа потиче у Пруској од 1895. г.,

када су те школе прешле из надлежности Министарства Просвете у надлежност Министарства Пољопривреде.

И у Данској су се ове школе лепо развиле. Код нас је њихово оснивање предвиђено законом о народним школама од 19. априла 1904. год. где се велич. чл. 8: „Ну поред ових продужних школа могу се завести и срење пројужне школе уз срење расаднице са пољопривредним правцем образовања“.

До данас у Србији није основана ни једна продужна основна школа пољопривредног правца. У Војводини их је било, док су Мавари владали, на се сада по мало обнављају. Једна велика сметња у оснивању и обнављању тих школа код нас је оскудица у спремици наставницима (Одлуком министарског савета Чехословачке републике од 23. новембра 1918. г. пројужне пољопривредне школе су прешле у надлежност Министарства Пољопривреде. У 1918/19. г. дата им је државна субвенција од 12.000 кр. на 24 чешке школе и 2080 кр. на 4 немачке школе. У 1919/20. г. било је у целој републици 91 продужних пољопривр. школа (74 чешких и 17 немачких). Кад се узме да у Чешкој, Моравској и Шлеској има 3^{1/2} милиона становника земљорадничког стањала, онда на сваких 30.000 ст. долази по једна продужна пољопривр. школа.

ЗАКОН

од 29. јануара 1920. г. бр. 75 *Закон о школама, којим се привремено уређује организација народних пољопривредних школа.*

(hospodárských škôl lidových).

§ 1.

Сврха је народних пољопривредних школа, да делом по свршетку обавезног школовања подубе опште образовање сеоске младежи, које је добила у основним и грађанским школама, делом да ту младеж спреме за будући практични живот тиме, што ће допунити њихово знање најважнијим деловима пољопривредне науке, постаћи тежњу за даље агељорадничко образовање и припремити за ступање у ниже пољопривредне школе. Настава је двогодишња и траје целу годину. Зими је претежно теоријска, а лети практична.

На предлог школског одбора и наставниог вѣст с обзиром на месне прилике, може се допустити и завођење трећег разреда, где би се неговала која специјална пољопривредна грана.

§ 2.

На народним пољопривредним школама уче се они предмети: наставни језик и писменост, рачун са земљомерством и рачуноводством, природно-научни и народно-привредни бсови земљорадничке производње, грађанске науке, удруживање и осигурање, наука о здрављу с телесним васпитањем, по могућству науке из индустрије, заната и цртање планова. Учесње да допуне књижица, читаоница, разговори, забаве, палети, изложбе и практична вежбања.

§ 3.

Народна пољопривредна школа се оснива онде, где то жеде месни чиноци, на име стручне корпорације.

Општине, које су у близини места, где је ова школа основана, могу, на свој захтев, бити спојене са школским

местом у један школски срез, ако је само могуће посећивање школе с обзиром на удаљеност општине.

§ 4.

На народним пољопривредним школама могу бити наставници учитељи основних и грађанских школа, али за пољопривредне науке само они, који докажу, да су се аспособили за предавање пољопривреде.

§ 5.

О оснивању и укидању народних пољопривредних школа решава Министарство Пољопривреде по саслушању дотичног земљског одбора, а у Словачкој по саслушању окружног начелства.

Врховну управу води Министарство Пољопривреде, које, на предлог школског одбора, именује управника школе и учитеље и стара се сходним мерама за развој народних пољопривредних школа.

Министарство Пољопривреде прописује какав је доказ потребан, да когод може предавати пољопривредне науке.

§ 6.

Министарство Пољопривреде прописује правила и наставни програм и план за народне пољопривредне школе.

§ 7.

Полажање народних пољопривредних школа, онде, где су основане, *обавезно је* за сву мушву и женску младешу у добу од 14 година, у колико нису уписани или били уписани у другу коју средњу или стручну школу, а баве се стално земљорадњом и живе на 6 километара од школе унаоколо.

Министарство Пољопривреде може ову раздјелну према месним околностима и смањити.

§ 8.

Школски одбор има да пружи локале и учила основних и грађанских школа, у колико нема посебних локала, али без штете по прве. Време и начин искоришћавања ових утврђују надлежне школске власти којима ће се доставити упуства, која ће издати Министарство Просвете споразумно с Министарством Пољопривреде, имајући за сврху да што више потпомогну ове школе. Ради практичног вежбања, лети, народна пољопривредна школа има да буде снабдевана погодним земљиштем и инвентаром. Ако се тога ради не може да употреба школска бањина, онда школска општина мора наћи потребно земљиште или оне општине, које спадају у делокруг дотичне школе. Минимална земљишта и обим практичних вежбања утврђује се наставном основом.

§ 9.

Материјалне издатке подмириће месни чивници који покривају и мање издатке, у колико ова нису обухваћена јавним субвенцијама, на име дотацијама Министарства Пољопривреде за народне пољопривредне школе.

Ако се више општина удруже у један школски срез (општину) споразумиће се о заједничком издатку, иначе се исти одређује по сразмери оптерећења порезом.

Сви приходи за њихова оснивање и надржавање иду у фонд народне пољопривредне школе.

§ 10.

Непосредно школом управља месни школски одбор, који састављају : преставници владе, земљског одбора или

околног одбора, школске општине или општина, које улазе у школски срез, управник народне пољопривредне школе, један преставник школских учитеља, кога избере учитељско веће и заступници оних чинаца, који се обавезу, да ће на издржавање школе дати сваке године најмање 100 круна час Корпорације и пољопривредна удружења, која примају мање од 100 час. кр. годишње бирају у месни школски одбор једног заједничког заступника.

Школски одбор бира на своје средње председника и благајника.

Чланови школског одбора се бирају на три године, а сваки члан може после тога рока бити поново изабран. Чланство је почасно и бесплатно.

§ 11.

Школски одбор одлучује о свему што треба предузети.

§ 12.

У његову подсежност спадају :

а) предлагати на одобрење Министарству Пољопривреде нацрт правила и наставну основу, прилагођене месни приликама, предрачуи за оснивање школе и њено издржавање, нацрт унутарњег рада и предлагати њихове измене истом Министарству, које једино може да измени правила (организациони статут) и наставну основу ;

б) предлагати Министарству Пољопривреде на оснивање и одобрење буџет за издржавање школе, а на крају календарске године завршни рачун ;

в) старати се о привреди и управи школе ;

г) предлагати Министарству Пољопривреде лица за управника школе и учитеље ;

д) издати школски годишњи извештај и достављати га Министарству Пољопривреде ;

ђ) старати се за потребан инвентар, о училима и другим потребама наставе, о огледном пољу и уредном држању свега тога.

§ 13.

Настава у народним пољопривредним школама је *беслатна*.

§ 14.

Овим се законом мењају § 10. и § 19. закона од 2. маја 1883. бр. 53. 3. 3. и наређење министарско од 10. априла 1885. бр. 1983 и § 48. бр. 2, § 50. и § 52. 2. одељак угарског закона од год. 1868. бр. XXXVIII и наређење угарског министарства просвете, које је издато споразумно с угарским министарством земљорадње год. 1893. бр. 60704, и престају важити сви закони и наређења, који су му противни.

§ 15.

За извршење овога закона стараће се Министарство Пољопривреде у споразуму с Министарствима Просвете и Унутрашњих дела.

§ 16.

Закон овај ступа на снагу од дана обнародовања.
М. Г. Масарик с. р. Пусар с. р. Прашек с. р.

Главни је значај овога закона у томе, да се да могућност и малом ситном земљораднику, да своју чељад стручно припрема за рационалнију обраду земље. Само је по себи јасно, да се тиме уздигне земљораднички позив а с тиме и сама држава.

Али се у Чехословачкој сматра улога народних пољопривредних школа са још ширим задатком: она треба, поред стручног образовања, да послужи и за опште образовање, да се подигне целокупан (стубањ интелегенције сеоског живота) она треба више него основна школа, (да спрема за живот. „Спојити духовни свет и школски рад са животним позивом и интересовањем ђака — то мора бити једно делатности народних пољопривредних школа. Од наше младежи морамо однеговати племе људи, које ће имати срце отворено на оно што је право, добро и лепо, које ће имати смисла за корисне новине, али и смисла за већ опробане мере“ — вели г. В. Прохаска.

Најинтересантније и најважније из овога закона је то, што се заводи *обавезна настава онде, где школа постоји*. Ово је нешто, на шта ми морамо обратити нарочиту пажњу, као и на то, што су ове школе дошле у надлежност *Министарства Пољопривреде*, а што има свога нарочитог разлога.

Наставни предмети.

У народним пољопривредним школама предају се ови предмети:

језик, рачун, геометрија, рачуноводство, природне науке и основи народне-економије, пољопривредна производња, удруживање и осигурање, грађанске науке, игрица, по могућности науке из индустрије, трговине и цртања планова. За девојке: гајење дечије и домаће газдинство, кување, кућни ред.

За практиковање се захтева школска градина или огледно поље од најмање 20 ари.

Урива.

Школом управља у административно и педагошко-дидактичком погледу управник, који за то добија особену награду од 200 кр, годишње за 1 разред, ако су 2 разреда до 300 кр, за сваки даљи разред 75 кр.

Похађање школе.

Ко не пошаље младеж у ову школу, а према закону је дужан то учинити, казни се по одредбама закона за основне школе. Настава је бесплатна.

Контролу, па ли младеж школу похађа врши учитељско веће и школски одбор.

По савршеној школи ученик добија сведочанство.

Надзор.

Стручни надзоре над народним пољопривредним школама врши Министарство Пољопривреде преко представника стручних пољопривредних школа, којима се додељује област надзора.

Наставни план.

У наставном плану није још постигнута коначна форма; сада се поступа по т. з. концентрационом систему, по коме се ради у народним пољопривредним школама у Немачкој, поглавито у Пруској.

Спрема учитеља за народне пољопривредне школе.

Учители се спремају на нарочитим курсевима са сврхом: упознати их с оним пољопривредним народно-економским и грађанским грамама, које су од нарочите важности за живот сељака као марљивог земљорадника, културног човека и исправног грађанина републике.

Број школа.

До краја 1920/21 год. у Чехословачкој је било укупно

217 народних пољопривредних школа и то: 165 чешких и 57 немачких, а у Подкарпатској Русији 15. Оне су овако распоређене:

у Ческој	125
„ Моравској	44
„ Шлеској	8
„ Словачкој	26
„ Подкарпатској	15
свега 217	

До краја 1921 год. биће их, према поднетим пријавима, 320.

Држава издаје на ове школе 1,400,000 чеш. кр. годишње, а издаје укупно на пољопривредну наставу у целој републици (1921 год.) 16,184,520 чеш. кр.

A. G. J.

ИЗ ЗЕЧАРСТВА.

Расе питомих зечева.

Питоми зечеви обилују у различитим расама, којих има врло велики број. Толики број раса има да се припише прво нарочитој нези и селекцији, затим разним комбинацијама у укрштањима и т. д. Има раса, које се одликују својом крупношћу, друге својом лепотом длаке, треће својом великом плодношћу или обратном. Најеј намера да све расе редом потанко описујем, је би ме то далеко одело, већ ћу се ограничити само на извесне важније расе.

1. *Белгиска раса*. — звана *Giant des Flandres* боја длаке дивљег зеца. Добро угајена грла ове расе могу достићи тежину од 7—8 кр. Иста се раса употребљана као поправљајућа за разна укрштања са другим расама.

Нормандски зец. — Овај је зец много бољи и рентабилнији од претходног, боје је сиве са беличастим трбухом. Ова се раса гаји у Нормандији, где служи искључиво за производњу меса. Женка је прилично плодна.

3. *Клемава раса зечева*. — Карактеристика ове расе јесу огромне уши, које су уследе своје велике тежине стално на ниже обешене. Овој је раси постојбина Енглеска, где носи име *Lop-ear* (ear-ух, а *lop*-слободан) тежина 6—8 кг.

4. *Ангорска раса зечева*. — У погледу индустријском ова раса има врло велику будућност. То је раса на коју је већина одгајача сконцентrirала своју пажњу, усавршава је и поправља.

Порекло ове расе јесте Азија а центар распрострања варош Ангора, одакле се под тим именом распростра на све четири стране света.

Поглавита одлика ове расе јесте лепа као свила, фина длака, беле боје, која се у индустрији тако скупо плаћа, а због које се ова раса и гаји. Дужина длаке је као и у оцие од неких 18—25 см. Најскупила и најтепша се длака налази испод грла, па и изнад прсију и на леђима. Килограм ове длаке данас кошта преко 800 фр. као што сам у самом почетку напоменуо.

Зечеви ове расе су врло питоми, храну примају из руке, нису плашљиви и дају се миловати и врло брзо се спријатељују са њима, ко их гаји. Док друге зечева не смею ни помислити да ухватио, дотле су они као најумиљатије мачке.

Ангорски је зец врло издржљив и отпоран. Плодност је средња. Зеница је јако млечна и даје 4—6 а ретко 8 мланах. Као мајка ова је зеница врло нежна и њени зенићи врло брзо напредују.

Овде је нарочито важно обратити што већу пажњу на доба одлобањања, које не треба да буде никада раније од 9—10 месеца. Француски стучњак Мезлау препоручује, да се ово одлобањање врши за време лета, јер је то доба године најповољније за развијање привредних особности те расе, а утврђено је, да је топлота главни фактор, која има утицаја на квалитет и квантитет длаке.

Код ове се расе, више но и код једне друге препоручује највећа чистота у сваком погледу.

Ради тога се препоручује да и сам под кафеза буде такође од жиче, како се моараћа ни часа унутра неби заварјавала. Труд око одржавања чистоте наплатиће се врло добром, обилном, дугачком, лепом и скупоценом длаком.

Гајење младих зеница ове расе захтева мало другачију негу, него ди оно какве друге расе. По напредној старости од 4—5 недеља ове малишане треба чешљати, како би длаку, која је још у самом почетку доста дуга увек одржавали неавршениу, јер кад се још израва заврши, онда је „ни јаво не разврши“. Ово чешљање треба вршити иза длаку, што пакљавије, али уз то што брже да их не би сувиле неврвали.

Louis Brechemin овако описује расу Ангора: тело доста дуго; глава дугуласта обрасла обилном длаком, често пута тако обилном да се једва очи могу распознавати; на образима мање длаке, уста су мала; нос бео, обрастао финим малама. На челу су длаке мало краће но на осталим деловима главе.

Уши су плаве, кратке и врло покретљиве, унутрашњост ушију је гола и дрвенкасте боје, а споља обрасле дугом длаком, нарочито при врху где је длака најдужа и у виду расутрене перјанице.

Очи су ружичасте. Врат кратак и снажан; ноге доста широке и обрасле густом длаком.

Боја длаке може бити различита, али је најбоља бела, која је и најскупоценија.

Шипање се врши искључиво код зеница, јер је њихова длака увек боља. Шипање треба увек обавити пре одлобањања на читав месец дана раније како би се зеница до порођаја могла понова покрити довољном длаком.

5. *Сибирска раса.* Порекол ове расе није познато али се зна да је добијена укрштењем Ангоре и руског, зеца, по свеми је налик на Ангору с том разликом што су му нос уши ноге и реп обрасли дугом длаком.

Драг. Ј. Грујић, сунпент.
швабе за сточарство у Краљевицу.

ВИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Трапљење кромпирра.

Питања: *Молим вас, да ме кроз рубрику „Питања“ известите, како би могао сачувати наусушенице иреко зиме кромпир за сејање против клијања.* М. П. В.

Одговор: Види чланак „Трапљење кромпирра“ у Тежаку бр. 33, као и исправку у овом броју.

Ради потпунијег објашњења о наведеном чланку, поновићу и допунићу га, да би био јаснији одговор.

Код трапова мора се проветравање помоћу спроводника сувилење топлоте вршити. Спроводници се налазе и то: један који иде кроз средину трапа — кромпирра низуду при дну истог, а у веви је са више усправних спроводника (димњака) и то од дна до врха трапа (димњаци треба да су 20—40 см, већи до трапа). Тако исто треба направити

спроводнике између кромпирра и првог слоја сламе и земље, слуда наоколо око трапа, који су неимањично распоређени су срањењу са унутрашњим, а то се може постићи помоћу мотке од 10 см. дебљине, која се прислони уз сложени кромпир; по истој наслаже се слама и земља и утапа се са пљоштаницом од азова или лопате, извуче се мотка и тако добијемо добар спроводник. Снабдевеним трапом са оваким спроводницима, а потпуно покривен по целој површини од дна — површине земље до на и са врхом, тако да је цео трап потпуно заклопачен са сламом и земљом (по 10 см. утапкано, осим при дну 15—20 см. да би земља била постојанија) може се регулисати унутрашња топлота од + 0° С. до + 4° С., што је најгалане које чувања кромпирра, а да не клија или измрзне. Клијање — буђење оцака отпочиње од + 4° С.; клијање кромпирра у велико отпочиње од сталне топлоте + 8° С. до 10° С. и тек овда настава опасност. Такође у трапу несме топлота спасти испод + 0° С. јер код 2° С. наступа смрзавање кромпирра.

Да не би кромпир клијао, мора се развијање — кретање топлоте контролисати помоћу топломера и то се чеље ради у лепу јесен, а нарочито у пролеће; топломер спушта се испод половине кромпирра у трапу кроз усправне димњаке. Ако се појача неједнака топлота од 4 до 6 и 8° с. (ово је нарочито променљиво код раних, танко корастих и наводњаваних кромпирра), отварају се спроводници, који су запушени код мало јачих мрзена са гуњмама и дашницама, и остају отворени док се топлота не устали између 0° и + 4° С.

У зиму, када наступи хладно, мразовито и ветровито време, додаје се још један слој сламе и земље по 10—15 см. дебљине — утапкани. Тај тако звани зимски покров, остаје све док, док трају љути мрзени, и кад наступи лепо — блажије време, складе се други слој земље са сивим и остаје само други слој сламе од зимског покрива. Тај други слој сламе полива се са водом (не много) помоћу решетке и то пред вече, када ће наступити мраз ноћни. Сутра дан по смрзало слами, простре се 10—20 см. сувог корова. При овом раду навити, да се не покрију уста спроводника — вентилатора. Или по мишљењу практичара други слој сламе се потпуно одбацује, а на његово место наслаже дебео слој 15—20 см. смрзалог сламастог ђубрета, који се опет са 15—20 см. сувим коровом покрије. На овај начин онемогући ће се загревање трапа од првих рано пролетних сунчаних зракова.

Када потпуно овлада стална топлота од + 8 до + 10° С. у трапу поред проветравања и облагања са смрзнутим покровом, онда се мора трап престрети и прегледати; обично до априла месеца, на и даље у спиритусним фабрикама задржи се кромпир да не клија.

Када се има мало кромпирра, нарочито за сетву, онда се у плевији или под шумом, где не може влага доспети утрани кромпир на наведени начин у виду купе — пластића сена. При слагању кромпирра се гомила запрашује са прашином пригашеног креча и то 30—50 кгг. од истог на 100 кгг. кромпирра. На овај начин утапљен кромпир дуго се потпуно здрав од мишоједина и од трулежа и разних болести сачува и не зарази се, јер не треба заборавити, да неколико заражених кромпирра могу заразити цео трап

преко зиме. Само код овог начина мора кромишир бити сув и да не дође у додир са влагом — водом.

У опште при очувању трапова кромишира треба имати у виду ово: као што се код болесника, који болује од запаљена мери често топлота тела, тако исто код утараљеног кромишира, помоћу проветравања затварања, отварања и облагања сманутим покровом и зимским облагањем удавања се његова сиодна и унутрашња топлота, т. ј. да се приближи од $+0^{\circ}$ С; до $+4^{\circ}$ С. Када се промислива, топлота креће од 4 до 6 и 8° С. ипак није опасно, јер ће димизија проветравањем брзо исту регулирати.

Да се пуштам даље у објашњење, наводећи разне опште, немогуће ми је и надам се, да ће питању бити јасан одговор.

Ј. М. Ж.

Б Е Л Е Ш К Е

Помозимо се у скупоћи. — Добра маст (виск) за обућу. Све је поскупило па и маст за обућу, тако, да данас једна кутијица боље масти стаје 4 динара, а таквих једна мања породица потроши бар 3—4 месечне, што чини издатак од око 12 динара месечно или округло 140 дин. годишње. Да и не говорим овде о разним спакованим мастима за обућу, које се добро плаче, а не вреде ништа.

Од добре масти за обућу траже се, да подмаже кожу, да не би пуцала и да даје сјај, да се љашти.

Те услове испуњава ова маст, коју препоручујем да опробате. Сам сам ју правно и употребљавам ју, па сам њоме врло задовољан.

Маст се справља овако:

1. Узети 150 грама пчелињег воска, 100 грама терпентина и 20 грама црне анилин боје. (Све се ово, као што се види, лако набавља у бакалницама и трговинама боја). 2. Восак растопити у каквој шери. 3. Док се восак топи растворити црну анилину боју у терпентину (не грејући). 4. Сада тај раствор сипати лагано у растопљен восак и добро мешати.

Овим је справљање готово.

5. Готову маст, док је врућа, разлити у кутије или теглице, које чим се маст стегне треба добро затворити, да маст оди, терпентин не ветри.

Све до употребе те кутије оди, теглице морају бити добро затворене.

Добра маст је више или мање мек — као масло те се даје лако по обући размазивати. Ако се деси, да је у којој кутији усед стајања и ветрања сувише сува и тврда, треба је прелити свежим терпентином и добро затворити, па ће омекшати.

Кад се хоће обућа да маже, онда треба па четкици или крици узети врло мало обе масти, размазати је у што гањем слоју, па четком за лаштене трљати (гланцовати) и наносити, какав је добијен сјај, провучи неколико пута старом вуненом или фланелском криом, да се добије још бољи сјај — као што то раде чистачи обуће по улицама.

Рачун је овај:

150 гр. воска (по 60 д. кг.) = 9 дин.

100 гр. терпентина = 6 „

20 гр. анилин-боје = 4 „

Свега 19 дин.

Цена су рачунате, кад се купиће „на мало“.

Од ових 270 грама укупног материјала добиће се 11 кутија дилеканих од „ималина“, од по 20—25 грама што значи, да нас једна кутија стаје 1,62 динара, док се исто толика кутија продаје у трговинама по 4 динара; дакле оствари се уштеда на свакој кутији од 2,38 дин. или годишње на 35 кутија 79 „ дин., а за су суму може штедљива домаћица набавити многу корисну ствар.

9. VIII. 1922.

А. Г. Ј.

Средњи дневни метеоролошки подаци у Топчидеру од 28. августа до 10. септембра 1922. године.

Датум	Барометр	ТЕМПЕРАТУРА										Алгомо пар (градусе сувише трајао изнад)	Падовина (реал. капацитет)	Влажност (показатељ)
		Земље у дубини метра			Вазуза на вис. 2 м.									
					У закљону									
		0	0.3	1	ствара	макс	мин.	Ваз. испод	Алгомо пар	Падовина	Влажност			
28.	757	23	21	21	15	24	5	17	12	—	69	—	—	
29.	757	24	21	20	19	28	3	22	10	—	61	—	—	
30.	755	28	23	20	24	30	10	22	12	—	30	—	—	
31.	754	31	24	20	27	33	19	28	11	—	35	—	—	
1.	751	33	25	23	29	35	14	27	12	—	66	—	—	
2.	752	26	24	20	22	29	16	23	10	—	77	5	—	
3.	750	23	23	20	25	25	15	22	3	—	67	—	—	
4.	749	19	22	20	18	25	14	18	4	—	70	1	—	
5.	753	19	20	20	14	23	12	15	2	—	94	4	—	
6.	755	14	18	20	13	16	10	13	0	—	83	1	—	
7.	756	14	17	19	15	17	11	13	—	—	88	1	—	
8.	757	14	17	19	13	17	11	14	1	—	86	0	—	
9.	754	16	17	19	17	22	13	18	1	—	84	3	—	
10.	756	19	18	19	17	21	12	18	0	—	76	0	—	

Полупривредна Овладна Контролна Станица у Топчидеру

Исправка. — У Телуку бр. 33, на страни 266 у чланку „Трпљење проматра“ поткраде су се грешке, које немају ницао чланка и то: у ступњу лоз 12 ред олошто стоји: лоза 10° С а треба да стоји: лоза 10° С.

Новак слике, сви три реда треба да су убачени наместу 4 и 5 реда олошто у левом ступњу.

У другом реду олошто у десном ступњу стоји: врх кромишира наслале се, а треба па стоји: поврх кромишира наслале се.

У 6 и 7 реду олошто стоји: само при земљи мора бити дебан слој, да не би кромишир дошао у додир са земљом, а треба да стоји: само при земљи мора бити дебан слој земље, да не би бакала иста са трава.

У једнастом реду олошто у десном ступњу стоји: „слаке слој земље и сламе, а треба да стоји: слаке слој сламе и земље.“

Свака престава један мањм трап за чување кромишира за да мање потребе.

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ
укупно се

Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ.

Преплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1869. г. преписку друштвеном
новом поштом бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Б. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срб, Хрвата и
Словенија :

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дин.

Преплатата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник: **Љуб. Ивковић**

Одговорни уредник, **Д-р В. И. Стојковић**

Број 38.

БЕОГРАД, 24 СЕПТЕМБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

КУКУРУЗ И СУША.

Утицај прошлогodiшње, а нарочито овогodiшње суше, знатно се осетио у производњи кукуруза. Кукуруз је и храна нашег сељака у маци и храна стоке, те мањак, а нарочито велики мањак у производњи тога усева, као што је то случај у овој години, ствара велике поремећаје како у исхрани нашег народа тако и у унапређењу нашег сточарства. Две године скупо плаћеног искуства треба да побуде наше пољопривреднике, и практичаре и теоретичаре, да озбиљније него досада размисле: како да се доскочи суши и на који начин, и поред суше и сушне године, да се осигура довољан принос кукуруза.

Има места, где је кукуруз и поред овогodiшње суше донео добар принос, а има их, где се нишаше у довољној количини неће добити. Свакако, тамо где је остварен добар принос у кукурузу, и поред суше, или мора да је земља за сејање нарочито припремљена, или нека годишња сорта кукуруза употребљена за семе, или да је сејање извршено друкчије него што се то обично чини, или пак да је обрада кукуруза изведена на неки особен начин.

Искуство пољопривредника у гајењу кукуруза у оним местима, где се и поред суше добио довољан принос, може бити драгоцено за оне пољопривреднике, који су у овој години страдали од суше. За то „Тежак“ отвара једну нарочиту рубрику под насловом КУКУРУЗ И СУША и умољава све своје читаоце, који су и поред овогodiшње суше ипак успели у гајењу кукуруза, да овде преко листа кажу на који су начин тај свој успех остварили, те да би се и други пољопривредници нарочито они, који нису успели, могли користити њиховим искуством. Одговори треба да су кратки како би се, с обзиром на величину нашег листа, што већи број саопштења могао штампати.

УРЕДНИШТВО ТЕЖАКА.

ИЗ ВИНАРСТВА.

Сумпорисање кљука.

1. *Значај сумпорне диоксида у винарству.* Са калемљењем дозе, и већом производњом, коју је оно довели, са многобројним болестима, које дозу нападају и са све тежим и тежим захтевима винарске трговине и потрошача вина, данашњи виноградар не може се задовољити као некада, да сабрао грождје на свог винограда само измуља и даље остави природи, да га она сама претвори у вино. Вештина у прављењу вина није довољна, а нарочито не онда, када је јесен кишна и неповољна, јер се неће добити исправно и трајашно вино. Ваља онда прибегнути и науци, то јест унети извесне материје у вино, онако како то наука прописује, као што се то у осталом ради и у другим пољопривред-

ним индустријама, те да би се добило и боље и савршенеје вино.

Још и у давним временима виноградарци су тражили да исправе каквоћу своје бербе, а нарочито оних година, када она, услед рђавог времена или разних болести биљног и животињског порекла, није била најбоља. Разни лекови су препоручивани и примењивани, али је мали број давао у сваком погледу задовољавајуће резултате. Један од најбољих лекова, чија је употреба у винарству већ давно позната, показао се сумпорни диоксид, гас, који се добија сагоревањем сумпора. Тај је гас, као што се зна, употребљаван само за закађивање буради; али од 1901. год., када је Буфар, професор Пољопривредне Школе у Монпелју позвао његов анатач у сузбињању винске превртљивости (прелома), он се у разним облицима почео паљно употребљавати и за закађивање самога кљука.

Сумпорни диоксид примењује се на кљук да се пред-

упреди превртљивост вина. Када има трулог и буђавог грожда у берби, разне буђи луже једну материју, која се зове *оксида*, и која има особину да оксидише боју вина, да је сталожн и измени, услед чега се и вино преврне и изгуби много од свог првобитног укуса. Предупредити ту болест у вино, значи справити вино добре квалитете, које ће остати постојано и које се може продати; та се прехрана може успешно извршити сумпорисањем кљука.

2. Утицај сумпорног диоксида на прерађивање ш.р.

Сумпорни диоксид је један антисептик, то јест шкоди киселим гљивацама, које врше врење шире. Према употребљеној количини тај гас може бити смртоносан за гљивице или може само извесно време да укочи њихов рад. Додавањем одређене количине сумпорног диоксида може се подесити да се рад ових киселих гљивица, које се налазе на грожду и уносе са овим у кацу или бачву, обустави за неко извесно време, па да се на место њих унесу у кацу селекционирани (одабрани) кисели гљивице, у пуног јеку свога развоја, те да оне изврше врење. А зна се међутим да се врење више врши под много повољнијим погодбама са селекционираним гљивацама него ли са обичним гљивацама, које се налазе на грожду.

Многобројним огледима, који су чинени у Француској утврђено је да се врење у шири обуставља за 18 до 24 часова кад се унесе у кљука на 100 килограма 10 до 15 грама сумпорног диоксида одједанпут. Ако се у том међувремену унесу селекционирани гљивице, оне ће имати времена да се развију, те затим да, на штету обичних гљивица предузму врење шире.

Сумпорни диоксид боље дејствује ако се унесе у кљука пре него што овај почне да прерије. У противном случају, ако се сумпор диоксида унесе онда, кад већ кљука почне да прерије, угљен диоксид, који се развија при прерађивању, повлачиће и сумпорни диоксид и онда ће и његово дејство бити знатно слабије.

За сумпорисање кљука може се употребити сумпорни диоксид као гас, који се добија сагоревањем сумпора или као једињење у облику једне соли, која се зове *калијум метабисулфит* или у течном, раствореном стању. Најзгодније и најлакше је радити са калијум метабисулфитом, те је и сумпорисање кљука примном те соли највише раширено у Француској. Калијум метабисулфит који се продаје у трговини, садржи око 50% сумпорног диоксида, дакле око половине своје тежине, те је онда лако сазнати, према количини сумпорног диоксида, која се жели додати кљуку, колико калијум метабисулфита треба одмерити.

3. Како се примењује калијев метабисулфит? Калијум метабисулфит може се додати кљуку постепено, при самом пуњењу каце или бачве или пак одједанпут и то онда кад је каца или бачва напуњена кљуком.

1. Први начин додавања калијум метабисулфита примењује се онда, кад се берба споро врши, када се вински судови (каце или бачве) не могу одједанпут, дневном бербом, напуњити и најзад тамо, где се грожде (услед врло топле јесени) топло у кацу или бачву уноси. Према количини кљука, која се унесе у вински суд, одмерава се и количина кадајум метабисулфита, тако да на 100 кг. кљука треба додати 15—20 грама метабисулфата. Чак је имања количина те соли довољна кад је берба здрава, али кад је нездрава ове цифре повећати и до 30 гр.

II. Други начин додавања калијум метабисулфита примењује се тамо где се један вински суд, каца или бачва може дневном бербом напуњити, или тамо, где је о берби време нешто хладније, те нема бојазни да ће преријање почети још у току пуњења тих судова.

И код првог и код другог начина најзгодније је одмерену количину калијум метабисулфита метнути у један шањол, па у њега с једне стране усипати ширу отвара-

ПОДЛИСТАК

ЉУБРЕ И ЉУБРЕЊЕ.

УВОД.

1. О потреби љубрења.

Живот биљака и њихово хранење.

Семена је носилац живота биљака. Све цветноноше почињу свој циклус живота у семенци и завршавају га семеником. Ако пружимо потребне услове за живот биљка овоме носиоцу живота, лако ћемо горње доказати. Живот ће одмах отпочети *интензивно* (јер и дотле је семеника живела, само *лаентно*, потајним животом, који се може лако доказати по својим последицама које назива), и ако не прекинемо угодност коју захтева, ми ћемо, за краће или дуже време, моћи да пратимо цео циклус развика, и да присуствујемо стварању семене, од које смо и пошли. А ми, пољопривредници, уживамо ту нарочиту привилегију Велике Природе, да у својој околини, у пољу, шуми, башти, ливади, гледамо безброј живих бића, која почињу свој живот, живе, развијају се, утињавају, и остављају своје потомке, који су носиоци свих њихових стечених и наслеђених особина, те их на тај начин про-

дужавају и упулеу у један живот ширег обима, у циклус живота целе природе.

Хранење биљака. — Да би биљка могла да живи, да се развија, да испуни намењену јој улогу сталним и непроменљивим законом живота у природи, потребно је да се храни. Од мале семенике развијањем постаје велика биљка, од мале првобитне материје, ми у пољопривреди тежимо да добијемо много више, за релативно кратко време, како би нам се исплатило труд и рад око гајења (само у овом циљу земљорадник баца своје семе у земљу, т. ј. да би тиме повећао своју бачвену количину). — По закону о материји у природи се ништа не приваља, и ничега не нестаје; живот природе је само стална промена материје из једног облика у други. Полазећи од овог закона, долазимо до закључка, да је, и наша првобитна мала и нежна биљчица; могла да одговори својој намењеној улози само на тај начин, што је споља, изван себе, неким механизмом, скупила извесне материје и синтезирала их у једну целину, која и јесте циљ пољопривредника.

У периоду клијања млада биљчица напредује захваљујући резервној храни, која је нагомилана у семенци, и која под утицајем разних дијастаза преријањем постаје хранљива. Са развиком корена и лишћа, резервна храна се истроши, и биљчица би угнула, да њене потребе не

њем славине (или чеца) на доњем делу суда, а с друге стране пумпом враћати шпору из шавоља у бачву или каду. Со ће се на тај начин брзо растварати и претакањем правилно распоредити по целом кљуку. Промена у боји шпоре за време тог рада не треба да плаши виноградаре, јер је ова само привремена.

Буди на који начин да се примењује калијум метабисулфит, за време превирања треба више пута претакаати шпору не само да би се свуда равномерно растурио сумпорни диоксид него и да би се шпору проветрала и утицајем кисеоника на ваздуха спречило образовање сумпорног водоника, који има непријатан мирис (на поварена јаја). У пракси се још примењује да се тај гас развија и онда кад је измалољо грождавице зелене или сивне кисело, те и то треба избегавати.

4. Припрема винског квасца у вези сумпорисањем кљука. Оздах покус додавања калијум метабисулфита, треба сутрадан кљуку касетија претходно припремљеним квасним гљивицама, или винским квасцем. За тај циљу могу послужити и обичне гљивце, односно квасец, спреман од исцеденог бољег грождави или пак још боље нарочите селекцијонисане гљивце, које се у специјалним заводима производе и продају.

Било да се примене обичне или селекцијонисане гљивце, треба припремити квасец или мају тако да оне још у њему осете утицај сумпорног диоксида.

Довољно је припремити 2 до 3 килограма квасца на сваких 100 кг. кљука. Тај квасец треба имати на расположењу готов чим почне берба — гразмерно количини унете дневне бербе — и у пуном врешу. Ако се на пример уноси 5—6000 кг. грождави дневно, треба имати 100—120 кг. винског квасца, односно шпоре у пуном врешу. Да се не би сваки дан справљала толика количина квасца, може се справити количина која

је за два дана потребна, нпр. 200—250 литара винског квасца. Тако се може једна половина употребити за засејавање кљука у једној бачви или кади једног дана, а друга половина другог дана.

Ако се нема селекцијонисаних гљивица, онда треба на дан два, раније набрати одабраног здравог зрелог грождави у винограду 20—25 килограма, па из њега оцежити шпору и усуги је у чисто добро опрано буре, са кога је једно даице скинуто, па ово однети на какво топло место и силањем с висине проветрити шпору с времена на време. Шпору ће почети узбрзо да ври. С друге опет стране оточити из каде или бачве, у коју је унет кљуку горе назначену количину шпоре (пре него што је додат калијум метабисулфит), па јој додати 40 грама калијум метабисулфита на 100 литара, (што чини 20 грама сумпорног диоксида на хектолитар). Ако се случајно нема откуда оточити свеже шпоре, јер је у каду или бачву већ био унет метабисулфит, онда оточити ипак горњу количину већ сумпорисане шпоре, али онда додати само 10—20 грама калијум метабисулфита на 100 литара. Додавањем сумпорног диоксида обуставиће се превирање у шири и талог ће бити узбрзо на дно суда, тако да ће сутрадан шпору бити добро избистрена.

Кад је превирање већ отпочело у бурету, где је спреман квасец, онда у њега сипати мало по мало шпору, којој је додато калијум метабисулфита, точећи је на славини из бурета у коме се смештена, по то пажљиво чинити да се услед уношења сумпорног диоксида не би зауставило врење за дуже или краће време. Тако радећи, постићиће се узбрзо да сва количина шпоре почне да ври и онда ће квасец бити готов за силање у бачву или каду. Пратећом сумпорног диоксида остаће у шири нарочито елиптичне гљивце, које задрже боље његово дејство него друге, те ће се и превирање под бољим погодбама извршити.

задовољно ваздух и земља, црпећи својим органима храну из ваздуха, и својим кореном и жилицама храну из земље.

Са развртком биљке поједини њени делови постају носоци врло важних радња за живот њен; лишће добије зелену боју и почне да обавља процес асимилације и транспирације. Корен пак служи за црљење хране из земље.

Но да бисмо добро познали функцију биљног хранења, најбоље је упознати узимање сваког важнијег хранљивог елемента, било из ваздуха, било из земље. Ово с тога, што и ако имало у главном само два извора биљне хране, ми имамо хранљивих састојака које биљка црпе и из једног и из другог извора. Да бисмо пак могли да посматрамо наближе хранење биљке сваким хранљивим елементом засебно, потребно је да знамо, који су то елементи. Ово, ћемо постићи најлакше хемиском анализом биљке, јер оно што биљка узме споља, мора се у њој наћи при извршеној анализи.

Хемиски састав биљака. — Хемиска анализа извршена на великом броју биљака бацала је светлост на питање; који елементи улазе у састав биљке, па следствено, и који су елементи потребни биљци као храна. — Осим воде, која се налази у свима биљкама, у већој или мањој количини, према стању, и према органима, — ми налазимо

две главне групе сувих материја из којих је биљка састављена: 1. *органице материје*, које сгаревају, и које чине главни део биљне масе (86—96%), и 2. *Минералне материје*, које по сгаревању остају, чине *пепео*, и које су у много мањој мери од првих (4—14%). Дала испитивања сваке од ове две велике групе показала су нам, да је у саставу биљном у главном 14 елемената, и то:

1. Четири елемента: угљеник, водоник, кисеоник и азот, који сачињавају органице материје, 29 10 елемената, које чине *пепео*: фосфор, калијум, калцијум, хлор, сумпор, натријум, магнезијум, титанијум, алуминијум.

Налази се и других елемената у извесним биљкама, као: бакар, јод, бром, цинк, трагови рубидијума, калијума и литијума, али су подељена мишљења о њиховој функцији. Једни тврде да су они нужни, а други пак доказују, да је њихово присуство сасвим излишно за живот биљке. У сваком случају; дала физиолошка испитивања, која су нам утврдила и прве две групе неопходних елемената, свакако ће нам показати и то, које је од ова два гледишта правилно.

(Наставиће се)

Ако се има селекционираних гљивица, онда количину тих гљивица, која се продаје за превирање кљука од 10.000 кгр, сипати у 20 литара шире, која је претходно загревањем стерилисана (да се у њој гљивице са грожђа униште) и расхладити на 30—32° Ц. Даље поступити на исти начин као и мало час. Додавањем селекционираних гљивица могу се, разуме се, постићи много бољи резултати, него ли помоћу гљивица, које се муљањем свога грожђа и спремањем маје приуговљавају. Отуда и треба применити понајпре селекционирание гљивице, где се оне могу набавити, а у недостатку њих спремати квасац од свога одабраног зрелог и здравог грожђа, како је горе речено.

5. *Додавање припремљеног вишког квасца сума расаном кљуку.*

Кад се направио вински квасац у који је унет сумпорни диоксид, овако као што је напред описано, треба га, онда кад је у врењу, сипати у кљуку, у који је на један дан раније био унет калијум метабисулфит. Сипање вишког квасца у кљуку врши се на исти начин као и додавање калијум метабисулфита. Од 200—250 литара вишког квасца одвоји се половина на бачву или кацу, која зва та 5000 кгр. кљука. Квасац се сипа постепено у шавол, у који се пусти да тече шира из каде или бачве с кљуком, па се из шавола пумгом шира патраг враћа у бачву или кацу. Тако се претакане шире врши дотле, док се квасац равномерно не распореди по целом кљуку. Суградан заостала половина квасца сипа се на исти начин у другу кацу или бачву, где је кљуку унет један дан доцније него у прву кацу или бачву. Ако се има још каца или бачва, па се свака пуни кљуком за један дан бербе, онда и за те каде или бачве спремити маје на исти начин. Ако се пак има једна велика каца која може садржати 10.000 кгр грожђа, па се пуни кљуком за један дан онда сву количину квасца 200—250 лит. у њу треба сипати. Кад се знају напред изложене размере квасца и кљука, а имају се каде и бачве разне величине, лако се квасац може делити и пракса засејавања подешавати.

Не треба заборавити да је врло корисно у току превирања два или три пута претакане проветрити шире, те да би се избегло образовање сумпорног водоника, који има као што се зна непријатан мирис, а који проветравањем ишчезава.

6. *Користи од сумпорисања кљука.* Сумпорни диоксид је изврстан лек противу тако зване оксидане превртљивости вина. Зна се да се вино може преврнути дејством бактерије превртљивости; међутим вино се много чешће преврће дејством оксидације, коју луче буђи на грожђу. Буђи на грожђу, као што се зна, развијају се нарочито онда кад кожура напредне било услед великог притицаја воде у зрно, било услед убода зрна. Влага и влажно време јако помаже развоју тих буђи, и грожђе због њих кад су кишне јесени много сатруне.

Сумпорисањем кљука сузбија се оксидане превртљивост; много је боље сумпорисати кљуку, те на тај начин предупредити превртљивост него ли ју доцније у вино лечити.

Сумпорисање кљука не препоручује се само онда

кад је година рђава него и кад је добра. Применом сумпорног диоксида на кљуку повећава се као што је то многобројним огледима у Француској утврђено и степен алкохола у вину и киселина и суви екстракт, јер се и превирање шире врши потпуније и савршеније. Нарочито вина, добијена применом овог гаса показују лепу отворену живу боју, која је постојана и на око врло лепа.

Трошкови су за примену сумпорног диоксида, односно калијум метабисулфита релативно врло мали, па 100 кгр. кљука једва 1 дин. а корист је међутим врло велика.

Како се калијум метабисулфит може добити код Српског Пољопривредног Друштва по цени од 30 дин. 1 килограм, то препоручујемо нашим виноградарима да ову со примене бар на извесну мању количину бербе, те да се у поређењу са другом бербом, увере о њеном дејству.

В.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Којим храном и како треба хранити кокошке?

Код нас се кокош обично храни кукурузом и различитим отпадцима но и храна се даје врло неуредно и увек једна иста. Код таквог начина храњења не можемо имати велике користи од гаше живине.

Сви саставни делови живог организма кокошке, као што су месо, кости, перје и т. д. граде се из елемената органских (од којих су најважнији белачевина, скроб, маст и т. д.) и неорганских. Све те елементе организм добија у главном из хране. Ако хранимо кокошке само кукурузом, јасно је, да нећемо имати добру и продуктивну живину, јер кукуруз не садржи у себи све елементе потребне на стварање разноврсних једињења.

Пошто је кокош сваштождерка, то је за њу врло лако наћи храну, од које би се она добро развијала и носила много јаја.

Поред зрнасте хране (овас, пшеница, јечам, кукуруз) кокошима треба давати и извесну количину зелене хране: отпатке од лишћа развог поврћа (купуса, мркве, репе) од детелинског семена, суве коприве и томе слично, а такође и животињску храну: црвине, пужике, мајске кокице и однадје од меса. А ради стварања креча за љуске на јајету, потребно јој је давати млечне кости и песак са малим кречним камчицама.

За време лета, када кокоши имају довољно животињске и још више биљне зелене хране, њима је потребно додати по мало (један пут дневно) зрнасте хране: најбоље овса, јер он због своје велике количине масти производи снагу и топлоту а истовремено крече и подну активност.

У јесен, када су пилад већ одрасла, и најбоља грла већ одвојена за приплод, треба на храњење живине обратити више пажње.

За ово време ваља кокошима поред зрна додати и зелене хране бар два пута недјелно. Најбоље је давати им попаре нешеничне мекине помешане са отпадцима од детелинског семена, кувалим кромпирима, респом. Животињску храну с јесени кокош још може да пронађе у довољној количини, али већ почетком зиме то не могу да имају, те

зато ишла да се иобрине да на неки начин добију и ту храну. Ради овога препоручљиво је ископати једну рупу око метра дубине и 2 метра ширине и дужине, наместити у њој три-четири реда, катова од сламе и међу њима набацити земље помешане са ђубретом. Рупу покрити даскама и суварком да би се сачувала влажност у рупи. Кроз неколико дана биће ту много црвица, које кокошке особито воле. За време мразова ту рупу треба покрити великим слојем ђубрета, и црвица ће бити и преко целе зиме. На овај начин ми ћемо зими побољшати храну животи и то што је главно са мало труда и без икаквих трошкова.

Зими, кокошима остављеним за приплод не треба давати много кукуруза, да се не би и сувише угојиле, јер у ово доба немају довољно испушта.

У пролеће, пре 2-3 недеље до почетка ношења јаја потребно је повећавати храну и у њу додавати по мало исечене црвене паприке, ради повећања полне активности.

У живинарнику увек треба да се налази правно чисто корито за храну и корито са песком, лускама од јаја и кречним камицима, а такође и суд с чистом свежом водом.

Кокоске треба хранити редовно сваког дана у тачно одређене часове.

Борис Запољски.

ИЗ РИБАРСТВА.

Вештачко оплођивање рибе.

Сврха је вештачког оплођивања рибе: вештачким начином умножавати и одражавати бољу сорту рибе. Човек, који је највећи непријатељ риба и који је безарадношћу ловљењем и уништавањем у великој мери рибом тајавио, најпосле је ипак увидио своју погрешку. Сада већ паметиши и напреднији рибари надстојавају, како да запале што више и боље сорте риба.

Људи су већ у старо доба посматрали, како се риба плри и оплођава и како се младе рибице легу, па су настојали, да и сами опробају и подпомогну, да се риба вештачким начином подиже и одхрањује. Тако се каже, да су Кинеан у давној давнини рибу изгајали, али како и на који начин, није сасвим познато. Било је пре у средњем веку појединаца да су у својим рибњацима гајили и хранили рибе, али нису знали вештачким начином подизати умножавати, т. ј. рибица јаја са рибљим млеком оплођавати. То се онда још није знало; тај начин оплођавања пронађен је у 18 веку. Још године 1733. почео је први вештачки оплођавати риба јаја неки немачки поручник по имену Стефан Лудвиг Јакови у Липе-Детмолду. (Stefan Ludwig Jacobi и Lippe-Deimoldu) али није био тако срећан, да би то откриће и други примили. Истом после више од пола века (столећа) открио је поново вештачко оплођивање рибљих јаја, и највећа заслуга је за то француског рибара J. Remy-а и његовог друга Селину, који су вештачко оплођивање рибљих јаја први почели практично изводити, те се освесдише, да је Јакови открио неижмерну благодат за народну привреду и потребу. То откриће и проналазек објављено је године 1844., па од тога доба почела је читава Француска

занимати се са вештачким оплођивањем рибе. По читавој Француској напло се људи, који су се примили тога посла, а њихов успех нашао је одзива по целој Француској и Европи. И сама француска влада, односно Наполеон III. дао је на државни трошак у Елзасу-(Elsas) уредити завод за вештачко оплођивање риба. Уравно тога завода поверио је Ремју Remy-у и Селину (Селину).

Вештачко оплођивање риба јесте врло једноставан посао, али ипак треба доста пажње, ако онемо постићи добар успех. За ту сврху треба имати најпре икрашницу (женку), у које су јаја (икра) већ зрела. Икрашница се узме у руку и добро сувом крпом обрине, да буде свуда сува. Онда се над празном већом чинијом држи и руком од главе према репу полагано притисне. Ако су јаја у рибе доста зрела, то ће одмах из ње изаћи. Притискивати се руком не сме јако јер би онда изашла и незрела јаја, која се не би оплођила, већ би иструла и друга зрела јаја покварила. Када је на тај начин из једнога или више икрашница јаја истиснуто, онда узмемо мужјака, у којем имаде млека, које се онда опрезно из њега такође на исти начин истисне, па се онда опрезно руком или пером са јајима промеша. Када смо то урадили, онда наљижимо у чинију чисте воде и оставимо тако једну четврт или по сата. Вода ће од млека побегнути, па треба из чиније изливати, а другом чистом толико дуго доливати, док не буде сасвим чисто налазала, а јаја сва набубрила. Сада су јаја оплођена и готова, да их сместимо у корито, где ће се младе рибице излећи. Рачуна се да за оплођивање једног тањира јаја, треба једна кафена кашика тога млека.

Пре него што ће се овај посао одпочети треба све приправити што је потребно. Ако је ладно обавити ваља унутри, где се намести један астал са чистом повећом чинијом, а десно и лево по једно буре од 100 до 200 литара пуно воде. У ту бурад отворену метемо на једну страну мужјак, а на "другу" женке (икрашнице). Док се тај посао обавља мора једна особа са каквим лонцем или другим слично непрестано воду предивати, да тако зрак у воду дође.

Корита — кутије, у којима се рибе легу, има више врсти. Тако праве многи корита од дрва, земље и ковине. Најједноставнија је и практична (што је већ Јакови у првом почетку применио) је дугуласта и ниска кутија, која имаде заклопац у облику врата, која су састављена и имаду два или више крила, а свако се засебно затваром. На предњем и страњем крају затворена је кутија решеткама, кроз које вода протече. И на поклопцу може бити решетна или стакло. Дно сандука праве од липовог дрвета, на који се наслаже шљунак, а по њему се разастру рибља јаја тако, да једно другога не дира. Једна страна кутије, на којој је решетка, треба да је ужа, и та се мора окренути према одкуд вода тече (долази). Но ако је вода мутна или се може смрзнати, таква справа нема вредности. Главно је да је вода чиста и да има у њој довољно зрака, па да непрестано кроз јаја протиче, јер иначе се неће младе рибице излећи. Ако мислимо, да у води нема зрака довољно, а то је обично у непосредној близини извора, онда морамо таку воду напустити, да пре него доспе у сандук, пада са

више од једно 2 метра. На тај начин ће вода добити довољно ваздуха и зрака. Брига око јаја и младога легла није баш велика. Има се пазити, да у прво време није пролаз воде прејак, јер су у то доба јаја осетљива. Затим се морају сваки дан прогледати јаја и сва неоплођена мртва јаја одстранити. Неоплођена јаја се понају по том, што су бела као млеко. Таква јаја одмах плесниве, те могу од њих и здрава оболети. Одстранити их можемо руком или дрвеном кашиком а и сама вода их одстранити, ако у кутију пустимо јачу струју. Плесан, која се на јајима начини долази од једне врсте ситних гљивица, скоје брзо умножавају. Опасалимо ли на здравим јајима ту плесан, то морамо их ставити 15—20 минута у слану воду. Со ће гљивице уништити, док јајима ништа не шкоди. То можемо поновити чим опазимо да су јаја поново почела плесивити. За тај посао препоручује се по Мах Борну на једну литру воде, једна обична кашика соди. Када простим оком у јајету распознамо очи, које нам се приказују као две црне тачке, онда су јаја жилавија и могу одољиви свакој незгоди, па их можемо без страха слати у најдаље крајеве.

Док се из јаја излегу мале рибице, треба сад више сада мање времена. То зависи од температуре воде. Пастрмка се излеже обично за 6 до 8 недеља, штучка за 14 дана, а шаран већ за 8 дана. Младе рибице имају дужине 15 до 20 милиметара, те су провидне као вода. Само велике црне очи и округао жуљавачки мехур се добро распознаје. Када се рибице излегу, одмах треба љуску — кожицу и сав остатак од јаја одстранити, да не полесниви и рибицама не шкоди.

Док је жуљавачки мехур код младих рибица велик и тежак, дотле рибице обично леже на дну, па само кад кад запливају по води. Како буде мехур мањи, тим оне постају живље и окретније. И при том се дижу у вис, па зато се мора одводна цев решетком затворити, да их вода из сандука не однесе. Обично траже место, где ће се сакрити могле, па се ради тога завлаче у ћошковице где се накупи цела гомила, што је често пута врло опасно, јер се могу погинути, пошто нема довољно воде. Да се то спречи, најбоље је да се цео сандук покрије, да буде у њему тама. Рибе остану у сандуку толико дуго, док не изгубе сасвим жуљавачки мехур. За то време не треба се бринути за храну, јер се оне хране из свог мехура. Када нестане мехура, онда су добиле облик праве рибе, па је сада дошло време, да их са лежишта однесемо у поток или рибањке или коју другу воду, у слободу. У првом почетку имаду тако малене рибице ситних непријатеља, па је стога добро да их у оној води гдемо мале рибе пустила, огрادمо решетком, да их тако заштитимо од грабежљивих непријатеља.

Ако се младе рибице морају у велике даљине слати онда се у ту сврху направе засебне посуде. Обично су те посуде направљене од лима, одоздо су широке, а горе у грлу узане. Посуда се напуни све до грла, да се запречи преведоко буљкање воде. У врату од посуде мете се решетка и на њу од горе нешто леда, да се вода на путу не угреје. Што је вода ладнија, више рибе можемо у посуду метнути. Да пак имамо довољно зрака-ваздуха у тим посудама то је направљена посебна цев, која са стране

при дну посуде прима. На ту цев се дуне по више пута и тако зрак долази у воду. Код превашања мора се, пазити, да се вода што мање буљка.

Као што се разашљу младе рибе, тако се исто још лакше разашљују оплођена јаја. У ту сврху узму се два оквира, која су тако састављена да се могу склопити као кориче на књижи. На овим оквирима се разаше флајед, па се онда под водом на једном оквиру разместе јаја, а другим поклопе, и онда изваде из воде. Више таквих оквира наслаже се један на други, а међу њих се мете још маховине и леда. Онда се сви оквири смежу и мету у већи сандук, који се такођер обложи маховином и ледом. Овако спрењена јаја могу издржати по више недеља здрава.

Јаја се купују и продају по броју. Но о првом брану нема ни говора, па зато су у ту сврху направљене посуде, које су измерене, колико јаја у њих стане. Тако је прорачунато, да у једну литру стане милијон јаја, ако је јаје велико 1 милиметар, а према величини јајета зависи и број.

Приматељ таквих пошиљака као што је горе назначено, отвори сандук и из њега извади повезане оквире. Ове свежане оквире треба поливати водом, у коју хоћемо јаја ставити, да се помало привикну на промену топлоте. Онда се јаја повале и у лежишту претресу. Кроз неколико дана почну се прве рибице лећи; одвадци од јаја пливају, па их треба машицама вадити. Рибице носе на себи мехур као што је напред наведено, из којег се хране, и исти буде увек мањи док сасвим нестану. Када су у половину рибице изгубиле мехур, можемо их преместити у веће просторије. За тај посао служе већи сандуци слични Јаковијеви сандуку, или се напроче од цемента. Пошто цемент рђаво делује на рибу, треба пустити воду да кроз 30 дана пре потребе цемент испере. У сандуку треба рибице већ хранити. Из куваног јајета се извади жуљавце, које се преко густога сита протера и у воду пушта тако да воду само замути. Исто тако може се замутити, мозак, крв или бранино. Најбоље је густом мрежом по јарцима хватати ситни живеж и бацати га да рибице једу.

Рибице врло неседнако расту, па почну јаче слабије јести. Зато вала мање и млађе у првој години по 3 пута по снази подвајати.

Пастрмку можемо брзо одхранити, да је можемо већ у другој години на јајцу носити. Из тог разлога не требамо великих рибањака, већ мале, па са брзим протицањем воде. Што рибар са шараном постигне за 4—5 година, постигне са пастрком за 2 године. У пролеће може се пренети младе у рибањк, који може и зидан бити. У таквом рибањку од 10 м дугачком, 1,5 м дубоком, и 5 м широком, можемо одхранити 2000 пастрмки тежине преко 10 метара. Успех зависи од хране. Добра је храна, ситно исецкани одвадци од меса, које простија риба исцеди на ситно, ситни резацици од крви и кукурузно бранино, и слична месната храна.

Храна се мора лагано пуштати, да је риба док још тоне узме-улови, јер са дна перадо узима риба храну, па храна на дну труне и усмрди воду.

Васа Бајаџет.

Бив. Државни Виноградар.

ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Питање о исхрани.

Поглед на изменене привредне погодбе. — *Размишљања.*

Скупоћу намирница у јелу и осталом, у главном осећа највише наш грађански свет, који подмирује своје потребе из дућана и са пијаци. Земљораднички свет — маса, која има своје ма и најмање поље и газдинство — (вад је на миру и у раду), не мора да падне у оскудицу и да осети скупоћу — бар хране у оном смислу, у каквом је по градовима неминовна.

Но услед скупоће намирница, повећане вредности радне снаге и осталих привредних поремећаја насталих после рата туче скупоћа и оскудица и земљорадника, — и ако живи на селу — скоро као и грађанина, ако се само не уме да помогне. Туче највише сиромашни земљораднички свет који је и раније — пре рата докупљивао и родних година храну.

Ова је појава јасна и не мора се доказивати. Јер појасимо само на ону масу сеоског сиромашног света која о лебу ради, па леб купује! До рата лако је било; пошто је 100 кгр. кукуруза — лебне хране на селу — потребно било за 1 месец дана, за једну породицу, вредило, у средњу руку 12 динара то је дотичној породици потребно било да одвоји једног одраслог члана, да ради 12 дана (по 1 динар била је надиница), и обезбеди за месец дана леба. Сада пак 100 кгр. кукуруза вреди 240 динара; по и надиница и она је 10 пута скупља, дакле 10 динара дневно. Па ипак дотична породица да заради потребних 100 кгр. кукуруза, мора да утроши два пута већи број надиница (24 дана рада) — више него пре рата.

Са месном и млечном храном још гори је случај. До рата цена је меса била од 050 до 080 дин. по 1 кгр. а толика од прилике била цена и сира, скорупу, јајима, kokoшима и осталим сретстима са храну. И најсиромашнији сељак могао је се снабедити редовно и са млечном храном, и ако се на селу не коље редовно стока и не добија на кланици свако-дневно меса, већ само празником. Могао је и сиромаш имати меса, бар празником. Сада је цена на селу 1 јајету колико ја пре рата била цена једној kokoши, а kokoши колико пре рата овци. Месо је тако скупо, да га редовно не може куповати ни онај, који га је пре рата редовно куповао, а сиротиња ни празником.

При оваквој јевтинији до рата, није никакво чудо што је и сиромашнији свет у нас, — претпоставимо да је заузев пречим и валјаним пословима, напуштао ситније и мање послове око повртарства и осталог на јесен па за малу суму новца куповао за зимницу купус, лук и остало што му је потребно било. Сада је сасвим друго стање, па друи се начин рада мора употребљавати, па и друга средства, ако се хоће, човек да одржи и изађе на крај.

Ако наш сиромашнији земљорадник пројужи да ради као до рата и потроши сву радну снагу око приноса са свог имања, па добије хране само до месеца марта, он се ни у ком случају не може одржати ни опстати на свом имању и послу који ради. Најобичнији начин којим се служи наш земљорадник да избегне овај

тешки положај у који је запао и све више запада, јесте тај, да се из сиромашнијих места, где је земља брдовита и неродна одсељава у питомија места, где је земља роднија; или, што је још чешћи случај после рата, да се одсељава са породицом у варош или друга места и предаје стално надничењу или ступа у службу, а имање напушта и свој земљораднички посао.

Иселити се у родније место и добити довољно добре земље, колико је потребно за рад једној породици има и добрих страна као што има и својих тешикоћа и са опште привредног и посебног гледишта и интереса. Али напустити своје имање и посао земљораднички, па се одселити и предати другом послу и служби, — *иштемо је* и за земљорадњу у опште и за оног ко то чини посебце. Ово се очигледно може доказати и доказано је. — Но овде није место о томе исцрпно говорити.

Питање је: *како да се помогне земљорадник својим сопственим радом и средствима, у кругу земљорадње, не напуштајући свој главни посао — земљорадњу.* Ударам гласом на то, и подвлачим — *да се помогне земљорадник сам!*, а да не очекује непосредну помоћ од државе или са друге које стране, јер је та помоћ привремена, несигурна и штетна. То је бар јасно доказано приликом давана помоћи народу после рата, при чему су се користили највише поједини шпекуланти из одбора за набавку! Па и то, „нек носи врат“! Него су својим радом затрвали свет, те се почело у народ увлачити једно опасно уверење: да је све дозвољено — свако искоришћавање лично у јавним пословима само на поштење обазирности: се толико, да се не дође до грубе кривичне одговорности. Оставимо и то! . . .

Може се помоћи земљорадник у тај начин:

1) Ако промени у целолико сам начин рада у свом газдинству, у толико, што би досадашњи главни рад, па производњи жата, кога никад довољно није могао произвести ни добити, ставио на друго место — као споредан рад, а главну пажњу — рад обратио, па усев и производњу оног биља, које је изданије на малим просторима а већу вредност у малој количини има него жито у већој количини.

Трговинско биље и већа производња повртарских усева имала би да се прошири и у редовну производњу и усев уврсти.

2. Требао би накле по могућству и месним привредним погодбама одступити од *екстензивног газдинства* а приступити *интензивнијем газдинству* и искоришћавању што већем привредних грана: *повртарства, воћарства, млекарства, живинарства* и осталих које је наш земљораднички свет до сада сматрао за споредне гране у газдинству, па и принос од њих подцењивао и сматрао за споредне. Главна тежња *управо идеал* нашег је земљорадника: да се најпре снабде са довољно и добре земље, да запати довољно стоке, да подигне добар воћњак и виноград и што је најглавније, да увек са својих њива добије довољно жита — лебне хране и варива — разуме се, за исхрану, па тек онда, сигуран претек да ојвоји и прода. У оваком се стању налазе у нас *земљорадници средњег стања* и они су у *испешној ратотежи* у *газдинству*. Оставимо њих *нек продуже своје послове,*

јер се на њих најмање односи питање о исхрани. У онаквим домотима, домаћини не стижу, а у неком смислу и завор им је, да загледају у чабрице, колико је планина накупила сира и скорупа, или колико је насађено и изведено пилића. То су женски послови; људи имају преца посла, око крупних и главних радова! . . .

— — Не односи се питање о исхрани ни најтежи ред нашег земљорадничког света — на *имућније* и *богатије* *домове*; који су сами себи довољни, јер имају увек својих сопствених иривозова и на продају. Они пшеницу рецимо, рачунају на вагоне, кукуруза, на кошевје, ракију, на преко стотине казана, суве шљиве, на стотине твара. Тако вино, пекмец, па стоку и остало.

Овај ред земљорадника дошао је у критично стање, само у време окупације; кад непријатељ одузе храну и остала средства за своју војску, те настаде једно време тако тешко стање, да се немаше одкуд набавити хране макар да се имало новаца, јер свака продаја и промет са храном беше и забрањена. Па ипак ови имућнији људи знали су одржати и себе и бар у неколико и привремено помоћи осталу око себе сиротињу са храном, коју су склонили и од отмице сачували у време непријатељске навале.

(Наставиће се.)

КЊИЖЕВНОСТ.

Вештачко Ђубре (гнојиво) и његова употреба. — *Издание Делегације произвођача Чилске Шалишре Београд, стр. 23.* — Пред све тежим условима, са којима има да се бори пољопривреда у земљи, мора се изменити начин досадањег рада и потражити лека у искуствима других напреднијих земаља. Ако се жели да земљорадња буде сигурнија и кориснија посао не до сада, мора се радити са *више знања и више капитала.*

Поред много чега што се мора поправити у пољопривреди *исцрпљености земље и неумесна обрада с погледом на борбу против суше*, од које за последњих неколико година цела земља пати, два су главна изрока наших садашњим слабијим жетвама.

У циљу унапређења пољопривреде, а да би се земљорадници упознали са основним појмовима о вештачком ђубрети, *Делегација Произвођача Чилске Шалишре Милоша Великог ул. бр. 44 Београд* издала је нову своју књижицу „Вештачко ђубре (гнојиво) и његова употреба“ коју као и све остале своје издање, шаље бесплатно свакоме ко год јој се са тражњом обрати.

Са упућством за борбу земљорадника са сушом, Делегација ће се ускоро појавити.

„Господар“ велики пољопривредни календар за годину 1923. управо је изашао. Садржај овог корисног пољопривредног календара, који имаде обиле стручног господарског гравира (јесте овај: Обрађивање земље, од др. В. Мандекића; О пиварској јечму (са сликама), од Косте Поповића; Стајски гној и његова употреба, од др. В. Мандекића; Засијање ливада; Ђубрење ливада; Како су постале домаће животиње, од инж. др. Огризека; Како се просуђују говеда; Меласа као храна за стоку; Репини резањци за краве мазаре; Пиварски троп; О млијечу на-

ших тргова, од Урбаниа; Златна правила за мљекарство; О заразним болестима стоке, од др. Жиге Брила; Црнице из вођарства (како ваља пресађивати вођеке?); Спремање и чување калемгранцица; Чишћење воћава; Угајо шљива и коштица; Мелем за поврде на воћкама; Тамањске краве уши; Црнице из виноградарства, подрумарства повртларства (колико треба за јутро винограда: галица алауна, сумпора, хупермангана и варна); Преткање вина, Приредба оцта; Најодлијевање бурди; Тло и подлога врта; Пролетне радње у повртларству; Разно (јестини и практични кокошињади, гојење кунића). Лијегање жита-рица, од др. В. Мандекића; Господарски приручник; Мљекарство; Гнојидба ливада. — Овај календар уредио је професор господарства др. Вико Мандекић, а издала га је Ђурило Мегодаски књижара л. л. у Загребу, код које се и наручује уа цену од 8 дина. по комаду. За поштарину 150 пара више.

Следећи дневни метеоролошки подаци у Толчидеру од 7. до 10. септембра 1922. године.

Датум	Времетрај	ТЕМПЕРАТУРА							Аномални број бријесне Сунча зрачења	Температуре росе, влажност	Висина облака (у м.)	
		Земље у дубини метра			Ваздуха на вис. 2 м.							
		0	0.3	1	У закљону			Без закљона				
					стварна	макс.	мин.					
11.	755	19	19 ^a	19	19 ^a	23	13	19 ^a	0	0	77 ^a	—
12.	748	21 ^a	19 ^a	19	21	27 ^a	15 ^a	21 ^a	4-5 ^a	67 ^a	2	—
13.	747	22 ^a	19 ^a	18 ^a	19 ^a	26	11 ^a	21 ^a	9-10 ^a	63 ^a	11	—
14.	749	17 ^a	19	18 ^a	18	26	15 ^a	18	2	79 ^a	5	—
15.	752	18	19 ^a	18 ^a	16 ^a	30	12	16 ^a	7-8 ^a	88 ^a	4	—
16.	755	19 ^a	18	18 ^a	16 ^a	22 ^a	8	18 ^a	7	75 ^a	—	—
17.	759 ^a	17 ^a	17 ^a	18 ^a	14 ^a	21	7 ^a	16 ^a	9-10 ^a	71 ^a	—	—

Пољопривредна Стационарна Станица у Толчидеру

Г Л А С Н И К.

Вратили се из Словеначке. Наши пољопривредници, који су пранили излет у Словеначку, о чему је већ било речи у *Тежко*, вратили су се 17. овог месеца у Београд. Сви су ови веома задовољни посетом, коју су учинили браћи Словенцима и не могу да се нахвале дочеком, који им је тамо приређен. Опширан извештај о томе у идучем броју.

Иницијатива, коју је узело Српско Пољопривредно Друштво за излет наших пољопривредника у разне наше покрајине донесе срећне резултате не само у погледу ближег међусобног упознавања пољопривредника у нашој пространој Краљевини, него и у погледу примене бољих метода рада у пољској привреди. Желили би само да Српско Пољопривредно Друштво у том правцу настави рад и да и у идучој години организује други један излет мањег броја наших пољопривредника у другу коју област.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

улажују се

Срп. Пољопривредно Друштво
У БЕОГРАДУПретплату примају и све
поштеНа основу највишег решења од
априла 1889. г. пренеску друштвеноу
веси пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1889. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина, или 80 кра.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Милоковић**Одговорни уредник, **Д-р В. М. Стојковић**

Број 39.

БЕОГРАД, 1. ОКТОБРА 1922 ГОДИНЕ.

Година XLIX.

О потреби школовања сеоског женскиња у опште и о домаћичким школама у Чехословачкој.

„Кућа не почива на земљи, већ на жени“ вели једна народна изрека. Тиме је довољно исказан значај жене у домаћем газдинству: она држи ред у кући, стара се о подизању подмлатка, поучава га и васпитава, она је на селу и лекар своје деце и целе породице, праља и нудила, пекар и произвођач многих намирница: млечних производа, градинарских и др. За вршење свију тих разноврсних и многобројних дужности потребна јој је нарочита енергија, вредноћа, али јој је потребна и нарочита спрема. Док прву већина сеоских жена има, другу нема. Сеоска жена живи још у мраку и незнању: она не зна основе хигијене и основе физиологије и хигијене брака и поређања, хемију и економију кујне и млекарнице, начин одевања, прања рубља, печења хлеба, конзервација јаја и поврћа и т. д. Нас пак овде интересује нарочито жена као помагач домаћину, жена као пољопривредник, јер она уделује у свима важнијим пољопривредним пословима, а извесни послови готово искључиво на њу падају као на пр. производња поврћа, гајење живине и пчела, прерада млека и др. Данас се је у опште дошло до уверења, да није довољно стручно образовати само мушкарце, већ да поред њих мора делати и ваљано образована жена, ако се у пољопривреди жели постићи потпун успех.

Од не мањег је значаја жена као васпитач своје деце.

Из свега напред изложеног може се назрети шта би све имао да обухвати програм у каквој школи или течају за сеоске домаћице: он би у главном имао да обухвати: пољопривреду, кухењни ред, хигијену и домаћу педагогику, васпитање моралне воље и карактера, јер васпитање стварно почиње у кући, па се наставља у школи.

Образовању сеоског женскиња у свима културним државама поклања се из године у годину све већа пажња. Код нас само још је све у за-

четку. (Види „Школе за сеоске домаћице“ у Тежаку бр. 28 од 17./VII. 1921. и „Домаћичке школе и подружине за домаћинство“ у Тежаку бр. 31 и 32 од 1922. год.)

Баш зато, што је то тако, морамо се поучавати у, по култури, старијих народа; с тога је и необично корисно упознати се са стањем домаћичке наставе у сродном на чешком народу. Своја љу излагања у главном засновати на једном предавању г-ђе М. Трахтове, управитељице школе за сеоске домаћице у Хруђиму у Ческој и надзорнице домаћичких школа.

У Ческој су почели заснивати домаћичке школе још осамдесетих година прошлог века, када се и тамо увидело, да обично варошко васпитање девојака није погодно за сеоске девојке, оно их отуђује од села и сеоског рада, шта више тамо их је однарођивало.

Прва стручна школа за сеоске домаћице поникла је у Кромерижу, у Моравској, 1884. год., а друга у Стежерима, у Ческој, 1887. г.; обе су засновале месна пољопривредна удружења, а помогли земаљски (покрајински) одбори и министарство земљорадње.

У почетку се наишло на тешкоће, имала су се горка искуства, морао се водити бој против оних, који нису схватили сврху школе, а противника је било често из редова оних, којима су школе намењене. Али се напорним радом и успехом школа то све преоборило; данас им се одаје заслужено признање и школе су омилене.

По ослобођењу и уједињењу Чехословачке републике отпочело се најживље радити на отварању домаћичких школа. Досадањи број тих школа био је и сувише мали, те није могао да прими све сеоске девојке, које су се желеле школовати. Тако има: једногодишњих 30, летњих домаћичких курсева 15 и више покретних домаћичких школа односно течајева.

Наглом развоју ових школа доста смета то, што су подизање зграда и набавка наставног материјала, као и код нас, за десет пута поскупели. Ипак су многе школе после рата отворене.

Да би се имало учитељске снаге, основана је средња домаћичка школа у Хрућиму и државни педагошко-стручни курс за учитељске домаћичких школа опет у Хрућиму при тамошњој једно годишњој домаћичкој школи.

Сврха је средње домаћичке школе у Хрућиму, да девојкама, које хоће да се посвете пољопривреди, пружи више стручно образовање, а кроз њу морају проћи оне девојке, које се спремају за учитељице у нижим домаћичким школама.

Ова је школа основана при средњој пољопривредној школи у Хрућиму али као самосталан завод. Настава траје две године (4 полгођа). У њу могу ступити за редовне ученице оне, које су свршиле једногодишњу домаћичку школу, а претходно су свршиле пуну грађанску школу или нижу гимназију или реалку. У разреду сме бити највише 20 девојака.

Управник средње пољопривредне школе исто време је и управник средње домаћичке школе.

У овој се школи уче ови предмети:

1. Чехословачки језик.
2. Немачки језик.
3. Земљопис.
4. Историја.
5. Хигијена људска.
6. Математика и геометрија.
7. Физика с метеорологијом.
8. Хемија с пољопривредном хемијом.
9. Аналитичка хемија.
10. Јестивеница.
11. Народна економија и статистика.
12. Билне болести.
13. Морфологија и физиологија домаћих животиња.
14. Ратарство.
15. Градинарство с враском.
16. Сточарство.
17. Млекарство с враском.
18. Патологија и хигијена дом. животиња.
19. Наука о газдовању.

20. Книговодство.
21. Наука о пољопр. машинама.
22. Пољопр. технологија.
24. Трговина у удружења.
24. Технолошка везања.
25. Познавање робе и хране.
26. Грађанске науке и законик.
27. Пољоприв. пракса.

Наставници су стручни професори средње пољопр. школе као и нарочито постављене професорке и хонорарни наставници. Школа нема интернат.

За наставнице у нижим домаћичким школама потребно је, да располажу не само општим и стручним знањем, већ у знатној мери и педагошко-дидактичким; оне морају бити чврстог карактера и строго моралне.

С тих се разлога захтева, да кандидаткиња за учитељицу домаћичких школа сврши државни једно годишњи педагошко-стручни курс, који је основан при окружној домаћичкој школи у Хрућиму.

Од кандидаткиња се сем тога тражи да су свршиле а) грађанску школу или нижу средњу школу, б) једногодишњу домаћичку школу, в) доказ о спреми из млекарства, г) да су положиле испите у нижим пољопривредним школама и д) да имају бар двогодишњу праксу. Доцније, кад буду почеле излазити кандидаткиње из средње домаћичке школе, ови ће се услови изменити.

Предавања су на овом курсу: теоријска, практична и педагошка. Обраћа се довољно пажње и на то, да се спреме путне наставнице пољопривреде. Све учеснице овога курса станују у школском интернату.

Имајући на уму, да треба подједнако стручно

ПОДЛИСТАК

ЋУБРЕ И ЋУБРЕЊЕ.

УВОД.

1. О потреби љубрења.

Живот биљака и њихово хранење.

Али не треба претпоставити, да су сви ови елементи у подједнакој мери распоређени по свима биљним органима, и код свих биљака пак подједнако. Следећа анализа Гаспаренова показује нам целокупан састав појединих биљних делова:

	Састав у %			
	Целе биљке	Корени	Стабла	Семења
Угљеника	46.4	43.4	46.9	47.4
Водоника	5.6	5.7	5.3	6.0
Киселина	41.1	43.4	39.6	41.1
Азота	1.6	1.6	1.0	2.6
Минералне материје—пепел	5.3	5.9	7.2	2.9
	100	100	100	100

Изаожене цифре јасно нам говоре, да се састоји налазе у равним односима према равним деловима једне исте биљке; а да је врло велика разлика и у саставу равних биљака, то ће нам показати следећа таблица према анализи Гаспаренова

БИЉКА	Минералне материје—пепел (у %)	100 делова пепела садрже:									
		Угљене киселине	Сулфурне киселине	Фосфорне киселине	Хлора	Креча	Магнезијума	Калцијума	Натрија	Силицијума	Железа и азотина
Кромпир	4.0	13.4	7.1	11.3	2.7	1.8	5.4	51.2	град.	5.6	0.5
Рена	6.3	16.1	1.6	6.0	5.2	7.0	4.4	39.1	6.0	8.0	2.5
Чичовка	6.0	11.2	2.2	10.8	1.6	2.3	1.8	44.5	град.	13.0	5.2
Пшени. (зрно)	2.4	—	1.0	47.0	град.	2.9	15.9	39.5	град.	1.3	0.0
— слама	7.0	—	1.0	3.0	0.6	8.5	5.0	9.2	0.3	67.6	1.0
Овас-зрно	4.0	1.7	1.0	14.9	0.5	3.7	7.7	12.5	0.0	53.3	1.3
— слама	5.1	3.2	4.1	3.0	4.7	8.8	2.8	24.1	4.4	40.0	2.1
Црв. детелина	7.7	25.0	2.5	6.2	2.6	21.0	6.3	25.6	0.5	5.3	0.3
Грашак (зрно)	3.1	0.5	4.7	30.1	1.1	10.1	11.9	35.3	2.5	1.5	град.
Пасуљ. (зрно)	3.5	3.3	1.3	26.8	0.1	5.8	11.5	49.1	—	1.0	град.

образовати и мушке и женске, ове последње с нарочитим обзиром на улогу жене у пољопривреди и у породици, Министарство Пољопривреде Чехословачке допустило је школовање и женскиња (коедукацију) на свима пољопривредним школама за мушкарце, па и у продукцијним основним школама пољопривредног правца онде, где нема могућности основати такве школе само за жене. Ово се пак чини само из нужде и привремено, јер стручно образовање жене захтева друкчије решење, друкчије методе, што се све боље постиже у школама само за женскиње.

Београд, 25. IX. 1922.

А. Г. ЈОВАНОВИЋ.

ИЗ ВИНАРСТВА.

Припрема винског посуђе.

Изгледи на бербу грошља у овој години су врло добри; ваља се постарати да се та берба и среди како треба, а нарочито да се грошље исправно вино прихвати у здраво посуђе, те да се његова каквоћа не би променила.

По себи се разуме да сви предмети: котарице, лутуше, шавољи, муљаче пресе итд. са којима грошље, односно кљуц долази у додир, треба да су претходно добро извирбани, испрани и очишћени. На свима овим предметима, ако су остали после употребе нечисти, могу се ваћи многе клице разних винских болести: циклустости, претрљивости, тегљивости итд., па се отуда и у винско посуђе увести. Све те клице лакше је увек уништити на поменутих предметима него ли у вину, кад се ово њима већ зарази. Рубање и прање тих предмета ваља извршити четком и врућом водом, у којој је растворено мало соде,

В. З. педагошку а дидактику земедјелског вучувано Прага 1922.

Из предњих анализа се види, да минерални део биљака се креће од 3—10%, а све остало, 90—97%, чине органске материје. Однос пак елемената у органској материји приближава се овим цифрама:

Угљеник 50%
Кисеоник 42%
Водоник 6%
Азот 1—3%

Како биљке црпе све ове елементе из ваздуха и воде, — изузев азота, кога већина биљака црпе из земље — види се одмах, како је мали део биљне материје, коју биљци треба да пружи земља. А циљ наше студије и биће баш у томе, да објаснимо значај овога малог дела за напредак гајених биљака, па отуда да нагласимо и важност радње, која се састоји у пружању ових хранљивих материја биљци, посредно, ђубрећи земљу. Да би објаснили механизам хранења биљке овим равним елементима, ми ћемо почети прво са онима, које биљка узима из воде, која циркулише у земљи, и из ваздуха: то су водоник и кисеоник. Остале нам угљеник, азот и минералне материје. Како и у ком облику узима биљка ова тела, какве чудновате измене претрпе она у биљци кад даду угљене хидрате и остала разна једињења? — то ће бити предмет следећих налагања.

јер се онда све прљавштине лако уклањају. После тога добро испрати предмете чистом водом. Дobar је за чишћење и раствор калцијум бисулфита, који се може навабити у дрогерiji.

Клице болести и разни непријатни мириси преносе се и са судова, у којима шира превире или се вино чува. Отуда и судови, у које се прихвата кљуц или вино, треба да су ваљано очишћени и припремљени.

1. *Ново посуђе.* Ново посуђе садржи обично извесне миришљаве материје, које могу прећи у вино и саопштити му непријатан мирис. Такво посуђе пре употребе треба припремити. Мирисне материје из дрвета најбоље се извлаче запаривањем винског посуђа воденом паром. Међутим тамо, где се нема парног казана, може се запаривање извршити и на овај начин: увести у суд: буре или бачву или кацу негашеног креча 2 до 3 кг. на 1000 литра садржике и овај прелити са по 2 литра воде на сваки килограм креча, па онда суд затворити. Пара која ће се развити гашењем креча замиениће донекле водену пару. Пошто се угашени креч расхлади опрати дувачом суда добијеним кречним млеком, па потом суд добро испрати чистом водом.

Ново посуђе може се исто тако добро ваљањем испрати врућом водом, којој се дода 1 кг. соли на 100 литара воде. Воду оставити у бурету 24 сата, онда буре понова испрати чистом хладном водом.

Исто тако може се суд напунити чистом водом, која се остави да стоји у њему неколико (7—8) дана. Да се та вода не би усмрдела и саопштила вину непријатан мирис, треба је мешати, у толико чешће у колико је време топлије или пак додати води 50 грама калцијум бисулфита на 100 литара воде. Воду потом избацили и суд понова опрати чистом водом.

2. *Празно посуђе.* Кад се један вински суд испрани неопходно је потребно да се без одлагања очисти четком или лан-

Асимилација угљеника. Ваздух садржи у себи увек угљен диоксид — CO_2 и он је својом количином и главни извор угљеника за храну биљака. Лист помоћу свога хлорофила, и под утицајем светлости, узима из ваздуха угљен диоксид CO_2 испушта кисеоник, задржава угљеник, који се једини са елементима воде и даје угљене хидрате, а који су полазна тачка за стварање биљне материје. Што се тиче хемике реакције, која се збива у листу, да се дође до угљ. хидрата, мисли се, да је она оваква: CO_2 узима биљка из ваздуха; H_2O се налази у биљци и њиховим једињењем добија се $\text{C}_2\text{H}_4\text{O}$ — формични алдехид, и O_2 кисеоник, који биљка избаца напоље. $\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O} = \text{C}_2\text{H}_4\text{O} + \text{O}_2$. — Формични алдехид се даље полимеризује, редуцира, оксидише и даје гликозу $\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$, који даље испуштањем воде даје сахарозу ($\text{C}_{12}\text{H}_{22}\text{O}_{11}$), скроб, целулозу, васкулозу и др.

Стварање органских азотних материја је ствар много заплетенија. Ипак, поред свих теорија, мора се за сада примити она као тачна, која стварање азот. материја објашњава на овај начин: нитрати, које биљка црпе из земље редуцирају се у ћелијама биљним и дају амонијачна једињења, па се амонијак сједили са терпнерним једињењима и као резултат добију се кватернерна, азотна, органска једињења.

— Наставиће се —

цем са четкама (од гушчијих игара), те да би се са дуварова скинуле наслагане соли од винске киселине (вински камен стреш). Ове соли је потребно скинути, јер се у њима, а нарочито иза њих у дугама налазе скривене многе клице винских болести, које ће се онда лакше дохватити и уништити заклањивањем. Потом добро се бурад исперу чистом водом и оставе да се оцаде један или два дана и онда закаде сумпорним диоксидам. Неки виноградари по испирању само изруче воду на враћ и пошто се ова оцадила, после кратког времена сумпоришу, па потом кад сагори сумпор понова окрену буре на враћ да се заостала вода оцади и онда затварају. У овом случају сумпор диоксид се раствара у заосталој води у бурету, па тако растворен лакше продире у пукотине дуга и тамо уништава шкољњиве клице. Сумпорисање буреди врши се сумпорном пантљичком, разунајући 2 до 3 см. пантљике на хектолитар садржине. Пантљика се обеси о једну напаву, која прихваћа сагорео сумпор. За каде и бачве узима се сумпор у шипкама или крупицама и то рачунајући 0,5 кг. сумпора на 5000 литара садржине. Кад сумпор сагори остаје његов гас, сумпорни диоксид, затворен у суду, те се у њему никакве шкољњиве клице не могу одржати.

Бачве, каде (затворене) или бурад, која су раније сумпорисана, пре употребе опрати чистом водом, да се вино не би саопштио укус на сумпор. Нарочито бачве, у које се прихваћа клук не треба да имају трагова од сумпорног диоксида, који омета превирање шире.

Каде по рубању и испирању добро је прео брбу и опалити изнутра на овај начин. Узети 3-4 литра шпиритуса или врло дуге ракије козовице за кацу од 40-50 хектолитара садржине, па једним делом испљускати, помоћу једног тигања, дуварове каде изнутра, а други део запалити у тигању и опет бацити на дуге. Пламен ће наједанпут обузети целу кацу изнутра, али ће се чим, шпиритуса нестане утулити. Ватром ће се уништити разне шкољњиве клице, на дугама, те се после тога клук може у кацу уносити.

3. *Посуђе, које мирши на киселину.* Овакво посуђе пуно је сврбених бактерија, које проузрокују цинкунузу вина. У таквим случајевима посуђе треба добро оштром четком изрибати и скинути са дуга наслагане соли винске киселине (тарtrate, вински камен). Сад се лечење може извршити на један од ова два начина: а) *Кречним млеком*, које се направи од 1 кг. креча и 10 литара воде на 1 хектолитар садржине суда. Кречно млеко се успе у бурад (добро изрибати њима бачву или кацу с четком), ова за чепе и добро истумбају; потом се кречно млеко проседе, па онда суд неколико пута испере чистом водом, да би се сваки траг од креча уклонио. б) *Содом*, које се раствори у врућој води: на 10 литара 100-500 гр, а за хектолитар садржине. И овде треба буре истумбати (или бачву и кацу четком добро испрати), па затим неколико пута испрати чистом водом, да би се сваки траг од соде уклонио. Тако испран суд сумпорисати.

4. *Посуђе које мирши на бућ.* Код оваквог посуђа могу наступити два случаја: или је мирис на бућ још слаб и бућ није ушла дубоко у дрво, или је мирис јак и бућ дубље ушла у дрво.

У првом случају суд треба намазати изнутра креч-

ким млеком и тако оставити два до три дана, па затим добро испрати и сумпорисати.

Може се применити и калијум перманганат, који својим оксидишућим дејством не само убија клице болести (преврљивости и тегљивости), него још отклања и разне непријатне мирисе. Примена овог лека врши се на овај начин: суд најпре четком изрибати да би се одвојиле од дуга сталожене соли од винске киселине.

Ако је суд веће запремине усуги у њега, на сваки хектолитер садржине 1 литар раствореног калијум перманганата (у размери 10 грама те соли на 1 литар воде) Тим раствором добро неколико пута испљускати дуварове каде или бачве тако, да наједно место њоме не остане неоближено. Затим набацити ту течност и суд добро испрати чистом водом.

Ако је суд мање или средње запремине (бурад) испунити га водом и на сваких 10 литара запремине усуги 1 грам калијум перманганата (и. пр., ако буре хвата 200 литара усуги 20 грама те соли). Затим суд проваљати да би се со у води растворила, па оставити раствор у њему неколико дана, ваљајући га с времена на време. Најзад изручити раствор и суд добро испрати чистом водом.

Калијум перманганат добро дејствује и на друге мирисе, који се осећају у бурету, те га и у тим случајевима треб применити.

2. Ако је бућ дубље у дрво продрла, онда треба састругати изнутра дуге па применити сумпорну киселину или калцијум бисулфит. Сумпорну киселину треба употребити у размери 1 литар на 10 литара воде. Сипати киселину пажљиво у врућу воду, а не обратно и раствором четком добро изрибати дуварове суда. Бити при том раду обаврив, јер сумпорна киселина нагрива кожу. Ако је суд мање запремине, усуги раствор сумпорне киселине, па проваљати и истумбати и онда испрати више пута чистом водом. У место сумпорне киселине може се применити калцијум бисулфит у размери 120 грама те соли на 10 литара воде. Тај раствор треба да је врло, а применује се на исти начин као и сумпорна киселина. Кад се изабци раствор оставити суд да се просуши за 24 сата, па поново изрибати са 10 литра воде, којој се дода пола килограма кухинске соли. В.

ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Питање о искрени.

(Наставак).

Да, не долази у питање овај ред земљорадника у нас у том случају, кад има своју сопствену радну снагу — челац на дому, бар у већем делу, која му поље обрађује, као што срећом и јесте већином случај у нас. Напротив, где челади нема, онај који обрађује, или је до рата обрађивао поље за новац са најмљеним радницима — надничарима, (што је ређи случај у нас) услед поспеделе наднице и проређене радне снаге за пољске радове, може доћи не само у кришчино стање, него може вршитиши пораз у своје газдинству.

Нису у бољем взгляду ни великопоседници у ослобођеним и приновљеним областима, који су набављали

еденике и газдовали досад, засињавајући нека своја прва на основу застарелог феудализма. За њих није у изгледу и могућност парчетања и издавања свог имања на пољоцу и трешину, пошто наш земљорадник, па и сиротак, ипак има своје непосредности око које се бави, а дава своју радну снагу и иде у надницу само у колико му то претиче, преко потребне снаге за обрађивање свог мања.

Природни је ток у привреди и земљорадњи да долазни средње имовног стања постану и мањни и богати. Они могу на својим имањима имати рачуна да примењују правце и машине, те да олакшавају рад и повећавају производњу, а богатији да постану великопоседници, извозници и индустријалци и прерађивачи пољопривредних производа. За шљавке је већ настало време, за што тако исто, да их земљорадник продаје и предаје као сировину за прераду. Данашње печене равије при чему сваки домаћин има и свој казан, чиме се бави и ко чега дангуба, или млевене жита у воденицама, поочарима, при чему се свет само мучи и дангуби, да долазни врло рђаво самлевено брашно од сразмерно доброг жита, мора временом престати и усавршити се. *А тиме ће земљорадник бити само у допирку јер ће изнедешти извешан труд и време око извозног рада.* Такав је случај са сушењем воћа, прављењем пекмеца и осталим радовима већег обима.

Када ће ово настати, ствари доста и до државе, која се повзата бар донекле, да регулише пољопривредна издања, како о производњи тако и о промету и преради пољопривредних производа, старајући се наравно, да створи што повољније погодбе, финансиске и привредне, у нашој земљи.

Али држава је исто толико повзата, да посредно и сходним начину помогне и сиромашном земљораднику, да се и он помакне напред и постане средњег стања домаћин; *да уравномери своје имовно стање и изађе из данашњег неспособног стања и труда; да набави само леба и да се једино одржи и остане*. Најтежа је неспособна средина „ни домаћин прави-сопственик; ни прани надничар — пролетер“.

Када би се од стране државе поставило правило при давању дозволе за гајење дувана и других понављених усева, да се те дозволе дају на првом месту сиромашним земљорадницима, при подједнаким условима, разуме се, као и за све остале, постигао би се извесан успех и до извесне мере помогло би се сиротињи.

Када би се порадило, да се уведе усева конопља за продају у оних пределима, где се конопља сејала досад само за домаћу потребу, постигао би се извесан успех и по количини производа и по вредности. А то може и сиротиња искористити.

Када би се безбројне луке и окрајци око потока и речиди, које земљорадници због малености простора ништа не цене, што због пречих послова не стижу да их обраде, — обрадили и претворили у градине и повртњаке, па на исте наврнули поток, који истина концем маја малаксава и пресушује (али зато ископати рупу за прикупљање воде), — могло би се доста штета од суше избези за поврће које за успавање тражи да се напала.

Али свако поврће то искључиво и не тражи, па нега у већини и гајати; опет би се успех таме постигао...

Када би сви сиромашни земљорадници, који сеју кукуруз и стрине на простору од 1 хектара, (а то је најмање за 1 породицу), па ипак утроше по 5—6 дана рада око орања (са ралом, — и, рецимо са тог простора добију приноси годишње 12 товари жита, (то је највећа количина што се у нас по хектару добија), а дотичној породици и за изхрану годишње треба 15 тоvara, — изменили своје газдинство и учинили овакав распоред: на простору од 0.30 хектара посејали кромири (пошто земљу прериљају и добро нађубре), добили би 30 тоvara кромпира што по вредности — јачини хране — према житу представља 15 тоvara лебне хране, а на 0.60 хектара продајили сејање жита (па макар и мање од 12 тоvara добили) за лебну храну, који ће леб справљати, мешајући у тесто кромири, довољно би добила и обезбедили своје породице са лебном храном. Осталих пак 0.10 хектара требало би посејати грашком, усева за вариво, место пасуља, досада главног варива у нас, јер гршак много боље рађа — изадажније по количини, него пасуљ, а по хранивој јачини има вредност као и пасуљ, а међутим још у толико има бољу особину што се може и у јесен сејати; управо може се сејати у свако доба године као повртарски усева и тако имати увек и зеленог грашка — мезне, и у зрну за вариво. И поб може се сејати од почетка фебруара до краја августа.

Сејам се једном приликом у школи, да смо имали — у интернату — на Цвети, — мислим 15 априла за ручак зеленог грашка, сејаног у јесен, разуме се.

На тај и сличан начин могла би свака породица обезбедити се са лебном храном и варивом — т. ј. са главном посном храном.

А за мрсну — јачу храну? — Има и ту помоћи...

Ако претпоставимо, да наш сиромашни земљорадник онај, што докупљује храну, нема ни онај простор земље за рад, колико му је законом обезбеђено. — пет дана орања или 2.5 хектара, (у исти велика већина има више од тога, па се опет рачуна у сиротињу), већ има само половину те количине простора, дакле 1.25 хектара, то би према горњем рачуну претицало 0.25 хектара за кућевну градину. Од тог би простора половину свака кућа могла да засеје луцерком а другу половину за поврће.

Детелина послужила би, поред паше по покрајцима имања за дохранивање преко лета једне краве и за хранење и за гајење једног бравчета свиња — са куваном детелином промешаном са јармом. Уз то, могло би се одгајати извешан број пилежи за клање преко године, а стално држати по 20 кокошију или пловака за пасиво јаја.

(Наставиће се).

ИЗЛОЖБЕ, КОНГРЕСИ, ИЗЛЕТИ

Србијански сељаци у посети својој браћи Словенцима.

Враћајући посету, коју су им прошле године учинили земљорадници из свију крајева Словеначке, наши сељаци, њих деветдесет на броју, као изасланици пољопривредних

позружина, земљорадничких задруга, и економског удружења, кренули су се за Словеначку 4. септембра ове године. Било је ту представника земљорадничких корпорација из Шумадије, са Дрине, са Тимока, Моравске долине, са Рудника, Колопаника, Вардара и Ново Пазарског Сандача. Било их је дакле из свију крајева Србије у границама од 1914. г. Били су то најбољи домаћини, који и иначе у својим крајевима служе ви пример и углед осталима и који су пошли у Словеначку, да се чему добром и корисном поуче.

Ова екскурзија наших те како по Словеначкој имала је за циљ: да се браћи Словенцима врати учињена посета; да наши сељаци својим очима виде како њихова напреднија браћа живе; како обрађују своја имања и негују своју стоку; како обнављају и негују своје винограде и воћњаке; како чувају своје погравне и непрегледне, већином четинарске, шуме, које поглавито и чине словеначко богатство; како одржавају свеје лепе сувоземне и газдене путеве, којима је цела Словеначка испрететена; како су рационално регулисали и искористили своје текуће воде и т. д. Осим тога, хтели су да посете словеначке фабрике и да виде како је тамо развијена индустрија и занатство, што је тамо и пре уједињења цветало, а што се по уједињењу тако силно и тако брзо развија, да се у нашу тројну Државу ништа из иностранства не мора уносити. Те нове фабрике и те многобројне нове индустријске инсталације, које су наши сељаци посетили и својим очима видели, најбољи су докази, да је по уједињењу за наш тамошњи свет настало ново, боље и корисније стање. Поред овога поучнога задатка екскурзије, наши земљорадници су желели да се виде са својим друговима из Словеначке; да са њима разговарају и размењују мисли; да им однесу братске и искрене поздраве из целе Србије и да их увере да наша срца куцају за њихова исто онако као што њихова куцају за наша; да живимо у братској слози и љубави сви за једнога и један за све.—

Први наш сусрет са браћом Словенцима био је на жел. станици у Брежицама, на дан 5. септембра. Железничка станица била је покривена светом: младикима и старцима, женама и девојкама, мушком и женском децом и представницима месне власти. Станица је била окићена нашим заставама, венцима и цвећем, а сваки Србијанац, поред доброг доручка и бутелског вина и ракије, добио је и по букет цвећа. Сељаци словеначки, који су своју браћу Србијанце поздравили одушевљеним патриотским говорима изазвали су сузе на очима свију присутних. Тај искрени а кратак братски дочек морао се завршити и ми смо за неописане узвике одушевљења продужили воном пут за Љубљану, где смо стигли истога дана око 14. часова.

На жел. станици у Љубљани дочекани смо били од непрегледне масе света свију сталежа. У име Словеначког Пољопривредног Друштва поздравио нас ванредно лепим говором његов председник г. Густав Пери, а у 20 часова истога дана имали смо, у просторијама „Звезде“ заједничку вечеру, на којој је било више од четири стотине представника интелекције и раднога земљорадничког словеначког и србијанског света. Одушевљеним говорима и здравицама и са једне и са друге стране, у којима се силно

манифестовала жарка љубав за народну и државно јединство, љубав и слогу целокупног тројменог народа наше државе, — није било краја.

Заједничка вечера била је у локалу, који је пре рата био дом за аустријске и угарске офицере и нем. чиновнике и у коме до ослобођења и уједињења никаква словенска нога није смела ступити. У томе локалу сакупљени Србијанци и Словенци из свију крајева, сељаци у народној ношњи, певали су своју химну, игркали „Србијанку“ и одушевљено изражавали своје жеље за што брже и боље уређење заједничке нам куће-тројмене Државе Срба, Хрвата и Словенаца, која је сagraђена морем проливене патриотске крви.

Сутрадан, пошто смо на брзу руку прегледали Љубљански овогодишњи велесјај, који захвата простор од 40.000 кв. м. и на коме су заступљени сви могући индустријски, занатски и др. трговачки и привредни артили из свију словеначких предузећа, — подељени смо у групе од по 4—10 особа и на домаћинским колима одvezли су нас браћа Словенци у рана околина села код својих кућа. Ту смо заједно са њима провели све до мрака; ручали у њиховим домовима и прегледали им поседе. Морали смо се дивити њиховим лепу и хигијенски озиданим кућама, унутрашњем поретку и чистоћи. Куће са свима савременим потребама за домаћинство; спаваће собе са лепим и удобним постелим предметима за одраде и децу, орманаци, столови, столицама и т. д.; собе за млађе и др. све у реду и све примерно чисто. У њима словеначких села имају електрична осветљења, а по онима, која га немају, богатије куће осветлење су штетиленим гасом. Свауда је спроведена лепа валдрма, која се одржава ванредно чисто; стаје за стоку свуда модерно задане и циментиране; оне су чак и луксузне за њихова мала газдинства, али сељаци уживају у добрим стајама и такмиче се у том и таквом њиховом подизању; храњене стоке, која је одабрана и гајена по свим правилима модерног сточарства, поглавито је стајско. Ђубрившта су уређена, а љубре се скупља, чува и искористиће најсавршеније и најрационалије. Магацини за храну и фураж, шупе за справе и алате, све је то вредна словеначка рuka најлесне уредила. Свако газдинство снабдењено потребним пољопривредним машинама и справама, од којих многа функционошу моторном и електричном снагом. Зиратна земљишта обрађена као баште и nigде ниједне стопе необрађене и неискористићене. По воћњацима свако родно дрво одгајено правилно и пажљиво око види, да је о свакој грани која носи род вођења рачуна. Свака воле оптерећена граном плодом подупрта и осигурана; nigде маховине на родном дрвету, nigде гусенице. Виногради подигнути на америчкој подлози, на чисто виноградским земљама, по странама и хрчевима, где друга култура не успева, одгајени су најразвијеније и они обилују сортама. Таквих винограда Словеначка има око 30.000 хект. Што се тиче подумарства, ту су тек Словенци прали и истијски мајстори и зандачи. Сваки наш виноградар имао би се чему из винарства од њих поучити. То исто важи и за пчеларство, и оно, што смо ми излетници у хитнај из пчеларства могли видети, било је довољно да нас: све очара.

То што смо по сеоским кућама и гадинствима видели у околини Љубане, понављало се доцније по свима селима на целом нашем путу. Гостољубу па сељака по њиховим домовима и селима није било граница. Частили и гостили су нас како се само замислити може и јелом и пићем а свуда нас обасипали цвећем и братском срдачношћу.

Истог дана у 7 $\frac{1}{2}$ часова, опет у просторијама „Звезде“ имали смо заједничку вечеру, на којој су били и сви наши домаћини-сељаци, чији смо тога дана били гости. Они су нас на својим колима из Љубане одвели код својих кућа, где су нас гостили, да би нас увече опет на својим колима вратили у Љубану и с нама заједно вечерали. Милина је била видети помешане Србијанске и Словеначке сељаке, како се лепо разговарају и у говору разумеју.

Сутра дан, 7. септембра, разгледали смо варош, обишли на тенане велесаја, четларску изложбу и школу за домаћице, коју је основала и коју издржава Словеначка Кметијска Дружба. Племенит је задатак ове школе, која сваке године спреми и отпрати у народ по двестак њалих домаћица (Јер јој просторије не допуштају да може школовати већи број). Школовање траје годину дана, али је време у школи тако искористишено очигледном и практичном наставом, да је довољно за обраду народних учитељица за домаћинство и за стварање примерних домаћица. Школа располаже свима потребним објектима за угледно домаћинство.

Септембра 8. у 5 часова изјутра отишли смо возом за Добраву, где нам је био приређен дочек и доручак. Одатле, пешке преко Винтгара, Горја и Заке отишли смо пешке на Блед. Прошли смо кроз најромантичније шумске пределе и у подне стигли на Блед, где смо цело по подне разгледали изложбу стоке и присуствовали тркама. Тога дана на Бледу био је народни пранични сабор и народно весеље, које је у игри и песми трајало до дубоке ноћи. На скупу је могло бити више од петнајст хиљада душа из околине, којима је, у највећој тишини, Господин Министар Пољопривреде и Вода, представио „браћу из Шумадије, браћу Ослободиоце“; они су бурно поздрављени.

Са Бледа, возом и колима, отишли смо 9. септембра у Бохињ, где нас је дочекала и поздравила маса тамошњих сељака, на чијем је челу био председник Словеначког Пољопривредног Друштва. Поред осталог што смо могли видети на Бохињском језеру, нарочиту је пажњу привукла свију нас тамошња млекарска и сирарска сеоска задруга, где се израђује најбољи швајцарски сир. Та сеоска задруга за заједничку прераду и уновчавање млека и млечних производа, задивила нас је све својом организацијом. Оча би била најбоља, практична школа за све наше младеће из сточарских крајева, који би се при овој задрузи могли практично спремити за годину-две и који би потом могли у својим селима основати исте задруге, те на тај начин да помогну и подигну целу своју околину. Ово би нарочито било потребно за округе: Пиротски и Врањски, где се иначе израђује кашкавал, али где наши сточари мале користи од тога имају.

(Наставиће се).

Б Е Л Е Ш К Е

Пасуље у Ресави. У Горњој Ресави сеју се и успевају ови пасуље: 1. *жушторбан*, сав био и жуто око плодне клице (на трбуху); 2. *црвени пешак*, дугуљаст и пегав; 3. *бели лозан*, који пружа лозу уз кукуруз, с којим се и сеје; 4. *црештарак*, шарени и округли пасуљ, трешња; 5. *црвени и шарени пешак*, сличан првом; 6. *срце кокошине*, црвени пасуљ, шећерац, изврсно се раскува и врло укусан за јело; 7. *пасуљица*, ситан бели пасуљ, лако се раскува и врло укусан за јело; 8. *црни пешак*, као ситнија трешња, лако се кува и укусан је; 9. *бледан*, бледуњави жућак, лако се кува и врло је укусан; 10. *жуши пешак*, иначе у другим крајевима познати жућак, добро роди, лако се кува и врло је укусан, нарочито као тудцаник; 11. *бели пешак*, округло и дугуљаст, врло добро роди; 12. *курварац* или *кицош*, нешто крупнији и дугуљаст шарен пасуљ, добро роди, лако се кува и укусан је.

На ове пасуље обраћамо нарочиту пажњу, са жељом да се и у другим крајевима испробају, па да се гајење извршно одлика размножи — искрпан боље ради.

Ми смо на ове пасуље обратили пажњу поглавито стога, што су они из Горње Ресаве и што су неке од ових одлика изврсне и по родности и по укусу. Вероватно су неке од ових одлика (ако не све), у Горњој Ресави, око Манасије и по њеним прњаворима, одавније гајене за препитаније не само обичних калуђера, већ и сних учених људи који су прославили академију и писарницу *Ресаву*.

Средњи дневни метеоролошки подаци у Топчидеру од 18. до 24. септембра 1922. године.

Датум	Барограф	ТЕМПЕРАТУРА										Анемометар (брачене сунице трајао часова)	Психрометар (релат. влажност)	Ветарометар (брзина, сила и вис.)
		Земље у дубини метра			Ваздуха на вис. 2 м.				Без изложба					
		0	0.3	1	стварна	макс.	мин.	У изложбу						
18.	758 ^h	20 ^h	17 ^h	18 ^h	16 ^h	24 ^h	6	19 ^h	11 ^h -11 ^h	68 ^h				
19.	761 ^h	9 ^h	15 ^h	18	10 ^h	17	8	10 ^h	1	84 ^h	1			
20.	761 ^h	15	15	17 ^h	11 ^h	21 ^h	0 ^h	13 ^h	9 ^h -6 ^h	68 ^h				
21.	761 ^h	16	15	17	16 ^h	21	10	16 ^h	2 ^h -10 ^h	64 ^h				
22.	761 ^h	20	16 ^h	17 ^h	18 ^h	27	6	19 ^h	10	57 ^h				
23.	757 ^h	21 ^h	18 ^h	17 ^h	19 ^h	29 ^h	9 ^h	21 ^h	10 ^h -11 ^h	65 ^h				
24.	753 ^h	23 ^h	19 ^h	17 ^h	21	38	11	22 ^h	10	60 ^h				

Пољопривредна Огледна Контролна Станица у Топчидеру.

Г Л А С Н И К

Положио испит, Г. Јован Т. Стојановић окружив економског округа пиротског, положио је испит за рачуно-испитача Главне Контроле.

Нови чланови утемељачи. Г. Г. Обрен Маринковић, земљод., из села Бучја (Трстеник) положио је оване Друштву 100 динара и тиме се уписа за члана

уتمەلەچا. Српско Пољопривредно Друштво и овим путем благодарни именованим на пажњи и послатим улозима.

ЗАПИСНИК

XXXII редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 1. Августа 1922. године у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: Заступник Председника, Члан Управног Одбора г. Вића Т. Радоновић, чланови г. г. Алекса Љ. Поповић, Благоје Д. Тапоровић, др. Веља Н. Скоковић, Милан Трковић и Драгутин Сремив.

Као гости били су г. г. Никола Петровић и Драгомир Грујић, редовни чланови.

Председавао Заст. Председника члан г. Вића Т. Радоновић. Бележко секретар г. Александар П. Рашковић.

I.

Прочитан је записник прошле седнице, — Одбор исти усвоји.

II.

По молби водопривредних подружница, Одбор одлучи, да отвори кредит у сировина, алату и остало:

Подружници у Аранђеловцу 10.000 динара.

Подружници у Александровцу Пож. 6.000 динара с тим да пошаљу прописне обавештење и осову да отплате шалу редовно.

У исто време Одбор одлучи, да благајна поднесе изјаву седничног извештаја: да да подружнице, којима је до сада отворен кредит шалу редовно отплате.

III.

По мишљењу Набављачког Одбора о набавци крувача и тријера, — Одбор одобрила набавку.

IV.

Заст. Председника извештава, да је упутио магационера г. Алексу Петровића у Град, да изврши набавке најпотребнијих справа и алата. — Одбор одобрила овај поступак.

V.

По престани г. Венцеслава Валенте, да је регулисао његову пензију и молби да му се за рад као благајничког одред хонорар, — Одбор одлучи, да му се исплаћује месечно по 950 динара и да му се уступи стан за који да плаћа по 50 динара месечно.

VI.

Заступ. Председника извештава о извршеним оправкама на становима за секретара, благајника, економа и осталих, — Одбор одобрила и одлучи, да се исплата врши из кредита на непредвиђене потребе.

VII.

По молби Пољопривредне Подружнице у Вај. Башти, — Одбор одлучи, да јој се пошаље 10.0 динара на име трошкова око припреме изложбе и да се извести, да ће Друштво упутити једно лице као свог изасланика, а да Подружница сама изврши избор директора изложбе и одреди оцењивачки суд.

VIII.

Прочитан је извештај г. др. Веље Н. Стојковића, који је био као изасланик Друштва на одржању Главној Говишној Скупштини Хрватског Савеза, Господарског Друштва у Загребу, — Одбор врши исти знању са захвалношћу, с тим да се упути Одбору за измену друштвених правила.

IX.

По писму Министарства Пољопривреде и Воде о одласку у Словеначку ради повратка посете Словеначким земљорадницима Одбор одлучи, да са осталим изасланицима водопривредних подружница иду од стране Друштва г. г. Александар П. Рашковић секретар и Мирко Димитријевић економ, с тим да на сајму у Љубљани и Загребу изврше потребне набавке на Друштво.

X.

По питању Пољопривредне Подружнице у Чачку, да ли би требало одложити припремање изложбе у овој години, због изгласа на сајм принос усева и жита, — Одбор одлучи, да се више Подружници, да се припремање изложбе оставља упућености Подружнице с тим, да о одлучи новост што зире Друштво, да би предвиђени суму депозитом за изјаву годишну и да не би вршила набавку справа за награде.

XI.

По позиву Савеза Српских Земљорадничких Заједница у Мостару, да Друштво упути свог делегата на Конгрес истих, који ће бити 10. и 11. септембра т. г., — Одбор одлучи, да се поздрав Конгресу упути телеграфским путем.

XII.

По позиву за посету V. великог међународног сајма у који ће бити од 3 до 10 септембра т. г. у Прагу, — Одбор врши исти знању.

XIII.

По молби г. Живана Мрчиновића из Буђановца, да му се изда друга сејалица, пошто раније послату није било, — Одбор одлучи, да му се изда друга сејалица и да се од Дирекције Железница тражи досата сејалица или накнада за весту.

Са овим је закључена данашња седница.

О Г Л А С И

Друштво Трактор

Заступници фирме Х. ЛАНЦ за пољопривредне справе.

Добили смо млинове, за обично (т. зв. сељачко) и бело брашно, сечке за храну, оригиналне плугове „Саг“, дрљаче преломаче и друге земљорадничке машине и справе.

Цене су повољне.

Лагер — Немањина ул. бр. 9, Београд. 1-3

На знање

У магацину Српског Пољопривредног Друштва могу се добити:

Сечке за сточну храну по 620, 1.000, 1500 и 1800 динара

за рену мање по 400 а веће по 600 динара.

Носне прстене за бикове по 6 динара.

Водемо стакло за конзервирасе јаја по 4 динара за килограм без флаше.

Сонде за узимање проба жита по 15 динара. 1-

ВИНОГРАДАРИМА

У нашем лозном расаднику у Смедереву имамо а продају велике количине одличних омиљених кадрамова, наших и страних најбољих винских и стоних сората лозе и продајемо их по врло умереним ценама.

Пошто је тражиња камендене лозе велика, интерес је купаца да са порубинама похитају, како би им се могло задржати жељене сорте.

За ценовник обратити се: г. М. Обреновићу, Милоша Великог ул. 44. Београд или г. Жики Поповићу Економу Смедереву. 1-

У зелено и зрело!

Калемиту винову лозу на добро ужицепој америчког подлога, те жиљенака америчке доње. Стручњаци одгајено. Послуга тачна и солидна. Препоруча се за порубине. Ценовници бесплатно.

Јанко Шарић,

виноградарско-вокарски стручњак
Беоцини (Срем).

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ

упућују се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУПреплату примају и све
ПОШТЕНа основу најновијег решења од
априла 1869. г. пренеску друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дин. или 80 гр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дин.

Преплата се полаже уједану
за цео годину.За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новаковић**Одговорни уредник, **Др В. М. Стојковић**

Број 40.

БЕОГРАД, 8. ОКТОБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

У новој економској години.

Минула је економска година била и мучна и тешка: суша је у многим крајевима смањила жетву пшеничну и бербу кукурузну свела на најмању меру, чак је оманула и са сточном храном.

Тај тежак удар за пољопривреднике као појединце и за земљу као економску целину, треба да нас опомене, те да у нову економску годину уђемо с више припреме, како нас и она не би бацила у мучну ситуацију и како нам положај још знатије не би погоршао.

Зато је потребно што више озимице посејати. Искуства од последње три године су пружила горку опомену: да с јесењим орањем и сетвом озимице треба пожурити, и наши пољопривредници нису према тој опомену остали глухи: после прве мало јаче септембарске кише они су пожурили с орањем и сетвом. Али, још није прошло време томе послу: за сваки случај и за сваку сигурност треба узорати веће просторе него ли обично и засејати више озимице него ли до сад. Пшеница је од оних артикала, који се увек највише тражи, па се и држати може више него ли остали, те је то разлог да се она увек нове године засејава више него ли минуле. Ове године то треба учинити и с разлога, што ће се до нове жетве потрошити све раније резерве, које новом жетвом треба попунити, а погнупити се могу само ако се засејавање изврши у већој мери него ли досадањих година. — Уз то, треба бити обазрив и према суши, која, према извесном предвиђању, може и у новој економској години наступити, можда у исто време, у којој је наступала у две минуле године. У томе случају би озимица стигла пре него што суше наступе, па ако би јари усеви настрадали, бар би штета била наклањена жетвом озимице — под претпоставком, разуме се, да она буде засејана знатно већим просторима него што је то чињено минулих година.

Нарочито с обзиром на евентуалну сушу, која нас, можда, неће мимоићи, морају се предузети све мере да резервна влага потраје бар до класања и једрања зрна. Тога ради се мора дубље орати, боље дрљати и земља иситнити, чак, ако је нужно, и снег припремати, да се постепено топи и њиву затапа. Али, као што ће се припремити одводне бразде за случај да се сувишна вода одводи како не би на њиви лежала, тако исто треба припремити и ваде за навраћање воде и нагапање земље, ако би суше настале сувише рано и ако би резервне влаге нестало пре класања и једрања зрна.

С обзиром на евентуалност да и у новој економској години буде суше, добро је још сад напоменути, (како би и за тај случај пољопривредници били приправни), да се засејавању јарих усева приступи нешто раније и да се не чине лакомислена задокљивања.

А како ће ускоро, док се посвршавају и последњи радови у пољу и док наступе јесење кише а затим и снег западне, бити доста слободна времена на расположењу, то је прилика препоручити пољопривредницима да, чим алате очисте и у сувоћу оставе, поред бриге око стокe и других послова, прихвате рад око израде ситних алатки, котарица и разноврсног дрводелства и рукодељства не само за своје потребе, већ и за продају.

ИЗ РАТАРСТВА.**О сунцокрету-сунцогледу.**

Важност неговања сунцокрета; његово незнатно гађење код нас, распрострањеност; гајења и испитивања сунцокрета у Русији и Италији; његова вредност и употреба за индустрију и сточарство.

Гађење уљаних биљака постоји и код нас, али производња ула — зетина није тако распрострањена, да би могла подмирити потребу потрошача; та индустрија врло слабо развијена или је у самом зачењу, ма да су услови за њу врло повољни. Принос гајених уљаних би-

љака доста је мали и незнатан, због чега ствар стоји до несавременије неге и обрађивања, као и до самог развића уљане индустрије. Преко њих, а нарочито помоћу ове последње, успело би се: да нови — савршенији методи те културе замене старе — примитивне, чим би се дала могућност произвођачима за што бољу и рентабилнију продају својих производа.

Постоје извесни пољопривредни проблеми за решавање, за чију су правалност позвани њихови стручњаци. Дужност је свих пољопривредника, школованих као и практичара, да изнесу своја запажања, новине, искуства, што су ново видели, чули или прочитали, тако да би цела пољопривредна породица могла бити обавештена о питањима и суделовала у њиховом решавању и искоришћавању. Један од тих пољопривредних проблема јесте: произвођача уљаних производа код нас. Овом приликом моја је намера нарочито скретање пажње за једну биљку¹ чија је вредност—важност мало позната код нашег народа; као и заинтересовање позваних ауторитета и органа за њено распрострањавање.

У нашој земљи, гајење уљаних биљака је локализовано у јужним крајевима, где се њихова култура проширила због повољних природних (земљиште и клима) и економских (бензина, пристаништа и велика потрошња у самој земљи) услова, и то још за време турског режима; но поред њих, постоји још и маслина у нашем приморју, где такође има повољних услова за успешно гајење. Да не би постојало мишљење, да је гајење уљаних биљака могуће само у тим крајевима, циљ ми је, да овим чланком привучем пажњу на неговање још једне (поред сеама, афиона и др.) уљане биљке, чији се зрно може употребити за цеђење уље, поред других добити од њене неге. Та култура је у толико интересантнија, што не изискује нарочито богато земљиште и велики

труд, већ се задовољава ма каквим теренима и местима и у толико више, што је доста распрострањена код нашег земљорадничког света, који је гаји за украс својих башта („градина“) а не као чисто приносну биљку. Та биљка јесте сунцокрет или сунчоглед (тако је називају у Ресави) — *Helianthus* — за чије би распрострањавање било потребно строго одабирање (селекција) семена најбољих врста, добри начини обрађивања и неге, употреба њених производа, као и стварање модерние индустрије за прерађивање истих, а нарочито добијање уља. Зрна сунцокрета (пошто је то главни производ) могу се употребити не само за цеђење доброг и укусног зејтина за јело или индустриске употребе, већ су врло добра и за исхрану наше домаће стоке („погаче“) а специјално за живину.

Домаћи живинари врло често немају добру квалитативну и квалитативну храну за њихову живину. Јер за успешно живинарство, не само да је потребно правилно одабирање (селекција) приплодних грла, хигијена, већ и храњење је један од најбитнијих услова.

Произвођача јаја и гајење живине данас су врло рентабилни, и зато је важно да земљорадник (нарочито домаћин) упери све своје напоре на живину, из чије средине треба да уклоне сва стара и штартрана грла, па одабрати што боље носиле, остварити им добре здравствене услове и што боље их хранити. За домаћину земљорадничкову питање рационалног храњења живине је врло озбиљно; жито је скупо и резервисано за људску храну, јечам и овас употребљени су за исхрану коња и младе приплодне стоке, кукуруз и пиринач такође су достигли високе цене, и што све скупа чини да је рационално и економско храњење живине много отежано. Пред таквом ситуацијом, њена пажња мора да се окрене на другу страну: за истраживањем других хранећих средстава, која би евентуално могла да замене зрна цереалија-

ПОДЛИСТАК

ЋУБРЕ И ЋУБРЕЊЕ.

УВОД.

1. О потреби ыубрења. (Настахак)

Живот биљака и њихово храњење.

На овај начин се објашњава асимилација угљеника. Али питање настаје, да ли биљка црпи угљеник само из ваздуха, да ли га не добија и из угљених једињења, која се налазе у земљи, — из хумусних материја? — У овоме су мишљења била подељена, и позната теорија Јустица Либига одрицала је сваку хранљиву вредност хумусних материјама. Данас пак доказано је са много очевидности, да многе биљке употребљавају хумусне материје из земље директно као храну (Dumont, Grifon, Dénéain). Ово важи нарочито за лептирасте биљке, као дрв. детелина, која је и служила већином као опитна биљка, док траве не показују готово никакву моћ директног храњења из хумусних материја (Lanes et Gilbert). Са овим је изгледа и завршен механизам асимилације угљеника, који у главном, црпи биљке из ваздуха, као главног извора, и земљаних хумусних материја, као извора само за извесне биљке.

Асимилација азота. — Важност азота у храњењу биља врло је велика. Азот је саставни део живе супстанце, протоплазме. Све младе биљке, сви млади биљни делови, састављени су из хелија пуних протоплазмом, т. ј. богатим азотом. Семенка, која тако рећи садржи у себи биљку исте врсте у минијатури, такође је богата азотом, јер га при клијању уступа младој биљци за храну.

Два су извора азотна за биљке: *земља и атмосфера.* У земљи се налази азот у облику нитрата, соли азотне киселине, амонјачних једињења и органских, кватернерних хумусних материја. — Што се тиче асимилације ових разних облика азота од стране корена, обити показују, да све биљке првенствено искоришћавају нитрични азот, (опити А. Muntz-а). Извесни опити г. Р. Mazé-а доказују, да неке биљке, а кукуруз нарочито, *најрадије асимилују амонјачни сулфат* од свих других облика азотне хране.

Атмосферски азот може да послужи као храна само неким талофитима, алгама и лептирницама од фанерогам: детелини, луцерки, грашку, вучку и др. Асимилација атмосферског азота од лептирица била је дуго предмет врло живих расправа. Напоследку радови и опити Hellriegel-а и Wilfarth-а објаснили су део процеса научним путем.

Наиме, они су открили на жилама и жилицама лептирастих биљака извесне квржице, које се не налазе код

Може их наћи било у трговини, било да их сама произведе на свом добру (што је умесније и корисније). Једно од таквих хранећих средстава може се наћи у гајењу сундокрета (сучогледа) и добијању велике количине арна, врло подесних за те сврхе.

Сундокрет је годишња биљка (т. ј. њена вегетација траје само једну годину), и као улана, она се много гаји у Русији, Египту и Индији, гаји се и у другим земљама, само у мањим размерама. Живина радо тражи и једе његова арна, која је надражују за њену пошњу јаја: исто тако и свиње их радо једу. Очишћена и скувана арна такође служи прихрањивању младе деце; перуанско и египтско сеоско становништво употребљава их за своју исхрану. Док је још у цвету, ова биљка је необично подесна за пашу почла, које се на њима радо и у великом броју скупљају. Пореа тих употреба и користи, постоји још друго. Индустриски, његова арна употребљају се за прераду врло бистрог и жутог сејтина (уља), који има пријатну укусоност и због чега је његова употреба необично распрострањена у Јужној Русији; то уље може се још и употребљавати за осветљење и у разним уметностима: сликарству, молерају и т. д. Ива цеђења добива се дрожина („уљане погаче“) коју стока радо једе и која по хранљивости не изостаје од дрожине олајих репице; она се не сме стоци давати у великим количинама, јер један нарочити алкалоид, који она садржи, често може да проузрокује неадекватност код хранене стоке. У осталом то је случај готово код свих врста дрожина, због чега оне се хемиски предходно третирају, па онда дају стоци. Дрожина може још и да послужи као изростно ђубре за орнине. Стабилна сундокрета (кад је гороста, велика и дебела) може да се употреби као добро средство за грејање пећи по пекарницама, одакле се добија велика количина pepела богатог у поташи. Широко и велико зе-

других биљака. Пажљивим микроскопским посматрањем пронашли су, да су квржиче резултат симбиозе бактерије *Rhizobium leguminosarum* и дотичне биљке. У почетку развитка биљке бактерија зајми готову храну од ње, јер нема хлорофила, да створи угљене хидрате, а доцније уступа биљци сувишан азот, који бактерија веже из атмосфере. Ово је најинтересантнији симбиотичан случај у природи.

На овај се начин може једино и да објасни утицај лептирица на поправку земље. И најстарији агрономи су знали за ово дејство, али нису познавали разлоге богаћења земље све до новијега времена и прецизних резултата. Што се пак тиче самога значаја ове појаве за пољопривреду, — ми нећемо сада у њега дубље улазити, јер би смо прешли обим наше теме, и промашили циљ овога кратког увода.

Казали смо напред, да и органске, хумусне, кватерне материје представљају облик азотне биљне хране. Истина, биљке могу само неке врсте хумата да асимилују директно, као што су: мокраћна киселина, хипермокраћна киселина. Остале органске материје служе биљци као храна на тај начин, што под утицајем нитрификације прелазе у оне облике азотне хране, које биљка најлакше асимилује. (Нитрификација је ваљда најважнији процес

лено лише ове биљке, стока радо једе, а нарочито краве музаре — млекуље.

Данас, сундокрет је биљка која се гаји у Русији (Јужни део), Аустрији, нашим горњим крајинама и у Турској. У јужној и југо-западној Француској, Белгији, великим деловима наше земље и др. не постоји башта, а да нема по неколико струкова сундокрета, где се нарочито сматра као украсни биљка са својих и околних котурова, увек завидно окренутих сунцу. Ови котурови дају се често цели живини, која уме вешто кланом да нађе и науче сва зрела арна, за којима је необично прождрљива. У Немачкој, за време кризе масних материја и хранећих средстава за стоку, готово сви набори и насипи железничких пруга, и то још у почетку самог рата, били су засејани сундокретом ради добијања семена.

Према свему горе изложеном, гајење сундокрета је врло интересно за нашег земљорадника и пашу домаћу индустрију, па заслужује да се што више прагарија његово распрострањење; јер, поред велике културе, сундокрет је необично подесан са искоришћавањем необрађених крајева наших башта, авлија и других неизокористљивих терена. Како је култура сундокрета врло распрострањена и на њој се нарочито родило у Русији, потребно ће бити да видимо путеве, преко којих се дошло до тих резултата.

У Русији се је до 1848. сундокрет сматрао једино као украсна биљка. Прво је био обрађиван у Саратовској провинцији ради добијања арна за људску исхрану; затим се, мало по мало, покушало и цеђења уља, које је употребљено било такође за исхрану људи; и од тада, та култура нагло се почела да шири и да узима маха, тако да је 1858, у Сафатов, провинцији било засејано и обрађивано око 1.370 хектара. Године 1913. површина одгајивањем сундокретом достиже у целој Русији број од

агркултурце, микробиохимије, који је тек у новије време обухватен као резултат нитрифицирајућих бактерија, које је први изоловао Д. Виноградски и о чему ћемо говорити у своје време, говорећи о стајском ђубрету).

Асорпција минералних материја. — Ма да минералне материје улазе у састав биљака само за 4—14%, ипак њихова је важност врло велика, јер без њих не би било живота. Физиолошки опити у овом правцу су сасвим категорички. — Биљке узимају минералну храну из земље својим кореновим системом: жилицама, жилама и кореном. Наше културне биљке имају много развијенији коренов систем него што ми то замислимо. Развијеност подземних делова је различита код разних биљака, једне иду дубље у земљу, друге много плоче. Отуда и врло велика важност плодореда, који чини, да се биљке мењају на истом земљишту. Оно што игра најважнију улогу, то је површина жилица и коренових гдлачица, преко којих биљка упија хранљиве минералне састојке. У колико ја ова апсорпциона површина већа, ача се могу тако да изразим, у толико је и апсорпција јача, интензивнија. Према извесним испитивањима ова апсорпциона коренова површина за један хектар пшенице достиже 11 ха и 81, а за јечам 3, 53 ха и за оvas 10, 78 ха, и т. д.

(Наставиће се).

901.940 ha, повећавајући се за 6% од прошлогodiшње површине.

Ево тих статистичких података за 1913. год.¹

КРАЈЕВИ	Засејана повр. у хектар.	Укупно произведено у квинталама	Привнос са 1 ha у квинталама	ПРИМЕДБА
Евр. Русија	578.805	4.554.816 qn.	7,9	један квинтал има 100 кгр.
Кавказ	306.912	2.268.365 „	7,3	
Ависка Русија	16.223	68.478 „	4,1	
Укупно	901.940 h.	6.891.659 qn.	6,4 qn.	

У Јужној Русији, ова култура тако је брзо постала велика и важна за домаћу индустрију, да је губернија била предузела све кораке и да потребна средства за испитивање сувокрета и изналажења нових културних метода. У том циљу створен је известан из агрономских (опитних-истраживаних) станица које су даље, за последња десетак година, необичне резултате и плодне да се та полупривредна култура знатно повећа, квантитативно и квалитативно.

Чим су агрономске станице биле основане, одмах је се одпочело са селекцијом врста семена, тако да су се могле изучавати у три главне групе: а) сувокрета са врнима добрим за људску исхрану б) варијетети за цеђење уља и в) група варијетета за разноврсну употребу. Године 1912—1914, нарочита и највише се пажње обрађало на варијетете за уље, који су с практичне полупривредне стране били најкориснији са пределе Јужне Русије. Испитивања се нису само на томе задржавала, већ су се распрострили и на истраживање варијета сувокрета, који ће бити способни да се сами боре против криптогамских болести као и против свих биљних и животињских паразита, који га нападају и тиме смањују његов жетвени принос.

(Наставак се).

¹ Подаци узети из француског полупривредног листа „Нова Полупривреда“.

ИЗ ВИНАРСТВА

Облагање буради са парафином.

Фабрика Тео Жајц у Бечу раније је пронашла и усавршила справу за облагање транспортних буради са парафином и послала је исту справу тако звану „Патроковор“ вишој виноделској вођарској школи у Клостернајбургу код Беча ради опита. По извршеном опиту, иста је школа дала суд у начелу о облагању буради са парафином у следећем: „Искусство нас учи, да долазе натраг по транспортовању вина, у подрме, транспортна бурад сувише нечиста и буђава, те да су у опште више пута неупотребљива или се са тешком муком може њихова употребљивост поправити“.

Без обзира на друге користи, које су овде за препоруку код обложених буради са парафином, као најважнија је, што се не може буђ образовати и укоренити на унутрашњим зидовима бурета, као и у опште нечистоћа накупити; с тога је облагање буради са парафином изнутра корисно и за препоруку.

Принципји ји код истог, да се превуче, обложи сва унутрашња површина бурета са танким слојем парафина. Исти мора бити хемиски чист, без мириса и да је беле боје. Нечист са загушливим мирисом не сме бити употребљен, јер ће предати хрђав укус и мирис вино.

Нова транспортна бурад не треба испаравати нити испирати са врелом водом и содом ради растварања нечистоће из дуга, него се могу одмах парафином обложити, јер су сува и одмах по том са вином могу се пушити ради транспорта. У главном је између вина и дуга слој парафина потпуно непопустљив, те не може доспети нечистоћа из дуга у вино, тако исто ни вино до дуга.

Не само нова бурад, него и употребљивана и нечиста-заражена, могу се са парафином обложити и тиме да буду употребљена за транспорт. Стара бурад морају се претходно припремити, да би могао парафин у поре дуга-запасти и учврстити се.¹

Таква бурад добро се више пута испери и изрибају са врелом водом и содом / 3% /, да би се вински камен растворио и извукао из пора, те да би парафин што дубље зашао у поре дуга. Ако се не буде вински камен добро и дубоко испрао, онда облагање буради са парафином преко винског камена на дугама, не може се учврстити и онда се лако одваљује и вино протре до дуга.

Када се по темељном испирању добро осуши (отвори се буре и изложи сунцу), онда се сме приступити облагању истог. Облагање са парафином под влажним унутрашњим зидовима бурета безкорисно је, јер се парафин не може учврстити на дугама. Када је буре правилно обложено, онда се види изнутра танак чврст провидан слој парафина масног изгледа; поред тога исти протре од прилике 1 мм. дубоко у поре дуга, те је услед тога слој парафина једнообразан и чврсто припојен уз дуге.

Пошто је вино потпуно затворено, то је искључен продирање вина до дуга, и тиме је испирање шкодноних материја из дуга немогуће, а нарочито губитак цурења вина, лапање алкохола и угљене киселине из истог потпуно је искључено или тако мало, да је без значаја.

Пошто се не може на парафину укоренити буђ, нити какава нечистоћа, то бурад по транспортовању вина, брзо су употребљива, јер је довољно неколико пута са хладном водом устубати иста и одмах се могу буради поново пушити са вином ради транспорта.

Бурад која су употребљена за транспорт црног вина истумбају се више пута са хладном водом и одмах по том се могу пушити са белим вином или са ракијом, јер на дуваровима парафина не остаје никакав траг од боје нити мириса.

У опште могу се сва напред поменути пића пушити, једно за другим када се претходно више пута добро истумбају са хладном водом.

Бурад обложена са парафином не смеју бити прана са врелом водом, јер се парафин раствара на 50—56° Ц.

Према свему напред изложеним податцима од стране в.п. воћ. школе у Клостернајбургу, види се, да је облагање бурата са парафином корисно и веома потребно.

Ручни апарат „Патроквор“, који има фабрика Тео Жајц, дели се у два дела; први део — апарат служи за брао вештачко темално сушење бурета изнутра, помоћу двостранања угрејаног ваздуха. Други део — апарат има два казана, први је за парафин, који је увучен у други казан са водом, тако да је између првог и другог казана вода, те при грејању парафина може бити највећа температура 100°C и на тај начин прегореване парафина потпуно је искључено. Када је парафин у кључалом стању, онда се на казан — парафински положи, буре (на чеп) свом својом тежином, стојећи на једном тањиру, кроз кој иде цев из парафинског казана. Једном нарочито удешено пумпом уштраца 3—4 пута парафин и тиме је облагање бурета свршено.

После пола сата када се буре охлади, може се пунити са вином ради транспорта.

Апарат је удешен тако, да се не може десити никакав несрећан случај.

Овим ручним апаратом може се буре до 800 литара тежине обложити са парафином.

Код ове фабрике има чист загарантован парафин.

Ова бурад могу се само употребити за транспорт вина, а никако за чување вина, јер приступ ваздуха ради дозревања вина потпуно је искључен.

Даље услед скупе храстове грађе, могу се за транспортна бурад употребити: јелова, борона па и букова (доземци) грађа, али морају се таква бурад обложити са парафином као и мрсном бојом споља омазати и осигурати са више редова гвоздених обруча и између њих и са дрвеним, који би штитили буре од крања. Храстова скупа грађа да се употребити за смештај вина у подруму раду дозревања, јер је у последње време тако скупа, да прави знатну сметњу при продаји вина, јер се нема довољно храстових здравих незаражених бурати, те се из нужде пуне бурад која су судовна и са тиме се најбоља вина упропасте — постану судовна.

‘Иуће се често код жуљана: „Вино ти дајем а буре за живу главу никако“.

Веома је потребно, да Српско Пољопривредно Друштво набави, један такав апарат и изврши темалну пробу, и онда, да се набави већи број ради раздавања виноградарским крајевима на отплату.

Цена је била пре рата 1400 круна, а сада по погодби у. ј. значи према курсу.

Јован М. Живадиновић.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Методe поентаже при оцени стоке у вези с унапређењем сточарства.

Тачно познавање привредних особина стоке потребно је свима онима, који се занимају сточарством.

Истина да има искусних практичара, који могу добро да оцене извесне особине стоке, али су они ту своју способност стекли дугим искуством у одређеној средини, па,

промени ли се та средина (нове расе, стока из непознатих му крајева и т. сл.) њихова оцена може постати непоузданом.

Отуда је произашла потреба, да се изнађу поузданији и општији начини оцењивање стоке, који ће уз то бити и довољно упрошћени, да се свуда могу лако применити.

Када се има на уму, да је умети оцењивати стоку потребно не само појединцима, који гаје или купују стоку, већ још и више оцењивачима на изложбама и утакмицама, као и ради научних студија, онда је тиме довољно наглашена и важност и потреба, да се пропагују боље методе оцењивања стоке, боље од оних, које су до сада код нас практиковане.

Нарочито сматрам за потребно потсетити стручњаке, да се обзиром на сточне изложбе, које се у Србији приређују током октобра и новембра ове године, примене методу, коју ћу мало ниже изложити.

Оцена „од ока“, коју су оцењивачки судови пре светског рата код нас практиковали, није више савремена, она је несигурна, нетачна, према томе и несправична а није ни поучна, па зашто се онда не би већ једном и код нас увеле боље, у другом свету већ давно опробане и применене методе. Нема сумње, да наши сточарски стручњаци познају те методе, али их не примењују.

Међутим с тим методама треба упознати и шири круг пољопривредних стручњака, а не само да их знају круг сточара, јер баш на локалним изложбама, које су најмнобројније, а којих ће из године у годину бити све више, долазе пољопривредни стручњаци-агрономи у положај, да морају, улазити у одељничке судове, па стога треба да се за тај посао што боље спреме.

Применом ове методе код нас, дошло ће се до извесног искуства, па би се могле саставити таблице поентаже, класификовање и др. како те боље одговара нашим приликама и потребама, а да би она допринела бољем познавању сточног материјала и прикупљању грађе за проучавање наше стоке и сточарства држим да је ваљ сваког спора.

Да пређем сада на излагане самих метода.

У главном су познате две методе оцењивања: научна метода непосредног мерења за наставе и научне сврхе и метода поентаже. О првој за овај мах већу говорити, јер је за практичне сврхе мање погодна, па и ретко где, у страном свету, примењена, док је друга скоро општа.

Метода поентаже.

Метода поентаже састоји се у томе, да се прво утврди листа оних елемената, (нпр. делова тела) које треба проучити, да се за тим сваки елемент оцени бројем, белешком, тако, да збир тих бележака даде јаску претставу о вредности грла. У француском се белешка каже point па је отуд дошла и реч „pointage“ — поентажа, која је данас постала међународном. Ми би смо ју могли превести са „начин оцене белешкама“.

Прекмућства методe поентаже.

Оцењивач има пред собом листу елемената (особина), које треба да испита; он сваком елементу записе белешку, која изражава његово мишљење, а збир тих бележака

приказује му вредност грла. Како се дешава, да има грла скоро поједнаке вредности, онда би се при оцени „од ока“ само рекло: одлично, врло добро, добро или прилично, али се нема начина да изрази разлика међу све самим одличним, врло добрим, добрим или приличним, док се методом поентаже могу и финије разлике да изразе у виду једне или више јединаца — бележака. Деси ли се које размимодлажење у оцењивачком суду, онда се из листа може видети, у ком се елементу не слажу и за колико је бележака разлика. На тај начин дискусија почиња на позадајној основици и оцењивачи ће лакше доћи до коначног споразума. Ако би два грла добила исти збир бележака, онда би се првенство дало ономе, које је већу бележку добило за важнији елемент (особину). У осталом у пракси је редак случај да се оцене потпуно поклапају.

Метода поентаже омогућава класирање и издавање награда према класи. Нпр. ако је утврђен збир 100 као максимум — израз савршенства за краве, онда ће у прву класу доћи краве, које добију збир бележака бар 85, у другу оне од 80, а у трећу оне од најмање 70; испод тога у опште неће ући у награду. Број класа може се по вољи стварати.

Метода поентаже има и ту добру страну, што се даје унапред утврдити, да се у родослову (запатну) књигу унесе само она грла, која су добила извесан минимум бележака.

Метода поентаже на изложбама и утакмицама.

На изложбама и утакмицама ова је метода дала драгоцене резултате.

- 1) Она омогућава оцењивачима да методички врше оцењивање по унапред утврђеној и за сва грла једнакој основици.
- 2) Она олакшава поређење и расправу (дискусију).
- 3) Она обезбеђује правичну расподелу награда и што је врло важно
- 4) Она доприноси, да се слагачи поуче, на шта да обрате пажњу при одгајивању стоке, ако су у чему дотле грешили и на послетку
- 5) Она васпитава публику и ствара уверење о стручној и правичној оцени, јер су оцене јавне и већају се више изложених грла или се међу на видном месту.

За излагача то је права школа; он из оцена сазнаје зашто на пр. његово грло није у опште ушло у награду или, ако је ушло, зашто је добило мању награду. Нему се посредно скреће пажња на мане његових грла и недостатке у гајењу; он сазнаје за сврхе гајења т. ј. у коме правцу, с обзиром на привредне погодности, треба да гаји своју сточу (млечност, гојазност, снага, брзина и др.);

- 6) Она омогућава, да се врше оцене и упоређења и без великих изложба и нагомилавања стоке, просто тиме, што ће оцењивачки суд ићи из једног центра у други за дотичну расу, (уштеда у времену и трошку) скупљати оцене, па их накнадно упоређивати и на основу добиених резултата делити награде; то би само на основу оцене „од ока“ и памћења било немогуће извести.

Таблица за поентажу.

Поентажа је већ давно у употреби у Швајцарској и Енглеској, тим класичним сточарским земљама; тек доцније је уведена у Француску, Немачку и др.

Свака таблица за поентажу садржи двеје: Елементе (особине) које се оцењују и бележе. У томе се различити системи и разликују: хоће ли се узети ови или они елементи и какав ће бити степен бележака.

Примера ради наведећу овде таблицу поентаже за краве и јунице швајцарског црвено-белог (сименталског) говећета, какву је усвојило „Швајцарско удружење за гајење сименталаца“.

Елемент (део тела или особина)		Највећа бележка
Глава		10
Врат		3
		9
Труп највише 36	Груди	7
	Пашња и грбеш	4
	Једна ланија	4
	Бурбурна ланија	4
	Дужина карлице	4
Удлова највише 14	Ширина „ на куковима	7
	„ на бедрима	4
	Насад репа	4
	Дужина и пуноћа бутова	3
	Размакче и дистони	2
Кожа и љака	Целавине и кољена	4
	Клише и паши	5
	Стан ногу	5
	Спољашност	5
Скуп	Наме и знаци млечности	12
	Пашња крста	6
Опште развиће	Финоћа коштурса	6
	Дужина удлова	7
Свеса		100

Као што се из предње таблице види глава и врат не бележе се истом сумом бележака, врат је при оцени мање вредности од главе; с тога белешка главе иде од 0—10, а врата од 0—3. Слично је, ако упоредимо белешке вимена са знацима млечности и на пр. насад репа.

Овај швајцарски систем поентаже има и своје недостатке:

1. Велики број елемената чини те је посао дуг и заморан.
2. Код оцењивања услед разноликости бележака може се чешће јавити забуна и грешка при стављању оцене на картију; он цени добро, али бележи погрешно.

Да се то избегне смишљене су таблице поентаже с коефицијентима (радови проф. Барона 1888.—1899. в. Dechambre: *Traité de Zootechnie* I. стр. 132—158). Овај се систем заснива на томе, што ће скала бележака бити за све елементе иста (на пр. 0—10, 0—20) али ће се дата белешка накнадно множити коефицијентом, који има да изрази привредну важност дотичног белешке, односно партије тела или особине.

На овај начин уми посао оцењивача биће бржи и тачнији.

Када се још има на уму, да се скуп оцена једне таблице своди свагда на 100 као на израз савршенства онда се истовремено добија могућност за упоредно оцењивање. Ако је на пр. неко грло добило 70, друго 80 — то истовремено значи, да грло има 70% — а друго 80% савршенства.

Таблице имају две сврхе:

1. Да изразе обележја расе

2. Да изразе особине јединце.

Да наведемо сада неке обрасце за прављење таблица.

Таблице у пракси, то су листици чврсте хартије различитих боја (за мушка и женска грла), на полеђини оне ступце за везу с пореклописном књижом.

ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Питање о исхрани.

(Наставак.)

Од једне краве, која је врло мало млечна, да сравмерно не даје више но 3 литра млека у 24 часова, ипак за 9 месеци мувења добиће се око 700 литара млека; и од тога накупити 170 кг. сира и 8 кг. масла, прерађујући млеко на замену са суседом који такође држи једну краву.

На тај начин могла би се обезбедити свака породица и са овом врстом хране у довољној количини.

„Узимање у обрађивање већих простора земље за градине и гајење више врсти усева градинарских за кућевну потребу, општа је потреба, коју осећа свака кућа на селу, како у местима удаљеним од саобраћаја нпр. Омоља, Златибора, Власине и т. д., тако и око већих вароши, железничких станица и других саобраћајних места...“

—Узалудно трошење радне снаге око крчевина, ограда око имања, разоравања ледина и новина, да се добије и искористи, макар и привремено, радије парче земље, осећа се, да треба напустити, већ и у местима, где има још доста испуста и необрађене земље. Место тога, приступити редовно бољем пољубравању и обрађивању, већ разрађене земље, коју имамо; све се више увиђа свуда, *јер се са мање штрда већа корист* пошље, па таквом начину рада треба што пре и приступити.

Довољно храњење и боља нега стоке, макар мањег броја грла, већу корист даје, него држање више грла недовољно храњена и рђаво држана. Ова је измена потребна да се изврши код стоке свуда у нас.

Гајење живине, са више пажње у храњењу, чувању у стајама (на ружном времену и одржавање потребне чистоте у живинарницама, одавно је свуда наступило. Од досадашњег начина гајења немамо ни $\frac{1}{10}$ део користи колико би требало да имамо на селу.

Ето у овим напоменама и појединостима у главном, састојала би се та измена: одступање од екстензивног интензивног газдинства. А, да се могу извршити ове измене и исправке уводити у већу культуру усева кромпира, осведочено је бар донекле примером из нашег живота за време окупације. Тако у планинским местима где од жита — због хладноће не успева кукуруз и пшеница, већ само раж, јечам и оvas, — кромпир сеју за допуну житне хране; и да се није нашло на руци кромпира у оскудини друге хране, народ би поскапао од глади у овим планинским местима.

Да се ове мере могу остварити у нас, тајце потребно позивати се на примере и углед из живота и рада стра-

ног света, где се кромпир и трашак нар. у Немачкој гаје, у истој величини простора колико и жита. Или позивати се на примере „исхране војске“, олет код Немачке где је најобичнији оброк војске јело справљено од трашковог и кромпиоровог брашна, — таране од ољуштеног јечма са или без меса — само зачињено. А код Аустријанаца често се оброк војсци даје од конзервисаног — исушеног у фабрикама, поврћа, укуване мешавине мрке, купуса и осталог. Толлику вредност поврће може да има у исхрани!...

Средњи дневни метеоролошки подаци у Топчидеру од 25. септембра до 1. октобра 1922.

Датум	Барометр	ТЕМПЕРАТУРА									
		Земље у дубини метра					Ваздуха на вис. 2 м.				
		У закљону					Без закљона				
		0	0,3	1	стварна	макс.	мин.	Без закљона	Хемогрaф (сречане сунце трајало часова)	Психрометар (реалт. влажност)	Влажност у %
25.	752 ⁰	22 ⁰	19 ⁰	17 ⁰	17	29	11 ⁰	22	9 ⁰⁰	65 ⁰	9
26.	754	14 ⁰	17 ⁰	17 ⁰	13	17	9 ⁰	14 ⁰	4 ⁰⁰	78 ⁰	2 ⁰⁰
27.	754 ⁰	16	16 ⁰	17 ⁰	15 ⁰	21 ⁰	6	16 ⁰	8 ⁰⁰	67 ⁰	—
28.	753	22	17 ⁰	17 ⁰	20	28	13	18 ⁰	6 ⁰⁰	59 ⁰	0 ⁰⁰
29.	752	19 ⁰	18 ⁰	17 ⁰	22 ⁰	29	15	22 ⁰	2 ⁰⁰	62 ⁰	—
30.	748 ⁰	17 ⁰	17 ⁰	17 ⁰	17 ⁰	23	15	17 ⁰	0 ⁰⁰	88 ⁰	8
1.	752	9 ⁰	15	17 ⁰	9	16 ⁰	9	9	—	100	20

Пољопривредна Ogледна Контролна Станица у Топчидеру.

ЗАПИСНИК

XXXIII редовне седнице Управног Одбора Срп. Пољоприв. Друштва одржане 23. Септембра 1922. године у друштвеној доми у Београду.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, чланови г. г. Алекса Љ. Поповић, Благоје Д. Тодоровић, Вића Т. Радовановић, Александар Г. Јовановић, Милан Трковић и Другутин Срећковић.

Као гост био је г. Никола Петровић, редовни чланови.

Председавао потпредседник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар г. Александар П. Рашковић.

I.

Прочитан је записник прошле седнице, — Одбор исти усвоји, II.

Потпредседник саопштава, да је при повратку са ескурзије кроз Словеначку свратио са Друштвеним економом г. Мирком Димитријевићем у Загреб ради набавке спирал и алата и да секретар г. Александар Рашковић који је за ово био одређен није могао саратити, пошто је уједно био одређен и за багајинска ескурзије, те је са истима ради обрачуна морао проузјити пут за Београд.

У Загребу је набављен мали број воћарских и виноградарских алата и остале справе нису се могле набавити због сувише великих цена.

Одбор прима предње финанси и одобрава, да се исплати на име дневнице за три дана по 60 динара и подноси трошкове по рачуну.

III.

Потпредседник извештава о путовању по Словеначку које је извршио у савезу по програму прописаном од стране Кметijske Друже, свуда на путу пратили су нас г. г. Лас, тајце Кметijske Друже, Зикан шеф инспектор сточарства и Санџин шеф пољопривреде.

Свуда смо дочекани братски и видели све оно што је у про-

граму било предвиђено само нас је у неколико кишовито време оме-
ло, али су ипак наши подоппривредници доста прилика да вите
рај уређење и живот код нас.

Вође екскурзије одговориле су својим позивима докато те је
наш подоппривредник увек долазио и био у најближем додиру и по-
знајству са тамошњим подоппривредницима па их је то упознавање
толико озбиљило, да смо сво време провели као гости међу браћом.

Одбор предње прима знању.

IV.

Потприседник саопштава, да је приликом бављења у Загребу
посетивши изложбе коња, говеди, вола, грожда, вина и остаога, да је
изложба била добро уређена и посечена.

Одбор прима знању.

V.

По молби новосионане Подоппривредне Подружнице у селу
Селену, среза Јасеничког округа Смедеревског. — Одбор одлучи,
да се први у састав Друштва пошто је испунила потребне услове.

VI.

По молбама Подружница, да им се изладу сираве и остало на
кредит. — Одбор одлучи, да се отвори кредит Подружници у Сви-
здајевцу 25.000 динара, Деснотомцу 15.000 динара и Торци 6.000
динара, с тим да пошаку Друштву прописно написану и потписану
обвезницу.

VII.

По молби Управе ниже подоппривредне школе у Вршцу, да јој
се изладу потребне справе и адат на отворен рачун до пријема
кредита. — Одбор одлучи, да се изладу.

VIII.

По молби Александра Вељковића, из Златога, среза рањског. —
Одбор одлучи, да му се понаде преко средског економца Један ку-
деов излекарски нож као поклон Друштва.

IX.

По молби г. Божидара Тираћа инспектора за Подружнице, а
према мишљењу Финанског Одбора. — Одбор одлучи, да се г. Ти-
раћу повиси плата од 5000 на 6000 динара годишње.

X.

По молби г. Божидара Тираћа инспектора, а према мишљењу
Финанског Одбора. — Одбор одлучи, да се инспектору даје на
две мјесецне по 80 динара за 15 дана а кака путује преко овог
премена по 60 динара дневно.

XI.

По молби друштвеног особља о повећању личног и породичног
долатке усада наступљене скупоће намирница. — Одбор одлучи, да
се молба упути Финанском Одбору да учини предлог повећања.

XII.

По молби г. Николе Махмудића писара. — Одбор одлучи, да
му се увјек оставка на службу с тим, да врши више изузету плату и
долатке.

XIII.

По молби Подоппривредне Подружнице у Шапцу. — Одбор
одлучи, да се уложи г. Петар Бушунскав, редовни члан Друштва,
да одржи предавање у Поштерци о берби грожда и преради у вино.
На име дневнице признаће му се по 60 динара и половина трошкови
по рачуну.

XIV.

Прочитан је извештај Подоппривредне Подружнице у Чаčku, да
је одлучила, да се заказано приређивање изложбе ове године од-
лаже за мжућу годину. — Одбор прими исти знању с тим, да се од-
ређена помоћ у 30.000 динара депонује за мжућу годину.

XV.

По писму Архимандрита г. Рувима, старешине манастира Бу-
кова, да о овогадешњој друштвеној слави одржи предавање о кул-
тури босана. — Одбор одлучи, да се извести, да ће тада Друштво
бити задуето другачије према пословима и да може свој рад спре-
мити и послати ради прегледа и отимања.

XVI.

По тражењу о упућивању друштвених изасланика на изложбе.

— Одбор одлучи, да у име Друштва на изложбу у Бару (Црна
Гора) оду г. г. Владоје Д. Тодоровић и Никола Петровић, на Ру-
ник г. г. Александар Г. Јовановић и Божидар Тираћ; у Вајину
Баншту г. Милан Трковић.

За припрему изложбе у Битољу, да се упути на десет дана
пре отварања изложбе г. Павле Петковић и на три дана пре г. Бо-
жидар Тираћ, и да се узме наставници подоппривредне школе у Би-
тољу, да суседају у припремама на изложби, као и ако би хо од
истих могло одржати предавање.

Да се уложи писмом Господином Министар Подоппривредне и Пола-
да отвори изложбу у Битољу. Подприседник г. Паја Т. Тодоровић
и члан г. Владоје Д. Тодоровић, да лично оду и предлагу Господином
Министру писмо.

XVII.

По мишљењу Набављачког Одбора о набављеним сечкама за
стомену храну. — Одбор одобрава набавку.

XVIII.

По предмету о приређивању винског сајма у Београду. —
Одбор одлучи, да се изложба приреди у месецу марта 1923 године.

XIX.

По извештају о поласку инжењера и члана Општине Града
Београда ради прегледа Друштвеног земљишта за изградње убинити-
вене. — Одбор одлучи, да оное присуствују г. г. Паја Т. Тодо-
ровић, Владоје Д. Тодоровић и Вића Радовановић, и да се изврши
испита издатака, који буду били за овај рад.

XX.

По молби Ђорђа Растића, служитеља. — Одбор одлучи, да
му се изла на привремена позација 1000 динара, коју ће од своје
плате месечно отплаћивати.

Са овим је закључена данашња седница.

ОГЛАСИ

ОГЛАС НАТЈЕЧАЈА

При хемијској кулаоници у Сплиту има се покрити
једно мјесто аналитичара приставу у IX. чин. разреду др-
жавних намјештеника са свим припадностима одно-
сног чина.

Натјецатељи за ово мјесто треба да докажу:

- 1) да су свршили добрим успјехом односне науке из
хемије при којој техничкој високој школи или универзи-
2) да потпуно понавњају у писму и говору језик хр-
ватски или српски.
- 3) да су држављани Краљевине Срба, Хрвата и
Словенаца.

Натјецатељи треба још да приложе молби: а) Крште-
ницу, б) дијечничку сведоџбу, в) сведоџбу доброг пона-
шања и д) кратки „Curriculum vitae“.

Аналитичар има право, преко редовних припадлеж-
ности такође, при самосталном раду, на 25% утерани
пристојбина оних анализа, које ће он извршити, али треб
да у ту сврху докаже, крој вријеме од 6 мјесецих на-
мање, потребиту спрему.

Биљеговане молбе имају се подастрјети Полонри
вредном Одељењу Покрајинске Управе, преко Равнате-
ства Пољоделске учине и кулаонице у Сплиту, а то-
року од 4 (четири) седмице од дана проглашења овог
натјечаја у службеним новинама.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Брп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1899. г. прелиску друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Б. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Клустрозаван лист Брп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словеница:

На годишњу 20 дина. или 80 вр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО.

На годишњу дина 30 дина.

Претплате се пожеље уједињену
за целу годишњу

За С. П. Друштво власник, председник, **Љуб. Новковић**

Одговорни Уредник, **Д-р В. М. Стојковић**

Број 41.

БЕОГРАД, 15. ОКТОБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Методe поентаже при одени стоке у вези с унапређењем сточарства.

Ево примера за таблице, какве су већ од дужег низа
година у употреби у Француској.

Утврдила расе: шаролеске (тан за месо).
Таблица поентаже за краве и јунице.

ОДЛИКЕ И ОСОБИНЕ	Кое- фици- јент	Бе- леш- ке	Средње белешке
Глава и рогови	1	8	8
Врат	0,25	8	2
Груди и ребра	1	8	8
Леђа	1,75	7	12,25
Бутине и ширина карлице	1,75	9	15,75
Носац репа	0,25	7	1,75
Улови и шикот став	1	7	7
Финоћа и гинкост коске и лапке	0,50	6	3
Развиће и врлој	1	8	8
Хармонија облика, одена и слухозвоже	1,25	7	8,75
Знаци млечности	0,25	6	1,50
Свега	10	—	74

Старост оцењена по убина . . . год.

Вредност белешака:

10 савршено	5 прилично	Ако је белешка за неки
9 одлично	4 једна прилично	део или особину мања,
8 веома добро	3 недовољно	од 5, грло се одбањује
7 добро	2 лоше	
6 доста добро	1 рђаво	

Таблица поентаже за обнове расе бершон.

(пранац гајења: месо (буз) и вуна)

ЕЛЕМЕНТИ (ОСОБИНЕ)	Коефици- јент	Белешке 0—10	I Средње белешке	Белешке 0—10	II Средње белешке
1. Глава и врат	1,25				
2. Груди, ребра, леђа	2—				
3. Бут зидља и ширина карлице	2,50				
4. Улови и став	1				
5. Руно и кожа	2—				
6. Хармон. оба, и опште развиће	1				
Свега	10				

Ако бисмо покушали да створимо таблицу поентаже

нпр. за наше овче-полске овце, које би нпр. требало га-
јити у праву финије вуне и меса у другом реду, онда
бисмо горњу скалу коефицијената имали у толико да из-
менимо, да за елемент 3. ставимо коефицијент 2, а за
елемент 5. пошто би он био прворедне важности, коефици-
јент 2,0; абир коефицијената износио би 10, а абир
сведених белешака за савршен облик 100. Та би таблица
изгледала овако:

Таблица поентаже за обнове овчеполског соја
(пранац гајења: вуна, месо).
У нпр. Са. Николи . . . 1922 г.

	Коефици.	Белешке 0—10	Сведене белешке
1. Глава и врат	1,—	8 (10)	8 (15)
2. Груди, ребра, леђа	2,—	8 (10)	16 (10)
3. Бут, буз и шир. карлице	2,—	6 (10)	12 (20)
4. Улови и став	1,—	6 (10)	6 (10)
5. Руно и кожа	2,50	7 (10)	17,5 (25)
6. Хармонија облика и опште развиће	1,50	6 (10 ⁰)	9 (10)
	10		68,5 (100 ⁰)

* За савршен облик.

Као што се из абира белешака види у наведеном примеру
грло не одговара најбоље развићем бутова и карлице, па ни фи-
ноћом вуне, па би унапређењем с другим бољим грлима
испало на награде.

За наше прилаке може се узети већи или мањи број белеш-
ката, што све зависи од праца, у коме оцењивачки суд мисли
да ради.

Практичка примена.

Успех зависи од ових услова:

1. Од састава оцењивачког суда.
2. Методе рада.
3. Начина поделе награда.

1. Састав оцењивачког суда.

Оцењивачки суд не сме имати много чланова, три
највише, јер се иначе успорава рад и смањује одговор-
ност свакога члана. Разуме се, да ти чланови морају бити
стручњаци од искуства и пре свега људи, којима је не-
пристрасност изнад свега.

Свако грло, које се цени, треба претходно да под-
лежи прегледу сточног лекара. Само грла, за која он нађе
да су потпуно здрава приводе се пред оцењивачки суд.
На мањим изложбама сточни је лекар члан оцењивачког
суда и врши истовремено преглед здравственог стања.

2. Методе рада.

Оцењивачи могу поступити овако:

1. Да дају белешке сваки засебно, па просечан збир да је меродаван за награду.

2. Да претходно дискутују о свакој белешци, па резултат споразума унесу у једну таблицу. Овим се упрошћава поступак.

Прва је метода ипак више за препоруку, јер оставља оцењивачу потпуну слободу и независност у оцењивању и свако сноси свој део одговорности.

3. Начин поделе награда.

Награде се могу раздати по два основницама:

а) Просто по реду почев од највећег збира бележака.

б) Према класима т. ј. класирају се збирони како је то раније напоменуто, искључујући грла, чији збирони не могу достићи унапред утврђени минимум.

По првој основици све ће се одређене награде раздати; по другој се може десити, да извесан број награда остане неискоришћено због минимума, који извесан број грла можда неће достићи.

Врло је корисно, ако се дупликат таблице поентаже уручи сваком сопственику, чија су грла награђена. У Словеначкој је већ од дужег времена усвојена поентажа за говеда и израђена су нарочита упутства за рад комисија при награђивању. Та су упутства кратка, састоје се из 6 чланова.

§ 1. говори о томе, ко су чланови комисије за премирање;

§ 2. конституисање комисије;

§ 3. гласи: за свако се грло признаје извесан број бележака према његовој вредности. Највећи је број бележака 30, тако долазе:

глава и врат	3
предњи део	3
задњи део	3
труп	3
удови и кости	3
раса	3
кожа и длака	3
хармонија склопа	5
вредност за употребу (нарочито за млеко)	4
свега 30	

Грло, које добије испод 20 бележака (јединица) не може се наградити.

§ 4. Сваки члан комисије цени самостално по својој савести, а своју оцену доставља секретару, који сабира све оцене и дели их бројем чланова комисије. Чланови комисије не смеју гласати при оцени своје сточе или сточе својих сродника.

Комисија може да искључи из награде грла у овим случајевима:

1. Ако је грло алохудо и по људе опасно;
2. Ако је болесно или с телесним повредама;
3. Ако је с таквим манама у облику;
4. Ако је лоше хранено и прљаво;
5. Ако је рђаво неговано;
6. Ако носи блато, има гамад, дугачке папке и др.

По свршеном оцењивању грла се поређају према наградама и сточар-стручњаци поучава излагаче о добрим и лошим особинама сточе. Свако награђено грло добије нарочити жиг у леви рог.

§ 5. Председник комисије дели награде. Сваки награђени даје писмену обавезу, да ће грло најмање годину дана држати за приклад, у противном мора вратити награду.

ПОДЛИСТАК

ЋУБРЕ И ЋУБРЕЊЕ.

УВОД.

1. О потреби ыубрења.

(Наставак)

Животи биљака и њихово хранење.

Коренове длачице морају доћи у додир са честицама земље, које су носиоци растворених минералних састојака у води, па да их тако растворене у води упију. Овако бива са растворљивим састојцима у води. Али ако су минерални састојци нерастворљиви у води, коренове длачице морају да дођу у контакт са честицама земље, да извуче кисели сок, који ће растворити хранљиве састојке, па тек онда да их упију.

Абсорпција воде. — Говорећи о кисеонику и водонику, рекли смо, да их биљка у главном добија из воде. Поред ове количине воде која је потребна за ова два елемента, ми знамо да вода као таква улази у сам састав биљних ткива и достиже, у разним деловима биљним, код разних биљака, и у разним епохама биљног пораста, за 15—80%. Вода је носиоци растворених минералних материја до биљне лабораторије, листа, где се врши процес асимилације; но и ово није све. Биљна радна, транс-

пирација, захтева врло велику количину воде. Ово је лако представити, кад се узме у обзир, да стварање 1 кгр. суве материје захтева 250—350 па и више кгр. воде.

Сва вода, која узима учешћа у овим разним процесима прилази кроз разне геолошке слојеве земље, и растварајући извесне растворљиве елементе, носи их собом. То и јесте баш што даје вредност овој правој пољопривредној води, ако тако могу да се изразим, јер њу то оспособљава за лакше растварање хранљивих састојака у земљи. Кишница, падајући, шири атмосферу и богата земљу сваке године са по 3—10 кгр. нитрата по хектару.

Однос биљке и земљишта. — Видела смо да су главни извори хране за биљку: ваздух, вода и земља.

Што се тиче ваздуха, он је неистрпљив, те се не морамо ни брижити за оне хранљиве састојке, које он пружа. Вода зависи од поднебља, климе, водених талога за једно место, те смо ми немощни да повећамо њену апсолутну количину на датој парцели земљине површине. Паметном обрадом земље, одводњавањем и наводњавањем можемо подешавати количине воде потребне за успех појединих биљака.

Оно што је главни извор свих минералних храна, састојака и азота, то је земља. Према овоме, она мора да привуче нашу најачу пажњу. Треба да видимо, да ли

Сваки излагач може добити у истој врсти само једну награду; иначе добија диплому.

Комисија мора дати првенство сточарским задругама и оним грлима, која су уписана у родословну књигу; чланови долазе иза ових.

§. 6. На оцену комисије нема места жалби.

Да би се постигла крајња сврха награђивања, а то је унапређење сточарства, мора за оцењивачки суд пре свега бити рошчићено питање, који се правац гајења жеља да потпомогне у дотичној области. Познато је, да се стока може гајити у више правца; и. пр. говеда се могу гајити у правцу млечности, производње меса или рада, који се могу гајити у правцу брвине, снаге и др. ове у правцу млечности, fine вуне, меса или у извесној комбинацији правца.

Правац гајења одређује се према природним и привредним условима дотичног краја и он изражава један део привредне политике, која се води у некој земљи, па је стога од највеће важности, да оцењивачки суд пође одмах од правилне основице.

Онако како је код нас на изложбама рађено, без претходног сазнања, шта треба награђивати а шта не, нема се циља, па сад разуме се не може имати ни права престава о ономе савршеном типу, према коме се морају подесити таблице поентаже, јер се у свакој од њих мора огледати правац гајења па, појамно је, да и резултати морају у многе изостати.

Сетимо се, да су, идући само утврђеним правцем, створене чувене расе изразитих подобности: енглеског коња, и шортхорнског говечета у Енглеској, говечета шароле и ове разбоје у Француској, сивенталског и швицког говечета у Швајцарској, источно-фризијских крава у Немачкој, алпских говеда у пређ. Аустрији (виндгавско, монтафонско и др.) и т. д. и т. д.

29-IX-1922. Београд.

А. Г. Јовановић,

земља има увек и у довољној мери ових хранљивих састојака, па да наше биљке напредују. То можемо испитати хемиским путем или пак вегетационим огледима. Последњи начин је увек најсигурнији и најмеродавнији.

Обрађујући извесно имање дуг низ година, ми сваке године скидамо приходе са имања и употребимо за продају, а за храну људску и сточну. Ове биљке, које скинемо, исцрпу земљаште, осиромаше га у хранљ. састојцима за онолико, колико се истих састојака налази у биљној материји. — Предоставимо, да се овај радња понавља дуг низ година. Ми ћемо сваке године осиромашити, испостити земљиште за онолико, колико смо приносом однели. Ако би се ово продужило, морало би доћи време, кад биљка не би више успела на дотичном земљишту, јер не би нашла хране.

Ако бисмо сад извршили анализу овог земљишта које нам даје све слабије приносе, ми бисмо ипак нашли врло велику количину хранљ. састојака, много већу него што би требало за један добар принос ма које биљке. То долази отуда, што биљка може да користи само ону резервну храну, која је у таквом облику биљци приступачна; све остало остаје за наш увек мртвот капитал. Земљиште средње квалитете може да да анализом 1%₀₀ азота, Ph, и K, што чини по хектару на дубини од 0,25 м., Az = 4000 кгр. фосфора = 4000 кгр. и калија = 4000 кгр.

ИЗ РАТАРСТВА.

О сунцокрету-сунцогледу.

Важност неговања сунцокрета; његово незнатно гајење код нас, распрострањеност; гајења и испитивања сунцокрета у Русији и Италији; његова вредност и употреба за индустрију и сточарство.

(Наставак.)

Предходне студије су одмах показале, да се класификација сунцокрета може учинити према боји плода — зрна, док се није најзад успело да се морфолошки одабере поједини варијетети са одређеним карактерима и својствима. Природно је, да су ти радови изискивали велике напоре и жртве као и доста времена, али се ипак није ослевало, јер се само ове тежило за добрим и сигурним резултатима. Поред ових опатних стањца, испитивањем су се бавиле још и ботаничке баште, од којих је она у Воронежу предљачила. Испитивајући укрштање двеју врста (H. annua са H. agrophyllus који је отпоран болестима — Puccinia), воронешка ботаничка башта добија нове хибриде са сребрнатим лишћем, који се показаше бољи и отпорнији према болести, него ли врста са зеленим раваним лишћем. Радови су продужени и даље (резултати још непознати) циљајући да се добије нова биљка, која би била отпорна не само болести већ и биљном паразиту (Colchicum).

У Италији су последњих година одпочели слични радови, у циљу да се у јужним крајевима што више прошири гејење — култура — руског сунцокрета. Опити су извршени у околини Палерма, који су показали да сунцокрет треба сејати у марту, на раздалници од 0,50 у свим правцама, као и да га треба двалут прашити и окопавати у току вегетације. Жетва пада у септембру, пошто узру све стабљике високе 2,20 м. и добију вреле

па ипак да не добијемо добар принос пшенице који на пр. пахтева само:

70—80 кгр. азота
50—55 " фосфора
40—50 " калија.

То је отуда, што земља садржи горње количине хране у нерастворљивом и непрстипачном облику биљци као храна. Биљка може да користи само онај мали део, који је претворен у растворљиве хранљиве састојке.

Да не бисмо према овоме исцрпљу земљу свасвим својим усевима, ми се морамо побринути, да нечим накнадимо онолико хранљ. материја, колико смо извели приносом, (Закон о реституцији — повратку). — Но с обзиром на то, што се од ове земљине резерве сваке године претвори изврстан део у растворљиве хранљ. састојке, које биљка може да апсорбује, наш ће задатак бити, да бубрењем, уношењем ђубрета, накнадимо ону разлику између извезених састојака, и оне мале количине која се у току једне године претвори у земљу у облик биљци приступачан.

Бубрење је дакле рад, који се састоји у уношењу земљи корисних материја за биљку, а у којима земља оскудева.

(Наставиће се.)

кутурове од 0,20—0,30 м. у пречнику, принос са једног хектара може да достигне 54 квинтала чистог зрна од којег се може добити при цеђењу око 18% уља. Даље, ти опити су још показивали: да исушене стабљике са изпрашаним кутуровима, на затим спалене, од једног хектара површине могу да даду 22 кв. пецета. Засејан суцокрет поред једног јарка — канала — за наводњавање имао је стабљике још развијеније са кутуровима од 0,40 м. у дијаметру, одкуда је жетвени принос био много већи; ово јасно показује да је наводњавање — заливање корисно и добро за ову биљку. Опити са суцокретом у сувјој земљи (околина Гургенти) такође су дали (1914 год.) добре резултате.

У ботаничкој башти у Палерму, учињени су опити са разним варијететима суцокрета донесених из Русије, као: а) варијетети са црним зрнима б) в. са белим и в) в. са шареним зрнима.

Они су се показали да су хибриди. Но после најважнијег одбирања семена, дошло се до ових резултата:

Од којих варијета	Принос у зрну са 1 хектара	у ¹ уља	Принос у уљу са 1 хектара-вгр.
Са белим зрнима	12.800 кгр.	19 ¹	2.538
„ црним „	1.160	21 ⁴	1.104
„ шареним „	4.800	21 ¹	1.041

Исто тако учињени су покушаји и у Америци (Савезне Државе) у циљу добијања уља за индустрију лака и молераја, за које се обично употребљаје ланено уље. Како овог (ланеног) све више нестаје, услед чега знатно поскупљава, дошло се на мисао, да то треба замјенити неким другим: кукурузовим, сојиним или суцокретовим уљем. Добивање овог последњег, изгледа да је најрепродуктивније, на чему ради „Индустриско Одељење Биљака“ при Мин. Пољопривреде. Оно врши опите са заинтересованим индустријалима, и ако се успе у томе, као што је сваки добар изглед, трговачка потраживања суцокретовог уља биће велика због знатно ниже цене него ли од кукуруза или соје.

У Француској, која је најглавнија потрошач за те индустријске циљеве енглеског ланеног уља, такође се много ради и провагира неговање суцокрета. Наравно, да поред те његове важности за извесне индустрије, напоре се провагира његова употреба зрна за живину и дрождина за исхрану домаћих животиња.

Овом чланку није био главни циљ да iscrпно покаже неговање ове биљке, већ њене равнотежне користи и употребе, распрострањеност, као и све што се до сада учинило на том пољу; но ипак, целине ради, потребно је изнети у главним потезима: начине гајења и методе индустријског цеђења уља. Ако чланак ипак — привуче заинтересоване пољопривредних стручњака, желети је, да том културом нарочито посвећени, винеу нам са што више детаља (за негу као прераду тих производа) и iscrпније своја познавања, искуства и забелешке.

тети са белим зрнима („руски бели суцокрет“) најбољи за неговање. Његове стабљике могу достигни 2,50—4 м висине, чији кутурови (плодови) дају много крупнија, једиња и богатија зрна, него и један други домаћи варијетет. Суцокрет врло радо успева (конвенира) и за лака земљишта, али његови су приноси у толико већи, у колико га треба сејати на кућице („ораче“) или на ред, пошто прођу пролетње слане. Треба га сејати на ланиском одстојању од 0,70—0,80 м. један од другог; за један хектар треба спремити око 30 литара (13—15 кгр). Зрна треба затрпати на 3—4 см дубине. Сејидба се може обавити још и омашке, но у сваком случају, треба га проредити приликом прашена и оконовања. За време вегетације (траје 140—165 дана), суцокрет изискује извесну негу: два за прашивања са проређивањем и одкидањем пасерака; на једном хектару не треба оставити више од 15.000 струкова; у јулу га треба окопати („заогрунати“) како јаки ветрови не би имали никакво дејство, т. ј., да га не оборе и поломе кад порасте велики. Кутурова почињу саазрјевати првих јесњих дана; жетва се обавља у септембру—октобру; обраци кутурони („главе“) остављају се у амбарима, кошницама или зато нарочито спремишним одајама, одакле се износи и „комињају“ — или врше ради добијања чисто-овејана зрна. Са једног хектара може се добити 15—16 хектолитра 6—10 квинтала чистог зрна и 30—50 квинтала стабљика (један квинтал = 100 кгр). Тако добијена зрна суцокрета уступају се потрошцима: за индустријске прерађивање и употребе (зејтину, дрождином) за људску исхрану, хранљење домаће стоке специјално живине.

Што се тиче индустријске прераде суцокретовог зрна, у главном, постоје два начина цеђења уља-зејтина: гњечење на „ладан“ и гњечење на „топао“ (загревање) начин. Први се састоји у томе: пошто се предходно сва зрна добро очисте, издobre и самелу не загревајући их, директно гњече помоћу нарочитих преса и цеџи зејтину, који врло пријатног укуса и радо се троши за кујинске потребе. Други метод такође изискује све предходне радње (чишћење, дробљење и млевење) и онда се прво та успињена маса загрева у великим казанима, одакле се вади и меће под пресе; тако добијено уље не одговора квалитету уља добијеном на први начин.

Иза цеђења — извлачења — уља остаје велика количина изгњечене масе („дрожина — уљање погаче“), која се корисно може употребити за хранљење наше стоке. Но, не треба никад изгубити из вида умереност у томе, јер већ наведени алкалоид кога садржи, може да штети здрављу стоке. Оставајући на страну индустрију уља врло важну и на првом месту, с практичне пољопривредне стране, наши земљорадници требали би овој биљци више пажње поклонити. Са том врло лакоом културом, они ће моћи да искористе сва необрађена и без велике вредности земљишта, по својим баштама или забаченима ношковицама; или, ако желе да је практикују на велико — зашто је потребно брзо развијање модерне уљане индустрије — онда и најбоље земље њихових имања моћи ће да даду 3—4 пута више и веће приносе, него ма која друга култура. А они, који се баве рационалним живинарством,

ве требају губити из вида ову биљку, чије ће јам зрно плод бити од драгоцених помоћи за исхрану њихових „шитомаца“.

Стојан Петровић.

30-VII-1922.

Сулент Подопр. Школе.

ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Питање о исхрани.

(Наставак).

Но, ове су мере одавно извршене у самом народу, па селу код Словенаца, много економије и паметније у погледу исхране него у нас. Примера ради наводимо ово. У нас се — особито у јужним крајевима — где је донекле и сасвим оправдано, што се у јелу употребљују јачи зачини, много гаји паприка и трши не само као зачини већ као храна! Сетимо се ове силне количине суве паприке или исте количине паприке из туршије, које спрема за зимницу, а и преко целе године за јело, или направу у Македонији и другим местима на југу! И није ништа необично, ако цела породица седне за трпезу да подели оброк, који се састоји од леба и паприке из туршије, соли, неке гавице лука, и то је све! — без икаквог варива. Не би ли боље било суву паприку замислити са сувом кобасицом од боба укуваног или пасуља, а паприку из туршије са зеленим пасуљом — махуном — укуваном из туршије, или другом каквом биљном конзервом, која је много боља и хранљивија него паприка лук и остало које и није храна већ зачини — а могу се често лакше и обилније произвесте и набавити него паприка и лук. Угледајмо се слободно, на словеначког сиромашка селџака, који је купус, мање производан и са дужином вегетацијом, у његовом брдском и њеродном месту, потпуно заменио „са репом“ — ротквом угарњачом, коју он оставља и спрема и за зимницу, секући на кришчице и слажући у кеце и друге судове, овако као што се и купус спрема за зимницу. Само, још са бољим успехом они раде него ми, у толико, што не морају досипати воду у кацу, као код нас, већ само исеку, сложе, посоле и иокрију — притисну на се од себе одвоји сок из репе, у коме ова прерви. Овако спремна и узисељена репа, престава јачу, а не слабију храну него кисео купус у нас.

Овде наводимо само кромпир и грашак као усеве, које би требало у већој мери гајити не само по градинима већ и по њивама. Али ако би се прошириле и увећале градине, могло би се увести у усев још већи број корисног и изадашног биља, које би корисно послужило за храну у кући као и за храну стоци.

Јесење сејање купуса, раштања, спанаћа, разне врсте цвекле, роткве, мркве, слачице и осталог зеља и поврћа, које утрљано или посејано у врту може више или мање да издржи зиму и на отвореном пољу, а прихвата дана по престанку зиме јави се готово за бербу, могло би се поред грашка, боба и мркве, обилно искористити као храна преко целе године. Сочањо, које се може сјати и у фебруару месецу, не би требало такође заборавити. Овако радећи постигли би већу између зеленог усева и поврћа, и вредог варива и зрна у свако доба године,

те би нам кућевна градина постала по вредности за исхрану готово оно исто, што и кош и живница за кућу!

Да, али градина треба да буде у правом смислу „градина“, — т. ј. потпуно ограђено и обезбедено парче земље, у које нема приступа ни миши, ни кокош, а камо ли крупна стока, од које се често морамо бранити преко целе године, као од какве напасти, заразе или разбојничка! Е, у таквом случају нема речи ни о каквој градини ни о каквој привреди?!...

Вреди напоменути и воће, осушено или на ма који начин конзервисано, као и пекмез, спреман за храну и потрошњу у кући. Јер свака и најсиромашнија земљорадничка кућа на селу има шљива, и другог воћа за справљање пекмеза или за сушење, да то бар не мора куповати. — А кад се зна, да су Немци до рата, имали рачуна преко прекулаца — Маџара, за исхрану војске да купују пекмез из Србије, или, кад се зна, да и. пр. у Галицији и другим северним земљама у којима не успева шљива пожега, већ само џанарика, тамошњи свет ипак од џанарике справља велику количину пекмеза за кућевну потребу, по с тим: да увек додаје извесну количину шећера у пекмез, зашто да се у нас не уведе ова изврсна храна у редовну храну, кад зато никакве издатке не морамо чинити у толико пре, што пекмез од шљива пожега, није потребно шећером зачинјавати.

Помислимо само и на ту могућу околност; колико би се за само здравље народа добило, кад би се паприка у исхрани заменила са сувим, куваним воћем или пекмезом, у јужним крајевима нашег народа. Или, кад би се овом храном у северним крајевима, и осталим, заменила а она чаша ракаје, која се пије пре а и за време оброка, и која и у једном и другом случају, т. ј. ни ракаја ни паприка ствари не хране, већ и један и други додатак само дражи желуца да више хране тражи. Тражи и валани највише у сувом — велином кукурузном хлебу, који је сам по себи тешко сварљив. А воће, не само да је лако сварљиво, него олакшава и помаже сварљивост друге хране и, у исто време, у извесној мери хране и умерена употребу веће количине друге хране, у овом случају хлеба.

У осталом изтакнуто питање о „исхрани“, у тесној вези стоји са питањем о поправци народне куће, у којој, поред добрих страна, има доста предрасуда, незнања и недостатака. О овом питању потребно би било такође писати и исто проучити.

На крају да напоменемо и ово: сиромашном земљорадничком свету могло би се помоћи, да нађе себи зараде, а да не мора напуштати свој рад и место становања, ако би држава отворила послове и предузећа око грађења путова, сече горе, отварања мајдана и томе подобно у местима и околини сиромашних и брдских крајева. А да се општи послови и велики радови ма и приватних предузећа, у овом погледу могу корисно да оставе, доказ су железнички раденици из појединих места поред пруге, који радећи на железницама, а у самом месту одржавајући своју кућу и имање, кроз неколико година среде и обезбедо себи пристојно стање и својим породицама.

6.-VII-1922. r.

С. Кучић.

ИЗЛОЖБЕ, КОНГРЕСИ, ИЗЛЕТИ

Србијански селјаци у посети својој браћи Словенцима (Настајак).

Са Бохињског језера отишли смо возом на конак у Љубљану, а одатле 10. септембра у 5 часова кренули за Цељу, где смо стигли у 7.40 часова и били дочекани и поздрављени од неперегдне масе света из места и околине. Овде смо се поделили у три групе, од којих је једна разгледала варош, фабрике коњака, модерне и велике парне млинове и околне велике поседе, на којима се производе и суши хмељ у огромним количинама; друга група отишла је возом за Жалец и тамо прегледала приватне пољопривредне поседе и најмодерније хмеланнике а трећа је, такође возом, отишла у Шоштане, где је обилази разна модерна имања, расаднике и индустријска предузећа. Све три групе у вече састале су се у Цељу, где су у народном дому вечерале. Вредно је поменути, да смо се заиста имали чему поучити у култури хмеља, чија је производња овде велика и који тамошњем становништву даје лепе приходе.

Септембра 11., у 7 часова ујутру, отпутовали смо из Цеља за Шт. Јурај, где нас је цео локални одбор са снажним масом мушког и женског света дочекао и поздрављено. На самој железничкој станици прегледали смо предузеће великог стила за откуп, испитивање, паковање и извоз јаја и јадр. млекарник. После тога и после заједничког ручка посетили смо изложбу крупне рогате стоке, приређене од грла оне пасмине, која се у тој околини одомаћила и гаји и то у циљу производње стоке поглавито за рад. Том приликом имали смо неопходно задовољство да чујемо ванредно лепо и детаљно предавање из сточарства, које нам је одржао референт за сточарство Словеначке Покрајинске Управе г. Зидашек. Затим смо се највише и најдуже задржали при обиласку тамошње пољопривредне школе и целог њеног имања. Школа ова основана је недавно и због тога је уређење како интерна, тако и стаја, магацина, ђубришта, винограда, повртнога, воћњака, ратарских њива и дванад најсавременије и најмодерније, јер се поред науке, ради што бољег школског уређења користило и дуго-годишње стечено искуство. Управитељ школе, г. Беле, човек средњих година, озбиљна и мудра изгледа, ужива у целој околини најбољи глас. На ручку, који нам је у школи био приређен од мештана из целе околине, и на коме је присуствовала врло велика маса селјака и селјанки, није било ни мало тешко приметити да је управитељ школе најважнија и најауторитативнија личност у читавом крају. Њему су и народни посланици и интелегенција и селјаци са страхопоштовањем прилазили и са највећом пажњом слушали његове савете и упуте. Школско имање не износи више од тридесет хектара, и зато је Управа школска у стану да га одржава и уређује поглавито ђачком радном снагом. У школу се примају сеоски младићи не млађи од 16. година ни старији од 18. година, који се у таквој школи за једну годину школовања могу спремити одлично, да би доцније на своју имањима, као добри стручни практичари, радили ваљано.

После подне око 2. часа отишли смо пешце у Гро-

белино, па одатле возом у *Рогошку Слатину*, те смо обišли и видели и ту чувену светску бању, коју ми доземо нем. именом „Ројч“. Као и свуда у и Слатини смо дочекали сјајно, братски, искрено и срдечно. Имали смо времена од три сата да се дивимо природним и вештачким лепотама бање, па смо учествовали у хотелу „Пошта“ на заједничкој вечери, на којој је пало неколико жарких патриотских здравица, поздрављених од свију бурним и одушевљеним одобравањем.

Из Роганке Слатине, на дан 12. септ. у 4 часа изјутра отпутовали смо возом за *Марибор* и на Мариборској железничкој станици у 9.40 часова били дочекани и поздрављени од безбројне масе наше браће и наших сестара. Пошто смо на жел. станици доручковали, посетили смо обртну изложбу, која је заиста обилвала занатлијским рукотворинама свију врста, внијима најбољих сората, поарлем и цвећем особитог квалитета. На изложби вина први одељак заузела су вина из околине: Орможа, Лутотмера, Горње Радгоне са 15 излагача и 54 разних сората вина; други одељак заузимају вина из Словенских Горница такође са 15 излагача и 35 сората вина; трећи одељак припао је пределу Халозе, који је дао 7 излагача са 27 разних сората вина; четврти одељак заузео је Штуј-Марибор са 6 излагача и 9 сората, а пети предео Пахорја са 4 излагача и 8 сората; шести одељак красила су вина из околине Шмарја-Бизељско са 11 излагача и 25 сората вина; и, седми одељак сачињавала су изложбена вина из околине Цеља. Укупно је била представљено 71 излагача са 193 разних сората вина. Тога дана у 14 часова имали смо заједнички ручак у народном дому и имали част да будемо служени од најугледнијих мариборских дама, а неопходну срећу да чујемо ванредан избор патриотских песама, певаних од Мариборског певачког хора, као и најватренијих патриотских говора, исказаних и од там. народних вођа и од селјака. Цело после подне задржали смо се у прегледану Мариборске Пољопривредне Школе, старе и најмодерније уређене установе те врсте. Школа је Виноградско-Винарска и Воћарска и као таква она је у том правцу подигла целу своју широку околину. Управитељ Школе г. Жмавц, стари лаф, одржао нам је једно кратко а посве поучно предавање из винарства и провео нас кроз све своје подружје, винограде, баште, воћњаке итд. Пре вечере коју смо тамо имали, приредио нам је пробу разних школских вина од разних година старости. Тако смо имали задовољство да окусимо и најфинији „Ридлинг“, „Мословинац“, „Траминац“ и др. што обично не валува селјачке стомаке.

На дан 13. децембра отпутовали смо возом за Руше, село, које они зову „Мали Београд“, тамо смо цело вре подне провели у разгледању фалске електричне централе на Драви, која осветљава Марибор и околину и која даје електричну снагу многобројним тамошњим индустријским предузећима. Ова је централа довршена са време светског рата. Прегледали смо и неке стругаре, а највише се задржали у творници душика (азотног ђубрета) и карбида, која, као акционарска велико предузеће, производи и за иностранство експедије по две стотине вагона азотног вештачког ђубрета месечно. Ручали смо у селу Рушама- „Малом Београду“ и тамо провели све до мрака.

Село Руше прослављавало је Видовдан 1914. год., због чега је више од двадесет лица, мушких и женских, било у тамници. Оно је од најкада неустрашимо јавно исповедало и чувало своју националну боју, те заслужује по свему назив „Мали Београд“. За време нашег Балканског рата сразмерно највише доброволних прилога за наше ратевике дао је „Мали Београд“. Налазећи се на граници и у додиру са браћом Словенцима, који су под туђином, „Мали Београд“ је сигурна жижка националне свести за све њих и он то изводи свима начинама и средствима. Наш дочек у „Малом Београду“ претворно се у бурно народно весеље, на коме је узело учешћа и старо и младо, све што у томе селу живи. Овом приликом „Мали Београд“ био је посећен, заједно са нама, од све Мариборске интелигенције, што је доказ велике и неподељене љубави просветних радника према томе селу и његовом становништву. „Мали Београд“ цео са музиком, песмом и баљадама испратио нас је у 8 сати до жел. станице, где смо се растали уз најодушевљеније и најсрдачније узвике „Жавели“.

Заједничку вечеру и конач имали смо у Марибору, а 14 септембра у 6, 40 кренули возом за Љутомер. На железничким станицама: Слатина, Радениц, Бучевци и Крижовци, воз је стајао по десет минути. На свима тим станицама дочекала и поздравила нас је, сем огромног народа, и школска омладина и соколска удружења, у униформама. Певању националних песама, декларацијама националним, говорима за државно и народно јединство, бацању цвећа и давању истога, као и наших тробојних малих застава, није било ни броја ни краја. Од силног узбуђења и превелике радости плакали смо и ми и браћа Словенци.

У Љутомеру и Цвењу присуствовали смо изложби стоке, касачким тркама и прегледали сеоска гавдјинства, па смо узели учешћа у народном весељу које је трајало целу ноћ, а које смо ми, због претераног умора, морали напустити око поноћи.

У подне тога дана, сви ми били смо гости г. Јашка Рајка, виђеног и далеко познатог домаћина на Моти и великог народног борца.

Сутра дан, по киши која нас је тукла целим путем прошли смо пешинце преко најлепших виноградарских предела: Јерузалема, а у вече били на вечери у Орможу и на коначу у Птују.

Цео тај предел, једна огромна виноградска коса, која се протеже од Љутомера до Орможа, окићена је виноградима, подигнутим на америчкој подлози, од којих су многи старији од тридесет година. Пробране, већином беле сорте грожда, правилно усађене, гајене и чуване од крпивогањских болести, служе за производњу финих вина, која наша браћа Словенци развијају у флаше и извозе у иностранство.

Последњег дана наше екскурзије, у Птују и његовој најближој околини, разгледали смо пољопривредне поседе, воћни расадник, фабрику кожа, а после сјајног заједничког ручка, посетили шампањске подуме г. Чучека, где су запущачи од шампањских флаша летели около нас на све стране и одасвуд се чуо прасак „ракетли“ — звуци отварања флаша са шампањом, који смо следили.

Истог дана (16. септембра) око 16 часова, после најсрдачнијег опроштаја, а испраћени од свега Птујског становништва, кренули смо напрег за Београд, носећи собом најлепше и незаборавне успомене о свему ономе што смо за дванаест дана путовања по Словеначкој могли видети и чути.

У погледу развијања пољске привреде Словенци су далеко одмакли. Њихова вредна и марљива рука искористила и обрадила је сваку стопу зиратне земље, а увела у употребу сва техничка средства. Природа их није обдарила плодном зиратном земљом, али су они зато искористили многобројне текуће воде у циљу наводњавања и повећања својих приноса. Исто тако они најпотпуније користе честе летње и јесење кишне талоге, у којима не оскудевају, те у многоме производе две жетве. Овде поглавито долази пића за стоку—репа угарњачка, елда, разно поврће и т. д. Цела Словеначка је врло богата шумом, која се најстрожије чува и подиже. Шумарство, сточарство и виноградарство са подумарством су најважније привредне гране. Из ратарства нарочита пажња обраћа се на производњу кромпира, којим се тамошњи свет поглавито исхранује.

Производња хмеља такође има својих широких размера, која им даје вредно лепо приходе и чија је трговина са Немачком нарочито развијена. Пчеларство и живинарство исто тако вредно напредују у целој Словеначкој. Воћарство, нарочито јабуке крушке и шљиве, развијено је и гаји се најправилније и најрентабилније.

Познато је, да им је железнички саобраћај савршен и да Словеначка у гвозденим путевима ни мало не оскудева. Исто тако и сувоземни путеви су и много бројни и потпуно исправни.

Индустрија и занати јако су развијени и по градовима и по селима, при чему је запослен огромни број и мушког и женског света.

По селима, где год смо били, имали смо среће видети да су им свуда основне школе читаве и праве палате, подигнуте већином о трошку општина.

Што нас је пак, највише одушевљало на целом путу кроз Словеначку, то је силно одушевљење све наше браће Словенаца за државно и народно јединство. Они су своју националну свест чували и ширили са сва времена. Њихови народни домови, у којима су се скућали, договарали и из којих су путем штампане речи ширили националне идеје, најбољи су докази за то.

Где год смо дошли и прошли чули смо и наше и Словеначке патриотске песме. Наше, које су научили од уједињена на овамо. „Србијанка“ је свуда њихово познато и омилено коло, која се такође раширила свуда од Ослобођења до данас. Слику Његовог Величанства Краља можете видети у свакој кући, у сваком јавном локалу. Она је већином окићена цвећем и венцима. Где год је Његово Величанство кроз Словеначку пролазило аутомобилом, дечица су по звуку сирене знала да је то Краљ.

Словенци су наша напредна и свесна браћа.

Ник. Ж. Петровић

ГЛАСНИК

Средња пољопривредна школа у Марибору.

— На ново основаној средњој пољопривредној школи у Марибору почиње прва школска година 1922/23. месеца новембра т. г. Дан отварања школе објавиће се благовремено.

Тој је, средњој пољопривредној школи, која се оснива поред већ педесет година постјеће ниже виноградарске и воћарске школе задатак, да се у њој ученици образују опште теориски и практички у пољопривредној струци тако, како би могли руковати мањим и средњим поселима и државним добрима и корисно послужити у служби пољопривредне струке, било код пољопривредних установа (заграда и сл.), било као државни економци или наставници на нижим пољопривредним школама.

Обука у средњој пољопривредној школи траје четири године, од којих је четврта година одређена за искључиво практично усавршавање и специјализовање. Школска година траје до краја јула идуче године.

Ученици могу бити редовни и ванредни. Сви су ученици екстерници (т. ј. са станом и храном ван школе). Прописно таксирание молбе треба поднети до 20. октобра т. г. дирекцији средње пољопривредне школе у Марибору (винарска школа).

О успеху своје молбе биће сваки молиоц обавештен путем поште.

Ближа обавештења тражити од управе школе у Марибору (Словеначка).

Повластице у подвозу. — Господин Министар Саобраћаја решењем М. С. Бр. 32. 281, од 26. септембра т. г. одобрио је подвоз у половину цене на државним железницама и бродовима свима посетиоцима изложба на Рудник, у Битољу, Бајиној Ванци, Београду и Бару.

Према истом решењу сваки посетилац оних изложба дужан је на поласној станици узети целе карте које му важе и за повратак, ако уверењем Одбора на изложби докаже, да је посетио изложбу.

Повластице важе три дана пре и три дана после сваке изложбе.

Нове Пољопривредне Подружине. — Управни Одбор Српског Пољопр. Друштва на својој седници од 22.—IX.—1922. г. примио је у састав Друштва новоосновану пољопр. подружницу у селу Селенцу, срезу Јасеничком, округу Смедеревском.

Новооснованој Селевачкој подружини желимо сретан рад.

Верба грођња у Жупи. — Овогодишња берба грођња у Жупи обилата је, како по квалитету тако и по квантитету, јер ће бити грођња изванредног.

По мишљењу меродавних стручњака цене се да ће га бити преко 3000 вагона за извоз, путеви су врло добри, а за посредништво и остали обратити се Александарској Земљорадничкој Заградни у Александроцу, округ Крушевачки.

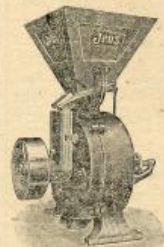
Пажња излетницима који су били у Словеначкој. — Г. Управитељ Државне Кметјске школе

у Св. Ђурђу (Словеначка) известно је писмом ово Друштво да је приликом посете те школе заборављен један пакет. Ко је од излетника изгубио тај пакет, нека се обрати овоме Друштву и тачно назначи садржину пакета како би се могао исти вратити сопственику.

ОГЛАСИ

ГЕНЕРАЛНО ЗАСТУПНИШТВО

и великог стоваришће парних и моторних ВРШАЛИЦА.

Мађарских Државних Железница
Енглеско-Мађарске Банке. — Од
личних француских патент Саугас
Мотора и стабилних парних машина,
Дизел Мотора, чувених, шведских
Блиндер мотора, Бензин
мотора и локомотива, разних мли-
нова, Валуа Ганпов фабрикат, мли-
них млинова Ирус за сеоско бело
Жетона, Везачица, Масеј Хариса
Канада, Тријера систем Мајер, Штат-
хел и Лепен, Косачица, Сејалница,
Плаугова, Копачица, Крувача, Ве-
трењача, Влачара, Валавица и т. д.

За сва обавештења обратити се

Генералном заступништву фабрика, машина и справа за
Пољопривреду и Индустију

А. БЕРАСИ И КОМП.

Београд

ИЛИ

СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ.

БРЕТЛАТА И РУКОПИСИ

уобичајно

Срп. Пољопривредно Друштво
У БЕОГРАДУ.Преглату прекоју и све
поштеНа основу најновијег решења од
априла 1909. г. прешкој друштвено
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

На годину 20 дина. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО.

На годину дана 30 дина.

Преглату се пољак уједнаку
са поштом годину.За С. П. Друштво власник, председник, **Њуб. Мовчић**Одговорни уредник, **Др В. Н. Стојковић**

Број 42. и 43.

БЕОГРАД, 29. ОКТОБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Гајимо пчеле!*)

Лена и пространа земља, пуна природних блага, као што је наша, има највише услова за пчеларство.

Пчеларење је једна од најстаријих грана пољопривреде. Може се рећи да пчела човека прати од самог постања. За пчелу, мед и восак знали су Грци, Римљани, па и сами Египћани, који су живели на 3000 г. пре Христовог Рођења.

Кад је ова пољопривредна грана тако стара, онда би природан закључак био, да би пчеларство требало да је за тако дуги низ година достигло највећу висину савршености. На жалост то није случај у нас! *Наше пчеларство, место да иде напред, оно иде у назад, место да умножавамо број пчела ми их уништавамо.* Узрок овоме лежи у следећем:

1) што се и дан дањи пчелари онако, као што се то радило пре стотину и више година; што је пчелар и дан дањи у оној истој тами, у којој му је био и његов дед, прадед и т. д.;

2) што је пчела доскора била недокућима тајна, и ретко коме да је она била посве позната;

3) што пчелар није довољно убеђен о супериоритету (надмоћности) сандучара — *кошница са покрешним саћем* — над простим вршкарима;

4) што се многи плаше убода пчелиног, као да је он смртоносан, а не лековит;

6) што, напослетку, нашем пчелару нису пружена довољна средства ни прилике, да се у том послу поучи било помоћу књиге, било помоћу пропаганде, било, напослетку помоћу дели, живе речи.

Потребно је, дакле, скинути таму са пчеларевих очију, пружити му потребна знања из пчеларства јер, да би пчелар умео руковати пчелом, и од истих користи имао, он мора пре свега добро да познаје прво саму пчелу а затим њене обичаје, навике и инстинкте; потребно је пружити му основна и најпотребнија знања о томе, шта

је то кошница, а шта житељи њени; *потребно је показати му пут најјефтинијег али најкориснијег рада.* И овде као и у свакој другој пољопривредној грани треба сељаку показати *како ће се са најмање труда и капишала, до што веће добити доћи.*

Имајући у виду предње речено, а и добру вољу нашег вредног и неуморног пољопривредника, потрудићу се да му у неколико предавања пружим најужнија упутства, како практична, тако и теоријска.

У извесним се местима верује, да пчела не захтева никакву негу, већ напротив да она боље напредује, ако је саму себи оставимо. Велика је то заблуда нашег неуспутног пчелара, коме предрасуде и традиције не дају да прогледа даље од носа.

Из разлога што пчеле саме себи збављају храну, многи од пчелара малу пажњу обраћају на њихову негу и храну, и онда кад би им она занста била потребна.

Услед тога што пчеле саме чисте своја обиталишта, одржавају чистоту и проветравање свога стана, човек се често пута заборави и за најоснованије ствари у одржавању хигијене свога пчеланика.

Пчеларство је једна од најмањих грана пољопривреде, која претставља банку чији капиштали доносе највећи проценат.

Користи од пчеларења су многобројне. То су:

1. Производи пчеле: мед, восак и ројеви.

2. Изврсна храна и лек ароциш многих болести.

3. Већи аринос код воћака, поврћа и многог биља, што долази као последица вештачког оплођавања помоћу пчела, које, завлачећи се из цвета у цвет, преносе прах са једних на друге и на тај начин врше оплођавање.

Да видимо сад, шта подразумевамо под разумним пчеларењем?

Пчеларење је пољопривредна наука, која, уз приемоћ науке и праксе, има за задатак, да

*) На предавања одржаног у Школи за Стоцарство свима пчеларима и прјатељима пчела на околине Краљева.

на најекономичнији начин дође до максимума свих пчелиних производа.

Из којих разлога треба пчеларити?

Пчеларењем се треба бавити из разлога:

1. што је то најпријатнија забава у време одмора;

2. што нам пчеларење пружа двојке користи: посредне и непосредне, где су ове последње често пута претежније, јер да нам није пчела, не би многу вођу и много поврће ни окусили;

3. што се у пчеларењу не тражи никакав напоран рад, те је према томе, посао врло подесан и за саме старце, жене и децу, чија се продуктивна снага да ту најбоље искористити;

4. што је пчеларење најпросадије и најугодније од свију забава и разонођења; што је пчеларење од свију послова најчистије, најделикатније, најпросадије и најлакше да се научи.

5. Напоследку зато што пчеларство не захтева нарочиту и скупу инсталацију а готово ни парчета земље, те је према томе то посао, који је најприступачнији и најпростијијој кеси. Једном речу зато, што је то посао, који је најлакше отпочети и који ће нам оно слободно, не продуктивно време, које би иначе у ништа страшили, заузети пријатним посматрањем рада вредне пчелице, чији би рад и организацију и у својој породици, па и у самој држави, требали да примењујемо.

Како треба пчеларити?

Пчеларење треба отпочети онда пошто смо се претходно потпуно упознали и спријатељили са жителјима кошнице, када смо продрли у тајне пчела, њиховог рада, навика и обичаја.

Узимајући у помоћ њихове навике постићи ћемо, да са својим пчеларама једноставно. Пчеларење треба у неку руку обављати, тражити да њиховима обичајима и понашањима, да се придржавамо навикама, јер само тако можемо постићи оно што хоћемо, а никако променама у навикима и инстинктима и обичајима. Обмањујући их, ми њих стварамо веровање, да оне раде по својим сопственим инстинктима или правилима природе. Ту је та шајна! Познати њу, што је вештина!

Онај, који упозна ту вредну бубицу, убрзо постаје њен највећи пријатељ; тај се никада неће плашити њеног убода, јер ће знати да је не плашити, што ће увек успети, јер ће знати шта сме а шта не с њом да ради. Он ће је волети и разумети, радоваће се њеној веселости, а у жалости или каквој потреби наћи ће јој лека. То је најпааметнији и најразумнији начин пчеларења.

Са пчеларама треба поступати пажљиво и смотрено. Једна кошница рђаво затворена, какав комад саћа заборављен, несмотрен и бруталан рад, рад који се у невреме врши, све су то разни узроци чије су последице убојне у пчеланику, а затим краће, глад и смрт, који могу читав пчеланик да упропасте.

Једна кошница рђаво затворена, једно лето сувине широко и ми смо расхладили драгоцену полог, који ће поутирати по својим ћелијама и изавазати трулеж и смрад у кошници, што ће имати као последицу напуштање кошнице. Један рам невешто узет и матица је убијена остављајући за собом један иначе напредан народ без матице, који ће том смрћу за кратко време упропасти, ако му се на време у помоћ не притекне.

ПОДЛИСТАК

ЂУБРЕ И ЂУБРЕЊЕ. УВОД.

1. О потреби ђубрења.
(Наставак)

Живот биљака и њихово хранење.

Како су, азот, фосфор и калије главни састојци у којима земља може да оскудева за бивљу храну, то ће нам и задатак бити, да доносимо такво ђубре, такву материју која ће све ове састојке да накнади. За овакве земље, које оскудевају у свима овим главним састојцима, стајско, сточно ђубре је најподесније. Циљ целокупног нашег излагања и биће, у главном, да упознамо добро ову врсту ђубрета, да научимо како се чува и како се у даној прилици употребљава.

Остали минерални састојци, које смо напред поменили, говорећи о бивљин саставу, налазе се готово увек у земљи у оноликој количини, колико су биљци потребни; чини изузетак креч који смо принуђени врло често да доносимо на њиве, јер извесне биљке, кречне, не напредују без њега.

Азот, калије и фосфор накнадимо, кажемо горе, ако оскудева земља у њима, ђубрењем. Јест, али како се

ова три хранљива састојка налазе у земљи у свим различитим једињењима, из којих постају, то може земља бити сиромашна само у једном од њих, шта ће се у оном случају? — Да ли би један састојак могао бити замењен другим којим, који се налази у изобилију? Одговор науке и опита је овде категоричан: не; физиолошки изоморфизом је немогућ, један хранљив састојак не може у храну биљке да замени неки други састојак, у коме земља оскудева. И што је још главније за нас привреднике, висина жетве, или боље рећи, висина успеха једног усева са једном земљишта ограничена је оним хранљивим елементом, који се налази биљци на расположењу у најмањој мери. На пр. ако земља садржи азота за 40 тавара пшенице по хектару, фосфорне киселине за 30 тавара, а калија само за 20 тавара, наш ће принос бити само 20 тавара пшенице по хектару, и ако је азота било за 40, а фосф. киселине за 40 тавара. Овај закон, којим је висина приноса условљена оним састојком, која се налази у најмањој мери, назива се *закон о минимуму*. — У оном случају земљорадник неће ђубрити земљу потпуним ђубретом, који садржи све хранљиве састојке, него ће да тражи оно ђубре, које садржи само онај састојак, који недостаје земљи. То су т. зв. *вештачка, хемиска или допунска ђубрета*. Ово с тога што се зна, да кад бисмо ми донели потпуно ђубре, које садржи и азот и фосфор

Невешти радови, при којима се убијају пчеле, учиниће исте љутим и опасним. *Заборављени мед, који је почео да прелива, или саће, које мешају и митвеи упрошашују, учиниће да вам је чиста добиш ошшила у невољаста.*

Дакле, од пчеларства ћемо видети само онда вајде и успеха ако при истом будемо уредни, сматрени и пажљиви.

Пчеларење никако не треба одједаред почети са замашним бројем кошница, већ само са једном или две, а највише са 5 комада. У самом почетку сваком пчелару треба да буде за циљ проучавање кошница и њених житеља, а никако одмах и материјална добит.

Ако је потребно проучавајте своје пчеле годину, па и две, како би добро упознали занат, који желите да отпочнете. Са повећавањем свог пчелињака не хитајте, већ на прво место поведите рачуна о обилности паше предела у ком сте, према чему ћете и управити обим вашег пчеларења! Напоследку, будите довитљиви, истражујте и пронађите сами извесне ствари, које ће бити ваше личне и које ће вас чинити бољим пчеларем, олакшавајући и упрошћавајући вам посао; истражујте најповољније пијане за продукте ваших вредних пчелица. Радите тако, будите истрајни и ваш ће рад успехом бити крунисан.

Поучавајте своју децу пчеларењу и привикавајте их на пријатно зујање веселих и вредних становника вашег пчеланика! На тај им начин корисно заузмите њихове часове одмора, који ће као такви имати своју већу чар и лепоту; њихов ће се ум изоштравати и богатити корисним и лепим стварима, јер човек посматрајући прилеж-

ност и радиност једне вредне пчелице неприметно и сам зажели да ту вредну и примерну бубицу подражава.

Напоследку, ради још веће иницијативе и саморађе код наше деце, одредите за свако од њих по једну кошницу, која ће бити њихова дика и понос!

14 октобра 1922

Краљево.

Драг. Ј. Грујић

редовни члан Срп. Пољопр. Друштва
Суплент Школе за Сточарство.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Кад треба употребити бика за опасивање.

Да ли је добро да се за опасивање употреби врло млад бик, чим у њему полне способности почну да се појављују? Да ли је боље употребити за оплођавање бика у пуној снази или лак онда када је зрео? Од којег доба старости, па докле треба бика пуштати на краве? Све су то питања од врло великог практичног значаја, о којима желимо да обавестимо наше читаоце, а према чланку који је објављен у једном француском листу *Gazette du Village*, бр. 44 од ове године.

Обично се сматра да млади бикови могу почети опасивати краве кад напуне 12 до 15 месеци, но с тим да им се чува снага и да се пуштају на краве просечно сваког другог дана. Употребити их за опасивање крава чим се појаве први знаци полног жара, у осмом или десетом месецу изгледа (по г. П. Гроу) неповољно утиче на доцнију плодност њихову, осим ако то нису извазредно снажне јединке; па и у том случају треба још више настојати да се млади бикови не изнуре. Ако се млад бик подвргне превременом замору, шкоди се његовом развију и шкоди се његовој приплодничкој будућности.

и калије у себи, да би билка употребила само онај састојак, који земљи недостаје, а то је калије у горњем примеру. Све оне сувишне количине азота и фосфора остале би неискоришћене и могле би се врло често изгубити у дубине земљине испирањем воде која пада. Отуда се може само и да објасни богатство воде, која се ухвати из одводних канала, у хран. састојцима, као што су нитрати.

Потреба ђубрива. — Из досадањег кратког налагања могли смо, у главном, видети ово: 1.) да је билкама потребно да се хране да би напредовале; 2.) да је њихова храна састављена из 14 елемената, које билка не упија никад као елементе, изоловане, него увек у виду њихових једињења, а нарочито соли; 3.) да је земља главни извор хран. материја, о коме ми морамо нарочито да водимо рачуна. Овај последњи закључак мора нас нарочито задржати, јер ми знамо поред осталог и то, да земља није непресушни извор биљне хране. Било с тога што је земља таквог састава да не пружа билкама довољно хране; било с тога што је она била богата по своме саставу, али ми смо је исцрпили дугим скидањем плодова, ми о овоме фактору морамо да водимо рачуна, ако хоћемо да пронаведемо доста и рентабилно. И још нешто: ми не смејемо присти земљу до крајних граница, морамо да помислимо и на поколења, која ће тек да дођу, и да претпоставимо, да ће и њима земља требати, да би производила.

А ако се мисли на данашњицу, види се, да се и овде хоће максимум рентабилног производње, и у интересу појединца, индивидуе, и у интересу целине, друштва, државе. Како да помиримо ову колизију дужности: и да пронаведемо данас што више, и да оставимо земљу у добром стању после нас? — Ево, на ово крајње питање ја и хоћу у границама моћи, да дам згодан одговор, то и јесте циљ моје теме: задовољити потребе данашњице, и осигурати будућност сутрашњице. Јер упознати, очувати и разумно употребити трајко ђубре, о чему ћемо сада говорити — није ништа мање, него осигурати благостање нашег народа, чијих се 83% чланова баве пољском привредом.

Литература:

Garola: Engrais

Dumont: La pratique des engrais

La terre arable

Наука о ђубривима — превод с немачкога од г. М.

Николића

Kayzer: Microbiologie agricole.

Драг. Ђосиф.

Кад бик има две године може се без сметње пустати сваки дан на краше, но број ових на бика не треба да буде већи од 50-60 најнише. Боље је не предвиђати већу цифру, јер не треба заборавити да се из једног или другог разлога краве неће увек оплодити од првог скока, те да ће требати да се подводе и по други пут, по кат-кад и по трећи, па чак и по четврти пут.

Само врло натреним биковима у трећој години могу се годишње подвести 80 до 100 крара, па и тада није сигурно да ће све бити оплођене, јер се злоупотребом изазивају код бика полна раздражења изван опасивања, а која проузрокују извесну изнуреност. Најзад треба водити рачуна и о распореду опасивања. Ако се опасивање врши само у једном делу године, биће потребно да се смањи број крара које ће се пустити под бика. Због тога се и препоручује да у том случају на једног бика дође 50 крара.

Да ли је истина да су млади бикови лошији приплодници него старији бикови? То се не може тврдити, као ни то да су производи од младих бикова бољи и да раније стасавају него ли производи старијих бикова. Али пошто доба старости није од великог утицаја у оплођавању, од какве је користи чувати старијег бика? Није ли корисније да се старији бик употреби за друго што и да се замени млађим, једно-годишњим, који ће се развити и који ће исплатити своју храну повећањем вредности за време растања?

Оваква проста расуђивања често пута чине многи пољопривредници. Ала они не мисле о томе да корист чувања старијег бика лека у томе што је он дао доказа о својој доброту, док се незна шта ће дати млад бик буди какве лепоте био његов спољни склоп. Ако се бик, који је одрастао, потпуно се развио, показао обичан или лош, шкартираће се, по себи се разуме, али ако се показао обдарен најбољим особинама и дао значајне ре-

зултате, сасвим је друго питање. Зна се према томе вредност оруба које се има, а међутим не зна се вредност, оруба које би дошло на његово место.

ИЗ МАРВЕНОГ ЛЕКАРСТВА.

Првени ветар код свиња.

Међу најчешће и најопасније болести свиња спада црвени ветар. То је једна нарочита заразна болест, коју проузрокује један ситни бацил у облику штапића. Овај бацил се налази највише у слезини, бубрезима, крви и у садржини прева и у лучењима тела.

За првени ветар најосетљивије су свиње у добу од 5 до 12 месеци и прасци до 3 месеца. Мишљење да свиње од расе више нагињу боловању од црвеног ветра него обичне свиње, није сасвим оправдано. Исто је тако погрешно мишљење да су свиње црне длаке мање осетљиве за бацил црвеног ветра него беле.

Бацил црвеног ветра је јако распрострањен. Пошто падне у земљу или воду он је у стању тамо да живи месецима и годинама и да се тамо по свој прилици у размножава. Од нарочите је важности чињеница да се тај бацил налази и у здравим свињама, и таквих свиња, сталних носилоца и шпироча тога бацила, има у по неким крајевима више од 50%. А укаже ли се повод побољшању једног таквог свињчета, на пример, услед велике дневне врућине у летњим месецима, услед назеба у пољу због непогодних склоности, услед нечишћих свињача, услед недовољне исхране (недостатак кречних соли), — тада такво свињче добија црвени ветар.

Све остале домаће животиње имуне су од те болести, то јест неосетљиве су за бацил црвеног ветра. Могу се вештачки додуше и друге животиње, н. пр. пецовањем, тим бацилом заразити, али за практичнога економика ти

ЗБИРАЊЕ ЛЕКОВИТОГ БИЉА.

Сваким даном се све више траже лековите траве: купују их и дрогерије и апотеке, купују их и акционарска друштва за тај посао нарочито установљена. У последњих година могао се у београдским новинама читати оглас што га је дало Акционарско друштво за лековито биље у Вел. Бечкерку — овога садржаја: „Купујемо свакодневно, лепо сушеног лековитог биља, у свакој количини по највишој дневној цени.“ Ту скоро образовано акционарско друштво, које ће се бавити изградом медицаната, па и изградом лековитог биља, а које има велики основни капитал, отпочеће велику куповину биља. Са стране се, чак и из даљних земаља, отпочињу распитивати које би се и у којим количинама лековито биље у нас могло набавити. Ми стојимо пред изгледима већег извоза лековитог биља; а кад се оно отпочне извозити, онда ће и наш тежак бити у положају да дође до једнога лепога прихода од узгреднога посла.

Кад већ стојимо пред тим послом, онда је потребно да се нашим тежацима пружи бар кратак преглед једног дела лековитог биља. Потпуно преглед свега лековитог биља и потребна биља упуства ће, несумњиво, временом

доћи; а докле нека и ове властине напомене, ма колико непотпуне биле, послуже тежацима и као подстицај за збирање лековитог биља и као списак овога биља које се највише позиваје и најчешће тражи.

Апта или бурјан, (*S. ebulus L.*) Бобине (Baccae Ebuli) у мешаним употребљене.

У виноградским крајевима несавесни виногалари гњече бобице од аптине с грождем, те дају јазу боју вину, иако би могли што више воде усити. Кад се није такво вино — настаје стужавина и боје глава. У неким крајевима се, кад омане воће, од аптине пече ривка која је врло шокљива.

Босиљак, (*O. basilicum L.*) Босиљак је гдешто употребљен у мешаним, као теј (*Herba Basilici*).

Босиљак је један од највреднијих лекова; зато је врло добро што се њиме наш тежакчи свет виси. Мирис је такође што се кад узри, оставља за зину и њиме исните стаје и олаје.

Буника, (*Hyoscyamus niger L.*) Јако отровна биљка, али доста важан лек, често употребљен у мешаним (*Herba et semen Hyoscyami*)

Као да је Јео бунику! каже се у народу за човека који неважно говори, бузанин. И сам народ дакле зна, иако је то отровна биљка. А како се та само у мешаним употребљена, треба је брати само по наручини.

Богородична трава, (*Hypericum perforatum*), Расте свуда, нарочито по трасу. Цвече се држи у каквом стању, напуњеном сјетином. Тим се сјетином мажу опекотине, ранице и т. д.

лабораторијски покушаји не долазе у обзир. Не треба пренихнути међутим да је бактеријски ветар једна прилично велика опасност и за човека, као што то сведоче многи извештаји о заражавању приликом поседа при пелдовању против црвеног ветра или приликом секцирања свиња оболелих од црвеног ветра.

Бацила има једну извесну отпорну снагу. Трулење и топлота утиче повољно за његово развијање. Он се тешко убија држањем меса у саламури и сушењем на диму.

У саламурено месо од свиња оболелих од црвеног ветра постаје тек после накнадног кувања довољно безопасно.

Бацила се уништава кувањем и сушењем, а исто тако и дезинфекционим средствима као што су: креч, сода, креолин и сулбитат.

Заражење црвеним ветром бива скоро искључиво путем исхране т. ј. узимањем воде или хране заражених бактеријом црвеног ветра.

Болест црвеног ветра јесте општа болест тела, која има као последицу оток слезине са крвавим запаљењем желуца и црева, запаљење бубрега и црвена боја коже.

Од заражавања до избијања болести треба просечно 2—4 дана.

Клинички знаци болести показују се у разним случајевима доста различито, али се ипак могу разликовати у главне три дота карактеристична облика болести:

1. Грозница црвеног ветра са избијањем по телу отока у облику цитроугластих брадавица; то је најлакше обелевање од црвеног ветра; знаци су му: велика ватра, замореност, укоченост, губљење воље за јело и избијање округлих и четвртстих брадавица, величине талира по кожи, на леђима, врату и трбуху.

2. Акутно и типично обелевање од црвеног ветра.

Осушена богородична трава се вари и као теј није противу назеба и кашља.

Бедринац, (*Pimpinella Saxifraga*). Расте свуда по ливадама, утринама, пашињацима и покрај потока. Лековит је корен.

Бувица или живовлак, (*Plantago lanceolata*). Расте свуда по пољу, пред кућа и покрај путева. Лист се привија на ранце да извлачи гној и да их чисти.

Боровница, (*Vaccinium Myrtillus*). Расте по планинама, највише у осожима и по вртачама;

Уродна боровница

Према Прачу у вршци.

Род је (свеж, сиров) врло пријатна и здрава посланица; осушен зими се жува и једе такође као посланица. Лист се употребљава противу шећерне болести.

Булка или турчинак, (*P. rheas* L.). Цвеће је некада било употребљено у медицини (*Flores Papaveris rhoeados*).

Бедрица, (*P. Saxifraga* L.). Корен некад у медицини више но сад употребљен (*Radix Pimpinellae albae et majoris*), у нашем народу као лек од бедрице (*Jumbago*).

Бобовњак или краваља сиса, (*S. telephium* L.). Познат народу као домаћи лек противу којекаких отока.

Болест почиње нагло или после кратких неправилности у варењу: смањен апетит, ретко и сухо лучење балеге. Животиње леже дуго, завлаче се у простирку, савије су, мрдају задњим делом тела, имају велику ватру немају воље за јелом, имају с времена на време убраано дисање, балагеју сухо и тешко. По неки пут повраћа им се или одста и повраћају. Наскоро наступа црвено, односно плаво бојадасење коже на трбуху, на грудима и на врату; понеки пут опајају се и прва разражења (узбуђеност, узнемираност).

Ход болести је различит, час брз, час спор. Понајчешће настапа смрт у року од 12—36 сати.

3. Хронични црвени ветар. Први знаци болести су у главне исто као и код акутног црвеног ветра, бива чак и побољшавања, али ипак после једног до 4 месеца животиње малаксавају, показују кратко дисање, црвенкасту боју коже, узест задњег дела тела и напоследку на ступа смрт услед парализе срца.

Као накнадне болести долазе: слабење задњег дела тела, запаљење зглобова, запаљење унутрашњих покожице срца, слабо развијање, запаљење коже (пекроза).

Лечење. Једино средство је пелдовање.

1. Заштитно пелдовање са културом и серумом. Оно има сврху да заштити здраве животиње од оболелања. Заштита траје 5—6 месеца.

2). Пелдовање само са серумом. То пелдовање може се употребити као и заштитно 4—6 недеља, али примењује се по правили као заштитно од већ заражених чопора свиња.

3). Пелдовање са вишеструком дозом серума ради лечења већ оболелих свиња од црвеног ветра.

Лечење може бити потпомогнуто применом извесних дезинфекционих средстава за црева, које ветеринар буде нашао за потребно.

Великданче, (*P. tuberosa* Schl.). Од наших видарица употребљено.

Врбасе, (*L. officinale* L.). Семе некад употребљено у медицини (*Semen Millii Solis*.)

Вранилова трава, (*O. Vulgare* L.). Цело зело (*Herba Origanii*) употребљава се у медицини.

Водњаца или воловодан, (*Orobancha* L.). Народ закрмљује овим биљкама краве, које остају јалове.

Вења, (*Juniperus communis*). Вења (смрека, смрекиња, клека, пунолица) је зимзелено ниско дрво, које расте по шумама и камењарима. У разним се крајевима друкчије зове. Бобице се мешају с меком ракијом и препече *клековача*. У апотекама се употребљава вењино уље, које се добија из дрва и бобица. У народу се употребљава против застоја мокраће и за чишћење крви.

Вратих или **повратих**, (*Tanacetum vulgare*). Расте покрај потока и на осожним падинама, а често се пади око кућа. Лишће и цвеће се употребљава као теј против стомачних болести, глиста, грчева и реуматизма.

(Настављење со.)

Што се тиче потрошње меса од свиња, које су боловале од црвеног ветра то зависи од мишљења маршеног лекара.

Црвени ветар је, у смислу закона о заштити од сточних зараза у опште и о мерама за угушивање тих зараза, — једна зараза, која се мора пријавити власти те се прописана средства за дезинфекцију и друга ветеринарска наређења имају најтачније извршавати.

А селах треба најревносније да се служи благодарним успешна ветеринарско-медицинске науке, с оријентом на велику вредност заштитног подцовања против црвеног ветра. Пропуштање те заштите може последику свиња проузроковати тешке имовне губитке као што су то потврдили многобројни случајеви.

10. октобра 1922. год.

Окр. Марш. Лекар

Охрад.

Др. вет. Драгутин Ф. Фрас.

ИЗ ПОЉОПРИВРЕДНЕ НАСТАВЕ.

О покретним школама за сеоске домаћице.

У бројевима „Тежак“ 28. од 1921 год. 31, 32 и 39 од ове 1922 године говорио је о домаћиничким школама уопште и како је код страних народа.

Покрет, који се јавио и код нас за оснивање домаћиничких школа лепа је појава, само се треба старати, да се пође правим путем, да се погоди облик домаћиничке наставе, какав одговара нашим приликама на селу и потреби наше сеоске куће. Не погоди ли се одмах у почетку тај облик, не може доћи ни до успеха.

Пре свега за села се не може никако да примени тип домаћиничких школа за грађанке. То је по себи разумљиво, јер је дружичји културни ступањ грађанске девојке од сеоске, друге су и потребе за сеоске девојке, дружичје су саобраћајне и остале прилике села од градских. О свему се томе мора водити рачуна, када се хоће да изабере погодан облик домаћиничке наставе за село.

Не сме се заборавити ни то, да би домаћиничка школа удешена за грађанке, сеоске девојке туђила од села и прилачила градском животу — што не би требало никако желети.

Прилике у нашим селима у многоме се разликују од прилика у селима напреднијих народа и пр. Чеха, Француза, Немца и др.

Ови су чиниоци врло важни при оцени какав облик ваља дати пољопривредној настави за домаћице:

1. Сеоска је девојка у огромном броју случајева неписмена. Само незнатан број уме да чита и пише.

Појамно је да ту о каквој опширнијој теорјској настави не може бити речи.

2. Тиме што је неписмена и што живи у средњим слабије културе — какава су наша просечна села — она је и сама мање културна и мање приступачна каквој систематској дуготрајној настави.

3. У кући родитељској пуно је посла, па ће се ретко когод наћи, да своју кћер одвоји на дуже време ван куће, макар и у истом селу, а још ређе би се нашли они који би хтели школовати своју кћер ван села у каквом удаљенијем месту.

4. Родитељи — селјаци нерадо поверавају своје кћери друге ма на макар то биле и државне установе.

5. Саобраћајне су прилике између наших села — а овде мислим на Србију — врло слабе, путеви рђави, па села ретка.

6. У селима нема већих зграда да би се мислимо на отварање школа с интернатом.

Сви ови чиниоци, а и многи други, упућују на то, да не треба отварати сталне школе на сеоске домаћице јер би оне биле без ученика са села.

Такав су школе у осталом гломазан апарат и стају скупо.

Нећу овим да кажем то, да сталне школе треба савним одбацити; нашло би се можда села — а то су богата и велика села (н. пр. Лапово, Алања; села по Мачви и Стагу) — где би се сталне школе за сеоске домаћице могле одомаћити, али то би било готово изузетно и малом броју.

Када је већ с наведених разлога немогуће да сеоске девојке иду на дуже време ван села, па ни у истом селу, онда се мора помислити на какав тип домаћиничких школа, које трају краће време и које долазе из села у село тј. путују, покретне су, а задовољавају потребу првог образовања сеоских девојака и жена.

Не могу се у образовању маса правити скокови. Сви би напори били узалудни; мора се ићи поступно, корак по корак напред. Зато и кажем да се у првом стручном образовању сеоског женскиња морамо задовољити нечим елементарним; па кад се пропусте прве генерације кроз школу и кад сеоски живаљ осети потребу за стручним образовањем — лакше ће се онда развијати наставни програм и по обиму и по дубини.

Путне школе за сеоске домаћице нису у свету новина. Њих има свуда по Европи; свуда су радо гледане и све се више умножавају.

У нашој краљевини има их у Словеначкој и у месту да вам изажемо њихово уређење у опште и код страних народа ја ћу вам у краћим потезима изложити уређење једне такве школе у Св. Јанжу, у Словеначкој, коју сам пре кратког времена обišао.

Покретни течај за сеоске домаћице у Св. Јанжену, у Дравској долини. (Кметјиско-господњиско течај).

У Св. Јанжу, селу у Дравском пољу, у Словеначкој, десила се је покретна школа за сеоске домаћице онда када сам кроз то место путовао.

У Словеначкој има више таквих покретних школа или тачице рећи течајева.

Први такав течај отпочео је у Словеначкој у 1910 години. Рат је прекинуо те течаје, али су по ослобођењу, опет отпочели од 17 априла 1919. године. У Словеначкој има тих течајева на Горњемском, Дољемском, Савинској долини и у Птујском крају.

Течајеви трају обично 8 недеља у једном селу, па се онда премештају у друго село и т. д.

Удешено је тако, да се цео прибор може спаковати у неколико сандука, а штедњак (шпорет) и шиваћа машина иду одвојено. У прибор стадају цео кујински прибор (прибор за кување, мешање, печење хлеба, конзервисање

поврћа и воћа) ручни баштенски алат, прибор за прање и глачање рубља, шивење и т. сл.

Сав тај прибор набавила је држава и о њему се води нарочита инвентар.

Држава плаћа наставницу и њену помоћницу (приправницу), а локални чиниоци (према споразуму, општина или срез, какво удружење и т. сл.) плаћају локал за тецај (ако се у каквој општинској или државној згради не добија бесплатно), гориво за кухињу и огрев и старају се о превозу школског прибора и наставница до њиховог села. Они су дужни дати и стан за наставнице.

Ученице не станују у школи већ ноћувају код својих родитеља, а само преко дана долазе у тецај. Ту ручају готовећи саме себи јело по унутрству наставнице, коју у Словеначкој зову „водителница“ тецаја, а вечерају код својих кућа.

Број ученица ограничен је, како би се над сваком водно потребан надзор, а ни просторије, ни наставне снаге не допуштају велики број. Обично их је 15—20 сеоских девојака.

Услови за пријем у тецај ови су:

1. Да је напунила 17 год.
2. Да има основну школу.
3. Да доноси намирнице за своју исхрану;
4. Да бакарске намирнице плаћа у готовом.

Уређено је тако, да свака ученица доноси одн. уложку намирница у истој вредности, обрачунати у динарима. Намирнице се у обрачуну рачунају по локалним ценама. Ако која ученица и. пр. не може да донесе маст, ова доноси другу коју намирницу и. пр. млека, пасуљ; и др. али на крају тецаја мора се показати да је свака донела намирница у појединачкој вредности, чег ради наставница води нарочиту књигу

Настава је бесплатна.

Шта се све у тим школама предаје и ради види се из овог распореда часова:

Час.	Понедељ.	Уторак	Среда	Четвр.	Петак	Субота
7½-8	ЗАПИСИВАЊЕ ДОНЕТИХ НАМИРНИЦА					
8-9	Наука о намирницама	Наука о намирницама	Наука о намирницама	Наука о здрављу	Наука о намирницама	Наука о намирницама
9-10	Млекарство	Кућно газдовање	О гајењу дече	Опште газдовање	Домаћа прелисица у књиго	Природне вилуке
10-11½	Кухање ручна, шивење, прање, глачање рубља, послови у кући.					
12½-1	Р У Ч А К					
1-2	Распремање. Срачунавања по јеловнику					
2-3	Шивење и потапање рубља	Шивење и паране рубља	Повртарство: о одећи	Кројење и кројачко пртање	Спремање поврља. Стокарство	Домаћи послови
3-4						
4-4½	Спремање јеловника за следећи дан.					

Где има могућности и време допустити — ради се

практично у повртњаку, стајама и врше други пољо-привредни послови.

Три четвртине времена посвећено је дакле практичној настави, а само једна четвртина теоријској настави.

При крају тецаја ученице полажу испит и добијају уверења о својем раду. Дан испита обично се светкује уз присуство родитеља и преставника локалних власти.

Селџаци врло радо дају своје кћери у ове тецајеве, тако да је већи број пријављених, него што се могу пријмити.

Несумњиво је, да поред добре основне организације сав упис завис од саме „водителнице“, која је душа школе. Она мора бити особа стручно добро спремна, врло вредна, беспрекорних моралних особина, да има воље и љубави к послу, да води сеоски живот да своје опхођење према младим девојкама — ученицама удешава тако да осете родитељско старање али и сву потребну дисциплину.

Од наставница („водителница“) се тражи, да су свршиле грађанску школу и једногодишњу домаћичку школу и да имају две године праксе на иманима, сем тога две године више домаћичке школе и државни испит.

И код нас би требало завести сличне тецајеве, у почетку у малом броју места, ради стицања искуства, а за тим да се њихов број умножи, па временом, где буде било услова, заведу и сталне школе за сеоске домаћице.

Да би се овај посао навео што боље потписати моли све стручњаци, који се интересују овим питањем (државни економци, учитељи, свештеници и др.) да му преко Срп. Пољопривредног друштва, до краја ове године поднесу своја мишљења, односно своје предлоге за организацију наставе за сеоске домаћице с обзиром на прилике у Србији, на чему ће бити веома благодаран. Иложени напред уређена покретних домаћичких школа у Словеначкој и Чехословачкој могли би ми корисно служити за полазну тачку.

2. X. 1922.

А. Г. Јевановић.

Београд.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ

Пољопривредна изложба у Бару.

У Бару (Црна Гора) одржана је изложба пољопривредних продуката 6. 7. и 8. октобра т. г. за окр. барски.

Изложбу је отворио делегат Српског Пољопривредног Друштва г. Благоје Тодоровић, начелник Министарства Пољопривреде и Вода. У исто време прочитао је писмо Г. Мин. Пољопривреде и Вода као поздравну реч пошто г. Министар није могао лично присуствовати на изложби.

Ова изложба у Бару имала је три значаја: познавање пољопривредних прилика у округу, подстицање земљорадника на бољи и савременији рад, и трговачки — нарочито у погледу продаје маслиновог уља и јужног воћа које је јако развијено у овом крају Црне Горе.

На свој изложби било је изложено 700 предмета међу којима је било 100 сората, а награђено је 120 предмета.

С погледом на климатске прилике, које владају у

Црној Гори, округ барски сматра се најбогатијим крајем, јер од зимске вршке и јабуке до поморанџе, лимуна, маслике и нара све културе могу да напредују са успехом и према томе може се рећи према изложеним производима да је барски округ у истини у пољопривредном погледу представник целе наше Краљевине, пошто је као што рекосмо на изложби било од воћа које успева на најсевернијем делу до најјужнијег дела наше отарбине.

Највећу пажњу привукло је јужно воће а међу њима и маслина, лимун, поморанџа, мурва (дудана) рогачи, дуван, румарин и нар.

Изложба је постигла потпун успех у свима правцима.

Приликом ове изложбе одржана су три врло лепа предавања, на име:

1. Г. Јован Поповић, учитељ — о привредним приликама у округу барском.

2. Г. Др. Нико Баришић, — о хигијена.

3. Г. Стипо Булић, — о гајењу маслина.

Сва три предавања посетљиво је грађанство у великом броју и са интересовањем.

Остављајући да прво и треће предавање објавимо на засебном месту наведешмо овде у изводу само друго предавање, које је за наше прилике свагда и актуелно и од пуне важности. Предавач Др. Нико Баришић средњи лекар образложио је најпре како је хигијена наука о чувању здравља, како је она од прастарих времена одељена од медицине, а да је истом прошлог вијека прикључена медицинским наукама. Хигијена, да игра главну улогу највише код заразних болести, како у прошлости тако и у садашњости. За вршме рата ради слабих хигијенских мјера заразне болести, да су покосиле много хиљада људских живота.

Међу заразне болести, уврстава особито туберкулозу као једну од најопаснијих, која је јако упорна и најжалост све већег маха заузима а особито у ово последње поратно вршме због несрећних и тешких економских прилика. Она понајвише обара сиротињу, која никако не живи у добрим хигијенским условима, а којих се сви морамо да придођавамо за корист и очување здравља како појединца тако и свега народа.

Сузбијањем заразних болести и потпомагањем развита свих грана хигијене доћи ће вршме кад људи неће прије времена умирати већ ће придржавајући се горе поменутих мјера моћи да доживе срећну и дубоку старост.

Желели би да се рад на изложбама у Црној Гори проди, те да и у идућој години видимо такву једну изложбу и у другом месту те наше лепе области.

Општа пољопривредна изложба у Битољу.

Српско Пољопривредно Друштво приредило је Општу Пољопривредну Изложбу за округ охридски и битолски у Битољу, која је трајала од 15-18. октобра.

Изложбени предмети били су смештени у агради основне школе „Св. Саве“ а изложба живине и пчела у школском дворшћу.

Стока је била изложена на пољани код Жуте Касарне, На дан 15. октобра у 10 часова пре подне у школском дворшћу Њ. Преосвештенство Владика Јосип извршно је водосвећење уз асистенцију месног свештенства

пред пуно сакупљеног народа и одржао прикладан говор.

Затим је подпредседник Српског Пољопривредног Друштва г. Павле Т. Тодоровић начелник Министарства Пољопривреде и Вода својим језгровитим говором изнео значај приређивања ове изложбе и рад Друштва на унапређењу полске привреде.

Изложба није одмах отворена, јер се очекивао долазак Министра Грађевина г. В. Вукчевића који је био одређен да у име Краљевске Владе отвори изложбу.

Тачно у 11 часова стигао је Министар и одмах је својим поздравним говором отворио изложбу изјавивши захвалност Српском Пољопривредном Друштву и његовим сарадницима на раду око приређивања изложбе, са жељом да и у будуће истрају на том пољу.

Министар је прво разгледао сва изложбена одељења у пратњи вишег чиновника и изјавио своје подапање, што је ова прва успева изложба у тим крајевима.

Цело пре подне свирала је војна музика а посетиоци нагнурли су да што пре разгледају изложбу.

Изложбена одељења била су лепо и с пажњом намештена тако, да су се сви предмети могли лако и јасно видети.

Изложба стоје била је такође с пажњом и разумевањем уређена, те је давала врло леп изглед.

Изложбени предмети и стока у појединим одељењима представљали су ово бројно стање:

1. Одељење за ратарство

1. Пшеница	- - - - -	у зрну	50 примерака
		у класу	33 "
2. Раж	- - - - -	у зрну	55 "
		у класу	15 "
3. Јечам	- - - - -	у зрну	56 "
		у класу	12 "
4. Овас	- - - - -	у зрну	22 "
		у класу	5 "
5. Кукуруз	- - - - -	у зрну	12 "
		у класу	31 "
6. Просо	- - - - -	у зрну	3 "
		у класу	4 "
7. Граорница	- - - - -	у зрну	12 "
		у стабу	2 "
8. Конопље	- - - - -	у семени	3 "
		у стабу	6 "
		у ваљку	1 "
9. Лан	- - - - -	у семени	1 "
		у стабу	2 "
10. Дуван	- - - - -	у стабу	1 "
		у калупима	4 "
11. Тикве	- - - - -	- - - - -	12 "
		свега	- 391 примерака

Граднарство.

12. Насуљ	- - - - -	у зрну	32 примерака
		у боранији	3 "
13. Сочиво	- - - - -	у зрну	1 "
14. Наут	- - - - -	у зрну	1 "
		у стабу	1 "
15. Купус	у главницама	у стабу	6 "
16. Келераба	- - - - -	у стабу	3 "
17. Крољивр	- - - - -	- - - - -	13 "
18. Лука	- - - - -	- - - - -	17 "
	дук бези	- - - - -	2 "
	прави	- - - - -	5 "

19. Папаган дрвени -	5	•
плаки -	3	•
20. Папrika -	29	•
21. Крастанци зелени	1	•
22. Вабиње -	3	•
23. Тиквице -	4	•
24. Цвекла -	3	•
25. Ротквице -	1	•
26. Ротквице -	1	•
27. Шаргарена -	2	•
28. Целер -	3	•
29. Паптриак -	1	•
30. Першун у листу -	2	•
31. Лубишице -	6	•
32. Колекције градинарског семена	3	•
33. 18 примерака конзерва, поврћа		•

свега 186 примерака

Укупно изложених предмета ратарских и градинарских 577. прим.

II. Одељење за воћарство и винограство.

1. Јабуре -	187	•	примерака
2. Крушке -	90	•	
3. Дуне -	9	•	
4. Ораси -	35	•	
5. Батени -	3	•	
6. Лешници -	1	•	
7. Кестење -	10	•	
8. Суве шљиве -	1	•	
9. Суве крушке -	1	•	
10. Грожђе -	60	•	
11. Вино -	20	•	
12. Ракије -	8	•	
13. Коњак -	3	•	
14. Ликер -	17	•	
15. Разна слатка -	23	•	
16. Ушећерено воће -	14	•	

свега 482 примерака.

III. Одељење ручних женских радова.

1. Кешела -	10	•	комада
2. Кошула женских -	13	•	
3. Чарапа вуњних -	8	•	
4. Биликова -	7	•	
5. Суканја -	4	•	
6. Асталских чаршави -	6	•	
7. Чакшира -	2	•	
8. Мушки јелек -	1	•	
9. Декорација -	10	•	
10. Пенџира -	1	•	
11. Свилено платно -	1	•	труба
12. Веленење -	3	•	комада
13. Сукнених горњих одећа -	9	•	
14. Великих тениха -	4	•	
15. Мараме пољевачке -	4	•	
16. Полелеј -	1	•	

Свега 81 предмета.

IV. Одељење за сточарство и сточне производе.

1. Волова -	14	•	комада
2. Вилкова -	3	•	
3. Крва -	17	•	
4. Јунаца -	9	•	
5. Телади -	7	•	
6. Кова -	10	•	
7. Кобила -	10	•	
8. Пастуха -	1	•	
9. Јунаца -	1	•	
10. Омниа -	2	•	
11. Жаребади -	3	•	
12. Бивола -	3	•	

13. Биволачки -	2	•	
14. Магарана -	3	•	
15. Овања -	3	•	
16. Оваца -	11	•	
17. Женских шиваљикали -	2	•	
18. Мушких -	2	•	
19. Крумача -	6	•	
20. Нераста -	1	•	
21. Пазивани -	10	•	
22. Прасани -	16	•	

свега 135 комада

23. Кобасица -	17	•	примерака
24. Сира -	6	•	
25. Масло -	9	•	
26. Буза -	5	•	
28. Кисело млеко -	1	•	
29. Восак -	5	•	
29. Козина -	1	•	
30. Воштана -	1	•	
31. Цеђен меда -	9	•	
32. Мед у сабу -	2	•	
31. Сасбе -	2	•	
34. Маринат од јегула -	1	•	
35. Јегула -	8	•	комада
36. Пастрмка -	7	•	
37. Сува риба -	1	•	

свега 75 предмета

Ж и в н и а

38. Гуске -	4	•	комада
39. Кожошке -	6	•	
40. Плаваке -	14	•	

Питоми зечеви 10 ком.

V. Одељење за пољопривредне справе и алате.

1. 2 лугра		
2. 1 жетелица		
3. 1 косачица		
4. 2 прскалице за воду		
5. 4 кошнице са рамовима за пчеле		
6. 2 пчеларска меча		
7. 1 центрифуга за цеђење меда		
8. 3 пчеларска ножа		
9. 2 плешта за вађење рамова		
10. 1 канта за наливање хране пчелама		
11. 2 шприца за пречање		
12. 1 сандук за топле леје		

свега 22 предмета.

Пекарских прерађевина 14 примерака. Укупно свега изложених предмета 1499 а укупно излагача 668.

За све време трајања изложбе било је преко 6000 посетилаца, који су са великом пажњом и интересовањем разгледали изложбу.

Прог дана изложбе приређивачки одбор привредно је у вече банкет у „Хотел Босни“ на коме је био и сав Министар, председник Друштва г. П. Т. Тодоровић, државни економ и остали виђенији грађани.

На самом банкету пало је више здравица, у којима се истицао рад Српског Пољопривредног Друштва и жеља, да се овакве изложбе и у будуће приређују нарочито у Јужној Србији.

Другог дана изложбе отпочели су рад оцењивачки судови, који су утврдили и доделили награде у разним пољопривредним справама, алаткама, књигама и похвалницама, које ће им државни економ раздати.

Укупна вредност награда износи око 40.000 — ди-

нара, које су набављене од стране Друштва и повчаном потпором Министарства Пољопривреде и Вода.

Осмањестот октобра у 4 часа по подне и председник Друштва г. П. Т. Тодоровић у присуству праревизијачког Одбора и осталог грађанства затворио је Изложбу и том приликом прочитана су имена награђених излагача.

Нарочиту пажњу привукли су на себе градинарски и воћарски производи, који рационалним гајењем могу постати важан трговачко-извознички артикул за те крајеве

П. С Петковић.

НАША АНКЕТА.

О кукурузу и суши.

На постављена питања о кукурузу и суши (у 38. бр. Тежака) добили смо са разних страна велики број одговора. И ако у тии одговорима има разних мишљења и погледа, па често и противуречних тврђења, ми ипак, с обзиром на разне погодбе гајења кукуруза у разним крајевима, те одговоре саопштавамо читаоцима онако како смо их добили, остављајући коментар њима самим. Да би се пак само питање што боље расветлило, молимо читаоце, који нам нису послали одговоре и имају већег стеченог искуства по питању, које је постављено, да то у општем интересу што пре учине.

Ур.

Ја памтим три године, које су биле врло сушне, да је кукуруз због тога страдао. То су године 1905., 1921. и 1922.

У години 1905. био сам у Бачкој и још почетник. То је била прва година мога самосталнога рођа кога ме је многамо добром научила.

Овако сам те године, да је највећа страдао кукуруз позне врсте, а мање онај ране врсте. На јакој и ђубрењитој земљи страдао је много више, него на слабој. На пролетњем орању више, него на јесењем. Гушћи усев страдао је несравњиво више од реткога.

На темељу тих опажања удешавао сам касније свој посао око гајења кукуруза и имао сам увек добре успехе.

Године 1921. био сам окружни економ у Огулину у Хрватској. То је крашки крај са танком земљом на каменитој подлози. Претходне зиме учио сам сељаци у зимским курсевима, како се обрађује земља с обзиром на конзервисање влаге, како је треба ђубрити и нарочито како се употребљавају вештачка ђубрета, која помажу, да вегетација буде бржа, па да усев за времена умакне суши, која се тамо понавља сваке године. Код гајења кукуруза учио сам их дакле на зимско орање на обрађивање земље у пролеће са дрљачом и култиватором коме је сврха, да се земља рано загрије и да се уништи коров; на што ранију сетву и на што ранију врсту Земљу да ђубре поред сточнога ђубрета још и са вештачким. Сетва је обављана иза маркера (браздача), а вештачко ђубре давано је индивидуално — у кућице Усев је остављен нормално густ — како одговара вели-

чини тамошње сорте и окопан три пута, без да се заграо.

Такав је усев добро издржао сушу и донео нормално развијене плодове — и то онај део, који је био нађубрен вештачким ђубретом, донео је много већи род.

На 10 стабала ђубрених са вештачким ђубретом уродило је 2 кгр. 19 килиова.

На 10 стабала ђубрених са сточним ђубретом уродило је 1 кгр. 39 килиова

У тој је години највише допринело успеху; добро конзервисање влаге; затим избор подесне аклиматизоване врсте ђубрене вештачком ђубретом.

Године 1922. ватекла ме је као управника кр. нике госпозарске школе у Пожеги (Славонија). Преузео сам 2. маја већ обрађена и засијана поља. Једна табла засијана је била мешовитим семеном на врло слабој земљи; то су депутатска поља олузана. Друга је табла засијана са једним великим ђубром — позном врстом. Земља је прошле зиме нађубрена сточним ђубретом.

Кукуруза на слабој земљи боље се оплодио, него онај на ђубрењитој. Први је данас (октобра) већ прилично сазрео, док је потоњи још потпуно зелен. Крајем августа пала је издацино киша, која га је подмладила, па је нарастало много клицова, који су се дотле за суше били замрти, али нису могли да расту. Много од ових клицова, јесте крзубаво.

На темељу својих дугогодишњих опажања могу рећи, да је култура кукуруза код нас још један неистинити проблем.

У главном чини се, да је поред најближијег конзервисања влаге за успех најмеродавније: пролетње обрађивање са циљем раног загријавања земље; рана сетва; избор ране врсте и ђубрење. Гледе потоњег чини се, да кукурузу ипак више роди земља т. зв. „стара снага“, него свежје ђубрена сточним ђубретом. Вештачка ђубрета чини се да делују одлично и треба томе питању посветити највећу пажњу. Ми нећемо ваљда никада моћи сијати онако позних врста кукуруза, као Американци, већ ваља да себи узгојимо добре мале и ране врсте и сијемо их гушће и у томе нађемо оштету за изгубљену величину позних врста.

К. Поповић — Пожега.

Кад мене је овакав случај био:

I Два хектара поорао сам добро дубоко више него икада што сам упражињао са дубоким орањем. Посејао сам на дрљачину т. ј. докле је плуг подораво, и добро покривао турано семе. Та два хектара дали су 6000 кгр. у корену.

II. Један хектар поорао сам доста плитко и посејао ипак добро поврио. Дао ми је тај хектар 1200 кгр. у корену. Све је то рађено у размаку 3-4 дана.

Да напоменем и ово:

Из почетка, за време велике влаге кукуруз је боље растао и напредовао у њиви, где је било плиће орање. Где је дубље орање врло је тешко напредовао из почетка, али је више користи дао.

Моје је дубоко мишљење да за све усеве треба дубоко орати и ситнити земљу, па се не бојати велике суше ни глади.

Милош Банћ
земљорадник из Наталињаца.

* * *

Не само из овог двогодишњег, већ из педесетогодишњег искуства о кукурузу противу суше знам ово: дубоко с јесени орати, теже земље и с пролећа јануара или фебруара поново преорати. Пред сејање подрљати, по сејању повалајати. Треба знати, да је ваљак сечиво са две оштрице: са колико се ваљком задржи влага, ако се повалај земља када је довољно просушена, још више се повалајем по мокрој и каљавој земљи влага изгуби. Лаве земље добро је орати пред сетву. Разумем орати други чли трећи пут.

На ектар површине треба оставити на кишној до 20.000 а на сушној години до 10.000 струкова. За тај број струкова најкорисније је посејати по 2 струка уједно.

Нужно је да земљорадници знаду још с јесени прогову времена за идучу годину.

Ко је овако радио, махом је добијао добар принос и на сушним годинама.

8—10—1922. год.

Велико Село, Стиг.

А. Нешћ.
ред. члан Друштва.

* * *

Као читалац „Тежак“ шаљем уредништву овај извештај. Искуством сам утврдио да њиву за кукуруз треба два пута дубоко поорати, посејати рано у пролеће, — пет дана пред па до десет дана после Благовести. — Размак у сејању најмање 80 см. у сваком правцу, никако 80 и 20 као што је то Тежак у току излагања износио. Прво копање обавити, чим кукуруз буде истерао три пера; остављати само по један струк у оцаку. Друго копање обавити збрза за првим и по могућству после неке кише. Ако се ово све марљиво уради, и ако земља штогод вреди, кукуруз неће промаштити.

Овде је требало још нека објашњења, али је „Тежак“ молио да будем кратак.

Љуб. Л. Павловић
Земљорадник, Беринге—Прокупље.

* * *

Утицај ово годишње суше знатио је мањко произвођачу кукуруза. Успешније се може радити овако: поорати пред ускрс 10 сантиметара дубине посејати мотиком до аграрнице и метнути у оцак 4—5 зрна ред од реда пола метра а оцак од оцака 1 метар и 60 санџама. Ако би више зрна мету у оцак онда нема успеха јер одраста кукуруз подгорев а остале понеки струк јалов.

Треба разредити зрна да не буду у гомизнице него 3—4 сантиметра зрно од зрна. Када буде све готово завлачити дрљачом.

Драгољуб Б. Живановић
срба у округ Крајински, Косовац.

* * *

Дугогодишњим радом, као земљорадник, у својој раду имао сам праксе довољно и могао сам стећи сигурно упознавање, како се земље и на који начин урадити, па

да се опет добије добар род од кукуруза и за време дуготрајне суше.

Сваки усев тражи припрему земље за свој развјатак, тако је и код кукуруза; а да би се осигурао и од дуге суше, треба земљу с јесени добро поорати и тако је оставити да стоји преко целе зиме.

Земља с јесени поорана, преко целе зиме ће да се довољно натопи воденом влагом, — јер када је земља с јесени поорана, њој су орањем отворени сви земљини канали за природне водене влаге у земљине дубине, где се та влага задржава и као резервна стоји те може послужити када наступе дуготрајне летње суше. Тада се та водена влага приближује самој бљаци и потребну јој влагу даје.

Све земље, које се не ору с јесени, већ се остављају да се ору у пролеће немају те водене влаге, нити су могле добити водену влагу спровести у дубину, због тога што су сви земљини канали који би је могли спровести затворени. Та добијена вода, пала, слеће са њива и не задржава се ни један часак на земљиној површини те услед тога све њиве неоране с јесени, познају се одмах на суши. На таквим земљама обично кукуруз пожути и чамуња, јер нема довољну количину водене влаге да га освежава.

Сваке године па ето и ове године, радио сам овако као што сам изложио овде, па сам добијао довољну количину кукуруза, а ове године још и више, јер сам место ваљка употребљавао брану.

Сејидбу вршио сам као и сви остали сејањем мотиком на оцаке, а сејао сам и машинном, која искључиво сеје кукуруз са два реда, а имао сам ове године одличну бербу.

Као што се види земљорадник има да води борбу са природом, јер све оно што природна благодат не да земљораднику и његовим усевима, земљорадник је позван да силом своје моћи отме од природних непогода.

С тога позивам све земљораднике да за кукуруз спремају земље с јесени и у пролеће да се дубоко оре; а ако је могуће и ваљком повалајати; онда нека знаде да ће бити осигуран од дуге летње суше.

Милан М. Секулић
својом из Поповића.

* * *

При гајењу културних биљака вода је један од најважнијих чинилаца. То се најбоље види у годинама сушним као ова, где водени талози нису могли да покрију њихову потребу.

Доказано је да културне биљке у току вегетације одзвучу земљи 250—400 пута онолико воде колико материје образују. При средњој жетви са једног хектара испаре биљке 3—5 милиона литара воде, док при том жетва кукуруза од 45 твара зрна одузме земљи: 106,50 кгт. азота, 50,05 кгт. фосфорне киселине, 1205 кгтара калијума и 33,31 кгт. креча.

Пошто воду у већини случајева нема земљорадник у својој моћи, то мора чинити све што може да исцупавање својих земља сведе на најмању меру. Ово се даје постићи: +

1) Разумном обрадом земље. Безусловно орање ив-

водити с јесени. С пролећа припремити земљиште за сетву драљчом. Пролетње орање изабити из землорадничког програма. Не заборавити да је зимска влага драгоцена свима усевима а нарочито кукурузу.

2) Вубрењем и умножавањем хумуса који од свих земљиних састојака има највећи водени капацитет. Тако он (упијање воде) код пескуше износи 21%, код иловаче 50%, код глинуша 60—80%, а код хумуса 200%.

3) Разумним обрађивањем земљишта за време билног пораста.

Шта се постиже огртањем кукуруза ?

а) Подпомаже се развјатак адвентивних коренова ;
б) Повећава се земљина површина а са њом и загревна и испаравајућа моћ. Земља под огрнутим биљкама јаче се загрева али и више исушује. Огртање даље можемо за добро и корисно сматрати на земљама које су поклоњене влази, у влажном климату и влажним годинама.

У поднебљу сушном, на лаким земљама и сушним годинама огртање према јачини ових чинилаца, или не утиче ни добро ни рђаво или је директно штетно и штетно, тим штетније чим дубља сетва.

в) Прашење. Поред наводњавања прашење је једина одбрана од суше. Прашење прекида капиларну везу и чува влагу у земљи. Временим земља се слезе и капиларна веза овет успоставља, коју прекида ново прашење.

4) Вештачко наводњавање. Данас је у страним земљама јако раширено. У Северо-Америчким Уједињеним државама наводњавање се данас око 5 милиона хектара, у Индији 10 милиона хектара, у Египту 2½ милиона хектара, у Италији 1½ милион хектара, у Шпанији 200 000 хектара, у Француској 160 000 хектара ; даље веће и мање површине наводњава : Алжир, Канада, Аргентина, Аустралија, Јапан, Китај, Предња и средња Азија. За нашу земљу жалим што немам података.

Јаша Јањић.

* * *

Обично жетва кукуруза сушних година издаје у овим крајевима где су заступљене сорте са дугом вегетацијом.

До овога закључка дошао сам и ове године (мес. јула) приликом путовања из Босилграда за Врњачку Бану, јер сам на овоме путу имао прилике да видим и крајеве, где су биле заступљене сорте са дугом вегетацијом (позне) и крајеве где су биле заступљене сорте са кратком вегетацијом (ране).

С тога сам мишљења да би у овим крајевима требало заступити и сорте са кратком вегетацијом. А од ових највећу пажњу заслужује „дећанац“, кога топло препоручујем свима пољопривредницима, који би желели да и сушних година осигурају довољан принос кукуруза.

Чак могу рећи да кад би се на ову сорту обратила мада већа пажња, а нарочито на избор семена, да би се са њом могла постићи жељени резултати.

Тако исто мишљења сам, да би се принос кукуруза сушних година, и иначе, увећао, када би се сејање кукуруза вршило у врсте, или где то није могуће на сачму (омашке), а никако на ораке и томе слично, где су више биљака сконцентрисане на једно место.

Ово објашњавам тиме: што су биљке — када су више њих сконцентрисане на једно место — приморане да црпе храну а са овом и влагу са једног ујед места, и у колико их је више у једном месту — одаку у толико ће бити већа оскудица у влази и храни; док кад би биле разређене (свака за себе) тога не би било, јер би свака биљка имала свој делокруг влаге и хране, односно шири круг хране и влаге.

Огртање, пак, кукурузу требало би сасвим избећи и зајевити га обичним прашењем. Оно (огртање) не само што одузима много времена, а не користи ништа, већ и због тога што умањала влагу у земљи, јер се прављењем банака и хумака ствара већа површина за испаравање, док кад би се кукуруз само прашао тога не би било, јер би земља остала у једној површини — висини и влага би се боље везала. Затим што банци и хумке као одвојени од остале земљине површине брзо се суше и загревају и кад такви утичу да се биљке толиких дана брже сасушују. Ово нарочито важи за лаке земље.

У прилог овоме имам рећи, да би се суши у неколико доскочило и на тај начин, кад би се тикве (дулеци) сејали стално као узрод кукуруза, и то што гушће, јер ове помоћу свога великог лишћа прилично засенавају земљу и тиме спречавају велико испаравање земље баш за време јаких сунчаних припека. Земљиште пак за кукуруз треба с јесени што дубље поорати, а спрелећа што површине, колико да се земља припреми за сетву.

12. — X. — 1922.

Хран. Ј. Митровић
ср. скопљ.

Кукурузу на сушним годинама јест потреба, да се одржи у земљи што више влага, и чува добро од корова; семе је најбоље од жутог ситног кукуруза 12 и више реди. Влага у земљи одржаће се кад се оре земља за кукуруз 2—3 пута (угари); пошто се дигне са стрњике жито, оре се први пут; други пут под јесен или рано у пролеће и трећи пут, кад се сеје. Орање прво треба да је штогод може плиће, друго да је нешто дубље, тако да сва ситна и мекана земља дође доле до зрна, где ће у дубини 10—20 см. да одржава влагу. Овакво орање лако се врши и не смета коров плугу, (не вата за плуг), ако га има.

На сушној години треба да се сеје под бразду за плугом и то овако: у прву бразду уступај се 6—7 зрна на ораке (кућице), а на одстојању 2—2,50 м. или корака у реду. Растојање ред од реда треба да је 4 бразде. Тако кад је прва бразда засејана, онда се чека, те се одоре четврта бразда и поново се сеје на исти начин. При сејању кукуруза може да се сеје под бразду и посуљ и дулек у сваки 2—3 орака, дулек и ређе.

Кад је земља тако припремљена поорана и засејана на овај начин, онда се узме дрљача и задрља се по потреби и двапут; подрљана се земља лено ваљком завала. Ово се дрљање и ваљање врши да лакше и брже никне семе и да је ситнија земља, да одржава влагу да би лакше биљка сисала својим жилицама храну из земље; а и земља је оваква много лака за рад. Овако засејана кукуруз сад остаје да никне. Кад никне и буде у неколико пера, по потреби и онда се може да задрља и ваља, да би му се

на тај начин лакше спустила влага у дубину, ближе жи-
лама, док није настала суша.

Прашење треба да је увек на време док није ура-
стао коров; праше се прашачем, а може и мотиком. У
прво прашење се чувају сувшиши струкови кукуруза, а
оставља се у сваки одак (кувшину) по 2—3 струка и по
који струк пасуља или дуљка. По потреби праше се и
2—3 пута.

За време огртања и окопавања не треба да се плевни
нити ниша овог стручњака, нити да се много огрне зем-
љом око струкова већ само колико да стоје право.

Често прашење чисти коров, иситни земљу, а ситна
земља вљакнија је и лакше и брже прима влагу и од
росе а камо ли од кише, па ма она колика била.

Са земљом кукуруз треба огртати толико колико да
струкови стоје усправно, а да не би пали на земљу док не
ухвате јаке жиле за земљу. Огртати струкове треба само
ситном земљом. Кукуруз не шишан овога а плевен сам
неколико пера од земље, дуго одржава росу на себи и
више него ли плевен начисто. А који је огртнут са малим
оцадима лако прима нив струкове росу до својих жила,
те тако искоришћава сваку кап воде и онда мора да
расте и напредује. Док много огртнут и оплевен и ошишан
кукуруз већ тако не може. Земља на којој је кукуруз
оплевен и ошишан много, брао губи влагу за време ко-
пања и докле поново не нарасту пера на струку; зато
у сушној години то избегавати. Ошишан и све оплевен и
много окопан кукуруз губи влагу зато, јер сунце равно
опече, па влага која је поћу дошла сјилом до струка, не
може да се уздржи уза струк од сунчаних зракова, који
јако допиру до земље, а струкови су и сувине оплевени
и азицирани, па немогу својим малим перима да спрече
сунчане зраке, и тако сва влага мора да се растури:
нешто се испара у ваздух нешто оде дубоко у земљу.

На горе наведени начин ја сам сејао кукуруз и об-
рађивао на њива која је 3 ланца велика, која је на бр-
довитом положају, а удаљена и сувине од реке и шуме.
Са та три ланца земље добио сам 6 кола кукуруза у
клинку (на вагу 5000 кгр.) 1100 снопова шаше, средње
величине. Док суседне њиве нису ни шаше имали, а неке
како су никле (кукуруз) тако и остале.

Велики труд и рад довели су ме до овога доста
доброг приноса кукуруза.

Овако увек радим кукуруз и увек ми је добар, бољи
од свију осталих, а већи принос и већи труд исплати.

Пословица каже: Ради, Бог не брани.

Драгиша Милановић
земљор. Доња Рача (Крагујевачка).

* * *

Кукуруз где сам сејао није била земља угарена по
пролетње орана; уворато је доста дубоко, сетва извршена
23. Марта по новом а семе бачено у дубину 4 до 4½ см.
Али пошто је време било доста хладно то је и семе доста
доцкан почело ницати, и тако је прво прашење извршено
2. Маја, а друго прашење и проређивање 27. Маја, треће
прашење и огртање 8. Јуна; растојање струкова било је по
60 см у квадрат. Принос је био са 3,22 хек. 7.000 кгр.,
чиста ђрна и то одличног жутог кукуруза.

Милутин В. Рајанћ
сељом, Салаш Провобарски.

За сада се не бавим привођом кукуруза зато
што немам зато земље, а бавио сам тим послом од пре
10 па и више година држећи туђе њиве под кирију. За
то време запаисо сам ово доле наведено јер сам пробао
и увек је било добро.

1. Сваки привредник треба да зна да кише нећемо
никад имати уредно као што су некад биле јер су зато
изгубљени услови, јер су нам се шуме омањиле, а и земља
се изпоснила јер многи раде њиве, по 30 и 50 година,
а никада их нису нађубрили.

2. Сваки пољопривредник треба да повна своју њиву
и да је са вољом ради.

3. Сваки онај који жели да осигура идућу бербу
кукуруза треба све брдне и оцедне и теже земље за
кукуруз да пооре с јесени најмање 20 см. дубине а по
могућности и дубље јер мраз је мајстор од земље, тако
ће њива ухватити зимску влагу, а привредник кукуруза.
Кад овако уради не треба у пролеће поново да оре јер
би с тим отуђио влагу а с тим и бербу.

Кад буде време сејања, посејети па по том подрата
да не зна шта да где је семе да не би га појела а само
барске земље и пескуше могу се орати у пролеће.

Да овако ураде наши привредници говоре и ови
разлози: што је у јесен пољопривредник после бербе и
сејања озиме пшенице скоро незапослен. А и теглеба је
јер у мору, те се са таким стоком може и дубље орати;
поред тога пољопривредник својаша један просао, те добија
времена да би могао да с пролећа свршава друге послове
око вољарства, градинарства и т. д.

Далек је сам пробао, и било је добро а који буде овако
урадио неће се кајати.

Доктор Јулиј
кафеџа из Петровац.

КЊИЖЕВНОСТ.

«Кратка упута о употреби вештачког ђуб-
рета. — (уметног гнојива)». Издање Делегације произ-
вођача Чилске Шалитре у Београду.

И у вароши и на селу овај се велика разлика
између садањег рада, и рада пре рата. Цене како произ-
вођење земљорада тако и сизију намирница знатно су се
измениле. У сваки посао, па и у земљорадњу данас се
улаже много више новца но раније. Да ли ће жетве
бити добре или слабе, данас је питање од много већег
значаја но пре рата.

Код земљорадника опажа се врло живо интересовање
за све оне чињенице, што утичу на повећање жетвине
приноса, што је уосталом врло добар знак за наш бу-
дући живот.

Као допуна стајском ђубрету, а често у недостатку
овог последњег, интересовање за вештачко ђубре па
и употреба његова корачају брзим кораком унапред.

Да би се земљорадник што боље упознао, са овим,
по њега новим средствима, да би умео да их правилно
употреби и с правом очекује сви корист, коју она треба
да даду, Делегација Произвођача Чилске Шалитре за
С. Х. С. поред својих ранијих написа, издала је нову

књижицу: „Кратка упута о употреби вештачког ђубрета (уметног гнојива)“.

Књижицу је написао наш познати пољопривредни стручњак г. Ђорђе Муачевић, Управитељ Друштва „Сјеменица“ у Осиеку; у њој су на врло прост и разумљив начин изнети најпотребније основи појмови о вештачком ђубрету и његовој употреби.

И овај, као и све раније своје списе, Делегација Промисловаца Чилске Шалитре (Милоша Великог улица 44. Београд) шаље бесплатно свакоме, ко јој се год тражицом обрати.

Нове књиге. — У издању Министарства Пољопривреде и Воде изашле су две нове књиге 1. **Обрађена земља и жетвени принос у 1920 и 1921 год.** и 2. **Извештај о раду пољопривредног савета од 12-17 децембра 1921 год.** по топографским белешкама. Цена је првој књизи 25, а другој 15 дина. Обе се књиге могу добити преко државних економи.

ГЛАСНИК.

† **Др. Ђорђе Радић** редован члан Српског Пољопривредног Друштва и Управник ратарске школе у пензији умро је 11. т. м. у Краљеву.

Положио Радић био је први секретар С. П. Друштва, први уредник Тежакa, његов дугогодишњи сарадник и писац многобројних пољопривредних књига.

О његовом раду на пољској привреди и пољопривредној контролној станици у Топчидеру, један од нас бан чланак.

Поздравни Српском Пољопривредном Друштву. — I Приређивачки Одбор Пољопривредне Изложбе у Бару послао је Српском Пољопривредном Друштву депешу следеће садржине:

„Грађани округа Барског сакупљени на Пољопривредној изложби у Бару, одушевљени потпором и сарадњом Друштва за отварање изложбе, моле Друштву да прими њихове пријатељске поздраве.

Председник Приређивачког Одбора, школски надзорник **Андреја Јовановић**, секретар **Давидовић**.”

II Приређивачки Одбор Пољопр. Изложбе на Руднику послао је Српском Пољопривредном Друштву депешу следеће садржине:

„Чланови Пољопривредне Подружнице среза качерског са своје прве пољопривредне изложбе са захвалношћу сећају се и вас и најсрдчијиве поздрављају“.

Председник Подружнице
Милосав Митровић.

Нови чланови добротвори и утемељачи Српског Пољопривредног Друштва. — Г. Боривоје А. Милић земљоделец из Штрпца (Књажевац) послао је овоме Друштву 500 динара и тиме се уписао за члана добротвора.

Г. Светислав Оморац, управитељ основне школе у Уљми (Банат) положио је овоме Друштву 100 динара и тиме се уписао за члана утемељача.

Српско Пољопривредно Друштво и овим путем благодари именованим на послатом улогу и пажњи.

Средњи дневни метеоролошки подаци у Топчидеру од 2—22. октобра 1922.

Датум	Барограф	ТЕМПЕРАТУРА							Хеолограф (брањене сунце трајање засног)	Психрометар (релат. влажност)	Ветар (брзина, смер и вис.)
		Земље у дубини метра			Ваздуха на вис. 2 м.						
		0	0,3	1	У закљону			Без закљона			
					сјерна	твр.	твр.				
2. 754	7 ^h	12 ^h	16 ^h	7 ^h	10	7	7 ^h	—	92	0 ^h	
3. 756	9 ^h	12 ^h	16 ^h	10	14	8 ^h	10 ^h	5 ^h	80	0 ^h	
4. 759	10 ^h	12 ^h	16 ^h	11	19	3 ^h	12	8 ^h	78	—	
5. 755	15 ^h	13 ^h	16 ^h	15 ^h	24	8	17 ^h	6 ^h	67	—	
6. 754	16 ^h	14 ^h	16 ^h	18 ^h	24	10	18 ^h	4 ^h	69	—	
7. 754	15 ^h	15 ^h	16 ^h	17	24	14	17	2 ^h	71	—	
8. 755	19 ^h	15 ^h	16 ^h	15	22	11	15	4 ^h	85	4	
9. 754	13 ^h	15	15 ^h	13 ^h	15 ^h	12	14	—	91	6	
10. 755	12 ^h	14 ^h	15 ^h	14 ^h	18	11	13 ^h	2 ^h	83	—	
11. 757	12 ^h	13 ^h	15 ^h	13 ^h	18	9	13 ^h	4 ^h	85	0 ^h	
12. 757	14 ^h	14 ^h	15 ^h	15 ^h	18 ^h	10 ^h	19 ^h	—	89	9	
13. 758	10 ^h	13 ^h	15 ^h	10 ^h	14 ^h	7	10	1 ^h	86	6	
14. 759	7 ^h	11 ^h	15 ^h	7 ^h	8	5 ^h	7 ^h	—	96	20	
15. 758	8 ^h	11	15	9 ^h	12	7	9 ^h	—	87	15	
16. 754	8 ^h	11	14 ^h	9 ^h	11	7 ^h	9 ^h	—	98	20	
17. 753	9 ^h	11	14 ^h	9 ^h	11	8	9	0 ^h	95	10	
18. 755	9 ^h	10 ^h	14 ^h	10 ^h	14	5 ^h	10 ^h	5 ^h	83	—	
19. 756	11	11	14 ^h	11 ^h	13	9	10 ^h	—	82	5 ^h	
20. 755	9	11	14	8 ^h	12	8	8 ^h	—	99	27 ^h	
21. 751	11 ^h	11 ^h	13 ^h	11 ^h	15	7	11 ^h	2 ^h	89	14	
22. 753	6	10 ^h	13 ^h	5 ^h	14 ^h	4	5 ^h	—	95	8 ^h	

Пољопривредна Огледна Контролна Станица у Топчидеру.

ЗАПИСНИК

XXXIV Редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, држане 30. Септембра 1922. године у Друштвеном Дому у Београду.

Били су присутни подпредседник г. Паја Т. Тодоровић, чланови г. г. Вања Т. Радовановић, Милан Трковић, др. Веља Н. Стојковић, Драгутин Срећковић и Александар Г. Јовановић. Као гост био је г. Милан Ђурић, редовни члан. Председавао подпредседник г. Паја Т. Тодоровић. Веласкио секретар г. Александар П. Рашичевић.

I.

Прочитан је записник прошле седнице, — Одбор исти усвоји.

II.

Подпредседник саопштава, да је у смислу одлуке на прошлој седници са г. Благојем Тодоровићем био изасланик Министра Пољопривреде и Воде, прелазни му писмо и лично га замољили, да приступије пољопривредној изложби у Битољу и да ову отвори Господин Министар је обећао, да ће по могућству доћи у Битољ.

III.

Подпредседник саопштава, да је г. Никола Петровић, упућен као члан репарационе комисије у Мађарску и да према томе неће бити на изложби у Бару, пренај прошлој одлуци Одбора, — Примљено знању.

IV.

Потпредседник саопштина, да је г. Милан Ђурић, помоћник инспектор у Скопљу одређен за члана реперационе комисије у Немачку и да према томе неће моћи да буде директор изложбе у Битољу и пошто је г. Ђурић присутан седници, моли да Одбор одлучи г. Ђурића о досадним радовима на припреми за изложбу.

Г. Ђурић саопштава, да је преко државних економи округа Битољског и Охридског учинио потребне припреме и у овоме правцу упутио их писменим путем, сем тога позвао је економи округа Охридског у Битољ и ту са економом округа Битољског, као и са осталим вишећини личностима учинио споразум за потребне припреме. Саобра да је Одбор учинио добро што је одредио да тамо оде радје г. Павле Петковић и да учини припрему изложбе, пошто је он био на неколико изложба и у овоме послу упознат. Мисли, да је идеја Друштва о приређивању изложбе у Битољу од велике користи с погледом на тамошње приредне прилике, становништво тамошњег краја и на досадан одзив за помоћ у приређивању изложбе, а нарочито од стране Владике, Просветног Инспектора и Општинског Сада и изла се, да ће изложба бити добра и имати доброт успеха.

Извештава, да ће се банити у Београду још неки дан и да ће о овоме у свему упознати г. Павла Петковића ради излаза.

Одбор прими предње знању са захвалношћу.

V.

Потпредседник предлаже, да се одреде лица која би требало да иду на изложбу у Битољ. — Одбор одлучи, да на изложбу оду и то :

Потпредседник г. Паја Т. Толоренић.

Чланови г. г. Вића Т. Радовановић и Милан Триковић.

Багајкица г. Венцеслав Ваљента.

У исто време Одбор одлучи, да инспектор г. Тирин оде на изложбу у Бадну Бангу, у место у Битољу.

На изложбу у Вајиној Банци, ако не би могао да оде г. Милан Триковић, да иде члан г. Драгутин Спремић.

На име дневнице исплатиће се: члановима Управе по 100 динара ако проведу на путу до 10 дана после овог времена по 80 динара дневно, као и железничка карта II, кл. За остале дневница ће бити 80 динара до десет дана после овога времена по 60 динара и железничка карта II, кл.

Исплата дневнице и путних трошкова да се изврши из кредита на приређивање изложба.

VI.

Члан Управе г. др. Веља Н. Стојковић саопштава, да је за време одсуства председништва и чланова, због одласка у Словенију, по позиву Шумарског Удружења заступао Друштво на њиховом конгресу, који је био одржан посећен, као и на приредном банкету.

У исто време саопштава, да је тако исто заступао Друштво на Конгресу Земљорадничких Задруга у Новом Саду.

Одбор прими предње знању са благодарношћу.

VII.

По предлогу економи Друштва и мишљењу Набављачког Одбора о набавци ситног воћарског и виноградског алата, — Одбор одобрио набавку.

VIII.

По добившој понуди и мишљењу Набављачког Одбора о набавци прскалица и заранчавача, — Одбор одлучи, да се прими понуда и набави 100 комада прскалица Верморел и 200 комада заранчавача Торпала.

IX.

По понуди г. Димитрија Тркуље, за испоруку Савоних плугова и осталих делова зб исте, који су били упућени за Чеху, — Одбор на основу мишљења Набављачког Одбора одлучи, да се прими ова понудка по фактури и фабричним ценама.

X.

По понуди семена дуперке од г. Тиме Владислављевића, а на основу мишљења Набављачког Одбора, — Одбор одлучи, да се прими понуђено семе с тим, да Набављачки Одбор са г. Владислављевићем излаже уговор и узме каузију.

XI.

По мишљењу Књижевног Одбора о хонорисању писца књижице „О конзервасању Јаја“, — Одбор усвоји мишљење.

XII.

По мишљењу Књижевног Одбора о откупу књижице „Петерска оваца“, — Одбор усвоји мишљење.

XIII.

По мишљењу Књижевног Одбора, да Друштво не може штатирати о своју трошку књижицу о Општинским ковчезима, — Одбор усвоји мишљење.

XIV.

По реферисању секретара, да одређена Одбор за измену Друштвених Правила није ни од данас преао свој предлог, — Одбор одлучи, да се позову на место г. г. Милутина Стојковића и Бошка Бошковића г. г. Драгица Јапановић, Милан Триковић и Драгутин Спремић, да са рајне одређеним члановима г. г. др. Вељом Стојковићем и Вићом Радовановићем, учине што скорји предлог по овоме.

XV.

Члан Управе г. др. Веља Стојковић, предлаже, да треба у овој години опетати рад деветих полупривредних клубова — Одбор одлучи, да се позову државни окружни економ, да у спорни окружни прикупе изложне производе и са среским економом и издворником школа изврше оцену предмета и учине предлог које би предмете и излагаче требало наградити.

XVI.

Саопштену савремења Господина Министра Саобраћаја, да је одобрена повластица подвоза у половину цене на државним железницама и бродовима сјама посетилима изложбама које Друштво приређује, као и за сприне и алат које се на изложбе упућују, — Одбор прими знању са благодарношћу.

Са овим је закључена данашња седница.

О Г Л А С И

Пољоприведни календар
за 1923. год.

Изашао је из штампе Пољоприведни Календар за просту 1923. годину, по реду тридесетности, са овом садржином:

1. Календарски део
2. Месечни радови
3. Из ратарства
4. Из ливадарства
5. Из градинарства.
6. Из воћарства.
7. Из виноградарства и винарства.
8. Заштита жита, воћака и поврћа.
9. Из сточарства.
10. Из млекарства.
11. Из живинарства.
12. Из свињарства.
13. Из пчеларства.
14. Заштита домаћих животиња.
15. Прва помоћ у несретним случајевима код људи.
16. Подизање пољопривредних грађевина.
17. Мерење дужина, површина и запремина.
18. Нове и старе мере.
19. Термометарске скале.
20. Пољопривредно књиговодство.
21. Нешто из пољопривредне статистике.
22. Понад о срп. друштву, о подружјама, дечијим пољопривредним клубовима, пољопривред. установама у Краљевини С Х С, ценовник књижа и др.

Календар је израђен као ручна књига и потсетник с врло много бројних података, црног је формата, има 26 штампаних табака и 48 слика, а цена му је само 6 динара, према чему је ово, може се слободно рећи, за данас најјефтинија књига у нашој држави.

Све поруџбине упуњивати Српском пољопривредном друштву у Београду.

ЦЕНОВНИК КЊИГА

које има Српско Пољопривредно Друштво на продају:

	дин.
Дечји Пољопривредни Клубови у Америци од Др. В. Стојковића	2
Воће, воћке и воћарство од Драгише Лапчевића	4
Златна књига за сеоску омладину од Чед. М. Тодоровића	5
Зимски рад Тежака ср Драгише Лапчевића	1
Земљорадничке коморе од Др. Б. Марковића	4
Иарада кичанала од А. Јовановића	1
Извештај са Виноделског Конгреса од Ј. Којина	1
Једна практична сушница од Др. В. Стојковића	3
Криптограмске болести жита од Н. Раносјевића	10
Конзервисање воћа и поврћа од др. В. Стојковића	3
Млекарство од А. Јовановића	5
Наводњавање земље од М. Милошевиће	3
Одломци из Аграрне Политике од М. Грковића	4
Обезбеђење стоке од В. Зделара (превод)	4
V практична пољопр. поука Гајење пољских усева од П. Тодоровића и Б. Тодоровића	5
VI практична пољопр. поука Производња раног поврћа од Б. Радећа	8
X практична пољопр. поука Пасуљ, грах и сочиво од М. Лукићевића	4
XIII практична пољопр. поука Храњење стоке од П. Тодор и П. Д. Тодоровића	5
XI практична пољопр. поука Гајење пиварског јечма од Др. Радећа	4
XV практична пољопр. поука Болести и штет. гајен. биљка од Н. Раносјевића	5
XVII практична пољопр. поука Бубре и љубрење од Др. Б. Радећа	3
Плуг, основно оруђе од Гавриловића	2
Поука о пољопривредним газдовању од М. Ђурића	5
Пољска полиција у Србији	2.50
Свиларство од А. Јовановића	2.50
Снажење земље и повећање жетве	1
Трговина свежим воћем од М. Савића	4
Типови пољопр. произ. у Јужној Србији од П. Т. Тодоровића	2.50
Мара живинарка приповетка превод од Драгише Лапчевића	2
Грађа за проучавања стоке од Гавриловића	12
Наука о врдању од Др. Поповића	1.50
Садашње стање амер. подлоге од П. Т. Тодоровића	3
Радна стока у пољској привреди од Др. М. Влађица	5
Грађа за историју пољопривреде код нас од К. Н. Костића	6
Конзервисање јаја од А. Јовановића	1
Подизање живинарника од А. Јовановића	1
Путна пољопривредна настава у Италији од Др. В. Стојковића	8
Коплет Тежака за г. 1888, 1889, 1900, 1903, 1904, 1905, 1906, 1910, 1911	20
Пољопривредни Календар за г. 1893, 1898, 1899,	

1901, 1902, 1903, 1904, 1909, 1911, 1913, 1920 2
Пољопривредни календар за 1921, 1922. године по 5
Пољопривредни календар за 1923. год. са 48 слика 6

Друштво Трактор

Заступница фирме Х. ЛАНЦ за пољопривредне справе.

Добили смо млинове, за обично (т. зв. сељачко) и бело брашно, сечке за храну, оригиналне плугове „Сак“, дрљаче преломаче и друге земљорадничке машине и справе.

Цене су повољне.

Лагер — Немањина ул. бр. 9, Београд. 1-2

ВИНОГРАДАРИМА

У нашем лозном расаднику у Смедереву имамо за продају велике количине одличних ожиљених казамова, наших и страних најбољих винских и стових сората лозе и продајемо их по врло умереним ценама.

Пошто је тражња кадемљене лозе велика, интерес је купца да са поруџбинама похитају, како би им се могле задржати жељене сорте.

За ценовник обратити се: г. М. Обреновићу, Милоша Великог ул. 44. Београд или г. Жики Поповићу, Економу Смедерево. 1-1

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је повећу количину пољопривредних справа ових дана и то:

Сечки за фураж разне величине по динара 650, 1100, 1500 и 1800 динара.

Сакових плугова № 6 дин. 560.—

Ове се цене рачунају за чланове Друштва и његових Подружница а за нечланове 10% скупље.

Плаћено а неподигнуто семе

Север и Ком. из Љубљане упутио је на адресу Српском Економату Београд 50 килограма семена луцерке у вредности 1625. 40 динара, које је семе купио један од излетника приликом посете Словенцима и за исто семе положио 1000 динара. Пошто срески економ незна чије је ово семе позива овим купца да му се са документима јави ради предаје семена.

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ
укућу се

Б. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ.

ТЕЖАК

На годину 20 дн. или 80 кр.

Преплату примају и све
поште

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дн.

На основу најновијег решења од
априла 1869. г. претпису друштвеном
носи пошта бесплатно.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Преплата се полаже уједанпут
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, и. председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Д-р В. Н. Стојковић**

Број 44.

БЕОГРАД, 5. НОВЕМБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Српско Пољопривредно Друштво славиће своје
Крсно Име **Св. Краља Милутина** на дан
12. новембра (30. октобра по ст. кал.) о. г. у свом
дому (Немањина улица бр. 11).

Ред прославе биће:

1. Водосвећење и резање славског колача.
2. Председник поздравља госте.
3. Послужење гасињу.
4. Отварање изложбе среза врачарског и разгледање воћа и одабраних предмета са овогодњашњих изложба у Битољу, Б. Башти, Бару и па Руднику.

Нешто о нашем сточарству.

Поводом овогодњашње изложба говеди и коња
у Ваљево*).

Заузмљивошћу окружне "конома као и неколицине виђених чланова пољопривред. подружнице свог округа, потпомогнутих уз то материјално од стране Министар. Пољопривреде и Вода одржана је 24. септембра ове год. пољопривред. изложба говеди и коња у Ваљево.

Сама изложба била је локалног значаја, јер сем неколико излагача суседних округа (подринског, рудничког и ужичког) сви су излагачи били из самог округа ваљевског. Број изложбене сточе с обзиром на величину округа био је задовољавајући, а што се тиче њеног квалитета о томе би се могло рећи реч-две више. — Пре свега поставимо себи једно, на први поглед, просто питање: зашта служе изложбе ове врсте и какав је њихов циљ. Задовољимо се овога пута и одговором каква проста и нестручна човека по овим питањима (јер би нас довело далеко да стварно расправљамо о њиховом савршеном значају); одговор, који бисмо тада добили био би свакако следећи: па

оне (изложбе) приређују се, да се награде људи који се више заузимају око своје сточе због чега је њихова стока и боља, па и заслужују да се награде за свој труд. Задржимо се на том простом одговору и не расправљајмо даље шта све може да буде и како је разноврстан циљ изложбе, а посебице сточе о којој је свде реч. — Да видимо само колико је у том погледу ова изложба задовољила и најосновније принципе, рад којих се она приређује.

Изложена стока била је тип сточе, која се гаји у самом крају. Позната је ствар, да је о чистоти раса у нас тешко говорити, са разлога што се на њихову одабирању, одржању и чистоти врло мало радило са стране позvaniх, а по готову још мање од стране пољопривредника, који често није имао ни основних појмова о важности држања чистих раса, а још мање о њиховом одабирању. Што пољопривредник није много, у овом погледу радио, оправдано је, јер то и није лака ствар, али није исти случај са позваним да раде на том пољу. Наша заосталост у сточарству не може се најзад приписати ни тим позваним, јер је њихов број пре рата нарочито био готово незнатан. Последња недостатка стручњака у нас била је и јесте непознавање наших домаћих сојева сточе: њихове особине нису проучене ни у најглавнијим цртама. Кад се тражио суд о особинама ове или оне сточе, овог или оног краја (нарочито кад је реч о радној стоци под којом се обично подразумева говеда), рекло се да је врло добра за рад, издржљива како на раду тако и у потребама хране и осталих удобности. Суд о овом или оном соју сточе у нас обично је изричан у онако две-три уобичајене фразе и на том се остајало. Недостатак свестраног познавања раса: њихове посебне особине, специјалне одлике раса, величина — корпуленција, питање форме, особина и каквоћа меса, количина која се добија од јединке у опште и процентуелно, каквоћа и количина млека (кад је реч о млечности расе), способности, кад је у питању рад, којим може да нам користи, могућности исхране

* И ако у овом чланку има места са којима се не можемо сложити и тврђења, која су и сувише смела, ми смо га ипак пуштали у нади да ће он пробудити многе наше сточаре на корисна разматрања.

и потребе појединих раса у том погледу; па онда подобности појединих раса да се загаје под овим или оним поднебљем, утицај геолошке конституције земље на одгај дате расе, раност у узрасту, обилност у плодности, — то су све питања о којима се, кад је реч о нашим расама, у нас врло мало писало, а поједине су готово и непознате. Необавештеност, недовољно познавање и били су разлог, да је готово све досад предузето за поправку домаћих сојева било несистематско, па према томе и није имало оног успеха, који се отуда могао очекивати.

Још пре рата јасно се запажала наша застојалост у пољопривреди, а с њом у вези и у сточарству. Неко ће гледајући на статистичке податке рећи, да ово није истина, јер према њима видеће се да смо ми, као готове и све Балканске државе сразмерно бројно па, и површински, стоком били богатији од осталих држава Европе. Ту би се учинила иста грешка, као кад би се рекло да је број — количина исто што и каквоћа, што су у ствари двоје. Да би се нешто ипак учинило на поправци домаћих раса почело се са увањањем приплодних грла са стране (из Мађарске, Аустрије, Немачке, Швајцарске и др.). — Непознавајући често ове стране расе до по писању страних аутора, а немајући довољно могућности, да се на њиховој аклиматизацији систематски ради с једне стране, недовољно познавање домаћих раса с друге стране, био је разлог да укрштање ових раса одгајених у различитим географским и другим околностима, имајући несумњиво и физиолошки различитог, није увек успело, шта више њихово је увођење с једне

стране било штетно, јер је било скупоцено, а њихов траг као приплодних грла био незнатан.

То су све питања, о којима је потребно пуне више и са више аргумената говорити, али њих узгред наводимо да би се могло само разумети откуда толико расно шаренило, које се види на овој изложби, а да и не говоримо, како тек изгледа један покрајински ваشار стоке. — Таксе се само да објаснити, да је се на једној мало локалној изложби, каква је била ова у Ваљеву могло видети или бар говорити о четири пет раса (ако овде у опште може бити речи о раси у научном смислу). Поред чисто локалне расе ако то својство дамо „колубарском говечету“ видело се и других мање више приближујућих се или удаљујућих од свог првобитног типа. Такав је случај са извесним бројем изложених грла, који су показивала јасних одлика монтафонског говечета, затим извештан број грла мађарске пасмине и најзад извештан број може се рећи врло разнолико успешних укрштања домаће расе и успешне мелеза ранијих укрштања локалне и швајцарске расе. Мелез о коме је овде реч није она успешна мелез Шумадије или Поморавља. То је једна мешавина за коју се може рећи све, само не да је лепа; можда је ово и са разлога што је пажава овдашњег пољопривредника много мања везана за успех него на другим местима. — При метило се овде и присуство неких страних раса које за своје присуство треба да захвале по треби, да се ма чим накнади ратна штета учињена од стране оних, који су били господари и одгајивачи ових раса. Отуда се виде неке аустро-немачке, (раса Kuhland на пр.) и ма

ПОДЛИСТАК

ЗБИРАЊЕ ЛЕКОВИТОГ БИЉА. 2

Гљиве, (Fungi Endl.). Са азота су многе гљиве врло здрава и укусна храна, као три фла (Tuber cibarium Vill.) рудљача (Agaricus campestris L.) смирчак (Marsela esculenta Pers.) шкрипци и г. д., али има и таквих које су јако отровне, па и оне што су млађе здраве, могу пошто презру или се покваре, отровним постати.

У хирургији се још употребљава пухара (Lycoperdon bovista G.) на заустављање крви; на исту целъ узима се труд, која се квашењем и лупањем прави од усјек (Polyporus foetentarius Fr. и др.) што расте свуд по велим шума највише на букви; а друга сродна фле (P. officinalis Fr.), што расте по аршевина, употребљавала се некада, више по данас, у медицини противу којекваких болести.

Гроница, (L. murale L.). Наши је људи употребљавају противу гронице (Antonifener) које гдешто свиње допадно.

Горушница, (S. arvensis L.). Наше је видарице препоручују противу горушнице (pyrosis.)

Гладишевница, (O. spinoza L.). Корен у медицини употребљен (Radix Onenidis).

Дан и ноћ, (V. tricolor L.). Зеље се употребљава у медицини.

Димњача, (F. officinalis L.). Зеље од ове годишње биљке употребљава се у медицини (Herba Fumariae)

Добрнчица или самобјајка, (Glechoma hederacea) Расте по шумама, шибљацима и приводним ливадама и утринама. Теј се употребљава противу гронице кашља

Дивинама, (Verbascum thapsus). Расте свуда по неограђеним местима. Осушени цвет се узима као теј противу кашља.

Зова, (Sambucus nigra). Ово дрво расте покрај пута, у оградама, често се и сади око куће. Од његових црних бобица прави се пекмез, који је укусан и здрав. Пекмез се прави од зрелих бобица. На 4 кгр. бобица меће се 1 кгр. шећера. Осушене бобице се варе и употребљавају као теј или с млеком; употребљава се против затвора. На ¼ литра воде меће се 1 кашика овиног цвета

Зеља стона, (Geum urbanum) Расте свуда по шумама и шибљацима, ливадама и утринама. Употребљава се као теј противу пролива и одлива крви. Лековит је само корен.

Исландска маховина, (Cetraria islandica Ach.). Ова маховина расте по велим планинама и у нас. Због многе материје са скробом сродне (дентрарине), што садржи,

ђарске расе, чија, се разноликост од домаћих раса одмах примећује. Каквог ће утицаја у домаћем одгоју имати ове стране расе уведене стицајем околности, о томе ће се моћи тек накнадно судити, а и говорити.

Што се пак тиче изложених грла коња, она су израз непознавања и нестарања у њихову одгаивању: међу изложеним грлима је мршавих; према своме добу узраста често испод средњег; дужином тела кратки; зоотехнички их судећи са извесним анадима главе, приближујуће се азијско-арапском коњу, чијег је и порекла а својим телом степском; грива, реп са обилном длаком, реп ниско везан и нимало леп. Изузетак у овом погледу чине нешто изложених грла одгајених марљивије, али са врло разноликим пореклом. —

Па како је било расно шаренило, није боље стајало ни с погледом на хомогеност изложених грла. И ако категорисана по добу старости изложена грла и једне и друге стокe показивала су толико разноликости у узрасту, да се за извесна није могло веровати, да припадају истом добу старости. Треба приметити да у излагању грла често и у случају једне и најчистије расе није увек потпуна хомогеност, јер је у опште не може ни бити, али овдe треба приметити и оно друго, а то је, да поред изложеног грла, чији се господар нешто и заузео, да га што бољим представи, има и таквих, на чију негу није обраћена никаква пажња.

Од изложене стокe у опште нарочигу пажњу заслужује „колубарско говече“. Штета је да досада није ништа предузето, да се боље упозна овај домаћи сој; мислим да се свестрано испита

преставља снажан лек у свима болестима које долазе од атоничне вегетативних органа.

Јарич, (*S. acre* L.). Некада више но сада у медицини употребено зеље од јарича (*Herba recens Sedi minoris*) садржи повисе јабучкогиселог креча; наш народ лечи њим неке оспе, које такође јаричем (*eczema*) називље.

Кичица, (*E. centaurium* Pers.). Цело зеље доста се у медицини троши (*Herba Centaurii minoris*), а и нашем је народу гдешто позната као лек од грознице.

Клокочника, (*St. pinnata* L.). Корен, а особито тврде семке у медицини употребљене (*Nuces Vesicariae*).

Камелица или титрица, (*Chamomilla Matricaria*). Расте свуда по неограђеним местима, покрај путева и по њивама. Теј се употребљава против грчева и других стомачних болести.

Коприва, (*Urtica urens*). Расте по шумама, око потока, по неограђеним просторима, нарочито у хладу и осоју, Свеже лишће се употребљава рано с пролећа за храну. Сува цела биљка с кореном се вари, па се тејшије противу кашља.

Калавер или кадиња, (*S. officinalis* L.). Лишће се употребљава у медицини (*Herba Salviae*).

Кукута, (*C. maculatum* L.). Зеље и семе у медицини употребљено (*Herba et Semen Conii maculati*).

у обиму горе изложених појединости, које се скупа морају узети у обзир кад је реч да се изрече суд о једној раси. Можда је учињена неправда овом домаћем соју укрштајући га с другим расама, чија тобож јача вредност за наше прилике ничим није утврђена. Међу изложеним грлима мали је број био који заслужује истинску пажњу, али баш на оно неколико интересантнијих примера може се назрети, да би се овај домаћи сој дао знати поправити у оном што му недостаје. У том погледу дала би се искористити и добра воља и љубав овдашњег пољопривредника наспрам овог говечета, јер су га искуства са другим уверила, да је за домаће потребе, а према савременим приликама, оно ипак најбоље. Па и несумњиво је, да је ово један најбољи домаћи сој, кад је у питању радна снага нарочито с погледом на то што се ово говече задовољава врло скромном и непробраном храном. — Квалитет његовог меса познат је (додуше више странцима који су га куповали) као врло добар; количина чистог меса недовољна је, али недостаје мускула; глава пропорционално мала, врат је одвећ масиван, иначе линија леђа што се види на добро одгајеним грлима без примедбе; линија трбуха задовољавајућа; могла би се приметити велика висина на погама и слаба развијеност масе мускула, што је у осталом особина свију радних раса на чијој поправци у погледу количине меса није довољно урађено.

Према напред изложеном питање се ко, па какав је циљ сличних изложби и да ли их треба у опште приређивати. Не би се никако било у праву рећи не. Напротив, и ако немамо савре-

Лан, (*L. austriacum* L.). Из ланеног семена се вади уље, које се у медицини троши (*Oleum Lini*).

Лазаркиња, (*A. odorata* L.). Зеље (*Herba Matrisylvae*) некад употребљено у медицини. Нашем је народу позната ова биљка, као лек од узале.

Љубичица, (*V. odorata* L.). Од цвећа се прави сируп који је употребљен у медицини. (*Syrupus Violarum*).

Липа, (*Tilia grandifolia*). Шумско дрво, сади се поред путева и по градским улицама. Медоносна биљка; чувени је мед липовац. Цвет се бере и суши, теј од његовог цвета је пријатан и адрас; употребљава се противу назеба и кашља и за анојење.

Мајчина душица, (*Thymus Serpilum*). Расте по утринама, присојеним странама и пашњацима. Од младих гранчица са цвећем добива се дестилацијом једно етерско уље, које је добро за мавање тела против реуматизма и узетости. И цела биљка се варена употребљава у истој сврси за купање болесника.

Матичњак, (*Melissa officinalis*). Пчелари је гаје у врту и њоме мажу кошницу у коју стресају рој. Узима се као лек против љупања срца, живчаних болести и малокрвности. Теј се употребљава против главобоље, болова у стомаку, вртоглавице и кад се изгуби апетит.

(Наставиће се).

мених изложби каквих се види у страном свету, ове, које се у нас приређују, имају ипак једну врло корисну сврху. Рекосмо напред, да ми још нисмо довољно упознали наше домаће расе и према томе још незнамо шта у њима управо имамо. С друге пак стране ову расну мешавину нећемо моћи одједном ни ускоро заменити тобож неком другом; а да би ипак дали пољопривреднику-одгајивачу идеју неопходности изложбе потребно их је приређивати. Поред тога што ће се бољи одгајивач на овај начин нешто наградити за свој труд, даће се нешто воље и онома мање марљивом да нешто уради. С друге пак стране код сељака — пољопривредника у опште примећује се у наше време једно велико интересовање за новим знањима у пољопривредним радњима и привредним организацијама уопште; отуда су ове изложбе за пољопривредника јединствена прилика међусобног упознавања, уз то прилика за додир са стручњакoм интелектуалцем од кога има увек нешто ново да чује и научи. — Требало је само видети сељаке, чија је стока награђена било новчано или само дипломом; већина се још одмах уписала у пољопривредну подружину округа, о њеној се организацији интересовала и обећала радити ка њезиној напредку. — Не може се рећи да то већ није успех. Постепеношћу учиниће се, да се временски награди само стока или у опште изложени производи само чланова, да би се пак доцније при награђивању наградила само ова или она пасмина за коју се утврди, да је најбоља задати крај. Ту ће бити почетак нове ере за нашег пољопривредника, кад увиди да му и околности налажу да врши оно што му позвани у том погледу саветује. Треба овди приметити да је пољопривредник и сам то увидео, али се у свом ходу на том путу мора пожурити, јер су његови савременици у другом свету знатио измакли.

24-X-1922.

М. Ж. Калановић

агроном.

ИЗ ПЧЕЛАРСТВА.

Житељи кошнице*.

Две пчеле једне кошнице скупа сачињавају народ, или колонију. У свакој кошници има три врсте пчела: једна матица, нише десетине хиљада пчела раденица, и неколико стотина трутова, којих у народу има само за једно извесно време у години.

Матица. Матица, или како је неки називају кралица, представља савршену женку са задатком да служи у одржавању, обнављању и множењу свога рода. Матица је у једном народу једина и заиста представља душу; у случају да ње нестане у кошници настаје страх, пометња и клоунлост; нестане радности, престаје свака делатност, чују се само тужна зујања, која наговештавају смрт.

Матица је већа и дужа од пчеле; по њеној жућкастој боји и крајим крилима, која својим доњим крајем врло мало прелазе једно преко другог, врло је лако распознавати је међу осталим пчелама. Њене ноге немају четкице ни кошнице а услед тога, што она већином хода, веће су т. ј. дуже су и јаче од пчелиних. Према том, матица нема органа за прављење воска, нити за брање прашка и нектара.

И она је као и пчела снабдевена жоаком, али јој та жоака служи искључиво за борбу са другим матицама, јер се ове никада (изузев изванредних случајева) по две у једној истој кошници не трпе. У тој борби готово увек млађа побеђује. Жоака матице је савијена и много нежнија од пчелине, те према томе је немоћна, да пробије човечију кожу.

Матица је у својој кошници у правом смислу речи кралица. Она је стално окружена својом стражом, или боље рећи својом почасном гардом, коју сачињавају пчеле раденице, а које имају за задатак, да чувају своју кралицу, да је хране, да је обасиљу свима могућим нежностима.

Матица има једну једину дужност, да носи јаја из којих ће се изводити многобројне пчеле: раденице, трутови и матице. Према томе, природа јој је и обдарила један савршен орган за разликовање, који се састоји из два јајченика, једне заједничке спроводне цеви и семене кесице, која се налази са стране спроводне цеви, а служи искључиво за чување оног семена, које трут ту изручи приликом парења — мушког семена.

Приликом полагања јаја матица улази у ћелице двојке величине; кад уђе у веће трутовске ћелице, онда оно јаје из јајченика прође поред семена кесице али не попрскано мушким семеном, те према томе неоплођено, и из њега ће се извести трут (мужјак). На против, кад матица завуче свој задак у малу, радничку ћелицу, онда се њен задак, будући шири, стисне и услед тог притиска од стране дварова ћелице и семена, кесица је пригњечена, при чему мушко семе прсне у спроводној цеви и оплоди јаје, које је у пролазу.

Од овако оплођених јаја излежу се радилице или матице. Да ли ће се из једног таквог јајета извести матица или обична пчела то зависи од самих пчела дадиња, које у том случају (за матицу) за такав полож нарочиту храну спремају.

Матица никада није сама, она је стално у пратњи извесног броја пчела, које представљају њену стражу, чувају је и хране.

Приликом полагања јаја, матица иде од једне до друге ћелице, завлачи свој задак у унутрашност ћелице, при том се придржавајући својим првим ногама за извине ћелице. За време ношње она је стално пратена својом стражом и дворњацима, које је хране и за време саме ношње, тако да матица ту не дагуби. Јаја су увек положена усправно и у самом центру ћелице. Јаја су тако усправна све до трећег дана, када се из њих створе црвићи, који су сада на дну ћелице положени. Дадиље су ту, које ове црвиће даље хране и како ти црвићи у порасту на-

* Из предавања, одржаног у Школи за Сточарство свима пчеларима и пријатељима пчела из околине Краљева.

преују тако се они постепено и успрљвају, тако да кад се од прва створи пчела, она својим устима прогриза заклопац и залавља*.

Једна краљица може да живи 4-5 година. Њена највећа плодност пада у другој години а затим опада све до 4-те или 5-те када услед старости угине, или је саме пчеле убију.

Израчунато је, да је једна матица у стању, да за 24 часа снесе 3-4000 а у изванредним случајевима и 5000 јаја што излази, да матица за време целог свог живота отприлике 2 милиона јаја снесе а што у тежини преставаља, око 1500 пута више од њене сопствене тежине.

На активност ношње утиче не прво место храна, затим старост матице и напослетку величина саћа. У колико је један сат са већом површином, — у који се може уписати што већи круг, — у толико и активност матице у полагању јаја бива већа.

Пчела раденица. Пчела раденица је несавршена женка, са недовољно развијеним полним органима, те према томе и неподобна за размножавање свога рода, већ служи ради збирања меда, воска, прополиса и прашка.

Наша обична домаћа пчела има тело мрке боје, обрасла једва видљивим мрљама. Њено тело подразумева: главу, груди и трбух.

Глава је градастог облика и на њој разликујемо: пипке, очи и уста.

Са стране главе налази се по један пипак који су углавном савијени и састављени из 8-9 чланкова а који пчела-службе као чуло мириса, пипања, оријентације па и слуха. Ова су чула (пипци) код пчела раденица мање развијена него ли у трутова из разлога, што трут још издаљена треба да осети неоплођену матицу. Пчели раденици пипци служе нарочито да би осетила, где се налази који медоносни цвет, где нектар, где прополис и т. д. Желите ли да се уверите да пипци пчели служе као чуло пипања и мириса, ставите у какав плитак суд какву течност непријатног мириса и запазићете, како се пчела тој течности приближава на прво место својим пипцима, и затим се убрзо повлачи натраг, јер је осетила да је течност непријатног мириса. Напротив, ставите ли у такав суд воду помешану са шећером или медом, видећете да се пчела, пошто се претходно уверила својим пипцима да је та течност добра за њу, радо лаћа сисања те слатке течности.

Пипци служе још за међусобна споразумевања између пчела. Убијте им матицу, и убрзо ће те приметити, како се њена стража размили по кошници у тражњу за матицом и како на своје путу пчеле, које сусреће додирују својим пипцима, што и ове сад даље исто чине, и за час, два, имате читаву узбуњу у кошници. Напослетку, помоћу пипака пчеле се распознају међу собом, и оне које нису из њихове кошнице терају и убијају.

Напослетку пипци пчелама служе још као орган за оријентацију. О овоме се може сваки пчелар лично уверити. Нека проба, да уквати једну пчелу и финим

маказицама пресече им пипке, па да је затим пусти, видеће да ће та пчела шеврцати у лету и најзад пасти и угинути.

Очи су нарочито карактеристичне. Оне су двојачке: са стране по једно велико сложено око а ово у виду троугла још 3 проста, — откуд и објашњава, да пчеле имају врло јак и оштар вид и да недовољне бљакве могу угледати са велике даљине. По француском псецу Жирару (Girard) три проста сва служе за близину, док она два сложена за даљину и за све стране истовремно. Два задња проста она служе за вид са стране, а оно предње служи за напред. Очи у трута су још јачег вида, опет из истих разлога, као и за пипке.

Уста се састоје из: две вилице, које се крећу хоризонтално а које служе за мастикацију (живаљне) воска; затим горње и доње усне, које сачињавају једну врсту цеви кроз коју пролази језик, или као што га обично називамо сисаљка. Језик или сисаљка је састављен из пет дела, а то из разлога, да би се исти лакше и брже могао брисати.

— Наставиће се. —

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ

ПРЕДАВАЊЕ

Г. Саво Поповић, управник основне школе у Бару (Црна Гора) приликом затварања изложбе за ову барски одржане 6., 7 и 8. октобра о. г.

Цијенена скауп!

Пала ми је у дио задаћа, да изнесем културно стање у нашем округу, да изнесем све што би требало предузети, да култура, што боље проврати, за поменем све потешкоће, које које нећу правилан ток и наведом начин, како ће се исте одстранити, јер док год не продре божанска зрака културе, све до тада: тама, годег, пустош ружешина.

Култура је свјетлост над свјетлостима, сунце које обасјава, љубав која загревава. Она је моћ над моћима. Она господари свјетом. Уздиже се над њим на својим хитрим и гаганим крилима; служе јој народи велики и мали, богаташи и сиромаси, свак, свак, од роба до краља.

Она у себи има много божанске моћи, подјармила је бурне океане, који јој служе да по њима шеће као гаук по ливади; прокрчила је кланце, брда и долине да про њих јури огромном брзином; заробила је муњу и гром, да јој ропски служе; уздигла се у зрачне висине, да посматра чудесно дело јури својих, да гледа огромне клисуре умањене, дубодолине уздигнуте, велике удаљености приближене. Јер, господо, постоји ли висине или даљине за мјеста спојена жељезницама, паробродима, телеграфима и телефонима. Мислим, не постоји, а то су све плодови културе.

Да смо у култури јако изостали сувишно је истицати, јер је наш народ био разапет. Био је на Голготи 5 вјекова, те је себе и своја права морао branити врховима свјетлих јатагана и набојима из бистрих цефдрара.

Добро валожене темељи српске културе у славно доба Неманића, били су јако уздржани; под тешким и

* Подробније ће се о овоме говорити у идучем предавању.

немалосрдним ударцима непријатељским, многи монументални манастири, горостасни храмови божији, та жариста културе бише претворени у прах и пепео, а друга опљачкана, мјесто сјаја и богатства настане пустош и рушевина.

„Пред олтаром плакаше кандило.“

Славни двори наших великана бише поништени, погажени, слобода беше замијењена тешким ропством. Име асталелна и слободни грађанина би замијењено са именом „раја“, именом пуних туге, пуних бола, пуних жада, пуних чемера.

У најновије доба, кад би Србија ослобођена, а Црна Гора проширена, културни точак поче се гибати, али успорено, јер се морао испрестано оштрији нож, да се доживи Ускрс. Ускрс смо доживели, али како рекох послје смрти. Затекло нас је у рушевинама, јер центри, око којих смо се имали окупити, настрадали су онако, ако не и јаче од ослобођених крајева. Сада је требало пуно немара; требало је, да сваки стави руке на посао, али као што су последице прољећа: зеленило, цвијеће, бујност, лепота, тако су последице рата разна неваљаштва, а особито чежња за брзим и неаслуженим обогаћењем.

Многи богаташи и новчани заводи, мјесто да буду на корист истрошеном и напавеном народу, мјесто да буду најбољи медем, да лијече његово рањаво тијело, појавили су се као паразити, да му и даље подгризују и онако подгрижено и ослабљено тијело, гледају на сто начин, да га експлоаташу.

Новчани заводи у којима је пласирао огромни капитал постали су уз часне извизике крвопије свога рода, јер на разне начине, дику и ваљају вредност новца; осим законите камате на новац узимљу још од зараде дотичних трговаца и тако иде у безтрагију са скупоћом, а што више скупоћа, виша сиромаштина, виша биједи; а „сиромаштина, безобратнина“, каже наш народ. И одста човјек који добро стоји изведен је на пут поштења и не треба му друго, него само одлука. Напротив човјек слабог економског стања лако може да морално посрне.

Не може бити говора, не може се замислити култура код народа, који економски робује, много је погрешно схватати, да се култура састоји у више или мање развијеној писмености. Ова се по моме мишљењу састоји у томе, да је народ добро упућен барем у оних привредних гранама свога краја, које су му најкорисније, од којих живи. Без тога је само писменост, слична човјеку код кога су једни органи закржљали, а други се развили и оснажили на штету првих и мјесто здравог и корисног организма имамо само богаља.

Наведено ме пука, да се мало бацам и на привредно поље.

Да се економски поље напријед, треба да се развије приватна и државна иницијатива. Приватна путем разних удружења, и новчаних завода, — а државна путем разних државних установа.

Приватна иницијатива је као што рекох кад споменутих банке посве егзистична; појединци гледају, да се наскубу, а опште добро им је споредна бада на свирали.

Ту скоро читао сам у једном листу, да је Италија извезла у прошлој години око 100 милиона лира, пара-

данс конзерве; ето лепе приватне иницијативе, ето зараде землораднику, фабриканту, раднику, држави, а ми код овако богате земље узвимо и ову ситуацију; која као што се види илази крупа. Увозимо 100 оваких ситуација, а „Cento piccoli fanno un grande“, каже тал. пословица.

Државна иницијатива у многим је погледу испод сваке критике. — Скоро сам читао, да је управа монопола купила у Бугарској 33 милиона лева духана; не знам уз коју цену кгр; у Грчкој 8 милијарди и неколико стотина хиљада по 95 дин. кгр.; дођа пријевоз и трошкове комисија — кгр. ће прећи 120 дин.; даље сам читао да мисли куповати духан у Норвешкој Холандији, а како је тамо јака валута, горе ћемо проћи, него у Грчкој. Што бива са нашим монополем? Године 21. отзупљиван је дуван са 1¹/₂ до 2 дин. по кгр., — у ранној мјери кгр. духана стајао је као дв. обична сијена. Исти простор земљишта, давао је четвороструку вредност сијена. А гдје је грдна разлика у труду и надицању. Таквим поступком дошло се до тога, да га данас гаји само онај, који се нада увребасти прилику, да кривоцарењем прода добар дио, а управи преда оно, што не може сакрити.

Тако је ова грана привреде, која је била извор богатства доброг дијела Црне-Горе, Херцеговине, Македоније, пак једног дијела Србије и Босне на једном пропала и мјесто, да извозимо наш духан, који по квалитету не заостаје за другим, мјесто да приукамо стране пијаци, да траже и скупо плаћају духан, да код нас набаве тај артикул, учинила је, да наш динар слаби, да занесе вода многе милионе његове преко границе.

Није потребито било много памети, да се ријешти то питање па корист и народа и државе. Као што је познато у нормално доба, наш сељак продавао је кгр. кукуруза 8—9 солада, а кгр. духана 3—4 круне, дакле 16 пута скупле. Данас кад се не знају цијене житиу, не би се имале знати ни духану, морао би се откупљивати уз 16 пута скуплу цијену, него ли је житиу, приликом односна откупа духана; што би по прилици чинило око 60 дин. кгр. — Ова цијена је у пола нижа од оне у Грчкој, а много кориснија, јер новац остаје у држави, а кад би се извозило, јачали би свој новац. Није тешко повићи паралелу између тал. парадас конзерви и нашег духана, пак да се увиди спретност једних, а неспретност других.

Ово што рекох, не рекох у намјери, да никога критикујем, већ у намјери, да се поправимо. А сад ћу као пуж само у своју кућу, само у овај округ. Као што је познато, исти је наставак приморских планина и док се његова хртенчаца уздигла на висину од 1000—1500 м., његове стране су се спустиле плавоме Јадрану и зеленом Скадарском језеру. Голу и врлетно стијене облонило се па: палме, ловорик и маслину. Ево једна велика отворена природна књига, који и агеста, ако пажљиво чита, мораће успликувати „Велик ли си господе и чудна су дјела твоја.“

Истина немамо у довољној мјери обрадиве земље, али то у знатној мјери надокнађује то, што је услјед благе климе могуће, да је њена утроба ваза пуна, да је увијек понечим засијана; али жали боже, то не бива тако, јер наш сељак, мјесто да са једног земљишта скине два и три плода годишње, скида у већини случаја један,

Многа толико важна сјемења никада и не баца на своје земљиште! Где је крајна репа? Где је блитва? Где грахорина, која последи кукуруза, може да да у зимске дане храну за животиње, у којој толико оскудевамо.

— Наставиће се. —

НАША АНКЕТА

О кукурузи и суши.

На постављена питања о кукурузу и суши (у 38. бр. Тежака) добили смо са разних страна велики број одговора. И ако у тим одговорима има разних мишљења и погледа, па често и противуречних твђења, ми ипак, с обзиром на разне погодбе гајења кукуруза у разним крајевима, те одговоре саопштавамо читаоцима овако како смо их добили, остављајући коментар њима самим. Да би се пак само питање што боље осветлило, молимо читаоце, који нам нису послали одговоре и имају већег стеченог искуства по питању, које је постављено, да то у општем интересу што пре учине.

Ур.

* * *

Јесење или зимње дубоко орање осигурава добар принос кукуруза у сушним годинама.

Орање треба да је дубоко, по могућству више од 20 см. — Такво орање наводи се зимском влагом и кукуруза чудновато напредује и живи у сушним годинама.

Даље обрађивање: сетва сејалицом, петом, мотиком, па онда прашење, проређивање, подртање или не — свима земљорадницима јесте познато. И начин обраде сељаци обично примењују са малом разликом један од другог, што све чини споредно. — Само понављам, да у сушним годинама, јесте сигуран добар принос кукуруза сејан на јесење или зимско дубоко орање.

29-X-1922. год.
М. Цвише.

Станојко М. Својешвић.

* * *

Пошто сам и ове године имао успеха у гајењу кукуруза и ако је суша била велика, а видим да су поједини пољопривредници и сувише страдали од суше, то сматрам за корисно да преко листа Тежака изнесем мој рад око кукуруза овако како је текао од почетка до краја.

Потребно је одређену парцелу за кукуруз у јесен дубоко прорати и оставити преко зиме да настане. У пролеће треба прорати и то мало дубоко, а у исто време посејати кукуруз под бразду, удесити да ред од реда буде раздаљело 1 м. а такође водити рачуна да струк од струка буде 10 см. Пошто кукуруз клија, а потреба је за прашење, треба опрашити и то плитко само колико да се коров уклопи и капиларне цвице поремете, те да не би било испаравања. После прашења долази копање. Копање треба извршити онда, ако буде сувише траве, а иначе не, јер када се копа бива велико испаравање из земље. Огртање би се могло изоставити, ако земљиште није изложено јаком ветровима, а иначе не.

Што је најглавније јесте семе; треба изабрати

клијаво семе и то бели зубан; он је доста издржљив на суши.

Треба гледати да се што раније изврши сетва, јер је у толико боље. А сетва се може извршити рано само онда, када се сеје кукуруз под бразду, па заоре и подрља а иначе не, јер страда од позних мразева.

Живојин Радосављевић
Економ свог добра Илино (Белеван)

— Наставиће се. —

НЕКРОЛОГ.

† Милан Трпковић, — Управник Топчидерске Економије и редовни члан Српског Пољопривредног Друштва.

Престало је да куца срце једног поштеног човека једног вредног и савесног радника, једног нежног супруга, једног безпримерног друга и пријатеља. Милан Трпковић Управник Топчидерске Економије и члан Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, јединим злим удесом судбине изненада је напустио 9 прошлог месеца своје миле и драге, своје многобројне другове и пријатеље и отишао тамо од куда се нико још није вратио.

Ми његови другови из Српског Пољопривредног Друштва, чији је он био тако марљив и тако неуморан сарадник, оплакујемо трагичну судбину покојног Милана и молимо његову ојажену мајку и супругу с нејаким децом да приме наше најдубље саучешће у преголемом болу за изгубљеним им другим покојником.

Ур.

Општајна реч г. Д. Ђатића са пок. М. Трпковићем.

Драги наш Трпковићу, застани мало са твога пута куда си и сувише брзо пожурио, јер си се решио да нас напустиш и да нас оставиш, не мислећи да међу нама има већи број који су те вољили и ценили као друга и радника.

Ожалостиена и узвештена фамилијо! Сакупљени у данашњи тужни Збор, као другови пок. Милана, као искрени пријатељи његови и његовог дома, да га заједно испратимо до вечне куће, уверавамо вас, и свог последњег часа пред његовим мртвим телом да заједно са вама подједнако осећамо бол за пок. Миланом и да ћемо подједнако осећати жалост за његовим губитком.

Тужни Збор! Зла коб или рђав и неуместан постапак учинила је, да смо на сасвим изненађен начин изгубили за свагда из свог круга, доброг родитеља, доброг друга, доброг радника и доброг пријатеља пок. Милана.

Пок. Милан рођен је 25. јуна 1879. г. у Рековцу, где му отац беше срекни начелник. Основну школу и гимназијску матуру свршио је у Београду. Захаднућ вољом за пољопривредна знања, свршио је Пољопривредну Академију у Либверду-Течену, а по томе оде да прибави практично знања на имању Барона Куна у Чешкој, који у пок. Милану брзо упознаје доброг радника и стално наваљиваше да га под добрими условима задржи стално код себе. Осећаји, жеља и дужност коју пок. Милан имао је у својој души према својој отаџбини — ово му не дозвољаше.

У времену установљивања пољопривредних установа

код нас, пок. Милан ступи први пут за економију у Топчидер пре 20 година, после овога оде на службу у Гроцку, Добричево, Буково, Пожегу и Ужице, где највећи број година проведе са успехима и би постављен пре две године за Управника Топчидерске Економије.

Неумитна смртна јаз узео је из средине Милана, али време и начин на који је то извршила, највећим делом, јер му оваквим поступком није било места. Није било места, јер је извршена из рђавих и несавесних поступака од стране других и на горњи начин по што би то учинили они који овакве злочине врше у шуми.

Б Е Л Е Ш К Е

Гуке на калемљеном лозном младићу сада. Пре неки дан донесе један пољопривредник у моју канцеларију око 15 калемова са жилама, које је извадио из свога овогодашњег сада, и на којима су се на спојеном месту виделе велике гуже. Код већине од њих лишће је поцрвенило, а од половине лета па до сада много се таквих калемова осушило.

Могло је, да се означи која је то „нова болест да није филоксер на њима“ и изјава, да се још подоста таквих калемова налазе у његовом саду.

Када сам калемове пажљиво прегледао, видео сам пре свега да су са јаким жилама и доста бујни, што значи да су расли на плодном земљишту, даље, да имају нараштаје на спојеном месту — витомој лози — који изгледају као гуже и да су и подлоге и калем — с једне стране суви. Све сам калемове преломио и код свију је спојено место калема било до пола расло, а од пола било је суво. Услед тога наступило је ненормално кружење сокова и израсле су гуже, које су проузроковале парализу и угниће младић чока. Доносиоца калемова уверио сам да узрок продавању његовог сада није никаква „нова болест“ а још мање филоксер, већ једино то што је куповао и сadio зреле калемове који су били само у пола расли. То исто, још и више, може да буде ако се посаде калемова одмах из стратификале.

Како сада наступа време вађења калемова из приоришта као време куповини и сађењу калемова, скреће се пажња продавцима да буду савесни и продају само оне калемове који су по целом обиму расли; а купцима се износи овај жалостан пример да не би у сличне грешке падали.

Вид.

ЗАПИСНИК

XXXV. Редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, одржане 7. октобра 1922. године у Доуштанском Дому у Београду.

Били су присутни: Потпредседник г. Паја Т. Подорновић, чланови г. г. Алекса Љ. Поповић, Љуба Јовановић, Вића Т. Радоновић и Драгутин Спринчић.

Председао потпредседник г. Паја Т. Подорновић.

Бележио секретар г. Александар П. Рашиковић.

I.

Прочитан је записник прошле седнице. После најаве члановима г. Виће Радоновића, да му није могуће ићи у Бетол, — Одбор приима исто изјаву, став, да се узложи г. Александар Г. Јовановић да он иде као Друштво, изасланик место г. Радоновића.

II.

По молби новосостављеног Пољопривредног Подружнице у Рачи, (Краг), — Одбор одлучује, да се попис и састав Друштва пошто је испунио прописане услове.

III.

По предлогу Уредника Пољопривредног Календара, — Одбор одлучује, да продајна цена истог буде шест динара од комада.

IV.

По захтеву Министарства Пољопривреде и Воде, да се награђени плодови од питомог кестена, бадема, орха и лешника, са изложбе вола у Бетолу пошаљу неутралним семеништима ради сејања и бесплатне подделе у јужним крајевима, — Одбор одлучује, да се ипак припремају одбор, да награђене предмете преда г. Паулу Петковићу ради пошље неутралним семеништима.

V.

Прочитан је извештај Пољопривредног Подружнице у Чачку о привредном летарском курсу, — Одбор приима изјаву.

VI.

Прочитан је извештај Државног Добра у Добричеву о резултатима жетве јечма и оса који је послат од стране Друштва прошле године ради сејања и вршена оштра, као и предлог Добра, да се исто остави још за једну годину ради културе и испитивања, — Одбор приима предаје изјаву и одлучује, да се уступи само још за једну годину дана.

VII.

По тражењу Министарства Пољопривреде и Воде, да Друштво да мишљење о послатом семени Пољопривредној станици у Лескову, — Одбор одлучује, да се узложи Министарству за наређење, да се Друштву изјави у ватри издатог семе и да оно надоскоро предузме кораке према одговорној лицу за употребљено семе.

VIII.

По молби г. Михаила Скорочкова да га Друштво приима за писара на упрехљено место, — Одбор одлучује, да се приима са изјавом од 1800 динара годишње и 25 динара дневно на скупшћу.

IX.

По позиву Главног Одбора Дружења Српских Четива да Друштво суделује дочеку и сахрањивању тела пок. Вој. Танкосића, мајора и четничког војводе, — Одбор одлучује, да овом дочеку и спроводу присуствују г. г. Паја Подорновић, Љуба Јовановић и секретар Александар Рашиковић.

X.

По позиву фабрике г. Руд. Сакс, да Друштво упути два члана ради посете фабрике о њеном тржишту, — Одбор одлучује, да се упути г. г. Паја Подорновић и Вића Радоновић, који ће собом понети и одобрење за набавку сирава по ратној употреби.

XI.

По извештају Економског оделена Начелства округа Ужичког о приређивању изложбе стоке у Ужицу, — Одбор приима исто изјаву.

XII.

По молби инспектора г. Божицара Тирчића, да му се на стану изврше оправке прозора и остало, — Одбор одлучује, да се изврше прозорска крпа која недостаје а остале справе сам да изврши.

XIII.

По молби особла о повећању дневнице и породичног додатка, — Одбор одлучује, да се од 1. октобра до 31. децембра т. г. изда на име дневнице још по пет динара мажоронату г. Алекси Петровићу и економију г. Мирку Димитријевићу.

Да се сугласијетима Сетопару Старковићу и Марку Томашевићу издаде од 1. октобра до 31. децембра т. г. још по 5 динара на име дневнице.

Да се свима слободницима издаде од 1. октобра до 31. децембра т. г. по 5 динара на име додатка на члана у породици.

XIV.

По молба благајника г. Венцеслава Валенте, — Одбор одлучује, да му се издаде по 15 куб. метара дрва годишње за огрев. Исплата ових из кредита на непредвиђене потребе.

По оној одлуци одложено је своје мишљење члан г. Алекса Љ. Поповић.

XV.

По молба благајника г. Венцеслава Валенте, да му се приднеје плаћање тражњава када иде друштвеним пословима под пожељним надлежностима, — Одбор одлучује, да му се овај издатак не може признати.

XVI.

Прочитан је телеграфски подрава изложбеног Одбора на Бари, — Одбор приима исто изјаву са захвалношћу, с тим да се штампа у Тешаку.

XVII.

Прочитан је извештај Министарства Пољопривреде и Воде о одобрењу одсутству чиновника пољопривредне струке из одлазака на изложбе које Друштво приређује, — Одбор исто приима изјаву.

Са овим је закључена данашња седница.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
уручују се

Ћ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца :

Бсп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ.

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 гр.

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На основу најбољег решења од
априла 1899. г. преноси друштво
носи пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

На годину дана 30 дин.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједнаоут
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво вишњик, п. председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р Н. М. Стојковић

Број 45.

БЕОГРАД, 12. НОВЕМБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Српско Пољопривредно Друштво славиће своје
Крсно Име **Св. Краља Милутина** на дан
12. новембра (30. октобра по ст. кал.) о. г. у свом
дому (Немањина улица бр. 11).

Ред прославе биће:

1. Водосвећење и резање славског колача.
Почетак тачно у 9 часове.
2. Председник поздравља госте.
3. Послужење гостију.
4. Отварање изложбе среза врачарског и раз-
гледање воћа и одабраних предмета са ового-
годишњих изложба у Битољу, Б. Башти, Бару и
да Руднику.

Маслинарство и уљарска индустрија на црногорском приморју

Поводом овогодишње изложбе у Бару (у Црној Гори).

Пољопривредна изложба у Бару, уприличена почетком minulог месеца од онамошње подружнице Српског Пољопривредног Друштва у Београду, привукла ме је, да под старе дане испуним давну жељу и ступим ногом на територију приморја јуначке нам Црне Горе. Привукла ме је поглавито жеља, да моја истраживања о врстима маслина и лоза у Далмацији употпуним са врстима црногорског приморја и да се упознам са стањем уљарске индустрије. А како је црногорско приморје само наставак далматинског, или боље дубровачког и бокешког приморја, нијесам нити очекивао, да ћу се најверити било на другачије врсти плодина, другачије начине пољопривредне или прераде пољских производа, већ само и једино на другачије називе (синониме) гојених врсти маслина, лоза и осталих плодина и воћа. Па тако је у истини и било, јер ме осим тога и горостасних маслинових стабала није ништа потсетило, да сам прешао далматинску границу.

Уз маслину, која је, као и на јужном крају далматинског приморја, главна, а местимце и једина култура, налази се посађено по нешто лоса, пак бадема, смокава, бресака, лимуна, наранџа, шипака, жижуда или иглица, јапанских мушмула

и каки, ловорике, ђухача итд. За чудо невиђено, као ни по Боки которској, корисна рогача а још корисније вишње—марашке, а нити, да се, као на отоку Хвару, искоришћује ружмарин за вађење уља, или да се из плода ловорике вади уље, као што га ваде на језеру Гарда у јужној Тиролској Вињех само једно чудо невиђено, а то су, горостасна стабла маслинове прашуме, која прекрива вјечним зеленилом околицу Бару. Таквих стабала нема на далеко и широко а нити у Далмацији; тек тада разумно сам исправност народне реченице „*дичи се као Бар маслином*“.

Тко је те силне маслине први увео или окалемио и када, није ми познато. Кажу њекоји, да је то било у XIV вијеку за Цара Душана, што је врло вјероватно, јер нијесу рјетка стабла, којима 4—6 људи може једва, да обухвати дебло. Циљеним ипак да је дивља маслина много од давнијега самоникла постајала, а да је у XIV вијеку била окалењена питомом врсти, јер се и сада на многим, и најстаријим стаблима виде, где им на темеља ударају изданци дивље маслине, односно „*масларике*“.

Чињеница пак, што се главна врст маслине на црногорском приморју, по Боки которској и све до границе старе дубровачке републике, разликује посе од главне врсти маслине, сабене по читавом осталом приморју Далмације, почам од границе између дубровачког и которског округа, може бити доказом, да је питома маслина донешена на наше приморје са двије стране. С једне стране, да је донесоме Грци преко Албаније у Црну Гору и Боку которску, а, с друге стране, Латини са противне, талијанске обале Јадрана. Црногорски приморци, не крсте, као далматински, посебним називима сваку поједину гајену врст маслине а нити најглавнију, већ их разликују само у врсти крупнијег и ситнијег плода и дивље.

У мојој књижици о далматинским врстима маслина, лани објелодањеној, накладом пољопривредног одељења покрајинске управе за Далмацију, са насловом „Грађа за далматинску Елајографију“ описана је на стр. 21 и приказана у стр.

б врст маслине, окрштена у Далмацији именованом „жутица“ (а такођер: бјелица, месница, паштрица и шаруља)

Та врст јест једина или најглавнија, што је гаје на читавом црногорском и бокешком приморју. Уз ову нашао сам — а послао ми огледке — и Г. Петар Војводић држ. економ барског округа — и њекоје, али посебно узгредне врсти, међу којима сам распознао далматинске врсти, описане у мојој књижици под именованом „облица“ (стр. 16 сл. 3); „душица“ (стр. 11. сл. 1) итд.

Бладоређи плодној и дубокој а суши осетно неподложној земљи и самој врсти маслине, најбољој на роду и уљу, а мало и скоро нимало мару и раду тежака, маслине се у околини Бара приказују врло бујне, родне, дебла здрава, без трулике, а кића тамнозелена и без сухарака, као да су највећим маром клаштрене и чишћене, љубрене и обрађиване. Ну услјед занемарана и неуобичајена прикраћивања и развођивања крошње, маслине се, гђе су на ријеђе посађене, разведоше у широко, а гђе су на густо, уздигоше се грама небу под облаке, да се науживају зрака и сунчана свијетла, без којих не замећу и не износе рода, нити рода доста уљевитог.

Услјед тога не само, да је онемогућено или отежано клаштрење и чишћење стабала, него и брва рукама, па се досједно берба нити необавља, већ чека, док плод сам попада од вјетра, смрзавице или презрелоће, на купи у више навратака.

Тако се берба отеже по више мјесеци, чак до нове пватње, на штету квалитета уља, које

бива све лошије т.ј. гушће и масније, чим је плод касније и презрелији покупљен

По податцима, што ми их је пружио мој давни ученик на маслинарском течају, Бокелј Г. Нико Давидовић пучки наставник, у округу барском т. ј. приморју црногорском имаде укупно 144.435 стабала маслина и то:

у срезу барском	77.123
„ уљцињском	60.766
„ кримичком	4.647
„ бојанском	700
„ црмичком	200

Узме ли се у обзир врст маслине, која спада међу најродније и најљевитије плоде, те огроман развјат стабала, напрам врстима и развјатку стабала у Далмацији, није погрешно ако устврдим, да свако маслиново стабло на црногорском приморју може да уроди у сређе и на годину најмање колико 3 стабала у Далмацији т.ј. близу 5 лит. уља или до 30 кгр. маслина. Прама томе средњег годишњег род на црногорском приморју износио би до 750.000 кгр. или 75 вагона уља. Госп. Милковић Савић начелник министарства трговине и индустрије, навађа у својем дјелу „Наша индустрија и занати“ и очито по службеним подацима, да Црна Гора у добрим и врло добрим годинама, какова је баш и ова година, уроди $1\frac{1}{2}$ —3 милијона кгр. уља, а то би одговарало по стаблу, ако им је број тачан, кгр. 10—20 уља, или 70—140 кгр. маслина. То је и врло вјероватно, јер се рачуна, да ће и у Далмацији, овогодишњи добар средњи род, дати кгр. 3 уља по стаблу, а стабла су, како већ реко, за $\frac{1}{3}$ мањег објема од црногорских.

ПОДЛИСТАК

ЗБИРАЊЕ ЛЕКОВИТОГ БИЉА. 3

Мразовац или вочак, (*C. autumnale D.*). Кртоласт корен употребљава се у медицини (*Radix Calchici*).

Мак или афијум, (*P. somniferus S.*). Семе се употребљава у медицини (*Semina papaveris albi et nigri*), а тако исто и сок који се скида са насечених незрелих чаура.

Малина, (*R. idaeus S.*). Плод пријатна мириса, прави се слатко и сок, трови се у медицини (*Fructus Rubi Idaei*).

Морач, (*F. vulgare Carth.*). Семе (*Semen Foeniculi*) употребљава у медицини.

Миропија или копар, (*A. greveolens S.*). Семе употребљено у медицини (*Semen Anethi*).

Нана, (*Menta piperita*). Има је свуда, а врло често се гаји у вртovima. Има у себи етерског уља, на којег се добија menthol, које је познато средство против зубобоље, мигрене и других болести главе. Употребљава се као теј противу назаба, кашља и стомачних болести. Изврсна је за заустављање најтежега пролива.

Очајница, (*Marrubium vulgare*). Расте свуда поред путева и на неограђеним местима. Народ је још употреб-

љава противу кашља и малокрвности. Некад се и у апотекама употребљавала.

Одољен, (*Valeriana officinalis*). Расте само по шумама и покрај потока у брдима. Али га и у вртovima сељаци гаје. Осушен и истрошен корен се употребљава као теј противу главобоље, грчева и бесаница. Јако миришав корен у медицини употребљен (*Radix Valerianae minoris*).

Оман, (*Inula Helenium*). Расте куда и одољен. Корен се пали, те се каде ставио противу комараца.

Огњаница или црни оман, (*T. speciosa Bmg.*). Наш народ употребљава зеље од ове биљке против огњиче.

Папрат, (*Aspidium Filix mas*). Расте по шумама и поред потока, али је лековита она што је народ зове навала. Корен навала садржи етерских уља, смоле, танина и шећера. Одлично је средство против стомачних глиста. Корен се вари и та се вода пије по 2 грама три пут дневно.

Пелен, (*Artemisia Absinthium*). Расте око кућа и поред путева, често се сади по вртњацима. Горак је и садржи горких уља. У апотекама се употребљава за прављење тинктуре и уља, а у индустрији за разне препарате и ракије. Народ га узима против стомачних болести

Жали боже, овај * * * обилан дар божји, који црногорском приморију са малим трудом и знојем сваке или свако мало година из неба у њедра пада, искоришћује се врло лоше и посве примитивно и ништа боље, ако не и још горе, него ли у Албанији и Грчкој. На тржиштима уља, црногорске је уље од увјек најлошије оцјењено и најгоре плаћано. Дачаке и они крајеви Далмације, гдје такођер још увјек неумно израђују уље, неће да знаду за црногорско уље, па нити за у кандила. Нека ми браћа Црногорци не замире оволику искреност, јер је износим само у доброј намјери.

Ако се уље црногорско ипак продаје, купују га само за прављење сапуна и друге индустријалне употребе или да му у посебним рафинеријама одузму боју, масноћу и смрад, па опет врате у промет, али не за јестиво, већ за друкчије употребе и уз нешто мало бољу цијену.

Што је црногорско уље тако лоше, нити је до земље, неге и обрадбе маслина, а поготово не до врсти маслина или до сустава машинерија, што служи за вађење уља. Њешто, али не јако осјетљиво, крива је касна берба т. ј. незреле маслине. Главна и највећа су кривица: неуредно спремање побраних маслина, неумни начин и поступак вађења или цијеђења уља из њих, као такођер неуредно спремање и конзервирање испцеђена уља, а у главином, велика нечистоћа у свему и свачему, чиме се уље вади, чиме и у чему пренаша и конзервира.

Касна берба, која дијелује само у толико, што уље бива у маслини све гушће и масније,

а са добричином, кичвином и очајницом противу грознице и малокрвности.

Пшена, (*M. saegetua* Lam.) Наш народ радо држи у кући сухе гранчице од пшене због пријатног мириса и као помоћ од несна (*insomnium*).

Планика, (*A. officinalis* W. G.) Употребљава се у медицини (*Folia Uvae Ursi*).

Помоћница, (*S. nigrum* L.) Некад у медицини употребљена (*Herba Solani nigri*); наш је народ на отокѣ првија; бобице отровне.

Пасквица или разводник (*S. dulcamara* L.) Употребљава се у медицини (*Stipites Dulcamarae*). Плод је отрован.

Прострео или сирштара, (*G. cruciata* L.) Корен некада у медицини употребљен (*Radix Gentianae cruciatae*), нашем народу познат као лек противу прострела код стоке.

Подбел, (*T. farfara* L.) Цвет и лишће у медицини употребљено (*Flores et Folia Farfarae*), и нашем народу познат лист, као лек од рана.

Петровац, (*A. eupatoria* L.) Цела биљка некада противу глиста много хваљена и сад још гдешто у медицини употребљена (*Herba Eupatoriae*).

чим плод више прерађива, не да се измјенити лако и брзо у ранију, јер би требало сва стабла по гранама посјећи и крошњу снзити до мјере, да буде омогућено чешање плода рукама у ономе часу зрелоће, када уље, што је у њему накупљено, одговара најбољој и најкупљој врсти.

Све остале и крупне мане, које највише кваре квалитету уља, настале су, народу ушле у крв и, тако рекућ, постале законским прописом једино ради недостатка справа за брзу израду нетом побраних маслина. Услијед тога није могуће, како би требало, да се маслине нетом покупљене или побране израде и из њих уље извади, већ их се спрема у кући на хрпе, у хамбаре, озидана спремишта (депозите), гдје често и по више мјесеци чекају до израдке. Тиме се маслине угрију, упале и уплесне а досљедно и уље, што је у њима поквари, уксели, заудара гњилежом, те нагуби сваку вриједност за зачину јела. С друге стране све, да се маслине и израђују нетом су побране, исквари им се уље употребом вреле воде, којом се тијесто самљивених маслина облијева, еда се олакоти излаз уља прешањем у трјесковима. Тај обичај настао је услијед тога, што су зграде, у којима се маслине израђују, биле слабо заштићене од студени, па се уље у њима агусне, да га и најјача преша не може да потпуно истијешти и извади.

С треће стране, уље је такове нарави, да, толи док је у маслини, коли кад га се из ње вади и извади, привуче посве лахко сваки страни мирис и смрад, да га више из себе не испушта; стога ни највећа чистоћа није сувишна у свему, шта са уљем долази у дотицај, док је у маслини,

Першун, (*P. Sativum Hoffm.*) Семе употребљено у медицини (*Semen Petroselinii*).

Рутвица, (*A. abrotanum* L.) Зеље (*Herba Abrotani*) у медицини употребљено.

Равен или линцура, (*Gentiana lutea*). Расте само на високим планинама. Корен се меће у ракију, а употребљава се као лек противу грознице и стамачних болести.

Руса, (*Ch. majus* L.) Из зеља се прави екстракт (*Extractum Chelidonii*), који се троши у медицини, а и наш народ употребљаје жут сок ове биљке на лечење болести, коју русом (*ekzema*) зове.

Разгон, (*V. beccabunga* L.) Пређе је био више употребљен у медицини (*Herba Beccabungae*); наш га народ привија на свакојаке отоке.

Ранилист, (*St. betonica* Renth.) Зеље и корење некад више по данас у медицини употребљено; наш народ лечи лиштем од ове биљке ране.

Седеф, (*Ruta graveolens*) Сади се по вртovima ради лековитости. Цела је биљка лековита, ужасно горка и јако ароматичка, готово неугодно мирисе. Садржи у себи јако етерско уље. Употребљава се противу стамачне глисте (панталчаре) и других болести, противу главоболе и т. д.

док се маслина меље, и из тијеста циједи уље, те купи, пренаша, спрема и отпрема.

Уредна уљарница не смије ничим заударати, а вреле лужице за испирање алата, справа и посуђа није никада доста. И ово је баш код нашега тежака, који није особити пријатељ реда и чистоће, најмучније искоренути.

Састав машинерија, што служе за вађење уља т.ј. млинова за мељању маслина и преша за тијештење, односно цијеђење уља, као ни материјал од којег су машинерије грађене не одлучује баш нимало на каквоћу уља. Израдбом тек побраних и здравих маслина, а не презрелих, тијештењем уља из њих без облијевања млаком водом или парења тијеста у прешу врелом водом, може се, ако је реда и чистоће, учинити најфиније маслиново јефтино уље; дочим обратним поступком неће помоћи нити најсавршеније машинерије.

Доказа томе пружила су она 4 узорка финога уља, што су их на изложби били приказали некоји Барани.

Ти узорци доказали су такођер, да осим опреза и правила што сам их овђе навео, не изискује се јачег знања и умјећа за чињење финог уља за јестиво.

На приморју Црне Горе, рекоше ми, да имаде у све самих десет уљарница за вађење уља. Тај број је, дакако, за онолики род маслина врло мален и док се тај број не повећа, нема говора, да ће се квалитет уља имало побољшати. Појединци, осим, ако нијесу кесеџије, не могу, да подижу и уређују нове и модерне уљарнице, јер се за зграду, машинерије и посуђе уз разни прибор, хоће данас сила пара.

По томе не престаје, већ да се и на црногорском приморју почне оснивањем уљарских задруга, какових се је у Далмацији прије рата неколико основало субвенциом државе.

На томе пољу ето пуне руке рада пољопривредној подружници у Бару и пригоде, да својим члановима користи у највећој мјери, јер ће подигнути цијену уљу најмање за $\frac{1}{3}$ поврх данашње, а тиме осоколити народ на проширивање и рационализовање културе маслине.

Дао Бог, да се сви моји савјети, што прије оживотворе.

Сплит 28/10. 1922.

Стијено Булић.

ИЗ РАТАРСТВА

Гађење пшенице у размакнутих редовима.

У 41 броју Тежака од прошле године ми сво у чланку „Опробајмо један нов начин сејања пшенице“ извели добре стране гађења пшенице у размакнутих редовима и обрадом — прашењем међу редовима, па смо позвали наше читаоце да у малом опробају тај начин и код нас. Не знамо да ли је који од њих то и учинио,

а радовали би се ако јесте и ако би нам саопштио (преко Тежака) резултате свога рада.

Има један пољопривредник у Француској (Dr. Емил Реј) који је велики присталица начина сејања пшенице у размакнутих редовима, и који већ шест година врши огледе у том правцу.

Он је више пута износио резултате својих огледа који сви иду у прилог гађењу пшенице у размакнутих редовима, па је то учинио и у овој години.

Резултате његових огледа у овој години желимо да саопштите нашим читаоцима свако јакко их је он изнео у једном француском листу La vie agricole № 32.

У прошлој години Dr. Реј је у свом огледном пољу засејао две парцеле, једну поред друге у исто време (16. октобра) пшеницом званом Бордовска. По једна пољовина од сваке парцеле била је с јесени наубубрена суперфосфатом и пелелом од дрвета, а друге су половине биле наубубрене с пролећа шалитром у количини од 250 кгр. на хектар. Једну је парцелу сејао омашке, а другу у размакнутих редовима и то тако да су на сваки метар ширине две бразде биле на растојању од 20 см. а трећа на растојању од 60 см. (види слику), где се праше.

20 см.	20 см.	60 см.
-----------	-----------	-----------

Добијени резултати о жетви изведени су на следећој табlici:

	Количина семена на хектар			
	Сејање омашке (160 кгр. семена)		Сејање у размакнутих редовима (50 кгр. семена)	
	Без дрвета	Са дрветом	Без дрвета	Са дрветом
Број класова на квадратни метар	370	345	344	270
Тежина тих класова	310 гр.	310 гр.	510 гр.	495 гр.
Просечна тежина једног класа	0,83 гр.	0,89 гр.	1,48 гр.	1,83 гр.
Тежина зрна у овим класовима	197 гр.	224 гр.	397 гр.	386,10 гр.
Принос по хектару у товарима	19,7 тов.	22,4 тов.	39,7 тов.	38,6 тов.
Принос по хектару у хектолитрима	24,6 хект.	28 хект.	49,75 хект.	48,25 хект.

Из ових се података могу извести следеће поуке:

1. Принос пшенице сејањем у размакнутих редовима је већи. Ако се пореде приноси остварени на парцели, где се сејала пшеница омашке и на парцели где се сејала у размакнутих редовима види, се да су разлике скоро двоструке — у прилог сејања пшенице у размакнутих редовима. Пада у очи да су разлике у прино-

сима на парцелама сејања имашке, које су ђубрене азотом (шалитром) и које нису ђубрене тим ђубретом врло мале за непуну три тавара, док су на против разликe између парцела сејањих омашке и у размакнути редовима, као што рекосмо скоро двоструке. Ти огледа баш и показују колико повољно утиче на принос размакнутост билака и прашење и обрада земље међу редовима, много повољније него ли и шестачка ђубрета.

2. Уштеда у семену. Из горње таблице види се да је за сејање омашке употребљено 160 кгр. семена, док је за сејање у размакнути редовима употребљено само 50 кгр. по хектару. Остварена је, дакле, по хектару уштеда од 110 кгр., која количина пшенице у данашњим приликама престава толику вредност, којом се у много случајева може исплатити повећање трошкова, које повлачи обрада пшенице, сејање у размакнути редовима.

3. Слабо бокорење код ршенице сејање омашке. Употребљено 160 кгр. пшенице при сејању омашке преставају око 320 зрна на квадратни метар, ако би се узело да је просечна тежина сваког зрна 5 сантиграма. Од тих 320 зрна добило се само 345 и 370 класова, то јест само нешто више од једног класа на зрно. Уаотребљених 50 кгр. пшенице, посејане у размакнути редовима, преставају 100 зрна на квадратни метар; од тих 100 зрна на квадратном метру добило се на парцели, која није ђубрена азотом 344 класова или скоро онолико исто као и код сејања пшенице омашке, — дакле три и по класа на свако зрно.

4. Ситно класење код сејања пшенице омашке. Док су класова код сејања пшенице омашке били просечно тежики само 0,86 гр., на парцели сејаној у размакнути редовима, ненађубреној азотом тежина класова била је 1,48 гр. Но како је ова последња парцела произвела само 270 класова, у место 344, веп је принос нешто мањи.

„Разликe у приносу, изводи г. Реј, постигнуте једном и другом методом сејања тако су испољене да се не могу приписати само утицају случајности или особености околности. Мора се према томе закључити да је метода сејања омашке лошија од методе сејања у размакнути редовима. Може се јамачно десити у другим уповедним проблемa да резултати не буду видни, тако категорички, али на основу наших многобројних посматрања можемо сматрати да ће они увек и оште бити довољно испољени, те да се по њима може оценити вредност метода сејања пшенице у размакнути редовима, ако се она примени са потребном негом.“

Ми позивамо поново наше читаоце да опробају овај нов начин сејања пшенице на једној мањој парцели, упоредо са сејањем пшенице омашке, те да тај начин сами стекну искуство и оцене разлику.

ИЗ ВИНАРСТВА

Одвајање (отакање) вина од комине.

Берба грозђа у многим нашим виноградским крајевима вршила се ове јесени под врло неповољним погодбама. Утицајем дуготрајних киша много је грозђа сатруло, а од сатрулог грозђа ни вина се постојана не могу

добити. Разне буђи, које се развијају на грозђу, кад оно сазрева под неповољним погодбама, а нарочито при влажној јесени, луче једну материју, која се зове оксидаза и која има особину да оксидише боју у вино и да ову сталожу, услед чега се вино преврне, односно измени своју првобитну боју.

Ми смо у бр. 40 „Тежака“, а у чланку „Суппорисање кључа“ изнели на који се начин може предупредити превртљивост вина, те се надамо да су наши читаоци и искористили то предложено им сигурно средство. Међутим има свакако много виноградара, који нису применивали никакво средство противу превртљивости (преложа) вина у време бербе, те ће са овогодишњим вином имати доста тешкоћа у погледу његовог одржавања. Како се и у том случају може помоћи? О томе баш и желимо да проговоримо неколико речи.

Са здравим грождем унето је у калу у овој години и много натрулог грозђа на и дељића земље, којом је грождје услед дуготрајних киша било попрскано. Нарочито је услед киша и прскања грозђа и много квалитетних гљивица са грозђа испрано а и многи корисни састојци као шећер и киселина једним велом из зрна су били исплакани. Грождје је под таквим погодбама тешко врло, у толико теже и дуже у калу су још и време, односно врхуница били хладнији. Разне клице буђи и многобројне бактерије, штетне по одржавање вина, у таквој су се једној средини, јако развили, у толико јаче у колико је број напрских зрна у берби био већи. У таквим случајевима препоручује се да се праве пре бела него ли црна вина. Ако се то пак није учинило, треба, разуме се, учинити све што стоји у руди виноградара, да се превирање шире сврши што пре и под што повољнијим погодбама.

Кад превирање вина буде завршено, треба одмах оточити преврело вино од комине, ако је реч о црном вину, односно одвојити га од стеље, ако је реч о белом вину. Може се познати да је шира преврела на три начина: а) помоћу шпиромера, — који завучен у једну пробу оточене шире неће показивати проценат шећера, б) пробом шире — која неће на укусу бити слатка, већ ће показивати особине вина, в) насланањем уза на калу односно бачву — при чему се неће чути никакав шум од превирања.

Црна вина — у обичном приликама бербе — која се по свршеном превирању одмах одвајају од комине фињија су, блажа и укуснија јер садрже мање опорих материја. Кад шепурина (петељка) није претходно од грозђа одвојена, не треба вина остављати да леже дуго на комини, јер у том случају добијају и укус на комину, који се многим потрошачима, нарочито финијих вина, не свиђа.

Бела пак вина — у обичним приликама бербе — остављају се на својој стељи дуже времена, до Божића, па чак и до почетка марта месеца, јер је утврђено да се тим дужином лежањем вино гоји, то јест да добија у свом мирису и у својој укућности.

Међутим, кад су погодбе бербе ненормалне и у опште неповољне, као што је то случај у овој години, не треба рачунати на лежање вина на комини или стељи, јер се тиме може само погоршати какавоћа, већ вина по свршеном превирању ваља оточити.

Одвајање, отакање вина од комине или стеље врши се обично у присуству ваздуха, да би се застале и скоро умртвљене гљивце у вино проветрале и освежиле како би с успехом извршиле накнадно прерађивање. Ако је вино здраво, односно ако је берба грожда вршена под повољним погодбама, ваздух односно кисеоник на њега веће штетно утицати. Међутим, ако се берба вршила под неповољним погодбама, као што је то случај ове јесени, утицај ваздуха приликом претакања може бити врло штетан. За сваки случај биће добро да се пре отакања испита у малом како ће дејствовати ваздух на вино. Тога ради оточиће се из сваког бурета, бачве или каде по једна проба вина у белу стаклад од 150—200 куб. сантиметра тако да ова остану за две трећине отприжањена. Та ће се стаклад овлаш запунити смотуљком памука, те да не би прашина у њих улазила. Кад се пажљиво размотри сутрадан вино у тим стакладима и утврди да су се она преврнула, то јест да им се боја сталожила, биће знак да су вина подложна преврљивости (прелому). Онда их не само треба оточити у закљону од ваздуха него још и лечити. Ако пак вина не промене своју првобитну боју, могу се без опасности оточити у присуству ваздуха.

Ако се утврди да су вина подложна преврљивости (прелому) треба применити као лек калијум метабисулфит^{*}). За лечење вина од преврљивости довољно ће бити 6-8 грама калијум метабисулфита на хектолитар вина. Ако се баш хоће да утврди тачно количина те соли, добро је да се учине пробе на вину у бутелама од 1 литра, додајући једној 4, другој 6, трећој 8, четвртој 10 и петој 12 сантиграма соли. Тада ће се видети дејство тих равних количина соли, па ће се према томе наћи потребан рецепт.

Примена калијум метабисулфита врши се према суду из кога се вино има оточити. Ако се вино налази у мањим бурадима (бела вина) одмерена количина калијум метабисулфита раствориће се у једној врло малој количини вина, па потом сасути у буре и тамо намештати каквим штапом као и при бистрању. Ако ли се вино налази у већем суду, кади или бачви (црна вина), онда одмерену количину калијум метабисулфита везати у каквом чакчићу, па овај обесити о канал у каквој празној бачви, која ће примити оточено вино. Једну и другу бачву, то јест ону, у којој је вино и ону, у коју ће се преточити вино, везати једним црвеном од каучука — на доњем врану. Вино из луке бачве прелазеће у празну бачву све дотле, док ниво течности у обема бачвама не буде на истој висини. После тога остатак вина из прве бачве пребацити у другу бачву пумпом. Со ће се у чакчету брао растворити и распростраити по свом вину.

Било да се калијум метабисулфит примени на један или на други начин, после неколико (7-8) дана треба лечено вино преточити, но сада у присуству ваздуха. Утицајем ваздуха вино ће онда изгубити сваки мирис на сумпор, а поред тога повратиће и своју првобитну боју, коју је средством соли припремено изгубило. Тако лечено вино моћиће се без икакве опасности и доцније претакати на ваздуху и да дуго време очувати у исправном стању. В.

^{*} Ова се со може добити код Српског Полуправедног Друштва по цени од 30 дина. 1 килограм.

ИЗ ПЧЕЛАРСТВА.

Житељи кошнице.

(Наставак).

Постоји извесна разлика између јевика пчеле раделице, матице и трута. Код пчеле је језик дужи, јер јој је потребан ради сасања сока из дубине цветa, док је код трута и матице сасим краћи.

Груди (или труп) су састављене из три потпуно срасла прстена, где се ојдo налазе четири мале рупице, које пчели служе за дисање, затим три пара ногу а озго 2 пара крила. На задњем цару ногу на цеваницама спољне стране налази се по једно уздужно надубљење, што чини тако зване корпице за збирање прашка. Те су корпице увек сјајне, јер из унутрашности цеванице има лучење једне сјајне лепљиве течности, која служи за слепавање цветног праха у виду лоптица.

Труху је састављен из 6 пари полупрстенова доњих и горњих, који нису потпуно срасли, и где на том саставу, налазе сиправљени листићи воска, о чему ће бити речи доцније.

Од унутрашњих органа имамо, на прво место, у устима, односно у самој унутрашњости главе, па и у самим грудима многобројне пљувачке жлезде, које луче потребну пљувачку за растварање сувише густих шећерних раствора, како би се исти лакше помоћу језика — сисалке могли унутра увући. Истовремено тај сок утиче у неколико и на претварање шећера и нектара у мед, што се даље довршава у медном мехуру — желудцу.

Од уста се пружа једнак (цев) који се при улазу у труху шири и прави медни мехур — медни желудац, где се прерађује нектар у мед, а после овог налази још веће проширење, то је прави желудац. У правом се желудцу врши сиправљање хране за саму пчелу и за полог. Желудац се напослетку завршава таквим црвеном. На самом крају задка увучена је жаока, којом се пчела брани.

Од полних органа свака раденица има исте полне органе, као и матица с том разликом, што су исти закржљали, те према томе раденица је неспособна за ношњу. Ако се случајно и деси да раденица носи јаја, она су неоплођена и у ограниченом броју.

Пчела раденица има у једној вршкарци 10-15 па и 20 хиљада, а у једној сандучари и пространој кошници 30-50 а у изванредно јаким ројевиња великих сандучара и читавих 100 хиљада. Њихова главна улога у кошницама јесте у збирању меда и свих производа потребних једном народу. Оне се брину о свему и раде само оно, што ће ићи на напредак целе колоније: оне је чисте, збирају прашак, воду и прополис; оне греју и хране полог и обасипу га потребном негом, све док ћелицу не затворе, а после га загревају, док не измиле младе пчеле. Затим то су опет пчеле раденице, које приправљају царску храну својој краљици — матици, и окружују је својом милошћу и негом, нарочито за време ношње, када оне сачињавају један круг око матице, стављају јој царску кашу на језик и чине праву царску почасну смту.

Једне од пчела раденица имају задатак да чувају улаз

кошнице и бране га од непријатеља; друге приликом великих жега стају пред лета, лепршају својим живахним крилима и расклађују унутрашњост кошнице. Док једне то раде, друге у унутрашњости кошнице хране полог, стварају восак и граде саће, која са својим геометријски правилним хелицама заслужују свако дивљење и најбољег техничара.

Али, све ове послове не врше увек једне и исте пчеле, већ је подела рада извршена онако, како је ретко то урађено и по најуреднијим фабрикама.

Оне које иду на збирање меда, називамо збирачице оне које чисте кошницу — редуше, оне које чувају стражу — дежурне или чуварке, оне, које се брину о пологу — дадиље и на послетку, оне, које не напуштају матицу — матичина или царска свита или стража. Свака од ових радница има свој одређени посао и свака од њих ради без икаквог кошњања ни надзора са највећом жари и активношћу, да им се човек просто диви. Оне раде и дан и ноћ, да после 6 недеља плате својим животом од сувихши и неуморна рада. Далеко ли је човек у том погледу заостао! Да је бар да смо за десети део тако вредни, уредни, тачни, чисти, приљезни и истрајни, и онда зар би могло бити сиротиње и голотиње!!

Трут. Трут је много крупнији од раднице и од матице. Боје је црне, мање обрастао длаком, него ли пчела нема корнице ни четкице. Трбух је кратак и пун, на врху, обрастао врло великим длакама. Нема жаоке. Од унутрашњих органа најразвијенији му је полин орган.

Мужјак — трут има једину једину задаћу да неоплођену матицу оплоди, када плаћа својим животом. Ово се оплођавање врши увек на пољу у лету, често пута на врло великој висини.

Трutowи се појављују онда, кад пчеле за њим потребе имају, у то је у месецу мају, јуни и јулу, када настају ројеви и када се појављује потреба за оплођавањем матица.

По свршеном ројењу, трutowи нису потребни што и саме пчеле знају и наскоро их почну тући, убијати и терати из кошнице све дотле, док их сасвим не истребе. У случају да пчелар не жели ројева већ само мед, онда је у његовом интересу да трutowске хелице у оште и нема.

15. Октобра 1922.

Краљево

Драг. Ј. Грујић

редовни члан Српског Пчелар. Друштва
сулден Школе за Сточарство.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

ПРЕДАВАЊЕ

Г. Саве Поповића, управника основне школе у Бару (Црна Гора) приликом затварања изложбе за округ барски одржане 6., 7 и 8. октобра о. г.

Циљеници скупе!

Са употребом разних сјемења тежак избјегава него милавање рада и исти бива правилно подијељем за свако доба године, да је ваада запослен, а никад преуморан.

Значајне биљке, односно стабла, са овај округ јесу: лаворика, рузмарин, маслине, смокве, мурве, шипце, брес-

кве, дуње, кајсије, трешње, вишње, јабуке и грушке, кестављ, лимуну поморанџе, једном ријечју све јужно воће, па духан, бухач, и остало.

Да бацимо поглед на све то Лавориком се некад трговало и увозио се лијепо воцац, истодобно служила је као чврста ограда око имања. Данас се иста у земљи набавља са стране, а наша опада и пропада.

Рузмарин, који такође добро успијева, који не тражи ни труда ни трошка, нитко не држи већ по коријен два, а о томе, да се од њега приређује рузмариново уље нитко не води рачуна.

Маслина се од давине гаји и главно је врело богатства Бара и Улциња; чак је и у пословици ушло: „Дачи се као Бар маслинама“. Али како се управљати божјим биритетом, није само, да се критикује, већ криминално суди.

Господе, сви смо свједочи давања млинова под најам, који износи не десетке хиљада дин.; кад се узме, да остали трошкови надничара изнесе још толико провалаза, да се један несавремено крик изнајмљује са 100—140 хиљада динара; кад се још узме у обзир то, да закупник млина треба да заради, знамо што се спрема појединцима маслина. — О квалитету уља не треба ни говорити; оно је као зачина ван употребе свуда осим код нас.

Маслине се употребљавају сољене и то црне и зелене, али смо толико нехајни, да тога у довољној мјери ни за себе не урадимо, а о изазову ни помена. — Увјерен сам, да би и овдје било лијепе зараде. — Још нешто свако стабло постаје боље оплеменјивањем, а то се никад не врши на маслинов. стаблима овамо, већ се умножавају из клада. — Укратко помињем, да се са свакиом воћем поступа зло и наопако, и кад би се употребљало како треба, дало би знатан дјо искрпане. Сирота смоква, да наша шљива, мјесто да брижнo сабира, суши и од ње приређује пекмева у знатној мјери баца се пред прасад, пак тако невање чини, да се више пута ови хране скупљом и деликатнијом храном од својих господара.

Промислите, кад сваковрсног воћа прави се, само мало пекмева од мурве, и то ко, цуре и прелуче сироте, а остало се све поједе и разаспе пријесно, мјесто да свака кућа има по 10—15 врсти пекмева и остале воћне конзерве — Треба да постане сваки домаћин мали обртник, а свака кућа мала фабрика за обрт. То се постиже разним задругама, о којима ћу мало касније проговорити.

Рогачима се не посвећује никаква пажња и ако они не претендују на господство, те их је у колико знам посве мали број у округу.

Духан, бухач и руј, били су некад лијепо извори богатства наших крајева. — За први казао сам како је скоро изчезао из округа; други је по квалитету један од најбољих у свијету, али несавесношћу наших трговаца, који су мијешали у њега средње му траве, што се могло тек кемјиски установити, цијена му је на ваљским пијацама опала, а по том и старање у народу, да га по горским косама самоникла бере и по својим градинама седи Руј не знам зашто је опало у трговини. Далеко је чувено. Црњичко вино, а није ми познато, да има узорна подрума, ни модерних справа за уређивање вина — шта више филокера на вратима, а народ још сади дозе на старој подлози.

Напоменути ми је да многи предели обилују пелином, који се употребљава у медицини и неким пићима, а код нас служи само за козе и то кад стисне опака зима. И ширеком обилују многи наши крајеви; а познато је, да се од исте прави лијева ракија.

Наше домаћине браде су жуку, сијале лан, те преде и правиле платно, од вуле вилеме, бјелеве, равна сука и т. д. мјесто да се то усавршава, отишло је супротнице, те се данас у по којем селу чују јесне, а у по којем крају ниједне статуре. И опет кажем „Cento picculi fanno un grande“.

(Свршите се)

Средњи дневни метеоролошки подаци у Топчидору од 23—29. октобра 1922.

Датум	Београд	ТЕМПЕРАТУРА								Хемиграф (српачево стање грађало)	Психрометар (опака, влажност)	Висина облака (у метрима)	
		Земље у дубини метра			Воздуха на вис. 2 м.								
		0	0,3	1	У азилону			Без облака	—				—
					сува	макс.	мин.						
23.	750	5 ^h	8 ^h	13 ^h	5 ^h	5 ^h	4	5 ^h	—	98	16		
24.	753	5 ^h	8 ^h	13 ^h	4 ^h	6 ^h	2	4 ^h	—	96	13		
25.	758	5 ^h	8 ^h	13 ^h	4 ^h	6	3	5 ^h	0-11	78	2		
26.	755	4 ^h	7 ^h	12 ^h	5	6 ^h	5	5	—	94	5		
27.	748	5 ^h	7 ^h	12 ^h	6	7	4	5 ^h	—	97	7		
28.	756	6 ^h	8	12 ^h	6 ^h	10	3	7 ^h	4-11	87	3		
29.	757	5 ^h	7 ^h	12 ^h	5	7	3 ^h	5	—	99	5		

Полопиреведна Огледала Контролна Станица у Топчидору.

ЗАПИСНИК

XXXVIII Редовне седнице Управног Одбора Српског Полопиреведног Друштва, одржане 28. Октобра 1922. године у Друштвеном Дому у Београду.

Били су присутни поареседанци г. Паја Т. Тодоровић, чланови г. г. Благоје Д. Тодоровић, др. Веља Н. Стојковић, Александар Г. Јовановић и Драгутин Срећковић.

Председлао поареседанци г. Паја Т. Тодоровић.
Бележко секретар г. Александар П. Рашиновић.

Поареседанци г. Паја Т. Тодоровић саопштава да је се вратио са пута из Београда, где је био на вршење одруштвеног изложбе. Приређена изложба возила је на потпуно завршено и ако је ово прва изложба у овоме крају.

Најбоље је било преставити ратарство, затим воћарство и градинарство а било је добро заступљено и рибарство. Изложбу је отворило Господин Министар Грађевина г. Веља Буковчевић.

Прочитан је записник прошле седнице, — Одбор исти усвоји.

По молби новосостављеног Покружне у Прокупљу, за округ Топчички, — Одбор одлучи, да се прими у састав Друштво пошто је испунила прописане услове.

По предмету о примљеним справима које су на друштвену адресу упућене од Друштва „Исток“, а према поруцима г. Ђорђа Грујића и друга, овај комисионар у реферисању по овоме од г. Виле Радовановића, да Друштво ове справе није поручило и да су по посланику на друштвену адресу примљене од стране благодјелника, пошто је у то време већина чланова била на путу, а да је сада извештен г. Грујић, да лође и справе примљене од Друштва положе у њихови издатки за пољоде и да се извешти Дирекција Царина, да ове справе опарни, коју ће бити дужан платити г. Грујић, — Управни одбор одбор одобрила поступак и ставља до знања благодјелник, да се у будуће не примљују никакве справе за које не постоји одборска одлука.

По извештају Уредника Полопиреведног Календара, да је

ести готов за 1923. годину. — Одбор прими знању и одлучи, да се Уреднику изда хонорар за коректуру и уређивање 1250 динара.

По тражењу Министарства Троглице и Индустије, да ово Друштво да своје мишљење о Ошито Царинској Тарифи, који би се имала узимати у обзир приликом закључивања трговинских уговора. — Одбор одлучи, да даду своја мишљења: на виноградарства г. г. Паја Т. Тодоровић и Милутин Стојковић: из воћарства г. др. Веља Н. Стојковић; из сточарства г. Алекса Љ. Поповић и Александар Г. Јовановић и из ратарства г. г. Благоје Д. Тодоровић, Вања Т. Радовановић и Милан Јовановић.

По реферату о посланим мишљеним и справима за изложбе у Александарицу (Жуна) и Штуту, које су требало да буду изложбене у пројамни оделенима, да до класе Друштво за исто није добило никакве извештаје. — Одбор одлучи, да се изда аутомобиле члановима друштвеним г. Алекси Петровићу, да оне и изврши преглед оних Покружника и утврди шта је са њима, на ако се налазе на месту места да их узме и пошаље Друштву.

По реферисању члана Набављачког Одбора г. Виле Радовановића, да је сирћу г. Милана Трковића, остави Одбор без једног члана. — Одбор одлучи, да као члан Набављачког Одбора буде г. Драгутин Срећковић.

Прочитан је извештај Кметске Дружбе у Љубљани, да ће на дан 8. новембра т. г. пријати у Љубљану главну скупштину, — Одбор прими знању с тим да се уврсти поздрав телеграфским путем.

Благосјани чита биланс друштвене благајне за Јули, Август и Септембар т. г., према коме је стање за Септембар т. г. био: Готована по дневним касе - - - - - 942.373,70 динара

по допозитиву у банку 60.792,80 динара
у сребру 599.546,75 - - - - - 660.339,55

Укупно: - - - - - 1.602.713,25 динара

Од ове суме налазе се у Друштвеној каси 21.497,88 динара, а остатак код Управе Фондама, новчаним извоја, у хартијама у вредности и вршењеним платанима за издржање.

Одбор прими прочитани биланс.
Са овом је закључена данашња седница.

ОГЛАСИ

Продаје се Инкубатор за извођење пилића

Друштво „ТРАКТОР“

Немањина ул. бр. 9, Београд. 1-2

У ЕВРОПИ НАЈВЕЋИ ПРОИЗВОЂАЧ СЕМЕНА ОД БОСТАНА

МАНИСТАР БУКОВО

Код Неготине опш. Крајински.

Има за продају велику количину семена од најкрупнијих и најбољих лубеница и диња.
Ценовник на захтев, шаље свакоме бесплатно, ако пошаље пошт. марку за одговор.

Управа Манастира. 1-3

ПАЖЊА ВИНОГРАДАРИМА.

У моме лоаном сараднику у Врању произвео сам ове године велику количину одличних двогодишњих и једногодишњих оживљених калемова наших и страних сората, на одобраним подлогама америке лозе.

Цена калемова умерена. Роба одлична, а испорука тачна и сигурна.

Издавањем лозе почињем одмах.

За ценовник обратити се:

Милану Младеновићу,
својому, — Врање. 1-3

ПРЕТПЛАТА И РУКОВИСИ
улажу се

Б. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца :

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ.

ТЕЖАК

На годину 20 дина. или 80 кр.

Претплата primaју и све
поште

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

На основу најновијег решења од
априла 1899. г. пренаску друштвено
носи пошта бесплатно.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва. Претплата се пожељно уједињити
са цалу годињу.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власници, п. председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Др В. Н. Стојковић

Број 46.

БЕОГРАД, 19. НОВЕМБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Св. Краљ Милутин

Крсно име Срп. Пољопривредног Друштва

Своје Крсно име, Св. Краља Милутина, про-
славило је Срп. Пољопривредно Друштво и ове
године на веома свечан начин. Посета је била
толико обилата, да се може рећи да ова година
спада у том погледу у изузетне. Из тога се мо-
же извести, да Друштво, поред својих чланова и
сарадника, добива све више пријатеља и оних ко-
ји правилно цене напоре његове да свом задатку
што боље одговори. Њ. Краљ и Њ. В. Краљица
делегирали су ађутанта пуковника Г. Ђ. Јосипо-
вића, а исто тако и Њ. С. Патријарх одредио је
био изасланика за присуствоваће свечаности.
Министар Пољопривреде и Вода Г. Ив. Пуцел
узео је лично учешћа, а са њим све више и ни-
же чиновништво Министарства. Покрајинску Уп-
раву за Хрватску и Словенију заступао је повер-
ник за „Народно Господарство“ Г. Аним Ђерма-
новић, са још 2 изасланика исте Управе, жу-
паниске пољопривредне референте г. г. Др. И. Ра-
дића и Цезара. Од стране „Кметског Одеља“
Покрајинске Управе у Љубљани био је референт
за воћарство и пчеларство г. Хумек, уредник
„Словенског Садјара“, а од Пољопривредног фа-
култета свеучилишта у Загребу; као и Господар-
ског Друштва у Загребу, био је проф. Др. Фран-
геш. Многе Пољопривредне Подружнице биле су
заступане својим изасланицима, као и многе при-
вредне корпорације, међу њима и „Удружење
студената нашег агрономског факултета у Бео-
граду а било је и народних посланика и др. Но нај-
већи број учесника дали су државни економи и по-
љопривредне школе и заводи, — најоданији и најпо-
узданији сарадници Срп. Пољопривредног Друштва.

По извршеном Водоосвећању пререзан је
славски колач, при чему су фунгирали као до-
маћини поред потпредседника г. Паје Т. Тодоро-
вића, и одборник г. Др. Веља Стојковић а као
преставник млађе класе школованих пољоприв-
редника г. Драг. Ђосић, супл. Школе за Сто-
чарство у Краљеву, који је дан пре положио про-

фесорски испит с предикатом „одлично“. Затим
је, по одређеном програму, одржао пригодан гов-
вор потпредседник Друштва, пошто се председник
г. Љуба Новаковић раније захвалио на председ-
ништво по савету лекара.

Потпредседник је на првом месту поздравио
госте. Истакао је како данашња Слава Друштве-
на значи спомен на дан постанка Друштва, и
уједно као дан када се сарадници и пријатељи Дру-
штва скупљају у Друштвеном Дому као и у сваком
српском дому кад се слави Крсно Име. Том се при-
ликом баци укратко и поглед на рад Друштвени у
току године, што ће се и ове године учинити. Пот-
председник је у даљем говору изнео маркантнија
места из овогodiшњег рада и успеха Друштвених.
Нагласио је, како је Друштво у ширењу пољо-
привредног знања ове године штампало „Тежак“
у 10.000 примерака па се помишља да се у иду-
ћој години повећа број на 12.000 примерака, док
се „Тежак“ пре рата и после рата растурао јед-
ва у 1500—2000 примерака. Ова појава доказује
да „Тежак“ сад чита и онај за кога се пише,
дакле српски пољопривредници, и онај који жели
да се са садржином Тежаковом користи, а то је
да тежи савременом раду и напретку. Још је
био пример са Пољопривредним Календаром, који се
штампа у 25.000 примерака, па се у првој половини
године већ не могу задовољити нове тражње. Дру-
штво је мимо то штампало једну серију практич-
них пољопривредних поука као „Тежакову библио-
отеку“, књижице за дечије пољопривредне клубо-
ве, у којима се члановима клубова дају перио-
дичне поуке. И ове се књиге јако траже, а неке
се раздају бесплатно.

У другом реду потпредседник је навео успеш-
ну пропаганду у ширењу и набавци пољопривред-
них справа у машина, семена и пољопривредног
материјала, чија продајна вредност већ досада
далеко премаша прошлогodiшњу цифру. То је
доказ једног широког поверења које Друштво у
народу добија, а у томе је важна чињеница:
гаранција, коју Друштво по својим Правилима

прима о набавкама, које вршителк пошто се справе, семе и материјал стручно испитају.

На трећем месту наведени су подаци о подружницама Друштвеним, којих има 104 са око 8000 чланова, и дечјим пољопривредним клубовима, којих има 101 са око 3000 чланова. У организацији се налазе и „домаћички клубови“ за прераду воћа — поврћа и др., на чему Друштво жели у будуће систематски и с највећом енергијом да поради. Наглашена је нарочита важност организације дечјих пољопривредних клубова, у коју улазе сеоска деца, она омладина која после основне школе остаје на дому. Та установа поред чисто пољопривредног има и велики социјални значај, јер се омладина везује за село, упућује на саморадију и читање стручних књига које јој пружају просвећивање. Установа је ова јединствена у Европи, и побудила је живљење интересовања у стручним круговима и од других стручних установа у нашој држави.

Друштво је, даље, разило и на утакмици у савршенијим радовима, а у то долази: издвајање награда за напредније начине рада, по расписаном стечају, те се награђени пољопривредници одликују у својој околини као угледни пољопривредници; и приређивање изложба. Изложбе су места где се износи оно што је најбоље произведено; оне служе за потстрек и другима да боље и савршеније производе; оне служе као смогра пољопривредне производње краја или области и доводе у директну везу произвођача са трговцем, кроз њих се и пуштају у народ и савршеније справе и материјал који се даје награђеним излагачима. Друштво је потпомогло изложбе на Руд-

нику, Бајиној Вашти и Бару у Црној Гори, а приредило је и врло успешну обласну изложбу за округе битолски и охридски у Битољу. У Битољу, као и прошле године у Штипу, толико је изложба на народ повољно утицала, јер је прва од како се зна у оном крају, да ће будуће изложбе бити много обилатије учешћем него ли ова.

На крају, додирнут је и важан моменат враћања посете словеначким кметовалцима, у којој су српски селаци од своје браће словеначке примљени с правом братском љубављу и дата им је прилика да виде и проуче велики напредак браће Словенаца у пољопривредном, индустријском, социјалном и културном правцу. Та посета ће код учесника бити задржана у трајној усмолени, која ће се пренети и на млађе, те ће појачати сродне везе између два племена.

На завршетку говора потпредседник је навео да се по правилима Друштвеним са Славом приређује увек и понека инструктивна изложба. Она је и ове године приређена од предуката одабраних на овогодишњим изложбама, међу којима има и воћа са воћарске изложбе у Цељу. Подружнина среза врачарског приређује своју изложбу поврћа и осталих градинарских усева, млекарства, воћарства и прерађевина, виноградарства и пчеларства.

Говор је потпредседник завршио, позвавши присутне да највишем заштитнику Њ. В. Краљу, као израз жеља свих, усклику: Живео Краљ! Присутни су поновили усклик.

Потпредседник је замолио Г. Министра Пољопривреде да отвори изложбу. Но пре тога

ПО Д Л И С Т А К

ЗБИРАЊЕ ЛЕКОВИТОГ БИЉА. 4

Слез, (*Althaea officinalis*). Народ ову биљку зове *велики слез*, док под именом обичајно или *црног слеза* зове *гушчицу траву* (*Malva silvestris*), која је такође лековита. Велики слез нигде не расте у великој количини, већ овде онде у појединим примерима. Црни слез је на против врло обичан и многобројан покрај путева, око кућа и по неограђеним местима. Оба се употребљавају као теј против кашља и назеба. Лековита је цела биљка.

Спорниш или хајдучка трава, (*Achillea Millefolium*). Расте свуда по ливадама, пашицама, утринама и неограђеним местима. Народ меће лишће спорнишево на ране, а теј од цвета и лишћа употребљава против главобоље, кашља, пролива и запаљења црева.

Слатка папрат, (*Polypodium vulgare L.*). Садржи шећера и употребљавала се некада више но данас као додаток другим лековима. Наш је народ гдешто вари у води и пије ту воду од кашља.

Сита, (*Juncus L.*). Многе феле сите расту и по нашим барама. Некад се корен (особито од *J. effusus L.*)

употребљавао у медицини, а на северу Јевропе и сад је од народа употребљен као добро диуретично средство противу камена.

Селен, (*L. officinale Koch.*). Копен (*Radix Levistici*) у медицини употребљен.

Самирао, (*Ch. ambrosioides L.*). Због особитог ароматичног мириса употребљава се гдешто као теј под именом *језуитског чаја*, а наши селаци привлажу га згњечена и врелом водом попарена на ране.

Слачица, (*Br. nigra Koch.*). Семе ове биљке, познато под именом *слачице*, употребљава се у медицини и на сипавање мустарде. Ово семе садржи двоубогу уле: једно слатко, које се може употребити у јела, а друго врло љуто, те се троши само у медицини. Прво се вади тискањем а друго дестилацијом слачице.

Свећница, (*G. asclepiadea L.*). Нашему народу позната као лек од жутице.

Татула или биволић, (*Datura stramonium L.*). Отровна биљка али уједно и важан лек у рукама смотреног лекара (*Herba et semen Stramonii*).

Црњ или крштеница, (*Br. vulgaris L.*). Зеље се употребљава у медицини, а народ га превлаја на црњ или пришт.

дао је реч председнику Врачарске Подружине Г. Павлу Ружићу, који је у свом кратком говору нарочито истакао тежњу Подружине са приређивањем изложбе.

После тога је Министар Пољопривреде и Вода Г. И. Пуцељ правом оратарском вештином похвалио рад и успехе Срп. Пољопривредног Друштва, и пожељо му је да с најлешним успесима и у будуће развија своју делатност. Истакао је, како са задовољством види овде и представнике Кметijske Дружбе и Љубљани и Господарског Друштва у Загребу, друштва организованих на истим осноама. Наводи користи од пољопривредних изложба и налази, да је то једно од најбољих путева за пропаганду пољопривредних напредака, као и да ће их он као Министар увек обилато новчано потпомагати. На крају је изјавио: да отвара изложбу у domu Друштвеном.

По славском послужењу настало је разгледање изложбе. Г. Г. Делегату Њ. В. Краља и Министру Пољопривреде давали су потребна обавештења потпредседник Друштва и председник Врачарске Подружине. Нарочиту су пажњу привукли одељења Виноделско-воћарске школе у Букову, Цељске Воћарске Изложбе, и предмети изложбе Врачарске Подружине, који су и заузимали највише простора. Опширније о изложби донеће се извештај у идућем броју.

— Б.

Чистац (*St. recta* L.). Зелце (*Herba Sideritidis*) употребљено у медицини; наше видарице кувају слабу децу у води у којој обаре чистац.

Чуваркућа, (*S. fectorum* L.). Зелце некада у медицини употребљено (*Herba Sempervivi*), наш је народ преврља као разлађајуће средство на којекакве отоме.

Чубар, (*S. hortensis* L.). Употребљен у медицини (*Herba Saturejae*), а меће се гдешто и у јела.

Чичак, (*Lappa officinalis*). Пасте свуда по мочарним земљама и поред потока. Корен садржи у себи много слузи, тачина, ипулица и шећера. Употребљавала се за чистиће крви, за знојење и за мокрење. Добро утиче на развијање и растене косе.

Писменост код ђака нижих пољопр. школа

„Рат је корисан јер подиљаје расу“ каже D. Zolla. Истина је, да рат сеје смрт и пустош, да рат униваља све напредне гране, па ипак је историја забележила знатна напредовања у појединим гранама после дугогодишњих ратова код појединих држава: појава машина како у индустрији, тако и у пољопривреди у Француској после рата 1871 год. (као последица немачке пљачке силе). Највећи напредак у Немачкој је се осетио

ИЗ ВОЋАРСТВА

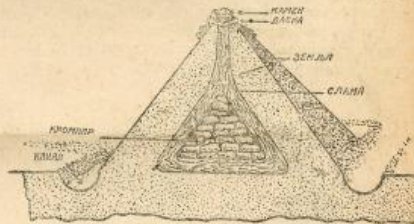
О чувању и задружној продаји јабука

Белешке са предавања Др. В. Стојковића, одржаног у пољопривредној подружници у Ариљу на дан 11 јуна 1922 год.

2. Чување јабука у траповима.

Јабукe се могу добро и дуго чувати у траповима на било да су они над земљом или под земљом.

Трапови над земљом праве се на исти начин као и трапови за чување кромпира. На каквом оредном месту очисти се трава и горња земља за 5—5 см. дубине и поравни површина; затим се простре један слој сламе дебеле 8—10 см. и одозго поређају јабуке у облику купе. Васина јабука не треба да је већа од 1 метра. Нагомилане јабуке обложе се бочно свуда слојем сламе исте дебљине као и при основи, па се преко сламе нанесе један слој земље од 10—30 см. дебљине, према томе дали су зиме блажије или оштрије. Чак у случају јаких мрда зева може се преко земље набациати комушина од куку-

Сл. 1. — Трап над земљом за чување јабуке.

после тридесетогодишњег рата. Чешка је у својој дугогодишњој борби за слободу унапредила своју технику, пољопривреду, уметност, боље од својих господара — Немца.

Па и овај светски рат од којег је Србија највише страдала, имао је утицаја на нашег сељака. Српски сељак пре рата није придавао нарочиту пажњу школи и науци. Избегавао је уписивање своје деце и у основну школу, или ако је већ уписао веродовно ју је похађао. Било је гимназија које су једва формирале једно одељење првог разреда. Овај за пољопривредне школе био је врло слаб (огуда примавач државних питомца), а о занатским и домаћинским школама и да не говорим.

За време рата српски је сељак доста искусио, тада је имао прилике да дође у ближи додир са људима свих друштвених класа и да осети сву потребу и корист школе.

Гимназије које су пре рата имале по које деце са села, данас сељачка деца превлађују: има гимназија које ове године броје по 12 одељења првог разреда. Пољопривредне школе не могу да приме ни трећи део пријављених ученика. Најакко се оснивају занатске школе, школе за домаћице, деци пољопривредни клубови.

(Сршиће се)

рува или и незрело ђубре, које се пошто мразеви прођу скида. Слој сламе који обавија воће илази преко врха гомиле тако, да служи као један канал за проветравања. Да не би пак кишне воде улазиле у трап, добро је да се на горњем отвору затвори једним четвртастим парчетом даске, преко које се може метнути један камен. Са стране трапа направити канал за одвођење воде.

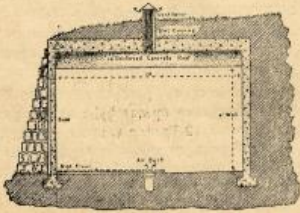
Јабукe се на овај начин могу дуго времена да очувају у врло свежем стању; али чим се трап отвори, морају се све јабукe потрошити или продати, јер се у отвореном трапу оне не могу дуго чувати. С тога се препоручује, кад се има велика количина јабука да чува да се већи број мањих трапова направи, јер у том случају кад се један трап поквари и воће из њега излуче, други се трапови не морају кварити док потреба не наступи. Исто тако ако се имају разне сорте јабука, могу се извајати и свака у засебном трапу утралити.

Овакви трапови не могу се препоручити за чување фињих јабука, јер воће може нарочито ако вије пажљиво обавијено довољно дебелим слојем сламе повући мирис од земље, и тиме му знатно снизити продајну вредност. Међутим за чување лошијих сората јабука, које ће се употребити било за прераду било и за продају као обично пијачно воће, или за домаће потребе, овај се начин чувања воћа може препоручити.

Сл. 1. Трап под земљом за чување јабука. У дву доприра вез на довођење свежег спољњег ваздуха. При врху кроз земљу пролази одушна — вентилатор — за излажење унутрањег ваздуха.

Трапови под земљом. Уместо на земљи трапови се могу направити под земљом у виду рупа које су по један метар дубоке, а толико исто и више широке. У том случају треба дуварове трапа обложити даскама, које при слагању јабука још обложити са свију страна и сламом. Напуњен трап одозго покрити добрим слојем сламе, па онда слојем земље и оставити на

Сл. 2. Трап за чување јабука под земљом.

средини један спроводник ваздуха — вентилатор — као и у првом случају. У случају кише осигурати трап тако да вода у њега не би улазила.

И овакви трапови имају исте добре и рђаве стране као и трапови над земљом.

Може се препоручити један бољи начин чувања у траповима, кад се они направе под земљом у виду каквог подрума. Такви трапови могу се направити нарочито на узвишеним местима или у подножју каквог брега. У таквом случају ископани подрум треба озидати, а у исто време и снабдећи потребним одушкама (вентилаторима) како за улажење спољњег ваздуха — једним каналом чији један крај одозго доприре у подрум, а други излази у страну брега — тако и за излажење унутрањег ваздуха — на тавану. Улаз у подрум бива кроз двоја врата, једна спољна која су направљена у висини пута, којим се доноси воће, и друга унутрашња која су постављена много ниже и до којих се силази степеницама. У тако направљен трап може се чувати воће у бурадима, сандуцима и на полиндама и то под много бољим погодбама, него у обичним траповима. Али овакви су трапови и много скупоценији него ли они, које смо напред опасали. С тога кад се већ хоће да уложи новац у грађење трапа поупурама, боље је направити нарочиту зграду за чување јабука.

Нарочита зграда за чување јабука.

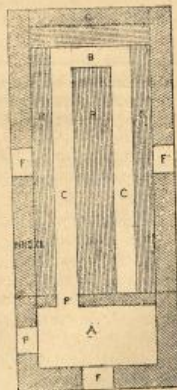
Јабукe се најбоље и најдуже могу очувати у зградама, које се нарочито праве за тај циљ и у којима се предвиди све што потребно како би се створиле што повољније погодбе за дуже чување.

Такве се зграде могу поставити или на земљи или у земљи, а према природи самог места, где се оне подижу. Ваља бирати оцедно место окренуто северу, у подножју каквог брега, и околено дрвем, да би се, нарочито топлих дана унутра, одржавала довољна свежина.

Има разних типова таквих зграда, но ми ћемо овде помислити два, који су у широј пракси највише заступљена.

1. Зграде за чување мањих количина јабука.

Један тип такве зграде представљен је на сл. 1. Та се зграда састоји из једног предсобља. А које служи за паковање и експедицију јабука, и одаје за чување јабука, која може бити краћа или дужа према количини јабука, које се имају чувати. Зграда има у предсобљу један прозор, а у одаји може бити један или два мања

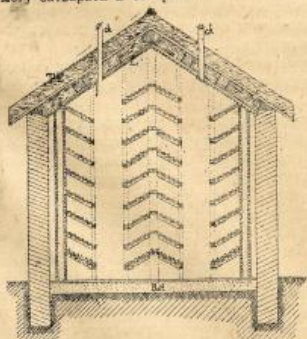
Сл. 3. — Пресек једне зграде за чување јабука. Кроз П је улазан у предсобље А, а одаје отег (кроз В) у одају за чување. Са стране во среди одаје за чување поређане су полице (RRR) где се ређају јабуке, а између подлаца су пролази (ССВ).

протора, а и без ових, ако се електрично осветљење, може једино увести. Зидови могу бити направљени из два реда дасака између којих се налази какав рђав топлоноша, или пак од цигаља, у ком се случају зидови могу још обложити даскама, тако да између њих и зида дође један рђав топлоноша (струготина, слама, плута, плевс, пенео итд.) Таван се прави од два реда дасака са растојањем од 20 см. тако да између њих дође опет један рђав топлоноша. Затим се таван испуни ситном сламом или плевом да би боље чувао топлоту. Ако нема тавана онда се кров прави од кровине 0'40 см. дебљине која налаже на један други кров направљен од два реда дасака између којих се налази рђав топлоноша (као на сл. 2).

Сл. 2. — Изглед једне мале зграде за чување јабука.

Проветравање зграда врши се помоћу отвора, који се праве при основи у бочним зидовима и при дну и који се могу затварати и отворати по потреби. Влажни пак ваздух излази кроз један или два вентилатора у виду сулундара, направљених од дасака и који се жалцима такође могу затварати и отворати.

Сл. 3. — Унутрашњи распоред полица, на којима се ређају јабуке.

У одају за чување десно, лево по средини и у дну поређане су полице за чување, на којима се ређају јабуке. Полице су дубоке 0'60—0'70 мет. а направљене су помоћу прикованих летвица у облику степеница; по њима се ређају јабуке. Могу се ради лакшег испитивања

воћа полице тако подесити да су редови (рафови) при дну управљени назад, у средини, на висини човечијој, хоризонтално, а горе при врху напред. Редови на полицама усправно налазе се на растојању око 0'45 м., само је доња полица нешто мало више постављена на 0'50—0'60 м. од земље. Између полица праве се пролази од 0'70 м. ширине, како би се могло воће ређати по полицама и прегледати за време чувања.

Сл. 4. — Зграда за чување већих количина јабука. При дну зидова су отвори за улаз свежег ваздуха, а кроз таван вентилатори за излаз унутрашњег ваздуха.

На овај се начин могу подесити за чување подземни подруми, сутерени па чак и собе, које се имају правне.

Разуме се по себи да за чување јабука на полицама, кад их се има у већој количини, треба и много соба и много полица. Огуда се овај начин чувања може препоручити оним полупривредницима који производе мање количине јабука.

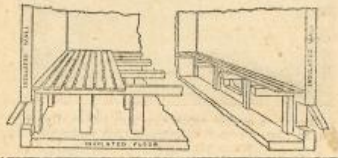
2. Зграде за чување већих количина јабука.

За чување већих количина јабука праве се у Америци зграде представљене на сл. 4. и 5. Те се зграде праве од дасака; зидови се праве од два реда дасака раздвојених каквим рђавим топлоношом. Зграде су снабдевене великим отворима вентилаторима, који се налазе у близини пода, да улажење свежег ваздуха, и на тавану за излажење влажног ваздуха. У згради је на поду направљено постоље (сл. 6.) тако да су јабуке за 45 см. далеко од пода. Исто тако и даске од којих је начињено постоље размакнуте су за 3—4 см., те ваздух који улази кроз отворе, направљене у висини постоља, пролази кроз јабуке, односно између судова у којима су јабуке смештене.

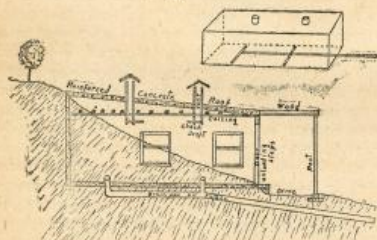
Сл. 5. — Изглед зграде у сл. 4. са стране куда, се унесе јабу

Како расхлађивање јабука зависи од кружења ваздуха кроз отворе, ови треба да су довољно простране те да би ваздух без теškoћа и обилно кружио. Нема се тачних података о величини отвора, али се сматра да доњи отвори треба да су висине 0,40 м. а ширине 0,60 м., и да их има на свака 3 метра дужине и на свакој страни зграде. Ови отвори треба да су један према другом намештени и тако подешени да пролази између воћа право до њих допиру. Отаџи на тавану треба да су четвртасти тако да пресек њихов преставља квадрат чаја је страна 0,60 м. Таквих вентилатора треба поставити на сваким 6 метара по један. Капци на отворима, куда улази ваздух у аграду, треба да су довољно дебели и постављени те да се кроз њих, кад се затворе не би осећала у агради спољна хладноћа.

Сл. 6. — Поставе до пола, где се ређају сандуци или бурад с јабукама, да не би лежали непосредно на полу.

Поред зграда оваквог типа, праве се у Америци и зграде мало другачијег типа, које су се такође на пракси показале као добре. То су аграде, које се граде на подножју или страни каквог омањег брега и које једним делом леже у земљи, а другим делом на земљи.

Сл. 7. — Пресек једне зграде за чување јабука направљене на подножју каквог брега. У доњу се виде канали — цеви за улаз свежег спољњег ваздуха и кроз кров су проведени два вентилатора за испуштање унутарњег ваздуха.

Једна таква зграда показана је на сл. 7. Спреди је једна настрешница, која служи за привођење кола са сбрањеним јабукама. Одатле се улази у једно одељење, које служи за паковање или уопште као предобље, и најзад одатле у одају за чување. Зграда има одушке (вентилаторе) за примаме спољњег и испуштање унутарњег ваздуха. Спољњи ваздух долази одовдо кроз две цеви, које су у вези са једном трећом подужом цевом (или каналом) који излази у страну брега. Тај ваздух пролазом кроз тај подземни канал расхлађује се — у толико ће се више

расхладити у толико је тај канал дужи — и као свеж улази у одају. Унутарњи пак ваздух излази кроз подуже четвртасте канале, који су намештени на тавану и пролазе кроз кров на поље. И једне и друге одушке могу се капцима затварати и отварати и тиме регулисати кружење ваздуха. Под зграде је патосан, бетончан, те се може лако прати, а нечисти вода од прања одводи се каналом за улаз свежег ваздуха.

Јабуке се у онаквој једној згради могу сместити на разне начине: у бурадима, сандуцима и слами. У првом и у другом случају добро је да се још јабуке — свака понаособ — увију у хартију, јер ова спречава донашене мере ширење трулежи и других болести од једног плода до другог, затим ублажава испаравање воде из плода и најзад заштићује плод од утицаја топлоте, кад се овај занесе на одају за чување. Огуда се препоручује да се плод увије хартијом, ако се дужи време хоће чувати, а ако се краће време хоће чувати, то није потребно. Испуњена бурад или сандуци се постављају једно на друго пазићи при том да се између њих остаје потребна растојања за кружење ваздуха. Цела просторнија, где ће се сместити јабуке, може се преградама поделити на већи број мањих простора, па се у сваком том простору могу сместити јабуке и у слами. Ако се још при смештању водило рачуна да се у поједине преграде унесе јабуке исте крупноће или квалитете, моћиће се лако при продаји изалачити поједине партије јабука из одаје без теškoћа.

Користи од заједничке продаје јабука

Још одмах у почетку навео сам да једном добром организацијом за продају јабука можете и повећати цену тог вашег производа и допринети, да и потрошачи у Београду и у другим нашим већим варошима једу наше јабуке јевтиније него досада.

Та се организација најбоље може извести, ако се ви произвођачи јабука удружите у једну задругу, па ваше јабуке заједнички очувае до продаје и затим их заједнички и продате.

Користи од једне такве задруге за заједничко чување и заједничку продају јабука су многобројне и разноврсне.

Ви сте из онога што сте напред чули, сазнали да се чување јабука може много боље осигурати, ако се има подесна зграда за чување. Таква једна зграда а нарочито онаква каква се у Америци употребљава данас кошта много новца. Ви такву аграду појединачно не можете подизати, јер она скупо кошта или вам пак није ни потребна јер ни воћњаке тако велике немате. Али оно што не може да учини један, у стању је да учини задруга. Помоћу н.е. са удруженим средствима, ви можете подати једну савремену аграду за чување јабука, па се њоме онда можете сви као задругари послужити. Постепеним радом и навором у такву једну аграду моћићете после извесног времена увести и потребне машинерије за производње вештачке хладноће и у напреду отићи још један корак даље, те тако достигћи пољопривреднике напредних земаља, који су вас у погледу технике чувања јабука далеко претекли.

Кад бисте тако удруженим капиталом дошли до зграде онда бисте у интересу боље продаје јабука, у ни-

тересу дакле свих задругара при пријему јабука на чување лавели и извесну контролу на јабукама, које се доносе на чување. Све јабуке које уопште не испуњавају погодне за чување, које се не могу дуго држати у пољном стању, ви бисте одстрањивали, то јест употребљавали за други каквав циљ.

Да би се пак и те одбачене јабуке могле што боље уновчити ви бисте у задругу задругу за чување могли лако подићи или коју суснућу јабуку, или пак какву малу фабрику за прављење маринада од јабука, које се веома спремљене данас добро продају. Те би нам инсталације послужиле још и да јабуке оних вањих задругара, које уопште нису од првокласних за јело као Будимка и које се не би могле добро уновчити у свесном стању прерадити те да их тако у прерађеном стању боље продате.

Па онда још нешто. Ви сви знате да наши пољопривредници продају своје јабуке несортирање. У врећама или у ванатама, како се оне обично вносе на продају или измешају и крупне и ситне јабуке, не водећи често пута рачуна и о томе да по коју труду или сувише убијену јабуку лабаце. Купац одређује цену баш према оним најситнијим или најнаутледнијим јабукама, те онда ни пољопривредник не види од свог производа ову корист, коју би иначе видео, да је јабуке одабрао и сортирао по крупноћи. У једној задрузи јабуке би се сортирале по крупноћи, па би биле категорисане, ако не машином оно бар руком тако да би у свакој партији биле јабуке исте крупноће и исте квалитете. Разуме се да би се онда и другачија цена за њих морала добити.

Потрошач купује јабуке понајвише од пиљара или бакала, те су према томе и они најачи купац јабука ако не непосредно од произвођача оно бар од јачих прекупача. Друкчији утасак оставља на потрошача лево спакована и појединачно крупна јабука у малогу какве пиљарнице или бакалнице, а друкчији пак јабука упакована у цаклу или у каквој неутледној корпи, или пак старом великом сандуку. Задруга, којој је свагда циљ да скрати пут јабукама од произвођача до потрошача, која ће дакле имати задатак да дође у везу са већим бакалницама и пиљарницама у земљи или пак са већим потрошачима на страни, мора водити рачуна о паковању јабука. Ниједан килограм неупакованих јабука не сме се извести из задруге јер се самим паковањем не само боље чува роба до потрошње, него се још добијају и знатно боље цене—него за непаковане јабуке.

Пројатна цена јабука мења се не само из године у годину, већ само из месеца у месец него тако рећи из дана у дан. Те промене у ценама долазе не само услед веће или мање производње или бербе воћа, него нарочито услед нередовних скапања и падања курса динара и услед великих неизвесности у трговини, па према томе и у самој потрошњи. Услед тога се и дешава да понеки пољопривредници за своје јабуке, кад их продају у zgodном моменту, онда када су цене најбоље узму два и три пута више новца, него ли други пољопривредници из најбољих места, који су своју робу продали онда, кад јој је најнижа цена била. Тако се по неки пољопривредници и сувише награде добијају за своје напоре, док други ви трошкове око обраде, бранња, паковања и преноса не могу да покрију.

Задрузи је баш задатак да те неједнакости у ценама јабука изглади, и да свима својим члановима нише мање једнаку односно сразмерну награду за труд осигура. Из задруге се продају јабуке постепено, од почетка до свршетка кампање, то јест од краја октобра па до краја априла, докне управо, док рано воће не почне стизати на тржишта. Ако у том међувремену буде било промена у ценама, њене последице, па било да су оне добре или рђаве, неће осетити појединац, него сама задруга. Задруга као што се зна исплаћује као предујам три четвртине вредности јабука сваком свом задругару при уносу јабука у задругу. Кад се пак продаја јабука врши, укупно добијена сума новца и од јабука које су јединије и од јабука, које су скупле предате, дели се на све задругаре сразмерно количини и квалитету унетих јабука у задругу. На тај начин сваки задругар добија појединачку вредност за своје јабуке, то јест ако има падања цене код јабука сви је задругари осете, а ако има скапања цена, сви се тиме скапањем киристе.

Својим солидним радом и већом количином јабука за продају, задруга је у стању много боље него појединац да свој производ рекламира, да му створи већи тржишта, односно да му привуче већи број купаца и да у опште подигне глас јабукама у једноме крају. Па не само то, него је задруга још у стању и да себи задобије сталне потрошаче, јер сваки зна да задруга са својим производима не прави никакве спекулације већ јој је свагда тежња да продајом задругиних производа с једне стране осигура пристојну награду произвођачу, а с друге стране да по умереној цени снабде потрошача. Задруга супротно ономе што ради трговац, тежи свагда за тим да се развије потрошња, јер у повећању потрошње види и повећање производње; а потрошња се може развити само појетивљавањем, а никако поскуњавањем робе. Појетивљавање робе пак долази само од себе тим фактом што задруга избегава, односно своди на најмању меру посредничтво у продаји; а посредници су ти који не само траже велике награде за свој труд, него чак врше и разноврсне спекулације са робом, услед чега се она знатно поскуњава.

Већа потрошња и повољно уновчавање робе благотворно утичу не само на задругу и задругаре, него нарочито на саму привреду произвођача и на њено унапређење. Задруга је сама у стању да набави модерна средства са обраду и негу воћњака, било то за појединачну, било за заједничку употребу. Она може да утиче и посредно давањем бољих цена бољим произвођачима, чиме изазива надметање међу својим члановима у циљу добијања бољег и савршенијег плода. Она може предузети и разне огледе у воћњацима својих задругара у погледу поправке технике у култури воћа и пропаганди за примену бољег и савршенијег начина рада.

Али међутим кад пољопривредник добија пристојну награду за своје воће, а то му, као што смо напред напред навели, задруга осигуравала, он се свакако наизјављује да у своје предузвезе, у свој воћњак улаже и нове капиталне, било што ће пре повећати број гајених дрвета, оснивањем нових воћњака, било, што ће своје воћарство рационалном обрадом и негом интензивирати. Тај утицај

задруга на подизање и на усавршавање воћарства у нашој земљи, може бити од огромног значаја, а он је не-обично потребан, кад се узме да је код нас сасијално јабучарство и квантитативно и квалитативно још доста слабо развијено и ако има ваниредних природних погодаба за њега готово у свима нашим областима.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ

ПРЕДАВАЊЕ

Г. Саве Поповића, управника основне школе у Бару (Црна Гора) приликом затварања изложбе за округ барски одржане 6., 7 и 8. октобра о. г.

(Свршетак.)

Мало да бацим поглед на животињу. Наш се сељак више води рачуна о квантитету, него о квалитету; треба га поучати и математички му доказати што је корисније.

Он нема ни ђубришта, а то је довољан доказ његовог слабог газдовања; ђубре мјесто да се умови до-давањем разних биљних одвајака, пушта се да отворено хлади, да га раности вода.

За умјетно ђубре само је чуо, али не зна његово дејство.

О модерним сипрама за обраду земље нема ни помена.

Пчела, та вјерна пратилица наших отаца, још јури у испрској дубини, покривена плочом, а изложена свим непогодама. — Од модерног пчеларења ни трага ни гласа.

Рибарство је веома уносила грана привреде, али уз часне изимке рибаше ни Јадрану састоји се у бацању бомба којом се трује риба, а пустоши та богата и плодна пољана. — По благу не косе рибу бомбама, али немају модерних сипра да је искористе у оној мјери у којој би се могла искористити.

Скоро сам, да завршим ово мало рајечи, пак знам, да ће се мном слушаоци чудити, чему не додирнем почетке старе српске културе у овим крајевима, чему слушаоце не увредем кроз славне маниере Неманића и Балшића, што их не уведем кроз рушевине Бара и Улциња, пак чак тамо до тврдога Скадра браће Мрњачевића, што слушаоцима не предочим поједине владавине, оваје и њихово држање времена култури.

Од свега тога нећу ништа да помињем, јер као што рекох, подиגע ли се пољопривредна култура, подиגע се благостање, које је отац песме, свирке и забаве, па је донекле и доброд штива, јер радо чита и учи само сигуран човек.

Основна школа позвана је, да шири не само писменост, већ и пољопривреду, за чем при осн. школама постоје шк. баште; али те ни из далека не одговарају своје позиву. Свакој школи требало би дати, у позву или натури, оне предмете, који су за дотични крај најкориснији. — Н. пр. где је подесно мјесто за пчеларење дати јој које улиште пчела, где за воћарство, сипрае и посуђе за привређивање воћне конзерве; јер одиста наш се народ не обазире на приче, већ на дјела.

При основним школама морају се завести алфа-бетски курсеви; даље је учитељ дужан настојати, да се оснивају ђачке кљажнице при школама, а по сељима сеоске, да се стара, да у народ продру равни пољопривредни и књижевни листови.

Равне Задруге су целости, око којих се људи окупу-љају, као пчеле уз матицу; а задруга мед купи каже нар. пословица. И одиста људи сабрани у једном колу у стању су да ураде много, што појединац није у стању ни замислити. На скуповима народ се васпитава и учи, јер нетко изусти једну мисао, неко другу, по истим се поведе критика и тако народ упућује у правилном расуђивању, привикне се логички мислити, дјелати зрље од кукоља.

За сада би најпотребитије задруге биле:

I. Земљорадничке, које упућују земљорадника на економiju, на љубав прама свом имању, на најбољи начин, да дође до доброг сјемења и савременог алата, као и то да буде поштен, јер оне искључују из своје средине људе који су морално несправни.

II. Уљарске задруге, којих се вредност може оцијени-ти, по онош што сам рекао о маслини.

III. Рибарске задруге, а свакој би могао бити душа учитељ.

Кредитне задруге, биле би веома корисне установе на Вру и у Бару, и те би биле достатне за цио округ.

Морска ривјера овог округа особита је кућа свих пољопривредних производа, па би морали у најкраћем времену видјети овдје једну средњу пољопривредну школу, којој, увјерен сам, у покрајини, па ни у држави не би било равне. Јер док код неких школа, у практичном смислу, могу бити заступљене само неке гране привреде, овдје би биле све заступљене.

Кад би се развила пољопривреда како би требало, одмах би се развила и индустрија, те би наши водопади потискали осим каменог млина равне моторе. Зар би слабо успијевала код нас фабрика сапуна, које се материјал немилосрдно баца, па штављење кожа, циглане и остало.

То би допринијело, да се наша младост ода изучавању разних заната, у којима смо толико заостали, и то незнање наше чини, да велике суме нашег новца одуре у друге крајеве, да се туђин користи оним што је наше.

Поред скадарског јеаера, па у околици Улциња, има много зунге, па ракате, од чега се дјлу плести и израђивати разни лијеви предмети: а код нас само коши и кофе. Промислите сада купујемо уз скупу цијену коше од маслина, и ако имамо обилно материјала.

О Г Л А С И

**Продаје се Инкубатор за
извођење пилића**

Друштво „ТРАКТОР“

Немањина ул. бр. 9, Београд. 2-2

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
улажу се

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ.

ТЕЖАК

На годину 20 дина или 80 кр.

Претплату примају и све
поште

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

Ка основу највишег решења од
априла 1896. г. прашку друштва
носи пошта бесплатно.

Илустрован лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се полаже уједнашту
за цалу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, п. председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. И. Стојковић

Број 47.

БЕОГРАД, 26. НОВЕМБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Шта треба да има угледно село.

Пољопривредна пропаганда мора бити мобилна: брзо се кретати не само по крајевима који је очекују, већ и онамо где је не дочекују с особитом расположењем.

Она се мора бавити оним што је у даномену месту и у даном времену најпотребније да се пољопривредници одушеве за напреднију пољопривреду и да се задобију за оне поправке које су најпрече.

Али би она, за даље и пуније успехе своје, поред редовних задатака својих, не напуштајући их и не запостављајући их, добро урадила кад би у свакоме крају изабрала по једно село да га свестрано обради, како би оно могло послужити као нека врста *угледа*, обрасца, мустра другим селима, а тим самим и најстварнији пропагатор напредне пољопривреде у свакоме крају.

Шта треба да има угледно село, па да зрачењем својим утиче на околину?

Пре свега оно треба да има: *Пољопривредну Подружину*, која би на себе примила најбоље задатке, од којих да споменемо само ове:

1) да пропигира код својих чланова напреднију пољопривреду и да их доводи у везу с установама преко којих би набављали најбоља семена најплеменитију стоку, најсавршеније справе;

2) да одржава очигледна и практична предавања с демонстрацијама о свима пољопривредним радовима кад коме ред долази, с применом најбољих и најтачнијих резултата науке и технике;

3) да одржава курсеве за изучавање непосредних и узгредних пољопривредних занимања: у пролеће за калемљење, преко лета за пчеларење, у јесен за прераду воћа, за зазимавање плодова, за припрему зимске сточне хране, за зимско неговање стоке и т. д., у зиму за ручне радове и т. д.;

4) да сваке године приређује и одржава локалну општу пољопривредну изложбу инструктивног карактера, на којој ће се запажавати напредци и заостатци и којем ће се приликом

држати стручна и поучна предавања о томе *шта и како* треба радити да се напредци наставе а заостатци напусте;

5) да подигне и одржава сеоско воћно ристило, из којег ће се сви пољопривредници из дотичнога села снабдевати потребним дивљацицама и младацима;

6) да установи и одржава сеоску читалницу и библиотеку, у којој би чланови Подружине читали новине и књиге пољопривредне, здравствене, поучне, забавне и т. д., при којој би се држала, нарочито зими, посела с предавањима и разговорима из области пољопривреде и хигијене;

7) да придобије своје чланове за изараду и одржавање добрих сеоских путева, кладенаца и чесама, заједничких пећи за печење хлеба, заједничких дудара за гајење силенских буба, да образује заједнице за исушивање мочари, наводњавање преко лета и у оскудици резервне и атмосферске влаге, а за регулисање селских голети и т. д.;

8) да одржава метеоролошку станицу и да бележи карактеристичне природне појаве, тражећи за њих стручна објашњења од постојећих научних установа и завода.

Једно такво село треба да има сва три главна типа земљорадничких задруга:

1. *Кредитну* — која ће краткорочним и јевтинином кредитом притицати у помоћ сељацима да не падају у зеленашке канџе;

2. *Набављачку* — која ће за своје чланове набављати животне намирнице јевтиније и боље квалитета;

3. *Заједничку уопштебу пољопривредних машина* — које су скупе, те их поједини пољопривредници не могу набавити а, међутим, плаћају велики ујам кад се послуже машином онога, којој је, често пута, само ради шлекулације и набављања.

Са таквим установама и са толиким пространим делокругом њиховим, село би одиста постало *угледно*, а угледом својим би зрачило у целу околину и служило као најбоља врста пропагатора напредније пољопривреде и даље од непадне средње околине своје. Само би се морало наставити

да те установе најсавесније и најпотпуније испуњавају програм који им се додељује.

У заснивању усанова и проширивању делокруга њиховог морало би се имати мере: прилазила би се једном по једном задатку, и кад се претходни добро обради и сигурно учврсти, те се његово функционисање потпуно обезбеди, предало би се на други. Недостаци би се морали уочавати и благовремено отклањати, без узрујавања и нервозе.

Пропаганди би се на *такво* село могли врло успешно у својој пропаганди позивати. *А примери* су најпоузданије средство за убеђивање и за — угледање.

Пољопривредна Подружина би морала испитати *све* врсте земље у своме селу, спомажући се, при том, услугама најближе хемиске лабораторије. На основу тих података би Подружина могла добити *стручна* обавештења: за *шта* су те земље најприличније, *какве* би се поправке могле препоручити и *које* би гнојиво за њих било најпогодније.

Поред метеоролошке станице, коју би Подружина одржавала дежурством, у коме би се смењивали већи број оних који за тај посао имају разумевања, врло би корисно било водити белешке и о разним периодским појавама из живота природе; јер оне, у вези с метеоролошким подацима, чине велики интерес не само за пољопривредника и љубитеља природе, већ и за биолога

који се бави анализом тих појава. То белешење треба да обухвати, у главном, ове појаве:

НАЗИВ	Датум	Примедба
Река или поток (њихово име) откравно се		
Бара се открива		
Рода долетела		
Врба се развила		
Прва грмљавина била		
Отпочела ориша земље		
Из гата стога на пашу		
Виситаба процветала		
Љубичица процветала		
Славуј запевала		
Кукавица запевала		
Грлица закукувала		
Прва се деонтер појавио		
Ласте долетеле		
Последњи мраз био		
Беза се развила		
Ценарика процветала		
Јоргован процветало		
Хмел се развио		
Прво сејње оса било		
Љубке и крушче процветале		
Витице у плање процветале		
Јагода доспела		
Виница доспела		
Жетва јечма отпочела		
Жетва раки отпочела		
Жетва пшенице отпочела		
Жетва јарике отпочела		
Ђерба културна отпочела		
Дивље отпочело паљати		
Први мраз био		
Први снег пао		
Сликке се отпочеле употребљавати		
Река се замрзла		
Најтоплији дан био		
Најхладнији дан био		

Дабоме, ова се шема може допуњавати и измењивати, све према особеним приликама појединих крајева.

ПОДЛИСТАК

ЗБИРАЊЕ ЛЕКОВИТОГ ВИЉА. 5

(Свршетак).

Пољопривредне школе треба данас сељама нарочито да интересују, јер у њима ђак поред стручне спреме лепо се васпита и образује, да му често могу позавидети и ђаци виших разреда гимназија.

Ја ћу овде да извесем један рад (писмени задатак) једног ђака III. год. Виноделско-Воћарске Школе у Букову:

Писмени задатак на Управе Добара
рађен 8-VIII-1922. год.

„Утицај културних мера и усанова на добит у газдинству

Под културним мерама подразумевамо Закон о хипотекарном кредиту, катастру, комасацији земљишта, канализацији река, одводњавању, наводњавању и др. Разна права која се дају земљораднику од којих он може имати директних или индиректних користи: право жиропађе, лова, риболова, употребе воде, пошумљавања голети и т. слично.

Живог земљорадника је скопчан са великим тешкоћама, противу којих он сам често не може да се бори. Зато он груписан и још уз то потпомогнут државом,

успева да те тешкоће у неколико отклони. Највећи непријатељи земљорадника су: елементарне непогоде — поплаве, суше, град, ветрови, мразеви, противу којих он не може да се бори, већ му држава на разне начине притиче у помоћ. Огромни новац изискује регулација једне реке, којој сваке година наноси неизмерне штете; исцрпљивање ритова, осигурање од ветра такође.

Поред државних културних мера *приватне иницијативе*, које такође држава подстрекава и даје извесне олакшнице, а које земљораднику и у опште грађанину даје могућности да не само сам извесне штете, већ се исти преноси и на друге. Ту су нам разна осигуравајућа друштва, па била она система акционарског или задружног, код којих се земљорадник осигурава од разних непогода: грава, пожара, болести стоке и т. д.

На добит у газдинству имају колдсаног утицаја разне културне установе, којима је циљ да земљораднику створе могућности да се стручно образује, да му дају савета и да помажу напредак пољопривреде. Међу тим културним установама прво место заузимају Пољопривредне Школе, станице, расадници, разна пољопривредна друштва, међу којима најсветлије место заузима Српско Пољопр. Друштво које је себи идеалну улогу ставило у задатак: „унапређење пољопривреде“.

ИЗ МАСЛИНАРСТВА

Заштитимо наше маслине.¹

Пригорско приморје — срезови барски, улцињски и донекле крајински — изобилује маслином. У тима срезовима има око 200.000 маслинових стабла. Маслињаци су веома стари, јер је овђе гајене маслина од давне старине. Још Грци, а после Римљани радили су на ширењу културе маслина у овом крају; ато се данас и види по одашњим маслињацима веома стара стабла, која сигурно имају по неколико вјекова живота.

Заста гледајући их човек мора закључити да ова стабла „давно памте“ и да су много господара у свом животу промјенила. За наше приморје култура маслина главна је привредна грана, јер од маслине народ има велики приход; према њој свему је друго споредно. Наше маслине како су старе тако су по свом расту и огромним размјера, те ко би их сравањивао по величини са маслинама у Далмацији јак би се преварио, јер су ове последње много мање и појмљиво је, да у сравањери с том величином дају много мањг приход.

У Бару има стабла која при добром раду могу дати 30—40 килограма уља; што према данашњој мјесној цијени чини 450—600 динара, рачунајући килограм по 15 дина. Пошто је ове године маслина врло обилато родила појмљиво је, да ће овај крај од ње имати врло обилати приход.

Само предпоставимо да 200.000 маслинових стабла просјечно ове године даду по 8 килограма уља, то би изишло 1.600.000 килограма, а рачунајући само килогр. по 10 дина чини 16.000.000 дина, а оволика свота свако ће признати није за подцењивање.

Овој главној привредној грани би требало много

¹ Испореди бр. 45 уводни чланак.

Извесне културне установе могу неповољно дејствовати на пољопривредника: разне фабрике и топилнице, које испуштају извесне по биљке штетне гасове, те тиме суседима огромне штете причињавају. Потом са села привлаче радну снагу, која поскупује и смањује добит у гајдиству.

Мнодраг В. Милутиновић
уч. III год.

Имајући у виду да је овај ђак свршио само основну школу, његов писмени задатак заслужује да се похвали. Обично ђаци при упису доносе врло слабо знање из основне школе. Често немају основног знања о правилности језика, о правопису и да не говорим; има их који не умеју ни два двоцифрена броја да помноже, а о дјелу и да не говорим.

И тако један слаб ђак у току три године у пољопривредној школи, кажем, стекне поред стручне спреме и лепо друштвено васпитање, постаје један писмен младич способан за борбу кроз живот.

Мил. Ј. Никетић
суплент Н. В. Школе-Букова.

више пажње поклонити, како у интересу саме државне касе, јер што је већа производња то је већи извоз а према томе и државне дажбине.

Нажалост до данас на културу маслина од стране позватих није у довољној мјери обраћана пажња.

На првом мјесту што је главно, потребно је да се маслина уредније гаји, а не да остаје по неколико година неоплођена, а да не говоримо о каквом хресању или ђубрењу — те су и данас многи маслињаци у правим шумама, јер испод маслина види се читаво жбуње и обично то се жбуње уклони тек онда кад смета купљењу плода.

Значи, маслина се не гаји онако како то захтијева наша лична корист.

Тиме пак не само то што се она како треба не гаји, но и плод што се од маслине добија не прерађује се онако како се то ради у другим напреднијим маслинарским крајевима.

Плод маслинови сакупља се кад са стабла сам одпадне. Не води се рачуна кад га је потреба убрати, већ се очекива да га вјетар оборн или сам одпадне кад прери, те се од таквих маслина никад не може произвести уље које би се одликовало добрим квалитетом.

При берби се не сортирају маслине по својој квалитету, не сорте, незреле, презреле, труле и најбоље иду све скупа да се мелу.

Таким поступањем губи се цијена и вредност нашег уља, оно губи у свом укусу, боји и квалитету, а с тиме и произвођач губи и продаје га по врло ниској цијени, а на извозним тржиштима о њему не може бити ни помена.

Но осим свега горенаведеног један је од главних узрока што наше уље аостаје у квалитету то је тај, што су наше уљарице несавремене, маслинке се прерађују примитивно, јер је већина уљарица-млинова — тако рећи „допотопског система“.

На частину, која је један од главних услова за добијање доброг уља, готово се не обраћа пажња. При цијењењу уља служе се и вредом водом само да се више добије, а не мислећи на то да се тиме квари квалитет уља. Доста је уни ма у коју уљарицу и видејши смет и нечистоћу, човеку се убије воља чак и за употребом уља. Суду у које се смјешта уље већином су такође нечисти, те и због тога уље добија рђав мирис, а већ кад се виде магацини гдје се маслине смјештају до мливења потпуно се човек освједочи о примитивности наших произвођача уља и мора се зажалити како се поступа са овим корисним и благородним плодом.

Дакле из предњег даје се уочити следеће: да наши пољопривредници примитивно гаје маслину и не склањају њеној култури дужне пажње; да при берби не воде рачуна како и како исту треба извести и у које вријеме и што је главно да су мливице-уљарице — веома рђави и примитивни те се и рђаво уље производити.

Кад смо изијели у кратким постезима како се ради у овом крају на културу маслина и производњу уља престастје нам још истаћи: што би се имало учинити да се истакнуте маке исправе. Ево тих начина како се то би имало учинити:

1. Наредити да се маслињаци имају што боље обра-

живати, а на име кресати, окопавати, а по могућности и ђурити.

2) Сваки онај који посади бар 50 стабала маслинових да се ослободи од порезе на дотичној земљи за 10—12 год, као и да се награди новчано, те тиме да се подстрекне воља за ново подизање маслинака.

3) Да се не врши берба као сада, већ да се врши сортирање маслина, и да се бербом не очекује док плод сам одпадне са стабла.

4) Да се виша крапња посвети чистота уларница, преради маслина и спрежиштима у којима се маслинке смјештају до мливења.

Очекивати да сами власници маслина дођу до горњег било би бадава, јер пошто су научени на примитиван рад тешко им се од њега развојити, него је потребно употребити извјесне законске мјере за побољшање ове привредне гране, као што је учињено за унапређене виноградарства.

Истина ово било би у почетку можда и неповољарно код несвјесних власника, али се на то не би требало освртати.

Да је у овом крају потребно подићи један расадник за производњу јужног воћа, мислим, сувишно је и говорити.

Из свога горњег проистиче: да је *исцрпено донијети један специјални закон за чување и унапређење маслинарства*, јер је грехота и штета да ова тако уносна привредна грана буде заостављена.

Пок. Коста Костић, професор, у књизи „Грађа за статистику пољопривреде код нас“ наводи следеће: „У статуу града Будве, редигованом за време српских царева била је одређено казна ко би посекао маслиново дрво, лоуу или које друго родно дрво“; а на другом мјесту исте књиге наводи ово: „По грбаљском статуу, како изгледа из 15 века стоји: Који селанин од 20 година до 30 не усади 50 коријења маслина и не стече себи оружје, да није достојан сјести у збору међу људима.“

Тако прије неколико вјекова, а сад...

Горенаведена два пасуса споменутог писца много нам кажу и упуњују нас на оно, што бисмо имали чинити према садањим приликама, па да унаприједимо наше маслинарство.

Треба доћи и виђети овамошње маслинаке и вјерујем највише песимисти мораће доћи до закључка, да је жалосно кад се на маслинарство и прераду уља неби интензивније порадило.

(Бар-Црна Гора).

Петар Војводић
Окр. сконом.

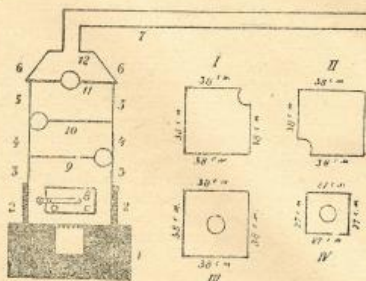
ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Проста практична соба пећ.

Имао сам равне системе пећи: просте земљане зидање комањем ситног црела у квадрат, присаване уз дувар и одвојене, било да се ватра с пола или изнутра ложи, тучане и плехане. И једне и друге нису показале добре резултате: прве споро загревају и троше много дрва, а друге брао загревају, троше мање дрва, али се брао

хладе. Дакле, ни једне ни друге нису се показале као успешне и корисне, из напред наведених разлога.

Прошле зиме озидао сам пећ, као што приложена слика показује, и она је дала одличне резултате: троши врло мало дрва, која брао плану, па макар била и сировна брао се загрива, а споро се хлади. У главном мање дрва троши него шпорет.

Пећ је озидава циглом, ситним комањем црела и испреграђивана лимовима на овај начин:

1) број 1 показује банак који је озидава циглом у висини 30. см. са отвором за пролаз промаје и пепела кроз решетку;

2) број 2. показује вид око врата, где се ватра ложи, који је озидава са комањем црела дебелим 7. см. Унутра на плау огњишта намештена је једна цигла насатке, на коју се наклањају дрва и служи место завале.

На поду пећи где се ватра ложи, потребно је уместити 2. цигле насатке и покрити их једном положке за наклањање дрва, а поред зида унутра уместити лим са побочних и противне стране одакле се ватра ложи, који би чувао зид изнутра, да дрва не крпе, јер сам ја ово пропустио учинити приликом подизања пећи прошле године, а при самој употреби показало се као потребно;

3) број 3, 4, 5 и 6. показује зид пећи дебео са 4. см. и растојање између врата до првог лима и осталих лимова до завршетка пећи. Шупљина са андом износи 40. см. у квадрату. Зид се зида ситним комањем црела помоћу блата — малтера учињеног од земље и песка. Лимови у квадрату износ 38 см. Они се намештају на зид тако, да крајеви обухвате половину дебљине зида са све четири стране, и то: први посто се озида 40 см. од банка, а остала три у растојању један до другог по 20. см., као што цифре поред пећи показују.

4) број 7. показује чунак од лима, кроз који дим пролази, који је спроведен из собе где је пећ умештена кроз друго одељење — предсобље, па у сак, те се овим пећи загревају 2 одељења: соба и предсобље;

5) број 8. показује врата са отворима за промају;

6) број 9, 10, 11 и 12 показују лимове умештене у преграде.

Врата на овој пећи умештена су од источне стране. Прво лим број 9. умештен је са отвором на северу —

западној страни, као што слика I. показује. Други лим број 10, умештен је са отвором на протиниој југо-источној страни, као што показује слика II. Отвори и на једном и другом лиму означени су на углавима са: (о). Простор истих је, колики је у чука. Трећи лим број 11, умештен је са отвором на средини истога, као што показује слика III. Отвор је у пола мањи од ранјие умештен 2 лима под бр. 9 и 10. са озваком о. Четврти лим број 12 умештен је са отвором на средини у простору колики је у чука, као што слика IV. показује Овај лим износи 27. см. у квадрат.

Преградом ових лимова задржава се у пећи топлота — јара, те се искористи и последња моћ дрва, јер се тиме јара — топлота — натера, да пробија кроз зид унутрашњост собе, те се тада соба брзо загреје, а споро охлади.

Оваква зарада пећи, позавала је одличне резултате и са сигурношћу може се рећи, да иста може у сваком погледу замјенити пећи: земљану — зидану комањем црепа, тучану и плехану.

Док друге пећи сажже један хват дрва, догле ова пећ сажже само $\frac{1}{4}$ хвата дрва.

Овај систем пећи, препоручујем сваком грађанину наше Државе, а сваки је и најсиромашнији може подићи пошто кошта око 50 динара за набавку чукова и лимова, неколико комада цигала и извесну количину ситна комања црепа.

Напомена: цифре поред пећи, показују растојање у см. између лимова.

13. Августа 1922 г.
у Гор. Буковци.
(Ваљев. Каменица)

Јаков Коларевић

Беолин на свом имању
на села Гор. Буковце среза
ваљорског окр. Ваљевског.

НЕКРОЛОГ.

† Пера Петковић

начелник Поштанско-телеграфског Одељења у пензији.

Српска пољопривреда поред познатих стручњака има доста пријатеља који поред моралног помагања потпомажу и добрим угледним радом унапређење њено.

Један од искрених и веома преданих помагача који се речју и делом предњачили у пољопривредној пракси био је и Пера Петковић. Слушајући савете стручњака, његове широке везе са овима, и необична жеља да примером буде од користи околини, он је кроз цео свој дуги живот остао као један од највернијих пријатеља српске пољопривреде и српског пољопривредника.

Био је дугогодишњи и непроменљиви председник Јагодинске Пољопривредне Подружине, што је доказ колико је пок. Пера уживао поверења и колико му је признано заслуга за праксу пољопривредну. Док је био бољег здравља, његова Пидружина била је једна од агилнијих и давала доказа потпуног схватања свих пољопривредних потреба околине, и кад се због старости и јаче оболења морао повући од руковања пословима Подружине, осетило се видно његово одсуство.

Поклоји Пера Петковић био је по струци телеграфиста; али поведен напреднијом струјом, он је заволо

пољопривреду. Стављен у положај да може да се ода и на практични рад, он је изабрао виноградарство баш у доба кад је филоксерна зараза почела да хара наше винограде, па и његов на Ђуђевоу Брду код Јагодине. Први се латно да обнови овај виноград на издржљивој подлози, ода кад је тај рад био још мање више у огледу у државним установама. Радио је истрајно, и ако у почетку са различним успесима, али је на крају ипак постигао да подигне први виноград на „американка“ у његовој околини.

Он је то и могао да постигне, јер је у свом винограду освајивао и омирљиво. Вршио је најпажљивије посматрања, те је на тај начин стицао нова искуства, која је врло радо саопштавао и другима. И што данас на Ђуђевоу Брду нема празна места где не би било винограда; што то чувано брдо ресе најлепши виногради и што је оно данас читаво насеље од вила и летњиковца, први потстрек за то дао је пок. Пера. Он је и његову вина покљавао пуну пажњу, чинио је све што је од стручних људи и читајући дознавао, тако да се у њега могло свагда наћи најбоље однегованих вина, која су представљала тип тамошње винске производње. Срп. Пољопривредно Друштво ценило његов рад и његове заслуге изабрало га је за свога редовног члана.

Корисно радећи Пера Петковић проживео је 80 година, мада се у току свога живота није могао похвалити са постојаним здрављем, један доказ шта може да учини једна умереност у животу и занимање практичним пољопривредним радом. Умро је 19. октобра о. г. на велику жалост његове породице и свих његових личних пријатеља који су га много волели и ценили.

Тежак се придружује овој жалости и моли Бога да покој. Пери Петковићу подари рајско насеље I.

— Ђ.

КЊИЖЕВНОСТ.

Наша стара пољска привреда (прилози и истраживања етнографска и културно-историска), од Драгише Лапчевића, цена 8 дина.

У издању Министарству Пољопривреде и Вода изишла је из штампе ова књига, примљена на основу реферата г. г. Ал. Јовановића, начелника Министарства Пољопривреде, Ежила Цстића, професора и Јована Жуљовића, професора Универзитета и академика. Господа су у својим рефератима, поред осталог, и ово рекли:

Г. Ал. Јовановић: У општем погледу могу одмах рећи, да исти спис садржи драгоцених података о привредном стању у старој нашој држави и да је такав од значаја као прилог прикупљању грађе за историју пољопривреде код нас.

Оно што г. Лапчевићев рад нарочито одликује од рада Костића, то је што је г. Лапчевић унео и своја лична опажања кроз дужи низ година, тежећи свагда да укаже и на методе истраживања, те да се проучавање постави на што реалнију основу, са што више конкретних података.

Оно што је сваке хвале достојно то је, да се је г. Лапчевић трудио, да своје податке, колико је могуће, поцрпе непосредно са извора, а не преко страних писаца, он их је узимао на лицу места и из старих списмена и хрисовуља, зашта му је било потребно много пропутovati, посматрати и много књига прочитати.

Као нарочито велико разрађене одељење сматрам оне о шумарству, рибарству и водама.

Одељак о водама нарочито је интересант и веома инструктиван.

Г. Емило Цвешик: Ово сам дело прочитао са особитом пажњом и нарочитом задовољством, јер ме ова врста наше научне литературе особито интересује. Оно има у почетку нарочито ваљане увод.

Дело је писано ретко лепим и чистим језиком и тако лаким стилем да ће бити нарочито корисно за шири читалачки круг, на првом месту за наше привреднике. Особита му је још одлика: нарочити и бирани народни изрази, који се иначе у наших писаца врло ретко налазе у саобраћају.

Г. Јован Жујовић: Са задовољством сам се уверио: да овај спис потпуно заслужује да буде завршен у издања тога Министарства.

Из самога назива види се, да је спис о предмету који је код нас врло мало проучавао, а који је важан не само за Историју Пољопривреде и у опште културу Историју нашу, већ и за то, што у тој Историји може бити упуштава за даљи рад на томе пољу. Г. Драгина Лапчевић је први у нас писац, који је своје предмету посветио дуггодишњу пажњу и проучавао га како по историским документима, тако и по трговинама некадашњег пољопривреднога рјадга у разним нашим покрајинама (нарочито у Старом Влаку и Јужној Србији) Он је, како ми изгледа, прочитао све старе српске хрисовуле и повеље, старе записе и натписе, издања Српског Ученог Друштва, Српске Кр. Академије, списе г. г. Ст. Новаковића, Ч. Мјатовића, Љ. Стојановића, М. Вујића, Љ. Ковачевића, М. Ђ. Милићевића и многе друге, у којима се налазе подаци о некадашњем стању разних грана пољопривреде у нашим земљама. Он је те податке брижљиво извео, са својим посматрањима и размислимама допуну и средно по гранама. Сви ће оцењивати бити поједнако занимљиви читањима, који разбајрају о животу већине народа у садашњости и прошлости.

Језик, којим је ово дело написано, одликује се правилношћу, чистотом и изобилем народних речи и назива, што, на жалост, није случај код врло многих писаца. И у овом погледу књига г. Д. Лапчевића могла би да буде подстрек, као што ће — ваља се бар надати — подстаћи да се настави студија наше старе пољопривреде по свима нашим покрајинама.

БЕЛЕШКЕ

Краве које се не дају мусту. По неке краве које имају теле не дају се мусту ако им теле није поред њих. Да би се одвикле од те навике и да би се дале мусту и без присуства телета препоручује се да се овако поступи: пустити теле под краву да сише два или три минута, затим мусту краву пет минута, опет пустити теле да сише; наред исправити виме потпуно. У међувремену док теле сише треба га привезати за предњу ногу краве.

Пољопривредници, који имају тешикоше са мужом краву, које имају и теле, нека опробају овај начин. Они пак који имају ваљко стечено искуство и бољи метод рада у том погледу нека нам га доставе, те да би га саопштили њимаодима Тежака.

Дувански екстракт. — По објави управе Државних Монопола под Пр. Бр. 35810 о. год. цене дуванских екстракта, која важе од 4 новембра о. г., ове су:

Кантича од 5 кр	30 дин.
Буре од 100	400 "
Буре од 200	800 "

По овим се ценама имају управљати сви велики и малопродајци, преко којих се може и набавити потребна количина екстракта.

Средњи дневни метеоролошки подаци у Топчидеру од 30. октобра до 5. новембра 1922.

Датум	Барометр	ТЕМПЕРАТУРА								Хисоно риф (барометр Станцијског Завода)	Психрометар (реалат. влажност)	Влажност (реалат. влажност)
		Земље у дубини метра			Воздуха на вис. 2 м.							
		0	0,3	1	У заклоњу			Без заклоња				
					старија	мла.	мл.					
30.	755	8°	7°	11°	10	12°	5	10°	2*	82	—	
31.	750	11°	8°	12	14	18	13	14°	2-1	83	—	
1.	758	10°	10	11°	18	8	11	—	89	2*	—	
2.	753	12	10°	11°	12°	18	8°	16°	4-9	85	1	
3.	752	12°	11°	12	14°	19°	10	15	2*	74*	2*	
4.	746	12°	11°	12	16°	18°	13	17°	—	65*	2	
5.	752	4°	9°	11°	4°	18	3	4	—	80	9	

Пољопривредно Огледало Контролна Станица у Топчидеру.

Г Л А С Н И К

Писмо Г. Министра Пољопривреде и Вода Одбору за приређивање изложбе пољопривредних производа у Бару. — Г. Министар Пољопривреде и Вода узумио је по свом изасланику приређивачком одбору за изложбу у Бару писмо ове садржине:

„Као представник пољопривредне струке у нашој уједињеној држави, радујем се што видим прву изложбу пољопривредних производа у Црној Гори после уједињења.

Моја тежња, као и тежња свим оних који са мном заједно раде на бољитку земљорадничког народа у нашој држави, која је дугим низом у одбрани од нашег општег спољњег непријатеља страдала, почиње на опште задовољство да се стабилизира. То стабилизирање на првом месту огледа се у једном земљорадничком народу, који је опет пригодно своју њиву и плуг и ради; ради на опште задовољство свих духова који су уложили сав свој напор на добро тога народа и целе земље.

Ја сам увек гајио лепе симпатije према Црногорцима који су и под најтежим приликама као земљораднички народ умели да искористе сваки кутак земље да на њему произведу потребе своје. Те моје симпатije дају доказа и овога пута са приређивањем ове изложбе која говори о пуној вољи вашој за радом, за радом, који је главни услов не само за развјат Црне Горе но и за развјат целе земље.

Тако окупљене на једном општем добру народа ја вас поздрављам.

Поздрављајући Вас молим, да и даље као и до сада са пуном вољом радите на томе послу, те ћете на тај начин помоћи и мене што ћете понављајући прилике своје уже отаџбини моћи са пуно понављања стављати ми потребне предлоге, које ћу ја са пуно поверења прихваћати.

Мени је познато да појединац није у стању многе и многе корисне потребе да уочи и да се то може постићи само заједничким радом своје. Зато вам препоручујем и позивам вас као свесне грађане и јавне раднике, да се удружуете у пољопривредне подружнице и земљорадничке задруге, јер ћете на тај начин удружени моћи јаче да истакнете потребе свога краја на и целога народа.

Заједничка вечера о славни Срп. Пољопривредног Друштва. — Други дан по Славни Срп. Пољопривредног Друштва приређена је у хотел Паризу зајед-

ничка вечера за јавнице и све госте који су из Београда и унутрашности посетили Славу Друштвену. На вечери је био присутан леп број чланова друштвених, нарочито државних економи, латин чланова управе Врчарске Подружнице и излагача на изложби Подружничкој, изасланика Подружничког Савеза Пољопривредног Друштва, и приватне рада Друштвеног. Као гости позвани су били Министар Пољопривреде и Воја Г. Ив. Пуцељ, службени изасланици на Слави Друштвеној и словеначки народни посланици Г. Министар се извинио да је спречен био доћи. Као домаћини били су сви одборници Управе Друштвене с потпредседником. На вечери на којој је излагало веома пријатно расположење одржане су многе здравнице. Потпредседник Г. Паја Т. Тодоровић истакао је радост, што на овој вечери види уједињене стручњаке и практичаре, који треба једни на друге да се наслањају, а нарочито практичари да слепају стручним саветима својих учитеља државних економи. Изложба Врчарске Подружнице показује, колико треба Врчарци још да раде на усавишавању и проширењу производње својих производа, нарочито намирница које Београд као престоница тражи. Радује се, што присуствују и представници хрватских и словеначких пољопривредника, и напоио је за слогу и солидарност српских, хрватских и словеначких пољопривредника. Посланик Г. Дрофењик у одушевљеном говору хвалио је националне особине Срба и пожелело је и на даље сложан рад, који је тако срећно отпочет са ближим упознавањем наша два племена. Говорили су још: г. Г. Павле Ружић, захваљујући Друштву на помоћи за приређивање изложбе срева врчарског; Љуба Р. Јовановић, о успешном раду Срп. Пољопривредног Друштва; Вића Радовановић истичући братски пријам браће Словенца подирком посете наших пољопривредника у Словеначко; Др Веља Стојковић о улози државних економи као покретача организације пољопривредних установа и главних сарадника на пословима Друштвеним; Бора Нешаћ, државни економ окр. чакањског о вештеру дужности државних економи и Благо Д. Тодоровић о новјој историји пољопривреде којом се обележава модеран преокрет у њој. Све су здравнице пропраћене биле одушевљеним одобравањем. Ово пода воћи учесници су се разишли поневши сваки најпријатније успомене са овог пријатељског и братског састанка.

Нови Чланови Утемељачи. — Г. Павле Ружић зем. из Рушња срева врчарског положио је Друштву 100 динара за себе и 100 динара за свог погинулог у рату синаца Стевана Ружића, а на име улога за чланове Утемељаче.

Исто тако и г. г. Божићар Тирјић инспектор Српског Пољопривредног Друштва у Београду и Драгољуб В. Лалић из Марковца (Вел. Орашје) положили су по 100 динара, и тиме се уписали за чланове Утемељаче.

Г. Иван Б. Лазаревић, пољопривредник из Ресника срева врчарског положио је Друштву 100 динара и тиме се уписао за члана Утемељача.

Г. Г. Алекса Пурковић, економ из Пожаревца, Мијељо Даниловић економ из Маријева срева врчарског и Миленио Милошевић агроном из Жабља (Бачка) положили су сваки по 100 динара каси Српског Пољопривредног Друштва и тиме се уписали за чланове Утемељаче овога Друштва.

Г. Милош Милошевић, учитељ из села Гложана (Свилајнац) послао је овоме Друштву 100 динара и тиме се уписао за члана Утемељача.

Г. Младен М. Радовановић из Великог Шења

(Крагујевац) положио је овоме Друштву 100 динара и тиме се уписао за члана Утемељача.

Српско Пољопривредно Друштво благодари именованом на пажи и послатом улогу.

Педесетогодишњица виноградарске и воћарске школе у Марибору. — Састављена педесетогодишњице ове школе била је 19 новембра о. г. у вези са отварањем средње пољопривредне школе у Марибору. На овој реткој прослави узели су учешћа изасланици власти и надлежности, пољопривредних школа, пољопривредних корпорација и листова, народних посланика и т. д., као и пољопривредници, бивши ученици односно ансолвенти ове најстарије југословенске пољопривредне школе, и пољопривредни стручњаци опште.

Новопримљене подружнице. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва примио је у свој састав следеће подружнице:

- 1) на седници од 7-X-1922 г. Пољопр. Подружину за срез *Левиначки* у Рачи (крагујевац)
- 2) " " од 28-X-1922 г. Пољ. Подружину за окр. *Топлички* у Прокупљу
- 3) " " 1-X-1922 г. Пољ. Подружину за окр. *Бјеловолски* у Бјелополу
- 4) " " 1-X-1922 г. Пољ. подружину за ср. *Левански*, окр. *Бјеловолски* у Леани.

Виноградарско Пиротско Удружење. — Виноградарски вароши Пирота основали су своје удружење под називом "Виноградарско Пиротско Удружење."

Циљ је Удружења:

1. Да преко Главног Савеза упућује петиције, молбе, стручне преставке, протесте, на све меродавне факторе, да промене и доуне законе и друге одлуке у колико не одговарају њиховим интересима; и

2. Да ради на оснивању Виноградарске Задруге у Пироту, и подизању варошког подрума.

Уписало се преко 40 чланова и изабрана је управа Управу ушли су:

За председника г. Војин Ђирковић, трг. и виноградар из Пирата;

За потпредседника г. Јован Т. Стојановић, окр. економ;

За секретара-благодјиника г. Михајл П. Видановић руковаоц државног лозног расадника у Пороту;

За чланове Управе: г. г. Јордан Тошић, Ставара Тошић и Милан Јовановић сви виноградар из Пирота.

За чланове надзорног одбора; г. г. Стеван Велић, Риста Мадич, виноградар из Пирота и Ђорђе Игњатовић порезник и виноградар из Пирота.

ЗАПИСНИК

XXXVII *Редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, држане 1. Новембра 1922. године у Друштвеном Доњу у Београду.*

Били су присутни потпредседник г. Паја Т. Тодоровић, чланови г. г. Благоје Д. Тодоровић, др. Веља Н. Стојковић, Александар Г. Јовановић и Драгутин Срећанић.

Председлавао потпредседник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар г. Александар П. Рањковић.

I.

Прочитан је записник прошле седнице, — Одбор исти усвоји.

II.

По мишљењу Набављачког Одбора, — Одбор одлучи да се набави понуђени број драваца, секретатора, бункашица и воћарског драта.

III.

По молби Пољопривредне Подружнице у Рачи (Краг.) — Одбор одлучи, да јој се отвори кредит у сировина, алату и осталим у суми од 20.000 динара, за коју суму да пошаље прописно написану и оверену обавештајку.

IV.

По молбама новооснованих пољопривредних подружница у Лоцима округа Београдског и у Белом Пољу. — Одбор одлучи, да се призме и састав Друштва пошто су испуниле прописане услове.

У исто време одбор одлучи, да по молбама ових подружница добара кредит у сировина, алату и др. по треској подружници у Лоцима 10.000 а окружној подружници у Белом Пољу 15.000 динара, с тим, да пошаљу прописно написане, потписане и потврђене обавештајке.

V.

По предмету о програму прославе Друштвене славе. — Одбор одлучи:

1) Да секретар са осталим особљем припреми све што је потребно за славу;

2) Пољопривредне и сечење колача биће у 9 часова. После овога поздравити госте добродошницом подпредседник г. Паја Т. Тодоровић, а за тим отворити изложбу и приступити се посудживању гостију;

3) Да подпредседник г. Паја Т. Тодоровић, члан г. Љуба Јовановић, и секретар г. Александар П. Рашковић, ову и позову Њ. В. Краља и Њ. В. Краљицу, као и Њ. Св. Патријарха и Господина Министра Пољопривреде и Воде, а остале корпорације и Друштва да се позову писмом.

4) Да се у вече приреди заједничка вечера у хотелу, за које ће Друштво дојезити по 30 динара сваки члан, а остале ће трошкове Друштво издати. Г. Г. Љуба Јовановић члан и Александар Рашковић, секретар, ступаће у споразум са хотелијерима и утврдити погодбу за вечеру.

VI.

Прочитан је извештај инспектора г. Бокидара Тирића о приређеној изложби на Рујинику. — Одбор прима знању и одлучи, да се уступи Уреднику Тежака ради саопштења у изводу.

VII.

Прочитано је мишљење г. Тире Петровића, инспектора Министарства Пољопривреде и Воде, секретара секције за сточарство св. г. Друштва, о мерама за уништавање штетних животиња. — Одбор одлучи, да се уступи Министарству Пољопривреде и Воде са мишљењем да се одбор у свему са истим слаже.

VIII.

По тражењу Главне Управе Удружења Југословенских Инженера и Архитекта, да ово Друштво да мишљење о пројектима грађења нових железница с погледом на пољопривредне прилике. — Одбор одлучи, да се предмет уступи г. Г. Љуба Јовановићу окружничком и Милану Јовановићу члану Друштвеном и умоље, да по истом изду мишљење.

IX.

По молби пољопривредног одељења Покрајинске Управе у Сланту, Одбор одлучи, да се уступи Друштвеном салу за држаче надобре Далматинских фиџија ула, а да се за приређивање ове изложбе у Нишу умоље г. г. Цветан Гвозденићу, окружничком, Војводе Стојковићу, управничком расадника, и Атанасије Радојковићу, пољопривреднику, да спреме пољесна локала, за остало да се јави Покрајинској Управи да сама спрема.

X.

По тражењу Савеза Српских Земљоправних Заарута из Загребца. — Одбор одлучи, да се пошаљу 500 комада књига војвода Лечими Пољопривредних Клубова бесплатно; за остале књиге да се пошаље с накнадом са ценама, те да би их Савез могао поручивати, зашта ће се 25%, попустом.

XI.

По писму канцеларије Селачких Већа. — Одбор одлучи, да им се пошаље ценовник књига које Друштво има ради поручивања.

XII.

По предлогу уредника Пољопривредног календара за 1923 год. — Одбор одлучи, да се радом у истом хроноризију: Прештампани 75 динара, прерада ил. компликации 200 динара и оригинали 200 динара од табакца. Да се уреднику изла 25 комада календара бесплатно, као и члановима Управе по један комад.

XIII.

По извештају г. Стеве Лукића, окружног економца, о шалва „Паричница“. — Одбор одлучи, да се уступи уреднику Тежака ради саопштења.

XIV.

По молби г. Павла Цегелиновића, да му се исплати за све време бављења на изложби у Београду по 80 динара. — Одбор одлучи, да се с погледом на сувопољу изврши исплата тражене дневнице.

По молби г. Александра Рашковића секретара, да му се одреци књижа за стг. — Одбор одлучи, да месечно плаћа по 50 динара која му се она рачунају од 1. ов. мид.

Са овим је закључена данашња седница.

О Г Л А С И

У ЕВРОПИ НАЈВЕЋИ ПРОИЗВОЂАЧ

СЕМЕНА ОД БОСТАНА

МАНАСТИР БУКОВО

Код Неготина окр. Крајински.

Има за продају велику количину семена од најкрупнијих и најбољих лубеница и диња.

Ценовник на захтев шаље свакоме бесплатно, ако пошаље пошт. марку за одговор.

Управа Манастира. 1—2

Продаје се Инкубатор за извођење пилића

Друштво „ТРАКТОР“

Немањина ул. бр. 9. Београд. 2—2

Стручан баштован

потребан је, плата и услови добри. — Упитати

Управу Двора Њ. В. Краља.

Пажња привредницима.

У мом сопственом расаднику у Брусу имам одличних једногодишњих и двогодишњих багревових садница које у продати у месту по врло јефтиној цени.

Бора Бошковић.

ПАЖЊА ВИНОГРАДАРИМА.

У моме лозном расаднику у Воњу произвео сам ове године велику количину одличних двогодишњих и једногодишњих омиљених калемова наших и страних сората, на одабраним подлогама америчке лозе.

Цена калемова умерена. Роба одлична, а испорука тачна и сигурна.

Издавањем лозе почињем одмах.

За ценовник обратити се:

Милану Младеновићу.

економу. — Брање. 1—1

Друштво Трактор

Заступници фирме Х. ЛАНЦ за пољопривредне справе.

Добили смо млинове, за обично (т. зв. сељачко) и бело брашно, сечке за храну, оригиналне плугове „Сак“, дрљаче преломаче и друге земљорадничке машине и справе.

Цене су повољне.

Лагер — Немањина ул. бр. 9, Београд. 1—

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца :

улажу се

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

ТЕЖАК

На годину 20 дина или 80 кр.

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

На основу најбољег решења од
априла 1869. г. правску друштвену
пошту бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустрован лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се пољски уједнакује
за целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

За С. П. Друштво власници, П. председник, П. Т. Тодоровић

Број 48

БЕОГРАД, 3. ДЕЦЕМБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX

Педесетогодишњица професорске службе г. Симе М. Лозанића, про- фесора Универзитета

Два друга, два бивша државна питомца по-
јавила су се у једно исто време у јавности: први
као хемичар, а други као рудар. Први је био г.
Сима Лозанић, а други пок. Љубомир Клерић. Обо-
јица су изашли са новим оригиналним радовима, сва-
ки по својј струци, и грађанство их је сусрело са
великим симпатијама. Да два Србина, два државна
питомца тако нешто ураде било је доста једно
изненађење, јер тадашња школска оmlадина пре-
ма нивоу свога знања била је већином у немо-
гућности да изађе каквим оригиналним радовима.
И марљивост ове двојице правилно је оцењена:
њима су пружена места на највишем нашем про-
светном заводу, где су једино били у стању да
наставе даљи, самосталан рад, као и да своју
учестот пренесу на млађи нараштај.

Стављен у тако повољне прилике г. Лозанић
нарочито истиче се на свом хемијском пословању.
Он је и даље вршио синтезе, а бавио се у ши-
рим границама анализама. С његовим лаборато-
ријским радовима сретамо се у многим научним
и повременим часописима. Он нас упознаје са
анализама наших минералних вода, вода за пиће,
па се лаћа и анализа пољопривредних плодова и
производа. Од њега имамо једну серију анализа
вина, које су нам откриле унутрашње особине
наших вина. Он тиме прилази ближе пољоприв-
реди, а личном сарадњом у Управи нашег Пољо-
привредног Друштва узимају још јаче везе, ула-
гајући још јаче своју стручност у рад Друштвени.
И као редовни члан Друштва г. Лозанић је био
један од најмарљивијих, кад год се повела реч о
важнијим пољопривредним питањима и њиховом
решавању: на конференцијама, зборовима и кон-
гресима Друштвеним. Стручна хемијска питања,
нарочито из агрокултурне хемије, била су његов
предмет и у Друштву. Старао се да унесе чисте
појмове о вештачким ђубрама, њиховој употреби

и повољним резултатима. То му је била и тема
једног конгреса Друштвеног, када је изнео и кон-
струкцију једног система извођења вегетационих
огледа, којима је био задатак, да се утврди уједно
и хемијско богатство наших земаља у разним
крајевима и под утицајем разних начина обраде
и искоришћавања земље. Као сарадник *Тежак*
саопштавао је у листу своје мисли и радове, а
нарочито му је добро примљен био чланак о *кул-
тури сувих шера*, по америчком — драј-фарминг
— начину. Популарисање агрокултурне хемије
извео је практички и у новијем издању његове
хемије за средње школе којој је додао добро
сређене поуке применене хемије у пољопривреди
и пољопривредној радиности.

Али г. Лозанић, поред сручних радова, има
великих заслуга као Министар Народне Привреде,
и као један од најјачих претставника за органи-
зацију више пољопривредне наставе. Као Министар
Народне Привреде он је нарочито узео у заштиту
пољопривреду, што је и требало да буде, јер је
напредна пољопривреда основица развијања и на-
предовања осталих грана народне привреде; то
је за пољопривредну Србију била и погодба за
економску и финансијску стабилност земље. Он
је успео, да се учини могућност доношењу једног
низа пољопривредних закона, да се отпочне ствар-
рати једно опсежно пољопривредно законодавство
и поставе солидни темељи једној разумној орга-
низацији државног рада на унапређењу пољоприв-
реде. Тада су добивени закони: о државним еко-
номима, о окружним пољопривредним станицама,
о унапређењу воћарства, о унапређењу сточарства,
о уништавању штетних животиња и биљака и
заштитивању корисних, о риболову, па је донет
био закон и о земљорадничким задругама. Сви су
пољопривредни закони добили своје правилнике
и приступило се брзим кораком извршењу. Оснива
се прва пољопривредна станица округа моравског
и камен телемац ударно јој је г. Лозанић. У исто
време предузима се и опсежан рад на оснивању сре-
ских воћних расадника, те су у току две године скоро
сви срезови основали исте расаднике. Сузбијање

штетних животиња и биљака постаје обавезан рад свих сопственика, који се врши с помоћу и под одговорношћу општинских власти. Државни економци врше успешну службу у народу, и сточарство, у коме се врши селекција помоћу стручних комисија, добива полета тако да Србија постаје једна од првих држава на Балкану са својим напредним сточарством. Но, за извршоца ових закона потребно је било већи број школованих, и са вишом школском спремом, сртучњака. Тога ради слати су у стране стручне школе питомци, а радило се, да се и у земљи установи виша пољопривредна школа, за коју је спреmlен био и законски пројекат, али се није могло успети да постане и закон.

Али за то је г. Лозанић ван министарске столице наставио, да свом јачином свог уверења пропагира установљење пољопривредног одсека на Великој Школи, а доцније и агрономског факултета на Универзитету. Он се у неким појединостима није слагао са погледима стручних пољопривредника, али у принципу били су сагласни сви, те се и успело, да се законом о Универзитету загарантује и оснивање „пољопривредно-шумарског факултета“, који је најзад после толике борбе организован и врши свој задатак....

Ово је један најкраћи поглед на рад и заслуге г. Лозанића за нашу пољопривреду. Тај рад и заслуге његове нису мале; они су створили терен за један преокрет у основи, и за један полет који је дао позитивне успехе. И ми се нећемо огрешити о своју савест, ако истакнемо, да ће се писац културне историје наше пољопривреде зауставити подуже пред именом и делашношћу г. Симе Лозанића. Ми му приликом ове његове прославе изричемо нашу велику захвалност, и као редовном члану Срп. Пољопривредног Друштва честитамо прославу са искреном жељом, да још дуго година свеж и чист буде од користи нашој пољопривреди..... Живео.!

Прослава је текла овим редом: 26. новембра о. г. у 4 часа по подне била је свечана седница Универзитета у великој дворани нове зграде универзитетске. Седница је присуствовао Н. В. Краљ Александар, председник Министарства г. Н. Пашић, Н. С. патријарх Димитрије, изасланици универзитета и академија и многи позвани гости, као и велики број студената. Слављеник ја био са својом породицом. Њега је најпре поздравео ректор Универзитета као професора и колегу, па је по том професор г. Др. Милоје Стојиљковић прочитао свој говор о раду слављеникомом на хемији и металургији. Декан филозофског факултета г. Никола Вулић саопштио је одлуку истог факултета којом је г. Лозанић изабран за „почасног доктора филозофског факултета“. Од стране других универзитета и академија, поздравили су слављеника: ректор загребачког универзитета у име универзитета и југославенске академије, и г. Јов.

Жујовић у име наше академије наука и уметности. Дирљив је поздрав био од представника студената. Г. Лозанић се захвалио Н. В. Краљу и свима осталима, па је после прочитао свој говор, којим је у главном, изнео развиће хемиске науке, разлику знања када је он примио професуру и садашњег стања науке. Говор је саслушан са пажњом и изазвао поново одушевљен поздрав свих присутних.

Увече је био банкет, на коме је пало много захвалних здравица слављенику, па и од потпредседника Срп. Пољопривредног Друштва, у којој је приказан рад и заслуге г. Лозанића за нашу пољопривреду како је напред наведено.

— — Ђ.

ИЗ РАТАРСТВА

О кукурузу и суши.

Поводом постављеног питања о неговању кукуруза у „Тежаку“ бр. 33, а по опробаном начину рада у 1912 год. и у овој, измећу стварно због чега је бољи успех и био оба пута.

Извршио сам пробу 1912 г. у расаднику среза крагујевачког, нисам сачувао податке, но знам, да је резултат био, од прилике, 1:120. У овој години није вршено упоређење, већ је кукуруза негован само без огртања струка, а на земљи неугареној, слабој и неубрејној од 1912 год., који је, према околини, дао одличан принос. Посејана је једна парцела земље на површини од 18 ари, а принос је био 258 кграма у клипу, што по хектару износи 1377 700 кгр. у клипу, или у зрну 964 390 кграма. Поред кукуруза, између редова, посејана је сточна репа, која је дала принос, од прилике, 1000 кгр., што би по хектару изнело 5555 кгр. Ред од реда био је 80 см., а струк од струка око 40 см. Дубина сејања била је од 3 до 6 см.

Поред мога опробаног рада на овај начин, пренет је исти на једно повеће имање у долини западне Мораве, који је у прошлој години дао одличан резултат, а у овој години принос је пребацо прошлогодишњи, док међутим боље земље у близини истог имања подбациле су у прошлој години, а у овој нису дале ни половину прошлогодишњег приноса.

Разлози, који буду назначени, тачни су и њих се треба придржавати.

О земљи и њеној припреми.

Кукуруз успева на свакој земљи, где је ораница према здравици супротна па и подједнака, али изузетно не може где је здравица и сувише не пропуштања и повлачи подбарну земљу, те према томе и кукуруз, ма на који начин негован, даће слаб принос, те би било нерентабилно и неговати га.

Доказано је, нарочито у овој години, да се јесењим гарењем добија много већи принос у зрну и шнахи и да је пролетње орање као и копчање лакше. Гарење, а ако ово није учињено, пролетње орање не треба да буде пли-

ће од 15—30 см.; ако је извршено гарање, пролетње орање треба извршити у половини угарне дубине. — За орање водити рачуна, да се до те дубине не дође одједар већ постепено, сваке године по 2—4 см. — Овако припремљена земља, ако је угарена, потпомоћи ће трулењу корова, усисаће у себе извесан део хране од трулења корова, примиће довољно влаге у себе коју ће лакше задржати; а ако није угарена, а у пролеће дубље узорана, задржаће бар у себи већу количину влаге потребне за исхрану кукуруза него ако орање буде плитко.

Плитко орање у опште треба избећи, без обзира каква је земља.

У пролеће, било да је земља гарена па обновљено плиће орање, или само да је орано па пролеће, земљу, ако се мисли сејалицом сејати, подрљати и иситнити да је готово за сетву; а, ако је сејање руком—омашке, онда прво посејати па подрљати.

Сејидба.

Припремљену земљу сејати, по могућству, сејалицом тако, да ред од реда и струк од струка, у реду, буде како је то назначено, а дубина сејања према саставу земље, код теже плиће а код лакше дубље. По сејидби не треба изоставити њиву да се не повала ваљком, ради једначитијег ницања семена.

Прашење.

Када кукуруз никне и достигне висину 15—30 см., извршити прву коњу—прашење, и том приликом и удасти одстојање струкова како је то назначено, но водити рачуна, да два струка не буду један до другог. Већи број земљорадника унели су у праксу, да приликом прашења, било мотиком било прашачем, одгрђу земљу готово до жила, што је и сувише штетно; штетно је зато: што је кукуруз нежан и сувише, а још је тада доста хладно време, те, борбом са хладним ваздухом, борбом са светлошћу, — да би свој подземни део стабла претворио у надземни, задржава поразе. Остали земљорадници придржавају се ранијег начина, те за време прашења струк загрђу, праве хумку око струка, што такође не ваља; не ваља зато: што свака биља, па и кукуруз, теже врши претварање надземног стабла у подземно и што се, у то време, земља само при врху довољно загрева, што том приликом нагомиланост земље не даје довољно жилама, да се могу развијати и храну у довољној количини усисати. Због свега овог, губи се у порасту.

Дакле, за време прашења, ма са чим и ма на којој земљи било, земља треба да остане у висини струка у којој је била по ницању. Не одгрђати је и не загрђати, што ће се по врх свега мање и радне снаге утршати.

Ваљаће, како неки препоручује пре прашења, није добро, јер је струк и сувише нежан, те то не може надржати, а и који остане у животу изгубиће у времену за пораст, док снагу употребити да себе од рана опорави.

(Србиње се)

ИЗ ВОЂАРСТВА

О шљиви „Папрачанки“.

У горњем Заглављу (срез заглавски-Књажевац) постоји шљива „Папрачанка“ Веома је родна, и издржљива је на поским планинским земљиштима, бујног је пораста,

невероватно даје право глатко дебло, срашћивање и прилогоданање околемељне пожегаче на „Папрачанки“ врло је добро, савршена приближно кад и пожегача, креће доцније у истој сразмери, као ошто креће тетовка према осталим јабукама, што је по мом мишљењу важно за шљиве.

Било сам среќки економ 1 год. и 2 месеца 1911—12 г. у Књажевцу и, при пријему дужности, скренуо ми је нарочито пажњу г. Лазар Сладековић тадањи економ на „Папрачанку“ као подлогу за пожегачу. Окалемио сам у круни асту са пожегачом. Шта је даље било 1912 и 1913 г. са тим садницама не знам: рат је наступио — Књажевац је 2 пут страдао од навале Бугара.

Ја сам у опште ову шљиву проучавао и о њој сам писао 1911 год. у Трговинском Гласнику. Податке сам погубио — упропаћено је, али сам убеђен да би много боља била за подлогу него варњара, а и боље би биле саднице пожегаче околемељне на истој, него када би се саднице однеговале од изданака или из семена пожегача, и то због родности и правилног раста и доцнијег кретања.

Да би се сви податци даље проучавали и у опште са утврђеним планом извршили, потребно је, да Српско Пољопривредно Друштво својом иницијативом, па и у неколико са својом новчаним средствима, покрене ово проучавање т. ј. да се већи број однегованих младница папрачанке окалеми ниско а нарочито високо са пожегачом, и засаде шљивари посматрајући их 5-10 године.

Можда са таким радом могло би се решити питање подлоге код шљива „пожегача“ за лакша земљишта нарочита за планинска положаја, па можда и за бујнија земљишта.

Редовни члан
Српског Пољопривредног Друштва,
Јован М. Живадиновић.

Упитан за мишљење државни економ округа тимоског г. Стеван Лукић, даје овакав одговор:

Потписаном је част доставити следеће податке о шљиви „Папрачанки“.

1. Ике своје добила је по селу Папратни у срезу заглавском, где се највише гаји, и одакле је по околним селима размиожена.

Сем села Папратне, у већој мери гаји се и у селима: Причеву, Репутици, Габровници, Старом Кориту, Горњој и Доњој Каменци и Штрпцу. Иначе, у мањој мери, распрострањена је и по другим селима среза заглавског.

2. Узевши у оцену дрвета и памтења старих људи може се узети, да се ова шљива гаји од пре 80 година у овом крају, а одакле је пронета не зна се.

Број дрвета креће се између 15-20 000.

3. Успева појединачно добро и на брдовитим као и на равним положајима. Најрадије воли, и најбоље успева на умерено влажном земљишту, које још има распаднутог дискуна.

4. Бујност дрвета је осредња.

5. Пророди, по сађењу, после 3-4 године. Цвета на недељу дана раније од пожегаче.

6. Родност је врло добра, а рађа готово сваке године.

7. Плод је више округласт, средње крупан, кад сазри

довољно слadak, но нешто мање од плода шљива пожегаче, и довољно сочан. Сазрева на недељу дана пре јесени.

Коштина се одваја од меса лако.

За сада сав род употребљива се за пециво равије.

8. Шљива Папрачанка до сада је размножавана само изданцима.

Но у циљу испитивања, наређено је расаднику среза заглавског, да идућег пролећа окалеми извесан број ових шљива.

С поштовањем,

23. септ. 1912.
Зајечар.

Окружни економ
Стев. Д. Лукић.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Изложба Врчарска Пољопривредна Подружине и гољича изложба воћа и осталих плодова.

Врчарска среска Пољопривредна Подружина приредила је приликом Славне Српског Пољопривредног Друштва „Св. Краља Милутина“, у дому друштва, Пољопривредну Изложбу за срез врчарски и Београд, која је трајала од 12 па закључно са 14. овим месецом.

Изложбени предмети Врчарске Подружине представљени су ово бројно стање:

1. Пасуља —————	48	примерака.
2. Сочива —————	3	"
3. Лука црног —————	3	"
4. „ белог —————	3	"
5. „ арпаџина —————	5	"
6. Кромпира —————	24	"
7. Рена —————	3	"
8. Мрквице —————	10	"
9. Целера —————	6	"
10. Паприке —————	10	"
11. Папикавата —————	6	"
12. Першула —————	3	"
13. Карфиола —————	1	"
14. Кедерабе —————	1	"
15. Цветке —————	8	"
16. Роткае —————	5	"
17. Плавог патлиџана —————	2	"
18. Празилица —————	1	"
19. Купуса —————	29	"
20. Кеља —————	3	"
21. Спанаћа —————	1	"
22. Бундева —————	24	"
23. Лубенице —————	1	"
24. Сточне рене —————	9	"
25. Сење од дестелине —————	1	"
26. Млечни производи (путер, млеко и сир) —————	20	"
27. Меда и воска —————	7	"
28. Буње —————	2	"
29. Јаја —————	2	"
30. Вена —————	17	"
31. Ракије —————	8	"
32. Воћа —————	23	"
33. Грожђе —————	4	"
34. Компота —————	1	"

Свега 296 примерака.

Укупно свега изложених примерака 296, а излагача свега 147.

За награде излагачима, подељена је сума у 16.130 динара, и то:

1. Од Српског Пољопривредног Друштва	10.000	дин.
2. Од Министар. Пољопривреде и Воде	5.000	"
3. Од Прве Земљорадничке Банке	1.130	"

Свега: 16.130 дин.

Награде су подељене у разним пољопривредним справама, алаткама, књигама и похвалницама тако, да ће сви излагачи бити награђени према оцени оцењивачког суда.

Ова изложба имала је задатак да поастрене пољопривреднике среза врчарског у циљу што веће производње градинарских производа, како би се Београд могао већим делом снабдевати из истога среза.

На њој су се могли видети веома добре сорте пасуља, које је задржала Подружина у циљу бесплатне раздавања својим члановима ради што веће производње.

И остали градинарски производи били су прилично заступљени, само је желети да се они производе у што већим количинама.

Уз ову изложбу била су приређена и ова угледна одељења:

1. *Одељење са битољске изложбе*, било је заступљено са лепим примерцима јабука, крушака и дуња одабраних сората. Исто тако било је изложено неколико примерака црног лука и кромпира.

Нарочиту су пажњу изазвале дуње, од којих је једна тежила 1½ килограм и црни лук, чији су поједини примерци тежили и до ½ килограма.

2. *Одељење са Цељске Изложбе*, било је представљено са сортиментом јабука и крушака трговачко-извозничког воћа, послатог ради проучавања и утврђивања „Помологије“ од ауто одређене стручне комисије. Већином су стране сорте, које су у Словеначкој одомаћене и сада представљају капиталну вредност.

Поред овог сортимена, биле су изложене најбоље сорте Словеначких јабука, спаковане у сандуцима од по 20-25 килограма, на начин како се тамо вакује за експорт, — што је изазвало велико интересовање наших пољопривредника и извозника.

3. *Одељење Изложбе у Бару*, било је заступљено са јужним воћем: лимунима, поморанџама и калиникама (шипковица).

4. *Одељење Винградарско-Воћарске школе у Букову* (код Неготина). Изазвало је велико интересовање код посетиоца, нарочито са прерађевинама од воћа и поврћа и начином паковања. Поред тога она је изложила свој сортимент јабука, крушака, дуња, мушмула, бадема, ораха, лешника и грожђа.

И ако ова године није била подесна за усавњање воћа, ипак је се могло јасно видети, шта ова наша пољопривредна школа има и са каквим драгоценим плодовима обилује.

5. *Винарско-Садјарска школа* у Марибору, изложила је такође свој сортимент јабука и крушака.

Пријатни лозни расадник Миодрага Обреновића и Ж. Поповића у Смедереву изложио је више примерака

ожилених калемова лозе, на препоручљивим америчким подлогама у одабраном сортименту.

Исто тако изложио је и разне градинарске производе, од којих има на продају у већим количинама.

Све и етивиране шљиве Стевана Велића из Пирота, које је сам осушио и етивирао на сопственој сушници и етиважи, привуке су такође нарочиту пажњу посетилаца.

П. С. Петковић.

НЕКРОЛОГ.

† Др. Ђорђе Радић.

У 42. и 43. броју „Тежака“ од 29. октобра о. г. известила смо читасце Тежака, да је 11. истог месеца умро свима нама добро познати са својих стручних пољопривредних списа и њиха Др. Ђорђе Радић. Том приликом објавили смо донети накнадно податке о његовом раду на пољској привреди и пољопривредној књижевности, што смо овим, то обећање и испуњавамо.

О Д-ру Ђорђу Радићу писано је још и за време његова живота, у разним календарима, часописима и домаћим листовима, но најпотпуније и најсличније податке о Радићевом раду на пољској привреди и пољопривредној књижевности налазимо у 23. и 24. броју „Домашег Листа“ од 1893. год. који је тада излазио у Сомбору, и „Тежаку“ од 25. марта 1911. године, тако званом Радићевом Тежаку, који је број Српско Пољопривредно Друштво издало о прослави педесетогодишњице Д-ра Ђорђа Радића.

Др. Ђорђе Радић родио се 22. априла 1839. године у В. Бечкерку у Банату. Према томе зашао је у дубоку старост, јер је умро у 84. година.

Основну школу изучио је у месту рођења а гимназију у Орашци, Карловцима и Винковцима. У Колчавку код Прага изучио је пољопривредну школу а по свршеној школи положио је у Прагу код царско-краљевско-патриотско-економског Друштва за Краљевину Чешку први од Срба велики пољопривредни испит под председанством њаза Карла Шварценберга, а затим, ступио је одмах на имеџе истог њаза да се практично навезба и допуни оно што му школа није могла дати. Но није се задржао само на том имену, практиковао је у Чешкој и на имањима грофа Туна, а затим у Банату на имању Ерцхерцога Албрехта и грофа Чеконића, и кад је био уверен, да је прибавио потребна практична знања из пољске привреде, ставио је себи у задатак да посети извесне економске заводе у Швајцарској, Француској, Белгији и Холандији а затим, да проучи пољопривредне прилике у Србији и Ц. Гори. Тај је задатак убрзо и остварио.

Одмах по свршеним студијама Др. Ђ. Радић, како вели Домаћи Лист „отпочео је свој јаван књижевни рад у шездесетим годинама у Новом Саду као професор реалке у оно заносно доба, када је српска уједињена омладина прегла, да науком а помоћу истине народ српски марално и материјално подигне. Као велики родољуб, као дружеван и подузетан човек који се никаквих тешкоћа ни владајућих предрасуда бојати није, покрене Радић у сред одушевљења читалачке публике за Поповића „Даницом“ и новелама и песмама у њој — сабиљан и стручни економски

лист „Селџак“ 1862. г., који је сам уређивао али и сам чланцима и другим стигицама пунио“.

У Новом Саду, Др. Ђ. Радић, свој професор реалке имао је и своје огледно поље, свој пчеларник и живинарник и лепу збирку модела пољопривредних справа и алата (коју је доцније уступио Друштву за Пољску Привреду), а држао је чешће и јавна предавања нарочито из градинарства. Тај његов рад у добро уређеним „Селџак“ допринели су, да се име Д-ра Ђ. Радића не само убрзо прочује већ и да буде врло популарно. На тај начин може се објаснити што је већ 1867. године Др. Ђ. Радић дошао у контакт и са српским Двором.

Поменутом „Домашем Лист“ о томе вели:

„Положивши 1867. године докторат из пољопривредних наука заради по жељи кнеза Михаила Обреновића на штр за подизање земљоделске школе у Србији, и буде о кнежеву трошку послат у Париз, да на светској изложби проучага економску струку“.

А по поменутом Радићевом Тежаку, „књаз Михаило више пута је позивао к себи Радића „на разговор“ и 1867. године послао га је и на париску светску изложбу и да у исто време пропуштају извесна, са живинарства чувене крајеве у Француској, у циљу, да се узовна с тим живинарством и да му отуда донесе за приплод разне врсте кокошака које је књаз намеравао да развоји. Том приликом отишао је Радић и у Француску, на име у Емден, одакле је књазу донео и гуске за приплођавање у Србији“.

И Друштво за Пољску Привреду (садање Српско Пољопривредно Друштво) које је у Србији основано 1869. године, похитало је да се користи знањем и вредношћу Д-ра Ђ. Радића. Позван је у Београд да сугуељу у оснивању Друштва, и одмах је изабран за друштвеног секретара и уредника Тежака, а да би се што боље упознао са пољопривредним приликама у Србији, путовао је чешће и по селима држао предавања из појединих грана пољске привреде. Он је био и организатор прве пољопривредне изложбе приређене 27. септембра 1870. г. у Крагујевцу, друге пољопривредне изложбе приређене у Топчидеру 17. септембра 1871. и треће пољопривредне изложбе приређене у Крагујевцу 24. септ. 1872. године.

Али те, 1872. године, основана је у Пожаревцу Земљоделско-Шумарска Школа, и Др. Ђ. Радић, морао је да напусти Друштво за Пољску Привреду, јер је постављен за професора те школе. У тој школи провео је до 1875. године, када је на позив њаза Црне Горе Николе I отишао, да тамо у питомој зетској долини, на Даниловграду, оснује Земљоделску Школу. Но како се ова школа због рата с Турцима, морала узкнуги, Др. Ђ. Радић се 1880. године вратио из Црне Горе у Србију, где је поново постављен за професора Земљоделско-Шумарске Школе.

Године 1882. основано је Министарство за Народну Привреду. Немајући стручних људи за Министарство, морало се приступити укидању Земљоделско-Шумар. Школе у Пожаревцу, да би се њени професори могли поставити за чиновнике Министарства, а како је Др. Ђ. Радић, у то доба у Виделу истакао преку потребу једне Ратарске Школе у Србији, то се таква школа исте (1882) године оснује у Краљеву, и Др. Ђ. Радић, буде постављен за управника и професора те школе. На том положају остао

е до 1888. године, када је стављен на пензију. Затим је још у два маха постављен на то место, али је узбо смењиван, међутим, као хонорарни наставник, при истој школи, био је после тога више година.

Др. Ђ. Радић је један од првих већ и од најплоднијих књижевника по струци пољопривредној. „Сељака“ је као што је поменуто, сам уређивао и „луноно“ чланцима Тежака, док му је био уредник трговно исто тако; писао је многобројне пољопривредне чланке и белешке и по другим листовима и календарима, а написао је и велики број пољопривредних књига, од којих помињемо: „Плуг од постанка његова до данас“, Нови Сад (1861); „Економска кућена библиотека“, Нови Сад (1864); „Воћа при газдовању“, Нови Сад (1867); „Памук“, Нови Сад (1868); „Домаћи живинарски лекар“, Нови Сад (1869); „Гајење пољских усева“, Београд (1870); „Гајење пернате живине“, Београд (1871); „Очење или каламљене воћка на спавијуће и трајуће око“, Београд (1871); „Све о пшеници“, Београд (1871); „Све о кукурузу“, Београд (1872); „Извешће о стању пољоприв. у округу пожаревачком“, Београд (1874); „Мала земљодел. читанка“, Панчево (1876); „Повртларство“, Панчево (1878); „Наука о земљоделству“, I део: опште и посебно ратарство, Београд (1879); „Кромпир“, Београд (1882); „Јагода“, Нови Сад (1883); II део: „Ливадарство“, (1889); „Гајење пернате живине“, Београд (1890); Наука о земљоделству III део: „Градинарство“, Београд (1885); „Познавање и нега цвећа“, Београд (1895); „Гајење живине с привредног гледишта“, Београд (1900); „Пољопривредна читанка за сеоске школе“, Београд (1900); „О производњи раног поврћа у топлим дејама“, Београд (1901); „Гајење поварског јечма“, Београд (1904); „Бубре и ђубрење“, Београд (1907); „Наше отровне змије и биљке с гљивама“, Београд (1909); „Воћарство“, Београд, (отпочео издавати у сескама 1889. а завршио 1910).

По сазнању, Др. Ђ. Радић спремио је за штампање:

- 1) „Узимљавање и спремање поврћа за вимску употребу“,
- 2) „Наше домаће птице у служби полске привреде“ и 3) „Штеточине на воћкама и воћу“.

Са својих радова, Др. Ђ. Радић био је познат и у страном свету. Био је почасни члан Краљевско-Српске Академије Наука. Био је редовни, дописни и почасни члан у 67 пољопривредних и културних друштава (међу којима су и 3 америчка друштва) и имао је 14 српских и страних ордена.

Др. Ђ. Радић је 25. марта 1914. године прославио уз суделовање својих пријатеља и поштовалаца на свечан начин педесетогодишњицу свога књижевног и културног рада на унапређењу српске пољске привреде. У почаст Д-ру Ђ. Радићу, то је исто учинило и Срско-Пољопривредно Друштво, у коме је циљу издало и нарочити број „Тежака“ под насловом: „Радићев Тежак“. А тадањи Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва ценени рад Д-ра Ђ. Радића, да унапређење Српске пољске привреде упутно је слављенику писмо ове садржане:

„Господине,

„Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва, уверен, да ће погодити мисли свих чланова Српског По-

љопривредног Друштва, и жеље њихове које сви имају на дан Ваше тако ретке прославе, прославе педесетогодишњице књижевног рада на српској пољопривредној књижевности, сматра за најпријатнију своју дужност, да Вам и овим путем, у име свих чланова Српског Пољопривредног Друштва честита ту прославу.

„Неуморно сте пуних педесет година радили на Српској Пољопривредној Књижевности. Нећемо се ни у колико о истој огрешити, ако речемо, да је темељ Српској Пољопривредној књижи ударио Др. Ђ. Радић, да је камен темељац био добро постављен и да је највериднији и најзаслужнији неимар на овој, Србији тако потребној грађевини, био баш главном г. Др. Ђорђе Радић.

„Вама, г. Радићу припада, поред осталих раденика на овом пољу највећа заслуга, што се и ако лагано, ипак поуздано развија Српска Пољопривредна Књижевност, што се данас у народу радо чита и тражи Пољопривредна Књига, и што наша Пољска Привреда стално корача унапред. Нисте Ви, слављениче, само много писали, већ сте Ви, и одлични писали, и умели сте, као ни један после Вас, да тако лепо популаризирате Пољопривредну Науку, да ми у томе видимо Вашу највећу заслугу.

Поздрављајући Вас на данашњи дан, дан, који ће у Историји Српске Пољопривредне Књижевности, бити исто онако записан златним словима као и 25. март 1861. године, кога је дана Ваш први књижевни рад ушао у народ, ми смо Вам у име Српских Пољопривредника захвални на ретком труду и дугогодишњем плодном раду и желимо Вам, да још дуго и дуго радите на Српској Књижи, којој сте Ви још увек потребни, јер обилно располажете не само знањем и дугогодишњом разноврсном праксом, но сте и прави вештак, уметник у популарисању Пољопривредне Науке“.

Писмо најречитије говори да млади нараштај људи исте струке одаје достојно признање човеку који се као раденик на своме послу истакло.

Д-ру Ђорђе Радићу, дато је јавно признање за његов неуморан и плодан рад на унапређењу српске пољске привреде још за време живота а данас, кад смртни остаје Др. Ђорђе Радића почивају вечан санак, то признање мора да буде још и веће, јер је Др. Ђорђе Радић и после прославе своје педесетогодишњице непрестано радио, може се рећи тако енергично као и у доба најбујније младости.

Др. Ђорђе Радић радио је и написао толико да је његово име стекло права на вечни помен. Оно младић нараштајима може и треба да служи као подстрек искреног, истрајног и преданог рада а и као леп пример, шта све може да предузме и уради један човек, који воле своје посао.

Нека му је вечан помен!

Нека се његова опроштена душа „маши рамена Криста Бога рањена!“

Исправка. — У претходном — 47 — броју погрешно је остао наслов у подлиску (стр. 370): „Збирање лековитог биља“, а треба да буде: „Писменост код ђака нижих пољопривредних школа“. Моле се читаоци да ово приме знају.

Т Р И У М Ф Н А У К Е Д И С Т О Л

Сигурно и поуздано средство против метиља код оваца, говеди, свиња, коза и све остале домаће стоке.

Метиљ не представља више никакву опасност за сточарство, јер се **дистолом** метиљавост сигурно лечи.

Дистол није отрован, безопасан је и лако се даје стоци.

Дистол се даје стоци у количинама које одговарају тежини стоке, због чега је потребно при поруцибинама дистола означити у килограмима животну тежину онога грла, које треба да се лечи.

Овцама се лек даје два дана, а **говедима** четири дана и лечење је завршено.

Лиснати метиљ после овог у животињи је сигурно убијен и после неколико дана и избачен из тела.

Метиљаво грло после давања дистола спасено је од пропасти и оно ће се после неколико дана почети и у снази поправљати.

Дистол је лек који се справља у нашој Отаџбини.

„КАШТЕЛ“

Фабрика хемиско — лекарских производа А. Д.
КАРЛОВАЦ

Сва обавештења о дејству лека даје ветеринар

Др. **АНДРИЈА М. ВРВИЋ**

Београд

Кнез Милетина ул. бр. 59.

ТЕЛЕФОН.
15—30

Адреса за телеграме
СЕРУМ-Београд

На захтев шаљемо бесплатно свакоме упуство о употреби дистола као и литературу о овом леку и његовом дејству.

Дистол се може набавити код: Заступништва фабрике „КАШТЕЛ“ у Београду Кнез Милетина бр. 59. и код свију Апотека и дрогерија у Краљевини.

Сточари, улажите слободно свој новац у овце и другу стоку, јер јој метиљ и у најводоплавнијим пределима не може да штоди. Метиљ је савладан. Овчарство после овога има свугде да се подигне и да цвета.

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу цепива (серума и вакине) у средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

д. д. за производњу серума

Телефон: 30-80

НОВИ САД

Поштанска преграда: 113

Адреса за телеграме: Серум Нови Сад.

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД

Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15-30

Адреса за телеграме: Серум Београд

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Себернајму.
Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу.
Шуштавца.

Свињске куге — Симултано цељење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине.
Пиосептикемије сисанчади.

Ждребењака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и устобоље.
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова
диagnostичка средства:

Туберкулин. — Малеин.

Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети,
бесплатно се врше сви дијагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, рекорд бризгалице, игле, макаве и све друге потребе за цељење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца:

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

ТЕЖАК

На годину 20 дина или 80 кр.

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ.

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

Претплата се поклаже уједнашту
за целу годину.

На основу највишег решења од
априла 1898. г. прописку друштва
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За с. и. Друштво власник и председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Број 49

БЕОГРАД, 10. ДЕЦЕМБРА 1922 ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Радам и штедњом.

Наша економска криза њего резултат ни сиромаштва наше земље, ни толико последица економске послератне кризе свих земаља, чије се и привредне и социјалне погодбе разликују у многоме од наших, — него је првенствено узрок у нашем данашњем друштву, у нама самима: то је резултат нашег недовољног рада и нашег расипања. Мало боље да се изразимо: произведемо мање него што потрошимо.

Наша је земља поглавито земљорадничка. Да бисмо могли покрити велики увоз са стране који стално расте, потребно би било, да сразмерно овоме расте и производња оних наших производа, које извозимо на страну. Међутим, то до сада није био случај; напротив — обрнуто. Увозимо много више а у производњи смо у назадку. Ово води безусловно сиромаштву, оскудици, кризама различитих облика. Тако је у газдинству и животу појединаца, тако је и у економском развоју целине. Одговор богатшата сиромашном човеку на његово питање: „како ћу постати богат?“ — био је и врло прост и врло поучан: „Произведи (заради) сваког дана више него што потрошиш, и твоје богатство је само питање времена.“ Ово важи не само за појединце него и за националне целине.

Рад је особина просвећеног човека. Штедња захтева моћ предвиђања у будућности, а то се не може да очекује од непросвећеног човека. Наш народ још увек верује, да се његово богатство састоји у гомилању банкнота, а не може да увиди да нас такво схватање које отуда произлази може да доведе до највеће оскудице. То изгледа, неће да виде и да разумеју врло често чак ни они, који би ово погрешно схватање код народа требало да исправљају: наша интелигенција.

Особине рада и штедње код нашег народа, који их нема у довољној мери, могу се развити само интензивном и систематском народном просветом. Отуда и долазимо до закључка, да наш економски напредак стоји у врло тесној вези са просветним напретком. Један другог условљавају

Зато се извођењем једног потпомаже други, напредују оба, на нашу општу народну корист. Просвета мора да захвата све слојеве народа и да се проводи веома рационално. И школа, и касарна и слава, и свадба, и сабор — све морамо да искористимо у ову сврху.

Ми смо говорили да за неуспехе и оскудице тражимо свуда узроке само не баш тамо, где они најчешће леже: у нама самима. Код вредне руке доброга и просвећеног ратара, који би прошао кроз једну пољопривредну школу, а при том не би био нерадан и расипкућа, суша не би нам могла да наноси оне штете, које смо рецимо од ње претрпели ове године. Рационална обрада земље умањила би за половину њено разорно дејство, јер „земља не тражи молитве, него мотике.“

Није ретко да чујете данас и такво мишљење људи, који ће вам рећи, да се опажа да се код народа „стање поправило“, јер продаје своје производе скупо. Мисле да је гомилање папира од вредности народно богатство! Мисле да се у великој количини новца састоји благостање народно! И никоме ни на памет да падне, да помисли, да ми никада у обичном животу не кажемо за једног домаћина који живи од меница да стоји добро! А ми смо држава која покрива своје издатке задужујући се у земљи и на страни и врло често под тешким условима. Истина, задужујемо се да те дугове уложимо у продуктивне сврхе, али ипак морамо водити рачуна о томе, да ће они бити искоришћени у продуктивне сврхе само онда, ако те инвестиране дугове будемо што боље искористили, радом и производњом и уз то великом штедњом. Ове су особине учиниле да боље од нас живе и слободно у будућност гледају и они народи, који су много оскуднији од нас, и који се боре са много више тешкоћа за свој опстанак него што ово ми морамо чинити. На пример Чеси.

Рад и штедња до крајњих граница организирани и спроведени једино су здраве основе за лечење економске кризе у нашој замљи. За то развијајмо их интензивном народном просветом у

ма правцима до крајњих граница могућности. То су средства која нам пружају најsigурнију *визију* за целокупан народни напредак. Без њих не можемо ни мислити да створимо своју националну културу у будућности, какву је обещала наша славна и велика прошлост, испуњена јоко-моралном народном душом, каква се ретко кога народа могла наћи. Д.

РАТАРСТВА.

Огртање — друга копча.

(Сарњатак).

Што се тиче друге копчае — огртање, треба вршити га струк стигне са порастом $\frac{1}{2}$ обичног свог пораста висине и од земље дали је правна, па да се то чини није или доцније.

Сгртање је најважније, али је се код земљорадника држао стари начин, те се око струке прави велика хумка која не ваља. Као доказ нека послужи једна изрека: „од оца сам почео да праћим и огрћем са копачицом, од мамињава више приноса даје“, то је тачно, али не горуша са којим ради, јер се руком увек плочкавије посао уради, већ због тога, што је исто оруђе убрзо рад, те је натерало да раденик изврши само извеснопоправку око струка задржавајући га са онолико земљокопаче је копачица сама прилепа, а копачица — огртач, само мање струк огрће но што раденик мотивом чини. То значи, а опитом је то утврђено, да се и при огртању нема земља узга струк ни мало нагртати, већ задржавају је у висини у којој је била када је струк више и у цишњу остављен. Главни је, да се земља претресе и могући испаравање влаге а омогући пријем исте лакше и коров уништи.

Разлог због чега се ни мало струк не сме огрунути, време огртања, јасан је. Јер, и ако земља обично у то време има довољно влаге, она је стварањем хумке брже лакше губи, а ако је, због довољне кише, и има, она јавна развијање накнадних површних жила на прва загнућа чланка и тим оспорава развијање главних жила. После развијања површних жила, обично се класања и свилања струка, наступа суша, те том приком хумка остане без влаге, због чега се исте жиле могу даље развијати и њене сисалице угину, што нади струк, да сву снагу баца на развијање главних жила њихових сисалица, те том врликом успори свој помет па отеже плођење и развијање класа, те остане оне или се у неколико оплоди само један клип па и он се слаб и реува.

Када се зна, да за време класања и свилања, јака плота а ређе пада киша, па и ако је буде, ранаујајући довољно количини, не може самој хумци дати довољно влаге, због положаја у коме се налази, нарочито због чега, што су поре за примање влаге у то време обично ворене или и сувине мале; те ће се натопити само њима удаљена од струка а никако испод струка. Ако буде имало и толико кише, а која у то време повлачи ветрове, па да се земља баш и овлажи довољно, онда том врликом струк оборити и пореметити горње делове. — У том случају, због слабих доњих жила, струк

се не може сам подити, а струк који није огрунут подићи ће се сам.

Ма каква да је земља, било песковита, били иловачна или више подбарна, хумка игра улогу и њу треба искључити па да се постигне жељени циљ.

Све ово утврђено је у 1912 год, која је била кишовита, а у тешкој — сивој земљи; а у овој години у иловачној пескуши, која није љубрена можда 10 год.

Оба пута проба је вршена са кукурузом „зубанцом“ па када је он дао већи принос но остале сорте одомаћене на висини надморској 700 м., свакако да ће све остале сорте дати на овај начин бољи принос.

11. новембра 1922. г.
Рудник.

Мил. Д. Митровић.
економ.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Далматинске сорте грожда.

До половине XIX века виноградарство у Далмацији било је ограничено само но поједине отоке и приморска места средњег дела покрајине. Задарска околлина са оточима, Боха которска и читава загорје производили су неванату количину недовољну за потрошак именујетг реда. Претек вина са средњодалматинског оточја извозио се једречама још од XV. века на супротну талијанску обалу, а поглавито у Млетке за снабдевање тадашње Млетачке и Ломбардије, понешто и у Трст, у приморске истарске градове и далматинске градове Задар и Котор, дочим га је приморје продавало у програична места Хрватске и Босне. До то доба било је и седило се у винограде на десетак сората грожда, претежно црне сорте, оне које су давале јака алкохолска и посве црва вина а међу ове по која гина различитих сората бијелих и црних, за јело и за десертна вина.

Први подстек избору и умањену сората грожда у виноградама те проширењу виноградарства а доследно и рационализовању, дао је повода луг (оидиум), који је од год. 1845—1850 пустиоши винограде у Млетачкој и Ломбардији и проузрочио нагли пораст цена и потражба далматинског вина у Млетцима. Цене вина, које се до тада биле од самих 2—3 аустријска форинта по видру (лт. 66), дивале су се све јаче и јаче, док год. 1855 неодогешо фиорина 20 по видру. Извоз вина за Млетке следво је све до год. 1866—68, али су му цене од год. 1855 и даље све у ниже падале па фиорина 15-12-8 и најзад свадоме олет на фиорина 2—4 по видру. Луг, који је мало по мало захватно и далматинске винограде, истребио је поштоше из нових насада, све оне сорте, које су му јаче биле подложне а те су управ биле већином и најодличније сорте, које су се садиле за ваичну осталих или искључиво за специјална десертна вина. Тако се до данас, малне једва уздржао траг, гласовито „Малвасија“ дубровачкој, од које се пре сваки дубровчанин имао пред кућом одрину а њевино десерт-вино било не мање познато и славно од њихова богатства и културе. „Мушкат ружа омишки“ такође је посве редка а и гласовита „Вугава брачка“ ограничена је сада на сама места Комижа на Вису. Све ове и многе друге племените сорте, амисиле су сорте

обилна рода и уздржљиве болести луг — одијуму — а претежно и малне искључиво црне сорте.

Од год. 1866. до 1878, пошто је Аустрија изгубила Млетачку и Ломбардију и извозу далматинског вина заповирише се врата млетачке вијаче, настала је у Далмацији права винска криза а тиме и застој у ширењу виноградарства. Та криза била је појачана и високом царином, коју је аустријска Влада ударила далматинском вином за увоз у преостале њезине покрајине, а која је царина износила по виду флорина 180, дочим му је цена била 2—3 флорина.

Француска, којој је филоксерна зараза опустошила винограде и нашла се присиљена, да за потребу муштерија намери мањак вина у иностранству, спустила се год. 1878. и у Далмацију да кукује вина. Врло жива трговина, која се доласком Француза развила и трајала пуних 12 година, те црном и јаком вином за слабуљавије подигла цену чак до флорина 25—30 по виду, проузročила је читав преокрет у виноградарству. Кроз тих 12 година живе трговине и високих цена читава се покрајина, особито по приморју и отоцима, претворила у непрегледан виноград, а неваоштале у томе и неколи загорски крајеви, особито бенковачки и кнински и имотски котари. Опћинске су шуме и пашњаци разграбише и поразделише, маслинаци уништише а голи криш изломеше и све претворило у саме винограде. С друге стране услед тражбе искључиво посве црних вина, провела се темелита селекција сората грожда и сваки крај одабрао за сађење међу својим сортама, ону или оне сорте, које су ув најобилнији род и одолевање лугу, рађале најбоља и најчиста црна вина са обилним садржајем екстракта. Уа главне придржале црне сорте грожда, јер су већином оскуђевале садржајем укупних киселина, придржало се међу њима у насадима и по који постатак других сората грожда, са обилним садржајем киселина, да оживе боју у вино. Уз ову темелиту селекцију сората наступиле су позвије још друге мање промене сората. Појавом переноспоре, изкључена је била местимце или само ограничено сађење некојих и јаче подложних јој сората. Обновом винограда на америчким подлозима, разнеле се по разним окрузима и некоји боље сорте из других округа а трговином са Угарском и Аустријом дало местимце више маха, него ли од пре, белим сортама грожда.

Услед свих ових промена, од пријашњих и сађених црнка 200 различитих сората, великој је величини нестало трага или се још уздржи, једва по који чокот пред кућом или по виноградима, као за успомени или за евентуалну потребу поновног сађења и проширења а задржало само мален број сората. Међу тим сортама најглавније су: Плавац мали црни, Плавина црна, Нинчуша црна, и Кадарун црни, пак Куртелашка бела, Богдануша бела, Марашкина бела, Трбљан бели. У другом реду долазе сорте: Добричји црни, Љутац црни, Соћ црни, Бабић црни, Блатина црна, Пљускавац црни, Окатац црни пок Грк бели, Вугава бела и некоје сорте за јело и десертна вина.

Доследно томе настала је промена и у типовима вина, местимце незначна а местимце врло знатна.

Ево кратка приказа виноградарске и енолошке вредности гори споменутих важнијих сората. Потњи приказ о њима и свим осталим сортама, којих имаде 150 са 1500

синонима обичајних у покрајини изнесени је у делу „Далматинска Ампелографија“ који је у рукопису већ припремљен за штампу.

1. Главне сорте.

1. Плавац мали црни.

Међу свим сортама ова је највише распрострањена али само по топлијим крајевима т. ј. приморју и отоцима. По који траг налази му се већ у Боки которској па Дубровника (плавац, зеленка, Аврица, хрпанац), на полуострву Пелешцу (око села Трстеника рађа познато вино звано „дингач“) и на отоку Корчули већ је најглавнији сорта (зову га *агадебит* или *плавац*); ово Неретве нестaje а преко ње па даље уз приморје макарско и с до Омиша на ушћу Цетине заузимаје олет место (зову га *плавац*); од Цетине ушах кроз приморје Салита па низ приморје Шибеника све до границе котара задарског, онемају до Муртера, бива олет уз море и у танким или кривеним земљама главна или главнија сорта (зову га *Каштеланац* или *вишка*); међутим уз приморје од Београда до Задра важи као споредна сорта (зову га: *Каштелка*). На отоку Ластову а особито на отоку Хвар Вису и Брачу удомио се јаче и изузев на висинама брдова према главном месту у винограду (зову га: *плавац*) рађе мали плавац). Разлог што је ова сорта распрострањена јест, што врло добро подноси плитким кришвигитим земљиштама какове су претежно на приморју и на отоцима а уз то даје не само посве црна алкохол вина, већ најзврсније самотоке (*schilervein vin rose*) и добра десертна вина. У хладнијим положајима, на висинама или у загорју нездрезана добро, јер касно сазрева избегава и неводноси се добро у дебелим, врло плодним земљама, јер пребуја па у цвету опрзне и слабо урод грожде напротив, кад је зрело подноси и најтрајније јенске кише и непрелада од гњилежи; лугу и переноспору одолева добро. Врло је родан и прикладан земљама бољим положајима даје вино од 11-14% алкохола (у Бели и отоку Вису чак и до 15-16%). Подноси сваки чин гојења и резидбе; ветрови му не крше младце, само се боји преобилна хубрења.

2. Плавина црна.

Трагови јој почимљу већ у Боку которској и и даље кроз дубровачки котар преко отока Корчуле, Ластова и полуострва Пелешца све до ријеке Неретве (свуд под именом: *плавка*).

Местимце је саде и нешто више. Од уша Неретве па све до котара шибенског и книнског, на отоцима Брачу, Хвару, Вису Сулету, у котарима Сив и Имотски нестaje је малне сасвим трага, те у шибенском, бенковачком задарском постаје главнија сорта а местимце најглавнија (као у шибенском пољу) и свугде где су земље дубоке. С свим овим котарима зову је „плавац малог“ плавина на отоку Рабу, Пагу броја маля или бројцаца. Није а јача црна вина, и за то се сада у хладнијим загорским крајевима; ветра се боји у младци а такођер и обилне киш и сазревану. Из старијих винограда и сухих земаља, дај такођер добро десертно.

(Саршине се.)

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ

Изложба воћа у Бајној Башти.

Као изасланици Срп. Пољопр. Друштва на изложби воћа у Бајној Башти част нам је поднети извештај о одржатој изложби.

Из Београда смо пошли 19. октобра т. г. У Ужичи смо били 20. кога смо дана нашли кола за Б. Башту. 21. после подне стигли смо у Б. Башту.

Изложба је отворена 22. октобра, после одржатог водоосвећења у 10 сати пре подне. — Изложба је ограничена само на воће из среза рачанског.

С погледом на то да је воће у томе срезу слабо родило, као и хрђаво — кишовито време и удаљеност села од среског места, ова је изложба ипак успела, јер је имала по квалитету врло добрих примерака разних воћа. Било је изложено 151 предмета, које су изложници 60. залагача. Заступљене су биле: јабуке 37, прим. крушке 21 дуне 19, мушмуле 12, ораха 18, сувих шљива 24, лешњика 2, сирих шљива 1. примерак. Неколико примерака пекмеца и конзервираног воћа.

Услед тога што је целу претходну ноћ и цео дан 22. октобра падала киша; то је посета од стране сељака била недовољна.

На дан изложбе после подне одржата су три предавања.

1. Г. В. Богдановић учитељ о значају и важности пољопривредних изложби;

2. О воћарству, врсте воћа, подизање, облагоурађивање, сађење, нега — одржао је г. Ђл. Ђорђевић економ. ср. рачанског; и

3. О метиљу и лечењу метиљаве стоке дистолом одржао г. Ђира Ђировић изасланик фабрике за производњу дистола у Загребу.

Сва три предавања била су пажљиво са великим интересовањем слушана од преко 100 слушаоца из села и из места.

23. октобра оцењивачки одбор оцењивао предмете и раздавао награде.

У овом крају ова је изложба била прва, па је вековатно да ће се у будуће за овакове изложбе заинтересовати већи број воћара и залагача.

Из Б. Баште пошли смо 24. и у Београд смо припели 25. октобра у вече.

6. новембра 1922.

Београд.

Чланови управе
В. Т. Радовановић
Драг. Ј. Спремић

Б Е Л Е Ш К Е

Курс за пропаторе. — Може човек бити извршни способност, врло великога знања, ненадмашне научне спреме. Он је драгоценост, он ће обогатити науку, он ће завршити открића у земљи, он ће запазити шта и како треба радити, он ће дати најбоља и најцелисходнија упутства за унапређење пољопривреде. Али, ако нема пропаторске окретности не шаљите га на тај посао: упутите њему друге, да им он да знања, да их упозна с резултатима науке, да им укаже болна места неразвијене

пољопривреде, па нека они иду у пропанду — ако су вешти говорници, ако су могу у разлагању да спусте на разумеване простог човека, ако су издржљиви у послу и ако неће малаксати на први равнодушни и неверљиви пријем.

Извршни пољопривредни стручњаци могу не бити способни пропатори. У већине наших државних економиа та способност није развијена, ма да они за пропаторе имају предиспозиција. А пропаторство је посао за који се мора нарочито спремити сваки од њих, ма колико иначе је пољопривредне науке имали стручнога знања.

Један велики се недостатак осећа што се државни економи, па ни учитељи, па ни отреситији сељаци, нису за пропаторе спремили.

Томе се спремању мора сад приступити; што пре, то боље. Свако је одлагање сува штета.

Тога ради треба завести курс за пропаторе. Курс би се могао одржавати преко зиме, у доба кад никаквих пољопривредних послова нема, или их има врло мало.

На курсу би се слушаоци упознали с главним задацима пољопривредне пропаганде, с начином на који се она води, с околностима у којима се она креће, с тежишћима па које ће се наилазити, с методама којима се у пропаганди треба служити и т. д. Један од врло важних момената у настави овога курса би било конструисање говора и обрада говорника, спремање њихово за одвајање говорнике, смеле предаваче и прибрале диспутанте. Јер, ко ова три услова не може испунити, тај није за пропатора пољопривредног, ма све остале услове испуњавао и ма колико велике стручне, чак и научне способности био!

Те курсове треба да организује и одржава Српско Пољопривредно Друштво. А како оно за ту сврху, толико важну и тако корисну по пропаганду напреднице пољопривреде, не располаже материјалним средствима, морала би му се она дати, из буџетских кредита за унапређење пољопривреде.

Г Л А С Н И К

Привредник у Београду. — Од Управа „Привредника“ добили смо овај напис коме радо дајемо места у Тежаку.

„Привредник је од почетка радио у свима крајевима Српства, па је тако збринуо, као што се зна, и из Србије 600 ђачића, а из Црне Горе 150. Затим је 1908 године загребска влада забранила Привреднику сваки даљи саобраћај са Србијом и са Црном Гором.

После рата захтевало се са свију страна, па и са најмеродавније, да Привредник прошири свој рад и на те крајеве, да се пресели у Београд, јер се онде затекло највише незабринуте ратне сирочади. То није могло бити, јер није било у порушеном Београду нужних канцеларија.

Привредник је објавио одмах, да прима ваљану српску децу из свију крајева, па му и долари и из свију осталих крајева све више деце. Да би се тога ради Привреднику омогућио рад у Београду, примило га је Привредно Одељење београдске Трговачке Омладине под своје окриље; ставило му је своју скучену канцеларију на располагање,

учинило се колико се највише могло. Међутим је господин генерал Рашић као председник Друштва за Васпитање и Заштиту Омладине у Београду удео са одбором те установе, те је у томе дому (Студеничка улица 62) стављено Привреднику на располагање пет соба за његове канцеларије. Ту је сад центала Привредникова, а у Загребу и по осталим местима где постоје филијале, месни пододбори, повереништва и т. д., остаје у главном све по старом.

У београдском подручју прошириће се послови нарочито, јер у оних крајевима има — као што рекосмо — после рата највише небринуте омладине. Свуд у нас Срба, а особито у новим јужним вардарским крајевима Србије потребан је Привредников систематски рад. Београд је угрожео сад више него икад од стране најдеда, а Војводина, која је на прагу Београда, поготово. Једном речи, у Београду је право место Привреднику. Привредник је установа свију Срба, јер сви Срби свију крајева сарађују и користе се, а то све заједно усредсређује се у Привреднику, и зове се Привредник. Једни одабирају ваљане sposobне ђачиће и препоручују их Привреднику, варшани заузимају се, налазе добра места код добрих господара за Привредникову најбољу децу и јављају Привреднику; трећи се заузимају прикупљајући чланове, то јест истинске уверене пријатеље и сталне чланове и помагаче, јер без чланова, без чланарине, без помоћи и приноса не може се боме у ово прескупо доба ништа, а најмање се може саршавати посао где се све бадава ради, за децу и за своје чланове.

Ко може, коме је дао Бог, тај се уписује, као што је познато, у велике добротворе, особито ко нема од срца порода.

Стални чланови добијају уједно и лист бесплатно, прате и знају, дакле, увек све, па се онда према томе заузимају и у свом подручју и домаћају, користе свом свету и нашем општем напретку.

То све заједно сачињава, као што рекосмо, Привредник зове се Привредник, а најважније је, да се сваке године из свију крајева одабирају и Привреднику увек препоручују сви здрави, ваљани, способни и у свему безусловно поуздани Срби ђачићи од 12 до 13 година.

Једном речи ради се, да се од ваљане деце стварају ваљани и напредни посленици, окретни привредници, просвећени људи, из чијих ће редова поини многобројна и снажна интелигенција, што ће све скупа створити славну будућност нашу. При таком великом народном послу помажу у свем свету сви, па морамо и ми сви томе заузимају користити, помагати. Главно је да увек одабирамо и Привреднику препоручујемо све sposobне ђачиће. Даља упутва треба вагражити писмено од Привредника у Београду (Студеничка ул. 62).*

Ми препоручујемо важни овај оглас „Привредника“ и желимо, да наша сеоска интелигенција ступи у додир са овом тако корисном установом која је потекла из чисто приватне иницијативне добрих људи, изводи се врло смишљено и постиже необично повољне успехе у ширим масама народним.

Педесетогодишњица виноградарско воћарске школе и отварање средње пољопривредне школе у Марибору. — Деветнајстог новембра т. г. прославила

је Јуноградско-воћарска школе у Марибору своју педесетогодишњицу. Школа је основана 1872 године. Све до слома Аустрије предавања су у њој држана на немачком језику, шта више ученицима је била забрањена свака употреба словеначког језика. После слома ту иначе врло репомирану школу, преузела је наша држава и предавања су настављена на словеначком језику. То је данас врло лепо уређен и потпуно снабдевен завод. Самих грађевина има око 20 са 56 хектара земље, од које су по вршине $7\frac{1}{2}$ ха винограда.

Тој се школи сад придружује и средња пољопривредна школа основана Краљевим указом од 14 августа 1921 године.

Она је свечано створена истог дана т. ј. 19 новембра т. г. Школу је прогласио отвореном у име Министра Пољопривреде и Воде покрајински намесник г. И. Хрибар Министарство Пољопривреде и Воде је заступао начелник одељења за пољопривредну ваставау т. А. Г. Јовановић, који је поздравно отварање школе и пожелело јој успеха. Говорили су о развиту виноградарско воћарске школе директор т. Жмавиц, а о пољопривредној настави у опште референт за пољопривредну наставу при покрајинској управи т. Рорман. Било је много представника разних корпорација, међу којима је пољопривредни факултет у Загребу заступао проф. г. Умански, пољопривредни факултет у Београду заступао је начелник г. А. Г. Јовановић, пољопривредно одељење покрајинске управе шеф г. Санџин и т. д.

Дошло је много поздравних депеша, међу којима и поздрав Српског пољопривредног друштва у Београду. Вредан је помена леп гест, који је учинила школска управа, обдарила овом пригодом два најстарија школска служитеља, јавном похвалом и с по 1000 круна. Један од њих служи 47 а други 25 година.

По свршетку званичног дела светковине гости су отишли до цветне градине чувене фирме г. Цамоне, (родом Херцеговац), која је приредила јединствену наложбу хризантема и скржуте (цикламена). Ту је било изложено на хиљаде примерака најразноврснијих варијетета поменутих врста, да је милина било погледати.

А.

ЗАПИСНИК

XXX. Редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане 7. новембра 1922. г. Друштвеном Дону у Београду.

Били су присутни: потпредседник г. Паја Т. Тодоровић, чланови т. г. Алекса Љ. Поповић, Владоје Д. Тодоровић, Риха Т. Раловановић, Љуба Јовановић, Другици Спремић и др. Веда Н. Стојковић.

Председавао потпредседник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар т. Александар П. Рашиновић.

I.

Прочитан је записник прошле седнице. — Одбор исти усвоји са малим променама.

II.

Потпредседник саопштава да Њ. Величанство Краљ, због слабости не прими, аугустије те је по објављеном Маршалу Двора упућено писмо и умољено да са Њ. Величанством Краљем посетити Друштвену славу у наложбу. — Одбор прими ово саопштење и знању.

III.

Потпредседник саопштава, да је познат Њ. Светост Патријарх и да је обећао да ће доћи на водоосећање у 10 часова пре полне. — Одбор прими знању.

IV.

По тражењу Министарства Пољопривреде и воде о податима потребне кољичне земља за стоку, — Одбор одлучи, да се упуштају

Окружне Пољопривредне Подружне и добивни извештај достави Малиштарству.

V.

Прочитани су извештаји Друштвених изасланика и Пољопривредне Подружне о приретиној изложби у Бајиној Башти. — Одбор прими исти знању и одлучи, да се упуте Уреднику Тежака ради саопштења.

VI.

По извештају члана г. Алексе Ђ. Поповића, да би мишљење о аграрској тарифи, које тражи Манастирско Трговине, требало да да Секција за Сточарство. — Одбор одлучи, да се тражи неколико примерака Закона о Царинарској Тарифи на во том да се упуте Секцији за Сточарство на мишљење.

VII.

По тражењу Међународног Агркултурног Института у Риму да му се лист Друштвени лист Тежак бесплатно. — Одбор одлучи да се лист шаље али да се тражи, да Институт шаље свој лист у замену.

VIII.

Прочитан је одговор г. Павла Анђелића о отуђењу земљишту бивше Пољопривредне Полухузне у Мрчаденима. — Одбор одлучи с обзиром на одговор г. Анђелића, да по овоме неће више давати објашњење, да се целокупан предмет према адвокату који ће судским путем ову ствар пречистити.

IX.

По молби Чедомира Малуковића, свршеног ђака пољопривредне школе из Мартонова у Бачкој, — Одбор одлучи да му се не може дати тражни плуг на отплату, вошто по својим правилима справе може дати на вредит само Пољопривредним Подружњанима и да се предмет упути Министарству Аграрне Репорме, да му као наследнику по моћуству учини помоћ.

X.

Прочитан је одговор г. Божијара Тирши, инспектора о добивеним и употребљеним одуставима, којим уједно подноси и оставку на службу. — Одбор уважава оставку и одлучи, да г. Тирши преда дужност г. Драгутину Спремићу, коме се одређује жон-рар од 300 динара месечно за вршене ове дужности и да се расписне стечај за другог инспектора под истим условима који су раније за ово место предвиђени.

XI.

По предлогу Набављачког Одбора о исплати справа добивених као мустре од г. Војна Грујевића, Одбор одлучи, да се изврши исплата по средњем курсу која је био од предаје прве и последње партије справа.

XII.

По молби г-це Мице Стефановићеве, да јој се савиши карија на стац, — Одбор одлучи, да се с обзиром на извршене исправке не савиљуе карије.

XIII.

Члан г. Вића Т. Радовановић саопштава, да му је немогуће да оде у Лажинг ради набавке справа, зашта је одређен на ранијој сесиији и моли да се одреди друго лице. — Одбор одлучи, да на место г. Радовановића иде секретар г. Александар Рашкович, — У исто време Одбор одлучи, да наследиши г. г. Наја Тодоровић и Александар Рашкович изврше набавку и других потреба за Друштво за које добију извештај од Набављачког Одбора и у колико буду на овоме провели преко времена употребљеног по позиву Гут. Сава, да им се исплати дневница по 200 дина и друга трошка и из Друштвене касе.

XIV.

Прочитан је биланс стања касе од Друштва за месец Октобар г. г. По овоме билансу ставе је:

Готовина по дневници касе	1.028.777 25 дина.
„ „ по деонизитику у злату	60.792 80 дина.
„ „ у сребру	636.209 75 дина.

Сага: 1.725.139 80 дина.

Од ове суме налази се у Друштвеној каси као готовина 208.922 93 дина.

Остала готовина налази се на улогу код Управе Фонда и других Завода, као и у Обвезницама и хартијама од вредности, Одбор прими прочитани биланс.

Са овим је закључена данашња седница.

ОГЛАСИ

Пажња привредницима.

У мом сопственом расаднику у Брусу имам одличних једногодишњих и двогодишњих багренових Садница које ћу продавати у месту по врло јефтиној цени.

Бора Бошковић.

Стечај за Инспектора,

Српском Пољопривредном Друштву потребан је Инспектор за Подружне.

Годишња плата до 6.000 динара, дневница 35 динара за себе и по пет динара за члана у породици и накнадом трошкова када је на путу.

Претпостављају се кандидати са пољопривредно спремом, дужом праксом, радом на пољопривредној литератури и познавању пољопривредних прилика у земљи. Близка обавештења могу се добити код Друштва.

Пријаве слати Друштву до 15. децембра г. г.

Бр. 10750 Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 20. новембра 1922. године у Београду.

Стечај за градинара.

Градинарској школи у Новом Саду потребан је један градинар — стручњак.

Квалификације су: свршена градинарска школа са најмање пет година праксе.

Систематска годишња плата према квалификацијама до 3000 дина. с правом на стан, огрев и осветљење и додатке на скупоћу по уредби.

Пријаве са документима послати Одељењу за наставу Министарства Пољопривреде и Вода најдаље до 1. јануара 1923. год.

Из Одељења за Пољопривредну Наставу Министарства Пољопривреде и Вода бр. 33649/II. 23. новембра 1922. г. у Београду.

Стручан баштован

потребан је, плата и услови добри. — Упитати Управу Двора Њ. В. Краља.

У ЕВРОПИ НАЈВЕЋИ ПРОИЗВОЂАЧ

СЕМЕНА ОД БОСТАНА

МАНАСТИР БУКОВО

Код Неготина окр. Крајински.

Има за продају велику количину семена од најкрупнијих и најбољих лубеница и диња.

Ценовник на захтев шаље свакоме бесплатно, али пошале пошт. марку за одговор.

Управа Манастира. 2-4

ПАЖЊА ВИНОГРАДАРИМА.

У моме лозном расаднику у Врању произвео сам ове године велику количину одличних двогодишњих и једногодишњих оживљених калемова наших и страних сорта, на одабраним подлогама америчке лозе.

Цена калемова умерена. Роба одлична, а испорука тачна и сигурна.

Са издавањем лозе почиње се одмах.

За ценовник обратити се:

Милану Младеновићу,

економу, — Врање. 2-5

Т Р И У М Ф Н А У К Е Д И С Т О Л

Сигурно и поуздано средство против метиља код оваца, говедиња, коза и све остале домаће стоке.

Метиљ не представља више никакву опасност за сточарство, јер **дистолом** метиљавост сигурно лечи.

Дистол није отрован, безопасан је и лако се даје стоци.

Дистол се даје стоци у количинама које одговарају тежини стоке. Овог чега је потребно при поруцбинама дистола означити у килограмима животној тежини онога грла, које треба да се лечи.

Овцама се лек даје два дана, а говедима четири дана и лечење је завршено.

Лиснати метиљ после овог у животињи је сигурно убијен и после неколико дана и избачен из тела.

Метиљаво грло после давања дистола спасено је од пропасти и оно ће се после неколико дана почети и у снази поправљати.

Дистол је лек који се справља у нашој Отаџбини.

„КАШТЕЛ“

Фабрика хемиско — лекарских производа А. Д.
КАРЛОВАЦ

Сва обавештења о дејству лека даје ветеринар

Др. **АНДРИЈА М. ВРВИЋ**

Београд

Кнез Милетина ул. бр. 59.

ТЕЛЕФОН.

15—30

Адреса за телеграм

СЕРУМ-Београд

На захтев шаљемо бесплатно свакоме упуство о употреби дистола и литературу о овом леку и његовом дејству.

Дистол се може на бавити код: Заступништва фабрике **КАШТЕЛ“** у Београду Кнез Милетина бр. 59. и код свију Апотека дрогерија у Краљевини.

Сточари, улажите слободно свој новац у овце и другу стоку, јер јој метиљ и у најводоплавнијим пределима не може да шкоди. Метиљ савладан. Овчарство после овога има свугде да се подигне и да цвета.

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу цепива (серума и вакине) у средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

д. д. за производњу серума

Телефон: 30-80 **НОВИ САД** Поштанска преграда: 113

Адреса за телеграме: **Серум Нови Сад.**

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД

Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15-30 Адреса за телеграме: **Серум Београд**

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Себерихајму.
Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу.
Шуштавца.

Свињске куге — Симултано цепљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине.
Пиосепт икемије сисанчади.

Ждребећака и петехијалне грознице
Заразног побачаја.
Шапа и устобоље.
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова
диagnostичка средства:

Туберкулин. — Малеин.

Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети,
бесплатно се врше сви диagnostички и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, рекорд бризгалице, игле, маказе и све друге потребе за цепљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ

Љ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрватска и
Словенија :

Срп. Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ.

ТЕЖАК

На годину 20 дина. или 80 кр.

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На основу најбољег решења од
априла 1866. г. претписку друштвеном
носи пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

На годину дана 30 дина.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва. Претплата се полаже уједнашту
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, **П. Т. Тодоровић**

Одговорни уредник, **Д-р В. М. Стојковић**

Број 50.

БЕОГРАД, 17. ДЕЦЕМБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

† Професор Никола Ранојевић.*)

Тек што смо створили ову нашу пространу и младу државу, тек што смо дахнули душом у очекивању напреднијег и срећнијег живота, који је требао да буде с правом заслужена награда данашњим старијим генерацијама за циновске напоре у времену осмогодишњег ратовања, а оно ето са свију страна се показују знаци, да ни сада немамо баш много среће и да нас зао удес још није потпуно напустио.

За кратко време, за последње 3 године, изгубисмо најславније и најдаровитије војсковође, највештије и најискусније политичаре, најистакнутије творце и раднике на нашем економском и културном пољу, најдостојније и најзаслужније синове нашега народа. Па ето и јуче, изненада, изгубисмо једнога ретког истинског, темељног и потпуно израженог представника наше младе пољопривредне науке. Сруши нам се неочекивано најсолиднији стуб, који је 53 године очвршћавао и прибирао снагу, да једнога дана прими на себе пространи кров пољопривредног храма, у коме је наша омадина могла, код своје куће, проучавати и упознавати принципе код нас још младе модерне пољопривредне науке. Јер Никола Ранојевић није био обичан човек, он није био ни обичан професор — он је био бар у очима наших пољопривредника наш пољопривредни Панчић. Његов губитак не само да ће одмах осетити и оплакати наша садашња пољопривредна генерација; његова ће смрт у нашој пољопривреди створити празнину, коју читаве деценије неће моћи честито попунити.

Ово је баш један од момената, када и разуман човек губи равнотежу и осећа нагон, да хули на онога, који је створио смрт; да критикује природу, што је тако строга, гвоздена, неумољива. Али срећом професор Ранојевић, који је као природњак цео свој век провео научно посматрајући и изучавајући рађање, живот и смрт нашег културног бића, учио нас је да смо ми, слаби и трошни људи, немоћни изменити основне законе

природе; немоћни смо зауставити смрт, када је она једном већ замахнула својом оштром косом... Сам нам је Ранојевић проповедео, да се у природи ништа не губи, ништа не ствара, све само мења своју форму. С тога нам не вреди, да се узалудно вајкамо. Воља природе остаће неприкосновена. Све што ми можемо данас за Ранојевића учинити, то је да му јавно, искрено, од срца, одамо заслужено признање за његов неуморан, плодан и користан рад на унапређењу наше пољопривреде и захвалност за његове драгоцене услуге, које је за свога живота починио најмногобројнијем делу нашег народа, нашем земљораднику.

Нама, његовим савременицима, и увише је добро познат његов неуморан рад на обезбеђењу наших пољских усева, нашег насушног хлеба, од сићушних али моћних природних непријатеља, који су сваког часа претили, да нашем народу отму с муком створени залагај хлеба. Ми се спонтано, са болом у души, клањемо пред сенима Николе Ранојевића. Али ради нашег млађег нараштаја, који још није стигао, да упозна његова дела, изнећемо у неколико потаза суштину живота и рада нашег уваженог покојника.

Рођен пре 53 године у Белој Цркви, Ранојевић је свршио у Београду пуну гимназију а природно-математички факултет на Великој Школи завршио је у својој 25 години. Већ после 2. године положио је професорски испит из зоологије и ботанике. Љубав према својој струци одвео га је након 5 год. у Немачку, где се је за годину и по дана специјализирао у фитопатологији (науци о болестима биљака) радећи код признатих научника у Берлину и Хале-у. Одмах по повратку Отаџбину 1902. г. наоружан знањем из најделикатнијег дела пољопривредних наука и сав прожет вољом, да своје силе стави у службу народа, он ступа у Пољопривредну Огледну Станицу, да тамо поред редовне професорске службе најпре као фитопатолог а затим као њен шеф проведе у напорном раду скоро 20 година.

Двадесет година изучавања читавог једног новог света, концентрисаног под објективом ми-

*) Говор на сајаму 13. децембра 1922.

кроскопа; 20 година борбе противу напасти, коју су многобројне штетне гљивце и инсекти уносили у нашу културна поља; 20 година давања стручних савета пољопривредницима за спас њихове летине, њиховога зноја; 20 година рада на нашој пољопривредној књижевности, која се у то време тек стварала; 20 година рада у Српском Пољопривредном Друштву, где као редован члан а у своје време и члан Управе није жалио труда, да суделује у решавању важних проблема наше пољопривреде; 20 година апсолутног неинтересовања за палате банке, богаство, сјај и луксузан живот; 20 година апостолске скромности и идеалног рада за свој народ без трунке користоловља, које данас тако бујно цвета, — ето то је био живот, то су дела Николе Ранојевића, са којима његова честита породица може и треба да се поноси.

Али поред трошења својих сила у решавању текућих проблема из своје струке, Ранојевић је нама дао а млађем нараштају оставио и дела од трајније вредности. Његове „Болести и штеточине гајених биљака“ а затим „Криптогамска болести жита у Србији“, обе у издању Српског Пољопривредног Друштва, поред многобројних расправа и чланака у „Пољопривредном Гласнику“ и „Тежаку“ — оставиће сјајан траг у нашој пољопривредној, научној књижевности. У овим својим радовима Ранојевић је показао а своју праву вредност. Није ту важно само систематско излагање одабраних факата, које је наука већ утврдила, већ се права вредност његових дела састоји у томе, што он не говори о ономе, што сам лично није констатовао, опипао, видео и то у нашој земљи, у нашој средини. Он није хтео претрпавати нашег запосленог пољопривредника материјалом, који за њега нема непосредног интереса. У својим делима он показује особине, којим су обдарени само ретки научници, а то је способност за популаризацију науке. Права је вредност једног научника не у томе, да говори и пише неумуштим језиком, као негдашњи алхемичари, већ да је у стању најдубље тајне природе откривати и најсложнија питања модерне науке објашњавати на начин, да то и најпростији човек може разумети. Ранојевић је био такав, и у томе ће он дуго времена остати незаменљив.

Ранојевић је као радник на науци био познат и у страном свету. У немачким часописима могу се читати његове расправе и наћи научни материјал од стварне вредности као што је случај са његовим радовима: „Извештај о раду на заштити биљака у Србији“ или „Прилог за флору гљива у Србији“.

Вредан, предусретљив, сав готов да буде некое од користи, покојни Ранојевић је за свога живота починио велике услуге Српском Пољопривредном Друштву, коме је толико година испитивао клијавост и чистоћу семена свију кул-

турних биљака, набављаног сваке године за издавање народу. Он је био десна рука Министарству Пољопривреде у заштитвању наших усева од болести и штеточина. Зар се могу заборавити његови напори око сузбијања скакаваца у Црној Гори, где је на лицу места организовао борбу, баш у времену, када се је мало који пољопривредник интересовало за економско стање овога нашег сиромашног краја.

Скроман, до крајности некористолоубив он је за циљ свога живота изабрао безуслован, непрекидни рад, у коме је налазио сву своју срећу, јер чиме се може објаснити, што је он у Огледној Станици у Топчидеру првих 5 година радио за част, без икакве награде а тек додирне примио је сибушан хонорар, који је једва био довољан за трамвајску возњу до Топчидера. А при томе услуге, које је он починио нашој пољској привреди, могу се ценити на читаве милионе. Ранојевић је припадао оној последњој генерацији јавних радника, који своје услуге, учињене народу, нису мерили на талире већ су као награду сматрали само своје знање о савесно извршеној дужности и осећање, да су учинили добро дело.

Савестан, чврст и истрајан у раду као научник и грађанин, он је такав био и као војник. Учествовао је без прекида у свима ратовима од 1912. г. па све до ослобођења наше земље и уједињења нашег народа и то као резервни официр. Умро је као резервни капетан I класе.

За заслуге у нашој пољској привреди био је још 1911. г. одликован орденом Св. Саве.

Ранојевић је за собом оставио валуну породицу: ушвелећу супругу са 3 још незабринута сина, које је он својим примером упутно правим путем честитих и вредних људи, како би за што краће време утешили своју добру мајку. Ранојевића смо изгубили, али смо добили један сјајан пример валуног човека, чији живот треба да служи за углед нашем младом нараштају.

У смрти професора Ранојевића изгубила је породица свога нежног хранитеља, гимназија свога одличног наставника, пољопривреда свога искусног лекара, али губитак, који је поднела Пољопривредна Огледна Станица у Топчидеру, осећаће се најдуже време, јер је ова установа изгубила свога шефа, свога најбољег стручњака, свога највреднијег радника, творца пољопривредно-метеоролошке службе, своју кичму и свој мозак.

Ето, зашто ћемо ми толико жалити и туговати за покојним Ранојевићем.

Па зар таквом човеку, да се сав наш пољопривредни живаљ, сав наш радни народ дубоко не поклати и побожно не узвикне: „Лака ти српска земља, професоре Ранојевићу, коју си својим радом толико задужио и за чију си се слободу са својом браћом осам година борио!“

М. Стојановић.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Далматинске сорте грожђа.

(Саршета).

3. *Нинчуша црна* је искључива сорта салитскога котара и то овог дела, који се стере од Омиша до Каштел-Лушића, те се пружа и у валдеје све до Сина, (зову је „ничуша, тинчуша, линчуша, нинчевић, винчевића“ и слично). Дрговђе је по Далмацији чема нити трага. Не љуби већ дубоке и средње дубоке плодне земље, као такође и умерено влажне али не превлажне, јер у овима радо опрхне у свету, и грожђе јој труне, јер има крупне и сочне јагоде а танке корјуре.

Рађа обилато и даје вино врло црно, меко, пуно, али оскудно на укупним киселинама (у машту тек 3% — 4%), ни стога ни боја вина није жино-дрвена. Да се боју оживи, садило се у винограде, десетак постотака врсти „лутун или љуџац“ која садржи обилато киселина. Након престанка трговине са Француском та се сорта потпуно искључила из сплитских винограда, јер је Угарској и Аустрији за поправку њихових одвећ киселина вина било подесније да садржи мање киселина. Вино јој није јако садржи 10% — 11%, ретко кад 12% алкохола, па се стога међу њу сади и по који чококт, других слађих сората. У доба трговине са Француском вина нинчуше из тихих земаља и сунчанијих положаја, она из села Сунчарац, Солин, Клас, Мравинице, Жрновица, Камен, Стобич, Подстрана, Јосенице. Дуче, плаћала су се нешто скуђе и слала у посебним бачвама, јер највише одговарала типу бордолешког вина. Јагоде су скупе и сочне због чега и клук даје до 80% вина.

4. *Кадарун црни*. Ово је посебна и искључива сорта котара дубровачког особито конавског поља између Цватата до границе прама Ергел-новом, где је и главна продукција вина, дубровачког котара. Кадарума се сади по нешто и у Неретванској низини, па у Божи которској (зову га кадарун или беишка лоза). Изаšli такође и заиав далматинских граница у порганично места Херцеговине око Требиња и у Попову пољу. Није вредно родан, али и не рађа вино вредне каквоће, па су га стога стари дубровачани авали „дивља лоза кадарун“. Лугу није особито подложан, нити у цвету прхне, али је зато јаче подложан пероноспори, толико, да га из конавског поља стога избацују те ће се виноградарство у том пољу, које је ведавно давало до 100.000 хл вина, сада свеисти тек на 1/10

У долиним земаља конавског, попови и неретванског поља рађа вина танка 7—9% алкохола, са мало боје и вина, која неправилно изаверу и остану слатка. У сухим и топлим положајима даје добра црна вина да подмири консум, али не и за поправку, вино има 10—12% алкохола.

II. Споредне сорте.

5. *Бабић црни*. Одликује се управ ванредном родовитошћу. До зараве филоскере садило га се само у шибенском котару; дочим обновом винограда, пренесоме га по штогод и у друге крајеве, па се сада налази трагова у сплитском и каштељанском пољу, на отоку Вису и Хвару и т. д. Опвенито га зову „бабић“. Лоза је повемљушица

т. ј. танкојата и малена чокога, који под тежином обидна рода и исподурпт полетне. И раст му је слаб те измеће безброј заперака из младце; ну за то му је родовитост ванредна и редовита. Подноси се добро и у дебаким и у танким земаљом па и у голу кршу. Даје вино танко са 8—9% алкохола, у кршу и до 11% и вино, које се одликује особитим мирисом, не баш угодним.

6. *Блашина*. Ово је сорта грожђа из Мостара у Херцеговини, окуда се је пружала и у неретванско поље око ушћа Неретве близу Метковића. У добрим и топлим положајима, даје добро стално вино средње снаге и армонично. Велика јој мала, што имаде женски цвет, па се у чистим насадима и у кишевиту пролету гроздова слабо оплоде и остану врло ретких јагода. Стога је на полуострву Пељешцу, где је има врло мало, зову „алород“ или „празнобачва“.

7. *Соић црни*. Сорта је, коју саде само на отоку Брачу (зову је Соић или „врбањцац“) на отоку Хвару (плавац велики), на отоку Вису (навичић или плавац павичић) и на отоку Сулету (оскорушица) и то по врсима брда

У пријашње доба, садио се као примеса вино главне сорте плавац мали, да му својим обилним садржајем киселина оживи боју. Али, јер му квару армоничност укуса и даје не баш угодан мирис, ова сорта све више и више понестаје у винограду.

8. *Лутун или љуџац црни*. Имаде га само, али мало по виноградима каштељанског поља између Сплита и Трогира и по који траг у Шибенску. Садило га се ради високог садржаја киселина, одкуд му и назив „љуџац“, док је трговина тражила вина и живе боје и пене, као што се на отоцима садила за исту сврху врст „Соић“.

9. *Добрић црни*. Саде га у јачој мери само на острвима Сулет и Чиново, направ Сплиту а зову га „добрчић или окручањак Трагона му се налази и у Сплиту (под именом добровољац), па у Каштелима (црвенац слаткиња) на отоку Хвару (чиховац солтанац) и на отоку Брачу (плавац солтански, слатинац). Рађа вино, које је у Далмацији познато као најаче бојадисано. Роди доста добро.

10. *Окатац црни*. Одликује се грожђе високом садржајем шећера (20—28%) а сматрају га, међу домаћим сортама, као једну међу најкусијим за јело а такође и за сушење. Саде га поглавито за прављење црних десертвина алкохолничних или слатких, па за јело и као зачину за повшак сладора у врстима које дају слабији мошт. У пређашња времена, док се више пазило на квалитет, него ли на квантитет производа било га је у сваком винограду по који постотак пањева. Сада га саде мало. Познат је само у средњем делу покрајине, на приморју, од Макарске до Трогира и залеља те на отоцима Брачу, Сулету, Хвару и Вису. Сплит га зове „главинка, или главинуша“, Омиш и Макарска „окатац“. Сулет „слаткарницац“ Брач „Адвокатац“, Хвар и Вис „црна зугава“ и т. д.

III. Беле сорте.

Све беле сорте грожђа саде се међу црне сорте као споредне а врло су ретки виногради посађени претежно или самом белом лозом. Беле сорте сади највише оток Мљет, Ластово, Корчула, Вис, Хвар, шибенски и кнински

тар. Главније беле сорте што се у овим крајевима иде јаву:

11. *Марашина бела* (марашкин, марашкина и слично). Овако је зову у крајевима од Сплита даље према адру; напротив од Метковића према југу и отоцима Лаову, Мљету и Корчули зову га „рукатац“ Сади се у раничевој мери међу остале сорте и поглавито за дечна вина. Највише је саде у Шибенику и зато је поглата у трговини опћенито под именом „марашкина шибиска“ у свим осталим горе наведеним крајевима саде је ише. Рађа добро, подноси се најбоље у топлим сунчаним локајима и рађе сухим земљом. Вино имаде особит ке. У трговини је од давнина поглата и врло цењено вино.

12. *Куртеланска*. Особита је сорта отока Виса и авна подлога познатом вишком белом вину. Саде је у бљим суним земљама. Роди добро и даје вина са 12—% алкохола. Первоспори и лугу није осетљиво подина.

13. *Богдануша бела* (или бојдануша). Сади се искључиво на отоку Хвару а поглавито у општини Јелша. Роди брo, није особито подложна лугу и пероноспори. Даје бра бирана вина са угодним лаганим особитим мирисом са 12—13% алкохола. Саде је само у дебелим, ал не цкиним земљом.

14. *Трбљан бели*. Саде га помешана са другим главним сортама највише у шибенском, хинском, задарском бенковачком котару, дочим према југу није малне нити ната, изузев на отоку Вису где је зову „Куч“. Роди оу обилно и раје врло велике гроздове чак 3—4 кг. ике. Рађа средње бело вино од 10—12% алкохола и малним садржајем киселина.

15. *Вугава бела*, или наводно „вугава брачка“. Саде врло мало и малне искључиво за десертна вина, која од давније биди на гласу у покрајини, па су и саде. иде је по мало растркане по виноградама котара сплитског, на отоку Брачу али највише је саде у Комижи на ку Вису, где се рађају изврсна бела и јака вина. Кула јој многу назадовала, јер врло подложна лугу, дочим према пероноспори ванредно отпорна.

Роди средње, дозре прва у очи бербе. Мошт садржи 20% сладора.

16. *Грк бели*. И ова се сорта сади једино за прављење ртвина а иначе се не би исплаћивала јер имају женцвет, рађа слабо понто јој жагоде услед слабе плодне ну посве ситне а ретко по која крупна. Саде је најне на отоку Корчули и по нешто у дубровачком котару, редовито међу остале лозе или по окрајцима винограда ради боље плодне у цвету. Даје одлично десертна истакнутим мирисом и горчастим укусом.

Ево ово су у кратко главније и истакнутије наше грозња. Осим ових, има их још 30—40 споредних, се саде по виноградама међу остале врсти а сувине лимбо посебних сорта за јело и урес, од којих су већи импортиран од наших помораца, из свих приморских ва света. Стога није ни чудо, што у нас имаде тосората грозња.

Сплит, новембра 1922.

Стијепо Булић.

ИЗ РАТАРСТВА

О кукурузу и суши.

Пошто је кукуруз у наше селу ове године дао врло добар принос, готово као и најбољих година, то се и ми јављамо на вашу анкету о кукурузу.

За кукуруз увек треба два пут орати. Прво орање да буде с јесени, а друго с пролећа и то друго орање завлачити.

При сађењу семе треба добро нагазити и то што више то боље. Ред од реда 80 см. најмање а може бити и до метра.

Окопавати први пут кад истера треће перо. Друго окопавање обавити после првога на 15—20 дана. У ораку остављати само по један струк.

Принос је на хектару 2000 кгр. Био ове године, иначе је у овом крају 1000 кгр. па и испод 1000 кгр. по хектару.

Драшковац-Пуковац-Прокула.

Горча Денић и
Благоје Стојановић.

Средњи дневни метеоролошки подаци у Топчидеру од 13. до 26. новембра 1922.

Датум	Барограф	ТЕМПЕРАТУРА							Хелиограф (брањене сушине трајало часова)	Петрометар (ролат. влажност)	Влажност погодни тлози у м/м
		Земље у дубини метра			Владуха на вис. 2 м.						
		0	0,3	1	У ахаклону			Вис ахаклона			
					стајала	мак.	мин.				
13.	755 ⁵	5 ⁵	7 ⁵	10 ⁵	6 ⁵	8	5	6 ⁵	—	92	—
14.	765 ³	3 ⁵	5 ⁵	10 ³	3 ⁵	6 ⁵	0	3 ⁵	4 ⁵	80 ⁵	—
15.	763	2 ⁵	5 ⁵	10 ⁵	3 ⁵	6	0	3 ⁵	2	82	1
16.	763	1 ⁵	5 ⁵	10 ⁵	2 ⁵	4	1	2 ⁵	—	92	—
17.	762 ⁵	1	4 ⁵	10 ⁵	1 ⁵	4 ⁵	1 ⁵	1 ⁵	1	89	—
18.	763 ³	3 ⁵	4 ⁵	9 ⁵	5 ⁵	9	2	3 ⁵	—	90 ⁵	3
19.	762 ⁵	1 ⁵	4 ⁵	9 ⁵	1 ⁵	4	0	2 ⁵	0 ⁵	95	2
20.	755 ⁵	0 ⁵	3 ⁵	9 ⁵	2 ⁵	4	—	2 ⁵	5 ⁵	71	—
21.	760	3 ⁵	3 ⁵	9 ⁵	2	4	1	2 ⁵	0 ⁵	75	2
22.	708 ⁵	0 ⁵	2 ⁵	9 ⁵	0 ⁵	6	0 ⁵	0 ⁵	6	91	—
23.	764 ⁵	0 ⁵	2 ⁵	9	0	6	5 ⁵	1	6 ⁵	83	—
24.	774 ⁵	0	2 ⁵	8 ⁵	0	8 ⁵	6 ⁵	1	6 ⁵	88	—
25.	761 ⁵	—	1 ⁵	8 ⁵	0	2	—	0 ⁵	—	97 ⁵	3
26.	760 ⁵	0 ⁵	1 ⁵	8	1 ⁵	5	—	1 ⁵	6	66 ⁵	—

Пољопривредна Огледна Контролна Станица у Топчидеру.

Г Л А С Н И К

Никола Рањојевић. — Говор г. Др. Данила Катића, професора на погребу г. Никола Рањојевића директора пољопривредно-земљиске огледне станице у Топчидеру и редовног члана Српског пољопр. друштва. — 13. децембра 1922. у Београду. —

Тужни збор.

Данас, у 9 час, кад сађе се, спрема да оде у Топчидеру.

дерску Пољопривредну станицу ради састанка и консултовања о извесним стручним питањима са својим старим другом и пријатељем, Николом Ранојевићем, управником ове станице, добих вест, да је Никола преминуо и да ће му погреб бити у овај час. Сви ћете појмити, колико ме је ова вест пренеразила, као што је јамачно и већину од нас, који нисмо ни појма имали о његовој болести и приблжавању последњег часа. Ова је дејствовала у пуном смислу речи као гром из ведрог неба.

Да је покојни Никола био прости човек, губитак његов био би врло тежак само за породицу и ближе пријатеље. Али он је био далеко више од тога: истакнут научни радник, познат и ван граница наше отаџбине, и признат школски и културни радник. Наука о гљивама којима је био посетио нарочито свој испитивачки рад и на чему је постигао знатне резултате, губи у њему одличног и преданог истраживача. Гимназија, у којој је радио бео прекада 28 год. и учинио да многе и много генерације школ. омладине добију ваљане темеље из биологије и лепо васпитање, губи у њему једног од најистакнутијих својих сарадника. Пољопривреда губи у њему преданог испитивача болести наших културних биљака и начина за њихово сузбијање, а Музеј Српске Земље, Професорско и многа друга културна друштва свога изврсног члана.

Поред највећег и најосетљивијег бола, што свадази његову породицу смрћу његовом — јер супруг: а његова жена нежног и у сваком погледу примерног мужа, деца јединственог родитеља, мајка понос и потпору свију, а брат — правога брата — смрт Николина одмах за тим постоја и жалости јако проређене редове наших ботаничара. Кад би у питању био губитак кога од најслабијих међ њима, он би се услед тога одазвао неповољно, представљајући један минус. А колики тек губитак наша ботаничка струка има да претрпи смрћу једног тако високог истакнутог свог члана, као што је био пок. Никола! Овакве није ни место ни прилика, да се у детаљима оцртава величина његова. Довољно је само напоменути, да би видни резултати, које је пок. Никола дао за сада ботаници, а који су постигнути под условима не најповољнијим за рад, били у будуће знатно увећани, кад су му од стране државе били у последње време стављени у изглед бољи услови. Али зла коб пресекала је све то у један мах и нама свима не остаје ништа друго до жалења, што је тако, и мирња са стваришћу.

Драги Никола,

Опраштајући се с тобом при твојем поласку у друга, можда бољи свет, у име својих и твојих другова по струци, молим те, да примиш наш завет и да за испоручиш Панчићу, Петровићу и Јуришићу, да ћемо се трудити, да градино стапама нашим у раду.

Слава ти и вечан ти спомен!

Председавио потпредседани г. Паја Т. Тодоровић.
Бележно-секретар г. Александар П. Рашковић.

I.

Прочитан је записник прошле седнице, — Одбор исти прими.

II.

По предлогу Набавачког Одбора о набавци круњача, — Одбор одлучи, да се изврши набавка.

III.

По предлогу Набавачког Одбора о набавци справа и алата који би се могли извршити по добесном одобрењу, на име ратне оштете и за готово, — Одбор усвоји мишљење.

IV.

По предлогу члана г. Љубе Јовановића да се у Јужној Србији у извесним местима предузму корака на подизању маслинара и на тај начин пронаоид од ових добијају у земљи, к'о и постигну корист, — Одбор одлучи, да се умал Министарство, да иште да се подигну раслиници маслина у предлозим местима у Јужној Србији, као и један расадник у Тополници код Бара, и да се набави потребан број садница маслина из Волоса.

V.

По молби г. Јосифа Зупанца, среског економа у Пегују, — Одбор одлучи, да му се пошаље списак издата и означена њихова вредност, те да пошаље резерв и изјави у ком ће их року вратити, па да му се пошаљу издата на послују.

VI.

Поводом питања о штампању Тежака за 1921 г. — Одбор одлучи, да се Тежак штампа у 12.000 примерака и да се позову штампари да поднесу понуде.

VII.

П.Председник саопштава, да је о Друштвеној слави било четри текста из Словенике и Осјеника за које је исплаћена вечера, — Одбор одобрава издатак.

VIII.

Саопштен је позив школе у Марибору, да Друштво упути свој издасаник признаом отварања исте, на пошто је позив дошао стигао упућена је телеграфика честитка, — Одбор прими исто знању.

IX.

П.Председник саопштава примљене честитке о Друштвеној слави, као и списак издасаника, — Одбор прими знању са захвалношћу.

X.

Прочитано је писмо Покрајинске Управе, којим извештава Друштво, да је издала изређење свима основним школама, да се претплату на Друштвени лист Тежак, — Одбор прими знању са захвалношћу и одлучи, да се упути уреднику Тежака ради саопштења.

XI.

Саопштен је одговор Петрошачке Задруге, да Друштвени пакетом не може успети за преређивање виског сајма, — Одбор одлучи да се на основу постојећег уговора откаже даљи закуп.

XII.

Члан г. Драгутин Симић мови, да се Друштвена књижница преда од стране инспектора г. Тарића једном од чиновника Друштвених који су стално са службом а он ће примити остале предмете, — Одбор одлучи, да књижницу прими економ г. Мирко Димитријевић, а предаји и пражему да присуствује благотини г. Валента. Са овим је закључека данашња седница.

О Г Л А С И

Стручан баштован

потре бан је, цијата и услови добри. — Упитати
Управу Двора Њ. В. Краља.

ЗАПИСНИК

XXXX. Резовне Седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, држане 20. новембра 1921. г. у Друштвеном Дому у Београду.

Били су присутни: потпредседани г. Паја Т. Тодоровић, чланови г. Благоје Д. Тодоровић, Љуба Јовановић, Вића Т. Радовак и вић у Драгутин Срећнић,

Стечај за градинара.

Градинарској школи у Новом Саду потребан је један градинар — стручњак.

Квалификације су: свршена градинарска школа са најмање пет година праксе.

Систематска годишња плата према квалификацијама до 3000 дин. с правом на стан, огрев и осветљење и додатке на скупоћу по уредби.

Пријаве са документима послати Одељењу за наставу Министарства Пољопривреде и Вода најдаље до 1. јануара 1923. год.

Из Одељења за Пољопривредну Наставу Министарства Пољопривреде и Вода бр. 33649/II 23. новембра 1922. г. у Београду.

Пажња привредницима.

У мом сопственом расаднику у Брусу имам одличних једногодишњих и двогодишњих багрових Садница које ћу продавати у месту по врло јефтинијој цени.

Бора Бошковић.

ВИНОГРАДАРИМА

У нашем лозном расаднику у Смедереву имамо за продају велике количине *одличних озбиљених каламова*, наших и страних најбољих винских и стоних сората лозе и продајемо их по врло умереним ценама.

Пошто је тражња калемљене лозе велика, интерес је купаца да са поручбима похитају, како би им се могле задржати жељене сорте.

За ценовник обратити се:

г. М. Обреновићу, Милоша Великог ул. 44. Београд или г. Жики Поповићу, Економу Смедерево.

2—2

Друштво Трактор.

Заступници фирме Х. ЛАНЦ за пољопривредне справе.

Добили смо млинове, за обично (т. зв. сељачко) и бело брашно, сечке за храну, оригиналне плугове „Сак“, дрљаче преломаче и друге земљорадничке машине и справе.

Цене су повољне.

Лагер — Немањина ул. бр. 9, Београд. 1—1

Стечај за Инспектора,

Српском Пољопривредном Друштву потребан је Инспектор за Подружине.

Годишња плата до 6.000 динара, дневница 35 динара за себе и по пет динара за члана у породици и накнадом трошкова када је на путу.

Претпостављају се кандидати са пољопривредном спремом, дужом праксом, радом на пољопривредној литератури и познатошћу пољопривредних прилика у земљи.

Ближа обавештења могу се добити код Друштва.

Пријаве слати Друштву до 15. децембра т. г.

Бр. 10750. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 20. новембра 1922. године у Београду.

Пољоприведни календар за 1923. год.

Изашао је из штампе Пољоприведни Календар за просту 1923. годину, по реду тридесетшести, са овом садржином:

1. Календарски део
2. Месечни радови
3. Из ратарства
4. Из ливадарства
5. Из градинарства.
6. Из воћарства.
7. Из виноградарства и винарства.
8. Заштита жита, воћака и поврћа.
9. Из сточарства.
10. Из млекарства.
11. Из живинарства.
12. Из свидарства.
13. Из пчеларства.
14. Заштита домаћих животиња.
15. Прва помоћ у несретним случајевима код људи.
16. Подзање пољопривредних грађевина.
17. Мерење дужина, површина и запремина.
18. Нове и старе мера.
19. Термометарске скале.
20. Пољопривредно књиговодство.
21. Нешто из пољопривредне статистике.
22. Подаци о срп. пољ. друштву, о подружницама, дечијим пољопривредним клубовима, пољопривред. установама у Краљевини С Х С, ценовник књига и др.

Календар је израђен као ручна књига и потсетник с врло много бројних података, ценпог је формата, има 26 штампаних табака и 48 слика, а цена му је само 6 динара, према чему је ово, може се слободно рећи, за данас најјефтинија књига у нашој држави.

Све поручбине упућивати Српском пољопривредном друштву у Београду.

Продаје се Инкубатор за извођење пилића

Друштво „ТРАКТОР“

Немањина ул. бр. 9, Београд. 2—2

Т Р И У М Ф Н А У К Е ДИСТОЛ

Сигурно и поуздано средство против метиља код оваца, говеди свиња, коза и све остале домаће стоке.

Метиљ не представља више никакву опасност за сточарство, јер се дистолом метиљавост сигурно лечи.

Дистол није отрован, безопасан је и лако се даје стоци.

Дистол се даје стоци у количинама које одговарају тежини стоке због чега је потребно при поруцибинама дистола означити у килограмима животну тежину онога грла, које треба да се лечи.

Овцама се лек даје два дана, а говедима четири дана и лечење је завршено.

Лиснати метиљ после овог у животињи је сигурно убијен и после неколико дана и избачен из тела.

Метиљаво грло после давања дистола спасено је од пропасти и оно ће се после неколико дана почети и у снази поправљати.

Дистол је лек који се справља у нашој Отаџбини.

„КАШТЕЛ“

Фабрика хемиско — лекарских производа А. Д.
КАРЛОВАЦ

Сва обавештења о дејству лека даје ветеринар

Др. АНДРИЈА М. ВРВИЋ

Београд

Кнез Милетина ул. бр. 59.

ТЕЛЕФОН.
15—30

Адреса за телеграм
СЕРУМ-Београд

На захтев шаљемо бесплатно свакоме упуство о употреби дистола као и литературу о овом леку и његовом дејству.

Дистол се може на бавити код: Заступништва фабрике „КАШТЕЛ“ у Београду Кнез Милетина бр. 59. и код свију Апотека и дрогерија у Краљевини.

Сточари, улажите слободно свој новац у овце и другу стоку, јер јој метиљ и у најводоплавнијим пределима не може да штоди. Метиљ је савладан. Овчарство после овога има свугде да се подигне и да цвета.

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу цепива (серума и вакцине) у средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

д. д. за производњу серума

Телефон: 3-80

НОВИ САД

Поштанска преграда: 113

Адреса за телеграме: Серум Нови Сад.

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД

Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15-30

Адреса за телеграме: Серум Београд

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Собернајму.
Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу.
Шуштавца.

СВИЊСКЕ КУГЕ — СИМУЛТАНО ЦЕПЉЕЊЕ

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Парагрифуа свиња.
Колере пернате живине.
Пиосептикемије сисанчади.

Жаребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шала и устоболе.
Строке — (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова
диагностичка средства:

Туберкулин. — Малеин.

Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети,
бесплатно се врше сви дијагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, рекорд бризгалице, игле, маказе и све друге потребе за цепање. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

ПРЕТПЛАТУ И РУКОПИСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца :

ушћују се

Срп. Пољопривредно Друштво
у БЕОГРАДУ.

ТЕЖАК

На годину 20 дин. или 80 кр.

Претплату примају и све
поште

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дин.

На основу највишег решења од
априла 1869. г. претписку друштвену
носа пошта бесплатно.

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва. Претплата се може уједанпут
на целу годину.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

За С. П. Друштво власник, п. председник, **П. У. Тодоровић**Одговорни уредник, **Д-р В. И. Стојковић**

Број 51.

БЕОГРАД, 24. ДЕЦЕМБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Српско Пољопривредно Друштво решило је на једној од последњих својих седница да се његов орган ТЕЖАК штампа од 1. јануара 1923. године у 12.000 примерака, но с тим да цена ТЕЖАКУ остане иста као и у овој години.

Повећавањем броја примерака ТЕЖАКА, Српско Пољопривредно Друштво примило је на себе и знатно повећање новчаних издатака за штампање.

Ово се с тога обраћа свима својим подружницама, члановима, пријатељима и читаоцима ТЕЖАКА да сваки од њих поради да се и број претплатника за идућу годину повећа.

Годишња претплата за ТЕЖАК стаје 20 динара и полаже се уједанпут у почетку године.

Од 1. јануара ТЕЖАК ће се слати само онима, који унапред положе претплату за целу идућу годину.

Стогодишњица Луја Пастера

великог француског научника и добротвора човечанства
(1822—1922)

Ко је био тај, који је веровао да ће се син једног француског кожара величином свога генија прослављати у целом културном свету? Ко је био тај, који се надао да ће једна таква појава у ондашњем хаотичном научном стању бацити у засенак старе теорије и поставити нове „принципе“? Је ли било пак тог, који је и слушаивао, да ће Луј Пастер, коме се поред пребацивања и грдњи чак и физичким разрачунавањем претило, овековечити свој проналазачки дух? — То није био научник Либиг, његов највећи противник, то није чак био ни Пастеров отац, његов највећи пријатељ, јер му је говорио: „Ако ти једног дана постанеш професор гимназије у Арбоа, ја ћу бити најсрећнији човек на свету“. Мали број је био тих, то су били његови помоћници, а њима се данас придружују сви они, који учествују у прослави стогодишњице Пастерове, која се навршава 27 децембра ове године. Француски Народ умеће овом приликом дати највећег израза поште своје највећем научнику. Цео културни свет придружиће се овој манифестацији и тиме јој дати универсални карактер. Пољопривреда, пак, и пољопривредна индустрија сетиће се с пријетом свога великог добротвора Пастера.

Луј Пастер се родио 27 децембра 1822 год. у Долу-Југогочча Француска, а умро је у Паризу 1895 год. Отац му је био по занимању мо-

жар. Пастер је свршио гимназију у варошици Арбоа, Нормалну Школу са докторатом физичких наука у Паризу. Био је професор гимназије у Дижону, професор Универзитета у Штрасбургу и Лиљу, администратор Нормалне Школе и члан Медицинске Академије у Паризу.

Велико је и разноврсно било Пастерово научно поље рада; вероватно га је ова разноврсност и створила тако великим. Да се Пастер ограничио само на Хемију, што му је и била специјалност, истина, он би био велики и чувен, али не би био оно што је данас. Ми имамо данас доста славних хемичара, али врло мало Пастера. Ако хоћемо Пастера биолога, он је ту; читамо ли пак бактериологију и ту ћемо се са њим срести; и ако није био доктор, славан је био медицинар. Пољопривредне гране и њихове индустрије немају већег препородитеља и добротвора од Пастера.

Важан је и од великог значаја био момент када је Пастер у младим и бујним годинама први пут приметио помоћу микроскопа сићушне организме. Од тог тренутка његова открића заснивају се на микроскопским посматрањима, од тада микроскоп, овај величанствени апарат, постаје његовим верним сарадником. Многе тајне збацише свој вео, а истина се поче указивати.

Појава врења, превирања (ферментације), која игра врло важну улогу не само у пољопривредној индустрији већ у целокупној природи, изазвала је читаву револуцију духова у целом научном свету почев од 17 па до краја 18 века. Алкохолна ферментација, као најважнија од свију, била је пред-

мет нарочитих испитивања. Неки су научници тражили њене крајње производе, док су се други бавили њеним узроцима. И једни и други придавали су јој разне карактере према својим струкама. Било је много лутања. Требало је дакле да се појави Пастер, који својим класичним испитивањима дође до закључка да је узрок алкохолној ферментацији једино везан за живе организме микроскопске величине, хранеће се и множеће се у датој средини — за *квасне гљивице*. Данас је међународан његов биланс алкохолног превирања (ферментације). Микроорганизме, њихове генералне и морфолошке особине, начин размножавања и порекло, Пастер је до ситница испитао. Од тада се дешава преокрет у Енологији, њене методе добијају рационалну подлогу и стварну практичну примену.

Пастер је изучавао и млечну ферментацију, а пивској индустрији посветио је великих студија.

У Енологији постоји још једна важна практика, коју је изумео и применио Пастер. Вино, намењено трговачким циљевима, или пак одређено да се сачува дуже година, било је поприште разних болести и на тај начин прозвочачи и трговци били су изложени огромним материјалним жртвама. Да би уништио микробе, проузроковаче ових болести, Пастер је дошао на идеју да греје вино на извесној топлоти и та метода назвата је пастеризирање. Вино обилније у алкохолу изискује грејање на топлоти од 60°, ако је пак алкохол у мањој мери онда треба грејати бар на 70°. Уопште за вина, које мере од 9^и—12^и потребно је грејање од два минута на топлоти од 60°. С. На овај начин вина су могла циркулисати око света без икакве опасности за кварење. Зар је то мала ствар? „Али грејање

вино прими неки мали нарочити укус, говораху практичари“. Подносио им на опит природно т. ј. негрејано вино, наизменично са грејаним они се преварише и констатоваше исти укус, чиме Пастер смањ њихов утицај и њихову реч.

Када су пегавица (небрин) и савилица (флашер), ове немилосрдне болести свилобуба претиле да ставе на конач пропасти француског свиларство, Пастер није могао остати равнодушан, већ се крене у дотичне крајеве. Зло би сузбијено, виле десетина милијона би спасено. Његова метода, која се састојала у одбацавању болесних женки и јаја, а у одабирању и гајењу само здравих — *Пастерова метода одабирања* — ипак је имала противника. Говорило се: „Што ће нам овај хемичар у свиларству?“

Болест антракс или црни приврт, која је сатирала стоку видела је у Пастеру свога победоца, и ту су били спашени читави милиони. Огледи, које је Пастер вршио са успехом на мањим количинама оваца, ипак су многица уливали неповерење у успех на велико. „Кад је успело на 14 мора успети и на 50 оваца“, говораше он с поуздањем. Класичан је оглед, који је приредило Пољопривредно Друштво 1881 год. у Мелену ставиши Пастеру на расположење 60 оваца, да би се тако учинио крај трењу и подсмевању извесних научника. Од ових 60 оваца 25 примише пелцоване слабом вируситетним антраксом, Пастеровим леком, 5 маја, а остале ништа; 31 маја 25 истих оваца примише поново врло вируситетног антракса, такође још и 25 од осталих недиринутих 35 оваца, докле је остало 10 недиринутих. Успех Пастерова лека 1. јуна показао се стварним: 25 оваца пелцованих

ПОДЛИСТАК

Досадања пољопривредна пропаганда у нас.

У средњем веку је господарио јак и крут феудални режим, у коме су привилегисани друштвени редови били сопственици све земљане површине, а сав остали народ њихови кулчари. Привилегисани друштвени редови су по томе, били у положају да и сав наредак, па и пољопривредни, држе у својим рукама. Мале народне су имале задатак *тежити*, радити тешке пољопривредне послове, на имањима, на којима су с породицама живеће и са којих су морале један део плодова давати феудалним поседницима, као год и кулчаци им одређени број дана у години. Третиран као обична *физичка* снага, тадашњи *себар* није био предмет пажње ових друштвених редова, који су и просвету и образованост монополисали као своју привилегију, ниш их је ко скупуљао на састанке да их обавештава о напреднијем пољопривредном раду. Душанов је законик прописивао тешке казне за *себре* ако би се скупуљали на састанке. Они су могли нешто научити само за време кулчења на економијама којима су директо руководили манастири и власта. А те су економије у то време једино и биле нешто развијеније, на манастирским се еко-

номијама у велико примењивало знање и искуство позајмљивано са напреднијих економија грчких манастира, и искоришћивани су резултати науке, колико је она у то доба продирала у пољопривреду.

Тако је пољопривредна пропаганда тада била сведена само на те економије, па и она је имала спонтани карактер и не какав план и систем, ни какву намеру и иницијативу. *Себар* се, кулчећи на тим економијама, угледао у пољопривредном раду, па је од тога повешто преносио на имање које је, привезав за феудалну земљу и под феудалним обавезама, обрађивао са својом породицом. Над кулчачким радом *себара* је на манастирским економијама надзор водио и упуства давао који из манастирског брства, калуђер, обично највише упућен у пољопривреду. Међу овим калуђерима је могло бити и правих оновремених пољопривредних стручњака, која су се за тај посао развили и специјализирали на најнапреднијим економијама онога доба, читањем грчких и латинских писаца који су и о полској економији писали заврсна дела (Виргилије је, на пример, део сјајне *Георгије*) и особитом пажњом према економији и пољопривреди која је морала бити један од предмета који се предавао и учио у манастирским школама и академијама. Ове зналице у економији и пољопривреди, од којих су *себри* много што видели, чули и научили

остале су здраве, док 25 које су примиле последњу дозу биле су мртве. Кокошија колера нађе у Пастеру такође свог победника.

До Пастера за бесило није било лека, те тако од ове страшне болести није било спаса. За време Пастера лекари таквим болесницима само знајаху рећи: „Идите у Улмску улицу бр. 12 једноме човеку, који до душе није лекар, али који може једино да вам помогне; он се зове Пастер.“ После Пастера „Пастерови Заводи“ са успехом лече ову болест.

Пастер је радио на разним гранама науке, имао је више противника него ико, али је био и остао победилац.

Пољопривредни свет учествујући у прослави стогодишњице Пастера, нека је захвалао своме великом добротвору Пастеру!

У Товчидер, децембра 1922.

Стеван Николић, инж. агр.

австент Хемпске Станице у Товчидер

ИЗ СТОЧАРСТВА

Како треба мусту козе?

Да би се добила највећа количина млека од једне козе млекуће треба, по француском пољопривредном листу *Gazette du village* обратити пажњу при мужи на три ствари, а на ике: 1. *муста редовно у исте часове*, 2. *муста брзо* и 3. *муста до краја*.

Муста обема рукама је боље него ли једном, а са мало навике то се лако постиже. Раздражење које се истовремено врши руком по вимену повољно утиче на количину добијеног млека.

Има коза које се тешко дају мусту, ако ту мужу

кулучећи на манастирским економијама, народ је персонализирао у једном калуђеру, у св. Сави, оставивши у многобројним, још непокућеним необојављеним, народним анегдотама спомену на учење, које су неумици и невешти *себрима* пружали онда, кад су они кулучили на манастирским економијама, на учење о орању и сејању, о збирању и остављању плодова, о гајењу стоке, и многим другим пољопривредним пословима.

На владачким, властелинским и манастирским економијама је морало бити и *сталних* посленика из *себарских* редова, који би радили пољопривредне послове из дана у дан, а не само један одређен број дана кулучних. Ти су стални радници морали, непрекидном радом по упутствима образоваваних господара који су у посао уносили више способности и знања, и сами стећи обилатије и напредније пољопривредне праксе, коју су, у додиру с осталим *себрима*, социјално себи равнима, даље распиротирали.

Међу тим *сталним* посленицима је могло бити и таквих, који су се нарочито специјализирали за извесне послове, *Псари* и *соколари*, одгајивачи паса и соколова потребних за лов који је био привилегија феудалних господара, били су специјализирани искључиво за та занимања и сваке друге обавезе су били ослобођени; и те-

врши лице, које није навикнуто да их музе. У том случају треба козу привезати сасвим кратко уз какво дрво или дирек, миловати је и дати јој да једе какву бољу храну. Најбоље је да лице, које музе стане десно, мало окренуто ка задњем делу трупа козе. Почети мужу глађењем вимена руком, па потом стегнути сису између палца и доњег дела кажипрста и онда склопити остале прсте услед чега ће појурити млеко, које ће првим покретом сићи у сису. Покрет руку се разлаже у два дела и тако радећи постепено козар се може брзо научити да добро музе. Виме треба потпуно испразнити, те према томе треба мусту до краја, то јест докле има млека у вимену.

Не треба вући сисе стежући их између палца и горњег дела кажипрста; то је рђав начин муже, и ствара кози болове, која ће се, разуме се, бранити, те услед тога ће и мужа бити отежана. Боље је ако има више коза до се не музу до једу; коза у том случају чини покрете у циљу да одбрани храну од других коза, које би нашле да јој је отму, те се може десити да преврне ведрину или да се лице које музе мора премештати са свога места.

Треба се старати да ништа не узнемирава музача за време муже. Неке козе које су заузеле једно место за време муже, тешко се дају мусту, ако то место промене. Отуда их за време муже не треба узнемиравати нити померати с места, где су у толико пр што се и количина добијеног млека може смањити. Има случајева да једна коза, коју за време муже узнемирава лице које ју музе даје само једну чашу млека, док са другим лицем, које после овога дође и које козу помилује и са њом благо поступа иста коза даје читав литар млека.

Чим се млеко измузе, треба га пропустити кроз врло фино сито и однети на какво свеже место да не би добио онај јак и непријатан укус који многима не годи.

жења, и *поноса*, и *соћа*, и свега другог. Тако су се, извесно, нарочито специјализирали и *уљари* (пчелари) на *уљаницама* владачким, властелинским и манастирским, јер је *уљарство* (пчеларство) у оно доба и за интересе феудалних посленика престављало доста важну грану; и мед и восак су артикли који су били предмети и велике унутрашње потрошње и још веће спољашње трговине. Зато су *уљари*, хрисовућама уступани појединим манастирима, били дарови од великог значаја. А они су, извесно, као и други који су се у другим пољопривредним пословима *специјализирали* у својству *сталних* радника на економијама владачким, властелинским и манастирским, у додиру са осталим *себрима*, даље ширили по нешто од своје рутине и од свога знања.

Јован Живановић (*Српски пчелар* стр. 8.) вели: да су тадашњи пчелари „држали своје скупштине пчеларске дијалат у години, на којима су обележили унапређење пчеларства.“ То, извесно, нису могле бити скупштине *себара*, јер су оне њима, као што је поменуто, Душановим законом биле забрањене; те су скупштине, сигурно, морале бити властелинске и калуђерске.

(Наставиће се.)

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговора, које смо досада добили од наших читалаца на нашу анкету о кукурузу и суши није довољан. Да би се пак сачмо то питање што боље разветљало, молимо читаоце, који нам нису послали одговоре, а имају већ стечена искуства, да то у овштем интересу што пре учине.

Уређиваштво.

Из праксе које сам ја вршио са кукурузом, нашао сам као најсигурнији принос у сушним годинама и лак рад овог:

У јесен, а најдаље до Божића, треба земљу поорати дубоко, а у пролеће у почетку 1. априла по старом, треба мало плиће орати, и то, ако је могуће, преко бразда. Онда један сејач узме семе у торбу иде пред плугом и меће арна у браду, — ако је шира бразда онда у трећу, ако је жуца у четврту, — тако да на један метар падну по три арна свако за себе у размаку од 30. см

Кад се сва нива посеје, онда се дрљачом подрља преко и уздуж; ако би је киша улескала, онда и понова опет подрљати, да би кукуруз свуд подједнако никнао.

Чим кукуруз одрасте три-четири пера, онда важи са прашачом и исцраштити га докле је други пут орао, затим мотиком прекопати, где није прашач доватио. Кукуруз ништа не држати, плесити-шишати, ни оцаке правити јер ако би му ма шта радилци задржавали би му пораст; разредити га ако је где арно чешће пало тако да на метар буде по три струка сваки за себе.

Кукуруз кад буде у колена, онда исто копати као и први пут.

Кукурузу оцак није потребан јер без оцака лакше накинсе и лакше се расхлади, а и ако воји струк усред ветра мрдње у страну, накривн се, тиме је боље, јер га ништа не смеће и донесе већи род.

Оваким радом ја сам са мање радника за време окупације имао увек пун кош кукуруза и сваки би овакав рад смео препоручити.

16. новембра 1922 год.
В. Крстиче

Ђурђе С. Радосављевић
Земљор. из Вел. Крстиче
Ср. Лепенацка

НЕКРОЛОГ.

Општања г. Стевана Николића асистента хемијског одсека пољопривредне и контролне станице у Толчидеру са пок. *Н. Ранојевићем* на новом гробљу.

Ожалошћена породица,

Тужни збори,

Ставите још само за неколико тренутака, који ће нас за увек раздвојити од драгог нам покојника, да се у име Хемијске, Огледне и Контролне Станице у Толчидеру, опростим са дојучерашњим њеним Директором, а сада покојним Николом Ранојевићем

Моје је срце у толико тужније и болније, и мој подлижај у толико тежи, што се опраштам истовремено и са својим бившим гимназијским професором. И ако пре 12 год. као његов ђак, ја сам био срећан, што ми је додељено да радим у установи на чијем се члу налазио он. Радо сам га се сећао, као и његове озбиљности и по-

стојаности карактера, његових предавања, извођених екскурзија, кад нас упознаваше са науком и са својом Домовином, који се најбоље на тај начин могу упознати, а наравно и заволети.

Пок. Ранојевић је све време, које му преосташе после гимназијских часова, посвећивао Пољопривреди, а можда се приближавао моменат, када се је имао и сав пренети у њу, да га неумитна смрт не омете. Он је био неуморни радник, за њега не беше канцеларијског времена, он знашање само за рад, а можда га је прекомерни рад и свалио у гроб. До јуче он беше и Директор једине пољопривредне установе ове врсте у Србији: Хемијске Огледне Контролне Станице у Толчидеру. Истовремено био је и шеф одсека биљне патологије ове станице, што је управо и била његова специјалност. Природна група, коју је изучавао а свршио на Унивезитету, природа, којој се сав предавао и коју је отуда сиров познавао, потенцијале су његову вољу ка Пољопривреди, која се одличана у скупу природних наука; Ботанике, Хемије, Физике и др. управо један природни комплекс, где је потребно јако стручно образовање каквог је имао пок. Ранојевић.

Хемијска, Огледна и Контролна Станица у Толчидеру, падом наше Домовине видела је свој крај. Непрајатељ је уништио и однео све што поседоваше ова установа. Али благодарећи енергија и вољу пок. Ранојевића у једне стране, и пажњи Министарства Пољопривреде и Вода с друге стране, она је поволно дочекала своју успоставу. Министарство је дакле знало, коме треба поверити вођство ове установе, и именовао је пок. проф. Ранојевића нашим старешином.

Никола Ранојевић је и у науци и у Пољопривреди маркантна појава. Његово мишљење је важило као стручно а његови радови су врло цењени. Поред личних стручних радова, које сретам по разним часописима, он је знао популаризати Пољопривреду, знао је ценити ову грану, коју треба да се много више цени и познаје код нас. Његово чланство у разним научним друштвима и организацијама овде и на страни, доказ је његове способности поштовања његових оригиналних радова.

Министарство Пољопривреде је имало као информативни орган на територији наше Краљевине за хемијску, ботаничку, патолошку и метеоролошку службу, Хемијску, Огледну и Контр. Станицу у Толчидеру, која благотворно утицала на наш пољопривредни свет. Организације педолошке-метеоролошке службе, чији подаци објављивани у „Тежак“ илустрованом листу Срп. Пољоприв. Друштва, служачу као практична упутства нашим пољопривредницима и пољоприв. стручњацима, констатација и начин сузбијања многих биљних болести су од капиталне вредности за нашу Пољопривреду; све су ово дела својом никова. Он је држао и популарна предавања и својом умешношћу умео је развити свест и побудити интересовање код нашег пољопривредника. Ја сам имао прилике да чујем наше пољопривреднике: „Ми ценимо начин рада проф. Ранојевића, ево га у пољу на ниви, на нам каже где је зло и како га се треба лиштити.“

Оријентација и интересовање наших научних кругова према нашој заједничкој мајци Пољопривреди, оличава се без сумње у пок. Ранојевићу и добрим су делом дакле

заслуга онога, који се налази мртв за увек пред нама. Да, он је мртав, мртво је тело његово, али успомена и име његово не, они нису мртви!.. Име његово биће уређано влатним словима у књигу нашег пољопривредног света, а успомене његове нека испуњавају срца наша!

Једном речју пок. Ратојевић, важио је у породици, као примеран супруг и отац, у школи као врли учитељ, а на научном и пољопривредном пољу као научник и стручњак. У великим ратовима био је на бранку Домовине, где је показивао чврсту вољу и самопожртвовање.

Тужни слушаоци.

Ваше присуство, тако обилно, доказ је, колико цените свога друга, пријатеља, научника, професора, шефа, и колика је наша туга и бол за њим.

Поклонимо се сенима покојника!

Ожалошћена породица,

Мучио је и тешко дати утехе при оваквим преворима, али поред свега бола и туге, који те задесише изненада, за великим губитком, буди свесна величине твог старешице, а он је онај за ким и ми жалимо и болујемо.

Драга покојнице.

Са болом у срцу и души чиним тешку дужност која ми једоделује да ти у име Пољопривредне, Студентске и Контролне Станице у Топчидеру, кажем последње и за увек — збогом. Лака ти црна земља!

КЊИЖЕВНОСТ.

Ишаде су из штампе ове стручне књиге:

1. **Breskev in marelica** — упуту за гајење — приредио М. Нумећ, виши вођарски надзорник у Љубљани. Књига има 51 страну, у тексту 22 слике и 2 слике у боји у прилогу. Љубљана 1922. Издање Југословенске књижаре.

2. **Sadje u gospodinstvu** — кратак упут о поступању с воћем, домаћој употреби воћа и конзервисању воћа и поврћа — за домаћине приредио, М. Нумећ виши вођарски надзорник. II. издање. Књига има 69 страна, у тексту 42 слике, а у прилогу 13 слика у боји.

Издање Југословенске књижаре у Љубљани 1922. год

A. G. J.

Б Е Л Е Ш К Е

Како се лечи тегљиво вино. — Многи мисле да тегљиво вино, то јест вино које се као ајетин отеже кад се сила, најбоље лечи кад се помеша са здравим вином. Таква се пракса не може препоручити јер се мешањем нездравог вина са здравим, и ово, здраво, може само покварити, то јест и оно постати тегљиво. Јер треба знати да је тегљивост једна болест, коју проузрокује једна сићушна гљивица, која се са нездравим уноси у здраво вино, те и ово заражава истом болешћу.

Најбоље је тегљиво вино, нарочито ако се има већа количина, лечити, то јест применити лек, којим се у врло много случајева сигурно успева. Као лек за тегљивост препоручује се калијум метабисулфит, који се може до-

бити преко Српског Пољопривредног Друштва и танин. Треба овако поступити: унети у буре — у кесиди обешојој кавашом о врањ — 10-15 грама калијум метабисулфита на 100 литара вина. Затим додати вину 10-20 грама танина, који је помоћу алкохола извучен (раст. орен) на 100 литара вина, па све добро у бурету намешати. Најзад додати 10 грама рибље бешике (или ако се нема већ желатина у танким листићима) која се претходно припреми и раствори. Кад се вино избистри, то јест кад бистрећа материја спадне на дно бурета преточи га вино. Такво вино после лечења неће бити тегљиво, али га ипак не треба дуго чувати, осим ако се пастеризира јер се само пастеризацијом могу клице од тегљивости, у колико их буде заостало у бурету после бистрења, унинити.

Где и како треба употребити течно ђубре (осуку). — Течно ђубре је љуто и нагриза и жути зелене биљке, те га треба употребљавати у разблаженом стању. Чак кад се примени и на дрвенасте биљке као на лозу, у време њеног пораста, течно неразблажено ђубре може шкодити. Међу тим кад се то ђубре примени на лозу преко зиме, и неразблажено јако користи лози. За зелене биљке треба разблажити течно ђубре четири до пет пута, јер онда неће ни најмање штетити, него напротив знатно помоћи њихов пораст. У погледу количине течног ђубрета која се има применити, имати на уму да 100 хектолитра течног ђубрета садрже око 80 кгр. чисте шалтире и око 50 кгр. калијум хлорида. Нарочито крјивно утиче течно ђубре кад се ливада њиме заливају.

Да нездраву буре излечим. — У нездраву бурету се може и најбоље вино покварити. Ако је буре кисело, мирише на сирће и вино ће се у њему укиселити. Ако је у бурету било тегљиво вино и друго здраво вино ће у њему постати тегљиво.

Да се кисело буре раскисели, треба га опрати врљом водом којој се дода калијум карбонат (сода). Буре се онда добро проваља и затим чистом водом неколико пута добро испере. Киселина ће се у њему помоћу соде неутралисати и оно онда може примити здраво вино.

Ако је у бурету било тегљиво или превртнуто или у опште укварено вино, напунити га водом и додати калијум перманганата, који се у свакој апотеци може наћи и то на сваких 10 литара садржине бурета по 1 грам те црвене соли. Тако напуњено буре ваљати с времена на време а за неколико дана. Затим буре исправити и добро га испрати чистом обичном водом. Калијум перманганат одузеће сваки непријатан и укварен мирис бурету.

Добро је да се очишћено и испрано буре закади сумпорним диоксијдом, па било да се у њега одмах уноси вино било да се чува празно.

Г Л А С Н И К

Вредност вештачких ђубрета. — Г. Живко Радич, земљоделец из Лесковца, среза зајечарског јавља нам ово:

„У Земљорадничкој Задрузи — органу Главног Савеза Земљорадничких Задруга, дао сам један свој опширан напис о вредностима вештачких ђубрета. Истакао сам у кратким потезима и резултате мога огледа са вештач-

ним ђубретом, тако званим „чилска шалитра“, који сам прошлога лета извршио на свом имању, засејатом овимом пшеницом.

„Сматрам за потребно, да и на овим месту скренем пажњу нашим земљорадницима, да је корист од употребе вештач. ђубрета, а нарочито „чилске шалитре“ несумњива и знатна, и да би га и они требали узети у примену и употребу, исто онако као и земљорадници других земаља, те како би се га тај врло лак и јевтин начин користили, а уједино и своју испошњену земљу поправљали и одржавали је у оном стању, у каквом она треба да буде, па да нам даје оно што од ње желимо добити.

„За шира објашњења, као и за тачне податке о користима, „чилске шалитре“ као најкачег вештачког ђубрета, молим поштоване читаоце да прочитају мој чланак у „Земљорадничкој Задрузи“, а за тачну и правилну употребу „чилске шалитре“ нека се интересовани земљорадници обрате благовремено Делегацији Произвођача Чилске Шалитре за Краљевину С. Х. С. у Београду, Милоша Великог ул. 44. — која ће им радо послати бесплатно потребна упутства и шира објашњења.“

Ми ово писмо достављамо нашим читаоцима на знање.

Један похвалан пример. — Свега земљорадничких задруга у Загребу упутио је свима својим земљорадничким задругама једно писмо ове садржине:

„Прочитајте свима задругарима обадва приложена Упутства*) на првом недељном састанку.

„Лаћајте се одмах посла! Искупије у задругу оне, који хоће да прогледају и нађите им учитеља!

„Иштите колико год комада требате „Просветјиног“ Бувара за неписмене“. Послаћемо Вам га сместа и бадава.“

„За сваког задругара, који научи читати и писати, дојемо обучавачу 40 круна, а за сваког другог Србина или Српкињу 20 круна.“

„За веродостојност тражимо, да на табаку хартије сваки бивши неписменик напише својом руком, ко га је научно читати и писати, а задруга да потврди то својим штампблехом и потписима својих потписивача“.

Желети би било да и наше пољопривредне подружнице и земљорадничке задруге у Србији послушају ове речи, те да и саме пораде и предузму потребне мере за сузбијање неписмености међу својим члановима.

Тенкал препоручен свима народним основним школама у Босни и Херцеговини. — Покрајинска управа за Босну и Херцеговину послала је овакву једну окружницу народним основним школама у Босни и Херцеговини.

„Према наређењу Министарства Просвете од 27. фебруара 1922., О. Н. Број 9278, препоручује се, да се преплати свака народна основна школа на Т. Б. Ж. А. К., илустровани лист Српског Пољопривредног Друштва у Београду. Тај лист излази сваке недеље, а стоји 20 динара на годину. Преплату треба послати унапред за целу годину поменутом друштву у Београду, Немањина улица, број 11. Тејак је најбољи лист за писмене сељацима и ва

полазнике аналфабетских течајева по седима. Стога настојте да се претплати на овај лист што више писмених сељака из школске општине.“

Српско Пољопривредно Друштво благодарно је на овој пажњи и Министарству Просвете и Покрајинској Управи за Босну и Херцеговину. Оно би жељело нарочито да и наши просветни инспектори и учитеља пораде да се препорука за претплату на Тејак и у дело привесе код свих народних основних школа.

† Љуба Новаковић, Председник Српског Пољопривредног Друштва и бив. Министар Народне Природе. При закључењу листа стиже нам тужна вест да је наш омиљени председник Љуба Новаковић 21. ов. месеца напрасно умро.

Остављајући да у идњем броју проговоримо о дугогодишњем и просветном и практичном пољопривредном раду пок. Новаковића, ми молимо његову породицу да прими наше саучећење у великом болу за изгубљеним јој драгим покојником.

Стечај за градинара.

Градинарској школи у Новом Саду потребан је један градинар — стручњак.

Квалификације су: свршена градинарска школа и најмање пет година праксе.

Систематска годишња плата према квалификацијама до 3000 дин. с правом на стан, огрев и осветљење и додатке на скупоћу по уредби.

Пријаве са документима послати Одељењу за наставу Министарства Пољопривреде и Вода најдаље до 1. јануара 1923. год.

Иза Одељења за Пољопривредну Наставу Министарства Пољопривреде и Вода бр. 34296/II.

Стечај за Инспектора,

Српског Пољопривредног Друштву потребан је Инспектор за Подружнице.

Годишња плата до 6.000 динара, дневница 35 динара за себе и по пет динара за члана у породици и накнада трошкова када је на путу.

Претпостављају се кандидати са пољопривредном спремом, дужом праксом, радом на пољопривредној литератури и познавању пољопривредних прилика у земљи.

Ближа обавештења могу се добити код Друштва. Пријаве слати Друштву до 15. децембра т. г. Бр. 10750, Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 20. новембра 1922. године у Београду.

Пажња привредницима.

У мом сопственом расаднику у Брусу имам одличних једногодишњих и двогодишњих багренових Садница које ћу продавати у месту по врло јефтиној цени.

Бора Бошковић.

*) У упутствима се вписује све где последње које прате неписменост у опште и неписменог човека у животу. Ур.

Т Р И У М Ф Н А У К Е

ДИСТОЛ

Сигурно и поуздано средство против метиља код оваца, говеди свиња, кова и све остале домаће стоке.

Метиљ не представља више никакву опасност за сточарство, јер се дистолом метиљавост сигурно лечи.

Дистол није отрован, безопасан је и лако се даје стоци.

Дистол се даје стоци у количинама које одговарају тежини стоке због чега је потребно при поруџбинама дистола означити у килограмима животну тежину онога грла, које треба да се лечи.

Овцама се лек даје два дана, а говедима четири дана и лечење је завршено.

Лиснати метиљ после овог у животињи је сигурно убијен и после неколико дана и избачен из тела.

Метиљаво грло после давања дистола спасено је од пропасти и оно ће се после неколико дана почети и у снази поправљати.

Дистол је лек који се справља у нашој Отаџбини.

„КАШТЕЛ“

Фабрика хемиско — лекарских производа А. Д.
КАРЛОВАЦ.

Сва обавештења о дејству лека даје ветеринар

Др. АНДРИЈА М. ВРВИЋ

Београд

Кнез Милетина ул. бр. 59.

ТЕЛЕФОН.

15—30

Адреса за телеграм

СЕРУМ-Београд

На захтев шаљемо бесплатно свакоме упуство о употреби дистола као и литературу о овом леку и његовом дејству.

Дистол се може набавити код Заступништва фабрике „КАШТЕЛ“ у Београду Кнез Милетина бр. 59. и код свију Апотека и дрогерија у Краљевини.

Сточари, улажите слободно свој новац у овце и другу стоку, јер јој метиљ и у најводоплавнијим пределима не може да штоди. Метиљ је савладан. Овчарство после овога има свугде да се подигне и да цвета.

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу цеписа
(серума и вакцине) у средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

д. д. за производњу серума

Телефон: 3-80

НОВИ САД

Поштанска преграда: 113

Адреса за телеграме: Серум Нови Сад.

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД

Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15-30

Адреса за телеграме: Серум Београд

Производи поуздана заштитна и лековита цеписа против
следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Соберихајму.
Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу.
Шуштавца.

СВИЊСКЕ КУГЕ — СИМУЛТАНО ЦЕПЉЕЊЕ

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине.
Пиосептикемије сисанчади.

Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шала и устобоље.
Строке — (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова
дијагностичка средства:

Туберкулин. — Малеин.

Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети,
бесплатно се врше сви дијагностички и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, рекорд бризгалице, игле, маказе и
све друге потребе за цепање. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

ПРЕТПЛАТА И РУКОВИСИ
уједују се

Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
ПОШТЕ

На основу највишег решења од
априла 1899. г. претписку друштвеноу
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца :

На годину 20 дина, или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 30 дина,

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво изданик, п. председник, П. Т. Тодоровић

Одговорни уредник, Др В. М. Стојковић

Број 52

БЕОГРАД, 31. ДЕЦЕМБРА 1922. ГОДИНЕ.

Година XLIX.

Српско Пољопривредно Друштво решило је на једној од последњих својих седница да се његов орган ТЕЖАК штампа од 1. јануара 1923. године у 12.000 примерака, но с тим да цена ТЕЖАКУ остане иста као и у овој години.

Повећавањем броја примерака ТЕЖАКА, Српско Пољопривредно Друштво примило је на себе и знатно повећање новчаних издатака за штампање.

Оно се с тега обраћа свима својим подружницама, члановима, пријатељима и читаоцима ТЕЖАКА да сваки од њих поради да се и број претплатника за идућу годину повећа.

Годишња претплата за ТЕЖАК стаје 20 динара и полаже се уједанпут у почетку године.

Од 1. јануара ТЕЖАК ће се слати само онима, који унапред положи претплату за целу идућу годину.

Позивају се подружнице да што пре прикупе чланске улоге за идућу годину и пошљу Друштву одговарајући део по правилима заједно са списком чланова, да би се овима Тежак за 1923. годину могао одмах слати.

† Љубомир Ј. Новаковић,

председник Српског Пољопривредног Друштва.*

Зла коб, неумитна смрт, као да неће или не уме, да се одмакне од дома Српског Пољопривредног Друштва, јер је само од ослобођења покосила осамнаест врних чланова, а међу овима и два његова председника!

Чланови су: Михајло Бончић, Аца Живановић, Димитрије Јосиловић, Владимир Цонић, Божа Ј. Новаковић, Урош Палеташивић, Игњат Мирковић, Илија Кремић, Живојин Јуришић, Владимир Јовановић, Митар Раковић, Пера Петровић, Милан Трпковић, Др. Ђорђе Радић, Др. Коста Јовановић, Никола Ранојевић, а председници Лаза Јовановић и Коста Стојановић.

Учерањи дан, нанео је Српском Пољопривредном Друштву нов, т. ј. деветнаести удар по нашем ослобођењу. Оно је изгубило и трећег председника, изгубило је Љубу Новаковића једног од најугледнијих пољопривредника, човека, који га је за време од преко 40 година искрено и предано помагао својим радом и својим стручним саветима.

И, њега ради, скупили смо се овде, да га отприлику до вечне куће, да га спустимо у хладан гроб.

Љуба Новаковић поникао је из честите и уважене српске куће. Родио се у Краљеву. Његов отац, чика Јова Новаковић, дугогодишњи народни посланик, који је до смрти своје важио као честита и уважена старина, могао је лако, чоме сину Љубомиру, према кретању за време школовања, да одреди у ком правцу да га одшколује. Уочио је, да му син воле чист ваздух и природу, да је најрадоснији кад оде на имање и да се са овим тешко растаје. И зато му је радо одобрио, да ступи у Пољопривредну школу.

У оно доба, мало се ко решавао за такво школовање јер је у нас тада било несхватљиво па и чудновато, да има и таквих школа у којима се учи, како се оре и копа, како се лоза сади и орезује и како се негује вино.

По свршеној гимназији, покојни Љуба изучио је Вишу пољопривредну школу у Крижевцима, затим је провео дуже времена на Рајни, где је имао прилике да се добро упозна с винарским естаблишментама и радњама и да проучи гајене винове лозе на Рајни. После тога изучио је Велику пољопривредну школу у Бечу, која је још и тада била чувена.

Тако наоружан теоријским и практичним знањем, Љуба Новаковић је могао добити одмах место за професора тадање Земљоделско-шумарске школе у Пожаревцу, или за професора

* Говор г. Благоја Д. Тодоровића на погребу Љ. Новаковића

природних наука у гимназији или за чиновника у Економном Одељењу Министарства Финансија, јер су добро школовани младићи, а нарочито по пољопривредној струци, били врло ретки. Али, Љуба Новаковић, млад, бујан, пун идеала и енергије, није хтео ни да помишља на државну службу, волео је да буде независан, да ради самостално. Остао је на имању свога оца и њиме управљао.

Подизање првог винограда у околини Краљева, дело је Љубе Новаковића.

Али, и ако је имање честитог и уваженог старине чика Јове Новаковића било доста велико, Љуба Новаковић нашао је и друго занимање.

У то доба завршио је школовање Драгутин Лукић син Арсе Лукића. Свршио је Виноделско-Воћарску школу у Клостернајбургу, и Љуба Новаковић, као да га је чекао, јер чим је завршио школовање, отпочели су заједнички да раде. У Крајини и Жупи куповали су грозђе и прерађивали у вино, а том приликом, давали и улутства о гајењу лозе и о резидби. Што данас та два наша краја предначе у гајењу винограда и нези вина, велику заслугу у томе, има и Љуба Новаковић.

Године 1880. приређена је у Бордоу изложба вина. Требало је од стране Владе да оде неколико стручњака. Љуба Новаковић, који се тада у великој мери издигао, није могао изостати. На тој изложби упознао се с новим успесима а видео је и чувене бордовске винограде. Но, тиме није још био задовољан. Отишао је одатле и у Монпелје да посети чувену Виноградарску школу у том месту и да се упозна са истакнутим стручњацима стручњацима по тој привредној грани. Тада се

упознао с Фоксом, уваженим директором те школе с којим се после тога дуго дописивао, а и с Плашоном, професором, који је пронашао филоксеру.

Године 1882. основано је Министарство Народне Привреде у коме је било Одељење за Пољску Привреду и Ветеринарство. Тада се Љуба Новаковић једва отео да не буде државни чиновник, али је зато морао да пристане да буде члан „Сталне Филоксерне Комисије“ чији је председник бив уважени биолог Д-р Лаза Докић. Већ и сама та околност, што се Љуба Новаковић упознао с Планишоном чије се име и данас помиње са уважењем, била је довољна гаранција, да Љуба Новаковић као члан поменуте комисије буде један од најактивнијих чланова.

Љуба Новаковић сарађивао је обилно ранијих година на *Телжаку*. У засебној књижици, коју је издао Српско Пољопривредно Друштво, описао је „Гајење винове лозе на Рајни“, а у Хемјинској Технологији г. Раше Милошевића, уџбенику за Реалке, написао је по жељи г. Рашиној концизан и стручан одељак о вину. Поред тога у сарадњи са г. П. Т. Тодоровићем написао је и „Опште ратарство“, које је издао Министарство Народне Привреде, а које и данас служи као уџбеник у пољопривредним школама.

Колико је Љуба Новаковић волео пољску привреду нека за доказ послужи и то, што је његовим утицајем и Божидар, млади његов брат свршио пољопривредну школу, на страни се практиковао, а потом, све до смрти своје, остао на својем имању.

*

Најзад је Министарство Народне Привреде

ПОДЛИСТАК

Досадања пољопривредна пропаганда у нас.

Што се брби нису нешто више, од онога што су видели и чули кулчећи на манастирским и властелинским економијама, применити на оној земљи, на којој су били привезани феудалним обвезама и коју су с породицама својим обрађивали, па од плодова један део давали феудалним поседницима, може се објаснити и њиховим социјалним положајем, и оскудицом, која им је била редовно пратилац, и неправдошћу за слободно развију газдинство. Јер, у оно доба је било и плуга дрвенога, доуше али с гвозденим раоницом, а себри су радиле с ралицом не само са оскудице јакне запрете, већ и са недостатка материјалних средстава да се скупоценији ливес набави. А да су плуг, па и дрвени и гвоздени раоник били врло скупи, нарочито за стање себара, ван сваке је сумње!

Под турском владавином је било још горе. Кад смо се ослободили, сепак је у пољопривреди радио по себарским традицијама, које је и у колико је од пре 400 година сачувао, и са оруђама, од којих нека иду дубље назад од средњег века! У другој четврти прошлога века су кнезу Милошу стизале жалбе да народ обрађује земљу дрвеним

мотикама; чак и манастири нису далеко одмакли: у једном манастиру, који је тада још био под Турцима, калуђер записује: „И тада копа дрвеном мотиком те сѣб сѣм, на 1828 лета.“

У новој српској држави, потпуно пољопривредној, у почетку се није ништа предузимало за подизање и развијање пољопривреде. Наједне напредне пољопривредне установе није било, осем приватних кнез Милошевих економија и сточарских завода у Љубичеву Маљену и Црном Врху, који су нешто мало кориснога утицали посредно показали. У Маљену је, на пример, довођење биков из Баната, имало за резултат поправку дотадашњег маљенског говечета, које је намеђу говеди тадање Србије било једно од најбољих и које води своје порекло из економије или стаје властеле или старога и знатнога манастира Мршкина.

Кнез Милош је имао обичај издати варезде за подизање пољних пољопривредних грана. Тако је 14. маја 1836. издао Циркулар Управителног Совета свима Исправницима овакве садржине:

Желећи Његова Светлости, Милостивијешини Књаз и Господар наш подигнути у Отечеству нашем и подпомоћи производ коња, кој су нам и за правителство и за приватну потребу необ-

успело да Љуба Новаковић буде државни чиновник. Добио је за инспектора, па је после неких времена, био, по својој жељи, најпре управитељ и професор Ратарске школе у Краљеву, а потом управитељ и професор школе за Виноделје и Воћарство у Букову код Неготина.

Сви послови у тим установама под његовом управом извођени су на потпуно задовољство изложних и околине. Његов углед, и што су изложбени предмети тих школа односили победу, растао је сваки даном све више и више, да је једног дана постао и Министар Народне Привреде.

За време његова Министровања све су пољопривредне установе биле као што треба и имале успеха у раду.

После овога одао се мирном животу. Настао се у Паланци где је на имању свога таста радио по принципима савремене науке и праксе. А како је имао и свој дом у Београду, у који је чешће долазио, а кадшто се и дуже бавио, чланови Српског Пољопривредног Друштва, сматрали су за част понудити га да буде председник друштвени. Дао је пристанак и прошле године буде изабран за председника Српског Пољопривредног Друштва. Али, на жалост, њега више нема.

Као председник Срп. Пољопривредног Друштва, био је врло умешан. Друштву су била отворена врата свуда где је његова помоћ била потребна. На прошлој изложби, уочено је, да Српско Пољопривредно Друштво има за представника искусна стручњака и човека од ауторитета. У Пољопривредном Савету у коме је заступао Српско Пољопривредно Друштво, његова се реч у доношењу одлука чула често и пажљиво слушала. А

оно, чиме је Српско Пољопривредно Друштво, у тежким данима његова обнављања, после варварских пљачкања друштвене имовине од стране непријатеља, највише задужио и обрадовао јесте прибављање кредита и новца, да је оно сада може се рећи довољно стабилно и да с тога неочекивано може користити народу и одговорити својој позиви.

За Српско Пољопривредно Друштво, и његове Подружине, неумитна смрт Љубе Новаковића у истини је огромни губитак. Мени је немогућно да представим величину тога губитка, и последње тога, али што у име својих другова и у име своје могу да кажем, то је да ће име Љубе Новаковића, као председника Српског Пољопривредног Друштва, бити уписано златним словима и остати у вечитој успомени код свију друштвених чланова као и да ће се поминати с највећим уважањем, јер се Љуба Новаковић нашао Српском Пољопривредном Друштву онда, кад му је његова помоћ била најпотребнија.

Верној љуби драгог покојника, његовим синовима, ћерки, и осталој родбини, нека буде у овој великој жалости њиховог утеха у томе, што се Љуба Новаковић спушта у хладан гроб као човек који је искрено и предано радио и много користио својој роду и племену.

Слава му и вечан му помен!

ИЗ ВОЋАРСТВА

О ЧУВАЊУ И ЗАДРУЖНОЈ ПРОДАЈИ ЈАБУКА;

Белеше са предавања Д-р В. Стојковића у пољопривредној подружници одржаног на дан 11. јуна 1922. г.

ходимо нужди, благоволео је решити, да сваки чиновник и сваки имет кому је само могуће, кобиле држати и с обдржанију ова да сваки себи мајур на месту, које к тому најбоље избере, слободно и бесплатно држи, и у загревавању овог мајура народну рукопомоћ изнште, коју ће народ дужан бити свакому такови мајур, заграђујући му дати. То решивши Његова Светлост приметила је, да сваки ако не више, а оно бар по три кобиле с почетка држати почне.

Та повластица, дата чиновницима и кметовима, утицала је на умножавање коња и на поправку соја. Али је тај напредак трајао само док је повластица важила; чим је она престала, и коњарство је ударило уназад.

Годину дана доцније је кнез Милош завео економије, преко којих је требало упућивати народ на подизање и развијање пољопривреде, па им је ова упуства прописао:

Дужности економиа.

1. Сваки економ дужан је настајавати, да сваки земљоделец, свака ожењена глава у одређеном му колу његовом, гди је земља за оазимницу, мора посејати стрмнога жита 3 дана пшенице, 1 дан ражи, и 2 дана јечма; гди пак не може оазимница бити, онде толико, колико оазимнице, да има пролетњег усева посејати. При том 3

д-на орања кукуруза, 1 дан кромпира, ком је могућа, на ком није магар по дана; к тому сваки могућан човек да по један дел проје, или пак дана посеје Гди не може бити пролетњег жита, онда нека приморан сваки буде, јечма, оса, проје, елде, и кромпира онолико посејати. Гди пак стрмнога жита ни јесењег ни пролетњег бити не може, онде нека се кукуруз и кромпир у двоје више посеје. Такође и где не може бити кукуруз, онде опет да се удвоји стрмно жито и кромпир.

Оволико сорти ране и оволико дана орања, сваки земљоделец кои земље има, мора засејати, иначе да казнен буде, и да се примора сејањем допунити прописано число дана орања, а кому је могућно и више уредити, онаи ће бити похваљен; кои пак неима земље да прописано количество орања пооре, и сортама речене ране засеје, онаи да посеје онолико, колико може и колико земље имао буде.

Ков је у стању, имајући и земље задовољно и средства за обделавањем земље, узорати и посејати више дана орања, него што је горе речено, онаквог економ с иметовима има право натеривати, да више уради.

Како се оснива једна задруга за чување и заједничку продају јабука?

(Саргентак).

Иаз досадашњег излагања видели смо како се јабуке за продају у свежем стању могу најбоље очувати за извесно време, те да се не продају одмах по берби; видели смо исто тако какве све користи приноси задружна продаја; остаје нам да видимо сада како се може организovati једна задруга за чување и заједничку продају јабука. Организовање земљорадничких задруга на селу, признати се мора, доста је тежак посао и у нормалним приликама, а сада после рата са свима променама, које су наступиле и у природи и у промету па и у духовима људским, то је још тежи али не и немогућ задатак.

Селјак је конзервативан и независан, јер је годинама васпитаван да не рачуна ни на кога другог него на себе и на своје сопствене напоре. Он је још у то слабо просвећен и посветен у сложене економске проблеме, а живи више усамљено, он је још и подозрив и неповољан.

Кад је још реч о прерађивачким и продавачким задругама настаје нарочита тешкоћа за груписање земљорадника. У таквим задругама као што се зна, земљорадник предаје своје производе другом, својој задрузи, те услед тога и губи своју власт над њима. На ту предају власти над својим интересима земљорадник се, па чак и поред добијања преузима за своје производе, доста тешко решава.

Па онда предајем производа задрузи свих чланова једне задруге, губи се као што се зна појединачни квалитет производа у маси, то јест, тежи се више мање да се равнолики производи који уносе појединци помешају или пак у особене групе, типове расподеле. Ту појединац не може поврати свој производ. А сваки земљорадник увек држи да су његови производи бољи од производа ког другог земљорадника и да се боље могу појединачно него заједнички продати. И ето и ту лежи једна сметња удруживања земљорадника у задружне прерађивачке или продавачке задруге.

Најзад заједничка, колективна иницијатива у једној заједници много је спорја него појединачна, те се отуда често пута код земљорадника јавља бојања да се било у преради било у продаји производа преко задруге неће унети довољно умешности, окретности, брине и вештине, како би то појединац могао учинити. И ту лежи једна тешкоћа удруживања земљорадника у прерађивачке и продавачке задруге.

Из свих тих, па и из многих других разлога најлакше се на велике сметње у стварању разних пословних пољопривредних организација на селу; отуда и често и престанак и неуспех таквих организација, тамо где су се оне већ основале или пак и почеле да раде.

Али међутим када је задружна пословна организација производ стварне потребе, дете нужде, вада се она кристализује око једног животног економског питања, онда притисак потреба све напред изложене разлоге потискује и потире и онда пословна организација може имати успеха. Једна пословна организација, нарочито на селу треба да потиче из стварне потребе за поправком, побољшањем и појештњавањем пољопривредне производње, ва поправком система манипулације, расподеле и продаје,

за развињем и постигнућем бољег посла и боље награде на уложени труд и капитал и т. д. — једном речју да долази као средство за борбу противу какве економске претње којој су земљорадници једног краја у њиховој природи изложени. Та заједничка претња утицаће најбоље да се извршава земљораднички индивидуализам, да се јаче развије задружни дух међу земљорадницима и да земљорадници своје интересе, које појединачно не могу бранити предају једној групи, једној заједници, једној задрузи, која је јача од свакога од њих понаособ, а у којој су и они сами равноправни чланови.

Потреба за оснивање једне задруге за заједничко чување и продају свежих јабука у ариљском срезу се већ пододано осећа. Награда коју пољопривредници из тог среза и из суседних села добијају на своје јабуке није ни из далека онаква — као што смо то још у почетку изложили — каква би могла и требала да буде. Разлога, дакле, има и сувише да једна воћарска задруга покрене у нашем крају, те је и време да се на томе послу што пре отпочне радити.

Услови за успех једне воћарске задруге у нашем месту много су повољнији него ли у буди ког другом месту. Ви имате социјалан производ, најлепшу јабуку, која се у нашој земљи производи и у тој погледу ни се налази у једном привилегисаном положају. С друге стране производња наше Будимке према пространству наше земље и великом броју ново створених тржишта у којој сувише је мала да је подмирила нашу сопствену потребу, а о извозу у иностранство да и не говоримо. Продаја ваших свежих јабука је може, се рећи, унапред осигурана; и до сада је она била осигурана, али како и какве су цене добијане за јабуке — ви то већ и сами знате. Организација за чување, а нарочито организација за продају свежих јабука неопходно је потребна и за бољу расподелу и за боље цене тог нашег производа. И та организација, то је задруга, то је установа за заједничку продају.

Па како се може основати једна задруга за задружну продају јабука?

Међу нама треба на првом месту да се нађе један човек, у кога ћете ви сви имати пуно поверења и поуздања, човек који ће бити ваш вођа, човек који ће највећи терет не само задружне организације него и задружног пословања на себе примити. Са још неколицином добрих и вешитих домаћина, произвођача јабука, који ће га помоћи, тај ваш вођа може приступити оснивању задруге.

Свака земљорадничка задруга, па и једна задруга за продају јабука заснива се као што и сами знате на уделама. Правилима воћарских задруга предвиђено је да сваки домаћин који има свој воћњак, којим слободно располаже може бити члан задруге. Сваки члан задруге дужан је да на број дрвета, који ћете ви на својој скупштини утврдити упише један удео и да га уплати било уједанпут било у ратама (у деловима) у року од извесног времена.

Како је једној воћарској задрузи потребан велики капитал и за аграру у којој ће се чувати јабуке и за материјал, у коме ће се пакovati јабуке (бурад, сандуци, хартија и т. д.) то при оснивању задруге, а и у даљем току њеног рада треба тежити за тим да не само удели представљају што већу суму него и да задругари што више удела упишу. Капитал задруге — а то су удели (и доцније

образовани резервни фондови) — треба да је што већи како би она још у првом свом почетку могла да стане на сигурне и то на своје сопствене ноге. У колико је капитал задруге већи, у толико она може рачунати и на већу помоћ Министарства Пољопривреде и Вода, које произвођачке и продавачке задруге нарочито има у задатак да помаже.

С обзиром на територију гајења Будимке, која овде у овом среау није велика, а и с економског гледишта, корисно би било да вања задруга за продају јабука буде што јача, да дакле обухвати што већи број одгајивача јабука, пре него ли да буде поцепкана на ситне и слабе јединице, на већи број мањих задруга.

Број чланова задруге за почетак не треба да је баш толико велики, колико треба да су први задругари одобрани домаћини, људи од угледа, свесни својих дужности и својих задатака. Тако склопљена задруга из чланова оданих задружном раду и пословању и са довољном сумом уписаних удела може у брзо по оснивању да отпочне рад. А рад ваља што пре отпочети, јер у колико једна склопљена задруга више одговлачи с послом, у толико задругари губе све више и више вере у задругу, па макар да су је и они сами основали.

Један од услова за успех будић књазе задруге, па и овјазе једне задруге, јесте лојална, поштена потпора њених чланова и у срећи и у несрећи. Јер и задруга као и сваки појединац може у свом пословању имати и тешких момената, пошто промене у ценама, нарочито сада после рата, као што то из искуства знамо, могу бити невероватно велике. Истина специјално код свежих јабука као што су то Будимке, чија је производња ограничена и чија је потрошња у земљи осигурана, тих толиких промена у ценама нема, пити их може бити као што су промене у ценама производа, који се извозе на страну и који су наложени стране конкуренцији. Као и у случајевима добродојства, тако и у случајевима рђавог исхода, једнодушна приврженост задрузи, непоколебљива вера у задружни рад и заједничка солидарност чланова, услови су за истрајност, па свакако и за поуздан рад и успех у задружном пословању. Доиста задруга ће моћи у пуној мери одговорити очекивањима, која се на њу помажу и савлађивати све тешкоће, које свака, а нарочито једна произвођачка задруга наилази на свом путу, ако сваки њен члан уложи све своје напоре за добра задруге ако неподељени слога и поверење буду владали међу задругарима и ако задруга, односно њени представници часно и поштено буду волили задружне послове.

Не треба сматрати задругу само као једно средство за добијање новца, па се користити њом односно уносити своје производе у њу само онда кад се за ња на другом месту не може добити већа цена. Задругар је дужан да све своје воће, изузимајући онога које му је за кућу потребно, уноси у задругу и да га само преко задруге продаје. Чине ли задругари друкчије, продају ли своје воће и преко задруге и ван ње, онда ту нема исправности, нема јединства у раду, нема задругарства, па неће бити успеха у задружном пословању.

При уношењу воћа у задругу, задруга по правилима исплаћује задругарима три четвртине пљачке вредности;

остатак се исплаћује кад се буде све воће заједнички продало и сви трошкови и расходи одбили. За исплату тог предујма у првим годинама задруга може лако наћи потребан новац, јер је јој и сам Савез на подлози сабраног воћа свагда узамити потребну суму уз релативно врло мали интерес. Доцније пак сама задруга треба да створи свој фонд одакле ће те своје издатке подмиривати.

По извршеној продаји воћа, ваља се постарати да се један део од остварене добити, односно од суме која представља неисплаћену вредност воћа остави у резервни фонд, из кога се као што се зна покривају губици, које би задруга у свом пословању претрпела. Ваља тежити за тим да тај фонд буде што већи, јер у колико он буде представљао већу суму новца, у толико ће и задруга бити стабилнија и трајнија и задружно пословање сигурније.

Нарочито ваља имати на уму да поред тог резервног фонда треба имати и један други резервни фонд, који би био намењен поглавито исплаћивању предујма при предаји сировог воћа у задругу. Кад се у тај фонд буде сваке године уносила по једна чак и мања сума, може он после извесног времена нарасти толико да може потпуно подмиривати потребу задруге за исплату предујмова, тако да задруга за такве сврхе не мора бити принуђена да тражи позајмице.

Ето! то су у главном путеви којима треба гредити, па да се задовоље сви услови за опстанак, успех и будућност једне задруге за продају свежих јабука. На нама је сада да и ви пођете тим путевима и да што пре приступите послу, како би и ви у што краћем времену организовали продају на друкчијој основи, него што је досада била и имали веће користи од ваших производа, него ли што сте је досада имали.

Нама је веома пријатно да саопштиме нашим читалцима да је у брзо по овом предавању, а према извештују, који је добило Министарство Пољопривреде (под 9. нов. ове године) већ основана на уделима (висина удела 250 дина) *Лашчић — Мирослаљка воћарска задруга* у непосредној околини Арња, која је обухватила 18 околних села, највећих произвођача јабука. У ту задругу је ушло 47 задругара, највиђенијих домаћина. Желети би било да ова нова и прва задруга ове врсте отпочне још у идућој години и свој практични рад, то јест продају јабука на задружној основи.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговара, које смо досада добили од наших читалаца на нашу анкету о кукурузу и суши није довољан. Да би се пак само то питање што боље осветлило, молимо читаоце, који нам нису послали одговоре, а имају већ стечена искуства, да то у општем интересу што пре учине.

Уредништво.

Пошто сам и ове године имао добар успех у гајењу кукуруза и ако је суша била велика, а видим да су поједини пољопривредници и сушице страдали од суше, то сматрам за корисно да преко листа „Тежак“ изнесем

мој рад око кукуруза онако како је текао од почетка до краја.

Када сам пожњео жито са једно три хектара, ја онда узмем те одмах порем стрињку (угарим) и то врло плитко, најдубље 5 см. Друго сам орање извршио месеца новембра дубоко 10—15 см., а треће орање извршио сам крајем фебруара. Када је дошло време сејању ја онда извршим сејање 24. марта и засејану парцелу одмах подрљам. Обратио сам нарочиту пажњу на једну парцелу од 52 ара за све време гајења. Када је кукуруз клијао и био у три листа, ја га онда подрљам и то ми је заменило прво прашење. Друго прашење извршио сам после 10—14 дана са прашачем и то врло плитко; тако извршим и треће прашење и онда оставим одређену парцелу коју сам само прашао а нисам копао са плугом копачом. Кад је било октобра месеца са одређене парцеле на коју сам обратио пажњу и овакав рад узрађивао, са 52 ара добио сам 1.500 кгт. кукуруза у клиповима и 5 товара шуме (шаше).

Зато препоручујем свима пољопривредницима да се окопавање кукуруза слободно може изоставити, јер тиме што нам је најглавније испаравамо велику количину земљине влаге — а велика нам је потреба да влагу на оваквим сушним годинама задржимо. Боље је кукуруз преко лета више пута прашити него га копањем копати. Копањем морали би да правимо читаве јаруге по њиви, да покрећемо много одаке са сталног места, да повређујемо велики број струкова и жиља. На против само прашењем много већи принос добијамо те је и овакав рад за тежака бољи.

Оримо земљу трипут годишње, па се небојмо сушних година, јер таквим радом, уверен сам, да кукуруз и када се не окопава, много дубље пушта своје жиле — читавих пола метра у дубину. Тиме жиле пролазе у дубину где налазе довољно влаге и струк ојачава себе од јаких ветрова. Копање кукуруза препоручује се да би се избегле последице јаких ветрова. Кукуруз, када се не окопава од најмање росне кише добија влагу, која одмах јури у земљу и струк онда напредује. А како ће онај кукуруз напредовати што ми наш бедни сељак направио ми читаву кућу око одака пола метра високу? Али није ми чудно јер јоште влада тавна ноћ по селима; док поједини прогледају, ми ћемо далеко отићи, јер ми сељаци сви радимо на трџи и ако потрevamo неки рад, тад кажемо добра година а ако не потрevamo, ми кажемо не влада година.

Милан Живковић

Економ свог добра, Забрџе.

БЕЛЕШКЕ

Укус ракије на загоретину. — Укус ракије на загоретину врло се тешко одстаје; то се може учинити само поновним дистилисањем такве ракије. Ево како у том случају треба поступити. Ако је ракија препеченица треба је разблажити додавањем воде на 25° или 26° а ако није не треба је равлаживати. Таквој ракији додаће се и чистог маслиновог сејтина и то у размери пола

литра сејтина на 100 литра течности. Затим све снажио мешати да би се сејтин свауда по течности растурио. После неколико часова одмора сејтин, који ће се испети на површину, повући ће собом и унети добар део рђавог мириса. Ракија ће се затим преточити, пажећи при том да се с претакањем стане, чим се почне појављивати сејтин па ју онда марљиво поново дистилисати при слабијој ватри и онда ће се добити друкчија и много бољи производ.

Како да залечим ране ца дрвету? — Ране на дрвету, па чак и старе могу се на овај начин најбоље залечити: ишчистити болестан део дрвета помоћу каквог оштрог оруђа, калемарског или каквог другог ножа и сасећи све оболеле делове тако да се огле потпуно здрави делови. Засеке свеже премазати калемарским воском. Ускоро ће се почети испод воска образовати ново ткиво и после годину или две дане рана ће потпуно ишчезнути.

Да кокоши и зими носе јаја. Кокоши и ако уопште не носе јаја зими, могу се вештачким путем натерати да то чине. Тај вештачки пут, то је с једне стране пакљиво одабирање (селекција) кокошију добрих носила, а с друге стране нарочите неге.

Зна се да има добрих и рђавих носила у једној истој раси кокошију, у истом јату и при истом начину храњења. Вама одабрати и гајити само добре носиле, јер се само овај од кокошију може имати праву корист. Зна се још и то да млађе кокоши више носе него старије. Кокице испилење у марту априлу и мају почињу већ да носе јадућег октобра. Да би се убрзало ношење младих кокица треба их још од месеца августа ограничавати у слободном кретању и више држати у затвореном простору, у испусту ово живинарника и добро хранити; тиме ће се јаче утицати на развиће њихових јајних жељада.

Али, међутим, поред расе и старости храна и добар живинарник су најглавније погодбе за зимско ношење јаја код кокошију. Ако кокоши ноћевају зими у недовољно заштићеним и хладним живинарницима, не треба од њих тражити јаја да носе. Исто тако ако се и недовољном слабом храном хране, не могу се од њих преко зиме јаја очекивати. Храном и то јака skonцентрисана храна, која се састоји из зрнелица; елде овса или јечма треба да преовлађује у зимском, оброку, ако се жели да кокоши и преко зиме јаја носе.

О Г Л А С И

ВИНОГРАДАРИМА

У нашем лозном расаднику у Смедереву имамо за продају велике количине *одличних оживљених каламава*, наших и страних најбољих винских и стоних сората лозе и продајемо их по врло умереним ценама.

Пошто је тражња калемљене лозе велика, интерес је купаца да са поруцима похитају, како би им се могле задржати жељене сорте.

За ценоник обратити се:

г М. Обреновићу, Милоша Великог ул. 44. Београд или г. Жики Поповићу, Економу Смедерево.

Т Р И У М Ф Н А У К Е ДИСТОЛ

Сигурно и поуздано средство против метиља код оваца, говеди свиња, кова и све остале домаће стоке.

Метиљ не представља више никакву опасност за сточарство, јер се **дистолом** метиљавост сигурно лечи.

Дистол није отрован, безопасан је и лако се даје стоци.

Дистол се даје стоци у количинама које одговарају тежини стоке због чега је потребно при поруцбинама дистола означити у килограмима животну тежину онога грла, које треба да се лечи.

Овцама се лек даје два дана, а говедима четири дана и лечење је завршено.

Лиснати метиљ после овог у животињи је сигурно убијен и после неколико дана и избачен из тела.

Метиљаво грло после давања дистола спасено је од пропасти и оно ће се после неколико дана почети и у снази поправљати.

Дистол је лек који се справља у нашој Отаџбини.

„КАШТЕЛ“

Фабрика хемиско — лекарских производа А. Д.
КАРЛОВАЦ

Сва обавештења о дејству лека даје ветеринар

Др. **АНДРИЈА М. ВРВИЋ**

Београд

Кнез Милетина ул. бр. 59.

ТЕЛЕФОН.

15—30

Адреса за телеграм

СЕРУМ-Београд

На захтев шаљемо бесплатно свакоме упуство о употреби дистола као и литературу о овом леку и његовом дејству.

Дистол се може набавити код Заступништва фабрике „КАШТЕЛ“ у Београду Кнез Милетина бр. 59. и код свију Апотека и дрогерија у Краљевини.

Сточари, улажите слободно свој новац у овце и другу стоку, јер јој метиљ и у најводоплавнијим пределима не може да штоди. Метиљ је савладан. Овчарство после овога има свугде да се подигне и да цвета.

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу серума
(серума и вакцине) у средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

д. д. за производњу серума

Телефон: 3-80

НОВИ САД

Поштанска преграда: 113

Адреса за телеграме: Серум Нови Сад.

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД

Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15-30

Адреса за телеграме: Серум Београд

Производи поуздана заштитна и лековита серума против
следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Соберихајму.
Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу.
Шуштавца.

СВИЊСКЕ КУГЕ — СИМУЛТАНО ЦЕПЉЕЊЕ

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине.
Пиосептикемије сисанчади.

Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и устобоље.
Строке — (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова
диagnostичка средства:

Туберкулин. — Малеин.

Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети,
бесплатно се врше сви дијагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, рекорд бризгалице, игле, маказе и
све друге потребе за целљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

РПЗ
53

ТЕЖАК

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 45783

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАН ОРГАН СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ВЛАСНИК И ИЗДАВАЛАЦ
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УРЕДНИК

Д-р ВЕЛИМИР Н. СТОЈКОВИЋ

ГОДИНА XLIX (ЗА 1922.)

У БЕОГРАДУ

ШТАМПЛАРИЈА «СВ. САВА» БРАНКОВА УЛ. 16.
Телефон бр. 249.

І С А Р А Д Н И Ц И

- Бајанит, Ваза: Талајнице (чл) стр. 10. Невође маслинова ула-це-шња (чл) стр. 178, 199. Град или лад на виновој лози (чл) стр. 230. Вештачко олововање раба (чл) стр. 301.
- Башић, Мил. Кукуруз и суша (анкета) стр. 338-341.
- Булаћ Стјепано. Маслинарица и уларска индустрија на аграрногском Приморју (чл) стр. 385, 395.
- Буријан Војтеж. Чистите воћке од гусеница (чл) стр. 29. Уклањање с воћака све што им је неопортрно и штетно (чл) стр. 40. Јабучни мољак (чл) стр. 140. Борба и предаја трешња (чл) стр. 118. Прикупљање семе (чл) стр. 214.
- Видановић П. М. Да семе гледичне брање кљаня (бел) стр. 207. Гуге на калемљеној лози (бел) стр. 332.
- Виноградни Сергије. Раму у мексарској проваљадној (чл) стр. 97. Раму о потресењу сточној храни (чл) стр. 129. Данске норме хране (чл) стр. 156. Значај одређивања процента влаге у млеку (чл) стр. 201. Штета је сточарско-мексарска вестрилопа валарга (чл) стр. 209. Прелаз са обичног хранива стоке на храниве према нормама (чл) стр. 276.
- Војводић Петар. Заштитимо наше маслине (чл) стр. 371.
- Вујан Н. Др. Уштеда вислоти (чл) стр. 233.
- Гивнић Јанковић. Кукуруз и суша (анкета) стр. 334-341.
- Грујић Ј. Драгомир. Пештерска овац (чл) 133, 149. Гајење питење зечева (чл) стр. 221. Разновидна асевича (чл) стр. 269. Храниве и нега асевича (чл) стр. 277. Раса паткиних зечева (чл) стр. 284. Зечариња (чл) стр. 2-5. Гајење пиче (чл) стр. 329. Житеља кошице (чл) стр. 348, 353.
- Даниловић Ч. Владанар. Три лентирања на виновој лози (чл) стр. 271, 286.
- Денаћ Горча. У кукурузу и суши (анкета) стр. 386.
- Дончић Милан, инж. др. Нешто о роду винограда (чл) стр. 108.
- Ђурђић В. Милан. Шума-тушнина као сточна храна (инт. и огл) стр. 21. Како да појачамо проваљадноу сточне хране (чл) стр. 23. Пољовпривредна наложба у Штету (чл) стр. 63, 61. Сточарство у брегалинском округу (чл) стр. 67, 77, 84, 93, 100. О квалитету велене ливе (инт. и огл) стр. 70.
- Живановић Јован. Шљиварство на горњем току Брегалине (чл) 121, 131, 138. Трансформација хране (инт. и огл) стр. 238, 295. Облагање бурда са парадизом (чл) стр. 316. О шљиви направљачи (чл) стр. 379.
- Живановић Драг. Кукуруз и суша (анкета) стр. 338-341.
- Живановић Милан. У кукурузу и суши (анк) стр. 413.
- Жуковић Јован. „Наша стара полска приредба“ (књиж.) (чл) стр. 278. Најбоље расе кокоши треба да гајејмо (чл) стр. 278. Најбоље расе кокоши (чл) стр. 237, 246. Избор мовине за приреду (чл) стр. 233. Живинариња (чл) стр. 262. Којем храном и како треба хранивати кокошке (чл) стр. 300.
- Илијаш М. Власт. Дејца Пољовпривредни Клуб у Пукову (чл) стр. 281.
- Јанчић Јаша. Кукуруз и суша (анкета) стр. 338-341.
- Јовановић Г. Александар. Свињарство у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца (чл) стр. 5, 12, 20, 63. Закон о специјалним пољовпривредним школама (чл) стр. 5. Меласа као сточна храна (чл) стр. 26. Грња за историју пољовпривреде код нас од К. Н. Костале (књиж.) стр. 51. Конзервација јаја (чл) стр. 57. Дајте нам и пољовпривредне школе (чл) стр. 81. Сепаратор перце (бел) стр. 95. Осамдесет-годишњица Краљевског Господарског Друштва (чл) стр. 95. Пољовпривредна настава у војска (бел) стр. 95. 101 Општи услови за успелно гајење нове живине (чл) стр. 105. Употреба трокрава (инт. и огл) стр. 126. Наложа Дејачег Живинорског Клуба у Стојнику (чл) стр. 145. Јавно продавање (чл) стр. 152. Нова низа пољовпривредна школа у Александру (чл) стр. 152. Кредит за нове пољовпривредне школе у Краљевини (чл) стр. 152. Практична предавања о конзервацији јаја (чл) стр. 183. Пољовпривредна живинариња (чл) стр. 200. О патосаву стаја за говеда (инт. и огл) стр. 204. Убийство силених мексарца (чл) стр. 213. Овце словеначких Алапа (чл) стр. 221. Цене свињаних мексарца у 1922 год. (бел) стр. 231. Урађење и равнај продуктивних основних школа пољовпривредне правна т. дв. народних пољовпривредних школа у Чехословачкој (чл) стр. 292. Помозимо се у скупштини (бел) стр. 2-6. Потреба школовања сеосног жепњанива у опште и о домаћинству школама у Чехословачкој (чл) стр. 305. Методи поштења, при опште стоне у вези са унапређењем сточарства (чл) стр. 317, 341, 0. Покретна школама за сеосне домаћине (чл) стр. 334. „Наша стара полска приредба“ (књиж.) стр. 373. Вреќка из палебиса (књиж.) стр. 405.
- Калиновић, Ж. М. Пример једне државне ергеде у Француској (подал) стр. 206, 276, 282, 290, 345.
- Катић Данило. Др. Ф Никола Рањенић (некр) стр. 396.
- Кашпарек Ладислав. Има ли лека против жетвала (чл) стр. 61.
- Коларевић Јаков. Проста практическая сушиња (чл) стр. 116. Једна прагматична собама лек (чл) стр. 372.
- Кури Фруан. Гајење тиквава у кукурузу и аредра вегитна од тиквавог семца (чл) стр. 130.
- Курчовић, Савко. Пигање о исхрани (чл) стр. 303, 308, 319, 325.
- Ланчић, Драгиша. У новој години (чл) стр. 1. Лан (чл) стр. 10. Допис с пута, стр. 14. За наше лекаство (чл) стр. 17. Муаре ирке и народне послонице стр. 22, 54, 94, 101. Исцвашиве (бел) стр. 24. Једна група дангуба и штета (чл) стр. 39. Рамиза од трмања (бел) стр. 41. Ово воћана (чл) стр. 36. Престо решење аграрног проблеме (подал) стр. 42. Како је кнес Милош разговорио курање (бел) стр. 55. Три услова за гајење оваца (бел) стр. 68. Два прозетва правина (бел) стр. 71. Тога рарна народна обичаја (чл) стр. 78. Виноград на нити молатве него мотике (бел) стр. 79. Сољене оваца (бел) стр. 79. Храниве правнотог оваца (чл) стр. 81. Јекељана (чл) стр. 85. Гајење шчева за продају (чл) стр. 92. Појење оваца (бел) стр. 95. Мокрина и овац (бел) стр. 95. Гајење коковира за исхрану стоке (бел) стр. 95. Земљотрес у села (бел) стр. 103. Вино и мудроста побуљана (бел) стр. 103. Креч за воће (бел) стр. 103. Допис с пута стр. 110. Рекорд меклности (бел) стр. 111. Радна стока у полској приреди (књиж.) стр. 111. Заране болести (књиж.) стр. 128. Чинаж овог воћке (бел) стр. 127. Италијански и француски рајвал (бел) стр. 143. Сушења крушана у Ресави (бел) стр. 141. У Скопљу (подал) стр. 145, 154, 162, 210, 218, 224, 234, 282, 290, 298. Прве Подружнице у Војнојдини. (чл) стр. 150. Рече у Ресави (бел) стр. 206. Препоруцие књиге (чл) стр. 224. Пунава Настава у Италији (књиж.) стр. 247. Коприва (чл) стр. 251. P. Wittmann: Pељареније Zagreb (књаж.) стр. 253. Неке пресе кукуруза (бел) стр. 278. Наши на кукурузу (бел) стр. 279. Пасулау у Ресави (бел) стр. 311. У новој економској години (чл) стр. 313. Штга треба да има угласно село (чл) стр. 3-9. Курс за пролагаторе (бел) стр. 388. Досадије пољовпривредне проваљадне (вода) стр. 402, 410.
- Луковић, Огњан. Подривање реч (чл) стр. 165.
- Лукичијевић Александар. Првавине омише усева у пролеће и користи од овог рада (бел) стр. 127. Како да сачувамо омише усеве с пролећа од проласти дугог снежног покривања (бел) стр. 127. Гајење лана (чл) стр. 168. Вубрење воћака (бел) стр. 206.
- Марш Марко. О унштотвању маслинове мушине Dacus oleae (чл) стр. 123.
- Милановић, Драгиша. Кукуруз и суша (анкета) стр. 338-341.
- Милетић, Благоје. Једно горко искуство (бел) стр. 15. Пропалае воћана (бел) стр. 22.
- Милчаљевић, Велислав. Гајење жарога (бел) стр. 55.
- Милошевић Драг. Ј. Трговина, конзервација и паковање гројња (чл) стр. 290.
- Милорадовић, Мил. Припревање калемова лозе за сађење (чл) стр. 4. У прилог обнове нашег живинарства (чл) стр. 245.
- Младуновић, Милозар. У кукурузу и суши (чл) стр. 378, 386.
- Митровић, Танасије. Др. Штетне послонице преразног парева као нашег домаћег гочетца (чл) стр. 108. Какава је исхрана намаг домачег гочетца (чл) стр. 113. Прелаз са суке хране у стаја на зелениу храну на наши (чл) стр. 148. Да за је источно француска овац дорасла нашим прирчкама (чл) стр. 183.
- Митровић Хр. Кукуруз и суша (анкета) стр. 338-341.
- Нешан, А. Кукуруз и суша (анкета) стр. 338-341.
- Нешан, Л. Бувоје. Пољовпривредне Подружнице и рад државних економија (чл) стр. 57. Основна настава и полска приредба (чл) стр. 177.
- Николић, Бурја. Сидимо воћке (чл) стр. 151. Зећ штеточина (бел) стр. 167.
- Николић, С. Ј. Средства за допуњавање минералних недостатака сточне хране (чл) стр. 116. О хранивној вредности белаячевине (чл) стр. 202.
- Николић, Ј. Мир. Подружарство у Србији (чл) стр. 225. Збирање леконотог бада (подал) стр. 346, 354, 362, 370.
- Николић, Б. М. Омише прено зиме (чл) стр. 2. Га, неке прирци и малерија (чл) стр. 17. Гајење мешавина код сгринца (чл) стр. 35. Први пролетни дан и пролећно орење (чл) стр. 44. Проклепи радони код омише стршина (чл) стр. 50. Невољно вубрење наших вива (чл) стр. 66. Припревање семца

o proizvodnji svinja (чл.) стр. 74. Зелено јубре (чл.) стр. 84.
 Сетва јарма пшта (чл.) стр. 90. Сетва кукуруза (чл.) стр. 98.
Николић, Стеван, Стородишња Луја Поштера (чл.) стр. 401.
 Опрштања реч са Н. Рапојевића (некр.) стр. 404.
Павловић, Л. Павле, Кукуруз и суша (некрет) стр. 338-341.
Петковић, С. Павле, Зимско калемаше воћних младаци-двипалачице (чл.) стр. 3. Спрежање и чување калемарица (виоки) за јанско и пролетње калемаше воћана (двипалачица) (бел.) стр. 7. Борбе садница (гл.) стр. 53. Резултати рада Шалварске Задруге у Качуцама (чл.) стр. 73. Како се могу од старје воћне преклемати (чл.) стр. 76. Неколико речи о корисним животинама (сисарима) и птицама у воћарству (чл.) стр. 140. Статистички подаци о производњи маслинова уља у току 1921. г. (гл.) стр. 159. Грађа за далматинску антропографију (књиж.) стр. 167. Курс за сеоске младеће одржан у Шању ради упознавања са подизањем сувишне система Др. Стојковића (допис) стр. 238. Курс сеоских мајстора, одржан код воћарске земљорадничке задруге у селу Качуцима код Чачка (допис) стр. 271. Курсева за рационално гајење маслина (бел.) стр. 286. Општа полуприредна изложба у Битољу (чл.) стр. 236. Изложба Врњачке Полуприредне Подружнице (чл.) стр. 380.
Рахуновић, Вилко, Изложба воћа у В. Банји, (чл.) стр. 388.
Петровић, Ђ. Никола, За олакшање промета и извоза вина (чл.) стр. 65. Курсева за помоћнике државних економи (чл.) стр. 141. Ваажност виноградарства, филоксера, Америчке подлоге (чл.) стр. 154, 161, 172. Најважније сорте домаће (европске) лозе (чл.) стр. 167, 210. С пута (допис) стр. 223. Упутство за одређивање алкохолно у вину Малигнаном сувокошомом. (чл.) стр. 283. Србијански сељаци у посети својој браћи Словеницама (чл.) стр. 309, 326.
Петровић, Стојан, О сундорегу-сунвогледу (чл.) стр. 313, 321.
Поповић, Константин, Сав божиње вино (пода) стр. 122, 130.
Поповић, Саво, Предавање у Бару, приликом изворана изложбе стр. 349, 359, 368.
Рапојевић, Никола, Борба против сканџава у Црној Гори у 1921. година (чл.) стр. 38, 45, 52. Уштановање маслинове мушце (Опаша штеточнио пшенице и вено субијање (књиж.) стр. 182. Жижак у шпеница (шт. и одг.) стр. 272. Гајење карфијола (шт. и одг.) стр. 278.
Радосављевић, Борбо, О кукурузу и суши (анкета) стр. 404.
Радосављевић, Живојин, О кукурузу и суши (анкета) стр. 351.
Радић В. Мил. Кукуруз и суша (анкета) стр. 338-341.
Радић, Жижко, Вредност вештачког ђубрета (чл.) стр. 405.
Рашиновић, П. Александар, Пшта је досада добиљено на име ратне опште од Немачке (бел.) стр. 96. Продаја лужавског екстрактa (гл.) стр. 95. Упутство за пониравање јаја (књиж.) стр. 205.
Род шлана у округу ужином (гл.) стр. 215.
Решај, Ј. Милivoјин, Случајни биволтинг код свиголуба домаће расе (чл.) стр. 37.
Рубејан, вр. нинг. О старјаву приземних ливада (чл.) стр. 106.
Савић, Драг, Изглед на боље (гл.) стр. 127.
Савковић, В. Једно стечено искуство (бел.) стр. 143.
Секулић, Мил. О кукурузу и суши (анкета) стр. 338-341.
Спреваћ, Дагунтин, Заједничка обрда сеоских и општинских угрина (чл.) стр. 117, 125, 132. Припрема за сушење шлана (чл.) стр. 169. О сушењу шлана (чл.) стр. 237. Борба шлана за сушење (бел.) стр. 233, Упутство за сушење шлана на равниа сувишницама (чл.) стр. 268, 274, 284. Изложба воћа у В. Банји (чл.) стр. 388.
Станковић, Љубомир, Када је досиес хромпир у Хрватску и Славонију (бел.) стр. 31. Виноградарство пре 100 година у Хрватској и Славонији (бел.) стр. 39. Ко је први нут сувош шланку у Славонији (бел.) стр. 87. Када је досиес дуван и кукуруз у Хрватску и Славонију (бел.) стр. 183. Гороган (бел.) стр. 231.
Стојадиновић, Петар, Успех Медвеђе Полуприредне Подружнице (чл.) стр. 118.
Стојановић, Благоје, О кукурузу и суши (анкета) стр. 395.
Стојановић, Драгољуб, Последња државна општинских угрина и приватна иницијатива у полској привреди (чл.) стр. 229.
Стојановић, Станојко, О кукурузу и суши (анкета) стр. 331.
Стојковић, Велизар Др. Конгрес воћа Дечних Полуприземних Клубова (чл.) стр. 9. Краљ Петар I, Велики Ослободилац (књиж.) стр. 14. Шалеће младеће преко Друштва Привредник на праксу (гл.) стр. 21. Економ (књиж.) стр. 31. Говор у Полуприземном Савету, при подношењу законског пројекта

o полуприредној служби (чл.) стр. 41. Стр. 43. Праа Шалварске Задруге у Србији (чл.) стр. 41. Главна Годешња збор Српског Полуприземног Друштва (чл.) стр. 49. Прерада шлана у Шалварској Задруги у Качуцама (чл.) стр. 68. Дејин Полуприземних Клубова (бел.) стр. 79. Привредник (књиж.) стр. 73. Проширене област Шалварске Задруге у Качуцама (чл.) стр. 86. Оног пролећа што нише обрабине и засејане земље (чл.) стр. 89. Воће и воћарство (књиж.) стр. 102. Прво предање лозе од прстине је авијаста пролетно изливачице (чл.) стр. 117. Како да се заштити сема од гавранова (бел.) стр. 151. Како се лечи воће од мушце (карозе) (бел.) стр. 151. Полуприредна статистика у Сједињеним Државама (чл.) стр. 157. Избеганаје додир вина са гложењем, цинком и оловом (чл.) стр. 159. Дефиниција локала у коме се гаје свилене бубе (бел.) стр. 169. Полуприредна Статистика у Сједињеним Државама (чл.) стр. 164, 173, 181, 204. О успешном гајењу кукуруза (књиж.) стр. 174. Језво предавање о чувању и изадруги продаји јаја (гл.) стр. 183. Организовање полуприземника за прираду и продају извозних производа (чл.) стр. 193. Како да исправимо изостре домаће сувишне (чл.) стр. 212. О чувању и изадруги продаји рибунга (чл.) стр. 218, 226, 235, 241, 292, 299, 303, 411. Како да се егстрине паразити (буве и ваши) код излуда (бел.) стр. 230. Зелена боланица у салазури (бел.) стр. 240. Димањаче школе и подружнице за домаћинство у Шалварским полуприземника у Словенији (чл.) стр. 254. Илет наших полуприземника у Словенији (чл.) стр. 273. Курсева за сушење шлана (гл.) стр. 2-6. Изложба Српског Полуприземног Друштва у његовим Подружница (чл.) стр. 289. Сумпорисане слудка (чл.) стр. 297. Вратили се из Словеније (гл.) стр. 304. Припремање винског посуља (чл.) стр. 307. Како треба употребити бина за сусек (чл.) стр. 331. Одржавање вина од комаре (чл.) стр. 333. Гајење пшенице у рамкутинку регионима (чл.) стр. 3-6. Краве које се не дају мушти (бел.) стр. 374. Како треба мушти које (чл.) стр. 402. Да незароо суре малених (бел.) стр. 405. Гае и како треба употребити течно ђубре (бел.) стр. 405. Како се лечи тегално вино (бел.) стр. 405. Укус ракеје на агоритину (бел.) стр. 414. Како да залечити ране на дрвету (бел.) стр. 414. Да кокоши и зими носе јаја (бел.) стр. 414.

Тодоровић, Д. Благо, Државна Ергела „Карађорђево“ (пода) стр. 2, 10, 18, 26, 34. Народни Пријатељ (књиж.) стр. 47, 7. Ил.-Кремш, (некр.) стр. 110. 7. Др. Ђорђе Радић (некр.) стр. 381. 7. Љубомир Новаковић, вршединик Српског Полупр. Друштва (чл.) стр. 409.
Тодоровић, М. Добрислав-Др. Полуприземне Гласнице (књиж.) стр. 54. Засајене површине и стање културе (бел.) стр. 111.
Тодоровић, Т. Паја, О производњи пшавог гавена (гласине) у нашој земљи (бел.) стр. 14. Љубављански мелник сажм (пода) стр. 50, 58. Винарска — полурарски курс у Александарову (Јуни) (бел.) стр. 103. О извозу наших вина у Чехословачку (чл.) стр. 137. Поуке из Геолозије (књиж.) стр. 142. Једна потребна исправна поводом калге о успешном гајењу кукуруза (књиж.) стр. 238. Могућност гајење поморанца (назрница) у Херцеговини (бел.) стр. 225. Света Краљ. Милутиновић врсно име Српског Полуприземног Друштва (чл.) стр. 361. 7. Пер Петковић (некр.) стр. 373. Заједничка вечера о славни Српског Полупр. Друштва. (гл.) стр. 374. Педесетогодишња професорске славе г. Симе Лозанића (чл.) стр. 377.
Торжески, Мих. Крава са 4 телета (бел.) стр. 7. Како су неговане ковошке, гуске и ћурке у стара врмена (бел.) стр. 174.
Татић, В. Душан Опрштања реч са лок. Миланом Триковићем (некр.) стр. 351.
Ђирковић, Тивко, Годешња Ступиштина Полупр. Подружнице у Чачку (чл.) стр. 46. Примамо ли уредно снажи број Техника (допис) стр. 102. Мленарство у округу чачкомом (допис) стр. 168. Индустрија све шлане у Чачку и околини (допис) стр. 246. Изложба у Чачку (гл.) стр. 254. Конференција Једничких Виноградара у Чачку (чл.) стр. 265.
Ђосић, Драгојин, Државни Органи Завод у Бруи (чл.) стр. 149. Полуприземна Изложба у Прагу (пода) стр. 170, 178, 184. Вубре и ђубрење (пода) стр. 298, 304, 306, 314, 322, 330. Радам у штедном (чл.) стр. 385.
Фрас, Ф. Драг, Кроши ветар код сивња (чл.) стр. 332.
Илић-Хаџи, Влад. Курс Драгачево у Ивањини (пода.) стр. 82, 90, 98, 106, 114.
Цветнић, Емико, „Наша стара полска привреда“ (књиж.) стр. 373.

П С А Д Р Ж И Н А

1. Од општег значаја

Вено и мудрога побудили (бел.) стр. 103.
 Говор Др. В. М. Стојковића, приликом подношења пројекта

o полуприредној служби Полуприземног Савета стр. 31.
 Два пролећа правника (бел.) стр. 71.
 Досађана полуприземна пропаганда (пода.) стр. 402, 410.

Заједничка обрада својих и општинских утрина (чл.) стр. 117, 124, 132.
 Землоторес и село (бел.) стр. 103.
 Изглед на боје (чл.) стр. 127.
 Излет наших Прољопривредника у Словенску (чл.) стр. 39, 273, 304, 309, 326.
 Један похвалан пример (за сузбујање неписмености) (чл.) стр. 406.
 Једна тауна дангуба и штета (чл.) стр. 30.
 Краљ Петар I Велики — Ослободилац (најм.) стр. 14.
 Кукуруза и суша (анкета) стр. 297, 338 311, 351, 378, 386, 396, 404, 413.
 Курсеви за пољоившке државних економиа (чл.) стр. 141.
 Мурава нарке и народне пословице стр. 22, 34, 91, 151.
 Пажама калетницама који су били у Словенској (чл.) стр. 328.
 Питане о исхрану (ча) стр. 303, 308, 319, 325.
 Пољопривредне Подружнице и рад државних економиа (чл.) стр. 37.
 Посвањо се у ступоци (бел.) стр. 296.
 Последње државна општинских утрина и пријетне ницијативе у полској еривредној (чл.) стр. 229.
 Правни Савети (чл.) стр. 62.
 Примамо ли уредно сваки број Тежака (допис) стр. 102.
 Примери за похвалу и угадење (чл.) стр. 104.
 Проста практична соба пех (чл.) стр. 372.
 Рајом и штељом (чл.) стр. 383.
 Сан божиње ноћи (погл.) стр. 122, 130.
 Село угледно шта треба да има (чл.) стр. 369.
 Србијански селаци и посети својој браћи Словенцима (чл.) стр. 369.
 Стототинашца Луја Пастера (чл.) стр. 401.
 Три радна народна общаца (чл.) стр. 78.
 У новој години (чл.) стр. 1.
 Упојној економској години (чл.) стр. 313.
 Умскопу (погл.) стр. 146, 154, 162, 210, 218, 223, 234, 242, 250, 258.
 Училища апостола (чл.) стр. 283.
 Шта је до сада доживео на мре ритне оштете од Немачке (бел.) стр. 95.

2). Ратарство, Градинарство, Цветарство и Ливадарство

Бопаци конзервације (бел.) стр. 254.
 Борба против сиваваца у Црној Гори 1921. године (чл.) стр. 38, 45, 52.
 Виза из кукурузу (бел.) стр. 273.
 Вештачко ђубре и његова употреба (погл.) стр. 3, 4.
 Виноградство пре 100 година у Хрватској и Славонији (бел.) стр. 39.
 Вредност вештачких ђубрета (чл.) стр. 405.
 Гајење мешавина код стравња (чл.) стр. 35.
 Државна огледна завод у Брну у Моравској (чл.) стр. 149.
 Дуван и кукуруза кад су донесени у Хрватску и Славонију (бел.) стр. 183.
 Вубре вештачко и његова употреба (погл.) стр. 304.
 Вубре зелено (чл.) стр. 83.
 Вубре: тачно где и како треба употребити (чл.) стр. 405.
 Вубре и ђубрење (погл.) стр. 298, 306, 314, 322, 330.
 Вубрење наших њива — исцелољом (чл.) стр. 66.
 Вубрета вештачких вредност (чл.) стр. 405.
 Екстракт живачни (бел.) стр. 374.
 Екстракт дуванског пролаја (чл.) стр. 66.
 Жижак у штељци (пит. и одг.) стр. 272.
 Жетина од тиквиног семена прерада (чл.) стр. 130.
 Зелено ђубре (чл.) стр. 83.
 Неушкване (бел.) стр. 24.
 Јагода гајење (бел.) стр. 55.
 Јеменвал-ливадска трава (бел.) стр. 85.
 Карфијола гајење (пит. и одг. стр. 278.
 Коприва (чл.) стр. 251.
 Кромирин, кад је донесен у Хрватску и Славонију (бел.) стр. 31.
 Кромирин гајење за исхрану стоке (чл.) стр. 95.
 Кромирин трањење (чл.) стр. 257, 295.
 Кукуруза и дуван кад су донесени у Хрватску и Славонију (бел.) стр. 183.
 Кукуруза и суша (анкета) стр. 297, 338, 341, 351, 378, 386, 396, 404, 413.
 Кукуруза — неке врсте (бел.) стр. 278.
 Култура памука у Херцеговини (чл.) стр. 28.
 Дан (чл.) стр. 10.
 Лана гајење (чл.) стр. 196.
 Ливада привремених стварана (чл.) стр. 105.
 Мазарија и гајење пиринча (чл.) стр. 17.
 Мазина (чл.) стр. 17 и 19.
 Недовољно ђубрење наших њива (чл.) стр. 66.

Озмике усеве како да сачувамо с пролећа од пропасти другог снежног покривања (бел.) стр. 127.
 Озмике преко зиме (чл.) стр. 2.
 Пасуља — култура у Херцеговини (чл.) стр. 28.
 Пасуља у Ресави (бел.) стр. 311.
 Пиринча гајење и мазарија (чл.) стр. 17.
 Прашине озмиких усева у пролеће и користа од овог рада (бел.) стр. 127.
 Прва плодотни дани у пролећно обрање (чл.) стр. 44.
 Припреме семена за пролећну сетву (чл.) стр. 74.
 Пролеће овог што зиме обрањене и засејане земље (чл.) стр. 89.
 Пролетни радни код озмиких стрнина (чл.) стр. 10.
 Пролећне гајење у размакнутом редовима (чл.) стр. 356.
 Рајриси италијански и француска (бел.) стр. 143.
 Сеје, како да се заштити од гаврноваца (бел.) стр. 151.
 Сеје од јрине и јечма (чл.) стр. 7.
 Сетва јарих жита (чл.) стр. 90.
 Сетва кукуруза (чл.) стр. 98.
 Скакавици у Црној Гори у 1921. г. (чл.) стр. 38, 45, 52.
 Сушакрог — сунуоглед (чл.) стр. 313, 321.
 Тиквава у кукурузу гајење и прерада лејтана од тиквиног семена (чл.) стр. 130.
 Трањење кромиринга (чл.) стр. 237, 295.
 Успешно гајење кукуруза (најм.) стр. 174.
 Виза за продају гајење (чл.) 92.

3. Виноградство и Воћарство.

Азкокола у вину одређивање Малласонија ебулоскопом (чл.) стр. 283.
 Америчке подлоге лозе (чл.) стр. 151, 161, 172.
 Берба грожђа (чл.) стр. 328.
 Берба и прерада трешњава (чл.) стр. 148.
 Берба шљива за сушење (бел.) стр. 263.
 Боранија зелена у саламури (бел.) стр. 230.
 Бурди облагање парадиком (чл.) стр. 306.
 Буре неадавно да влечити (бел.) стр. 316.
 Винарство виноградацтва, филоксера — Америчке подлоге (чл.) стр. 154, 161, 172.
 Винарски (популарни) курс у Александрици (Жупа) (бел.) стр. 103.
 Вина додир са гвождем, цинком и оловом избегавајте (бел.) стр. 159.
 Вина од комине одвајање (чл.) стр. 313.
 Вино тогљиво како се лечи (бел.) стр. 405.
 Виноград не ште мовитне, него жотине (бел.) стр. 79.
 Виноградска далматинских — организације (чл.) стр. 175.
 Виноградство измеш обивања (чл.) стр. 245.
 Виноског посуља — припрема (чл.) стр. 307.
 Војке од жутице (хлорозе) како се лече (бел.) стр. 151.
 Војке садити (чл.) стр. 154.
 Војке старје прекалжити (чл.) стр. 76.
 Вољавана пролајење (допис) стр. 22.
 Грозан (бел.) стр. 234.
 Град или лед на виноградној лози (чл.) стр. 220.
 Гројжа конзервације и паковање (чл.) стр. 290.
 Гук на каламјеловој лози (бел.) стр. 352.
 Далматинских виноградаца — организација (чл.) стр. 175.
 Домаће сушнице, како да поправимо (чл.) стр. 212.
 Вубре тачно где и како треба употребити (бел.) стр. 405.
 Вубрене војкама (бел.) стр. 265.
 Зајружно чување и продаја јабука (чл.) стр. 218, 226, 235, 242, 252, 259, 363, 411.
 Заштитиво наше маслене (чл.) стр. 371.
 Замско каламјелово војкама младина — дивљачица (чл.) стр. 3.
 Жутина (хлороза) на војкама како се лечи (бел.) стр. 151.
 Избегавајте додир вина са гвождем, цинком, а оловом (бел.) стр. 159.
 Јабука — зајружно чување и пролаја (чл.) стр. 218, 226, 235, 242, 252, 259, 363, 411.
 Јабучни молац (чл.) стр. 140.
 Каламјачица (вијока) сиремање и чување за зимско и пролетне каламјелово војкама (дивљачица) (бел.) стр. 7.
 Каламјела лоза припрема за сајење (стр.) стр. 4.
 Ко је први сушио шљиву у Славонији (бел.) стр. 87.
 Конзервације и паковање грожђа (чл.) стр. 260.
 Корисне животине у воћарству (чл.) стр. 146.
 Крч за воје (бел.) стр. 103.
 Кречење јабука — једно горко искуство (бел.) стр. 15, 143.
 Крунаша сушење у Ресави (бел.) стр. 141.
 Курс за знање сушница за сушење шљива (чл.) стр. 223.
 Курс за сеоске младеће одржи у Шању ради упољнања са пољивањем сушнице система Д-р Стојковића (допис) стр. 238, (чл.) 239.
 Курсеви за рационално гајење маслена (чл.) стр. 281.
 Курсеви за сушење шљива (чл.) стр. 286.
 Маслене наше — заштитиво (чл.) стр. 37.

Масларство у уларској индустрији на црногорском приморју (чл.) стр. 354.
 Маслиноне мушине (*Dacus oleae*) уништовање (чл.) стр. 91, (чл.) стр. 123.
 Маслиновог уља (вјетина) цеђење (чл.) стр. 178, 180.
 Могућност гајења поморанџи (паранџа) у Херцеговини (бел.) стр. 285.
 Оважње вјина од војине (чл.) стр. 353.
 Око воћњака (чл.) стр. 36.
 Подунавски (вињарски) курс у Александровцу (Жупи) (бел.) стр. 104.
 Подунавства у Србији (чл.) стр. 225.
 Поморанџа — могућност гајења у Херцеговини (бел.) стр. 225.
 Прво прелиме лозе од пресудне је важности противу пламњаче (чл.) стр. 117.
 Прерада шљива у шљиварској Задрузи у Качулицама (чл.) стр. 68.
 Припрема високог посућа (чл.) стр. 307.
 Припрема за сушење шљива (чл.) стр. 169.
 Проводњак плавог камена (галице) у нашој земљи (бел.) стр. 14.
 Ревида винограда (чл.) стр. 108.
 Рану на дрвећу како да залечимо? (бел. стр. 414.
 Рањ шљива у округу уласком (чл.) стр. 215.
 Радожа воћке (чл.) стр. 154.
 Семе привуљачно (бел.) стр. 214.
 Семе привуљачно — димитријево (чл.) стр. 386, 395.
 СORTE лозе домаће (европске) стр. 187, 210.
 Сумарскогје кљука (чл.) стр. 207.
 Сушење шљива (чл.) стр. 257.
 Сушница, проса, практина (чл.) стр. 116.
 Сушнице, домаће, старе, како да се повораве (чл.) стр. 212.
 Тељиво вино како се лечи (бел.) стр. 405.
 Трешња, бербја и врерада (чл.) стр. 148.
 Трошина, конзервације и паковање грожди (чл.) стр. 290.
 Три лентачица на виновој лози (чл.) стр. 261, 266.
 Уклањање са воћњака све што им је непотребно и штетно (чл.) стр. 45.
 Укус рачица на виноградну (бел.) стр. 414.
 У прилог обнове нашег виногледарства (чл.) стр. 245.
 Упутство за одређивање алкохолу у вину Малигановог сбулосиновог (чл.) стр. 283.
 Упутство за сушење шљива на разним сушницама (чл.) стр. 268, 274, 284.
 Филоскофа (чл.) стр. 154, 161, 172.
 Хлорова (жутина) на воћњака како се лечи (бел.) стр. 151.
 Цеђење маслиновог уља — вјетина (чл.) стр. 178, 199.
 Чамак око воћњака (бел.) стр. 127.
 Чистите воћке од гусеница (чл.) стр. 29.
 Шљива бербја за сушење (бел.) стр. 268.
 Шљива „парачанка“ (чл.) стр. 379.
 Шљива припрема за сушење (чл.) стр. 169.
 Шљива прерада у шљиварској задрузи у Качулицама (чл.) стр. 68.
 Шљиварство на горњем току Брегалнице (чл.) стр. 121, 131, 138.

4. Шумарство и лов.

Вен штеточина (бел.) стр. 167.
 Курјак — како је вјез Милош разгодио (бел.) 55.
 Гладичијево семе — да брже клија (бел.) стр. 207.
 Ракја од трњина (бел.) стр. 31.

5. Сточарство, Живинарство, Пчеларство и Рибарство

Виволтин случајни код свилене жуба (чл.) стр. 37.
 Бива да скок како треба употребити (чл.) стр. 331.
 Вештачко оплодњавање рибе (чл.) стр. 301.
 Да кокоши и вјин носе јаја (бел.) стр. 414.
 Данске норме хране (чл.) стр. 103, 156.
 Довинфекција локала у коме се гоје свилене бубе (бел.) стр. 159.
 Државна ергела „Карађорђево“ (подл.) стр. 2, 10, 18, 26, 34.
 Живинарник (чл.) стр. 3 (чл.) стр. 262.
 Живинарника водичење (чл.) стр. 209.
 Жителја кошнице (чл.) стр. 318, 328.
 За наше млектарство (чл.) стр. 17.
 Зелене пилке — кишњелје (шт. и одг.) стр. 70.
 Зечарник (чл.) стр. 285.
 Зечена пихтољ — расе (чл.) стр. 281.
 Зечена — разнокопанале (чл.) стр. 269.
 Зечена — хрњелје и неге (чл.) стр. 277.
 Зечене пихтоме — глјина (чл.) стр. 221.
 Значај одређивања процента вјасту у вјену (чл.) стр. 202.
 Избор животине за приплод (чл.) стр. 253.
 Источно-фризиска овца — да ли је дорасла нашим приликама (чл.) стр. 180.
 Јаја — конзервације (чл.) стр. 57.
 Јаква је искрпа нашег домаћег гомечета (чл.) стр. 113.

Како да се одстране паразити (бубе и вјин) код пилеки (бел.) стр. 230.
 Како да појачамо производњу сточне хране (чл.) стр. 23.
 Како су меголане кокошке, гуске и курке у стара времена (бел.) стр. 174.
 Како треба муати козе (чл.) 402.
 Како треба употребити биве да скок (чл.) стр. 331.
 Кишњелје зелене пилке (шт. и одг.) стр. 70.
 Коаза са четри јајета (чл.) стр. 128.
 Којом храном и како треба храниш кокошке (чл.) стр. 30.
 Конзервације јаја (чл.) стр. 57.
 Крава са четри телета (чл.) стр. 7.
 Краве, које се не дају мусти (бел.) стр. 374.
 Маса као сточна храна (чл.) стр. 26.
 Методи поштење при оцени стове у вјен са унапређење сточарства (чл.) стр. 317, 321.
 Млечности — рекора (бел.) стр. 111.
 Мокрина и овце (бел.) стр. 95.
 Нешто о нашем сточарству (чл.) стр. 345.
 Овна правоиња — хрњелје (бел.) стр. 83.
 Овна и мокрина (чл.) стр. 95.
 Овце словеначки Алпа (чл.) стр. 221.
 Општи услови за успешно гајење живине (чл.) стр. 105.
 Паразити (бубе и вјин) како да се одстране код пилеки (бел.) стр. 230.
 Пенгарски овца (чл.) стр. 138, 139.
 Појене овца (бел.) стр. 95.
 Пројактина предавања о конзервацији јаја (чл.) стр. 163.
 Преднање једно о музаву и задрузној продаји јаја (чл.) стр. 183.
 Прелаз са обичног хрњелја стоке на хрњелје према нормама (чл.) стр. 276.
 Прелаз са сухе хране у стаји на зелену храну на наши (чл.) стр. 148.
 Пример једне државне Ергеле у Француској (подл.) стр. 266, 276, 282, 290.
 Пиле — глјина (чл.) стр. 323.
 Расе кокошак — најбоље (чл.) стр. 237, 246.
 Расе кокошка — које треба да гајимо (чл.) стр. 228.
 Расплодни пастуни на влозоби стоје у Загребу (чл.) стр. 284.
 Рачуи у млекарској производњи (чл.) стр. 294.
 Рачуи о потрошеној сточној храни (чл.) стр. 129.
 Рибун у Ресави (бел.) стр. 206.
 Свињарство у Краљевини Срба, Хрвата и Словенца (чл.) стр. 5, 12, 20.
 Свилене мекурка — убјање (чл.) стр. 219.
 Сепаратор Черес (бел.) стр. 95.
 Случајни виволтин код свиљобуба домаће расе (чл.) стр. 37.
 Сољене овца (бел.) стр. 79.
 Средства за допуњавање минералних недостатака сточне хране (чл.) стр. 116.
 Стрја да говеда — патосаље (шт. и одг.) стр. 204.
 Сточарство у брегалинском округу (чл.) стр. 67, 77, 84, 93, 100.
 Сточарско-млекарско контролно задруга шта је (чл.) стр. 202.
 Сточна храна производњау како да појачамо (чл.) стр. 23.
 Талчанке (чл.) стр. 10.
 Три услове за гајење овца (чл.) стр. 63.
 Убјање свилене мекурка (чл.) стр. 213.
 Шава — уздушана као сточна храна (шт. и одг.) стр. 21.
 Штетне последице прераде парња код нашег домаћег гомечета (чл.) стр. 108.

6. Сточно лекарство.

Има ли лека против метиља (чл.) стр. 60.
 Исплдане материце код крава (чл.) стр. 123.
 Употреба трокара (шт. и одг.) стр. 126.
 Црвени ветар код свиња (чл.) стр. 332.

7. Аграрна Политика, Задруге, Удружења, Конгреси.

Аграрног проблема — просто решење (подл.) стр. 42.
 Виноградско Пиротско удружење (чл.) стр. 275.
 Главна Скупштина Краљског Господарског Друштва у Загребу (чл.) стр. 239.
 Главни Савез југословенских виноградаре (чл.) стр. 223.
 Дејчи Подоприредне Клуб у Пукову у Винод. — Војарској Дејчи Подоприредне Клуб „Тимоу“ у Винод. — Војарској Школи у Букову (чл.) стр. 167.
 Дејчи Подоприредне Клубова (чл.) стр. 79.
 Државни економички и вођама Дејчи Подоприредних Клубова — проглас (чл.) стр. 25.
 За олакшање промета и извоза вјина (чл.) стр. 65.
 Засеоње површине и стаме културе (бел.) стр. 111.
 Извоз наших вјина у Чехо-Словачку (чл.) стр. 137.
 Конгрес вођа дејчи подоприредних клубова (чл.) стр. 9.
 Конгрес Српских Виноградничких Задруга (чл.) стр. 254.
 Конференција Јелџких Винограда у Чачку (чл.) стр. 205.
 Љубавиши велики сјај (подл.) стр. 50, 56.

Међународна Сајна мустара у Прагу (чл.) стр. 72.
 Организовање пољопривредника за прераду и продају милова (чл.) стр. 193.
 Осамдесетогодишњица Хрватског Славонског Господарског Друштва (чл.) стр. 93.
 Пољопривредна статистика у Сједињеним Државама (чл.) стр. 157, 164, 173, 181, 204.
 Повис земљорадничког становништва у Чехословачкој (чл.) стр. 115.
 Прва Шљаварска Задруга у Србији (чл.) стр. 41.
 Привредноа трговачка агенција Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца у Прагу (чл.) стр. 15.
 Пример за углед (у оснивању Дејних Пов. Клубова) (чл.) стр. 88.
 Проширење области Шљаварске Задруге у Качулицима (чл.) стр. 88.
 Радна стока у пољској привреди (књиж.) стр. 111.
 Резултати рада Шљаварске Задруге у Качулицима (чл.) стр. 73.
 Савет Српских Земљорадничких Задруга за унапређење пољопривреде у Банији, Лици и Крбави (чл.) стр. 224.
 Србијански селаци у посети својој браћи Словенцима (чл.) стр. 309.
 Статистички подаци о производњи маслинона уља у току 1921. (чл.) стр. 159.
 Укривљење агронома за Босну и Херцеговину (чл.) стр. 39.
 Удружење пољопривредника у Чехословачкој (чл.) стр. 47.
 Утицај културних мера и установа на добит у гадњишту (чл.) стр. 370.
 Цене свилених музурака у 1922 год. (бел.) стр. 221.
 Цене чилског шалатри за 1922 год. (чл.) стр. 235.

8.) Пољопривредна настава и школе.

Градњарско-швајцарска школа (чл.) стр. 159.
 Дате нам и Пољопривредне школе (чл.) стр. 81.
 Домашње школе и Подружине за домаћинство (чл.) стр. 241, 249.
 Закон о специјалним пољопривредним школама (чл.) стр. 15.
 Јавно предавање (чл.) стр. 152.
 Кредит за нове пољопривредне школе у Краљевини (чл.) стр. 152.
 Курс за проваторе (бел.) стр. 368.
 Курс сеоских мајстора одржан код воћарске земљорадничке задруге у селу Качулицима код Чаčka (допис) стр. 271.
 Нова школа пољопривредна школа у Алексинцу (чл.) стр. 152.
 Основна настава и пољска привреда (чл.) стр. 177.
 Педесетогодишњица Виноградарско-Воћарске школе у Марбору (чл.) стр. 375, 389.
 Покретне школе за сеоске дојавице (чл.) стр. 134.
 Пољопривреда и пољопривредна настава у Немачкој (чл.) стр. 271.
 Пољопривредна настава у војсци (бел.) стр. 95, 161.
 Пољопривредна школа у Сланцу (чл.) стр. 134.
 Погреб школског сеоског земљоправа у оштите и у домаћинским школама у Чехословачкој (чл.) стр. 305.
 Путна пољопривредна настава у Италији (књиж.) стр. 247.
 Средња пољопривредна школа у Марбору (чл.) стр. 328.
 Среска продужна школа са пољопривредним правцем у Товаришеву (Бачка) (бел.) стр. 205.
 Уређење и развој основних школа пољопривредног правца т. ав. народних пољопривредних школа у Чехословачкој (чл.) стр. 292.
 Шалатне младе преко Друштва Привредника на праксу (чл.) стр. 24.

9.) Српско Пољопривредно Друштво.

Главни годишњи Сбор Српског Пољопривредног Друштва (чл.) стр. 33, 41, 49.
 Годишња скупштина Пољопривредне Подружине у Чачку (чл.) стр. 46.
 Извештаји наших пољопривредника у Словеначку стр. 39, 239, 273, 304, 309, 328.
 Јојелиничка вечера о слави Српског Пољопривредног Друштва (чл.) стр. 374.
 Записник рада XLVIII редовног главног годишњег збора Српског Пољопривредног Друштва. (за 1921 год.) стр. 190.
 Записници седница Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва стр. 8, 15, 32, 40, 48, 56, 64, 72, 80, 88, 96, 104, 108, 112, 119, 135, 143, 152, 160, 176, 207, 208, 215, 224, 231, 239, 248, 255, 263, 272, 287, 312, 319, 342, 352, 360, 375, 389, 397.
 Нове ценичне књиге које има Српско Пољопривредно Друштво, стр. 16, 40.
 Нове Пољопривредне Подружине (чл.) 15, 48, 56, 72, 88, 104, 127, 143, 167, 207, 215, 224, 234, 328, 375.
 Нови чланови пољског и редовни (чл.) стр. 63.
 Нови чланови добротвори (чл.) стр. 31, 80, 112, 128, 207, 342.

Нови чланови угоспителци (чл.) стр. 7, 31, 39, 48, 72, 88, 119, 128, 135, 143, 150, 159, 167, 183, 207, 215, 267, 311, 375.
 Објављене изјаве стр. 180.
 Поздравна Српског Пољопривредног Друштва (чл.) стр. 342.
 Пољопривредне Подружине и рад државних економија (чл.) стр. 57.
 Пољопривредне Подружничке и државних економија на знање (чл.) стр. 71, 80, 159.
 Повластице у подноју (чл.) стр. 328.
 Прва Пољопривредна Подружница у Војводини (чл.) стр. 150.
 Распис бр. 2. (чл.) стр. 24.
 Са. Краљ. Милутин, крсно име Српског Пољопривредног Друштва (чл.) стр. 361.
 Сависна књига које има Српско Пољопривредно Друштво (чл.) стр. 16, 40.
 Србијански селаци у посети својој браћи Словенцима стр. 39, 273, 304, 309, 328.
 Успех Медвеђе Пољопривредне Подружине (чл.) стр. 118.
 Ценовни списак и алати, стр. 8.

10. Народно Здравље.

Збирани дежонитог билд. (чл.) стр. 332, 346, 354, 370.
 Краљева вредност белачинце (чл.) стр. 202.

11. Метеорологија.

Средњи дневни метеоролошки подаци у Топчидеру стр. 255, 280, 287, 296, 304, 311, 319, 342, 360, 374, 396.

12. Дописи.

Дошле с пута, стр. 14, 110, 223.
 Индустрија суне шавице у Чачку и околини (допис) стр. 246.
 Кроз Драгачево у Ивањини стр. 82, 90, 98, 106, 114.
 Курс сеоских мајстора одржан код воћарске задруге у селу Качулицима код Чаčka (допис) стр. 271.
 Млањарство у округу чачком (допис) стр. 116.
 Продајне воћњаци (допис из Годовина) стр. 22.

13. Књижевност.

Breskve in parceli (књиж.) стр. 405.
 Воћке, воће и пољарство (књиж.) од Драг. Н. Лавчевића стр. 102, 224.
 Грађа за далматинску Елајографију (књиж.) од Стјепана Буџина стр. 167.
 Грађа за историју пољопривреде код нас од К. Костића (књиж.) стр. 54.
 Економ — лист (чл.) стр. 7, 31.
 Здраве болести (књиж.) стр. 126.
 Кратка упута о употреби вештачког ђубрета (књиж.) стр. 341.
 Народни Пријатељ — лист стр. 47.
 Наша старе пољска привреда (књиж.) стр. 373.
 Пољопривредно Газдовље (књиж.) стр. 71.
 О кукурузу од К. Поповића (књиж.) стр. 158.
 Пољопривредни Гласник — лист (књиж.) стр. 54.
 Пољопривредни Календар (чл.) стр. 343.
 Опасна штеготина пшенице и њено сувабијање од виши. Војке Турниа (књиж.) стр. 182.
 Поуке из Геологије (књиж.) стр. 142.
 Привредник — лист (књиж.) 7, 79, 368.
 Путна пољопривредна настава у Италији од Д-р В. Н. Стојковића (књиж.) стр. 247.
 Рсејерење од Р. Wittmann (књиж.) стр. 253.
 Радна стока у пољској привреди од Д-р М. Влађића (књиж.) стр. 111.
 Свагарство у Краљевини С. Х. С. од А. Г. Јовановића (књиж.) стр. 63.
 Уругство за коверисале јаја (књиж.) стр. 205.

14. Изложбе, Сајмови, Трке.

Виноградари и продаја вина на Белесујци (чл.) стр. 260.
 Господарска изложба и вински сајам у Загребу (чл.) стр. 254.
 Изложба воћа у Б. Башти стр. 388.
 Изложба Врњачке Пољопривредне Подружине стр. 380.
 Изложба Дежег Живњарског Клуба (чл.) стр. 145.
 Изложба на Руднику стр. 279.
 Изложба у Бачку стр. 338.
 Изложба у Чачку стр. 284.
 Изложбе Српског Пољопривредног Друштва и агроваха Подружине (чл.) стр. 289.
 Општа пољопривредна изложба у Битољу стр. 336.
 Паско Г. Министра Пољопривреде и Воде Одбору за привредна изложба узбуја (чл.) стр. 374.
 Поздравна реч. Општа Луѓања приликом отварања изложбе у Жупи (чл.) стр. 165.
 Пољопривредна изложба у Прагу (чл.) стр. 170, 178, 194.
 Пољопривредна изложба у Штату стр. 153, 61.

Предавање Симе Поповића, приликом затварања изложбе у Барију, стр. 349, 359, 368.

Прогледат на виски сајам (гл.) стр. 280.

Располози пгстуди на изложби стоје у Загребу (гл.) стр. 284.

Списак награђених излагача на сталној изложби воћа, коју је 1921. године приредило Српско Пољопривредно Друштво, стр. 184.

15. Личне вести.

Јован Стојановић окружни економ, положио испит на рачуноводствена Главне Контроле (гл.) стр. 311.

Педесетогодишњица професорске службе г. Симе Лованчића (чл.) стр. 377.

16. Некрологија.

† Алекса Ђорђевић (гл.) стр. 175.

† Д-р Ђорђе Радаћ (гл.) стр. 342 (чл.) стр. 381.

† Ивана Крешић (чл.) стр. 110.

† Љубомир Ј. Новковић, председник Српског Пољопривредног Друштва (гл.) стр. 406, (чл.) стр. 409.

† Милан Триковић, управник Угледног пољопривредног Добра у Топчидеру (чл.) стр. 351.

† Митар Рајковић, окр. економ (гл.) стр. 215.

† Никола Рањковић, професор (чл.) стр. 353, (гл.) 396, (чл.) стр. 404.

† Пера Петковић (чл.) стр. 373

17 Од уредништва

Од Уредништва стр. 89, 401, 416.

18. Огласи и стечаји

Друштвени и приватни 8, 16, 24, 32, 35, 40, 56; 59 64 72, 88, 96, 104, 112, 120, 128, 136, 144, 152, 160, 173, 168, 176, 192, 208, 216, 232, 240, 248, 256, 264, 280, 288, 312, 320, 324, 344, 360, 368, 376, 384, 384, 390, 391, 392, 397, 398, 399 410, 406, 407, 408, 415, 416.

19. Исправке

Страна 24, 152, 216, 248, 296, 382, 409.

